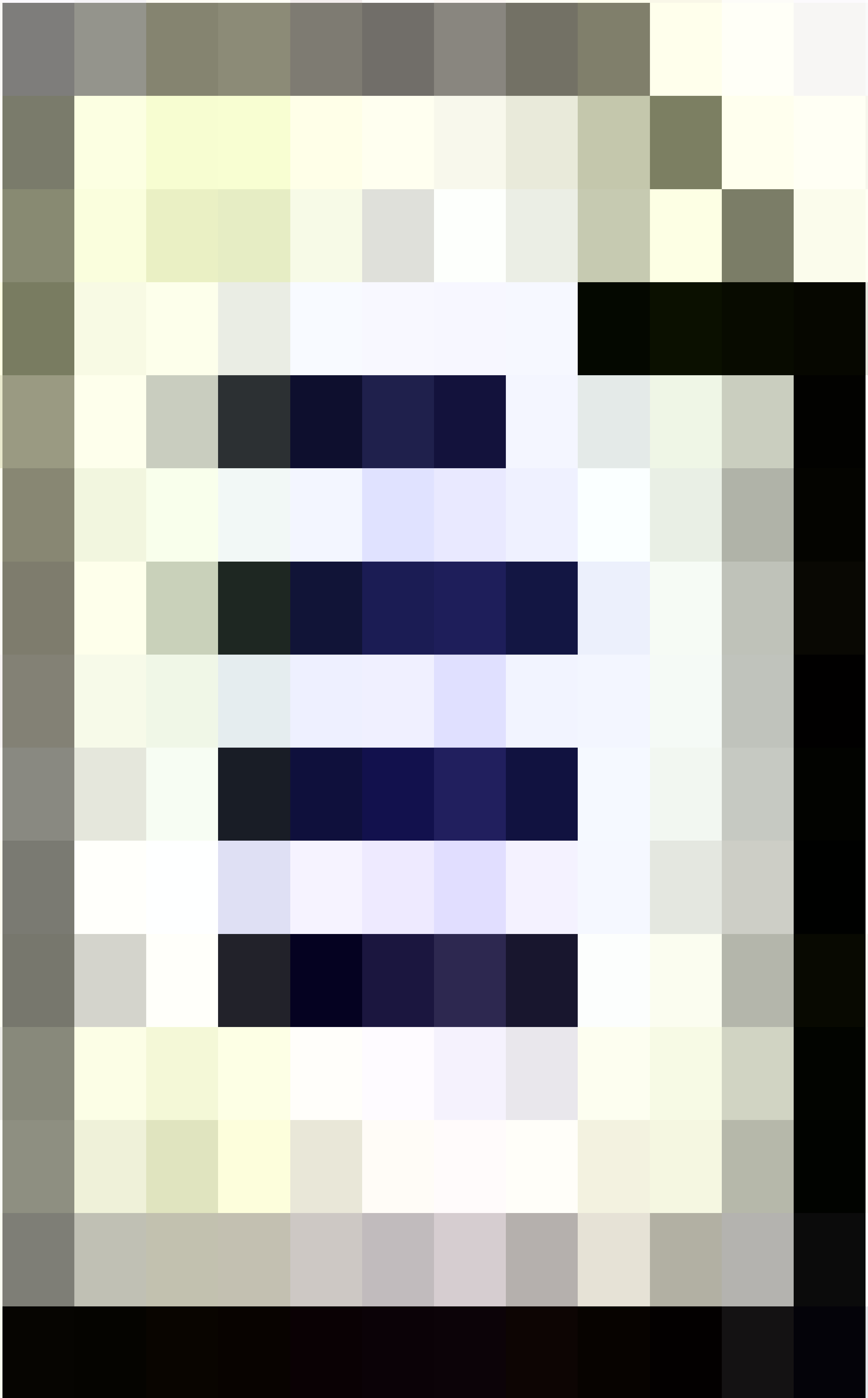

ÖNSÖZ

“Sözlerin en hayırlısı Allah’ın sözü, Allah’ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı ise Muhammed (s.a.v.)’in yoludur.”[1] Bu hadisi şerife göre; Müslüman en doğru sözü Allah’ın Kitabından öğrenmek için çalışıp çabalamalı ve en hayırlı yola girebilmek için de Peygamberimiz (s.a.v)’in hadislerini ihtiva eden hadis kitaplarını daima okuyup öğrenmeye çalışmalıdır. 1975 yılında, Tirmîzî’nin Şemâil-i Şerif kitabını bugünkü Türkçe’ye aktarmıştık, Nevevî’nin 40 Hadis ve Riyazü’s Salihin’den sonra Şimdi de yine Tirmîzî’nin Sünen-i (sahihi) ni Türkçe’ye çevirimiz, Allah’ın yardımıyla sizlerin eline ulaşmış bulunmaktadır. Yusuf sûresi 76. ayeti sonunda Rabbimiz: **“… Her bilgi sahibinin üzerinde, her şeyi bilen Allah vardır.”** buyurmaktadır. Bu sebeple bu çalışmamızda da mutlaka hata ve eksiklerimiz olacaktır. İnsanız, beşeriz şaşabiliriz. Hatalar bizim doğrular Allah ve Rasûlüne aittir. Hatalarımız tarafımıza bildirilirse düzelteceğimizi bildirir, Hz. Ömer’in şu sözünü hatırlatırım: **“En sevdiğim insan bana kusurlarımı hatırlatandır.” “En çok hoşuma giden insan da haksız bir iş teklif edildiğinde kendi menfaatine bile olsa tüm gücü ile HAYIR diyebilen kimsedir.”**

Pek çok alim tarafından Kütüb-i Sitte denilen altı hadis kitabının üçüncü sırasına yerleştirilen Sünen-i Tirmîzî, kullanım yönünden ve istifadesinin çok olması açısından bazı özellikleri vardır ki bunları şöylece sıralayabiliriz;

Hadisin hemen altında çoğunlukla şu bilgiler verilir:

1- Hadisin başka hangi rivâyet edenler tarafından da rivâyet edildiğini,
2- Hadisin senedinde zikredilmeyen veya fazladan zikredilen raviler olduğunu,
3- Benzeri rivâyetlerin kimler tarafından yapıldığını,
4- Tirmîzî ile aynı çağda yaşayan Buharî’ye hadisin sıhhati veya ravilerin durumları hakkında bilgi edinmek üzere soru sorduğunu,
5- Hadisin senedinde ismi geçen ravinin meşhur ismini, künyesini veya benzer şahıslar varsa hangisinin nereli olduğunu, yaşça hangisinin büyük olduğunu ve güvenilirlik durumlarını,
6- Değişik ravilerin aynı hadisteki farklılıkları ortaya konur,
7- Okundukça karşılaşılacak daha nice açıklamalar gelecektir.

Tercemede takip ettiğimiz yol hakkında da biraz malumat verip sizi kitapla baş başa bırakacağım.

a) Tercümede esas alınan nüsha Ahmed Muhammed Şakir nüshası olup Arapça metin de bilgisayar ortamından nakledilmiştir.

b) Kitap başlıkları **“Kitab-ut Tahara”** (Temizlik bölümleri) şeklinde tercüme edilmiş olup bab başlıklarına **“Bölüm”** adı verilmek suretiyle bazen soru şeklinde bazen da değişik şekillerde Arapça aslına bağlı kalmadan başlık verilmiştir. Tirmîzî’nin bazen bab (bölüm) diyerek başlık vermeden geçtiği yerlere hadisin içeriğine göre bir başlık konulmuştur. Hadisin metninden hemen sonra açıklama bölümünde: **“Kale Ebû İsa (Ebû İsa diyor ki)”** denilen yerleri sadece ž Tirmîzî: diyerek açıklamayı verdik. Yine açıklama bölümünde hadisi rivâyet edenler sayılıp sonunda …Peygamber (s.a.v)’den denilen yerlerde ise tekrar gibi olacağından dolayı “…Peygamber (s.a.v)’den” denilmemiştir. İlk ravide **(r.a.)** denmiş diğer sahabe ve tabiin isimleri geçtiğinde dile ağırlık olacağı için **(r.a.)** denmemiştir.

Rasûlullah ve Peygamber denildiğinde de mutlaka **(s.a.v.),** denmiştir. Oğul manasına gelen İbn kelimeleri çoğunlukla **(b.)** olarak gösterilmiştir. Bab’lar bölüm olarak isimlendirilmiştir.Arapça aslında kitap başlıklarının baş tarafına konulan bazen besmele ve “an rasûlillahi sallallahü aleyhi vessellem” ifadeleri Arapçalarından çıkarılmıştır.

Okuyucuya kolaylık olması için bir sahife Arapça metin diğer sahife Türkçe olarak düzenlenmiş, böylelikle de arzu edenlerin karşı sahifeden arapçasına bakmaları kolaylaştırılmıştır.

Her hadisin tercümesinin altına o hadisin başka hadis kitaplarımızdan Buharî, Müslim, Ebû Davut, Nesei, İbn Mace, Darimi ve Muvatta isimli hadis kitaplarının kitap ismi bab (bölüm)numarası verilmek suretiyle Ahmed b. Hanbel’in müsnedinden ise **“Dâr-u Ihyâ-üt Tûrâs el Arabî”** baskısı olan 9 ciltlik (son iki cildi fihrist) 27100 hadisten oluşan ve **“Rıyaz Abdullah Abdulhâdî”** tarafından hazırlanıp tertip edilen baskı esas alınarak o baskıdaki numaralamaya göre hadis numaraları yine bilgisayar ortamından alınarak verilmiştir. Bu tahriç çalışmalarımız bilgisayar ortamındaki Sahr programı ile CONCORDANCE ismi verilen, el Mu’cemül müfehres li elfaz-ıl hadis-in nebevî isimli kitap esas alınarak kitap adı ve bab numaraları verilmek süretiyle yapılmıştır. Türkiye’deki Buhari, (Ötüken); Müslim, (Sönmez); Ebû Davud, (Şamil); İbn Mace, (Kahraman); Nesai, (Kalem); Muvatta, (Beyan); Darimi, (Madve) baskılarına da uygun hale getirilmiştir. Aynı hadisi bu kitaplardan bulmak isteyenlere de kolaylık sağlanmıştır.

Ayrıca hadis okuyucusu ve araştırıcısına faydalı olmak için özet hadis usulü bilgileriyle ayet ve hadislerde geçen ölçü birimlerinin çağdaş ölçüler cinsinden bir değerlendirmesi ve fıkıh kitaplarımızdaki uzunluk, ağırlık ve hacim ölçüleri de sunulmuştur.

Tashih, tahriç ve dizgi aşamasında emeği geçen başta oğlum Muhammed Ali’ye ve tüm kardeşlerimize teşekkürü bir borç bilir hepsine Allah razı olsun

derim.

Bu çalışmalarımızda da Müslümanlara faydalı olmuş isek bu fayda Allah yardımı sebebiyledir.

Tüm hata, kusur ve yanlışlar bize, doğrular ise Allah ve Rasûlü'ne aittir.

Çalışma gayret ve samimiyet bizden, faydasını bol kılıp hidayet vermesi Allah'tandır.

"... Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalblerimizi bu gerçekten bir daha saptırma..." (3 Al-i İmran 8)

Abdullah PARLIYAN
1 Şubat 2004
10 Zilhicce 1424
KONYA

ÖZLÜ USÛLÜ HADİS BİLGİLERİ

Usûlü Hadis: Hadis ilminin esas konusundan önce öğrenilmesi gerekli kurallar, prensipler ve başlangıç bilgileri yani teknik bilgiler demektir.

Kur’an’dan sonra İslam dininin ikinci kaynağı olan (sünnet) hadis; 59 Haşr 7, 4 Nisa 79, 3 Al-i Imran 31, 33 Ahzab 21, 4 Nisa 65 ve 16 Nahl 44 ayetleriyle Müslüman’ın hayatında en büyük önemi taşımaktadır. Çünkü, sünnet ve hadisler Kur’an’ın açıklaması durumundadır.

Ayette geçmeyen fakat sadece hadisle bildirilen bazı konular da vardır ki: **“İpek elbisenin erkeklere haramlığı” “Denizin suyunun temiz, içersindekilerin de helal olup yenebileceği” “Yırtıcı hayvanlardan ve bazı kuşlardan eti yenmeyecek olanların bildirilmesi”** gibi pek çok konular da hadislerle bildirilmiştir.

Bu sebeple Hadis (sünnet) ayrı bir değer ifade etmektedir.

Necm sûresi 4. ayeti de Hadislerin de vahye dayandığını bildirir 42 Şura 51. ayeti de bu konuyu vurgular.

Vahyedilen şeylerin iki bölüm olduğunu biliyoruz.

I. Okunan Vahiy: Namazda ve namaz dışında okunarak kulluk yapılır. Kur’an gibi.

II. Okunmayan Vahiy: Yani hadisler ve sünnaet sadece içeriği ile kulluk yapılmış olur. Hadisler içerisinde Kudsî, ilâhî ve Rabbanî, hadis denilen bir kısım daha vardır ki hem sözü hem de manası Allah’tan olup Kur’an’a girmeyen hadis kitaplarında: **“Rabbinden rivâyet ettiği bir hadiste”** veya **“Rasûlullah (s.a.v.), Allah’tan şöyle rivâyet etmiştir.”** şeklinde gelen sözlerdir ki bunlara Kudsi hadisler denilir.

Hadisler, Asrı saadette bir araya toplanmaya başlamıştır. H. 150 yılından itibaren de tasnif edilerek çeşitli kitaplar haline getirilmiştir. Hicri 3. asırda ise **“Kütüb-ü Sitte”** ve **“Müsned”** türü kitapların bir araya getirildiği devirdir. 3. asırdan 7. asrın ortalarına kadar özel metotlarla pek çok hadis alimi değişik özelliklerdeki eserlerini meydana getirmişlerdir.

İlk asırda hadisin metni ve senedi yönünde söz eden sahabilerden, İbn Abbas, Ubade b. Samit, Enes b. Malik ve Âişe (r.anhüm) sayılabilir, bunları takip eden dönemde büyük tabiilerden diyebileceğimiz Şa’bî, Said b. Müseyyeb ve İbn Sirîn’de bazı rivâyet ve raviler hakkında söz etmişlerdir.

İkinci asırda -orta yaşlı tabiin dönemi- hadislerin metin ve sened tetkiki ve tenkidi biraz daha hareketlenmiş çeşitli mezhebler ve pek çok milletler ve

kültürlerle temas neticesinde ve sünnete karşı bidatçıların hadis uydurmaları karşısında bu konuda çalışan ve konuşan pek çok kişi çıkmıştır. A'meş, Şu'be, Malik b. Enes, Ma'mer, Hişam, Evzâî, Süfyan es Sevrî, Hammad b. Seleme ve Leys b. Sa'd bunlar arasında sayılacak gözde şahsiyetlerdendir. Bu asırda usulu hadis ilmine ait, Râmehurmuzî, Hatîb Bağdadî, Neysabûrî, İbn-ü Salah eserler kaleme almışlardır. Daha sonraları bu konuda pek çok eser kaleme alınmış ve usûlü hadis ilmi içersinde: **"Cerh ve Ta'dil** (Tenkid ve düzeltmek), **Sahabeyi iyi tanıma, Hadis rivâyet edenlerin hayatı, Hadis rivâyet edenlerin değişik isim ve lakapları, birbirine zıd gibi görünen hadislerin birbirleriyle çelişkisiz hale getirilmesi, Manası zor anlaşılan hadislerdeki bazı kelimelerin açıklanması, uydurma sözlerin tesbiti ve teşhiri"** bir de en zor ilim kolu denilebilcek **"İllet-ül hadis** (Hadisin metin ve senedinde herkesin anlayamayacağı sadece yetkili kimsenin bilebileceği kusurlardan bahseden ilimlerde ortaya çıkmış ve bu konularda da pek çok eserler kaleme alınmıştır. Bu konuda en özlü eseri Tirmîzî vermiş olup 3. cildin sonunda 51: Kitab-ül İlel olarak terceme edilmiştir.

Yine hadisler değişik konularda da kaleme alınarak **Akaid** (İman esasları), **Ahkâm** (İbadet ve muamele), **Rikak** (İman ve ibadet duygusunu kuvvetlendiren dünyaya bağımlılığı zayıflatan), **Adab** (Yeme içme giyim kuşam ve ahlakî konuları konu edilen) **Tefsir** (Taberi ve Süyutî'nin tefsirleri gibi sadece hadislerle Kur'an tefsiri, tarih ve Peygamberlerin hayatları) **Şemail** (Peygamberimiz (s.a.v) şekil ve davranışları, **Fiten** (Kıyamet alametleri gibi konularda da özel kitaplar yazılmıştır.

Yazılış metotlarına göre de hadis kitapları:

Camiler: Bir önceki paragrafta sayılan sekiz konuyu içeren kitaplardır ki; Buharî, Müslim ve Tirmîzî'nin sahihleri bunlardandır.

Müsnedler: Hadisi rivâyet eden ravilerin isim sırasına göre düzenlenmiş kitaplardır. Tek şahış olarak düzenlenmiş müsnedler olduğu gibi tüm ulaşabildiği hadisleri ravilerine göre kaleme alanlar da olmuştur. Ahmed b. Hanbel'in müsnedi gibi.

Mu'cemler: Bir hadisçinin rivâyet ettiği şeyhinin ismine göre düzenlediği hadis kitaplarıdır. Taberânî'nin Mu'cemleri gibi

Cüzler: Muayyen kişilerin veya muayyen konularda meydana getirilen hadis kitapçıklarıdır. Kırk hadisler veya Ru'yetullah konusundaki hadisleri toplayan hadisler gibi.

Müstahraç: Bir hadisçinin kendisinden önce meydana getirilen bir eseri esas alarak kendi rivâyet ettiği şeyhinin rivâyetini alarak kitap sahibinin rivâyet yolundan ayrı kendi isnadıyla rivâyet ettiği hadis kitabıdır. En çok Buharî ve

Müslim üzerine yapılmıştır.

Müstedrek: Genellikle bir hadisçinin şartına uyduğu halde kitabına almadığı hadisleri toplayan kitaplardır. Hâkim'in Buharî ve Müslim'e yaptığı gibi.

Etraf: Bir hadisin sadece bir bölümü alınarak meydana getirilen kitaplar olup yine Buharî ve Müslim üzerine pek çok hadisçiler tarafından yapılmıştır.

Ahkam: Dini hükümleri içeren hadislerin bir araya getirildiği cami' ve musennef türünden kitaplardır. Sünen ismi de verilir.

Ilel: Dış görünüşü olarak bir şey görülmeyen fakat yetkili kişilerin bilebildiği hadislerin sened ve metinlerindeki kusurları tespit edip bulan bir ilim dalıdır. En küçük şekli Tirmîzî'nin kaleme aldığı olup 3. cildin sonunda 51: Kitab-ül İlel olarak tercemesi sunulmuştur.

Sahih: Sahih hadisleri içeren kitablara verilen bir isim olup Buhari, Müslim, İbn Hıbban ve İbn Huzeyme'nin sahihleri gibi.

… olmak üzere çeşitlere ayrılır.

Sadece Müslümanlara has olan isnad ve sened ilmi ki hadis bu bilgiden ve metinden oluşur. Peygamberimizden başlayarak bize o hadisi aktaran hadisçiye kadar **"üç-dört-beş** kişiden oluşan sahabi, tabiin, tebe-i tabiin ve hadis kitabının yazarı ve Peygamberimiz (s.a.v.)'den aktarılan sözü ki ilk bölümüne **"sened"** ikinci bölümüne de **"metin"** adı verilir.

Bize kadar ulaşan hadisler bazen manasını muhafaza ederek başka bir ifadeyle, bazen aynen, bazen dinlenme ve işitme yoluyla bazen da okuma yoluyla, bazen da hoca durumunda olan hadis rivâyetçisinin talebe durumunda olan kimseden dinleyip doğrudur demesi şekli olan **"İcazet"** yoluyla veya elden ele yazılı belgeler aktarmak suretiyle, yazarak, haber vererek vasiyet yoluyla ve herhangi bir yerden yazılı belge bulma **"Vicadet"** yollarlarıyla bize ulaştırılmıştır.

Hadisleri bize nakledenler, ilk asrın insanları olan sahabiler ki 2 Bakara: 143, 3 Al-i Imran: 110, 8 Enfal: 64, 9 Tevbe: 100, 48 Feth: 18, 59 Haşr: 8. ayetleriyle övülmüş kimselerdir. Pek çok hadislerle de bize; En hayırlı insanlar oldukları ve incitilmemeleri gereği bildirilmiştir. Hadis kitaplarımızda çok hadis rivâyet ederek meşhur olanları: **"Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Enes b. Malik, Cabir b. Abdullah, Ebû Said el Hudrî ve Abdullah b. Amr,** bunlardandır. Bunları da kendi aralarında derecelendiren alimler olmuştur. Sayısının 114 bin olduğu da tesbitler arasındadır. Yine sadece sahabenin hayatından bahseden eserlerde meydana getirilmiştir.

Yine ikinci asır insanları denilen **"Tabiûn"** neslide Peygamberimiz (s.a.v)'in hadislerini bize aktarmada en büyük görevlerini yapmışlardır. Bunların

da en meşhurları: **“Üveys el Karani, Said b. el Müseyyeb, Hasan-ı Basrî, Ata b. ebî Rebah”** bunlardandır. Bunları da tabakalara ayırıp derecelendiren alimler olmuştur.

Üçüncü Asrın insanları ki Peygamberimiz (s.a.v)’in en hayırlı nesiller diye haber verdiği kimselerin üçüncü nesli de bunlardır. Bunların da en meşhurları: **“Malik b. Enes, Şafii, Evzâî, Sevrî, Şu’be, İbn-ül Mübarek”** tir.

Bize bu hadisleri aktaran her üç asrın insanında aranan bazı özellikler de vardır ki, bunlar: Müslüman, ergenlik çağına gelmiş, aklı başında, günah ve edep dışı hareketlerden uzak duran, dikkatli, uyanık, hafızası sağlam olmasıdır. Bu şartları kendisinde bulunduran ve değişik isimler altında, **“Muhaddis, Hafız, Huccet, Hakim”** diye adlandırılan değişik konularda mütehassıs bilginler de gelip geçmiştir.

O derece ki hadis rivâyet edenleri tenkid için yazılan kitapların cilt sayısı büyük rakamlara ulaşmaktadır. Bu mütehassıs bilginler hadis rivâyet eden kimseleri yalan söylemesi veya yalan söylemekle itham edilmesi, çok yanılması, Dikkatsizlik, günahkarlık doğru zannı ile bazı hatalarda bulunmak (vehm) ve hafıza bozukluğu ve benzeri hususlarda süzgeçten geçirip hadisin sağlam bir şekilde sonraki nesillere ulaştırılmasına yardımcı olmuşlardır. Bu işi yaparken de **“İnsanların en sağlamı, Adil, çok doğru, üstad, hadisi kabul eden kişi”** diyerek hadisi rivâyet edenlere isimler vermişler. Rivâyette kusurlu gördüklerini de **“Gevşek, kuvvetli biri değil, hadis konusunda zayıftır, hakkında konuşulmuştur, hadisleri kabul edilmez, meçhuldür, çok hata yapar, hadisi hiçe sayıldı, beş para etmez, mahvolmuş, sözkonusu bile edilmez, terk edilmesinde görüş birliğine varılmış, çok yalancı, yalanın direğidir, hadis uydurdu”** gibi sözlerle tenkid edip o kimseleri kabul etmemişlerdir.

Hadisleri de kendi aralarında çeşitlere ayırıp derecelendirmişlerdir. Tirmîzî dönemine kadar hadisler, sahih ve zayıf diye iki bölümde mütalaa edilirken Tirmîzî bu derecendirmeye **“Hasen”** diye üçüncü bir ilave daha getirmiştir.

I. SAHİH HADİS: Güvenilir ve adaletli kişilerin birbirlerinden kesiksiz olarak rivâyet ettikleri her türlü teknik hastalıktan uzak hadislere denir. Buharî, Müslim, ve bazı hadis kitapları bu tür hadislerle doludur. Aklın kabul edemeyeceği kadar çok sayıda kişilerin ve yalan söylemek üzere birleşmeleri mümkün olmayan toplulukların görerek veya işiterek naklettikleri haber ve hadislere de **“Mütevatir hadis”** denilir.

II. HASEN HADİS: Kesiksiz ve teknik hatadan uzak fakat adalet ve zapt bakımından biraz gevşek kimselerin rivâyet ettikleri sahih hadis derecesine ulaşamayan hadislere denir hasen hadisle ilgili Tirmîzî’nin ortaya koyduğu bazı terimler vardır ki şunlardır:

· **Hasen sahih:** Hadisin birkaç senedinin olduğunu ve şahitlik derecesine ulaştığını gösterir. Bu ifade bir yönden hasen diğer yönden sahih anlamında da anlaşılmıştır.

· **Hasen garib:** Gariblik hem sened hem de metinde olur ve tekbir senedle rivâyet edilir ve manasını takviye eden başka deliller de bulunursa Tirmîzî bu tür hadislere bu ismi vermiştir. Çünkü garib hadis bazen sahih, bazen hasen, bazen de zayıf olabilir. Rivâyet edenin tereddüdünden dolayı garib adını almıştır.

Hasen sahih: Aynı hadis metni birkaç senedle gelmişse bu hadis bazen sahih bazen hasen senedle gelmiş demektir. Bu sebeple senedler birbirini takviye etmiş olacağından hasen sahih denilen hadis, sahihten daha kuvvetli sayılır.

III. ZAYIF HADİS: Sahih ve hasen hadisin şartlarını taşımayan hadislerdir. Bu özelliklerden herhangi biri eksik olursa hadisçiler tarafından pek çok çeşidi ortaya konan zayıf hadisin meşhur olan şu çeşitleri vardır:

A. **Mu'dal:** Senedin herhangi bir yerinden iki ve daha çok ravi atlanırsa veya isimleri söylenmezse bu çeşit hadislere mu'dal denilir.

B. **Munkatı:** Senedinde bir kişinin hiç adı geçmeyen veya kapalı bir şekilde geçen hadistir.

C. **Müdelles:** Seneddeki bir kusurun gizlenmesidir ki birkaç çeşidi vardır.

D. **Metrûk:** Hadisçilerce kusurlu sayılan bir kimsenin tek başına rivâyet ettiği hadistir.

E. **Münker:** (Şaz) İki zayıf rivâyet edenden daha zayıf olanın diğerine aykırı olarak yaptığı rivâyettir.

F. **Muallel:** Sadece hadis bilginlerinin fark edebileceği bir kusuru bulunan hadise muallel veya ma'lul denir.

G. **Müdrec:** Senedde veya metinde başkaları daha sağlam zannetsinler diye bir ilave yapılmış hadislerdir.

H. **Maklûb:** Metin ve senedte yapılan altını üstüne getirme olayıdır.

İ. **Muzdarib:** Değişik şekillerde rivâyet edilir ve tercih yapma imkanı da olmasa bu çeşit hadislere de muzdarib denilir.

SAHİH HASEN ZAYIF HADİSLER ARASINDAKİ ORTAK TERİMLER

1- **Müsned:** Senedinde hiç atlama bulunmayan hadistir. **"Merfu"** ve **"Muttasıl"** da aynı anlamdadır.

2- **Mevkuf:** Ashab'tan nakledilen söz iş ve takrirlerdir.

3- **Maktû:** Tabiilere ait olarak nakledilen söz ve işlerdir, **"Munkatı"** da denilir.

IV. MEVZU (UYDURMA) **HADİSLER:** Bir kimsenin çeşitli

nedenlerle uydurup Rasûlullah (s.a.v.)'e nisbet ettiği hadislerdir ki: **"Kim bilerek benim hakkımda benden olmayan bir şeyi benden imiş gibi söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın."** Hadisine göre o kimse mutlaka cehennemliktir.

Bu konuda insanları uyarmak için pek çok kitaplar yazılmış içersinde uydurma hadisleri toplayan eserler ortaya konmuştur.

SÜNEN-İ (SAHİH-İ) TİRMîZî VE MÜELLİFİ

Tirmîzî (Ebû İsa), Orta Asya şehirlerinden Termiz, Türmiz şeklinde de telaffuz edilen Tirmiz şehrinde 209/824 yılında doğmuş olup 279/892 yılında 70 yaşında vefat etmiştir. Künyesi Ebû İsa'dır. Kitabında kendi görüşünü sunarken Kale Ebû İsa (Tirmîzî der ki): diyerek başlar. Hadis ilmini elde edebilmek için Horasan, Hicaz, Irak gibi pek çok beldeler dolaşmıştır. Hadis öğrenimini Buhara'da yapmış olup, Buharî ve Müslim hocalarındandır. Tirmîzî'nin yaşadığı çağ hadis ilimlerinin büyük kalkınma çağı idi. Kütüb-ü Sitte imamları denilen hadisçiler de aynı asırda yaşamışlardır;

Buharî, 194-256
Müslim, 204-261
Tirmîzî, 209-279
Ebû Davud, 202-275
Nesai, 215-303
İbn Mace, 209-273

Aynı dönemde yaşayan bu hadis alimlerimizden Buharî, Tirmîzî'ye: **"Benim senden faydalanmam senin benden faydalanmandan daha fazladır"** demektedir. Pek çok hadis alimi hadiste güvenirliği ve imam oluşu konusunda ittifak ederler. Kendi dönemindeki pek çok ilim adamı: **"İlim toplayan te'lif eden ve müzakere eden biri"** olarak nitelendirirler. Pek çok hadis sened ve raviler hakkında Buharî'ye: **"Muhammed b. İsmail'e sordum"** diyerek o konuda aldığı bilgileri hadisin açıklama bölümünde aktarır. Bazı ilim adamlarınca, Hanbeli bazılarınca Şafii mezhebine nisbet edilen Müellifimiz, Ebû İsa'nın, hadis ashabından olduğu ve sünnete uyup doğrudan sünnete amel ettiği herhangi bir mezhebi taklid etmeyen müstakil bir Müctehid olduğu görüşü ağırlıktadır. Kitabın içersinde sıkça geçen **"Ashabına"** (arkadaşlarımız) sözünden Ehli hadis denilen Malik b. Enes, Şafii, Ahmed b. Hanbel ve İshak b. Rahuye'yi kasdettiği tahliller sonucunda anlaşılmıştır.

Darîr yani a'ma olduğu da söylenen müellifimizin ömrünün sonlarına doğru gözünü kaybettiği de söylenir. Sağlam bir hafızaya sahip olduğu tek dinlemede olduğu gibi ezberlediği kaydedilir. **Zehebî:** Buharî öldüğü zaman Horasan'da ilim, hıfz, vera' ve zühd yönleriyle Tirmîzî denginde bir başkasını geride bir başkasını geride bırakmamıştı demekle bu üstünlüğünü bildirmiştir.

Hadisleri bir araya getirmek ve eser te'lif etmekle kalmamış hadis ilminin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Tirmîzî dışındaki hadisçiler sahih ve zayıf tabirlerini kullanırken, Tirmîzî buna bir de **"hasen"** tabirini de ortaya koyarak bu ifadenin hadisçiler yanında benimsenip şöhret bulmasına da sebeb olmuştur. Sadece hasen tabirini kullanmakla kalmayıp **"Hasan, sahih, garibtir." "Hasen sahihtir"** gibi terkiplerde ortaya koymuştur. Bu hasen garib ıstılahı üzerine Ürdün ünüversitesi hadis ana bilim dalında 1995 yılında Tirmîzî'nin sahih-i üzerinde uygulamalı nazari bir çalışma yapan **"Üsame Nemr Abdulkerim Abdulkadir,** (Danışmanı Dr. Sultan Akayile) yaptığı bu çalışmanın sonucunda şu kanaate varmıştır.

1- Tirmîzî'nin hadislerinin derecelerini bildirirken, hasen garib demesi diğer hadisçilerin söyledikleri hasen garib anlamında değildir. Yani hasen, garib sözü tek bir terim değildir; İki ayrı sözcükten oluşur. İkisinin birbiriyle alakası yoktur. Birincisi hadisin sıhhat yönünden derecesini bildirir. İkincisi ise rivâyet edenler yönünden hadisin özelliğini bildirmektedir.

2- Tirmîzî'ye göre hasen kelimesi değişik mertebelerde kullanılmıştır.

a) Sahih lizatihî
b) Sahih liğayrihi Senedin kuvvetini belirtmek ister delil getirmez.
c) Hasen lizatihî
d) Hasen liğayrihî Birbirini destekleyen hadislerle o hadisin derecesini yükseltmiş olur.

3- Garib kelimesi Tirmîzî'ye göre pek çok anlamlara gelmekte olup çoğunlukla diğer hadisçilerin hasen dedikleri anlamındadır.

4- Bu değişik terimleri kullanmakla hadislerle hükmetmede kolaylık sağlamıştır. Diğer hadisçilerin cidden zayıf ve illetli dedikleri hadisleri bile hasen kabul edip, bu konudaki geniş yelpazesiyle farklı farklı yollardan gelen zayıfların birbirini desteklemesini ve böylece kuvvet bulup o hadisi de hasen sayıyor. Rivâyeti yalancılıkla itham edilmeyen bir ravinin rivâyetini bile hasen sayıyor. Hadisçilerin çoğunluğu bu metoda iyi bakmasa da…

Bu nazarî çalışmayı yapan araştırmacımız rakamlarla zayıf olduğu söylenen 367 hadisi vererek şu sonuca varmıştır. Bu 367 hadisten:

1- 45 tanesi sahih lizatihî durumundadır ki % 12 eder.
2- 36 tanesi sahih liğayrihî durumundadır ki % 10 eder.
3- 12 tanesi hasen lizatihî durumundadır ki % 3 eder.
4- 122 tanesi hasen liğayrihî durumundadır ki % 33 eder.
5- 54 tanesi ciddi anlamda zayıf ve değişik illetlidir % 14 eder.

6- 98 tanesi hiçbir şekilde zayıflık ve illetten kurtulamayan % 26 eder.

5-6 bölümler toplamı 152 hadis eder ki % 41 eder.

1-2-3 bölümler toplamı 93 hadis eder ki % 25 eder.

Tirmîzî Sahihinin son bölümü olan 51. bölümü de İlel (Cerh ve Ta'dil) ile ilgili teknik bilgilere ayırmıştır ki bu bilgiler ileride gelecek ve bu konuda eser kaleme alacak kimselere çekirdek eser hizmetini görmüştür. Bu konularda en özlü bilgi Tirmîzî'nin sahihinin sonundaki bu bölümden de özet olarak öğrenilebilir.

Tirmîzî metod olarak kendisinden sonraki hadisçilere tesir edip onlara da örnek olmuştur. Darakutnî süneninde, Münzirî de Tergıb ve Terhibinde hadislerin sıhhat durumlarını belirtmişlerdir.

Sahabe hayatı ve menkıbelerine ait ilk eser yazan kimsenin de Tirmîzî olduğu kaydedilmiştir. Şemail konusunda da ilk eser yazma yine Tirmîzî'ye nasib olmuştur. Ayrıca el Ilel-ül Kübra isimli bir eserinin olduğu da kaydedilmiştir.

Tirmîzî'nin elimizdeki bu eserindeki tertip güzelliği diğer hadis kitaplarında yoktur. Bu sebeble bazı alimler Sahih-i Tirmîzî'yi Kütüb-ü Sitte'nin üçüncü kitabı olarak kabul etmişlerdir. Tirmîzî bu kitabı hakkında şu açıklamayı yapar: **"Bu kitabı te'lif edince Hicaz, Irak ve horasan alimlerine takdim ettim hepsi de onu beğendi kimin evinde bu kitab bulunursa sanki o evde konuşan bir peygamber vardır"** dediler.

Ahkam ve Muameleye ait hadislerin altında **Tirmîzî şöyle der:** Diyerek açtığı bölümdeki yaptığı açıklamalarla hadis, ravi ve o hadis hakkındaki sahabe ve tabiin dönemi alimlerin görüşlerini vererek herkesin kitaptan kolayca istifadesine imkan tanımış olur. Bu bölümde hadisin güvenilirlik derecesini, Hadisin taşıdığı zayıflıkları rivâyet ve ravilere ilişkin bilgileri, hukukçuların hadisten çıkardığı sonuçları ve mezheblerin görüşlerine de yer verir ki bu görüşleriyle bir çeşit mukayeseli fıkıh mezhebleri tarihi yapmış gibidir.

Tirmîzî bazı hadislerin bulunduğu konu ile ilgili bölümünü alarak hadisi kısaltır ve: **"Bu hadisi buradakinden uzuncadır"** diyerek kısalttığını da belirtir.

Yine Tirmîzî o hadisin başka hangi raviler tarafından da rivâyet edildiğini hadisin altına isimlerini vererek zikreder.

Sahih-i Tirmîzî kitabına, Maliki alimlerinden İbn-ül Arabî el Malikî diye şöhret bulan Muhammed b. Abdullah el İşbilî **"ARIZAT-ÜL AHVEZÎ FÎ ŞERHİ-T TİRMÎZÎ"** adı altında (V. 543/1148) şerh yapmıştır. Ayrıca, **"TUHFETÛL AHVEZÎ ŞERHU CAMİ İT TİRMÎZÎ"** adı altında, Muhammed Abdurrahman İbnü Abdırrahim el Mübarekfûrî'de (V. 1353/1934) bir şerh yapmıştır.

Yine bu eserimiz üzerinde **“Nurettin Itr”** tarafından Buharî ve Müslim’le, Sahih-i Tirmîzî’yi karşılaştırmalı olarak ele alıp geniş bir tahlil yapmıştır.

Başka şerh ve ihtisar çalışmaları da yapılan eserimizin hadislerini tek bir kelimeden bulmak maksadıyla **“Sıddîk el Beyk”** tarafından **“el Mürşid ila ehadisi sünen-i Tirmîzî”** ismiyle birde anahtar kitap neşredilmiştir.

Kullanma ve istifade kolaylığı yönünden Buharî ve Müslim’den daha kolay olduğu söylenir, çünkü Buharî ve Müslim’den ihtisas sahibi kimseler istifade eder; Tirmîzî’den ise herkes istifade edebilir.

AYET VE HADİSLERDE GEÇEN ÖLÇÜ BİRİMLERİNİN ÇAĞDAŞ ÖLÇÜLER CİNSİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

* Kur’ân-ı Kerîm’de; **“Ölçüp tarttığınızda şaşmaz bir teraziyle tartın”[1]** diyerek ölçü işlerine dikkat edilmesi gereğini vurgulayan Rabbimiz, en küçük ağırlık birimi kabul edilebilecek **“Zerre”** kelimesini, pek çok ayetlerde[2] kullanmıştır. Yine ağırlık birimi olarak kullanılan **“Hardal tanesi”** de bazı ayetlerde geçer[3] **“Kıntar”**[4] ve çoğu **“Kanatîr”**[5] de ayetlerde geçen ölçü birimlerindendir. Yine en küçük ölçü birimlerinden olan **“Nakîr”**[6] Kıl kadar anlamında olan: **“Fetîl”**[7] ve yine en küçük ağırlık birimi olan **“Kıtmîr”**[8] ve en küçük para birimi Dirhem’in çoğulu olarak **“Derahim”**[9] kelimesi Kur’ân’da geçen ölçeklerdendir.

Ayrıca, ölçü ve tartı işlerinde dürüst ve duyarlı olunması gereğini[10] bizlere bildiren Rabbimiz bir nevi ölçek durumunda olan su kabı **“Suvağ”**[11] kelimesini derleyip toplamak anlamına gelen **“Vesak”**[12] kelimesini kitabımızda kullanmıştır.

Ayrıca değişik ölçü birimleri olarak kullanılan ve en büyük ölçek anlamında **“Yeryüzü”**[13] kelimesini, avuç anlamındaki **“Kabza”**[14] kelimesini ve Arşın anlamındaki **“Zira”**[15] kelimesini Kur’an’da kullanmıştır.

* Hadis-i şeriflerde de **“Mizan, Vezin, Dirhem, Dinar, Okıyye, Kantar, Mûd, Sa’, Farak, Arak, Vesk, Kıst, Mûd, Mekûk, Kafiz, İrdeb, Kur`.”** Uzunluk ölçüleri olarak ta; **“Fersah, Mil, Ğalve, Zira, Kabza”** kelimeleri kullanılmıştır. Ondört asır önce bu ayetler indirildiği ve bu hadisler söylendiği zaman tüm o çağın insanları anlıyorlardı. Bugün aradan bu kadar zaman geçmesine ve ölçü birimlerinin değişime uğramasıyla tüm Coğrafyalarda değişik isimler adı altında ölçekler kullanılmaktadır. Pek çok İslam Coğrafyası değişik ölçü birimleri kullanmakla beraber kilo, litre, metre, kilometre ölçülerinde birliktelik gözlemlenmektedir. Bu yüzden okuduğumuz hadislerde geçen bu ölçü birimlerini bir cetvel halinde okuyucu ve araştırmacı kardeşlerimize kolaylık olsun diye bu cetvelleri aşağıda veriyoruz. Bu cetveller hazırlanırken **“M.**

Necmüddin el Kürdî” nin Mastır tezi olarak hazırladığı İbrahim tüfekçinin Tükçeye tercüme ettiği, **“Şer’i ölçü birimleri ve Fıkhî hükümleri”** kitabından büyük ölçüde istifade edilmiştir.

UZUNLUK ÖLÇÜLERİ

1- Bir katır kılı 0,5 mm

2- Altı katır kılı normal bir arpa tanesi kadar eder 3.33 mm.

3- Altı normal arpa tanesi, normal bir parmak kalınlığı eder **“İsba”** 20 mm

4- Dört parmak kalınlığı bir kabza eder ki **“Kabza”** 80 mm

5- 24 parmak kalınlığı bir zira` bir arşın eder ki, **“Zira’, Arşın”** 48 cm. Normal bir kişinin dirseğinden orta parmak ucuna kadar ki uzunluktur.

6- Dört Zira’ bir ba’ bir **“Kulaç”** eder ki; 192 cm

7- **“Ğalve”** bir ok atımı mesafedir ki; 192 metre

8- **“Mil”** 3500 Zira’ eder ki; 1680 metre

9- **“Fersah”** üç mil eder ki; 5,04 km

10- **“Berîd”** dört fersah eder ki; 20,16 km. dir.

İslam ülkelerinin çeşitli bölgelerinde kullanılan tefsir ve hadis kitaplarında isimleri geçen değişik zira’ ölçüleri vardır ki isimleri ve parmak cinsinden ölçüleri şöyledir:

Sevda	:	27	parmak kalınlığı
Hadid	:	27	parmak kalınlığı
Yusufiyye	:	26 1/3	parmak kalınlığı
Kâdiye	:	25 1/3	parmak kalınlığı
Yed	:	24	parmak kalınlığı
Mürsele	:	24	parmak kalınlığı
Evanî	:	24	parmak kalınlığı
Kirbâs	:	28	parmak kalınlığı
Misaha	:	28	parmak kalınlığı
Kadîm	:	28	parmak kalınlığı
Küçük hâşimî	:	29 2/3	parmak kalınlığı
Mimariye	:	30	parmak kalınlığı
Neccar	:	30	parmak kalınlığı
Büyük haşimî	:	32 2/3	parmak kalınlığı
Ömeriyye	:	24+4+3=31	parmak kalınlığı
Mizaniyye	:	72 2/3	parmak kalınlığı

AĞIRLIK ÖLÇÜLERİ

1- Habbe : Buğday ve arpa tanesi 0,0589 gr.
2- Tusuç : 0,124 gr.
3- Kırat : 0,1856 gr.
4- Danik : (Yaklaşık yarım gram) 0,495 gr.
5- Nevât : Beş dirhem 14,85 gr.
6- Neş : Yirmi dirhem 59,4 gr.
7- Ukıyye : Kırk dirhem 118,8 gr.
8- Rıtıl : Dört yüz seken dirhem 1425,6 gr.
9- Men : Dokuz yüz altmış dirhem 2851,2 gr.
10- Kıntar : On iki bin dirhem 35,640 gr.

HACİM ÖLÇÜLERİ

Rıtıl : 416 gr.
Müd : ¼ Sa'a eşit bir ölçü birimidir. 832 gr.
(Normal bir kimsenin iki avucunu buğday yığınına daldırdığında ele gelen buğday miktarı)
Kıst : Yarım Sa' miktarı kadardır. 1,664 gr.
Kılece (Kıst) : 7/10 Sa' demektir, veya 3 tam ¾ rıtıl demektir, 2,425 gr.
Sa' : Dört Müd miktarıdır veya 5 tam 1/3 rıtıl demektir, 3,328 gr.
Mahtûm : Beş tam 1/3 Rıtıl demektir, 2,218 gr.
Mekûk : Sekiz Rıtıl demektir veya bir tam ½ Sa' demektir, 3,328 gr.
Farak : Üç Sa' veya on altı Rıtıl demektir, 9,984 gr.
Veybe : Altı Sa' veya Otuz iki Rıtıl demektir, 19,968 gr.
Müdy :Yedi tam ve ½ Sa' demektir veya kırk rıtıl demektir, 16,640 gr.
Kafîz : On iki Sa' veya 64 Rıtıl demektir, 26,624 gr.
Arak : On beş Sa' veya 80 Rıtl demektir, 33,280 gr.
İrdeb : Yirmi dört Sa' veya 128 Rıtl demektir, 53,248 gr.
Cerîb : Kırk sekiz Sa' veya 256 Rıtl

demektir, 106,496 gr.

Vesak : Altmış Sa’ veya 280 Rıtıl demektir, 199,680 gr.

Kerr : Yediyüz yirmi Sa’ veya 3840 Rıtl demektir, 1,597,440 gr.

Saf suyun buğday hacmine göre oranı 150/198 yani 198 litre su 158 kg. ağırlığına eşittir. Arpanın saf suya orantısı ise 120/198 dir. Yani 198 litre su 120 kg. arpaya eşittir. Bu hesaba göre aynı hacimde fakat farklı ağırlıkta olan bazı bakliyat çizelgesi aşağıda sunulmuştur;

İRDEB: Yirmi dört Sa’ veya 128 Rıtıl miktarına eşittir.

Maddenin cinsi		Hacmi	Ağırlığı
1- Saf su	:	1 irdeb	198 kg veya litre
2- Buğday	:	1 irdeb	150 kg veya litre
3- Arpa	:	1 irdeb	120 kg veya litre
4- Normal mercimek	:	1 irdeb	160 kg veya litre
5- Kırık mercimek	:	1 irdeb	148 kg veya litre
6- Bakla	:	1 irdeb	150 kg veya litre
7- Kırık Bakla	:	1 irdeb	144 kg veya litre
8- Soğan	:	1 irdeb	45 kg veya litre
9- Nohut	:	1 irdeb	150 kg veya litre
10-Susam	:	1 irdeb	120 kg veya litre
11- Yonca	:	1 irdeb	157 kg veya litre
12- Saman	:	1 irdeb	50 kg veya litre
13- Kepek	:	1 irdeb	67,5 kg veya litre

14- Kuru bezelye : 1 irdeb 160 kg veya litre

15- Her türlü meyve sebze 1 irdeb 45 kg veya litre

---

[1]Müslim, Cum'a: 43; İbn Mace, Mukaddime: 7

[1]26 Şuara: 182

[2]4 Nisa: 40; 10 Yunus: 61; 34 Sebe' 3-22; 99 Zilzal 7-8

[3]21 Enbiya: 47; 31 Lokman: 16

[4]3 Âl-i Imrân 75; 4 Nisa; 20

[5]3 Âl-i Imrân:14

[6]4 Nisa: 53; 4 Nisa: 124

[7]4 Nisa: 49, 77; 17 İsra: 71

[8]35 Fatır: 13

[9]12 Yusuf: 20

[10]11 Hud: 85; 26 Şuara: 181, 182; 6 Enam: 152

[11]12 Yusuf: 72

[12]84 İnşikak: 17

[13]39 Zümer: 67

[14]20 Taha: 96

[15]69 Hakka 32

BAYRAM BÖLÜMLERİ

Bölüm: 382

Ø bayram namazına yürüyerek gitmek

530- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bayram namazına yürüyerek gitmek ve namaza çıkmadan bir şeyler yemek sünnettendir."** (Buhari, Iydeyn: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmekte olup bayram namazlarına yürüyerek çıkmayı, Ramazan bayramına çıkmadan bir şeyler yemeyi müstehab görmüşlerdir.

Tirmîzî: Özür sahibi olan kimsenin binitle çıkmasında bir sakınca yoktur.

Bölüm: 383

Ø bayram namazı hutbeden önce kılınır

531- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer, Ramazan ve Kurban bayramı namazlarını hutbeden önce kılarlar sonra hutbe okurlardı."** (Buhârî, Iydeyn: 8; Nesâî, Iydeyn: 14)

ž Bu konuda Câbir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu hadise göre amel etmişler olup, Bayram namazlarında hutbe namazdan sonradır, demişlerdir. Namazdan önce ilk hutbe okuyanın, Mervan b. Hakem olduğu söylenir.

Bölüm: 384

Ø bayram namazları için ezan ve kamet okunmaz

532- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber ne bir sefer ne iki sefer pek çok kere ezansız ve kametsiz olarak kıldım."** (Muvatta, Iydeyn: 1; Nesâî, Iydeyn: 7)

ž **Tirmîzî:**Bu konuda Câbir b. Abdillah ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu görüşte olup, Bayram namazlarında ve nafile namazlarda ezan ve kamet olmadığını söylerler.

Bölüm: 385

Ø bayram namazında okunan sûreler

533- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarıyla Cuma'da A'la sûresi ile Gaşiye sûresini okurdu. Bazen Cuma ile Bayram günleri aynı güne tesadüf ederdi de yine aynı sûreleri okurdu."** (Nesâî, Iydeyn: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Vakîd el Leysî, Semure b. Cündüp ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Numân b. Beşîr hadisi hasen sahihtir.

Sûfyân es Sevrî ve Misâr, İbrahim b. Muhammed b. el Münteşir'den bu şekilde, Ebû Avâne'nin rivâyeti gibi rivâyet ettiler.

Sûfyân b. Uyeyne rivâyeti ihtilaflıdır. Bir rivâyet şekli şöyledir; İbrahim b.

Muhammed b. el Münteşir babasından, Habib b. Sâlim ve babasından ve Numân b. Beşîr'den gelmiştir. Halbuki Habib b. Sâlim'in babasından rivâyeti bilinmiyor. Habîb b. Salim, Numân b. Beşîr azâdlı kölesidir.

Numân b. Beşîr'den bir çok hadis rivâyet etmiştir. İbn Uyeyne yoluyla İbrahim b. Muhammed b. el Münteşir'den onların rivâyetine benzer bir rivâyet edilmiştir ki şöyledir: Peygamber (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarında Kaf sûresi ve Kamer sûresini okurdu. Şâfii de aynı görüştedir.

534- Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Ömer b. Hattâb, Ebû Vakîd el Leysî'ye Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarında ne okurdu? diye sordu da o da dedi ki: Kaf ve kamer sûrelerini okurdu."** (Nesâî, Salat-ül Iydeyn: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 243)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

535- Hennâd, Sûfyân b. Uyeyne ve Damre b. Saîd (r.anhüm)'den aynı senedle bu hadisin benzerini aktardı.

ž **Tirmîzî:** Ebû Vakîd el Leysî'nin ismi, Hâris b. Avf'tır.

Bölüm: 386

Ø bayram namazlarındaki fazla tekbîrler

536- Kesir b. Abdillah (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan ve Kurban bayramlarının namazlarında ilk rek'atta okumadan önce yedi diğer rek'atta okumadan önce beş tekbîr alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 242; Muvatta, Iydeyn: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Kesir'in dedesinden rivâyet edilen bu hadis hasendir. Bu hadis bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edilen hadislerin en güzelidir.

Kesir'in dedesinin adı; Amr b. Avf el Müzenî'dir. Sahabe ve diğer dönemlerin bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Ebû Hüreyre'nin Medîne'de bu şekilde namaz kıldığı rivâyet edilmiştir. Medînelilerin görüşü de böyledir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

Abdullah b. Mes'ûd'tan bayram namazındaki tekbîrler konusunda şöyle dediği rivâyet ediliyor. **"Bayram namazlarındaki fazla tekbîr sayısı dokuzdur; Birinci rek'atta okumadan önce beş tekbîr ikinci rek'atta okumayla başlayıp rükû' tekbîriyle birlikte dört tekbîr alınır."** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişiden benzeri rivâyetler vardır, Küfeliler ve Sûfyân es Sevrî de aynı görüştedir.

Bölüm: 387

Ø bayram namazından önce ve sonra kılınan nafile namaz yoktur

537- Adiyy b. Sabit (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Saîd b. Cübeyr'den işittiğime göre İbn Abbâs'tan naklederek şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan bayramında namazgaha çıkarak iki rek'at bayram namazı kıldı, bayram namazının öncesinde ve sonrasında hiç namaz kılmadı."** (Muvatta, Iydeyn: 5; Ebû Dâvûd, Salat: 247)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Amr ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka ilim adamları bu görüştedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise bayram namazından önce ve sonra namaz kılınabileceği görüşündedir.

Birinci görüş daha sahihtir.

538- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"İbn Ömer bayram günü namazgaha çıktı. Bayram namazının ne öncesinde ne de sonrasında namaz kılmadı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in de böyle yaptığını hatırlattı."** (Muvatta, Salatül Iydeyn: 5; Ebû Dâvûd, Salat: 247)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 388

Ø kadınların bayram namazlarına gitmeleri

539- Ümmü Atıyye (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), bakire, genç kız, örtünme çağına gelmiş kız çocuklarıyla hayızlı kadınları bayram namazına çıkarırdı. Hayız halindeki kadınlar namaz kılınacak yerden uzak durur ve sadece Müslümanların dualarına katılmış olurlardı. Kadınlardan biri: **"Ey Allah'ın Rasûlü, kadının tüm vücudunu örtecek dış elbise yoksa"** deyince şöyle buyurdular: **"Eğer katılacaksa bir kardeşinden ödünç alsın."** (Ebû Dâvûd, Salat: 238; Nesâî, Iydeyn: 3)

540- Ahmed b. Menî', Hüşeym, Hişâm b. Hassân, Hafsa binti Sirîn ve Ümmü Atıyye (r.anhüm)'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Atıyye hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek kadınların bayram namazlarına çıkmalarına izin vermişler, bir kısmı da hoş karşılamamışlardır. Abdullah b. Mübarekten şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Kadınların bugün için bayram namazlarına çıkmalarını hoş bulmuyorum fakat kadın çıkmakta ısrar ederse süslenmeksizin günlük elbisesiyle çıkmasına izin versin. Kadın bu şekilde çıkmayı kabul etmezse kocası engel olabilir."**

Âişe (r.anha)'in şöyle dediği de rivâyet ediliyor: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınların bugün ortaya çıkardıkları giyim kuşam ve süslenme tarzlarını görmüş olsaydı, İsrail oğullarının kadınlarının yasaklandığı gibi onlara da mescide gitmeyi yasaklardı."**

Sûfyân es Sevrî'den de: **"Bugün kadınların bayram namazlarına çıkmalarını hoş görmediği de rivâyet edilmiştir."**

Bölüm: 389

Ø Peygamberimiz (s.a.v.)'in bayram namazına gelip giderken değişik yollar edinmesi

541- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bayram günleri namazgaha bir yoldan giderse başka bir yoldan gelirdi."** (Buhârî, Iydeyn: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

Ebû Tumeyle ve Yunus b. Muhammed bu hadisi Fuley b. İsmail'den, Saîd

b. el Hâris'den ve Câbir b. Abdillah'tan rivâyet etmişlerdir.

Bazı ilim adamları bu hadise uyarak imâmın namazgaha giderken bir yoldan gelirken bir yoldan gelip gitmesini müstehab görmüşlerdir. Şâfii'de bu görüştedir.

Câbir'den gelen rivâyet bu hadisten daha sahih görünüyor.

Bölüm: 390

Ø ramazan bayramı namazına çıkmadan birşeyler yemek

542- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), Ramazan bayramı günü bir şey yemeden namaza çıkmaz, Kurban bayramında ise namaz kılıncaya kadar bir şey yemezdi."** (Buhârî, Iydeyn: 4; Muvatta, Iydeyn: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Büreyde b. Husayb el Eslemî hadisi garib hadistir.

Muhammed diyor ki: Sevap b. Utbe'nin bundan başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Bazı ilim adamları Ramazan bayramı namazına çıkmadan bir miktar hurma yemeyi, Kurban bayramı namazında ise namazdan çıkıncaya kadar bir şey yemememeyi müstehab görürler.

543- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan bayramında namazgaha çıkmadan önce bir kaç tane hurma yerdi."** (Buhârî, Iydeyn: 4; Muvatta, Iydeyn: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

CUMA BÖLÜMLERİ

Bölüm: 353

Ø cuma gününün değer ve kıymeti

488- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Güneşin doğduğu en hayırlı gün; Cuma günüdür. Adem o günde yaratıldı, Cennete o gün girdi ve o gün Cennet'ten çıkarıldı, kıyamette Cuma günü kopacaktır."** (Nesai, Cuma: 4; Buhârî, Cuma: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Lübabe, Selman, Ebû Zerr, Sa'd b. Ubâde, Evs b. Evs'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 354

Ø cuma günü duaların kabul edileceği saat

489- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü duaların kabul edileceği, beklenen saati; ikindiden sonra güneş batıncaya kadar ki zaman içerisinde arayın."** (Nesâî, Cuma: 45; Muvatta, Cuma: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Bu hadis Enes'den başka değişik şekillerde de rivâyet olunmuştur.

Muhammed b. ebî Humeyd zayıf görülmüştür. Bazı ilim adamları hafızası yönünden zayıftır demişlerdir. Kendisine, Hammad b. ebî Humeyd ve Ebû İbrahim el Ensarî'de deniliyor, hadisleri pek hoş karşılanmıyor.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu beklenen saatin ikindiden sonra güneşin batmasına kadar ki zaman olduğunu söylemişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Ahmed diyor ki: "Duaların kabul edilmesi beklenen saatle alakalı hadislerin çoğu ikindi namazından sonra olduğu şeklindedir. Güneşin batıya kaymasından sonra da olması ümit edilebilir."

490- Amr b. Avf el Müzenî (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü bir saat vardır ki; Kul Rabbinden ne isterse Allah mutlaka ona o isteğini verir."** Ey Allah'ın Rasûlü o saat hangi saattir dediler: Buyurdular ki: **"Cuma namazı için kamet getirilmesinden başlayıp namazdan çıkma zamanına kadardır."** (Muvatta, Cuma: 7)

ž Bu konuda Ebû Musa, Ebû Zerr, Selman, Abdullah b. Selam, Ebû Lübabe, Sa'd b. Ubade ve Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Amr b. Avf hadisi hasen garibtir.

491- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Güneşin doğduğu en hayırlı gün Cuma günüdür. Adem o gün yaratıldı o gün Cennete konuldu o gün Cennet'ten çıkarıldı. O günde bir saat vardır ki; Müslüman bir kul o saati namaz kılarak denk getirir ve o anda Allah'tan her ne hayır dilerse Allah o isteğini ona hemen verir.**

Ebû Hüreyre diyor ki: Abdullah b. Selam'la karşılaştım ve bu hadisi ona

hatırlattım dedi ki: Ben o saati bilirim. Ben de o saati bana haber ver benden gizleme dedim. Dedi ki: O saat ikindiden sonra güneş batıncaya kadardır, dedi. Ben de; ikindiden sonra nasıl olabilir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) **“Müslüman kul o saati namaz kılarken denk getirir”** buyurmuştur. Halbuki o vakitler namaz kılma vakti değildir dedim.

Bunun üzerine Abdullah b. Selam şöyle dedi: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir yerde oturup namazı bekleyen namazdadır buyurmadı mı?** Evet dedim. Dedi ki: **İşte bu o demektir.”** (Buhârî, Cuma: 4; Nesâî, Cuma: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis uzuncadır, buraya ilgili bölümü alınmıştır.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Hadisteki **“O saati bana haber ver benden gizleme”** sözünün manası: **“Cimri ve hasis olma”** demektir.

Bölüm: 355

Ø cuma günü boy abdesti almak

492- Sâlim (r.a.)’ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’i şöyle derken işitmiştir: **“Cumaya gelen boy abdesti alsın gelsin.”** (Buhârî, Cuma: 2; Nesâî, Cuma: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ebû Saîd, Câbir, Berâ, Âişe ve Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

493- Abdullah b. Ömer (r.a.)’in babasından bu hadisin benzerini Kuteybe, Leys b. Sa’d, İbn Şihâb, Abdullah b. Ömer ve babasından bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

ž Muhammed el Buhârî dedi ki: Zührî’nin, Sâlim’den, babasından rivâyet ettiği hadis ile Abdullah b. Abdullah’ın babasından rivâyet ettiği her iki hadis de sahihtir. Zührî’nin arkadaşlarından bazıları Zührî’den naklederek diyorlar ki: Abdullah b. Ömer’in ailesi İbn Ömer’den bize aktarmışlardır.

Tirmîzî: İbn Ömer’in, Ömer (r.a.)’den rivâyetine göre, bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir. Cuma günü gusül abdesti alma konusundaki hadis hasen sahihtir.

494- Sâlim (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bir Cuma günü Ömer (r.a.) hutbe okurken Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bir kimse mescide girdi Ömer hutbe esnasında o kimseye niçin bu saate kaldın dedi, o kimse ezanı işitir işitmez hemen abdest aldım ve geldim dedi. Ömer’de sadece abdest mi? Rasûlullah (s.a.v.)’in gusletmeyi emrettiğini bildiğin halde mi?”** Buyurdular. (Buhârî, Cuma: 2; Müslim, Cuma: 7)

ž Aynı şekilde bu hadisi bize Ebû Bekir, Muhammed b. Ebân’dan, Abdurrazzak, Ma’mer ve Zührî’den de rivâyet etmişlerdir.

495- Abdullah b. Abdurrahman Ebû Salih’den, Abdullah b. Salih’den, Leys’den, Yunus ve Zührî’den bu hadisi bize aktarmışlardır.

ž Mâlik bu hadisi Zührî ve Sâlim'den rivâyet ederek **"Ömer Cuma günü hutbe okurken"** diyerek hadisi bize aktarıyor.

Tirmîzî: Muhammed'e Mâlik'in bu rivâyetini sorduğumda sahih olan rivâyet Zührî'nin, Sâlim'den ve babasından yaptığı rivâyettir, dedi. Muhammed diyor ki: Bu hadis yaklaşık olarak aynı şekilde Mâlik tarafından Zührî, Sâlim ve babasından rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 356

Ø cuma günü boy abdesti almanın değer ve kıymeti

496- Evs b. Evs'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Cuma günü her türlü temizliğini yapar ve boy abdesti alırsa Cuma namazı için camiye erkenden gider imâma yakın olur hutbeyi susup dinlerse bu yolda attığı her bir adıma karşılık gündüzü oruçlu gecesi ibadetle geçirilen bir yıllık amelin sevâbı kazanılmış olur."** (Nesâî, Cuma: 8)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Mübarek'den rivâyet edildiğine göre hadiste geçen **"Gasselevağtesele"** sözünün manası başını yıkar ve guslederse demektir.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Bekir, Imrân b. Husayn, Selman, Ebû Zerr, Ebû Saîd, İbn Ömer ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Evs b. Evs hadisi hasendir.

Ebûl Eş'as es Sanâni'nin ismi Şerahîl İbn-ü Âde'dir. Ebû Cenap ise: Yahya b. Habib el Kassab el Kufî'dir.

Bölüm: 357

Ø cuma günü sadece namaz abdesti almak ta yeterlidir

497- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü kim abdest alırsa güzel bir iş yapmış demektir. Kim de guslederse bu yaptığı daha değerli ve kıymetlidir."** (Nesâî, Cuma: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semure hadisi hasendir.

Katâde'nin arkadaşlarından bir kısmı bu hadisi Katâde, Hasan ve Semure b. Cündüp yoluyla da rivâyet etmişlerdir. Bir kısmı ise Katâde'den, Hasan yoluyla **"Mürsel"** olarak yani rivâyette sahabe atlanıp tabiin direkt Peygamber (s.a.v.)'den rivâyeti şekliyle nakletmeleridir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel etmişler olup: Yani Cuma günü gusletmenin hoş olduğunu fakat guslün yerine normal abdestin de kafi gelebileceğini söylemişlerdir.

Şâfii diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in Cuma günü gusletmeyi emretmesi vâcib olmayıp abdest veya gusül kişinin istediğini seçmekte serbest olduğunu bildirmektedir. Ömer hadisinde olduğu şekilde abdest de geçerlidir.

Eğer Rasûlullah (s.a.v.)'in Cuma günü boy abdesti alın demesi vâcib olup, abdestle gusül arasında serbestlik olmasaydı Ömer ve Osman'da bu gerçeği böylece bilselerdi. Ömer, Osman'ı çevirir ve: **"Dön gusül yap"** gel derdi. Bunca bilgisine rağmen Osman'a bu mesele gizli kalmazdı. Ne var ki bu hadis: **"Cuma günü gusletmek kişi için değerli bir iştir ama mutlaka yapılması gereken vâcib bir iş değildir"** anlamını içermektedir.

498- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim güzelce abdestini alır Cuma için camiye gelerek imâma**

yakın oturur, susar ve imâmı dinlerse iki Cuma arasındaki işlediği küçük günahları üç gün fazlasıyla affedilir. Kim de hutbe esnasında çakıl taşları ve benzeri şeylerle meşgul olursa boş iş yapmış olacağından sevâbını azaltmış olur.” (Buhari, Cuma: 35; Nesâî, Cuma: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 358

Ø cuma günü mescide erken gitmenin sevâbı

499- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim Cuma günü cünüplük yıkanması gibi yıkanarak mescide ilk vakitlerde giderse; deve kurban etmiş sevâbı gibi sevap kazanır, İkinci saatte giderse; inek kurban etmiş gibi sevap kazanır, üçüncü saatte giderse; büyük bir koç kurban etmiş gibi sevap kazanır, dördüncü saatte giderse; tavuk tasadduk etmiş gibi sevap kazanır, beşinci saatte giderse; bir yumurta sadaka vermiş gibi sevap kazanır. imâm minbere çıkınca melekler hazır olur ve hutbeyi dinlerler.”** (Nesâî, Cuma: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 359

Ø özürsüz olarak cuma’yı terkedenin durumu

500- Muhammed b. Amr (r.a.), tarafından sahabe olduğu söylenen Ebûl Ca'd Eddamrî’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim ihmal edip özürsüz olarak cumayı üç kere bırakırsa, Allah o kimsenin kalbini mühürler.”** (Nesâî, Cuma: 2; Müslim, Cuma: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebûl Ca'd hadisi hasendir.

Tirmîzî: Muhammed’e Ebûl Ca'd Eddamrî’nin adını sordum, bilemedi ve şöyle dedi: **“O’nun Peygamber (s.a.v.)’den rivâyeti olarak sadece bu hadisi biliyoruz.”** Bu hadisi sadece Muhammed b. Amr’ın rivâyetinden bilmekteyiz.

Bölüm: 360

Ø cuma namazına ne kadar mesafeden gelinir?

501- Kubâ’lı Süveyr (r.a.)’in babasından -ki bu kimse Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabındandı- rivayete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bize Kubâ’dan Cumaya katılmamızı emrederdi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Hüreyre’den bu konuda yine bir hadis rivâyet edilmiştir ve sahih değildir.

Tirmîzî: Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)’den sahih bir hadis rivâyet edilmemiştir.

Ebû Hüreyre’den şu şekilde de bir rivâyet vardır: **“Cuma için mescide gitmek, gece olmadan evine dönebilen kimseye gereklidir.”** Bu hadisin senedi zayıftır, çünkü Abdullah b. Sa’d el Makburî’den, Muarik b. Abbâd yoluyla gelmektedir. Yahya b. Saîd el Kattan: Abdullah b. Saîd el Makburî’nin hadisinde zayıf bir kimse olduğunu söylemektedir. İlim adamları Cuma’ya gidilebilecek mesafe konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı gece olmadan evine dönebilecek uzaklıkta olanlar gelebilir derken,

bir kısmı da ezanı duyabilen kimselerin üzerine vâcibtir derler. Ahmed ve İshâk'ta bu görüşte olanlardandır.

502- Ahmed b. Hasen (r.a.)'den işittim, şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'in yanında idik, Cumaya gitmek kimlere vâcibtir konusu geçti. Ahmed b. Hanbel bu konuda hiçbir şeyden bahsetmedi. Ahmed b. Hasan dedi ki: Ahmed b. Hanbel'e bu konuda Ebû Hüreyre'den hadis rivâyet edilmiştir dedim. Ahmed b. Hanbel, Peygamber (s.a.v.)'den mi? Dedi. Bende evet diyerek, Haccac b. Nusayr, Muarik b. Abbâd, Abdullah b. Saîd el Makburî, babasından ve Ebû Hüreyre'den **"Cuma'ya gitmek gece olmadan evine dönebilecek kadar uzaklıkta olan kimseye gereklidir"** rivâyetini aktardım. Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel kızdı ve bana böyle bir rivâyet aktardığımdan dolayı, işlediğin günahtan dolayı **"Rabbinden bağışlanma iste, Rabbinden bağışlanma iste"** buyurdu. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Ahmed b. Hanbel'in böyle yapması; bu hadisi hadis olarak kabul etmemesi ve senedinden dolayı zayıf kabul etmesindendir.

Bölüm: 361

Ø cuma namazını kılmanın vakti

503- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre **"Peygamber (s.a.v.) güneş batıya meylettiği zaman, Cuma'yı kılardı."** (Buhârî, Cuma: 15; Nesâî, Cuma: 14)

504- Enes'den benzeri bir rivâyet daha vardır.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Seleme b. Ekvâ', Câbir, Zübeyr b. Avvam'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadis üzerinde birleşmişler. Cuma'nın öğle vakti gibi kılınacağını söylemişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları da güneş batıya meyletmeden önce de kıla bilir demektedirler. Ahmed: **"Güneş batıya meyletmeden önce kılan kimseye namazı yeniden kılması gerekir"** demiyor.

Bölüm: 362

Ø cuma günü minber üzerinde hutbe okumak

505- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir hurma kütüğüne dayanarak hutbe okurdu, bir minber edinince o kütük inledi. Rasûlullah (s.a.v.) gelip ona sarılınca iniltisi kesildi."** (Buhârî, Cuma: 25)

ž Bu konuda Enes, Câbir, Sehl b. Sa'd, Übey b. Ka'b, İbn Abbâs ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen garib sahihtir.

Muâz b. Alâ Basralı olup Amr b. Alâ'nın kardeşidir.

Bölüm: 363

Ø İki hutbe arasında oturmak

506- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma günü hutbe okurdu sonra oturur, sonra kalkar ve hutbesini sürdürürdü.** İbn Ömer: **"Bugünkü yapıldığı gibi"** dedi. (Buhârî, Cuma: 29; Nesâî, Cuma: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Câbir b. Abdillah, Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları iki hutbe arasının bir oturuşla ayrılması görüşündedirler.

Bölüm: 364

Ø hutbenin uzun ve kısa olmayıp orta yollu olması

507- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber namaz kılardım, O'nun hutbesi de namazı da orta uzunlukta olurdu."** (Nesâî, Cuma: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ammâr b. Yâsir, İbn ebî Evfâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 365

Ø minberde Kur'ân'dan ayet okunmadan hutbe yapılabilir mi?

508- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i minberde: "O Cehennemlikler, Cehennem bekçisine Ey Mâlik diye seslenecekler. "Rabbin hükmünü verip işimizi bitiriversin, böyle yanmaktansa ölüp kül olmak iyidir. Görevli de diyecek ki: Hayır siz burada ölmeden bu şekilde ebedî olarak yanacaksınız."** Zuhruf sûresi: 77. ayetini okurken işittim. (Nesâî, Cuma: 28)

ž **Tirmîzî:** Ya'la b. Ümeyye hadisi hasen sahih garibtir. Bu hadisi İbn Uyeyne'nin hadisidir. İlim adamları imâmın hutbede Kur'ân'dan ayetler okuması gerektiğini söylemişlerdir. Şâfii: **"İmâm hutbesinde Kur'ân okumaz ise hutbesini iade etmesi gerekir."** demektedir.

Bölüm: 366

Ø imâm hutbe okurken cemaat ona doğru dönmeli

509- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) minberin üzerinde cemaate yöneldiği an bizler de yüzümüzü ona çevirirdik."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de rivâyet vardır. Bu hadisi Mansur'dan sadece Muhammed b. Fadl b. Atıyye'nin rivâyet ettiğini biliyoruz. Muhammed b. Fadl b. Atıyye hadisçiler yanında zayıftır ve tüm hadisleri zayıftır. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları imâm hutbe verirken ona dönmelidir derler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'den sahih bir rivâyet yoktur.

Bölüm: 367

Ø hutbe okunurken bile olsa iki rek'at namaz kılmak

510- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Cuma günü Peygamber (s.a.v.), hutbe okurken bir adam çıkageldi. Peygamber (s.a.v.) ona, namaz kıldın mı?"** buyurdu. O da: **"Hayır"** deyince: **"O halde kalk ve namaz kıl"** buyurdu. (Nesâî, Cuma: 16; Buhârî, Cuma: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. (Bu konuda en sahih olan)

511- Abdullah b. Ebî Serh (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ebû Saîd el Hudrî bir Cuma günü Mervan hutbe okurken mescide girdi ve namaza durdu. Görevliler onu oturtmak için geldiler fakat o oturmadı, diretti ve namazını**

kıldı. Namazını bitirince yanına vardık dedik ki: Allah seni esirgedi neredeyse görevliler seni namaz kılmaktan engelliyeceklerdi. Bunun üzerine şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den gördüğüm bu iki rek'at namazı asla terk edecek değilim. Sonra Peygamber (s.a.v.) Cuma günü hutbe okurken pejmürde kıyafetle bir kişinin geldiğini Peygamber (s.a.v.)'in hutbe esnasında ona iki rek'at kılmayı emrettiğini ve onunda kıldığını hatırlattı." (Buhârî, Cuma: 31)

ž **İbn ebî Ömer der ki:** Sûfyân b. Uyeyne, imâm hutbe okurken gelirse iki rek'at namaz kılar ve böyle yapılmasını emrederdi. Kur'ân öğretmeni Ebû Abdurrahman da aynı görüşte idi.

Tirmîzî: İbn Ömer'den işittim İbn Uyeyne'den naklen demiştir ki: Muhammed b. Aclân hadis konusunda güvenilir ve emin bir kişidir.

Tirmîzî: Bu konuda Câbir, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd el Hudrî hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısım ilim adamları ise şöyle diyor: **"İmam hutbe okurken mescide girerse oturur namaz kılmaz."** Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir. Fakat birinci görüş daha sahihtir.

Kuteybe, Alâ b. Hâlid el Kureşî'den aktararak dedi ki: **"Hasan el Basrî'yi gördüm imâm hutbe okurken mescide girdi iki rek'at namaz kıldı ve sonra oturdu."** Hasan el Basrî bu hadise uymuş olmak için böyle yapmıştır. Bu hadisi Câbir yoluyla rivâyet eden o'dur.

Bölüm: 368

Ø imâm hutbe okurken konuşmama gereği

512- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Cuma günü imâm hutbe okurken arkadaşına sus derse boş iş yapmış olur."** (Nesâî, Cuma: 22; Muvatta, Cuma: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Câbir b. Abdillah'tan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel etmişler ve kişinin imâm hutbe okurken konuşmasını hoş karşılamamışlar bir başkası konuşursa onu işaretle susturabileceğini söylemişlerdir.

Hutbe okunduğu esnada selam almak ve aksırana **"Yerhamukallah"** demek konusunda da ayrı görüşler benimsemişlerdir. Bir kısmı hutbe okunurken selam almaya ve aksırana karşılık vermeye ruhsat vermişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Tabiin ve sonraki dönem alimlerinden bir kısmı da hoş karşılamamışlardır. Şâfii gibi.

Bölüm: 369

Ø cuma günü omuzları aşarak ön safa gitmenin uygun olmadığı

513- Muâz b. Enes el Cühenî (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kim Cuma günü Müslümanların omuzlarından aşarak öne geçerse Cehenneme giden bir köprü kurmuş olur." (**Nesâî, Cuma: 20; Muvatta, Cuma: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sehl b. Muâz b. Enes el Cuhenî'nin hadisi garibtir. Çünkü bu hadisi sadece Rişdîn b. Sa'd rivâyetinden bilmekteyiz. İlim adamları bu hadisle amel etmişler ve Cuma günü omuzlardan atlayarak ön saflara geçmeyi hoş karşılamamışlar ve bu konuda sert davranmışlardır. Bazı hadisçiler Rişdîn b. Sa'd hakkında söz etmiş hafızası yönünden zayıflığını söylemişlerdir.

Bölüm: 370

Ø imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmamak

514- Muâz b. Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.) Cuma günü imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 226)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Ebû Mercûm'un ismi Abdurrahim b. Meymun'dur. Bazı ilim adamları imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmayı hoş görmemişler bir kısmı da böyle oturuşa ruhsat vermişlerdir. Abdullah b. Ömer ve başkaları gibi Ahmed ve İshâk imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmakta bir sakınca görmezler.

Bölüm: 371

Ø minberde dua için elleri kaldırmanın hoş olmayışı

515- Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Umâra b. Rûveybe'den işittim, Bişr b. Mervan hutbe okuyordu dua ederken ellerini kaldırınca Umâra şöyle dedi: Allah senin o iki zayıf ve kısa ellerini hayırdan mahrum etsin çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm hutbe esnasında işaret parmağıyla işaretten başka bir ilavede bulunmazdı. Hadisi rivâyet edenlerden Hüşeym bu olayı tarif etmek için işaret parmağını gösterdi.** (Bazı alimler burada el kaldırmanın dua için olmayıp jest ve mimik şeklindeki hareketler de olabileceğini söylemişlerdir.) (Buhârî, Cuma: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 372

Ø cuma günü fazladan okunan ezan

516- Sâib b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Cuma günü ezan, Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanlarında imâm minbere çıktığı anda okunurdu. Osman (r.a.)'ın halifeliği döneminde cemaat çoğalıp mescidde okunan ezanı işitemez hale gelince Medîne çarşısında zevra denilen yerde kamet ve ezandan başka üçüncü bir ezanın okunmasını emretti."** (Buhârî, Cuma: 20)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 373

Ø imâm minberden inince bir ihtiyaç varsa konuşulabilir

517- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma hutbesini bitirip minberden inince bir ihtiyaç olduğu takdirde konuşur, görüşür sonra Cuma namazını kılardı."** (Nesâî, Cuma: 36)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece Cerir b. Hazim'in rivâyetinden bilmekteyiz.

Tirmîzî: Muhammed'den işittim diyor ki: Cerir b. Hazim bu hadiste vehme düşmüştür. Sahih olan rivâyet yine Enes'den gelen rivâyettir ki şöyledir: **"Namaz için kamet getirildi bu arada cemaatten bir kişi Peygamber (s.a.v)'in elini tuttu ve cemaatten bir kısmını uyku bastırıncaya kadar konuşup durdu."** Muhammed dedi ki: **"İşte hadisin aslı budur."** Cerir b. Hazim bazen bir konuda vehme düşer fakat kendisi doğru bir kimsedir.

Muhammed diyor ki: Cerir n Hazim, Sabit'in, Enes vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiği **"Namaz için kamet getirildiğinde beni görmeden ayağa kalkmayın"** hadisinde de vehme kapılmıştır. Muhammed yine diyor ki: Hammad b. Zeyd'den şöyle rivâyet edilmiştir: "Sabit el Bünanî'nin

yanındaydık Haccac es Savvaf, Yahya b. ebî Kesir'den, Abdullah b. ebî Katâde'den, babasından ve Rasûlullah (s.a.v.)'den: **"Namaz için kamet getirildiğinde beni görmeden kalkmayın"** hadisini aktardı ki Cerir vehme kapılıp bu hadisi Sabit'in Enes yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiğini zannetti.

518- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz için kamet getirildikten sonra cemaatten biri kıble ile Peygamber (s.a.v.) arasına dikilerek konuşurdu. Konuşma o kadar uzardı ki: Bu uzun süre içerisinde cemaatten bir kısmının uyuklayacak hale geldiklerini görmüşümdür."** (Nesâî, Cuma: 36; Ebû Dâvûd, Salat: 232)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 374

Ø cuma namazında okunan sûreler

519- Rasûlullah (s.a.v.)'in azat ettiği Ebû Rafi (r.a.)'in oğlu Ubeydullah'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Mervan, Ebû Hüreyre (r.a.)'i kendi yerine Medîne'de vekil bırakarak Mekke'ye gitmişti, Ebû Hüreyre bize Cuma namazını kıldırdı birinci rek'atta Cuma sûresini ikinci rek'atta da münafıkun sûresini okudu.** Ubeydullah diyor ki: Ebû Hüreyre'ye vardım Ali'nin, Küfe'de ki okuduğu iki sûreyi okuyorsun dedim. Bunun üzerine Ebû Hüreyre dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i bu iki sûreyi okurken işitmiştim."** (Nesâî, Cuma: 40)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Numân b. Beşîr ve Ebû Inebe-t el Havlanî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Yine Peygamber (s.a.v.)'in Cuma namazında A'la sûresi ile Gaşiye sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Ubeydullah b. ebî Rafî, Ali b. ebî Tâlib'in katibidir.

Bölüm: 375

Ø cuma günü sabah namazında okunan sûreler

520- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma gününün sabah namazında Secde sûresi ile İnsan sûresini okurdu."** (Buhârî, Cuma: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sa'd, İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî, Şu'be ve pek çok kimse bu hadisi Muhavvel'den rivâyet etmişlerdir.

Bölüm: 376

Ø cumadan önce ve sonra kılınan sünnetler

521- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyetine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Cuma'dan sonra iki rek'at sünnet kılardı."** (Buhârî, Cuma: 38; Nesâî, Cuma: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Aynı şekilde bu hadis Nafi' ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Şâfii ve Ahmed gibi.

522- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre; İbn Ömer Cuma namazından sonra evinde iki rek'at namaz kılardı ve şöyle derdi: **"Rasûlullah (s.a.v.) aynı şekilde iki rek'at namaz kılardı."** (Ebû Daud, Salat: 238; Nesâî, Cuma: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

523- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma'dan sonra namaz kılmak isteyen dört rek'at kılsın."** (Ebû Dâvûd, Salat: 236; Nesâî, Cuma: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hasan b. Ali, Ali b. el Medinî ve Sûfyân b. Uyeyne'den naklederek şöyle demişlerdir: Süheyl b. ebî Salih'i hadis konusunda sabit ve sağlam bir kimse olarak kabul ederdik. Bazı ilim adamları da bu hadisle amel etmişlerdir.

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den, Cuma'dan önce dört, Cuma'dan sonra dört rek'at kıldığı rivâyet edilmiştir.

Ali b. ebî Tâlib'in Cuma'dan sonra iki rek'at ve dört rek'at kılınmasını emrettiği de rivâyet edilmiştir.

Sûfyân es Sevrî ve İbn'ül Mübarek, İbn Mes'ûd'un görüşündedirler. Cuma'dan önce dört rek'at sonra dört rek'at sünnet kılarlar.

İshâk'da diyor ki: Bir kimse Cuma'dan sonraki sünneti evinde kılarsa iki, mescidde kılarsa dört kılmalıdır, demekte ve bunu şu iki hadise dayandırmaktadır; **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma'dan sonra evinde iki rek'at sünnet kılardı." "Kim Cuma'dan sonra namaz kılacaksa dört rek'at kılsın."**

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in evinde Cuma'dan sonra iki rek'at kıldığını rivâyet eden İbn Ömer'dir. Yine İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra mescidde iki rek'at sonrada dört rek'at kılardı. Aynı şekilde Ömer'in oğlu Sûfyân b. Uyeyne'den İbn Cüreyc ve Atâ'dan şöyle rivâyet etmiştir: **"İbn Ömer'i Cuma'dan sonra iki rek'at sonra da dört rek'at kıldığını gördüm."** Saîd b. Abdurrahman el Mahzumî'den, Sûfyân b. Uyeyne'den, Amr b. Dinar'dan bize şöyle aktarılmıştır: **"Hadis konusunda Zührî'den daha sağlam bir kimse görmedim. Paraya (maddiyata) ondan daha az değer veren bir kimse görmedim, onun yanında para, hayvan tersi gibi değersizdi."**

Tirmîzî: İbn ebi Ömer'den işittiğime göre, şöyle demiştir: Sûfyân b. Uyeyne'den işittim şöyle diyordu: **"Amr b. Dinar, Zührî'den daha yaşlı idi."**

Bölüm: 377

Ø cuma namazının bir rek'atına yetişenin durumu

524- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim namazın bir rek'atına yetişirse o namaza yetişmiş olur."** (Ebû Dâvûd, Salat: 233; Nesâî, Cuma: 41)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu hadise göre amel etmişler ve şöyle demişlerdir. "Kim Cuma namazının bir rek'atına yetişirse bir rek'at daha ilave eder ve Cuma namazını kılmış olur. Kim de ikinci rek'atın oturuşuna yetişirse Cuma'ya yetişmemiş olacağından dört rek'at kılması gerekir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 378

Ø cuma günü öğle istirahatı ve yemeğinin zamanı

525- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yemeğimizi Cuma'dan sonra yer, istirahatımızı da yine**

Cuma'dan sonra yapardık." (Buhârî, Cuma: 40)

ž Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sehl b. Sa'd hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 379

Ø cuma hutbesi esnasında uykusu gelen yer değiştirsin

526- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden birinize Cuma esnasında uyku galip gelirse bulunduğu yeri değiştirsin."** (Ebû Dâvûd, Salat: 231)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 380

Ø cuma günü savaş için yola çıkmak

527- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Revaha'yı bir müfreze başında komutan olarak göndermişti de bu Cuma gününe rastlamıştı. Askerler sabah erkenden yola çıktılar. Abdullah b. Revaha ise geri kalır Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Cuma'yı kılar ve arkadan yetişirim dedi. Namazdan sonra Rasûlullah (s.a.v.) onu gördü ve sabah erkenden arkadaşlarınla beraber niçin çıkmadın? Dedi. Bunun üzerine dedi ki: Sizinle beraber namaz kılayım sonra arkalarından yetişirim istedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Yeryüzü dolusu para harcasan bile onların erken çıkışlarının değer ve kıymetini elde edemezsin."** (Müsned: 2203)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd yoluyla Şu'be'den naklederek şöyle demiştir; El Hakem, Mıksem'den sadece beş hadis işitmiştir. Şu'be o hadisleri saymıştır, bu o hadislerden değildir. dolayısıyla el Hakem'in bu hadisi Şu'be'den işitmediği anlaşılıyor. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuştur. Kimi Cuma vakti girmeden savaş için yola çıkılabileceğini söylerken kimi de sabah olmuş ise Cuma kılınmadan çıkılmaz demektedirler.

Bölüm: 381

Ø cuma günü misvaklanıp, güzel koku sürünmek

528- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü Müslüman'ın gusül abdesti alması hakkıdır. Evinden kokulanarak çıkması da güzeldir, koku bulamayanların ise sadece su ile yıkanıp temizlenmeleri yeterlidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 212)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Ensâr'dan bir şeyh tarafından da hadis rivâyet edilmiştir.

529- Ahmed b. Menî', Hüşeym'den, Yezîd b. ebî Ziyâd'tan aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Berâ hadisi hasendir.

Hüşeym'in rivâyeti İsmail b. İbrahim et Teymî'nin rivâyetinden daha güzeldir.

İsmail b. İbrahim et Teymî'nin hadiste zayıf olduğu söylenmiştir.

5: ZEKAT BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

Ø ZEKAT VERMEYEN KİMSELERE KIYAMETTE YAPILACAK AZAB

617- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin gölgesinde otururken onun yanına geldim. Benim gelmekte olduğumu görünce şöyle buyurdular: **"Ka'be'nin Rabbine andolsun ki kıyamet günü kaybedenler onlardır."** Bende kendi kendime acaba ne oldu? Benim hakkımda bir şey mi indi? Dedim fakat yine duramadım ve anam babam sana feda olsun kimlerdir onlar? Ya Rasûlullah dedim. Buyurdular ki: **"Onlar mal ve dünyalıkları fazla olanlardır ancak sağa, sola verip dağıtan şöyle şöyle kimseler bunun dışındadırlar. Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki bir kimse ölür arkasında zekatını vermediği deve ve sığırları bırakırsa o deve ve sığırlar kıyamet günü bulunduğu durumdan daha semiz bir şekilde o kimsenin yanına getirilir ve onu ayaklarıyla çiğner, boynuzlarıyla vurur. İnsanlar arasında hüküm verilinceye kadar bu hayvanlar böyle yapar dururlar."** (Müslim, Zekat: 8; İbn Mâce: Zekat: 2)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre'den de bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir. Ali b. ebî Tâlib'den **"Zekat vermeyen lanetlendi"** şeklinde bir rivâyet vardır. Aynı şekilde bu konuda Kabîsa b. Hülb'ün babasından, Câbir b. Abdillah'tan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir. Ebû Zerr'in adı Cündüp b. Seken'dir, İbn Cüdane de denilir.

Abdullah b. Münîr; Abdullah b. Musa'dan, Sûfyân es Sevrî'den, Hakîm b. Deylem'den ve Zahhak b. Müzahim'den şu şekilde rivâyet etmiştir: **"Mal ve dünyalıkları fazla olan zenginler on binlerce miktarlık para ve mülk sahibi olanlardır."**

Tirmîzî: Abdullah b. Münîr el Mervezî iyi bir insandır.

bölüm: 2

Ø zekatını veren üzerine düşen görevi yapmış olur

618- Ebû Hüreyre (r.a.)'den göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Malının zekatını verirsen görevini yerine getirmiş olursun."** (İbn Mâce, Zekat: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'den değişik yönleriyle nakledilmiş olup bir seferinde bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü zekattan başka üzerime düşen bir görev daha var mıdır? Diye sordu, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Hayır nafile olarak verebilirsin."**

619- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'in yanında otururken akıllı bir kimse gelse, soru sorsa da bizde bazı şeyleri öğrenmiş olsak derdik. Yine böyle bir durumda iken bir adam geldi ve Peygamber (s.a.v.)'in önüne diz çöküp oturdu ve; **"Ya Muhammed! senin gönderdiğin kimse bize geldi ve senin Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber olduğunu söyledi."** Peygamber (s.a.v.)'de: **"Evet"** buyurdular. O kimse dedi ki: **"Göğü yükselten, yeryüzünü serip döşeyen ve dağları meydana getiren Allah mı seni gönderdi?"** Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** dedi.

Bunun üzerine o kimse dedi ki: **“Senin gönderdiğin kimse bize; bir gün ve gecede beş vakit namaz kılınması gerektiğini söyledi”** deyince, Peygamber (s.a.v.): **“Evet”** dediler. O kimse: **“Seni gönderen zat hakkı için bunu Allah mı emretti?”** deyince, Rasûlullah (s.a.v.): **“Evet”** dediler. Bunun üzerine o adam: **“Senin gönderdiğin o görevli kimse bize senede bir ay oruç tutulmasının farz olduğunu söyledi”** deyince; Peygamber (s.a.v.): **“Doğrudur”** dedi. Bu sefer o adam: **“Seni gönderen zat hakkı için bunu sana Allah mı emretti”** deyince, Peygamber (s.a.v.): **“Evet”** buyurdu. Yine o adam: **“Senin gönderdiğin kimse mallarımızdan zekat verilmesi gerektiğini söyledi”** deyince, Rasûlullah (s.a.v.): **“Doğrudur”** dedi. O adam da: **“Seni gönderen zat hakkı için bunu sana Allah mı emretti”** diye sorunca; Peygamber (s.a.v.) **“Evet”** dediler. Yine o adam: **“Senin gönderdiğin yetkili kimse bize; gücü yetenlerin Hac yapması gerektiğini söyledi”** deyince Peygamber (s.a.v.): **“Evet”** dediler. O adam da: **“Seni gönderen zat hakkı için bunuda mı Allah emretti”** deyince, Peygamber (s.a.v.): **“Evet”** dediler. Bunun üzerine o kimse: **“Seni hak üzere gönderen o zat için bunlardan hiç birini terk etmeyeceğim ve fazlada yapmayacağım”** dedi hızlıca kalkıp gitti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: **“Bu adam bu söylediklerinde doğru ve ciddi ise Cennete girer.”** (Buhârî, İlim: 7; Müslim, İman: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Enes vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)’den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Bazı hadisçiler bu hadisten; **“Alim bir kimseye bir şeyi okuyup arz etmenin ondan dinlemek gibi caiz olduğunu çıkarmışlardır.”** Bu hadisteki kimsenin Rasûlullah (s.a.v.)’e bazı bilgileri sunması ve Rasûlullah (s.a.v.)’in de onları tasdik etmesini delil olarak göstermişlerdir.

bölüm: 3

Ø altın ve gümüşün zekatı

620- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ticaret maksatlı olmayan at ve kölelere zekat vermeyi sizden kaldırdım. Fakat gümüşlerinizin zekatını bana getirin verin, her kırk dirhemde bir dirhem verin yüz doksan birimde vereceğiniz bir şey yoktur iki yüz birime ulaşınca beş birim zekat verilmesi gerekir.”** (İbn Mace, Zekat: 4; Ebû Dâvûd, Zekat; 2)

bölüm: 4

Ø deve ve koyunların zekatı

621- Sâlim (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) zekatlarla alakalı bir mektup yazdı kılıcına bağladığı bu mektubu yetkili kimselere ulaştıramadan vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Ebû Bekir vefatına kadar o mektubu uyguladı. Ömer’de halifeliği süresince onları uyguladı. O mektupta şu hükümler vardı.

“Beş devede bir koyun, on devede iki koyun, on beş devede üç koyun yirmi devede dört koyun, yirmi beş deveden otuz beş deveye kadar iki

yaşına girmiş bir dişi deve yavrusu. Otuz beşi geçince kırk beşe kadar üç yaşına girmiş bir dişi deve, kırk beşi geçince altmışa kadar dört yaşına girmiş bir dişi deve altmışı geçince yetmiş beşe kadar beş yaşına girmiş bir dişi deve yetmiş beşi geçerse doksana kadar üçer yaşına girmiş iki dişi deve, doksanı geçerse yüz yirmiye kadar dörder yaşına girmiş iki dişi deve, yüz yirmiyi geçerse her elli devede dört yaşına girmiş bir dişi deve her kırkta iki yaşını bitirmiş bir dişi deve zekat olarak verilir.

Koyunlarda her kırk koyunda yüz yirmiye kadar birer koyun, yüz yirmiyi geçince iki yüze kadar iki koyun, iki yüzü geçince üçyüze kadar üç koyun, üç yüzü geçince her yüz koyunda bir koyun, üç yüzden dört yüze kadar bir zekat yoktur. Zekat artar ve eksilir korkusundan dolayı toplu mallar ayrılmaz ayrı ayrı olanlar da bir araya toplanmaz. Birbirine karıştırılmış sürülerden alınan zekat eşit durumda paylaştırılır. Çok yaşlı ve güçsüz ve ayıplı hayvanlar zekat olarak alınmaz.” (Ebû Dâvûd, Zekat: 5)

ž Zührî, zekat memuru; koyunları üçte bir iyi, üçte bir orta, üçte bir kötü olarak ayırmalı ve zekatı orta kısımdan almalıdır diyor ve sığırlardan bahsetmiyor.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Bekir, Behz b. Hakîm babasından ve dedesinden, Ebû Zerr ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasendir. Çoğunlukla fakihler bu hadise göre amel ederler. Yunus b. Yezîd ve pek çok kimse bu hadisi Zührî ve Sâlim’den bu şekilde rivâyet ederek merfu halde aktarmamışlardır. Sadece Sûfyân b. Husayn merfu olarak rivâyet etmiştir.

bölüm: 5

Ø sığırların zekatı

622- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Otuz sığırda iki yaşında erkek veya dişi dana, her kırk sığırda da üç yaşında bir dana zekat gerekir.”** (İbn Mâce, Zekat: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Muâz b. Cebel’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdusselam b. Harb, Husaf’tan böylece rivâyet etmiş olup, Abdusselam güvenilir ve hafız bir kişidir. Şerik bu hadisi Husayf’tan, Ebû Ubeyde’den, babasından ve Abdullah’tan rivâyet ediyor. Abdullah’ın oğlu Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

623- Muâz b. Cebel (r.a.)’den şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) beni, Yemen’e vali olarak gönderdiğinde, her otuz sığırdan iki yaşında erkek veya dişi dana; her kırktan da üç yaşına girmiş bir dişi danayı zekat olarak almamı Müslüman olmayan kimselerden de cizye vergisi olarak akıl baliğ olan her kimseden bir dinar veya bir dinara denk giyim eşyası almamı emretti.”** (Nesâî, Zekat: 5; İbn Mâce, Zekat: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı râvîler bu hadisi Sûfyân, A’meş, Ebû Vâil ve Mesrûk’tan: Rasûlullah (s.a.v.), Muâz’ı Yemen’e gönderdi ve ona zekat almasını emretti” şeklinde rivâyet ederler ki bu rivâyet daha sahihtir.

624- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Muhammed b. Cafer yoluyla Şu’be’den

rivâyet ederek Amr b. Mürre'nin şöyle dediğini bize aktarmıştır: Ebû Ubeyde'ye, Abdullah'tan hadis olarak bir şeyler hatırlıyor musun? Dedim. O da: **"Hayır"** dedi.

bölüm: 6

Ø zekatta malın en iyisini almanın hoş olmadığı

625- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Muâz'ı Yemen'e vali olarak gönderdiğinde ona şöyle buyurdu: **"Sen ehli kitap denilen bir topluma gidiyorsun onları Allah'tan başka bir ilah olmadığına benim de onun elçisi olduğuma şehâdet etmeye davet et. Buna uyarlarsa Allah'ın bir gün ve gecede beş vakit namaz kılmayı emrettiğini bildir. Bunu da kabul ederlerse onlara zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekatın da farz kılındığını bildir. Bunu da kabul ederlerse mallarının en iyilerini almaya kalkma! Mazlum kimselerin bedduasından sakın çünkü Allah ile mazlum kimselerin arasında perde yoktur."** (Buhârî, Zekat: 40; Müslim, Zekat: 55)

ž Bu konuda Sunabihî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs'ın azatlı kölesi Ebû Mabed'in ismi Nafiz'dir.

bölüm: 7

Ø sebze meyve ve ziraat ürünlerinin zekatı

626- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Develer beş taneden az olursa zekat gerekmez. Beş ukıyye gümüşten daha azından zekat gerekmez. Ziraat ürünlerinin beş vesaktan daha az olanında da öşür gerekmez."** (Buhârî, Zekat: 4; Müslim, Zekat: 2)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Câbir ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

627- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Abdurrahman b. Mehdî'den, Sûfyân, Şu'be, Mâlik b. Enes, Amr b. Yahya'nın babasından ve Ebû Saîd'den yukarıdaki hadisin aynısını rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Saîd'den pek çok şekillerde rivâyet edilmiş olup ilim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Yani beş vesak'tan daha az ziraat ürününde zekat yoktur. Vesak: Altmış sa'dır. Beş vesak üç yüz sa' eder. Peygamber (s.a.v.)'in sa'ı beş ve üçte bir rıtldır. Küfelilerin sa'ı ise sekiz rıtldır.

Beş ukıyyeden daha az gümüşte de zekat yoktur. Beş ukıyye kırk dirhemdir. Beş ukıyye iki yüz dirhem eder.

Develer beş taneden az olursa zekat yoktur. Develerin sayısı yirmi beşe ulaşırsa iki yaşına girmiş bir dişi deve zekat olarak verilir. Yirmi beşten az olan develerde her beş devede bir koyun zekat olarak verilir.

bölüm: 8

Ø ticaret malı olmayan at ve kölede zekat yoktur

628- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman'ın ticari maksatla olmayan atında ve kölesinde**

zekat yoktur.” (Buhârî, Zekat: 47; Müslim, Zekat: 12)

ž Bu konuda Ali ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler dolayısıyla ticaret maksadıyla bulundurulmayan, otlaklara salınmış atlara da zekat yoktur. Hizmet için bulundurulan kölelerde de yine zekat gerekmez. Ama ticaret maksadıyla bulundurulan at ve kölelerde bulundurma süresi bir yılı geçtikten sonra değerleri üzerinden zekat verilmesi gerekir.

bölüm: 9

Ø balın zekatı

629- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. Bal da her on ölçekte bir ölçek zekat vardır. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Seyyâre el Mutîe ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rasûlullah (s.a.v.)’den bu konuda sahih olarak fazla bir şey rivâyet edilmemiştir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise bal’da zekat olmadığı görüşündedirler. Hadisin râvîlerinden Sadaka b. Abdullah hafız değildir. Sadaka Abdullah’ın bu rivâyetine karşıt bir rivâyette Nafi’den rivâyet olunmuştur.

630- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Abdulvehhab es Sekafî’den, Ubeydullah b. Ömer ve Nafi’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Abdulaziz bana balın zekatından sordu dedim ki: **“Balımız yok ki zekatını verelim”** Fakat Muğıre b. Hakîm diyor ki: **“Bal’da zekat yoktur.”**

Ömer şöyle demiştir: Her şeyde razı olunacak bir denklik gerekir dolayısıyla ilgili kimselere baldan da zekatın verilmesi gerektiğine dair mektup yazmıştır. (Ebû Dâvûd, Zekat: 13; İbn Mâce, Zekat: 20)

bölüm: 10

Ø üzerinden tam sene geçen malda zekat vardır

631- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim bir mal elde ederse o malın üzerinden bir sene geçmedikçe o mal için zekat yoktur.”** (İbn Mâce, Zekat: 5)

ž Bu konuda Serra’nın kızı Nebhan’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

632- Yine İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bir kimse bir mal elde ederse o malın üzerinden bir yıl geçmedikçe o mala zekat verilmez.”** (İbn Mâce, Zekat: 5; Ebû Dâvûd, Zekat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’in hadisinden daha sahihtir.

Tirmîzî: Bu hadisi; Eyyûb, Ubeydullah b. Ömer ve pek çok kişi Nafi’ ve İbn Ömer vasıtasıyla mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem hadis konusunda zayıf bir kimsedir. Ahmed b. Hanbel, Ali b. el Medînî ve başkaları bu kimsenin zayıf olduğunu söylemişlerdir. Hadis konusunda yanlışı çok olan bir kimsedir.

“Üzerinden sene geçmedikçe bir mal üzerinde zekat yoktur” konusunda Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından pek çok kişiden hadis rivâyet edilmiştir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk da aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise şöyle demişlerdir: **“Bir kimsenin yeni elde ettiği maldan başka önceden zekat verdiği bir malı varsa o kimsenin bu yeni elde ettiği mal için zekat vermesi gereklidir. Bir yıl bekletilmesine gerek yoktur. Ama önceden zekat verecek malı olmayan bir kimsenin elde ettiği mal**

üzerinden bir yıl geçmeden zekat vermesi gerekmez, ne zaman bir yılını doldurursa zekat vermeye başlar. Yine bir kimse önceden elde ettiği üzerinden bir yıl geçmesi gereken bir malın yanı sıra henüz o süre dolmadan tekrar bir mal daha elde ederse zekat vermesi gereken önceki malıyla birlikte bu yeni mallarında zekatını vermesi gerekir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

bölüm: 11

Ø müslüman olanlardan cizye vergisi kalkar

633- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir bölgede iki kıble olamaz yine Müslüman olan kimseye de cizye vergisi yoktur."** (Ebû Dâvûd, Haraç ve İmara: 34)

634- Ebû Küreyb (r.a.), Cerir ve Kâbûs'tan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

ž Bu konuda Saîd b. Zeyd ve Harb b. Ubeydullah es Sekafî'nin dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi Kâbûs b. ebî Zabyan'dan, babasından ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak da rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Hıristiyan, Müslüman olduğu zaman cizye vergisi kalkar.

Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Müslümanlar üzerine öşür yoktur"** sözü Müslüman olmayan ve cizye vergisi **"baş vergisi"** verenlerin verdiği vergi, Müslümanlardan alınmaz demektir. Çünkü baş vergisi Müslüman olmayan Yahudi ve Hıristiyanlardan alınır. Müslümanlar üzerine bu **"öşür"** vergisi yoktur.

bölüm: 12

Ø ziynet eşyalarının zekatı

635- Abdullah'ın hanımı Zeyneb (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), biz kadınlara şöyle konuştu: **"Ey kadınlar topluluğu ziynet eşyalarınızdan zekat veriniz. Kıyamet günü Cehennemliklerin çoğunluğu siz kadınlardır."** (Buhârî, Zekat: 33; Nesâî, Zekat: 18)

636- Mahmûd b. Gaylân (r.a.), Ebû Dâvûd yoluyla Şu'be'den ve A'meş'den naklederek Ebû Vâil bu hadisin benzerini bize nakletmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu rivâyet Ebû Muaviye'nin rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Muaviye rivâyetinde vehmederek **"Amr b. Hâris'den ve Zeyneb'in kardeşinin oğlundan"** demiştir.

Doğru olan ise; Zeyneb'in kardeşinin oğlu Amr b. Hâris'dendir. Yine Amr b. Şuayb'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, **"Ziynet eşyalarında zekat vardır"** hadisinin senedinde söz edilmiştir. Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler olup; Sahabe ve tabiinden bir kısmı altın ve gümüş olan ziynet eşyalarında zekat vardır. Sûfyân es Sevrî ve Abdullah b. Mübarek bu görüştedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından İbn Ömer, Âişe, Câbir b. Abdillah ve Enes'in de bulunduğu bazı ilim adamları ise ziynet eşyasında zekat yoktur görüşündedirler. Tabiin döneminin bazı fıkıhçılarından da aynı şekilde rivâyet vardır. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

637- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"İki kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi kollarında altın bilezikler vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara: "Bu bileziklerin zekatını veriyor musunuz" dedi. Hayır dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah'ın sizlere ateşten bilezikler takmasından hoşlanır mısınız? Hayır dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); öyleyse onların zekatını ödeyin buyurdular."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 4; Nesâî, Zekat: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi Müsenna b. el Sabah, amr b. Şuayb'den aynı şekilde rivâyet etmiştir. Müsenna b. el Sabah ve İbn Lehia hadis konusunda zayıf oldukları söylenmiştir. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih olarak bir şey rivâyet edilmemiştir.

bölüm: 13

Ø sebzelerin zekatı

638- Muâz (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre sebzeler yani baklagillerin zekatı hakkında mektupla soru sormuştu da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardı: **"Sebzeler için zekat gerekmez."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih bir hadis rivâyet edilmemiştir. Bu hadis ise Musa b. Talha vasıtasıyla Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları bu hadisle amel ederek sebzelerde zekat olmadığı görüşündedirler.

Tirmîzî: Hasan, Umâra'nın oğludur. Hadisçiler yanında zayıf kabul edilir. Şu'be ve başkaları onu zayıf saymışlar İbn'ül Mübarek ise onun hadisini kabul etmeyip terk etmiştir.

bölüm: 14

Ø tabii yollarla sulanan ürünlerin zekatı (Öşür)

639- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yağmur ve akarsuların suladığı arazilerde yetişen ürünlerde onda bir** (Öşür) **vardır. Hayvanlar veya sulama teşkilatıyla sulanan arazilerde ise** (öşrün yarısı) **yirmide bir zekat vardır."** (İbn Mâce, Zekat: 17; Ebû Dâvûd, Zekat: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes b. Mâlik, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis Bükeyr b. Abdillah b. Eşecc'den, Süleyman b. Yesâr'dan ve Büsr b. Saîd yoluyla Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet edilmiş olup sanki bu hadis daha sahihtir. İbn Ömer'in bu konudaki rivâyeti sahih olup fıkıhçıların çoğunluğu bu hadise göre amel ederler.

640- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle aktarmıştır: **"Yağmur ve akarsuların suladığı arazilerde yetişen ürünlerde ve kökleri vasıtasıyla yer altından beslenen ağaçların meyvesinde onda bir** (öşür) **vardır. Hayvanlar ve sulama teşkilatıyla sulanan yerlerde ise yirmide bir** (yarım öşür) **zekat vardır."** (Buhârî, Zekat: 6; Ebû Dâvûd, Zekat: 12)

ž Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø yetim kimsenin malının zekatı

641- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) insanlara bir hutbe vererek şöyle buyurdu: **"Dikkat kim malı olan bir yetimin velisi olursa o malı ticarette değerlendirsin ve o malı zekatın yiyip tüketmesine terk etmesin."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sadece bu şekilde rivâyet edilmiş olup isnadında söylenti vardır. Çünkü Müsenna b. el Sabbah'ın hadis konusunda zayıf olduğu söylenir.

Bir kısım kimselerde bu hadisi Amr b. Şuayb yoluyla Ömer b. Hattâb'dan rivâyet ederek aynı hadisi aktarmışlardır.

İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından aralarında Ömer, Ali, Âişe, İbn Ömer'in de bulunduğu pek çok kişi yetim malında da zekatın olduğu görüşündedirler. Bir kısım ilim adamları da yetimin malında zekat gerekmez kanaatinde olup, Sûfyân es Sevrî ve Abdullah b. Mübarek bunlardandır.

Amr b. Şuayb, Amr b. Âs'ın oğlu Abdullah b. Muhammed'in oğludur. Şuayb dedesi Abdullah b. Amr'dan hadis işitmiştir.

Yahya b. Saîd, Amr b. Şuayb'ın hadisi hakkında söz ediyor ve o bizim yanımızda zayıftır diyor. Zayıflık yönü dedesi Abdullah b. Amr'ın, sayfalarından hadis rivâyet etmesidir. Fakat hadisçilerin çoğunluğu Amr b. Şuayb'ın hadisini delil getirerek onu sağlam kabul ederler. Ahmed, İshâk ve daha başkaları bunlardandır.

bölüm: 16

Ø hayvanların yaptığı zararda tazminat yoktur, madenlerde zekat gerekmez, definelerde beşte bir zekat vardır

642- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hayvanların kendiliklerinden yaptıkları zararlar tazmin edilmez. Madenlerin elde edilmesinde meydana getirdiği zarar tazmin edilmez. Kuyu kazmak için tutulan işçinin kuyunun çökmesi sonucu veya bir kimsenin açtığı kuyuya başka birinin düşmesi sonucunda tazminat yoktur. Yeraltından çıkarılan define ve hazinelerde ise beşte bir zekat vardır."** (Buhârî, Zekat: 67; Müslim, Hudud: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes b. Mâlik Abdullah b. Amr, Ubâde b. Sâmit, Amr b. Avf el Müzenî ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø bazı mallarda zekatın tahmin edilerek ayarlanması

643- Abdurrahman b. Mes'ûd b. Niyâr (r.a.)'den işittiğime göre, şöyle diyordu: Sehl b. ebî Hasme bizim toplu halde bulunduğumuz bir yere geldi ve Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize aktardı: **"Bazı mahsul ve ürünlerin zekatını tahmin ederek toplayacağınızda çürüme, bozulma veya mal sahibinin komşu ve yakınlarına dağıtabilmesini de hesaba katarak üçte birini veya dörtte birini bırakın almayın."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 15; Nesâî, Zekat: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Attâb b. Esîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Tahmin konusunda ilim adamlarının çoğunluğunun görüşü; Ebû Hasme'nin hadisi üzeredir. Ahmed ve İshâk'ta, Ebû Hasme'nin, hadisine göre amel edenlerdendir.

Meyvelerde tahmin şudur: Hurma ve Üzüm gibi zekatı gereken meyveler yetiştiği zaman İslam devletinin yetkilisi meyveleri tahmin edecek bir yetkili gönderir, tahminci kimse bakarak üzümden ve hurmadan ne kadar kuru üzüm ve kuru hurma çıkacağını tahmin eder, sayıp tespitini yapıp, çıkacak zekat miktarını borç olarak kaydedip mal sahiplerini meyveleriyle baş başa bırakır onlar diledikleri gibi hareket ederler. Meyveler yetişip kurutulduğu zaman gerekli öşür kendilerinden alınır. Bazı ilim adamları hadisteki **"tahmin"** meselesini böylece tefsir etmişlerdir ki Şâfii, Mâlik, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

644- Attâb b. Esîd (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.), bağ ve bahçe sahipleri için çıkardıkları üzüm ve meyvelerini tahmin edecek kimseler gönderirdi."** Bu senedle Rasûlullah (s.a.v.)'in üzümlerin zekatı hakkında şöyle buyurduğu rivâyet edildi: "Hurmaların tahmin edildiği gibi üzümlerde tahmin edilir. Hurmanın zekatı kuru hurma olarak alındığı gibi üzümün zekatı da kuru üzüm olarak alınır." (Ebû Dâvûd, Zekat: 14; Nesâî, Zekat: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

İbn Cüreyc bu hadisi İbn Şihâb, Urve ve Âişe'den rivâyet etmektedir. Bu hadis hakkında Muhammed'e sordum. Dedi ki: İbn Cüreyc'in hadisi sağlam ve meşhur bir hadis değildir. Saîd b. el Müseyyib'in, Attâb b. Esîd'den rivâyeti daha sağlam ve sahihtir.

bölüm: 18

Ø adaletli zekat memurunun durumu

645- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Adaletle iş yapan zekat memurunun durumu evine dönünceye kadar Allah yolunda savaşan kimse gibidir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 6; İbn Mâce, Zekat: 14)

ž **Tirmîzî:** Rafi' b. Hadîç hadisi hasen sahihtir.

Yezîd b. İyaz, hadisçiler yanında zayıf sayılır. Muhammed b. İshâk'ın rivâyeti daha sahihtir.

bölüm: 19

Ø zekat almada ve vermede aşırılık edenin durumu

646- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zekatı alırken ve verirken haksızlık yaparak aşırılık yapan, zekata engel olan gibidir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 5; İbn Mâce, Zekat: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Ümmü Seleme ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi bu şekliyle garibtir. Ahmed b. Hanbel Sa'd b. Sinan hakkında söz etmiştir.

Ahmed b. Hanbel Sa'd b. Sinan hakkında söz etmiştir.

Leys b. Sa'd böylece: **"Yezîd b. Ebû Habib'den, Sa'd b. Sinan'dan ve Enes b. Mâlik'den"** demektedir. Denilir ki: Bu hadisin senedi Amr b. Hâris, İbn Lehia, Yezîd b. Ebû Habib, Sinan'dan ve Enes, şeklindedir.

Muhammed'den işittim şöyle demiştir: Doğrusu Sinan b. Sa'd'tır. Peygamberimizin **"Zekat almada ve vermede aşırılık eden zekata engel olan gibidir."** Sözünün manası aşırılık edenin günahı zekat vermeyene yazılan günah gibidir demektir.

bölüm: 20

Ø zekat memurunu memnun etmek

647- Cerir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zekat memuru size geldiğinde yanınızdan memnun olarak ayrılsın."** (Müslim, Zekat: 55; Nesâî, Zekat: 14)

648- Ebû Ammâr (r.a.), Huseyn b. Hureys, Sûfyân b. Uyeyne ve Dâvûd'tan, Şa'bî'den ve Cerir'den bu hadisin aynısını nakletmiştir.

ž **Tirmîzî:** Dâvûd'un Şa'bi'den rivâyeti Mûcâlid'in rivâyetinden daha sahihtir. Bazı ilim adamları Mûcâlid'in zayıf olduğunu kaydetmişlerdir. Çünkü o çok yerde yanılmıştır.

bölüm: 21

Ø zekat zenginlerden alınır fakirlere verilir

649- Ebû Cuhayfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'in zekat memuru bize geldi, zekatı zenginlerimizden alarak fakirlerimize dağıttı. Ben yetim bir çocuk idim bana bacakları uzun, genç bir dişi deve vermişti."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Cuhayfe hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø zekat alabilecek kimseler

650- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim muhtaç olmadığı halde insanlardan bir şey isterse kıyamet günü dilenciliğin bir belirtisi olarak yüzünde tırnak izi ve yara bere olarak gelir. Ey Allah'ın Rasûlü zenginliğin ölçüsü nedir?** Diye soruldu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Elli dirhem gümüş veya o değerde altın"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Zekat: 24; İbn Mâce, Zekat: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd hadisi hasendir. Şu'be buradaki rivâyetinden dolayı Hakîm b. Cübeyr hakkında söz etmiştir.

651- Sûfyân (r.a.), Hakîm b. Cübeyr yoluyla bu hadisi rivâyet etmiştir. Bunun üzerine Şu'be'nin arkadaşı Abdullah b. Osman, Sûfyân'a şöyle dedi: "Keşke bu hadisi Hakîm'den başkası rivâyet etseydi. Sûfyân ona dedi ki: Hakîm'in ne kusuru var? Şu'be ondan hadis rivâyet etmiyor mu? O da evet dedi. Bunun üzerine Sûfyân dedi ki: Zübeyd'in bu hadisi Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd'den rivâyet ettiğini işittim.

Bazı arkadaşlarımızın ameli bu hadise göredir. Sevrî Abdullah b. mübarek, Ahmed, İshâk, bunlardan olup şöyle derler: **"Bir kimsenin elli dirhemi olursa zekat alması helal olmaz."** (Ebû Davud, Zekat: 24; İbn Mâce, Zekat: 26)

ž **Tirmîzî:** Bazı ilim adamları Hakîm b. Cübeyr'in hadisiyle amel etmemişler bu konuda işi biraz daha geniş tutmuşlar ve şöyle demişlerdir. Bir kimsenin elli dirhem veya daha fazlası olsa o kimse muhtaç sayılır ve zekat alması caizdir. İlim adamlarından bir kısmı ve fıkıhçılar ve Şâfii aynı kanaattedir.

bölüm: 23

Ø zekat alamayacak kimseler

652- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zengin ve güçlü kuvvetli kimseye zekat almak caiz değildir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 24; İbn Mâce; Zekat: 26)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Hubşî b. Cünade, Kabîsa b. Muhârik'den de

hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Amr hadisi hasendir.

Şu'be bu hadisi aynı senedle Sa'd b. İbrahim'den rivâyet etmiş olup mevkuf olarak aktarmıştır. **"Zengin ve güçlü kuvvetli kimseye zekat almasının caiz olmadığına"** dair başka hadisler de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları **"Bir kimse güçlü kuvvetli olur fakat ihtiyaç sahibi olup hiçbir şeyi olmazsa bu durumda ona zekat verilirse veren kimse için bu geçerlidir"** demekte bir kısmı ise bu hadisten dilenmemek gerektiğini anlamaktadırlar.

653- Hubşî b. Cünade es Selulî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim veda Haccında Arafat'ta, vakfede iken yanına bir bedevi geldi ve Peygamber (s.a.v.)'in ridasının bir ucundan tutarak onu Peygamberden istedi. Peygamber (s.a.v.) ridasını o adama verdi, o da alıp gitti işte o zamandan itibaren dilenmek haram kılındı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zengin, güçlü, kuvvetli kimseye dilenmek helal değildir. Ancak aşırı derecede fakirlik veya aşırı borçlu olana caizdir. Kim malını artırmak için insanlardan dilenirse kıyamet günü dilenmesinin bir işareti olarak yüzünde tırnak izi yara ve bere olarak ve Cehennem'den alıp yiyeceği kızgın bir taş olacaktır. Dileyen bu işaretlerini ve yiyeceğini azaltsın veya çoğaltsın."** (Nesâî, Zekat: 83; Ebû Dâvûd, Zekat: 9)

654- Mahmûd b. Gaylân, Yahya b. Adem yoluyla Abdurrahman b. Süleyman'dan geçen hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir.

bölüm: 24

Ø borçlu kimseye zekat verilebileceği

655- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) zamanında bir adam satın aldığı meyvelerden dolayı zarar etmiş borçları da çoğalmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona tasaddukta bulunun dedi. İnsanlar ona yardım ettiler bu yaptıkları yardımlar borcunu ödeyecek miktara ulaşmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): O kimsenin alacaklarına: **"Ne bulursanız alın bulunanlardan başka size verilebilecek bir şey yoktur"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Zekat: 25; İbn Mâce, Zekat: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Cuveyriye ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 25

Ø Peygamber (s.a.v.) ve soyuna sopuna zekat verilmeyeceği

656- Behz b. Hakîm (r.a.) babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e bir şey getirildiği zaman sadaka mı? Yoksa hediye mi? Diye sorardı. Sadaka derlerse yemez, hediye derlerse yerdi."** (Müslim, Zekat: 50; Ebû Dâvûd, Zekat: 29)

ž Bu konuda Selman, Ebû Hüreyre, Enes, Hasan b. Ali ve Ebû Amîre ki; Mearraf b. Vasıl'ın dedesidir. İsmi ise Rüşeyd b. Mâlik'tir. Meymun b. Mihran, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Ebû Rafi' ve Abdurrahman b. Alkame'den de hadis

rivâyet edilmiştir.

Bu hadis aynı zamanda Abdurrahman b. Alkame ve Abdurrahman b. ebî Akil'den de rivâyet edilmiştir. Behz b. Hakîm'in dedesi'nin adı Muaviye b. Hayde el Kuşeyrî'dir.

Tirmîzî: Behz b. Hakîm hadisi hasen garibtir.

657- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Mahzum oğullarından bir kişiyi zekat toplamak üzere gönderdi. Bu kimse Ebû Rafi'e: Bana arkadaş ol ki zekattan sende sebeplenirsin deyince;** Ebû Rafi', Rasûlullah (s.a.v.)'e gidip sormadan olmaz dedi ve Peygamber (s.a.v.)'e giderek durumu sordu bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: **"Bir toplumun hürriyetine kavuşturduğu azat edilmiş kölesi onların aile fertlerinden sayılır dolayısıyla bize ve size sadaka** (zekat) **almak helal değildir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 29;Müslim, Zekat: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Rafi', Peygamberimiz (s.a.v.)'in azat ettiği kölelerindendir. İsmi Eslem'dir. Ebû Rafi'nin oğlu Ali b. ebî Tâlib'in katibi Ubeydullah b. ebû Rafi'dir.

bölüm: 26

Ø akrabaya verilen zekatın mükafatı

658- Selman b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruç açacağınızda hurma ile açın çünkü o berekettir. Hurma bulamaz iseniz su ile orucunuzu açın o temizdir. Yoksul kişiye sadaka vermekte sadece sadaka sevâbı vardır, akrabaya tasaddukta bulunmanın ise iki sevâbı vardır. Sadaka sevâbı ve akrabalık bağlarını kuvvetlendirme sevâbı."** (İbn Mâce, Zekat: 24; Nesâî, Zekat: 82)

Tirmîzî: Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı Zeynep'den, Câbir ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Selman b. Âmir hadisi hasendir. Rebab; Süley'in kızı Ümmür Raih'tir.

Bu hadisi aynı şekilde Sûfyân es Sevrî; Âsım, Hafsa binti Sirin, Rebab, Selman b. Âmir'den rivâyet ediyor.

Şu'be bu hadisi Âsım'dan, Hafsa b. Sirin'den, Selman b. Âmir'den rivâyet etmiş olup senedinde **"Rebab'ı"** zikretmemiştir. Sûfyân es Sevrî ve İbn Uyeyne'nin rivâyetleri daha sahihtir. Bu hadisi aynı şekilde İbn Avn; Hişâm b. Hassân'dan, Hafsa binti Sirin'den Rebab'tan ve Selman b. Âmir'den rivâyet etmiştir.

bölüm:27

Ø her türlü malda zekatın dışında bazı haklar da vardır

659- Fatıma b. Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e zekat hakkında sordum veya soruldu, bunun üzerine buyurdular ki: **"Her türlü malda zekattan başka ödenmesi gereken haklar da vardır."** Diyerek Bakara sûresinin 177. ayetini okudu: "Gerçek erdemlilik, sevap ve hayra ulaşmak, yüzünüzü doğuya ve batıya çevirmeniz ile ilgili değildir. Ama gerçek hayra ulaşmak ve Allah'ı razı etmek; Allah'a ve ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere inanan; servetini kendisi için ne kadar

kıymetli de olsa akrabasına, yetimlere, ihtiyaç sahiplerine, yolculara, yardım isteyenlere ve insanları kölelikten kurtarmaya harcayan; namazında dikkatli ve devamlı olan ve arındırıcı mâlî yükümlülük olan zekatı veren kişinin davranışıdır. Ve gerçek erdem sahipleri, söz verdiklerinde sözlerini tutan; felaket, zorluk ve sıkıntı anlarında sabredenlerdir. İşte sözüyle eylemi bir olanlar bunlardır. Gerçekten yollarını Allah'ın kitabıyla bulanlar da bunlardır." (İbn Mâce, Zekat: 3; Ebû Dâvûd, Zekat: 32)

660- Yine Fatıma b. Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mallarda zekattan başka da ödenmesi gereken haklar vardır."** (İbn Mâce, Zekat: 3; Ebû Dâvûd, Zekat: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Ebû Hamza, Meymun el A'ver'in hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. Beyan ve İsmail b. Sâlim, Şa'bi'den bu hadisi aynı sözlerle rivâyet etmiş olup bu daha sahihtir.

bölüm: 28

Ø zekat vermenin değer ve kıymeti

661- Saîd b. Yesâr (r.a.)'in Ebû Hüreyre'den işittiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim helal kazancından bir sadaka verirse ki - Allah helal maldan verilen sadakadan başkasını asla kabul etmez- Allah o sadakayı sağ eliyle kabul eder, bir hurma değerinde olsa bile o sadakayı sizden birinizin atının yavrusunu veya sütten kesilmiş deve yavrusunu büyüttüğü gibi büyütür. O hurma değerindeki sadakanın sevâbı dağdan daha büyük olur."** (Buhârî, Zekat: 6; Müslim, Zekat: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Enes, Âişe, Abdullah b. ebî Evfâ, Hârise b. Vehb, Abdurrahman b. Avf ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

662- Kâsım b. Muhammed (r.a.)'in, Ebû Hüreyre'den işittiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah sadakayı kabul eder, sağ eliyle alır ve onu sizin atınızın yavrusunu büyüttüğü gibi büyütür, öyle ki bir lokma büyüklüğünde bir sadakanın sevâbı bile uhud dağı kadar oluverir. Allah'ın kitabında bunun ölçüsü şudur: "Bilmiyorlar mı ki, kulların tevbesini kabul eden Allah'tır. Sadakaları da alıp kabul eden O'dur. Ve iyi bilin ki, tevbeleri çok kabul eden ve kullarına acıyan da O'dur."** (9 Tevbe: 104) **"Allah faizli kazançları bereketten mahrum eder, ama karşılıksız yardımlar olan, sadakaları kat kat artırarak bereketlendirir. Allah kendisinden gelen gerçekleri örtbas edenleri ve günahkarların hiçbirini sevmez."** (2 Bakara: 276) (Buhârî, Zekat: 6; Müslim, Zekat: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Âişe'den benzeri bir hadis daha rivâyet edilmiştir. Pek çok ilim adamı bu hadis ve benzeri rivâyetler ve belirlemelerle Allah'ın her gece dünya semasına inişi hakkında ki meselede şöyle diyorlar: **"Bu tür rivâyetler sabittir bunlara inanılmalı vehme kapılarak nasıl olabilir? Denmemelidir."**

Aynı şekilde Mâlik, Sûfyân b. Uyeyne, Abdullah b. Mübarek bu çeşit hadisler hakkında diyorlar ki: "Bu tür hadisleri **"nasıl"** sız olarak kabul edip inanın, Ehli Sünnet vel cemaat ilim adamlarının görüşü

böyledir.

Cehmiyye mezhebi bu tür rivâyetleri reddederek bu **“benzetme”** olur demektedir.

Allah, Kitabı’nın pek çok yerinde **Yed** (El), **Sem’** (Kulak) ve **Basar** (Göz) tabirlerini zikrediyor. Cehmiyye ise bu ayetleri ilim adamlarının tefsirine aykırı yorumlayarak diyorlar ki: **“Allah, Adem’i eliyle yaratmamıştır. Burada “el” kelimesi güç ve kuvvet anlamındadır.”**

İshâk b. İbrahim şöyle diyor: **“Teşbih”** (benzetme) şöyle söylenirse olur: El gibi el, ele benzeyen el; Kulak gibi kulak, kulağa benzeyen kulak.

Allah’ın buyurduğu gibi **“Yed** (El)**” “Sem** (Kulak)**” “Basar** (Göz)**”** denir de nitelik ve özelliği araştırılmaz ise ve kulak gibi kulağa benzer denilmezse bu teşbih olmaz ve Allah’ın kitabındaki şu ayete benzemiş olur: **“…Ama hiçbir yönde ve şekilde hiçbir şey Allah’ın benzeri olamaz…”** (42 Şûrâ 11)

663- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan orucundan sonra hangi oruç daha değerli ve kıymetlidir diye soruldu. Buyurdular ki: **“Ramazan’ın büyüklüğü için tutulan şaban ayındaki oruç.”** Sonra hangi sadaka değerli ve kıymetlidir? Dendi. Buyurdular ki: **“Ramazanda verilen sadakadır.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Sadaka b. Musa, hadisçiler yanında pek sağlam biri değildir.

664- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sadaka vermek Rabbinin isyan edenlere karşı gazabını söndürür ve kötü ölümü de önler.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

bölüm: 29

Ø Dilencilere ne yapılması gerektiği

665- Ümmü Büceyd (r.anha), Rasûlullah (s.a.v.)’e biat eden kadınlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)’e şöyle demiştir: “Yoksul kimse kapıma gelip dikilir ve ben de ona verecek bir şey bulamaz isem ne yapmalıyım? Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o kadına şöyle buyurdu: **“Ona verecek bir şey bulamaz isen bile, değersiz ve az görülen yanmış bir koyun tırnağı bile olsa onun eline sıkıştırıver.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 33; Nesâî, Zekat: 80)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Hüseyin b. Ali, Ebû Hüreyre ve Ebû Umâme’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Ümmü Büceyd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 30

Ø kalpleri islama ısındırılmak istenenlere zekat vermek

666- Saffân b. Ümeyye (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) insanlardan en çok buğzettiğim bir kimse iken Huneyn günü ganimet mallarından bana verdi de verdi insanlardan en çok sevdiğim kimse oldu.”** (Müslim, Zekat: 46; Nesâî, Zekat: 79)

ž **Tirmîzî:** Hasen b. Ali, bu veya benzeri bir hadisi bana aktarmıştır.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Safvân hadisini Ma’mer ve başkaları Zührî ve Saîd b. Müseyyeb’den rivâyet ederek: **“Saffan b. Ümeyye dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana verdi…”** rivâyeti sanki daha sahih ve uygundur. Senedinde Saîd b. Müseyyeb bulunduğu için.

İlim adamları bu konuda değişik görüşler ileri sürerler. Bir kısmı Müellefei Kulûb denilen kimselere zekattan bir pay verilmemesi kanaatinde olup şöyle

demektedirler: “Müellefei Kulûb, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bulunan bir kısım insanlardı ki Rasûlullah (s.a.v.) onların kalplerini İslam’a ısındırmak için verirdi, onlarda Müslüman olmuşlardı. Bugün bu anlamdaki kişilere verilmemelidir derler. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve başkaları bu görüşü paylaşırlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Kimi ilim adamları da: “Bugün de aynı konumda kimseler bulunabilir, devlet başkanının onların kalbini İslam’a ısındırmak için bir şeyler vermesi caizdir. Şâfii de bu görüştedir.

bölüm: 31

Ø zekatı veren kimsenin sonunda zekata varis olması

667- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında oturuyordum bir kadın geldi ve: **“Ey Allah’ın Rasûlû ben anneme sadaka olarak bir cariye vermiştim. Annem de öldü ne yapmam gerekir?”** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdular: **“Sevâbın sana yazılmış olup miras hukuku da o cariyeyi sana geri çevirmiştir.”** Kadın: **“Ey Allah’ın Rasûlû annemin bir aylık tutamadığı oruç borcu vardı onun yerine o oruçları tutabilir miyim?”** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Onun yerine oruçlarını tut.”** Kadın: **“Annem Hac yapmamıştır onun yerine hac yapabilir miyim?** Rasûlullah (s.a.v.) buyurular ki: **“Evet onun yerine hac yap.”** (Müslim, Sıyam: 27; Ebû Dâvûd, Zekat: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis sadece Büreyde’nin bu rivâyetiyle bilinmektedir. Abdullah b. Atâ hadisçiler yanında güvenilir bir kimsedir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler ve derler ki: Bir kimse bir sadaka verir de o sadakası ona miras olarak dönerse o sadakası ona helaldir. Bir kısım ilim adamları ise: **“Sadaka Allah için verilmiş bir şeydir, miras olarak kişiye dönerse onu alıp benzeri bir yere harcaması gerekir.”** Sûfyân es Sevrî ve Züheyr bu hadisi Abdullah b. Atâ’dan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 32

Ø bir kimsenin sadaka olarak verdiği şey satılığa çıkarsa satın almasın

668- Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Ömer Allah yolunda savaşmak için bir kimseye atını vermişti. Sonra o atın satılmakta olduğunu görünce onu satın almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Sadakanı satın alarak bir daha ona geri dönme”** buyurdular. (Buhârî, Zekat, 60)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler.

bölüm: 33

Ø ölen kimse adına hayır (sadaka) yapılabilir mi?

669- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Bir adam Ey Allah’ın Rasûlü, annem öldü onun adına sadaka versem ona faydası olur mu? Rasûlullah (s.a.v.): “Evet” buyurdu. Adam da: Benim bir hurma bahçem var onu annem için sadaka verdim.”** (Nesâî, Vesaya: 8; Müslim, Zekat: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları da bu hadisle amel etmekte olup, şöyle derler: **“Ölüye**

sadaka ve duadan başka bir şey ulaşmaz.” Bazıları da bu hadisi Amr b. Dinar’dan, İkrime’den, mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

Hadiste geçen **“Benim bir Mahrefem var”** sözü hurma bahçem var demektir.

bölüm: 34

Ø kadın kocasının malından istediği gibi harcayamaz

670- Ebû Umâme el Bâhilî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in Veda Haccı esnasındaki hutbesinde işitmiştir, şöyle diyordu: **“Bir kadın kocasının malından izni olmadan hiçbir şey infak etmesin.”** Denildi ki: Ey Allah’ın Rasûlü yiyecek de mi? infak etmesin? Buyurdular ki: **“O da mallarımızın değerlilerindendir.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 44)

ž Bu konuda Sad b. ebî Vakkâs, Esma binti ebî Bekir, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Umâme hadisi hasendir.

671- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kadın kocasının malından tasaddukta bulunursa kendisi bundan dolayı sevap kazanır. Kocasıda aynı şekilde sevap kazanır, o malı muhafaza eden görevli içinde yine aynı sevap vardır. Onlardan hiçbirinin sevâbı diğer kimseden eksik olmaz. Biri kazancından diğeri de infak ettiğinden dolayı sevap kazanırlar.”** (Buhârî, Zekat: 17; Müslim, Zekat: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

672- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kadın kocasının malından saçıp savurmadan iyi niyetle bir şey verdiğinde o kadına iyi niyetinden dolayı erkeğine verilecek kadar sevap verilir. O malı muhafaza eden kimse için de yine aynı sevap yazılır.”** (Buhârî, Zekat: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Amr b. Mürre’nin, Ebû Vâil’den rivâyet ettiği hadisten daha sahihtir. Amr b. Mürre rivâyetinde **“Mesrûk”** u zikretmiyor.

bölüm: 35

Ø fitre nasıl ve kimler için verilir?

673- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), aramızda iken Fıtır sadakasını (Fitre)’yi buğdaydan bir sa’, arpadan bir sa’, hurma ve kuru üzümden de yine bir sa’, keş (kalitesiz peynirden) de yine bir sa’ olarak verirdik. Muaviye Medîne’ye gelinceye kadar böylece vermeye devam ettik, Muaviye Medine’ye gelince bir konuşma yaptı, konuşmasında şu hususta yer almıştı; **“Ben Şam buğdayından iki müddün bir sa’ kuru hurmaya denk olduğu kanaatindeyim”** dedi. **İnsanlar da onun görüşüyle amel ettiler.**

Ebû Saîd demiştir ki: **“Ben önceden nasıl veriyorsam aynı şekilde vermeye devam ediyorum.”** (Buhârî, Fıtr: 1; Müslim, Zekat: 4)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadise göre amal ederler ve her şeyden bir sa’ verilmesi görüşündedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Peygamber (s.a.v.)’in sahabesinden ve diğer dönemlerden bazı ilim adamları ise buğdaydan başka her şeyden bir sa’ verilmesi görüşünde olup,

buğdaydan yarım sa' vermenin yeterli olacağı kanaatindedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfeliler **"Buğdaydan yarım sa' verilmesi yeterlidir"** derler.

674- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Mekke sokaklarında ilan etmesi için bir kimseyi gönderdi ve **"Dikkat edin Fitre vermek erkek, kadın, hür, köle, küçük büyük her Müslüman'a gereklidir. Buğdaydan iki müdd, diğer yiyeceklerden bir sa' verilmelidir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ömer b. Harun bu hadisi İbn Cüreyc'den rivâyet etmiş: Abbâs b. Minae ve Rasûlullah (s.a.v.)'den diyerek hadisin bir bölümünü aktarmıştır.

Carûd ve Amr b. Harun da bu hadisi bize aktarmıştır.

675- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Fıtır sadakasını (Fitre vermeyi) erkek kadın, hür köle herkes için, hurmadan bir sa', arpadan bir sa' olarak farz kılmıştı."** İbn Ömer diyor ki: **"Sonra insanlar buğdaydan yarım sa' vermeye başladılar."** (Buhârî, Fıtr: 1; Müslim, Zekat: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Saîd, İbn Abbâs, Hâris b. Abdurrahman b. Zübab'ın dedesi, Sa'lebe b. ebî Suayr ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

676- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ramazanda verilmesi gereken Fitre'yi, hurmadan bir sa' arpadan bir sa' olarak hür, köle, erkek ve kadın Müslümanlar için farz kıldı."** (Buhârî, Fıtır: 1; Müslim, Zekat: 4)

ž **Tirmîzî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Mâlik bu hadisi Nafi', İbn Ömer ve Peygamber (s.a.v.)'den Eyyûb'un rivâyet ettiği gibi rivâyet ederek, **"Müslümanlardan"** ilavesini pek çok kimse Nafi'den bu hadisi rivâyet etmiş olup **"Müslümanlardan"** sözcüğünü ilave etmemişlerdir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuş olup, Bir kısmı: **"Bir kimsenin Müslüman olmayan köleleri olsa onlar için Fıtır sadakası=Fitre vermesi gerekmez"** demektedirler. Mâlik, Şâfii ve Ahmed bu görüştedirler.

Bir kısmı da: **"Müslüman olmasalar da onlar için Fitre vermesi gerekir."** derler. Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 36

Ø fitrenin bayram namazından önce verilmesi gereği

677- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan bayramı günü bayram namazına çıkmadan önce Fitre'nin verilmesini emretmiştir."** (Buhârî, Fıtır Sadakası: 7;Müslim, Zekat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. ilim adamları bu hadise göre uygulamayı hoş karşılamışlar ve: "Bayram namazına çıkmadan Fitre'nin verilmesini gerekli görmüşlerdir.

bölüm: 37

Ø zekat vaktinden öncede verilebilir

678- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"İbn Abbâs, Rasûlullah (s.a.v.)'e Zekat'ın vaktinden önce verilmesini sordu da Rasûlullah (s.a.v.) bu**

konuda ona izin verdi.” (Ebû Dâvûd, Zekat: 22; İbn Mâce, Zekat: 7)

679- Ali (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ömer’e şöyle demiştir: **“Biz Abbâs’ın zekatını bir yıl öncesinden ve o yıl içerisinde alırdık.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zekatın vaktinden önce ödenmesi hadisinin İsrail’in, Haccac b. Dinar’dan rivâyeti olduğunu ancak bu yönüyle bilmekteyiz. İsmail b. Zekeriyya’nın, Haccac’tan rivâyeti bence İsrail’in, Haccac b. Dinar’ın rivâyetinden daha sahihtir.

Yine aynı hadis Hakem b. Uteybe’den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları vakti gelmeden zekatın verilmesi hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlar olup bir kısmı vaktinden önce ödenmemesi görüşündedir. Sûfyân es Sevrî bu görüşte olup; **“Bana göre vaktinden önce ödenmesi hoş değildir”** demektedir.

İlim adamlarının çoğunluğu ise: **“Vakti gelmeden verilen zekat, zekat yerine geçer.”** Şâfii Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 38

Ø dilenciliğin yasaklanması

680- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Sizden birinizin sabahleyin ormana giderek sırtında odun getirmesi ve onun parasını harcaması ve insanlara muhtaçlıktan kurtulması, versin vermesin bir kimseden istemekten daha hayırlıdır. Çünkü yüksekteki veren el alttaki alan elden daha hayırlıdır. Harcamaya, geçimini üstlendiğin kimselerden başla.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 27; Müslim, Zekat: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Hakîm b. Hızâm, Ebû Saîd el Hudrî, Zübeyr b. Avvam, Atıyye es Sa’dî, Abdullah b. Mes’ûd, Mes’ûd b. Amr, İbn Abbâs, Sevbân, Ziyâd b. Hâris es Sudaî, Enes, Hubşî b. Cünade, Kabîsa b. Muhârik, Semure ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih garibtir. Bu hadisin garib oluşu **Beyan’ın, Kays’tan** rivâyeti sebebiyledir.

681- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu; **“Dilenmek yüzü tırmalatmak demektir. İnsan dilendiği için yüzünü tırmalatır. Fakat gerçekten muhtaç birinin istemesi veya devlet yetkilisinden bir şeyler istenmesi bunun dışındadır.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 26; Müslim, Zekat: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

6: ORUÇ BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

Ø RAMAZAN AYININ DEĞER VE KIYMETİ

682- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayının ilk gecesi girince şeytanlar ve cinlerin şerli olanları zincire vurulur, Cehennem kapıları kapatılır ve hiçbiri açılmaz. Cennetin kapıları açılır hiçbiri kapanmaz ve bir seslenen şöyle haykırır: "Ey hayır isteyen, ibadet ve kulluğa gel, Ey şer dileyen günahlarından vazgeç Allah'ın ateşten koruduğu kimseler vardır ve Ramazan boyunca bu iş her gece yapılır."** (Müslim, Sıyam: 1; İbn Mâce, Sıyam: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, İbn Mes'ûd ve Selman dan da hadis rivâyet edilmiştir.

683- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim gerçekten inanarak ve sevâbını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutar gecesini de ibadetle geçirirse geçmiş günahları affedilir. Her kim de inanarak ve sevâbını Allah'tan bekleyerek Kadir gecesini değerlendirirse geçmiş günahları bağışlanır."** (Buhârî, Terâvîh: 1; Müslim, Sıyam: 40)

ž **Tirmîzî:** Ebû Bekir, Ayyaş'ın, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği hadis garibtir. bu hadisin Ebû Bekir b. Ayyaş'ın Ameş'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'nin rivâyeti olduğunu sadece Ebû Bekr'in kendi rivâyetinden bilmekteyiz. Muhammed b. İsmail'e bu hadisi sordum şöyle dedi: Hasen b. Rabi, Ebû'l Ahvas yoluyla A'meş'den naklederek Mûcâhid'in şöyle dediğini bize haber verdi: **"Ramazan ayının ilk gecesi olunca…"** diyerek hadisi aktarmıştır.

Muhammed diyor ki: Bu hadis bence Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 2

Ø ramazan orucunu birkaç gün önceden oruç tutarak karşılamak

684- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayını bir gün veya iki gün önceden oruçla karşılamayın. Ancak o, bir iki günlük oruç devamlı tutmakta olduğunuz oruca rastlarsa tutulabilir. Ayı görerek oruç tutun ve onu görerek bayram yapın. Eğer hava bulutluysa Ramazan otuz sayın ve sonra bayram yapın."** (Müslim, Sıyam: 3; İbn Mâce, Sıyam: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'in ashabından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve birkaç gün önceden Ramazanı karşılamayı, Aya bakarak başlayıp boşlama, hükmüne güvensizlik olacağı için hoş karşılamazlar ve kişinin alışık olduğu bir oruca rastlarsa sakıncası yoktur, derler.

685- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayını birgün veya iki gün öncesinde oruçla karşılamayın. Ancak kişinin tutmayı alışkanlık haline getirdiği oruç o güne rastlarsa onu tutsun."** (Müslim: Sıyam: 3; İbn Mâce, Sıyam: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø ramazan'dan bir gün önce oruç tutulması gereği

686- Sıla b. Züfer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ammâr b. Yâsir'in yanındaydık kızartılmış bir koyun getirildi ve yeyin dedi. Cemaatten bazı kimseler; **"Ben oruçluyum diyerek kenara çekildiler"** bunun üzerine, Ammâr dedi ki: **"Şek günü denilen Ramazan'dan bir önceki gün oruç tutan kimse Ebûl Kâsım (s.a.v.)'e isyan etmiş olur."** (Müslim, Sıyam: 37; İbn Mâce, Sıyam: 3)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ammâr hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarından pek çoğu bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup **"Şek günü"** oruç tutulmasını hoş görmezler ve çoğunluk şek günü oruç tutar sonradan o günün Ramazan'dan olduğu ortaya çıkarsa tutmadıkları o gün yerine bir gün oruç tutmaları gerekir.

bölüm: 4

Ø Ramazan'ın girişini bilebilmek için şaban hilâlini de saymak

687- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayının girişini bilebilmek için önceki ay olan Şaban hilâlini de sayıp bilin."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Hureyre bu hadisi bu şekliyle sadece Muaviye'nin rivâyetinden bilmekteyiz. Sahih olan Muhammed b. Amr, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre'den rivâyet edilen ve **"Ramazan ayına bir ve iki gün kala oruç tutmayın"** hadisidir. Aynı şekilde Yahya b. ebî Kesir, Ebû Seleme, Ebû Hüreyre'den de Muhammed b. Amr el Leysî'nin hadisinin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

bölüm: 5

Ø ayı görerek oruca başlayıp diğer ayı görerek bayram yapmak

688- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan'dan birkaç gün önce oruç tutmaya başlamayın, hilâli gözetleyerek oruca başlayın hilali görerek bayram yapın. Hilâli görmenize bulut engel olursa orucunuzu otuza tamamlayın."** (Müslim, Sıyam: 2; İbn Mâce, Sıyam: 7)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Bekre ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 6

Ø kamerî aylar yirmi dokuz da çekebilir

689- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Ramazan ayı orucunu yirmi dokuz gün tuttuğumuz otuz gün tutmamızdan daha çoktu."** (Müslim, Sıyam: 4; İbn Mâce, Sıyam: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda; Ömer, Ebû Hüreyre, Âişe, Sa'd b. Ebî Vakkâs, İbn Abbâs, İbn Ömer, Enes, Câbir, Ümmü Seleme, Ebû Bekre'den de **"Bir ay yirmi dokuz gündür"** şeklinde rivâyetleri de vardır.

690- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir**

ay hanımlarına yaklaşmamaya yemin etmişti ayrı bir odada yirmi dokuz gün bekledi sonra oradan indi. Rasûlullah (s.a.v.)'e bir ay diye yemin etmemiş miydin? Diye soruldu da; bir ay yirmi dokuz gündür buyurdular." (Müslim, Sıyam: 4; İbn Mâce, Sıyam: 8)

bölüm: 7

Ø müslüman bir kimsenin tek başına hilâli görmesiyle oruç tutulabilir

691- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, bir bedevi Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek: **"Ben hilâli gördüm"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed (s.a.v.)'in de Allah'ın elçisi olduğunu kabul ediyor musun? Buyurdu bedevî **"Evet"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de; Bilâl'e emrederek: **"Müslümanlara yarın oruç tutmalarını bildir"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Savm: 14; Nesâî, Sıyam: 8)

ž Ebû Küreyb, Huseyn el Cu'fî, Zaide ve Simak'den de benzeri bir şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisinin rivâyetinde değişiklikler vardır. Sûfyân es Sevrî ve diğerleri Simak ve İkrime'den aktardı diyerek mürsel olarak rivâyet ederler. Çünkü Simak'ın arkadaşlarının çoğu Simak'tan ve İkrime'den mürsel olarak rivâyet ediyorlar.

İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel etmişler olup **"Müslüman tek kişinin şâhidliği ile oruç tutulur"** İbn Mübarek, Şâfii, Ahmed ve Küfeliler bu görüştedirler. İshâk diyor ki: **"Ancak iki kişinin şâhidliği ile oruç tutulur."** Oruç açmada iki kişinin şâhidliği konusunda bir ihtilaf yoktur.

bölüm: 8

Ø iki bayram ayı (ramazan ve zilhicce) otuzdan eksik olmaz

692- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur; **"Ramazan ve Zilhicce ayları otuz günden eksik olmaz."** (Buhârî, Savm: 12; Müslim, Sıyam: 7)

ž **Tirmîzî:** Ebû Bekre hadisi hasendir. Bu hadis Abdurrahman b. ebî Bekre'den mürsel olarak ta rivâyet edilmiştir.

Ahmed diyor ki: "İki bayram ayı eksilmez" hadisinin manası şu demektir. Ramazan ve zilhicce ayları bir yıl içerisinde ikisi birden eksik gelmez biri eksik gelirse diğeri tamam olur.

İshâk diyor ki: "Eksilmez" şu demektir: Yirmi dokuz çekse bile sevap bakımından eksik olmayıp tamdır. İshâk'ın görüşüne göre bir yıl içerisinde bu iki ay otuz günden eksik olabilir.

bölüm: 9

Ø her bölge halkının hilâli görmeleri kendilerini ilgilendirir

693- Küreyb (r.a.)'den rivâyete göre, Ümmü'l Fadl binti Hârise'yi, Muaviye Şam'a göndermişti. Şöyle diyor: Şam'a geldim Ümmü'l Fadl'ın isteğini yerine getirdim. Ben Şam'da iken Ramazan hilâli görülmüştü. Cuma gecesi hilâli gördük ayın sonlarında Medîne'ye geldim, İbn Abbâs bazı şeyler sordu ve hilâli ne zaman gördünüz dedi. Cuma gecesi gördük dedim. Cuma gecesi sen mi gördün dedi. Şam'lılar görüp oruç tuttular Muaviye'de oruç tuttu dedim. Bunun üzerine biz Cumartesi gecesi gördük dedi. Böylece otuz günü tamamlayıncaya kadar veya hilâli görünceye kadar oruçlu kalacağız. Dedi. O zaman ben Muaviye'nin oruç tutması ve hilâli görmesini yeterli görmüyor

musun? Dedim, hayır dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bize böylece emretti. (Müslim, Sıyam: 5; Ebû Dâvûd, Savm: 9)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahih garibtir. İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve **“Her bölge halkının hilâli görmeleri kendilerini ilgilendirir”** derler.

bölüm: 10

Ø oruç nelerle açılmalı?

694- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Hurma bulabilen hurma ile orucunu açsın hurma bulamayan da su ile iftar etsin. Çünkü su temizdir.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Selman b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisini; Saîd b. Âmir’den başkasının Şu’be’den bu şekilde rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Bu rivâyet pek sağlam değildir. Abdulaziz b. Suheyb’in, Enes’den rivâyeti hakkında elimizde bir belge yoktur.

Şu’be’nin arkadaşları bu hadisi; Şu’be, Âsım el Ahvel, Hafsa binti Sirin, Rebab, Selman b. Âmir yoluyla rivâyet ediyor ki bu rivâyet Saîd b. Âmir’in rivâyetinden daha sahihtir. Aynı şekilde Şu’be’den, Âsım’dan, Hafsa binti Sirîn’den, Selman’dan (Şu’be, Rebab’tan demedi) rivâyet edilmiştir.

Sahih olan rivâyet: Sûfyân es Sevrî’nin, İbn Uyeyne ve başkalarından, Âsım el Ahvel’den, Hafsa binti Sirîn’den, Rebab’tan ve Selman b. Âmir’in rivâyetidir.

İbn Avn diyor ki: Ümmür Raîh binti Suley’, Selman b. Âmir’den diyor **“er Rebab”** Ümmür Raih’in kendisidir.

695- Selman b. Âmir ed Dabbî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz orucunu açacağında hurma ile açsın.”** İbn Uyeyne şu ilaveyi yapmıştır: **“Çünkü o hurma bereketlidir. Hurma bulamayan su ile iftar etsin çünkü su temizdir.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

696- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) orucunu namazdan önce birkaç yaş hurma ile, yaş hurma bulamadığı hallerde kuru hurma ile onu da bulamaz ise birkaç yudum su ile iftar ederdi.”** (Ebû Dâvûd, Savm: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmîzî: Rasûlullah (s.a.v.)’in kış günlerinde hurma ile, yaz günlerinde ise su ile orucunu açtığına dair rivâyetler vardır.

bölüm: 11

Ø ramazan: oruca başlanan, Bayram: oruç boşlanan; Kurban: kurban kesilen gündür

697- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ramazan: Oruca başladığınız gün; Bayram: Orucu bitirdiğiniz gün; Kurban bayramı da: Kurban kestiğiniz gündür.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamları bu hadisi tefsir ederek şöyle demiştir: Oruç ve bayram halkın çoğunluğu ile yapılmalıdır.

bölüm: 12

Ø gündüz bitip gece başlayınca oruçlu orucunu açar

698- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Gece gelip gündüz gidince ve güneş kaybolunca orucunu açarsın."** (Müslim, Sıyam: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ömer hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø iftar açmakta acele etmek

699- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanlar vakti girince iftar etmeye acele davrandıkları sürece daima hayırla beraberdirler."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Âişe ve Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sehl b. Sa'd'ın hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel ederek iftarda acele etmeyi müstehab görürler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

700- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah buyurdu ki: **"Kullarımın bana en sevimli gelenleri oruçlarını açmakta acele edenlerdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

701- Abdullah b. Abdurrahman (r.a.), Ebû Âsım, Ebûl Muğîre ve Evzâî'den naklederek bu hadisin benzerini aktarmıştır.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

702- Ebû Atıyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Mesrûk, Âişe'nin yanına girdik ve: "Ey Mü'min'lerin annesi dedik, Muhammed (s.a.v.)'in ashabından iki adam var ki birisi hem iftarı acele ediyor hem de namazları acele kılıyor diğeri ise iftarı da namazı da geciktiriyor dedik. Âişe; Bunlardan hangisi namazda ve iftarda acele ediyor diye sordu. Biz de Abdullah b. Mes'ûd'tur. Cevabını verdik. Âişe (r.anha) ise; **"Rasûlullah (s.a.v.) de işte böyle yapardı"** dedi. Diğer kimse ise **"Ebû Musa'dır."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Atıyye'nin adı Mâlik b. Ebû Âmir el Hemdanî'dir. Onun Mâlik b. Âmir el Hemdanî olduğu da söylenmektedir. Bu ikinci rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 14

Ø sahur yemeğinin geciktirilmesi

703- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber sahur yemeğini yedik ve sabah namazını kılmaya kalktık, Enes diyor ki: Bu süre yani sahurla sabah namazı arası ne kadardır dedim. Zeyd elli ayet kadardır dedi."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 23)

704- Hennâd Vekî' ve Hişâm'dan bu hadisin benzerini rivâyet etmiş ve

“Elli ayet okuyacak kadar” demiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Huzeyfe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyd b. Sabit hadisi hasen sahihtir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadise uyarlar ve sahuru geciktirmek gerekir derler.

bölüm: 15

Ø yalancı fecr ve gerçek fecr hangisidir?

705- Talk b. Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Yeyiniz içiniz, yukarıya doğru yükselerek parlayan yalancı fecr sizi rahatsız etmesin yiyip içmenize engel olmasın. Kırmızılık ortalığı kaplayıncaya kadar yani gerçek fecr çıkıncaya kadar yiyip içiniz.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 17; Müslim, Sıyam: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Ebû Zerr, ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Talk b. Ali hadisi bu şekliyle hasen garibtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Fecri sadık kadar (Gerçek fecr) denilen kırmızılık ortalığı kaplayıncaya kadar yemek içmek serbesttir. Tüm ilim adamları bu şekilde amel etmişlerdir.

706- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ne Bilâl’in okuduğu ezan nede yukarı doğru yükselerek parlayan yalancı fecr sizin sahur yemeği yemenize engel olmasın. Fakat gerçek fecr denilen ortalığın kırmızılıkla kaplanması yeme ve içmenize engel olabilir.”** (Müslim, Sıyam: 8; Ebû Dâvûd, Savm: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 16

Ø oruçlunun özellikle oruçluyken gıybet etmemesi gerekir

707- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimse yalan söylemeyi ve yalanla iş görmeyi bırakmazsa, o kimsenin yemesini içmesini terk etmesine Allah’ın ihtiyacı yoktur.”** (Müslim, Sıyam: 29; İbn Mâce, Sıyam: 21)

ž Bu konuda Enes (r.a.)’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø Sahur yemeği yemenin berekete sebeb olacağı

708- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuştur ki: **“Sahur yemeği yeyiniz, sahur yemeğinde bereket vardır.”** (Müslim, Sıyam: 9; Ebû Dâvûd, Sıyam: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Mes’ûd, Câbir b. Abdillah, İbn Abbâs, Amr b. As, Irbad b. Sariye, Utbe b. Abdillah ve Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)’den şu şekilde de bir hadis rivâyet edilmiştir: **“Bizim orucumuzla ehli kitap denilen insanların orucunun farkı sahur yemeği yemektir.”**

709- Aynı şekilde bir hadisi Kuteybe (r.a.), Leys, Musa b. Ali, babasından, Amr b. As’ın azatlı kölesi ve Amr b. As’dan bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

bölüm: 18

Ø yolculukta oruç tutmanın hoş olmayacağı

710- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Fetih yılı Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Küra-ül Gamîm denilen yere varıncaya kadar kendisi de ashabı da oruçlu idiler Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle denildi: **"Oruç insanlara zor geliyor insanlar sizin yaptığınıza bakıp duruyorlar. Rasûlullah (s.a.v.) ikindiden sonra bir bardak su istedi ve insanların gözü önünde içti. Bunu görenlerin bir kısmı oruçlarını açtılar bir kısmı ise oruca devam ettiler. Bir kısım ashabının oruçlarına devam ettikleri haberi kendisine ulaşınca onlar itaat etmiyorlar isyan etmişlerdir"** buyurdular. (Müslim, Sıyam: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ka'b b. Âsım, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den **"Yolculukta oruç tutmak iyi Müslüman olmak demek değildir"** diye de bir hadis rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı alimler yolculukta oruç tutulması taraftarıdırlar hatta bir kısmı yolculukta tutulan orucun kaza edilmesi görüşündedirler. Ahmed ve İshâk yolculukta oruç tutmamayı tercih etmişlerdir. Ahmed ve İshâk yolculukta oruç tutmamayı tercih etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer bazı alimler ise **"Gücü yeterde oruç tutarsa ne güzeldir ve değerli bir iş yapmış olur"** derler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek bunlardandır. **Şâfii diyor ki:** Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Yolculukta oruç tutmak iyi Müslüman olmak demek değildir"** sözünün manası ve **"bazı kimselerin oruçlu kalması haberi ulaşınca"** onlar âsidirler sözünün manası: Allah'ın verdiği bu izni gönlü kaldıramayan kimseler içindir. Kişi yolculukta oruç tutmayı mübah görür fakat dayanabileceği için oruç tutarsa bu benim hoşuma gider.

bölüm: 19

Ø yolculukta oruç tutulabileceği

711- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Hamza b. Amr el Eslemî Rasûlullah (s.a.v.)'e yolculukta oruç tutmanın hükmünü sordu kendisi çok oruç tutmanın hükmünü sordu kendisi çok oruç tutan biriydi. Rasûlullah (s.a.v.): **"İstersen tut, istersen tutma"** buyurdular. (Buhârî, Savm: 33; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes b. Mâlik, Ebû Saîd, Abdullah b. Amr, Ebû'd Derdâ, Hamza b. Amr el Eslemî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe (r.anha)'nın: **"Hamza b. Amr Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu…"** diye başlayan hadisi hasen sahihtir.

712- Ebû Saîd el Hudrî' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuğa çıkardık da: "Oruç tutanın tutması, oruç tutmayanın da oruç tutmaması ayıplanmazdı."** (Müslim, Sıyam: 15; Buhârî, Savm: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

713- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuğa çıkardık kimimiz oruç tutar kimimizde oruç tutmazdı ne oruç tutan tutmayanı ayıpladı nede tutmayanlar tutan kimseleri ayıpladı. Kendisinde kuvvet bulup da oruç tutanı iyi ve hoş karşılarlar. Oruca dayanamayıp yiyen kimseleri de iyi ve hoş karşılarlardı."** (Müslim, Sıyam: 15; Buhârî, Savm: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø savaşta oruç tutulmayacağı

714- İbn Müseyyeb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre kendisine savaşta oruç tutmanın hükmü soruldu da; Ömer b. Hattâb'ın şöyle dediğini aktardı: **"Ramazanda Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iki savaşa katıldık BEDİR ve MEKKE FETHİ ikisindede oruç tutmadık."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ömer (r.a.)'in hadisini ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Saîd (r.a.)'ın Rasûlullah (s.a.v.)'den aktardığına göre Rasûlullah (s.a.v.) bulunduğu bir savaşta oruç açmayı emretti.

Ömer b. Hattâb'tan da buna benzer bir hadis rivâyet edilmiş olup Rasûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığında oruç yemeye izin verdi. Bazı ilim adamları da aynı şekilde söylerler.

bölüm: 21

Ø hamile ve emziren kadınların oruç tutmayabileceği

715- (Beş Enes'den biri olan) Abdullah b. Ka'b oğullarından Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in atlıları bizim kabilemize baskın yapmışlardı, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim yemek yiyordu, yaklaş sende ye buyurdular. Ben oruçluyum dedim. Bunun üzerine yaklaş sana oruçtan bahsedeyim dedi ve: Allah yolculuk yapandan orucu ve namazın yarısını kaldırmıştır. Hamile ve emziren kadından da oruç tutmayı kaldırmıştır. Vallahi Peygamber (s.a.v.) bu iki kadından (emzikli veya hamile) ikisini veya birini söyledi. Enes şöyle devam etti: O zaman Rasûlullah (s.a.v.)'in yemeğinden yemediğim için kendi kendime üzüldüm."** (Ebû Dâvûd, Savm: 43; Nesâî, Sıyam: 62)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Ümeyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes b. Mâlik hadisi hasendir. Bu Enes b. Mâlik'in Peygamber (s.a.v.)'den bu hadisten başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz. İlim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Bazı ilim adamları ise; **"Hamile ve emziren kadınlar orucu tutmaz sonra kaza eder veya fidye verebilirler."** Sûfyân, Mâlik, Şâfii ve Ahmed bu görüşte olanlardır. Bir kısım alimler de diyorlar ki: **"Hamile ve emziren kadınlar orucu tutmaz fidye verir. Kaza lazım gelmez. Dilerse kaza ederler fakat bu sefer fidye vermeleri gerekmez."** İshâk bu görüştedir.

bölüm: 22

Ø ölen kimse adına borcu olan orucu tutulabilir mi?

716- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve **"Kız kardeşim peş peşe iki ay oruç borcu olduğu halde vefat etti"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Ne dersin kardeşinin borcu olsa onu öder miydin?"** Kadın: **"Evet"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Allah'a olan borç ödenmeye daha layıktır."** (Müslim, Sıyam: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Büreyde, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

717- Ebû Küreyb (r.a.), Ebû Hâlid el Ahmer ve A'meş'den de bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Tirmîzî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: **"Bu hadisi Ebû Hâlid el Ahmer, A'meş'den en güzel bir senetle rivâyet etmiştir."**

Muhammed diyor ki: Ebû Hâlid'den başkaları da A'meş'den, Ebû Hâlid'in rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Ebû Muaviye ve pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, Müslim el Batîn, Saîd b. Cübeyr ve İbn Abbâs'tan rivâyet ettiler ve rivâyetlerinde; Seleme b. Küheyl demedikleri gibi Atâ ve Mûcâhid'i de söylemediler. Ebû Hâlid'in ismi; Süleyman b. Habban'dır.

bölüm: 23

Ø oruç tutamadan vefat eden kimsenin orucunun keffâreti nasıl ödenir?

718- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim ölür ve üzerinde bir aylık oruç borcu olursa arkasındaki kimseler her bir orucunun yerine bir fakiri doyursun."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İbn Ömer'in hadisini merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbn Ömer'den sahih olan rivâyet mevkuf olarak gelen şeklidir. Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar olup bir kısmı: **Ölen kimsenin borcu olan oruçları yerine başkası oruç tutabilir"** derler, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Ölü adak orucu bırakmışsa başkaları onun yerine oruç tutabilir. Ölen kimsenin borcu Ramazan orucu ise onun yerine fidye verilir."**

Mâlik, Sûfyân ve Şâfii: **"Kimse kimsenin yerine oruç tutamaz"** derler.

Eş'as; Sevvar'ın oğludur Muhammed ise bana göre İbn Abdurrahman İbn ebî Leylâ'dır.

bölüm: 24

Ø bile bile olmayarak kusan oruçlunun durumu

719- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Üç şey oruçlunun orucunu bozmaz; Kan aldırmak, elde olmayarak kusmak ve ihtilam olmak."** (İbn Mâce, Sıyam: 16; Ebû Dâvûd, Sıyam: 32)

ž **Tirmîzî:** Ebû Saîd'in hadisi pek meşhur sayılmaz.

Abdullah b. Zeyd b. Eslem, Abdulaziz b. Muhammed ve pek çok kimseler bu hadisi Zeyd b. Eslem'den, mürsel olarak rivâyet etmişler ve **"Ebû Saîd'den"** dememişlerdir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'in hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir.

Tirmîzî: Ebû Dâvûd es Sicezî'den işittim diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'i sordum. Dedi ki: Kardeşi Abdullah b. Zeyd zararsızdır.

Tirmîzî: Muhammed'den işittim Ali b. Abdullah el Medinî'nin şöyle dediğini bize aktarmıştır. "Abdullah b. Zeyd b. Eslem güvenilen bir kişidir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem ise zayıftır." Muhammed: **"Ben ondan bir şey rivâyet etmem"** dedi.

bölüm: 25

Ø bilerek kusan oruçlunun durumu

720- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim elinde olmayarak kusarsa o orucu kaza etmesi gerekmez, bile bile kusan kimse ise orucunu kaza etsin."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 33; İbn Mâce, Sıyam: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû'd Derdâ, Sevbân, Fedale b. Ubeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bu hadisin Hişâm b. Sirin'den, Ebû Hüreyre'den rivâyetini sadece İsa b. Yunus'un rivâyetiyle bilmekteyiz.

Muhammed diyor ki: Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam değildir. Ebû'd Derdâ, Sevbân, Fedale b.

Ubeyd’den de Rasûlullah (s.a.v.)’in kusarak orucunu bozduğu rivâyet edilmiştir. Bunun anlamı şudur: Rasûlullah (s.a.v.) nafile oruç tutuyordu, kustu zayıf ve güçsüz kaldığı için orucunu devam ettirmedi bu konudaki bazı hadisler bu şekilde yorumlanmıştır. İlim adamları Ebû Hüreyre’nin **“Kim elinde olmaksızın kusarsa kaza gerekmez kim de bile bile kusarsa o günün orucunu kaza etsin”** hadisiyle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 26

Ø unutarak yiyip içen oruçlunun durumu

721- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim unutarak yer ve içerse orucunu bozmasın devam etsin çünkü o Allah’ın rızıklandırdığı bir rızıktır.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 39; İbn Mâce, Sıyam: 15)

722- Ebû Hüreyre (r.a.)’den bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Ümmü İshâk el Ganevîyye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Mâlik b. Enes der ki: Bir kimse Ramazan’da unutarak yerse o orucu kaza etmesi gerekir. Birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 27

Ø bilerek orucu bozan kimsenin durumu

723- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse Ramazan’da yolculuk hastalık gibi bir durum olmaksızın bir oruç yerse bir yılı oruçlu geçirse bile o orucu ödemiş olmaz.”** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 38)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre’nin bu hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed’den işitim diyor ki: Ebûl Mutavvisin adı Yezîd b. el Mutavvıstir. Bu hadisten başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyorum.

BÖLÜM: 28

Ø RAMAZANDA ORUCUNU BOZAN KİMSENİN KEFFÂRETİ

724- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)’e bir adam geldi ve Ey Allah’ın Rasûlü helak oldum dedi. Peygamber (s.a.v.) seni helak eden şey nedir dedir? Buyurdular. Adamda Ramazan ayında oruçlu iken hanımıma yaklaştım dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.): Bir köleyi hürriyetine kavuşturabilir misin? Buyurdular. Adam hayır dedi. Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin? Buyurdular. Adam yine hayır dedi. Altmış fakiri sabah ve akşam doyurabilir misin? Deyince, Adam yine hayır cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) otur bakalım dedi. O da oturdu. Bu arada Peygamber (s.a.v.)’e büyük bir kap dolusu hurma getirildi. Peygamber (s.a.v.) ise bu hurmaları al götür ve sadaka olarak dağıt buyurdu. Adam Medîne’nin iki taşlığı arasında bizden fakiri yok ki deyince Peygamber (s.a.v.) azı dişleri gözükünceye kadar güldüler ve şöyle buyurdular: **“O hurmaları al götür çoluk çocuğuna yedir.”** (İbn Mâce, Sıyam: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Âişe ve Abdullah b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek Ramazan'da bilerek cinsel ilişkide bulunan kimsenin durumuna göre bu hadisi uygulamaya koymuşlardır.

Ramazan'da bilerek yiyip içen konusunda ise değişik görüşler ortaya koymuşlar bir kısmı o kimseye hem kaza hem de keffâret gerekir diyerek yeme içmenin cezasını cinsel ilişkinin cezasına benzetmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bu görüştedirler.

Bir kısım ilim adamları ise: O kimse hakkında kaza lazımdır keffâret gerekmez derler çünkü Peygamber (s.a.v.) keffâreti cinsel ilişki için söylemiştir, yeme- içme hakkında böyle bir şey gelmemiştir. Dolayısıyla yeme-içme cinsel ilişkiye benzetilemez. Şâfii ve Ahmed bu görüştedirler.

Şâfii der ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in orucunu bozan ve sadakayı alan o adama **"Al çoluk çocuğuna yedir"** sözü birkaç manaya gelebilir. **Birinci olarak;** Keffâret gücü yeten kimseye gereklidir. Bu adam ise keffârete gücü yetmeyen birisidir. **İkinci olarak:** Keffâret, yiyecek içecekten artarsa gereklidir. Bu kimse o hurmaları alınca burada bizden fakiri yoktur demekle çok fakir olduğunu ortaya koymuş ve ondan çoluk çocuğuyla yemesi emredilmiş.

Şâfii: "Bu durumda olan kimsenin eline geçen rızkı yemesi gerekir, keffâret ise üzerinde borç olarak kalır. Ne zaman maddi imkana kavuşursa o zaman keffaretini öder demektedir."

bölüm: 29

Ø oruçlu kimse misvak kullanabilir mi?

725- Âmir b. Rabia (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu oldukları halde misvak kullandıklarını kaç kere gördüğümü sayamam."** (Ebû Dâvûd, Savm: 26; Buhârî, Savm: 27))

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âmir b. Rabia hadisi hasen olup ilim adamları bu hadisle amel etmişler ve oruçlunun misvak kullanmasında bir sakınca olmadığını söylemişlerdir. Ama bazı ilim adamları oruçlunun yaş misvakla misvaklanmasını ve gündüzün sonuna doğru misvak kullanmayı hoş karşılamamışlardır. Şâfii oruçlunun gündüzün öncesinde ve sonrasında misvak kullanması sakıncalı değildir demekte, Ahmed ve İshâk ise gündüzün son zamanında misvak kullanmayı hoş karşılamamaktadırlar.

bölüm: 30

Ø oruçlu kimse gözüne sürme çekebilir mi?

726- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi gözlerimden şikayetim var oruçlu olduğum halde sürme çekebilir miyim? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de "evet" buyurdular."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 31; İbn Mâce, Sıyam: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisinin senedi pek sağlam değildir. Zaten bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sağlam bir hadis rivâyet edilmemiştir. Ebû Atike'nin de zayıf olduğu kaydedilmiştir.

Kimi ilim adamları oruçlunun gözüne sürme çekmesini Sûfyân, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk gibi hoş karşılamazken, Şâfii gibi bazı ilim adamları ise sürmeye izin veriyorlar.

bölüm: 31

Ø oruçlunun hanımını öpmesi orucunu bozar mı?

727- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu**

olduğu aylarda hanımlarını öperdi.” (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb, Hafsa, Ebû Saîd, Ümmü Seleme, İbn Abbâs, Enes ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Oruçlunun hanımını öpmesi konusunda sahabe ve tabiin dönemi ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Bir kısmı ihtiyar kimsenin öpmesine izin verirken orucunu tehlikeye düşürme korkusundan dolayı genç olanlara izin vermezler ve cinsel ilişki olmaksızın beraber olmayı ise daha tehlikeli bulurlar. Bazı ilim adamları ise öpmek orucu bozmaz fakat sevâbını azaltır derler. Kişi kendisine hâkim olduğu zaman öpebilir derler, kendisine güvenemeyen kimsenin ise orucunu tehlikeye düşürmemesi için öpmeyi terk etmesi gerektiğini söylerler. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bunlardandır.

bölüm: 32

Ø oruçlu iken kişinin hanımıyla münasebetinin sınırı

728- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken beni sever ve okşardı. O sizden kendisine en güvenen kimse idi.”** (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

729- Yine Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken hanımlarını öper ve onlarla sevişirdi. Çünkü o şehvetine en çok güvenen, hâkim olandı.”** (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Meysere’nin ismi Amr b. Şurahbil’dir. Hadiste geçen **“li irbihi”** kelimesin manası kendisine ve şehvetine demektir.

bölüm: 33

Ø gece oruca niyet etmeyen kimsenin durumu

730- Hafsa (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimse gündüz olmadan oruç tutmaya kesin karar verip niyet etmezse o kimsenin orucu yoktur.”** (Ebû Dâvûd, Savm: 72)

ž **Tirmîzî:** Hafsa’nın hadisini merfu olarak sadece bu şekliyle biliyoruz. Nafi’ yoluyla İbn Ömer’in sözü olarak rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

Yine aynı şekilde bu hadis Zührî’den mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup sadece Yahya b. Eyyûb, merfu olarak rivâyet etmiştir. Bir kısım ilim adamlarına göre hadisin anlamı şöyledir. Ramazan’da ve Ramazan’nın kazasında ve adak oruçlarında geceden karar verip niyet etmeyenin orucu yoktur. Nafile oruç olursa fark etmez sabahladıktan sonra da niyet edebilir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 34

Ø nafile oruç tutan orucunu bozarsa ne olur?

731- Ümmü Hâni (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında oturuyordum bir meşrubat getirildi. Rasûlullah (s.a.v.) ondan içti ve bana da verdi bende içtim ve: **“Günaha girdim benim bağışlanmam için istiğfar et”** dedim. **“Neden?”** buyurdular. **“Oruçluydum orucumu bozmuş oldum deyince, sen bir borcunu kaza mı ediyordun?”** buyurdular. O da: **“Hayır”** deyince, **“Nafile ise zararı yoktur”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Savm: 73; İbn Mâce, Sıyam: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

732- Şu’be’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Simak b. Harb’den, Ümmü Hâni’nin çocuklarından biri bana şöyle anlattı dediğini işitirdim; Ben onların en

değerlisiyle karşılaştım ismi Ca'de idi Ümmü Hâni, onun ninesi oluyordu. Ninesinden aktardığına göre Rasûlullah (s.a.v.) onun evine geldi ve bir içecek istedi. Kendisi içti sonra ona verdi o da içti sonra Ey Allah'ın Rasûlü oruçtum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Nafile oruç tutan kimse serbesttir; dilerse orucunu devam ettirir, dilerse bozabilir."**

Şu'be diyor ki: Ca'de'ye bunu Ümmü Hâni'den sen mi işittin dedim hayır dedi. Ebû Salih ve aile fertleri bize Ümmü Hâni'den aktardılar. (Ebû Dâvûd: Savm: 73; İbn Mâce, Sıyam: 26)

ž Hammad b. Seleme bu hadisi Simak b. Harb'den rivâyet ederek senedini **"Ümmü Hâni'nin kızının oğlu Harun'dan ve Ümmü Hâni'den"** diyor. Şu'be'nin rivâyeti daha güzeldir. Mahmûd b. Gaylân bize Ebû Dâvûd'tan aynı şekilde rivâyet etmiş olup **"emirû nefsihi"** veya **"eminû nefsihi"** diyerek şüphe üzerine bize aktarmıştır. Değişik şekillerde yine Şu'be'den şüphe edilerek **emir** ve **emin** şeklinde rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Hâni'nin hadisinin senedi hakkında söz edilmiştir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları bu hadisle amel etmişler ve şöyle demişlerdir: **"Nafile oruç tutan kimse orucunu bozarsa kazası gerekmez"** fakat ben kaza etmesini severim. Sûfyân es Sevrî, Ahmed, İshâk ve Şâfii bunlardandır.

bölüm: 35

Ø yiyecek birşey bulamayan oruca niyet edebilir mi?

733- Mü'minlerin anası Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün yanıma geldi ve yanımızda yiyecek bir şey var mı? Dedi. Ben de yok dedim. O da **"Ben oruçluyum"** buyurdular. (Buhârî, Savm: 21)

734- Mü'minlerin anası Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün yanımıza geldi ve yanınızda yiyecek bir şey var mı? dedi. Ben de hayır dedim. Bunun üzerine **"Ben oruçluyum"** buyurdular.

Bir seferinde bana geldiğinde **"Ey Allah'ın Rasûlü bize bir hediye getirildi"** dedim. **"Nedir o"** buyurdular. Hays (Hurma yağ ve peynir karışımından oluşan yemek)'tir dedim. "Ben oruçlu olarak sabahlamıştım dedi ve o yemekten yedi." (Müslim, Sıyam: 32; Ebû Dâvûd, Savm: 71)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 36

Ø nafile oruç tutan orucunu bozar ise ne gerekir?

735- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ben ve Hafsa oruçluyduk, bize bir yemek getirildi. Yemek hoşumuza gitti ve ondan yedik Rasûlullah (s.a.v.) geldi, Hafsa babasının kızı olduğundan benden erken davranarak dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! İkimizde oruçlu idik bize bir yemek çıkarıldı hoşumuza gitti ondan yedik"** Rasûlullah (s.a.v.); **"O orucunuzun yerine başka bir gün oruç tutun"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Savm: 73; Müslim, Sıyam: 32)

ž **Tirmîzî:** Salih b. Ebil Ahdar, Muhammed b. Ebû Hafsa bu hadisi Zührî, Urve ve Âişe'den aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. Yine Mâlik b. Enes, Ma'mer, Ubeydullah b. Ömer, Ziyâd b. Sa'd hadis hafızı pek çok kimse Âişe'den mürsel olarak rivâyet etmişler olup, **"Urve"** yi zikretmemişlerdir. Bu daha sahihtir. Çünkü İbn Cüreyc'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Zührî'ye sordum: **"Urve Âişe'den sana hadis aktardı**

mı? Urve'den bu konuda bir şey işitmedim fakat Süleyman b. Abdülmelik'in halifeliği döneminde bu hadisi Âişe'ye soranların bir kısmından işittim. Dedi. Ali b. İsa b. Yezîd el Bağdadî bu hadisi bize Ralh b. Ubâde yoluyla İbn Cüreyc'den naklederek aynı hadisi bize aktardı. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek; **"Nafile orucu bozan kimsenin kaza etmesi gerektiği kanaatindedirler."** Mâlik b. Enes bunlardandır.

bölüm: 37

Ø ramazan dışında tümünde oruç tutulan ay hangisidir?

736- Ümmü Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in peş peşe iki ay oruç tuttuğunu görmedim ancak Şaban ve Ramazanı tutardı."** (Ebû Dâvûd, Savm: 12; Nesâî, Sıyam: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Seleme hadisi hasendir. Bu hadis aynı şekilde Ebû Seleme yoluyla Âişe'den şu şekilde rivâyet edilmiştir. **"Peygamber (s.a.v.)'in hiçbir ayda Şaban'da tuttuğu oruçtan daha çok oruç tuttuğunu görmedim çoğunlukla oruçla geçirirdi veya Şaban'ın tümünde oruç tutardı."**

737- Hennâd, Âişe (r.anha)'dan aynı şekilde bir hadis daha rivâyet etmiştir.

ž Bu hadis hakkında İbn'ül Mübarek'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Bu konu yani ayın çoğunu oruç tuttuğu zaman bütün ayı oruçla geçirdi demek, Arapça'da caiz olan bir konuşma şeklidir. Filan kimse tüm geceyi ibadetle geçirdi denilir, o kimse akşam yemeği ve bazı işlerini de o gecede yapmıştır. Yani İbn'ül Mübarek iki hadisin de aynı anlamda olduğu görüşündedir. Ve şöyle demek istiyor: **"Ayın çoğunu oruçla geçirirdi."**

Tirmîzî: Sâlim, Ebûn Nadr ve başkalarından Ebû Seleme yoluyla Âişe'den, Muhammed b. Amr'ın rivâyetinin benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 38

Ø ramazanda dinç olabilmek için şaban ayının onbeşinden sonra oruç tutmamak

738- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şaban ayının ikinci yarısında oruç tutmayın."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 12; Müslim, Sıyam: 37)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekliyle bu sözcüklerle biliyoruz. Bazı ilim adamlarınca bu hadisin anlamı: **"Ramazan ayına dinç durumda çıkabilmek için şaban ayının ikinci yarısında orucu tutmaz"** derler. Peygamber (s.a.v.)'den buna benzer bir hadis Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir. Şöyle ki: **"Ramazan ayını oruçla karşılamaya çalışmayın ancak tutmakta olduğunuz bir oruca denk gelirse tutabilirsiniz."** Oruç tutmanın hoş olmayışı Ramazan'ı karşılamak için olan oruçtan dolayıdır. Dolayısıyla kişi Ramazan ayında dinç ve hazırlıklı olmuş olur.

bölüm: 39

Ø şaban ayının on beşinci gecesinin değer ve kıymeti

739- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir gece Rasûlullah (s.a.v.)'i yanımda olmadığını görerek çıktım ve ararken Bakî' mezarlığında buldum. Allah ve Rasûlünün sana haksızlık etmelerinden mi korkmuştun? Buyurdular. Bende dedim ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü, hanımlarından birisinin yanına gittiğinizi zannetmiştim."** Bunun üzerine; **"Allah, Şaban ayının yarısında dünya semesına iner ve Kelb kabilesinin koyunlarının kılları sayısından daha çok günahları veya günah işleyenleri bağışlar"** buyurdular. (Nesâî, Cenaiz: 103)

ž Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe (r.anha)'nın hadisini bu şekliyle sadece Haccac'ın rivâyetinden biliyoruz. Muhammed'den işittim bu hadisin zayıf olduğunu ve Yahya b. ebî Kesir'in, Urve'den işitmediğini söylerdi. Haccac b. Ertae, Yahya b. ebî Kesir'den hadis işitmemiştir.

bölüm: 40

Ø muharrem ayında oruç tutmanın değer ve kıymeti

740- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayından sonra en kıymetli oruç Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur."** (Müslim, Sıyam: 38; Ebû Dâvûd, Savm: 56)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasendir.

741- Ali (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Bir kimse Ali (r.a.)'e ramazan'dan sonra hangi ayda oruç tutmamı emredersin diye sordu da bunun üzerine Ali (r.a.) dedi ki: Bu soruyu ben Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında oturuyorken bir kişinin sorduğunu işittim şöyle demişti. Ey Allah'ın Rasûlü, Ramazan'dan sonra hangi ayda oruç tutmamı emredersin? Buyurdular ki: Ramazan'dan sonra oruç tutacaksan Muharrem ayında tut çünkü o Allah'ın aylarından ilk ayıdır. O ayda bir gün vardır ki o günde Allah bir toplumun tevbesini kabul edip bağışlamıştır. Başka bir toplumu da affedip bağışlayabilir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 41

Ø cuma günü oruç tutmak

742- Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) her ayın parlak günlerinde üç gün oruç tutardı. Cuma günleri oruçlu olmadığı çok azdı."** (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah hadisi hasen garibtir. ilim adamlarından bir kısmı Cuma günü oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir. Sadece Cuma günü oruç tutmak, öncesinde ve sonrasında tutmamak mekruhtur. **Tirmîzî:** Şu'be bu hadisi Âsım'dan rivâyet ediyor ve Peygamber (s.a.v.)'e kadar ulaştırmamıştır.

bölüm: 42

Ø tek başına cuma günü oruç tutmanın hoş olmadığı

743- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz tek olarak Cuma günü oruç tutmasın önce ve sonraki günler tutulursa olabilir."** (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Câbir, Cünade el Ezdî, Cüveyriye, Enes ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Sadece Cuma gününü oruca tahsis edip o günden önce ve sonra oruç tutmamayı mekruh görürler. Ahmed ve İshâk ta bu görüştedir.

bölüm: 43

Ø cumartesi günü oruç tutmak

744- Abdullah b. Büsr (r.a.)'ın kız kardeşinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cumartesi günü Allah'ın size farz kıldığı dışında**

oruç tutmayınız. O gün oruçlu olmadığınızı belirtmek için üzüm çubuğu kabuğu veya bir ağaç dalından başka bir şey bulamasanız bile onu çiğneyin veya emin.” (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 38)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisteki mekruh olmanın manası; Yahudilerin o günü büyük saymalarından dolayı o günü oruca tahsis etmektir.

bölüm: 44

Ø pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmak

745- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Pazartesi ve Perşembe günü oruçlarını dört gözle beklerlerdi.”** (Nesâî, Sıyam: 70; İbn Mâce, Sıyam: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Hafsa, Ebû Katâde, Ebû Hüreyre, Üsâme b. Zeyd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

746- Âişe (r.anha)’dan rivayete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir ayın Cumartesi, Pazar ve Pazartesi günlerini diğer ayda da Salı, Çarşamba ve Perşembe günlerini oruçla geçirirdi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Abdurrahman b. Mehdî bu hadisi Sûfyân’dan rivâyet ederek Peygamber (s.a.v.)’e kadar ulaştırmamıştır.

747- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanların amelleri Pazartesi ve Perşembe günleri Allah’a arz olunur. Bu yüzden ben amelimin oruçlu olarak Allah’a arz olunmasını severim.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

bölüm: 45

Ø çarşamba ve perşembe günü orucu

748- Ubeydullah b. Müslim el Kureşî (r.a.)’in babasından rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e yıl boyu tutulan devamlı oruçtan soruldu (veya sordum) buyurdular ki: Senin üzerinde çoluk çocuğunun da hakkı vardır. Ramazan ayında, sonraki ay olan Şevval ayında ve Çarşamba ile Perşembe günleri oruç tut. Sen böyle yaparsan seneyi oruçlu geçirmiş gibi sevap kazanırsın ve devamlı oruç tutmamış da olursun.”** (Ebû Dâvûd, Savm: 57)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Müslim el Kureşî hadisi garibtir. Bazıları ise bu hadisi Harun b. Selman’dan, Müslim b. Ubeydullah ve babasından rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 46

Ø kurban bayramından bir gün önce oruç tutmak

749- Ebû Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Arefe günü tutulacak orucun önceki ve sonraki senenin günahlarına keffâret olacağını ümid ederim.”** (Müslim, Sıyam: 18; İbn Mâce, Sıyam: 40)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Katâde hadisi hasendir. İlim adamları Hac için arafatta olanlar hariç Kurban bayramı

arefesinde oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir.

bölüm: 47

Ø arefe günü arafatta oruç tutmanın hoş olmadığı

750- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta oruç tutmadı Ümmü Fadl'ın gönderdiği sütü içti. (İbn Mâce, Sıyam: 40; Ebû Dâvûd, Sıyam: 63)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Ömer ve Ümmü Fadl'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Ömer'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte haccettim arefe günü oruç tutmadı. Ömer'le haccettim oruç tutmadı. Osman'la haccettim, oruç tutmadı. Ebû Bekir'le haccettim oruç tutmadı. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Arafatta dua yapmaya kuvvet bulabilmek için o gün oruç tutulmamasını müstehab görüyorlar bazı ilim adamları da Arafat'ta oruç tutmuşlardır.

751- Ebû Nüceyh (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Îbn Ömer'e arefe günü Arafat'taki oruç hakkında soruldu da dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte haccettim Arafat'ta oruç tutmadı. Ebû Bekir'le haccettim, o da tutmadı. Ömer'le haccettim o da tutmadı. Osman ile haccettim o da tutmadı. Bende o gün oruç tutmuyorum, tutulmasını da emretmem, tutulmasın da demem."** (İbn Mâce, Sıyam: 40; Ebû Dâvûd, Sıyam: 63)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis İbn ebî Nüceyh'in babasından başka bir adamdan ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Ebû Nüceyh'in ismi **"Yesâr"** dır.

bölüm: 48

Ø muharrem ayının onuncu günü olan "aşûrâ" de oruç tutmak

752- Ebû Katâde'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Aşûrâ günü orucunun bir önceki yılın günahlarına keffâret olmasını ümit ediyorum."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 64; Müslim, Sıyam: 20)

ž Bu konuda Ali, Muhammed b. Sayfiy, Selemetübnül Ekvâ', Hind b. Esma, İbn Abbâs, Rübeyyi' binti Muavviz b. Afrâ, Abdurrahman b. Seleme el Huzaî'nin amcasından, Abdullah b. Zübeyr'den hadis rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)'in aşûrâ orucunun tutulmasını teşvik ettiğini söylemişlerdir.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in **"Aşûrâ günü orucu bir senenin keffaretidir"** dediğini sadece Ebû Katâde rivâyetiyle biliyoruz Ahmed ve İshâk'ta, Ebû Katâde rivâyetiyle amel ederler.

bölüm: 49

Ø aşûrâ günü orucu farz değildir arzu eden tutabilir

753- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Aşûrâ günü cahiliyye döneminde Kureyş'in oruç tuttuğu bir gündü. Rasûlullah (s.a.v.)'de o günü oruç tutardı. Medîne'ye gelince yine o gün oruç tuttu Müslümanlara da oruç tutmalarını emretti. Sonra Ramazan orucu farz kılınca farz oruç olarak Ramazan kaldı. Aşûrâ orucu bırakıldı. Ondan sonra dileyen tuttu dileyen de tutmadı."**(Müslim, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 64)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Kays b. Sa'd, Câbir b. Semure, İbn Ömer ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İlim adamları Âişe hadisiyle amel ederler ve bu hadis sahihtir. Aşûrâ orucunun vâcib olmadığı kanaatindedirler. Değerli ve kıymetli bir gün olmasından dolayı dileyen o gün oruç tutulabilir.

bölüm: 50

Ø aşûrâ hangi gündür?

754- Hakem b. A'rec (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zemzem kuyusu yanında elbisesini yastık yapmış vaziyette duran İbn Abbâs'ın yanına varmıştım. Dedim ki: **"Aşûrâ günü hangi gündür bana haber ver o gün oruç tutacağım. Dedi ki: Muharrem ayının hilalini gördüğünde günleri say ve dokuzuncu günü oruçlu ol"** dedi. Ben de: **"Muhammed (s.a.v.)'de Aşûrâ orucunu böyle mi tutardı dedim.** İbn Abbâs **"Evet"** cevabını verdi. (Müslim, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Savm: 65)

755- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Aşûrâ orucunun onuncu gün tutulmasını emretti."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları Aşûrâ günü hakkında değişik görüşler ortaya koydular kimisi Muharrem ayının dokuzuncu günü olduğunu söylerken kimileride onuncu günüdür demişlerdir. İbn Abbâs'ın şöyle dediği de rivâyet edilmiştir. **"Dokuzuncu ve onuncu günleri oruç tutarak Yahudilere muhalefet ediniz…"** Ahmed, İshâk ve Şâfii'de aynı görüştedirler.

bölüm: 51

Ø zilhiccenin, on gününün orucu

756- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'i Zilhicce'nin on gününde hiç oruçlu görmedim."** (Ebû Dâvûd, Savm: 62; İbn Mâce, Savm: 39)

ž **Tirmîzî:** Pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, İbrahim'den, Esved'den ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir. Sevrî ve diğerleri bu hadisi Mansur'dan ve İbrahim'den rivâyet ederek **"Peygamber (s.a.v.)'in Zilhicce'nin on gününde oruçlu görülmediğini"** söylüyorlar.

Ebûl Ahvas'ta; Mansur, İbrahim ve Âişe'den rivâyet etmiş olup **"Esved"** i zikretmemişlerdir. Bu hadiste Mansûr hakkında ihtilaf edilmiştir. A'meş'in rivâyeti daha sahih isnad yönünden de daha güzeldir.

Tirmîzî: Muhammed b. Ebân'dan işittim şöyle diyordu: Vekî'den işittim şöyle diyordu: A'meş, İbrahim'in hadisini Mansur'dan daha iyi bilendir.

bölüm: 52

Ø zilhiccenin on gününde yapılan işlerin değer ve kıymeti

757- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Hiçbir gün yoktur ki o günlerde işlenen ameli salih bu Zilhicce'nin on gününde işlenen işlerden Allah'a daha sevimli olsun. Ya Rasûlullah! Dediler. Allah yolunda cihat etmekte mi? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Allah yolunda cihat da daha sevimli değildir. Ancak kişi canı ve malı ile cihada çıkar ve hiçbiri ile geri dönmezse o hariçtir."** (Ebû Dâvûd, Savm: 61; İbn Mâce, Sıyam: 39)

ž Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih garibtir.

758- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zilhicce'nin on gününde işlenen ameller diğer günlerde işlenen ameller ve yapılan kulluktan daha sevimlidir. Bu on günde tutulacak her oruç bir senenin orucuna denktir. Her gecesini namazla değerlendirmekte Kadir gecesini değerlendirme gibidir."** (İbn Mâce, Sıyam: 39; Ebû Dâvûd, Savm: 61)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Mes'ûd b. Vasıl'ın Nehhas'ın rivâyetinden bilmekteyiz.

Muhammed'e bu hadisi sordum. Bu şekilde ve bu rivâyetle bildiğini başka türlü bilmediğini belirtti ve şöyle dedi **"Katâde'den, Saîd b. Müseyyeb'den ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak buna benzer bir şey rivâyet edilmiştir."**

Yahya b. Saîd, Nehhas hakkında hafızası yönünde ileri geri konuşmuştur.

bölüm: 53

Ø şevval içerisinde altı gün oruç tutmak

759- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kim Ramazan orucunu tutar ona Şevval'den altı gün daha eklerse tüm seneyi oruçlu geçirmiş gibidir."** (Müslim, Sıyam: 39; İbn Mâce, Sıyam: 33)

ž Bu konuda Câbir, Ebû Hüreyre ve Sevbân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Eyyûb hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı bu hadisle Şevval'de altı oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir.

İbn'ül Mübarek der ki: Her aydan üç gün oruç tutmak güzel bir oruçtur. Bazı hadislerde bu orucun Ramazan orucuna ilave edileceğini ve bu ayın ilk günlerinde tutulmasını tercih ettiğini fakat değişik günlerde de tutulursa caiz olacağını söyler.

Tirmîzî: Abdulaziz b. Muhammed bu hadisi Saffan b. Süleym'den, Sa'd b. Saîd'den, Ömer b. Sabit'den ve Ebû Eyyûb'tan bu şekilde rivâyet etmiştir. Şu'be ise Verka b. Ömer'den, Sa'd b. Saîd'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Sa'd b. Said, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin kardeşidir. Bazı hadisçiler Sa'd b. Saîd'i hafızası yönünden tenkit etmişlerdir. Hennâd'ın bize bildirdiğine göre; Huseyn b. Ali el Cufî, İsrail'den, Ebû Musa'dan, Hasan'ı Basrî'den aktardığına göre Hasan'ı Basrî'ye, Şevval'den tutulacak altı gün orucu hatırlatıldığında diyor ki: **"Bu ayda tutulan oruçla Allah; Tüm seneyi oruçla geçirmiş gibi razı olmuştur."**

bölüm: 54

Ø her aydan üç gün oruç tutmak

760- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana üç şeyi tavsiye etmişti: **"Vitiri kılmadan uyumamayı, her aydan üç gün oruç tutmayı ve kuşluk namazını kılmayı."** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

761- Musa b. Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Zerr'den işittim diyordu ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Ebû Zerr! Her aydan tutacağın üç gün oruç, o ayın onüç, ondört ve onbeşinci günleri olsun."** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

ž Bu konuda Ebû Katâde, Abdullah b. Amr, Kurrete b. İyas el Müzenî, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Akreb, İbn Abbâs, Âişe, Katâde, İbn Milhan, Osman b. ebil Âs ve Cerir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr hadisi hasendir. Bazı hadislerde şöyle rivâyet edilmiştir: **"Her aydan üç gün, oruç tutmak tüm yılı oruç tutmuş gibidir."**

762- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim her aydan üç gün oruç tutarsa bütün seneyi oruçla geçirmiş gibi sevap kazanır Allah bunun ölçüsünü kitabında şöyle bildirmektedir: "Kim Allah'ın huzuruna iyi bir iş ve davranışla çıkarsa, bu yaptığının on katını kazanacaktır. Ama kim de kötü bir iş ile Rabbinin huzuruna çıkarsa, onun aynısıyla cezalandırılacaktır. Ve kimseye de**

haksızlık yapılmayacaktır.” (En’âm: 160) Bir gün on gün sayılır. (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu’be bu hadisi Ebû Şimr ve Ebû-t Teyyah, Ebû Osman ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmiştir.

763- Muâze (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir: **“Âişe (r.anha)’ya Rasûlullah (s.a.v.) her aydan üç gün oruç tutar mıydı dedim. Evet dedi. Hangi günler tutardı dedim. Hangi günde olursa olsun aldırış etmezdi.”** Dedi. (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Yezîd er Rişk, Yezîd ed Dubaî’dir. Yezîd el Kâsım ve Kassam’da yine o’dur. Basra halkı dilinde Rişk el Kassam demektir.

bölüm: 55

Ø oruç tutmanın değer ve kıymeti

764- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Rabbiniz buyuruyor ki; Her iyiliğe on katından başlayarak yedi yüz katına kadar sevap yazılır. Oruç ise böyle bir değerlendirmeye tabi olmayıp onun mükafatı bana ait olup onu ben mükafatlandıracağım. Oruç ateşe karşı koruyucu bir kalkandır. Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur. Bilgisiz biri siz oruçlu iken size sataşırsa ben oruçluyum desin başka cevap vermesin.”** (Buhârî, Savm: 2; Müslim, Sıyam: 30)

ž Bu konuda Muâz b. Cebel, Sehl b. Sa’d, Ka’b b. Ucre, Selame b. Kayser, Beşîr b. Hasasıyye ki adı Zahm b. Mabed’tir. Hasasıyye ise annesidir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi bu yönüyle hasen garibtir.

765- Sehl b. Sa’d (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennet’te Reyyan denilen bir kapı vardır. Oruç tutanlardan o kapıdan çağrılacaklardır. Kim gerçekten oruç tutanlardan ise o kapıdan Cennete girecektir. Kim de, o kapıdan girerse ebedi olaral susuzluk çekmeyecektir.”** (Buhârî, Savm: 2; Müslim, Sıyam: 30)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

766- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Oruçlunun iki sevinç zamanı vardır; Birincisi iftar ettiği an diğeri Cennet’te Rabbiyle karşılaştığı andır.”** (Müslim, Sıyam: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 56

Ø yıl boyu oruç tutulur mu?

767- Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e şöyle denildi: Yıl boyu oruç tutan kimse hakkında ne dersiniz? Buyurdular ki: **“Böylesi bir kimse ne oruç tutmuş nede iftar etmiştir. Yahut oruçta tutmamıştır, iftarda etmemiştir.”** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Savm: 5)

ž Bu konuda Abdullah b. Amr, Abdullah b. Şıhhîr, Imrân b. Husayn ve Ebû Musa’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Katâde hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının bir kısmı yıl boyu oruç tutmayı hoş

görmezler. Bir kısmı ise buna cevaz vermişlerdir. Hoş görmeyenler şöyle demektedirler: Bütün seneyi oruçla geçirmek demek Ramazan bayramı, Kurban bayramı ve Teşrik günlerini de oruçla geçirmek demektir. Kim bu günlerde oruç tutmazsa kerahiyet sınırından dışarı çıkmış olur. Ve bütün seneyi oruç tutmuş sayılmaz. Mâlik b. Enes'den bu şekilde rivâyet edilmiş olup Şâfii de aynı kanaattedir.

Ahmed ve İshâk'ta yaklaşık olarak böyle söyleyip şöyle demektedirler: Rasûlullah (s.a.v.)'in yasakladığı oruç tutulamayacak gün sayısı beştir. Ramazan bayramının birinci günü ve Kurban bayramının dört günü.

bölüm: 57

Ø devamlı oruç tutulur mu?

768- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in orucunu sordum şöyle dedi: Öyle oruç tutardı ki bir daha bırakmayacak derdik. Bazen de hiç oruç tutmayacak deyinceye kadar oruç tutmazdı. Âişe (r.anha) şöyle devam etti. Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan ayından başka hiçbir ay tam olarak oruç tutmadı. (Müslim, Sıyam: 34; Nesâî, Sıyam: 35; Ebû Dâvûd, Sıyam: 54; Nesâî, Sıyam: 70)

ž Bu konuda Enes ve ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi sahihtir.

769- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, kendisine Rasûlullah (s.a.v.)'in orucundan soruldu da şöyle buyurdular: **"Bir ayda o derece oruç tutardı ki o ayın tamamını oruçla geçirecek zannedilirdi. Bazı aylarda hiç oruç tutmazdı ki o aydan hiç oruç tutmayacağı zannedilirdi. Onu gece namazı kılarken görmek istersen mutlaka namazda görürdün, uykuda görmek istersen uykuda görürdün."** (Buhârî, Savm: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

770- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"En değerli oruç kardeşim Dâvûd'un orucudur. Bir gün oruç tutar bir gün yerdi, düşmanla karşı karşıya geldiğinde ise kaçmazdı."** (Buhârî, Savm: 58; Müslim, Sıyam: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûl Abbâs, Mekkeli A'ma şairdir. İsmi Sâib b. Ferruh'tur. Bazı ilim adamları en değerli oruç; bir gün oruç tutup bir gün tutmamaktır. En ağır olan oruç şekli budur.

bölüm: 58

Ø ramazan ve kurban bayramı günleri oruç tutma yasağı

771- Abdurrahman Avf (r.a.)'ın azâdlı kölesi Ebû Ubeyd'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kurban bayramında Ömer b. Hattâb'ı gördüm hutbeden önce namaza başladı ve dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in şu iki günde oruç tutmaktan yasaklandığını kendisinden duydum. Ramazan bayramı günü ki orucunuzu bıraktığınız gündür ve Müslümanların bayramıdır. Kurban bayramına gelince kestiğiniz kurbanların etlerinden yeyiniz."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdurrahman b. Avf'ın azâdlısı Ebû Ubeyd'in ismi Sa'd'tır. Kendisine Abdurrahman b. Ezher'in azatlısı da denmektedir. Abdurrahman b. Ezher, Abdurrahman b. Avf'ın amcasının oğludur.

772- Ebû Saîd el Hudrî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), iki oruçtan yasakladı. Kurban bayramı günü ve Ramazan bayramı günü."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ali, Âişe, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle uygulama yaparlar.

Tirmîzî: Amr b. Yahya, İbn Umare b. ebû'l Hasen el Mâzinî el Medenî'dir ve güvenilir bir kimsedir. Kendisinden Sûfyân es Sevrî, Şu'be, Mâlik b. Enes rivâyette bulunmuşlardır.

bölüm: 59

Ø kurban bayramı günleri oruç tutmanın hoş olmayışı

773- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Arefe günü, bayram günü ve teşrik günleri biz Müslümanların bayram günleri ve yiyip içme günlerimizdir."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Sa'd, Ebû Hüreyre, Câbir, Nübeyşe, Bişr b. Suhaym, Abdullah b. Huzafe, Enes, Hamza b. Amr el Eslemî, Ka'b b. Mâlik, Âişe, Amr b. As ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ukbe b. Âmir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve teşrik günleri denilen Kurban bayramı günlerinde oruç tutulmasını hoş karşılamazlar. Ama Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları; Temettü haccı yapan ve kurban bulamayan kimselerin teşrik günlerinde oruç tutmalarına izin vermişlerdir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Iraklılar: **"Musa b. Ali b. Rebah"** derler. Mısırlılar ise: **"Musa b. Ali"** derler.

Tirmîzî: Kuteybe'den işittim şöyle diyordu: Leys b. Sa'd'ın şöyle dediğini işittim: Babamın adını küçültme şeklinde söyleyen (Ali kelimesini Uley demek) hiçbir kimseye hakkımı helal etmem.

bölüm: 60

Ø oruçlu kimse kan aldırabilir mi?

774- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kan aldıran kimsenin ve alan kimsenin orucu bozulmuş demektir."** (Buhârî, Savm: 32; İbn Mâce, Sıyam: 18)

ž Bu konuda Ali, Sa'd, Şeddâd b. Evs, Sevbân, Üsâme b. Zeyd, Âişe Ma'kıl b. Sinan (Makıl İbn Yesâr), Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Ebû Musa, Bilâl ve Sa'd tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rafi' b. Hadîç hadisi hasen sahihtir.

Ahmed b. Hanbel, şöyle demiştir: "Bu konuda en sağlam rivâyet Rafi' b. Hadîç'in rivâyetidir."

Ali b. Abdullah'dan da şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Bu konuda en sahih rivâyet Sevbân ve Şeddâd b. Evs hadisidir. Çünkü Yahya b. ebî Kesir, Ebû Kılâbe'den iki hadisin tamamını rivâyet etmiştir. Sevbân ve Şeddâd hadislerini…

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bir kısım ilim adamları oruçlunun kan aldırmasını hoş karşılamamışlar hatta bazı sahabîler geceleyin kan aldırmışlardır. Ebû Musa el Eşarî ve İbn Ömer bunlardandır. İbn'ül Mübarek'te aynı görüştedir.

Tirmîzî: İshâk b. Mansur'dan işittim şöyle diyordu: Abdurrahman b. Mehdî; **"Her kim oruçlu iken kan aldırırsa o orucu kaza etmesi gerekir."** demişlerdir.

İshâk b. Mansur: Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler. Za'feranî, Şâfii'nin şöyle dediğini bana anlattı: Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Oruçlu olduğu halde kan aldırdığı ayrıca kan aldıran ve alan kimsenin de orucunun bozulduğu"** konusunda hadisler bize kadar gelmiştir. Dolayısıyla bu iki hadisten hangisinin sabit olduğunu bilemiyorum. Fakat oruçlu kimsenin kan aldırmaması bana daha sevimli gelir. Yinede zaruri olur da oruçlu kan aldırırsa orucunun bozulacağını sanmıyorum.

Tirmîzî: Şâfii'nin Bağdat'taki görüşü böyle idi. Fakat Mısır'da oruçlu kimsenin kan aldırabileceği

yönüne meyletmiş, oruçlunun kan aldırmasında bir sakınca görmemiş bu konuda da Rasûlullah (s.a.v.)'in veda haccında ihramlı iken kan aldırdığını delil olarak göstermiştir.

bölüm: 61

oruçlu kimse kan aldıramaz mı?

775- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı ve oruçlu iken kan aldırmıştır"** demiştir. (Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

776- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken kan aldırmıştır."** (Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

ž Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

777- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Mekke ile Medîne arasında ihramlı ve oruçlu olduğu halde kan aldırmıştır."** Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları oruçlunun kan aldırmasında bir sakınca görmemektedirler Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve Şâfii bunlardandır.

Bölüm: 62

Ø iftar etmeden iki orucu birbirine bağlamak doğru mudur?

778- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.); **"Orucu birbirine iftar etmeksizin birleştirmeyin"** buyurdu. Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü sen bu işi yapıyorsun dediler. Buyurdular ki: **"Ben sizin gibi değilim Rabbim beni yedirir ve içirir."** (Buhârî, Savm: 48; Müslim, Sıyam: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre, Âişe, İbn Ömer, Câbir, Ebû Saîd, Beşîr b. Hasasıyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek orucu birbirine iftar etmeksizin birleştirmeyi hoş görmemişlerdir.

Abdullah b. Zübeyr'in günlerce iftar etmeden oruç tuttuğu da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 63

Ø cünüp olarak imsak vaktine ulaşan kimsenin orucu

779- Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından, Âişe ve Ümmü Seleme (r.anhüma)'dan bize bildirildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarından cünüp olmuş iken fecr vakti girerdi de guslederek orucunu tutardı."** (Buhârî, Savm: 22; Müslim, Sıyam: 13)

ž **Tirmîzî:** Âişe ve Ümmü Seleme hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından çoğunluğu bu hadisle uygulama yapmışlardır. Sûfyân, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Tabiin döneminden bazıları şöyle diyorlar: **"Kişi cünüp olarak sabahlarsa o günün orucunu kaza eder."** Birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 64

Ø oruçlunun daveti kabul etmesi gerektiği

780- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz yemeğe çağrıldığında daveti kabul etsin şayet oruçlu ise ev sahibine dua etsin."** (Müslim, Sıyam: 28; Ebû Dâvûd, Savm: 75)

781- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Biriniz oruçlu olduğunda yemeğe çağrılırsa ben oruçluyum”** desin. (Müslim, Sıyam: 28; Ebû Dâvûd, Savm: 75)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’nin iki hadisi de hasen sahihtir.

bölüm: 65

Ø kadının kocasından izinsiz nafile oruç tutamayacağı

782- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kocası yanında olan bir kadın Ramazan ayı dışında kocasının izni olmadan bir gün bile oruç tutmasın.”** (Müslim, Zekat: 26; Ebû Dâvûd, Sıyam: 74)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû’z Zinad, Musa b. ebî Osman ve babasından Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 66

Ø ramazan orucunun kazasının geciktirilebileceği

783- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in vefatına kadar Ramazanlarda tutamadığım oruçların kazasını Şaban ayında kaza ederdim.”** (Buhârî, Savm: 39; Müslim, Sıyam: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Bu hadisin bir benzerini Yahya b. Saîd el Ensarî, Ebû Seleme ve Âişe’den rivâyet etmiştir.

bölüm: 67

Ø yanında yemek yenen, oruçlu kimsenin değeri ve kıymeti

784- Ümmü Umare (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Oruç tutmayan kimseler oruçlunun yanında yemek yerlerse melekler o oruçlu için dua ve istiğfar ederler.”** (İbn Mâce, Sıyam: 46)

ž **Tirmîzî:** Şu’be bu hadisi Habib b. Zeyd’den, Leylâ’dan, ninesinden ve Ümmü Umare’den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

785- Ümmü Umare (r.anha)’nın kızı Ka’b el Ensarîyye’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Ümmü Umare’nin evine geldi o da ona yemek ikram etti. Rasûlullah (s.a.v.)’de ona **“Sende ye”** buyurdular. Ümmü Umare; **“Ben oruçluyum”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Oruçlunun yanında yemek yendiği zaman onlar yemeği bırakıncaya kadar veya doyuncaya kadar melekler oruçlu için dua ve istiğfar ederler.”** (İbn Mâce, Sıyam: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

786- Ümmü Umare (r.anha)’nın kızı Ka’b’den, Muhammed b. Beşşâr bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup **“Yemeği bırakıncaya veya doyuncaya kadar”** bölümünü söylemedi. (İbn Mâce, Sıyam: 48)

ž **Tirmîzî:** Ümmü Umare, Habib b. Zeyd el Ensarî’nin ninesidir.

bölüm: 68

Ø hayızlı kimsenin namazı değil orucu kaza ettiği

787- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) zamanında hayız görür ve temizlenirdik bize orucu kaza etmemizi emreder, namazı**

kaza etmemizi emretmezdi.” (Buhârî, Hayz: 21; Müslim, Hayz: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Muâze ve Âişe’den de aynı şekilde rivâyet edilmiş olup ilim adamları bu hadisle amel ederler, hayızlı kadının orucu kaza edip namazı kaza etmemesi konusunda farklı bir görüş olduğunu bilmiyoruz.

Tirmîzî: Ubeyde; İbn Muattıb ed Dabbî el Küfî’dir. **“Ebû Abdulkerim”** diye künyelenir.

bölüm: 69

Ø oruçlunun ağız ve buruna su çekmede dikkatli olması

788- Lakît b. Sabre (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü bana abdest hakkında bir şeyler söyle dedim.”** Buyurdular ki: **“Abdest organlarını tam ve güzel bir şekilde dikkat ederek güzelce yıka parmaklarının arasına suyu geçir oruçlu olmadığın zamanlarda ağız ve buruna su verirken içine iyice çek.”** Ebû Dâvûd, Savm: 27; Nesâî, Tahara: 71)

ž Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları oruçlu kimsenin burnuna ilaç çekmesini hoş görmemişler ve bu işin orucu bozacağı kanaatindedirler. Bu konuda ve bu hadisle onların bu görüşünü takviye eder mahiyettedir.

bölüm: 70

Ø misafir kimse misafir olduğu kimselerin izni olmadan nafile oruç tutmasın

789- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse bir kimseye misafir olursa misafir olduğu kimselerin izni olmadan nafile oruç tutmasın.”** (İbn Mâce: Sıyam: 54)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis münkerdir. Bu hadisi Hişâm b. Urve’den başka güvenilir râvîlerin rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Musa b. Davut, Ebû Bekir el Medenî’den, Hişâm b. Urve’den, babasından ve Âişe’den benzeri bir hadis rivâyet etmiştir ki:

Tirmîzî: Bu hadiste yukarıdaki gibi zayıftır. Ebû Bekir el Medenî hadisçilerce zayıf görülür. Câbir b. Abdullah’tan hadis rivâyet eden Ebû Bekir el Medenî’nin adı Fadl İbn Mübeşşir’dir. Bu iki Ebû Bekir’den birincisi daha güvenilir olup tarih olarak ondan önce yaşamıştır.

bölüm: 71

Ø Peygamber (s.a.v.), itikafı nasıl yapardı?

790- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) vefat edinceye kadar Ramazan’ın son on gününü itikaf ederek geçirirdi.”** (İbn Mâce, Sıyam: 58; Ebû Dâvûd, Sıyam: 77)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Übey b. Ka’b, Ebû Leylâ, Ebû Saîd, Enes ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre ve Âişe hadisi hasen sahihtir.

791- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) itikaf edeceğinde Ramazan’ın son on gününün ilk gecesinden önceki sabah namazını kılar ve itikaf edeceği yere girerdi.”** (Buhârî, İtikaf: 7; Müslim, İtikaf: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Yahya b. Saîd’den, Amre’den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Mâlik ve pek çok kimse Yahya b. Saîd’den, Amre’den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. Evzâî, Sûfyân es Sevrî ve başkaları Yahya b. Saîd’den, Amre’den ve Âişe’den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek derler ki: **“İtikaf yapacak kimse sabah namazını kılar ve itikaf edeceği yere girer.”** Ahmed ve İshâk b. İbrahim’de aynı görüştedirler.

Bir kısım ilim adamları ise: **“İtikaf yapacak kimse itikafa girmek istediği geceden önce itikaf**

edeceği yere girmeli ve güneş, o orada olduğu zaman batmalıdır" demektedirler. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes bunlardandır.

bölüm: 72

Ø kadir gecesi hangi gecedir?

792- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan'ın son on gününde itikaf edeceği yere çekilir ve Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde araştırın"** derdi. (Müslim, Sıyam: 40; İbn Mâce, Sıyam: 56)

ž Bu konuda Ömer, Übey, Câbir b. Semure, Câbir b. Abdillah, İbn Ömer, Feletan b. Âsım, Enes, Ebû Saîd, Abdullah b. Üneys ez Zübeyrî, Ebû Bekre, İbn Abbâs, Bilâl ve Ubade b. Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Hadiste geçen **Yücâviru** kelimesi itikafa girer anlamındadır. Peygamber (s.a.v.)'den gelen çoğu rivâyetlerde **"Kadir gecesini son on günün tek günlerinde arayın"** şeklindedir.

Ayrıca Peygamber (s.a.v.)'den kadir gecesinin yirmi bir, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi, yirmi dokuz ve Ramazan'ın son gecesi olduğu da rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Şâfii diyor ki: Allah daha iyisini bilir ama bence Rasûlullah (s.a.v.) soruların şekline göre cevap verdiğinden falan falan gecelerde araştırın demiştir. Bence bu konudaki rivâyetlerin en sağlamı yirmi birinci gece olduğu rivâyetidir.

Tirmîzî: Übey b. Ka'b, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğuna dair yemin eder ve şöyle derdi: Rasûlullah (s.a.v.), Kadir gecesinin alametlerini bize bildirdi bizde saydık ve öğrendik. Ebû Kılâbe'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Kadir gecesi Ramazan'ın son on günlerinde dolaşır durur."** Aynı şekilde Abd b. Humeyd'te bize bunu Abdurrezzak'tan, Ma'mer'den ve Eyyûb'tan nakletmiştir.

793- Zirr İbn Hubeyş (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Übey b. Ka'b'a; Ey Ebûl Münzir, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğunu nereden bildin? Dedi ki: Evet biliyorum Rasûlullah (s.a.v.)'in bize haber verdiğine göre: **"O öyle bir gecedir ki sabahında güneş parlak olarak doğmaz"** bunu böylece saydık ve öğrendik.

Allah'a yemin ederim ki; İbn Mes'ûd, o gecenin Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu mutlaka biliyordu. Fakat böyle bir söze güvenirler ve ibadetlerini azaltırlar diye insanlara bu bu gecenin bu günde olduğunu söylemeyi hoş karşılamamıştır. (Müslim, Sıyam: 40; İbn Mâce, Sıyam: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

794- Uyeyne b. Abdurrahman (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babam şöyle anlatmıştı: Ebû Bekre'nin yanında Kadir gecesinden bahsedildi de o da şöyle dedi: Benim, Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde aramam Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisten dolayıdır. Peygamber (s.a.v.)'den işittiğime göre, şöyle buyurmuştu: **"Kadir gecesini son on günün dokuzunda, yedisinde, beşinde ve üçünde veya son gecede arayın."** Ebû Bekre, Ramazan'ın yirmi gününde normal olarak bir yıl içindeki kıldığı namaz gibi namaz kılar son on gün gelince olanca gücünü harcayarak Kadir gecesini bulmaya ve değerlendirmeye çalışırdı. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 73

Ø Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan’ın son on gününde ne yapardı?

795- Ali (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan’ın son on gününde aile fertlerini ibadet etmeleri için uyandırırdı.”** (Müslim, İtikaf: 3; Buhârî, Teravih: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

796- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.); Ramazan’ın son on gününde ibadet ve kulluk için gösterdiği çabayı başka zamanlarda göstermezdi. (Müslim, İtikaf: 3; Buhârî, Teravih: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 74

Ø kışın kısa günlerde tutulan oruç zahmetsizdir

797- Âmir b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Soğukta elde edilen ganimet kış günlerinde tutulan oruçtur.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis mürseldir. Çünkü Âmir b. Mes’ûd, Rasûlullah (s.a.v.)’e yetişmemiştir. İbrahim b. Âmir el Kureşî’nin babasıdır. Şu’be ve Sevrî kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 75

Ø bakara sûresi 184. ayetinin tefsiri

798- Seleme b. Ekvâ’ (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bakara sûresinin 184. ayeti olan: **“… oruç tutmaya gücü yetmeyenlere veya zorla güç yetirip de orucu tutamayıp yiyen kimselerin üzerine bir yoksulu doyurması gereklidir.”** Ayeti nazil olunca dileyenimiz oruç tutmaz fidye verirdi. Devamındaki 185. ayet nazil olunca bu önceki ayeti hükümsüz kılmış oldu. (Müslim, Sıyam: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Yezîd; Seleme b. el Ekvâ’nın azatlı kölesi Ebû Ubeyde’nin oğludur.

bölüm: 76

Ø ramazanda yolculuğa çıkarken yemek, yemek ve namazı kısaltmak

799- Muhammed b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir Ramazan günü yolculuğa çıkmak isteyen Enes b. Mâlik’in yanına geldim; biniti hazırlanmış yolculuk elbiselerini de giyinmişti. Yemek istedi ve yedi. Bende ona: **“Bu yaptığın sünnet midir?”** dedim. **“Sünnettir”** dedi ve binitine bindi. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

800- Muhammed b. Ka’b’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Enes b. Mâlik’e Ramazanda geldim…”** dedi ve önceki hadisin bir benzerini bize nakletti. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. Cafer, Ebû Kesir’in oğlu olup, Medîneli ve güvenilir bir kimsedir. İsmail b. Cafer’in de kardeşidir. Abdullah b. Cafer ise Necîh’in oğlu ve Ali b. el Medinî’nin babasıdır. Yahya b. Maîn onun hadis konusunda zayıf olduğunu söyler.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek: **“Yolculuğa çıkacak kimsenin çıkmazdan önce evinde yemeğini yemesi gerektiğini şehrin ve köyün duvarları görünmez oluncaya kadar da namazı kısaltması gerektiğini”** söylerler İshâk b. İbrahim el Hanzalî de aynı kanaattedir.

bölüm: 77

Ø oruçlunun armağanı nedir?

801- Hasen b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruçlunun armağanı koku cinsinden sürünülecek şeyler, tütsülenecek malzemelerdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Senedi pek sağlam değildir. Bu hadisi sadece Sa'd b. Tarif'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Sa'd b. Tarif'in hadiste zayıf olduğu söylenmiştir. Umeyr b. Me'mûm da aynı şekilde zayıf görülenlerdendir.

bölüm: 78

Ø ramazan ve kurban bayramı ne zamandır?

802- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Ramazan bayramı; Müslümanların oruçlarını açtıkları gün, Kurban bayramı ise; Müslümanların kurban kestikleri gündür."** (İbn Mâce, Sıyam: 9)

ž **Tirmîzî:** Muhammed'e sordum; Muhammed b. Münkedir, Âişe'den hadis işitmiş midir? Muhammed **"Evet"** dedi ve rivâyetinde **"Âişe'den işittim"** diyor.

Tirmîzî: Bu hadis bu şekliyle hasen garib sahihtir.

bölüm: 79

Ø Rasûlullah (s.a.v.), on günden fazla itikaf yapmışmıdır?

803- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan'ın son on gününde itikaf yapardı. Bir sene itikaf yapmamıştı ki; bir sonraki yıl, yirmi gün itikaf yaptı."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Enes b. Mâlik rivâyeti olarak bu hadis hasen sahih garibtir. İlim adamlarından bir kısmı niyetine göre tamamlayamayan itikafını bozan kimseye kaza etmesi gerekir derler ve şu hadisi delil olarak kullanırlar: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir defasında itikaftan çıktı ve onun yerine Şevval ayında on gün itikaf yapmıştı."** Mâlik bu görüştedir.

Bir kısım ilim adamları ise: İtikaf yapmayı adak olarak ortaya koyup kendine vâcib hale getirmemiş ise nafile olarak yaptığı bir ibadeti bozmuş ise kaza etmesi gerekmez. Ancak kendi arzu ve isteği ile yaparsa olabilir. Ama böyle kaza etmek kendisine vâcib değildir. Şâfii'nin görüşü de budur. Şâfii diyor ki: **"Hac ve Umre ibadetleri dışında yapmak mecburiyeti olmadığın bir ibadete girişir sonra da ondan vazgeçer veya bozarsan kaza etmen gerekmez."**

Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 80

Ø itikaf yapan hangi ihtiyacı için mescidden çıkabilir?

804- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) itikafta iken mescide bitişik olan odasından bana başını uzatır ben de saçlarını tarardım. Sadece tuvalet ihtiyacı için itikaf ettiği yerden çıkar eve girerdi."** (Buhârî, Hayz: 3; Müslim, Hayz: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Mâlik, Şihâb, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir. Bazı kimselerde Mâlik, İbn Şihâb, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmekte olup sahih olan Urve, Amre, Âişe rivâyetidir.

805- Leys b. Sa'd (r.a.)'in, İbn Şihâb'tan, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet ettiği hadis-i şerife göre: İlim adamları; itikafa giren kimsenin sadece insanî ihtiyaçları olan küçük ve büyük abdestini gidermek için itikaf yerinden

çıkabileceğine topluca karar vermişlerdir.

ž Diğer konularda yani hasta ziyareti, cumaya katılmak ve cenazeye katılmak gibi durumlarda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bir kısmı itikafa girerken cumaya katılacağını, cenazeye katılacağını ve hasta ziyaret edeceğini şart koşmuş ise bu şart koştuğu şeyleri yapabilir.

Sûfyân es Sevrî ve İbn'ül Mübarek bu görüştedir. Bir kısım ilim adamları ise bunlardan hiçbirini yapamaz diyorlar ve itikafa girecek kimsenin bir şehrin Cuma kılınan bir mescidinde girmesi gerektiğini söylüyorlar. İtikaf yerinden Cumaya gitmesini hoş karşılamıyorlar ve Cumayı terk etmesine de cevaz vermiyorlar ve **"İtikafa sadece Cuma kılınan bir camide girmesi gerekir"** diyorlar böylece sadece tuvalet ihtiyacı için çıkabileceğini diğerleri için itikaf yerini terk etmesinin itikafını bozacağı görüşündedirler. Şâfii ve Mâlik gibi; **Ahmed;** Âişe'nin hadisine göre: **"Hastayı ziyaret edemez cenazeye de katılamaz"** demektedirler.

İshâk ise: İtikafa girmeden önce şart koşmuş ise; **"Cenazeye de katılabilir hastayı da ziyaret edebilir"** demektedirler.

bölüm: 81

Ø ramazan gecelerini değerlendirmek

806- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oruç tuttuk Ramazan ayının son haftasına kadar bize farz namazdan başka bir namaz kıldırmadı. Ramazan'ın bitmesine bir hafta kala gecenin üçte biri geçinceye kadar namaz kıldırdı altıncı gün namaz kıldırmadı beşinci gün gecenin yarısına kadar bize namaz kıldırdı. Bizde dedik ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü bu gecenin geri kalan kısmında da bize nafile namaz kıldırsanız?"** Bunun üzerine şöyle buyurdu: **"Her kim imam namazı bitirinceye kadar onunla namaz kılarsa geceyi ibadet etmiş gibi sevap yazılır."**

Sonra Ramazan ayının son üç günü kalıncaya kadar bize namaz kıldırmadı üçüncü gün kıldırdı çoluk çocuğunu da çağırdı ve **"Felah"** geçirme korkusuna düşünceye kadar bize namaz kıldırdı. Ebû Zerr'e **"Felah"** nedir? dedim. **"Sahur"** dedi. (Nesâî, Sehv: 103; İbn Mâce, İkame: 173)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ramazan gecelerindeki ibadet konusunda ilim adamları farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı vitr ile birlikte **"kırk bir"** rekat kılınması görüşündedirler. Medîneliler bu görüşte olup Medîne'de bu uygulama geçerlidir. İlim adamlarından pek çoğu ise: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından Ömer, Ali ve başkaları tarafından rivâyet edilen **"yirmi"** rekat kılınması görüşündedirler. Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii'de bu görüştedir.

Şâfii diyor ki: Memleketimiz olan Mekke'de ben **"yirmi"** rekat kılındığına şâhid oldum.

Ahmed ise: Bu konuda pek çok görüşler vardır diyor ve hiçbiri hakkında bir hüküm ortaya koymuyor.

İshâk ise: Übey b. Ka'b'tan rivâyet edilen **"kırk bir"** rekat kılmayı tercih ederim demektedir. İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk Ramazan da gece namazının imamla kılınması gerektiğini tercih etmiştir.

Şâfii ise: Okuması düzgün olan kimsenin kendi başına kılabileceğini tercih etmektedir. Bu konuda Âişe, Numân b. Beşîr ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 82

Ø oruçlu kimseye iftar veren kimsenin değer ve kıymeti

807- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir oruçluya iftar yemeği verirse kendisine onun**

sevâbı kadar sevap vardır oruçlunun sevâbından bir şey eksiltmeksizin.” (İbn Mâce, Sıyam: 45)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 83

Ø ramazan gecelerini ibadetle değerlendirmeye teşvik

808- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) kesinlikle emretmeksizin Müslümanların Ramazan gecelerini ibadetle geçirmelerini teşvik ederek şöyle buyururdu: **“Her kim inanarak ve karşılığını da Allah’tan bekleyerek Ramazan gecelerini ibadetle değerlendirirse o kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.”** Ramazan geceleri bu şekilde değerlendirilirken Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti Ebû Bekir (r.a.)’ın halifeliği döneminde ve Ömer (r.a.)’ın halifeliğinin başlarına kadar bu şekilde devam etti. (Müslim, Salatül Müsafirin: 25; Ebû Dâvûd, Ramazan: 1)

ž Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis aynı şekilde Zührî, Urve ve Âişe’den de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

7: HAC BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø mekkenin kutsallığı

809- Ebû Şüreyh el Adevî (r.a.)'den rivâyete göre: Ebû Şüreyh, Amr b. Saîd'e: -Mekke'ye ordu gönderirken- Ey komutan bana izin ver de sana Rasûlullah (s.a.v.)'in Mekke fethinin ertesi günü söylediği bir sözü anlatayım. Bu sözü benim kulaklarım işitmiş kalbim (aklım) kavramış gözlerim de görmüştür. Rasûlullah (s.a.v.) bu konuşmasına Allah'a hamd ve sena ile başlamış ve şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz Mekke'yi insanlar değil Allah haram kılmıştır. Dolayısıyla Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kimsenin orada kan dökmesi ve oradan bir ağaç kesmesi helal değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'in Mekke'de yaptığı savaşından yola çıkarak kendisi için savaşmaya ruhsat görürse ona: Allah bu konuda Rasûlüne izin verdi ama sana izin vermedi deyin! Bana da gündüzün bir anında bu izin verilmişti. Mekke'nin dünkü haramlığı bugün de aynen devam etmektedir. Bu durumu burada bulunan ve duyanlar bulunmayanlara duyursun."**

Ebû Şüreyh'e bunu söyleyince Amr sana ne dedi denildi. Amr b. Saîd ise: Ey Ebû Şureyh! Bunu senden daha iyi bilirim muhakkak ki bu haram bölgesi Âsi'yi barındırmaz, kan yüzünden kaçıp geleni ve bozguncuyu barındırmaz cevabını verdi. (Buhârî, İlim: 38; Müslim, Hac: 82)

ž **Tirmîzî:** Hadiste geçen **"Bi harbetin"** kelimesi **"Bi hızyetin"** yani utanç duyulacak bir durumla kaçıp geleni de barındırmaz şeklinde de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Şüreyh hadisi hasen sahihtir. Ebû Şüreyh el Huzaî'nin ismi Huveylid b. Amr el Adevî el Ka'bî'dir. Hadiste geçen **"Vela Fârran bi harbetin"** sözünün manası cinayet demektir. Yani bir kimse bir cinayet işler elini kana bulaştırdıktan sonra gelir hareme sığınırsa haremde bu kişi barındırılmaz ona cezası uygulanır.

bölüm: 2

Ø hac ve umrenin sevâbı

810- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hac ve Umreyi beraber yapınız çünkü Hac ve Umre günahları ve fakirliği giderir. Tıpkı demir, altın ve gümüşün kir ve pasını körüğün giderdiği gibi kabul edilmiş haccın sevâbı ise ancak Cennettir."** (Nesâî, Menasik: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Âmir b. Rabia, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Hubşî, Ümmü Seleme ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahih garibtir.

811- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: **"Her kim hacceder ve bu yaptığı hac süresince her türlü kötü sözden ve Allah'ın çizdiği dosdoğru yolundan dışarı çıkmak gibi bir suç işlemezse geçmiş günahları affedilir."** (Buhârî, Hac: 4; Müslim, Hac: 79)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Ebû Hazim, Küfeli olup kendisine **"Eşcai"** de denilir. İsmi Selman olup Eşca kabilesine mensup olan Azze isimli birinin azâd edilmiş kölesidir.

bölüm: 3

Ø hac yapmayanlar hakkında sert hüküm

812- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mekke'ye gidebilecek kadar binit ve azık imkanı olup ta haccetmeyen kimsenin Yahudi veya Hıristiyan olarak ölmesinin ne önemi vardır. Çünkü Allah Kitabında Âl-i imrân sûresi 97. ayette "… Ka'be'yi haccetmek gücü yeten tüm Müslümanların yerine getirmek zorunda oldukları bir görevdir. Kim bu vazifeyi inkar edip yapmazsa bilsin ki: Allah tüm alemlerden bağımsız olup her bakımdan kendi kendine yeterlidir"** böyle buyurmaktadır. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle biliyoruz. Senedinde söz edilmiştir. Hilâl b. Abdullah meçhul bir kimsedir, Hâris'inde hadiste zayıflığı söylenir.

bölüm: 4

Ø haccın farz olmasının şartı nEdir?

813- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü! **"Haccı farz kılan şey nedir?"** Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Azık ve binit imkanının bulunmasıdır cevabını verdi."** (İbn Mâce, Menasik: 6; Buhari, Hac: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yapmakta olup **"Yiyeceği ve biniti olan kimseye hac farzdır"** derler. İbrahim b. Yezîd el Havzî el Mekkî'dir. Bazı ilim adamları hafızası yönünden bu şahıs hakkında söz etmişlerdir.

bölüm: 5

Ø kaç sefer hac yapmak farzdır?

814- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âl-i imrân 97. ayeti nazil olunca, kimileri şöyle dediler: **"Ey Allah'ın Rasûlü her sene mi? Rasûlullah (s.a.v.) sustu onlar yine sordular her sene mi?"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Hayır"** dediler. **"Evet deseydim her sene farz olacaktı."** Bunun üzerine Allah, Maide sûresi 101. ayetini indirdi. **"Ey iman edenler açıklandığı zaman size zorluk verip üzecek şeyleri sormayın…"** (İbn Mâce, Menasik: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali (r.a.)'ın hadisi hasen garibtir. Ebûl Bahterî'nin adı Saîd b. ebî Imrân'dır. Saîd b. Feyrûz'da denir.

bölüm: 6

Ø Rasûlullah (s.a.v.) kaç sefer HAC YAPMIŞTI?

815- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), üç kere hac yapmıştır. Hicretten önce iki hac, hicretten sonra umre ile beraber bir hac ki bu haccında Rasûlullah (s.a.v.) altmış üç deve getirmişti geri**

kalan (otuz yedi) deveyi de Ali, Yemen'den getirmişti. Ebû Cehil'in burnunda gümüş halka bulunan devesi de bunların arasında idi. Rasûlullah (s.a.v.) bunların hepsini kurban etti ve hepsinden birer parça alınıp pişirilmesini emretti de Rasûlullah (s.a.v.) onun suyundan içti." (İbn Mâce, Menasik: 84)

ž **Tirmîzî:** Sûfyân'ın rivâyeti olan bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Zeyd b. Hubab'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Abdurrahman'ın bu hadisi kendi yazdığı hadislerde Abdullah b. ebiz Ziyâd'tan rivâyet ettiğini gördüm. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum; Sevrî'nin, Cafer'den, babasından, Câbir'den rivâyeti olarak tanımadı ve bu hadisi pek makbul saymadı ve şöyle dedi: Bu hadis Sevrî'den Ebû İshâk'dan ve Mücahid'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Katâde'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'e sordum **"Rasûlullah (s.a.v.) kaç sefer haccetti?"** Dedi ki: **"Bir hac ve dört umre yaptı;** Zilkade'de bir umre, Hudeybiye umresi, Hac ile birlikte yaptığı umre ve Huneyn ganimetini dağıttığı zaman yaptığı **"Cirane"** umresi.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Habban b. Hilâl; Ebû Habib el Basrî'dir. O güvenilen ve hürmete layık bir insandır. Yahya b. Saîd el Kattan onun güvenilir bir kimse olduğunu söylemiştir.

bölüm: 7

Ø Peygamber (s.a.v.) kaç umre yapmıştır?

816- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) dört umre yaptı; Hudeybiye umresi, bir sonraki yıl kaza umresi, ciraneden yaptığı umre, son olarak ta veda haccıyla beraber yaptığı umre."** (İbn Mâce, Menasik: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, Abdullah b. Amr ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. İbn Uyeyne bu hadisi Amr b. Dinar, İkrime'den, Rasûlullah (s.a.v.) dört umre yaptı diyor ve İbn Abbâs'ı zikretmiyor.

Tirmîzî: Bu hadisi aynı şekilde Saîd b. Abdurrahman el Mahzumî, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Amr b. Dinar'dan, İkrime'den rivâyet etmiştir.

bölüM: 8

Ø Peygamber (s.a.v.) ihrama nerede girmişti?

817- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) haccetmek isteğini insanlara duyurunca hepsi toplandılar. Beyda denilen yere gelince ihrama girdi."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Enes ve Misver b. Mahreme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

818- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: **"Beyda da, Rasûlullah (s.a.v.) ihrama girdi diyerek yalan söylüyorsunuz. Vallahi Rasûlullah (s.a.v.), Telbiyeye; Zülhüleyfe mescidinin yanında ağacın bulunduğu yerden itibaren başlamıştı."** (Buhârî, Hac: 34; Müslim, Hac: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø Peygamber (s.a.v.) telbiye getirmeye ne zaman başladı?

819- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), ihram için kılınan namazın sonrasında telbiye getirmeye başladı."** (Nesâî, Menasik: 56; Müslim, Hac: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Abdusselam b. Harb'den başkasının rivâyet ettiğini bilmiyoruz. İlim adamları bunu müstehab görmüşlerdir. Yani umre yapacak kimse ihram için kıldığı

namazdan sonra telbiyeye başlamalıdır.

bölüm: 10

Ø yalnızca yapılan hac “haccı ifrÂd”

820- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) umre yapmaksızın tek başına hac yapmıştır.”** (Müslim, Hac: 19; Ebû Dâvûd, Menasik: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar. İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.) tek başına hac yapmıştır. Ebû Bekir, Ömer ve Osman da tek başına hac yapmışlardır.** Bu hadisi bu şekilde bize Kuteybe, Abdullah b. Nafi’ es Saiğ, Ubeydullah b. Ömer, Nafi’ ve İbn Ömer yoluyla aktarmıştır.

Tirmîzî: Sevrî diyor ki: **“Tek başına hac yapılabilir. Hac ve Umre birlikte de yapılabilir. Veya tek bir ihramla hem hac hemde umre bir arada yapılabilir, hepsi güzeldir.”** Şâfii’de aynı şekilde diyor ve şunu ekliyor: **“Bizce en sevimli olan yalnızca yapılan hac’dır. Sonra temettü haccı, daha sonra da kıran haccı gelir.”**

bölüm: 11

Ø hac ve umreyi ikisini bir arada yapmaya niyet etmek

821- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini işittim: **“Hem umre hem hac yapmak üzere emrine boyun eğdim.”** (Buhârî, Hac: 35; Müslim, Hac: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer ve Imrân b. Husayn’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle uygulamalarını yapmakta olup Küfeliler ve başkaları bu hadisi tercih etmişlerdir.

bölüm: 12

Ø umre ile haccın bir niyet ve ihramla yapılması “temettu haccı”

822- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, umre ve haccı birlikte yapmışlardı. Bunu ilk yasaklayan kimse Muaviye’dir.”** (Nesâî, Menasik: 50; Müslim, Hac: 23)

823- Muhammed b. Abdullah b. Hâris b. Nevfel (r.a.)’den rivâyete göre: Sa’d b. ebî Vakkâs ile Dahhâk b. Kays’ın Hac ile Umreyi birlikte yapma konusunu aralarında müzakere ettiklerini işitmişti. Dahhâk b. Kays diyordu ki: **“Bu işi Allah’ın emrini bilmeyenler yapar.”** Bunun üzerine Sa’d: **“Ey kardeşimin oğlu çirkin konuştun”** dedi. **Dahhâk: “Ömer b. Hattâb bu işi yasaklamıştı”** deyince Sa’d şöyle cevap verdi: **“Hac ve Umreyi bir arada yapmayı Rasûlullah (s.a.v.)’de; Ömer’le beraber biz de yaptık.”** (Nesâî, Menasik: 50; Müslim, Hac: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir.

824- İbn Şihâb (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: Sâlim b. Abdullah, Şam halkından bir adamın Abdullah b. Ömer’e hac ve umreyi birlikte yapmayı sorduğunu İbn Şihâb’a anlatmıştı. Abdullah b. Ömer; **“Bu tür hac ve umre yapmak helaldir”** dedi. Şamlı adam: **“Baban bu tür hac ve umre yapmayı yasaklamıştır”** deyince Abdullah b. Ömer dedi ki: **“Babam yasaklamış olsa bile Rasûlullah (s.a.v.) hac ve umreyi ikisini bir arada yapmıştır. Böyle bir**

durumda babamın emrine mi uyulur, yoksa Rasûlullah (s.a.v.)'in emrine mi? dedi. Şamlı adam: **"Elbette Rasûlullah (s.a.v.)'in emrine uyulur"** deyince Abdullah b. Ömer de: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in bu şekilde hac ve umreyi bir arada yaptığı bir gerçektir"** dedi. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Osman, Câbir, Sa'd, Esma binti ebî Bekir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bir kısım ilim adamları temettu haccının yapılabileceğini tercih etmişlerdir. **Temettu:** Hac aylarında umre yapmaya niyet etmek demektir. Bu kimse hac edinceye kadar Mekke'de kalır ve haccını da yapar kurbanını da keser kurban bulamaz ise üç gün Mekke'de yedi gün de memleketine gidince oruç tutmalıdır. Tutacağı üç gün orucun son gününün arefe günü olması müstehabtır. Zilhiccenin on gününde bu üç orucu tutamazsa Teşrik günleri denilen bayramın 2-3-4. günleri tutmalıdır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından İbn Ömer, Âişe, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bu görüştedirler. Kimi ilim adamları da: **"teşrik günleri oruç tutamaz"** diyorlar ki: Küfeliler bu görüştedirler.

Tirmîzî: Hadisçiler, Temettu haccını tercih ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

bölüm: 13

Ø telbiye nedir? ve nasıl yapılır?

825- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesi şöyle idi: **"Her zaman ve her yerde emir ve komuta senindir, bende bu komuta uydum. Allah'ım her an uymaktayım senin ortağın yok her zaman uymak durumundayım tüm emirlerine… Tüm eksiksiz övgüler sana tüm nimetler senin saltanat emir ve komuta da sadece sana ait olup senin hiçbir ortağın yoktur."** (Buhârî, Hac: 26; Müslim, Hac: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Câbir, Âişe, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Sûfyân, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Şâfii diyor ki: Bir kimse telbiyeden sonra Allahı büyüklemek için bir şeyler ilave ederse sakıncası inşallah yoktur. Fakat bence sadece Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesini okuması yeterlidir. **"telbiyeye ilave etmekte sakınca yoktur"** dememiz ibn Ömer'in hem telbiyeyi aynen söylemesi hem de ilave yapması sebebiyledir.

826- İbn Ömer (r.a.)'den şöyle rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Ömer telbiye getirir ve bu Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesidir der şunu ilave ederdi: **"Emrine uydum, emrine uydum, yardımlar senden, tüm hayırlar senin elindedir, tüm istenenler senden istenmeli, tüm yapılanlar senin için yapılmalı."** (Buhârî, Hac: 26; Müslim, Hac: 3)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø telbiye getirmek ve kurban kesmenin değer ve kıymeti

827- Ebû Bekir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi hac daha değerlidir diye soruldu da buyurdular ki: **"Bol bol telbiye getirilen ve çok kurban edilerek yapılan hactır."** (İbn Mâce, Menasik: 15)

828- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Bir Müslüman telbiye getirdiğinde yeryüzünün her bir tarafında taş ağaç toprak ne varsa hepsi onunla birlikte telbiye getirir yani o kimseye eşlik ederek şâhidlik eder.”** (İbn Mâce, Menasik: 15)

ž Hasan b. Muhammed ez Zaferânî ve Abdurrahman b. Esved, Ebû Amr el Basrî dediler ki: Ubeyde b. Humeyd, Umare b. Gâziyye’den, Ebû Hazim’den, Sehl b. Sa’d’den ve Peygamber (s.a.v.)’den İsmail b. Ayyaş hadisinin benzerini bize naklettiler.

Tirmîzî: Bu konuda İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Bekr hadisi garibtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Füdeyk’in, Dahhâk b. Osman’dan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu’dan hadis işitmemiştir. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu’dan hadis işitmemiştir. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu’un oğlu Said vasıtasyla Abdurrahman b. Yerbu’dan başka bir hadis rivâyet etmiştir. Ebû Nuaym et Tahhan, Dırar b. Surad bu hadisi İbn ebî Füdeyk’den, Dahhâk b. Osman’dan, Muhammed b. Münkedir’den Saîd b. Abdurrahman b. Yerbu’dan ve babasından Ebû Bekir’den rivâyet etmiş olup Dırar bu rivâyetinde yanılmıştır.

Tirmîzî: Ahmed b. Hasen’den işitim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel şöyle diyor: Her kim bu hadisin senedinde Muhammed b. Münkedir, İbn Abdurrahman b. Yerbu’ ve babasından diyerek rivâyet ederse mutlaka yanılmıştır.

Muhammed’den işittim şöyle diyordu: Dırar b. Sured’in, İbn ebî Füdeyk’den rivayetini ona hatırlattığımda **“o yanlıştır”** dedi. Bende başkalarının da İbn ebî Füdeyk’den Dırar’ın rivâyeti gibi rivâyet ettiklerini söyledim. Dedi ki: Bunlar **“hiçbir şey”** değildir. Doğrusu şudur ki o hadisi ibn ebî Füdeyk’den rivâyet ettiler ve senedinde Saîd b. Abdurrahman demediler. Buhârî’nin, Dırar b. Sured’i zayıf kabul ettiğini gördüm. **“Ac”** Telbiyeyi yüksek sesle getirmek demektir. **“Sec”** ise deve kesmek demektir.

bölüm: 15

Ø telbiyeyi yüksek sesle getirmek gerekir

829- Sâib b. Hallâd (r.a.), babasından rivâyet edip şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cebrail bana geldi ve ashabıma ihlal ve telbiyede seslerini yükseltmelerini emretmemi emir buyurdu.”** (Nesâî, Menasik: 55; İbn Mâce, Menasik: 16)

ž Bu konuda Zeyd b. Hâlid, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hallâd’ın babasından rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Hallâd b. Sâib’den, Zeyd b. Hâlid’den rivâyet etmişlerdir ki sahih değildir. Sahih olan rivâyet Hallâd b. Sâib’in babasından yaptığı rivâyettir. Hallâd b. Sâib, Hallâd b. Süveyd el Ensarî’dir.

bölüm: 16

Ø ihrama girerken gusul yapmak

830- Zeyd b. Sabit (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Zeyd b. Sabit, Rasûlullah (s.a.v.)’i ihrama girmek için dikişli elbiselerden soyunduğunu ve guslettiğini gördü.”** (Buhârî, Hac: 38; Müslim, Hac: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamları ihrama girerken gusletmeyi müstehab görmüşlerdir. Şâfii’de aynı görüştedir.

bölüm: 17

Ø mekke dışından gelenlerin ihrama girecekleri yerler

831- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, bir adam nereden ihrama gireceğiz Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Medîneliler; **“Zülhüleyfe”** den, Şamlılar; **“Cuhfe”** den, Necidliler; **“Karn”** dan, Yemenliler; **“Yelemlem”** denilen yerden ihrama girerler.” (Buhârî, Hac: 11; Müslim, Hac: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Câbir b. Abdullah, Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

832- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin doğusunda olan kimseler için "Akık-ı" mîkat yeri olarak tayin etti."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 8; Buhârî, Hac: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. Ali; Ebû Cafer, Muhammed b. Ali b. Husayn b. Ali b. ebî Tâlib'tir.

bölüm: 18

Ø ihramlı kimsenin giyinemeyeceği elbiseler

833- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam ayağa kalktı ve şöyle dedi: **"Ya Rasûlullah ihramda hangi çeşit elbise giymemizi emredersin?** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gömlek, don, bornoz, sarık ve mest giymeyiniz ayakkabısı olmayan kimse mestlerinin topuktan aşağısını keserek giysin. Zaferan ve Vers'le boyanmış elbise giymeyin ihramlı kadın yüzüne peçe örtmesin eldiven de kullanmasın."** (Buhârî, Hac: 21; Ebû Dâvûd, Menasik: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

bölüm: 19

Ø ihram için giyecek bulamayanın başka şeyler giymesi

834- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: **"İhrama girecek kimse peştamal bulamaz ise don giysin ayakkabı bulamayan ise mest giysin."** (Buhârî, Hac: 21; Müslim, Hac: 1)

ž Kuteybe, Hammad b. Zeyd ve Amr'dan hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler, peştamal bulamayan kimsenin don giymesini, ayakkabı bulamayan kimsenin de mest giyebileceğini söylerler. Ahmed de bu görüştedir.

Bazı ilim adamları İbn Ömer hadisini kaynak alıp ayakkabı bulamayanın mest giymesi gerektiğini fakat topuklardan aşağısının kesilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii ve Mâlik bu görüştedirler.

bölüm: 20

Ø ihramlı kimse cübbe ve gömlek giyebilir mi?

835- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı olan bir bedevîyi üzerinde cübbe olduğu halde gördü ve onu çıkarmasını emretti."** (Buhârî, Hac: 21; Ebû Dâvûd, Menasik: 31)

836- Safvân b. Ya'la (r.a.), babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Aynı şekilde Katâde, Haccac b. Ertae ve pek çok kimseler Atâ'dan ve Ya'la b. Ümeyye'den bu hadisi rivâyet ettiler. Sahih olan rivâyet Amr b. Dinar'ın İbn Cüreyc'in; Atâ'dan Safvân b. Ya'la'dan ve babasından yaptıkları rivâyettir.

bölüm: 21

Ø ihramlı kimsenin öldürebileceği hayvanlar

837- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Beş hayvan zararlıdır, ihramlı kimse bunları haram bölgede öldürebilir. Bunlar fare, akrep, karga, çaylak, kuduz ve yırtıcı köpekler."** (Müslim, Hac: 9; Ebû Dâvûd, Menasik: 39)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

838- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İhramlı olan kimse yırtıcı hayvanları saldırgan kuduz köpekleri, fare, akrep, çaylak, ve kargayı öldürebilir."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 39; İbn Mâce, Menasik: 91)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları bu hadisle amel ederek derler ki: ihramlı kimse yırtıcı hayvanları öldürebilir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii bu kanaattedir. **Şâfii der ki:** İnsanlara ve hayvanlara saldırgan her yırtıcı hayvanı ihramlı kimse öldürebilir.

bölüm: 22

Ø ihramlı kimse kan aldırabilir mi?

839- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı olduğu halde kan aldırmıştı."** (Müslim, Hac: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 35)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø ihramlı kimse evlenebilir mi?

840- Nübeyh b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ma'mer'in oğlunu nikahlamak istedi ve o günkü hac işleri görevlisi Ebân b. Osman'a gönderdi. Ona geldim ve şöyle dedim: **"Karedeşin İbn Ma'mer oğlunu nikahlamak istiyor seninde nikahta hazır bulunmanı istiyor."** Bunun üzerine şöyle dedi: Kanaatimce o cahil bir bedeviden başkası değildir. Çünkü ihramlı kişi ne evlenebilir nede evlendirilebilir. Veya buna yakın bir söz söyledi. Sonra Osman'dan benzeri olarak merfu bir hadisi bize aktardı. (Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

ž Bu konuda Ebû Rafi' ve Meymûne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Osman hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, İbn Ömer ve bazı tabiin dönemi fakihleri bunlardır. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk aynı görüşte olup ihramlı kimsenin evlenmesini hoş görmezler nikah yaparsa nikahı batıldır derler.

841- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramsız iken evlendi, ihramsız iken gerdeğe girdi ikisinin arasında dünür başı ben idim."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih olup; sadece Hammad b. Zeyd'in Matar el Verrak yoluyla Rabia'dan müsned olarak rivâyetiyle bilmekteyiz. Mâlik b. Enes, Rabia, Süleyman b. Yesâr yoluyla Peygamber (s.a.v.)'in Meymûne ile ihramsız iken evlendiğini bize rivâyet etmektedir. Mâlik bu hadisi mürsel olarak rivâyet ediyor. Aynı şekilde Süleyman b. Bilâl'de, Rabia'dan mürsel olarak rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Yezîd b. el Esam'ın, Meymûne'den rivâyetine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı değilken benimle evlendi."**

Yezîd b. Esam; Meymûne'nin kız kardeşinin oğludur.

bölüm: 24

Ø Peygamber (s.a.v.) ihramlı iken kimle evlenmişti?

842- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramlı iken evlenmişti."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

ž Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır.

843- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.) Meymûne ile ihramlı iken evlenmişti."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

844- Amr b. Dinar (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebûş Şa'sâ'dan işittim İbn Abbâs'dan şöyle naklediyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı iken Meymûne ile evlendi."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûş Şa'sa'nın ismi Câbir b. Zeyd'tir. Rasûlullah (s.a.v.)'in, Meymûne ile evlenmesi konusunda değişik görüşler ortaya konulmuştur. Çünkü; Rasûlullah (s.a.v.), Mekke yolunda evlenmişti. Kimi ilim adamları Meymûne ile evlenmesi konusunda değişik görüşler ortaya konulmuştur çünkü, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke yolunda evlenmiş. Kimi ilim adamları, Meymûne ile ihramdan önce evlenmiş evlenme işi ihramlı iken ortaya çıkmıştı yine ihramdan çıktıktan sonra Mekke yolu üzerindeki, "Şerif" denilen yerde gerdeğe girmişti. Yine Meymûne "Şerif" denilen yerde vefat etmiş ve aynı yere defnedilmişti.

845- Yezîd b. Esam (r.a.)'in, Meymûne'den rivâyetine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramlı değilken evlendi ve yine ihramsız iken gerdeğe girdi. Meymûne; "Serif" denilen yerde vefat etti ve onu orada zıfaf yapılan gölgeliğin altında defnettik."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 38; Nesâî Menasik: 90)

ž Bu hadis garibtir. Bu hadisi pek çok kimse Yezîd b. Esam'dan mürsel olarak: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramda değilken evlenmişti"** denilerek rivâyet edilmiştir.

bölüm: 25

Ø ihramlı kimse av etinden yiyebilir mİ?

846- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendiniz avcılık yapmadığınız ve sizin için avlanmadığı takdirde kara avı ihramda iken sizin için helaldir."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Katâde ve Talha'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi tefsir edilip yoruma kavuşturulmuş gibidir çünkü Muttalib'in, Câbir'den hadis işittiğini bilmiyoruz. Bazı ilim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yaparak; İhramlı kimse kendisi için avlamamış veya kendisi için bir başkası tarafından avlanmamış ise av etinden yiyebilir demektedirler.

Şâfii: Bu konuda rivâyet edilen en güzel ve hoş hadis budur diyerek, uygulamalarını bu hadise göre yaptığını ortaya koymuştur. Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler.

847- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ebû Katâde, Peygamber (s.a.v.) ile beraberdi, kendisi ihramlı değildi Mekke yolunda, ihramlı birkaç arkadaşıyla birlikte geri kaldı. Tam bu arada vahşi bir eşek gördü hemen o hayvanı avlamak için atına bindi arkadaşlardan kamçısını vermelerini istedi onlar bu işe yanaşmadılar, mızrağını istedi yine uzak durdular. Bu sefer kendisi

alıp yaban eşeğini sıkıştırıp avladı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kısmı onun etinden yedi bir kısmı da yemedi. Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaşınca ona bu konuda sordular. O'da buyurdu ki: **"O av eti Allah'ın size yiyecek olarak verdiği bir ikramıdır."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

848- Kuteybe'nin, Mâlik, Zeyd b. Eslem, Atâ b. Yesâr ve Ebû Katâde'den bize aktardığına göre bu hadisin bir benzerini aktarmış olup bu Zeyd b. Eslem'in rivâyetinde Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Yanınızda o avın etinden bir şey var mı?"** fazlalığı vardır. (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 26

Ø ihramlı kimse kendisine avlanan av etinden yiyebilir mi?

849- Sa'd b. Cessâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ebva ve Veddan denilen yerde ona uğramıştı oda Rasûlullah (s.a.v.)'e vahşî bir eşek hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'de onu kabul etmeyip geri çevirmişti. Onun yüzündeki hoşnutsuzluğu görünce şöyle buyurdu: **"Onu sana iade etmezdik fakat biz ihramlıyız o yüzden kabul etmedik."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka dönemlerden bazı ilim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yaparak ihramlı kimsenin av eti yemesini hoş karşılamazlar.

Şâfii diyor ki: Bu hadis bize göre, şöyle anlaşılmalıdır: Rasûlullah (s.a.v.), o avın kendisi için avlandığını zannederek hoşlanmamış ve geri çevirmiştir. Zuhrî'nin bazı arkadaşları bu hadisi Zührî'den rivâyet ettiler ve dediler ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e yabanî eşek hediye edilmişti"** fakat bu rivâyet pek sağlam değildir.

Tirmîzî: Bu konuda Ali ve Zeyd b. Erkâm'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 27

Ø ihramlı kimse deniz avı yapabilir mi?

850- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte hac ve umre için çıkmıştık çekirge sürüsüyle karşılaştık çekirgeleri bastonlarımızla ve kamçılarımızla vurup öldürüyorduk. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çekirgeleri yeyiniz çünkü o deniz avından sayılır."** (İbn Mâce, Sayd: 9; Ebû Dâvûd, Menasik: 41)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebûl Mühezzim'in, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebûl Mühezzim'in ismi Yezîd b. Sûfyân'dır. Şu'be bu kimse hakkında ileri geri konuşmuştur. İlim adamlarından bazıları ihramlı kimsenin çekirge avlayıp yemesine izin vermişlerdir. Bir kısmı da çekirge avlayıp yiyen kimsenin sadaka vermesi gereklidir derler.

bölüm: 28

Ø ihramlı kimse sırtlan yakalayabilir mi?

851- İbn ebî Ammâr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Câbir b. Abdullah'a, sırtlan av sayılır mı? diye sordum. Evet dedi. Onu yiyebilir miyim? Dedim. Evet dedi. Bunu Rasûlullah (s.a.v.) mi böyle buyurdu dedim yine evet dedi."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ali b. el Medînî diyor ki: Yahya b. Saîd şöyle der: Cerir b. Hazım bu hadisi rivâyet etti ve **Câbir'den, Ömer'den** dedi. İbn Cüreyc'in rivâyeti daha sahihtir. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedir. Bazı ilim adamlarının ameli bu hadise göredir. Yani **"Sırtlan yakalayan kimseye ceza gerekir"** derler.

bölüm: 29

Ø mekkeye girerken gusül yapmak

852- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye giriş için "Fah" denilen yerde gusletmişti."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu rivâyet pek tercih edilmez sahih olan rivâyet Nafi' yoluyla İbn Ömer'den gelen **"O Mekke'ye giriş için yıkanırdı"** rivâyetidir. Şâfii aynı görüşte olup Mekke'ye girerken gusletmeyi müstehab görür. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem hadis konusunda zayıftır. Ahmed b. Hanbel, Ali el Medînî ve başka hadisçiler bu kimseyi hadis konusunda zayıf kabul etmişlerdir. Bu hadisi sadece merfu olarak onun rivâyetinden bilmekteyiz.

bölüm: 30

Ø mekkeye yukarı bölgeden girip aşağı bölgesinden çıkmak

853- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken üst taraftan girer alt taraftan da çıkardı."** (Buhârî, Hac: 41; Müslim, Hac: 37; Ebnu Dâvûd, Menasik: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø Peygamber (s.a.v.)'in mekkeye gündüz girmesi

854- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gündüzleyin girmişti."** (Nesâî, Menasik; 104; Buhârî, Hac: 39)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 32

Ø ka'be'yi görünce ellerini kaldırmamak

855- Muhâcir el Mekkî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Câbir b. Abdullah'a **"Ka'be görülünce kişi ellerini kaldırmalı mı?"** diye soruldu da bunun üzerine şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber haccettik biz öyle bir şey yapıyor muyduk?"** (Ebû Dâvûd, Menasik: 45)

ž **Tirmîzî:** Ka'be'yi görünce ellerin kaldırılmasını sadece Şu'be'nin, Ebû Kazaa'dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Kazaa'nın ismi: Süveyd b. Hucr'dur.

bölüm: 33

Ø tavaf nasıl yapılmalıdır?

856- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelince mescide girdi önce Hacer-ül Evsedi istilam etti (yani eliyle selamladı) sonra Ka'be'yi sol yanına alarak üç sefer hızlıca yürüyerek dört seferde normal yürüyerek tavafı tamamlamış oldu sonra İbrahim makamına gelerek **"İbrahimin makamını namazgah edinin"** diyerek iki rekat namaz kıldı. Makamı İbrahim kendisiyle Ka'be'nin arasında idi iki rekatlık namazdan sonra Hacer-ül Esvede gelerek istilam etti (eliyle selamladı). Sonra Safa tepesine

çıktı. Zannediyorum ki: **"Safa ve Merve Allah'ın sembollerindendir"** buyurdu. (Nesâî, Menasik: 137)

ž Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

bölüm: 34

Ø tavafın başlangıcı hacer-ül esved'dendir

857- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Hacer-ül Esved'den, Hacer-ül Esved'e kadar hızlıca yürüdü sonra da dört sefer normal yürüyüşle tavafı bitirmiş oldu."** (Nesâî, Menasik: 146)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Şâfii diyor ki: İlk üç şaftta hızlı yürümeyi terk eden saygısızlık etmiş olur, keffâret olarak bir şey gerekmez. İlk üç şaftta hızlı yürümeyi terk etmişse geri kalanlarda hızlı yürümesi gerekmez.

Bazı ilim adamları şöyle derler: Mekkeli olanlara ve Mekke'de ihrama girenlere ilk üç şaftta hızlı yürümek gerekmez.

bölüm: 35

Ø ka'be köşelerinden sadece hacer-ül esved ve Rükn-ü yemaniyi istilam etmek

858- Ebût Tufeyl (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: İbn Abbâs'la beraberdik Muaviye, Ka'be'nin tüm köşelerini istilam ederek tavafını sürdürüyordu. Bunun üzerine İbn Abbâs ona şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.), sadece Rükni Yemani ve Hacer-ül Esved köşelerini istilam etmişti.** Muaviye dedi ki: "Ka'be'nin istilam edilmeyecek hiçbir köşesi yoktur." (Buhârî, Hac: 59; Nesâî, Menasik: 130)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve şöyle demişlerdir: **"Rükn-ü Yemanî ve Hacer-ül Esved dışındaki Ka'be'nin başka köşeleri istilam edilmez."**

bölüm: 36

Ø Rasûlullah (s.a.v.), tavafı yaparken sağ omuzu çıplaktı

859- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) üzerinde bürd denilen çizgili bir ihram olduğu halde sağ omuzu çıplak olarak tavaf yaptı."**(Ebû Dâvûd, Menasik: 49; İbn Mâce, Menasik: 30)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Sevrî'nin, İbn Cüreyc'den rivâyetidir bunu sadece onun rivâyetiyle bilmekteyiz ve bu hadis hasen sahihtir. Abdulhamid, Cübeyre b. Şeybenin oğludur, Ya'la ve babasından bildirildiğine göre o; Ya'la b. Ümeyye'dir.

bölüm: 37

Ø hacer-ül esved öpülmeli mi?

860- Âbis b. Rabia (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'ı gördüm Hacer-ül Esvedi öpüyor ve şöyle diyordu: **"Ben seni öpüyorum ve sadece bir taş olduğunu da biliyorum, Rasûlullah (s.a.v.)'in seni öptüğünü görmeseydim asla öpmezdim."** (Buhârî, Hac: 60; Nesâî, Menasik: 148)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Bekir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ömer hadisi hasen sahihtir.

861- Zübeyr b. Arabî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam İbn Ömer’e, Hacer-ül Esved’in istilam edilmesini sordu o da şöyle dedi: **“Ben Rasûlullah (s.a.v.)’i Hacer-ül Esved’i hem öperken hemde istilam ederken gördüm.”** Adam dedi ki: **“Eğer dar bir yere sıkıştırılırsam ve oraya yaklaşmam engellenirse ne dersin?** İbn Ömer bu sorunlardan hoşlanmayıp kızmış olacak ki: **“Sen bu soruları Yemen’de bırak! Ben, Rasûlullah (s.a.v.)’i istilam ederken ve öperken gördüm dedi.”** (Buhârî, Hac: 60; İbn Mâce, Menasik: 155)

ž **Tirmîzî:** Hammad b. Zeyd, Zübeyr b. Arabî’den rivâyet etmiştir. Zübeyr b. Arabî, Küfeli olup bu Ebû Seleme diye künyelenir. Enes b. Mâlik, Rasûlullah (s.a.v.)’in başka sahabîlerinden hadis işitmiştir. İlim adamlarından Sûfyân es Sevrî ve başkaları kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Yine İbn Ömer’den değişik şekillerde de bu hadis bize aktarılmıştır. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve Hacer-ül Esved’i öpmeyi müstehab görürler. İzdiham gibi sebeplerden dolayı yaklaşmak mümkün olmazsa eliyle istilam edip elini öpmesi gerekir. Hacer-ül Esved’e ulaşamadığı zaman onun hizasına geldiği zaman ona döner ve tekbir alır. Şâfii bu görüştedir.

bölüm: 38

Ø sa’y yapmaya safâ tepesinden başlamak gerekir

862- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke’ye geldiğinde Ka’be’yi yedi kere tavaf etti ve Bakara sûresi 125. ayetini okudu; **“… İbrahim (a.s)’in ibadet ettiği yeri sizde kendinize ibadet yeri edinin…”** sonra İbrahim makamının arkasında namaz kıldı. Sonra Hacer-ül Esved’in bulunduğu köşeyi istilam ederek şöyle buyurdu: **“Allah’ın başladığı yerden başlayalım.”** Sa’y yapmaya safa tepesinden başladı ve bakara sûresi 158. ayetini okudu: **“Allah’ın insanlığa sunduğu sembollerden biri de Safâ ile Merve’dir…”** (Müslim, Hac: 19; Ebû Dâvûd, Menasik: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Sa’y yapmaya önce safa tepesinden başlanır. Sa’fa’dan önce Merve’den başlanırsa caiz değildir. Sa’fa’dan başlamak gerekir.

Tavaf yapıp ta sa’y yapmayan kimse hakkında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. **Bir kısmı:** Sa’fa ile Merve arasında sa’y yapmadan Mekke’den çıkan kimse Mekke’ye yakın iken hatırlarsa dönüp Safâ ile Merve arasında sa’y yapmalıdır. Memleketine dönünceye kadar hatırlamazsa haccı caiz olup Kurban kesmesi gerekir. Sûfyân es Sevrî, aynı görüştedir.

Kimi alimler ise şöyle derler: Safa ile Merve arasındaki Sa’yı terk eder ve ülkesine dönerse haccı geçerli değildir. Şâfii bu görüşte olup şöyle der: Safa ile Merve arasında say yapmak vaciptir, “Hac” ancak onunla geçerlidir.

bölüm: 39

Ø Rasûlullah (s.a.v.) safâ ile merve arasında niçin koşmuştu?

863- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in Ka’be’de tavaf etmesi ve Safâ ile Merve arasında koşması müşriklere gövde gösterisi yapmak içindi.”** (Buhârî, Hac: 80; Ebû Dâvûd, Menasik: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları Safa ile Merve arasında yapılan sa’yı müstehab görürler. Kişi orada koşamaz ise normal olarak yürümesini bile caiz kabul etmişlerdir.

864- Kesir b. Cümhan (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer’i

Safa ile Merve arasında normal şekilde yürürken gördüm ve kendisine Safâ ile Merve arasında koşmuyor da yürüyor musun? Dedim. Bunun üzerine dedi ki: **"Eğer koşarsam Rasûlullah (s.a.v.)'i koşarken görmüşümdür, eğer yürürsem şunu iyi bil ki Rasûlullah (s.a.v.)'i yürürken görmüşümdür ve ben yaşlı bir kimseyim."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 55; Buhârî, Hac: 80)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Saîd b. Cübeyr'de, İbn Ömer'den buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 40

Ø binit üzerinde de tavaf yapılabilir mi?

865- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) biniti üzerinde tavaf etti, Hacer-ül Esved köşesine geldiğinde elindeki deynekle istilam edercesine işaret etti."** (Buhârî, Hac: 61; Nesâî, Menasik: 140; İbn Mâce, Menasik: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Ebû-t Tufeyl ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bazıları özürsüz olarak Ka'be'yi binit üzerinde tavaf etmeyi hoş karşılamamışlardır. Şâfii'nin görüşü budur.

bölüm: 41

Ø tavaf etmenin değeri ve kıymeti

866- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Ka'be'yi elli sefer tavaf ederse annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından temizlenir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi garibtir. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Gerçekten bu hadis İbn Abbâs'ın kendi sözü olarak rivâyet edilmiştir.

867- Eyyûb es Sahtiyanî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Saîd b. Cübeyr'in oğlu Abdullah'ı babasından daha üstün sayarlardı. Onun Abdulmelik b. Saîd b. Cübeyr adında bir kardeşi vardır. Aynı şekilde ondan da rivâyet etmiştir.

bölüm: 42

Ø nafile namaz ve tavaf her an yapılabilir

868- Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Abdumenaf oğulları, gece ve gündüz hangi saatte olursa olsun bu Ka'be'yi kim tavaf ederse ve namaz kılarsa engel olmayın."** (İbn Mâce, İkame: 149)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Cübeyr hadisi hasen sahihtir. Abdullah b. ebî Necîh bu hadisi Abdullah b. Rebah'tan aynı şekilde rivâyet etmiştir. İlim adamları ikindiden sonra ve sabah namazından sonra Mekke'de (Ka'be'de) namaz kılınması konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır; **Kimileri:** İkindiden sonra ve sabahtan sonra namaz kılmakta ve tavaf etmekte bir sakınca yoktur derler. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardan olup, Peygamber (s.a.v.)'in bu hadisini delil getirmektedirler. **Bir kısmı ise:** İkindiden sonra tavaf ederse güneş batıncaya kadar namaz kılmaz aynı şekilde sabah namazından sonra tavaf ederse güneş doğuncaya kadar namaz kılmaz. Bunlarda Ömer'in hadisini delil olarak getirirler. Şöyle ki: Ömer sabah namazından sonra tavaf etti de namaz kılmadan Mekke'den çıktı. "Zî Tuvâ" denilen yere inince güneş doğduktan sonra namaz

kıldı. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes bu görüştedirler.

bölüm: 43

Ø tavaf namazında ne okunur?

869- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) iki rekatlı tavaf namazında iki ihlas sûresi olan Kâfirûn ve Kulhüvallahû ehad sûrelerini okurdu."** (Nesâî, Menasik, 164; Buhârî, Hac: 69)

870- Cafer b. Muhammed (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"O iki rekatlık tavaf namazında Kâfirûn ve İhlas sûrelerini okumayı severdi."** (Nesâî, Menasik, 164; Buhârî, Hac: 69)

ž **Tirmîzî:** Bu rivâyet Abdulaziz b. Imrân'ın rivâyetinden daha sahihtir. Cafer b. Muhammed'in babasından rivâyeti babası yoluyla Câbir'in rivâyetinden daha sahihtir. Abdulaziz b. Imrân hadis konusunda zayıf sayılan bir kimsedir.

bölüm: 44

Ø ka'be'yi çıplak tavaf etmek yasaklanmıştır

871- Zeyd b. Üsey'(r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'ye sordum; **"Hangi talimatla gönderildin diye."** Buyurdular ki: **"Dört şey ile gönderildim; Cennete sadece Müslümanlar gireceklerdir, Ka'be çıplak olarak tavaf edilmeyecektir, bu yıldan sonra Hac ve Umre için Ka'be'de Müslümanlarla müşrikler bir araya gelmeyeceklerdir, Rasûlullah (s.a.v.) ile sözleşmesi olan kimsenin sözleşmesindeki süreye uyulacaktır. Sözleşme ve süresi olmayanların süresi ise dört aydır."** (Buhârî, Hac: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasendir.

872- İbn Ömer ve Nasr b. Ali (r.anhüma) dediler ki: Sûfyân b. Uyeyne, Ebû İshâk'tan naklederek bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Ebû Ömer ve Nasr b. Ali derler ki: Zeyd b. Yüsey' derler ki: Bu hadis daha sahihtir.

ž **Tirmîzî:** Şu'be bu konuda vehme kapılarak bu ismi **"Zeyd b. Üseyl"** demektedir.

bölüm: 45

Ø Peygamber (s.a.v.) ka'be'nin içerisine girmiş midir?

873- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) benim yanımdan gönlü hoş ve sevinç içerisinde çıktı sonra üzüntülü bir şekilde bana döndü. Bunun üzerine üzüntüsünün sebebini sordum. Buyurdular ki: Ben Ka'be'ye girdim keşke bunu yapmasaydım ileride onlarda bunu yapmak isterler ve onlara zorluk çıkarmış olacağımdan dolayı korkarım."** (İbn Mâce, Menasik: 79; Nesâî, Menasik: 126)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 46

Ø Rasûlullah (s.a.v.) ka'be içerisinde namaz kılmış mıdır?

874- Bilâl (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be içerisinde namaz kıldı."** İbn Abbâs: **"Namaz kılmadı fakat tekbir aldı"** diyor.

(Nesâî, Menasik: 131; Buhârî, Hac: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Üsâme b. Zeyd, Fadl b. Abbâs, Osman b. Talha ve Şeybe b. Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bilâl hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup; Ka'be içerisinde namaz kılmakta bir sakınca görmezler.

Mâlik b. Enes der ki: Ka'be'nin içerisinde nafile namaz kılmakta bir sakınca yoktur, Ka'be içerisinde farz namaz kılmayı hoş karşılamam.

Şâfii der ki: Ka'be içerisinde farz namaz kılmakta bir sakınca yoktur. Çünkü abdest ve kıble konusunda farz namazla nafile namazın durumu aynıdır.

bölüm: 47

Ø Peygamber (s.a.v.) ka'be'de neden değişiklik yapmadı?

875- Esved b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, İbn Zübeyr ona dedi ki: Müminlerin anası Âişe'nin sana anlattığı hadislerden bana biraz aktar. Esved dedi ki: Âişe, Rasûlullah (s.a.v.)'in O'na şöyle buyurduğunu nakletti: **"Senin bu toplumun cahiliyye döneminden yeni çıkmış olmasalardı Ka'be'yi yıkar ve iki kapı yaptırırdım."** (Buhârî, Hac: 42; Müslim, Hac: 70)

ž **Tirmîzî:** İbn Zübeyr, halife olunca Ka'be'yi yıktırdı ve iki kapı yaptırdı.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø "hıcr" denilen yerde namaz kılmak ka'be de kılmak gibidir

876- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ka'be'ye girmeyi ve orada namaz kılmayı çok arzu ederdim. Rasûlullah (s.a.v.) elimden tutarak beni Hıcr denilen yere soktu ve şöyle buyurdu: **"Ka'be'ye girmek istiyorsan Hıcr'de namaz kıl çünkü orası Ka'be'den bir parçadır. Kavmin, Ka'be'yi yaparken malzeme eksikliğinden dolayı Hıcr'ı Ka'be'den ayırdılar ve ayrı bir yer haline getirdiler."** (Buhârî, Hac: 42; Müslim, Hac: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Alkame b. ebî Alkame; Alkame b. Bilâl'dir.

bölüm: 49

Ø hacer-ül esvedin değeri ve kıymeti

877- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hacer-ül Esved, sütten daha beyaz olarak Cennet'ten inmişti, ademoğullarının hataları onu kararttı."** (Buhârî, Hac: 50; Nesâî, Hac: 145)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

878- Abdullah b. Amr'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Rükün ve makam Cennetin yakutlarından iki yakuttur ki Allah onların nurunu almıştır. Eğer onların nurunu almamış olsaydı onlar doğu ile batı arasını aydınlatırlardı."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Abdullah b. Amr'dan mevkuf yani kendi sözü olarak rivâyet ediliyor. Aynı konuda Enes'den de rivâyet olup garib hadistir.

bölüm: 50

Ø hac için minâ'ya gidip orada gecelemek

879- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) Arafat’a çıkmazdan önce Minâ’da bize öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldırdı ve sonra Arafat’a yürüdü.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İsmail b. Müslim’in hafızası konusunda söz edilmiştir.

880- Yine İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Minâ’da sabahı ve öğleyi kıldı sonra Arafat’a yürüdü.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Zübeyr ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Mıksem’in İbn Abbâs’tan rivâyetine gelince; Ali b. el Medînî, Yahya vasıtasıyla Şu’be’den naklederek şöyle diyor. Hakem Mıksem’den sadece beş hadis işitmiştir. Şu’be’den bu beş hadisi saydı bu hadis onun saydıkları arasında değildi.

bölüm: 51

Ø Minâ, fazla oyalanacak bir yer değildir

881- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ey Allah’ın Rasûlü! Minâ’da seni gölgelendirecek bir şey yapalım mı? dedik. Şöyle buyurdular: **“Hayır Minâ; Önce gelenin devesini çökerteceği yerdir. Yerleşim yeri değildir.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 86; İbn Mâce, Menasik: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 52

Ø Minâ’da namazları kısaltmak

882- Hârise b. Vehb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“İnsanların güven içinde ve en kalabalık oldukları bir anda Minâ’da namazları iki rekat olarak kıldım.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 76; Buhârî, Hac: 84)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, İbn Ömer ve ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hârise b. Vehb hadisi hasen sahihtir.

İbn Mes’ûd’un şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Peygamber (s.a.v.) zamanında Ebû Bekir döneminde Ömer döneminde ve Osman’ın halifeliğinin başlarında Minâ’da namazları onlarla beraber iki rekat olarak kıldım.

Mekkelilerin Minâ’da namazları kısaltmalarında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: **“Mekkeliler için namazı kısaltmak yoktur ancak yolcu olanlar kısaltabilirler”** demekte olup, İbn Cüreyc, Sûfyân es Sevrî, Yahya b. Saîd el Kattan, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olanlardandır. Diğer bir kısmı ise: **“Mekkelilerin de Minâ’da namazlarını kısaltmalarında bir sakınca yoktur”** derler. Evzâî, Mâlik, Sûfyân b. Uyeyne, Abdurrahman b. Mehdî’de bu görüşe sahip olanlardandır.

bölüm: 53

Ø arafatta bulunma ve dua

883- Yezîd b. Şeyban (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Mirba’ el Ensarî biz Arafat’ta iken yanımıza geldi, Biz Amr’ın vakfe yerinden uzak saydığı bir yerde idik ve şöyle dedi. “Ben Rasûlullah (s.a.v.)’in size gönderdiği elçisiyim o size **“İbadet yerleriniz neresi ise orada bulunun çünkü siz atanız İbrahim (a.s)’dan kalma bir miras üzerindesiniz.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 62; Buhârî, Hac: 87)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Âişe, Cübeyr b. Mut’ım ve Şerid b. Süveyd es Sekafî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mirba’ el Ensarî hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi sadece İbn Uyeyne’nin Amr b.

Dinar'dan, yaptığı rivâyetle bilmektiyiz. İbn Mirba'nın ismi Yezîd b. Mirba' el Ensarî'dir. Onun rivâyeti olarak tek bir hadis bilinmektedir.

884- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Kureyş ve Kureyş'in dini üzerinde olanlar ki onlar Ahmesî'ler yani Humus'lerdir. Müzdelife'de vakfe yaparlar ve biz Allah'ın evinin sakinleriyiz derlerdi. Onların dışındakiler ise Arafat'ta vakfeye dururlardı. Bunun üzerine Allah Bakara 199. ayetini indirdi: **"Sonra sizler de dalga dalga ilerleyen öteki insanlarla birlikte ilerleyin…"** (Buhârî, Hac: 92; Müslim, Hac: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin anlamı şudur. Mekkeliler harem sınırları dışına çıkmazlardı. Arafat bölgesi ise harem bölgesi dışında sayılırdı. Bu yüzden Mekkeli olduklarını söyleyenler Müzdelife'de vakfe yaparlar ve **"Biz, Allah'ın evinin sakinleriyiz"** derlerdi. Mekkelilerin dışındakiler ise Arafat'ta vakfe yaparlardı. Bu yüzden Allah bu ayrıcalığı kaldırmak üzere "Hepiniz de dalga dalga ilerleyen diğer insanlarla birlikte ilerleyin…" ayetini indirmişti.

Humus ve Ahmesî'ler harem bölgesi insanları demektir.

bölüm: 54

Ø arafat bölgesinin tamamı vakfe yeridir

885- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta vakfe yaptı ve şöyle buyurdu: **"Burası Arafattır, burası vakfe yapılacak yerdir. Arafat bölgesinin tamamı vakfe yeridir."** Sonra güneş batınca oradan ayrılmak için hareket etti. Üsâme b. Zeyd'i binitinin arkasına aldı. Eli ile insanlara işaret ediyordu, insanlar büyük kalabalıklar halinde sağa sola çalkalanıyorlardı, onlara bakıp; **"Ey insanlar sükunetli olun"** diyordu. Sonra hep birlikte denilen Müzdelife'ye gelerek iki vakit namazını bir anda birlikte kıldırdı. Sabah olunca **"Kuzah"** denilen yere geldi ve orada vakfe yaptı ve şöyle buyurdu: **"Burası Kuzah'tır ve vakfe yapılacak yerdir Cem'in yani Müzdelife'nin tamamı vakfe yapılacak yeridir."** Sonra ilerledi Muhassir vadisine varınca devesini kamçıladı ve o bölgeden hızlıca geçti Muhassir vadisini geçince durdu. Fadl b. Abbâs'ı binitinin arkasına aldı sonra şeytan taşlama yerine gelerek taş attı. sonra kurban kesme yerine geldi ve şöyle buyurdu: **"İşte burası kurban kesme yeridir. Minâ'nın tamamı kurban kesme yeridir."** Has'am kabilesinden genç bir kız fetva almak üzere Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek: **"Babam yaşlı bir kimse olup kendisine Hac farz olmuştur. Onun yerine haccetmem caiz midir?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) **"Babanın yerine haccet"** buyurdular. Bu esnada binitinin arkasında bulunan Fadl'ın boynunu geri tarafa çeviren Rasûlullah (s.a.v.)'e Abbâs sormuştu: **"Amca oğlunun boynunu niçin geri çevirdin"** diye. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Fetva sormaya gelen genç delikanlı kız ve binitinin arkasında genç delikanlı erkek bunların birbirlerine bakmaları sonucunda şeytanın bir zarar verebileceğinden emin olmak için"** buyurdular.

Sonra bir adam daha geldi: **"Ey Allah'ın Rasûlü ben tıraş olmadan haccın tavafını yapıvermişim ne olacak"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.): **"Tıraş**

oluver veya saçını kısaltıver zararı yoktur” buyurdular. Başka bir adam gelerek: **“Ey Allah’ın Rasûlü, şeytanı taşlamadan önce kurbanı kesivermişim ne olacak?** Dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de: **“Şeytana taş atıver zararı yoktur.”** buyurdular.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) Ka’be’ye gelerek tavaf etti sonra zemzem kuyusuna geldi ve: **“Ey Abdulmuttalib oğulları insanlar zemzem çekmek için sizi sıkıntıya sokmayacaklarını bilseydim bende bu kuyudan su çekerdim”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Menasik: 62; İbn Mâce Menasik: 55)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasen sahihtir ve sadece bu şekliyle Abdurrahman b. Hâris b. Ayyaş’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Pek çok kimse bu hadisi Sevrî’den aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve: **“Arafat’ta öğle ve ikindi namazlarını öğle vaktinde kılınması görüşündedirler.**

Bazı ilim adamları ise: **“Kişi cemaate katılmaz da kendi çadırında kılar ise aynen imamın yaptığı gibi iki namazı bir vakitte cem eder”** demektedirler.

Zeyd b. Ali Ebû Tâlib’in oğlu, Ali’nin oğlu Hüseyin’in oğludur. (Allah’ın selamı hepsinin üzerinde olsun)

bölüm: 55

Ø arafat’tan müzdelifeye iniş

886- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, **“Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisinde devesini hızlıca koşturdu.”** Bişrin rivâyetinde şu fazlalık vardır. **“Müzdelifede huzur ve sükûnetle geçti insanlara da huzur ve sükûnet içersinde olmalarını emretti.”**

Ebû Nuaym’ın rivâyetinde de şu fazlalık yer alır: **“Şeytan taşlamayı fiske taşı büyüklüğündeki taşlarla taşlamayı emretti ve belki de bu yıldan sonra sizi tekrar göremem”** buyurdu. (İbn Mâce, Menasik: 58; Buhârî, Hac: 93)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Üsâme b. Zeyd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 56

Ø müzdelife’de akşamla yatsıyı bir arada bir vakitte kılmak

887- Abdullah b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, İbn Ömer, Müzdelife’de bir kametle iki namazı bir arada kıldı ve **“Rasûlullah (s.a.v.)’in aynı yerde aynı şekilde yaptığını gördüm”** dedi. (Buhârî, Hac: 96; Nesâî, Menasik: 190)

888- Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer’den de bu hadisin benzeri rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. Beşşâr, Yahya’dan diyerek rivâyet etmektedir. Doğrusu Sûfyân’ın rivâyet ettiği hadistir.

Tirmîzî: Bu konuda Ali, Ebû Eyyûb, Abdullah b. Saîd, Câbir, Üsâme b. Zeyd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisinin Sûfyân’dan rivâyeti, İsmail b. ebî Hâlid’in rivâyetinden daha sahih olup Sûfyân hadisi sahih hasendir. İlim adamları bu hadisle amel ederler akşam namazı Müzdelife’ye gelmeden kılınmaz Müzdelifeye gelince iki namazı bir arada tek kametle kılmak gereklidir ve iki namaz arasında da nafile namaz kılınmaz ilim adamlarından bir kısmının tercihleri böyledir. Sûfyân es Sevrî

bunlardan olup şöyle der: **"Dilerse akşam namazını kılar yemeğini yer biraz istirahat edip kamet getirir ve yatsı namazını kılar."** Bazı ilim adamları ise: **"Akşam ile yatsı namazını Müzdelife'de bir ezan ve iki kametle bir arada kılar."** Yani akşam namazı için ezan okur kamet getirir akşamı kılar sonra tekrar kamet getirip yatsıyı kılar. Şâfii'nin görüşü böyledir.

Tirmîzî: İbn Ömer ve Saîd b. Cübeyr hadisi hasen sahihtir. Seleme bin Küheyl Said b. Cübeyr'den rivâyet etmektedir.

Ebû İshâk ise; Mâlik'in oğullarından Abdullah ve Hâlid vasıtasıyla İbn Ömer'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 57

Ø hacca müzdelife gecesi yetişen hac yapmış sayılır mı?

889- Abdurrahman b. Ya'mer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a.v.) Arafat'ta iken Necidlilerden bazı kimseler O'na gelip hac hakkında sordular. Rasûlullah (s.a.v.)'de bir kimseyi görevlendirip şöyle ilan ettirdi: **"Hac Arafat'tır her kim Müzdelife'de bulunması gereken gece gün aydınlanmadan önce gelip orada bulunursa hacca yetişmiş olur. Minâ'da kalma süresi üç gündür acele edip memleketine dönüş için iki gün kalan günahkar sayılmaz üç günden fazla kalan da yine günahkar olmaz.** Muhammed b. Beşşâr dedi ki: Yahya'nın rivâyetinde şu ilave vardır. **"Bir adamı bu iş için görevlendirdi de o da bunu duyurdu."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 68; Nesâî, Menasik 203)

890- Yine Abdurrahman b. Ya'mer (r.a.)'den manâca önceki hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiş olup İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne'den naklederek: **"Bu hadis Sûfyân es Sevrî'nin rivâyet ettiği hadislerin en sağlamıdır"** der.

ž Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki gelen kimselerin uygulamaları bu hadis üzeredir. Yani gün ağarmadan önce Arafat'ta bulunmayan kişi haccı kaçırmış demektir. Gün ağarmasından sonra gelmesi hac görevi için yeterli sayılmaz. O yaptığı umre olmuş olur bir sonraki yıl tekrar hac yapması gerekir. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Tirmîzî: Şu'be'de Bükeyr b. Atâ'dan, Sevrî'nin rivâyetine benzer bir hadis rivâyet etmiş olup, şöyle demiştir: Carûd'tan işittim o da Vekî'den işittiğini söyledi. Vekî' bu hadisi aktardıktan sonra: **"Hacla alakalı vazifelerin anası bu hadistir"** demiştir.

891- Urve b. Mudarris b. Evs b. Hârise b. Lâm'in et Taî'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Müzdelife'de namaza çıkacağı sırada Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve Şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü, Tayyi denilen bölgenin iki dağı arasından geliyorum hayvanımı da yordum kendim de yoruldum üzerinde durmadığım bir dağ bırakmadım. Benim haccım olur mu?"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Bizim kılacağımız şu sabah namazına katılan burayı terk edinceye kadar bizimle beraber olan bundan öncede gece veya gündüzden bir an bile olsa Arafat'ta bulunan kimse hac vazifesini yapmış ve haccını tamamlamış sayılır."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 68; Nesâî, Menasik: 211)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **Tefesehu:** Kelimesinin anlamı **hacla ilgili vazifeler** demektir. **"Habelün"** kumluk arazi **"Cebelün"** ise taşlık yerler demektir.

bölüm: 58

Ø güçsüz ve zayıf kimselerin müzdelifeden öncelikle gönderilmesi

892- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni geceleyin Müzdelife'den yüklerimizle birlikte gönderdi."** (Buhârî, Hac: 99; Müslim, Hac: 49)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Habibe, Esma b. ebî Bekir ve Fadl b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

893- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), ailesinden zayıf olanları Müzdelife'den öncelikle gönderdi ve güneş doğmadan önce şeytanı taşlamayın"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 99; Müslim, Hac: 49)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar zayıf ve güçsüz kimselerin Müzdelife'den erkenden çıkmasını ve Minâ'ya ulaşmasının sakıncası yoktur derler. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparak güneş doğmadan önce şeytanı taşlamazlar. Bazı ilim adamları ise geceleyin taşlamaya izin vermişlerdir. Doğru olan ve yapılması gereken uygulamaların bu hadise göre yapılmasıdır ki; **"Gün doğmadan şeytan taşlanmaz"** Sevrî ve Şâfii bu görüştedir.

Tirmîzî: İbn Abbâs'ın, **"Beni yüklerimizle gönderdi"** hadisi sahihtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Şu'be bu hadisi; Müşaş, Atâ ve İbn Abbâs'tan rivâyet ederek **"Peygamber (s.a.v.), ailesinden zayıf olanları Müzdelife'den öncelikli gönderdi"** diye rivâyet etmiştir, ama bu hadisin senedi yanlıştır. Müşaş yanılarak Fazl b. Abbâs'ı da senede ilave etmiştir. İbn Cüreyc ve başkaları bu hadisi Atâ'dan ve İbn Abbâs'tan rivâyet ederler ve **Fadl b. Abbâs'**ı ilave etmezler. Müşaş; Basralı olup kendisinden Şu'be rivâyet etmiştir.

bölüm: 59

Ø kurban bayramının birinci günü şeytan taşlama kuşlukta yapılır

894- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının ilk günü şeytanı kuşluk vaktinde taşlar, diğer günler ise güneşin batıya kaymasından sonra yani öğleden sonra taşlardı."** (Ebû Dâvûd, Hac: 77; Buhârî, Hac: 135)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yapar ve kurban bayramının birinci gününden sonra şeytan taşlamayı öğleden sonra yaparlar.

bölüm: 60

Ø güneş doğmadan önce müdelife'den ayrılmak

895- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife’den güneş doğmadan önce ayrılırdı.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 65; Buhârî, Hac: 101)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup cahiliye dönemi insanları güneş doğduktan sonra Müzdelife’den ayrılırlardı.

896- Ebû İshâk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amr b. Meymun’dan işittim şöyle diyordu: Biz, Müzdelife’de vakfe’de iken Ömer b. Hattâb dedi ki: **“Müşrikler güneş doğuncaya kadar Müzdelife’den ayrılmazlar ve ey sebir dağı güneşin ışıklarıyla aydınlan da biz Minâ’ya hareket edelim derlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara uymadı ve güneş doğmadan önce Minâ’ya hareket etti, Ömer’de güneş doğmadan hareket etti.”** (Buhârî, Hac: 101; Nesâî, Menasik: 213)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 61

Ø ŞEYTAN TAŞLANACAK TAŞLARIN ÖLÇÜSÜ NE KADARDIR?

897- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’i sapan taşı büyüklüğündeki taşlarla şeytan taşlandığını gördüm.”** (Müslim, Hac: 52; İbn Mâce, Menasik: 63)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Süleyman b. Amr b. Ahvas’ın annesinden de hadis rivâyet edilmiş olup annesinin ismi; **“Ümmü Cündüb el Ezdiyye’dir.** Ayrıca İbn Abbâs, Fadl b. Abbâs, Abdurrahman b. Osman et Temîmî ve Abdurrahman b. Muâz’dan da hadis rivâyet edilmişitir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve taşların büyüklüğünün fiske taşı veya sapan taşı büyüklüğünde olmasını kabul ederler.

bölüm: 62

Ø bayramın ilk gününden sonra şeytan taşlama öğleden sonra yapılır

898- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), bayramın diğer günlerinde şeytanı öğleden sonra taşlardı.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 63

Ø şeytan taşlama yürüyerek ve binit üzerinde de yapılır mı?

899- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, **“Peygamber (s.a.v.) Kurban bayramının birinci günü şeytan taşlamayı biniti üzerinde yapmıştı.”** (İbn Mâce, Menasik: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Kudame b. Abdullah, Ümmü Süleyman, İbn Amr b. el Ahvas’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Bazıları ise yaya vaziyette şeytan taşlamayı tercih etmişlerdir. İbn Ömer’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), şeytan taşlamayı yaya olarak yapmıştı.”** Bizce bu iki hadisin yorumu şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.) duruma göre; bazen yaya olarak, bazen binit üzerinde şeytan taşlamıştır ki ümmeti de durumlarına göre kendisine uysunlar. İlim adamları uygulamalarını her iki hadisle de yapmışlardır.

900- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), şeytan**

taşlama yerine yürüyerek gider, yürüyerek gelirdi.” (Ebû Dâvûd: Hac: 77)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının pek çoğu uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Kimi ilim adamları ise şöyle derler: **“Kurban bayramının birinci günü binit üzerinde diğer günlerde ise yürüyerek taşlayabilir.**

Tirmîzî: Bu şekilde söyleyenler herhalde Rasûlullah (s.a.v.)’in yaptığını yapmayı istemişlerdir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) sadece kurbanın birinci günü taşlama işini binitte yapmış. Kurbanın birinci günü ise sadece Akabe cemresine taş atılır.

bölüm: 64

Ø şeytan taşlama nasıl yapılır?

901- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Abdullah b. Mes’ûd, Akabe cemresi denilen yere gelince vadinin orta yerinde durdu, Ka’be’ye yönelerek cemreyi sağ kaşı hizasına aldıktan sonra yedi taş attı. Her taş atışında tekbir getirdi ve şöyle dedi: Kendisinden başka gerçek ilah olmayan Allah’a yemin ederim ki kendisine Bakara sûresi indirilen Rasûlullah (s.a.v.)’de; taşları buradan atmıştır.”** (Nesâî, Menasik: 226; İbn Mâce, Menasik: 64)

ž Hennâd Vekî’, Mes’ûdî’den bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Fadl b. Abbâs, İbn Abbâs, İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes’ûd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve taşların vadinin orta yerinden atılmasını ve her taşla birlikte tekbir getirmesini tercih ederler. Bazı ilim adamları ise vadinin ortasından atmaya gücü yetmezse gücü yettiği yerden taşlamasına izin vermişlerdir.

902- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Şeytan taşlama işi ve Safa ile Merve arasında yapılan sa’y sadece Allah’ı gündemde tutmak için emredilmiştir.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 65

Ø taşlama esnasında insanlara zarar vermemek

903- Kudame b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), devesi üzerinde şeytan taşlarken gördüm, şeytan taşlayanlar arasında vurmak yok, kovmak, itip kalkmak yok ve yoldan çekil yoldan çekil sözleri yoktu.”** (İbn Mâce, Menasik: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Hanzala’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Kudame b. Abdullah hadisi hasen sahihtir. Bu hadis sadece bu şekliyle bilinmektedir. Eymen b. Nabil hadisçiler yanında güvenilir bir kişidir.

bölüm: 66

Ø kurbanlık deve ve sığıra kaç kişi ortak olabilir?

904- Câbir (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Hudeybiye senesi deveyi ve sığırı yedi kişi adına boğazlamıştık.”** (Müslim, Hac: 50; Nesâî, Dehaya: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Âişe ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve diğer dönem ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve deve ile sığırın yedi kişiye kadar kurban edilebileceği görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed bunlardandır. İbn Abbâs’tan ayrıca sığır yedi kişi deve ise

on kişiye kadar kurban edilebilir şeklinde bir rivâyet vardır. İshâk bu görüştedir ve bu hadisi delil olarak kabul eder. İbn Abbâs hadisini sadece tek yönden bilmekteyiz.

905- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik kurban bayramı girmişti, Sığırda yedi kişi, devede ise; on kişi olarak ortak olduk."** (Nesâî, Dehaya: 15; İbn Mâce, Ezahî: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir ve Hüseyin b. Vakîd'ın rivâyetidir.

bölüm: 67

Ø kurbanlık hayvanlara işaret koymak

906- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kurban edeceği hayvanın boynuna iki takunya takmış Zülhüleyfe denilen yerde hayvanın sağ tarafına kurbanlık olduğunu belirtmek için yararak kan akıttı ve kan izlerini de silip yok etti."** (Müslim, Hac: 64; Buhârî, Hac: 110)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Misver b. Mahreme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Ebû Hassân el A'rec'in adı Müslim'dir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamları bu hadisle amel ederler, kurbanlık hayvanların işaretlenmesi görüşündedirler. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri böyledir. Yusuf b. İsa'dan işittim Vekî'den işittiğini söylüyordu bu hadisi rivâyet edince şöyle dedi: Bu konuda kendi görüşlerine iltifat etmeyin! Çünkü kurbanlık hayvanı işaretlemek sünnet onların sözleri ise bidattır.

Ebû's Sâib'den işittim şöyle diyordu: Vekî'nin yanında idik Vekî' kendi görüşlerine göre konuşanlardan birine dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlık develere işaret koymak üzere hayvanı yaraladı. Ebû Hanife ise bu işe **"Müsle"** yapmaktır diyor. O adamda bu mesele İbrahim Nehai'den rivâyet edilmiştir. O der ki: Kurbanlık hayvana işaret koymak müsle yapmak demektir. Bu söz üzerine Vekî' çok şiddetli bir şekilde kızdı ve şöyle dedi: Ben sana Peygamber (s.a.v.) söyledi diyorum sen bana İbrahim söyledi diyorsun, bu sözünden vazgeçinceye kadar hapsedilmeyi nasılda hak etmişsin.

bölüm: 68

Ø Peygamber (s.a.v.) kurbanını nereden almıştı?

907- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlık hayvanlarını **"Kudeyd"** denilen yerden satın almıştı. (İbn Mâce, Menasik: 96)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisin Sevrî'nin rivâyetinden olduğunu sadece Yahya b. Yemân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Nafi' ve İbn Ömer'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlığını **Kudeyd'den** aldığı rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 69

Ø hac için yola çıkılmadan önce kurbanlıkların işaretlenmesi

908- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlık hayvana taktığı gerdanlıkları kendi elimle ördüm. İhrama girmedi, giyecek cinsinden de hiçbirşeyi terk etmedi."** (Yani sadece kurbanlık hayvanları işaretlemiş oldu başka bir şey yapmadı) (Buhârî, Hac: 110; İbn Mâce, Menasik: 96)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **"Haccetmek isteyen kimseye kurbanlığına gerdanlığı taktığında ihrama girinceye kadar elbise koku vs. hiçbir şey haram olmaz.** Bir kısım ilim adamları ise şöyle demektedirler: **"Hac yapacak kişi kurbanına gerdanlık taktığı andan itibaren ihramlı kimseye vâcib olan tüm şeyler ona da vâcib olur."**

bölüm: 70

Ø küçükbaş hayvanlara da kurbanlık işareti takılır mı?

909- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlara takacağı tüm gerdanlıkları ben örerdim. Koyunlara varıncaya kadar oda bu gerdanlıkları takar fakat ihrama o anda girmezdi."** (Buhârî, Hac: 111; İbn Mâce, Menasik: 95)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve koyunlara da gerdanlık takılabilir görüşündedirler.

bölüm: 71

Ø hastalanan kurban gününe gününe yetişemeyecek kurbanlık ne yapılır?

910- Naciye el Huzaî (r.anha)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kendisiyle Ka'be'ye bir kurbanlık göndermişti de O da: Ey Allah'ın Rasûlü bu kurbanlık telef olacak hale gelirse ne yapmalıyım? Dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: Onu kes boğazındaki takılı olan gerdanlığı kanına batır sonra insanlara bırak geç insanlar onu yerler."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 18; İbn Mâce, Menasik: 101)

ž Bu konuda Zûeyb ve Ebû Kabîsa el Huzaî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Naciye hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve nafile kurban hakkında derler ki: Telef olacak kurbanlığın etinden ne sahibi nede arkadaşları yemesin insanlar arasına bırakılır geçilir onlar ondan yerler ve o kimse kurban kesmiş sayılır. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olup şöyle derler: **"Eğer o hayvanın etinden sahibi yerse yediği kadarının bedelini öder."** Bazı ilim adamları da şöyle derler: **"Bu nafile kurbanın etinden ne kadar yerse yediği kadarını tazmin eder."**

bölüm: 72

Ø kurban olacak develere binilebilir mi?

911- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), deve süren bir adam gördü ve ona **"deveye bin"** dedi. Adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü bu kurban edilmek üzere ayrılmış bir hayvandır"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), üçüncü veya dördüncüsünde **"Yazık sana deveye bin yazıklar olsun"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 100; Ebû Dâvûd, Menasik: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem alimlerin bir kısmı ihtiyaç duyulduğu takdirde kurbanlık develere binilebileceğine izin vermişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları da **"Mecburiyet olmadıkça binilmesin"** derler.

bölüm: 73

Ø hacta saç tıraş edilirken hangi taraftan başlamalı?

912- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), şeytanı taşlayınca kurbanını kesti sonra tıraş olmak için berbere başının sağ yanını uzattı kesilen saçı Ebû Talha'ya verdi sonra sol yanını uzatıp tıraş oldu ve kesilen saçını Müslümanlar arasında dağıt"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 128; Müslim, Hac: 56)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân ve Hişâm'dan da benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 74

Ø hacta saçların tamamen kesilmesi vaya kısaltılması

913- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), saçını kestirdi, sahabeden bir kısmı da saçlarını kestirdiler, diğer bir kısmı ise saçlarını kısalttılar. İbn Ömer diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) bir veya iki kere **"Allah saçlarını kestirenlere rahmet etsin"** dedi sonra **"Kısaltanlara da"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 128; Müslim, Hac: 55)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn Ümmül Husayn, Mearib, Ebû Saîd, Ebû Meryem, Hubşî b. Cünade ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar ve başın tıraş edilmesini tercih etmişlerdir. Fakat kısaltma yapana da bunun caiz ve yeterli olduğunu söylemişlerdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 75

Ø kadınlar hacta saçlarını kestirmezler

914- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kadınların saçlarını kestirmelerini yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 78)

ž **Tirmîzî:** Ali hadisinde karmaşıklık vardır. Bu hadis Hammad b. Seleme, Katâde ve Âişe'den de rivâyet edilmiş olup **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınların saç tıraşı yapmalarını yasakladı"** şeklindedir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve kadınların tıraş olmasını değil saçlarını kısaltmalarını tercih ederler.

915- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Ebû Dâvûd, Hemmâm, Hılas'tan bu hadisin bir benzerini aktardı ve rivâyette **"Ali"**yi zikretmedi.

bölüm: 76

Ø kurban günleri ibadetlerde sırayı şaşıranın durumu

916- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'e kurban kesmeden tıraş oluverdim diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **Kurbanını kes zararı yok"** buyurdular. Bir diğer kimse: Şeytanı taşlamadan önce kurban kestim, diye sordu. **"Şeytanı taşla zararı yok"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Hac: 87; İbn Mâce, Menasik: 74)

Tirmîzî: Bu konuda Ali, Câbir, İbn Abbâs, İbn Ömer, Üsâme b. Şerik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Amr hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir kısım ilim adamları ise: **"Bir kimse Hac ibadetlerinde birini diğerinden önce yaparsa kurban kesmesi gerekir"** derler.

bölüm: 77

Ø ihramdan çıkıp güzel koku sürünüp ziyaret tavafını yapmak

917- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i ihrama girmeden önce ve ihramı çıkarıp Ka'be'yi tavaf etmeden önce misk kokusuyla kokulandırırdım."** (Buhârî, Hac: 18; Müslim, Hac: 7)

ž Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamlarının görüşü ve uygulamaları bu hadise göredir ve şöyle derler: **"İhramlı kimse bayramın birinci günü şeytanı taşlar kurbanını keser saçını tıraş eder veya kısaltırsa hanımına yaklaşmak dışında her**

şey helal olmuş olur.” Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Ömer b. Hattâb’ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **“Bu vazifeleri yapan kimseye kadın ve güzel koku dışında her şey helaldir.”** Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve daha sonraki dönemlerin alimlerinden bir kısmının görüşü bu şekildedir. Küfeliler de aynı görüştedirler.

bölüm: 78

Ø hacta telbiye getirmeye ne zaman son verilir?

918- Fadl b. Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife’den, Minâ’ya, kadar beni binitinin arkasına almıştı, bayramın ilk günü şeytan taşlayınca kadar telbiye getirmeye devam etti.”** (Müslim, Hac: 67; Nesâî, Menasik: 229)

ž Bu konuda Ali, İbn Mes’ûd ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Fadl hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Hacılar şeytan taşlayıncaya kadar telbiyeye devam ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

bölüm: 79

Ø Umrede telbiye getirmeye ne zaman son verilir?

919- İbn Abbâs (r.a.), merfu olarak rivâyet ettiği hadisinde şöyle diyor: **“Rasûlullah (s.a.v.), umrede Hacer-ül Esvedi istilam ettiği ana kadar telbiyeye devam ederdi.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 28)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Çoğu ilim adamları bu hadisle amel ederek, umre yapan kimsenin Hacer-ül Esvedi istilam edinceye kadar telbiyeye devam etmesi kanaatindedirler.

Kimi ilim adamları ise umre yapan kimse ihrama girdiği andan itibaren telbiyeye başlar Mekke evleri görününceye kadar yol boyunca devam eder derler. Uygulama bu hadisle olup Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk’ta aynı görüştedirler.

bölüm: 80

Ø ziyaret tavafı gece yapılabilir mi?

920- İbn Abbâs ve Âişe (r.anhüma)’dan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) ziyaret tavafını geceye geciktirirdi.”** (İbn Mâce, Menasik: 77)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ziyaret tavafının geceye ertelenmesine izin vermişlerdir. Bir kısmı ise bayramın birinci günü yapılması kanaatindedir. Kimi ilim adamları da tüm kurban bayramı günlerinde de yapılabilir diyerek genişlik göstermişlerdir.

bölüm: 81

Ø mekke ile Minâ arasındaki batha vadisine inmek gerekir mi?

921- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, Batha vadisine inerlerdi.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 44; Buhârî, Hac: 147)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ebû Rafi’ ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi sahih hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrezzak’ın, Ubeydullah b. Ömer’den rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları Batha’ya inmenin vâcib değil müstehab olduğu görüşündedirler. İsteyen iner derler. **Şâfii şöyle der:** Bathaya inmek hac ibadetinden bir parça değildir. Rasûlullah (s.a.v.)’in konakladığı bir yerdir.

922- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Hasbeye inmek ibadet değildir. Rasûlullah (s.a.v.)’in konakladığı bir yerdir.”**

***** Hasbe, Batha, Ebtah, Mahsab bu vadinin değişik isimleridir. (Buhârî, Hac, 147; Müslim, Hac: 58)

ž **Tirmîzî:** Tahsîb; Ebtah'a inmek demektir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 82

Ø batha vadisine inmek hac görevlerinden bir parça mıdır?

923- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebtah'ta konakladı çünkü bu yol Medîne'ye çıkışın daha kolay olmasındandır."** (Buhârî, Hac: 147)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn ebî Ömer, Sûfyân ve Hişâm b. Urve'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 83

Ø çocuğun hacca götürülmesi

924- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kadın çocuğunu Rasûlullah (s.a.v.)'e uzatarak: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bu çocuk için de hac olabilir mi?** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Evet sana da sevap vardır"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Câbir hadisi garibtir.

925- Sâib b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Babam, Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bana hac yaptırdı ve ben o anda yedi yaşındaydım."** (İbn Mâce, Menasik: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

926- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den Muhammed b. Tarîf'in hadisinin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. Münkedir'den bu hadis mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları, küçük yaşta hacceden çocuğa büyüyünce haccetmesi gerektiği görüşünde ittifak etmişlerdir. İslamın emri olan hac yerine getirilmiş olmaz. Aynı şekilde köle de köleliği esnasında hacceder sonra da hürriyetine kavuşturulursa ileride haccetme imkanı bulursa haccetmesi gerekir. Köleliği esnasında yaptığı hac farz olacak olan haccın yerine geçmez. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

bölüm: 84

Ø çocuk haccederse şeytan taşlamayı kim yapmalı?

927- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile haccettiğimizde kadınların yerine telbiye getirir ve çocukların yerine de şeytan taşlardık."** (İbn Mâce, Menasik: 68)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir, hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İlim adamları kadının yerine başkasının telbiye getiremeyeceği üzerinde ittifak etmişlerdir. Kadın kendisi telbiye getirmelidir, telbiye getirirken yüksek sesle getirmesi mekruhtur.

bölüm: 85

Ø yaşlı kimsenin yerine kim haccetmelidir?

928- Fadl b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Has'am kabilesinden bir kadın; **"Ey Allah'ın Rasûlü! Babama hac farz oldu kendisi çok ihtiyar olup binit üzerine binip yolculuk yapamaz"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.);

“Onun yerine sen hac yapıver” buyurdular. (Buhârî Cezaus Sayd: 34; İbn Mâce, Menasik: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Büreyde, Husayn b. Avf, Ebû Rezîn el Ukaylî, Sevde b. Zem’a ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Fadl b. Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs Husayn b. Avf el Müzenî’den de bir benzeri rivâyet edilmiştir.

Yine aynı şekilde İbn Abbâs’tan, Sinan b. Abdillah el Cühenî ve halasından da rivâyet edilmiştir. Sadece İbn Abbâs’tan da rivâyet edilmiştir.

Bu rivâyetler hakkında Muhammed’e sordum şöyle dedi: **“Bu konuda en sahih rivâyet İbn Abbâs’ın Fadl b. Abbâs’tan rivâyetidir. Belki de İbn Abbâs bu hadisi Fadl ve daha başkalarından işitmiş sonra da mürsel olarak rivâyet etmiş ve işittiği kimseleri söylememiş olabilir.”**

Tirmîzî: Bu konuda Peygamber (s.a.v.)’den sahih pek çok hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel ederler. Sevrî İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk aynı görüşte olup ölen kimse adına hac yapılabileceği kanaatindedirler.

Mâlik ise şöyle der: **“Kendi yerine hac yapılmasını vasiyet ederse ölen kimse yerine bir başkası hac yapabilir.”**

Bazı ilim adamları ise: **“Yaşlı haccedemeyecek durumda olan bir kimse adına da hac yapılabilir”** demektedirler ki İbn’ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

bölüm: 86

Ø ölen kimsenin yerine başkası hac yapabilir mi?

929- Abdullah b. Büreyde (r.a.)’ın babasından rivâyete göre: **“Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek, annem hac yapmadan öldü onun yerine haccedebilir miyim?** Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de **“evet onun yerine hac yap”** buyurdular. (Buhârî, Cezaüs Sayd: 33; İbn Mâce, Menasik: 9)

ž Bu hadis sahihtir.

bölüm: 87

Ø hac ve umre yapamıyacak kimse yerine hac ve umre yapılabilir mi?

930- Ebû Rezîn el Ukaylî’den rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek **“Ey Allah’ın Rasûlü! Babam çok yaşlıdır, hac ve umre yolculuğuna gücü yetmez”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Babanın yerine hac ve umre yapıver”** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 10; Buhârî, Cezaüs Sayd: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadiste umrenin zikredilmesi bir başkası adına umre yapılabileceğini göstermek içindir.

Ebû Rezîn el Ukaylî’nin adı Lakît b. Âmir’dir.

bölüm: 88

Ø umre yapmak vâcib midir değil midir?

931- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)’e umre yapmak vâcib midir? Diye soruldu da Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Hayır, fakat umre yapmak değerli ve faziletli bir ibadettir”** buyurdular. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları umre vâcib değildir derler. Hac ve umreye iki hac denirdi. Kurban bayramında yapılana “Haccul Ekber” (Büyük Hac) Umreye de “Haccul Asğar” (Küçük Hac)

Şâfii diyor ki: Umre yapmak Rasûlullah (s.a.v.)’in sünnetlerindendir. Umrenin terk edilebileceğine dair ruhsat veren hiçbir delil bilmiyoruz. Nafile ibadet olduğuna dair sağlam bir rivâyet yoktur. Peygamber

(s.a.v.)’den nafile ibadet olduğuna dair yapılan rivâyet ise zayıf olup bu tür rivâyetler delil olarak ortaya konulamaz. İbn Abbâs’ın umre yapmayı vâcib gördüğü rivâyeti de bize ulaşmış durumdadır.

Tirmîzî: Tüm bu sözler Şâfii’nin sözleridir.

bölüm: 89

Ø umre hac aylarında yapılabilir mi?

932- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Umre kıyamete kadar hac aylarına girmiştir.”** (Müslim, Hac: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Suraka b. Cu’şum, Câbir b. Abdullah’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Bu hadisin manası: **“Hac aylarında umre yapmakta sakınca yoktur”** demektir. Şâfii, Ahmed ve İshâk hadisi bu şekilde tefsir etmektedirler. Hadisinin anlamı şöyledir: Cahiliye dönemi insanları hac aylarında umre yapmazlardı. İslam gelince Peygamber (s.a.v.) buna ruhsat verdi ve **“Umre kıyamete kadar hac aylarına girdi”** buyurdu. Yani hac aylarında umre yapmakta bir sakınca yoktur. Hac ayları Şevval, Zilkâde ve Zilhicce’den on gündür. Hac yapacak kimsenin hac aylarında ihrama girmesi gerekir. Haram aylar: **Recep, Zilkade, Zilhicce ve Muharrem**’dir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları böyle demektedirler.

bölüm: 90

Ø umre yapmanın değeri ve fazileti

933- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Umre ikinci bir umreye kadar yapılan günahlara keffarettir. Kabul edilmiş haccın karşılığı ise ancak Cennettir.”** (Buhârî, Umre: 1; Müslim, Hac: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 91

Ø mekke içerisindeki Ten’ım mescidine giderek ihrama girip umre yapmak

934- Abdurrahman b. ebî Bekir (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. ebî Bekir’e emrederek Âişe (r.anha)’yı Ten’ım’de ihrama girdirip umre yaptırmasını emretti.”** (Buhârî, Umre: 6; Müslim, Hac: 17) ***(Bu tür umre yapmak adet hali gören kadınlar için geçerlidir herkesin fazladan umre yapması için bir model değildir. Bu gün hacca ve umreye gidenlerin üç beş sekiz umre yapıverdim demelerinin Peygamber (s.a.v.) sünnetinde bir yeri yoktur.)***

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 92

Ø mekke içerisindeki ci'rane mescidine giderek ihrama girip umre yapmak

935- Muharriş el Ka'bî (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ci'rane’den umreye niyet ederek geceleyin çıktı. Mekke’ye geceleyin girdi umresini yaptı aynı gece Mekke’den çıkarak Ci'rane’de sabahladı sanki geceyi orada geçirmiş gibi ertesi gün güneş batıya kayınca, Batnı Serif bölgesinden çıktı. Yolu; Batnı Serif’den, Müzdelife yolunu takip ederek gitti bundan dolayı yaptığı umre insanlara gizli kaldı.”** (Ebû Dâvûd, Menasik: 79; Nesâî, Menasik: 104)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Muharriş el Ka'bî'nin bu hadisten başka bir rivâyetini bilmiyoruz. Bu rivâyette mevsul yolla gelmiş olabilir denilmektedir.

bölüm: 93

Ø Rasûlullah (s.a.v.) recep ayında umre yapmış mı?

936- Urve (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'e; **"Rasûlullah (s.a.v.) hangi ayda umre yapmıştır"** diye soruldu. Recep ayında diye cevap verdi. Bunun üzerine Âişe (r.anha) şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) her umre yaptığında İbn Ömer onun yanında bulunmuştur, Rasûlullah (s.a.v.); Recep ayında asla umre yapmamıştır."** (İbn Mâce, Menasik: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Muhammed'den şöyle dediğini işittim: Habib b. ebî Sabit Urve b. Zübeyr'den hadis işitmemiştir.

937- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yaptı onlardan biri recep ayında idi."** (Buhârî, Umre: 3; İbn Mâce, Menasik: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 94

Ø Rasûlullah (s.a.v.), zilkade ayında umre yapmış mıdır?

938- Berâ b. Âzıb (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Zilkade ayında umre yapmıştı."** (Buhârî, Umre: 3; İbn Mâce, Menasik: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 95

Ø ramazan ayında yapılan umrenin sevâbı

939- Ümmü Ma'kıl (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayında yapılan umre hacca bedeldir."** Yani hac gibi sevâb kazandırır. (Ebû Dâvûd, Menasik: 79; İbn Mâce, Menasik: 45)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Câbir, Ebû Hüreyre, Enes ve Vehb b. Hanbeş'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Vehb b. Hanbeş'e; Herem b. Hanbeş'te denilir.

Beyan ve Câbir rivâyetlerini Şa'bi ve Vehb b. Hanbeş'den diyerek yaparlar. Dâvûd el Evdî ise: Şa'bi ve Harem b. Hanbeş'den diyerek rivâyet ederler. Fakat doğru olan: **"Vehb b. Hanbeş"** şeklindedir.

Ümmü Ma'kıl hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Ramazanda yapılan umrenin bir hacca denk sevap kazandırdığı Rasûlullah (s.a.v.)'den sabit olmuştur.

İshâk ise şöyle der: Bu hadisin manası şöyle anlaşılmalıdır. Peygamberimizden rivâyet edilen; **"Kim ihlas sûresini okursa Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur"** hadisi gibi anlaşılmalıdır. Yani üç ihlas okumakla Kur'ân'ın tamamı okunmuş olmayacağı gibi Ramazanda umre yapmakla da hac yapılmış sayılmaz.

bölüm: 96

Ø hac günlerinde rahatsızlanıp hac yapamayan bir sonraki sene yapar

940- İkrime (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Haccac b. Amr, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini bize aktarmıştır: **"Kimin bir organı kırılır, sakatlanır ve hastalanır da o yıl hac yapamaz ise bir sonraki yıl hac yapması gerekir."** İkrime dedi ki: Ben bu hadisi İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'ye sordum râvîlerden Haccac es Savvaf doğru söylemiştir. Dediler. (Ebû Dâvûd, Menasik: 43; İbn

Mâce, Menasik: 85)

ž İshâk b. Mansur, Muhammed b. Abdullah el Ensarî yoluyla Haccac'tan bu hadisin benzerini bize rivâyet etti ve şöyle dedi: Haccac b. Amr **"Bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den söylerken işittim"** dedi.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi bu şekilde veya bunun benzeri olarak **"Haccac es Savvaf"** tan rivâyet etmiştir. Ma'mer ve Muaviye b. Sellam bu hadisi Yahya b. ebî Kesir'den, İkrime'den, Abdullah b. Rafi'den, Haccac b. Amr'dan rivâyet etmiştir. Haccac es Savvaf rivâyetinde Abdullah b. Rafi'i zikretmemiştir. Hadisçiler yanında Haccac güvenilir ve hafız bir kimsedir. Muhammed'den işittim Ma'mer ve Muaviye b. Sellam'ın rivâyetleri daha sahihtir. Abd b. Humeyd, Abdurrezzak yoluyla Ma'mer'den, Yahya b. ebî Kesîr'den, İkrime'den Abdullah b. Rafi'den, Haccac b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 97

Ø zamansız olarak hastalanabilen kimsenin şartlı olarak hacca niyet etmesi

941- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Zübeyr'in kızı Dubaa, Peygamber (s.a.v.)'e gelerek şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ben haccetmek istiyorum niyetimle şart koşabilir miyim?** Rasûlullah (s.a.v.) de; **"Evet"** dedi. Dubaa: **"Nasıl söylemeliyim"** deyince; **"Lebbeyk Allah'ım lebbeyk bulunduğum yerden başlayarak beni alıkoyacağın yer ve zamana kadar"** de buyurdular. (Müslim, Hac: 15; Nesâî, Menasik: 60)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Esma binti ebî Bekir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.ilim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şartlı olarak hac yapılabileceği görüşündedirler ve şöyle derler: Şart koşar ve bir hastalık veya engel ortaya çıkarsa o anda ihramdan çıkabilir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise şartlı hac yapılamaz demekte ve **"Şart koşsa da ihramından çıkamaz"** diyerek bu kimsenin de normal hac yapan kimse gibi kabul etmişlerdir.

bölüm: 98

Ø şartlı hacca niyet etmek bir sünnet midir?

942- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Sâlim; Hacca giderken şart koşmayı hoş karşılamaz ve derdi ki: **"Peygamber (s.a.v.)'in sünneti size yeterli değil midir?** (Yani o yapmış mıdır diyerek böyle bir hadisten haberi olmadığını ortaya koymuş oldu) (Nesâî, Menasik: 59; Müslim, Hac: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 99

Ø ziyaret tavafını yapan ve hayız gören kadının durumu

943- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Huyey'in kızı Safiyye'nin, Minâ günlerinde hayız gördüğü Rasûlullah (s.a.v.)'a aktarıldı da bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Bizi Mekke'de bekletecek mi?** dedi. **"O, ziyaret tavafını yapmıştı"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"O halde mesele yok"** buyurdular. (Müslim, Hac: 67; Ebû Dâvûd, Menasik: 80)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadise göredir ve; Kadın ziyaret tavafını yaptıktan sonra hayız görürse Mekke'den ayrılabilir ona bir şey lazım gelmez. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

944- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kim hac yaparsa**

hac'taki son görevi Ka'be'yi tavaf etmek olsun ancak o günler de hayızlı olan kadınlar bunun dışındadır. Rasûlullah (s.a.v.) onların veda tavafını yapmadan Mekke'den ayrılmalarına izin vermiştir." (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır.

bölüm: 100

Ø hayızlı kadın hac görevlerini nasıl yapacaktır?

945- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hac günlerinde hayız gördüm. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi tavaf etmek dışında tüm gerekenleri yapmamı bana emretti."** (Buhârî, Hayz: 8; Müslim, Hac: 67)

ž **Tirmîzî:** İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar yani: **"Hayızlı kadın tavaf dışında haccın tüm gereklerini yerine getirir."**

Bu hadis aynı şekilde Âişe'den başka yönden de rivâyet edilmiştir. Ziyâd b. Eyyûb, Mervan b. Şûca' el Cezerî; Husayf, İkrime, Mûcâhid, Atâ ve İbn Abbâs'tan, Rasûlullah (s.a.v.)'e nispet ederek şu hadisi bize aktarmışlardır: "Doğum yapan ve hayızlı kadın guslederek ihrama girer hacla alakalı tüm yapılacakları yapar sadece temizleninceye kadar Ka'be'yi tavaf edemez.

Tirmîzî: Bu hadis bu yönüyle garibtir.

bölüm: 101

Ø hac ve umreyi yapan kimsenin son vazifesinin ka'be'yi tavaf oluşu

946- Hâris b. Abdullah b. Evs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Her kim hac ve umre yaparsa son yapacağı vazifesi Beytullahı tavaf etmek olsun."** Bunun üzerine Ömer dedi ki: **"Yaptığın şeyle ellerin kırılsın bunu Peygamber (s.a.v.)'den işittin de bize haber vermedin öyle mi?"** (Ebû Dâvûd, Menasik: 85; Müslim, Hac: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hâris b. Abdullah b. Evs hadisi garibtir. Pek çok kimse bu hadisi Haccac b. Ertae'den buradaki gibi rivâyet etmişlerdir. Rivâyetlerin bazısının senedinde Haccac'a aykırı rivâyetle bulunulmuştur.

bölüm: 102

Ø Rasûlullah hac ve umrenin tavafını tek tavafla yaptı

947- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir ihram ve bir niyet ile Haccı Kıran yaptı hac ve umresi için tek bir tavaf yaptı."** (Nesâî, Menasik: 144; Ebû Dâvûd, Menasik: 53)

ž Bu konuda İbn Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiinden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Haccı Kıran yapan kimse umresi ve haccı için tek tavaf yapar. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları ise: **"İki tavaf ve iki sa'y yapar"** derler. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

948- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim hac ve umreyi bir niyetle yapmaya niyet eder ve ihrama girerse ihramdan çıkıncaya kadar her ikisi için de bir tavaf ve bir sa'y yapması yeterlidir."** (İbn Mâce, Menasik: 39; Buhârî, Hac: 77)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahih garibtir. Pek çok kişi bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den rivâyet ediyor ve hadisin senedini Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar ulaştırmıyorlar ki. O rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 103

Ø Minâ dönüşü mekke'de üç gün kalabilir

949- Alâ b. Hadramî (r.a.)'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre: (Mekke fethedilmeden önce) **"Medîne'ye hicret edip de hac yapan kimseler hac ibadetlerini bitirdikten sonra Mekke'de üç gün kalabilirler."** (Müslim, Hac: 81)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Aynı sened ile başka şekilde de merfu olarak rivâyet edilmiştir.

bölüm: 104

Ø hac ve umre dönüşünde yapılacak dua

950- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir savaştan veya hacdan veya bir umreden dönüşünde bir dağ eteğine veya bir bayıra çıktığında üç defa tekbir alır ve şöyle dua ederdi: **"Allah'tan başka gerçek ilah yok tek olarak O var, O'nun ortağı yok, mülk ve saltanat onundur. Her türlü eksiksiz övgüler ona mahsustur ve onun her şeye gücü yeter. Allah'a döneriz daima tevbe eder, kulluğumuzu daima ona yaparız. Seyahat edenler, secde edenler! Rabbimize hamd edenleriz. Allah verdiği sözde doğru ve gerçekleştirendir. Kuluna yardım eden ve tek başına tüm küfür ordularını yok edendir."** (Buhârî, Cihad: 132; Müslim, Hac: 76)

ž Bu konuda Berâ, Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 105

Ø ihramlı durumda ölen nasıl defnedilir?

951- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta idik ihramlı iken deveden düşüp boynu kırılarak ölen bir adam gördü ve şöyle buyurdu: **"Onu su ve sidr ile yıkayın iki parça olan ihramıyla kefenleyin başını da örtmeyin çünkü o kıyamet günü ihramlı olarak ve telbiye getirerek diriltilecektir."** (Buhârî, Cezaus Sayd: 31; Müslim, Hac: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise: İhramlı kimse ölünce ihramın geçerliliği kalmaz ihramlı olmayan kimseye yapılan işlemler yapılır, derler.

bölüm: 106

Ø ihramlı kimse hastalanırsa tedavi olabilir mi?

952- Nübeyh b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, Ömer b. Ubeydullah b. Ma'mer ihramlıyken gözlerinden rahatsızlandı ve Ebân b. Osman'a sordu o da: Acı olan göz tedavisinde kullanılan sabır çekinmesini (sürme çeker gibi) tavsiye etmiş ve Osman b. Affân'ın bu durumu Rasûlullah (s.a.v.)'den bize aktardığını bildirmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) gözünden rahatsız olana **"sabır çekmesini"** emretmişti. (Müslim, Hac: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve ihramlının

içersinde güzel koku bulunmayan herhangi bir ilaçla tedavi görmesinde bir sakınca görmezler.

bölüm: 107

Ø iharamlı iken tıraş olan kimsenin cezası nedir?

953- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye'de Mekke'ye girmeden önce ihramlıyken tencere altında ateş yakarken ve bitler yüzüne dökülürken ona uğradı ve **"Başındaki haşereler sana zarar vermiyor mu?** Ka'b: **"Evet"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.); **"Tıraş ol, altı fakire bir farak sadaka ver.** -Farak üç ölçek hububat alan bir ölçü birimidir.- **"Veya üç gün oruç tut veya bir kurban kes."** İbn ebî Nüceyh: **"Bir koyun kes"** diye rivâyet etmiştir. (Müslim, Hac: 10; İbn Mâce, Menasik: 86)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. İhramlı tıraş olur veya ihramlı iken giyilmemesi gereken bir elbise giyerse veya güzel koku sürünürse; Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet edildiği şekilde keffâret gerekir.

bölüm: 108

Ø çoban ve benzeri işlerde çalışanların şeytan taşlamaları

954- Beddah b. Adıy (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) çobanların bir gün şeytan taşlamalarını bir gün de hayvanlarının başında kalmalarına izin verdi."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 77; Nesâî, Menasik: 225)

ž **Tirmîzî:** İbn Uyeyne de aynı şekilde rivâyet etmiştir. Mâlik b. Enes ise, Abdullah b. ebî Bekir'den, babasından, Ebûl Beddah b. Âsım b. Adiyy'den ve babasından rivâyet ediyor ki Mâlik'in rivâyeti daha sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı çobanların bir gün taşlayıp bir gün bırakmalarına izin vermişlerdir. Şâfii bunlardandır.

955- Âsım b. Adiyy (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), çobanların Minâ'da gecelemeyi bırakıp bayramın birinci günü şeytanı taşlamalarını sonraki taşlamaları da bir araya getirerek değişik bir günde yapmalarına izin vermiştir."**

Mâlik diyor ki: Abdullah b. ebî Bekir'in şöyle söylediğini sanıyorum: **"İlk günde taşlarlar nefr gününde ise diğerlerini taşlarlar."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 77; Nesâî, Menasik: 225)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn Uyeyne'nin Abdullah b. ebî Bekir'den rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 109

Ø başkasının niyetine bağlanarak ihrama girilebilir mi?

956- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: Ali, Yemen'den Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi ve hangi niyetle ihrama girdin dedi. Ali de dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) hangi niyetle ihrama girdiyse ben de o niyetle girdim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Kurbanımı yanımda getirmiş olmasaydım ben de ihramdan çıkardım"** buyurdular. (Buhârî, Hac: 32; Müslim, Hac: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yönüyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 110

Ø hacc'ül ekber ne demektir?

957- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e Hacc’ül Ekber hangi gündür? Diye sordum; **“Bayramın ilk günüdür”** buyurdular. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

958- Yine Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Hacc’ül Ekber günü Kurban bayramının birinci günüdür.”** (Nesâî, Menasik: 134)

ž **Tirmîzî:** Ali bu hadisi merfu olarak değil kendi sözü olarak aktarmıştır ki öncekinden daha sahihtir. İbn Uyeyne’nin bu hadisi mevkuf olarak rivâyet etmesi, Muhammed b. İshâk’ın, merfu olarak rivâyetinden daha sahihtir. Pek çok hadis hafızı bu hadisi Ebû İshâk’tan, Hâris’den, Ali’den mevkuf olarak bize aktarmışlardır. Yine Şu’be Ebû İshâk’tan, Abdullah b. Mürre’den, Hâris’den ve Ali’den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 111

Ø hacer-ül esved’le Rükn-ü yemanî’yi selamlamanın değeri ve kıymeti

959- Ubeyd b. Umeyr (r.a.)’ın babasından rivâyete göre: İbn Ömer; Ka’be’nin, Hacer-ül Esved ve Rükn-ü Yemanî denilen köşelerine gelince oralara el sürebilmek için aşırı bir gayret ederdi. Bunun üzerine Ey Ebû Abdurrahman dedim; Peygamber (s.a.v.)’in ashabından iki rükne karşı el sürebilmek için aşırı gayret ediyorsun nedendir acaba?

İbn Ömer dediki: Öyle yapıyorsam şunu iyi bil ki; Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim; **“Onlara el sürmek günahlara keffarettir”** buyurdu. Yine ondan işittim: **“Kim, Ka’be’yi yedi defa tavaf edip bunu güzelce yaparsa bir köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevap kazanır.”** Yine ondan işittim: **“Her kim Ka’be’yi tavaf esnasında attığı her bir adım sebebiyle Allah, bir günahını siler ve bir sevap yazar”** buyurdu. (Nesâî, Menasik: 149)

ž **Tirmîzî:** Hammad b. Zeyd, Atâ b. Sâib’den, İbn Ubeyd b. Umeyr’den, İbn Ömer’den benzeri şekilde de rivâyet etmiştir. Fakat bu rivâyetinde **“babasından”** dememiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 112

Ø tavaf yapılırken konuşulur mu?

960- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ka’be etrafında tavaf etmek namaz kılmak gibidir ancak tavafta konuşabilirsiniz. Her kim tavaf esnasında konuşacaksa hayırlı şeyler konuşsun.”** (Nesâî, Menasik: 135; Buhârî, Hac: 65)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis İbn Tavus ve başkaları tarafından, Tavus’tan ve İbn Abbâs’tan mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup sadece Atâ b. Sâib’in rivâyetiyle merfu olarak bilmekteyiz. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve: **“Zaruret olmadıkça tavaf anında konuşulmamasını Allah’ı zikretmek ve ilim öğrenmek gibi konuların konuşulmasını müstehab görmektedirler.”**

bölüm: 113

Ø hacer-ül esved kıyamette şâhidlik yapacak mıdır?

961- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Hacer-ül Esved hakkında şöyle buyurmuştur: **“Allah kıyamet günü Hacer-ül Esved’i mahşer yerine getirecektir, ve onun iki gözü olacak onlarla görecek bir dili olacak**

onunla konuşacak ve kendisine istilam edenlere şâhidlik yapacaktır.” (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 114

Ø ihramlı kimse yağ sürünebilir mi?

962- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı iken içerisine koku karıştırılmamış zeytin yağı ile yağlanırdı.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Mukattet:** Güzel koku karıştırılmış demektir.

bölüm: 115

Ø hac günlerinde kişinin zemzem suyunu yanında taşıması

963- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir: **“Âişe, zemzem suyunu hac günlerinde yanında bulundurur ve Rasûlullah (s.a.v.)’in de yanında taşıdığını haber verirdi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz.

bölüm: 116

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’den bazı hac görevlerini nerede yaptığı

964- Abdulaziz b. Rüfey (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik’e Rasûlullah (s.a.v.)’den duyup gördüğün bazı şeylerden bana bahset dedim. **“Zilhiccenin sekizinci günü öğle namazını nerede kıldı?** Dedi ki: **“Minâ’da. Minâ’dan dağılma günü ikindi namazını nerede kıldı?** Dedim. **“Ebtah”** ta dedi ve sonra şöyle devam etti: **“Hac görevlerini yaptıracak olan yetkilinin yaptığı gibi yap.”** (Buhârî, Hac: 58; Müslim, Hac: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sevrî’den İshâk b. Yusuf el Ezrak’ın rivâyeti olarak ta garibtir.

8: CENAZE BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø hastalıklarımız bize sevap kazandırır mı?

965- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min bir kişiye bir diken batsa veya başına daha büyük bir musibet gelse Allah o yüzden o kulun bir hatasını siler ve derecesini de yükseltir."** (Müslim, bir Sıla: 14; Buhârî, Merda: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sa'd b. ebî Vakkâs, Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme, Ebû Saîd, Enes, Abdullah b. Amr, Esed b. Kürz, Câbir b. Abdillah, Abdurrahman b. Ezher ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

966- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min bir kişiye dokunan yorgunluk, üzüntü, hastalık ve kendisini üzecek her şeyden dolayı Allah onun bir kısım günahlarını silip örter."** (Buhârî, Merda: 1; Müslim, Birr ve Sıla: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda bu hadis hasendir.

Tirmîzî: Carud'tan işittim Veki'den naklederek şöyle diyordu: Kederlenmenin günahlara keffâret olduğu ancak bu hadisle duyulmuş oldu.

Tirmîzî: Bazı kimseler bu hadisi Atâ b. Yesâr ve Ebû Hüreyre'den de rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø hasta ziyaret etmenin sevâbı

967- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslüman, Müslüman kardeşine hasta ziyaretinde bulunduğu vakit Cennet bahçelerinde meyve topluyor demektir."** (Buhârî, Merda: 4)

ž Bu konuda Ali, Ebû Musa, Berâ, Ebû Hüreyre, Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sevbân hadisi hasen sahihtir. Ebû Gıfâr ve Âsım el Ahvel bu hadisi Ebû Kılâbe'den, Ebûl Eş'as'tan, Ebû Esma'dan ve Sevbân'dan benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Muhammed'den işittim diyordu ki: Kim bu hadisi Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan rivâyet ederse o rivâyet daha sahihtir.

Muhammed diyor ki: Ebû Kılâbe'nin bu hadisten başka tüm rivâyetleri Ebû Esma'dan olup, bence bu hadisi de Ebûl Eş'as ve Ebû Esma,dan olup bence bu hadisi de Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan rivâyet etmiştir.

968- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiş olup şu ilave vardır: **"Cennetin hırfesi nedir?"** Buyurdular ki: **"Cennet meyvelerini toplamak demektir."** (Buhârî, Merda: 4)

ž Ahmed b. Abde ed Dabbî, Hammad b. Zeyd, Eyyûb, Ebû Kılâbe, Ebû Esma ve Sevbân yoluyla Hâlid'in hadisinin bir benzerini bize rivâyet etmişler ve **"Ebûl Eş'as"** ismini zikretmemişlerdir.

Tirmîzî: Bazıları da Hammad b. Zeyd diyerek rivâyet edip hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar çıkarırlar.

969- Süveyr (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali, elimden tuttu ve haydi beraberce oğlum Hüseyin'e hastalık ziyaretinde bulunalım dedi. Bir de baktık ki Ebû Musa'da orada Ali (a.s.)'a dedi ki: **"Ey Ebû Musa normal ziyaret maksadıyla mı geldin yoksa hasta ziyareti için mi?"** Ebû Musa:

“Hayır hasta ziyareti için geldim deyince; Ali dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den duydum şöyle buyurmuştu: **“Bir Müslüman diğer bir Müslüman’ı hastalandığında sabahleyin ziyarette bulunursa yetmiş bin melek akşama kadar o kimsenin bağışlanmasına dua ederler. Eğer akşam vakti ziyaret ederse yine yetmiş bin melek o kimseye sabaha kadar bağışlanması için dua ederler ve o kimse için Cennet’te hazırlanmış meyveler vardır.”** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 3; İbn Mâce, Cenaiz: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis değişik bir şekilde Ali’den rivâyet edilmiş olup kimi râvîler mevkuf olarak rivâyet ederek merfu hale getirmemişlerdir. Ebû Fahite’nin ismi Saîd b. Ilâka’dır.

bölüm: 3

Ø ölüm temenni edilmemeli

970- Hârise b. Mudarrib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Karnına ateşle dağlama yaptıran Habbab’ın yanına varmıştım. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından benim kadar bela ve sıkıntıyla karşılaşan kimse bilmiyorum. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir dirhem bulamaz idim. Şimdi ise evimin bir köşesinde kırk bin dirhemim var. Rasûlullah (s.a.v.) bize yasaklamamış olsaydı veya ölümü arzu etmeyi yasaklamamış olsaydı; çektiğim sıkıntılardan dolayı ölmeyi arzu ederdim.”** (Buhârî, Merda: 19; Müslim, Zikr Dua: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, Ebû Hüreyre ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Habbab hadisi hasen sahihtir. Enes b. Mâlik’den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **“Sizden biriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölmeyi arzu etmesin ve Allah’ım yaşamak hakkımda hayırlıysa beni yaşat; ölüm hakkımda hayırlı ise beni öldür”** desin.

971- Aynı şekilde Ali b. Hucr (r.a.); İsmail b. İbrahim’den ve Abdulaziz b. Suheyb’den ve Enes b. Mâlik’den benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 4

Ø hasta ziyaretinde hastaya dua okunur mu?

972- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Cibril, Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve **“Ey Muhammed hasta mısın? Bir şikayetin var mı?** dedi. Peygamber (s.a.v.)’de **“Evet”** deyince; Cibril: **“Allah’ın adıy ila sana zarar veren her şeyden her şahıs ve hased eden her gözden, senin korunmanı isterim. Yine Allah’ın adıyla senin korunmanı isterim. Allah sana şifalar versin”** diye dua etti ve böylece dua edilmesini öğretmiş oldu. (İbn Mâce, Tıp: 36)

973- Abdulaziz b. Suheyb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Ben ve Sabit, Enes’in yanına gitmiştik. Sabit dedi ki: **“Ey Ebû Hamza biraz rahatsızım”** Bunun üzerine Enes: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in okuduğu şekilde sana okuyayım mı?** Sabit’te **“Evet”** dedi. Bunun üzerine Enes: **“Allah’ım, ey insanların Rabbi, hastalık ve sıkıntıların gidericisi şifa ver sen şifa verensin senden başka şifa veren yoktur, öyle bir şifa ki hiçbir hastalık bırakmasın”** duasını yaptı. (Buhârî, Merda: 20; Ebû Dâvûd, Tıp: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis hakkında Ebû Zür'a'ya şöyle sordum: Abdulaziz'in, Ebû Nadre'den ve Ebû Saîd'den rivâyeti mi yoksa Abdulaziz'in, Enes'den rivâyeti mi daha sahihtir. Dedi ki: İkisi de sahihtir.

Yine bu hadis: Abdussamed b. Abdulvaris'in babasından, Abdulaziz b. Suheyb'den, Ebû Nadre, Ebû Saîd, Abdulaziz b. Suheyb ve Enes'den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 5

Ø vasiyyet etmenin tavsiye edilmesi

974- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Vasiyet edebilecek kadar malı bulunan bir kimsenin vasiyeti yanında yazılı bulunmaksızın iki gece bile geçirmesi caiz olmaz."** (Buhârî, Vesaya: 1; Müslim, Vasıyye: 1)

ž İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø malın ne kadarı allah yolunda vasiyyet edilebilir?

975- Sa'd b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) hasta iken ziyaretime geldi ve dedi ki: **"Malların konusunda vasiyetin varmı?" "Evet"** dedim. **"Ne kadarını?"** buyurdu. Ben de: **"Tüm malımı Allah yolunda vakfettim"** dedim. Bu sefer: **"Çocuklarına ne bıraktın?"** buyurdu. Ben de: **"Onlar zengin ve bolluk içindedirler"** dedim. O'da: **"Onda birini vasiyet et"** buyurdu. Sa'd diyor ki: **"Bu konuda daha fazlasını vasiyet edebilmek için direttim sonunda; "Üçte birini vasiyet et, üçte birde çoktur"** buyurdular. (Müslim, Vasıyye: 1; Buhârî, Vasiyet: 3)

ž Ebû Abdurrahman şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'in üçte bir de çoktur buyurmasından dolayı biz üçte birin altına inmesini müstehab görürüz.

Tirmîzî: Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sa'd hadisi hasen sahihtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir; **"Üçte biride çoktur"** veya **"Üçte biride büyüktür"** şeklinde de rivâyet edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, üçte birinden fazlasının vasıyyet edilmemesi görüşündedirler. Üçte birinin altına inmesini müstehab görürler. **"Sûfyân es Sevrî diyor ki:** Alimlerimiz vasiyetin dörtte bire inmeksizin beşte bir olarak yapılmasını müstehab görürler veya üçte bire varmaksızın dörtte bir vasiyyeti de hoş karşılamışlardır. Her kim malının üçte birini vasiyet etmişse başka da vasiyet için bir şey bırakmamış demektir. Ancak üçte biri vasiyet etmesi caizdir.

bölüm: 7

Ø ölüm anında hastaya telkin ve dua edilmesi

976- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölecek durumdaki hastalarınıza; "Lailahe illallah" sözünü söylemelerini telkin ediniz."** (Müslim, Cenaiz: 1; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ümmü Seleme, Âişe, Câbir ve Talha b. Ubeydullah'ın karısı Su'da el Mürriye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen garib sahihtir.

977- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle buyurdu: **"Hasta veya ölecek bir kimseye geldiğinizde hayır söyleyin çünkü melekler sizin söyleyeceklerinize Amin diyeceklerdir."**

Ümmü Seleme dedi ki: Kocam Ebû Seleme öldüğünde Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve Ebû Seleme öldü dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle de buyurdular: **"Allah'ım beni ve onu affet ve bana ondan daha hayırlısını ver."** Ben de aynen söyledim ve Allah ölen kocamdan daha hayırlısı olan Rasûlullah (s.a.v.)'i bana eş olarak verdi. (Müslim, Cenaiz: 2; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 15)

ž Şakîk: Selemenin oğlu Ebû Vâil el Esedî'dir.

Tirmîzî: Ümmü Seleme hadisi hasen sahihtir. Ölüm anında hastaya Lailahe illallah kelimesini telkin etmek müstehabtır. Bazı ilim adamları: **"Ölecek kimse bu sözü bir sefer söyler ve konuşmazsa fazla ısrar etmek gerekmez."** Abdullah b. Mübarek'den rivâyet edilmiştir. Kendi ölüm hastalığında iken bir adam Lailahe illallah sözünü telkin etti ve ısrarlı davrandı. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: Bir sefer söylediğim vakit başka söz söylemediğim sürece ben o söylediğim şey üzerinde sayılırım. Abdullah'ın bu sözünün manası şöyle olmalıdır. **"Rasûlullah (s.a.v.)'in son sözü Lailahe ilallah olan Cennete girer"** sözünü kastediyor olmalıdır.

bölüm: 8

Ø ölüm anındaki zorluklar

978- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ölüm anında yanında idim yanında içinde su bulunan bir su kabı vardı, elini o kabın içerisine daldırıp yüzünü siliyor ve şöyle diyordu: **"Allah'ım ölüm sancılarından ve ölümün şiddetinden dolayı bana yardım et."** (İbn Mâce, Cenaiz: 64)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

979- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ölümündeki şahid olduğum ağır durumdan dolayı hiç kimseye kolay ölümünden dolayı gıbta etmem."** (Nesâî, Cenaiz: 6)

ž **Tirmîzî:** Ebû Zür'a'ya bu hadis hakkında sordum ve şöyle dedim: Abdurrahman b. Alâ kimdir? Dedi ki: O Leccâc'ın oğlu Alâ'dır. O bu şekilde bilinir.

980- Alkame (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Mes'ûd'tan işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Mü'min alnı terleyerek ve sıkıntılı olarak ruhunu teslim eder ve ölür. Eşek ölümü gibi, ölümü sevmem."** Kendisine şöyle denildi: Eşek ölümü ne demektir? **"Ansızın ve çabucak ölümdür"** buyurdular. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 9

981- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece ve gündüz boyunca kulun işlediği amelleri muhafaza eden ve Allah'a sunan meleklerin bu sahifenin başında ve sonunda bir hayır varsa Allah şöyle buyurur: Ben bu kulumun bu sahifenin her tarafındaki günahlarını bağışladım."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 10

Ø mü'min alın teri çıkararak ölür

982- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mü'min ölümün şiddetinden veya Allah'ın**

bağışlamasına karşı mahcup oluşundan dolayı alnı terleyerek ölür.” (Nesâî, Cenaiz: 5; İbn Mâce, Cenaiz: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir. Bazı ilim adamları Katâde'nin, Abdullah b. Büreyde'den hadis işittiğini bilmiyoruz diyorlar.

bölüm: 11

Ø ölüm anında allah'ın rahmetini ümid, azabından korku gerekir mi?

983- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) ölmek üzere olan bir gencin yanına girdi ve: **“Kendini nasıl buluyorsun?”** diye sordu. Genç: “Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a yemin ederim ki Allah'ın bağışlamasını umuyor günahlarımdan da korkuyorum” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Böyle zamanlarda Allah, kulun kalbine gelen bu iki şeyden umduğunu kendisine verir korktuğu şeyden de onu kurtarır.”** (İbn Mâce, Zühd: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Sabit vasıtasıyla mürsel olarak rivâyet ederler.

bölüm: 12

Ø ağıt çığlık ve yaka paça yırtarak ölüm haberi yaymak hoş değildir

984- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi yaymayın çünkü bu cahiliyye dönemi adetlerindendir.”** Abdullah diyor ki: **“Na'y; Ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi ilan etmek demektir.”** (İbn Mâce, Cenaiz: 51; Nesâî, Cenaiz: 15)

985- Yine Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den merfu olmaksızın bu hadisin benzerini nakledilmiş olup; **“Na'y: ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi duyurmaktır”** sözü geçmemektedir.

ž **Tirmîzî:** Bu rivâyet Anbese'nin, Ebû Hamza'dan rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Hamza: Meymun el A'ver olup hadisçiler yanında pek sağlam bir kimse sayılmaz.

Tirmîzî: Abdullah hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamları na'yı hoş karşılamazlar ve na'yı: **“Falan kimse öldü cenazesinde bulunun diye özel görevlilerle ilan etmektir”** şeklinde tanımlarlar. Bazı ilim adamları ise: **Yakın ve akrabalarına bildirmekte bir sakınca yoktur”** derler. İbrahim'in şöyle dediği de rivâyet edilmiştir: **“Kişinin ölümü yakınlarına bildirmekte bir sakınca yoktur.”**

986- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ben öldüğüm zaman benim öldüğümü kimseye bildirmeyin çünkü na'y olabileceğinden korkarım çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'den na'yı yasakladığını işittim.”** (İbn Mâce, Cenaiz: 14)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø sabır, hadiselerin ilk anında yapılmalıdır

987- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sabr hadiselerin ilk anında yapılandır.”** (Buhârî, Cenaiz: 32; Müslim, Cenaiz: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

988- Yine Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sabr’ın değer ve kıymeti ilk anda yapılandır.” (Buhârî, Cenaiz: 32; Müslim, Cenaiz: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø ölen kişi öpülebilir mi?

989- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Maz’un’u ölümü anında ağlayarak veya gözlerinden yaşlar döküldüğü halde öptü.”** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 35; İbn Mâce, Cenaiz: 7)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Câbir ve Âişe’den de rivâyet olup bu kimseler şöyle derler: Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde Ebû Bekir, Peygamberimiz (s.a.v.)’i öpmüştü.

Tirmîzî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø ölen kimsenin yıkanması

990- Ümmü Atıyye (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in kızlarından biri vefat etmişti. Bunun üzerine: **“Rasûlullah (s.a.v.); O’nu, tek olarak, üç veya beş gerek duyarsanız daha fazla yıkayın su ve sidr ile yıkayın sonuncusunda ise kafur veya kafurdan bir parça koyarak yıkayın işiniz bitince bana bildirin buyurdu. Bizde işimiz bitince bildirdik. Bize kendi giydiği hıkv denilen elbisesini verdi ve bunu ona iç gömleği yapın buyurdular.”** (Buhârî, Cenaiz: 8; Müslim, Cenaiz: 12)

ž **Hüşeym diyor ki:** Bu hadisin başka rivâyetlerinde -belki Hişâm’da onlardan olabilir- Ümmü Atıyye şöyle demiştir: Onun saçını üç örgü halinde yapmıştık. **Yine Hüşeym diyor ki:** Zannedersem saçının örgüsünü arka tarafına getirdik dedi ve sözünü şöyle sürdürdü: Rivâyet edenler arasından Hâlid, Hafsa’dan, Muhammed’den Ümmü Atıyye’den naklederek şöyle dediler. Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle buyurdu: **“Cenazeyi yıkamaya sağ tarafından ve abdest organlarından başlayın.”**

Bu konuda Ümmü Süleym’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Atıyye hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

İbrahim Nehaî’den: Rivâyete göre, şöyle demektedir. Cenaze yıkamak aynen cünüplükten temizlenmek için yapılan yıkama gibidir.

Mâlik b. Enes der ki: Bizce cenaze yıkama işinde belli bir sınırlama ve belli bir yoktur. Cenaze tertemiz yıkanır.

Şâfii der ki: Mâlik kirden arındırılır ve temizlenir demekle kısa ve özlü konuşmuştur. Düz su veya sabun karıştırılmış su ile yıkarsa bu gusül yerine geçer. Fakat benim hoşuma giden üç ve üçten fazla yıkanmasıdır. Rasûlullah (s.a.v.)’in **“O’nu üç, beş kere yıkayın”** emrinden dolayı üçten eksik yıkanmamalıdır. Üçten az yıkamakla da kirden temizlenirse buda yeterlidir. Bizce Rasûlullah (s.a.v.)’in **“Üç, beş kere yıkayın”** sözü sınır koymadığı için sadece temizleyin anlamındadır. Fıkıhçılar da aynı kanaatte olup, hadisin manalarını daha iyi bilirler. Ahmed ve İshâk ta şöyle demektedirler: Yıkamalar su ve sidr ile olur sonuncusunda ise kafurdan bir parça atılarak yıkama bitirilmiş olur.

bölüm: 16

Ø misk güzel kokulardan mıdır?

991- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Güzel kokuların en iyisi misk’tir.”** (Müslim, Edeb: 5; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

992- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e

misk'den soruldu; **"O güzel kokuların en iyisidir"** buyurdular. (Müslim, Edeb: 5; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih olup bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise cenazeye misk sürmenin hoş olmadığı kanaatindedirler.

Tirmîzî: Müstemir b. Reyyan bu hadisi aynı şekilde Ebû Nadra'dan ve Ebû Saîd el Hudrî'den rivâyet etmiştir.

Ali diyor ki: Yahya b. Saîd şöyle der: Müstemir b. Reyyan güvenilir bir kimsedir.

Yahya der ki: Huleyd b. Cafer'de güvenilir bir kimsedir.

bölüm: 17

Ø cenazeyi yıkamak ve taşımaktan dolayı birşey gerekir mi?

993- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenazeyi yıkamaktan dolayı gusletmek, cenazeyi taşımaktan dolayı ise abdest almak gerekir."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen olup yine Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkayan kimse hakkında ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden bir kısım ilim adamları cenazeyi yıkayan kimsenin gusletmesi gerekir derken bir kısmı da abdest alması yeterlidir demektedirler.

Mâlik b. Enes der ki: Cenaze yıkayan kimsenin gusletmesini müstehab görürüm, vâcib olduğu kanaatinde değilim.

Şâfii'de: Aynı kanaattedir. **Ahmed'de der ki:** Cenaze yıkayan kimseye gusletmek gerekmez kanaatindeyim. Abdest almaya gelince; bu konuda söylenenlerin en azı abdest almaktır. **İshâk der ki:** Abdest almak mutlaka gereklidir.

Tirmîzî: Abdullah b. Mübarek'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkamaktan dolayı ne gusledilir nede abdest alınır.

bölüm: 18

Ø kefen nasıl olmalıdır?

994- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Beyaz elbise giyiniz çünkü en hayırlı elbiseleriniz beyaz renkli olanlardır. Ölülerinizi de beyaz kefenle kefenleyiniz."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 29; İbn Mâce, Cenaiz: 12)

ž Bu konuda Semure, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları beyaz kumaşla kefenlenmeyi müstehab görürler.

İbn'ül Mübarek der ki: Kişinin namaz kıldığı elbisesiyle kefenlenmesi bence daha sevimlidir.

Ahmed ve İshâk'ta şöyle derler: Bizce kefenin beyaz renkli ve güzel olanı daha sevimlidir.

bölüm: 19

Ø kefen nasıl olmalıdır?

995- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölen bir kimse adına yetkili olan kimse onun kefenini güzelinden yapsın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen garibtir.

İbn'ül Mübarek der ki: "Ölen kardeşinin kefenini güzelinden yapsın" sözü üzerine Sellam b. ebî Mutî' şöyle demektedir: "O kefen temiz olmalıdır, pahalı olması gerekmez."

bölüm: 20

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in kefenlenmesi nasıldı?

996- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), üç parça beyaz yemen kumaşı ile kefenlendi gömlek ve sarık yoktu.”** (Müslim, Cenaiz: 13; İbn Mâce, Cenaiz: 11)

ž **Tirmîzî:** Âişe (r.anha)’ya: **“İki parça kumaş birde çizgili kumaşla kefenlendiği söyleniliyor”** denilince, Âişe şöyle dedi: Çizgili bir kumaş getirildi fakat onunla kefenlenmeyip o kumaşı geri verdiler.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

997- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Hamza b. Abdulmuttâlib’i çizgili tek bir kumaşla kefenlemişti.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda; Ali, İbn Abbâs, Abdullah b. Muğaffel ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in kefeni hakkında değişik rivâyetler gelmiş olup bu konuda en sahih olan rivâyet Âişe’nin rivâyetidir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı ve sonraki dönem ilim adamlarının pek çoğu uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

Sûfyân der ki: Erkek üç kat elbiseyle kefenlenir; biri gömlek ikiside sargı olmak üzere imkan varsa üç sargıyla da olabilir. Sarılacak iki parça bulunmasa, tek parça bile yeterlidir. İki parça da yeterli olup üç parça olursa daha iyidir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olup: **“Kadın beş parça ile kefenlenir”** demektedirler.

bölüm: 21

Ø ölen kimsenin ailesine yemek götürülür mü?

998- Abdullah b. Cafer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cafer’in ölüm haberi gelince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cafer’in ailesi için yemek hazırlayın çünkü onları cenaze meşgul etti.”** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 25; İbn Mâce, Cenaiz: 59)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ölünün ailesinin sıkıntıyla meşgul olduklarından dolayı bir miktar yiyecek ile gitmeyi müstehab görmüşlerdir. Şâfii bu görüştedir.

Tirmîzî: Cafer b. Hâlid; Sare’nin oğludur ve güvenilir bir kimsedir. İbn Cüreyc kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 22

Ø ölen kimse için dövünmek yaka paça yırtmak doğru mudur?

999- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ölüm ve benzeri sıkıntılar anında yaka paça yırtan yanaklarını döven ve cahilce bağırıp çağıranlar bizden değildir”** (Buhârî, Cenaiz: 45; İbn Mâce, Cenaiz: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø ölü için yüksek sesle ağlanabilir mi?

1000- Ali b. Rebia el Esedî’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ensâr’dan Karaza b. Ka’b denilen bir adam öldü ona yüksek sesle ağlandı. Bunun üzerine Muğîre b. Şu’be gelerek minbere çıktı Allah’a hamd ve övgülerden sonra şöyle dedi: **“İslâm’da ölüye yüksek sesle ağlamak ta ne oluyor? Ben Rasûlullah (s.a.v.)’den kime yüksek sesle ağlanırsa kendisine yapılan bu feryat ve**

figandan dolayı o kimse azab olunur.” dediğini işittim. (Buhârî, Cenaiz: 45; İbn Mâce, Cenaiz: 24)

ž Bu konuda Ömer, Ali, Ebû Musa, Kays b. Âsım, Ebû Hüreyre, Cünade b. Mâlik, Enes, Ümmü Atıyye, Semure ve Ebû Malik el Eş'arî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Muğıre hadisi garib hasen sahihtir.

1001- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetimde dört özellik cahiliyye adetlerinden olup onları pek bırakmak istemezler. 1- Ölünün arkasından yüksek sesle ağlamak. 2- İnsanların şeref ve neseplerine dil uzatmak. 3- Bulaşıcılık (ki bir deve uyuz oldu, yüz deveyi uyuz yaptı ilk deveyi kim uyuz yaptı? 4- Yıldızlardan yağmur ve hava şartları hakkındaki tahminler ki; (falan yıldız vasıtasıyla bize yağmur yağdırıldı gibi sözler.)”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 24

Ø ölünün arkasından ağlanabilir mi?

1002- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ölen kimse arkasından ağlanırsa azâb görür.”** (Buhârî, Cenaiz: 32; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 25)

ž Bu konuda İbn Ömer ve Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ömer hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ölü arkasından ağlamayı hoş karşılamazlar ve **“Ölü arkasından ağlanmakla azâblandırılır”** derler ve uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

İbn'ül Mübarek diyor ki: Ölen kimse sağlığında ağlanmamasını duyurmuş ise kendisine bir şey olmayacağını ümit ederim.

1003- Ebû Musa el Eş'arî'nin babasından bize naklettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimse ölür de arkasından ağlayıcıları vah vah desteğimiz vah vah efendimiz ve benzeri ifadelerle ağlarlar ise o cenaze başına iki melek görevlendirilir ve itip kakarak sen böyle miydin derler.”** (İbn Mâce, Cenaiz: 54; Buhârî, Cenaiz: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 25

Ø ölü arkasından ağlamanın bir sınırı var mıdır?

1004- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **“Ölen kimse kendisine ağlandığı takdirde azâb görür.”** Bu rivâyeti duyunca Âişe dedi ki: Allah İbn Ömer'e acısın affetsin gerçekten yalan söylemedi ama herhalde yanıldı çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ölen bir Yahudi için şöyle demişti: **“Ölen kimse azâb görüyor arkasındakiler de ona ağlıyorlar.”** (Buhârî, Cenaiz: 43; Müslim, Cenaiz: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Karaza b. Ka'b, Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd ve Üsâme b. Zeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Âişe'den değişik şekillerde de rivâyet olunmuştur. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. İsra sûresi 15. ayetini bu anlamda yorumlamışlardır. Şâfii'nin görüşü budur.

1005- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf'ın elinden tutarak son anlarını yaşamakta olan oğlu İbrahim'in yanına vardılar. Peygamber (s.a.v.) çocuğunu kucağına aldı ve ağladı. Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf; Ağlamayı bize yasaklıyor ve kendiniz ağlıyorsunuz ha dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben sadece dengesizce ve bağırarak ağlamaktan dolayı yasakladım. Yani musibet anındaki dengesiz sesleri, yüzlerin tırmalanmasını, yaka paça yırtılmasını ve şeytanca gürültüsü durumundaki sesleri…"** Bu hadis daha uzuncadır. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

1006- İbn Ömer'in **"Dirilerin ağlaması yüzünden ölü azâb görür"** sözü Âişe'ye hatırlatıldı O'da şöyle dedi: Abdurrahman'ın babasını Allah affetsin yalan söylemedi fakat unuttu veya hatalı konuştu. Çünkü; **"Rasûlullah (s.a.v.), Yahudi bir kadının kabri yanından geçti ve: Onlar ölü için ağlıyorlar o ise kabrinde azâb görüyor"** buyurdular. (Buhârî, Cenaiz: 33; Müslim, Cenaiz: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 26

Ø cenazenin önünde yürünebilir mi?

1007- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer'in, cenazenin önünden yürüdüklerini gördüm."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

1008- Yine Sâlim b. Abdullah'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'i Ebû Bekir ve Ömer'i cenazenin önünden yürüdüklerini gördüm."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

1009- Zührî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer, cenazenin önünden yürürlerdi."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

ž Zührî diyor ki: Sâlim'in bana bildirdiğine göre babası yani Ömer'in oğlu Abdullah cenazenin önünden yürürdü.

Tirmîzî: Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. İbn Cüreyc, Ziyâd b. Sa'd ve pek çok kimse Zührî'den, Sâlim'den ve babasından İbn Uyeyne'nin rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir. Ma'mer, Yunus b. Yezîd, Mâlik ve pek çok hadis hafızı Zührî'den **"Peygamber (s.a.v.) cenazenin önünden yürürdü"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Zühri der ki: Sâlim babasının cenazenin önünden yürüdüğünü haber vermiştir. Hadisçilerin hepsi bu konuda mürsel olan rivâyetin daha sahih olduğu kanaatindedirler.

Tirmîzî: Yahya b. Musa'dan işittim şöyle diyordu: İbn'ül Mübarek'den naklederek Abdurrezzak diyor ki: Bu konuda Zührî'den gelen mürsel hadis İbn Uyeyne'nin hadisinden daha sahihtir.

İbn'ül Mübarek diyor ki: İbn Cüreyc'in bu hadisi İbn Uyeyne'den aldığı kanaatindeyim.

Tirmîzî: Hemmâm b. Yahya bu hadisi Sa'dın oğlu Ziyâd'tan, Mansur'dan, Bekir ve Sûfyân yoluyla Zührî'den, Sâlim'den ve babasından rivâyet etmiştir. Hemmâm'ın kendisinden rivâyet ettiği kimse Sûfyân b. Uyeyne'dir.

İlim adamları cenaze önünden yürümek konusunda değişik görüşler ileri sürmüşler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerin alimlerinden bir kısmı cenaze önünden yürümek daha

değerlidir demektedirler. Ahmed ve Şâfii bunlardandır.

Tirmîzî: Bu konuda Enes hadisi pek şöhret bulmamıştır.

1010- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman cenazenin önünde yürürlerdi."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hakkında Muhammed'e sordum şöyle dedi: Bu hadis Muhammed b. Bekir'in yanıldığı hatalı bir rivâyettir. Bu hadis Yunus'tan ve Zührî'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer cenazenin önünden yürürlerdi."**

Zührî der ki: Sâlim'in bana bildirdiğine göre, babası cenazenin önünden yürürmüş. Muhammed, bu rivâyet daha sahihtir diyor.

bölüm: 27

Ø cenazenin arkasından da yürünebilir mi?

1011- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) cenazenin arkasından yürümeyi sorduk şöyle buyurdular: Kısa ve hızlı adımlarla yürüyün, o cenaze hayırlı bir kimse ise; onu çabucak gideceği yere ulaştırmış olursunuz. Şerli bir kimse ise; Cehennem ehli bizden bir an önce uzaklaşıp gitsin. Cenazenin arkasından yürünür, cenaze arkadan gelen değildir. Önde giden; cenaze merasiminde bulunmuş sayılmaz."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Mes'ûd'un bu hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'in Ebû Macid'in bu hadisine zayıf dediğini işittim. Muhammed diyor ki: İbn Uyeyne, Humeydî'den naklen dedi ki Yahya'ya "Bu Macid'te kimdir? Diye soruldu. Bunun üzerine Yahya (O belirsiz bir kimse olarak) **"Kuştur uçtu geldi bize hadis rivâyet etti."**

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve cenazenin arkasından ve yaya olarak yürümenin daha değerli olduğu görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî ve İshâk bunlardandır.

"Ebû Macid" bilinmeyen meçhul bir kişidir. İbn Mes'ûd'tan iki hadis rivâyet etmiştir. **"Yahya"** Teymullah oğullarının imamı olup güvenilir bir kimsedir, künyesi Ebûl Hâris'tir. Kendisine Yahya el Câbir veya Yahya el Mücbir'de denilir, Küfelidir. Şu'be, Sûfyân es Sevrî, Ebûl Ahvas ve Sûfyân b. Uyeyne kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 28

Ø cenaze arkasından binitle takip edilebilir mi?

1012- Sevbân (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir cenazede bulunmuştuk. Rasûlullah (s.a.v.), binitlerine binerek cenazeyi takip eden kimseler gördü ve şöyle buyurdu: **"Siz utanmaz mısınız? Melekler yaya olarak katılmışlar, siz ise binit üzerindesiniz."** (İbn Mâce, Cenaiz: 15; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Muğîre b. Şu'be ve Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sevbân'ın bu hadisi ayrıca kendisinden mevkuf olarak da rivâyet edilmiş olup **Muhammed diyor ki:** Mevkuf rivâyet mürsel rivâyetten daha sahihtir.

bölüm: 29

Ø CENEZEYE BİNİTLE KATILMAK MÜMKÜN MÜDÜR?

1013- Simak (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Câbir b. Semure'den işittim şöyle diyordu: **"Peygamber (s.a.v.) ile beraber Ebû'd Dahdah'ın cenazesinde bulunduk, Peygamber (s.a.v.), hızlı giden ve şaha**

kalkan bir atın üzerindeydi.” (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44; İbn Mâce, Cenaiz: 215)

1014- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), Ebû’d Dahdah’ın cenazesinin ardından yaya yürüdü dönüşte ise bir at üzerindeydi.”** (Müslim, Cenaiz: 28; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 30

Ø cenaze bekletilmeksizin çabuk kaldırılması gerektiği

1015- Ebû Hüreyre (r.a.)’den aktarıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cenazeyi çabucak kaldırınız; Eğer o iyi bir kimse ise onu hayır ve sevâbına yaklaştırmış olursunuz, eğer şerli bir kimse ise onu omuzlarınızdan indirip atmış olursunuz.”** (Müslim, Cenaiz: 16; Ebû davud: Cenaiz: 45)

ž Bu konuda Ebû Bekre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø uhud şehîdleri ve hamzanın defnedilmesi

1016- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Uhud günü Hamza’nın cesedinin yanına geldi ve durakladı, cesed üzerinde müsle (gözü oyulmuş kulağı burnu kesilmiş) yapıldığını gördü ve şöyle buyurdu. Halam ve Hamza’nın kız kardeşi Safiyye’yi sıkıntıya sokacak olmasaydım. Hamza’nın cesedini böylece bırakır vahşî hayvanların yemesine terk eder kıyamette de onların karınlarından haşredilmesini isterdim.”**

Enes diyor ki: **“Sonra Rasûlullah (s.a.v.), çizgili kumaştan yapılmış bir elbise istedi onunla kefenledi. Bu kumaş başı tarafına çekildiğinde ayakları, ayaklarına doğru çekildiğinde ise başı açık kalıyordu.”**

Enes diyor ki: **“Şehîdler çok fakat kefen yapılacak malzeme çok azdı.”** Enes şöyle devam etti: Tek kişi veya iki kişi veya üç kişi bir kefene sarılıyor ve bir kabre defnediliyordu. Defnederken Rasûlullah (s.a.v.) Kurânî bilgisi hangisinin çoktur diye soruyor ve onu kıbleye doğru öne geçiriyordu. Enes diyor ki: Böylece tüm Uhud şehîdlerini defnetti ve onlara cenaze namazı kılmadı. (Buhârî, Cenaiz: 74)

ž **Tirmîzî:** Enes hadisi hasen garib olup sadece bu şekliyle biliyoruz.

Nemire (Eskimiş elbise) demektir.

Bu hadisin rivâyetinde Üsâme b. Zeyd’e muhalefet edilmiştir. Leys b. Sa’d, İbn Şihâb’tan, Abdurrahman b. Ka’b b. Mâlik’den, Câbir b. Abdullah b. Zeyd’den bu hadisi rivâyet etmiştir. Ma’mer ise yine bu hadisi; Zührî’den, Abdullah b. Sa’lebe’den, Câbir’den rivâyet etmiştir.

Enes ve Zührî’den bu hadisi rivâyet eden Üsâme b. Zeyd’den başka bir kimse bilmiyoruz. Muhammed’e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Leys’in, İbn Sihab’tan, Abdurrahman b. Ka’b b. Mâlik’den ve Câbir’den rivâyet edileni daha sahihtir.

bölüm: 32

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in bazı ahlakî özellikleri nelerdir?

1017- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hastayı ziyaret eder, cenazede bulunur,** (Deve at varken bile) **eşeğe bile biner, bir kölenin davetine bile icabet eden bir alçak gönüllülüğe sahibti. Hatta Benî Kurayza günü yuları ve semeri hurma lifi ve ipten örülmüş bir eşeğe binmişti."** (İbn Mâce, Zühd: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sadece Müslim'in, Enes'den yaptığı bu rivâyetiyle bilmekteyiz. Müslim el A'ver'in hadis konusunda zayıf olduğu söylenir. Müslim b. Keysân'da denilen bu kimse hakkında ileri geri konuşulmuş olup kendisinden Şu'be ve Sûfyân el Melaî hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 33

Ø Peygamberler hangi mezarlığa defnedilirler?

1018- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince defnedilmesi konusunda değişik görüşler ortaya atıldı. Ebû Bekir (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işitip halen unutmadığım bir söz vardır şöyle buyurmuştur: **"Allah peygamberlerin ruhunu defnedilmek istediği yerde kabzeder öyleyse onu yatağının olduğu yere defnediniz."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Abdurrahman b. Ebû Bekir el Müleykî'nin hafızasının zayıf olduğu söylenmiştir. Bu hadis değişik yollarla da rivâyet edilmiştir. ibn Abbâs, Ebû Bekir'den de aynı şekilde bu hadisi rivâyet etmiştir.

bölüm: 34

Ø ölen kimselerin hangi özellikleri hatırlanmalı?

1019- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ölen kimselerin iyi yönlerini anıp hatırlayın kötülüklerini ise gündeme getirmeyin."** (İbn Mâce, Cenaiz: 20; Nesâî, Cenaiz: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Imrân b. Enes el Mekkî hoş olmayan rivâyetler yapan birisidir. Bazıları da bu hadisi Âişe'den rivâyet ettiler.

Tirmîzî: Bu hadis garibtir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Imrân b. ebî Enes el mekkî hoş olmayan rivâyetler yapan birisidir. Bazıları da bu hadisi Âişe'den rivâyet ettiler.

Tirmîzî: Imrân b. ebî Enes; Mısırlı olup Mekkeli Imrân b. Enes'den daha sağlam ve yaşlı birisidir.

bölüm: 35

Ø cenaze kabre konulmadan önce oturulabilir mi?

1020- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), cenazesine katıldığı kimse kabre konulmadan önce oturmazdı. Bir Yahudi bilgini de: "Bizde böyle yaparız" dedi.** Bunun üzerine **"Rasûlullah (s.a.v.) oturdu ve onların yaptıkları şeylerin aykırı olanını yapın"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 42; İbn Mâce, Cenaiz: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bişr b. Rafi' hadis konusunda pek sağlam birisi değildir.

bölüm: 36

Ø Cennet'teki "hamd evi" kimlere verilecektir?

1021- Ebû Sinan (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Oğlum Sinan'ı defnettim. Ebû Talha el Havlanî kabrin kenarında oturuyordu kabirden çıkmak

istediğimde elimden tuttu ve şöyle dedi: **“Ey Ebû Sinan sana bir müjde vereyim mi? Bende evet dedim. Dedi ki: Dahhâk b. Abdurrahman b. Arzeb, Ebû Musa el Eşarî’den bana rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Bir kulun çocuğu vefat ettiğinde Allah; meleklerine kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi? Buyurur. Melekler evet derler. Sonra Allah şöyle buyurur: Onun gönlünün meyvesini mi kopardınız? Meleklerde evet derler. Kulum ne dedi? Buyurur. Melekler de: “Hamdetti ve İnna lillahi ve inna ileyhî raciûn”** dedi. Derler. Bunun üzerine Allah’ta şöyle buyurur: **“Bu kuluma Cennet’te bir ev yapın ve adını “Hamd evi” koyun.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 37

Ø cenaze namazında tekbir sayısı kaçtır?

1022- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) Habeş Kralı olarak Necaşi’ye cenazesi yok iken arkasından gıyabî cenaze namazını kıldı ve bu namazda dört tekbir almıştı.”** (Buhârî, Cenaiz: 6; İbn Mâce, Cenaiz: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn ebî Evfâ, Câbir, Yezîd b. Sabit ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Yezîd b. Sabit; Zeyd b. Sabit’in kardeşi olup yaşça ondan büyüktür. Bedir savaşında bulunmuştur. Zeyd ise bulunmamıştır.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve cenaze namazında dört tekbir alırlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1023- Abdurrahman b. ebî Leylâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zeyd b. Erkâm cenaze namazında dört tekbir alırdı. Bir seferinde ise beş tekbir almıştı. Kendisine bunu sorduk dedi ki: **“Rasûlullah (s.a.v.) beş tekbir de alırdı.”** (Müslim, Cenaiz: 22; Ebû Dâvûd: Cenaiz: 52)

ž **Tirmîzî:** Zeyd b. Erkâm hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları bu görüşte olup cenaze namazında beş tekbir alınır demektedirler.

Ahmed ve İshâk şöyle derler: İmam beş tekbir alarak cenaze namazını kıldırırsa imama mutlaka uyulur.

bölüm: 38

Ø cenaze namazında okunacak dualar

1024- Ebû İbrahim el Eşhelî (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) cenaze namazı kıldığı zaman **“Allah’ım dirimizi, ölümüzü burada bulunanımızı ve bulunmayanımızı, küçüğümüzü, büyüğümüzü, erkeğimizi ve dişimizi hepsini affet”** diye dua ederdi. Yahya diyor ki: Ebû Seleme b. Abdurrahman, Ebû Hüreyre’den bu hadisin benzerini bize aktardı ve şu ilaveyi yaptı. **“Allah’ım aramızda yaşamasını dilediğin kimseyi İslam üzere yaşat ölmesini istediğin kimseyi de imanla öldür.”** (56; İbn Mâce, Cenaiz: 23; Buhârî, Cenaiz: 65)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdurrahman, Âişe, Ebû Katâde, Avf b. Mâlik ve Câbir’den de hadis rivâyet

edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû İbrahim'in babasından hadisi hasen sahihtir.

Hişâm ed Destevâî ve Ali b. el Mübarek bu hadisi Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. İkrime b. Ammâr; Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme'den, Âişe'den aynı hadisi rivâyet etmiştir. İkrime b. Ammâr hadisi pek makbul değildir. İkrime Yahya hadisinde vehme kapılarak yanılmıştır. Bu hadis aynı şekilde Yahya b. Ebû Kesir, Abdullah b. Ebû Katâde ve babasından da rivâyet edilmiştir.

Muhammed'den işittim diyor ki: Bu konuda en sahih rivâyet Yahya b. ebî Kesir'in, Ebû İbrahim el Eşhelî'nin babasından yaptığı rivâyettir. Kendisine Ebû İbrahim'in isminin ne olduğunu sordum bilemedi.

1025- Avf b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir ölüye cenaze namazı kılarken şöyle söylediğini işittim namazında şöyle diyordu: **"Allah'ım affet onu, acı ona, çamaşırın kirden temizlendiği gibi onu dolu** (yağmur, kar) **ile günahlarından arındır."** (Müslim, Cenaiz: 26; İbn Mâce, Cenaiz: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed: Bu konuda en sahih hadis budur demektedir.

bölüm: 39

Ø cenaze namazında fatiha sûresi okunur mu?

1026- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), cenaze namazında Fatiha sûresini okudu."** (Buhârî, Cenaiz: 65; Nesâî, Cenaiz: 77)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Şerik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs, hadisinin senedi pek sağlam değildir.

İbrahim b. Osman'a Ebû Şeybe el Vasîtî denir rivâyeti pek kabul görmeyen kimselerdendir. İbn Abbâs'tan sahih olan rivâyet onun şöyle dediğidir: **"Cenaze namazında Fatiha sûresi okumak sünnettendir."**

1027- Talha b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre; İbn Abbâs ceneze namazını kılarken Fatiha sûresini okudu kendisine sordum: **"Fatiha okumak sünnettendir veya sünnetin tamamındandır"** dedi. (Buhârî, Cenaiz: 65; Nesâî, Cenaiz: 77)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından bazıları uygulamalarını bu hadisle yaparak ilk tekbirden sonra Fatiha sûresini okumayı tercih ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları da şöyle derler: Cenaze namazında Fatiha süresini okumak yoktur. Fakat Allah'a övgü Peygamber (s.a.v.)'e salevat ve ölen kimseye duadan ibarettir. Küfeliler, Sevrî ve başkaları bunlardandır.

Talha b. Abdullah b. Avf, Abdurrahman b. Avf'ın kardeşinin oğludur, kendisinden Zührî hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 40

Ø cenaze namazı kaç saf olmalıdır?

1028- Abdullah b. Yezenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mâlik b. Hübeyre bir sefer cenaze namazı kıldıracağında cemaati az bularak onları üç saf haline getirdi sonra da dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bir kimse üzerinde üç saf cemaat cenaze namazı kılarsa Allah, o kimseye imanla gittiği takdirde Cenneti ona vâcib kılar. (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 39; İbn Mâce, Cenaiz: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Habibe, Ebû Hüreyre ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in hanımlarından Meymûne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Mâlik b. Hubeyre hadisi hasendir. Pek çok kimse bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan böylece rivâyet etmişlerdir.

İbrahim b. Sa'd yine bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan rivâyet ederek Mâlik b. Hubeyre ile Mersed arasında bir râvî daha koymuştur ki bizce onların rivâyeti daha sahihtir.

1029- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Müslümanlardan bir kişi ölürde Müslümanlardan yüz kişi o kimse üzerine cenaze namazı kılar ve bağışlanması için dua ederse Allah onların bu konudaki dualarını kabul eder. Ali b. Hucr diyor ki: **"Yüz veya yüzden fazla kimse."** (Müslim, Cenaiz: 18; Nesâî, Cenaiz: 78)

ž **Tirmîzî:** Âişe hadisi hasen sahih olup bazı râvîler mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 41

Ø güneş doğarken ve batarken cenaze namazı kılınır mı?

1030- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Üç vakit var ki Rasûlullah (s.a.v.) o vakitlerde bizi namaz kılmaktan ve cenaze defnetmekten yasaklardı; 1- Güneş doğup biraz yükselinceye kadar, 2- Eşyaların gölgesiz halinden güneş batıya kayıncaya kadar, 3- Güneş batmaya yaklaşıp batacağı ana kadar."** (Nesâî, Cenaiz: 89; İbn Mâce, Cenaiz: 30)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar, bu saatlerde cenaze namazı kılmayı hoş görmezler.

İbn'ül Mübarek der ki: Bu hadisteki **"Ölülerinizi defnetmekten"** sözünün manası cenaze namazı kılınması demektir. Dolayısıyla güneş doğarken, güneş tam tepe noktasında iken ve güneş batarken cenaze namazı kılınmasını hoş karşılamıyor. Ahmed ve İshâk'ta aynı kanaattedirler.

Şâfii der ki: Namaz kılmanın mekruh olduğu bu vakitlerde cenaze namazı kılmakta bir sakınca yoktur.

bölüm: 42

Ø çocuklar üzerine cenaze namazı kılınır mı?

1031- Muğıre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Binek üzerinde olan cenazenin arkasından, yaya olan cenazenin hangi tarafından isterse oradan yürüyebilir. Çocuk içinde cenaze namazı kılınır.** (Nesâî, Cenaiz: 59; İbn Mâce, Cenaiz: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İsrail ve bir çok kimse bu hadisi Saîd b. Ubeydullah'tan rivâyet etmişlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Ana karnında canlı olduğu belli olan fakat ölü olarak doğan çocuğun bile cenaze namazı kılınır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedir.

bölüm: 43

Ø canlı olarak doğmayan çocuğa cenaze namazı kılınmaz

1032- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Canlı olarak doğmayan çocuğa cenaze namazı kılınmaz o çocuk ne mirası alan nede bırakan kimse olabilir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadiste hadisçiler kargaşaya düşmüşlerdir. Bazıları Ebû'z Zübeyr ve Câbir'den merfu olarak rivâyet etmiş. Eş'as b. Sevvar ve pek çok kimsede Ebû'z Zübeyr ve Câbir'den mevkuf olarak rivâyet

etmişlerdir. Yine Muhammed b. İshâk, Atâ b. ebî Rebah ve Câbir'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha Sahih gözükmektedir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup canlı doğmayan çocuğa cenaze namazı kılınmaz derler. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bunlardandır.

bölüm: 44

Ø mescid içerisinde cenaze namazı kılınabilir mi?

1033- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Süheyl b. Beyza için mescid içerisinde cenaze namazı kıldırdı."** (Müslim, Cenaiz: 34; İbn Mâce, Cenaiz: 29)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. **Şâfii:** Mâlik mescidin içerisinde cenaze namazı kılınmaz dedi, diyor ve bu hadisi delil olarak göstererek mescidde cenaze namazı kılınmasına taraftar oldu.

bölüm: 45

Ø imam cenaze namazında erkek ve kadının neresinde durmalıdır?

1034- Ebû Gâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik ile beraber bir erkeğe cenaze namazı kılmıştım. Enes cenazenin başının hizasına durmuştu. Sonra Kureyş'den bir kadının cenazesini getirdiler ve Ey Ebû Hamza bu cenazenin de namazını kıldırıver dediler oda cenazenin tam ortasına durdu ve namazı kıldırdı. Bunun üzerine Alâ b. Ziyâd dedi ki: Ben de: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i erkek ve kadın cenazelerini aynı şekilde kıldırdığını görmüştüm."** Bunu duyan Enes ise **"Evet"** dedi. Cenaze işi bitince Enes dedi ki: **"Bunları iyi öğrenin."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 51; Müslim, Cenaiz: 27)

ž Bu konuda Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Pek çok kişi bu hadisi Hemmâm'dan aynı şekilde rivâyet etmiş vehme kapılarak **"Gâlib'den ve Enes'den"** demiştir. Sahih olan **"Ebû Gâlib"** rivâyetidir. Abdulvaris b. Saîd ve pek çok kişi bu hadisi Ebû Gâlib'den, Hemmâm'ın rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Hadisçiler Ebû Gâlib'in ismi üzerinde ayrı görüşlere sahiptirler. Bir kısmı ismi **Nafi**'dir derken bazıları da **Rafi'** demektedirler. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1035- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) bir kadının cenaze namazını kıldırdı ve cenazenin tam ortasına durmuştu."** (Buhârî, Cenaiz: 63; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Huseyn el Muallim'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 46

Ø şehîdlere cenaze namazı kılınır mı?

1036- Câbir b. Abdillah (r.a.)'ın haber verdiğine göre Peygamber (s.a.v.), Uhud şehîdlerinden iki kişiyi bir araya getirir tek bir kefenle sarar ve hangisi Kur'ân'ı daha çok bilir diye sorardı hangisine işaret edilirse onu kabrin ön tarafına geçirirdi ve derdi ki: **"Ben kıyamet günü bunların şâhidleri olacağım. Şehîdlerin kanları içerisinde defnedilmelerini emretti, onlara cenaze namazı da kıldırmadı onlar yıkanmadılar da."** (Buhârî, Cenaiz: 72; İbn Mâce, Cenaiz: 28)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Zührî ve Enes'den de rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Zührî'den, Abdullah b. Sa'lebe b. ebî Suayr'den de rivâyet edilmiştir. Kimileri de sadece Câbir'den naklederek rivâyet etmişlerdir. Şehîd üzerine cenaze namazı kılınması konusunda ilim adamları değişik

görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı şehîd üzerine cenaze namazı kılınmaz demektedirler. Medîneliler ve Ahmed ve Şâfii bu görüşte olanlardandır. Bazı alimlerde şehîde de cenaze namazı kılınması görüşündedirler ve Rasûlullah (s.a.v.)'in şehîd olan Hamza'ya kıldığı cenaze namazını delil olarak gösterirler. Sevrî, Küfeliler ve İshâk bu kanaattedirler.

bölüm: 47

Ø kabre gömülmüş kimse üzerine cenaze namazı kılınır mı?

1037- Şa'bi (r.a.)'den bildirildiğine göre, şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i gören bir kişi bana bildirdi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) tek başına bir kabir gördü ashabını arkasına saf yaparak o kabrin üzerine cenaze namazı kıldı. Şa'bi'ye soruldu bunu sana kim bildirdi diye oda "İbn Abbâs" dedi."** (Buhârî, Cenaiz: 66; Müslim, Cenaiz: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, Büreyde, Yezîd b. Sabit, Ebû Hüreyre, Âmir b. Rabia, Ebû Katâde ve Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları da **"Kabir üzerine namaz kılınmaz"** derler. Mâlik b. Enes bu görüştedir.

Abdullah b. Mübarek der ki: Cenaze namazı kılınmadan kabre gömülürse o kabrin üzerine namaz kılınabilir. İbn'ül Mübarek kabir üzerine namaz kılınır görüşündedir. **Ahmed ve İshâk:** Bir aya kadar kabir üzerine namaz kılınabilir derler ve şunu ilave etmektedirler. Bu konuda İbn'ül Müseyyeb'den işittiğimiz en uzun süren Peygamber (s.a.v.)'in Sa'd b. Ubâde'nin annesinin kabri üzerine bir ay sonra namaz kıldığıdır.

1038- Saîd b. Müseyyeb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.) Medîne'de yok iken Sa'dın annesi ölmüştü Peygamber (s.a.v.) Medîne'ye gelince ona cenaze namazı kıldırdı. Aradan bir ay zaman geçmişti. (Buhârî, Cenaiz: 66; Müslim, Cenaiz: 23)

bölüm: 48

Ø Peygamber (s.a.v.) necaşi için cenaze namazı kıldırması

1039- Imrân b. Husayn (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize: **"Kardeşiniz Necâşî vefat etti kalkın ona cenaze namazı kılın"** buyurdular. **"Bizde kalktık cenaze namazındaki gibi saf olduk cenazeye namaz kılındığı gibi ona namaz kıldık."** (Nesâî, Cenaiz: 57; İbn Mâce, Cenaiz: 33)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Câbir b. Abdillah, Ebû Said, Huzeyfe b. Esîd ve Cerir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Kılâbe, bu hadisi amcası Ebûl Mühelleb'in ismi: Abdurrahman b. Amr'dır. Ayrıca Muaviye b. Amr'da denilir.

bölüm: 49

Ø cenaze namazı kılmanın değer ve kıymeti

1040- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Her kim bir cenazenin namazını kılarsa ona **bir kîrât** sevap vardır. Ve her kim cenazeyi takip eder ve defnedilinceye kadar bulunursa **iki kîrât** sevap vardır ki o iki kîrâttan her biri veya en küçüğü Uhud dağı kadardır. Bu konuyu İbn Ömer'e anlattım. O'da Âişe'ye adam göndererek bu hadisi ona sordurdu da Âişe: **"Ebû Hüreyre doğru söyledi"** dedi. Bunun üzerine İbn Ömer dedi ki: **"Demek ki biz pek çok kîrâtlık sevapları elden**

kaçırmışız.” (Buhârî, Cenaiz: 57; Müslim, Cenaiz: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Berâ, Abdullah b. Muğaffel, Abdullah b. Mes’ûd, Ebû Saîd, Übey b. Ka’b, İbn Ömer ve Sevbân’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih olup değişik yollarla rivâyet edilmiştir.

bölüm: 50

Ø cenazeyi taşımak ve takip etmek ne demektir?

1041- Ebûl Mühezzem (r.a.)’den işittim şöyle diyordu: Ebû Hüreyre ile on yıl arkadaşlık yaptım ondan işittiğime göre, şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurmuştu: **“Her kim cenazeyi takip eder üç kez cenazeyi taşırsa cenaze konusunda üzerine düşeni yapmış olur.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bazı kimseler bu hadisi aynı senedle rivâyet edip Rasûlullah (s.a.v.)’e ulaştırmıyorlar. Ebûl Mühezzem’in ismi Yezîd b. Sûfyân’dır. Şu’be onun zayıf olduğunu kaydediyor.

bölüm: 51

Ø cenaze için ayağa kalkılır mı?

1042- Âmir b. Rabia (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cenaze gördüğünüz zaman sizi geçinceye kadar veya omuzlardan indirilinceye kadar cenaze için ayağa kalkın.”** (Buhârî, Cenaiz: 47; Müslim, Cenaiz: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Câbir, Sehl b. Huneyf, Kays b. Sa’d ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âmir b. Rabia hadisi hasen sahihtir.

1043- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cenaze gördüğünüzde ayağa kalkın cenazeyi takip eden kimse cenaze omuzlardan indirilinceye kadar oturmasın.”** (Buhârî, Cenaiz: 49; İbn Mâce, Cenaze: 35)

Tirmîzî: Bu konudaki Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Ahmed ve İshâk bu hadisle amel ederler ve derler ki: **“Cenazenin ardından giden cenaze omuzlardan indirilinceye kadar asla oturmasın.”** Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamlarından rivâyete göre: **“Cenazenin önünde yürürler ve cenaze kendilerine ulaşmadan da otururlardı.”** Şâfii’nin görüşü de budur.

bölüm: 52

Ø cenaze için ayağa kalkılmasa da olur mu?

1044- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: Kendisine cenaze omuzlardan indirilinceye kadar ayakta kalınması meselesi anlatıldı da, O’da şöyle dedi: **“Rasûlullah (s.a.v.) önceleri cenaze için kalkardı sonraları ise kalkmaz ve otururdu.”** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 43)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Hasan b. Ali ve ibn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasen sahihtir. Bu hadisin rivâyeti, senedinde tabiinden dört kişi birbirlerinden rivâyet etmişlerdir. İlim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

Şâfii der ki: Bu konuda en sahih hadis budur.

Bu hadis **“Cenaze gördüğünüz zaman kalkınız”** hadisinin hükmünü kaldırmıştır.

Ahmed diyor ki: Kişi dilerse ayağa kalkar dilerse kalkmaz diyerek Peygamber (s.a.v.)’in önceleri ayağa kalkıp sonraları kalkmadığı ve oturduğu rivâyetini delil olarak ortaya koyuyor. İshâk b. İbrahim’de

aynen böyle söylemektedir.

Tirmîzî: Ali (r.a.)'in: **"Rasûlullah (s.a.v.) önceden cenaze için kalktı sonra oturdu"** sözünün anlamı: **"Rasûlullah (s.a.v.) önceleri cenaze gördüğünde ayağa kalkardı sonraları bunu bıraktı. Cenaze gördüğünde ayağa kalmaz oldu"** diyor.

bölüm: 53

Ø kabri kazarken lahd yapmak müslüman modelidir

1045- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıble tarafına doğru ayrı bir bölüm yapılarak kabir kazmak biz Müslümanların kabir modelidir. Bizim dışımızdakiler ise düz çukur gibi kabir kazarlar."** (Buhârî, Cenaiz: 71; Müslim, Cenaiz: 29)

ž Bu konuda Cerir b. Abdullah, Âişe, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 54

Ø cenaze kabre indirildiğinde ne söylenir?

1046- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) ölü mezara konulduğu zaman bir keresinde: **"Allah adına Allah'ın buyruğla ve Allah'ın Rasûlünün yolu üzere"** demiş diğer bir seferinde ise **"Allah adına Allah buyruğuyla ve Allah Rasûlünün sünneti üzere seni kabre indiriyoruz demiştir."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 63; İbn Mâce, Cenaiz: 38)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis yine İbn Ömer vasıtasıyla başka bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Ayrıca bu hadis Ebûs Sıddık en Nacî tarafından İbn Ömer'den tekrar rivâyet edilmiş olup yine Ebûs Sıddık en Nacî'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir.

bölüm: 55

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrinin altına birşey serilmiş miydi?

1047- Osman b. Ferkad (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Cefer b. Muhammed'in babasından işittiğime göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrini lahd şeklinde kazıp hazırlayan Ebû Talha'dır. Kabrin altına kadife bir örtü atan ise Rasûlullah (s.a.v.)'in azâd ettiği kölelerden Şükran'dır."**

Cafer diyor ki: Ubeydullah b. ebî Rafi' bana bildirdi ve şöyle dedi: Şükran'dan işittim şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrinin tabanına kadife örtüyü atan vallahi ben idim."** (Müslim, Cenaiz: 30; Nesâî, Cenaiz: 88)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da rivâyet vardır.

Tirmîzî: Şükran hadisi hasen garibtir. Ali b. el Medînî'de bu hadisi Osman b. Ferkad'den rivâyet etmiştir.

1048- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrinin tabanına kırmızı bir kadife serilmişti."** (Nesâî, Cenaiz: 88; Müslim, Cenaiz: 30)

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. Beşşâr başka bir yerde de bu konuda bize hadis rivâyet edilmiştir. Muhammed b. Cafer ve Yahya; Şu'be'den, Ebû Cemre'den, İbn Abbâs'tan bize rivâyet etti ki bu daha sahihtir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.Şu'be, Ebû Hamza el Kassab'tan rivâyet ediyor. Bu kimsenin adı

Imrân b. ebî Atâ'dır. Aynı şekilde Ebû Cemre ed DubaÎ'den de rivâyet edilmiş olup bu kimsenin adı Nasr b. Imrân'dır. Her ikisi de İbn Abbâs'ın arkadaşlarıdır. İbn Abbâs'tan kabirde ölünün altına bir şey serilmesini mekruh gördüğü de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları da bu kanaattedir.

bölüm: 56

Ø kabirler yer seviyesinden fazla yükseltilmemeli

1049- Ebû Vâil (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ali, Ebûl Heyyac el Esedî'ye dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in beni gönderdiği bir görevle seni gönderiyorum; **"Toprak seviyesinden yüksek kabirleri düzleyesin ve gördüğün her bir heykel ve putu kırıp geçiresin."** (Müslim, Cenaiz: 31; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve yer seviyesinden yukarı kaldırılmasını hoş görmezler.

Şâfii diyor ki: Kabirlerin yer seviyesinden yüksek olmasını hoş karşılamam Ama çiğnenmemesi ve üzerine oturulmaması için kabir olduğu belli olacak kadar yükseltilmesi uygundur.

bölüm: 57

Ø kabir üzerine oturulmaz ve kabre doğru namaz kılınmaz

1050- Ebû Mersed el Ganevî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kabirlerin üzerine oturmayın kabirlere karşı da namaz kılmayın."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 71; İbn Mâce, Cenaiz: 45)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Amr b. Hazm, Beşîr b. Hasaiyye'den de hadis rivâyet edilmiştir. Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî yoluyla Abdullah b. Mübarek'den bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

1051- Ebû Mersed el Ganevî (r.a.)'den benzeri şekilde yine hadis rivâyet edilmiş olup **"Ebû İdris'den"** denmemiştir ve sahih olan rivâyette budur.

ž **Tirmîzî:** Muhammed diyor ki: İbn'ül Mübarek'in rivâyeti yanlış olup İbn'ül Mübarek bu rivâyetinde yanılarak **"Ebû İdris el Havlanî'den"** diye bir ilavede bulunmuştur. Doğru olan rivâyet Büsr b. Ubeydullah'ın Vasile'den yaptığı rivâyetidir. Pek çok kimse Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir'den rivâyet ettiler ve **"Ebû İdris el Havlanî"** den demediler, Büsr b. Ubeydullah, Vasile b. Eskâ'dan hadis işitmiştir.

bölüm: 58

Ø kabirler üzerine kireç (mermer) yapmak ve yazı yazmak

1052- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kabirler üzerine kireç (ve mermer) yapmayı, kabirler üzerine yazı yazmayı, kabirler üzerine bina yapmayı ve kabirleri çiğnemeyi yasakladı."** (İbn Mâce, Cenaiz: 43; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Câbir'den başka şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları **"Kabirlere çamurdan sıva yapılabilir"** derler. Hasan el Basrî bunlardandır.

Şâfii: "Kabre çamurla sıva yapmakta sakınca yoktur" der.

bölüm: 59

Ø mezarlıklara girildiğinde okunacak dua

1053- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne mezarlıklarına uğradı ve yüzünü kabirdekilere doğru çevirerek şöyle buyurdular: **Ey bu kabirlerde yatanlar! Allah'ın selamı sizlerin üzerine olsun. Allah bizi de sizi de affetsin siz bizim önden**

gidenlerimizsiniz biz de sizin izinizden geleceğiz.” (İbn Mâce, Cenaiz: 36; Müslim, Cenaiz: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Büreyde ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir.

Ebû Kudeyne’nin ismi Yahya b. Mühellab’tır. Ebû Zabyan’ın ismi ise Husayn b. Cündüp’tür.

bölüm: 60

Ø kabir ziyareti yapılmalı mıdır?

1054- Süleyman b. Büreyde (r.a.)’nin babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Bazı sebeblerden dolayı size kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamış idim. Şimdi Muhammed’e annesinin kabrini ziyaret etme izni verildi siz de kabirleri ziyaret ediniz çünkü kabir ziyareti size ahireti hatırlatır.”** (Nesâî, Cenaiz: 100; İbn Mâce, Cenaiz: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, İbn Mes’ûd, Enes, Ebû Hüreyre ve Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Büreyde hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve kabir ziyaretinde bir sakınca görmezler. İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

1055- Abdullah b. ebî Müleyke (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Abdurrahman ibn ebî Bekir, Mekke’ye yakın Hubşî denilen bir yerde vefat etmişti. Cenazesi Mekke’ye nakledilerek oraya defnedildi. Âişe Mekke’ye gelince Abdurrahman b. Ebî Bekir’in kabrinin yanına ziyarete geldi ve Şair Temim’in şu iki beytini söyledi.**

*** Bir zamanlar Cezime denilen bir kralın iki sohbet arkadaşı gibiydik**

*** Yıllarca süren bu arkadaşlığımız karşısında hiç ayrılmayacaklar denilmişti.**

*** Fakat birbirimizden ayrılınca sanki ben ve kardeşim Mâlik;**

*** Çok uzun süren arkadaşlığımıza rağmen bir gece bile bir arada kalmış gibi değiliz.**

Âişe bu beyitleri okuduktan sonra dedi ki: “Cenazede bulunsaydım ancak öldüğün yere defnedilirdin. Ölürken senin yanında bulunsaydım kabrinde seni ziyaret etmezdim.” (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 61

Ø kadınların kabir ziyaretinin lanetlendiği

1056- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre: **Rasûlullah (s.a.v.) kabirleri ziyaret eden kadınları lanetlemiştir.”** (İbn Mâce, Cenaiz: 49)

ž Bu konuda ibn Abbâs ve Hassân b. Sabit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarına göre bu hüküm Peygamber (s.a.v.)’in kabir ziyaretine izin vermelerinden önce idi izin verilince erkekler de kadınlarda bu iznin içerisine girmiş oldu. Bazı ilim adamları da kadınların sabırlarının az oluşu sızlanmalarının çok olması sebebiyle onların ziyaretleri hoş değildir. Derler.

bölüm: 62

Ø cenazeler gece defnedilebilir mi?

1057- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) geceleyin ashabından birini defnetmek için kabre inmişti. Kendisi için bir kandil yakılmıştı cenazeyi kıble tarafına getirerek: **"Allah sana rahmet etsin sen Allah korkusuyla devamlı inleyen ve çok Kur'ân okuyan bir kişi idin"** buyurdu ve cenaze üzerine dört kere tekbir getirdi. (Buhârî, Cenaiz: 69)

ž Bu konuda Câbir, Yezîd b. Sabit (Zeyd b. Sabit'in ağabeyidir) ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapar, **"Cenaze kıbleye döndürülerek kabre indirilir"** derler. Kimi ilim adamları ise: **"Yukarıdan aşağıya doğru çekilerek kabre yerleştirilir"** derler. İlim adamlarının çoğu geceleyin cenaze defnedilmesine izin vermişlerdir.

bölüm: 63

Ø ölü arkasından güzel söz söylemek gerekir

1058- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in önünden bir cenaze geçti sahabe o kimseyi hayırla andılar bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Vâcib oldu"** buyurdu sonra şöyle söyledi: **"Sizler yeryüzünde Allah'ın şâhidlerisiniz."** (Buhârî, Cenaiz: 85; Nesâî, Cenaiz: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ka'b b. Ucre ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir.

1059- Ebûl Esved ed Düvelî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye geldim, Ömer b. Hattâb'ın yanında oturuyorken bir cenaze ile geçtiler oradaki insanlar o cenazeyi hayırla andılar bunun üzerine Ömer **"Vâcib oldu"** dedi. Bunun üzerine **"ne vâcib oldu?"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'in söylediğini söylüyorum, Şöyle buyurmuştu: **"Herhangi bir Müslümana üç kişi şâhidlik ederse Cennet ona vâcib olur.** Biz iki kişide mi? dedik. **"İki kişide olsa"** buyurdu. Bizde tek kişinin şâhidliğinden sormadık. (Buhârî, Cenaiz: 85; Nesâî, Cenaiz: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Esved ed Düvelî'nin ismi Zalim b. Amr b. Sûfyân'dır.

bölüm: 64

Ø müslümanın ölen çocuklarının kendisine faydası olur mu?

1060- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanlardan her kimin üç çocuğu ergenlik çağına ulaşmadan ölürse o kimse Cehenneme girmez ancak Allah'ın yemini yerini bulacak kadar ateş ona dokunmuş olur. (Yani 19 Meryem: 71 ayeti gereği)** (Buhârî, Cenaiz: 6; Müslim, Birr ve Sıla: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Muâz, Ka'b b. Mâlik, Utbe b. Abd, Ümmü Süleym, Câbir, Enes, Ebû Zerr, İbn Mes'ûd, Ebû Sa'lebe el Eşcaî, İbn Abbâs, Ukbe b. Âmir, Ebû Saîd, Kurre b. İyas el Müzenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Sa'lebe'nin Rasûlullah (s.a.v.)'den tek bir hadisi vardır. O'da bu konudaki hadistir. Ebû Sa'lebe **El Huşenî** denilen kimse değildir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1061- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kimin ergenlik çağına ulaşmadan**

üç çocuğu kendisinden önce vefat ederse onlar Cehennem ateşine karşı ana-babaları için sağlam bir kale oluştururlar.”

Ebû Zerr: **“Ben iki çocuk gönderdim”** durumum nedir? Deyince Rasûlullah (s.a.v.), **“İki çocukta aynı şekildedir”** buyurdular. Kur’ân okuyanların önderlerinden Übey b. Ka’b: **“Ben bir çocuk gönderdim”** deyince; Rasûlullah (s.a.v.): **“Bir de olur fakat bu karşılık ilk anda gösterilen sabır karşılığıdır”** buyurdular. (İbn Mâce, Cenaiz: 57; Müslim, Bir ve Sıla: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Çünkü Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

1062- İbn Abbâs (r.a.)’den bize aktarıldığına göre kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle işitmiştir: **“Ümmetimden ergenlik çağına ulaşmadan iki vefat eden çocuğu olan kimseyi Allah o iki çocuk sebebiyle Cennete koyacaktır. Bunun üzerine Âişe (r.anha), ümmetinden aynı durumda bir çocuğu olan kimse ne olacak?** Deyince **“Ey başarılı ve zeki kadın, bir çocuğu aynı durumda olan da aynı şekildedir”** buyurdular. Âişe: **“Ya hiç çocuk göndermeyen kimsenin durumu ne olacak?** Deyince ümmetimin önde gideni ve şefaat verilecek ve şefaat edecek olanı ben olacağım. Ümmetimin benden daha büyük kayıpları olmayacaktır. (İbn Mâce, Cenaiz: 57; Müslim, Bir ve Sıla: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdi Rabbih b. Barik’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok hadisçiler ondan hadis rivâyet etmişlerdir. Ahmed b. Saîd el Murabıtî, Habban b. Hilâl vasıtasıyla Abdi Rabbih b. Barik’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir. Simak b. Velid, Ebû Zümeyl el Hanefî’dir.

bölüm: 65

Ø şehîdler kaç çeşittir, kimlere şehîd denilir?

1063- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Şehîdler beş türlüdür; Allah’ın istediği gibi Müslüman’ca yaşamakta iken Taun hastalığına yakalanmış karın bölgesinden öldürücü hastalığa yakalanmış suda boğulmuş ve enkaz altında kalmak suretiyle Müslüman olarak ölmüş kimselerle; Allah’ın dinini yeryüzüne hâkim kılma yolunda ölen ve öldürülen kimseler şehîd sayılırlar.”** (Buhârî, Cihad: 30; Müslim, İmara: 51)

Tirmîzî: Bu konuda Enes, Safvân b. Ümeyye, Câbir b. Atîk, Hâlid b. Urfuta, Süleyman b. Surad, Ebû Musa, ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1064- Ebû İshâk es Sebiyî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Süleyman b. Surad, Hâlid b. Urfuta’ya, (veya Hâlid, Süleyman’a) dedi ki: Sen, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini işitmedin mi? **“Karın bölgesinden öldürücü bir hastalığa yakalanıp sabrederek iman üzere ölen kimse kabir azabı görmez.”** Bunun üzerine bu iki kişiden biri diğerine **“Evet”** dedi. (Nesâî, Cenaiz: 111)

ž **Tirmîzî:** Bu konudaki bu hadis hasen garibtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 66

Ø bulaşıcı hastalıklar için karantina uygulaması var mıdır?

1065- Üsâme b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Taun hastalığından bahsederek şöyle buyurdu: **"İsrail oğullarından bir gruba gönderilen bir azâb veya pis bir hastalığın artığıdır. Bu bulaşıcı hastalık bir yerde ortaya çıkarda sizde orada bulunursanız oradan dışarıya çıkmayın. Bir yerde bu hastalığın çıktığını görürseniz oraya girmeyin."** (Buhârî, Tıp: 30; Müslim, Selam: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sa'd, Huzeyme b. Sabit, Abdurrahman b. Avf, Câbir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Üsâme b. Zeyd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 67

Ø allah'a kavuşmayı seveni allah'ta sever

1066- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Allah'a kavuşmayı sever ve isterse Allah'ta o kimseye kavuşmayı sever. Kim de Allah'la beraber olmaktan hoşlanmazsa Allah'ta o kimseyle buluşmak istemez."** (Buhârî, Rikak: 41; Müslim, Zikir ve Dua: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Musa, Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ubâde b. Sâmit hadisi hasen sahihtir.

1067- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize aktarmıştır: **"Kim Allah'a kavuşmayı arzu ederse Allah'ta o kimseyle buluşmayı sever. Kim de Allah'la beraber olmaktan hoşlanmazsa Allah'ta o kimseyle beraber olmayı sevmez."**

Âişe dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü hepimiz ölümden hoşlanmayız."** Bunun üzerine şöyle buyurdular: O anlamda değil Mü'min son nefesinde ve her anında Allah'ın rahmeti rızası ve Cenneti ile müjdelendiğinde Allah'a kavuşmayı arzu eder. Allah'ta o kimseyle bir araya gelmeyi arzu eder. Kafir ise hayatında ve ölüm anında Allah'ın gazabı ve azabıyla müjdelenince Allah'a kavuşmayı istemez. Allah'ta onunla birlikte olmaktan hoşlanmaz. (Müslim, Dua ve Zikir: 5; Nesâî, Cenaiz: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 68

Ø intihar edenin cenaze namazı kılınır mı?

1068- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.), kendisini öldüren bir adamın cenaze namazını kılmadı."** (Müslim, Cenaiz: 37; Nesâî, Cenaiz: 68)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı kıbleye dönüp namaz kılan her kimsenin ve intihar edeninde cenaze namazı kılınır derler. Sûfyân es Sevrî ve İshâk bu şekilde düşünür.

Ahmed der ki: Otorite sahibi olan devlet başkanı durumundaki imam intihar eden kimsenin namazını kıldırmaz başka birileri kıldırabilir. (Rasûlullah (s.a.v.), intihar edenin cenaze namazını isyan ettiği için ve insanları intihardan sakındırmak için kılmamıştır. Borçlu kimselere de kıldırmadığı gibi)

bölüm: 69

Ø borçlu kimsenin cenaze namazı kılınır mı?

1069- Osman b. Abdullah b. Mevhib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. ebî Katâde'nin babasından naklettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.)'e cenaze namazı kıldırması için bir adamın cenazesi getirildi de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Arkadaşınızın namazını siz kılın çünkü onun borcu vardır."** Ebû Katâde: **"O borcu ben ödeyeceğim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) **"Ödemeye kefilsin değil mi?"** deyince Katâde **"Evet ödeyeceğin"** dedi. Bunun üzerine o kimseye cenaze namazını kıldı. (Nesâî, Cenaiz: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Seleme b. Ekvâ', Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir.

1070- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.)'e borçlu olarak ölen bir kimsenin cenazesi getirilirdi de bunun üzerine **"Borcunu ödeyecek bir mal bıraktı mı?"** diye sorardı. Ödeyecek miktarda mal bırakmıştır denilirse; o kimsenin namazını kılardı, değilse Müslümanlara; **"Arkadaşınızın namazını siz kılın"** buyururdu.

Allah fetihler nasip edip İslam devleti zenginleyince Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıkıp şöyle konuştu: **"Ben mü'minlere kendilerinden daha yakınım dolayısıyla borç bırakarak vefat eden kimsenin borcunu ödemek bana düşer, Kim de mal bırakırsa o mal varisleri arasında bölüştürülür."** (Nesâî, Cenaiz: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Yahya b. Bükeyr ve pek çok kimse bu hadisi Leys b. Sa'd'tan, Abdullah b. Sa'd'ın hadisinin benzeri gibi rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 70

Ø kabir azabı var mıdır?

1071- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz veya ölü kabre konulunca simsiyah mavi gözlü iki melek ona gelir onlardan birine münker diğerine nekîr denilir. O iki melek şöyle derler: Bu Muhammed denilen adam hakkında ne dersin? O kimse ise ölmeden önce söylediğini aynen tekrar ederek: O Allah'ın kulu ve Rasûlüdür. Ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Muhammed'de onun kulu ve elçisidir. O iki melek derler ki: Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk. Sonra o kabir yetmiş arşın kadar genişletilir ve aydınlık hale getirilir ve rahatça yat uyu burada denilir. O kimse bu durumu benim aileme dönüp haber verebilir miyim? Deyince o iki melek; gelin güvey gibi rahatça uyu gelin güveyi olan kimseyi ailesinden en çok sevdiği kimse uyandırır derler. O kişi o kabirde mahşer için diriltilinceye kadar rahat rahat uyur.**

O kabre konulan kimse münafık ise Muhammed (s.a.v.) hakkında sorulan soruya; İnsanların peygamber dediklerini duydum bende aynen

öyle söyledim, gerçek midir? değil midir? bilemiyorum diyecek. Bunun üzerine o iki melek; senin böyle söyleyeceğini biliyorduk derler. O kabre, sıkıştır onu denilir, kabirde onu sıkıştırır da kaburga kemikleri yerlerinden oynar. Allah onu böylece mahşer günü uyandırıncaya kadar azab etmeye devam eder.” (Nesâî, Cenaiz: 114; Buhârî, Cenaiz: 86)

ž Bu konuda Ali, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs, Berâ b. Âzib, Ebû Eyyûb, Enes, Câbir, Âişe, Ebû Saîd’den de kabir azabıyla alakalı hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

1072- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse öldüğü zaman ahiretteki kalacağı yer sabah akşam kendisine gösterilir o kimse Cennetliklerden ise Cennet’ten, Cehennemliklerden ise Cehennem’den olan yeri gösterilir ve ona işte senin oturacağın yer burasıdır, kıyamet günü Allah seni buraya gönderecek denilir.”** (Buhârî, Cenaiz: 89)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 71

Ø hastalık ve değişik bir felakete uğrayan kimseyi ziyaret

1073- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Başına bir felaket gelene geçmiş olsun ziyaretinde bulunan kimseye felaket gelen kimseye verilecek sevâbın aynısı vardır.”** (İbn Mâce, Cenaiz: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece Ali b. Âsım’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı râvîler bu hadisi Muhammed b. Suka’dan aynı senedle mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Ali b. Âsım’ın ençok imtihan olunduğu konunun bu hadis olduğu söylenir. Hadisçiler bu rivâyetinden dolayı ona öfkelenirler.

bölüm: 72

Ø cuma günü veya gecesi ölen kimsenin durumu

1074- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cuma günü veya Cuma gecesi ölen bir Müslüman’ı, Allah kabir fitnesinden korur.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Senedi muttasıl değildir. Rabia b. Seyf sadece Ebû Abdurrahman el Hubullî vasıtasıyla Abdullah b. Amr’dan rivâyet ediyor. Rabia b. Seyf’in, Abdullah b. Amr’dan hadis duyduğunu bilmiyoruz.

bölüm: 73

Ø cenazenin bekletilmeyip çabuk kaldırılması

1075- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kendisine şöyle buyurmuştur: **“Ya Ali! Üç şeyi geciktirme; Vakti girince namazı, hazırlanınca cenazeyi, dengini bulduğun zaman kocasız kadını evlendirmeyi.”** (Buhârî, Cenaiz: 51; Müslim, Cenaiz: 16)

Tirmîzî: Bu hadis garibtir. Senedinde de muttasıl olduğunu sanmıyorum.

bölüm: 74

Ø cenaze sahiplerine başsağlığı dilemenin değer ve kıymeti

1076- Ebû Berze (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim çocuğunu kaybeden bir kadına başsağlığı ziyaretinde bulunursa o kimseye Cennet'te bir elbise giydirilir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Senedi de pek kuvvetli değildir.

bölüm: 75

Ø cenaze namazı tekbirlerinde ellerin kaldırılıp bırakılması

1077- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) cenaze namazını kıldırmak üzere ilk tekbiri getirdi ellerini kaldırdı ve sağ elini sol eli üzerine koydu."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok kimse cenaze namazında her tekbirde ellerin kaldırılması görüşündedirler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Bazı ilim adamları ise: **"Sadece ilk tekbir de eller kaldırılır"** derler. Küfeliler ve Sevrî'nin görüşü de böyledir. İbn'ül Mübarek'in cenaze namazı konusundaki şöyle dediği aktarılır: **"Cenaze namazında sağ el sol el üzerine bağlanmaz."** Diğer bir kısım alimler ise: **"Aynen namazda yapıldığı gibi sağ el sol el üzerine bağlanır."**

Tirmîzî: Ellerin bağlanması bence daha hoştur.

bölüm: 76

Ø mü'minlerin ruhu, borcu ödeninceye kadar bağlıdır

1078- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min ruhu, kafası ve kalbi borcu ödeninceye kadar oraya takılı ve bağlıdır."** (İbn Mâce, Sadakat: 20)

1079- Yine Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mü'minin kafası, kalbi, borcu ödeninceye kadar borcuna takılı kalmıştır."** (İbn Mâce, Sadakat: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen olup birinci hadisten daha sağlamdır.

9: NİKAH BÖLÜMleri

bölüm: 1

Ø Evlenmeyi teşvik ve evlenmenin değer ve kıymeti

1080- Ebû Eyyûb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Dört şey tüm peygamberlerin sünnetlerindendir. Utanma duygusu, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman, Sevbân, İbn Mes’ûd, Âişe, Abdullah b. Amr, Ebû Necîh, Câbir ve Akkâf’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Eyyûb hadisi hasen garibtir.

Mahmûd b. Hıdaş el Bağdadî Abbâd b. Avvam yoluyla Mekhûl, Ebûş Şimal Ebû Eyyûb’tan, Hafs rivâyetinin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis Hüşeym, Muhammed b. Yezîd el Vâsitî ve Ebû Muaviye ve pek çok kimse tarafından Haccac, Mekhûl ve Ebû Eyyûb’den rivâyet edilmiş olup senedinde Ebûş Şimal’i zikretmemişlerdir. Hafs b. Gıyas ve Abbâd b. Avvam hadisi daha sahihtir.

1081- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber çıkmıştık. Bizler hiçbir şeye gücü yetmeyen gençlerdik bize hitaben buyurdular ki: **“Ey gençler grubu, sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa evlensin çünkü evlilik gözü harama karşı iyi korur. Irz ve namusu da daha koruyucudur. Evlenmeye gücü yetmeyenleriniz ise oruç tutsun çünkü oruç şehveti azaltır.”** (Buhârî, Savm: 10; Müslim, Nikah: 1)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin bir benzerini Hasen b. Ali el Hallâl, Abdullah b. Nümeyr vasıtasıyla A’meş ve Umare’den bize aktarılmıştır.

Tirmîzî: Pek çok kimse bu hadisi bu senedle A’meş’den rivâyet etmiştir. Ebû Muaviye ve Muhâribî bu hadisin bir benzerini A’meş’den, İbrahim’den, Alkame’den ve Abdullah b. Mes’ûd’tan bize aktarmışlardır.

Tirmîzî: Her iki hadiste sahihtir.

bölüm: 2

Ø ruhbaniyet (evlenmemek) islamda yoktur

1082- Semure (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), evlenmemek şeklindeki ruhbanlık modelini yasakladı.”** (Nesâî, Nikah: 4)

ž **Tirmîzî:** Zeyd b. Ahzem’in rivâyetinde şu fazlalık yer almaktadır: Katâde Ra’d sûresi 38. ayetini okudu: **“Hiç şübhesiz senden önce de peygamberler gönderdik onlara da eşler ve çocuklar verdik…”**

Tirmîzî: Bu konuda Sa’d, Enes b. Mâlik, Âişe ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semüre hadisi hasen garibtir. Bu hadisi Eş’as b. Abdulmelik; Hasan, Sa’d b. Hişâm ve Âişe’den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Her iki rivâyetinde sahih olduğu söylenir.

1083- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Maz’un’un dünyadan el etek çekmek konumundaki, kadınlardan uzak kalmak için yaptığı yemini kabul etmeyip reddetmişti. Eğer ona izin verseydi kendimizi hadım yapardık.”** (Buhârî, Nikah: 8; Müslim, Nikah: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø evlendirmede dindar olanı tercih edin

1084- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dinini ve ahlakını beğendiğiniz bir kimse, kızınıza talib olursa onunla kızınızı evlendiriniz. Böyle yapmazsanız yeryüzünde bir fitne ve büyük bir ahlakî bozulma meydana gelecektir."** (İbn Mâce, Nikah: 46; Buhârî, Nikah: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hatîm el Müzenî ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisinin senedindeki Abdulhamid b. Süleyman konusundaki farklı görüşler olup, Leys b. Sa'd bu hadisi İbn Aclan ve Ebû Hüreyre'den mürsel olarak rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Muhammed diyor ki: Leys'in rivâyeti daha uygun olup Abdulhamid tarafından rivâyet edilen hadis makbul sayılmaz.

1085- Ebû Hatîm el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dinini ve ahlakını beğendiğiniz bir kimse size dünür olarak gelirse kızınızı ona nikahlayın. Böyle yapmazsanız, yeryüzünde fitne ve bozgunculuk olacaktır."** Ey Allah'ın Rasûlü! Dediler: **"Eğer o kimsede mal ve denklik olarak bir eksiklik olursa ne olacak?** Buyurdular ki: **Üç kere "Dinini ve ahlakını beğendiğiniz size gelirse kızınızı onunla mutlaka nikahlayın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Hatîm el Müzenî, Peygamberi görmüş ve sohbet etmiş bir kimse olup bu hadisten başka rivâyetini bilmiyoruz.

bölüm: 4

Ø kadın hangi özelliklerden dolayı nikahlanır?

1086- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kadınla üç özelliğinden dolayı evlenilir; Dini, Malı, ve Güzelliği, sen dindar olanı seçki devamlı bereketler içerisinde olasın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Avf b. Mâlik, Âişe, Abdullah b. Amr ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø evlenilecek kadına bakılabilir

1087- Muğıre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, kendisi bir kadına dünür olmuştu da Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu: **"Evleneceğin kadına önceden bak çünkü anlaşabilmeniz ve birbirlerinizi sevebilmeniz için bu gerekli bir şarttır."** (Müslim, Nikah: 12; Buhari, Nikah: 36)

ž Bu konuda Muhammed b. Mesleme, Câbir, Ebû Humeyd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve evlenecek erkeğin kadının haram olmayan (el ve yüz) yerlerine bakmasında bir sakınca yoktur derler. Ahmed ve İshâk bu kanaattedirler.

Hadiste geçen: **"Ahra en yü'deme beyneküma"** ifadesinin manası: **"Birbirinizi sevebilmeniz için bu gereklidir"** demektir.

bölüm: 6

Ø nikahın gizli değil ilan edilerek yapılması

1088- Muhammed b. Hatıb el Cumahî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Haram olan nikah: "Evlilikle helal olan evlilik arasındaki ayırıcı özellik def çalmak ve duyurmaktır."** (Nesâî, Nikah: 72; Buhârî, Nikah: 49)

ž Bu konuda Âişe, Câbir, Rubeyyi binti Muavviz'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Muhammed b. Hatıb'ın hadisi hasendir.

Ebû Belc'in adı Yahya b. ebî Süleym'dir. Aynı şekilde İbn Süleym'de denilir. Muhammed b. Hatıb küçük çocuk iken Peygamber (s.a.v.)'i görmüştür.

1089- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. Nikahı gizli değil ilan ederek yapın kalabalık yerler olan mescidler gibi kalabalıklarla yapın nikah yapıldığı belli olması için def çalın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konudaki bu hadis garib hasendir. İsa b. Meymun el Ensarî'nin hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. İbn ebî Necîh'den tefsir rivâyet eden İsa b. Meymun güvenilen bir kimsedir.

1090- Muavviz kızı Rübeyyi' (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gelin olduğumun ertesi günü gelip yanıma girdi senin şimdi oturduğun gibi yatağımın üzerine oturdu. Bu arada bazı kız çocukları bizim için def çalmakta ve babalarımızdan Bedir günü şehîd düşen kimselerin kahramanlıklarını dile getirmekte idiler. Bu kızlardan birisi: "Şu anda aramızda bir Peygamber var, yarın ne olacağını bilir"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o kıza: **"Bunu bırak da önceden söylemekte olduğun sözleri söyle"** buyurdu. (Buhârî, Nikah: 48; Ebû Dâvûd, Edeb: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø evlenen kimselere tebrik için ne söylenir?

1091- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) evlenen bir kimseyi tebrik edeceği zaman; **"Allah sana da ona da ömür amel ve rızk yönünden bereketler versin. Hep hayır içerisinde birlikte olasınız"** derdi. (İbn Mâce, Nikah: 23; Nesâî, Nikah: 73)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali b. ebî Tâlib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø evli kimseler cinsel ilişki anında ne söylemeli?

1092- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Sizden biriniz karısına cinsel ilişkide bulunacağı zaman şöyle desin: **"Allah'ın adıyla Allah'ım! Bizi şeytandan uzak kıl ve onun şerrinden koru bize vereceğin neslimizden şeytanı ve şerrini uzaklaştır"** der ve o ilişkiden bir çocuk meydana gelirse şeytan ona zarar veremez. (İbn Mace, Nikah: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø Rasûlullah (s.a.v.), Âişe anamızla hangi ayda evlenmişti?

1093- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni Şevval ayında nikahladı ve Şevval ayında zifaf yaptı."** Âişe (r.anha) kadınlara şevval ayında zifaf yapılmasını müstehab sayardı. (Nesâî, Nikah: 77)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Sevrî'nin İsmail'den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 10

Ø düğün ziyafeti nasıl ve ne kadar olmalı?

1094- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf'ın üzerinde damat olanların süründükleri sarı bir boya izi gördü ve **"ne bu"** diye sordu. Bunun üzerine Abdurrhman b. Avf: **"Beş dirhem ağırlığındaki altınla, bir kadınla evlendim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah bu düğünü senin için mübarek eylesin bir koyunla bile olsa düğün ziyafeti ver"** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 68; Müslim, Nikah: 89)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Câbir, Züheyr b. Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Altından bir çekirdek ağırlığı: **"Üç dirhem ve üçtebir dirhem ağırlığı kadardır."** İshâk ise: Beş dirhem ve üçtebir dirhem ağırlığı kadardır.

1095- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Huyey kızı Safiyye için kavut ve hurmadan düğün yemeği vermişti."** (İbn Mâce, Nikah: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

1096- Muhammed b. Yahya Humeydî vasıtasıyla Sûfyân'dan bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir. Pek çok kimse bu hadisi Sûfyân b. Uyeyne'den, Zührî ve Enes'den rivâyet edip bu rivâyetlerinde; **"Vâil'den babasından veya oğlundan"** demiyorlar.

ž **Tirmîzî:** Sûfyân b. Uyeyne bu hadiste hile yapar duruma düşmüştür. Yani bazı rivâyetinde **"Vâil ve babasından"** demekte bazı rivâyetinde de böyle dememektedir.

1097- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle buyurdu: **"Düğünde ilk gün verilen yemek gereklidir. İkinci gün verilen yemekler sünnettir, üçüncü gün verilen yemekler ise gösterişten ibarettir. Her kim bu dünyada düğün yemeğinde gösteriş yaparsa Allah'ta ona kıyamet günü gösteriş yapmasına karşılıkta bulunur."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İbn Mes'ûd hadisini merfu olarak sadece Ziyâd b. Abdullah'ın rivâyetinden bilmekteyiz. Ziyâd b. Abdullah'ın da kabul edilmeyecek ve garib rivâyetleri çoktur.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'den işittim Muhammed b. Ukbe'nin Veki'den şöyle naklettiğini bize haber vermişti: **"Ziyâd b. Abdullah saygıdeğer bir kişi olmakla beraber hadis rivâyetinde yalan söylerdi."**

bölüm: 11

Ø davete icabet etmek gerekir

1098- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çağrıldığınız zaman davete icabet ediniz."** (Buhârî, Nikah: 72)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre, Berâ, Enes ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø davetsiz düğün yemeğine giden kimse için ne yapılır?

1099- Ebû Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Şuayb adındaki bir adam kasap olan kölesine bana beş kişiye yetecek bir yemek yap çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzünden aç olduğunu anladım dedi. Bunun üzerine köle yemeği yaptı Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oturanları davet etmek üzere haber gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp giderken davet edildiği anda yanında olmayan bir kimse de ona uyup onlara katıldı. Rasûlullah (s.a.v.) davet edildikleri evin kapısına varınca ev sahibine: **"Davet ettiğin an bizimle beraber olmayan bir kimse de bize takılıp gelmiştir, izin verirsen o da girecektir"** buyurdu. Ev sahibi de izin veriyoruz buyursun dedi. (Buhârî, Et'ıme: 57; Müslim, Eşribe: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Tirmîzî: Bu konuda İbn Ömer (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 13

Ø evlilikte bekar olanları teşvik ve tercih

1100- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kadınla evlenmiş ve Rasûlullah (s.a.v.)'e gelmiştim, **"ey Câbir evlendin mi?** buyurdular. Bende **"evet"** dedim. **"Kız mı aldın yoksa dul mu?"** buyurdular. **"Hayır dul aldım"** dedim. **"Bekar bir kız bulamadın mı? sen onunla o da seninle oynaşırdınız"** buyurdu. Bende dedim ki: **"Babam Abdullah öldü yedi veya dokuz çocuk bıraktı onların işlerini yürütebilsin diye yaşlı ve dul birini tercih ettim"** dedim. Bunun üzerine bana dua etti. (Buhârî, Nikah: 9; Ebû Dâvûd, Nikah: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Übey b. Ka'b ve Ka'b b. Ucre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir b. Abdullah hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø velisiz nikahın uygun olmadığı

1101- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Velisiz nikah asla caiz olmaz."** (Ebû Dâvûd: Nikah: 18; İbn Mâce, Nikah: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Imrân b. Husayn ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1102- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hangi kadına velisinin izni olmaksızın nikah kıyılırsa onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır. Şayet bu izinsiz nikahlanan kişi o kadınla beraber olursa kadın için mehir verilmesi gerekir. Bu kadının velileri işi halledemeyip ihtilafa düşerlerse, yetkili devlet adamı bu tür velisi olmayan kimselerin velisidir."** (İbn Mâce, Nikah: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Yahya b. Saîd el Ensarî, Yahya b. Eyyûb ve Sûfyân es Sevrî ve pek çok hadis hafızı İbn Cüreyc'den bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Ebû Musa'nın hadisinde ihtilaf vardır. Bu hadisi İsrail, Şüreyk b. Abdullah, Ebû Avâne, Züheyr b. Muaviye, Kays b. Rabi', Ebû İshâk'tan, Bürde'den ve Ebû Musa'dan bize rivâyet etmişlerdir.

Yine Esbat b. Muhammed, Zeyd b. Hubab ise Yunus b. ebî İshâk'tan, Ebû Bürde'den ve Ebû Musa'dan bize aktarmışlardır.

Yine Ebû Ubeyde el Haddad, Yunus b. ebî İshâk'tan, Ebû Bürde'den Ebû Musa'dan benzerini rivâyet etmişler olup bu rivâyetlerinde **"Ebû İshâk'ı"** zikretmemişlerdir.

Yine Yunus b. ebî İshâk, Ebû İshâk'tan, Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan aynı şekilde rivâyet etmişlerdir.

Şu'be ve Sevrî; Ebû İshâk'tan ve Ebû Bürde'den **"Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz"** diye rivâyet edilmiştir. Sûfyân'ın bazı arkadaşları Ebû İshâk, Ebû Bürde ve Ebû Musa'dan rivâyet ederler ki bu sahih değildir.

Tüm Ebû İshâk, Ebû Bürde, Ebû Musa'dan yapılan **"Velisiz asla nikah sahih olmaz"** rivâyetleri bence daha sahihtir. Bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet edenlerin hepsinden daha sağlam ve daha kavrayışlı olan Sevrî ve Şu'be değişik zamanlarda Ebû İshâk'tan işitmişlerdir. Benim yanımda ötekilerin rivâyetleri daha uygundur. Çünkü Şu'be ve Sevrî bu hadisi Ebû İshâk'tan aynı anda işitmişlerdir.

Bu olaya delil olabilecek bir hadiseyi Mahmûd b. Gaylân şöyle aktarır. Ebû Dâvûd'tan aktarıldığına göre, Şu'be şöyle haber vermiştir. Sûfyân es Sevrî'den işittim Ebû İshâk'a şöyle sormuştu: **"Ebû Bürde'nin Rasûlullah (s.a.v.)'in velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz dediğini kendisinden işittin mi?** Ebû İshâk'ta **"Evet"** dedi.

Bu hadis Şu'be ve Sevrî'nin, Mekhül'den aynı zamanda işittiklerine işaret ediyor. İsrail'in Ebû İshâk'tan rivâyeti sağlam ve güvenilirdir.

Muhammed b. Müsenna'dan işittim şöyle diyordu: Abdurrahman b. Mehdî'den işittiğime göre, şöyle aktarıyordu: **"Sevrî'nin Ebû İshâk'tan rivâyet ettiği hadislerden ne kaçırdımsa İsrail'e güvendiğimden dolayı kaçırmışımdır. Çünkü İsrail, Ebû İshâk'ın hadislerini daha sağlam olarak getirmiştir."**

Tirmîzî: Âişe'nin bu konuda rivâyet ettiği "Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz" hadisi bence hasendir. İbn Cüreyc bu hadisi Süleyman b. Musa'dan, Zührî'den, Urve'den ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir.

Haccac b. Ertae ve Cafer b. Rabia, Zührî'den, urve'de ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir.

Yine Hişâm b. Urve babasından ve Âişe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bazı hadisçiler Urve ve Âişe'den gelen Zührî hadisi hakkında söz etmişlerdir.

İbn Cüreyc der ki: Sonra Zührî ile karşılaştığımda kendisine sordum rivâyet etmediğini söyledi ve pek hoş karşılamadı bu yönden hadis zayıf kabul edilmiştir.

Yahya b. Main'in; Şöyle dediği nakledilir: Bu hadisi İbn Cüreyc'den sadece İsmail b. İbrahim zikretmiştir.

Yahya b. Main: İsmail b. İbrahim'in, İbn Cüreyc'den işittiği bu şekilde değildir. O kendi notlarını Abdülmecid b. Abdulaziz b. ebû Revvâd'ın yazılarıyla karşılaştırarak düzeltmiş ve İbn Cüreyc'den hadis işitmemiştir. Diyor. Yahya; İsmail b. İbrahim'in, İbn Cüreyc'den rivâyetini zayıf kabul etmektedir.

Peygamber (s.a.v.)'in **"Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz"** hadisi Peygamber (s.a.v.)'in ashabından Ömer b. el Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Abdullah b. Abbâs ve Ebû Hüreyre'nin de bulunduğu ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Tabiin fıkıhçılarından da aynı şekilde rivâyet ederler; **"Velisiz nikah olmaz"** denilmiştir. Saîd b. Müseyyeb, Hasan el Basrî, Şüreyh, İbrahim Nehaî, Ömer b. Abdulaziz ve başkaları da bu görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, Evzâî, Abdullah b. Mübarek, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta aynı kanaattedirler.

bölüm: 15

Ø şâhidsiz ve belgesiz nikah caiz değildir

1103- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şâhidsiz ve belgesiz evlenen kadınlar fahişelerdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Yusuf b. Hammad diyor ki: Abdul A'lâ bu hadisi tefsirinde merfu olarak rivâyet etti, Talak

bölümünde ise mevkuf olarak aktardı.

1104- Kuteybe (r.a.), Gunder yoluyla Muhammed b. Cafer'den, Saîd'den, İbn ebî Arûbe'den benzeri şekilde hadis rivâyet edip mevkuf şekilde bize aktarmıştır ki bu rivâyet daha sağlamdır.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis pek sağlam değildir. Bu hadisi merfu olarak aktaran kimseyi tanımıyoruz sadece Abdul A'lâ, Saîd ve Katâde yoluyla merfu olarak bize aktarmıştır. Abdul A'lâ'dan, Saîd'den bu hadis mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Sahih olan rivâyet İbn Abbâs'ın kendi sözü olan **"Nikah ancak şâhidli ve belgeli olur"** hadisidir.

Katâde'nin bazı arkadaşları Katâde, Câbir b. Zeyd ve İbn Abbâs'tan; **"Nikah ancak şâhid ve belgeli olur"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Pek çok kimse bu hadisi bu şekilde Saîd b. ebî Arûbe'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Imrân b. Husayn, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin döneminden ve daha başkalarından ilim adamlarının görüşü bu hadis üzeredir ve derler ki: **"Nikah ancak şâhidlerle gerçekleşir."** Geçmişte ki ilk alimlerden bu konuda ihtilaf eden olmamıştır. Sadece sonraki alimlerden bir kısmı ihtilaf etmiş olup onların ihtilafı da şâhidlerin aynı anda bulunmaları konusundadır.

Küfeliler ve ilim adamlarının çoğunluğu: **"İki şâhid nikah esnasında bulunmadıkça nikah caiz olmaz demişlerdir."**

Medîneli bazı alimler: **"Nikah ilan edilip duyurulur şâhidlerde arka arkaya getirilirse caiz olduğu"** kanaatindedirler.

Mâlik b. Enes ve başkaları bu kanaattedirler. İshâk b. İbrahim Medînelilerden yaptığı rivâyetle böyle söylüyor.

Bazı ilim adamları da: **"Nikahta bir erkek iki kadının şâhidliği de caizdir"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

*** (Bu bölümden sonra on altıncı bölüm, Arapça orijinal nüshada atlandığı için biz de aynen numaralandırdık)

bölüm: 17

Ø nikah esnasında konuşma yapılır mı?

1105- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) namazlarda ve diğer ihtiyaç anlarında yapılması gereken teşehhüdü öğretti. Namazdaki teşehhüd şöyledir: **"Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah'a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. En son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.), Allah'ın rahmeti bereketi selam ve selameti senin üzerine olsun. Yine Allah'ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah'ın hayırlı işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve Peygamberidir."**

Diğer ihtiyaç alanlarındaki teşehhüd ise şöyledir: **"Eksiksiz tüm övgüler o Allah'a mahsustur. Daima ondan yardım diler, ondan bağışlanmamızı isteriz. Benliklerimizin şerrinden, işlediğimiz işlerin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah her kimi hidayet ve doğru yoluna iletirse onu saptıracak kimse yoktur. Kimi de saptıracak olursa onu hidayete getirecek kimse yoktur. Ve ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka**

gerçek ilah yoktur. Ve yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve peygamberidir."

İbn Mes'ûd; Ve de üç ayet okunmalıdır dedi.

Abser dedi ki: Sûfyân es Sevrî o üç ayeti şöyle açıkladı. 1- Ey iman edenler mutlaka yolunuzu Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın ve ancak Müslüman olarak can verin (3 Âl-i Imrân: 102) 2- …Allah'a karşı daima sorumluluk bilinci duyun ve akrabalık bağlarını gözetin şüphesiz Allah sizler üzerinde daima gözetleyicidir. (4 Nisa: 1) 3- Ey iman edenler sizler yolunuzu daima Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın ve her zaman hakkı ve doğruyu söyleyin. (33 Ahzab: 70) (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; Buhârî, Nikah: 48)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Adiyy b. Hatem'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah hadisi hasendir. Bu hadisi A'meş, Ebû İshâk'tan, Ebûl Ahvas'tan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir. Şu'be ise: Ebû İshak, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivâyet etmiştir. Şu'be ise: Ebnu İshak, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivâyet etmiştir.

Her iki rivâyette sahihtir. Çünkü İsrail, her iki rivâyeti bir araya toplayarak Ebûl İshâk'tan, Ebûl Ahvas'tan, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamları: **"Nikah konuşma yapılmaksızın da caizdir"** derler. Bazı ilim adamları ve Sûfyân es Sevrî bunlardandır.

1106- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İçerisinde Teşehhüd bulunmayan her konuşma çolak el gibi yarım ve noksandır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; Buhârî, Nikah: 48)

bölüm: 18

Ø dul ve bakire'den nikah izni nasıl alınır?

1107- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendisiyle istişare edilmedikçe dul kadın, kendisinden izin alınmadıkça da kızın nikahı kıyılmaz, kızın izin vermesi ise susmasıdır."** (İbn Mâce, Nikah: 11; Müslim, Nikah: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, İbn Abbâs, Âişe ve Urs b. Amîra'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Dul kadın kendisiyle istişare edilmedikçe nikahlanmaz, babası kendisiyle istişare etmeksizin dul bir kadını nikahlarsa o kadında bu nikahı istemezse ilim adamlarının çoğunluğuna göre bu nikah hükümsüzdür.

İlim adamları bakire kızların babaları tarafından evlendirilmesi konusunda ihtilaf ettiler. Küfeli ve diğer ilim adamlarının çoğunluğu bir baba kızından izin almadan kızını nikahlarsa kız da bunu kabul etmez ise bu nikah geçersizdir. Medîneli alimlerden bir kısmı ise kız istemese de babanın kızını nikahlaması caizdir derler.

Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

1108- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dul kadın evleneceği kimseyi seçme konusunda kendisi velisinden daha hak sahibidir. Bekarında kendisinin evlendirilmesi konusunda izni alınır onun izni susmasıdır."** (İbn Mâce, Nikah: 11; Müslim: Nikah: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be ve Sevrî, Mâlik b. Enes'den rivâyet etmektedirler. Bazı kimseler velisiz nikahın caiz olduğu hakkında bu hadisi delil göstermişlerse de bu hadiste onlara delil olacak bir konu yoktur. Çünkü İbn Abbâs'tan çeşitli şekillerde **"Velisiz nikah asla caiz olmaz"** şeklinde hadis rivâyet edilmiş olup İbn Abbâs da bu hadise göre fetva verip; **"Velisiz nikah caiz olmaz"** demektedir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in, dul kadın evleneceğini seçme konusunda velisinden daha fazla hak sahibidir.

Sözünün manası ilim adamlarının çoğunluğuna göre, şöyledir: Velisi dul kadını ancak emri ve rızasıyla evlendirebilir. Rızası olmadan evlendirirse Hızâm'ın kızı Hansa hadisine göre nikahı geçersizdir. Şöyle ki bu kadını babası dul iken evlendirmişti de kendisi bu evlenmeyi istemeyince Rasûlullah (s.a.v.) o erkeğin nikahını reddetti.

bölüm: 19

Ø yetim kızı nikahlamak için izin alınır

1109- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Babasız kızın nikahlanması için kendisinin izni alınır."** Eğer susarsa bu, onun izni demektir. Kabul etmezse üzerine varılmaz. (Yani evlenme konusu kendisine ulaştırılır ve kabul etmeyip reddederse anlamındadır.) (Ebû Dâvûd, Nikah: 22)

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Musa, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Yetim kızların evlendirilmesi konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır; Bir kısmı: Yetim kız çocuğu küçük yaşta nişanlanırsa bu nikah akıl baliğ oluncaya kadar durdurulmuş demektir. Bülûğa erince bu nikahı hükümsüz kılma ve geçerli kılma yetkisine sahiptir. Tabiin ve sonraki dönem alimlerinden bir kısmı bu görüştedir.

Bir kısım alimler ise şöyle derler: Yetimin nikahlanması bülûğa ermeden caiz olmaz. Nikahta seçim caiz değildir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii ve ilim adamlarından bir kısmı bu görüştedir. Ahmed ve İshâk diyor ki: Yetim kız dokuz yaşına vardığında evlendirilebilir. Kendisi razı olursa nikahı caizdir. Ergenlik çağına ulaşınca seçme hakkı diye bir şey yoktur. Ahmed ve İshâk, Âişe'nin dokuz yaşında Peygamber (s.a.v.) ile evlenmesini delil olarak kullanırlar. Âişe der ki: **"Kız dokuz yaşına vardığında kadın sayılır."**

bölüm: 20

Ø iki veli tarafından nikahlanan kız ilk nikahlandığına aittir

1110- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir kadını iki ayrı veli, iki ayrı erkeğe nikahlarsa o kadın o erkeklerden ilk nikahlanan erkeğe aittir. Her kim de bir malını iki ayrı müşteriye satarsa o mal o iki adamdan ilk satış yapılan kimseye aittir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 21)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda bir ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. İki veli iki erkeğe bir kadını nikahlar ise ilk nikah caiz, diğer nikah hükümsüzdür. İki veli ikiside aynı anda nikah kıyarlarsa ikisinin de nikahı da geçersizdir. Sevrî, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 21

Ø kölenin efendisinden izinsiz evlendirilmesi?

1111- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir köle efendisinin izni olmadan evlenirse o zina etmiş sayılır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasendir. Bazıları bu hadisi Abdullah b. Muhammed b. Akil'den ve İbn Ömer'den rivâyet etmektedirler ki sahih değildir. Sahih olan rivâyet Abdullah b. Muhammed b. Akıl'in, Câbir yaptığı rivâyettir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: **"Kölenin nikahı efendisinin izni olmadan caiz olmaz."** Ahmed, İshâk ve başkaları ihtilafsız böyle düşünürler.

1112- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir köle efendisinden izinsiz evlenirse o zina etmiş sayılır."** (Ebû

Dâvûd, Nikah: 16)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø evlilik için verilecek mehir miktarı ne kadardır?

1113- Âsım b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Âmir b. Rabia'nın babasından işittiğime göre Fezare oğullarından bir kadın bir çift ayakkabı karşılığında evlendi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bunca malın ve kendin için bir çift ayakkabıya razı oldun mu?"** Buyurdular. Kadın ise **"Evet"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de onun nikahını caiz saydı. (İbn Mâce: Nikah: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd, Ebû Saîd, Enes, Âişe, Câbir ve Ebû Hadred el Eslemî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âmir b. Rabia hadisi hasen sahihtir. Mihrin miktarı konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bazıları: **"Her iki tarafın razı oldukları miktardır"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Mâlik b. Enes der ki: Mehir çeyrek dinardan az olamaz.

Bazı küfeliler ise: Mehir on dirhemden aşağı olamaz derler.

bölüm: 23

Ø Kur'ân öğretmek mehir yerine geçer mi?

1114- Sehl b. Sa'd es Saidî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir kadın gelerek; **"Ben kendimi sana hibe ettim diyerek uzun süre bekledi."** Bunun üzerine bir adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü! O kadına ihtiyacın yoksa onu bana nikahla"** dedi.

Rasûlullah (s.a.v.): **"O kadına mehir olarak vereceğin bir şeyin var mı?** buyurdu. Adam: **"Sadece şu elbisem var"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Elbiseni o kadına verdiğinde sen elbisesiz kalacaksın bir şeyler bulmaya çalış"** buyurdu. Adam: **"Bulamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bir demir yüzük bile olsa bulmaya çalış"** buyurdu. Sehl b. Sa'd diyor ki: Adam arandı fakat bir şey bulamadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Kur'ân'dan ezberinde olan bir şey var mı?** dedi. Adam: **"Falan falan sûreler ezberimdedir"** dedi ve isimlerini saydı, Rasûlullah (s.a.v.): **"Kur'ân'dan ezberinde olan sûreleri o kadına öğretme karşılığında o kadını sana nikahladım"** buyurdular. (Müslim, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 69)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii uygulamalarını bu hadisle yapar ve şöyle der: **"Erkeğin kadına mehir olarak vereceği bir şeyi yoksa Kur'ân'dan öğreteceği bir sûre karşılığında nikahlarsa nikahı caizdir."**

Bazı ilim adamları da: **"Nikahı caizdir fakat sonradan eline geçerse benzeri mehir miktarı bir mehir vermesi gerekir"** derler.

Ahmed, İshâk ve Küfeliler bu kanaattedirler.

1114/a- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bakın! Kadınların mehirlerini çok yükseltmeyin. Mehirleri çoğaltmak bu dünyada bir şeref ve Allah katında da iyi bir Müslümanlık modeli olsaydı. Allah'ın Rasûlü buna hepinizden daha layık olurdu. Halbuki Rasûlullah (s.a.v.)'in**

on iki okıyye'den fazla mihir karşılığında, kadınlardan hiçbirini kendisine nikahladığını ve kızlarından hiçbirini de başkalarına nikahladığını bilmiyorum." (Ebû Dâvûd, Nikah: 28; İbn Mâce, Nikah: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Acfa es Sülemî'nin adı Herm'dir. İlim adamlarına göre bir Ukıyye kırk dirhemdir. On iki Ukıyye ise dört yüz seksen dirhem eder.

bölüm: 24

Ø cariyeyi hürriyetine kavuşturup sonra onunla evlenmek

1115- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Safiyye'yi hürrüyetine kavuşturdu ve onunla evlenerek hürriyetine kavuşturmayı mehir saydı."** (Müslim, Nikah: 14; Nesâî, Nikah: 65)

ž **Tirmîzî:** Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise cariyenin azâd edilmesinin mehir sayılmasını pek hoş görmezler ayrıca mehir verilmesi gerekir derler. Fakat birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 25

Ø cariyeyi hürriyetine kavuşturarak evlenmenin değer ve kıymeti

1116- Ebû Musa (r.a.)'nın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): **"Üç kişi vardır ki onlara mükafatları iki kat olarak verilir;**

1- Bir köle ki hem Allah'a olan kulluğunu yerine getirir hem de efendisinin hakkını güzelce yerine getirirse karşılığı iki kat olarak verilir.

2- Güzel bir cariyesi bulunan kimse o cariyesi güzelce terbiye edip hürriyetine kavuşturur ve sonra da onunla evlenirse ve bu yaptığı işi de Allah'ın rızasını kazanmak için yaparsa iki kat mükafat alır.

3- Önceki kitaba inanan sonra kendisine ulaşan diğer Kitab'a da inanan kimseye de mükafatı iki kat olarak verilir. (Müslim, Nikah: 14; Nesâî, Nikah: 65)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Salih b. Salih'den (ki adı İbn Hay'dır.) Şa'bi'den, Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan mana olarak bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Ebû musa hadisi hasen sahihtir. Ebû Bürde b. ebî Musa'nın ismi Âmir b. Abdillah b. Kays'tır. Şu'be ve Sûfyân es Sevrî bbu hadisi Salih b. Hay'den rivâyet etmişlerdir. Salih b. Hay ise Hasen b. Salih b. Hay'ın babasıdır.

bölüm: 26

Ø nikahlandığı kadınla ilişki kurmadan boşayan, o kadının kızıyla evlenebilir mi?

1117- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her hangi bir kimse bir kadını nikahlar ve onunla ilişki kurarsa o kadının kızı o adama helal olmaz nikahlanmış fakat ilişki kurmadan boşamışsa o kadının kızını nikahlayabilir. Bir adam bir kadını nikahlar onunla cinsel ilişki kurar veya kurmaz o kadının anasıyla nikahlanması asla helal değildir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

Tirmîzî: Bu sened yönünden sahih değildir. Çünkü bu hadisi Amr b. Şuayb'den sadece İbn Lehia ve Müsenna b. Sabbah rivâyet etmişlerdir. Müsenna b. Sabbah ve İbn Lehia'nın hadis konusunda zayıf

oldukları kaydedilmiştir.

İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Bir kimse bir kadını nikahlar ve onunla cinsel ilişkiden önce onu boşarsa o kadının kızını kendisine nikahlaması caizdir. Fakat bir kimse bir kadının kızı ile nikahlanır cinsel ilişki yapmadan onu boşarsa o kızın annesiyle nikahlanması helal olmaz. (4 Nisa: 23. ayette bildirildiğine göre)

Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 27

Ø boşanan bir kadın ikinci kocasını beğenmezse ilk kocasına dönebilir mi?

1118- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rifâa el Kurazî'nin karısı Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve şöyle dedi: Rifâa'nın karısı idim beni üç talakla boşadı ve boşamayı kesinleştirdi. Ben de Abdurrahman b. Zübeyr ile evlendim fakat bunun tenasül uzvunu elbise saçağı gibi gevşek buldum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Rifâa'ya tekrar dönmek mi istersin? Hayır sen onun balcağzından oda senin balcağzından tatmadıkça ona tekrar dönemezsin."** (Nesâî, Talak: 12; Müslim, Nikah: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Enes, Rumeysa veya Gumeysa ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Yani bir erkek karısını üç talakla boşarsa o kadında başka bir kocayla nikahlanır ve zifaf olmadan tekrar ondan boşanırsa bu kadın ilk kocasına ikinci kocasıyla cinsel ilişkide bulunmadıkça helal olmaz.

bölüm: 28

Ø hulle yapmak ne demektir?

1119- Hâris ve Ali (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hulle yapana da yaptırana da lanet etmiştir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 15; İbn Mâce, Nikah: 33)

(Hulle: Boşanan bir kadının tekrar kocasına dönebilmesi için geçici olarak başka bir erkekle evlenmesi demektir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali ve Câbir hadisinde hastalık vardır. Bu hadisi aynı şekilde Eş'as b. Abdurrahman, Mûcâlid'den, Âmir'den (Şa'bî), Hâris'den, Ali'den, Âmir ve Câbir b. Abdullah'tan rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam değildir. Çünkü Mûcâlid b. Saîd'i, Ahmed b. Hanbel'in de aralarında bulunduğu bazı hadis alimleri zayıf görmüşlerdir.

Abdullah b. Numeyr ise bu hadisi Mûcâlid'den, Âmir'den, Câbir b. Abdullah'tan, ve Ali'den rivâyet etmiş olup İbn Numeyr bu rivayetinde vehme kapılmıştır. Birinci rivâyet daha sağlam ve daha sahihtir. Muğîre, İbn ebî Hâlid ve pek çok kimse bu hadisi Şa'bi'den, Hâris'den ve Ali'den rivâyet etmişlerdir.

1120- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hulle nikahıyla evlenen kocaya ve kendisi için hulle yapılan kocaya lanet etmiştir."** (Nesâî, Talak: 13; Ebû Dâvûd, Nikah: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Kays el Evdî'nin ismi Abdurrahman b. Servan'dır. Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'den pek çok şekilde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ömer b. Hattâb, Osman b. Afvân, Abdullah b. Amr ve başkaları bunlardandır. Tabiin dönemi fıkıhçıları da aynı kanaattedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii,

Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

Tirmîzî: Carûd b. Muâz'dan işittim. Veki'den naklederek onunda bu görüşte olduğunu ve ictihat taraflarının bu konudaki görüşlerinin atılması gerektiğini söylemişlerdir.

Carûd diyor ki: Vekî', Sûfyân'dan naklederek der ki: Bir erkek bir kadınla hulle yapmak üzere geçici bir süre için evlenir sonra da o kadını yanında tutmak arzusu belirirse o kadını yeni bir nikahla nikahlamadıkça yanında tutması helal olmaz.

bölüm: 29

Ø mut'a (geçici) nikah yasak mıdır?

1121- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınları geçici olarak kısa süre nikahlanmayı, ehlî eşek etlerinden yemeyi, hayber günü yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 71)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sebre el Cühenî ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ali hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. İbn Abbâs'tan geçici nikahın caiz olduğuna dair bir rivâyet varsa da Rasûlullah (s.a.v.)'in geçici nikah hakkındaki hükmü kendisine bildirilince bu sözünden dönmüştür.

İlim adamlarının çoğunluğu geçici nikahın haram olduğu üzerinde birleşmişlerdir. Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

1122- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Geçici nikah İslam'ın başlangıcında vardı. Bir erkek tanıdığı bulunmayan bir memlekete gidince orada kalacağı kadar bir süre içerisinde bir kadınla evlenirdi. O kadınla o erkeğin eşyalarını muhafaza eder ve gerekli hizmetlerini yaparlardı. Mü'minün sûresi 6. ayet olan: **"Ancak ailelerine ve elleri altındaki cariyelere…"** ayet nazil olunca bu tür nikah kaldırılmış oldu.

İbn Abbâs der ki: Bu iki kadından başka tüm kadınlarla yapılacak her türlü ilişki haramdır. (Ebû Dâvûd, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 71)

bölüm: 30

Ø mehir alıp vermemek için karşılıklı kimselerle evlenmek

1123- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İslam da celeb, ceneb ve şığar modeli nikah yoktur. Kim zorla birinin malını gasbederse bizden değildir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 14;İbn Mâce, Nikah: 16)

Celeb: *Zekat toplayan memurun zekat mallarının yanına gitmeden zekatı ayağına getirtmesi veya yarış yapan kimsenin atının daha hızlı gitmesi için başkasını hayvanını hızlandırması için görevlendirmesi demektir.*

Ceneb: *Zekat verecek kimsenin zekat malını ölçüm yapılacak yerden uzaklaştırmasıdır veya at yarışlarında yarışmayı kazanmak için yedek at bulundurmaktır.*

Şığar: *Mehir alıp vermemek için iki kişinin birbirinin yakınlarından birer kadınla evlenmeleridir.*

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Bu konuda Enes, Ebû Reyhane, İbn Ömer, Câbir, Muaviye, Ebû Hüreyre ve Vâil b. Hucr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1124- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Şığar modeli nikahlanmayı yasaklamıştır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 14; İbn Mâce, Nikah: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şığar nikahın sahih olmadığı görüşündedirler.

Şığar: Aralarında mehir olmaksızın bir kimsenin kızını nikahlamasına karşılık karşı tarafın kızını

veya kızkardeşini nikahlamasından ibarettir.

Bazı ilim adamları şığar usulü nikahın ikisi için de mehir tayin edilse bile geçersiz olduğunu ve caiz olmadığını söylerler. Şâfii, Ahmed ve İshâk böyle düşünürler.

Atâ b. ebî Rebah'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Her iki tarafın da nikahları kabul ve tasdik ettirilerek o günkü değerler kadar mehir takdir edilir. Küfelilerin görüşü budur.

bölüm: 31

Ø bir kız halasıyla ve teyzesiyle birlikte bir kişinin nikahı altında toplanamaz

1125- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"Bir kadının halası veya teyzesiyle birlikte nikah edilmesini yasakladı."** (Nesâî, Nikah: 14; Buhârî, Nikah: 28)

ž Ebû Hüreyz'in ismi Abdullah b. Huseyn'dir.

Nasr b. Ali; Abdul Â'la yoluyla Hişâm b. Hassân'dan, İbn Sirin'den, Ebû Hüreyre'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Ali, İbn Ömer, Abdullah b. Amr, Ebû Saîd, Ebû Umâme, Câbir, Âişe, Ebû Musa ve Semura b. Cündüp'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1126- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), kadının halasının üzerine; halanın kardeşinin kızının üzerine veya kadının teyzesinin üzerine veya teyzenin kızkardeşinin kızının üzerine nikahlanmasını yasakladı. Küçükler büyükler üzerine** (yani kızlar hala ve teyzeleri üzerine) **büyükler de küçükler üzerine** (yani hala ve teyzeler kızlar üzerine) **nikahlanmaz."** (Nesâî, Nikah: 14; Buhârî, Nikah: 28)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Aralarında ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. Şöyle ki: Bir erkeğin bir kadınla o kadının halasını ve teyzesini nikahı altında toplaması caiz değildir. Şayet bir kadını halasının üstüne veya teyzesinin üstüne veya halayı kardeş kızının üzerine nikahlarsa sonrakinin nikahı geçersizdir. İlim adamlarının çoğunluğu bu görüştedir.

Tirmîzî: Şa'bî, Ebû Hüreyre'ye yetişmiş ve ondan hadis rivâyet etmiştir.

Muhammed'e bu hususu sorduğumda **"Doğrudur"** dedi.

Tirmîzî: Şa'bî; bir adam vasıtasıyla Ebû Hüreyre'den hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 32

Ø nikah esnasında şart koşmak

1127- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şartların yerine getirilmeye en layık olanı kadınları kendinize helal kıldığınız şartlardır."** (Buhârî, Nikah: 54; Nesâî, Nikah: 42)

ž Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Abdulhamid b. Cafer'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ömer b. Hattâb'ta onlardan olup şöyle der: **"Bir erkek bir kadınla onu memleketinden çıkarmamak üzere evlenirse onu memleketinden çıkaramaz."** Bazı ilim adamları da aynı kanaattedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ali'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Allah'ın şartı kadının şartından öncelikli olarak yerine getirilir."** Böyle söylemekle Ali (r.a.) sanki kadının bu şartı üzerine (zaruret hicret) gibi bazı zorunluluklar çıkarsa erkek çıkabilir demektedir. Bazı ilim adamları da aynı zorunluluklar çıkarsa erkek çıkabilir demektedir. Bazı ilim adamları da aynı şekilde düşünürler. Sûfyân es Sevrî ve bazı küfeliler gibi.

bölüm: 33

Ø on tane karısı olan bir kimse müslüman olursa ne yapmalı?

1128- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Cahiliyye döneminde Gaylân b. Seleme es Sekafî'nin on karısı vardı. Kendisiyle beraber hepside Müslüman oldular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), dördünü seçip diğerlerini bırakmasını emretti."** (İbn Mâce, Nikah: 40; Ebû Dâvûd, Talak: 24)

Tirmîzî: Aynı şekilde Ma'mer, Zührî'den, Sâlim'den ve babasından bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Bu hadis pek sağlam değildir. Sahih ve sağlam olan rivâyet; Şuayb b. Ebû Hamza ve başkalarından, Zührî'den ve Hamza'dan rivâyetleridir ki: **"Muhammed b. Süveyd es Sekafî'den bana nakledildiğine göre Gaylân b. Seleme on kadınla evli iken Müslüman oldu."**

Muhammed diyor ki: Zührî'nin, Sâlim'den, babasından rivâyeti şöyledir: "Sakifli bir adam karılarını boşamıştı bunun üzerine Ömer o adama şöyle demişti: "Ya (Haksızlıkla) boşadığın karılarına dönersin yada kabri taşlanan Ebû Riğal gibi senin kabrini taşlarım."

Tirmîzî: Hadisçilerin bir kısmı bu Gaylân b. Seleme hadisine göre uygulamalarını yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk da bunlardandır.

bölüm: 34

Ø iki kız kardeşle nikahlı olan kimse müslüman olursa ne yapmalı?

1129- Feyrûz ed Deylemî (r.a.), babasından aktardığına göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü ben Müslüman oldum, nikahım altında iki kızkardeş bulunmaktadır. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): İkisinden hangisini istersen seç diğerini bırak"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Talak: 25; Buhârî, Nikah: 27)

1130- Feyrûz ed Deylemî (r.a.), babasından aktararak şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü ben Müslüman oldum nikahımın altında iki kız kardeş var ne yapmalıyım? **"İkisinden birini seç"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Talak: 25; İbn Mâce, Nikah: 39)

bölüm: 35

Ø satın aldığı cariye hamile çıkarsa o kimse ne yapmalı?

1131- Rüveyfi' b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kimsenin satın aldığı veya savaşta ele geçirdiği bir cariyeyi temizlenmesini beklemeden veya hamile olup olmadığı açıklığa kavuşmadan kendi döl suyu ile onu sulamasın."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Rüveyfi' b. Sabit'den değişik yollarla rivâyet edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve hamile olarak elde ettiği cariyesiyle doğum yapıncaya kadar cinsel ilişki kurmaması görüşündedirler. Bu konuda Ebû'd Derdâ, İbn Abbâs, Irbad b. Sariye ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 36

Ø harbte esir alınan kadın evli ise ne yapılmalıdır?

1132- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Evtas gazvesinde payımıza düşen esir kadınların kendi kocaları vardı. Bu durum Rasûlullah (s.a.v.)'e bildirildi de 4 Nisa: 24. ayeti nazil oldu: **"Savaşta esir**

olarak elinize geçen cariyeler dışında tüm evli kadınlarla evlenmeniz de Allah'ın yasasıyla size haram kılınmıştır…" (Ebû Dâvûd, Nikah: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Sevrî bu hadisi Osman el Bettî'den, Ebûl Halil ve Ebû Saîd'den rivâyet etmiştir. Ebûl Halil'in ismi Salih b. ebî Meryem'dir.

Hemmâm bu hadisi Katâde'den, Salih b. ebî Halil'den, Ebû Alkame el Haşimî'den ve Ebû Saîd'den rivâyet etmiştir. Bu şekilde Abd b. Humeyd bize Hemmâm'dan ve Habban b. Hilâl'den aktarmıştır.

bölüm: 37

Ø zina'dan elde edilen para haramdır

1133- Ebû Mes'ûd el Ensârîyye (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), köpek alım satımından elde edilen parayı, zinadan elde edilen geliri ve falcılıktan kazanılan parayı yasaklamış haram kılmıştır."** (Buhârî, Büyü: 113; Müslim, Müsakat: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Rafi' b. Hadîç, Ebû Cuhayfe, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Ebû Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 38

Ø müslüman, din kardeşinin dünür olduğuna o vazgeçmedikçe dünür olamaz

1134- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilen bu hadis: Kuteybe, Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar ulaştırarak, Ahmed b. Hanbel ise Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu diyerek bize aktarıyorlar ki hadis şöyledir: **"Müslüman, Müslüman kardeşinin** satışı üzerine satış yapmasın ve Müslüman kardeşinin evlenme talebinin üzerine evlenme talebinde bulunmasın." (İbn Mâce, Nikah: 10; Nesâî, Nikah: 20)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Semure ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Mâlik b. Enes diyor ki: Kişinin kardeşinin dünürlüğü üzerine dünürlük yapmasının yasaklanmasındaki hoş olmayan taraf şudur: Bir erkek bir kadını ister o kadında o erkekten hoşlanırsa bu durumda kimsenin o kadına gitmesi uygun olmaz.

Şâfii diyor ki: Bu **"Kardeşinin dünür olduğuna dünür olmasın"** hadisinin anlamı şudur. Bir erkek bir kadını ister, kadında o erkeği ister ve ona meylederse hiçbir kimsenin o kadına dünür olma hakkı yoktur. Fakat kadının o erkeği beğenip ona meyletmesini bilmeden önce dünür olmasında bir sakınca yoktur. Kays'ın kızı Fatıma hadisi buna delil olabilir. Şöyle ki: **"Fatıma b. Kays, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Ebû Cehm b. Huzeyfe ile Muaviye b. ebî Sûfyân'ın kendisine dünür olduklarını söyledi ve Peygamber (s.a.v.)'in görüşünü almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ebû Cehm kadınlarına dayak atan bir adamdır. Muaviye ise parasız züğürt biridir. Sen evleneceksen Üsâme'yi tercih et."**

Tirmîzî: Bize göre bu hadisin manası: Allah daha iyisini bilir. Fatıma söylediği iki kişiden birini beğendiğini söylememiştir. Eğer bildirseydi üçüncü bir şahsı ona tavsiye etmezdi.

1135- Ebû Bekir b. Cehm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Ebû Seleme b. Abdurrahman Fatıma b. Kays'ın yanına gitmiştik. Bize kocasının kendisini üç talakla boşadığını oturacak bir yer göstermeyip yiyecek ve içecek de vermediğinden bahsetti ve dedi ki: **"Benim için amca oğlunun yanına on ölçek yiyecek bırakmış beş ölçek arpa beş ölçek buğday…"**

Fatıma şöyle devam etti: Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durumu anlattım **"Kocanın yaptığı doğrumudur?"** buyurdular ve bana Ümmü Şerîk'in evinde

iddet süresini doldurmamı emrettiler sonrada şöyle buyurdular: **“Ümmü Şerîk’in evi muhâcirlerin çok girip çıktıkları bir evdir artık sen iddet süresini İbn Ümmü Mektub’un evinde doldur o gözleri görmediği için senin dış elbiseni üzerinden attığın takdirde seni görmez ve o evde daha rahat edersin iddetin biter ve sana bir dünür de gelirse bana haber ver..!”**

İddetim bitince Ebû Cehm ve Muaviye bana dünür oldular. Fatıma diyor ki: Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek durumdan haber verdim, buyurdular ki: **“Muaviye parası malı mülkü olmayan birisidir. Ebû Cehm ise kadınlara karşı sert davranan birisidir.”** Fatıma dedi ki: Sonra Üsâme b. Zeyd bana dünür olup benimle evlendi ve Allah beni Üsâme ile mutlu kıldı.” (Müslim, Talak: 6; Ebû Dâvûd, Nikah: 39)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir. Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû Bekir b. ebî Cehm’den benzeri şekilde rivâyet etmiş ve şu fazlalığı yapmıştır: **“Rasûlullah (s.a.v.) bana Üsâme ile evlen”** buyurdu. Bu hadisi bize Mahmûd, Vekî’ yoluyla Sûfyân’dan, Ebû Bekir b. ebî Cehm’den bu şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 39

Ø azil ne demektir?

1136- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü biz Azil yapmak suretiyle cinsel ilişki esnasında meniyi dışarıya aktırdık, Yahudiler; bunu çocukları küçükken öldürüp toprağa gömmek gibi olduğunu iddia ediyorlar dedik”** bunun üzerine şöyle buyurdular: **“Yahudiler yalan söylüyorlar, Allah’ın yaratmak istediğine hiçbir şey engel olamaz.”** (Buhârî, Nikah: 97; Müslim, Nkah: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Berâ, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1137- Yine Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Kur’ân’ın indiği vahyin gelmeye devam ettiği dönemlerde biz azil yapardık.”** (Buhârî, Nikah; 97; Müslim, Nikah: 22)

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahih olup kendisinden değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları azil yapmaya izin vermişlerdir.

Mâlik b. Enes der ki: Azil konusunda hür kadının izni alınmalıdır. Cariye için izin almaya gerek yoktur.

bölüm: 40

Ø Azil yapmak hoş bir iş değildir

1138- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında azil konusu anlatıldı da; **“Bunu niçin yapıyorsunuz”** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 97; Müslim, Nikah: 22)

ž **Tirmîzî:** İbn ebî Ömer’in rivâyetinde şu fazlalık vardır: **“Hiçbiriniz bunu yapmasın”** demedi. Her ikisi de rivâyetlerinde şöyle dediler: **“O yaratılması takdir edilmiş bir can değildir. Allah dilediyse onu yaratırdı.”**

Tirmîzî: Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmişti.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasendir. Bu hadis Ebû Saîd’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları azil yapmayı hoş görmemişlerdir.

bölüm: 41

Ø yeni evlenen kimse, yeni evlendiği hanımının yanında kaç gün kalmalıdır

1139- Ebû Kılâbe, Enes b. Mâlik (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: İstesem Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu da derim fakat Enes b. Mâlik şöyle demiştir: **"Bir erkek ikinci bir evliliği bakire biriyle yaparsa o bakirenin yanında bir hafta süreyle kalabilir. İkinci evliliği dul bir kadınla yaparsa o dul yanında üç gün süreyle kalabilir gün aşırı hanınlarını ziyaret etmesi gerekmez bu sünnettendir."** (Buhârî, Nikah: 101-102; Müslim, Rada: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Selemeden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Eyyûb'den, Ebû Kılâbe'den ve Enes'den merfu olarak rivâyet etmiştir. Bazıları da merfu olarak rivâyet etmemişlerdir.

Tirmîzî: Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki bir erkek ikinci evliliği bakire birisiyle yaparsa onun yanında devamlı olarak bir hafta kalır sonra günleri ikisi arasında eşit olarak bölerek günaşırı kalmaya devam eder. İkinci evliliği dul birisiyle yaparsa o dul yanında üç gün kalır sonra günleri eşit şekilde taksim eder. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Tabiin döneminden bazı ilim adamları da şöyle derler: **"Bir kimse ikinci evliliği bakire ile yaparsa onun yanında üç gün kalır, dul ise iki gün kalır."** Birinci görüş daha sahih ve daha sağlamdır.

bölüm: 42

Ø birden fazla evli kimsenin hanımları arasında eşit muamelesi

1140- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) geceleri hanımları arasında, paylaştırarak adaleti sağlar ve şöyle derdi: **"Allah'ım elimden gelen yapabildiğim taksimat budur. Senin gücünün yettiği benim gücüm yetmeyen hususlarda beni kınayıp hesaba çekme."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 37; Buhârî, Nikah: 100)

ž **Tirmîzî:** Âişe hadisi bu kadardır.

Pek çok kimse Hammad b. Seleme'den, Eyyûb'tan, Ebû Kılâbe'den, Abdullah b. Yezîd'den ve Âişe'den Rasûlullah (s.a.v.) **"Gecelerini taksim ederdi"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Hammad b. Zeyd ve pek çok kimse Eyyûb'tan, Ebû Kılâbe'den mürsel olarak: **"Rasûlullah (s.a.v.) gecelerini hanımları arasında taksim ederdi"** şeklinde rivâyet etmişler olup Hammad b. Seleme'nin rivâyetinden bu rivâyet daha sahihtir.

1141- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir erkeğin iki hanımı olur da onlar arasında adaletli davranmazsa kıyamet günü bir tarafı çarpık ve düşük olarak gelir."** (İbn Mâce, Nikah: 18; Ebû Dâvûd, Nikah: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece Hemmâm b. Yahya, Katâde'den müsned olarak rivâyet etmiştir. Hişâm ed Destevaî, Katâde'den rivâyet ederek **"denilirdi ki…"** diye bize aktarmıştır. Bu hadisi merfu olarak sadece Hemmâm'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hemmâm güvenilir ve hadis hafızı bir kimsedir.

bölüm: 43

Ø müşrik karı kocadan biri müslüman olursa ne olur?

1142- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kızı Zeyneb'i yeni bir nikah ve yeni bir mehir ile kocası Ebûl Âs b. Rabi'e geri verdi."** (İbn Mâce, Nikah: 18; Ebû Dâvûd, Nikah: 30)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedine hadisçiler tarafından söz edilmiştir. Diğer hadis hakkında da yine söz edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Kadın kocasından önce Müslüman olursa

sonra da kocası, kadın iddet bekleme süresini bitirmeden Müslüman olursa iddette olduğu sürece kadın o kocasınındır. Mâlik b. Enes, Evzâî, Şâfii, Ahmed ve İshâk ta bu görüştedirler.

1143- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), kızı Zeyneb'i altı yıl sonra Ebûl Âs b. Rabi'e ilk nikahı ile geri çevirdi yeni bir nikaha gerek duymadı."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 30; İbn Mâce, Nikah: 18)

Tirmîzî: Bu hadisin senedinde pek sakınca yoktur. Fakat bu rivâyetin gerçek yönünü bilmiyoruz. Bu meçhullük Dâvûd b. Husayn'ın hafızasının zayıflığı yönünden olabilir.

1144- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.) zamanında Müslüman olarak geldi sonra da karısı Müslüman olarak gelince o adam: Ya Rasûlullah! Benimle birlikte Müslüman olmuştu dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) o kadını o adama iade etti.** (Ebû Dâvûd, Talak: 23; İbn Mâce, Nikah: 60)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir. Abd b. Humeyd'den işittim bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan bize aktarmıştı.

Haccac'ın Amr b. Şuayb'tan, babasından ve dedesinden rivâyet ettiği: **Peygamber (s.a.v.), kızı Zeyneb'i, Ebûl As'a yeni bir mehir ve yeni bir nikahla geri çevirdi"** hadisi hakkında Yezîd b. Harun diyor ki: İbn Abbâs hadisi sened yönünden daha mükemmeldir. İlim adamlarının uygulaması Amr b. Şuayb hadisi üzeredir.

bölüm: 44

Ø evlenip mehir tayin etmeden ölen kimsenin durumu

1145- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre: Bir kadınla evlenip mehrini tayin etmeden ve kendisiyle cinsel ilişki kurmadan ölen bir kimse hakkında soruldu da İbn Mes'ûd şöyle cevap verdi: **"O kadına mihri misil denilen kendi seviyesindeki kadınların mehri verilmesi gerekir ne eksik nede fazla o kadının iddet süresini beklemesi gerekir. Mirastan da payına düşeni alır."** Bunun üzerine Ma'kıl b. Sinan el Eşcaî kalkarak dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) bizim kabilenin kadınlarından Vaşık'ın kızı Birva' hakkında da aynı senin verdiğin hükmün benzerini verdi dedi."** Bunun üzerine İbn Mes'ûd sevindi. (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; İbn Mâce, Nikah: 18)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Cerrâh'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun ve Abdurrezzak'tan her biri vasıtasıyla Sûfyân'dan, Mansur'dan geçen hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis kendisinden değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, Sevrî, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları Ali b. ebî Tâlib, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs ve İbn Ömer bunlardandır şöyle derler: Bir adam bir kadınla evlenir onunla cinsel ilişki kurmadan ve bir mehir tayin etmeden ölürse; o kadın miras alır fakat mehir gerekmez iddet beklemesi de gerekir. Şâfii'de böyle düşünür. Şâfii diyor ki: Vaşık'ın kızı Birva'ın hadisi bence sağlam ve sabit olsaydı bu konuda bir delil olabilirdi. Şâfii'nin bu sözünden sonra Mısır'da tekrar Vaşık'in kızı Birva'ın hadisine döndüğü de rivâyet edilmiştir.

10: EMZİRME BÖLÜMleri

bölüm: 1

Ø neseb (soy) yönünden haram olanlar süt emme yönünden de haramdırlar

1146- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah neseb yönünden haram kıldığını süt emme yönünden de aynen haram kılmıştır."** (Nesâî, Nikah: 51; İbn Mâce: Nikah: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, İbn Abbâs ve Ümmü Habibe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda aralarında farklı görüş olduğunu bilmiyoruz.

1147- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah doğum bakımından haram kıldığı kimseleri süt emme bakımından da haram kılmıştır."** (Nesâî, Nikah: 51; İbn Mâce: Nikah: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda aralarında bir ihtilaf olduğunu bilmiyoruz.

bölüm: 2

Ø süt amcası amca yerindedir

1148- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Süt emme yönünden amcam olan kişi gelip yanıma girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.)'den emir almadıkça ona izin vermeyi kabul etmedim. Rasûlullah (s.a.v.)'i, yanına girsin o senin amcan yerindedir. Âişe dedi ki: O'nun karısı beni emzirmişti kocası değil dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de buyurdu ki: **"O senin amcandır yanına girsin."** (Buhârî, Nikah: 118; Müslim, Rada: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve Lebenel Fahli (yani süt emzirmeden dolayı süt emzirenlerin kocalarını haram kılmayı) hoş görmezler.

Âişe'nin hadisi bu konuda asıldır. Kimi ilim adamları da Leben-ül Fahle (yani süt emzirmeden dolayı süt emziren kadınların kocalarından korunmaları gerektiğine kanaat getirmişler) izin vermişlerdir. Birinci görüş daha sahihtir.

1149- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, iki cariyesi olan bir erkek hakkında şöyle soruldu: **"Bu cariyelerden biri bir oğlan çocuğunu diğeri de bir kız çocuğunu emzirmiştir. Bu iki çocuk sonra birbirleriyle evlenebilir mi?** İbn Abbâs dedi ki: **"Hayır evlenmezler o iki cariye de aynı erkeğin döl suyu ile sulanmıştır dolayısıyla aşı birdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda bu hadis esas delildir. Ahmed ve İshâk'da aynı kanaattedirler.

bölüm: 3

Ø bir veya iki sefr emmekle haramlık meydana gelmez

1150- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir veya iki defa emmekle haramlık meydana gelmez."** (Müslim, Rada: 5; İbn Mâce, Nikah: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmül Fadl, Ebû Hüreyre, Zübeyr b. Avvam, İbn zübeyr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

"Bir veya iki sefer emmek haramlık meydana getirmez" hadisini pek çok kimse Hişâm b. Urve'nin babasından ve Abdullah b. Zübeyr'den rivâyet etmişlerdir.

Muhammed b. Dinar bu hadisi Hişâm b. Urve'den, babasından, Abdullah b. Zübeyr'den rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Dinar el Basrî bir rivâyetinde **"Zübeyr"**den ilavesi vardır ki bu rivâyet pek makbul değildir. Hadisçiler yanında makbul ve sahih kabul edilen rivâyet İbn ebî Müleyke'nin Abdullah b. Zübeyr ve Âişe'den rivâyetleridir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Sahih olan rivâyet İbn-üz Zübeyr ve Âişe rivâyetleridir. Muhammed b. Dinar ve Zübeyr'i ilave etmiştir ki o rivâyet Hişam b. Urve'nin babasından ve Zübeyr'den demektir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonrakilerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Âişe diyor ki: Kur'ân'da **"Belli miktarda on emiş"** indirilmişti sonra bunun beşinin hükmü kaldırılarak **"Belli miktarda beş emiş"** çevrildi durum bu şekilde iken Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Bu hadisi bu şekilde bize İshâk b. Musa el Ensarî, Ma'n yoluyla Mâlik'den, Abdullah b. Ebû Bekir'den, Amre'den, Âişe'den rivâyet etmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in bazı hanımları ve Âişe böylece fetva vermişlerdir. Şâfii ve İshâk'ta bu görüştedir.

Ahmed b. Hanbel: "Bir veya iki emmek haramlık meydana getirmez" hadisiyle uygulama yapar ve der ki: Her kim Âişe'nin **"Belli miktarda beş emiş"** hadisindeki sözüne uyarsa o görüş sağlamdır diyor ve bu konuda bir şeyler söylemeye cesaret edemiyor.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları; **"Mideye inen azda olsa çok da olsa haram kılar"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. enes, Evzâî, Abdullah b. Mübarek, Vekî' ve Küfeliler bu görüştedirler.

Abdullah b. ebî Müleyke; Abdullah b. Ubeydullah b. ebî Müleyke'dir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Abdullah, Taif'te kadılık yapmıştır.

İbn Cüreyc, İbn ebî Müleyke'nin şöyle söylediğini bize aktarır: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından otuz kadar kimseyle görüştüm."**

bölüm: 4

Ø süt emme konusunda tek bir kadının şâhidliği yeterlidir

1151- Ukbe b. Hâris (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. (Abdullah b. ebî Müleyke bu hadisi Ukbe'nin kendisinden de işittim fakat Ubeyd'in rivâyetini daha iyi kavramış bulunuyorum dedi) diyor ki: **"Bir kadını kendime nikahlamıştım derken siyah bir kadın geldi ve ikinizi de emzirmiştim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve dedim ki: Filanın kızını kendime nikahladım derken siyah bir kadın gelerek ikinizi de emzirdim dedi o kadın yalancıdır dedim.** Ukbe diyor ki: **"Peygamber (s.a.v.) benden yüz çevirdi. Bu sefer yüzünü çevirdiği taraftan gelerek o kadın yalancıdır dedim.** Bunun üzerine şöyle buyurdular: **"İkinizi de emzirdiğini iddia ettiği halde sen hala o kadınla nasıl karı koca olarak yaşarsın? Bırak onu!"** (Buhârî, Şehâdet: 14; Ebû Dâvûd, Akdıye: 18)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ukbe b. Hâris hadisi hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi İbn ebî Müleyke'den Ukbe b. Hâris'den rivâyet ederek senedinde **"Ubeyd ibn ebî Meryem'i"** zikretmediler. **"Bırak o kadını"** da demediler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, emzirme konusunda bir kadının şâhidliğini yeterli görürler.

İbn Abbâs der ki: Emzirme konusunda tek bir kadının şâhidliği caiz ve geçerli olup o kadının bu

konuda yemin etmesi istenir. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları da derler ki: Tek kadının şâhidliği caiz ve yeterli olmaz birden fazla olması gerekir. Şâfii'de bu görüştedir.

Carûd'tan işittim; Vekî'nin şöyle söylediğini işittiğini söyledi: **"Emzirme konusunda tek bir kadının şâhidliği adliye açısından geçerli değildir ama takva yönüyle o kimsenin o kadından ayrılması iyi olur."**

bölüm: 5

Ø emme işi iki yaşından aşağı olursa haramlık gerçekleşir

1152- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Süt emmenin haram kılanı, bağırsakları patlatacak kadar çok emilmesi ve sütten kesilme yaşı olan iki yıldan önce emilmesi şeklinde olanıdır."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Süt emme iki yaşın altında olursa haramlık gerçekleşir, iki seneden sonra olanı hiç kimseyi haram kılmaz.

bölüm: 6

Ø süt emziren kimsenin hakkı nasıl ödenebilir?

1153- Haccac b. Haccac el Eslemî (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle sormuştur: **"Ey Allah'ın Rasûlü emzirme hakkını nasıl ödeyebilirim?** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Emziren kadına iyi bir köle ve cariye vermektir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 11; Nesâî, Nikah: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **"Emzirme hakkını nasıl ödeyebilirim"** cümlesinin manası süt emziren kimsenin hakkı nasıl ödenebilir demektir. Rasûlullah (s.a.v.) buna cevap olarak **"Süt emziren kadına bir köle ve cariye verirsen hakkını ödemiş olursun"** buyurdular.

Ebût Tufeyl'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) ile birlikte oturmakta iken bir kadın çıkageldi. Peygamberimiz (s.a.v.) elbisesini yaydı o da oraya oturdu o kadın gidince şöyle denildi: **"Bu kadın küçükken Rasûlullah (s.a.v.)'i emzirmişti."**

Yahya b. Saîd el Kattan, Hatîm b. İsmail ve başka pek çok kimse bu hadisi Hişâm b. Urve'den, babasından, Haccac b. Haccac'tan babasından bu şekilde rivâyet etmişlerdir.

Sûfyân b. Uyeyne'de Hişâm b. Urve'den babasından Haccac b. ebî Haccac'tan ve babasından rivâyet etmiştir. İbn Uyeyne hadisi pek makbul değildir. Sahih olan rivâyet onların Hişâm b. Urve ve babasından ki Hişâm b. Urve Ebûl Münzir diye künyelenir. Kendisi sahabeden Câbir b. Abdullah'a ve İbn Ömer'e ulaşmıştır. Fatıma bintil Münzir b. Zübeyr b. Avvam; Hişâm b. Urve'nin hanımıdır.

bölüm: 7

Ø evli olan bir cariye hürriyetine kavuşturulursa ne olur?

1154- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Berire'nin kocası köle idi. Berire azâd edilip hürriyetine kavuşturulunca Rasûlullah (s.a.v.) onu serbest bıraktı o da kocasından ayrılmayı seçti. Kocası hür olsaydı Rasûlullah (s.a.v.) onu serbest bırakmazdı."** (Müslim, Itk: 2; Ebû Dâvûd, Talak: 18)

1155- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Berire'nin kocası hür idi, Rasûlullah (s.a.v.) hürriyetine kavuşturulan Berire'yi kocasına dönüp dönmemekte serbest bıraktı."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Müslim, Itk: 2)

ž **Tirmîzî:** Âişe hadisi hasen sahihtir. Hişâm babası vasıtasıyla Âişe'den şöyle rivâyet etmiştir. Âişe

şöyle demiştir: **“Berire’nin kocası köle idi.”** İkrime İbn Abbâs’tan rivâyet ederek şöyle demiştir: **“Berire’nin kocasını gördüm köle idi ve adı da Muğis”** idi.

İbn Ömer’den de böylece rivâyet edilmiş olup bazı ilim adamlarının görüşü bu hadise göredir ve şöyle derler: **“Hür bir kimsenin nikahı altındaki cariye hürriyetine kavuşturulursa ona seçme hakkı yoktur. kölenin nikahı altında olan bir cariye hürriyetine kavuşturulursa kocasına dönüp dönmemekte seçme hakkı vardır.”** Şâfii, Ahmed ve İshâk’ta bu şekilde düşünürler.

A’meş’in, İbrahim’den, Esved’den, Âişe’den rivâyetine göre Âişe şöyle diyor: **“Berire’nin kocası hür idi. Rasûlullah (s.a.v.), kocasına dönüp dönmemekte onu serbest bıraktı.”**

Ebû Avâne bu hadisi A’meş’den, İbrahim’den, Esved’den ve Âişe’den rivâyet etmiş olup Esved diyor ki: **“Onun kocası hür idi.”** Tabiin ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

1156- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Berire hürriyetine kavuşturulduğu gün onun kocası; Muğîre oğullarının siyah bir kölesi idi. Vallahi onu Medîne sokakları ve çevrelerinde hâlâ görür gibiyim göz yaşları sakallarını ıslatmakta Berire’nin kendisini seçmesi için memnun etmeye çalışmaktadır. Fakat Berire’de bunu yapmadı.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Müslim, Itk: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Saîd b. ebî Arûbe, Saîd b. Mıhran’dır. Ebû’n Nasr diye künyelenir.

bölüm: 8

Ø çocuk kimin yatağında bulunursa ona aittir

1157- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Çocuk döşek sahibinindir zina edene ise mahrumiyet vardır.”** (Müslim, Rada; 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Osman, Âişe, Ebû Umâme, Amr b. Hârice, Abdullah b. Amr, Berâ b. Âzib ve Zeyd b. Erkâm’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Zührî bu hadisi Saîd b. Müseyyeb’den, Ebû Seleme’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmiştir.

bölüm: 9

Ø bir kadını görüp hoşlanan erkek ne yapmalıdır?

1158- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.) bir kadın görmüştü de hanımlarından Zeyneb’in yanına girerek ihtiyacını gördü ve çıkarak şöyle buyurdu: “Bir kadın gelirken bazen şeytan kılığında ve şeytanın göreviyle gelebilir. Sizden biriniz böyle bir kadın gördüğünde ondan hoşlanır ve gönlü onda kalırsa hemen hanımının yanına gelsin cinsel ilişkide bulunsun çünkü onda bulunanın aynısı bunda da vardır.”** (Müslim, Nikah: 2; Ebû Dâvûd, Nikah: 43)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahih garibtir. Hişâm ed Destevaî; Hişâm b. Senber’dir.

bölüm: 10

Ø kocanın hanımı üzerindeki hakkı nedir?

1159- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İnsanlardan birisinin bir diğerine secde etmesini emredecek olsaydım kadının kocasına secde etmesini emrederdim.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Muâz b. Cebel, Suraka b. Mâlik b. Cu'şum, Âişe, İbn Abbâs, Abdullah b. ebî Evfâ, Talk b. Ali, Ümmü Seleme, Enes ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle yani Muhammed b. Amr, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre rivâyeti olarak hasen garibtir.

1160- Talk b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Erkek bir ihtiyacı için hanımını çağırdığında tandır başında ekmek yapıyor bile olsa hemen o işini bırakıp kocasının yanına gelsin."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

1161- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hangi kadın kocası kendisinden razı olarak ölürse mutlaka Cennete girer."** (İbn Mâce: Nikah: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 11

Ø hanımın kocası üzerindeki hakkı nedir?

1162- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müminlerin iman bakımından en olgun olanları ahlak yönünden de en güzel olanlarıdır. Sizin iyileriniz kadınlarına iyi davrananlardır."** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1163- Süleyman b. Amr b. Ahvas (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: veda haccında Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bulunan babam anlatmıştı. Allah'a hamd ederek söze başladı bazı hatırlatmalarda bulunarak va'zu nasihatte bulundu uzunca olan bu hadisin bir kısmında şöyle buyurdu: **"Dikkat edin kadınlara karşı iyi davranmanızı tavsiye ederim, onlar size bağlılıkları ve yardımları yönünden esirler gibidir. Cinsel ilişki dışında onlardan fazla bir şey istemeyin, fazla yükler yüklemeyin. Ancak apaçık çirkin bir şey yaparlarsa o zaman onları yataklarında yalnız bırakın ve fazla olmamak şartıyla onları dövün. Size itaat ettikleri takdirde bahaneler arayarak onlara sıkıntı vermeyin. Dikkat edin sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız olduğu gibi onlarında sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlarınız üzerindeki hakkınız: Sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve hoşlanmadığınız kimselerle konuşmamalarıdır. Dikkat edin sizin üzerinizde onların hakkı ise: Yedirmek ve giydirmek konusunda onlara iyi davranmanızdır."** (İbn Mâce: Nikah: 3; Ebû Dâvûd, Nikah: 40)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hadiste geçen (Avanün ındeküm)'ün manası: **Elinizin altındaki esirler gibidir** demektir.

bölüm: 12

Ø kadınlara arkalarından (dübür) yaklaşmanın yasak oluşu

1164- Ali b. Talk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir bedevi Peygamber (s.a.v.)'e gelerek şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bizden biri çölde iken yellenir ve su da çok az olursa ne yapması gerekir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sizden biriniz yellendiğinde hemen abdestini alsın, kadınlarınıza arkalarından yaklaşmayın, Allah hakkı söylemekten çekinmez."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 81)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Huzeyme b. Sabit, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali b. Talk hadisi hasendir.

Muhammed'den işittim diyordu ki: Bu tek bir hadisten başka Ali b. Talk'ın Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyetini bilmiyoruz. Yine bu hadis Ali b. Talk'a mı ait yoksa Talk İbn Ali es Suhaymî'nin midir onu da bilmiyoruz. Buhariye göre anlaşılan bu hadisi rivâyet eden sahabeden başka birisidir.

1165- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, bir erkeğe veya kadına arkasından yaklaşan kimseye rahmet bakışıyla bakmaz."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadisi Vekî'de rivâyet etmiştir.

1166- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz yellendiğinde abdest alsın ve kadınlarınıza arkalarından yaklaşmayın."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 81)

ž **Tirmîzî:** Buradaki Ali, Ali b. Talk'tır.

bölüm: 13

Ø başka erkeklere süslenerek görünen kadınların durumu

1167- Sa'd'ın kızı Meymûne (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ailesi dışındaki kimselere süslenerek görünmeye çalışan kadının durumu kıyamet günü gerçekleşecek karanlıklar gibidir, ona hiçbir şekilde aydınlık yoktur."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece Musa b. Ubeyde'nin hadisinden bilmekteyiz. Musa b. Ubeyde ise kendisi çok doğru bir kimse olmakla beraber hadis konusunda zayıf sayılmıştır.

Bazı râvîler bu hadisi merfu olmaksızın Musa b. Ubeyde'den rivâyet etmektedirler.

bölüm: 14

Ø kıskançlık nedir? mü'min kıskanç olur mu?

1168- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ta kıskanır, mü'min'de kıskanır. Allah'ın kıskanması mü'min'in haramları işlemesinden dolayıdır."** (Buhârî, Nikah: 108; Nesâî, Nikah: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe ve Abdullah b. Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

Yine bu hadis; Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme'den, Urve'den, Esma binti ebî Bekir'den de rivâyet edilmiştir. Her iki rivâyet de sahihtir. Haccac es Savvaf, Haccac b. Ebû Osman'dır. Ebû Osman'ın ismi ise Meysere'dir. Haccac, Ebûs Salt künyesiyle bilinir. Yahya b. Saîd onun güvenilir bir kimse olduğunu söylemektedir.

Ebû Bekir el Attar, Ali b. el Medînî'nin bize şöyle dediğini aktarmıştır. Yahya b. Saîd el Kattan'a,

Haccac es Savvaf’ı sorduğumda **“Güvenilen zeki kabiliyetli bir kimsedir”** dedi.

bölüm: 15

Ø bir kadın tek başına yolculuğa çıkamaz

1169- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kadının yanında babası veya oğlu veya kocası veya kardeşi veya nikahlanması haram olan bir kimse olmaksızın üç gün veya daha fazla sürecek bir yolculuğa tek başına çıkması helal değildir.”** (Müslim, Hac: 74)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **“Bir kadın beraberinde nikahlanamayacağı kimselerden biri olmaksızın bir günlük ve gecelik yolculuğa çıkmasın.”**

İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Yanında nikahlanması mümkün olmayan kimselerden biri bulunmaksızın yolculuk yapmasını hoş karşılamazlar. İlim adamları zengin olup mahremi olmayan bir kadını hacca gidip gidemeyeceği konusunda ayrı görüşler ortaya koymuşlardır. Bazı ilim adamları o kadına hac vâcib değildir. Çünkü Allah; **“Kimin haccetme yoluna gücü yeterse”** buyuruyor mahremi olmamak ta yolculuğun şartlarındandır. Bundan dolayı **“Mahremi olmadığı için Beytullahın yoluna onun gücü yetmez”** dediler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler. Bazı ilim adamları da **“Yol güvenliği varsa diğer hacca gidenlerle birlikte O’da yola çıkar.”** Mâlik ve Şâfii bu görüştedir.

1170- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kadın bir günlük ve bir gecelik yola yanında bir mahremi** (Nikahlanması mümkün olmayan bir erkek yakını) **olmaksızın çıkmasın.”** (Buhârî, Taksirus Salat: 4; Müslim, Hac: 74)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 16

Ø evlenilmesi mümkün olabilen kadınlarla beraber olmamak

1171- Ukbe b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kadınlarla beraber olmamaya bakın!”** Bunun üzerine Ensârdan bir adam: Ey Allah’ın Rasûlü dedi: “Kocanın babası ve oğullarından başka olan diğer akrabaların durumuna ne dersin? **“Onlarla birlikte olmak ölüm gibi felakettir”** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 112; Müslim, Selam: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Câbir ve Amr b. As’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ukbe b. Âmir hadisi hasen sahihtir. Gerçekten kadınlarla birlikte olmanın hoş olmayışı Rasûlullah (s.a.v.)’in şu hadisine uygunluğundandır. **“Bir erkek bir kadınla tek başına bir arada kalmasın üçüncüleri şeytandır.”**

Hadiste geçen **“El Hamv”** kocanın kardeşi demektir. Bir kadının kocasının kardeşiyle bir arada kalması ölümden beter tehlikeler ortaya çıkarabilir. O yönden hoş görülmemiş daha tehlikelidir denmiştir.

bölüm: 17

Ø kadınlarla mahremi olmadan tek başına kalmamak

1172- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kocaları ve mahremleri yanında olmayan kadınlarla beraber olmayın. Çünkü şeytan damarlarınızdaki kan gibi sizi şaşırtmak için etrafınızda dolaşmaktadır.** Biz de: **“Bu durum senin için de geçerli midir?”** dedik.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Benim için de durum aynıdır fakat Allah beni o şeytanın şerrinden korudu ve yardım etti, şeytan bana boyun eğdi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Bazı hadisçiler Mûcâlid b. Saîd’i hafızası yönünden tenkit ederler.

Ali b. Haşrem’den işittim şöyle diyordu: Sûfyân b. Uyeyne Rasûlullah (s.a.v.)’in: **“Allah bana yardım etti, şeytan bana boyun eğdi”** sözünü; **“Ben ondan kurtulurum”** şeklinde tefsir etmiştir. Çünkü **“Şeytan asla Müslüman olmaz”** demiştir.

Muğibat: Kocası yanında olmayan kadınlar demektir. **Muğibe;** kelimesinin çoğuludur.

bölüm: 18

Ø sokağa çıkan kadını şeytan ayartır mı?

1173- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kadın yabancılara görünmemesi gerekendir. Kadın bu sınırlamanın dışına çıkar ve sokağa dökülürse şeytan onu ayartıp doğru yoldan çıkarabilir.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 19

Ø kocasına eziyet eden kadına hurîler ne derler?

1174- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kadın dünyada kocasına eziyet ederse Cennet’te ona eş olacak hurîler şöyle derler: Kahrolasıca kadın o erkeğe eziyet etme o senin yanında misafirdir, senin yanından ayrılıp bize gelecektir.”** (İbn Mâce, Nikah: 62)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. İsmail b. Ayyaş’ın Şamlılardan rivâyeti daha sahihtir. Onun Hicazlılardan ve Iraklılardan münker olan rivâyetleri vardır.

11: TALAK VE LİAN BÖLÜMleri

bölüm: 1

Ø sünnete uygun boşama şekli nasıldır?

1175- Yunus b. Cübeyr (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Ömer'e: **"Hayız halinde karısını boşayan kişinin durumundan sordum."** Dedi ki: **"Abdullah b. Ömer'i tanır mısın? O da karısını hayızlı iken boşamıştı."** Sonra Ömer Peygamber (s.a.v.)'e sordu: O'da: **"Karısına dönmesini emretmişti."**

Yunus diyor ki: O halde bu boşama geçerli midir? dedim. İbn Ömer diyor ki: **"Niçin geçerli olmasın? İbn Ömer acizlik gösterse ve ahmaklık etse boşama geçersiz mi olmalı?"** (Buhârî, Talak: 1; Müslim, Talak: 1)

1176- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, İbn Ömer karısını hayızlı iken boşamıştı. Ömer durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu da o da şöyle buyurdu: **"Emret ona karısına dönsün temizlenince veya hamile iken boşasın."** (Buhârî, Talak: 1; Müslim, Talak: 1)

ž **Tirmîzî:** Yunus b. Cübeyr'in, İbn Ömer'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Sâlim'in, İbn Ömer'den rivâyeti de hasen sahihtir. Bu hadis İbn Ömer vasıtasıyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve şöyle derler: **"Sünnet olan boşama şekli kadının temizliği anında ve cinsi münasebet olmaksızın yapılan boşamadır."** Bazı ilim adamları ise: **"Kadını temiz iken üç talakla boşarsa bu da sünnete uygun sayılır."** Şâfii ve Ahmed böyle düşünürler. Kimi ilim adamları da şöyle derler: Üç talakı birden vermek sünnete uygun değildir, her temizlik süresince tek tek verilmelidir. Sûfyân es Sevrî ve İshâk ta böyle derler. Hamile kadının boşanması konusunda ilim adamları **"Dilediği zaman boşayabilir"** derler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise **"Her ayda bir talak vermek suretiyle boşayabilir"** derler.

bölüm: 2

Ø karısını kesinlikle boşayan kimsenin durumu niyetindeki gibidir

1177- Rükâne (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: **"Ey Allah'ın Rasûlü karımı kesinlikle boşadım"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) kesinlikle demekle neyi kastettin? Buyudular. Ben de: **"Tek bir talakı"** dedim. **"Vallahi der misin?"** buyurdu. Ben de: **"Vallahi"** dedim. Bunun üzerine: **"Niyetin ne ise o gerçekleşmiştir"** buyurdular. (İbn Mâce, Talak: 19; Ebû davud, Talak: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum dedi ki: Bu hadiste ızdırap vardır yani pek sağlam değildir.

İkrime ve İbn Abbâs (r.a.)'den: "Rükâne karısını üç talakla boşamıştır" diye rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamları **"Kesinlikle"** denilerek yapılan nikah konusunda ayrı görüş ileri sürmüşlerdir. Ömer b. Hattâb'ın elbette (kesinlikle) sözcüğüyle verilen talakı bir talak olarak kabul ettiği rivâyet edildi. Ali b. ebî Tâlib'in ise üç talak kabul ettiği rivâyet ediliyor.

Bazı ilim adamları ise bu konu kişinin niyetine bağlıdır. Tek'e niyet etmişse tek üçe niyet etmişse üç sayılır. İki talak'a niyet etmişse tek talak sayılır. Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

Mâlik b. Enes: "Elbette" (Kesinlikle) denilerek verilen talakta eğer o kimse o kadınla cinsel ilişki yapmışsa o talak üç talak sayılır, diyor.

Şâfii ise: Bir'e niyet etmişse bir olup dönme hakkı vardır. İkiye niyet etmişse iki, üç'e niyet etmişse üç sayılır, demektedir.

bölüm: 3

Ø "işin elindedir" "başına buyruksun" ne demektir?

1178- Hammad b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Eyyûb'e **"başına buyruksun"** sözü hakkında Hasan'dan başka bu sözün üç talak olduğunu söyleyen birisini biliyor musun? Dedim. Hayır yalnız Hasan'ı biliyorum dedi ve sonra: Allah'ım bağışla beni meğer Katâde de Semure oğulları azatlısı Kesir'den, Ebû Seleme'den, Ebû Hüreyre'den bu söz hakkında **"Üç talaktır"** dediğini bana aktarmıştır diye konuştu. Ebû Eyyûb şöyle der: Sonradan Semura oğullarının azatlısı Kesir ile karşılaştığımda bu hadis hakkında sordum, fakat bilemedi. Bundan sonra Katâde'ye sordum **"O unutmuştur"** dedi. (Ebû davud, Talak: 12; Nesâî, Talak: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. bu hadisi sadece Süleyman b. Harb'ın, Hammad b. Zeyd'den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi Muhammed'e sordum şöyle dedi. Süleyman b. Harb, Hammad b. Zeyd'den bu şekilde bize aktardı ne varki Ebû Hüreyre'nin kendi sözü olarak (mevkuf) rivâyet edilmiştir. Ebû Hüreyre'nin rivâyeti merfu olarak bilinmemektedir.

Ali b. Nasr; hafız olup hadisçidir. İlim adamları: **"işin elindedir (başına buyruksun)"** sözünde değişik görüşler ortaya koydular Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd; **"O bir talak yerine geçer"** dediler.

Tabiin ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı bu görüştedir. Osman b. Affân ve Zeyd b. Sabit **"Hüküm kadının verdiği şekilde gerçekleşir"** demektedir.

İbn Ömer diyor ki: Erkek boşama işini kadına verdiğinde kadında kendisi üç talakla boşadığında erkek bunu kabul etmeyip ben bu işi sadece bir talak olarak vermiştim derse kocaya yemin teklif edilir. Yemin ederse durum kocanın yeminine göredir. Sûfyân es Sevri ve Küfeliler, Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'un görüşüne uydular. Mâlik b. Enes ise hüküm kadının verdiği hükümdür, dediler. Ahmed'de aynı şekilde düşünmektedir. İshâk ise İbn Ömer'in görüşündedir.

bölüm: 4

Ø boşama işinde kadını serbest bırakmak var mıdır?

1179- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bizi muhayyer bıraktı bizde onu seçtik. Böyle yapmayı Rasûlullah (s.a.v.) talak saymadı."** (Buhârî, Talak: 4; Müslim, Talak: 4)

ž Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân'dan, A'meş'den, Ebûs Suha'dan, Mesrûk'tan, Âişe'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları **"Muhayyerlik"** konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Kadın kendi kendini boşamak isterse bir talak gerçekleşmiş olur. Koca dönme hakkına sahiptir. Eğer kadın kocasını tercih ederse bir şey gerekmez."**

Ali'den de şöyle dediği rivâyet edilmiştir. kadın kendisini tercih ederse bir talak gerçekleşmiş olur. Kocasını tercih ederse bir talak gerçekleşir, kocası dönme hakkına sahiptir. Zeyd b. Sabit ise şöyle diyor: Kocasını tercih ederse bir talak gerçekleşir kendisini tercih ederse üç talak gerçekleşmiş olur.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı ve fıkhçılarının çoğu bu konuda Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'un görüşüne uymuşlardır. Sevrî ve Küfeliler bunlardan olup Ahmed b. Hanbel ise Ali'nin görüşüne uymaktadır.

bölüm: 5

Ø üç talakla boşanmış kadının nafaka ve mesken hakkı yoktur

1180- Fatıma binti Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) zamanında kocam beni üç talakla boşadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sana mesken ve nafaka yoktur."** (Müslim, Talak: 6; Ebû Dâvûd, Talak: 37)

ž Muğîre diyor ki: Bu hadisi İbrahim'e bahsettim de Ömer'in bu hadis hakkında şöyle söylediğini aktardı: **"Bir kadının sözü ile Allah'ın kitabını ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetini terk edecek değiliz. Bilmiyoruz, doğrusunu hafızasında tuttu mu? Yoksa unuttu mu?"** Ömer üç talakla boşanmış kadına mesken ve nafaka hakkı tanırdı.

Ahmed b. Meni', Hüşeym yoluyla Husayn, İsmail, Mûcâlid bize aktarmışlardır. Hüşeym diyor ki: Dâvûd'ta aynı şekilde Şa'bî'den aktararak şöyle demiştir: **"Fatıma binti Kays'ın yanına girerek kendisi hakkında Rasûlullah (s.a.v.)'in verdiği hükmü sordum"** şöyle dedi: Kocasının kendisini **Elbette** (kesinlikle) boşadığını, kocasına karşı mesken ve nafaka davası açtığını, Peygamber (s.a.v.)'in de kendisine mesken ve nafaka hakkı vermediğini söyledi.

Dâvûd'un rivâyetinde ise şöyledir: **"İbn Ümmü Mektum'un evinde iddetimi beklememi bana emretti"** dedi.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve Hasan el Basrî, Âta b. ebî Rebah ve Şabî bunlardandır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüşte olup şöyle derler: **"Kocası dönme hakkına sahip olacak şekilde boşamamışsa boşanan kadına mesken ve nafaka hakkı yoktur"** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları ise Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd şöyle derler: **"Üç talakla boşanan kadına mesken ve nafaka vardır."**

Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu kanaattedirler. Bazı ilim adamları ise: **"Mesken var nafaka yoktur"** derler. Mâlik b. Enes, Leys b. Sa'd, Şâfii bu görüştedir.

Şâfii diyor ki: Allah'ın kitabına dayanarak kadına mesken hakkı tanımış olmaktayız. Allah, 65 Talak sûresi 1. ayetinde (…Onları evlerinden çıkarmayın kendileri de çıkmasınlar ve açıkça hayasız davranışlarda bulunmadıkça onlar o evden ayrılmak zorunda bırakılmasın…) Ayette geçen açıkça hayasız davranışlar'ın uzun dilli olmak, kocanın akrabalarını dille rahatsız etmek anlamına geldiğini söylemişlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in Kays'ın kızı Fatıma'ya mesken hakkı tanımamasının sebebi; akrabalarını diliyle rahatsız etmesinden dolayıdır.

Şâfii: Kays'ın kızı Fatıma hadisine dayanarak: **"Üç talakla boşanan kadına nafaka yoktur"** demektedirler.

bölüm: 6

Ø nikahlanmayan kadın boşanmaz

1181- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Adem oğlunun elinde bulunmayan bir şeyi nezretme (adak), yine elinde olmayan bir köleyi hürriyetine kavuşturmak (azâd) ve nikahlısı olmadığı bir kadını boşama hakkı yoktur."** (Ebû Dâvûd, Talak: 7; İbn Mâce, Talak: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Muâz b. Cebel, Câbir, İbn Abbâs ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu konuda rivâyet edilen en güzel hadis budur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının görüşü bu hadise göredir.

Aynı şekilde Ali b. ebî Tâlib, İbn Abbâs, Câbir b. Abdullah, Saîd b. Müseyyeb, Hasen, Saîd b. Cübeyr, Ali b. Husayn, Şüreyh, Câbir b. Zeyd ve tabiin döneminden pek çok fukahadan da aynı şekilde rivâyet edilmiştir. Şâfii de aynı görüştedir.

İbn Mes'ûd'tan rivâyet edildiğine göre ülke veya ırkı bildirerek boşanan kadının boşanmış olacağını söylemiştir. İbrahim Nehâî, Şa'bî ve başka ilim adamlarından rivâyet edildiğine göre, şöyle demişlerdir: Boşayan kimse bir müddet belirterek boşarsa o müddet dolunca kadın boşanmış olur. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes aynı kanaatte olup; **"Bir kimse bir kadını ismiyle belirtir veya bir zaman tayin eder veya filan bölgeden evlenirsem diyerek şart koşarsa ve oradan da evlenirse kadın boşanmış olur"** derler.

İbn'ül Mübarek bu konuda daha şiddetli davranarak; **"Şarta bağlayarak yapacağı işleri yaparsa,**

o kadın ona haram olur diyemem” demektedir.

Ahmed der ki: Eğer o erkek o şart koştuğu kadınla evlenirse önceki karısından ayrılmasını emretmem.”

İshâk der ki: İbn Mes’ûd’un hadisinden dolayı ülke veya ırkı belirtilerek boşamayı caiz kabul ederim ama onunla evlenirse önceki kadın kendisine haram olur diyemem. İshâk ülke veya ırkı belirtilerek boşama dışında kolaylık tanımıştır.

Abdullah b. Mübarek’den anlatıldığına göre, kendisine şöyle soruldu: Evlenmeyeceğim evlenirsem bu kadın boş olsun diye yemin eden sonra da evlenme arzusu ortaya çıkan bir kimse için fıkıhçıların verdiği ruhsat (izin) den istifade etme imkanı var mıdır? İbn’ül Mübarek dedi ki: Böyle bir durum başına gelmezden önce fıkıhçıların bu görüşünü doğru ve gerçek olarak kabul ediyorsa; uygulamalarını onların sözleriyle yapabilir.

Ama önceden böyle bir görüşten razı olmaz, hoşlanmaz, başına böyle bir durum gelince onların sözleriyle uygulama yapmaya kalkışırsa bu yaptığı işi ben hoş kabul etmem.

bölüm: 7

Ø cariyenin talakı (üç değil) ikidir

1182- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cariyenin talakı ikidir iddet bekleme süresi de iki hayz süresi kadardır.”** (İbn Mâce, Talak: 30)

ž Muhammed b. Yahya dedi ki: Ebû Âsım aynı hadisi Muzahir yoluyla bize bildirmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Abdullah b. Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Muzahir b. Eslem’in rivâyetiyle biliyoruz. Bu hadisin dışında Muzahir’in başka rivâyet ettiği hadis bilmiyoruz. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 8

Ø içinden karısını boşamayı geçiren kimsenin durumu

1183- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Konuşmadıkça ve uygulamaya koymadıkça ümmetimin içinden geçirdiği kötü duygu ve düşüncelerine günah yazmaktan Allah vazgeçmiştir.”** (İbn Mâce, Talak: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bir kimse içinden boşamayı geçirir fakat bunu diliyle söylemezse hiçbirşey gerekmez.

bölüm: 9

Ø boşamak şakası olmayan şeylerdendir

1184- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Üç şey vardır ki ciddisi de ciddi şakası da ciddidir; Nikah, Talak ve Ricat** (kocanın karısına dönmesi)**”** (Ebû Dâvûd, Talak: 9; İbn Mâce, Talak: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve daha başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Tirmîzî: Abdurrahman b. Edrek, Habib b. Edrek’in oğlu olup Medînelidir. İbn Mâhek ise bana göre Yusuf b. Mâhek’tir.

bölüm: 10

Ø bir menfaat karşılığında kocanın karısını boşaması

1185- Rübeyyi’ binti Muavviz b. Afrâ (r.anha)’dan rivâyete göre:

“Rasûlullah (s.a.v.) zamanında hulu’ olmuştu. (Bir bedel karşılığında boşanmıştı) **Peygamber (s.a.v.) ona bir hayızlık süre iddet beklemesini emretmişti veya kendisine böylece emredildi.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbas’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rübeyyi’ hadisi sahihtir. Kendisine bir hayız süresi iddet beklemesi emredilmiştir.

1185 a- İbn Abbas (r.a.)’den rivâyete göre: **Sabit b. Kays’ın karısı Rasûlullah (s.a.v.), zamanında kocasından hul yoluyla (bir bedel karşılığında) boşanmıştı. Peygamber (s.a.v) ona bir hayızlık süre iddet beklemesini emretmişti.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

İlim adamları hulu’ yoluyla boşanan kadının iddet süresinde değişik görüşler ortaya koydular. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı hulu’ yoluyla boşanan kadının iddet süresi kadardır. Yani üç hayz süresidir. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler, Ahmed ve İshâk’ta bu görüştedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise hul’ yoluyla boşananın iddeti bir hayz süresidir. Derler. İshâk diyor ki: Kim bu görüşe uyarsa bu yol ve görüş sağlam bir görüştür.

bölüm: 11

Ø sebebsiz yere boşanmayı isteyen kadınlar münafıktır

1186- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sebebsiz yere hul’ yoluyla boşanma isteyen kadınlar münafıklardır.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Senedi de pek sağlam değildir. Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğu da rivâyet edildi. Herhangi bir kadın geçerli bir sebeb olmaksızın kocasından hul’ yoluyla ayrılmayı isterse Cennetin kokusunu koklayamaz.

1187- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Herhangi bir kadın geçerli bir sebep olmaksızın kocasından boşanmak isterse Cennetin kokusu o kadına haramdır.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; İbn Mâce, Talak: 21)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis aynı zamanda Eyyûb, Ebû Kılâbe, Ebû Esma ve Sevbân’dan da rivâyet edilmiştir.

Bir kısım hadisçiler Eyyûb’tan bu senedle rivâyet etmişler olup merfu olarak rivâyet edilmemiştir.

bölüm: 12

Ø kadınlara karşı iyi davranmak

1188- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kadın kaburga kemiği gibi eğridir onu düzeltmeye kalkışırsan kırarsın. Bulunduğu halde bırakırsan eğriliğine rağmen ondan yararlanırsın.”** (Buhârî, Nikah: 80; Müslim, Rada: 18)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Zerr, Semure ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir, senedi ise sağlamdır.

bölüm: 13

Ø baba oğlundan karısını boşaması isteyebilir mi?

1189- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Nikahlım olan sevdiğim bir kadın vardı. Babam o kadından hoşlanmazdı benim boşamamı

emretti ben ise kabul etmedim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e aktarınca buyurdular ki: **"Ey Ömer'in oğlu Abdullah karını boşa."** (Ebû Dâvûd, Edep: 120; İbn Mâce, Talak: 36)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Zi'bin rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 14

Ø bir kadın başka bir kadının boşanmasını isteyebilir mi?

1190- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hiçbir kadın kendi din kardeşi olan kadının kocasını elde etmek için onun boşanmasını istemesin."** (Müslim, Büyü: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø Aklî dengesi olmayan kimsenin boşaması geçersizdir

1191- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her yapılan talak geçerlidir, ancak aklî dengesi yerinde olmayanın yaptığı talak geçersizdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis merfu olarak sadece Âta b. Aclân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Âta b. Aclan ise hadis bilgilerini kaybetmiş hadis konusunda zayıf birisidir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Akli dengesi yerinde olmayan kimsenin yaptığı talak geçersizdir. Bazen dengeli bazen dengesiz durumu olursa dengeli halindeki talak geçerli olur.

bölüm: 16

Ø boşamak kaç defa olabilir?

1192- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Boşanma ile ilgili ayetler gelmezden önce bir adam karısını dilediği kadar boşardı iddeti içersinde karısına döndüğü takdirde o kadın onun karısı sayılırdı. Yüz kere veya daha fazla boşasa bile durum değişmezdi. Nihayet bir adam karısına dedi ki: Allah'a yemin ederim ki: Seni öyle bir boşayacağım ki benden uzaklaşıp ayrılık meydana gelmeyecek ve seni ölesiye kadar da karım olarak barındırmayacağım. Kadın: **"Bu nasıl olacak?"** dedi. Adam da dedi ki: Seni boşayacağım iddetin dolmak üzereyken tekrar sana döneceğim.

Bunun üzerine kadın durumu anlatmak üzere Âişe'nin yanına çıktı. Âişe sustu Rasûlullah (s.a.v.) gelince durumu ona bildirdi. Rasûlullah (s.a.v.)'de sustu sonunda 2 Bakara: 229. ayeti indirildi: **"Boşanmak iki defa olabilir. Üçüncüsünde evlilik, ya iyilikle devam eder veya güzel bir şekilde sona erdirilir…"**

Âişe diyor ki: Bundan sonra bütün Müslümanlar geçmişte talak verenler de vermeyenler de bu yeni hükmü uygulamaya başladılar. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Küreyb, Abdullah b. İdris vasıtasıyla Hişâm b. Urve'den babasından mana olarak bu hadisin benzerini bize aktarmış olup hadisin senedinde **"Âişe'den"** dememiştir.

Tirmîzî: Bu rivâyet Ya'la b. Şebib'in rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 17

Ø kocası ölen hamile kadının iddeti doğumu yapıncaya kadardır

1193- Ebûs Senâbil b. Ba'kek (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: **"Sübey'a kocasının vefatından sonra yirmi üç veya yirmi beş gün sonra doğum yaptı nifastan temizlenince evlenmeyi arzulandı onun bu durumu hoş karşılanmadı. Peygamber (s.a.v.)'e durup bildirilince şöyle buyurdu: Eğer evlenirse bu onun hakkıdır. İddet bekleme süresi de bitmiştir."** (Nesâî, Talak: 56; İbn Mâce, Talak: 7)

ž Ahmed b. Meni', Hasan b. Musa vasıtasıyla Şeyban'dan ve Mansur'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebûs Senabil'in hadisi bu şekliyle meşhurdur. Evsed'in Ebûs Senabil'den hadis işittiğini bilmiyoruz. Muhammed'den işittim şöyle diyordu. Ebûs Senabil denilen şahsın Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra yaşadığını bilmiyoruz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının uygulaması bu hadise uygundur. Kocası ölen hamile kadının doğum yaptığı an iddet beklemesi gerekmez evlenmesi caizdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı alimler ise vefat iddeti denilen dört ay on gün beklemesi gerekir derler fakat birinci görüş daha sahihtir.

1194- Süleyman b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Ebû Seleme b. Abdurrahman; Kocası vefat eden ve vefatından sonra doğum yapan kadının iddeti konusunu aralarında müzakere ettiler. **İbn Abbâs dedi ki:** O kadının bekleme süresi iki süreden birinin bitmesine kadardır. **Ebû Seleme ise:** Doğumunu yaptığı an evlenmesi helaldir. Der. **Ebû Hüreyre ise:** Ben Ebû Seleme'nin görüşünden yanayım dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından Ümmü Seleme'ye bu konudaki görüşünü öğrenmek için haber gönderdiler. Ümmü Seleme dedi ki: Sübey'a el Eslemiyye kocasının vefatından kısa bir süre sonra doğum yaptı bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'den bu işin fetvasını sordu Rasûlullah (s.a.v.)'de O'na evlenmesini emretti. (İbn Mâce, Talak: 7; Müslim, Talak: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 18

Ø kocası ölen kadının bekleme süresi ne kadardır?

1195- Zeyneb (r.anha) dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habibe'nin babası Ebû Sûfyân b. Harb vefat ettiğinde Ümmü Habibe'nin yanına girdim sarımtırak rengi olan veya başka bir koku getirterek bir genç kıza sürdü eline bulaşan kokuyu yanaklarına sürdü ve dedi ki: Vallahi güzel kokuya ihtiyacım yok, fakat Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının bir ölüye üç günden fazla metem tutması caiz değildir. Ancak kocası için dört ay on gün matem tutabilir ve süslenemez."** (Ebû davud, Talak: 35; İbn Mâce, Talak: 8)

1196- Zeyneb (r.anha) dedi ki: Cahş'ın kızı Zeyneb'in kardeşi öldüğü zaman yanına girmiştim güzel koku getirterek süründü ve şöyle dedi: Vallahi

güzel kokuya falan ihtiyacım yok fakat Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının herhangi bir ölü için üç geceden fazla yas tutması caiz değildir. Ancak kocası için dört ay on gün yas tutabilir buyurmuşlardı."** (Buhârî, Talak: 46; Müslim, Talak: 8)

1197- Zeyneb (r.anha) diyor ki: Annem Ümmü Seleme'den işittim diyordu ki: Bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Kızımın kocası vefat etti kızım da gözlerinden rahatsız oldu onun gözüne sürme çekebilir miyiz? Rasûlullah (s.a.v.) iki veya üç sefer hayır dedi. Her seferinde hayır olamaz buyurdu sonra şöyle devam etti: Vefat, iddeti dört ay on gündür. Oysa sizler cahiliyye zamanında iddeti bir yıl bekler sene sonunda deve tezeği atmak suretiyle bu süreyi doldurdu."** (Müslim, Talak: 8; Buhârî, Talak: 44)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Füreya binti Mâlik, (ki Ebû Saîd el Hudrî'nin kız kardeşidir.) ve Hafsa binti Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyneb hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yani kocası ölen kadın vefat iddeti süresi olan dört ay on gün içersinde güzel koku ve süslenmekten sakınır. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

bölüm: 19

Ø zıhar yapan kimse keffâret ödemeden hanımına yaklaşabilir mi?

1198- **Zıhar:** Bir erkeğin karısının bir uzvunu annesinin bir uzvuna benzetmesi demektir. (Bkz. Ahzab: 4; Mücadele: 2-4)

Seleme b. Sahr el Beyâzî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) zıhar yapan kimsenin keffaretini ödemeden hanımıyla cinsel ilişkide bulunması halinde **"Tek bir keffâret yeterlidir"** buyurdular. (İbn Mâce, Talak: 26; Ebû davud, Talak: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisi uygularlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamı da keffaretini vermeden önce karısına yaklaşan kimseye iki keffâret gerekir der ki Abdurrahman b. Mehdî böyledir.

1199- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre; Zıhar yaptıktan sonra karısına yakalaşan bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü karıma zıhar yaptım ve keffaretini ödemeden ona yaklaşmış bulunmaktayım dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah sana acısın niçin böyle yaptın"** buyurmuş. Adam: Ay ışığında karımın ayak bileziklerinin parlaklığını gördüm ve dayanamadım demiş Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Allah'ın sana emrettiği keffâreti yerine getirmedikçe kadına yaklaşma buyurdu.** (İbn Mâce, Talak: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 20

Ø zıharın keffâreti ne kadardır?

1200- Ebû Seleme ve Muhammed b. Abdirrahman b. Sevbân (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Beyaza oğullarından Selman b. Sahr el Ensarî,

Ramazan ayı çıkıncaya kadar karısını kendisine Annesinin sırtı gibi kılmıştı. Ramazan'ın yarısı geçince de geceleyin ona yaklaştı. Rasûlullah (s.a.v.) **"Bir köle azâd et"** buyurdu. Selman, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek durumu ona anlattı: **"Gücüm yetmez bulamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Arka arkaya iki ay oruç tut"** buyurdu. Selman: **"Yapamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.); **"Altmış fakiri doyur"** buyurdu. Selman: **"Gücüm yetmez bulamam"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Ferve b. Amr'a altmış yoksulun yedirilmesi için on beş ve on altı ölçek dolusu bir sepet hurmayı ona ver buyurdu."** (Ebû Dâvûd, Talak: 17; İbn Mâce, Talak: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Hadiste ismi geçen sahabeye Selman b. Sahr da denilir. Seleme b. Sahr el Beyâzî'de denilir. Zıhar keffâreti konusunda alimler bu hadisi uygularlar.

bölüm: 21

Ø Dört ay veya daha fazla hanımlara yaklaşmamaya yemin eden kimsenin durumu

1201- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarına dört ay süreyle yaklaşmamaya yemin etmişti (Bal yemeyi veya Mariye'nin yanına yaklaşmayı kendisine haram kılmıştı) sonra haram kıldığı bu şeyi helal kılarak yani yeminini bozarak yemin için keffâret koymuştu."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Mesleme b. Alkame'nin, Dâvûd'tan rivâyet ettiği hadisi Ali b. Müshir ve daha başkaları Dâvûd'dan ve Şabî'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyette **Mesrûk ve Âişe** yoktur bu rivâyette; Mesleme b. Alkame'nin rivâyetinden daha sahihtir.

İla: Kocanın dört ay ve daha fazla süreyle karısına yaklaşmamaya yemin etmesi demektir.

İlim adamları bu sürenin dört ayı geçmesi durumunda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları şöyle derler: Dört ay geçince durulur ve bakılır koca dilerse karısına döner dilerse boşar. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise dört ayı geçince bir talak-ı bâin gerçekleşir. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

bölüm: 22

Ø karı ve kocanın lanetleşmeleri nasıl olur?

1202- Saîd b. Cübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mus'ab b. Zübeyr'in valiliği döneminde lanetleşen karı koca birbirinden ayrılır mı diye soruldu nasıl cevap vereceğimi bilemedim. İbn Ömer'e gidip ondan öğrenmek için kalktım yanına varınca yanına girmek için izin istedim, öğle istirahatındadır dendi. Kendisi benim konuşmamı duymuş olacak ki şöyle dedi: **"Cübeyr'in oğlu gir seni önemli bir mesele buraya kadar getirmiştir."**

Bunun üzerine yanına girdim bir kilimi yatak yaptığını gördüm ve Ey Ebû Abdurrahman dedim. Lanetleşen karı koca birbirinden ayrılır mı? Abdullah: Sübhanallah dedi. Evet ayrılır. Bunu ilk önce soran falan oğlu falandır. Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Ya Rasûlullah (s.a.v.) birimiz karısını zina ederken görse ne yapması gerekir? Konuşsa büyük bir meseleye cevap vermiş olarak

susarsa büyük bir mesele hakkında susmuş olarak dedim. Peygamber (s.a.v.) sustu cevap vermedi. O adam daha sonraki günlerde Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek sana sorduğum o konuyla imtihan olunuyorum dedi. Bunun üzerine Allah, Nur sûresinin 6. ayetini indirdi; "Kendi eşlerini zina ile suşlayan fakat kendilerinden başka şâhidleri olmayan kimselere gelince…" ve bu ayetleri tamamladı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), adamı çağırdı bu ayetleri okudu vaaz ve nasihatte bulundu. Dünya azabının ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. Adam **"Hayır"** dedi. Seni hak ile gönderene yemin ederim ki o kadına karşı yalan söylemiyorum. Sonra ikinci olarak kadını çağırdı, vaaz ve nasihatte bulundu. Dünya azabının ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. Bunun üzerine kadın: Hayır dedi seni gerçekle gönderen Allah'a yemin ederim ki kocam doğru söylemedi. Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) önce erkekten başladı. Erkek kendisinin gerçekten doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört kere yemin etti, beşincisinde şayet yalancılardan ise Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) kadına döndü. Kadın erkeğin gerçekten yalancılardan olduğuna dair Allah'a dört defa yemin etti ve beşincisinde şayet o erkek doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) o ikisini ayırdı. (Müslim, Lian: 1; Ebû Dâvûd, Talak: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sehl b. Sa'd, İbn Mes'ûd ve Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisi uygularlar.

1203- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bir adam karısına lian yaptı. Rasûlullah (s.a.v.)'de onları birbirinden ayırdı, çocuğu da annesine verdi."** (Ebû Dâvûd, Talak: 26; Müslim, Lian: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

bölüm: 23

Ø kocası ölen kadın iddetini nerede beklemeli?

1204- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Saîd el Hudrî'nin kızkardeşi Füreya binti Mâlik b. Sinan, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Hudre oğulları kabilesinde bulunan ailesine dönmek için izin istediğini kocasının firar eden kölelerin peşinden çıkıp gittiğini ve onlara ulaştığında kendisini öldürdüklerini anlattı ve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den ailemin yanına dönmeyi istedim çünkü kocam bana ne bir oturacak yer nede yiyecek içecek bırakmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), evet gidebilirsin buyurdu. Ben de kalktım evime veya mescide kadar varmıştım ki Rasûlullah (s.a.v.) benim çağrılmamı emretti ve şöyle dedi: **"Nasıl demiştin?"** Ben de kocam hakkındaki anlattığımı tekrarladım O'da iddet süresi bitinceye kadar evinde kal buyurdu. Ben de dört ay on gün orada iddetimi bekledim.

Osman (r.a.) halife olduğunda bana bir adam göndererek bunun hükmünü sordu bende haber verdim. O da bu hükme uyarak hüküm verdi. (Ebû Dâvûd, Talak:

42; Nesâî, Talak: 60)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Sa'd b. İshâk b. Ka'b b. Ucre'den bu hadisin manaca bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göredir. **"Kocası ölen kadının iddeti bitinceye kadar kocasının evinden çıkmaması görüşündedirler."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise; **"Kocasının evinde geçirmeyi istemese dilediği her yerde iddetini doldurabilir"** derler.

Tirmîzî: Birinci görüş daha sahihtir.

12: ALIŞVERİŞ BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

Ø HERŞEYDE OLDUĞU GİBİ ALIŞVERİŞTE DE şüpheden uzak kalmak

1205- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurdu: **"Helal de açıklanmış haramda açıklanmıştır. Bu ikisinin arasında helalden mi olduğu haramdan mı olduğu belli olmayan insanların pek çoğunun bilmediği şeyler vardır. Her kim bu tür şüpheli şeyleri terk ederse dinini ve ırzını korumuş olur selamete erer. Kim de bunlardan birine girerse harama düşmesi pek yakındır. Yasak bölgenin çevresinde sürüsünü otlatan çobanın sürüsünü o yasak bölgeye kaçırması çok çabuk olur. Dikkat edin her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Dikkat edin her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Dikkat edin Allah'ın yasak bölgesi de haram kıldığı şeyler vardır."** (Buhârî, İman: 39; Müslim, Müsakat: 20)

ž Hennâd; Vekî' vasıtasıyla Zekeriyya b. ebî Zaide'den, Şabî'den, Numân b. Beşîr'den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Şabî vasıtasıyla pek çok kişi Numân b. Beşîr'den bize rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø faizle uğraşanlara allahın laneti vardır

1206- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre: "Rasûlullah (s.a.v.), faiz yiyene ve yedirene faizli muamelelerin şâhidlerine ve katibine lanet etmiştir." (Ebû Dâvûd, Büyü: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ali, Câbir ve Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø herşeyde ve alışverişte yalancılık ve yalan şâhidliğin kötülüğü

1207- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) büyük günahlardan bir kaçını sayarak şöyle buyurdu: **"Allah'a ortak tanımak, anne babaya asi olmak, adam öldürmek ve yalan söyleyip yalan şâhidliği yapmak."** (Buhârî, Şehâdât: 4; Müslim, İman: 38)

ž Bu konuda Ebû Bekre, Eymen b. Hureym ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahih garibtir.

bölüm: 4

Ø dürüst ticaret yapanlara Rasûlullah (s.a.v.)'in tavsiyesi

1208- Kays b. Garaze (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza geldi bize simsarlar denilirdi. Bize daha güzel bir isim vererek; Ey Tüccarlar topluluğu! Şüphesiz şeytan ve günah, alışverişte daima bulunurlar siz alışverişlerinize sadaka karıştırmak suretiyle temizleyin."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 1; Nesâî, Eymân: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Berâ b. Âzib ve Rifâa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Kays b. Gazare hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi Mansur, A'meş, Habib b. ebî Sabit ve pek çok kimse Ebû Vâil'den ve Kays b. ebî Garaze'den rivâyet etmişlerdir. Kays'ın bu hadisten başka Rasûlullah (s.a.v.)'den hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Hennâd, Ebû Muaviye yoluyla A'meş'den, Şakîk b. Seleme'den (Ebû Vâil) Kays b. ebî Garaze'den mana olarak bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Berâ b. Âzib ve Rifâa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis sahihtir.

1209- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dürüst ve güvenilir tüccar; Peygamberler ve peygamberleri tasdik eden doğru kimseler ve şehîdlerle beraberdir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir, sadece bu şekliyle bilinir. Sûfyân es Sevrî'nin, Ebû Hamza'dan rivâyetiyle…

Ebû Hamza'nın ismi Abdullah b. Câbir olup Basralı bir hadis bilginidir.

Süveyd İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Sûfyân es Sevrî'den, Ebû Hamza'dan bu senetle benzeri bir hadis rivâyet etmiştir.

1210- Rifâa (r.a.)'ın babasından ve dedesinden naklettiğine göre; kendisi Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namazgaha çıkmıştı ki: Bazı insanların alışveriş yaptıklarını gördü ve onlara şöyle seslendi: **"Ey tüccarlar topluluğu"** onlarda Rasûlullah (s.a.v.)'e icabet ederek boyunlarını doğrultarak gözlerini ona çevirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüccarlar kıyamet gününde günahkar ve rezil bir vaziyette diriltileceklerdir. Ancak yolunu kitabla bulup günahlardan sakınanlar, yemininde durup iyilik yapanlar ve dürüst olanlar bunun dışındadır."** (İbn Mâce, Ticarat: 3; Ebû Dâvûd, Büyü': 1)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

İsmail b. Ubeyd b. Rifâa'ya, İsmail b. Ubeydullah b. Rifâa'da denilir.

bölüm: 5

Ø ticaretini yalan yeminle yapanın durumu

1211- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Üç gurup insan vardır ki kıyamet günü Allah onların yüzüne bakmayacak onları günahlarından temize çıkarmayacak ve onlara acıklı azabını tattıracaktır. Biz de kimdir bu zarar ve ziyan da olanlar Ey Allah'ın Rasûlü! Dedik. Şöyle buyurdular: 1- Yaptığı iyiliği başa kalkan, 2- Kibir ve gururluluk için elbisesini yerlerde sürüyen kimse, 3- Ticari eşyasını yalan yeminle satıp tüketen kimse."** (Müslim, İman: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre, Ebû Umâme b. Sa'lebe, Imrân b. Husayn ve Ma'kıl b. Yesâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø ticaret için erken kalkıp işe başlamak

1212- Sahr el Gâmidî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ım ümmetimin gündüzün ilk vaktinde**

yaptıkları işleri bereketli kıl.” Sahr diyor ki: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir askerî birlik ve orduyu savaşa göndereceğinde sabahın ilk ve erken vakitlerinde gönderirdi.”** Râvî diyor ki: Sahr ticaretle meşgul birisiydi, ticaretini sabah erken saatlerinde çıkmak ve göndermek şeklinde yapardı bunun için zengin olup malı çoğaldı. (Ebû Dâvûd, Cihad: 78; İbn Mâce, Ticarat: 41)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, İbn Mes'ûd, Büreyde, Enes, İbn Ömer, İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sahr el Gâmidî'nin hadisi hasendir. Sahr el Gâmidî'nin bu hadisten başka rivâyet ettiği bir hadis bilmiyoruz. Sûfyân es Sevrî, Şu'be'den, Ya'la b. Âta'dan bu hadisi rivâyet etmiştir.

bölüm: 7

Ø gıda maddesi ve zorunlu ihtiyaçlar veresiye alınabilir mi?

1213- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in iki tane kalın kumaştan elbisesi vardı, oturduğu zaman terlerdi ve bu iki elbise onun sırtında ağırlık yapardı. Derken falan Yahudi'nin Şamdan kumaşları gelmişti. Bende dedim ki: O Yahudi'ye birisini gönderip veresiye elbise satın alsan dedim. Elbise almak üzere adam gönderilen, Yahudi: **“Muhammed'in maksadını biliyorum, o benim malımı ve paralarımı dolandırmak istiyor”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“O Yahudi yalan söyledi çünkü benim Allah'a karşı daha fazla sorumluluk bilinci içinde olduğumu ve emanete en çok riayet eden olduğumu çok iyi biliyor.”** (Nesâî, Büyû: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Enes ve Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen garib sahihtir. Şu'be bu hadisi Umâra b. ebî Hafsa'dan rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Firas el Basrî'den işittim şöyle diyordu: Ebû Dâvûd et Tayalisî'den işittim şöyle diyordu: Bir gün Şu'be'ye bu hadis soruldu oda dedi ki: Haremî b. Umare b. ebî Hafsa'ya kalkıp onun başından öpmedikçe size bu hadisi aktarmayacağım. Haremî de o anda o cemaatin arasında idi.

Tirmîzî: Bu hadis çok hoşuna gitmiş olacak ki böyle yaptı.

1214- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti, O'nun zırhı ailesi için aldığı yirmi ölçek arpa karşılığında rehin edilmişti.”**(Nesâî, Büyü: 83; İbn Mâce, Rühün: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1215- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e bir gün arpa ekmeğiyle biraz bozulmuş iç yağı taşımıştım. Onun zırhı ailesi için aldığı yirmi ölçek arpa karşılında bir Yahudi'nin yanında rehin edilmişti. Bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işitmiştim: **“Muhammed'in ev halkı yanında ne bir ölçek hurma ne de bir ölçek hububatla akşamladı ve gerçekten o günlerde Peygamber (s.a.v.)'in yanında dokuz hanımı bulunuyordu.”** (Buhârî, Büyü: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø alışverişte şartların yazıyla tesbit edilmesi

1216- Abdulmecid b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Adda'

b. Hâlid b. Hevze bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in benim için yazdırdığı bir vesikayı sana okuyayım mı? Bende evet dedim bunun üzerine şu vesikayı çıkardı: **"Bu belge Adda b. Hâlid b. Hevze'nin Muhammed (s.a.v.)'den bir köle veya cariye satın alması üzerine yazılmıştır; O köle veya cariyede hastalık, ayıp, kaçmak, hile, zina ve hırsızlık yoktur. Bu sözleşme bir Müslüman'ın diğer Müslüman'la alışverişidir."** (Buhârî, Büyü: 19; İbn Mâce, Ticarat: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abbâd b. Leys'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçilerden pek çok kişi bu hadisi ondan rivâyet ettiler.

bölüm: 9

Ø ölçü ve tartı aletleri yüzünden helak olanlar

1217- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ölçü ve tartı aletleri kullanarak iş yapan kimselere şöyle buyurdu: **"Siz doğru kullandığınızda Cenneti kazanırsınız, sahtekarlık yaptığınızda Cehenneme düşeceğiniz iki durumla iş başındasınız, sizden önce geçen toplumlar bu konuda helak olanlardan oldular."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi merfu olarak sadece Hüseyin b. Kays'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hüseyin b. Kays'ın hadiste zayıf olduğu söylenir. Aynı hadis sahih bir senetle mevkuf olarak İbn Abbâs'tan da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 10

Ø açık artırma şeklinde satış mümkün müdür?

1218- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yoksul bir kimsenin bir parça çulunu ve su kabını satıp o kimseye yiyecek parası ve sermaye yapmak istedi ve: **"Bu çulu ve bardağı kim satın alır"** dedi. Bir adam: **"Onun ikisini bir dirheme ben aldım"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **bir dirhemden fazla veren var mı? Bir dirhemden fazla veren var mı?"** buyurdu. Bir adam: **"İki dirhem verince onları ona sattı."** (Nesâî, Büyü: 22; Buhârî, Büyü': 59)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Ahdar b. Aclan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Enes'den hadis rivâyet eden Abdullah el Hanefî, Ebû Bekir el Hanefî'dir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup miras ve ganimet mallarının açık artırma yoluyla satılmasında bir sakınca görmezler. Mu'temir b. Süleyman ve hadisçilerin büyüklerinden pek çok kimse bu hadisi bu hadisi Ahdar b. Aclan'dan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 11

Ø müdebber (hürriyete kavuşması efendisinin ölümüne bağlanan) kimsenin, satılması

1219- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ensâr'dan bir adam kölesinin hürriyetine kavuşmasını kendi ölümüne bağlamıştı. Ensarî adam öldü. O köleden başka bir malda bırakmamıştı. Rasûlullah (s.a.v.) o köleyi sattı. Nuaym b. Abdullah b. en Nahham o köleyi satın aldı. Câbir diyor ki: Bu**

köle kıbtî soyundan olup İbn Zübeyr'in vali oluşunun birinci senesinde vefat etti." (Buhârî, Keffaratül Eyman: 7; Müslim, Eyman: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Câbir b. Abdullah'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başka dönemlerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadisle olup müdebber kölenin satılmasında bir sakınca görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başka dönemlerden bazı ilim adamları ise müdebber kölenin satılmasını hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Evzâî bu kanaattedir.

bölüm: 12

Ø pazara gelmeden satılık eşyayı dışarda karşılamak

1220- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.), satılık eşyayı pazar yerine gelmeden karşılayıp satın almayı yasaklamıştır."** (Buhârî, Büyü: 68; Müslim, Büyü: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, İbn Ömer ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir başka kimselerden de hadis rivâyet edilmiştir.

1221- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), pazara getirilmekte olan malları karşılayıp satın almaya yasak getirdi. Kim bu şekilde bir alışveriş yaparsa mal sahibi pazara geldiğinde satıp satmamakta serbesttir."** (Müslim, Büyü: 5; Ebû Dâvûd, Büyü: 43)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Eyyûb'un rivâyeti olarak hasen garibtir. İbn Mes'ûd'un hadisi ise hasen sahihtir. İlim adamları satılık eşyayı pazara gelmeden yolda karşılayıp satın almayı hoş görmemişlerdir. Çünkü bu davranış bir tür hile ve aldatmadır. Şâfii ve diğer arkadaşlarımız bu görüştedirler.

bölüm: 13

Ø şehirli köylünün malını satın almaksızın satamaz

1222- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: (Kuteybe bu hadisi merfu olarak aktarmıştır.) **"Şehirli yabancı köylü için satın almaksızın satamaz."** (Buhârî, Büyü: 68; Müslim, Büyü: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Talha, Câbir, Enes, İbn Abbâs, Hakîm, İbn ebî Yezîd vasıtasıyla babasından ve Kesîr b. Abdullah'ın dedesi Amr b. Avf el Müzenî ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından da bir şahıs tarafından hadis rivâyet edilmiştir.

1223- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şehirli şehir dışından gelenlerin mallarını onlar adına satıp simsarlık yapmasınlar insanları yapacakları alışverişlerde serbest bırakın Allah onları birbirlerinden rızıklandırır."** (Müslim, Büyü: 6; Ebû Dâvûd, Büyü: 45)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu konudaki Câbir hadiside aynı şekilde hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden bazı ilim adamların uygulaması bu hadise göredir. Yani şehirlinin şehir dışından gelenin malını satmasını hoş görmezler. Fakat şehirli şehir dışından gelenden mal satın alabilir.

Şâfii der ki: Şehirlinin taşralı adına onun malını satması mekruhtur eğer satarsa bu alışveriş caizdir.

bölüm: 14

Ø muhakale ve müzabene şeklindeki alışverişin yasaklığı

1224- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah**

(s.a.v.), muhakale ve müzabene şeklindeki alışverişi yasaklamıştır.” (Müslim, Büyü: 16; Buhârî, Büyü’: 82)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Zeyd b. Sabit, Sa’d, Câbir, Rafi’ b. Hadîç ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Muhakale: Başağındaki ekini buğday karşılığı satmaktır.

Müzabene: Hurma ağacındaki meyveyi kuru hurma karşılığında satmaktır. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup bu tür alışverişleri hoş görmezler.

1225- Abdullah b. Yezîd (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Zeyd ebû Ayyaş; kabuklu arpanın kabuksuz arpa ile değiştirilmesinin hükmünü Sa’d’a sordu Sa’d: Hangisi daha değerlidir. Dedi. Zeyd: Kabuklu arpa deyince Sa’d: Bu tür alışverişi yasakladı.

Sa’d diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim yaş hurma karşılığında kuru hurma almanın hükmü kendisine sorulduğunda etrafındakilere **“Yaş hurma kuruduğunda eksilir mi?”** Onlar da **“Evet”** deyince; bu tür alışverişi yasakladı. (Ebû Dâvûd, Büyü: 18; Nesâî, Büyü: 28)

ž Hennâd, Vekî’ yoluyla Mâlik’den, Abdullah b. Yezîd’den, Zeyd ebî Ayyaş’tan: **“Sa’de sorduk…”** diyerek geçen hadisin benzerini bize aktarmıştır.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii de dahil olmak üzere ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

bölüm: 15

Ø meyvelerin olgunlaşmadan satılması

1226- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.); **“Olgunlaştığı belli oluncaya kadar hurmanın ağacında satılmasını yasakladı.”** (Müslim, Büyü: 13; Ebû Dâvûd, Büyü: 22)

1227- Aynı senedle rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.): Başaklı ürünlerin başağı olgunlaşmadan ve tabii afetlerden kurtulmadan satışını yasakladı. Hem alıcıyı hem satıcıyı… (Müslim, Büyü: 13; Ebû Dâvûd, Büyü: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, Âişe, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Câbir, Ebû Saîd ve Zeyd b. Sabit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Olgunlaşmayan mahsüllerin satışını hoş görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk ta bu görüştedir.

1228- Enes (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.): **“Üzümü ve hububatı olgunlaşmadan satmayı yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 22; Müslim, Büyü’: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Merfu olarak sadece Hammad b. Seleme rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 16

Ø hayvanların döllerinin satılmasının yasaklığı

1229- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **“Gebe hayvanların gebeliğinin satışını veya bu gebeliği bağlı olacak vade de başka bir şeyin satışını yasaklamıştır.”** (Buhârî, Büyü: 61; Müslim, Büyü: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Abbâs ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

Habelül Habele: Doğacak yavrunun doğuracağı yavrudur. İlim adamlarınca bu alışveriş hükümsüzdür, bu alışveriş aldatma cinsi alışverişlerdendir.

Şu'be bu hadisi Eyyûb'den, Saîd b. Cübeyr'den ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmiştir. Abdulvehhab es Sekafî ve başkaları ise Eyyûb'den, Saîd b. Cübeyr'den, Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 17

Ø meçhul ve aldatma türü şeylerin satışının yasak oluşu

1230- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) meçhul ve aldatma olan satışlarla taş atımıyla gerçekleşen her tür satışı yasakladı."** (Müslim, Büyü: 2; Ebû Dâvûd, Büyü: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Ebû Saîd ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup her türlü aldatma bulunan satışın yapılmasını hoş görmezler.

Şâfii der ki: Sudaki balığın, kaçıp kaybolmuş kölenin, havadaki kuşun ve benzeri satışlar aldatmaca olan ve sonu meçhul olan satış çeşitlerdendir.

Taş atımıyla gerçekleşen satış: Satıcının müşteriye taşı sana doğru attığım an aramızdaki alışveriş gerçekleşmiştir demekle yapılan satış şeklidir. Bu şekil aynen münabeze denilen alışverişe benzer ki cahiliye döneminin alışveriş çeşitlerindendir.

Münabeze: Müşteri ve satıcı alıp satacakları malların nasıl ve nekadar olduğunu bilmeden bakıp görmeden alışveriş yapmalarıdır.

bölüm: 18

Ø bir satışta iki satışın yasak oluşu

1231- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir satışta iki satış muamelesini yasaklamıştır."** (Nesâî, Büyü: 73)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, İbn Ömer ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bazı ilim adamları: **"Bir satışta iki satış muamelesi"** konusunu şöyle açıklıyorlar. Satıcı alıcıya bu elbiseyi sana peşin on, vadeli yirmi liraya satarım der ve bu iki tekliften biri üzerinde anlaşmaya varmaksızın alıcı ve satıcının birbirinden ayrılmasıyla gerçekleşen alışveriş şeklidir.

Eğer iki satıştan biri üzerinde anlaşmaya varırlarsa bu alışverişte bir sakınca yoktur.

Şâfii diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in yasakladığı bir satışta iki satışın manası şudur: Satıcının evimi şu fiyata sana satarım köleni bu fiyatla bana satarsan gibi veya kölen benim mülküm olduğunda evim de senin mülkün olsun demek gibi. Bu tür alışverişler malın değer ve kıymeti tespit edilmemiş meçhul alışverişler durumundadır.

bölüm: 19

Ø ele geçirilmemiş malın satışının yasak oluşu

1232- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve: **"Bana bazen müşteri gelir, elimde olmayan bir malı benden ister bende başkalarından satın alır satarım bu alışveriş doğru mudur?** Diye sordum. Buyurdular ki: **"Alışveriş anında elinde bulunmayan malı satma."** (Müslim, Büyü': 8; İbn Mâce, Ticarat: 37)

1233- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yanımda olmayan bir malı satmayı bana yasakladı."**

(Müslim, Büyü: 8; İbn Mâce, Ticarât: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

İshâk b. Mansur diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e sordum; **"Selef ve Bey'** satışından yasaklama ne demektir? Dedi ki: Müşteri konumundaki kimseye borç para verip sonra ona değerinden yüksek fiyatla mal satmak demektir. Veya bir mal karşılığında borç verip sonra bu borcu ödeyemez isen o mal benim olacaktır. Demek gibi. İshâk'ta aynı şekilde düşünmektedir.

Ahmed b. Hanbele; Zararını tazmin etmediğin malın satışı nasıldır? Diye sordum. Dedi ki: Elde olmayan malın satılmaması sadece gıda maddesi için geçerlidir.

İshâk'ta diyor ki: Ölçü ve tartıya giren her şey Ahmed b. Hanbel'in dediği gibidir.

Ahmed diyor ki: Satıcı dikiş ve diğer işleri bana ait olmak üzere bu kumaşı sana satıyorum derse bu da **"Bir satışta iki satış"** demektir. Dikişi bana ait olmak üzere bu kumaşı sattım derse bir sakınca yoktur veya dikişi dışında diğer yapılacak işleri bana ait olmak üzere satıyorum derse bunda da sakınca yoktur. Bunlar tek şart yerine geçer ve bir şatışta iki satış modeline uymaz. İshâk'ta aynı görüştedir.

1234- Amr b. Şuayb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babam babasından aktararak Abdullah b. Amr'ın şu hadisini aktarmışlardır: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Selef ve Bey' türü satış, bir alışverişte iki alışveriş, zararı tazmin edilmeyen mal ve kişinin yanında olmayan malı satması helal değildir."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 68; Nesâî, Büyü: 60)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Hakîm b. Hızâm hadisi hasen sahih olup değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Eyyûb es Sahtiyanî ve Ebû Bişr, Yusuf b. Mâhek'den ve Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Bu hadisi Avf', Hişâm b. Hassân'dan, İbn Sirin'den, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmişlerdir ve bu hadis mürseldir. İbn Sirin bu hadisi Eyyûb es Sahtiyanî'den, Yusuf b. Mâhek'den ve Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiştir.

1235- Hakîm ibn Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yanımda olmayan bir malı satmaktan beni yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 68; Nesâî, Büyü: 60)

ž **Tirmîzî:** Vekî bu hadisi Yezîd b. İbrahim'den, İbn Sirîn'den, Eyyûb'tan, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde **Yusuf b. Mâhek'i"** zikretmemiştir.

Abdussamedin rivâyeti daha sahihtir.

Yahya b. ebî Kesir de bu hadisi Ya'la b. Hakîm'den, Yusuf b. Mâhek'den, Abdullah b. İsmet'ten, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiştir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup bir kimsenin yanında olmayan malı satmasını hoş görmezler.

bölüm: 20

Ø vela hakkını satmak ve hibe etmenin yasaklığı

1236- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Vela hakkını satmak ve hibe etmeyi yasakladı."** (Buhârî, Feraiz: 18; Müslim, Itk: 2)

Vela hakkı:*Hürriyetine kavuşturulan kölenin efendisiyle olan münasebeti ve aralarındaki haklardır. Bu haklar devredilemez satılamaz.*

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Dinar'ın, İbn Ömer'den yaptığı rivâyetiyle biliyoruz. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Yahya b. Süleym bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den, Nafi'den, İbn Ömer'den: **"Peygamber (s.a.v.), vela' hakkını satmayı ve hibe etmeyi yasakladı."** Şeklinde rivâyet etmektedir. Bu rivâyette bir yanılgı vardır. Yahya b. Süleym bu konuda yanılmıştır.

Abdulvehhab es Sekafî, Abdullah b. Nümeyr ve pek çok kimse bu hadisi Abdullah b. Ömer'den, Abdullah b. Dinar'dan ve İbn Ömer'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet; Yahya b. Süleym'in rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 21

Ø hayvanı hayvanla veresiye satmak yasaktır

1237- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.) bir hayvanı bir hayvan karşılığında veresiye olarak satmayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 15; Nesâî, Büyü': 65)

Yani bugün bir hayvan verip birkaç ay sonra karşılığında bir hayvan almak şartıyla yapılacak alışveriş çeşidi.

ž **Tirmîzî:** Semure hadisi hasen sahihtir. Hasan'ın Semure'den hadis işittiği bir gerçektir. Ali b. el Medînî ve başka hadisçiler de böyle söylemektedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göredir. Bir hayvanı peşin verip birkaç ay sonra başka bir hayvanı onun yerine almayı caiz görmezler. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve Ahmed aynı görüştedir.

Bazı ilim adamları ise bu tür bir alışverişe izin verirler. Şâfii ve İshâk gibi.

1238- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir hayvanı iki hayvan karşılığında veresiye alıp satmak doğru değildir ama peşin olarak alım satımında bir sakınca yoktur."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 15; Nesâî, Büyü': 65)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø bir köle, iki köle karşılığında satın alınabilir mi?

1239- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir köle hicret konusunda Rasûlullah (s.a.v.)'e biat etti yani otoritesini kabul etti. Rasûlullah (s.a.v.), onun köle olduğunu bilmiyordu. Derken o kölenin efendisi gelerek onu geri almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu bana sat dedi ve iki siyah köle karşılığında onu satın aldı. Bu olaydan sonra Rasûlullah (s.a.v.) köle olup olmadığını sormadan kimseden biat almadı."** (Müslim, Müsakat: 23; Nesâî, Büyü: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup bir kölenin anında iki köle karşılığında peşin satılmasında bir sakınca görmezler, veresiye olursa bu konuda farklı görüşler vardır.

bölüm: 23

Ø buğdayın buğday karşılığında fazlalık olmaksızın satılması

1240- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Altın, altın karşılığında misli misline, gümüş, gümüş karşılığında yine misli misline, buğday, buğday karşılığında misli misline, hurma, hurma karşılığında yine misli misline, tuz, tuz karşılında misli misline, arpa, arpa karşılığında misli misline yani ölçek ve tartı birimi olarak denk olmak şartıyla değiştirilir. Kim fazla verir ve fazla alırsa faizcilik yapmış olur. Altını gümüş karşılığında peşin olarak istediğiniz gibi satın yine buğdayı hurma karşılığında peşin olarak dilediğiniz gibi satın yine arpayı hurma karşılığında peşin olarak dilediğiniz gibi** (Yani karşılıklı ölçü ve fiyat anlaşmasıyla) **alıp satabilirsiniz."** (Müslim, Müsakat: 15; İbn Mâce, Ticarat: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Bilâl ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ubâde hadisi hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi aynı senetle Hâlid'den rivâyet edip şöyle demişlerdir: **"Buğdayı arpa karşılığında dilediğiniz şekilde** (yani ölçü ve fiyatta anlaşarak) **satın"** ilavesini yapmışlardır.

Bazıları da bu hadisi Hâlid'den, Ebû Kılâbe'den, Ebûl Eş'as'tan ve Ubâde'den rivâyet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: (Hâlid ve Ebû Kılâbe derki) **"Buğdayı arpa karşılığında dilediğiniz gibi satın."** İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup peşin olmak şartıyla aynı ölçü birimleriyle buğdayın buğdayla, arpanın arpa ile alım satımında bir sakınca görmezler. Cinsleri değişirse peşin alım satımda fazlalık ve eksikliğin bir sakıncası yoktur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının çoğunluğunun görüşü budur. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Şâfii der ki: Bunun delili Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Arpayı buğday karşılığında dilediğin gibi satın"** hadisidir.

Tirmîzî: İlim adamlarından bir gurup; buğdayın arpayla misli misline satılmasını hoş görmezler. Mâlik b. Enes böyle der ama birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 24

Ø sarraflık (altın gümüş ve paraların birbirleriyle değiştirilmesi)

1241- Nafi (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve İbn Ömer, Ebû Saîd'in yanına gittik: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyururken şu iki kulağım dinledi diyerek şu hadisi bize aktardı: **"Altını altın karşılığında ancak misli misline, gümüşü gümüş karşılığında yine misli misline değiştirin biri birinden eksik veya fazla olmasın, mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın."** (Müslim, Müsakat: 15; Nesâî, Büyü': 47)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ebû Hüreyre, Hişâm b. Âmir, Berâ, Zeyd b. Erkâm, Fedâle b. Ubeyd, ;Ebû Bekir, İbn Ömer, Ebû'd Derdâ ve Bilâl'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd'in faiz konusundaki bu hadisi hasen sahih olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ama İbn Abbâs'tan; **"Peşin olduğu durumda altını altınla fazla ve eksik olarak yine gümüşü gümüşle farklı olarak değiştirmekte bir sakınca görmediği faizin ancak veresiye satışta gerçekleşeceğine dair bir rivâyet vardır."**

Aynı şekilde İbn Abbâs'ın arkadaşlarından buna benzer bir görüş aktarılmıştır. Ebû Saîd el Hudrî'nin Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet ettiği bu hadis kendisine aktarılınca İbn Abbâs'ın bu görüşünden vazgeçtiği rivâyet edilmektedir. Birinci görüş daha sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk'ın görüşü budur. İbn'ül Mübarek'in; **"Sarraflık konusunda görüş ayrılığı yoktur"** dediği de rivâyet edilmiştir.

1242- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bakî' denilen Pazar yerinde deve satardım. Bu arada altın para karşılığında gümüş paraları, gümüş para karşılığında da altın paraları alır verirdim. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldim kendisi Hafsa'nın evinden çıkıyordu. Bu konuyu kendisine sordum; **"Değeri karşılığında olursa sakınca yoktur"** buyurdular. (Buhârî, Büyü': 77; Nesâî, Büyü: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi merfu olarak sadece Simak b. Harb'ın, Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer'den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz. Dâvûd, İbn ebî Hind bu hadisi Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer'den mevkuf olarak rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup gümüşü altınla, altını gümüşle değeriyle bozdurma işinin bir sakıncası olmadığı kanaatindedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki gelenlerden bir kısım alimler ise; bunu hoş karşılamazlar.

1243- Mâlik b. Evs b. Hadesân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'ında bulunduğu bir toplantı yerine: **"Bu paraları kim**

değiştirmek ister diyerek geldim.” Talha b. Ubeydullah: **“Elindeki altınları getir bize göster bakalım sonra onun değerindeki gümüşü hizmetçimiz gelince sana verelim”** dedi. Bunun üzerine Ömer: Hayır vallahi olmaz ona gümüş paraları hemen vererek altını da ondan peşin olarak hemen alacaksın çünkü Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Gümüş karşılığında altını veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka… buğdayı buğdayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka… arpayı arpayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka… hurmayı hurmayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka…”** (Buhârî, Büyü: 79; Müslim, Müsakat: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Hadiste geçen, **“hae ve hae”** kelimesinin anlamı **“elden ele”** veya **“alsana ver bana”** demektir. Yani peşin alışveriş kastedilmektedir.

bölüm: 25

Ø aşılanmış hurmalık satılırsa mahsul kime aittir?

1244- Sâlim (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurmuştu: **“Yeni aşı yapılmış bir hurmalığı kim satın alırsa o yılın meyvesi satıcıya aittir. Müşteri alırken şart koşmuşsa meyveler alıcınındır.”**

Her kim de malı olan bir köle satın alırsa kölenin malı satana aittir. Müşteri alırken şart koşmuşsa kölenin malı da müşterinin olur.” (Buhârî, Büyü’: 84; Müslim, Büyü: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu hadis aynı şekilde Zührî’den, Sâlim’den ve İbn Ömer’den de rivâyet edilmiştir. Şöyle ki: **“Her kim yeni aşılanmış bir hurmalık satın alırsa o hurmalığın o seneki meyvesi satıcıya aittir. Alıcı alırken şart koşmuşsa alıcıya ait olur. Yine her kim malı olan bir köle satın alırsa kölenin malı satana aittir, alıcı şart koşmuşsa kölenin malı müşterinindir.**

Yine bu hadis aynı şekilde Nafi’den, İbn Ömer’den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **“Her kim aşı yapılmış hurması üzerinde bir hurmalık satın alırsa o hurmalığın o seneki hurması satıcıya aittir.”**

Nafii’den İbn Ömer’den ve Ömer’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Her kim malı olan bir köle satın alırsa o kölenin malı satıcıya aittir. Alıcı şart koşarsa müşteriye aittir.”**

Bu iki hadisi aynı şekilde Ubeydullah, İbn Ömer ve başka kimseler Nafi’den rivâyet etmişlerdir.

Yine bazı kimseler bu hadisi Nafi’den ve İbn Ömer’den rivâyet etmektedirler. İkrime b. Hâlid, İbn Ömer’den, Sâlim’in hadisine benzer şekilde rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Zührî’nin, Sâlim’den babasından rivâyet ettiği hadis bu konuda gelen en sahih rivâyettir.

bölüm: 26

Ø alışveriş yapanlar birbirlerinden ayrılmadıkça muhayyerdirler

1245- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Alışveriş yapan iki kişi birbirinden ayrılmadıkça muhayyerdirler yani alışverişi yapıp kesinleştirebilirler veya vazgeçerler.”** İbn Ömer bir mal satın aldığında eğer oturuyor ise satışın tahakkuk etmesi için ayağa kalkardı. (Yani bulunduğu konumu değiştirmiş olurdu.) (Buhârî, Büyü: 44; Müslim, Büyü: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Berze, Hakîm b. Hızâm, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Amr, Semure ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka dönemlerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Hadiste geçen **"ayrılmak"** konusu; sözü değiştirmek değil konumu değiştirmek yani bedenen oradan ayrılmaktır. Demektedirler.

Bazı ilim adamları hadiste geçen **"Birbirinden ayrılmadıkça"** sözünden maksad **"Söz konusunu"** değiştirmektir. Derler ki: Birinci görüş daha sahihtir. Çünkü İbn Ömer bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den bizzat rivâyet etmiştir ve rivâyet ettiği hadisin manasını daha iyi bilir. Yine İbn Ömer'den de rivâyete göre, yaptığı alışverişin gerçekleşebilmesi için birkaç adım yürürdü. Aynı şekilde Ebû Berze'den de böylece rivâyet edilmiştir.

1246- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alışveriş yapanlar birbirlerinden ayrılmadıkları sürece alışverişi gerçekleştirmek veya vazgeçmek konusunda muhayyerdirler. Müşteri ve satıcı mal ve para konusunda doğru sözlü olurlar ve her şeyi açık bir şekilde ortaya koyarlarsa bu alışverişlerinde bereket olur. Her iki taraf ta mal ve para konusunda bazı özellikleri gizlerler ve yalan söylerlerse alışverişlerindeki bereket giderilir."** (Buhârî, Büyü: 19; Müslim, Büyü: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir. Ebû Berze el Eslemî'den de şu şekilde rivâyet edilmiştir. İki adam bir at alışverişi yaptıktan sonra ihtilaf ederek Ebû Berze'ye müracaat ettiler o anda her ikiside bir gemi içerisinde bulunuyorlardı. Ebû Berze dedi ki: Görüyorum ki birbirinizden ayrılmamış durumdasınız dolayısıyla Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Satıcı ve müşteri birbirlerinden ayrılmadıkça muhayyerdirler."** Hadisine göre alışverişi bitirebilirsiniz veya vazgeçersiniz.

Küfelilerden ve başkalarından bazı ilim adamları **"Alıcı ve satıcının ayrılması"** demek; konuyu ve sözü değiştirmek demektir derler. Sûfyân es Sevrî bu görüştedir. Mâlik b. Enes'den de aynı şekilde rivâyet edilmiştir.

İbn'ül Mübarek'den de şöyle dediği aktarılmıştır: **"Ayrılmanın sözle değil bedenlerle olduğuna dair görüşü nasıl reddedebilirim"** bu konuda Peygamber (s.a.v.)'den sahih hadis rivâyet edilmiş iken bu hadis bu görüşü desteklemektedir.

Peygamber (s.a.v.)'in hadisinde geçen **Muhayyerlik satışı olursa o başka…"** sözünün manası satıcının alışverişi bitirdikten sonra müşteriyi alıp almamakta muhayyer bırakmasıdır. Müşteri bundan sonra müşteriyi alıp almamakta muhayyer bırakmasıdır. Müşteri bundan sonra satışı seçerse bedenen ayrılmamış bile olsalar müşterinin satıştan vazgeçme hakkı yoktur. Şâfii ve başkaları da bu sözü böyle yorumlamışlardır. **"Ayrılmak bedenledir sözle değil"** diyenlerin sözünü destekleyen delillerden biride Abdullah b. Amr'ın, Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet ettiği hadistir.

1247- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alıcı ve satıcı birbirinden ayrılıncaya kadar alışverişi yapıp yapmamakta serbesttirler. Ancak muhayyer olarak alışveriş yapmışlarsa belirttikleri zamana kadar muhayyerlik devam eder. Alışveriş bozulmasın maksadıyla taraflardan birinin kötü niyetle alım satım yerinden ayrılması caiz değildir. Helal olmaz."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 51; Nesâî, Büyü: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisteki anlatılmak istenen şudur: **"Alışveriş bittikten sonra satıcı veya müşteri caymasın diye kötü niyetle ikisinden birisinin oradan ayrılması demektir, bu ayrılma söz ile olsa bile o esnada cayma tehlikesinden dolayı bu ayrılma yapılmaktadır."** Satıştan sonra muhayyerlik olmasaydı bu hadisin bir anlamı kalmazdı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), **"Alışveriş**

bozulmasın maksadıyla taraflardan birinin kötü niyetle oradan ayrılması helal olmaz” demektedir.

bölüm: 27

Ø alışveriş karşılıklı rıza ile olmalıdır

1248- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Alışveriş yapanlar birbirlerinden memnun olarak ayrılsınlar”** yani alışveriş karşılıklı rıza ile olsun. (Ebû Dâvûd, Büyü: 51; İbn Mâce, Ticaret: 18)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir.

1249- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), bir bedeviyi alışveriş bittikten sonra alıp almamakta serbest bırakmıştır.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 28

Ø alışverişte her zaman aldanan kimse ne yapmalı?

1250- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, alışverişte devamlı aldanan bir kimse vardı, alışverişlerinde hep aldanırdı. O’nun ailesi Peygamber (s.a.v.)’e gelerek: Ey Allah’ın Rasûlü! Bunun alışveriş yapma hakkını elinden al dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu çağırdı ve alışveriş yapmasına engel koydu. Adam; Ben alışveriş yapmadan duramam deyince Rasûlullah (s.a.v.): **“Alışveriş yaptığında al paranı ver malımı fakat aldatma yok de”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, İcara: 66; Nesâî, Büyü: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda ibn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup şöyle derler: **“Hür bir kimse alışverişte beceriksiz olur hep aldanırsa alışveriş hakkı engellenebilir.”** Ahmed ve İshâk böyle düşünür. Bazı ilim adamları da hür ve akıl baliğ olmuş kimseye böyle bir uygulama yapılmaz demektedirler.

bölüm: 29

Ø memesinde süt biriktirilmiş hayvanın satışı caiz mi?

1251- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse memesinde süt biriktirilmiş bir hayvanı satın alırsa o hayvanı sağıp tecrübe edinceye kadar muhayyerdir, istemezse hayvanı iade eder bu süre içerisinde sütünden istifade ettiği için bir ölçek hurma vermelidir.”** (Buhârî, Büyü: 64; Müslim, Büyü: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bir kişi tarafından da hadis rivâyet edilmiştir.

1252- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimse memesinde süt biriktirilmiş bir hayvanı satın alırsa o kimse üç gün süreyle muhayyerdir; eğer almaz da iade ederse buğday dışında bir ölçek yiyecek maddesi de vermelidir.”** (Müslim, Büyü: 7; Buhârî, Büyü: 64)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Arkadaşlarımız bu hadise göre uygulama yaparlar Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Hadiste geçen **“La Semrae”** nin manası buğday dışında demektir.

bölüm: 30

Ø binit satışında kısa bir süre binilmesi şart koşulabilir mi?

1253- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Kendisi, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir deve sattı ve evine gidinceye kadar deveye binmeyi şart koştu."** (Müslim, Müsakat: 21)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Câbir'den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup alış veriştie şart koşmayı tek bir şart olursa caiz kabul ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise alışverişte şartı kabul etmezler, şart olduğunda alışveriş tamamlanmış olmaz derler.

bölüm: 31

Ø rehin olarak bırakılan bir şeyden yararlanmak

1254- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Rehin edilmiş hayvanın sırtına binilir, rehin edilmiş hayvanın sütü içilir o hayvanın beslenmesi ise üzerine binen ve sütünü içen kimseye aittir."** (Buhârî, Rehn: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis merfu olarak sadece Âmir eş Şa'bi'nin, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu hadisi pek çok kimse Â'meş'den, Ebû Salih'den ve Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; **"Rehin olarak bırakılan şeyden hiçbir şekilde istifade edilemez"** derler.

bölüm: 32

Ø altın ve mücevherat bulunan süs eşyaları ayrı ayrı değerlendirilmelidir

1255- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hayber günü on iki dinara altın ve mücevherattan oluşan bir kolye satın aldım altınını ve mücevheratını ayrıştırıp tarttığımda on iki dinardan fazla altın olduğunu tespit ettim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e aktardım buyurdular ki: **"Altınla mücevherat ayrılmadıkça satılmaz."** (Müslim, Müsakat: 16; Ebû Dâvûd, Büyü: 13)

ž Kuteybe İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Ebû Şuca'dan, Saîd b. Yezîd'den aynı sened ile bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Taşlarla veya gümüşle süslenmiş kılıcın, gümüşle süslenmiş bir kemerin veya benzeri şeylerin ayrıştırılmadan satılmaması görüşündedirler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başkalarından bazı ilim adamları ise böyle malzemelerin alım satımına izin vermişlerdir.

bölüm: 33

Ø vela hakkının satışta şart koşulması

1256- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, bizzat kendisi Berire isimli köleyi satın alıp hürriyetine kavuşturmak istedi onu satanlar vela hakkının kendilerine ait olmasını şart koştular bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sen onu satın al onların şart koştukları şeye bakma çünkü vela hakkı köleyi hürriyetine kavuşturan kimseye aittir."** (Buhârî, Feraiz: 18; Müslim, Itk: 2)

Vela: *Kişinin sahibi bulunduğu bir köleyi hürriyetine kavuşturması sebebiyle azat eden kimse ile o*

köle arasındaki hükmî yakınlıktır bu sebeple hürriyetine kavuşturan kimse, kölenin miras ve diğer haklarına da sahip olmuş olur.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahih olup ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Hadisin râvîlerinden Mansur b. Mu'temir; **"Ebû Attâb"** diye künyelenmiştir. Ebû Bekir el Attar el Basrî, Ali el Medînî'den bize aktararak şöyle demiştir: Yahya b. Saîd'den işittim şöyle diyordu: Mansur'dan bir hadis sana aktarıldıysa avucun hayırla dolmuş demektir. Başkasına bakma, Yahya şöyle devam etti: İbrahim Nehâî ve Mûcâhid'den rivâyet edenler arasında Mansur'dan daha sağlamını görmedim.

Tirmîzî: Muhammed; Abdullah b. eb'il Esved yoluyla Abdurrahman b. Mehdî'den şöyle dediğini bize bildirdi. **"Mansur Küfelilerin en sağlamıdır."**

bölüm: 34

Ø kurban olarak alınan hayvan satılabilir mi?

1257- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Hakîm b. Hızâm'ı bir dinarla kurban satın almaya gönderdi. Bir dinara satın aldığı kurbana bir dinar kar verilince onu satıp onun yerine tekrar bir dinara başkasını aldı. Bir kurban ve bir dinarla Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Koyunu kurban olarak kes dinarı da tasadduk olarak dağıt."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 27)

ž **Tirmîzî:** Hakîm b. Hızâm'ın hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Habib b. ebî Sabit, bence Hakîm b. Hızâm'dan hadis işitmemiştir.

1258- Urve el Barikî' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir koyun almam için bana bir dinar verdi. Ben de ona iki koyun satın aldım, birini bir dinara sattım, bir dinar ve bir koyunla Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durumu anlattım şöyle buyurdular: **"Allah ticaretini sana bereketli kılsın."** Daha sonraları Urve, Küfe'nin Künase denilen pazar yerine çıkar ve büyük kazançlar elde ederdi. Böylece Küfenin zenginlerinden olmuştu. (Buhârî, Menakib: 28; Ebû Dâvûd, Büyü: 27)

ž Ahmed b. Saîd ed Dârimî, Habban vasıtasıyla Saîd b. Zeyd'den (Hammad b. Zeyd'in kardeşidir) rivâyet ederek şöyle demiştir: Zübeyr b. Hırrît, Ebû Lebît'den aktararak bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bazı ilim adamları bu hadisin hükmünü uygulayıp görüşlerini bu hadise göre ortaya koymuşlardır. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları ise bu hadisin hükmünü almamışlardır. Şâfii ve Hammad b. Zeyd'in kardeşi Saîd b. Zeyd bunlardandır.

Ebû Lebîd'in ismi Limâze b. Zeyyad'tır.

bölüm: 35

Ø borcu olan mükâteb kölenin, kölelikten kurtulamayacağı

1259- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mûkatep köleye had uygulanması gerekirse veya miras düşerse kendisini hürriyetine kavuşturabildiği miktara göre mirastan pay alır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti; Mükateb köleye ödenecek diyetin miktarı ödemiş olduğu kadar hissesi hür diyeti olarak geri kalan kısmı ise efendisine köle diyeti alarak ödenir."** (Ebû Dâvûd, Diyat: 20)

Mûkateb köle: *Belli bir ücreti ödemeyi tamamladığında hürriyetine kavuşması şarta bağlanan köle demektir. Miras ve diğer konularda bedelinden ödediği kadar kısmı hür nisbeti geri kalan kısmı ise*

efendisine kölelik bedeli olarak ödenir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Yahya b. ibn Kesir, İkrime'den, İbn Abbâs'tan aynı şekilde rivâyet etmiştir. Hâlid el Hazza, İkrime'den, Ali'den Ali'nin sözü olarak rivâyet etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok kimse şöyle demişlerdir: **"Mükateb köle bedelinden ödeyemediği bir dirhem bulunsa bile kölelikten kurtulamaz."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1260- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i hutbe verirken dinledim şöyle diyordu: **"Bir kimse kölesini yüz okıyye karşılığında hürriyetine kavuşacağını söylese o köle de on birim veya on dirhem dışında bütün borcunu ödemiş olsa o kalan miktarı ödeyemediğinden dolayı kölelikten kurtulmuş sayılmaz."** (Ebû Dâvûd, Diyat: 20; İbn Mâce, Itk: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göre olup şöyle demektedirler: **"Mükateb köle üzerinde bedelinden ödenmemiş bir miktar bulundukça köle sayılır."** Haccac b. Ertae, Amr b. Şuayb'den benzeri şekilde rivâyette bulunmuştur.

1261- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Siz kadınlardan birinizin mükateb kölesi olsa o kölenin de mükatebe bedelini ödeyecek kadar parası olsa o köle o andan itibaren hürriyetine kavuşmuş yabancı bir erkek olacağından o kölenin sahibi hanımefendi, diğer erkeklere karşı nasıl örtünüyorsa buna karşı da aynen örtünmelidir."** Çünkü o köle o evin bir bireyi olamaktan çıkmıştır. (Ebû Dâvûd, Diyat: 20; İbn Mâce, Itk: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin manası ilim adamlarınca **"Takva için bu böyledir"** diyerek şöyle demektedirler: **"Mukateb köle bedelini ödeyecek kadar parası olsa bile ödemedikçe azâd edilmiş sayılmaz."**

bölüm: 36

Ø iflas edenin yanında alacaklı kendi malını bulursa ona herkesten daha layıktır

1262- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir adam iflas etmiş kimse yanında kendi ticarî malını aynen bulursa o malı almaya başkalarından daha hak sahibidir."** (Müslim, Müsakat: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Semure ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; **"O kimse diğer alacaklılar gibidir, onlardan bir farkı yoktur"** derler. Küfeliler bu kanaattedirler.

bölüm: 37

Ø içki kullanan kimselere içki satmanın yasak oluşu

1263- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Yanımızda bir yetimin malı olan şarap vardı, Maide sûresi 90.ayet nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.)'e bu şarabı nasıl değerlendirebileceğimizi sordum ve bir yetime ait**

olduğunu da söyledim, onu dökün buyurdular.” (Nesâî, Büyü’: 90)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes b. Mâlik’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Peygamber (s.a.v.)’den değişik kimselerden de benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şaraptan sirke yapılarak değerlendirilmesini bile hoş karşılamazlar. Bunun hoş karşılanmayışının sebebi de: -Allah daha iyisini bilir- Müslümanın evinde sirke yapılacak şarabın bulunmasıdır. Bazı ilim adamları ise sirkeye dönüşmüş vaziyette ise o şaraptan yapılan sirke yenebilir, demişlerdir. Ebû’l Veddak’ın ismi; Cebr b. Nevf’tir.

bölüm: 38

Ø emanetlere saygı göstermek

1264- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Emaneti sana emanet eden kişiye ver. Sana hainlik edene sen hainlik etme.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: Bir kimsenin bir başkasında bir alacağı olsa alacaklı kimseye borçlunun bir miktar malı geçse alacağı kadar miktarı ondan alma hakkı yoktur.

Tabiinden bazı ilim adamları ise buna izin vermektedirler. Sevrî bu görüştedir ve şöyle der: Alacaklının altın alacağı olsa borçluya ait gümüş ele geçirse cins farklılığından dolayı o gümüşlere, alacağı altın yerine el koyup alamaz. Ancak alacaklının eline alacağı altına karşılık borçlunun altınlarından bir miktar geçecek olsa o vakit o altından kendi alacağı kadarına el koyup alabilir.

bölüm: 39

Ø ödünç alınan şey yerine verilmelidir

1265- Ebû Umâme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)’in veda haccı hutbesinde şöyle dediğini işittim: **“Ödünç alınan şey mutlaka yerine verilmelidir. Kefil olan borçlu gibidir, borcu ödeyecektir. Borç ise mutlaka ödenecektir.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 88; İbn Mâce, Sadakat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Semure, Safvân b. Ümeyye ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Umâme hadisi hasen garibtir. Bu hadis başka şekillerde de yine aynı şekilde Ebû Umâme yoluyla rivâyet edilmiştir.

1266- Semure (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“El başkasına ait ödünç aldığı bir malı ödeyinceye kadar o malı muhafazasından sorumludur.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 88; İbn Mâce, Sadakat: 5)

ž Katâde diyor ki: Hasan bu hadisi unutarak şöyle diyor: **“Ödünç alan kimse güvendiğin kimsedir, ödünç mal zarar görürse tazmin etmesi gerekmez.”**

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: **“Ödünç malı teslim alan o mala zarar verirse tazmin etmesi gerekir.”** Şâfii ve Ahmed aynı görüştedir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından daha başkalarından bazı ilim adamları ise ödünç alan kimsenin hasar halinde tazmin etmesi gerekmez ancak emaneti kullanırken ters bir iş yaparsa o zaman tazmin eder. Sûfyân es Sevrî, İshâk ve Küfeliler bu görüştedir.

bölüm: 40

Ø ihtikar (stokçuluk) yaparak haksız kazanç sağlamak

1267- Ma’mer b. Fadle (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle derken işittim: **“Günaha batıp gidenlerden başkası stokçuluk yapmaz.”** Saîd’e dedim ki: Ey Ebû Muhammed! Sen de stokçuluk yapıyorsun.

Dedi ki: Ma'mer de stokçuluk yapardı. (Müslim, Müsakat: 26; Ebû Dâvûd, İcara: 47)

ž **Tirmîzî:** Saîd b. Müseyyeb'in sadece zeytin yağı buğday ve benzeri şeyleri stok ettiği rivâyet edilir.

Tirmîzî: Bu konuda Ömer, Ali, Ebû Umâme, İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ma'mer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup gıda maddesi stoklamayı hoş görmezler. Bazı ilim adamları ise gıda maddesi dışında stok yapılabileceğini söylemişlerdir.

İbn'ül Mübarek diyor ki: Pamuk, Deri, ve benzeri eşyaların stok yapılmasında bir sakınca yoktur.

bölüm: 41

Ø yapmacık olarak malın fiyatını artırmak

1268- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Pazara inecek malları pazara gelmeden yolda karşılamayın satılacak hayvanların sütünü sağmayıp memesini şişkin duruma getirmeyin. Birbirlerinizin malını sattırabilmek için yapmacık olarak fiyat artırmayın, reklamcılık yapmayın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup memesinde süt biriktiren hayvanın satışını hoş görmezler. **Muhaffele:** Memesi kabarık olan hayvan demektir. Sahibi tarafından birkaç gün sağılmayıp memesi kabarık görünen hayvandır ki müşteri çok sütü var zannetmesi için bu işlem yapılır. Bu yapılan iş aldatma ve hilenin bir çeşididir.

bölüm: 42

Ø Yalan yeminle müslümanın malını elinden almak

1269- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kim bir Müslüman'ın malını elinden alabilmek için yalan yere yeminler ederse Allah'ın huzuruna Allah kendisine gazâblı olduğu halde varmış olur. Eş'as b. Kays diyor ki: Bu söz benim hakkım da söylenmiştir. Bir Yahudi ile aramızda toprak meselesi vardı. Yahudi benim hakkımı inkar edince onu Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna çıkardım. Rasûlullah (s.a.v.) bana: **"Delil ve şâhidin var mıdır?"** buyurdu. Ben de hayır dedim. Sonra Yahudiye **"Yemin et"** buyurdu. Bunun üzerine ben yemin eder ve malımı alır götürür dedim. bunun üzerine Allah, 3 Âl-i İmrân sûresi: 77. ayetini indirdi; **"Doğrusu Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminleri az bir menfaat karşılığında değiştirenler varya işte onlar öteki dünyanın nimetlerinden faydalanamayacaklardır. Allah kıyamet günü onlarla ne konuşacak ne de yüzlerine bakacak, ne de onları günahlarından arındıracaktır. Onlar için acıklı bir azâb vardır."** (Müslim, İman: 61)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Vâil b. Hucr, Ebû Musa, Ebû Umare b. Sa'lebe el Ensarî ve Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 43

Ø alıcı ve satıcı ihtilaf ederse kimin sözü geçerlidir?

1270- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alıcı ve satıcı ihtilaf ederlerse söz satıcının sözüdür**

alıcı muhayyerdir.” (Ebû Dâvûd, Büyü: 72; Nesâî, Büyü: 82)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis mürseldir. Çünkü Avn b. Abdullah İbn Mes’ûd’a yetişememiştir. Yine bu hadis Kâsım b. Abdurrahman vasıtasıyla İbn Mes’ûd’tan aynı şekilde mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İshâk b. Mansur diyor ki: Ahmed b. Hanbel’e: **“Alıcı ile satıcı ihtilaf ederler de delil olmazsa”** diye sordum. Ahmed: **“Söz mal sahibinin dediği gibidir veya her iki tarafta biri malı diğeri parayı iade ederler.”** İshâk da aynısını söyler. Söz kime ait ise yemin de ona düşer.

Tirmîzî: Tabiinden bazı ilim adamlarından böylece rivâyet edilmiştir. Şüreyh ve başkaları bu görüşün sahibidirler.

bölüm: 44

Ø ihtiyaçtan fazla olan su satılamaz

1271- İyas b. Abd el Müzenî (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), suyun satılmasını yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, İcara: 61; Nesâî, Büyü: 89)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Büheyse ve babasından, Ebû Hüreyre, Âişe, Enes ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İyas hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göredir. Su satışını hoş karşılamazlar. İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise su satışına izin vermişlerdir. Hasan el Basrî bunlardandır.

1272- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Mera ve otlaklarda otlayan hayvanların içecekleri suya yasak konulamaz çünkü bu yasaklama ile hayvanların otlatılması engellenmiş olur.”** (Buhârî, Müsakat: 3; Müslim, Müsakat: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Minhal’ın ismi Abdurrahman b. Mut’ım’dır ve Küfelidir. Habib b. ebî Sabit kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

Ebûl Minhal Seyyar b. Selame ise Basralıdır ve Ebû Berze el Eslemî’nin arkadaşıdır.

bölüm: 45

Ø erkek hayvanın aşılaması karşılığında ücret almak yasaktır

1273- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **“Erkek hayvanın döllemesi karşılığında ücret almayı yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, İcara: 40; Müslim, Müsakat: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bazı ilim adamları ise hediye ve ikram olarak bir şey alınabileceğine izin vermişlerdir.

1274- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: **“Kilâb kabilesinden bir adam erkek hayvanın döllemesi karşılığında ücret alınır mı diye Peygamber (s.a.v.) sormuştu da Peygamberimiz bundan yasaklamıştı.”** Adam: **“Biz erkek hayvanı bu iş için veririz ve bu yüzden bize ikram veya hediye olarak bir şeyler verilir”** deyince; **“Rasûlullah (s.a.v.) buna izin verdi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbrahim b. Humeyd’in Hişâm b. Urve’den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz.

bölüm: 46

Ø köpek alım satımı yapılabilir mi?

1275- Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kan almadan dolayı alınan ücret pistir ve yasaklamıştır.**

Fahişenin zina karşılığı aldığı ücret de pis olup yasaklamıştır. Köpeğin satışı karşılığında alınan para da pis olup köpek satışı yasaklamıştır.” (Müslim, Müsakat: 9; Nesâî, Büyü’: 91)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ali, İbn Mes’ûd, Ebû Mes’ûd, Câbir, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, İbn Ömer, Abdullah b. Cafer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rafi’ın hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup köpek satışından elde edilen kazancı hoş görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise av köpeğinin alım satımına izin vermişlerdir.

1276- Ebû Mes’ûd el Ensarî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), köpek satışından elde edilen kazancı, fahişenin zina karşılığı elde ettiği kazancı, kahin, falcı ve sihirbazlara verilen ücreti yasaklamıştır.”** (Nesâî, Büyü: 91; Müslim, Müsakat: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 47

Ø kan alma işi yapan kimsenin kazancı nasıldır?

1277- Beni Hârise (r.a.)’in kardeşi İbn Muhayyısa’nın babasından rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’den kan almadan dolayı ücret alabilme konusunda izin istedi de Rasûlullah (s.a.v.) bu ücretten onu yasakladı. Fakat devamlı sorup izin istemesi üzerine şöyle buyurdu: **“O aldığın parayı devene yem parası olarak veya kölene yedirerek kullan.”** (Ebû Dâvûd, İcara: 38; Müsli, Müsakat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Rafi’ b. Hadîç, Ebû Cuhayfe, Câbir ve Sâib b. Yezîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Muhayyısa hadisi hasen sahihtir bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: “Kan alan adam benden para isterse onu yasaklarım, bu hadisin hükmü ile amel ederim.

bölüm: 48

Ø kan alma işi yapan kimseye ücret verilebilir mi?

1278- Humeyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes’e kan alma işi yapan kimsenin kazancından soruldu da Enes şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) kan aldırmıştı. Ebû Taybe adında bir köle kan almıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona iki ölçek yiyecek verilmesini emretti. Bu kölenin sahipleriyle konuştu onlarda köleden aldıkları vergiyi biraz indirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Tedavi yollarınızın en değerlisi kan aldırmaktır veya kan aldırmak sizin en iyi ilaçlarınızdandır.”** (Müslim, Müsakat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, İbn Abbâs ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları kan alan kimsenin ücret alabileceğine izin vermişlerdir. Şâfii bunlardandır.

bölüm: 49

Ø köpek ve kedi satışından elde edilen kazancın yasaklığı

1279- Câbir (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), köpek ve kedi satışından elde edilen kazançtan insanları yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, İcara:

62; İbn Mâce, Ticarat: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Kedi satışından elde edilen kazanç pek sağlam değildir. Bu hadis A'meş'den, Â'meş'in bazı adamlarından ve Câbir'den rivâyet edilmiş olup bu hadisin rivâyetinde Â'meş hakkında karışıklığa düştüler. Bazı ilim adamları kedi satışından elde edilen kazancı hoş görmezler bazıları ise buna izin verirler. Ahmed ve İshâk izin verenlerdendir.

İbn Fudayl, Â'meş'den, Ebû Hazım'dan, Ebû Hüreyre'den başka şekilde de rivâyet etmiştir.

1280- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), kedi eti yemekten ve kedi satışından elde edilen kazancı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, İcara: 62; İbn Mâce, Ticarat: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Abdurrezzak'tan başka Amr b. Zeyd'den rivâyet eden çok kimse tanımıyoruz.

bölüm: 50

Ø av köpeğinden başka köpekler alınıp satılamaz

1281- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), av köpeği dışındaki köpeklerin alım satımından elde edilen kazancı yasakladı."** (Nesâî, Büyü': 92; Müslim, Müsakat: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle sahih değildir. Ebûl Mühezzim'in ismi Yezîd b. Sûfyân'dır. Şu'be onun hakkında söz etmiştir ve zayıf olduğunu söylemiştir. Câbir'den buna benzer bir hadis daha rivâyet edilmiştir ki onun da senedi sağlam değildir.

bölüm: 51

Ø şarkıcılık yapan kadınların alım satımının yasak oluşu

1282- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şarkıcılık yapacak olan dansözleri satmayın onları satın almayın, onlara şarkı türkü öğretip sanatçı haline getirmeyin, onların alım satımıyla veya onlar vasıtasıyla kazanılan parada hayır yoktur. Onların alım satımından elde edilen veya onlar vasıtasıyla elde edilen paralar haramdır. İşte bu ve benzeri işler hakkında şu ayet nazil oldu: "İnsanlardan kimi de var ki; gerçek bir bilgiye dayanmaksızın bilgisiz bir şekilde insanları Allah yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için masal hikâye şarkı türkü gibi eğlence türünden boş sözleri satın alıp insanları Kur'ân dinlemekten alıkoyup bu masallarla aldatmaya ve avutmaya çalışırlar…"** (31 Lokman: 6) (İbn Mâce, Ticarat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Umâme'nin hadisini bu şekilde sadece buradan bilmekteyiz. Bazı ilim adamları Ali b. Yezîd hakkında söz ederek onun zayıf olduğunu söylemişlerdir ki kendisi Şamlıdır.

bölüm: 52

Ø köle cariye alım satımında iki kardeşi birbirinden veya ana ile çocuğu birbirinden ayırmanın hoş olmayışı

1283- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Her kim cariye alım satımında ana ile çocuğun arasını açarsa, Allah'ta o kimseyi kıyamet gününde sevdikleriyle arasını açar."** (İbn Mâce, Ticarat: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

1284- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana iki kardeş köle bağışlamıştı, ben de onlardan birini satmıştım. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana kölen ne yaptı ki görünmez oldu diye sordu. Ben de durumumu bildirdim, onu geri al; onu geri al buyurdular."** (İbn Mâce, Ticarat: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları akraba olan savaş esirlerinin satışta birbirinden ayrılmasını hoş görmezler. Bazı ilim adamları ise İslam ülkesinde doğup büyüyenlerin birbirlerinden ayrılmasına izin vermişlerdir. Birinci görüş daha sahihtir.

İbrahim en Nehaî'den rivâyet olunduğuna göre kendisi satışta anne ile çocuğu birbirinden ayırmıştır. Bunun sebebi sorulunca; **"Ben o anneden izin istedim o da razı oldu"** demiştir.

bölüm: 53

Ø aldığı kölede, kullandıktan sonra ayıbını gören kimsenin ne yapacağı

1285- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle hüküm verdi: **"Satın alınan maldan elde edilen menfaat ve gelir sorumluluk ve risk çeken kimseye aittir."** Yani bir malın sorumluluğu kime ait ise gelirinin de ona ait olacağı bildirilmiştir. (Ebû Dâvûd, İcara: 71; Nesâî, Büyü: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik yollarla da rivâyet edilmiş olup ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

1286- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle hüküm vermişti: **"Satın alınan maldan elde edilen menfaat ve gelir sorumluluk ve risk çeken kimseye aittir."** (İbn Mâce, Ticarat: 43; Ebû Dâvûd, Büyü: 71)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Hişâm b. Urve'nin rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

Tirmîzî: Müslim b. Hâlid ez Zencî bu hadisi Hişâm b. Urve'den rivâyet etmiştir. Cerir de aynı şekilde Hişam'dan rivâyet etmiştir. Cerir hadisinde gizli bir kusur (Tedlis) vardır. Cerir bu hadiste tedlis yapmıştır, çünkü kendisi Hişâm b. Urve'den hadis işitmemiştir. Hadiste geçen **"el Harâcu biz Zaman"** cümlesinin manası şöyle açıklanabilir: Köleyi satın alan kimse bir süre köleyi kullanır ve köle vasıtasıyla bazı kazançlar da elde edebilir sonra kölede bir kusur bulup onu aldığı kimseye iade eder. Bu durumda elde ettiği kazanç köleyi satın alan müşteriye aittir. Çünkü köle müşterinin elinde iken yok olsa, ölse müşterinin nesabından yok olacaktı. Buna benzer tüm konularda da bu kaide geçerlidir yani **"Satın alınan maldan elde edilen gelir sorumluluk kendisine ait olan kimseye aittir."**

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail bu hadisi Ömer b. Ali rivâyeti olarak garib bulmuştur. Ben de kendisine sordum acaba gizli bir kusur (tedlis) mi var diye. **"Hayır"** dedi.

bölüm: 54

Ø meyve bahçelerinden geçen kimsenin meyvelerden ne kadar yiyebileceği

1287- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yolculuk yapan kimseler meyve bahçelerinin yanından geçerlerken meyvelerden ihtiyaç kadar yesinler fakat ceplerine ve kaplarına doldurmasınlar."** (İbn Mâce, Ticarât: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Abbâd b. Şurahbil Rafi' b. Amr, Ebûl Lahm'ın azâdlı kölesi Umeyr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi garibtir. Bu hadisi bu şekliyle sadece Yahya b. Süleym'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bazı ilim adamları yolculuk yapanların bahçelerin meyvesinden yiyebileceklerine izin vermişlerdir.

Bazıları ise ücretini vermedikçe yemeyi hoş görmemektedirler.

1288- Rafi' b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Ben Ensâr'ın hurmalarını taşlar ve düşürürdüm, beni yakalayarak Rasûlullah (s.a.v.)'e götürdüler.** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Rafi'! Onların hurmalarını niçin taşlarsın?"** Ben de: **"Ey Allah'ın Rasûlü açlıktan dolayı"** dedim. Buyurdular ki: **"Taşlama altına dökülenleri ye Allah seni doyursun ve kandırsın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasen garibtir.

1289- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'e dalındaki meyvenin durumu soruldu da şöyle buyurdular: **"Bir kimsenin ihtiyacı varsa zaruri durumlarda cebine ve kabına doldurmaksızın o meyveden yemesinden bir şey lazım gelmez."** (Ebû Dâvûd, Lukata: 10; Nesâî, Kat'us Sarik: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 55

Ø yasaklanan satış şekillerinden örnekler

1290- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Muhakale, Müzabene, Muhabere ve Sünya, yani satılan malın meçhul bir kısmının satışından istisna edilmesi türünden alışverişleri yasakladı. Bilinen bir miktar olursa sakıncası yoktur."** (Müslim, Büyü: 16)

Muhakale: *Buğdayla başaktaki buğdayın tahmini olarak değiştirilmesi ve takas yapılması şekliyle yapılan alışveriş şeklidir.*

Müzabene: *Ağaçtaki yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmak veya değiştirmek şeklindeki satış şeklidir.*

Muhabere: *Mahsûlün belli bir miktarı karşılığında toprağı kiralamak.*

Sünya: *Satışta miktarı belli edilmeyen bir şeyin satıştan istisna edilmesidir. Belli olursa sakıncası yoktur.*

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Yunus b. Ubeyd'in, Atâ'dan, Câbir'den rivâyet ettiği bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 56

Ø gıda maddesinin teslim alınmadan satılmaması gerektiği

1291- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir gıda maddesi alırsa onu tamamen teslim almadan satmasın!** İbn Abbâs der ki: **"Ben her şeyin gıda maddesi gibi olduğunu zannederim."** (Buhârî, Büyü: 54; Müslim, Büyü: 8)

Tirmîzî: Bu konuda Câbir, İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup müşterinin gıda maddesinin teslim alınmadan önce satılmasını hoş görmemişlerdir. Bazı ilim adamları ise yenilip içilmeyen ölçüye tartıya girmeyen bir şey satın alan kimsenin onu tamamen teslim almadan önce satabileceğine izin vermişlerdir. İlim adamlarının bu konuda sıkı davrandıkları konu gıda maddesidir. Ahmed ve İshâk'ın görüşü de böyledir.

bölüm: 57

Ø müslüman; müslüman kardeşinin satışının üzerine satış yapmaz

1292- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Biriniz bir diğerinizin satışına karşı satış yapmasın yine sizden biriniz diğer kardeşinizin dünürlüğüne karşı dünürlük yapmasın.”** (Buhârî, Büyü: 58; Nesâî, Büyü: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **“Müslüman kişi Müslüman kardeşinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmaz.”** Bazı ilim adamlarına göre bu hadisteki satıştan maksat bu pazarlıktır.

bölüm: 58

Ø şarabın haram kılınıp kaplarının kırılması gereği

1293- Ebû Talha (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! İdârem altındaki yetimler için şarap satın aldım.** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şarabı dök kabını kır.”** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 1; İbn Mâce, Ticarat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Âişe, Ebû Saîd, İbn Mes’ûd, İbn Ömer ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Talha hadisi -Sevrî bu hadisi Süddî, Yahya b. Abbâd ve Enes’den **“Ebû Talha da onun yanındaydı”** diyerek rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Leys’in rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 59

Ø şaraptan sirke yapılabilir mi?

1294- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) içki konusunda on kişiyi lanetlemiştir; **“İçki yapılacak malzemeyi sıkan kimseye, sıkıştırmak için malzeme temin edene, içene, taşıyana, kendisine taşınan kimseye, ikram edip başkasına sunan kimseye, alım satımını yapana, kazancını yiyene, satın alana ve kendisi için satın alınana.”** (İbn Mâce, Eşribe: 6; Ebû Dâvûd, Eşribe: 3)

ž **Tirmîzî:** Enes hadisi garibtir. Buna benzer bir hadis İbn Abbâs, İbn Mes’ûd, İbn Ömer’den de rivâyet edilmiştir.

1295- Enes b. Malik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), içki konusunda on kişiyi lanetlemiştir: **“İçki yapılacak malzemeyi sıkan kimseye, sıkan kimseye, sıktırmak için malzeme temin edene, içene, taşıyana, kendisine taşınan kimseye, ikram edip başkasına sunan kimseye, alım satımını yapana, kazancını yiyene, satın alana ve kendisi için satın satın alınana.”** (İbn Mâce, Eşribe: 6)

ž **Tirmîzî:** Enes hadisi garibtir. Buna benzer bir hadis İbn Abbas, İbn Mes’ûd, İbn Ömer,’den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 60

Ø sahibinden izinsiz sağmalı hayvanlar sağılabilir mi?

1296- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden biriniz sağmalı hayvanların bulunduğu bir sürüye uğradığında sahibi orada ise ondan izin alsın kendisine izin verildiğinde sütü sağıp içsin sürü başında kimse yoksa üç sefer seslenip**

sahibini arasın cevap veren olursa ondan izin alsın, hiç kimse cevap vermez ise sağıp içsin fakat kabına doldurup götürmesin.” (Ebû Dâvûd, Cihad: 85)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semure hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Ali el Medînî diyor ki: Hasan’ın, Semure’den hadis işittiği doğrudur. Bazı hadisçiler Hasan’ın, Semure’den rivâyeti hakkında söz etmişler ve **“Semure’nin sahifesinden hadis rivâyet ediyor”** demişlerdir.

bölüm: 61

Ø put, heykel ve domuz satışı haram mıdır?

1297- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Câbir, fetih yılı Mekke’de iken Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **“Allah ve Rasûlü; içki, kendiğinden ölmüş hayvan, domuz ve put satışını haram kılmıştır.”** Bunun üzerine Ey Allah’ın Rasûlü! denildi. Kendiliğinden ölen hayvanın iç yağı hakkında ne dersin? O yağlarla gemiler yağlanır, deriler boyanır ve insanlar kandillerinde o yağdan kullanırlar. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Hayır o haramdır.”** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: **“Allah Yahudileri kahretsin Allah onlara iç yağını haram kılmıştı da onu eritip satarak parasını yediler.”** (Buhârî, Büyü: 112; Müslim, Müsakat: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

bölüm: 62

Ø bağıştan dönülebilir mi?

1298- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kötü örnek biz Müslümanlara yakışmaz. Yaptığı bağıştan dönen kimse kustuğunu yalayan köpek gibidir.”** (Buhârî, Hibe: 28; Müslim, Hibât: 2)

Tirmîzî: Bu konuda İbn Ömer’in Peygamber (s.a.v.)’den şu şekilde aktardığı rivâyet edilir: **“Bir kimsenin hediye verip sonra ondan dönmesi caiz değildir. Ancak baba çocuğuna yaptığı hediyeden dönebilir.”**

1299- Amr b. Şuayb, Tavus’tan, İbn Ömer ve İbn Abbâs’tan merfu olarak bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir ve şöyle derler: **“Her kim yakın akrabasından birine bir bağışta bulunursa o kimsenin o bağışından dönme hakkı yoktur. Ve kim de yakın akrabası olmayan birisine bağışta bulunursa bir karşılık görmediği sürece bağışından dönebilir. Sûfyân es Sevrî bu görüştedir.**

Şâfii der ki: Bir kimsenin verdiği hediyeden dönmesi caiz değildir. Ancak baba çocuğuna verdiği hediyeden dönebilir. Şâfii, Abdullah b. Ömer’in rivâyet ettiği **“Bir kimsenin hediyesinden dönmesi caiz değildir, ancak baba çocuğuna yaptığı hediyeden dönebilir”** hadisini delil olarak kullanıp böyle demektedir.

bölüm: 63

Ø Âriyye modeli satışa izin verilmesi

1300- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.),

Muhâkale ve **Müzâbene** modeli satışları yasakladı fakat **Ârıyye** modeli satışa izin vermiştir. (Ebû davud, Büyü': 33; İbn Mâce: Ticarat: 55)

Âriyye: *Bir kimsenin çoluk çocuğuna taze hurma yedirebilmek için birkaç hurma ağacının meyvesini, tahminî olarak, kuru hurma vererek takas etmesidir.*

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyd b. Sabit hadisi bu şekilde rivâyet edilmiştir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Eyyûb, Ubeydullah b. Ömer, Mâlik b. Enes, Nafi' ve İbn Ömer'den rivâyet ederek: Rasûlullah (s.a.v.), **muhakale** ve **müzabere** türü satışları yasakladı. Aynı senedle İbn Ömer'den Zeyd b. Sabit'den rivâyet edilmiş olup **"Âriyye satışına izin verdi"** şeklindedir. Bu şekil Muhammed b. İshâk'ın rivâyetinden daha sahihtir.

1301- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), beş vesaktan az olan miktardaki araya** (âriyye) **satışına izin vermiştir."** (Ebû davud, Büyü': 33; İbn Mâce: Ticarat: 55)

ž Kuteybe, Mâlik'den, Dâvûd b. Husayn'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Yine bu hadis Mâlik'den: **"Rasûlullah (s.a.v.), beş vesak veya daha az miktarlarda olan arâya satışına izin verdi"** şeklinde de rivâyet edilmiştir.

1302- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Ağaç üzerindeki yaş meyveyi kuruduğunda oluşturabileceği kuru hurma miktarını tahmin ederek o kadar kuru hurma karşılığında satmaya izin vermiştir."** (İbn Mâce, Ticarat: 55; Ebû Dâvûd, Büyü': 18)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre hadisi de hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: Rasûlullah (s.a.v.), muhakale ve müzabeneyi yasaklamış olup arâya türü satışa izin vermiştir. Bu sözü söylerken Zeyd b. Sabit ve Ebû Hüreyre hadisini delil getirirler ve beş vesaktan az olan satışları caiz kabul ederler. Bu alimlere göre bu hadisin manası Rasûlullah (s.a.v.), halka kolaylık sağlamak için böyle izin vermiştir derler. Çünkü halk, ağacındaki yaş hurmayı ancak kuru hurma karşılığında alabiliriz. Başka imkanımız yoktur diye şikayette bulundular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) beş vesaktan az olan miktarda olursa yaş hurmayı tahminen kuru hurmayla değiştirmeye ve yaş hurma yiyebilmelerine izin vermiş oldu.

bölüm: 64

Ø arâyÂ modeli alışveriş yapmaya izin verilmesi

1303- Rafi' b. Hadîç (r.a.) ve Sehl b. Hasme'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.): **"Müzabene satışını yani yaş hurmanın kuru hurma karşılığında satışını yasakladı sadece "Arâyâ" sahiplerine izin verdi. Aynı şekilde yaş üzümü kuru üzümle ve her meyveyi tahmin yoluyla alıp satmaktan yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü'; 21; İbn Mâce, Ticarat: 55)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 65

Ø müşteri aldatmanın caiz olmayışı

1304- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, -Kuteybe bu hadisi merfu olarak rivâyet etmiştir.- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimseyi aldatmak için yapmacık olarak o malın fiyatını artırarak müşteri kızıştırmayınız."** (Buhârî, Büyü: 60; Müslim, Büyü: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, müşteri kızıştırarak aldatmayı hoş görmezler.

Tirmîzî: “Necş” Satıcının yanına müşteri geldiğinde o malın değerinden daha fazla fiyat vermek suretiyle kendisi alma niyetinde olmaksızın sadece o müşteriyi aldatmak için yapılan müşteri kızıştırma hareketine denir ki bu bir aldatma demektir.

Şâfii diyor ki: Bir kimse satıcı için müşteri kızıştırırsa yaptığı bu işten dolayı günaha girer fakat alışveriş caizdir. Çünkü aldatmayı yapan satıcı değildir.

bölüm: 66

Ø ölçü ve tartıda müşteriden yana fazla yapmak

1305- Sûveyd b. Kays (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Mahreme (Mahrefe) el Abdî Hecer’den kumaş getirmiştik. Rasûlullah (s.a.v.) bize gelerek birkaç şalvarlık olabilecek kumaş için pazarlık etti yanımızda ücretle çalışan ölçme işini yapan bir tezgahtarımız vardı. Rasûlullah (s.a.v.), bu tezgahtara **“Ölçerken müşteriden yana fazlalaştır”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Büyü: 7; Nesâî, Büyü: 54)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sûveyd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları ölçü ve tartıda müşteriden yana fazlalığı müstehab görürler.

Şu’be bu hadisi Simak’tan rivâyet ederek **“Ebû Safvân”** dedi ve aynı hadisi söyledi.

bölüm: 67

Ø alışverişte yumuşaklık ve eli dar olan kimseye zaman tanımak

1306- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim darda kalan borçluya zaman tanırsa veya alacağının tamamını veya bir kısmını borçluya bağışlarsa Allah kıyamette hiçbir gölgenin olmadığı günde kendi arşının gölgesinde gölgelendirecektir.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebûl Yeser, Ebû Katâde, Huzeyfe, İbn Mes’ûd, Ubâde ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir.

1307- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Geçmiş toplumlardan bir kimse hesaba çekildi, hayır adına hiçbir işine rastlanmadı. Zengin olan bu kimsenin insanlarla beraber olduğu görevli personeline eli dar olan kimselerin borçlarının ertelenmesi emrini verdiği bilinirdi. Allah; bu ikramı yapmaya biz o kimseden daha layıkız dolayısıyla onun günahlarından vazgeçin”** buyurdu. (Müslim, Müsakat: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Yeser’in adı Ka’b b. Amr’dır.

bölüm: 68

Ø zengin olanın borcunu geciktirmesi zulümdür

1308- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Zenginin borcunu geciktirmesi haksızlık ve zulümdür. Kim de parası ödenmek üzere imkanı olan bir kimseye havale edilirse ona müracaat etsin.”** (Ebû Dâvûd, Büyü’: 10; Müslim, Müsakât: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve Şerîd b. Sûveyd es Sekafî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1309- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zenginin borcunu geciktirmesi haksızlık ve zulümdür. Kim de parası ödenmek üzere imkanı olan bir kimseye havale edilirse ona müracaat etsin, bir satışta iki satış yapma durumuna düşmesin."** (Müslim, Müsakat: 7; Ebû Dâvûd, Büyü': 10)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadisin manası şudur: Sizden biriniz güvenilen ve parası olan birine alacağını alması için havale edilirse bu havaleyi kabul etsin. Bazı ilim adamları derler ki: Alacaklı kimse imkanı olan ve güvenilen bir kimseye havale edilirse o da bu havaleyi kabul ederse havale eden borcundan temize çıkmış olur ve alacaklının havale edene dönme hakkı kalmaz. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; kendisine havale edilen kimsenin iflas etmesi sebebiyle alacaklı sıkıntıya düşse ilk alacaklı olduğu şahsa dönebilir. Bu alimler Osman ve başka ilim adamlarının, **"Müslüman'ın malının heder olması mümkün değildir"** sözünü delil olarak kabul ederler.

İshâk der ki: "Müslüman'ın malının heder olması mümkün değildir" hadisinin manası şudur: Alacaklı başka birine havale edildiğinde onun parası olduğunu zanneder fakat o züğürt birisidir. İşte bu durumda Müslüman'ın malının heder olması durumu vardır. Bu hadis böyle durumlarda geçerlidir.

bölüm: 69

Ø münabeze ve mülamese satışının yasaklanması

1310- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), münabeze ve mülamese modeli satışları yasakladı."** (Buhârî, Büyü: 62; Müslim, Büyü: 1)

Mülamese: *Dokunma ve dokundurma modeli alışveriştir. İki kişiden her biri düşünüp taşınmadan birbirinin elbisesine dokunması veya mala eliyle dokunmasıyla satışın gerçekleşmesi şeklindeki alışveriştir ki aldanma vardır.*

Münabeze: *Atmak ve atışmak şeklindeki yapılan alışveriştir. Taş atmakla alışveriş gerçekleşecek şekilde kumara benzeyen aldatma olan satış şeklidir.*

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Saîd ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Münabeze: Satıcının bir malı sana attığım vakit ikimizin arasında o alışveriş gerçekleşmiştir, demesidir.

Mülamese ise: Bir mala el değdirsen, alışveriş gerçekleşir. O malın kalite ve sayısını görüp bilmese bile veya o mal bir kap içersinde olsa bile… Bu tür alışverişler cahiliyye modeli alışverişler olup Rasûlullah (s.a.v.) bunları yasaklamıştır.

bölüm: 70

Ø peşin para ile veresiye mal alınacaksa vade ve miktarlar belirlensin

1311- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye geldiğinde insanlar peşin para ile veresiye meyve satın alıyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **"Her kim peşin para ile veresiye meyve ve mal satın alacaksa belli ölçek belli tartı ve belli bir vade ile yapsın"** buyurdular. (Nesâî, Büyü': 72; Müslim, Müsakat: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Abdurrahman b. Ebza'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup peşin para ile veresiye olarak; yiyecek, giyecek, elbise ve miktarı sıfatı bilinen her şeyin satın alınabileceğine cevaz vermişlerdir. Peşin para ile veresiye hayvan alma konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları peşin para ile veresiye hayvan satılabilir derler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları ise bunu hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî ve

Küfeliler bu kanaattedirler.

Ebûl Minhal'in ismi; Abdurrahman b. Mut'ım'dır.

bölüm: 71

Ø hisseli mülk sahiplerinden biri hissesini satmak isterse ne yapmalı?

1312- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Her kimin bir gayri menkulde ortaklığı bulunursa o gayri menkuldeki hissesini hissedarı olan kimseye teklif etmeden başkasına satmasın."** (Müslim, Müsakat: 28; Nesâî, Büyü': 109)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Süleyman el Yeşkûrî'nin, Câbir b. Abdullah hayatta iken vefat ettiği söyleniyor ondan ne Katâde nede Ebû Bişr hadis işitmemiştir.

Muhammed b. Buhârî diyor ki: Bunlardan hiç birinin Süleyman el Yeşkürî'den hadis dinlediğini bilmiyoruz. Amr b. Dinar olursa o başka… Belki de Amr b. Dinar, Câbir b. Abdullah'ın sağlığında Süleyman el Yeşkürî'den hadis dinlemiş olabilir.

Muhammed şöyle devam ediyor: Ne var ki: Katâde, Süleyman el Yeşkürî'nin kendisinden değil yazdığı sayfalardan hadis rivâyet etmektedir. O'nun, Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiği hadisleri topladığı bir kitabı vardı.

Ebû Bekir el Attar Abdulkuddus bize aktararak Ali b. el Medînî'nin Yahya b. Saîd'den ve Süleyman et Teymî'den naklederek şöyle diyor: Câbir b. Abdullah'ın hadis notlarını Hasan el Basrî'ye götürdüler, aldı veya rivâyet etti. Onu Katâde'ye götürdüler o da rivâyet etti. Sonra, bana da getirdiler rivâyet etmedim, diyor ki: **"Reddettim."**

bölüm: 72

Ø muhabere ve muaveme şekli satışlar

1313- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) muhakale, müzabene, muhabere ve muaveme türü satışları yasakladı. Arâyâ satışına izin verdi."** (Müslim, Büyü: 16; Ebû Dâvûd, Büyü': 18)

Muhakale, Muzabene ve Muhabere: *1290 nolu hadise bkz.*

Muaveme: *Meyvesi yetişmeden önce bir ağacın birkaç senelik meyvesini satmaktır.*

Arâya: *1300 nolu hadise bkz.*

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 73

Ø narh (fiyat sınırlaması) getirmek kime aittir?

1314- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in zamanında fiyatlar yükseldi, bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! Fiyatlara sınır koy, fiyatlar çok yükseldi dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"Fiyatları ayarlayan Allah'tır, genişletip çok çok veren Allah'tır. Rızık veren Allah'tır. Daraltıp kıtlık getiren Allah'tır, Ben, Allah'a yanımda kimsenin mal ve kan hakkı olmadığı halde ulaşmayı umarım"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Büyü: 49; İbn Mâce, Ticarat: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 74

Ø alışverişte de aldatmak haramdır

1315- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir buğday

yığınına uğradı elini yığına daldırınca eline ıslaklık geldi. Bunun üzerine: **“Ey bu yığının sahibi nedir bu durum”** dedi. Adam: **“Ey Allah’ın Rasûlû! Gökten yağmur isabet etmiştir”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): Islak olan kısmı müşterinin görmesi için yığının üzerine çıkarmanız gerekmez mi? Sonra şöyle devam etti: **“Her kim aldatırsa bizden değildir.”** (İbn Mâce: Ticarat: 36; Ebû Dâvûd, İcara: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebûl Hamza, İbn Abbâs, Büreyde, Ebû Bürde b. Niyâr ve Huzeyfe b. Yemân’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup aldatmayı hoş karşılamazlar ve aldatma haramdır derler.

bölüm: 75

Ø Peygamberimiz (s.a.v.) ödünç aldığı hayvanı nasıl iade etmişti?

1316- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), belli bir yaşta olan deveyi bir kimseden ödünç aldı sonra ona onun devesinden daha iyi bir deve vererek şöyle buyurdu: **“Sizin en hayırlılarınız ödeme bakımından en iyi olanlarınızdır.”** (Buhârî, Vekale: 5; Müslim, Müsakat: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Rafi’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Şu’be ve Sûfyân bu hadisi Seleme’den rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Belli bir yaştaki devenin ödünç alınmasında bir sakınca görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise hayvanı ödünç almayı hoş görmezler.

1317- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre; bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’den alacağını istedi ve sert davrandı, sahabe onu linç etmek istediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Dokunmayın ona, çünkü hak sahibinin konuşma hakkı vardır. Bir deve satın alarak ona veriniz buyurdular. Öyle bir deve aradılar fakat ondan daha üstün bir deve bulabildiler. Rasûlullah (s.a.v.): **“O deveyi satın alın, ona verin şüphesiz ki sizin en hayırlınız ödeme yönünden en iyi davrananızdır”** buyurdular. (Buhârî, Vekale: 6; Müslim, Müsakat: 22)

ž Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den, Seleme b. Kühehl’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

1318- Rasûlullah (s.a.v.)’in azâdlı kölesi Ebû Rafi (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v.) bir adamdan genç bir deve ödünç almıştı, sonra kendisine zekat develeri gelmişti. Ebû Rafi’ diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), O adamın devesini ödememi bana emretti. Ben de; Develer arasında genç deve bulamadım hepsi altı, yedi yaşında develerdir dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Ona onlardan birini ver çünkü insanların en hayırlısı borcunu en iyi ödeyendir”** buyurdular. (Müslim, Müsakat: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1319- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah satışında hoşgörülü, alışında hoşgörülü, ödemesinde hoşgörülü kimseleri sever.”** (Buhârî, Büyü’: 16; Nesâî, Büyü’: 104)

ž **Tirmîzî:** Bu hkonuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis garibtir. Bazı kimseler bu hadisi Yunus'tan, Saîd el Makburî'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmişlerdir.

1320- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, geçmiş ümmetler içerisinde bir adamı bağışlamıştı, bu adam satarken cömert ve hoşgörülü, alırken yine cömert ve hoşgörülü, borcunu isterken de yine cömert ve hoşgörülü idi."** (Buhârî, Büyü: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle sahih hasen garibtir.

bölüm: 76

Ø mescidde alışverişin yasaklığı

1321- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Mescidde satan ve satın alan bir kimseyi gördüğünüzde; **"Allah ticaretine kazanç vermesin"** deyin. **"Yitiğini mescidde sorup arayan kimse gördüğünüzde de Allah onu sana buldurmasın"** deyin. (Müslim, Mesacid ve Mevaziis Salat: 18)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup mescidlerde alışverişi hoş karşılamazlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısım ilim adamı ise buna izin vermişlerdir.

13: AHKÂM BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø hâkim olacak kimselerde aranacak şartlar

1322- Abdullah b. Mevhib (r.a.)’den rivâyete göre, Osman (r.a.), Ömer’in oğlu Abdullah’a git halka hakimlik yap dedi. Abdullah: “Ey Müminlerin emiri beni bu görevden bağışlar mısın? Dedi. Osman bu işin nesini sevmiyorsun vaktiyle baban da bu işi yapmıştı deyince Abdullah şu cevabı verdi. Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Kim hâkim olur da adaletle hükmederse bulunduğu makamın hakkını vermiş olur.”** Artık bunun ötesinde ne beklerim ben? Bu hadis uzundur. (Buraya bu kadarı alınmıştır.) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi garib olup isnadı bence muttasıl değildir. Mu’temir’in kendisinden rivâyet ettiği Abdulmelik ise Abdulmelik b. ebî Cemile’dir.

Muhammed b. İsmail, Hüseyin b. Bişr’den, Şerik’den, A’meş’den, Sehl b. Ubeyde’den, İbn Büreyde’nin babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: **“Hüküm verme, hakimlik üç çeşittir; ikisi Cehennem’de biri Cennet’tedir. Bir hâkim ki bilerek haksız yere hüküm verir bu Cehennemliktir. Bir hâkim ki delil ve belgeleri araştırmaksızın insanların haklarını bilgisiz ve cahilliğinden dolayı gasbeder ki bu da Cehennemliktir. Bir hâkim ki hak ve adaletle hükmeder ki bu Cennetliktir.”** (Ebû Dâvûd, Adiye: 3; İbn Mâce, Ahkam: 3)

1323- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Hakimliği isteyen kimse kendisiyle baş başa bırakılmış olur yani Allah tarafından kendisine yardım edilmez. Kim de bu görüşe zorla getirilirse Allah ona bir melek gönderir de onu doğruya yöneltir.”** (İbn Mâce, Ahkam: 1)

1324- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Hakimlik isteyen bu arada aracılara başvuran kimse kendi başına bırakılır, Allah kendisine yardım etmez, zorla hakimliğe getirilen kimseye ise Allah; onu doğruya iletecek bir melek indirir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. İsrail’in, Abdul Â’la’dan rivâyetinden daha sağlamdır.

1325- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim insanlar arasında hakimlik yapmak üzere görevlendirilirse bıçaksız boğazlanmış gibidir.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 1; İbn Mâce, Ahkam: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Başka yollarla da yine Ebû Hüreyre’den rivâyet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø hâkim hükmünde isabet ederse ve yanılırsa ne olur?

1326- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hakîm, tüm gücünü sarf ederek hüküm verdiğinde doğruyu bulursa iki mükafat alacaktır. Aynı şekilde hüküm verdiğinde yanılırsa bir mükafat alacaktır.”** (Buhârî, I’tısam: 21; Müslim, Akdiye: 6)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Amr b. As ve Ukbe b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisin Sûfyân es Sevrî'nin, Yahya b. Saîd'den rivâyeti olduğunu sadece Abdurrezzak'ın, Ma'mer yoluyla Sûfyân es Sevrî'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø hÂkim neye dayanarak hüküm vermeli?

1327- Muâz (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Muâz'ı, Yemen'e kadı (hâkim) olarak gönderdiğinde ona nasıl hüküm vereceksin?** Buyurdu. Muâz: Allah'ın kitabındakine göre hüküm veririm Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'ın kitabında bulamaz isen;** Muâz Rasûlullah (s.a.v.)'in sünnetine göre… dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Eğer Allah Rasûlünün sünnetinde de yoksa buyurdu."** Muâz: Kendi görüşümle ictihat ederek bir hüküm bulur ve ona göre hüküm veririm dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah, Rasûlünün elçisini, Allah, Rasûlünün arzusuna uygun hareket etmeye muvaffak kılan Allah'a hamdolsun"** buyurdular. (Ebû Dâvûd: Akdıyye: 11)

1328- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Muhammed b. Cafer, Abdurrahman b. mehdî vasıtasıyla, Şu'be'den, Ebû Avn'dan, Hâris b. Amr'dan, Şu'be oğlu Muğîre kardeşinin oğlundan ve Hımıs halkından bir kimseden ve Muâz'dan bu hadisin bir benzerini bize naklettiler.

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bana göre bu hadisin senedi muttasıl değildir. Ebû Avn es Sekafî'nin ismi Muhammed b. Ubeydullah'tır.

bölüm: 4

Ø Allah katında adil hükümdarın durumu

1329- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü Allah'a inananların en sevimlisi ve oturum bakımından en yakını adil hükümdardır. Allah'ın en çok kızdığı ve oturum bakımından en uzak olanı ise zâlim hükümdardır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. ebî Evfâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen garibtir. Onu sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

1330- Abdullah b. ebî Evfâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, haksızlık ve zulmetmediği sürece hakimle beraberdir. Haksızlık yapar ve zulmederse Allah ondan uzaklaşır şeytan onunla beraber olur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Onu sadece Imrân el Kattan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø hâkim her iki tarafı da dinlemeden hüküm vermemelidir

1331- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle demişti: **"İki kişi aralarında hüküm vermen için seni hakem tayin ederlerse birini dinler dinlemez hüküm verme ikincisini de dinledikten**

sonra nasıl hüküm vereceğini daha iyi anlarsın.” Ali diyor ki: O günden bu yana bu şekilde hüküm vermekteyim. (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 6; İbn Mâce, Ahkam: 1)

bölüm: 6

Ø hükümdar, halkına kapısını açık bulundurmalıdır

1332- Ebûl Hasen (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amr b. Mürre, Muaviye’ye şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurmuştur: **“Her hangi bir idareci kapısını muhtaç, yoksul ve düşkünlerin yüzüne kaparsa Allah’ta göklerin kapısını onun her türlü ihtiyaçlarına karşı kapatır.”** Bunun üzerine Muaviye insanların ihtiyaçlarına bakan bir görevli tayin etmişti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Amr b. Mürre hadisi garibtir. Bu hadis başka yollardan da rivâyet edilmiştir. Amr b. Mürre el Cühenî, Ebû Meryem künyesiyle anılır.

1333- Rasûlullah (s.a.v.)’in arkadaşı Ebû Meryem’den mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Yezîd b. Ebî Meryem, Şamlıdır. Büreyd b. ebî Meryem ise Küfelidir. Ebû Meryem, Amr b. Mürre el Cühenî lakabıyla anılır.

bölüm: 7

Ø hâkim olan kimse kızgın durumda hüküm vermemeli

1334- Abdurrahman b. ebî Bekre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ubeydullah b. ebî Bekre, hâkim iken babam ona şöyle yazmıştı: Kızgın olduğun anda iki kişi arasında hüküm verme! Zira ben Rasûlullah (s.a.v.)’den, **“Hâkim öfkeli olduğu anda iki kişi arasında hüküm vermesin”** diye işitmiştim. (İbn Mâce, Ahkam: 4; Ebû Dâvûd, Akdıyye: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Bekre’nin ismi Nüfey’dir.

bölüm: 8

Ø devlet memurlarının halktan hediye almamaları gereği

1335- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) beni Yemen’e vali olarak göndermişti; hareket edeceğim sırada peşimden bir haberci göndererek beni geri çevirdi ve buyurdu ki: **“Seni niçin geri çevirdiğimi biliyor musun? Benim iznim olmadan hiçbir şey alma çünkü bu bir hainliktir. Her kim bu dünyada hainlik yaparsa kıyamet günü Allah’ın huzuruna, yaptığı o hainlikle getirilir. İşte bunun için seni çağırmıştım, şimdi vazifene gidebilirsin.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Adıy b. Amîra, Büreyde, Müstevrid b. Şeddâd, Ebû Humeyd ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muâz hadisi garib olup sadece bu şekliyle Ebû Usame’nin, Dâvûd el Evdî rivâyetinden bilmekteyiz.

bölüm: 9

Ø rüşvet veren de alan da lanetlenmiştir

1336- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah

(s.a.v.), hüküm konusunda rüşvet verene de alana da lanet etmiştir. (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 4; İbn Mâce, Ahkâm: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Âişe, İbn Hadide ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih olup, bu hadis Ebû Seleme b. Abdurrahman yoluyla Abdullah b. Amr'dan da rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme'nin babasından da rivâyet edilmiş olup sahih değildir.

Tirmizî: Abdullah b. Abdurrahman'dan işittim şöyle diyordu: Ebû Seleme'nin Abdullah b. Amr'dan rivâyet ettiği hadis bu konuda en güzel ve en sahih rivâyettir.

1337- Abdullah b. Amr'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), rüşvet verene de alana da lanet etmiştir."** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 4; İbn Mâce, Ahkam: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 10

Ø hediye ve davet kabul edilmelidir

1338- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bana bir parça bile hediye edilse kabul ederim. Bir paça yemeğe davet edilsem mutlaka giderdim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Muğîre b. Şu'be, Selman, Muaviye b. Hayde ve Abdurrahman b. Alkame'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø avukatlık ve güzel konuşmayla hakimi yanıltmak

1339- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Siz davalarınızı halletmek için bana müracaat ediyorsunuz. Ben de sizin gibi bir insanım delilini ortaya koymada kiminiz kiminizden daha düzgün ifadeli olabilir. Böyle bir durumda ben de o kimsenin lehine hüküm verebilirim. Bu sebeple ben kimin düzgün ifadesine dayanarak kardeşinin hakkından ona bir şey hükmetmiş isem ben ona ateşten bir parça kesmişimdir. Sakın o hükümle kestiğim bu parçayı almasın."** (Buhârî, Şehâdet: 28; Müslim, Akdıyye 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Seleme hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø ispat etmek davacıya, yemin etmek davalıya düşer

1340- Vâil b. Hucr (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **Hadramevt** bölgesinden bir adamla **Kinde'li** bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e geldiler. Hadremevtli adam dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu adam benim toprağımı elimden aldı, bunun üzerine Kindeli dedi ki: O toprak benim mülkümdür, bu toprakta onun hiçbir hakkı yoktur.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Hadremevtli adama o toprağın sana ait olduğunu gösterir bir şâhid, bir belge var mıdır? dedi. Adam hayır dedi. O halde

davacı olduğun bu kimseye sadece yemin verdirebilirsin başka yapılacak bir şey yok buyurunca; Adam: Bu adam yalancı birisidir neye yemin ettiğine aldırış etmez hiçbirşeyden sakınıp korunmaz dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de bundan başka yapacağım bir şey yoktur buyurdular.

Râvî diyor ki: Kindeli adam yemin etmek için minberin yanına doğru giderken arkasını dönünce Rasûlullah (s.a.v.): **"Eğer haksız yere senin malını elde etmek için yemin ederse Allah'ın huzuruna, Allah kendisinden yüzçevirmiş olduğu halde varacaktır"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 23; İbn Mâce, Ahkâm: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr ve Eş'as b. Kays'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Vâil b. Hucr hadisi hasen sahihtir.

1341- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir hutbesinde şöyle demiştir: **"İspat edip delil getirmek davacıya yemin etmekte davalıya gerekir."** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 23; İbn Mâce, Ahkâm: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedinde söylenti vardır.

Muhammed b. Ubeydullah el Arzemî'nin hafızası yönünden hadiste zayıf olduğu kaydedilmiştir. İbn'ül Mübarek ve ve başka hadisçiler onun zayıf olduğunu söylemektedirler.

1342- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Yemin etmek davalıya düşer diye hüküm vermiştir."** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 23; İbn Mâce, Ahkâm: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup **"İspat edebilmek için delil ve şâhid getirmek davacıya, yemin etmek de davalıya gerekir"** derler.

bölüm: 13

Ø davada tek şâhid bulunursa yemin de ettirilebilir

1343- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), tek şâhidle beraber yemin ettirerek hüküm verdi."** Rabia diyor ki: Sa'd b. Ubâde'nin oğlu bana haber verip dedi ki: Sa'd'ın notları arasında **"Rasûlullah (s.a.v.)'in bir şâhidle birlikte yemin ettirerek hüküm verdiğini bulduk."** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 21; İbn Mâce, Ahkam: 31)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Câbir, İbn Abbâs ve Sürrak'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin **"Rasûlullah (s.a.v.), tek şâhidle birlikte yemin verdirerek hüküm verdi"** dediği hadis hasen garibtir.

1344- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir şâhidle beraber yemin ettirerek hüküm vermiştir."** (İbn Mâce, Ahkam: 31)

1345- Cafer b. Muhammed (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), tek şâhidle birlikte yemin verdirerek hüküm verdi."**

Cafer b. Muhammed: Ali de sizin aranızda buna göre hüküm vermişti. (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 21; İbn Mâce, Ahkam: 31)

ž **Tirmizî:** Bu rivâyet daha sağlamdır. Aynı şekilde Sûfyân es Sevrî, Cafer b. Muhammed'den ve

babasından mürsel olarak rivâyet etmiştir. Abdulaziz b. ebî Seleme ve Yahya b. Süleym'de bu hadisi Cafer b. Muhammed'den babasından ve Ali'den rivâyet etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup tek şâhidle birlikte yemin verdirmenin mal ve hukukta caiz olduğu görüşündedirler. Mâlik b. enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Sadece hukuk ve mal davalarında tek şâhidle birlikte yemine dayanılarak hüküm verilir.** Küfeliler ve daha başkaları ise bu görüşte değillerdir.

bölüm: 14

Ø bir köleyi iki ortak efendiden biri azâd ederse ne olur?

1346- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir köledeki hissesini, nasibini veya payını azat ederse ve bu kimsenin kölenin diğer yarı bedelini karşılayacak kadar malı bulunursa o yarısını da normal bir bedelle diğer ortağının hissesini öder ve o köle tamamen azat olmuş olur ve hürriyetine kavuşur, köle tamamen azat eden ortağın diğer yarı bedelini ödeyecek kadar parası yoksa azat edilen kadarı yani yarısı azat edilmiş olur."** Eyyûb diyor ki: Nafi' bu hadiste **"Azat ettiği kadarı azat edilmiş olur"** demiş olabilir. (Buhârî, Itk: 4)

ž **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Sâlim'de babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

1347- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyetine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle demiştir: **Her kim bir köledeki payını azat ederse o kölenin tamamını karşılayacak parası da varsa o köle onun malından azat edilmiş olur."** (Buhârî, Itk: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1348- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir kölede bulunan hissesini ve payını azat ederse o kimsenin, o kölenin diğer hissesini karşılayacak malı varsa o kölenin kurtuluşu o kimsenin malındandır. Şayet malı yoksa köleye adilce bir kıymet biçilir ve diğer hissedarın payını ödeyecek kadar para kazanması için güç olmayan bir işte o köle çalıştırılır."** (Buhârî, Itk: 5; Müslim, Itk: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd'den, Saîd b. ebî Arûbe'den bu hadisin benzerini bize aktarmıştır ve bu rivâyette **Şakîsan** (hisseni) demiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebban b. Yezîd de Katâde'den aynı şekilde Saîd b. ebî Arûbe'nin rivâyeti gibi rivâyet etmiştir. Şu'be bu hadisi Katâde'den rivâyet ederek **Siaye** (kölenin çalıştırılıp kendi parasını ödemesi) konusunu zikretmedi. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve İshâk bu şekilde düşünmektedirler. Kimi ilim adamları ise şöyle demektedirler: **"Köle iki kişi arasında ortak olup onlardan biri kendi payını azat ettiği vakit şayet malı varsa ortağının hissesini de ödeyerek köleyi kendi malından azat etmiş olur. Eğer malı yoksa köle azat ettiği kadar kısmen azat edilmiş olur ve siaya** (çalıştırılıp parasını kendisine ödettirme) **yapılmaz.** Bazı ilim adamları İbn Ömer'den rivâyet olunan bir hadise dayanarak böyle söylerler. Medînelilerin görüşü de böyledir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk ta aynı kanaattedirler.

bölüm: 15

Ø "ömür boyu" veya "ömürlük" şeklinde yapılan bağışlar caiz midir?

1349- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), şöyle

buyurmuştur: **“Ömür boyu denilerek yapılan bağışlar, yapılan kimse için caiz olup bağışı yapan kimsenin ehli için mirastır.”** Yani ömür boyu o kimse o maldan istifade eder o kimse ölünce bağışı yapanın varislerine geçer. (Ebû Dâvûd, Ticarat: 85)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Zeyd b. Sabit, Câbir, Ebû Hüreyre, Âişe, İbnûz Zübeyr ve Muaviye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1350- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her hangi bir kimseye veya çocuklarına ömürlük diyerek bir mülk verilirse o mülk verilen kimsenindir, veren kimseye dönmez çünkü miras geçerli olan bir bağışta bulunmuştur.”** (Buhârî, Hibe: 32; Müslim, Hibat: 22)

Umra: *Bir kimsenin bir başkasına ömrü olduğu süre bu mülkü ona bağışladım veya ben sağ oldukça bu mülkü ona bağışladım veya ben sağ olduğum müddetçe bu mülkü ona bağışladım şeklindeki bağış şeklidir bazen ölümünden sonra benimdir, bazen ölümümden sonra varislerimindir şeklinde ilaveler de yapılabilen cahiliye dönemi bağış modellerindendir. Çok değişik hükümleri vardır; detaylı bilgi için fıkıh kitaplarına bakılmalıdır.*

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ma’mer ve başkaları Zührî’den Mâlik’in rivâyetine benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. Bazıları da Zührî’den rivâyet ederek **“akıbîhi”** (çocuklarına) kelimesini zikretmemişlerdir.

Yine bu hadis başka bir şekilde Câbir’den şöyle de rivâyet edilmiştir: **“Umra sadece yapılan kimse için caizdir.”** Çoluk çocuğuna ve zürriyetine geçmez bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: **“Umra yapan kimse; hayatta olduğu sürece senin ve çoluk çocuğunun derse o mal o kimseye ait olur ve umrayı yapana geri dönmez. Fakat senin çoluk çocuğunundur demezse umra yapan kimseye umra yapılan ölünce geri döner.”** Mâlik b. Enes ve Şâfii bu görüştedir.

Rasûlullah (s.a.v.)’den başka şekilde **“Umra yapılan kimse için caizdir”** buyruğu da vardır ki bazı ilim adamları da uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve derler ki: Umra yapılan kimse öldüğünde o mal varislerine denmemiş olsa bile o kimsenin veresesine geçmiş olur. Sûfyân es Sevrî, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 16

Ø “rukba” modeli bağışlama da caiz midir?

1351- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Umra yapılan kimse için caiz ve geçerlidir. Rukba da yine yapılan kimse için caiz ve geçerlidir.”** (Ebû Dâvûd, Ticarat: 87)

Rukba: *bir kimsenin bir kimseye şu mülkü sana rukba yoluyla verdim sen benden önce ölürsen mal bana geri dönecek, ama ben önce ölürsem mal senin olacaktır şeklindeki yapılan bağış çeşididir. Cahiliyye döneminde böyle bağışlar yapılırdı.*

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bazıları bu hadisi Ebû’z Zübeyr yoluyla aynı senetle Câbir’den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup: **“Rukba da Umra gibi caizdir”** derler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Küfelilerden ve başkalarından bazı ilim adamları ise **umra** ve **rukba**’yı ayırt ederek **umra**’yı caiz görüp **rukba**’yı caiz görmemişlerdir.

Tirmizî: “Rukba” kelimesi şu anlamdadır: **“Yaşadığın sürece bu mülk senindir. Fakat benden önce ölürsen; o mülk benim olacaktır.”** Ahmed ve İshâk’ta şöyle derler: **“Rukba da aynen Umra gibidir mal kendisine verilen kişiye aid olup verene geri dönmez.”**

bölüm: 17

Ø müslümanlar arasında barış esastır

1352- Amr b. Avf el Müzenî (r.a.)’in babasından ve dedesinden rivâyete

göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müslümanlar arasında sulh geçerlidir. Ancak helali haram kılan veya haramı helal kılan sulh geçersizdir. Müslümanlar şartlarına bağlıdırlar. Ama helali haram kılan haramı helal kılan şartlar geçersizdir.”** (İbn Mâce, Ahkam: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüM: 18

Ø komşu komşunun duvarından, zarar vermeksizin istifade edebilir

1353- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: (A’rec bizzat kendisinden işittim diyor) Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden birinizin komşusu sizin duvarınıza bir ağaç başı koymak için izin isterse; bu işe engel olmasın.”** Ebû Hüreyre bunu söyleyince orada bulunanlar sanki gereksiz bir iş söylemiş gibi başlarını eğdiler. Bunun üzerine Ebû Hüreyre şöyle dedi: **“Neden sizi bu sünnetten yüz çevirmiş olarak görüyorum, vallahi dikkat edin bu işte umursamaz olursanız bu evin duvarına konulacak ağaç başını sizin omuzlarınız arasına koyarım.”** (Buhârî, Mezâlim: 20; İbn Mâce, Ahkâm: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Mücemmil b. Cariye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih olup bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfii’nin görüşü budur. Aralarında Mâlik b. Enes’in de bulunduğu bazı ilim adamları ise: Komşunun ağaç başını kendi duvarına koymaktan engelleyebilir derler. Birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 19

Ø yemin edenin yemini, yemin ettirenin niyetine göredir

1354- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Yemin karşı tarafın kabul edip yemin verdirdiği şey üzerinedir.”**

Kuteybe diyor ki: Yemin karşı tarafın (hasım) seni ne üzerine tasdik etti ise (yemin verdirdi ise) ona göredir. (Müslim, Eyman: 4; Ebû Dâvûd, Eyman: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Abdullah b. ebî Salih, Süheyl b. ebî Salih’in kardeşidir. Bu şahsı sadece Hüşeym’in, Abdullah b. ebî Salih’den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. İbrahim Nehâi’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Yemin verdiren zâlim ve haksız ise niyet yemin edenin niyetidir, yemin verdiren mazlum ve haklı ise niyet yemin verdiren kişinin niyetine göredir.”**

bölüm: 20

Ø yolun eni ne kadar olmalı?

1355- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bahçe ve tarlalar arasında yeni yollar açacağınızda yolun genişliğini yedi zira (arşın) olarak yapınız.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 31; İbn Mâce, Ahkam: 16)

1356- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yol konusunda ihtilafa düşerseniz onun enini yedi arşın olarak yapınız.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 31; İbn Mâce, Ahkam: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Vekî’in rivâyetinden daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Beşîr b. Ka’b el Adevi’nin, Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Katâde’den, Beşîr b. Nehîk’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet pek sağlam değildir.

bölüm: 21

Ø boşanan kimselerin çocukları olgun yaşta ise ana ve babasını tercih etmekte serbesttir

1357- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **“Boşanan, karı kocanın anlaşamadıkları çocukları konusunda olgun yaşta olan çocuğu anne veya babasını tercih etmekte serbest bırakmıştır.”** (Ebû Dâvûd, Talak: 34; İbn Mâce, Ahkam: 22)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve dedesi Abdulhamid b. Cafer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Ebû Meymûne’nin ismi Süleym’dir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: Çocuk hakkında anlaşmazlık olursa çocuk ana ve babayı tercih etmekte serbest bırakılır Ahmed ve İshâk bu görüşte olup şöyle derler: Çocuğun yaşı küçükse anneye verilmesi uygundur. Yedi yaşına girmişse ana babayı seçmekte çocuk serbest bırakılır. Hilâl b. Ebû Meymune; Hilâl b. Ali b. Üsâme’dir. Medînelidir, kendisinden Yahya b. ebî Kesir, Mâlik b. Enes ve Füheyl b. Süleyman hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 22

Ø çocuğun malı babanın malı gibidir

1358- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Yediğinizin en helali kendi kazancınızdan olandır, çocuklarınız da sizin kazançlarınızdandır.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 77; Nesâî, Büyü; 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Umâra b. Umeyr’den annesinden ve Âişe’den rivâyet ederler. Çoğunluk ise **“Halasından ve Âişe’den”** diyerek rivâyet etmektedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: **“Babanın eli çocuğun malında serbest bırakılmıştır dilediğini alır.”** Bazı ilim adamları da **“Çocuğun malından ancak o mala muhtaç olduğunda alır”** derler.

bölüm: 23

Ø bir tabak yemek kırılıp dökülse nasıl tazmin ettirilir?

1359- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.)’in hanımlarından biri O’na bir tabak yemek göndermişlerdi de Âişe eliyle yemeği dökmüştü.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Yemek yemekle, kap kapla tazmin edilir”** buyurdular. (İbn Mâce, Ahkâm 14; Ebû Dâvûd, İcara: 89)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1360- Enes (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) ödünç olarak bir tabak almıştı da tabak kaybolmuştu, o tabağı sahiplerine tazmin etti.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis pek sağlam değildir. Bana göre Süveyd, Sûfyân es Sevrî’nin rivâyeti olan hadisi söylemek istemektedir. Sevrî’nin hadisi daha sahihtir. Ebû Dâvûd’un ismi Amr b. Sa’d’tır.

bölüm: 24

Ø erkek kadın hangi yaşla bûluğa erer?

1361- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"On dört yaşımda iken savaşa gitmek üzere hazırlanmış bir orduya katılmam için Rasûlullah (s.a.v.)'e takdim edildim. Savaşa katılmamı kabul etmedi. Ertesi sene on beş yaşımda iken yine savaşa hazır bir orduya katılmak için O'na takdim edildim bu sefer beni kabul etti."**

Nafi' diyor ki: Bu hadisi Ömer b. Abdulaziz'e rivâyet ettiğimde; **"Bu; küçükle büyük arasında yaş sınırıdır…"** dedi ve bu sınırın on beş yaş olduğunu yazı ile bildirdi. (Buhârî, Meğazi: 31)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne yoluyla Ubeydullah b. Ömer'den, Nafi'den, İbn Ömer'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde: **"Ömer b. Abdulaziz'in küçük ile büyük arasındaki yaş sınırının bu olduğunu yazı ile bildirdi"** bölümünü zikretmemiştir.

İbn Uyeyne rivâyetinde ise Nafi' şöyle der: **"Buhadisi Ömer b. Abdulaziz'e rivâyet ettiğimde işte bu savaşa katılamayanlar ile savaşa katılabilecekler arasındaki yaş sınırıdır"** dedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının bir kısmının uygulaması bu hadise göre olup Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır ve şöyle derler: **"On beş yaşını dolduran kimsenin erkek konumunda olduğu, on beş yaşından önce ihtilam olanların da yine erkek konumuna geldikleri görüşündedirler."**

Ahmed ve İshâk ise şöyle derler: Ergenlik bûluğ yaşına girmek üç modelle bilinir: 1- On beş yaşını doldurmak, 2- İhtilam olmak, 3- Yaş ve ihtilam olması bilinmez ise kasıklardan kıl bitmesi.

bölüm: 25

Ø üvey anası ile evlenenin cezası nedir?

1362- Berâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Dayım Ebû Bürde b. Niyâr; elinde bir sancak olduğu halde bana uğramıştı, ben nereye gidiyorsun dedim. O da: **"Rasûlullah (s.a.v.), babasının karısı ile evlenen bir adamın boynunu vurup kendisine başını getirmem için beni görevlendirdi."** Dedi. (Ebû Dâvûd, Hudûd: 26; İbn Mâce, Hudûd: 35)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Kurretel, Müzenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Berâ hadisi hasen garibtir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Adiyy b. Sabit'den, Abdullah b. Yezîd'den ve Berâ'dan rivâyet etmiştir. Yine aynı şekilde bu hadis Eş'as'dan, Adiyy'den, Yezîd b. el Berâ'dan ve babasından da rivâyet edilmiştir.

Yine bu hadis Eş'as'dan, Adiyy'den, Yezîd b. Berâ'dan ve dayısından da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 26

Ø arazi ve bahçelerin sulamasında sıralama nasıldır?

1363- Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, Ensardan bir adam hurmalıkları suladıkları harre deresi su yolları ve sulama sırası hakkında Zübeyr'den davacı olmuştu. Bu dereden geçen su önce Zübeyr'in hurmalığına uğrar sonra Ensarî'nin hurmalığına geçerdi. Bir seferinde Zübeyr suyu tutup hurmalığını sulayacağı sırada Ensarî dedi ki: **"Suyu bırak ta bize gelsin"** fakat Zübeyr kendi hurmalığını sulamadan bırakmak ve sulama sırasını komşusuna vermek istemedi. İki taraf Peygamber (s.a.v.) huzurunda muhakeme oldular ve Rasûlullah (s.a.v.), Zübeyr'e: **"Ey Zübeyr tarlanı sula sonra suyu komşusuna doğru salıver"** buyurdular.

Ensarî öfkelendi ve: **“Hala oğlu olduğu için mi onu kayırdın?** Dedi. Bu saygısızca söz üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’in rengi değişti ve şöyle buyurdu: **“Ey Zübeyr bahçeni sula ve suyu bırakma, duvardan aşıncaya kadar.”**

Zübeyr diyor ki: Şu ayetin bu hâdise hakkında indiğini sanıyorum: **“Hayır hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında anlaşmazlığa düştükleri her konuda sen Peygamber (s.a.v.)’i hakem yapmadıkça ve sonra senin kararına kalplerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle uymadıkça gerçekten inanmış olmazlar.”** (4 Nisa: 65) (Buhârî, Müsakat: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şuayb b. ebî Hamza, Zührî’den, Urve b. Zübeyr’den ve Zübeyr’den rivâyet etti ve bu rivâyette **“Abdullah b. Zübeyr”**den demedi. Yine Abdullah b. Vehb; Leys’den, Yunus’tan, Zührî’den, Urve’den ve Abdullah b. Zübeyr’den birinci rivâyetin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

bölüm: 27

Ø ölümü yaklaşan kimse malının üçtebirinden fazlasını dağıtamaz

1364- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, Ensâr’dan bir adam ölümüne yakın bir anda altı kölesini de azat etmişti ve o kölelerden başka malı da yokmuş bu durum Peygamber (s.a.v.)’e ulaşınca o kimse için ağır söz söylemiş ve köleleri çağırarak onları üçe bölerek aralarında kur’a çekmiş kur’a sonucu ikisini azat edip dördünü de köle olarak bırakmıştır. (Müslim, Eyman: 12; Ebû Dâvûd, Itk: 10)

ž Bu hadis Imrân b. Husayn’dan daha değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Imrân b. Husayn hadisi hasen sahih olup Rasûlullah (s.a.v.) ‘in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup bu ve benzeri meselelerde kur’a çekilmesi görüşündedirler.

Küfeliler ve başka ilim adamları ise kur’a çekilmesi görüşüne katılmamakta ve şöyle demektedirler: **“Her kölenin üçte biri azat edilmiş sayılır diğer üçte ikilerinin değerini ödemek üzere bu köleler belli bir süre çalıştırılır ve bedellerini kendileri öderler.”** Ebûl Mühelleb’in ismi Abdurrahman b. Amr el Cürmî olup Ebû Kılâbe değildir. Kendisine Muaviye b. amr da denilir. Ebû Kılâbe el Cürmî’nin ismi Abdullah b. Zeyd’tir.

bölüm: 28

Ø evlenmesi haram olan veya akrabasını kölelikten kurtaran kimse

1365- Semure (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim evlenmesi haram olan bir kimseyi veya nikahlanamayacağı kan akrabasını köle olarak satın alırsa o köle ve cariye hürdür.”** (Ebû Dâvûd, Itk: 7; İbn Mâce, Itk: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi müsned olarak sadece Hammad b. Seleme‘nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazıları bu hadisi Katâde’den, Hasan’dan, Ömer’den benzeri ifadelerle rivâyet ettiler.

Ukbe b. Mükrem el Ammî el Basrî ve başkaları bize aktararak Muhammed b. Bekir el Bürsanî’den, Hammad b. Seleme’den, Katâde’den,Âsım el Ahvel’den, Hasan’dan ve Semure’den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **“her kim evlenmesi haram olan bir kimseyi veya nikahlanamayacağı kan akrabasını köle olarak satın alırsa o köle ve cariye hürdür.”**

Tirmizî: Bu hadiste Âsım el Ahvel’i Muhammed b. Bekir’den başka Hammad b. Seleme’den zikreden kimseyi bilmiyoruz bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

İbn Ömer’den **“Kim evlenmesi haram olan bir kimseyi veya nikahlanamayacağı kan**

akrabasını köle olarak satın alırsa o köle ve cariye hürdür” şeklinde de rivâyet edilmiş olup bu rivâyeti Damre b. Rabia, Sevrî’den, Abdullah b. Dinar’dan, İbn Ömer’den rivâyet etmiştir. Bu hadiste Damre’ye uyulmamıştır ve bu hadis, hadisçiler yanında yanlıştır.

bölüm: 29

Ø sahibinden habersiz bir toprağı eken ne elde eder?

1366- Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim sahibinden izinsiz bir kimsenin toprağını ekerse ona ekinden bir şey yoktur, sadece yaptığı masraflar kendisine ödenir.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 32; İbn Mâce, Rühûn: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisin Ebû İshâk’ın rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle Şerik b. Abdullah’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Ahmed ve İshâk bunlardandır. Muhammed b. İsmail’e bu hadis hakkında sordum, Bu hasen bir hadistir dedi. Bu hadisin Ebû İshâk’ın rivâyetinden olduğunu sadece Şerik’in rivâyetiyle biliyorum dedi ve şöyle devam etti: Ma’kıl b. Mâlik el Basrî, Ukbe b. el Esam vasıtasıyla Atâ’dan, Rafi’ b. Hadîç’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

bölüm: 30

Ø bağış ve benzeri uygulamalarda çocuklar arasında eşitlik

1367- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre babası bir oğluna bir köle bağışladı ve bu işe şâhid olması için Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Buna verdiğinin aynısını diğer çocuklarına da verdin mi?”** Babam hayır deyince Rasûlullah (s.a.v.): **“Öyleyse ondan köleyi geri al”** buyurdular. (Buhârî, Hibe: 10; Müslim, Hibat: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Numân b. Beşîr’den değişik şekillerde rivâyet edilmiş olup bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Çocuklar arasında eşit muamele yapılmasını isterler. Hatta bazıları derler ki: **“Öpmekte dahi eşitlik gözetilmelidir.”** Kimi ilim adamları da bağış ve hediyede erkek ve kadın eşit muamele yapılmalıdır. Sûfyân es Sevrî de böyle düşünür. Kimi ilim adamları ise çocuklar arasındaki eşitlik erkeğe iki kadının payını vermekle gerçekleşir derler. Miras taksimatında olduğu gibi Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

bölüm: 31

Ø şüf’a (bir malı öncelikle satın alma hakkı) kime aittir?

1368- Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Komşu olan komşusunun evine ve arazisine satılığa çıkarıldığı takdirde diğerlerinden daha hak sahibidir.”** (Ebû Dâvûd, İcara: 73)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Şerid, Ebû Rafi’ ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semure hadisi hasen sahihtir. İsa b. Yunus, Saîd b. Ebû Arûbe’den, Katâde’den, Enes’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. yine bu hadis Saîd’den, Katâde’den, Hasen’den ve Semure’den de rivâyet edilmiştir. İlim adamları yanında sahih olan rivâyet Hasan’ın, Semure’den yaptığı rivâyettir. Katâde’nin, Enes’den rivâyetini sadece İsa b. Yunus’un rivâyetiyle bilmekteyiz.

Abdullah b. Abdurrahman et Taifî’nin, Amr b. Şerîd’den ve babasından bu konudaki rivâyeti ise hasendir. İbrahim b. Meysere ise Amr b. Şerid’den, Ebû Rafi’den rivâyet ediyor.

Tirmizî: Muhammed’den işittim diyordu ki bana göre her iki hadiste sahihtir.

bölüm: 32

Ø ortak ve komşular uzakta olsalar dahi birbirlerine daha yakındırlar

1369- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)

şöyle buyurmuştur: **“Komşu, komşusunun malı satılığa çıktığında öncelikli olarak satın alma hakkına sahiptir. Diğer alıcılar tarafından o komşunun Şüf’a hakkını kullanması beklenir. Aynı yolu kullanacak kadar birbirlerine yakın iseler ve komşuda çok uzak yerlerde ve kayıp olsa bile en fazla o hak sahibidir.”** (Ebû Dâvûd, Büyü: 73; İbn Mâce, Şüf’a: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi Abdulmelik b. ebî Sûfyân’dan başka Atâ’dan ve Câbir’den rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz. **Şu’be:** Abdulmelik b. ebî Süleyman hakkında bu hadisten dolayı söz etmiştir.

Abdulmelik hadisçilerce güvenilir ve emin bir kimsedir. Buradaki rivâyetinden dolayı Şu’be’den başkasından onun hakkında söz ettiğini bilmiyoruz. Vekî’ bu hadisi, Şu’be yoluyla Abdulmelik b. ebî Süleyman’dan rivâyet etmiştir.

İbn’ül Mübarek’in, Sûfyân es Sevrî’den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **“Abdulmelik b. ebî Süleyman ilimde mizan yani sağlam bir ölçüdür.”**

İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup bir kimse satışa çıkarıldığı anda orada bulunmasa bile komşunun Şüf’asına daha hak sahibidir. Yokluğu uzasa dahi geldiği vakit Şüf’a hakkı onundur.

bölüm: 33

Ø sınırlar çizilip hisseler belirlendiği vakit şüf’a hakkı kalkar

1370- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Şüf’a taksim edilmeyen her şeyde geçerlidir sınırları belirlenip yolları ayrıldığı zaman şüf’a yoktur.”** (İbn Mâce, Şuf’a: 3; Ebû Dâvûd, İcara: 73)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Ebû Seleme vasıtasıyla mürsel olarak ta rivâyet etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazı ilim adamlarının uygulaması bu şekilde Ömer b. Hattâb, Osman b. Affân bunlardandır. Bazı tabiin fıkıhçıları da aynı kanaatte olup Ömer b. Abdulaziz ve başkaları da bunlardandır. Medîneli âlimlerde aynı görüştedirler. Yahya b. Saîd el Ensârî, Rabia b. ebî Abdurrahman, Mâlik b. Enes bunlar arasındadır. Şâfii, Ahmed ve İshâk’ta aynı görüşte olup yolu ve sınırları belirlenmeyen mallarda şüf’a hakkının olduğu kanaatindeler. Yol ve sınır olarak birbirine karışmış olmayan komşuya şüf’a hakkı tanımamaktadırlar. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise: **“Şüf’a komşu için geçerlidir”** demekte ve merfu olarak rivâyet edilen Rasûlullah (s.a.v.)’in şu hadisini delil göstermektedirler: **“Evin komşusu eve daha layıktır” “Komşu bitişiğindekine daha layıktır.”** Sevrî, İbn’ül Mübarek ve Küfeliler bu görüştedirler.

bölüm: 34

Ø ortak diğer ortağın hissesini almaya daha hak sahibidir

1371- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ortak şüf’a hakkına sahiptir ve her şeyde şüf’a hakkı vardır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi bu şekilde sadece Ebû Hamza es Sükkerî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok kimse bu hadisi Abdulaziz b. Rüfey’, İbn ebî Müleyke’den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir.

Hennâd, Ebû Bekir b. Ayyaş vasıtasıyla Abdulaziz b. Rüfey’den, İbn ebî Müleyke’den mana olarak bu hadisin benzerini rivâyet etmiş bu rivâyette **“İbn Abbâs’tan”** denmemiştir. Aynı şekilde pek çok kimse Abdulaziz b. Rüfey’den benzeri şekilde rivâyet etmiş olup bu rivâyetlerde de **“İbn Abbâs’tan”** denmemektedir. Bu rivâyet ise Ebû Hamza’nın rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Hamza güvenilir bir kimsedir yapılan hatanın Ebû Hamza dışında başka birisinden olması mümkündür.

Hennâd, Ebûl Ahvas yoluyla Abdulaziz b. Rüfey’den, İbn ebî Müleyke’den, Ebû Bekir b. Ayyaş’ın hadisinin bir benzerini bize aktarmıştır.

İlim adamlarının çoğunluğu şüf’a ancak evlerde ve arazilerde olur demekte ve her şeyde şüf’a

olduğu görüşüne katılmamaktadırlar. Bazı ilim adamları: **“Her şeyde şüf’a vardır”** görüşünde olup birinci görüş daha sahihtir.

bölüm: 35

Ø yitik koyun deve ve eşyaların durumu

1372- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, bir adam buluntu malın durumundan sordu. Rasûlullah (s.a.v.): **“Bir yıl ilan et özelliklerini iyice tanı sonra onu kullan sahibi gelirse kendisine hemen öde.** Adam: **Ey Allah’ın Rasûlü kaybolmuş koyunun durumu nedir? Deyince Rasûlullah (s.a.v.): Onu al o ya senin ya mü’min kardeşinin yada kurdundur”** buyurdu. Adam: **“Ey Allah’ın Rasülû yitik develer ne olacak?** Diye sordu. Zeyd b. Hâlid dedi ki: **“Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) öfkelendi yanakları veya yüzü kızardı ve buyurdular ki: Ondan sana ne! Onun sağlam ayakları ve yanında su tulumu vardır sahibini buluncaya kadar yeter ona…”** (Buhârî, Lukata: 2; İbn Mace, Lukata: 1)

ž Zeyd b. Hâlid’in hadisi hasen sahihtir. Kendisinden değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Zeyd b. Hâlid’den, Münbais’in azâdlısı Yezîd’in hadisi de hasen sahihtir. Kendisinden değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

1373- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre yitik malın hükmü soruldu bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Bir yıl ilan et tanıyan çıkarsa onu ona ver. Aksi halde tüm özelliklerini tespit edip öğren ve kullan sonra sahibi gelirse ödersin.”** (Buhârî, Lukata: 2; İbn Mace, Lukata: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Übey b. Ka’b’den, Abdullah b. Amr’dan, Carûd b. Mualla’dan, İyaz b. Hımar’dan ve Cerir b. Abdullah’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Hâlid hadisi bu şekliyle hasen garibtir. Ahmed b. Hanbel diyor ki: Bu hadis bu konuda rivâyet edilen en sahih hadistir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yitik mal hakkında bir yıl süreyle tanıtıp sahibi çıkmadığı takdirde ondan istifade edilebileceğine izin vermişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise: **“Onu bir sene tanıtır ve sahibi gelirse ona verir yoksa tasadduk eder”** diyorlar. Sûfyân es Sevrî, Abdullah b. Mübarek Küfelîler böyle düşünürler; **“Yitik malı bulan kimse zengin ise o maldan yararlanamaz”** derler.

Şâfii: Zengin de olsa yararlanabilir der. Çünkü Übey b. Ka’b, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında içinde yüz dinar bulunan bir kese altın bulmuştu ki: Rasûlullah (s.a.v.) onu tanıtıp ilan etmesi ve ondan istifade etmesini emretmişti. Übey b. Ka’b malı çok olan Rasûlullah (s.a.v.)’in zengin ashabından idi. Peygamber (s.a.v.), o malı tanıtıp ilan etmesini, sahibi bulunmaz ise onu yemesini emretti. Yitik mal sadece sadaka alması caiz olanlara helal olmuş olsaydı Ali b. ebî Tâlib’e helal olmazdı. Çünkü Ali b. ebî Talib, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir dinar bulmuştu onu tanıttı sahibini bulamadı bunun üzerine onu yemesini emretti. Ali’ye sadaka yemesi helal değildi. Bazı ilim adamları yitik eşya az bir şey ise ilan edilmeden yararlanabileceğini söylemişlerdir. Bazıları ise **“Bir dinardan az ise bir hafta süreyle onu tanıtır.”** İshâk b. İbrahim’in görüşü budur.

1374- Süveyd b. Gafele (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Zeyd b. Sûhan ve Selmân b. Rabia ile birlikte çıkmıştım bir kamçı buldum (İbn Nümeyr rivâyetinde bir kamçı buldum ve onu aldım dedi) Bırak onu dediler, bunun üzerine ben onu yırtıcı hayvanlara yem olarak bırakamam onu alıp kullanacağım dedim. Daha sonra Übey b. Ka’b’e geldiğimde bunun**

hükmünü sordum durumu kendisine anlattım. Dedi ki: İyi yapmışsın dedi Rasûlullah (s.a.v.) zamanında içerisinde yüz dinar bulunan bir kese bulmuştum onu Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdim bir yıl tanıt, ilan et buyurdu. Bir yıl ilan ettim sahibi çıkmadı sonra tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdim. Bir yıl daha tanıt ve ilan et buyurdu. Bir yıl daha ilan ettikten sonra tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdim. Bir yıl daha ilan et tanıt buyurdu. Sonra her türlü özelliklerini tespit et sahibi gelirse keseyi ona ver değilse ondan istifade et" dedi veya buyurdu. (Buhârî, Lukata: 10; Müslim, Lukata: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 36

Ø vakıf nedir?

1375- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hayber'de, Ömer'in hissesine bir toprak parçası düşmüştü. Ömer: Ey Allah'ın Rasûlü! Hayber'deki bana gelen maldan daha güzel hiçbir mala sahip olmamıştım. Şimdi bu mal hakkında bana ne emredersin? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: Dilersen aslını vakfet mahsulünü sadaka olarak dağıt. Bunun üzerine Ömer onu vakfetti şöyle ki: Aslı yani o arazi parçası satılmayacak, bağışlanmayacak ve miras olarak intikal etmeyecektir. Ömer bu arazinin gelirini fakirlere, yakınlara, köle ve esirleri hürriyetine kavuşturma yolunda, yolda kalmış kimselere ve misafirlere sadaka olarak verdi. O yere mütevelli olan kimsenin o vakfın gelirinden normal şartlarda yemesinde ve bir dostuna yedirmesinde bir günah yoktur.

İbn Avn diyor ki: Muhammed b. Sirîn'e bu hadisi hatırlattığımda **"Mal toplayıcı olmayarak"** dedi. İbn Avn şöyle devam ediyor: Başka bir kimse bu hadisi kırmızı bir deri parçasında **"Mal biriktirmemek şartı ile mütevelli olan yiyebilir"** şeklinde okumuştur. **İsmail diyor ki:** ben o hadisi Ubeydullah b. Ömer'in yanında okudum; orada **"Sermaye biriktirmemek şartıyla"** idi. (Buhârî, Şurût: 19; Müslim, Vasıyyet: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bu vakıf konusunda önceki âlimler arasında toprak veya başka şeyin vakfının caiz olduğu hakkında herhangi bir ihtilaf bilmiyoruz.

1376- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"İnsan öldüğü zaman amel defteri kapanır ancak şu üç kişinin defteri kapanmaz, sevap yazılmaya devam eder; sadakayı cariye (vakıf), kendisinden istifade edilen ilim ve kendisine dua eden hayırlı salih bir çocuk."** (Müslim, Vesaya: 3; Ebû Dâvûd, Vesaya: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 37

Ø hayvanın meydana getirdiği zarar tazmin edilmez

1377- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Hayvanın yaralaması boşa gider cezası yoktur, diyet gerekmez, kazılan kuyuya düşen kimse için bir ceza gerekmez, maden ocaklarında meydana gelecek kazalar için de bir ceza gerekmez yeraltından çıkarılan definelerde beşte bir zekat vardır.”** (Buhârî, Zekat: 67; Müslim, Hudud: 11)

ž Kuteybe, Leys vasıtasıyla İbn Şihâb’tan, Saîd b. Müseyyeb’den, Ebû Seleme’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Câbir, Amr b. Avn b. Avf el Müzenî’den ve Ubâde b. Sâmit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. El Ensarî, Ma’n’den naklederek Mâlik b. Enes’in şöyle dediğini bize aktardı. Peygamber (s.a.v.)’in: **“Hayvanın yaralanması boşa gider”** sözünün manası yani cezası yoktur, diyet gerekmez anlamındadır.

Tirmizî: “Hayvanın yaralaması boştur” sözünü bazı ilim adamları şöyle tefsir etmişlerdir: **“Sahibinin elinden kaçan hayvanın yaralanmasında ve yaptığı her türlü zararda sahibinin bir şey ödemesi gerekmez.”** Maden ocaklarında meydana gelecek kazalar için de bir ceza gerekmez sözünün manası şudur: Bir kimse bir maden ocağı açsa oraya bir insan düşüp ölse o kimseye diyet ödemek lazım gelmez. Yine bir kimse herkesin istifadesi için bir su kuyusu açsa o kuyuya da bir insan düşse kuyu sahibine diyet ödemek gerekmez, **“Definelerde beşte bir zekat vardır”** sözüne gelince: Rikaz, geçmiş dönemlerde toprağa gömülmüş altın gümüş cinsinden şeylerdir: Kim böyle bir şey bulursa beşte birini devlete vergi olarak öder geri kalanı kendisinindir.

bölüm: 38

Ø işlenmeyen sahipsiz araziler kimindir?

1378- Saîd b. Zeyd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim sahipsiz işlenmeyen ölü bir araziyi ekip dikerek o toprağı canlandırırsa o toprak onundur. Zâlim bir damar için hak yoktur.”** (Ebû Dâvûd, Harâc: 35)

Zâlim Damar: *Kendisinin olmayan bir şeyi gasbetmek üzere alan kimsedir veya başkasının toprağına toprağın kendisine aid olduğunu isbat etmek için ağaç diken kimsedir.*

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı kimseler Hişâm b. Urve ve babasından mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **“İdarecinin izni olmadan ölü toprağı ekip dikip canlandırabilir.”** Bazı ilim adamları ise: **“İdarecinin izni olmadan ölü toprağı ekip dikemez”** derler. Birinci görüş daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Câbir Amr b. Avf el Müzenî, Kesir’in dedesi ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Musa Muhammed b. el Müsennâ bize naklederek dedi ki: Ebûl Velid et Tayalisi’ye **“Zâlim bir damar için hak yoktur”** sözünün manasını sordum dedi ki: **“Kendisinin olmayan bir şey zorla gasbeden kimsedir.”** Ben de: **“Başkasının toprağına ağaç diken mi?** dedim, **“Evet”** dedi.

1379- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim sahipsiz işlenmeyen ölü bir toprağı ekip dikerek canlandırırsa o toprak parçası onundur.”** (Ebû Dâvûd, Harâc: 35)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 39

Ø idareci durumunda olan devlet yetkilisi toprak bağışlar mı?

1380- Ebyâz b. Hammâl (r.a.)’den rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek tuz madeninin bulunduğu tuzlanın kendisine verilmesini istedi de Rasûlullah (s.a.v.)’de ona onu bağışladı. Ebyâz dönüp gidince orada

bulunanlardan biri; **“Ona neyi bağışladığını biliyor musun? Kesintisiz devamlı akan bir su bağışladın”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Tuzlayı ondan geri aldı. Bu sefer Ebyâz, erak ağaçlarının bulunduğu yerlerden toprak bağışında bulunmasını istedi de Rasûlullah (s.a.v.): **“Yaşlı develerin erişemedikleri uzak ve ölü araziler olursa olabilir”** buyurdular.

Kuteybe bu hadisi ikrar etti ve **“Evet doğrudur”** dedi. (İbn Mâce, Rehin: 17; Ebû Dâvûd, Haraç: 34)

ž İbn ebî Amr, Muhammed b. Yahya b. Kays el Meâribî’den bu senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

El Meârib: Yemende bir bölgedir.

Tirmizî: Bu konuda Vâil ve Esma binti ebî Bekir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebyâz hadisi garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup devlet başkanının arazi bağışlayabileceği görüşündedirler.

1381- Alkame b. Vâil’in babasından rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) Hadremevt’te bir toprak parçasını kendisine vermişti.

Mahmûd dedi ki: Nadr bu hadisi bize Şu’be’den aktararak şu ilaveyi yaptı: **“O toprağı kendisine vermesi için Muaviye’yi de onunla birlikte gönderdi.”** (Ebû Dâvûd, Haraç: 36)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 40

Ø ağaç dikmenin değeri ve kıymeti

1382- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir Müslüman bir ağaç diker veya bir ekin eker de ondan bir insan bir kuş ve hayvan yerse bu yenenler kendisi için sadaka olur.”** (Buhârî, Müzarea: 1; Müslim, Müsakat: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Eyyûb, Câbir, Ümmü Mübeşşir ve Zeyd b. Hâlid’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 41

Ø toprakta yetişen ürünlerde ortaklık

1383- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **“Hayber halkı ile Hayber topraklarında yetişen ürünlerin yarısı kendilerine ait olmak üzere ekincilik anlaşması yaptı.”** (Buhârî, Müzarea: 5; Müslim, Müsakat: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, İbn Abbâs, Zeyd b. Sabit ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup yarı yarıya üçte bir, dörtte bir nispetinde ziraat ortaklığı yapmakta bir sakınca görmezler. Bazı ilim adamları tohumun toprak sahibinden olmasını tercih etmişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise üçte bir, dörtte bir şeklindeki ziraat ortaklığını hoş karşılamayıp hurmada üçte bir, dörtte bir müsakatta bir sakınca görmüyorlar.

Müsakat: *Meyvesinin bir kısmını almak şartıyla bir bağın ve hurmalığın asma ve hurmalarının bakımını başkasına vermektir. Mâlik b. Enes ve Şâfii bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise ziraat ortaklığının hiçbir şeklinin caiz olmadığını toprağın altın ve gümüş karşılığında kiraya verilebileceğini söylerler.*

bölüm: 42

Ø ziraat ortaklığı caiz midir?

1384- Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), bizi faydalı olan bir işten yasakladı. Birimizin bir toprağı olduğunda ürünün bir kısmı karşılığında veya para karşılığında toprağı birisine kiraya verirdik; Rasûlullah (s.a.v.), öyle yapmayınız toprağı olan ya kendi eksin veya ekip dikecek bir Müslüman kardeşine bağışlasın.”** (Buhârî, Müzarea: 5; Müslim, Müsakat: 2)

1385- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **“Ziraat ortaklığını haram kılmadı fakat ortakların birbirlerine karşı toleranslı davranmalarını emretti.”** (Buhârî, Müzarea: 5; Müslim, Müsakat: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rafi’in hadisinde karışıklık vardır. Bu hadis, Rafi’ b. Hadîç’in amcalarından rivâyet edildi ve yine onun vasıtasıyla amcalarından biri olan Zuheyr b. Rafi’den de rivâyet edilmiştir. Böylece bu hadis Rafi’den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Zeyd b. Sabit ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

14: DİYET BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø diyet kaç deveden oluşur?

1386- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), yanlışlıkla öldürülen kimsenin diyeti şu kadar deveden oluşacağına hüküm vermiştir: **"İki yaşına girmiş yirmi dişi deve, iki yaşına girmiş yirmi erkek deve, üç yaşına girmiş yirmi dişi deve, beş yaşına girmiş yirmi dişi deve dört yaşına girmiş yirmi dişi deve.** (Ki tamamı yüz deve ediyor)**"** (İbn Mâce: Diyet: 6; Ebû Dâvûd, Diyat: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan, Ebû Hişâm er Rifâî, İbn ebî Zaide ve Ebî Hâlid el Ahmer ve Haccac b. Ertae'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisini sadece bu şekliyle merfu olarak biliyoruz. Abdullah b. Mes'ûd'tan mevkuf alarak ta rivâyet edilmiştir. ilim adamlarının bir kısmının uygulaması bu hadise göre olup Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Âlimler diyetin üç senede ve her sene üçte biri ödenmek suretiyle alınabileceğine topluca hükmetmişlerdir. Hata ile öldürme diyeti = âkile varislerin üzerine yüklenmesi görüşündedirler. Kimi âlimler ise: Âkile'nin öldüren kimsenin baba tarafından erkek akrabalarındandır demektedirler. Mâlik ve Şâfii bunlardandır.

Bazı ilim adamları ise diyetin baba tarafından akraba olanlardan kadın ve çocuklar dışında erkekler üzerine yüklenir. Her erkek çeyrek dinar kadar ödemelidir demektedirler. Bir kısım âlimler ise yarım dinar öder demektedirler. Bu durumda diyet ödeme işi biterse bitmiş olur değilse çevre kabilelere de müracaat edilerek onların ödemeleri de istenir.

1387- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse bir mü'mini bile bile öldürürse; öldürülen kimsenin velilerine bırakılır dilerlerse öldürülmesini isterler dilerlerse diyet alırlar. Diyet ise dört yaşına girmiş otuz dişi deve, beş yaşına girmiş otuz dişi deve, ve kırk hamile deveden oluşur. Anlaştıkları bir miktar varsa o miktar onlara aittir bu hüküm diyeti ağırlaştırmak için böyle verilmiştir."** (Ebû Dâvûd, Diyât: 16; İbn Mâce, Diyât: 6)

ž **Tirmizî:** Abdullah b. Amr hadisi hasen garibtir.

bölüm: 2

Ø diyet para olarak ne kadardır?

1388- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), diyetin para olarak kıymetini oniki bin dirhem olarak kararlaştırdı."** (Ebû Dâvûd, Diyat: 16; İbn Mâce, Diyat: 6)

1389- Saîd b. Abdurrahman el Mahzûmî, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Amr b. Dînâr'dan, İkrime'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde **"İbn Abbâs'tan"** dememiştir. İbn Uyeyne'nin rivâyeti hakkında pek çok söz söylenmiştir.

ž **Tirmizî:** Muhammed b. Müslim'den başka bu hadisi İbn Abbâs'tan rivâyet eden kimse bilmiyoruz. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise diyetin on bin dirhem olduğu görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır.

Şâfii diyor ki: Ben diyetin sadece deveden olduğunu biliyorum o da yüz deve veya onun bedelidir.

bölüm: 3

Ø yaralamalardaki diyetin miktarı ne kadardır?

1390- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"kemiğe dayanacak kadar derin yaralamalarda her bir yaralama da beşer deve diyet vardır."** (İbn Mâce, Diyât: 20; Ebû Dâvûd, Diyât: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk yaralamalarda beşer deve verilmesi görüşündedirler.

bölüm: 4

Ø parmakların diyeti ne kadardır?

1391- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"El ve ayak parmaklarının diyeti eşittir. Her parmak için diyet on devedir."** (Ebû Dâvûd, Diyât: 18; İbn Mâce, Diyât: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Musa ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed, İshâk ve Sûfyân es Sevrî bunlardandır.

1392- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: **"Şu ve şu yani serçe parmak ile başparmak diyette eşittir."** (İbn Mâce, Diyât: 19; Ebû Dâvûd, Diyât: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø kısas ve yaralamalarda hakime intikal etmeden bağışlamak

1393- Ebûs Sefer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Kureyş'den bir adam Ensâr'dan bir adamın dişini kırmıştı. Muaviye dişi kıran kimseye arka çıkınca dişi kırılan adam Muaviye'ye: **"Ey Mü'minlerin emiri bu adam benim dişimi kırmıştır"** dedi. Muaviye de: **"Seni razı edeceğiz"** dedi. Karşı taraf Muaviye üzerine baskın çıkıp Muaviye'yi bezdirip üstün çıkmaya çalışınca bu işe razı olmadı ve hasmınla ne halin varsa kendin hallediver dedi. Muaviye'nin yanında oturmakta olan Ebû'd Derdâ şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştur: İki kulağımın işittiği kalbimin ezberlediği o söz şöyledir: **"Bir kimsenin vücuduna bir zarar gelir de onu bağışlarsa Allah bu yaptığı affetmeden dolayı onun derecesini yükseltir ve günahını siler."** Ensârlı adam: **"Bunu Rasûlullah (s.a.v.)'den bizzat kendin işittin mi?"** diye sordu, Ebû'd Derdâ: **"Kulaklarım dinledi kalbim kavradı"** dedi. Ensârlı: **"O halde o dişi ona bağışlıyorum"** dedi. Muaviye: Seni mutlaka ödüllendireceğim dedi ve kendisine bir miktar mal verilmesini emretti. (İbn Mâce, Diyât: 35)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebûs Sefer'in, Ebû'd Derdâ'dan hadis dinlediğine ait bir bilgimiz yoktur. Ebûs Sefer'in adı; Saîd b. Ahmed İbn Muhammed es Sevrî olduğu da söylenmektedir.

bölüm: 6

Ø başı taşla ezenin kısası nasıl yapılır?

1394- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Üzerinde gümüşten ziynet eşyası olan bir cariye şehrin dışına çıkmıştı. Bir Yahudi onu yakalayıp başını taşla ezerek ziynet eşyalarını almıştı. Son anlarında cariyeye ulaşıldı ve Rasûlullah (s.a.v.)'e getirildi de Rasûlullah (s.a.v.), sordu: Seni kim öldürmek istedi falan mı? Cariye başı ile işaret ederek hayır dedi o halde falan mı? dedi. Sonunda Yahudi'nin adını söyleyince başı ile evet dedi ve Yahudi yakalandı, suçunu da itiraf etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) emretti de o Yahudi'nin başı da aynı şekilde iki taş arasında ezildi."** (Müslim, Kasame: 3; Nesâî, Kasame: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise: **"Kısasın ancak kılıçla yapılabileceği"** görüşündedirler.

bölüm: 7

Ø müslüman kimsenin öldürülmesi büyük bir felakettir

1395- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah katında dünyanın yok olması Müslüman bir kimsenin öldürülmesinden daha iyidir."** (Nesâî, Tahrîmüddem: 5)

ž Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer yoluyla Ya'la b. Atâ'dan, babasından, Abdullah b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu rivâyet İbn ebî Adiyy'in rivâyetinden daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Sa'd İbn Abbâs, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir, İbn Mes'ûd ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Amr hadisini bu şekilde İbn ebî Adiyy, Şu'be'den, Ya'la b. Atâ'dan, babasından Abdullah b. Amr'dan rivâyet etmiştir. Muhammed b. Cafer ve başkaları Şu'be'den, Ya'la b. Atâ'dan merfu olmaksızın rivâyet ettiler. Aynı şekilde Sûfyân es Sevrî, Ya'la b. Atâ'dan mevkuf olarak rivâyet etmiştir ki bu rivâyet merfu olan rivâyetten daha sahihtir.

bölüm: 8

Ø kıyamette ilk önce görülecek dava hangisidir?

1396- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamette kullar arasında ilk görülecek dava kan davalarıdır."** (Buhârî, Rıkaak: 48; Müslim, Kasame: 8)

ž **Tirmizî:** Abdullah hadisi hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi A'meş'den bu şekilde merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Bazıları da yine Â'meş'ten merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir.

1397- Yine Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kullar arasında hükme bağlanacak ilk dava kan davalarıdır."** (Buhârî, Rıkaak: 48; Müslim, Kasame: 8)

1398- Ebûl Hakem el Becelî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Saîd el Hudrî ve Ebü Hüreyre'den işittim; Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu hatırlattılar: **"Gök ve yeryüzü halkı bir Müslüman'ın kanını akıtmak için birleşseler, Allah onların hepsini yüzüstü Cehenneme yuvarlar."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ebûl Hakem el Becelî ise Abdurrahman b. Nu'min olup Küfelidir.

bölüm: 9

Ø çocuğunu öldürene kısas yapılır mı?

1399- Suraka b. Mâlik b. Cu'şum (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oldum, baba öldürülmesinden dolayı çocuğa kısas yapar, çocuğunu öldürdüğünden dolayı babaya kısas uygulamazdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi Suraka'nın rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu hadisin senedi pek sağlam değildir çünkü bu hadisi İsmail b. Abbâs, Müsenna b. Sabbah'tan rivâyet etmiştir. Müsenna b. Sabbah hadiste zayıf görülen bir kimsedir. Yine bu hadis Ebû Hâlid el Ahmer vasıtasıyla Haccac b. Ertae'den, Amr b. Şuayb'den, babasından ve dedesinden de rivâyet edilmiştir. yine bu hadis Amr b. Şuayb'den mürsel olarakta rivâyet edilmiştir. Bu hadiste karışıklık vardır. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup; **"Bir baba oğlunu öldürdürse onun karşılığında kendisi öldürülmez yine bir baba oğluna zina suçu isnad ettiğinde de kazf cezası tatbik edilmez."**

1400- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Çocuğunu öldürmesi sebebiyle babaya kısas uygulanmaz."** (İbn Mâce, Diyât: 22)

1401- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cezalar mescidlerde uygulanmaz! Baba çocuğunu öldürmesi sebebiyle öldürülmez."** (İbn Mâce, Diyat: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi merfu olarak bu senedle sadece İsmail b. Müslim'in rivâyetiyle bilmekteyiz. İsmail b. Müslim; Mekkelidir. Bazı hadisçiler bu kimse hakkında hafızası yönünden söz etmişlerdir.

bölüm: 10

Ø müslümanın kanı üç şeyden dolayı helaldir

1402- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'tan başka itaat edilecek kimse tanımayan benim de Allah'ın kulu ve elçisi olduğumu kabul ederek Müslüman olan kişinin kanı ancak şu üç şeyden biri ile helal olur; 1- Zina eden evli kimse, 2- Cana karşı can, 3- Dinini terk edip İslam cemaatinden ayrılan kimse."** (Ebû Dâvûd, Hudud: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø islam devletinin himayesi altında bulunan müslüman olmayan bir kişi öldürülürse öldürenin durumu nedir?

1403- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dikkat edin Allah'ın ve Rasûlünün güvencesi altında bulunan bir kimseyi her kim öldürürse Allah'a verdiği sözü bozmuş olur ve Cennetin kokusunu bile koklayamaz. Oysa Cennetin kokusu yetmiş yıllık mesafeden duyulur."** (İbn Mâce, Diyât: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 12

Ø Rasûlullah (s.a.v.), islam devleti güvencesindeki öldürülen kimselere ne kadar diyet takdir etti?

1404- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), Âmir kabilesine mensub iki kişinin hata ile öldürülmesi üzerine onların velilerine Müslüman’a ödenecek kadar diyet verdi. Çünkü bu iki kimse Rasûlullah (s.a.v.)’den güvence almışlardı.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Sa’d el Bakkal’ın ismi Saîd b. Merzuban’dır.

bölüm: 13

Ø öldürülenin ailesi ve yetkililer ya kısas ister ya da affeder

1405- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Allah fethini Peygamberine nasip edince Allah’a hamd-ü sena ederek bir konuşma yaptı ve şöyle dedi: Her kimin bir yakını öldürülmüş ise o kimse iki görüşten birini seçmek durumundadır. Ya affedecek veya kısas yapılmasını isteyecektir.”** (Buhârî, Diyât: 7; İbn Mâce, Diyât: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Vâil b. Hucr, Enes, Ebû Şüreyh, Huveylid b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1406- Ebû Şureyh el Ka’bî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Mekke’yi mukaddes kılan insanlar değil! Allah, mukaddes kılmıştır. Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse orada asla kan dökmesin ve hiçbir ağacını da kesmesin. Rasûlullah (s.a.v.)’e fetih günü adam öldürmek mübah kılındı diyerek bir kimse öldürmeye ruhsat vermeye kalkışırsa dikkat edin onu muayyen bir zaman bana mübah kılmıştır herkese değil… Kıyamete kadar da haramlığı ve mukaddesliği devam edecektir. Siz ey Huzaa kabilesi insanları! Hüzeyl kabilesinden bu insanı öldürdünüz onun diyetini ben ödeyeceğim bundan sonra her kimin bir yakını öldürülürse onun ailesi iki şey arasında serbesttir. Ya katilin öldürülmesini tercih ederek kısas isterler veya diyet alırlar.”** (Müslim, Hac, 82; Nesâî, Menasik: 110)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şeyban aynı şekilde Yahya b. ebî Kesîr benzerini rivâyet etmiştir.

Ebû Şureyh el Huzâî’nin Peygamber (s.a.v.)’den şöyle aktardığı rivâyet edildi: **“Her kimin bir yakını öldürülürse o kimse ya katilin kısasını ister veya affeder veya diyet alır.”** Bazı ilim adamları bu görüşte olup Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1407- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir adam öldürüldü, katil maktulün velisine teslim edildi. Katil: **“Ey Allah’ın Rasûlü onu öldürmek istememiştim”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) maktulün velisine şöyle buyurdu: **“Dikkat et o doğru söylüyorsa ve buna rağmen sen de onu öldürürsen cehenneme girersin!”** Adam da katili serbest bıraktı. Katilin elleri arkadan bağlı idi bunun üzerine bağlı bulunduğu kayışını sürükleyerek çıkıp gitti de bu adama bundan böyle

kayışlı kimse denildi. (Ebû Dâvûd, Diyât: 3; İbn Mâce, Diyât: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. **"Nis'a" =** ip ve urgan demektir.

bölüm: 14

Ø savaşta öldürülenlerin gözü çıkarılmaz burnu kulağı kesilmez

1408- Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir orduya komutan göndereceğinde ona şu şekilde tavsiyede bulunurdu: **"Allah'a karşı sorumluluk bilincinde olmayı beraberindeki Müslüman askerlere iyi davranmayı söyler şöyle buyurdu: Allah adıyla Allah yolunda savaşın Allah'tan gelen gerçekleri örtbas eden kafirlerle savaşın! Savaşın; fakat hainlik yapmayın öldürdüğünüz kimselerin gözünü oyup kulak ve burunlarını kesmeyin çocukları öldürmeyin…"** Bu hadis uzuncadır. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 140)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'tan, Şeddâd b. Evs'den, Imrân b. Husayn'dan, Enes'den, Semure'den, Muğîre'den, Ya'la b. Mürre'den ve Ebû Eyyûb'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde hadisi hasen sahih olup ilim adamları savaşta düşman askerlerinin gözünü oyup kulak ve burunlarını kesmeyi hoşgörmezler.

1409- Şeddâd b. Evs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah, her işte iyi davranmayı emretmiştir, öldürdüğünüzde bile en az acı verecek şekilde öldürün hayvan boğazlayacağınızda hayvana fazla ızdırab verecek şekilde değil kolay bir şekilde kesin bıçağınızı bileyin ve hayvana fazla acı vermeyin."** (Nesâî, Dehaya: 22; Müslim, Sayd: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Eş'as es San'ani'nin ismi Şurahbil b. Üdde'dir.

bölüm: 15

Ø cenin (ana karnındaki çocuğun) diyeti ne kadardır?

1410- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Ana karnındaki çocuğun düşürülmesine sebep olan kimseye ceza olarak erkek köle veya cariye verilmesini emretti."** Kendisine bu ceza verilen adam dedi ki: **"Yemeyen, içmeyen ses çıkarmayan bir çocuk için diyet mi? Vereceğiz bu tip şeylerde bir şey vermek gerekmez"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu adam şair gibi konuşuyor. Evet Cenin'de gurre yani bir köle ve cariye vermek gerekir."** (Nesâî, Kasame: 38; Müslim, Kasame: 11)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Hamel İbn Mâlik b. Nabiğa ve Muğîre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup bazıları derler ki: **Gurre:** Erkek köle veya cariye veya beşyüz dirhem paradır dediler. Kimi ilim adamları da at veya katırdır demişlerdir.

1411- Muğîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. iki kadın bir erkeğin nikahında (kuma) idiler. Biri diğerine taş veya çadır direği atarak karnındaki ceninin düşmesine sebep oldu. Bunun için Rasûlullah (s.a.v.), düşürülen cenin için gurre yani bir köle veya cariye verilmesi hükmünü verdi, ödeme o kadının

erkek akrabalarına yüklendi. (Buhârî, Diyat: 27; Müslim, Kasame: 17)

Hasan diyor ki: Zeyd b. Hubab, Sûfyân vasıtasıyla Mansur'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 16

Ø bir kafir karşılığında kısas olarak bir mü'min öldürülmez

1412- Ebû Cuhayfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Ali'ye, Ey Mü'minlerin lideri dedim: Allah'ın kitabında olmayan fakat senin not ettiklerin arasında bildiğin şeylerden bahseder misin? Dedi ki: Ekinleri ve her türlü tohumları yayarak bitkileri bitiren ve canlıları yaratan hakkı için bildiğim şey: Allah'ın bir kişiyi Kur'ân'da anlayışlı kılmasından ve yazılı kağıtta bulunandan ibarettir. Ben de yazılı kağıtta ne var? Diye sordum. Dedi ki: Onda diyetin hükümleri, esirin kurtarılması kafir karşılığında kısas olarak bir mü'minin öldürülmemesi vardır."** (Buhârî, Diyât: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Bir mü'min, kafir karşılığında öldürülmez."** Bazı ilim adamları ise: **"İslam devletinin veya bir Müslüman'ın emanında olan kafir bir kimse öldürülürse; öldüren Müslüman o öldürülen kimse karşılığında öldürülür."**

bölüm: 17

Ø kafir kimsenin diyeti ne kadardır?

1413- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir Müslüman, bir kafir karşılığında kısas yapılarak öldürülmez."** Aynı senedle rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kafirin diyeti Müslüman'ın diyetinin yarısıdır."** (Nesâî, Kasame: 36; İbn Mâce, Diyât: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr hadisi hasendir. İlim adamları Yahudi ve Hıristiyanların diyeti konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bazı ilim adamları Yahudi ve Hıristiyan'ın diyeti konusunda Ömer b. Abdulaziz'den rivâyet edilen hadise dayanarak: **"Yahudi ve Hıristiyan'ın diyeti Müslüman'ın diyetinin yarısıdır"** derler. Ahmed b. Hanbel bunlardandır. Ömer b. Hattâb'ın şöyle dediği rivâyet edilmektedir: **"Yahudi ve Hıristiyan'ın diyeti dört bin dirhem, Mecusi'nin diyeti sekiz yüz dirhemdir."**

Mâlik b. Enes, Şâfii ve İshâk bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise Yahudi ve Hıristiyanların diyeti Müslüman'ın diyeti gibidir demektedirler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır.

bölüm: 18

Ø kölesini öldüren kimsenin cezası nedir?

1414- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim kölesini öldürürse onu öldürünüz kim de kölesinin organlarını keserse biz de onun organlarını keseriz."** (Ebû Dâvûd, Diyât: 7; Nesâî, Kasame: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Tabiinden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup İbrahim Nehaî bunlardandır. Bazı ilim adamları ise: **Hür ile köle arasında can meselesinde ve organlar meselesinde kısas yoktur."** Hasan Basrî, Ata b. ebî Rebah, Ahmed ve İshak bunlardandır. Bir kısım âlimler

de: **“Kişi kendi kölesini öldürürse kısas yapılmaz, başkasının kölesini öldürürse kısas yapılır”** derler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır.

bölüm: 19

Ø kadın kocasının diyetinden miras alabilir mi?

1415- Saîd b. Müseyyeb (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Ömer: **“Diyet baba tarafından akrabalar üzerinedir, kadın kocasının diyetinden miras olarak bir şey almaz”** derdi. Dahhâk b. Sûfyân el Kılâbî kendisine Rasûlullah (s.a.v.)’in Ûşeym ed Dababî’nin karısını kocasının diyetinden dolayı mirasçı yap diye yazdığını Ömer’e bildirdi. (İbn Mâce, Diyât: 12; Ebû Dâvûd, Feraiz: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

bölüm: 20

Ø organlar için kısas var mıdır?

1416- Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zürare b. Evfâ’nın, Imrân b. Husayn’dan şöyle aktardığını işittim: Bir adam bir adamın elini ısırmıştı adam elini çekince diğer adamın iki dişi sökülmüştü. Rasûlullah (s.a.v.)’e hükmetmesi için başvurdular da O’da şöyle buyurdu: **“Biriniz kardeşini kuvvetli erkek devenin ısırması gibi ısırır mı? Senin dökülen dişlerin için diyet yoktur.”** Bunun üzerine Allah: **“… Dişe diş, yaralanmalarda da o yaranın benzeri bir karşılık vardır…”** ayetini indirdi.” (5 Maide: 45) (Buhârî, Diyât: 17; Nesâî, Kasame: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ya’la b. Ümeyye ve kardeşi olan Seleme b. Ümeyye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Imrân b. Husayn hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 21

Ø töhmet (suçlama) altındaki kimse hapsedilir mi?

1417- Behz b. Hakîm (r.a.)’in babasından ve dedesinden rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), bir töhmet üzerine bir adamı hapsetti sonra suçu sabit olmayınca onu tahliye etti.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 29; Nesâî, Kat-us Sarik: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Behz’in babasından ve dedesinden rivâyet ettiği hadis hasendir. İsmail b. İbrahim bu hadisi Behz b. Hakîm’den daha uzun bir şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 22

Ø malını müdafâ ederken öldürülen şehîd olur mu?

1418- Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim malını müdafaa uğrunda öldürülürse o kimse şehîd hükmündedir. Kim de bir karış toprağı çalarsa kıyamet gününde o yer yedi kat olarak halka gibi onun boynuna geçirilir.”** (Buhârî, Mezâlim: 13; Müslim, Müsâkât: 30)

ž Hâtım b. Siyah el Mervezî bu hadise ilave yapmıştır. Ma’mer diyor ki: Zührî’den bana ulaştığına göre o ondan bir şey işitmemiştir. Bu hadisteki fazlalık şudur: **“Malı uğruna öldürülen şehîdtir.”** Aynı şekilde Şuayb b. ebî Hamza bu hadisi Zührî’den, Talha b. Abdullah’tan, Abdurrahman b. Amr b. Sehl’den ve Saîd b. Zeyd’den rivâyet etmiştir. Yine Sûfyân b. Uyeyne, Zührî’den, Talha b. Abdullah’tan, Saîd b.

Zeyd'den rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde Sûfyân b. Abdurrahman b. Amr b. Sehl'i zikretmemiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1419- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim malını müdafaa yolunda öldürülürse o şehîdtir."** (Buhârî, Mezâlim: 13; Müslim, Müsakât: 30)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Saîd b. Zeyd, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Abdullah b. Amr hadisi hasen olup değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları: **"Kişinin canı ve malı uğrunda dövüşmesine ve müdafaa etmesine izin vermişlerdir."** İbn'ül Mübarek der ki: Kişi iki dirhem dahi olsa malı için savaşır.

1420- Abdullah b. Amr'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kimin malı haksız yere alınmak istenir de vuruşur ve öldürülürse o kimse şehîdtir."** (Buhârî, Mezâlim: 13; Müslim, Müsakât: 30)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtayla Sûfyân'dan, Abdullah b. Hasen'den, İbrahim b. Muhammed b. Talha'dan, Abdullah b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

1421- Saîd b. Zeyd (r.a.) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Kim malını müdafaa uğrunda öldürülürse şehîdtir, kim dini uğrunda öldürülürse şehîdtir, her kim kanını müdafaa uğrunda öldürülürse şehîdtir, kim çoluk çocuğu uğrunda öldürülürse o da şehîdtir."** (Buhârî, Mezâlim: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Aynı hadisi pek çok kimse İbrahim b. Sa'd'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Yakup, İbrahim b. Sa'd b. Abdurrahman b. Avf ez Zührî'nin oğludur.

bölüm: 23

Ø katilin bulunamaması durumunda yemin ettirme şekli

1422- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Abdullah b. Sehl b. Zeyd ile Muhayyısa b. Mes'ûd b. Zeyd bir yolculuğa çıktılar, Hayber'e vardıklarında kendi işleri için birbirlerinden ayrıldılar. Bir süre sonra Muhayyısa, Abdullah b. Sehl'i öldürülmüş olarak buldu. Birileri onu öldürmüştü, onu defnetti. Sonra Huveyyısa b. Mes'ûd, Abdurrahman b. Sehl ve Muhayyısa Rasûlullah (s.a.v.)'e geldiler. Abdurahman bu kimselerin yaşça en küçüğü olmasına rağmen arkadaşlarından önce konuşmaya davrandı. Rasûlullah (s.a.v.): **"Büyüklere karşı saygılı ol"** buyurdu. Bunun üzerine Abdurrahman sustu ve o iki arkadaşı konuştu, sonra onlarla beraber gerektiği yerde o da konuştu. Rasûlullah (s.a.v.)'e Abdullah b. Sehl'in öldürüldüğü yeri anlattılar. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ölen arkadaşınıza veya katile karşı hak kazanmak üzere elli sefer yemin eder misiniz?** Buyurdu. Öldüreni görmediğimiz halde nasıl yemin edebiliriz dediler. Rasûlullah (s.a.v.), o halde Yahudiler elli yeminle sizi yemin etmekten kurtarsınlar. Diğerleri ise: Kafir bir toplumun yeminlerini nasıl kabul edebiliriz dediler. Bu durumu görünce; Rasûlullah (s.a.v.), öldürülen kimsenin diyetini kendisi verdi. (Müslim, Kasame: 1; Nesâî, Kasame: 3)

ž Hasan b. Ali el Hallâl; Yezîd b. Harun vasıtasıyla Yahya b. Saîd'den, Büşeyr b. Yesâr'dan, Sehl b.

ebî Hasme’den Rafi’ b. Hadîç’den mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih olup ilim adamlarının uygulaması Kasame konusunda bu hadise göredir. Medineli bazı fıkıhçılar kasame sebebiyle kısas uygulanabilir görüşündedirler. Küfeliler ve bazı ilim adamları ise: **“Kasame kısası gerektirmez diyeti gerektirir”** derler.

15: HUDÛD (İSLAM CEZA HUKUKU)

bölüm: 1

Ø kendilerinden kalem kaldırılan, ceza verilmeyen kimseler var mıdır?

1423- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kalem üç kişiden kaldırılmıştır; uyanıncaya kadar uyuyan kimseden, akıl baliğ oluncaya kadar çocuktan, aklî dengesi yerine gelinceye kadar deli ve benzeri kişilerden."** (İbn Mâce, Talak: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi bu şekliyle hasen garibtir. yine bu hadis değişik şekillerde de Ali'den rivâyet edilmiştir. Bu rivâyetlerin bazısında "Delikanlı oluncaya kadar çocuktan cümlesi yerine; **"Akıl baliğ oluncaya kadar çocuktan"** cümlesi yer almıştır. Hasan el Basrî'nin, Ali'den hadis dinlediğini bilmiyoruz. Bu hadis; Atâ b. Sâib'den, Ebû Zabyan'dan ve Ali'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. A'meş: Ebû Zabyan'dan, İbn Abbâs'tan, Ali'den merfu olmaksızın mevkuf olarak bu hadisi rivâyet etmiştir. ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. **Tirmizî:** Hasan-ı Basrî, Ali (r.a.)'in hilafeti zamanında yaşamış olup ondan hadis dinlediğini bilmiyoruz. Ebû Zabyan'ın adı Husayn b. Cündüp'tür.

bölüm: 2

Ø cezaları önlemeye çalışmak gerekir

1424- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanlardan gücünüz yettiğince cezaları kaldırmaya çalışın bir çıkış yolu bulursanız önünü açıverin, cezadan kurtarın. Hüküm makamında olan otoritenin affetmekte yanılması ceza da yanılmasından çok daha hayırlıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Hennâd, Vekî' yoluyla Yezîd b. Ziyâd'tan bu hadisi bize Muhammed b. Rabia'nın rivâyeti gibi mevkuf olarak rivâyet etti.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe'nin hadisini merfu olarak sadece Muhammed b. Rebia'nın, Yezîd b. Ziyâd ed Dımışkî'den, Urve ve Âişe rivâyetiyle bilmekteyiz. Vekî' aynı hadisi, Yezîd b. Ziyâd'tan benzeri şekilde merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Vekî'in rivâyeti daha sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. Yezîd b. Ziyâd ed Dımışkî hadis konusunda zayıf bir kimsedir. Yezîd b. Ziyâd ed Dımışkî hadis konusunda zayıf bir kimsedir. Yezî b. ebî Ziyâd el Kûfi ise ondan daha sağlam ve yaşlı birisidir.

bölüm: 3

Ø müslümanın ayıp ve günahlarını örtmek gerekir

1425- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir mü'minin dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderirse Allah'ta onun ahiretteki sıkıntılarından bir sıkıntısını giderecektir. Her kim de Müslümanın bir ayıp ve kusurunu örterse Allah'ta dünyada ve ahirette o kulunun ayıbını örter kul kardeşinin yardımında oldukça Allah'ta o kimsenin daima yardımında olur."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 60; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin hadisini böylece pek çok râvî, A'meş'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den, Ebû Avâne'nin rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Esbat b. Muhammed, A'meş'den, Ebû Salih'den ve Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde aynı hadisi rivâyet etmiştir. bu rivâyet birinci rivâyetten daha sahihtir. Ubeyd b. Esbat b. Muhammed bu hadisi bize aktardı ve dedi ki: Babam bu hadisi bana A'meş'den

aktarmıştır.

1426- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslüman, Müslüman'ın din kardeşidir. Ona haksızlık edip zulmetmez. Müslüman, Müslüman'ı tehlikelerde de terk etmez. Her kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını giderirse; Allah'ta onun bir sıkıntısını giderir. Her kim de bir Müslüman'ın bir sıkıntısını kaldırırsa Allah'ta onun kıyamette bir sıkıntısını kurtarır. Her kim dünyada, bir Müslüman'ın ayıp ve hatasını örterse Allah'ta onun bir hata ve kusurunu kıyamette örter, görmezden gelir."** (Buhârî, Mezâlim: 3; Ebû Dâvûd, Edeb: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 4

Ø ceza uygulanmadan önce suçluya suçunu itiraf için sorgulamak

1427- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mâlik'in oğlu Mâiz'e: **Senin hakkında bana ulaştırılan haber doğru mudur?** Buyurdu. Mâiz: Benim hakkımda size nasıl bir haber iletildi dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Falan ailenin cariyesiyle zina ettiğin bana bildirildi"** buyurunca Mâiz **"Evet"** dedi ve kendisi aleyhine dört kez şâhidlik yaptı da Rasûlullah (s.a.v.)'in emri üzerine taşlanarak öldürüldü. (Buhârî, Muharîbin: 6; Müslim, Hudud: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sâib b. Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Simak b. Harb'den ve Saîd b. Cübeyr'den mürsel olarak rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde **"ibn Abbâs'tan"** dememiştir.

bölüm: 5

Ø itirafından dönen suçludan cezanın kaldırılması

1428- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Maiz el Eslemî, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek zina ettiğini söylemişti. Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden yüz çevirdi. Maiz diğer yanından gelerek yine zina ettiğini söyledi. Rasûlullah (s.a.v.) yine ondan yüz çevirdi. Maiz diğer taraftan gelerek kesinlikle zina ettiğini itiraf etti. Dördüncü itirafında Rasûlullah (s.a.v.)'in emri üzerine Medîne dışındaki Hare mevkiine çıkarılarak taşlanmaya başlandı. Taşların acısını duyunca tüm gücüyle kaçtı. Elinde deve çene kemiği bulunan bir adamın yanından geçerken o adam deve çene kemiğiyle ona vurdu arkasından diğer yetişen insanlarda ölünceye kadar ona vurdular. Bu durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattılar taşların verdiği ıstırap ve ölüm korkusundan dolayı kaçmaya teşebbüs ettiğini söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Onu bırakmalıydınız"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Diyâd: 3; Müslim, Hudud: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde bu hadis Zührî'den, Ebû Seleme'den, Câbir b. Abdullah'tan benzeri şekilde de rivâyet edilmiştir.

1429- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Eslem kabilesinden bir adam Peygamber (s.a.v.)'e gelerek zina ettiğini itiraf etti. Peygamber (s.a.v.) ondan yüz çevirdi. Adam tekrar itiraf etti. Peygamber (s.a.v.)'de tekrar yüz

çevirdi, kendi aleyhine dört sefer zina ettiğine şâhidlikte bulununca Rasûlullah (s.a.v.): "Sende delilik var mı? buyurdu. Adam: hayır dedi. Rasûlullah (s.a.v.), evli misin? Dedi. Adam evet dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), emretti ve açık hava namazgahında bu şahıs taşlandı. Taşların verdiği ızdırabla kaçtı arkasından yetişilerek ölünceye kadar taşlandı. Rasûlullah (s.a.v.), O kimseyi hayırla andı fakat cenaze namazını kılmadı. (Nesâî, Cenaiz: 63; Ebû Dâvûd, Hudûd: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup kendi aleyhine dört sefer zina ettiğine şâhidlik ederse ona ceza tatbik edilir. Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise; zina yaptığına dair bir sefer şâhidlikte bulunsa bile ceza uygulanır derler. Mâlik b. Enes ve Şâfii bu görüşte olup bunların dayandıkları delil; Ebû Hüreyre ve Zeyd b. Hâlid'den rivâyet edilen hadistir ki: İki adam Rasûlullah (s.a.v.)'e başvurdular onlardan biri: Ey Allah'ın Rasûlü oğlum bu adamın karısıyla zina etti… Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Ey Üneys! Bu adamın karısına git suçunu itiraf ederse onu recmet dedi. Dört kere itiraf ederse demedi."** (Bu hadis ileride geniş olarak 1433'de tekrar gelecektir.)

bölüm: 6

Ø şer'i cezaların uygulanmaması için şefaatçilik yapmak doğru mudur?

1430- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Mahzum kabilesinden hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyş kabilesini ilgilendirdi ve şöyle dediler: Rasûlullah (s.a.v.) ile o kadın hakkında kim konuşabilir? Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'in sevdiği Üsâme b. Zeyd'den başka bu konuda kimse cesaret edemez kararına vardılar. Bunun üzerine Üsâme, Rasûlullah (s.a.v.) ile konuştu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'ın koyduğu bir cezada sen şefaat mı ediyorsun?"** buyurdu ve kalkıp bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu: Sizden öncekilerin helak olmalarının sebebi şuydu: **"Onlardan meşhur bir kimse hırsızlık yaparsa onu cezalandırmaz bırakırlar fakir ve kimsesiz bir kimse hırsızlık yaptığında ise ona ceza uygularlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapmış olsaydı mutlaka onun da elini keserdim."** (Müslim, Hudûd: 2; Nesâî, Kat-us Sârık: 6)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Mes'ûd b. Acma - Mes'ûd b. A'cem de denilir – İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø Rasûlullah (s.a.v.) ve halifeler recm cezası uyguladılar mı?

1431- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), recm cezasını uyguladı. Ebû Bekir (r.a.), recm cezasını uyguladı ben de recm cezasını uyguladım Allah'ın kitabına ilave etmiş olmaktan çekinmesem recm cezasını mushafa yazardım. Çünkü ileride bazı insanların recm cezasını Allah'ın kitabında bulamayınca inkar edip küfre düşeceklerinden korkuyorum. (Müslim, Hudûd: 4; Ebû Dâvûd, Hudûd: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer hadisi hasen sahihtir. Ömer'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

1432- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Allah, Muhammed (s.a.v.)’i hak din ile gönderdi ve kendisine kitap indirdi. İndirdiği kitapta recm ayeti vardı ve bu yüzden kendisi recm yaptı ondan sonra biz de recm cezasını uyguladık insanların üzerinden uzun zaman geçince içlerinden birilerinin çıkıp şöyle diyeceğinden korkuyorum: **“Allah’ın kitabında recm ayetini bulamıyoruz”** böylece Allah’ın indirmiş olduğu bir farzı terk ederek sapıtacaklarından korkuyorum. Dikkat edin evli olduğu halde zina eden kimseye delil bulunduğu, gebelik olduğu veya itiraf ettiği takdirde recm haktır ve mutlaka yapılmalıdır. (Müslim, Hudûd: 4; Ebû Dâvûd, Hudûd: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih olup Ömer’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 8

Ø recm (taşlanarak öldürülmek) evli olduğu halde zina eden kimseler içindir

1433- Ebû Hüreyre, Zeyd b. Hâlid ve Şibl (r.anhüm)’den rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Bu kimselerin üçü de Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında bulundukları bir sırada birbirinden davacı olan iki kimse geldi onlardan biri sözüne şöyle başladı: “Ey Allah’ın Rasûlü! Allah aşkına aramızda Allah’ın kitabıyla hükmedeceksin. Bunun üzerine bu kimseden daha anlayışlı olan diğer kimse de; Evet Allah’ın kitabına göre aramızda hüküm ver, müsaade et ben konuşayım dedi ve sözüne şöyle başladı: Oğlum bu adamın işçisi idi sonra onun karısıyla zina etti, oğlumun cezasının recm olduğunu bana bildirdiler. Ben de bu ceza karşılığında yüz koyun ile bir hizmetçiyi fidye olarak verdim. Sonra bu işi bilen insanlarla karşılaştım ve dediler ki: Oğluna yüz değnek vurulması gerekir, bir yılda sürgün edilecektir. Recmedilmek ise bu adamın karısına uygulanacaktır dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: Varlığım kudret elinde olan Allah’a yemin olsun ki aramız da Allah’ın kitabıyla hükmedeceğim: Yüz koyun ve hizmetçi sana iade edilecektir, oğluna da yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası verilecektir. Ya Üneys! Bu adamın karısına git suçunu kabul edip itiraf ederse onu recmet. Üneys kadının yanına gitti o da suçunu itiraf edince kadını recmetti. (Buhârî, Muhâribîn: 6; Müslim, Hudûd: 5)

ž İshâk b. Musa el Ensârî, Ma’n vasıtasıyla Mâlik’den İbn Şihâb’tan, Ubeydullah b. Abdullah’tan, Ebû Hüreyre’den, Zeyd b. Hâlid el Cühenî’den mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Yine Kuteybe, Leys vasıtasıyla İbn Şihâb’tan kendi senediyle mana olarak Mâlik’in hadisinin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekre, Ubede b. Sâmit, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, İbn Abbâs, Câbir b. Semure, Hezzal, Büreyde, Seleme b. Muhabbik, Ebû Berze ve Imrân b. Husayn’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre Zeyd b. Hâlid hadisi hasen sahihtir. Aynı şekilde Mâlik b. Enes; Ma’mer ve pek çok kimse Zürî’den, Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe’den, Ebû Hüreyre’den ve Zeyd b. Hâlid’den rivâyet etmiştir.

Aynı şekilde aynı senedle Rasûlullah (s.a.v.)’den şu şekilde rivâyet etmişlerdir: **“Cariye zina**

ederse ona yüz değnek vurun dördüncü sefer yine zina ederse değersiz bir ip parasına bile olsa satıp elden çıkarın.”

Sûfyân b. Uyeyne; Zührî’den, Ubeydullah’tan, Ebû Hüreyre’den, Zeyd b. Hâlid’den ve Şibl’den rivâyet ederek şöyle der: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında idik…”**

İbn Uyeyne her iki hadisi de topluca Ebû Hüreyre’den Zeyd b. Hâlid’den ve Şibl’den rivâyet ediyor. İbn Uyeyne rivâyet ettiği bu hadiste vehme kapılmıştır. Sûfyân b. Uyeyne iki hadisi birbirine karıştırmıştır.

Sahih olan rivâyet Muhammed b. el Velîd ez Zebîdî, Yunus b. Ubeyde, Zührî’nin kardeşinin oğlunun Zührî’den, Ubeydullah’tan, Ebû Hüreyre’den ve Zeyd b. Hâlid’den yapılan rivâyetidir ki; şöyle başlar: **“Cariye zina ederse ona yüz değnek vurun…”**

Zührî; Ubeybullah’tan, Şibl b. Hâlid, Abdullah b. Mâlik el Evsî’den rivâyet etti şöyle demiştir: **Cariye zina ederse…”** hadisçiler yanında sahih kabul edilen rivâyet budur. Şibl b. Hâlid, Peygamber (s.a.v.)’e yetişmemiştir. Şibl sadece Abdullah b. Mâlik el Evsî vasıtasıyla hadis rivâyet etmektedir. Doğru olanı budur. İbn Uyeyne rivâyeti pek makbul değildir. İbn Uyeyne’den, Şibl b. Hamid dediği rivâyet edildi ki bu bir yanlışlıktır. Gerçekte o Şibl b. Hâlid’tir. Aynı şekilde ona Şibl b. Huleyd’de deniliyor.

1434- Ubâde b. Sâmit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Zina cezasının hükmünü benden alın. Allah o zina eden kadınlar için bir düzenleme ortaya koymuştur; Evlinin evli ile zina etmesinin cezası yüz değnek ve taşlanarak öldürülmektir, bekarın bekarla zina etmesinin cezası yüz değnek ve bir yıl sürgün edilmektir.”** (Müslim, Hudûd: 5; İbn Mâce, Hudûd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ali b. ebî Tâlib, Übey b. Ka’b, Abdullah b. Mes’ûd, başkaları bunlardan olup şöyle derler: **“Evli kimse zina ederse yüz değnek vurulur ve recmedilerek öldürülür.”**

Aynı şekilde bazı ilim adamları da bu görüşü paylaşmışlardır. İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından, içlerinde Ebû Bekir, Ömer ve başkalarının bulunduğu bir kısım ilim adamları ise **“Evli kimse zina ettiğinde recmedilir ayrıca yüz değnek vurulmaz”** derler. Rasûlullah (s.a.v.)’den, Maiz ve başka kimselerin olaylarından bahseden hadislere göre Rasûlullah (s.a.v.), sadece recmedilmeyi emretmiş yüz değnek vurulmasını emretmemiştir. Bazı ilim adamlarının uygulaması da bu hadise göre olup Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii ve Ahmed’te bu görüştedirler.

bölüm: 9

Ø hamile olan kimsenin taşlanarak öldürülmesi, çocuğunu doğuruncaya kadar bekletilir

1435- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Cüheyne kabilesinden bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)’in huzurunda zina yaptığını itiraf etti ve ben hamileyim dedi. Rasûlullah (s.a.v.), kadının yakınlarını çağırarak **“Bu kadına iyi muamele ediniz doğum yapınca bana bildiriniz”** buyurdu.

Sonra durum kendisine bildirilince kadının elbisesi cezalandırılma esnasında açılmaması için sıkıca bağlandı recmedilmesi emredildi ve recmedildi. Sonunda o kadına cenaze namazı kıldı. Bunun üzerine Ömer: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Onu recmettin sonrada cenaze namazını kılıyorsun”** deyince, Rasûlullah (s.a.v.): O kadın öylesine bir tevbe yaptı ki o tevbesi Medîne halkından yetmiş kişiye dağıtılsa hepsine yeterdi.

Sen kadının canını büyük bir istekle Allah’a bağışlamasından daha üstün ne aramaktasın? (Müslim, Hudûd: 7; Ebû Dâvûd, Hudûd: 24)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 10

Ø ehli kitab denilen kimselerin taşlanıp öldürülmesi

1436- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir Yahudi erkek ile bir Yahudi kadını işledikleri zina suçundan dolayı recmetmiştir. (Müslim, Hudûd: 6;Ebû Dâvûd, Hudûd: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis biraz uzuncadır. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1437- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), bir Yahudi erkekle bir Yahudi kadını işledikleri zina suçundan dolayı recmetmiştir. (Müslim, Hudûd: 6; Ebû Dâvûd, Hudûd: 25)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Berâ, Câbir, İbn ebî Evfâ, Abdullah b. Hâris b. Cüz' ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir b. Semure hadisi hasen garib olup ilim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göredir ve şöyle derler: **"Ehli kitab denilen Yahudi ve Hıristiyanlar birbirlerinden davacı olur ve davalarını Müslüman hakimlere götürürlerse onlar arasında da kitap sünnet ve Müslümanlara uygulanan hükümler uygulanır."** Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

Bazı ilim adamları ise zina olayında ehli kitaba ceza uygulanmaz derler ki ilk görüş daha sahihtir.

bölüm: 11

Ø zina eden bekarlara yüz değnekten sonra sürgün cezası uygulanır mı?

1438- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre **"Rasûlullah (s.a.v.), zina eden bekarlara yüz değnek vurdu ve sürgün etti Ebû Bekir'de halifeliği döneminde yüz değnek vurdu ve sürgün etti. Ömer'de aynı şekilde halifeliği döneminde yüz deynek vurdu ve sürgün etti."** (Ebû Dâvûd, Hudud: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Zeyd b. Halit ve Ubade b. Samit'ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer Hadisi garibtir. Pekçok kimse bu hadisi Abdullah b. İdris'ten merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Bazıları ise aynı hadisi Abdullah b. İdris'ten, Ubeydullah'tan, Nafi'den ve İbn Ömer'den rivâyet ederek: **"Ebû Bekir'de değnekledi ve sürgün etti. Ömer'de yine değnekledi ve sürgün etti"** demişlerdir. Aynı şekilde Ebû Said el Eşec'te bu hadisi rivâyet etmiştir. Abdullah b. İdris'te bize aktarmıştır. Bu hadis benzeri şekilde değişik bir rivâyetle İbn İdris'ten, Ubeydullah b. Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Muhammed b. İshak'ta, Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet ederek: **"Ebû Bekir'de değnekledi ve sürgün etti. Ömer'de yine değnekledi ve sürgün etti"** demişler; Peygamber (s.a.v)'de değneklledi ve sürgün etti dememişlerdir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den sürgün ettiğine dair sahih haberler, Ebû Hüreyre, Zeyd b. Halid, Ubade b. Sabit ve başkalarından bize ulaşmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, Ebû Bekir, Ömer, Ali, Übey b. Ka'b, Abdullah b. Mes'ud, Ebû Zer ve başkaları bunlardandır. Pek çok tabiin dönemi fıkıhçılarından da böylece rivâyet edilmiştir.

Süfyan es Sevri, Malik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şafii, Ahmed ve İshak'ta bu görüşü benimseyenler arasındadır.

bölüm: 12

Ø dünyada tatbik edilerek çekilen cezalar sahibi için keffârettir

1439- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında oturuyorduk… Derken Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'ın hüküm ve otoritesinde hiçbir şeyi ortak koşmamaya hırsızlık yapmamaya zina etmemek üzere bana biat edeceksiniz yani siyasi otoritemi kabul edeceksiniz dedi ve: "…Allah'tan başka hiçbir şeye ilahlık yakıştırmayacaklarını, hırsızlık yapmayacaklarını zina etmeyeceklerini …"** ayetini okudu. (60

Mümtehine: 12) ve şöyle devam etti. Sizden kim verdiği bu sözü tutarsa onun mükafatını Allah verecektir. Kim de bu suçlardan birini işlerde cezasını bu dünyada çekerse o ceza kendisi için keffarettir. Her kim de bir suç işler de Allah bu dünyada onun suçunu örterse onun suçunu örterse onun işi de Allah'a kalmıştır. Allah dilerse ona affeder dilerse ona azâb eder." (Buhârî, Hudûd: 9; Müslim, Hudûd: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Cerir b. Abdullah ve Huzeyme b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ubâde b. Sâmit hadisi hasen sahihtir. **Şâfii diyor ki:** Cezanın uygulandığı kişi için keffâret olacağına dair bu konuda bundan güzel bir hadis işitmedim! **Yine Şâfii diyor ki:** Bir günah işleyen ve günahı Allah tarafından örtülen kişinin kendi günahını gizlemesi ve Rabbiyle baş başa kalıp tevbe etmesi bana göre daha hoştur. Ebû Bekir ve Ömer'in de bir adama günahını örtmesi için emir verdikleri de rivâyet edilmektedir.

bölüm: 13

Ø cariyelere de ceza uygulanması mutlaka gereklidir

1440- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden birinizin cariyesi zina ederse Allah'ın kitabına göre onu üç seferde de değnek vurarak cezalandırsın dördüncüde ise kıl bir ip karşılığında bile olsa onu satsın."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 32; Buhârî, Muhâribîn: 22)

ž **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup kişinin kendi köle ve cariyesine devlet otoritesi olmaksızın ceza tatbik edebileceği görüşündedirler. Ahmed ve İshâk'ta aynı kanaattedir. Bazı ilim adamları ise devlet otoritesine teslim edilir köle ve cariye sahibi cezayı kendisi uygulamaz derler. Birinci görüş daha sahihtir.

1441- Ebû Abdurrahman es Sülemî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali bir hutbe vererek şöyle konuştu: **"Ey insanlar! Erkek ve kadın kölelerinizden evli olan ve evlenmiş olanlara işledikleri suçlardan dolayı cezayı tatbik edin. Rasûlullah (s.a.v.)'in bir cariyesi zina etmişti de onun değneklenmesi bana emretmişti kendisine bu görevi yapmak üzere geldiğimde loğusalığının başlangıcında buldum cezayı uygularsam öldüreceğimden veya öleceğinden korktum ve durumu gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattım o da "iyi yapmışsın"** buyurdu. (Buhârî, Muharibîn: 2; Ebû Dâvûd, Hudûd: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Süddî'nin ismi İsmail b. Abdurrahman'dır. Tabiin neslinden olup Enes b. Mâlik'den hadis işitmiştir. Ali b. ebî Tâlib'in oğlu Hüseyin'i de görmüştür.

bölüm: 14

Ø içki içen kimseye hangi ceza uygulanır?

1442- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet olunduğuna göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), içki içene ceza olarak iki ayakkabısıyla kırk kere vurdu."** Mis'ar diyor ki: Zannedersem bu ceza içki içmesinden dolayı idi. (Ebû Dâvûd, Hudud, 35; Buhârî, Hudud: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Abdurrahman b. Ezher, Ebû Hüreyre, Sâib, İbn Abbâs ve Ukbe b. Hâris'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Ebûs Sıddîk el Bâcî'nin ismi Bekir b. Amr'dır. Bekir b.

Kays’da denilir.

1443- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e içki içmiş bir adam getirildi. Rasûlullah (s.a.v.), çatallı hurma değneğiyle kırk kadar ona vurdu. Ebû Bekir’de halifeliği döneminde aynen böyle yaptı. Ömer halifeliği döneminde sahabenin âlimleriyle istişarede bulundu. Abdurrahman b. Avf’ın Şer’i cezaların en hafifi seksen değnektir demesi üzerine Ömer’de bu şekilde emretti ve içki içenin cezası seksen değnek oldu. (Buhârî, Hudûd: 5; Müslim, Hudûd: 8)

ž **Tirmizî:** Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bir kısmının uygulaması bu hadise göre olup **“İçki içenin cezası seksen değnektir”** derler.

bölüm: 15

Ø içki içen üç sefer değneklenir dördüncüde öldürülür

1444- Muaviye (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim içki içerse ona değnekle vurarak cezasını verin yine içmeye devam ederse dördüncüsünde onu öldürün.”** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 36; İbn Mâce, Hudûd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Şerid, Şurahbil b. Evs, Cerir, Ebû’r Ramed el Belevî ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir

Tirmizî: Muaviye hadisini aynı şekilde Sevrî, Âsım’dan, Ebû Salih’den, Muaviye’den rivâyet etmiştir. İbn Cüreyc ve Ma’mer’de Süheyl b. ebî Salih’den, babasından, Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiler.

Muhammed’den şöyle dediğini işittim: Ebû Salih’in Muaviye yoluyla rivâyet ettiği hadis Ebû Salih’in Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiğinden daha sahihtir.

İçki içene uygulanan bu ceza ilk zamanlarda böyle idi sonradan nesh olundu. Muhammed b. İshâk’ın Muhammed b. Münkedir’den, Câbir b. Abdullah’tan yaptığı rivâyet şöyledir: **“Kim içki içerse ceza olarak değnekleyin yine içmeye devam ederse dördüncüde öldürün.”** Câbir diyor ki: Bu sözden sonra Rasûlullah (s.a.v.)’e dördüncü sefer içki içen bir adam getirildi de yine onu değnekle cezalandırdı ve öldürmedi.

Aynı şekilde Zührî, Kabîsa b. Zûeyb vasıtasıyla benzeri bir hadis rivâyet etmekte ve şöyle demektedir. Böylece ölüm cezası kaldırıldı ve buna izin verilmiş oldu. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup geçmişte ve bu günde aralarında ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. Bu konuyu destekleyen delillerden biri de değişik yollarla Rasûlullah (s.a.v.)’den rivâyet edilen şu hadistir: **Allah’tan başka ilah olmadığına benim de Allah’ın Rasûlü olduğuma şehâdet eden Müslüman bir kimsenin kanı ancak şu üç şeyden biri ile helal olur: “Cana karşı can, zina işleyen evli kimse ve dinini terk eden kimse.”**

bölüm: 16

Ø hırsızın eli ne kadarlık malda kesilir?

1445- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), çeyrek dinarda ve daha yukarısında hırsızın elini kesmişti.”** (Buhârî, Hudûd: 14; Müslim, Hudûd: 1)

ž **Tirmizî:** Âişe hadisi hasen sahihtir. Bu hadis değişik şekillerde Amre’den ve Âişe’den merfu olarak rivâyet edilmiştir. Bazı kimseler ise yine Amre ve Âişe’den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

1446- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), değeri üç dirhem olan bir kalkandan dolayı el kesmiştir.”** (Buhârî, Hudûd: 14; Müslim, Hudûd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sa’d, Abdullah b. Amr, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre ve Eymen’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazı ilim adamlarının

uygulaması bu hadise göredir. Ebû Bekir es Sıddık beş dirhemde el kesmiştir. Osman ve Ali'ni,n çeyrek dinarda el kestikleri rivâyet edilmektedir. Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den rivâyete göre: **"Beş dirhemde el kesilir."** Tabiin dönemi fıkıhçılarından bir kısmının uygulaması bu hadise göre olup Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup: **"Çeyrek dinar ve fazlasından el kesilir"** görüşündedirler. İbn Mes'ûd'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"El kesmek ancak bir dinar veya on dirhem değerindeki hırsızlıktan dolayıdır."** Bu hadis Kâsım b. Abdurrahman'ın, İbn Mes'ûd'tan rivâyet ettiği mürsel bir hadistir. Çünkü Kâsım, İbn Mes'ûd'tan hadis işitmemiştir. bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler aynı kanaattedirler ve şöyle derler: **"On dirhemin altında el kesme yoktur."** Ali'den rivâyet edildiğine göre **"On dirhemden aşağı miktarda el kesilmez"** hadisinin senedi muttasıl değildir.

bölüm: 17

Ø hırsızın kesilen eli boynuna takılır

1447- Abdurrahman b. Muhayriz (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Fudale b. Ubeyd'e kesilmiş elin hırsızın boynuna takılması sünnetten midir? diye sordum şöyle cevap verdi: Rasûlullah (s.a.v.)'e bir hırsız getirildi suçu sabit olunca eli kesildi sonra verilen emre göre kesilen el boynuna takıldı."** (Nesâî, Kat'us Sarik: 18; Ebû Dâvûd, Hudûd: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Ömer b. Ali el Mukaddemî'nin Haccac b. Ertae'den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdurrahman b. Muhayriz'in kardeşidir.

bölüm: 18

Ø hain, çapulcu ve yankesiciye el kesme cezası yoktur

1448- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Aldığı bir şeye karşı hainlik eden, çapulculuk yapan ve yankesiciye el kesme cezası yoktur."** (Nesâî, Kat'us Sarık: 13; Ebû Dâvûd: Hudûd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Muğîre b. Müslim, Abdulazziz el Kasmelî'nin kardeşinden aynı şekilde rivâyet etmiştir. Ali b. el Medînî; Basralı olup Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den, İbn Cüreyc'in hadisinin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 19

Ø ağaçların meyvelerinden ve diğer yenecek sakız gibi ürünlerden dolayı el kesmek yoktur

1449- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Ne meyvede nede sakız gibi yenecek ürünlerde el kesme cezası yoktur."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 13; Nesâî, Kat'us Sârık: 11)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde bazı hadisçiler Yahya b. Said'den, Muhammed b. Yahya b. Habban'dan, amcası Vâsi' b. Habban'dan ve Rafî' b. Hadîç'den, Leys b. Sa'd'ın rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir.

Mâlik b. Enes ve pek çok kimse bu hadisi Yahya b. Saîd'den, Muhammed b. Yahya b. Habban'dan, Rafî' b. Hadîç'den rivâyet etmiş olup **"Vasî' b. Habban'ı"** zikretmemişlerdir.

bölüm: 20

Ø savaşta meydana gelen hırsızlık olayında el kesme yoktur

1450- Büsr b. Ertae (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurdu: **"Savaşta yapılan hırsızlıkta el kesme yoktur."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 19; Nesâî, Kat'us Sârık: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. İbn Lehia'dan başkaları bu hadisi aynı senedle benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Büsr b. Ertae yerine Büsr b. ebî Ertae demişlerdir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise

göre olup Evzâî bunlardandır. Cezaya çarptırılan kimsenin düşman saflarına katılabileceği endişesinden dolayı savaşta el kesilmez görüşündedirler. Komutan harb bölgesinden çıkıp islam diyarına ulaşınca cezayı gerektiren iş yapana ceza uygulanır. Evzâî'de aynı görüştedir.

bölüm: 21

Ø karısının cariyesiyle cinsel ilişkide bulunan kimsenin cezası

1451- Habib b. Sâlim (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Karısının cariyesiyle cinsel ilişkide bulunan bir adamın durumu Numân b. Beşîr'e sunulmuştu da, O'da şöyle dedi: Bu davayı Rasûlullah (s.a.v.)'in verdiği hüküm gibi vererek halledeceğim. Eğer kadın o cariyeyi kocasına helal kılmış ise kendisine yüz değnek vurarak, helal kılmamış ise taşlayarak recmetmek şeklinde cezalandıracağım."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 27; İbn Mâce, Hudûd: 8)

1452- Ali b. Hucr, Hûşeym vasıtasıyla Ebû Bişr'den, Habib b. Sâlim'den, Numân b. Beşîr'den bir benzerini rivâyet etmiştir. Katâde'den rivâyet ettiğine göre, şöyle demiştir: Habib b. Sâlim'e de böylece yazılmış idi. Ebû Bişr, Habib b. Sâlim'den hadis işitmemiştir. Bu şekilde aynen Hâlid b. Urfuta'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmizî:** Bu konuda Seleme b. Muhabbik'ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Numân'ın hadisinin senedinde karışıklık vardır. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Katâde bu hadisi Habib b. Sâlim'den işitmemiştir ve bunu sadece Hâlid b. Urfuta'dan rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Karısının cariyesiyle cinsel ilişki kuran adam konusunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından aralarında Ali ve İbn Ömer'in de bulunduğu pek çok kişi taşlanarak öldürülür, demektedirler. İbn Mes'ûd ise ceza gerekmez sadece Tazir (azarlama) cezası uygulanır. Ahmed ve İshâk, Numân b. Beşîr'in hadisine göre uygulama yapmışlardır.

bölüm: 22

Ø zinaya zorlanan kadına zina cezası uygulanmaz

1453- Vâil b. Hucr (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) döneminde bir kadının zorla ırzına geçilmişti. Rasûlullah (s.a.v.), cezayı kadından kaldırdı zorla bu işi yapan kimseye tatbik etti. Râvî diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in kadın için verilmesi gereken bir ücret = mehir'i zikretmemiştir. (İbn Mâce: Hudûd: 30)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup senedi muttasıl değildir. Başka şekillerde de rivâyet edilmiştir. Muahmmed'den işittim şöyle diyordu: Abdulcebbar b. Vâil b. Hucr babasına yetişememiş bu yüzden de babasından hadis işitmemiştir. Babasının ölümünden birkaç ay sonra doğduğu söylenir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup **"Zorlanan kimseye ceza gerekmez"** görüşündedirler.

1454- Alkame b. Vâil el Kindî (r.a.)'in babasından rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) zamanında mescidde cemaatle namaz kılmak için evinden dışarı çıkan bir kadını bir adam yakaladı, üzerine kapanarak ona tecavüz etti kadın bağırınca adam kaçtı o esnada oradan başka bir adam geçiyordu. Kadın dedi ki: Beni şöyle böyle yapan adam budur. Muhâcirlerden bir grup oradan geçiyordu yine kadın o adam bana şöyle şöyle yaptı dedi. Kadının kendisine tecavüz etti sandığı kimseyi yakalayıp kadına getirdiler. Kadın: Evet işte budur

dedi. Bunun üzerine adamı Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdiler. Taşlanarak öldürülmesini emredince kadına gerçekten tecavüz eden kişi ayağa kalkarak: Ey Allah'ın Rasûlü bu cezanın uygulanacağı kimse benim dedi. Peygamber (s.a.v.), kadına sen git Allah seni affetsin dedi. Suçsuz yere yakalanan adama da gönül alıcı sözler söyledi, gerçek suçlu adama ise: **"Onu taşlayarak öldürün"** buyurdu ve şöyle devam etti. Bu adam öyle bir tevbe etti ki Medîne halkı o şekilde tevbe etseydi bütün Medîne halkının günahlarına keffâret olurdu. (Müsned: 25980)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Alkame b. Vâil b. Hucr, babasından hadis işitmiştir. Alkame kardeşi Abdulcebbar b. Vâil'den büyüktür. Abdulcebbar b. Vâil babasından hadis işitmemiştir.

bölüm: 23

Ø hayvanlarla cinsel ilişki kuran kimsenin cezası

1455- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kimi bir hayvanla ilişki kurduğunu görürseniz onu da hayvanı da öldürünüz. İbn Abbâs'a: Hayvanın suçu nedir? Diye soruldu O'da cevaben şöyle dedi: Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den bir şey işitmedim fakat Rasûlullah (s.a.v.)'in bu tür bir hayvanın etinden yenmesini ve ondan istifade edilmesini hoş karşılamadığı kanaatindeyim. Bu güne kadar uygulamalar da hep böyle olmuştur."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 29)

ž Bu hadisi sadece Amr b. ebî Amr'ın, İkrime'den, İbn Abbâs'tan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Sûfyân es Sevrî'nin Âsım'dan, Ebû Ruzeyn'den, İbn Abbâs'tan rivâyetine göre, şöyle demiştir: **"Hayvana cinsel ilişkiyle yaklaşan kimseye ceza lazım gelmez."**

Aynı şekilde Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân'dan bize bu hadisi aktarmıştır.

Bu hadis birinci rivâyetten daha sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 24

Ø homoseksüellik yapan kimsenin cezası nedir?

1456- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kimi Lut kavminin işlediği fiili yapar görürseniz her ikisini de öldürün."** (Ebû Dâvûd, Hudûd: 28; İbn Mâce, Hudûd: 12)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle sadece İbn Abbâs'ın bu rivâyetiyle bilinmektedir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Amr b. ebî Amr'dan rivâyet ederek şöyle der: **"Lut kavminin yaptığı işi yapan melundur. Burada öldürülmek zikredilmemekte hayvana yaklaşan kimsenin de lanetlendiği kaydedilmektedir."**

Bu hadis Âsım b. Ömer'den, Süheyl b. ebî Salih'den, babasından ve Ebû Hüreyre'den aktarılarak **"Yapanı da yapılanı da öldürünüz"** şeklindedir.

Tirmizî: Bu hadisin senedinde söylenti vardır. Bu hadisi Süheyl b. ebî Salih'den ve Âsım b. Ömer el Ömerî'den başkasının rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Âsım b. Ömer'in hafızası yönünden hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir.

Homoseksüellik yapan kimsenin cezası konusunda âlimler değişik görüşler ortaya koymuşlar olup, bir kısmı evli de olsa bekar da olsa taşlanarak öldürülmesi görüşündedirler. Mâlik, Şâfii, İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ve tabiin dönemi fıkıhçılarından Hasan el Basrî, İbrahim Nehaî, Atâ b. ebî Rebah ve diğerleri ise şöyle demektedirler: Homoseksüellik yapanın cezası zina yapanın cezası gibidir. Sevrî ve Küfeliler de aynı görüştedirler.

1457- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Ümmetim üzerinde korktuğum şeylerin en korkuncu Lut kavminin işidir."** (İbn Mâce, Hudûd: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz ki Abdullah b. Muhammed b. Ukayl b. ebî Tâlib, Câbir'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 25

Ø islam dininden dönen kimseye uygulanacak ceza

1458- İkrime (r.a.)'den rivâyete göre, Ali (r.a.), İslam'dan dönen bir topluluğu yakarak cezalandırdı. Bu durum İbn Abbâs'a ulaşınca ben olsaydım Rasûlullah (s.a.v.)'in sözü üzerine onları öldürürdüm çünkü Rasûlullah (s.a.v.): **"Kim dinini değiştirirse onu öldürün"** buyurur, Rasûlullah (s.a.v.)'in şu sözü ile **"Allah'ın azabı ile azâblandırmayın"** onları yakmazdım. Bu söz Ali'nin kulağına ulaşınca **"İbn Abbâs doğru söyledi"** dedi. (Ebû Dâvûd, Diyât: 1; İbn Mâce, Hudûd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih hasendir. İlim adamlarının İslam dininden dönen kimselere uygulamaları bu hadise göredir. İslam dininden dönen kadın konusunda ayrı görüşler vardır. Kimi âlimler öldürülür derler Evzâî, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimileri ise öldürülmez hapsedilir derler. Sûfyân es Sevrî başkaları ve Küfeliler bu görüştedirler.

bölüm: 26

Ø müslüman, müslümana silah çekebilir mi?

1459- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bize karşı silah çeken bizden değildir"** (Buhârî, Fiten: 7; İbn Mâce, Hudûd: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn'üz Zübeyr, Ebû Hüreyre ve Seleme b. Ekvâ'dan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Musa hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 27

Ø sihirbaz (cinlerle ilgilenip bazı bilgiler verenlerin) cezası

1460- Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sihirbazın cezası kılıçla öldürülmektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz İsmail b. Müslim el Mekkî'nin hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. İsmail b. Müslim el Abdî el Basrî'ye gelince Vekî' "O güvenilir kişidir, Hasan'dan hadis rivâyet etmiştir. Sahih olan rivâyet Cündüp'den mevkuf olarak rivâyettir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Mâlik b. Enes'te bunlardandır. Şâfii der ki: **"Sihirbaz kimse küfre götürecek şekilde bir iş yaparsa öldürülür. Küfre götürmeyen bir iş yaparsa öldürülmez"** görüşündedir.

bölüm: 28

Ø ganimet mala hainlik eden kimsenin cezası

1461- Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Her kimi ganimet malı aşırmış görürseniz onun o eşyasını yakın."** Salih diyor ki: Sâlim b. Abdullah ile beraber olduğu bir anda Mesleme'nin yanına girmiştim. Mesleme ganimet malına hainlik eden birini buldu ve Sâlim'in bu hadisi aktarması üzerine emretti eşyalarını yaktırdı eşyaları arasında birde

Mushaf çıkmıştı, Sâlim demişti ki: Bunu sat bedelini sadaka olarak dağıt. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 85; Darîmi, Siyer: 49)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup Evzâî, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Muhammed'e bu hadis hakkında sordum dedi ki: Bu hadisi sadece Salih b. Muhammed b. Zaide rivâyet ediyor ki bu şahıs Ebû Vakîd el Leysî'dir ve rivâyetleri münker (hoş karşılanmaz) dir. Muhammed devamla diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den ganimet mala hainlik konusunda pek çok hadis rivâyet edilmiş olup bu hadislerde o malın yakılması emredilmemektedir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir.

bölüm: 29

Ø bir erkeğe "ey kadınlaşmış kişi" diyen kimsenin cezası

1462- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir adam bir adama ey Yahudî derse ona yirmi değnek vurun yine bir erkeğe ey kadınlaşmış erkek derse ona da yirmi değnek vurun, yine her kim evlenmesi haram olan anne , teyze, hala gibi kimselerle evlenirse onu da öldürün."** (İbn Mâce, Hudûd: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz, İbrahim b. İsmail'in hadis konusunda zayıf olduğu söylenir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: Her kim bilerek evlenmesi haram olan birisiyle evlenirse cezası öldürülmektir.

Ahmed diyor ki: Annesiyle evlenen öldürülür.

İshâk der ki: Her kim evlenmesi haram olan (kardeş, teyze, hala) kimselerle evlenirse öldürülür. Peygamber (s.a.v.)'den değişik şekillerde de bu hadis rivâyet edilmiştir. Berâ b. Âzib ve Kurre b. İyas el Müzenî'den rivâyete göre, bir adam babasının karısıyla evlenmiş Peygamberimiz (s.a.v.)'de onun öldürülmesini emretmiştir.

bölüm: 30

Ø Ta'zir (azarlama) cezası ne kadardır?

1463- Ebû Bürde b. Niyâr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın cezalarından herhangi bir ceza dışında on değnekten fazla vurulmaz."** (Yani ta'zir cezalarının en fazlası on değnektir.) (Buhârî, Muharibîn: 28; İbn Mâce, Hudûd: 32)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece bu şekilde bilmekteyiz. İlim adamları ta'zir (azarlama) cezası hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bu konuda en güzel hadis budur.

Tirmizî: İbn Lehîa bu hadisi Bükeyr'den rivâyet etmekte olup rivâyetinde yanılarak Abdurrahman b. Câbir b. Abdullah'ın babasından demektedir ki bu bir yanılmadır.

Sahih olan rivâyet Leys b. Sa'd'ın rivâyetidir ki bu rivâyet Abdurrahman b. Câbir b. Abdullah yoluyla Ebû Bürde b. Niyâr'dan gelen rivâyettir.

16: av bölümleri

bölüm: 1

Ø köpeğin avladığı avın hangisi yenir? hangisi yenmez?

1464- Âizullah b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Ebû Sa’lebe el Huşenî’den şöyle işittim demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Bizler avcılık yapan kimseleriz (Bize tavsiyeniz nedir?) dedim. Buyurdular ki: “Köpeğini av üzerine saldığında ve besmele çektiğinde, o köpeğin senin için yakaladığını ye.” Dedim ki: “O av ölse de aynı mıdır? Buyurdular ki: “Evet ölse de aynıdır.” Tekrar dedim ki: Biz atıcılarız ne yapmalıyız? Buyurdular ki: Yayın ve okunla avladığın avları ye. Yine ben dedim ki: Biz seyahat eden kimseleriz Hıristiyan, Yahudî ve Mecusî’lerin memleketlerine uğrarız onların kullandıkları kaplardan başka kap da bulamıyoruz, ne yapmalıyız? Buyurdular ki: Başka kap bulamaz iseniz onları su ile yıkayın ve o kaplarda yiyip için.”** (Buhârî, Zebaih: 10; Ebû Dâvûd, Sayd: 22)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: bu hadis hasen sahihtir. Âizullah b. Abdullah; Ebû İdris es Havlanî’dir. Ebû Sa’lebe el Huşenî’nin ismi Cürsûm’dur. Cürsûm b. Nâşib’te denilir. İbn Kays’ta denilir.

1465- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü dedim: Eğitilmiş hayvanlarımızı av hayvanlarının üzerine salmaktayız bize ne tavsiye edersiniz? Buyurdular ki: “Senin için yakaladığını ye.” Tekrar, Ey Allah’ın Rasûlü! Dedim. Yakaladıkları av hayvanı ölsede mi? Başka eğitilmemiş bir köpek onlara katılmamışsa evet ölse de yiyebilirsiniz.” Tekrar sordum: Biz zıpkın veya ok atarak ta hayvan avlarız bu konudaki tavsiyeniz nedir? “Ok ve zıpkının sivri ucu ile öldürdüğü hayvanı ye yanı ile çarparak öldürdüğü hayvanı yeme”** buyurdular. (Buhârî, Zebaih: 3; Müslim, Sayd: 1)

ž Muhammed b. Yahya, Muhammed b. Yusuf vasıtasıyla Sûfyân’dan, Mansur’dan geçen hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Fazladan **“Ok ve zıpkından da soruldu”** denmektedir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 2

Ø mecûsi kimsenin köpeği, avı yakalarsa o av yenir mi?

1466- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Mecusî’lerin köpeklerinin avladıkları av hayvanlarını yemek yasaklandı.”** (İbn Mâce: Sayd: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup Mecusî köpeğinin avladığı av etinin yenmesine izin vermezler. Kâsım b. ebî Berze, Kâsım b. Nafi’ el Mekkî’dir.

bölüm: 3

Ø şahinin avladığı av yenilir mi?

1467- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e Şahin ve Doğan’ın avladığı hayvanın durumundan sordum. Buyurdular ki: **“Senin için yakaladığı avı ye.”** (Ebû Dâvûd, Sayd: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Mûcâlid’in, Şa’bi’den rivâyetiyle bilmekteyiz. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Atmaca ve Şahin’in avladığı hayvanların yenmesinde bir sakınca görmezler. Mûcâhid diyor ki: Doğan avcılıkta kullanılan bir kuş çeşidi olup Allah’ın **“…eğittiğiniz av hayvanlarına gelince onların sizin için yakaladığı her şeyi yeyin…” (5 Maide: 4)** ayetinde bildirdiği yırtıcı kuş ve köpekler olarak tefsir edilmiştir. bazı ilim adamları Doğan’ın avladığı hayvandan yese bile o avın etinden yenebileceğine izin vermişler ve şöyle demektedirler. Doğan kuşunun eğitilmesi demek: **“Çağrıldığında gelmesi demektir.** Bazı fıkıhçılar Doğan’ın yakaladığı av hayvanından yemeyi hoş karşılamazlar. Fıkıhçıların çoğunluğu ise: **“Doğan yakaladığı hayvanlardan yese bile onun etinden yeriz”** derler.

bölüm: 4

Ø avını vurduktan sonra kaybeden bulursa ne yapmalı?

1468- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Ya Rasûlullah! Avımı vuruyor ertesi gün okumu onun vücuduna saplanmış olarak buluyorum ne yapmalıyım? Dedim. Şöyle buyurdular: “O hayvanı senin ok’unun öldürdüğünü anlar yırtıcı hayvan tarafından öldürülmüş ve yaralanmış izi görmezsen ondan ye.”** (Ebû Dâvûd, Sayd: 22; İbn Mâce, Sayd: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Şu’be bu hadisi Ebû Bişr ve Abdulmelik b. Meysere yoluyla, Saîd b. Cübeyr’den, Adiyy b. Hatîm’den, Ebû Sa’lebe el Huşenî’den benzeri rivâyet etmiştir. Her iki hadiste sahihtir. Bu konuda Ebû Sa’lebe el Huşenî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 5

Ø vurduğu avı ölü olarak suda bulan kimse ne yapar?

1469- Adıy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e av hakkında sorduğumda şöyle buyurdu: **“Okunu atarken besmele çek, hayvanı ölmüş durumda bulursan bile ondan ye ancak suya düşmüş bulursan ondan yeme çünkü bu durumda onu suyun mu yoksa okun mu öldürdüğünü bilemezsin.”** (Ebû Dâvûd, Sayd: 22; İbn Mâce, Sayd: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø avdan köpek yerse ne yapılmalıdır?

1470- Adıy b. Hatım (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e alıştırılmış köpeğin avladığı hayvanın durumunu sordum şöyle buyurdu: **“Eğitilmiş köpeğini saldığın zaman besmelede çekmiş isen senin için yakalanan avı ye eğer eğitilmiş köpek yakaladığı hayvandan yerse ondan yeme çünkü o kendisi için yakalamıştır.” “Ya Rasûlullah!**

Köpeklerimize başka köpeklerde karışırsa ne olur” dedim. Buyurdular ki: **“Sen sadece kendi köpeğine besmele çektin başkasının üzerine besmele çekmedin.”** Sûfyân diyor ki: O avı yemeyi ona hoş görmedi.” (Ebû Dâvûd, Sayd: 22; İbn Mâce, Sayd: 6)

ž **Tirmizî:** Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yani avlandıktan veya boğazlandıktan sonra suya düşen hayvanın yenmeyeceği görüşündedirler. Bazı ilim adamları boğazlanmış hayvan hakkında şöyle derler: Boğazı kesildikten sonra suya düşen hayvan suda ölürse onun etinden yenir. Abdullah b. Mübarek bu görüştedir. Çoğu ilim adamları köpek yakaladığı hayvandan yerse o hayvan yenmez diyorlar Sûfyân, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise köpek yakaladığı hayvandan yese bile onun etinden yenebileceğine izin vermişlerdir.

bölüm: 7

Ø ok veya zıpkınla avlanan hayvanın durumu

1471- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e zıpkın ve okla avlanan hayvanın durumunu sordum şöyle buyurdu: **“Zıpkın ve okun sivri ucuyla avladığını ye ok veya zıpkının yan tarafı ile öldürdüğü hayvana gelince o “Vakîzdır” yani darbe ile öldürülmüş demektir, ondan yeme!”** (Buhârî, Zebaih: 3; Müslim, Sayd: 1)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Zekeriyya’dan, Şa’bî’den, Adiyy b. Hatîm’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahih olup ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

17: boğazlama (kesim)

bölüm: 1

Ø keskin taşlarla kesilen hayvan yenir mi?

1472- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Câbir'in kavminden bir adam bir veya iki tavşan avladı, tavşanları keskin ve sivri taşlarla boğazlayıp dağarcığına taktı. Rasûlullah (s.a.v.)'e gelip durumu sorunca Rasûlullah (s.a.v.) onları yemesini emretti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Muhammed b. Safvân, Rafi' ve Adiyy b. Hatîm'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları keskin taşlarla hayvan kesilebileceğine izin veriyorlar ve tavşanın etinin de yenmesinde bir sakınca görmüyorlar ilim adamlarının çoğunluğunun görüşü budur. Bazı ilim adamları ise tavşan eti yemeyi hoş karşılamazlar. Şa'bî'nin adamları bu hadisin rivâyetinde değişik görüşler ortaya koydular. Dâvûd b. ebî Hind, Şa'bî'den, Muhammed b. Safvân'dan diyerek rivâyet ederlerken; Âsım b. Ahvel, Şa'bî'den, Safvân b. Muhammed'den veya Muhammed b. .Safvân'dan diyerek rivâyet ederler ki Muhammed b. Safvân rivâyeti daha sahihtir. Câbir el Cufî aynı hadisi Şabî'den, Câbir b. Abdullah'tan, Katâde'nin, Şa'bî'den rivâyeti gibi rivâyet etmiştir. Şa'bî'nin her ikisinden de rivâyet ettiği muhtemeldir. Muhammed diyor ki: Şa'bî'nin, Cabir'den rivâyet ettiği hadis pek makbul değildir.

18: yiyecek BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø bağlanarak hedef yapılan vurulup öldürülen hayvan yenir mi?

1473- Ebû’d Derdâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), bağlanarak sinip büzülen ve yapılacak atışlara hedef yapılan hayvanın etinden yemeyi yasakladı.”** (Müslim, Sayd: 12)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Irbad b. Sariye, Enes, İbn Ömer, İbn Abbâs, Câbir ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû’d Derdâ hadisi garibtir.

1474- Irbad b. Sariye (r.a.)’nin babasından rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Hayber günü yırtıcı hayvanları, pençeli kuşları, evcil eşek etlerini, hedef yapılarak bağlanan ve öldürülen hayvanı yemeyi, kurt ve yırtıcı hayvanın ağzından kurtarılarak kesilmeden ölen hayvanı ve savaşta elde edilen hamile olan cariyelerle doğum yapıncaya kadar cinsel ilişki kurmayı yasakladı.”** (Müslimi Sayd: 12; İbn Mâce, Zebaih: 13)

ž Muhammed b. Yahya diyor ki: Ebû Âsım’a **“Mücesseme”** nin anlamı sorulduğunda **“Bir kuş veya canlının hedef olarak dikilip bağlanıp ona atış yapılmasıdır”** dedi. **“Halise”** nin anlamı sorulduğunda da şu cevabı verdi: Bir kimsenin kurt ve yırtıcı hayvana yetişerek onun ağzından kurtardığı ve kesilmeden ölen hayvandır.

1475- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), canlı herhangi bir yaratığın hedef yapılarak öldürülmesini yasakladı.”** (Müslim, Sayd: 12; İbn Mâce, Zebaih: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih olup ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

bölüm: 2

Ø kesilen hayvanın karnından çıkan yavru ne yapılmalı?

1476- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Anasının boğazlanması yavrunun da boğazlanması demektir.”** (İbn Mâce, Zebaih: 15; Ebû Dâvûd: Dahâyâ: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ebû Umâme, Ebû’d Derdâ ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih olup Ebû Saîd’den başka şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının görüşü böyledir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Ebû’l Veddak’ın ismi Cebr b. Nevf’tir.

bölüm: 3

Ø yırtıcı ve pençeli hayvanların eti yenir mi?

1477- Ebû Sa’lebe el Huşenî (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), her yırtıcı hayvanın etinin yenilmesini yasakladı.”** (Müslim, Sayd: 3; İbn Mâce, Zebaih: 14)

ž Saîd b. Abdurrahman el Mahzûmî ve pek çok kimse Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Zührî’den, Ebû İdris el Havlanî’den benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû İdris el Havlanî’nin ismi Aizullah b. Abdullah’tır.

1478- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.),**

Hayber günü evcil eşekleri, katır etlerini, yırtıcı kuşları ve yırtıcı hayvanların etlerinin yenmesini haram kıldı.” (Müslim, Sayd: 12; İbn Mâce, Zebaih: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Irbâd b. Sâriye ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen garibtir.

1479- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.): “Her türlü yırtıcı hayvanın etinin yenmesini haram kılmıştır.”** (Müslim, Sayd: 3; İbn Mâce, Zebaih: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının uygulaması bu hadisledir. Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 4

Ø diri hayvandan kesilen parçalar yenir mi?

1480- Ebû Vâkıd el Leysî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne’ye geldiğinde Medîneliler develerin hörgüçlerini ve koyunların da kuyruklarını keserek yemekteydiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Diri hayvandan kesilen parçalar meyte = kendiliğinden ölmüş hayvan gibi murdardır yenmez.”** (Ebû Dâvûd, Sayd: 23; İbn Mâce, Sayd: 8)

ž İbrahim b. Yakub el Cevzacanî, Ebû’n Nadr vasıtasıyla Abdurrahman b. Abdullah b. Dînar’dan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Zeyd b. Eslem’in rivâyetiyle biliyoruz. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ebû Vakîd el Leysî’nin ismi Hâris b. Avf’tır.

bölüm: 5

Ø islâmî kesme şekli boğaz ve boyundaki damarlardandır

1481- Ebû’l Uşerâ (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! İslâmî şekilde kesmek sadece boğaz ve boyun bölgesini kesmekle mi olur? Diye sordum. Buyurdular ki: “Uyluğundan yaralasan bile boğazlamak yerine geçer.”** Ahmed b. Menî’, Yezîd b. Harun’dan naklederek diyor ki: **“Bu uyluğundan yaralayıp kesme işi kuyu ve benzeri dar bir yere düşüp boğazından kesmek mümkün olmayan zaruret halindedir.”** (İbn Mâce, Zebaih: 9; Ebû Dâvûd, Dahaya: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Rafi’ b. Hadîç’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir ve sadece Hammad b. Seleme’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû’l Uşerâ’nın babasından bundan başka rivâyetini bilmiyoruz. Ebû’l Uşerâ’nın ismi üzerinde değişik görüşler vardır. Bir kısım âlimler onun Üsâme b. Kıhtım olduğunu söylüyorlar. Yesâr b. Belz olduğu da söylenir. İbn Belz olduğu da söylenmiştir. Kimileri de onun isminin dedesine nispetle Utârid olduğunu söylemişlerdir.

19: hükümLER ve faydalar

bölüm: 1

Ø keler’in öldürülmesi sevap mıdır?

1482- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuştur ki: **“Her kim keleri ilk vuruşta öldürürse ona şu kadar bu kadar iyilik sevap yazılır. İkinci vuruşta öldürürse ona şu kadar ve bu kadar sevap ve iyilik yazılır, üçüncü vuruşta öldürürse ona da şu kadar ve bu kadar sevap ve iyilik yazılır.”** (Müslim, Selam: 38; İbn Mâce, Sayd: 12)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, Sa’d, Âişe ve Ümmü Şerik’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 2

Ø yılanların öldürülmesi

1483- Sâlim b. Abdullah (r.a.), babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Yılanları öldürün bilhassa sırtında çizgi bulunan yılanla kuyruğu kısa olan yılanı öldürün çünkü bu iki yılan; gözü giderip yok eder kadınların çocuklarını düşürür.”** (Müslim, Selam: 37; Buhârî,Bed-ül Halk: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, Âişe, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa’d’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İbn Ömer vasıtasıyla Ebû Lübabe’den şöyle rivâyet edildi: **“Rasûlullah (s.a.v.), bundan sonra evcil yılanları -ki bunlar evlerde yaşarlar- öldürmeyi yasakladı.** İbn Ömer bu hadisi Zeyd b. Hattâb’tan aynı şekilde rivâyet etmiştir. Abdullah b. Mübarek der ki: öldürülmesi hoş olmayan yılan ince ve gümüş renginde olup yürürken kıvrılmadan dimdik yürüyen yılandır.

1484- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: **“Evlerinizin yılandan sakinleri vardır üç kere onları daraltıp sıkıştırın tekrar size görünürlerse onları öldürün.”** (Müslim, Selam: 37; Ebû Dâvûd, Edep: 161)

ž **Tirmizî:** Ubeydullah b. Ömer bu hadisi Sayfîy vasıtasıyla Ebû Saîd’den rivâyet etmiştir. Mâlik b. Enes bu hadisi Sayfîy’den, Hişâm b. Zühre’nin azâdlı kölesi Ebû’s Sâib’den ve Ebû Saîd’den rivâyet etmiştir ki bu hadis hakkında bir hikâye vardır. El Ensarî bu şekilde Ma’n’dan aktararak Melik’den rivâyet etmiş olup bu rivâyet Ubeydullah b. Ömer’in rivâyetinden daha sahihtir. Muhammed b. Aclan’da Sayfiy’den, Mâlik’in rivâyeti gibi rivâyet etmektedir.

1485- Ebû Leylâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Oturduğunuz yerde yılan göründüğünde ona şöyle deyin: Nuh’un ahdi, Dâvûd oğlu Süleyman’ın ahdi için senin bize zarar vermemeni istiyoruz. Bu duadan sonra tekrar rahatsız ederse onu öldürün.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisin Sabit el Bünanî’nin rivâyetinden olduğunu bu şekliyle sadece İbn ebî Leylâ’nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø köpeklerin öldürülmesi

1486- Abdullah b. Mugaffel (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Köpeklerde diğer toplumlar gibi başlı**

başına bir soy (ümmet) **olmasaydı hepsinin öldürülmesini emrederdim. Siz köpek öldürecekseniz onlardan simsiyah olanları öldürün.”** (Ebû Dâvûd, Sayd: 21; İbn Mâce, Sayd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Câbir, Ebû Rafî’ ve Ebû Eyyûb’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Muğaffel hadisi hasen sahihtir. Bazı hadislerde siyah köpeğin şeytan olduğu rivâyet ediliyor. Tamamen siyah köpek kendisinde beyazlıktan bir eser olmayan köpektir. Bazı ilim adamları simsiyah köpeğin avladığı hayvanı hoş görmemektedirler.

bölüm: 4

Ø köpek besleyenlerin sevapları azalır mı?

1487- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim avcı köpeği ve koyun köpeği dışında köpek beslerse veya köpek bulundurursa her gün geçmişteki kazandığı sevaplardan iki kırat** (ölçek) **eksilir.”** (Buhârî, Zebaih: 6; Müslim, Müsakat: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Muğaffel, Ebû Hüreyre, Sûfyân b. ebî Züheyr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’den **“Ekin köpeği (Ziraat köpeği)”** ilavesi yapılarak ta hadis rivâyet edilmiştir.

1488- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **“Av köpeği ve koyun köpeği haricindeki tüm köpeklerin öldürülmesini emretti.”** İbn Ömer’e, Ebû Hüreyre’nin **“Ziraat köpeği”** de dediği söylendiğinde; İbn Ömer: Ebû Hüreyre’nin, ekin sahibi olması dolayısıyla onu hatırında tutmuş olabileceğini söylemiştir. (Buhârî, Bed-ül Halk: 16; Müslim, Müsakat: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1489- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir ağaç altında hutbe verirken ağacın dallarını kaldırıp Rasûlullah (s.a.v.)’e gölge yapanlardan idim, şöyle buyurmuştur: **“Köpekler de diğer toplumlar gibi başlı başına bir soy ve ümmet olmasaydı onların öldürülmesini emrederdim, fakat siz onlardan simsiyah olanları öldürünüz. Herhangi bir ev; koyun, ziraat ve av köpeği haricinde köpek besler ve bulundurursa onların yaptıkları iyiliklerden her gün bir kırat sevap eksilir.”** (Müslim, Tahara: 27; İbn Mâce, Sayd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis başka şekillerde Hasan’dan Abdullah b. Muğaffel’den rivâyet edildi.

1490- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim koyun, ziraat ve av köpeği dışında başka bir köpek edinir ve bulundurursa her gün kazandığı iyiliklerden bir kırat eksilir.”** (Buhârî, Bed-ül Halk: 15; Müslim, Müsakat: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. A’ta b. ebî Rebah’tan rivâyet edildiğine göre: **“Bir kimsenin bir koyunu olsa bile köpek bulundurabileceğine izin vermiştir.”** A’ta’nın bu sözünü İshâk b. Mansur, Haccac b. Muhammed vasıtasıyla İbn Cüreyc’den ve A’ta’dan bu şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 5

Ø kamış ve benzeri kesici şeylerle hayvan boğazlanabilir mi?

1491- Rafî' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Yarın düşmanla karşılaşacağız yanımızda hayvan kesebileceğimiz bıçağımız bile yok ne yapacağız? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Diş ve tırnak olmamak şartı ile kan akıtabilecek her kesici şeyle besmele çekilerek kesilen hayvanı yeyin. Diş; kemik olduğu ve cin kardeşlerinizin azığı olduğundan, tırnak ise kafir bir toplum olan Habeşlilerin kesme şekli olduğundan ve hayvana ızdırab veren bu iki kesim aletinden sakının."** (İbn Mâce, Zebaih: 5; Müslim, Edâhî: 4)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd yoluyla Sûfyân es Sevrî'den, babasından Abâye b. Rifâa b. Rafî' b. Hadîç'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir ve senedinde **"Abâye'nin babasından"** dememiştir. Bu rivâyet daha sahihtir. Abâye dedesi Rafi'den hadis işitmiştir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup kemik ve dişle hayvan kesilmesini caiz görmemektedirler.

bölüm: 6

Ø kaçan hayvan hangi yollarla yakalanabilir?

1492- Rafî b. Hadîç'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik develerden biri kaçtı yanlarında at da yoktu ki arkasından varıp yakalasınlar bu arada bir adam deveye bir ok fırlattı hedefini bulan bu ok sebebiyle Allah deveyi orada durdurdu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Bu hayvanların da yaban hayvanlar gibi vahşîlikleri vardır. Böyle yapan hayvanlara sizde böyle yaparak yakalayın."** (Müslim, Ezahî: 4; İbn Mâce, Zebaih: 9)

ž Mahmûd b. Gaylân, Vekî' vasıtasıyla Sûfyân'dan, babasından, Abâye b. Rifâa'dan dedesi Rafî' b. Hadîç'den geçen hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup bu rivayetinde "Abâye ve babasından" dememiştir. Bu rivâyet daha sahihtir. bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Aynı şekilde Şu'be bu hadisi Saîd b. Mesrûk'tan, Sûfyân'ın rivâyeti gibi rivâyet etmiştir.

20: kurban bölümleri

bölüm: 1

Ø kurban kesmenin değer ve kıymeti

1493- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ademoğlu kurban kesme gününde Allah katında kan akıtmaktan daha sevimli bir amel işlememiştir. O kurban kıyamet günü boynuzları kılları ve tırnaklarıyla gelecektir. Kurbanın kanı yere düşmeden önce Allah katında hemen kabul olunur. Bu sebeple kestiğiniz kurbanlardan dolayı sıkıntı değil gönlünüz hoş olsun."** (İbn Mâce, Edaha: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Imrân b. Husayn ve Zeyd b. Erkâm'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Hişâm b. Urve'nin rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû'l Müsennâ'nın ismi Süleyman b. Yezîd'tir. İbn ebî Füdeyk ondan hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Rasûlullah (s.a.v.)'den; Kurbanlar hakkında: **"Kurban kesen kimse için kurbanın her bir kılı karşılığında sevap verilir"** buyurduğu rivâyet edilmiştir. **"Boynuzları karşılığında"** da buyurduğu rivâyet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø Rasûlullah (s.a.v.), iki koç kurban etmişti

1494- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) boynuzlu alaca renkli iki koçu kendi eliyle keserek kurban etti. Besmele çekti, tekbir aldı ve keserken ayağını koçların sağ yanı üzerine koydu."** (Buhârî, Edâhî: 7; Müslim, Edâhî: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Ebû Hüreyre, Ebû Eyyûb, Câbir, Ebû'd Derdâ, Ebû Rafî', İbn Ömer, Ebû Bekre'den aynı şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø ölen kimse adına da kurban kesilebilir mİ?

1495- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, kendisi bizzat iki kurban keserdi; biri Rasûlullah (s.a.v.) adına diğeri de kendi adına olmak üzere… Kendisine bunun sebebi sorulunca şöyle dedi: Böyle yapmamı bana Rasûlullah (s.a.v.) emretti ve bu şekilde yapmayı hiç terk etmeyeceğim. (Ebû Dâvûd, Dehâyâ: 1)

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Şerîk'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları ölen kimse için kurban kesilebileceğine izin veriyorlar. Bazıları ise bunu kabul etmiyorlar. Abdullah b. Mübarek diyor ki: Bana göre kurban kesmek yarine onun bedelini sadaka olarak dağıtması daha hoştur. Kurban keserse bile etinden asla yemesin tamamını sadaka olarak versin.

Ali b. el Medinî ve Muhammed diyor ki: Şerik'den başkalarıda bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Ebûl Hasna'nın ismi nedir diye sordum bilemedi, Müslim ise isminin Hasen olduğunu söyledi.

bölüm: 4

Ø kurbanın müstehab (hoş olanı) hangisidir?

1496- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), ağzı siyah, gözlerinin etrafı siyah ayakları siyah damızlık iki koçu kurban etmişti."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 3; İbn Mâce, Edahî: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Hafs b. Gıyas'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø kurban edilmesi caiz olmayan hayvanlar

1497- Berâ b. Âzib (r.a.)'den merfu olarak rivâyet ettiği hadisinde şöyle diyor: **"Topal hayvan, tek gözlü hayvan, hastalığı belli olan hayvan zayıf, ve cılız hayvanlar kurban edilmez."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 5; İbn Mâce, Edahî: 8)

ž Hennâd; İbn-ü ebî Zaide vasıtasıyla Şu'be'den, Süleyman b. Abdurrahman'dan, Ubeyd b. Feyrûz'dan, Berâ b. Âzib'den bu hadisin mana olarak benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Ubeyd b. Feyrûz'un, Berâ'dan rivâyetiyle bilmekteyiz ilim adamlarının uygulaması da bu hadise göredir.

bölüm: 6

Ø kurban alırken dikkat edilecek hususlar

1498- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bize kurbanlık hayvan alırken göz ve kulağına dikkat etmemizi, kulağı, burnu kesik, boynuzu kırılmış hayvanlardan kurban kesmemeyi bize emretti."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 5; İbn Mâce, Dahaya: 8)

ž Hasan b. Ali, Ubeydullah b. Musa vasıtasıyla İsrail'den, Ebû İshâk'tan, Şüreyh b. Numân'dan, Ali'den bu hadisin bir benzerini rivâyet ederek şöyle ilave yapmıştır. **Mukabele:** Kulağının ön tarafı kesik. **Müdabere:** Kulağının arka tarafı kesik , **Şerka:** Kulağı uzunlamasına yarık, **Harka:** Kulağı yuvarlak biçimde delik hayvanlarda kurban edilemez.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Şureyh b. Numân es Sâıdî, Küfelidir. Ali'nin arkadaşlarındandır. Şureyh b. Hanî ise Küfeli olup babası Ali'nin arkadaşlarıyla görüşmesi vardır. Şureyh b. Hâris el Kindî ise Ebû Umeyye el Kâzî olup Ali'den rivâyeti vardır. Bunların hepsi Ali'nin arkadaşlarından olup aynı dönemde yaşamışlardır. Hadiste geçen **"Neşteşrife"** nin anlamı dikkatlice incelemek anlamındadır.

bölüm: 7

Ø koyun türünden erkek olanın kesilmesi daha hoştur

1499- Ebû Kibâş' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye toklu (erkek koyun) getirdim işler iyi gitmedi. Koyunlar elimde kaldı Ebû Hüreyre ile karşılaştığımda kendisine sordum şöyle dedi: Koyunlardan toklu cinsi ne güzel kurbanlıktır. Ebû Kibâş: Bunun üzerine insanlar benim tokluları kapışıp bitirdiler. (Müsned: 8859)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, babası vasıtasıyla Hilâl'in kızı Ümmü Bilâl, Câbir, Ukbe b. Âmir ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir adamdan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih garibtir. aynı zamanda Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Osman b. Vakîd; İbn Muhammed b. Ziyâd b. Abdullah b. Ömer b. Hattâb'tır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yani koyun türünden toklunun kurban edilmesi caizdir derler.

1500- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kendi keseceği kurbanlık hayvanları ashabı arasında dağıttı geriye bir oğlak kalmıştı ki Ukbe bunu Rasûlullah (s.a.v.)'e hatırlatmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) de onu da sen kendin için kurban et buyurdular."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 5; İbn Mâce, Dahaya: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Vekî' der ki: **"Cez'a"** yedi ayı geçmiş bir yaşındaki koyun cinsidir. Ukbe b. Âmir'den değişik şekillerde de rivâyet edilen bu hadis şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.), kendi

keseceği kurbanları vekaleten kesmeleri için sahabesine dağıtmıştı da bir oğlak kalmıştı. Onun ne olacağını Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğumda onu da sen kendine kurban kes buyurdular.

Aynı şekilde Muhammed b. Beşşâr'dan Yezîd b. Harun ve Ebû Dâvûd'tan aktararak şöyle dediler: Hişâm ed Destevâi, Yahya b. ebî Kesir'den, Bağçe'den, Abdullah b. Bedr'den, Ukbe b. Âmir'den bu hadisi böylece bize aktarmıştır.

bölüm: 8

Ø büyükbaş hayvanlar kaç kişiye kadar kurban olabilir?

1501- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idik kurban bayramı geliverdi. Sığırda yedi kişi, devede on kişi olarak kurban kestik."** (İbn Mâce, Dahaya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebûl Esed-is Sülemî'nin babasından, dedesinden ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. Bu hadisi sadece Fadl b. Musa'nın rivâyetinden bilmekteyiz.

1502- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hudeybiye'de, Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber deveyi de sığırı da yedi kişi için boğazlayıp kurban etmiştik. (Ebû Dâvûd, Dahaya: 6; İbn Mâce: Dahaya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. İshâk, deve; kurban olarak on kişiye yeter diyerek İbn Abbâs hadisini delil olarak alıyor.

bölüm: 9

Ø topal hayvan ve kırık boynuzlu hayvan kurban olur mu?

1503- Adiyy (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Sığır; yedi kişi için kurban olur."** Dedim ki: **"Şayet karnından yavrusu çıkarsa?" "Onunla beraber yavrusunu da kes"** dedi. **"Ya topal hayvan ne olacak?"** dedim. Dedi ki: **"Kurban edileceği yere gidebiliyorsa kurban olur."** Dedim ki: **"Ya boynuzu kırık hayvan ne olacak?" "Zararı yok dedi ve biz emrolunduk veya Rasûlullah (s.a.v.), bize emretti ki: Kurban edilecek hayvanların göz ve kulaklarını dikkatle inceleyip alın."** (Ebû Dâvûd, Dehaya: 5; İbn Mâce, Dehaya: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Sûfyân bu hadisi Seleme b. Küheyl'den rivâyet etmiştir.

1504- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), kırık boynuzlu ve kesik kulaklı hayvanın kurban edilmesini yasakladı."** Katâde diyor ki: Bu durumu Saîd b. Müseyyeb'e anlattım kırıklık miktarının yarıya kadar ve yarıdan fazla olursa kurban edilmez dedi. (Nesâî, Dahaya: 12; Ebû Dâvûd, Dahaya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 10

Ø bir eve bir kurban yeterli midir?

1505- Umâra b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: A'ta b. Yesâr'dan işittim şöyle diyordu: Ebû Eyyûb el Ensârî'ye sordum; Rasûlullah (s.a.v.)'in zamanında kurbanlar nasıldı diye şöyle cevap verdi: **"Kişi kendisi ve**

çoluk çocuğu için tek bir kurban keserdi de onun etinden kendileri de yer başkalarına da yedirirlerdi. Neticede Müslümanlar birbirleriyle övüneceğiz diye gördüğün gibi birkaç kurban kesmek durumuna geldiler.” (İbn Mâce, Dahaya: 10; Muvatta, Dahaya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Umare b. Abdullah; Medînelidir. Mâlik b. Enes ondan hadis rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardan olup Rasûlullah (s.a.v.)’in aşağıdaki hadisini delil gösterirler: **“Rasûlullah (s.a.v.), bir koç kurban edip bu kurban ümmetimden kurban kesmeyenler içindir.”** Bazı ilim adamları da şöyle derler: **“Bir koyun ancak bir kişi için yeterlidir.”** Abdullah b. Mübarek ve ilim adamlarından başka kimselerin görüşü de böyledir.

bölüm: 11

Ø kurban kesmek farz mıdır? sünnet midir?

1506- Cebele b. Suhaym (r.a.)’den rivâyete göre, adamın biri İbn Ömer (r.a.)’e kurban kesmek vâcib midir? diye sordu. O da; Rasûlullah (s.a.v.) ve Müslümanlar kurban kestiler dedi. Adam aynı soruyu tekrar edince aklını kullanıp ne dediğimi, anlamıyor musun? Rasûlullah (s.a.v.), ondan sonrada Müslümanlar kurban kestiler. (İbn Mâce, Dahaya: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup; Kurban kesmek vâcib değildir. Lakin Rasûlullah (s.a.v.)’in sünnetlerinden bir sünnettir. Hoşlandığı ibadetlerden biridir. Sûfyân es Sevrî ve İbn’ül Mübarek’in görüşü de böyledir.

1507- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne’de on yıl kaldı ve her yıl kurban keserdi. (Müsned: 4815)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 12

Ø kurban, bayram namazından sonra kesilmelidir

1508- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Kurban bayramı günü bize bir hutbe yaptı ve şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz bayram namazını kılmadan kurban kesmesin.”** Bunun üzerine dayım ayağa kalktı ve dedi ki: **“Bugün etin bol olması sebebiyle insanlar etten bıkıp usanırlar. Ben aileme ev halkına ve komşularıma yedirmek için acele ederek kurbanımı kestim.”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Yeniden Kurban kes!”** Buyurdu. **“Ey Allah’ın Rasûlü! Yanımda dişi bir süt oğlağım var iki koyuna bedeldir onu kurban olarak kesebilir miyim?”** Rasûlü Ekrem şöyle buyurdu: **“Evet o hayırlı ve senin için yeterlidir fakat senden sonra hiçbir kimse için yeterli olmayacaktır.”** (Buhârî, Edâhî: 11; Müslim, Edâhî: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Cündüp, Enes, Uveymir b. Eş’ara, İbn Ömer ve Ebû Zeyd’in il Ensarî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göredir. Yani şehirde imam kurban bayramı namazını kılmadan kurban kesilmez ilim adamlarının bir kısmı köy halkının fecrin doğuşundan sonra kurban kesmelerine izin vermektedirler. İbn’ül Mübarek’in görüşü böyledir.

Tirmizî: İlim adamları kurbanda koyunun altı aylığının caiz olup keçinin altı aylığının caiz olmayacağında ittifak etmişlerdir.

bölüm: 13

Ø kurban eti ne kadar yenebilir?

1509- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), kurban kesenlerin sayısının az fakirlerin çok olduğu bir yılda; **"Sizden biriniz kestiği kurbanın etinden üç günden fazla yemesin"** buyurdular. (Buhârî, Edahî: 16; Müslim, Edâhî: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir, buradaki yasaklama önceden olup, sonradan kurban etinin saklanabileceğine izin verilmiştir.

bölüm: 14

Ø kurban etlerinin üç günden fazla yenmemesinin sebebi ne idi?

1510- Süleyman b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Üç günden fazla kurban etinden yemeyiniz diye size yasaklama getirmiştim kurban kesenlerle kesmeyenler et yemekte denk olsunlar diye… Ama bu andan itibaren kurban kesen sayısı arttığı için dilediğiniz kadar yeyin yedirin ve saklayın."** (Buhârî, Edâhî: 16; Müslim, Edâhî: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Nübeyşe, Ebû Saîd, Katâde, İbn-ün Numân, Enes ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde hadisi hasen sahih olup Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

1511- Âbis b. Rebia' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Müminlerin anası Âişe (r.anha)'ya: **"Rasûlullah (s.a.v.), kurban etlerinin üç günden fazla yemeyi yasaklarmıydı?** Diye sordum. Buyurdular ki: **"Hayır, fakat insanlardan kurban kesen kimse az olduğu için kesmeyen kimselere yedirmek istediğinden dolayı böyle bir kısıtlama getirmişti. Bugün için biz, hayvanların paçalarını saklayıp on gün sonra yiyoruz."** (Buhârî, Edahî: 16; Müslim, Edahî: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mü'minlerin anası Âişe'den başka şekillerde de bu hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 15

Ø putlar ve recep ayına hürmet için kurban kesmek yoktur

1512- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Feraa ve Atîre kurbanları diye bir kurban yoktur." Feraa:** Devenin ilk yavrusu olup doğduğunda putlar için kesilirdi. (Buhârî, Akika: 3-4; Müslim, Edâhî: 6)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Nübeyşe, Mıhnef b. Süleym, Ebû'l Uşerâ ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. **Atîre:** Haram ayların ilki olan Recep ayına hürmeten kesilen bir kurbandır. Haram aylar Recep, Zilkade, Zilhicce ve Muharrem'dir. Hac ayları ise Şevval, Zilkade ve Zilhicce'nin ilk on günüdür. Hac ayları konusunda da Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından böylece rivâyet edilmiştir.

bölüm: 16

Ø akıka (doğum için kesilen kurban)

1513- Yusuf b. Mâhek (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Yusuf b. Mâhek ve arkadaşları Abdurrahman kızı Hafsa'nın yanına girip akıka kurbanı hakkında soru sormuşlardı. Hafsa onlara Âişe (r.anha)'nın kendisine şöyle haber verdiğini bildirdi: **"Rasûlullah (s.a.v.) erkek çocuğun doğumunda iki, kız çocuğun doğumunda ise tek koyun kesmelerini emretti."** (Buhârî, Akika: 2; İbn Mâce, Zebaih: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ümmü Kürz, Büreyde, Semure, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr, Enes, Selman b. Âmir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Hafsa, Ebû Bekir'in kızıdır.

bölüm: 17

Ø doğan çocuğun kulağına ezan okunur

1514- Ubeydullah b. ebî Rafi' (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ali'nin oğlu Hasan, Fatıma'dan doğduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.)'in onun kulağına namaz ezanı gibi ezan okuduğunu gördüm."** (Ebû Dâvûd, Edep: 106)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in akika konusunda erkek çocuğu için iki kız çocuğu için bir koyun kesilmesi rivâyeti değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Aynı zamanda Rasûlullah (s.a.v.)'in torunu Hasan için tek koyun kurban ettiği de rivâyet edilmektedir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

1515- Selman b. Âmir ed Dabbî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkek çocuğun doğumuyla beraber akika vardır o çocuk adına akika kurbanı kesiniz ve çocuktan her türlü eziyeti gideriniz."** (Buhârî, Akika: 2; Nesâî, Akika: 2)

ž Hasan b. A'yen, Abdurrezzak vasıtasıyla İbn Uyeyne'den, Âsım b. Süleym b. Ahvel'den, Hafsa binti Sirîn'den, Rebab'tan, Selman b. Âmir'den bu hadisin bir benzerini bize haber vermiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1516- Ümmü Kürz (r.a.)'den haber verildiğine göre kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'e akikadan sormuştu da Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı vermişti: **"Erkek çocuğu için iki koyun, kız çocuğu için tek koyun, koyunların erkek ve dişi olması fark etmez."** (Nesâî, Akika: 4; Ebû Dâvûd, Dahaya: 20)

bölüm: 18

Ø hayırlı kurban ve hayırlı kefen nasıl olur?

1517- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kurbanlıkların en iyisi koç, kefenlerin en iyisi ise tüm vücudunu örtecek kadar uzun ve geniş olanıdır."** (İbn Mâce, Dahaya: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ufeyr b. Ma'dan'ın hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir.

bölüm: 19

Ø senede iki sefer kurban kesilir mi?

1518- Mıhnef b. Süleym (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Arafat'ta, Vakfede iken Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim. Ey Müslümanlar gücü yeten her aile için her yıl bir kurban birde atîre kesilmelidir. Atîre nedir

bilir misiniz? Recep ayında kesilmesi gereken kurbandır. (Ebû Dâvûd, Dahaya: 20; Nesâî, Fera ve Atîre: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn Avn'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 20

Ø tek koyunla da erkek çocuğu için kurban olabilir mi?

1519- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hasan'ın doğumu için bir koyun kurban etti ve dedi ki: Ey Fatıma çocuğun başını tıraş et ağırlığı kadar gümüş tasadduk et. Fatıma diyor ki: Saçı tarttım ağırlığı bir dirhem veya bir dirhemden biraz eksikti. (Muvatta, Akika: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir ve senedi de muttasıl değildir, çünkü; Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Huseyn, Ali b. ebî Tâlib'e ulaşmamıştır.

bölüm: 21

Ø Rasûlullah (s.a.v.) bayram namazı hutbesinden sonra iki koç kurban etti

1520- Ebû Bekre (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), hutbe okudu minberden indi iki koç getirtti ve onları kesti."** (Nesâî, Dahaya: 14; İbn Mâce, Dahaya: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø Peygamberimiz (s.a.v.) ümmetinden kurban kesmeyenlere kurban kesmiş midir?

1521- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber namazgahta kurban bayramı namazında bulundum hutbesini bitirince minberden indi bir koç getirildi, onu kendi eliyle keserek şöyle buyurdu: Bismillah Allahûekber bu kurban benim ve ümmetimden kurban kesmeyenler içindir."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 3; Nesâî, Dahaya: 30)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yani kişi kurban keserken **"Bismillah Allahûekber"** demelidir. İbn'ül Mübarek bu görüştedir.

Muttalib b. Abdullah b. Hantab'ın, Câbir'den hadis işitmediği söylenmektedir.

bölüm: 23

Ø akıka kurbanı ne zaman kesilecektir?

1522- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Doğan her çocuk kesilecek akika kurbanı karşılığında rehin gibidir. Doğumunun yedinci gününde bu kurban kesilir ismi konur başı tıraş edilir. (Ebû Dâvûd, Dahaya: 21; Nesâî, Akıka: 5)

ž Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Saîd b. ebû Arûbe'den, Katâde'den, Hasan'dan, Semure b. Cündüp'den benzeri hadisler rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup doğumun yedinci gününde akika kurbanı kesilmesini müstehab görürler yedinci gün mümkün olmaz ise on dördüncü gün yine mümkün olmaz ise yirmi birinci gün kesilmelidir. Kurban için caiz olan Akika içinde caizdir, demektedirler.

bölüm: 24

Ø kurban kesecek kimse hac'da ki ihramlı kimselere benzemek için ne yapmalıdır?

1523- Ümmü Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kurban kesecek kimse Zilhicce hilalini gördükten sonra vücudundaki kıllardan ve tırnaklarından hiçbir şey kesmesin."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 2; İbn Mâce, Dahaya: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Râvîler içerisindeki Ömer b. Müslim'in doğrusu Amr b. Müslim'dir. Kendisinden Muhammed b. Amr b. Alkame ve pek çok kimse hadis rivâyet etmiştir. Bu hadis Saîd b. Müseyyeb'den ve Ebû Seleme'den değişik şekillerde benzeri biçimde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulaması böylecedir. Saîd b. Müseyyeb'te aynı görüştedir. Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler. Bazı ilim adamları tıraş olmak ve tırnak kesmeye izin vermişlerdir. Şâfii bunlardan olup Âişe'nin şu hadisini delil getirmektedir. Şöyle ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'den kurbanlık gönderdi de ihramlının sakındığı şeylerden sakınmazdı."**

21: adaklar ve yeminler

bölüm: 1

Ø günah işlemek için adak yapılamaz

1524- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Günah işlemek için nezretmek yoktur; yani böyle bir nezrin yerine getirilmesi yoktur. Bunun keffâreti aynen yemin keffâreti gibidir."** (Buhârî, Eymân ve'n-Nüzûr: 28; İbn Mâce, Keffare: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Câbir Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu rivâyet sahih değildir, çünkü Zührî, Ebû Seleme'den bu hadisi işitmemiştir. Muhammed'den işittim diyor ki: Bu hadis aralarında Musa b. Ukbe, İbn ebî Atîk'te bulunan pek çok râvîler vasıtasıyla Zührî'den, Süleyman b. Erkâm'dan, Yahya b. ebî Kesîr'den, Ebû Seleme'den, Âişe'den rivâyet edilmiştir ki; gerçek rivâyet budur.

1525- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Günah işlemek için nezretmek adak adamak yoktur yani böyle bir adağın yerine getirilmesi yoktur. Bunun keffâreti aynen yemin keffâreti gibidir. (Buhârî, Eymân ve'n-Nüzûr: 28; İbn Mâce, Keffare: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu rivâyet Ebû Safvân'ın Yunus'tan rivâyetinden daha sağlamdır. Ebû Safvân Mekkeli olup ismi Abdullah b. Saîd b. Abdulmelik b. Mervan'dır. Hadiscilerin önde gelenlerinden Humeydî ve pek çok kişi ondan hadis rivâyet etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları **"Allah'a isyan yolunda adak yapılamaz böyle bir şeyin keffâreti yeminin keffâreti gibidir."** Ahmed ve İshâk da aynı görüşte olup Zührî'nin Ebû Seleme ve Âişe'den de rivâyet ettiği hadisi delil olarak kabul etmektedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise: **"Allah'a isyan yolunda adak yapılamaz ve bunun için keffâret de yoktur"** derler. Mâlik ve Şâfii'de bu görüştedir.

bölüm: 2

Ø Allah'a itaat etmeyi adayan kimse adağını yerine getirsin

1526- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a itaat etmeyi adayan kimse adağını yerine getirsin, Allah'a isyan etmeyi adayan kimse ise Allah'a isyan etmesin."** (İbn Mâce, Keffare: 16; Nesâî, Eymân ve'n-Nüzûr: 28)

ž Hasan b. ali el Hallâl, Abdullah b. Nümeyr vasıtasıyla Ubeydullah b. Ömer'den, Talha b. Abdulmelik el Eylî'den, Kâsım b. Muhammed'den, Âişe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih olup Yahya b. ebî Kesîr, Kâsım b. Muhammed'den rivâyet etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Mâlik ve Şâfii bu görüşte olup derler ki: Allah'a isyan etmezse onda yemin keffâreti gerekmez. Adak Allah'a isyanda olursa o başka.

bölüm: 3

Ø elde edemeyeceği mÂlik olmadığı şeyi adayanın adağı yoktur

1527- Sabit b. Dahhak (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kulun bir Müslüman'ın elde edemeyeceği bir şeyi adaması yoktur, yani; mümkün olmayan şeyler adanmaz."** (İbn Mâce, Keffare: 16; Müslim, Nüzür: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 4

Ø adı konulmayan tesbit edilemeyen adağın keffâreti yemin keffâretidir

1528- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Adını anmadan adak adayana yemin keffâreti gereklidir."** (Ebû Dâvûd, Eyman: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 5

Ø yemin ettiği şeyden daha hayırlısını gören ona dönmelidir

1529- Abdurrahman b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Abdurrahman! İdarecilik isteme, istediğin halde böyle bir işin başına geçersen ağır sorumluluklarla baş başa ve kendi haline yalnız bırakılırsın. Eğer idarecilik sana istemeden verilirse bu işte sana yardım edilir yalnız kalmazsın. Bir şey üzerine yemin ederde başka bir şeyi ondan daha hayırlı görürsen onu yap ve yemininin keffaretini öde."** (Ebû Dâvûd, Haraç: 2; Nesâî, Eyman: 14)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Câbir, Adiyy b. Hatîm, Ebû'd Derdâ, Enes, Âişe, Abdullah b. Amr, Ebû Hüreyre, Ümmü Seleme ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdurrahman b. Semure hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø yemini bozmadan keffâret ödemek

1530- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim bir şeyi yapmamaya veya yapmaya yemin ederse sonra da yeminini bozmayı daha hayırlı bulursa yeminin yerine keffâret ödesin ve yemin ettiği şeyi yapsın."** (Müslim, Eyman: 3; Nesai, Eyman: 14)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yemini bozmadan önce keffâret ödemek caizdir. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise şöyle derler: Yeminini bozduktan sonra keffâret ödemesi daha uygundur demektedirler. **Sûfyân es Sevrî diyor ki:** Yemini bozduktan sonra keffâret ödemesi bana göre daha hoştur. Yemini bozmadan önce keffaretini öderse bu da yeterlidir.

bölüm: 7

Ø "inşaallah" diyerek yemin eden yeminini bozsa bozmuş sayılmaz

1531- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim bir şeye yemin ederse ve inşallah derse isterse o şeyi yapar isterse yapmaz yeminini bozmuş sayılmaz."** (Ebû Dâvûd: Eyman: 9; Nesâî, Eyman: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasendir. Ubeydullah b. Ömer'den ve daha başkaları bu hadisi Nafi' vasıtasıyla İbn Ömer'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Aynı şekilde Sâlim ve İbn Ömer'den de mevkuf olarak rivâyet edilmiştir. Eyyûb es Sahtiyani'den başka bu hadisi merfu rivâyet eden kimse tanımıyoruz. **İsmail b. İbrahim diyor ki:** Eyyûb bu hadisi bazen merfu bazen de mevkuf olarak rivâyet ederdi. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup istisna yani inşallah sözü yaptığı yemine bitişik olursa yeminini bozmuş sayılmaz. Sûfyân es Sevrî, Evzâî,

Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

1532- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Her kim yemin eder ve yemininden sonra inşallah derse o şeyi yapsa bile yeminini bozmuş sayılmaz."** (Müslim, Eyman: 5; İbn Mâce, Keffarat: 6)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sorduğumda şöyle dedi: Bu hadisin rivâyetinde yanlışlık vardır. Abdurrezak bu hadiste yanılarak Ma'mer'in, İbn Tavûs'tan, babasından, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği şu hadisten kısaltmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Dâvûd'un oğlu Süleyman (a.s), Allah'a yemin olsun ki bu gece yetmiş hanımımı da dolaşacağım ve her biri de bir erkek çocuk dünyaya getirecek dedi ve kadınlarla birer birer beraber oldu. Fakat kadınlardan hiçbiri doğurmadı sadece bir kadın yarım çocuk doğurdu. Rasûlullah (s.a.v.), Süleyman inşallah demiş olsaydı dediği gibi olacaktı buyurdu.

Abdurrezzak bu hadisi, Ma'mer'den, İbn Tavûs'tan, babasından uzun bir şekilde naklederek **"yetmiş kadını"** demiştir. Bu hadis değişik şekilde Ebû Hüreyre'den de rivâyet edilmiştir ki şöyle başlar: **"Dâvûd oğlu Süleyman Allah'a yemin olsun ki bu gece yetmiş kadını dolaşacağım…"** dedi.

bölüm: 8

Ø Allah'tan başkası adına yemin edilemez

1533- Sâlim'in babası Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ömer, babam hakkı için babam adına derken Rasûlullah (s.a.v.) onun bu sözünü işitti ve şöyle buyurdu: Allah atalarınız adına yemin etmekten sizi yasaklıyor. Bunun üzerine Ömer bundan sonra ne kendi sözüm olarak nede bir başkasından naklederek baba adına yemin etmedim. Bu sözü ağzıma almadım."** (Müslim, Eyman 1; İbn Mâce, Keffare: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sabit b. Dahhâk, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Kuteyle ve Abdurrahman b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Tirmizî: Ebû Ubeyd diyor ki: Hadiste geçen **"Vela Âsiran"** kelimesinin anlamı onu başkasından da nakletmedim yani başkasının sözü olsa bile dilime almadım.

1534- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: Ömer bir kâfilede iken ve babası adına yemin edip dururken Rasûlullah (s.a.v.) ona ulaştı ve şöyle buyurdu: **"Allah atalarınız adına yemin etmekten sizi yasaklıyor. Bundan böyle yemin edecek kimse ya Allah adına yemin etsin veya sussun."** (Müslim, Eyman: 1; İbn Mâce, Keffare: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1535- Sa'd b. Ubeyde (r.a.)'den rivâyete göre, İbn Ömer bir adamın **"Ka'be'ye yemin olsun ki hayır"** dediğimi işitince şöyle dedi: **"Allah'tan başkası adına yemin edilmez. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: Kim Allah'tan başkası adına yemin ederse kafir veya müşrik olmuş olur."** (Müslim, Eyman: 1; Ebû Dâvûd, Eyman: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis bazı ilim adamlarınca şöyle tefsir edilmiştir: **"Kafir veya müşrik olmuş olur."** Sözü hükmü ağırlaştırmak için söylenmiştir. İbn Ömer hadisi buna delildir. Çünkü o hadiste: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'in babam için babam adına diyerek yemin ettiğini duyunca Allah sizi bu tür yeminlerden de yasakladı"** buyurmuştur. Yine aynı şekilde Ebû Hüreyre tarafından rivâyet edilen: **"Kim yemininde lat ve uzza hakkı için derse hemen lailahe illallah desin"** hadiste buna delil olabilir.

Tirmizî: Bu hadis Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edilen **"Riya şirktir"** hadisine de benzer. İlim

adamlarından bazıları (18 Kehf: 110. ayet)'inde geçen **"Vela yüşrik"** kelimesini **"Gösteriş yapmamak"** şeklinde yorumlanmıştır.

bölüm: 9

Ø yemin ettiği şeye gücü yetmeyen kimse ne yapmalı?

1536- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Dedi ki: Bir kadın Ka'be'ye yürüyerek gitmeyi adadı bu adamanın durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e soruldu da buyurdular ki: **"Allah'ın o kadının yürüyerek Ka'be'ye gitmesine ihtiyacı yoktur. Emredin ona binite binsin ve Ka'be'ye öylece gitsin."** (Ebû Dâvûd, Eyman, 19; Müslim, Nüzür: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup derler ki: **"Bir kadın yürümeyi adarsa bir binite binsin ve bir koyun kurban etsin."**

1537- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) iki oğlu ile koltuklanarak götürülen bir ihtiyara rastladı ne oluyor buna, nesi var? Diye sordu. Dediler ki: Yürüyerek hacca gitmeyi adamış; bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: Allah'ın bu kimsenin kendisine işkence etmesine ihtiyacı yoktur. Enes: Rasûlullah (s.a.v.) ona bir binite binmesini emretti."** (Ebû Dâvûd, Eyman: 19; Müslim, Nüzür: 4)

ž Muhammed b. Müsenna, İbn ebî Adiyy vasıtasıyla Humeyd'den, Enes'den; Rasûlullah (s.a.v.)'in bir kişi gördüğünü rivâyet ederek bu hadisin benzerini aktardı. Bu hadis sahihtir.

bölüm: 10

Ø nezir cimri insanlardan mal çıkarma modelidir

1538- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Nezir ve adak denilen şeyi yapmayın çünkü; kaderden bir şeyi değiştirmez; Cimri olanın elinden mal çıkarılmış olur."** (Müslim, Nüzür: 2; İbn Mâce, Keffare: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Nezr'i hoş karşılamazlar. Abdullah b. Mübarek; gerek Allah'a kulluk gerekse Allah'a isyan etmekte nezretmenin hoş olmayışı hakkında şöyle diyor: Bir kimse Allah'a kulluk konusunda nezir yapar ve nezrini de yerine getirirse bu hususta kendisi sevap kazanır nezretmesi hoş olmasada…

bölüm: 11

Ø nezir (adak) mutlaka yerine getirilmesi gerekir

1539- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. **"Ey Allah'ın Rasülû! dedim. Cahiliyye döneminde mescidi haramda bir gün itikaf yapmayı nezir etmiştim ne yapmalıyım? Rasûlullah (s.a.v.): Nezrini yerine getir"** buyurdu. (Müslim, Eyman: 7; Ebû Dâvûd, Eyman: 25)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer hadisi hasen sahihtir.Bazı ilim adamları bu hadise göre uygulama yapıp şöyle derler: **"Müslüman olan bir kimsenin üzerinde cahiliyye döneminden kalma Allah'a itaat ve kulluk olabilecek bir nezri varsa onu hemen yerine getirmelidir."** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise oruçsuz itikaf olmaz diyorlar. Diğer bazı ilim adamları ise itikafı nezreden kimse oruç tutmayı da nezretmedikçe oruç tutması lazım gelmez diyorlar ve yukarıdaki Ömer'in

hadisini delil getiriyorlar. Şöyle ki: Ömer cahiliyye döneminde bir gece itikafa girmeyi nezretmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'de nezrini yerine getirmeyi emretmiş ayrıca oruç tutmasını emretmemişti. Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

bölüm: 12

Ø Rasûlullah (s.a.v.) nasıl yemin ederdi

1540- Sâlim b. Abdullah (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), çoğu kere şu yemini kullanırdı: **"Kalbleri halden hale değiştirene yemin ederim ki hayır."** (Ebû Dâvûd, Eyman: 9; İbn Mâce, Kaffare: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø köleyi hürriyetine kavuşturanın sevâbı

1541- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den dinlemiştim şöyle buyuruyordu: **"Her kim mü'min bir köleyi hürriyetine kavuşturursa o kölenin her bir organı karşılığında onun bir organını hatta o kölenin tenasül uzvu karşılığında o kimsenin tenasül uzvunu ateşten kurtarır."** (Buhârî, Itk: 1; Müslim, Itk: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Amr b. Abese, İbn Abbâs, Vasile b. Eskâ, Ebû Umâme, Ukbe b. Âmir ve Ka'b b. Mürre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekilde hasen sahih garibtir.

İbn'ül Hâd'ın adı: Yezîd b. Abdullah b. Üsâme b. Hâd olup Medîneli güvenilir bir kimsedir. Kendisinden Mâlik b. Enes ve pek çok ilim adamı hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 14

Ø hizmetçi cariyeyi tokatlayan kimseye Rasûlullah (s.a.v.), ne dedi?

1542- Süveyd b. Mukarrin el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Biz yedi kardeş idik ve sadece bir hizmetçimiz vardı, kardeşlerimden birinin onu tokatlaması üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu hürriyetine kavuşturmamızı bize emretti."** (Müslim, Eyman: 8; Ebû Dâvûd, Edep: 123)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. pek çok kişi bu hadisi Husayn b. Abdurrahman'dan rivâyet etmiştir. Bazı râvîler bu hadiste **"Cariyenin yüzüne tokat vurdu"** demektedirler.

bölüm: 15

Ø islamdan başka bir milletten olmaya yemin eden kimsenin durumu

1543- Sabit b. Dahhâk (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim İslam dininden ve milletinden başka bir dinden olmak üzere yalan yere yemin ederse o kimse o söylediği din sahibi gibidir."** (Buhârî, Eyman: 7; İbn Mâce, Keffare: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: Bir kimse İslamın dışında bir din ve sistem adına yemin ederse yani Yahudi ve Hıristiyan olmaya veya yapacağı şeyi yaptığı takdirde büyük bir günah işlemiş olur ve böyle bir şey için de keffâret gerekmez derler. Medînelilerin görüşü budur. Mâlik b. Enes ve Ebû Ubeyd'te aynı görüştedir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin döneminden ve başkalarından bazı ilim adamları ise böyle bir durumda o kişiye yemin keffâreti gerekir demektedirler.

Sûfyân, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

bölüm: 16

Ø zor şeyleri nezredip beceremeyen kimseye Rasûlullah (s.a.v.), ne dedi?

1544- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Dedim: Kız kardeşim Ka'be'ye yalınayak ve başı çıplak olarak gitmeyi nezretti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kız kardeşinin kendine zulmetmesiyle Allah ona sevap yazacak değildir. Bir binite binsin başını örtsün ve üç gün oruç tutsun"** buyurdular. (Müslim, Nüzür: 4; Ebû Dâvûd, Eyman: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen olup ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

bölüm: 17

Ø put ve heykeller adına yemin eden ne yapmalı?

1545- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim yemin eder ve yemininde lat ve uzza adına derse hemencecik Lailahe illallah desin. Her kim de gel kumar oynayalım derse hemen sadaka versin."** (Müslim, Eyman: 2 Ebû Dâvûd, Eyman: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû'l Muğıre Hımıslı olup Havlanî'dir. İsmi Abdulkuddûs b. Haccac'tır.

bölüm: 18

Ø ölen kimsenin nezir borcu varsa ne yapmalı?

1546- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Sa'd b. Ubâde, annesinin üzerinde bulunan ve ödeyemeden vefat ettiği bir nezr hakkında Rasûlullah (s.a.v.)'den fetva sorunca; Rasûlullah (s.a.v.): **"Onun yerine o borcunu sen yerine getiriver"** buyurdular. (Müslim, Nezr: 1; İbn Mâce, Keffare: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø köleyi hürriyetine kavuşturmanın değeri ve kıymeti

1547- Ebû Umâme (r.a.) ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından daha başkalarından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herhangi bir Müslüman kimse Müslüman bir köleyi hürriyetine kavuşturur ise o köle o kimsenin ateşten kurtuluşuna sebep olur. Kölenin her organı onun bir organını ateşten kurtarır. Herhangi bir Müslüman kişi iki Müslüman kadın köleyi hürriyetine kavuşturur ise o iki kadın, o hürriyetine kavuşturan kimsenin ateşten kurtuluşuna sebep olur. Onların her bir organı o kimsenin bir organını ateşten kurtarmış olur. Herhangi bir Müslüman kadın Müslüman kadın köleyi hürriyetine kavuşturursa kendisinin ateşten kurtuluşuna sebep olur. O cariyenin her bir organı onun her bir organını ateşten kurtarır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Tirmizî: Bu hadis erkek köleyi hürriyetine kavuşturmanın cariyeyi hürriyetine kavuşturmaktan

daha değerli olduğunu gösteriyor. Hadiste anlatıldığı şekilde bu hadis tüm geldiği şekillerde sahihtir.

22: siyer BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø savaş başlamazdan önce islama davet etmek gerekir

1548- Ebû'l Bahterî (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Selman-ı Farisî'nin komutanı olduğu islam ordularından biri İran kalelerinden birini kuşattı, Askerler, Selman'a: Ey Ebû Abdullah onlara karşı taarruza geçmeyecek miyiz? Dediler.

Selman; bırakın beni Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim gibi ben onları İslam'a davet edeyim dedi ve muhasara altındaki kalenin içindeki insanlara gelerek şöyle konuştu: Ben de sizin gibi bir insanım ve İranlıyım, Arap olan şu askerlerin bana itaat ettiklerini görüyorsunuz. Eğer Müslüman olursanız bizim gibi aynı haklara sahip olacak aynı mesuliyetleri yükleneceksiniz. Eğer dininiz üzere kalmakta ısrar ederseniz boyunlarınız eğilmiş olarak bize cizye verin sizi dininiz üzere bırakalım bizim idaremiz altında yaşayın… Selman; Farsça olarak onlara şöyle konuşmasını sürdürdü: Hiçbir yönden üstün övülen kişiler değilsiniz. Eğer tüm bu tekliflerimizi kabul etmez iseniz her toplum gibi sizinle de savaşacağız…

Onlar da: Biz cizye vermeyiz ve sizinle savaşacağız dediler. bunun üzerine askerler Selman'a: haydi artık taarruz etmeyelim mi? Dediler. Selman hayır dedi. Muhasara altındakileri üç gün davet ettikten sonra askerlere taarruz ediniz emrini verdi. Bunun üzerine biz de taarruz ettik ve sonunda kaleyi fethettik. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 82)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde, Numân b. Mukarrin, İbn Ömer, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet etmiştir.

Selman hadisini sadece Atâ b. Sâib rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed'den işittim diyordu ki: Ebûl Bahterî, Ali'ye ulaşmadığı için Selman'a da ulaşmamıştır; çünkü Selman, Ali'den önce vefat etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup kafirleri savaştan önce İslam'a davet etmeyi öngörmüşlerdir. İshâk b. İbrahim'in görüşü budur ve şöyle der: **"Savaştan önce davet yapılırsa bu güzel olur ve İslam askerlerinin heybetini artırır."** Bazı ilim adamları ise "Bugün için davete gerek yoktur." Ahmed diyor ki: Bugün İslam'dan haberi olmayan ve davet edilmesi gereken bir kimsenin var olduğunu bilmiyorum. Şâfii diyor ki: Düşman, İslam'a davet edilmeden savaşa başlanmaz. düşman orduları buna fırsat vermedikleri ve savaş için acele ettikleri zaman davetin kendilerine ulaşmış olduğu kabul edilir.

bölüm: 2

Ø ezan işitilen ve mescid görülen yere savaş açılmaz

1549- İbn Isam el Müzenî (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, ki Peygamberle sohbet eden birisidir, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir ordu ve akıncı birliği göndereceğinde onlara şöyle derdi: Savaş için gittiğiniz bölgede bir mescid görürseniz ve ezan sesi işitirseniz o bölge halkından kimseyi öldürmeyin."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 91)

ž **Tirmizî:** İbn Uyeyne hadisi garibtir.

bölüm: 3

Ø gece baskınları ve akınlar

1550- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'e savaş için çıktı ve geceleyin oraya vardı. Bir topluma geceleyin varırsa oraya baskın yapmaz sabah olmasını beklerdi. Sabah olunca Yahudiler ellerinde sepetleri ve tarım aletleriyle kalelerinden çıktılar. Karşılarında İslam ordusunu görünce vallahi güçlü ve yeterli ordusuyla Muhammed! Ordusu beş bölümden oluşan Muhammed dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allahû ekber Hayber mutlaka yıkılıp elimize geçecektir. Biz İslam askerleri bir toplumun memleketine girersek uyarılan o kafirlerin sabahı çok kötü olur."** (Müslim, Cihâd ve Siyer: 1; Buhârî, Cihâd ve Siyer: 129)

1551- Ebû Talha (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir topluma karşı üstün gelip muzaffer olunca onların topraklarında üç gün kalırdı."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 122)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. aynı şekilde Humeyd'in, Enes'den rivâyet ettiği (1550) nolu hadiste hasen sahihtir.

İlim adamlarından bir kısmı gece baskını ve akınlar yapılabileceğine izin vermişlerdir. Bazıları ise gece baskını ve akın yapmayı hoş görmezler. Ahmed ve İshâk diyor ki: Düşmana geceleyin baskın yapılmasında bir sakınca yoktur derler.

Hadiste geçen **"Vafaka Muhammedün el hamîse"** sözünün anlamı **"Muhammed'in tam teşkilatlı ordusu"** demektir.

bölüm: 4

Ø savaşta yakıp yıkma var mıdır?

1552- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), nadîr oğullarının hurmalarının kesilmesi ve yakılmasını emretti, o yakılan hurmalık Büveyre hurmalığı idi. Bunun üzerine Allah, Haşr sûresi 5. ayetini indirdi. (Onların hurma ağaçlarından her ne kestiyseniz veya kökleri üzerinde her ne bıraktıysanız hepsi Allah'ın izniyle olmuştur…) (Müslim, Cihâd: 10; İbn Mâce, Cihâd: 31)

ž **Tirmizî:** Bu konuda ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarından bir kısmın uygulaması bu hadise göre olup ağaçların kesilmesi ve kalelerin yıkılmasında bir sakınca görmezler. Kimi ilim adamları da bunu hoş karşılamaz. Evzâî bu görüşte olup şöyle der: Ebû Bekir meyve veren ağacın kesilmesini ve binaların yıkılmasını yasakladı kendisinden sonraki Müslümanlar da aynı şekilde uyguladılar.

Şâfii der ki: Düşman topraklarında gerektiği şekilde yakıp yıkmakta ve meyveleri koparmakta bir sakınca yoktur.

Ahmed der ki: Bazı stratejik durumlarda bu belki de kaçınılmaz olacaktır. Fakat boş ve manasız yere yakılıp yıkılmaz.

İshâk ise şöyle der: Yakıp yıkmak düşmanı yıldırıp korkutacaksa bu sünnettir.

bölüm: 5

Ø ganimetler islam ümmetine helal kılınmıştır

1553- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Allah beni Peygamberlerden veya ümmetimi diğer ümmetlerden üstün ve değerli kılıp ganimeti de bize helal saymıştır.”** (Müslim, Mesacid: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Zerr, Abdullah b. Amr, Ebû Musa, İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Umâme hadisi hasen sahihtir.

Seyyar: Muaviye oğullarının azâdlısı Seyyar’dır. Süleyman et Teymî ve Abdullah b. Bahîr ve pek çok kimse kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

Ali b. Hucr, İsmail b. Cafer vasıtasıyla A’lâ b. Abdurrahman’dan babasından ve Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiklerine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Altı konuda diğer Peygamberlerden üstün ve değerli kılındım: “1- Cevamiul Kelim = az sözcükte çok mana ifade etme kabiliyeti” bana verildi. 2- Düşmanların kaplerine Allah tarafından korku salınması sebebiyle daima savaşlarda galip geldim. 3- Ganimet malları ümmetler içersinde sadece bana helal kılındı. 4- Yeryüzünün tamamı benim için mescid ve tertemiz kılındı. 5- Tek bir topluma değil tüm insanlığa gönderildim. 6- Peygamberlik benimle son buldu ben son peygamberim. (Müslim, Mesacid: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø ganimet malları hem asker hemde binitine verilir mi?

1554- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), ganimet mallarını dağıtırken at için iki hisse asker için bir hisse ayırdı.”** (İbn Mâce, Cihâd: 36; Ebû Dâvûd, Cihâd;143)

ž Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî yoluyla Süleym b. Ahzar’dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Mücemmî’ b. Cariye, İbn Abbâs, Ebû Amre ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, Evzâî, Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **“Atlı mücahide üç hisse verilir, iki hissesi atına bir hissesi kendisine. Piyade olarak savaşa katılana ise tek hisse verilir.”**

bölüm: 7

Ø yolculuk ve askerî birliklerde sayı kaç olmalı?

1555- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yolculuk yapmakta arkadaşların en hayırlı sayıda olanı dört kişidir. Müfrezelerin en hayırlı ve ideal olanı dört yüz kişilik olanıdır.” Orduların hayırlısı dört bin kişilik olanıdır. Oniki bin kişilik ordunun mağlub olması azlıktan dolayı değildir.** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 81; Dârimî, Siyer: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Cerir b. Hazim’den başka pek çok kişi müsned olarak rivâyet etmemiştir. Aynı hadis Zührî vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)’den mürsel olarak rivâyet edilmektedir. Yine bu hadisi Habban b. Ali el Anezî; Ukayl’den, Zührî’den, Ubeydullah b. Abdullah’tan, İbn Abbâs’tan rivâyet etmiştir. Leys b. Sa’d; yine bu hadisi Ukayl’den ve Zührî’den mürsel olarak rivâyet etmektedir.

bölüm: 8

Ø savaşa katılan kadınlara da ganimet malından hisse ayrılır mI?

1556- Yezîd b. Hürmüz (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Necdet el Harurî, İbn Abbâs’a mektup yazıp Rasûlullah (s.a.v.)’in savaşta kadınlara yer ayırıp

ayırmadığını ve onlara ganimetten bir pay verip vermediğini sormuştu. İbn Abbâs bu mektuba şu cevabı yazdı: Bana mektup yazarak Rasûlullah (s.a.v.)'in kadınları savaşa iştirak ettirip ettirmediğini soruyorsun? Rasûlullah (s.a.v.) kadınlardan da bir kısmını savaşa iştirak ettirirdi. Onlarda yaralıları tedavi ederlerdi. Ganimet mallarından da az miktar alırlardı. Onlara belli bir hisse takdir etmemişti. (Müslim, Cihâd: 48; Ebû Dâvûd, Cihâd: 141)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ümmü Atıyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii de aynı görüştedir. Bazı âlimlerde kadına ve çocuğa da hisse verilir derler. Evzâî bunlardandır. Evzâî der ki: Peygamber (s.a.v.), Hayber'de çocuklara da hisse ayırmıştır. Müslümanların imamları ve idarecileri de harb bölgesinde doğan her çocuğa da bir hisse ayırmışlardır. Yine Evzâî şöyle devam eder: Peygamber (s.a.v.), Hayber'de kadınlara da hisse ayırmış olup bundan sonra da Müslümanların uygulaması hep böyle olagelmiştir. Aynı şekilde Ali b. Haşrem İsa b. Yunus vasıtasıyla Evzâî'den böylece bize aktarmışlardır. Hadiste geçen **"Yuhzeyne minel ganimeti"** sözünün manası ganimetten kendilerine bir şeyler verilirdi demektir.

bölüm: 9

Ø savaşa katılan köleye ganimetten hisse verilir mi?

1557- Âb-ıl Lahm'ın azâdlı kölesi Umeyr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Efendilerimle birlikte Hayber gazvesinde bulundum. Benim hakkımda Rasûlullah (s.a.v.) ile konuştular ve ona benim köle olduğumu söylediler. Rasûlullah (s.a.v.) emretti de kılıç kuşandım birde baktım ki yaşımın küçük boyumun kısa olmasıyla kılıç yerde sürünüyor. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana bazı hurda eşyalar verilmesini emretti sonra ben Rasûlullah (s.a.v.)'e akıl hastalarını okuyup tedavi ettiğim bir muska gösterdim. Oda ondan bazı bölümlerini atıp bazı bölümlerini tutmamı bana emretti. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 141; Müslim, Cihâd: 48)

ž Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup köleye hisse verilmez ancak bahşiş olarak bir şeylerle, kölenin gönlü alınmış olur. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 10

Ø müslümanlarla birlikte savaşa katılan zimmîye ganimetten pay verilir mi?

1558- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gazası için çıktı Harretül Veber denilen yere vardığında müşriklerden cesaret ve bahadırlığı ile tanınan bir adam kendilerine katıldı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Allah'a ve Rasûlüne inanıyor musun? deyince adam hayır dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de: O halde geri dön bir müşrikten yardım isteyecek değilim buyurdular. (Müslim, Cihâd: 51; Ebû Dâvûd, Cihâd: 142)

ž Bu hadis geçen şeklinden daha uzundur.

Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: **"Müslümanlarla beraber düşmana karşı savaşsalar bile zimmilere ganimet malından hisse verilmez.** Bazı ilim adamları ise: **"Müslümanlarla birlikte savaşa katıldıkları durumda kendilerine hisse verilebilir"** derler.

Zührî'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) kendisiyle beraber savaşan Yahudiden bir guruba ganimetten hisse ayrılmıştı. Bunu bu şekilde bize Kuteybe b. Saîd, Abdulvaris b. Saîd vasıtasıyla Urve b. Sabit'den ve Zührî'den böylece rivâyet etmiş olup bu hadis hasen garibtir.

1559- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Eş'arîlerden bir gurupla birlikte Hayber'e, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim. Bize de Hayber'i fethedenlerle beraber ganimet mallarından bir hisse vermişti."** (Buhârî, Meğazi: 40; Ebû Dâvûd, Cihâd: 140)

ž Bu hadis hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Evzâî diyor ki: Her kim, savaşa katılan asker ve binitlerine ganimet dağıtımı yapılmazdan önce Müslümanlara katılırsa ona da ganimetten hisse verilir.

Büreyd: Ebû Büreyde diye künyelenir. Güvenilir bir kimsedir. Kendisinden Sûfyân es Sevrî, İbn Uyeyne ve başkaları hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 11

Ø mecûsîlerin kullandıkları kaplar müslümanlar tarafından kullanılabilir mi?

1560- Ebû Sa'lebe el Huşenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e Mecusilerin kullandıkları çömlek ve tencerelerden soruldu da Onları tertemiz yıkayın sonra onlarda yemek pişirin buyurdu ve köpek dişi olan yırtıcı hayvanların etlerini yemeği yasakladı."** (Buhârî, Zebaih: 14; Ebû Dâvûd, Et'ıme: 32)

ž Bu hadis başka şekilde Ebû Sa'lebe'den rivâyet edilmiştir. Ebû İdris el Havlanî'de Ebû Sa'lebe'den rivâyet ediyor. Ebû İdris el Havlanî'de Ebû Sa'lebe'den hadis işitmemiştir fakat bu hadisi Ebû Esma ve Ebû Sa'lebe'den rivâyet etmiştir.

Hennâd İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Hayve b. Şüreyh'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Rabia b. Yezîd ed Dımışkî'den işittim şöyle diyordu: Ebû İdris el Havlanî, Aizullah b. Ubeydullah'tan bize haber vermiştir. Ebû Sa'lebe el Huşenî'den şöyle söylediğini işittim: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek: Biz ehli kitap dediğimiz insanların memleketlerinde bulunur onların kaplarından yeriz."** Bunun üzerine buyurdular ki: Başka kap bulursanız onların kaplarından yemeyin başka kap bulamazsanız o kapları yıkayın ve onlardan yemek yeyin.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø ganimet malından verilen ilave hisse (nefl)

1561- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) ordudan bir müfrezeyi önden gönderirdi, onlarda düşman kuvvetlerine saldırıp bir ganimet elde ettikleri zaman o ganimetin beşte biri çıkarıldıktan sonra kalanın dörtte biri o müfrezeye ait olurdu, kalan dörtte üçe ise diğer askerler de ortak olurlardı savaş bittikten sonra yine bir müfreze düşman kuvvetlerine saldırıp yine bir şeyler elde ederse bu sefer elde ettiklerinin beşte biri ayrıldıktan sonra kalanın üçte biri müfrezeye geri kalana ise tüm ordudaki askerler ortak olurlardı. Bu; teşvik için böyle yapılırdı."** (İbn Mâce, Cihâd: 35; Dârimî, Cihâd: 42)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Habib b. Mesleme, Ma'n b. Yezîd İbn Ömer ve Seleme b. Ekvâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ubâde hadisi hasendir. Bu hadis Ebû Sellam vasıtasıyla ismi belirtilmeyen bir adamdan rivâyet edilmiştir.

Hennâd, Ebû'z Zinad vasıtasıyla babasından Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, İbn Abbâs'tan

rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bedr günü kılıcı Zülfikarı nefel olarak yani ganimet taksimi dışında fazladan olarak almıştı ki bu kılıç Uhud günü hakkında rüya gördüğü kılıçtır.

Bu hadis hasen garibtir. Bu şekliyle sadece İbn ebiz Zinad rivâyetiyle bilmekteyiz.

İlim adamları beşte birden tenfil meselesinde değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Mâlik b. Enes der ki: Rasûlullah (s.a.v.) bütün savaşlarda tenfil yaptığı bana ulaşmadı. Bazı savaşlarda tenfil yaptığını öğrenmiş bulunmaktayım buda ganimetten önce veya sonra devlet başkanının görüşüne göre yaptığı bir uygulamadır.

İbn Mansur ise şöyle diyor: Ahmed'e Peygamber (s.a.v.), beşte biri ayırdıktan sonra dörtte birini nefel olarak verirdi dönüşte ise yine beşte birden sonra kalanın üçte birinin verildiğini söylemiştim de o da şöyle dedi: Beşte biri çıkardıktan sonra geriye kalandan tenfil yapardı ve bu tenfil de bu oranları geçmezdi.

Tirmizî: Bu hadis İbn'ül Müseyyeb'in görüşüne göre beşte birden yapılan tenfildir. İshâk'ta aynı görüştedir.

bölüm: 13

Ø mücahidin öldürdüğü kişinin şahsî eşyası mücahide aittir

1562- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Her kim düşmandan birini öldürür ve bu konuda bir delili olursa onun şahsî eşyası o kimseye ait olur."** (Buhârî, Humus: 18; Müslim, Cihâd: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis biraz uzuncadır. İbn ebî Ömer Sûfyân vasıtasıyla Yahya b. Saîd'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Bu konuda Avf b. Mâlik, Hâlid b. Velid, Enes, Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Muhammed, Ebû Katâde'nin azâd edilmiş kölesidir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Evzâî, Şâfii, Ahmed bunlardandır.

Bazı ilim adamları ise devlet başkanının öldürülen kafirin şahsi eşyasından beşte bir ayırma hakkı vardır derler.

Sevrî: Tenfil şu demektir diyor: "Devlet başkanının kim bir şey elde ederse kendisinin olsun kimde düşmandan birisini öldürürse onun şahsî eşyası onun olsun demesinden ibarettir ki bu caizdir. Bunda beşte bir ayırmak yoktur.

İshâk ise şöyle der: Seleb, yani öldürülenin şahsi eşyası öldüren askerin kendisinindir. Ancak çok miktarda bir şeyler olursa ve devlet başkanı da ondan beşte bir almayı da uygun bulursa bu durumda alınabilir. Ömer b. Hattâb'ın yaptığı gibi.

bölüm: 14

Ø ganimet malların dağıtılmazdan önce alınıp satılmaması

1563- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) taksim edilmeden önce askerlerin birbirlerine hisselerini satmalarını yasakladı."** (Dârimî, Siyer: 36)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir.

bölüm: 15

Ø savaşta esir edilen hamile kadınlarla cinsel ilişki yapılamaz

1564- Irbad b. Sâriye (r.a.)'nin babasından haber verdiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), savaşta elde edilen hamile kadınlara doğum yapıncaya kadar cinsel ilişki kurulmasını yasakladı."** (Dârimî, Cihâd: 38)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Rüfey' b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir. Irbad hadisi garibtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup **Evzâî der ki:** Bir kimse savaş esirlerinden hamile olan bir cariye satın alırsa Ömer'den rivâyet edilen cariyeye doğumunu yapıncaya kadar cinsel ilişki kurulmaz kaidesine göre bu iş böyledir. **Evzâî:** Hür kadınlara gelince iddet beklemeleri emredildiğine dair sünnet

geçerlidir.

Evzâî’nin bu her iki sözünü de Ali b. Haşrem, İsa b. Yunus vasıtasıyla Evzâî’den bana aktarmışlardır.

bölüm: 16

Ø müşriklerin yemeklerinden yenilebilir mi?

1565- Kabîsa b. Hülb (r.a.) babasından aktardığına göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e Hıristiyanların yemeklerinden yemenin durumunu sorduğumda şöyle buyurdu: Herhangi bir yemekten dolayı sakın kalbine bir şüphe düşmesin değilse bu konuda şüphelenen ve aşırı giden Hıristiyanlara benzemiş olursun.”** (İbn Mâce, Cihâd: 26; Buhârî, Zebaih: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. **Mahmûd dedi ki:** Ubeydullah b. Musa, İsrail’den, Simak’den, Kabîsa’dan ve babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. **Yine Mahmûd şöyle diyor:** Vehb b. Cerîr, Şu’be’den, Simak’den, Mürrî b. Katarî’den, Adiyy b. Hatîm’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup ehli kitabın yiyeceklerinden yemeye izin verilmiştir.

bölüm: 17

Ø savaş esirlerinden anne ile çocuk birbirinden ayrılmaz

1566- Ebû Eyyûb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Her kim savaşta elde edilen esirlerden anne ile çocuğunu birbirinden ayırırsa Allah’ta o kimseyi kıyamette sevdiklerinden ayırır.”** (Dârimî, Siyer: 39)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup savaşta elde edilen esirler arasında anneyi çocuğundan çocuğu babasından ve kardeşleri birbirinden ayırmanın hoş olmadığını söylemişlerdir.

bölüm: 18

Ø esirlerin öldürülmesi veya fidye alınarak bırakılması

1567- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cibril kendisine geldi ve şöyle dedi: **“Onları yani ashabını Bedir esirleri hakkında serbest bırak ya öldürülmelerini veya gelecek yıl kendilerinden onlar kadar kimse öldürmek şartıyla fidye almayı tercih etsinler.”** Ashab ta: **“Fidye almayı ve bizden de bir o kadar öldürülmemizi tercih ediyoruz”** dediler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda İbn Mes’ûd, Enes, Ebû Berze, Cübeyr b. Mut’ım’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Sevrî’nin rivâyeti olarak hasen garibtir. Bu hadisin Sevrî’nin rivâyetinden olduğunu sadece İbn ebî Zaide’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Ebû Üsâme, Hişâm’dan, İbn Sirîn’den, Ubeyde’den ve Ali’den de benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

İbn Avn; İbn Sirîn’den, Ubeyde’den, Ali’den mürsel olarak rivâyet ediyor.

Ebû Dâvûd el Haferî’nin adı Ömer b. Sa’d’tır.

1568- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlardan iki kişi karşılığında müşriklerden bir kişiyi serbest bırakmıştı. (Dârimî, Siyer: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Kılâbe’nin amcası Ebû’l Mühelleb’tir. İsmi Abdurrahman b. Amr’dır. Muaviye b. Amr olduğu da söylenmektedir. Ebû Kılâbe’nin ismi Abdullah b. Zeyd el

Cermiy’dir.

Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve sonrakilerden ilim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup devlet başkanının esirlerden dilediğini serbest bırakma dilediğini öldürme dilediğini de fidye mukabili salıverme hakkı vardır. Derler. Bazı ilim adamları ise öldürülmelerini fidye almaya tercih ederler.

Evzâî der ki: Kıtal (Muhammed) sûresi 4. ayetinin Bakara sûresi 191. ayetiyle neshedilip hükmünün kaldırıldığı bize ulaşan bilgiler arasındadır.

Aynı şekilde Hennâd, İbn’ül Mübarek vasıtasıyla Evzâî’den bize hadis rivâyet etmiştir.

İshâk b. Mansur diyor ki: Ahmed’e: Esir alınan kişinin öldürülmesi mi yoksa fidye alınarak salıverilmesi mi sence daha sevimlidir? Diye sordum. **Şöyle cevap verdi:** “Fidye vermeye gücü yeterse bunda bir sakınca yoktur öldürüldüğünde de yine bir sakınca yoktur.” **İshâk diyor ki:** Esirlerin kılıçtan geçirilmesi benim hoşuma gider ama tanınmış biri olursa pek çok kimsenin dikkatini çekmek için gerekenin yapılmasını da severim.

bölüm: 19

Ø savaşta kadın ve çocuklar öldürülmez

1569- İbn Ömer (r.a.)’in haber verdiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in savaşlarının birinde bir kadın öldürülmüş olarak bulundu, Rasûlullah (s.a.v.) bunu çirkin gördü ve kadınlarla çocukların öldürülmesini yasakladı.”** (Dârimî, Siyer: 25; Buhârî, Cihâd: 146)

ž Bu konuda Büreyde, Rebah = Rebah b. er Rabî’ de denilir. Esved b. Seri’ İbn Abbâs ve Sa’b b. Cessâme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise uygundur. Yani çocuk ve kadınların öldürülmesini hoş görmezler. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bunlardandır. Bazı ilim adamları ise geceleyin düşmana baskın yapmaya bu arada kadın ve çocuk öldürülmesine izin vermişlerdir. Ahmed ve İshâk’ın görüşü budur; gece baskın yapmaya izin vermişlerdir.

1570- Sa’b b. Cessâme (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **Ey Allah’ın Rasûlü dedim. Atlarımız müşriklerin kadın ve çocuklarından bir kısmını çiğnedi! Rasûlullah (s.a.v.)’de; Onlar babalarından bir parçadır.”** Buyurdular. (Müslim, Cihâd ve Siyer: 9; Ebû Dâvûd, Cihâd, 111)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø savaşta düşmanlar ateşle yakılarak azâblandırılamaz

1571- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), bir miktar askerle beraber bizi savaş için gönderdi ve Kureyşten falan ve filanı bulursanız onları ateşte yakın buyurdu.”**

Çıkacağımız esnada ise şöyle dedi: Falan ve filanı ateşte yakınız diye emretmiştim fakat ateşle sadece Allah azâb eder, siz onları yakalarsanız öldürünüz. (Buhârî, Cihâd: 148; Dârimî, Siyer: 24)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Hamza b. Amr ve Eslemî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının görüşü de bu hadise göredir. Muhammed b. İshâk bu hadisin senedine Süleyman b. Yesâr ile Ebû Hüreyre arasına bir kimse daha ilave etmiştir. Pek çok kimse Leys’in rivâyeti gibi rivâyet etmektedir. Fakat leys b. Sâd’ın rivâyeti daha sahih ve güzeldir.

bölüm: 21

Ø ganimet mallarına karşı hainlik yapmak

1572- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim kibirden, ganimete hainlik etmekten ve borçlanmaktan uzak olarak ölürse; (şirke düşmez ise) mutlaka Cennete girecektir.”** (İbn Mâce, Sadaka: 12; Dârimî, Büyü: 52)

ž **Bu konuda:** Ebû Hüreyre ve Zeyd b. Hâlid el Cühenî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1573- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kimin ruhu, cesedinden şu üç şeyden uzak olduğu halde ayrılırsa, (şirke düşmemiş ise) mutlaka Cennete girecektir;**

1- Zekatı verilmeyen mal,

2- Ganimet malına hainlik etmek,

3- Borçtan uzak durmak.” (İbn Mâce, Sadaka: 12; Dârimî, Büyü: 52)

ž Saîd değişik bir rivâyette **“zekatı verilmeyen mal”** Ebû Avâne onun yerine **“kibir”** demekte ve hadisin senedinde **“ma’dan”** ı zikretmemektedir. Saîd’in rivâyeti daha sahihtir.

1574- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e falan kimse şehîd oldu denildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Hayır! Ganimet malından aşırdığı bir elbise yüzünden o kişiyi Cehennem’de gördüm.”** sonra şöyle buyurdu: **“Kalk! Ey Ali, Üç sefer şöyle ilan et: Cennete sadece mümin olanlar girecektir.”** (Müslim, İyman: 48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 22

Ø kadınlar da bazı görevler için savaşa katılabilir

1575- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Süleym ve onunla birlikte bazı kadınlarla savaşa katılırdı da onlar su dağıtırlar ve yaralıları tedavi ederlerdi.”** (Müslim, Cihâd: 47; Ebû Dâvûd, Cihâd: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Rübeyyi’ binti Muavviz’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø Müşriklerin hediyeleri kabul edilir mi?

1576- Ali (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Kisra’nın kendisine gönderdiği hediyeyi kabul etmişti. Devlet başkanları kendisine hediye gönderirlerdi de onları kabul ederdi.”** (Ebû Dâvûd, Harac: 33)

ž Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Süveyr b. ebî Fahîte’nin ismi Saîd b. İlâka’dır. Süveyr; Ebû Cehm künyesiyle anılır.

bölüm: 24

Ø müslüman olmayan kimselerden hediye kabul edilir mi?

1577- Iyaz b. Hımar (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e bir adam tarafından bir şey veya bir deve hediye edilmişti de Rasûlullah (s.a.v.), O adama Müslüman oldun mu? Buyurdu, O’da hayır deyince Rasûlullah (s.a.v.), müşriklerin hediyelerini kabul etmem bana yasaklandı buyurdu.”**

(Ebû Dâvûd, Harac: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hadiste geçen **“Zeb’”** kelimesi hediyeler anlamındadır. Rasûlullah (s.a.v.)’den müşriklerin hediyelerini kabul ettiği rivâyet edilmiştir. Bu hadiste ise böyle denmektedir. Muhtemeldir ki önceleri kabul ediyorken sonradan bu yasaklama getirilmiştir.

bölüm: 25

Ø şükür secdesi hangi hallerde yapılır?

1578- Ebû Bekre (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) kendisini sevindiren bir haber aldı mı hemen Allah için secdeye kapanırdı.”** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 162)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir; sadece bu şekilde Bekar b. Abdulaziz’in rivâyetiyle bilmekteyiz. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup şükür secdesi yapılabilir derler. Bekkar b. Abdulaziz b. ebî Bekre Hadis rivâyeti yönünden orta yollu bir kimsedir.

bölüm: 26

Ø emân (güvence) verenin güvencesi geçerlidir

1579- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Kadın bile toplumu için eman verebilir yani Müslümanların faydasına olabilecek şeylerde ve şekilde bazı kimselere güvence verebilir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ümmü Hanî’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Muhammed’e bu hadis hakkında sordum. Bu hadis sahihtir dedi. Kesîr b. Zeyd, Velîd b. Rebah’tan hadis işitmiştir. Velid b. Rebah’ta Ebû Hüreyre’den hadis işitmiştir. Velid hadis rivâyet yönünden orta yollu birisidir.

Ebû Velîd ed Dımışkî, Velid b. Müslim’den naklederek İbn ebî Zi’b.’den Saîd el Makburî’den, Ukeyl b. ebî Tâlib, azâd edilmiş kölesi Ebû Mürre’den, Ümmü Hanî’den rivâyet ederek şöyle demiştir: “Kocamın akrabalarından iki kişiye eman verdim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Senin eman = güvence verdiğin kimselere bizde eman verdik.”**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Kadının eman vermesi de geçerlidir, derler.

Ahmed ve İshâk aynı görüşte olup kadın ve kölenin eman vermesini geçerli görürler. Bu hadis değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Ebû Mürre=Akîl b. ebî Tâlib’in azâdlı kölesidir. Ümmü Hani’nin de azatlı kölesi olduğu da söylenir, ismi; Yezîd’tir.

Ömer b. Hattâb’tan rivâyet edildiğine göre kölenin eman vermesi de geçerlidir. Ali b. ebî Tâlib ve Abdullah b. Amr’dan rivâyet edildiğine göre: **“Müslümanların zimmeti** (emanet) **alması ve emaneti koruması birdir, en aşağı konumda olanı bile bu zimmeti temsil eder.”**

Tirmizî: İlim adamlarına göre bu hadisin manası Müslümanlardan birinin verdiği eman = güvence hepsi için geçerlidir. Yani hepsi vermiş gibidir.

bölüm: 27

Ø verilen söz ve yapılan anlaşmalara mutlaka uyulmalıdır

1580- Süleym b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle diyordu: Muaviye ile Rumlar arasında bir sözleşme vardı. Muaviye bu anlaşma süresi bitmeden önce Rumların ülkesine doğru yola çıkmıştı. Anlaşma süresi sona erince onlara baskın yapacak ve onlarla savaşacaktı, derken; Allahû ekber, hayret size hıyanet değil sözünüzde durmanız gerekir diyerek atın üzerinde veya binitin üzerinde birisi çıkageldi. Bir de baktılar ki bu adam Amr b. Abese imiş Muaviye bu meseleyi kendisine sorunca şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu:

“Kimin herhangi bir toplumla arasında bir anlaşma varsa süresi sona erinceye kadar, yada karşılıklı olarak anlaşmayı vaktinden önce bozduklarını birbirlerine bildirmeden önce bu bağı ne yeniden bağlasın ne de çözsün.” Bunun üzerine Muaviye seferden geri döndü. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 152)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 28

Ø verdiği sözde durmayanlara kıyamette bir sancak dikilir

1581- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Her sözünde durmayan kimse için kıyamet gününde bir sancak dikilecektir.”** (Müslim, Cihâd: 4; Ebû Dâvûd, Cihâd: 150)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Abdullah b. Mes’ûd, Ebû Saîd el Hudrî ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed’e; Süveyd’in Ebû İshâk’tan, Umâra b. Umeyr’den ve Ali’den rivâyet ettiği **“Her sözünde durmayan kimse için bir sancak dikilecektir.”** Hadis hakkında sordum da şu cevabı verdi: **“Bu hadisin merfu olarak rivâyet edildiğini bilmiyorum.”**

bölüm: 29

Ø hendek savaşında Sa’d b. Muâz’ın düşman güçlerine karşı tavrı

1582- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hendek savaşında Sa’d b. Muâz yaralanmış ve kol damarlarından biri kopmuştu da Rasûlullah (s.a.v.) onu ateşle dağlayarak tedavi etmişti, Sa’d’ın kolu şişmişti. Sonra kanı tekrar bıraktı sonra tekrar dağlayarak tedavi etti fakat eli yine şişmişti Sa’d bu durumu görünce şöyle dedi: **“Allah’ım, beni Kurayza’ya karşı yüzümü güldürmeden canımı alma.”** Bunun üzerine Sa’d’ın damarından akan kan kesildi, Kurayza oğulları onun hükmüne uymak üzere gelinceye kadar hiçbir damla akmadı sonra Rasûlullah (s.a.v.) kendisine haber gönderdi o da şöyle hüküm verdi: **“Erkeklerin öldürülmeleri kadınların sağ bırakılarak Müslümanların kendilerinden çeşitli hizmetlerde yararlanmaları.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Bunlar hakkında Allah’ın hükmüne isabet ettin”** buyurdu. Bunlar dört yüz kişiydiler bunların öldürülme işlemleri bitirilince Sa’d’ın damarı patladı ve kan kaybından öldü. (Ebû Dâvûd, Tıp: 7; İbn Mâce, Tıp: 24)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Atıyye el Kurazî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1583- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Müşriklerin yaşlılarını öldürün genç çocukların hayatlarını bağışlayın.” (Ebû Dâvûd, Cihâd: 111)

Şerh: *Sakal ve bıyığı bitmemiş çocuk demektir*

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

Haccac b. Ertae, Katâde’den bir benzerini rivâyet etmiştir.

1584- Atıyye el Kurazî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Kurayza savaşı günü Rasûlullah (s.a.v.)’e gösterildik sakal ve bıyığı olanı**

öldürüyor, sakal ve bıyığı çıkmayanı serbest bırakıyordu. Ben sakal ve bıyığı çıkmamış olanlardandım da beni serbest bırakmıştı.” (Ebû Dâvûd, Hudud: 18; İbn Mâce, Hudud: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, sakal bıyık etek koltuk tüylenmesini ergenlik çağı olarak kabul etmişlerdir. Yaşı ve ihtilam olup olmadığı bilinmeyen çocukların ergenlik çağı tüylenmelerinden bilinir demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

bölüm: 30

Ø her dönemde verilen sözlerde durulması gerektiği

1585- Amr b. Şuayb (r.a.)’in dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir hutbesinde şöyle buyurdu: **“Cahiliyye döneminde olsa bile verdiğiniz sözlerde durun yemininizi yerine getirin çünkü İslam bu işte daha fazla titizlik gösterir. İslam’da cahiliye dönemindeki yaptığınız miras ve benzeri sözleşmeler yaparak yenilikler ortaya koymayın.”** (Müsned: 2/485)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Ümmü Seleme, Cübeyr b. Mut’ım, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Kays b. Âsım’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø mecusilerden cizye alınması gerekir

1586- Becâle b. Abde (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Münazir Valisi Cez’ b. Muaviye’nin katibi idim, Halife Ömer’den bize şu mektup geldi. Mektupta şöyle yazıyordu: “Vilayetinde bulunan Mecusilerin durumlarını kontrol ve tetkik ederek onlardan cizye vergisi al. Çünkü Abdurrahman b. Avf’ın bana haber verdiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Hecer Mecusîlerinden cizye alırdı. (Buhârî, Cizye: 1; Ebû Dâvûd, Haraç: 31)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1587- Becâle (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer, kendisine Abdurrahman b. Avf’ın şu haberi vermesine kadar Mecusîlerden cizye vergisi almazdı o haber şöyleydi: **“Rasûlullah (s.a.v.), Hecer Mecusilerinden cizye vergisi almıştı.”** Bu hadis buradaki rivâyet edilenden daha uzundur. (Buhârî, Cizye: 1; Dârimî, Siyer: 59)

1588- Sâib b. Yezîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Bahreyn Mecusilerinden cizye almıştı. Ömer’de İranlı Mecûsilerden cizye almıştı. Yine Osman da, İranlılardan cizye vergisi almıştı.”** (Muvatta, Zekat: 24)

ž Bu hadis hakkında Muhammed’e sordum o da şöyle dedi: Mâlik’in Zührî’den rivâyet ettiği bir hadistir.

bölüm: 32

Ø zimmî (müslümanların idaresi altında yaşayan kimseler) ’den zorla birşeyler alınır mı?

1589- Ukbe b. Amîr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Bazı toplumların yanına uğramaktayız onlar bizi ne misafir ederler**

nede gereken hakkımızı verirler biz de onlardan zorla almayıp vazgeçiyoruz, ne buyurursunuz? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: eğer sizi zorla almak durumunda bırakırlarsa onlardan zorla da olsa alın.” (Buhârî, Mezâlim: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi Leys b. Sa'd, Yezîd b. ebî Habîb'den aynı şekilde rivâyet etmiştir. Bu hadisin manası şudur: Onlar savaşa çıktıklarında yolda uğradıkları değişik toplumlardan para karşılığında bile satın alacak yiyecek bulamazlardı.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Satmamak suretiyle sizi zorla almak durumunda bırakırlarsa zorla alınız”** buyurmuştur.

Bazı hadislerde böylece tefsir edilmiştir. Ömer b. Hattâb'ın da aynı şekilde emir verdiği rivâyet edilmiştir.

bölüm: 33

Ø hicret nereden nereye yapılmalıdır?

1590- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethedildiği gün şöyle buyurmuştur: **“Mekke'nin fethedilmesinden sonra Mekke'de İslam ülkesi haline geldiğinden oradan başka yerlere hicret etmek yoktur. Fakat yeryüzünün her tarafını İslamlaştırmak için cihâd ve bu niyet üzere bulunmak vardır. Cihâd için sefere çağrıldığınızda hemen seferber olun.”** (Nesâî, Biat: 11; Ebû Dâvûd, Cihâd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Hubşî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî, Mansur b. Mu'temir'den benzeri şekilde bu hadisi rivâyet etmiştir.

bölüm: 34

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'e, biat (siyâsÎ otoritesinin kabul) edilmesi

1591- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Câbir; “Ey Muhammed! O ağacın altında sana bağlı olduklarını bildiren ve senin siyasi otoriteni kabul eden o müminlerden Allah razı olmuştu…” ayeti hakkında şöyle dedi: “Rasûlullah (s.a.v.)'e kaçmamak hep yanında olmak üzere siyasi otoritesini kabul edip biat ettik, ölmek üzere biat etmedik.” (Dârimî, Siyer: 10; Nesâî, Biat: 26)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Seleme b. Ekvâ', İbn Ömer, Ubâde ve Cerir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis İsa b. Yunus, Evzâî ve Yahya b. ebî Kesir'den de rivâyet edilmiş olup Yahya: **“Câbir b. Abdullah'tan”** diyerek başlayıp Ebû Seleme'yi zikretmemiştir.

1592- Yezîd b. ebû Ubeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Seleme b. Ekvâ'a Rasûlullah (s.a.v.)'e Hudeybiye günü hangi şey üzerine biat edip siyasî otoritesini kabul ettiniz diye sordum **“Müslümanca yaşayıp Müslüman olarak ölmeye”** dedi. (Nesâî, Biat: 1)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

1593- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e söylediklerini dinlemek, dinlediklerimizle de yaşayıp itaat etmek üzere biat ederdik ve bize: **“Gücünüz yettiği konularda”** buyurdu. (Nesâî, Biat: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İkisi de mana yönünden aynı olup sahihtir. Şöyle ki:

Ashabından bir kısmı; kendisine ölüm üzere biat ederek sağ olduğumuz sürece yanında olacak ve beraber hareket edeceğiz demişlerdir. Diğer bir kısmıda her konuda birlikte olacağız ve kaçmayacağız diye biat etmişlerdir.

1594- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile ölüm üzerine değil hiçbir şeyden kaçmamak üzere siyasi otoritesini kabul edip biat etmiştik. (Nesâî, Biat: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 35

Ø biat = verdiği sözde durmamanın ağır cezası

1595- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Üç kişi vardır ki Allah onlarla konuşmayacak ceza ve azâbtan temize çıkarmayacak ve onlara acı azâb hazırlayacaktır. **"Devlet başkanına biat edip kendisine mal para ve makam verilirse sözünde duran verilmezse sözünde durmayan kimse"** (Diğer ikisini Tirmizî saymamıştır.) (Dârimî, Siyer: 10; Nesâî, Biat: 26)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İhtilafsız bu iş böylece kabul edile gelmiştir.

bölüm: 36

Ø köleler de her konuda biat edebilir mi?

1596- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir köle gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e hicret etmek üzere biat etti. Rasûlullah (s.a.v.) onun köle olduğunu bilmiyordu. Derken o kölenin efendisi geldi köleyi alıp götürmek istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o köleyi bana sat buyurdu ve onu iki siyah köle karşılığında satın aldı. Rasûlullah (s.a.v.) bu olaydan sonra köle olup olmadığını sormadan kimseden biat almadı. (Nesâî, Biat: 21)

ž **Tirmizî:** Câbir hadisi hasen garib sahihtir. Sadece Ebû'z Zübeyr'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 37

Ø kadınlar nasıl biat ederler?

1597- Ümeyme binti Rukayka (r.a.)'ın kızından rivâyete göre, şöyle diyor: Bir kısım kadınlarla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'e biat ettim, Rasûlullah (s.a.v.) bize gücünüz yettiği ve becerebildiğiniz şekilde biatınızı kabul ettim buyurdu. Ben de; Allah ve Rasûlü bize bizden daha merhametlidir dedim. Sonra bizim bu biatımızı kabul et dedim. **Sûfyân:** Bizimle tek tek musafaha et demek istiyor dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu. **"Benim yüz kadına birlikte konuşmam tek bir kadına konuşmam gibidir."** (Müslim, Imara: 21; Nesâî, Biat: 18)

ž **Tirmizî:** Yezîd bu konuda Âişe, Abdullah b. Ömer ve Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Muhammed b. Münkedir'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve pek çok kimse bu hadisi Muhammed b. Münkedir'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Ümeyme binti Rukayka'yı bu hadisin dışında tanımıyorum Ümeyme isimli başka bir kadın râvî daha vardır ki Rasûlullah (s.a.v.)'den

bazı hadisler rivâyet etmiştir.

bölüm: 38

Ø bedir savaşına katılan asker sayısı ne kadardı?

1598- Berâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Kendi aramızda Bedir savaşına katılan kimselerin sayısını konuşur ve Tâlut'un adamlarının sayısı kadar yani üçyüz onüç olduğunu söylerdik."** (Buhârî, Meğazi: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sevrî ve başkaları bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 39

Ø ganimetin beştebiri allah ve rasülü'ne aittir

1599- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdulkays heyetine şöyle dedi: **"Size ganimet olarak elde ettiğiniz şeyin beşte birini vermenizi emrediyorum…"** Bu hadis buradakinden biraz daha uzundur. (Ebû Dâvûd, Harac: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Kuteybe, Hammad b. Zeyd'den, Ebû Cemre'den ve İbn Abbâs'tan benzeri şekilde bize rivâyet etmiştir.

bölüm: 40

Ø savaşta da çapulculuk ve yağmalamak yasaktır

1600- Rafi' b. Hadîc (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile bir savaşta idik insanlardan ayağına çabuk olanlar ilerlediler ganimetlerden bir şeyler alıp pişirmeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) askerin son gurubunda idi. Rasûlullah (s.a.v.), yemek pişirilen kapların yanından geçti ve emri üzerine bu kaplar dökülüp boşaltıldı sonra askerler arasında ganimeti taksim etti bir deveyi on koyuna eşit tuttu."** (İbn Mâce, Edahî: 6)

ž **Tirmizî:** Sûfyân es Sevrî, babasından, Abaye'den, Dedesinden, Rafî' b. Hadîç'den bu hadisi rivâyet etmiş olup **"babasından"** dememiştir. Aynı şekilde Mahmûd b. Gaylân, Vekî'den, Sûfyân'dan rivâyet etmiş olup bu daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Sa'lebe b. Hakem, Enes, Ebû Reyhane, Ebû'd Derdâ ve Abdurrahman b. Semure, Zeyd b. Hâlid, Câbir, Ebû Hüreyre ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu rivâyet daha sahihtir. Abaye b. Rifâa, dedesi Rafî' b. Hadîç'den hadis dinlemiştir.

1601- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herkim çapulculuk yağmalama yaparsa bizden değildir."** (İbn Mâce, Edahî: 16)

ž **Tirmizî:** Bu Enes hadisi hasen sahih garibtir.

bölüm: 41

Ø ehli kitap denilen yahudi ve hıristiyanlara nasıl selam verilir?

1602- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yahudi ve Hıristiyanlara önce siz selam vermeyin yolda onlardan biriyle karşılaşırsanız onları yolun en zor ve en dar yerinden geçmeye zorlayınız."** (Müslim, Selam: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Enes ve Peygamber (s.a.v.)'in arkadaşı Ebû Basra el Gıfârî'den de

hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1603- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Yahudilerden biri size selam verdiğinde mutlaka şöyle selam verirler: **"Es-Sâmü aleyke =** geberesiceler, her türlü kötülük ve zehir size olsun. Siz de **"Ve aleyke"** senin başına demek suretiyle onların selamlarını alınız. (Müslim, Selam: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 42

Ø müşrikler arasında müslüman yaşamamalıdır hicret edip orayı terketmelidir

1604- Cerir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) Has'am kabilesine bir müfreze gönderdi. Orada bulunan insanlardan bir kısmı Müslüman olduklarını bildirip kendilerini korumak için secdeye kapandılarsa da müfreze öldürme işinde acele ederek onları da öldürdüler. Durum Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaşınca onlardan her biri için yarım diyet ödenmesini emretti ve: **"Ben müşrikler içerisinde yaşantısını devam ettiren her Müslüman'dan uzağım"** buyurdu. Nedendir? Ey Allah'ın Rasûlü! Dediler. Çünkü onların yaktıkları ateşler birbirinden ayırt edilemez veya müşriklerle Müslümanların ateşleri birbirlerini görmesin yani çok yakın olup uzaktan bu yanan ateşin kimin olduğu belirsiz olur ve yanlışlıkla müşrik yerine Müslüman öldürülür buyurdular. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 95)

1605- Hennâd (r.a.), Abde vasıtasıyla İsmail b. Ebû Hâlid'den, Kays b. Ebî Hâzim'den, Ebû Muaviye hadisinin bir benzerini rivâyet etmiş olup senedinde **"Cerir'i"** zikretmemiştir. Bu rivâyet daha sahihtir.

ž Bu konuda Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İsmail'in arkadaşlarının çoğunluğu Kays b. ebî Hazîm'den rivâyet ederek senedinde **"Cerir"** i zikretmezler.

Hammad b. Seleme, Haccac b. Ertae'den, İsmail b. ebî Hâlid'den, Kays'tan ve Cerir'den, Muaviye hadisinin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Sahih olan Kays'ın Rasûlullah (s.a.v.)'den mürsel olarak yaptığı rivâyettir. Semure b. Cündüp Rasûlullah (s.a.v.)'den Şöyle rivâyet ediyor: "Müşriklerle aynı bölgede oturmayın onlarla cemaat olmayın veya onlarla evlenmeyin kim onlarla cemaat olur veya evlenirse onlar gibidir."

bölüm: 43

Ø yahudi ve hıristiyanların arap yarımadasından çıkarılması

1606- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Eğer yaşarsam inşallah Arap yarımadasından Yahudi ve Hıristiyanları mutlaka çıkaracağım."** (Müslim, Cihâd: 21; Ebû Dâvûd, Harac: 21)

1607- Ömer b. Hattâb (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle söylediğini

işitmiştir: **“Yahudi ve Hıristiyanları, Arap yarımadasından mutlaka çıkaracağım orada sadece Müslümanlar kalacaklardır.”** (Müslim, Cihâd: 21; Ebû Dâvûd, Harac: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 44

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in bıraktığı miras malları nelerdir?

1608- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fatıma Ebû Bekir’e gelerek şöyle sordu: Sana kim varis olur? Ailem ve çocuklarım dedi. Fatıma: O halde ben babama niçin varis olamıyorum deyince Ebû Bekir şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’i şöyle söylerken işittim: **“Biz Peygamberler miras bırakmayız yani bize varis olunmaz.”** Fakat Rasûlullah (s.a.v.)’in baktığı kimselere ben bakacağım onun nafakalarını temin ettiği kimselerin nafakalarını ben temin edeceğim. (Buhârî, Feraiz: 2; Nesâî, Fey taksimi: 1; Müslim, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, Sa’d ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisi sadece Hammad b. Seleme, Abdulvehhab b. Atâ’ vasıtasıyla Muhammed b. Amr’dan, Ebû Seleme’den, Ebû Hüreyre’den müsned olarak rivâyet ettiler.

Bu hadisi Muhammed’e sordum şöyle dedi: Bu hadisi Ebû Hüreyre’den, Ebû Seleme’den, Muhammed b. Amr’dan, Hammad b. Seleme’den başkasının rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Abdulvehhab b. Atâ’, Muhammed b. Amr’dan, Ebû Seleme’den, Ebû Hüreyre’den, Hammad b. Seleme’nin rivâyetine benzer şekilde bu hadisi rivâyet etmiştir.

1609- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Fatıma, Ebû Bekir ve Ömer’in yanına geldi ve Rasûlullah (s.a.v.)’in mirasından sordu da Ömer ve Ebû Bekir dediler ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittik şöyle diyordu: **“Biz Peygamberlere mirasçı olunmaz”** Fatıma: **“Bu konuyu bir daha ikinizle hiç konuşmayacağım”** Fatıma, bu konuyu konuşmadan öldü gitti. **Ali b. İsa der ki: “İkinizle konuşmayacağım”** sözünün manası miras konusunda ikinizle hiç konuşmayacağım ikiniz de doğru dürüst kimselersiniz demektir. (Müslim, Cihâd: 16; Buahari, Feraiz: 2; Nesâî, Fey Taksimi: 1)

Bu hadis değişik bir şekilde Ebû Bekir’den de rivâyet edilmiştir.

1610- Mâlik b. Evs b. Hadesân (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb’ın yanına girmiştim. Aynı anda Osman b. Affân, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa’d b. ebî Vakkâs’ta onun yanına gelmişlerdi. Sonra Ali ve Abbâs’ta davacı olarak oraya gelmişlerdi. Ömer bu seçkin kimselere dedi ki Sizden yeri ve göğü kanunlarıyla ayakta tutan Allah rızası için söylemenizi istiyorum. Rasûlullah (s.a.v.)’in: Bizden miras alınmaz biz miras bırakmayız, bizim bıraktığımız her şey sadakadır buyurduğunu biliyor musunuz? Dedi; Onlarda: **“Evet”** dediler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Ebû Bekir: Ben Rasûlullah (s.a.v.)’in halifesiyim ve velisiyim dedi. Sen Abbâs! Ali ile beraber Ebû Bekir’e geldin. Sen kardeşinin oğlundan mirasını

istiyorsun o da babasından karısının mirasını istiyordu. Bunun üzerine Ebû Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)’in şu buyruğunu hatırlattı: **“Biz Peygamberler miras bırakmayız bizim bıraktıklarımız sadakadır.”** Allah biliyor ki: Ebû Bekir doğru dürüst hakkı bulan ve hakka uyan biri idi. (Müslim, Cihâd: 16; Buhârî, Feraiz: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şeklinden daha uzuncadır. Bu hadis Mâlik b. enes rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 45

Ø mekke fethinden sonra bir daha oraya savaş açılmaz

1611- Hâris b. Mâlik b. Barsa (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke fethi günü Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Bu beldeye bu günden sonra kıyamete kadar savaş açılmayacaktır.”** (Müslim, Cihâd: 33; Ebû Davud, Harac: 24)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Süleyman b. Surad ve Mutî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahitir. Bu hadis Zekeriyya b. ebî Zaide’nin, Şa’bî’den rivâyetidir. Onu sadece bu hadisle bilmekteyiz.

bölüm: 46

Ø sabah öğle ve ikindi namazları vakti savaşta nasıldır?

1612- Numân b. Mukarrin (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte savaşa çıkmıştım; Gün ağarmaya başladığı andan güneş doğuncaya kadar savaşı durdururdu, güneş doğunca savaşı tekrar başlatırdı. Yine gündüz yarı olduğu zamandan başlıyarak güneş batıya kayınca kadar yine durdurur güneş batıya kayınca ikindi vaktine kadar savaşırdı sonra ikindi namazını kılar yine savaşırdı. Numân diyor ki: Bu anlarda zafer rüzgarları esiyor denilir ve müminler orduları için namazlarında dua ederlerdi. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 101)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Numân b. Mukarrin’den buradakinden daha mevsul bir senedle rivâyet edilmiştir. Katâde Numân b. Mukarrin’e ulaşmamıştır. Numân b. Mukarrin, Ömer’in halifeliği zamanında vefat etmiştir.

1613- Ma’kıl b. Yesâr (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Ömer b. Hattâb Numân b. Mukarrinî, Hürmüzan’a, gönderdi. -Hadis biraz uzuncadır- Numân b. Mukarrin diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşta bulundum gündüzün başında savaşmadığı vakit güneş batıya kayma noktasına gelinceye kadar beklerdi ki bu arada rüzgarlar eser ve Allah’tan yardım inerdi. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 101)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Alkame b. Abdullah, Bekir b. Abdullah el Müzenî’nin kardeşidir. Numân b. Mukarrin, Ömer’in hilafeti döneminde vefat etmiştir.

bölüm: 47

Ø uğursuzluk inancının islamda yeri yoktur

1614- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Uğursuzluk inancı insanı şirke götürür biz Müslümanlarda bu tür saplantılar olmamalıdır. Allah bu tür bozuk saplantıları kendisine güzelce tevekkül edilirse giderir. (Ebû Dâvûd, Tıp: 24; İbn Mâce, Tıp: 43)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Hâbis et Temim, Âişe, İbn Ömer ve Sa'd tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Seleme b. Küheyl'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Aynı şekilde Seleme'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Süleyman b. harb bu hadis hakkında şöyle derdi: Hadiste geçen **"Vema minna…"** bana göre Abdullah b. Mes'ûd'un kendi sözüdür.

1615- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Bulaşıcılık serpicilik: hastalığın kendisinden değil Allah'ın izni iledir. Cahiliye dönemindeki eşya ve olaylarda uğursuzluk olduğu inancı da yoktur. Fe'li severim. Fe'l nedir? Ey Allah'ın Rasûlü dediler; **"Fe'l, iyi gönül alıcı güzel sözdür"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Tıp: 24; İbn Mâce, Tıp: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

1616- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir ihtiyaç için yola çıkarken ve işe başlarken **"Ey başarılı olan, Ey doğru yolu bulan"** sözlerini söylemek veya bir başkasından bu sözleri duymak hoşuna giderdi. (Ebû Dâvûd, Tıp: 24; İbn Mâce, Tıp: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 48

Ø savaşa çıkacak komutanlara Rasûlullah (s.a.v.)'in tavsiyeleri

1617- Süleyman b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir ordu göndereceği vakit özellikle komutanına sorumluluk bilinci içinde olarak yolunu Allah ve Rasûlünün emirleriyle bulmayı beraberindeki Müslümanlara iyi muamelede bulunmayı tavsiye eder ve şöyle buyururdu: Allah'ın adı ile Allah adına Allah yolunda savaşın Allah'tan gelen her türlü gerçeği örtbas eden kafirlerle savaşın. ganimet mallarına hainlik etmeyin, verdiğiniz sözde durun öldürdüğünüz kimselerin gözünü oymak kulak ve burunlarını kesmek gibi işlere bulaşmayın. Küçük çocukları öldürmeyin. Müşriklerden düşmanlarla karşılaştığında onları üç konuya davet et; (Müslüman olmak, cizye vermek veya savaş) Davet ettiğin üç konudan hangisini kabul ederlerse ona göre onların bu isteklerini kabul et onlardan elini çek.

Onları İslam'a girmeleri için çağır böylece onların memleketleri de Muhâcirlerin yurdu haline gelmiş olsun onlara haber ver ki bunu yaptıkları takdirde muhacirlerin sahip oldukları haklara sahip olacaklar ve onların taşıdıkları mesuliyetleri taşıyacaklardır. Eğer bu hicret işinden uzak dururlarsa onlar çölde yaşayan insanlar gibi olacaklardır. Çölde yaşayanlara geçerli olan hükümler onlara da geçerli olacaktır. Cihâda katılıp savaş yapmadıkları sürece ganimetten bir şey almayacaklardır. Eğer bunu da kabul etmezlerse Allah'tan yardım isteyerek onlarla savaş.

Bir kaleyi kuşattığın vakit kaledekiler Allah ve Rasûlü'nün koruması ve himayesini isterlerse bunu yapma şahsın ve askerlerinin koruma ve himayesiyle onlara güven ver çünkü siz kendi himaye ve korumanızda yanlışlık yaparsanız

bu Allah ve Rasûlü'nün korumasında yapacağınız yanlışlıktan daha hayırlı olacaktır. Yine bir kaleyi kuşattığınızda sizden Allah'ın hükmü ile inmelerini isterlerse indirmeyin kendi hükmün ile onları indir. Çünkü onlar hakkında Allah'ın hükmü konusunda isabet edip etmediğini -buna yakın bir ifade kullandı- bilemezsin. (Müslim, Cihâd: 2; Ebû Dâvûd, Cihâd: 73)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Numân b. Mukarrin'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde hadisi hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Ebû Ahmed vasıtasıyla Sûfyân'dan Alkame b. Mersed'den mana olarak buna benzer bir hadis rivâyet etmiş olup şu ilaveyi yapmıştır: **"Eğer bundan da yüz çevirirlerse onlardan cizye al bundan da yüz çevirirlerse onlar üzerine Allah'tan yardım dileyerek savaş et."**

Tirmizî: Vekî' ve pek çok kimse bu hadisi Sûfyân'dan rivâyet etmişlerdir. Muhammed b. Beşşâr'dan başkası bu hadisi Abdurrahman b. Mehdî'den rivâyet ederek **"Cizye vermeleri…"** konusunu zikretmişlerdir.

1618- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ancak sabah namazı vaktinde baskın yapardı. Ezanı işitirse baskından vazgeçer değilse hücum ederdi. Bir seferinde kulak verdi ve bir adamın Allahû ekber Allahû ekber dediğini işitti ve şöyle buyurdu: **"Fıtrat dini üzere…"** sonra adam; eşhedû enla ilahe illallah deyince: **"Cehennem'den çıktın…"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 82-91-122)

ž Hasan diyor ki: Ebûl Velîd, Hammad b. Seleme vasıtasıyla aynı senedle bu hadisin banzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

23: cihâdın değer ve kıymeti

bölüm: 1

Ø cihâdın değer ve kıymeti

1619- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü denildi hangi iş cihâda denk olabilir? Buyurdular ki: "Sizin ona gücünüz yetmez." İki veya üç sefer aynı soruyu sordular üçüncü defasında buyurdu ki: Allah yolunda cihâd eden kimsenin örneği: Mûcâhid; cihâddan dönünceye kadar, bıkmadan usanmadan gecelerini namaz gündüzlerini oruçla geçiren kimse gibidir."** (Müslim, Imara: 34)

ž Bu konuda Şifa, Abdullah b. Hubşî, Ebû Musa, Ebû Saîd, Ümmü Mâlik el Behziyye ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

1620- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah şöyle diyor: Allah adına Allah yolunda cihâd eden kişi benim güvencem altındadır. Ruhunu alırsam kendisine Cenneti varis kılarım şayet memleketlerine geri çevirirsem sevap ve ganimetlerle çeviririm."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih garibtir.

bölüm: 2

Ø cihâda her yönüyle bağlı olarak ölen kimsenin mükafatı

1621- Fedâle b. Ubeyd (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'den bize aktararak şöyle demiştir: **"Her ölen kimsenin amel defteri kapanır ancak Allah yolunda kalbi cihâda bağlı olarak ölen kimse müstesna onun ameli kıyamet gününe kadar çoğalıp artar ve o kimse kabir fitnesinden de güvendedir."**

Ve Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu da işittim: **"Mûcâhid nefsinin isteklerine karşı cihâd ederek günahlardan uzak durmak için mücadele eden kimsedir."** (Müslim, Imara: 42; Ebû Dâvûd, Cihâd: 36)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Fudale hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø allah yolunda cihâd ederken oruç tutan kimsenin değer ve kıymeti

1622- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah yolunda savaş yaparken kim bir gün oruç tutarsa Allah o kimseyi Cehennem'den yetmiş yıl uzaklaştırır."** Râvîlerden biri yetmiş yıl derken diğeri kırk yıl demektedir. (Nesâî, Savm: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Ebûl Esved'in ismi Muhammed b. Abdurrahman b. Nevfel el esedî olup Medînelidir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Saîd, Enes, Ukbe b. Âmir ve Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1623- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah yolunda cihâd ederken kim bir gün oruç**

tutarsa Allah bu orucundan dolayı ondan Cehennem ateşini yetmiş yıl uzaklaştırır.” (Nesâî, Savm: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1624- Ebû Umâme el Bâhilî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah yolunda savaş yaparken bir gün oruç tutarsa Allah ateşle o kimse arasında yeryüzü ile gökyüzü arası kadar bir hendek meydana getirir.”** (Nesâî, Savm: 44)

ž **Tirmizî:** Ebû Umâme hadisi garibtir.

bölüm: 4

Ø Allah yolunda cihâd için yapılan harcamaların mükafatı

1625- Hureym b. Fatik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah yolunda bir harcama yaparsa o yaptığı harcama için kendisine yediyüz misli sevap yazılır.”** (Nesai, Cihâd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Rükeyn b. Rabî’in rivâyeti ile bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø allah yolunda çarpışan gazilere yapılan harcamanın mükafatı

1626- Adiyy b. Hâtim el Tâî (r.a.)’den rivâyete göre: Adiyy, Rasûlullah (s.a.v.)’e hangi sadaka daha faziletlidir diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Allah yolunda çarpışan kimselere hizmet için verilecek bir köle veya onların gölgelenebileceği çadır veya başka türlü bir gölgelik veya mücahid’in binebileceği bir binit veya yemeleri için kesilen bir deve.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Muaviye b. Salih tarfından mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Bazı rivâyetlerin senedinde Zeyd’e muhalefet edilmiştir. Velid b. Cemil bu hadisi; Kâsım ebû Abdurrahman’dan, Ebû Umâme’den bu şekilde Ziyâd b. Eyyûb’tan bize aktarmıştır.

1627- Ebû Umâme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Harcamaların en değerli ve kıymetlisi Allah yolunda çarpışan mücahide bağışlanan çadır gölgesi veya Allah yolunda çarpışan mücahide hizmet edecek hizmetçi veya Allah yolunda çarpışan mücahidin bineceği bir binit.”** (İbn Mâce, Cihâd: 14; Nesâî, Cihâd: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Benim yanımda bir önceki geçen Muaviye b. Salih’in hadisinden daha sahihtir.

bölüm: 6

Ø savaşa gidecek bir mücahidi silah elbise vs. ile donatmanın değeri

1628- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah yolunda savaşacak olan bir mücahidi gerekli silah, binit ve malzeme ile donatacak olursa bizzat kendisi**

savaş yapmış gibi sevap kazanır. Her kimde savaşa çıkan bir mücahidin çoluk çocuğunun ihtiyaçlarını karşılarsa yine o da savaş yapmış gibi sevap kazanır.” (Nesâî, Cihâd: 44; İbn Mâce, Cihâd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup başka şekilde de rivâyet edilmiştir.

1629- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah yolunda çarpışan bir mücahidi gerekli silah binit ve malzeme ile donatır veya mücahidin çoluk çocuğunun ihtiyaçlarını karşılarsa aynen savaşa katılmış gibi sevap kazanır.”** (Nesâî, Cihâd: 44; İbn Mâce, Cihâd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1630- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Yahya b. Saîd vasıtasıyla Abdulmelik b. ebî Süleyman’dan, Atâ’dan, Zeyd b. Hâlid el Cühenî’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

1631- Yine Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Allah yolunda çarpışan bir mücahidi gerekli silah, binit ve malzeme ile donatırsa veya mücahidin çoluk çocuğunun ihtiyacını karşılarsa aynan savaşa katılan gibi sevap kazanır.”** (Nesâî, Cihâd: 44; İbn Mâce, Cihâd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø allah yolunda cihâd edenin tozlanan ayaklarına Cehennem haramdır

1632- Yezîd b. ebî Meryem (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben Cuma namazına gitmekte iken Abaye b. Rifâa arkamdan yetişti ve dedi ki: Müjdeler olsun sana senin bu adımların Allah yolunda sayılır; Ebû Abs’den işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kimin Allah rızasını kazanma yolunda ayakları tozlanırsa o ayaklara Cehennem ateşi haramdır.”** (Nesâî, Cihâd: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Ebû Abs’ın ismi ise Abdurrahman b. Cebr’dir.

Bu konuda Ebû Bekir ve Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bir adam tarafından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyd b. ebî Meryem, Şamlı bir kimse olup kendisinden Velid b. Müslim Yahya b. Hamza ve Şamlı pek çok kimse hadis rivâyet etmiştir. Bir de Küfeli Büreyd b. ebû Meryem vardır ki bunun babası Peygamber (s.a.v.)’in ashabından olup ismi Mâlik b. Rabia’dır. Bu Büreyd b. ebî Meryem, Enes b. Mâlik’den hadis işitmiştir. Büreyd b. ebî Meryem’den; Ebû İshâk el Hemedânî, Atâ b. Sâib, Yunus b. ebî İshâk ve Şu’be pek çok hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 8

Ø Cehennem ateşiyle ve dumanıyla beraber olmayan şeyler

1633- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ın azabından korktuğu için ağlayan bir kimse sağılan süt tekrar memeye dönmedikçe Cehennem ateşine girmeyecektir. Allah yolunda cihâd eden bir kimseye bulaşan toz ve toprakla Cehennem**

dumanı bir araya gelmeyecektir.” (Nesâî, Cihâd: 9; Dârimî: Cihâd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. Abdurrahman, Ebû Talha’nın azâdlı kölesi olup Medînelidir.

bölüm: 9

Ø müslüman olma yolunda saçları ağaran kimse

1634- Sâlim b. ebî’l Ca’d’den rivâyete göre: Şurahbil b. Sımt şöyle demiştir: Ey Ka’b b. Mürre! Bize Rasûlullah (s.a.v.)’den hadis aktar fakat dikkatli ol eksik ve fazla bir şeyler söyleme Ka’b b. Mürre dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“İslam yolunda kimin bir kılı ağarırsa kıyamet gününde o kıl o kimse için bir ışık (nur) olacaktır.”** (Nesâî, Cihâd: 9)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Fedâle b. Ubeyd, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ka’b b. Mürre hadisini aynı şekilde A’meş, Amr b Mürre’den rivâyet etmiştir. Yine bu hadis, Mansur’dan Sâlim b. ebî’l Ca’d’den rivâyet edilip senedinde Sâlim ile Ka’b b. Mürre veya Mürre b. Ka’b el Behzî’de denilmiştir. Kendisi Peygamber (s.a.v.)’den pek çok hadis rivâyet etmiştir.

1635- Amr b. Abese (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim Allah’ın dinini yeryüzünde en üstün kılma yolunda gayret ederek saç ve sakalını ağartırsa o kıllar kıyamet günü kendisi için nur, ışık olacaktır.”** (Nesâî, Cihâd: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Hayve b. Şüreyh Yezîd el Hımsî’nin oğludur.

bölüm: 10

Ø binitler (atlar) kaç çeşittir?

1636- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hayır ve iyilik kıyamete kadar atların (binit) alınlarında bağlıdır. At üç çeşittir; kimi atlar vardır ki: Sahibi için sevap kazandırır, kimi atlar vardır ki: Sahibinin fakirlik ve yoksulluğunu örter, kimi atlarda vardır ki: Sahibine günah kazandırır.”**

“Sahibine sevap kazandıran at; Allah yolunda cihâd için hazırlanıp büyütülür ki bu at sahibine daima sevap kazandırır o atlara yedirilen her şey karşılığında Allah o kimseye sevap yazar.” Bu hadis biraz uzuncadır. (Nesâî, Hayl: 1; İbn Mâce: Cihâd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Mâlik b. Enes, Zeyd b. Eslem’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 11

Ø allah yolunda atış yapmanın değer ve kıymeti

1637- Abdullah b. Abdurrahman b. Ebûl Hüseyn’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah tek bir ok için üç kişiyi Cennete sokar; Allah rızasını kazanmak için hayır olarak ok yapanı, oku düşmana karşı atanı ve atma işinde yardımcı olanı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Atıcı olun, binici olun! Atıcı olmanız binici olmanızdan bence daha**

iyidir. Müslüman kişinin oyun ve oyalanma olarak yaptığı her şey boş ve anlamsızdır. Ancak; kişinin atış yaptığı aletlerle meşgul olup oyalanması, atını tımar edip atın bakımıyla uğraşması ve oyalanması ve hanımıyla oynaşıp meşgul olması batıl ve boş eğlencelerden olmayıp hak, gerçek ve sevap kazandıran oyun ve eğlencelerdir.” (Nesâî, Cihâd: 26; İbn Mâce, Cihâd: 19)

ž Ahmed b. Menî’, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Hişâm ed Destevai’den, Yahya b. Ebî Kesir’den, Ebû Sellam’dan, Abdullah b. Ezrak’tan, Ukbe b. Âmir el Cühenî’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ka’b b. Mürre, Amr b. Abese, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

1638- Ebû Necîh es Sülemî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Kim Allah yolunda bir ok atarsa; bir köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevap kazanır.”** (Nesâî, Cihâd: 26; İbn Mâce, Cihâd: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Ebû Nüceyh: Amr b. Abese es Sülemî’dir. Abdullah b. Ezrak ise; Abdullah b. Yezîd’tir.

bölüm: 12

Ø allah yolunda nöbet tutmanın değer ve kıymeti

1639- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim buyurdu ki: **“İki göz var ki ateş onlara değmeyecek Allah’ın azabından korkarak ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet bekleyen göz.”** (Nesâî, Cihâd: 33; İbn Mâce, Cihâd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Ebû Reyhane’den de hadis rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs hadisi hasen sahih garib olup bu hadisi sadece Şuayb b. Ruzeyk rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 13

Ø şehîdlik kul borcu dışında tüm günahları siler mi?

1640- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah yolunda öldürülüp şehîd olmak tüm günahlara keffarettir. Cibril (as.) dedi ki: Borç müstesnadır. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’de borç müstesnadır”** buyurdular. (Nesâî, Cihâd: 32; İbn Mâce, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ka’b b. Ucre, Câbir, Ebû Hüreyre, Ebû Katâde’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis garibtir. Bu hadisin Ebû Bekr’in rivâyetinden olduğunu sadece bu ihtiyar adam olan Yahya b. Talha el Yerbûî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail’e bu hadis hakkında sordum hadisi tanımadı ve şöyle dedi: Zannedersen Yahya b. Talha, Humeyd’in Enes vasıtasıyla rivâyet ettiği: **Cennetlikler arasında şehîdten başka tekrar dünyaya dönmekten mutluluk duyan bir kimse yoktur”** hadisini kastediyor olabilir.

1641- Ka’b b. Mâlik (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şehîdlerin ruhları sanki yemyeşil kuşların içersindedir. Cennet meyvelerine ve ağaçlarına takılırlar.”** (Yani Cennet onların devamlı gezinti yerleridir.) (İbn Mâce, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1642- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennete ilk önce girecek üç kişi bana gösterildi; Şehîd, iffetli ve**

kanaatkâr kimse, Allah'a kulluğunu güzelce yapıp efendilerine karşı samimi olan köle." (İbn Mâce, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1643- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölen ve Allah katında Cennet hayrına erişen hiçbir kul, Cennet'ten tekrar geri dünyaya dönmeyi tüm içindekilerle birlikte dünyanın kendisinin olmasını istemez ancak şehîd bunun dışındadır. Çünkü o şehîdliğin değeri ve kıymetini bildiğinden dolayı tekrar dünyaya dönmeyi ve tekrar şehîd olmayı arzu eder."** (İbn Mâce, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn ebî Ömer ve Sûfyân b. Uyeyne diyorlar ki: Amr b. Dinâr, Zührî'den daha yaşlıdır.

bölüm: 14

Ø şehîdlerin dereceleri ve allah katındaki durumu

1644- Ebû Yezîd el Havlânî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fedâle b. Ubeyd'den işittim şöyle diyordu: Ömer b. Hattâb'tan işittim şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle demiştir: Şehîdler dört çeşittir; [1-] Düşmanla karşılaşıp öldürülünceye kadar Allah'a sadık kalan, sağlam imanlı mümin kişidir. Bu kişiye kıyamet günü insanlar gözlerini kaldırarak bakacaklardır derken başını o derece kaldırdı ki başındaki külahı düştü. Râvî diyor ki külahı düşen Peygamber mi idi yoksa Ömer mi idi bilemiyorum. [2-] Yine bir kimse ki düşmanla karşı karşıya gelip şaşkın bir okun kendisine isabet etmesiyle şehîd olmuştur, bunun da duyduğu acı sanki muz ağacının dikeni batmış gibi ürkeklik duyan kimse gibidir. Bu da sağlam imanlı, mümin bir kişidir ki ikinci derecede olan da budur. [3-] Hayatta iken iyi işleri de olup kötü işler de işleyen günahkar bir mümin kimse düşmanla karşılaşır ve Allah'a verdiği sözü yerine getirinceye kadar sözünde durup şehîd olan kimsedir ki buda üçüncü derecedir. [4-] Yine bir adam ki hayatı boyunca nefsine zulmederek fazla günah işleyerek düşmanla karşılaşmış ve Allah'a verdiği sözde durarak şehîd oluncaya kadar savaşan kimsedir ki dördüncü derecede budur." (Müsned: 145)

ž Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Atâ b. Dinar'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Saîd b. ebî Eyyûb bu hadisi Atâ b. Dinar'dan rivâyet etmiştir. Dedi ki: Havlân şeyhlerinden rivâyet etmiştir ve bu rivâyetinde de **"Ebû Yezîd"**ten dememiştir. Atâ b. Dinar rivâyet yönünden zararsız makbul bir kimsedir.

bölüm: 15

Ø deniz aşırı ülkelere de savaş yapıldı mı?

1645- İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Enes'den şöyle dediğini işitti: Rasûlullah (s.a.v.), Milhan'ın kızı Ümmü Haram'ın yanına girerdi. Ümmü Haram kendisine yemek yedirirdi. Ümmü Haram, Ubâde b. Sâmit'in nikahlısıydı. Günlerden bir gün onun yanına girmişti de o da Rasûlullah (s.a.v.)'e yemek yedirmişti. Biraz istirahat için uyuyan Rasûlullah (s.a.v.)'in başı

ucuna oturmuştu. Rasûlullah (s.a.v.) uyudu biraz sonra gülerek uyandı. Ümmü Haram dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü neden güldün? Dedim. Buyurdular ki: Ümmetimden bazı kimseler gazi olarak rüyamda bana gösterdiler şu denizin üzerindeki gemilere tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi binmiş Allah yolunda savaşa gidiyorlardı. Ben: Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a dua et de beni onlardan kılsın dedim, Rasûlullah (s.a.v.) ona dua etti. Sonra başını koyup uyudu, hemen arkasından gülerek yine uyandı. O'na Ey Allah'ın Rasûlü dedim seni güldüren nedir? Şöyle buyurdular: Ümmetimden bazı kimseler Allah yolunda gazi olarak bana gösterildiler diyerek önceki sözünün bir benzerini söyledi. Ümmü Haram dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü dedim beni onlardan kılması için Allah'a dua et. Rasûlullah (s.a.v.), sen öncekilerdensin buyurdu. Muaviye b. Ebî Sûfyân zamanında Ümmü Haram, deniz yolculuğuna çıktı. Dönüşünde binmesi için ona bir katır getirilmişti de o hayvan onu sırtından atmıştı boynu kırılarak orada vefat etmişti. (Buhârî, Cihâd: 62; Ebû Dâvûd, Cihâd: 15; Dârimî Cihâd: 29)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ümmü Haram binti Milhan Ümmü Süleym'in kız kardeşidir. Enes b. Mâlik'in teyzesidir.

bölüm: 16

Ø hangi savaşçı, allah yolunda savaşmaktadır?

1646- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e yiğitlik veya toprak ve kabile müdafası ve gösteriş için savaşan kimselerden hangisinin Allah yolunda savaşçı olduğu soruldu da şöyle buyurdular: **"Her kim İslam, yeryüzüne hâkim ve otorite olsun diye savaşırsa o kimse; Allah yolunda savaşıyor demektir."** (Müslim, Imara: 42; İbn Mâce, Cihâd: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Bu hadis hasen sahihtir.

1647- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yapılan her iş niyete göre değerlendirilir. Herkesin niyet ettiği ne ise eline o geçer. Kimin memleketini terk etmesi veya günahlardan uzak kalması Allah ve Rasûlü'nün isteği doğrultusunda ise onun bu yaptığı iş Allah yolunda sayılır ve ahirette hesabı ona göre görülür. Kimin de memleketini terk edişi eline geçireceği bir dünyalık veya elde edeceği bir kadın için olursa onunda bu hicreti hicret ettiği şeye aittir. Böylece onları elde etmiş olur, ahirette de hesabı ona göre verilir."** (Buhârî, Bed-il Vahy: 1; Müslim, Imara: 45)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik b. Enes, Sûfyân es Sevrî ve pek çok hadis imamları bu hadisi Yahya b. Saîd'den rivâyet etmişlerdir ve bu hadisi sadece Yahya b. Saîd el Ensârî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdurrahman b. Mehdî der ki: Bu hadisi her konunun başına koymak gerekir.

bölüm: 17

Ø cihâd için gece gündüz gayret etmek

1648- Sehl b. Sa'd es Saîdî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah yolunda cihâd etmek için bir sabah erkenden yola çıkmak dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır. Cennet’teki bir kamçı boyu kadar yer dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır.”** (Nesâî, Cihâd: 11)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Ebû Eyyûb ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

1649- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah yolunda cihâd için bir sabah veya akşam yürüyüşü Dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır.”** (Buhârî, Cihâd: 5; İbn Mâce, Cihâd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Sehl b. Sa’d’den hadis rivâyet eden Ebû Hâzîm, Zahid bir kimse olup Medînelidir, ismi: Seleme b. Dinar’dır.

Ebû Hüreyre’den rivâyet eden Ebû Hâzim ise Ebû Hâzim el Eşcaî olup Küfelidir. İsmi: Selman’dır. Azze el Eşcaîyye’nin azâdlı kölesidir.

1650- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bir kimse tatlı su kaynağı bulunan bir toplumun yanından geçti oranın manzarası ve o iş hoşuna gitti ve şöyle dedi: Keşke insanlardan uzaklaşıp manzarası güzel şu toplumun yanında yerleşsem…! Ama Rasûlullah (s.a.v.)’den izin almadan bu işi yapmayacağım dedi ve durumu Rasûlullah (s.a.v.)’e anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Halktan uzaklaşıp bu rahat işi yapma sizden birinizin Allah yolunda cihâd için kısa bir süre olsa bulunması yetmiş yıl evinde kılacağı nafile namazdan daha kıymetli ve değerlidir. Allah’ın sizi affetmesini ve Cennetine koymasını istemez misiniz? O halde Allah yolunda savaşın. Kim, Allah yolunda deve sütünün sağılması kadar bile kısa sürede olsa savaşırsa Cennet o kimseye vâcib olur.”** (Buhârî, Cihâd: 5; İbn Mâce, Cihâd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1651- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah yolunda sabah akşam cihâd için bir yürüyüş; dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Sizden birinizin Cennet’teki bir yay kadar el kadar veya yeri dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Cennet kadınlarından bir kadın eğilip te dünyaya bir baksa; yerle gök arasını aydınlatır ve onların arasını güzel koku ile doldurur o Cennet’teki bir kadının başındaki örtüsü dünya ve içindeki tüm şeylerden daha hayırlı ve kıymetlidir.”** (Buhârî, Cihâd: 5; İbn Mâce, Cihâd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 18

Ø insanların en hayırlısı kimdir?

1652- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kulaklarınızı açın dikkat edin size insanların en hayırlısı kimdir?**

Haber vereyim mi? Allah yolunda cihâd için atının dizginine yapışmış kimsedir. Yine dikkatli dinleyin bundan sonraki hayırlı kişiyi size haber vereyim mi? Bir miktar koyunu ile insanlardan uzaklaşan o koyunlarda Allah'ın hakkını yerine getiren kimsedir. Dikkat edin insanların en şerlisini size haber vereyim; kendisinden Allah rızası için bir şeyler istenmesine rağmen hiçbir şey vermeyen kimsedir." (Nesâî, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis değişik şekillerde de İbn Abbâs'tan rivâyet edilmiştir.

bölüm: 19

Ø niyetinde şehîdlik olan kimsenin durumu

1653- Sehl b. Huneyf (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim gerçekten içinden gelerek samimiyetle şehîd olmayı isterse; Allah o kimseyi yatağında ölse bile şehîdlerin derecesine ulaştırır."** (Nesâî, Cihâd: 36; Ebû Dâvûd, Cihâd: 40)

ž **Tirmizî:** Sehl b. Huneyf hadisi hasen garib olup bu hadisi sadece Abdurrahman b. Şüreyh'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Salih bu hadisi Abdurrahman b. Şüreyh'den rivâyet etmiştir. Abdurrahman b. Şüreyh, Ebû Şüreyh künyesiyle anılmaktadır. Kendisi, İskenderiyelidir.

Bu konuda Muâz b. Cebel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1654- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim gerçekten içinden gelerek samimiyetle şehîd olmayı isterse Allah o kimseye şehîd mükafatı verir."** (Nesâî, Cihâd: 36; Ebû Dâvûd, Cihâd: 40)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø allah'ın daima yardım ettiği üç kimse kimlerdir?

1655- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Üç kişi vardır ki onlara yardım etmek Allah için bir haktır. Allah yolunda cihâd eden kimse, hürriyetine kavuşabilmek için tesbit edilen belli bir parayı ödemek için çalışıp çabalayan köle, zinadan korunmak için evlenen kimse."** (Nesâî, Nikah: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 21

Ø allah yolunda yara alan kimsenin değer ve kıymeti

1656- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse Allah yolunda cihâd ederken yaralanırsa -Kendi yolunda kimin yara aldığını Allah daha iyi bilir- Kıyamet günü Allah'ın huzuruna aldığı yaranın rengi kan rengi kokusu misk kokusu olduğu halde gelecektir."** (Nesâî, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

1657- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman bir kimse Allah yolunda bir devenin sütünün**

sağılacağı kadar savaşırsa kendisine Cennet vâcib olur. Yine bir kimse Allah yolunda savaşırken bir yara alır veya herhangi bir sıkıntıya uğrarsa kıyamet gününde o yara ve sıkıntı olduğundan daha ağır olarak gelir rengi zaferan kokusu misk kokusu gibidir.” (Nesâî, Cihâd: 27)

bölüm: 22

Ø hangi amel daha faziletlidir?

1658- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e hangi amel daha değerli ve kıymetlidir diye sorulduğunda **“Allah’a ve Rasûlüne iman etmektir”** buyurdu. Sonra hangi amel denildi? **“Cihâd tüm amellerin zirvesidir”** buyurdu. Sonra hangi amel denildi? **“Kabul edilmiş hac”** buyurdular. (Nesâî, Cihâd: 17; İbn Mâce, Cihâd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 23

Ø Cennet kılıçların gölgesi altındadır

1659- Ebû Bekir b. Ebî Musa el Eş’arî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Düşmanla karşı karşıya iken babasından işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **“Cennet’in kapıları kılıçların gölgeleri altındadır.”** Bunun üzerine o toplumun garib görüntülü bir adam: Bunu söylerken Rasûlullah (s.a.v.)’den bizzat sen işittin mi? dedi. Ebû Musa el Eş’arî evet deyince o adam arkadaşları yanına döndü size selam olsun deyip kılıcının kınını kırıp şehîd oluncaya kadar düşmanla çarpıştı.” (Buhârî, Cihâd: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garib olup bu hadisi sadece Cafer b. Süleyman ed Dubaî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Imrân el Cevnî’nin ismi Abdulmelik b. Habib’tir. Ebû Bekir b. Ebî Musa hakkında: Ahmed b. Hanbel o onun ismidir der.

bölüm: 24

Ø hangi insan daha değerli ve kıymetlidir?

1660- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e insanların hangisi daha değerli ve kıymetlidir? Diye soruldu. Buyurdular ki: **“Allah yolunda cihâd eden kişidir.”** Sonra kimdir? Dediler. **“Kenar ve kıyı bölgelere çekilip insanlardan uzaklaşan Rabbine kulluğunu artırıp yolunu Allah ve Rasûlü ile bulmaya çalışan ve insanlara zararım dokunmasın diyen kimsedir”** buyurdular. (Nesâî, Cihâd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 25

Ø şehîdler hep şehîd olmayı mı isterler?

1661- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cennetliklerden hiçbir kimseyi dünyaya tekrar dönmek sevindirmez. Sadece şehîd sevinir. Çünkü o Allah’ın kendisine şehîdlikten dolayı verdiği ikramı görüp bildiğinden dolayı tekrar dünyaya dönmeyi ve on sefer Allah

yolunda öldürülmeyi yani şehîd olmayı arzu eder. (Buhârî, Cihâd: 21)

ž **Tirmizî:**Bu hadis hasen sahihtir.

1662- Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Katâde'den, Enes'den bu hadisin mana olarak bir benzerini bize aktarmıştır.

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1663- Mıkdam b. Ma'd, Kerib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şehîdin, Allah katında altı özelliği vardır; şehîd olur olmaz günahları affedilir, Cennet'teki gidip kavuşacağı yer kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur kıyametteki en büyük korkudan güven içindedir. Başına vakar tâc'ı giydirilir o taç üzerindeki tek bir yakut taşı dünyadan ve içindekilerden daha değerli ve kıymetlidir. Cennet'teki iri gözlü yetmiş iki huri ile evlendirilir. Akrabalarından yetmiş kişiye şefaat edebilmesine izin verilir."** (İbn Mâce: Cihâd: 16)

bölüm: 26

Ø allah yolunda cihâd eden mücahidlerin değer ve kıymetleri

1664- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın dinini yeryüzüne hâkim kılma yolunda tutulacak bir günlük nöbet dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır. Birinizin kamçısının Cennet'teki işgal ettiği küçücük bir yer, yine dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır. Yine Allah yolunda yapılan bir gece ve gündüz yürüyüşü de dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır."** (Nesâî, Cihâd: 7; Buhârî, Cihâd: 2)

1665- Muhammed b. Münkedir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Selman-ı Fârisî, Şürahbîl b. Es Sımt'a uğramıştı. Şürahbîl; askeri bir birlikte görevli olup arkadaşlarıyla beraber zorlu anlar yaşıyorlardı. Selman dedi ki: Ey İbn üs Semt! Rasûlullah (s.a.v.)'den duyduğum bir hadisi sana aktarayım mı? Şürahbîl: Evet anlat dedi. Selman dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Allah yolunda bir gün nöbet tutmak geceleri namazla geçirilen bir aylık oruçtan daha hayırlı ve sevaplı bir iştir. Ve her kim böyle bir görevi yaparken ölürse kabir azabından korunur ve onun işlediği hayırlı işler kıyamete kadar artırılarak büyütülür gider.** (Buhârî Cihâd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1666- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah yolunda cihâd etme fikri ve inancı kafasında kalbinde olmaksızın kim Allah'ın huzuruna varırsa kırık dökük ve yarım yamalak durumunda varmış olur. (Müslim, Imara: 47; Nesâî, Cihâd: 2; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Velid b. Müslim'in, İsmail b. Rafî'den rivâyeti dolayısıyla garibtir. Bazı hadisçiler İsmail b. Rafî'in zayıf olduğunu söylemişlerdir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Bu kimse güvenilir ve orta yollu bir râvîdir. Yine bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Selman hadisinin senedi muttasıl olmayıp

kopuktur. Muhammed b. Münkedir, Selman-ı Fârisî'ye ulaşmamıştır. Bu hadis aynı zamanda Eyyûb b. Musa'dan, Mekhûl'den, Şurahbil b. Sımt'tan ve Selman'dan da rivâyet edilmiştir.

1667- Osman'ın azâdlı kölesi Ebû Salih (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman b. Affân'ın minberde şöyle söylediğini işittim: **"Yanımdan ayrılıp gitmenizi istemediğimden dolayı Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim şu hadisi gizlemiştim sonra onu size aktarmayı uygun buldum dolayısıyla herkes kendisi için uygun olanı seçsin Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: Allah yolunda savaşta bir gün nöbet tutmak İslam devletinin diğer hizmet birimlerinde bin gün nöbet tutmak veya hizmet etmekten daha hayırlıdır."** (Nesâî, Cihâd: 39; İbn Mâce: Cihâd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Muhammed b. İsmail der ki: Ebû Salih, Osman b. Afvân'nın azâdlı kölesi olup ismi Bürkân'dır.

1668- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şehîd kimsenin ölüm anındaki duyduğu acı çimdiklemeden dolayı duyduğu acı kadar basittir."** (İbn Mâce, Cihâd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

1669- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hiçbir şey Allah'a iki damla ve iki iz'den daha sevimli değildir. Allah'ın azabından korkarak ağlayan kişinin gözünden akan damla ile Allah yolunda savaş meydanında akıtılan kan damlası, iz'e gelince: Biri Allah yolunda savaşırken meydana gelen sakatlanma ve yara izi diğeri de Allah'ın farz kıldığı ibadetleri yaparken meydana gelen secde izi gibi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

24: cihÂd bölümleri

bölüm: 1

Ø özürlü kimsenin savaştan geri kalabileceği

1670- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: Bana kürek kemiği veya yazı yazabilecek bir plaka getirin dedi. Getirilen malzemeye Nisa sûresi 95. ayetini yazdırdı. Amr b. Ümmü Mektum, Peygamber (s.a.v.)'in arkasında idi gözleri kör olduğu için bana izin var mı? deyince **"Özür sahiplerinden başka …"** ayeti nazil oldu. (Nesâî, Cihâd: 4; Buhârî, Cihâd: 35)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Câbir ve Zeyd b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis Süleyman et Teymî'nin Ebû İshâk'tan rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Şu'be ve Sevrî aynı hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø savaşa gitmek mi? anne babaya bakmak mı?

1671- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir kimse Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek cihâda çıkmak için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de annen baban var mı? buyurdu. O kimse evet deyince; **"Sen anne ve babana hizmet ederek cihâdı yap"** buyurdular. (Nesâî, Cihâd: 6; Buhârî, Cihâd: 137)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis sahihtir. Ebû'l Abbâs, Mekkeli gözleri görmeyen bir şairdir. İsmi Sâib b. Ferrûh'tur.

bölüm: 3

Ø "sizden olan" emir sahipleri ne demektir?

1672- İbn Cüreyc (r.a.)'den aktarıldığına göre İbn Cüreyc, Nisa sûresi 59. ayeti olan: **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Rasûlüne itaat edin. Sizin gibi Müslüman olup kendilerine otorite teslim edilmiş olan kimselere de itaat edin"** ayeti hakkında şöyle dedi: Abdullah b. Huzafe b. Kays b. Adiyy es Sehmî'yi, Rasûlullah (s.a.v.) bir Müfrezenin başında komutan olarak gönderdiğini bana Ya'la b. Müslim, Saîd b. Cübeyr vasıtasıyla İbn Abbâs'tan nakletmişti. (Yani müfrezenin başındaki kimseye de Allah ve Rasûlüne itaat edildiği gibi itaat edileceği konusunda) (Müslim, Imara: 1; Nesâî, Biat: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece İbn Cüreyc'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 4

Ø tek başına yolculuk yapmanın hoş olmadığı

1673- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İnsanlar tek başına yolculuk yapmanın tehlikelerini benim bildiğim gibi bilselerdi hiçbir kimse binitiyle tek başına gece yolculuğuna çıkmazlardı."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 79)

1674- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir yolculuğa bir şeytan arkadaş olur, İki yolcuya iki şeytan arkadaş olur, üç yolcu ise kervan sayılır."** (Ebû Dâvûd, Cihâd:

79)

ž **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi hasen sahih olup ancak bu şekliyle Âsım'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Âsım; Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer'in oğludur. Muhammed diyor ki: Bu kimse güvenilir ve doğru bir kimsedir. Âsım b. Ömer el Umerî ise zayıftır, hadis olarak ondan bir şey rivâyet etmem. Abdullah b. Amr hadisi hasendir.

bölüm: 5

Ø savaşta yalan söylenebilir, aldatma yapılabilir

1675- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Harb hile, aldatma ve yanıltmadan ibarettir."** (Buhârî, Cihâd: 156; İbn Mâce, Cihâd: 28)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Zeyd b. Sabit, Âişe, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Esma binti Yezîd b. Seken, Ka'b b. Mâlik ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø Rasûlullah (s.a.v.) kaç savaşa katılmıştır

1676- Ebû İshâk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zeyd b. Erkâm'ın yanındaydım kendisine Rasûlullah (s.a.v.) kaç savaşa katıldı diye soruldu Zeyd ondokuz dedi. Bunun üzerine ben: Sen, onunla birlikte kaç savaşta bulundun? Dedim. On yedi dedi. İlk katıldığın savaş hangisiydi dedim. "Zat-ül Uşeyr" veya **"Zat-ül Uşeyra"** dedi. (Buhârî, Meğazi: 91; Müslim, Cihâd: 49)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø askerî birlikleri savaş konumuna getirmek

1677- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşında bizi geceleyin savaş konumuna sokmuştu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sordum; bilemedi ve Muhammed b. İshâk, İkrime'den hadis işitmiştir, dedi. Muhammed b. İsmail'i ilk gördüğümde Muhammed b. Humeyd er Râzi, hakkında ki görüşü iyi idi sonraları onun zayıf olduğu kanaatine vardı.

bölüm: 8

Ø savaş başlamazdan önce dua etmek

1678- İbn ebî Evfâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim Hendek savaşındaki karşıt güçler için şöyle beddua ediyordu: **"Kur'ân'ı indiren, hesapları çabucak gören Allah'ım bize saldıran bu düşman güçlerini sarsıntıya uğrat ve perişan et."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 39; Müslim, Cihâd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø savaşlarda sancak kullanılması

1679- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Mekke'yi feth edip oraya girdiğinde sancağı beyaz renkte idi. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 27; İbn Mâce, Cihâd:

17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Yahya b. Adem'in, Şerik'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed'e bu hadis hakkında sordum. Bu hadisi sadece Yahya b. Adem'in, Şerik'den, rivâyeti olarak bildi ve şöyle dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in başında siyah sarık olduğu halde Mekke'ye girdiğini pek çok râvî Şerik'den, Ammâr'dan, Ebû'z Zübeyr'den ve Câbir'den rivâyet etmişlerdir. Muhammed diyor ki: Câbir'in hadisi işte budur.

Tirmizî: Ed Dühnü, Becile kabilesinin bir koludur. Ammâr ed Dühnî ise; Ammâr b. Muaviye ed Dühnî olup Ebû Muaviye diye künyelenir. Hadisçiler yanında güvenilen bir kimsedir.

bölüm: 10

Ø savaşta bayraklar da kullanılır mı?

1680- Muhammed b. Kâsım'ın azâdlı kölesi Yunus b. Ubeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Muhammed b. Kâsım kendisine Rasûlullah (s.a.v.)'in savaşlarda kullandığı bayrağı sormak üzere beni Berâ b. Âzib'e gönderdi. Berâ dedi ki: **"Nemire kumaşından yapılmış siyah ve dört köşe idi."** (İbn Mâce, Cihâd: 20; Ebû Dâvûd, Cihâd: 69)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Hâris b. Hassân ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Zaide'nin rivâyeti olarak bilmekteyiz. Ebû Yakup es Sekafî'nin ismi İshâk b. İbrahim'dir. Ubeydullah b. Musa kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

1681- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.)'in bayrağı siyah sancağı ise beyazdı."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 69)

ž **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi olarak, bu hadis bu yönüyle hasen garibtir.

bölüm: 11

Ø savaşlarda parolanın yeri var mıdır?

1682- Mühelleb b. Ebî Sufre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Sahabeden bir kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitti: **"Düşman gece karanlığından istifade ederek aranıza girerse "Ha mîm la yunsarûn"** deyin. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 71)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Seleme b. Ekvâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bazıları bu hadisi Ebû İshâk'tan, Sevrî'nin rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Yine bu hadis Ebû İshâk'tan, Mühelleb b. Ebî Sufra vasıtasıyla mürsel olarak ta rivâyet edilmiştir.

bölüm: 12

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıcı nasıldı?

1683- İbn Sirîn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben kılıcımı Semüre b. Cündüp'ün kılıcına benzer şekilde yaptırdım. Semure'de kendi kılıcını Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıcına benzer şekilde yaptırdığı kanaatinde idi. Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıcı da o devirde en güzel kılıçların yapıldığı Benî Hanif kabilesinin kılıçları gibiydi. (İbn Mâce: Cihâd: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle biliyoruz Yahya b. Saîd el Kattan katip Osman b. Sa'd hakkında söz ederek hafıza yönünden zayıf olduğunu söylemiştir.

bölüm: 13

Ø savaşta oruç tutulmalı mı?

1684- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Rasûlullah (s.a.v.), Fetih senesi; Merruz Zahran'a varınca düşmanla karşılaşacağımızı bize bildirerek oruçlarımızı bozmamızı emretti bizde hep birlikte orucumuzu bozduk." (Ebû Dâvûd, Sıyam: 43; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Bu konuda Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 14

Ø Rasûlullah (s.a.v.) savaşın en korkulu anlarında öne çıkardı

1685- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.); Ebû Talha'nın, Mendûb denilen atına bindi"** dedi ve sözünü şöyle sürdürdü: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i savaştaki korkulu bir anda daima en önde bulurduk."** (Müslim, Fedail: 11)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Amr İbn Âs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.
Bu hadis hasen sahihtir.

1686- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Medîne'de düşman baskını olabileceğine dair korkulu bir an yaşanmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Mendûb denilen bir atı ödünç olarak aldı ve çevreyi dolaşarak korkulacak bir şey yok dedi."** Zaten korkulu bir durumla karşılaştığımızda Peygamberimiz (s.a.v.)'i daima en önde bulurduk. (Müslim, Fedail: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1687- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) insanların en cesuru en cömerdi ve şecaatlisi idi."** Enes diyor ki: Bir gece Medîneliler bir ses işittiler ve korktular. Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Talha'ya ait çıplak bir atın üzerinde kılıcını kuşanmış vaziyette insanların karşısına çıkarak şöyle dedi: Hiç korkmayın, hiç korkmayın buyurdu ve bindiği atı kastederek, onu çok seri, ve hızlı buldum dedi. (Müslim, Fedail: 11)

bölüm: 15

Ø savaşta dirençli olmak

1688- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Bir adam Berâ b. Âzib'e, Ey Ebû Umâra dedi. Huneyn savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'i yalnız bırakıp kaçmış mıydınız? Berâ dedi ki:Hayır Vallahi Rasûlullah (s.a.v.), geri çekilmedi fakat Hevazin'in oklarıyla karşı karşıya kalan bazı ayağına çabuk askerler dönüp kaçtılar. Bu esnada Rasûlullah (s.a.v.), katırının üzerinde ve Ebû Sûfyân b. Hâris b. Abdulmuttalib'te katırın yularını tutmaktaydı ve yine bu anda Rasûlullah (s.a.v.): Ben Peygamberim yalan yok, ben Abdulmuttalib'in torunuyum diyordu." (Müslim Cihâd, 28; Buhârî, Cihâd: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Bu hadis hasen sahihtir.

1689- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Huneyn günü

savaş meydanındaki insanları gördüm iki bölük geri çekilip kaçıştılar Rasûlullah (s.a.v.)'in etrafında yüz kişi bile kalmamıştı. (Müslim, Cihâd: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ubeydullah'ın bu hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 16

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıçları nasıldı?

1690- Mezîde (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i Fetih günü Mekke'ye girdiğinde kullandığı kılıcın kabzası altın ve gümüşle süslenmiş idi. Hadisin râvîsi Tâlib diyor ki: Kılıçtaki gümüşten sordum kılıç kabzasının başı gümüştendi dedi. (Buhârî, Cihâd: 82; Ebû Dâvûd: Cihâd: 64)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir. Hud'un dedesinin ismi Mezidetül Asarî'dir.

1691- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıcının kabzasının başı gümüştendi. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 64)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis aynı şekilde Hemmâm vasıtasıyla Katâde ve Enes'den de rivâyet edilmiştir. Bazıları bu hadisi Saîd b. Ebû'l Hasan'dan rivâyet ederler o da şöyle der: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kılıç kabzasının başı gümüştendi."**

bölüm: 17

Ø savaşlarda kullanılan çelik elbise (zırh)

1692- Zübeyr b. Avvam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı günü Rasûlullah (s.a.v.)'in üzerinde iki zırh vardı. Derken bir kayaya tırmanmak istedi. Zırhların ağırlığından buna gücü yetmedi. Nihayet Talha çömeldi ve basamak görevi yaptı. Rasûlullah (s.a.v.), onun üzerine basarak kaya üzerine çıkıp doğruldu. Zübeyr diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in; Talha, Cenneti hak etti buyurduğunu işittim. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 68; İbn Mâce: Cihâd: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Safvân b. Ümeyye, Sâib b. Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garib olup sadece Muhammed b. İshâk'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 18

Ø savaşlarda kullanılan çelik başlık (miğfer)

1693- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), feth yılı Mekke'ye başında bir miğfer olduğu halde girdi de bu arada İbn Hatal'ın Ka'be'nin örtülerine yapışmış olduğu haberi kendisine verildi de **"Onu öldürün"** buyurdu. (İbn Mâce, Cihâd: 18; Buhârî, Cihâd: 84)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Mâlik'den başka hiçbir kimsenin bu hadisi Zührî'den rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

bölüm: 19

Ø savaşlarda kullanılan atların değer ve kıymeti

1694- Urve el Bârıkî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hayır; kıyamete kadar atların alınlarına bağlıdır. Yani her türlü ganimet ve sevaplar."** (İbn Mâce, Cihâd: 14; Ebû Dâvûd: Cihâd: 42)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Saîd, Cerir, Ebû Hüreyre, Esma binti Yezîd, Muğîre b. Şu'be ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Urve: Ebû'l Ca'd el Bârıkî'nin oğludur, kendisine Urve b. Ca'd ta denmektedir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Bu hadisten anlaşılması gereken: **"Kıyamete kadar devlet başkanlarıyla beraber cihâdın devam ettirilmesi gerekir."**

bölüm: 20

Ø atlarında değişik özellikleri var mıdır?

1695- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kızıl renkli atlar bereketli olanlardır."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 42)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup bu şekliyle sadece Şeyban'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

1696- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Atların en hayırlısı siyah olup alnında beyazlık olan üst dudağıyla burnu beyaz olan atlardır. Sonra ayakları beyaz sağ tarafı sade renk olan siyah atlardır. Bu özellikte bulunamaz ise bu özellikleri olan doru attır."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 42)

1697- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Vehb b. Cerir vasıtasıyla Übey'den Yahya b. Eyyûb'tan, Yezîd b. Ebî Habib'den aynı senetle bu hadisin mana olarak bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 21

Ø beğenilmeyen atlar da var mıdır?

1698- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), atlar içine dört ayağı da beyaz olandan hoşlanmazdı."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Abdullah b. Yezîd el Has'amî'den, Ebû Zür'a'dan, Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir'in ismi Harim'dir.

Muhammed b. Humeyd er Râzi, Cerir vasıtasıyla Umâra b. Ka'ka'dan rivâyet ederek şöyle demiştir: İbrahim Nehaî bana şöyle dedi: Bana hadis aktaracaksan Ebû Zür'a'dan aktar çünkü Ebû Zür'a bir keresinde bana hadis rivâyet etti. Seneler sonra o hadisi kendisine sorduğumda hiçbir harfini dahi eksiltmekten tekrar bana aktarmıştı.

bölüm: 22

Ø atları yarıştırmak müsabaka yapmak caiz midir?

1699- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), eğitilip terbiye edilmiş bir atı mesafe olarak altı mil olan Hayfa'dan Seniyyet-ül Veda'ya kadar koşturdu.

Eğitilip terbiye edilmemiş atı araları bir mil mesafe olan Seniyyetül Veda'dan Züreyk oğulları mescidine kadar koşturdu. Bende yarışçılar arasında idim. Benim atım duvarı atlamıştı. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 60; İbn Mâce: Cihâd: 44)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Câbir, Âişe, Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis Sevrî'nin rivâyeti olarak sahih hasen garibtir.

1700- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: Müsabaka, yarış yapmak at ve deve koşturmakta, ok ve benzeri şeyleri atmaktadır. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 60)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 23

Ø Rasûlullah (s.a.v.), ehli beytine ne tavsiye etmiştir?

1701- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Allah tarafından görevlendirilmiş bir kuldu diğer insanlardan ayrı olarak biz ehli beytine özellikle tavsiye ettiği üç şey şuydu: Abdesti güzelce almayı, sadaka yememeyi, eşekleri atlara çekmemeyi bize emretmişti."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 53)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû Cehdam'dan rivâyet ederek senedinde: **"Ubeydullah b. Abdullah b. Abbâs, İbn Abbâs'tan"** demiştir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim diyordu ki Sevrî'nin rivâyeti pek sağlam değildir. Sevrî bu rivâyetinde vehme kapılmıştır. Sahih olan rivâyet İsmail b. Uleyye ve Abdulvaris b. Saîd'in, Ebû Cehdam'dan, Abdullah b. Ubeydullah b. Abbâs'tan ve İbn Abbâs'tan aktarılandır.

bölüm: 24

Ø fakir ve garibler yüzünden yardım edilip rızıklandırılıyoruz

1702- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Zayıf kimsesiz ve fakirleriniz arasında beni arayın, beni ancak onların yanında bulursunuz, çünkü sizler o fakir ve zayıf insanlar yüzünden rızıklandırılıyor ve Allah tarafından yardım görüyorsunuz."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 70)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 25

Ø hayvanlara çıngırak ve çan takmak uygun mudur?

1703- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çıngırak ve köpek bulunan topluluklara melekler arkadaşlık etmezler."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 46)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Âişe, Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 26

Ø ispiyonculuk yapmalı mı?

1704- Berâ (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) iki ordu gönderdi. Onlardan birine Ali b. Ebî Tâlib'i diğerine de Hâlid b. Velid'i komutan tayin etti ve şöyle buyurdu: Eğer savaş gerçekleşirse Ali başkomutandır. Sonunda Ali bir kaleyi fethetti ve elde edilen ganimetler içersinden bir cariye aldı. Bunun üzerine Hâlid b. Velid benimle bir mektup göndererek Ali'nin bu hareketini ifşa etmiş oldu. Rasûlullah (s.a.v.)'e gelince mektubu verdim o da okudu rengi değişti ve şöyle dedi: Allah'ı ve Rasûlünü seven; Allah ve Rasûlünün de kendisini sevdiği kimse hakkında sen ne düşünüyorsun? Ben de; "Allah'ın gazabından ve Peygamber (s.a.v.)'in öfkesinden Allah'a sığınırım. Ben sadece bir elçiyim" deyince Rasûlullah (s.a.v.) sustu öfkesi dindi. (Ebû Dâvûd, Haraç: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garib olup bu hadisi sadece Ahvas b. Cevvab'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadiste geçen **"Yeşî bihi"** kelimesinin anlamı gammazlamak ve ispiyonculuk anlamına gelir.

bölüm: 27

Ø devlet başkanı da dahil herkes çobandır

1705- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Dikkat edin! Hepiniz çobansınız hepiniz sürüsünden sorumludur. İnsanların idaresini üstlenen devlet başkanı çobandır halkından sorumludur. Erkek evinin çobanıdır ve çoluk çocuğundan sorumludur. Kadın da, kocasının evinde çobandır. Kocasının evinden sorumludur. Köle efendisinin malı üzerinde çobandır ve o köle o maldan sorumludur. Dikkat edin? Hepiniz çobansınız, hepiniz kendi sürünüzden sorumlusunuz. (Ebû Dâvûd, Harac: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes, Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Musa hadisi pek makbul değildir. Enes'in hadisi de pek makbul değildir. İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Tirmizî: İbrahim b. Beşşâr er Ramâdî, Sûfyân b. Uyeyne'den, Büreyd b. Abdullah b. Ebû Bürde'den ve Ebû Musa'dan bu hadisi bize aktarmıştır.

Bunu bu şekilde İbn Beşşâr bildirdi ve dedi ki: Pek çok kişi bu hadisi Sûfyân'dan, Büreyd'den, Ebû Bürde'den mürsel olarak rivâyet etmiş olup bu daha sahihtir.

Muhammed diyor ki: İshâk b. İbrahim, Muâz b. Hişâm'dan, babasından, Katâde'den, Enes'den rivâyet etmiştir ki şöyledir: **"Allah her çobana gütmesini dilediği sürüden soracaktır."**

Tirmizî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Bu rivâyet pek makbul değildir. Sahih olan rivâyet: Muâz b. Hişâm babasından, Katâde'den ve Hasan'dan mürsel olarak yapılan rivâyettir.

bölüm: 28

Ø devlet başkanına itaat edilmelidir

1706- Ümmül Husayn el Ahmesiyye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den veda haccı hutbesinde üzerinde koltuğunun altından dolayarak büründüğü bir çeşit çizgili kumaşla örtünmüş olduğu halde dinledim. Sanki şu anda konuşurken titreyen pazısına bakar gibiyim, şöyle buyurmuştu: **"Ey insanlar Allah'a karşı sorumluluk bilinci içersinde olunuz yolunuzu kitapla bulmaya çalışınız. Sizin başınıza kulağı kesik Habeşli bir köle bile getirilmiş olsa Allah'ın kitabına göre hareket edip size de onu uyguladığı sürece onun emirlerini dinleyin ve itaat edin."** (Müslim, Imara: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Irbad b. Sariye'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Ümmü Husayn'dan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 29

Ø yaratana isyan olan konuda yaratığa itaat olunmaz

1707- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendisine isyan emrolunmadıkça hoşlansa da hoşlanmasa da her konuda idareciyi dinlemek ve itaat etmek her Müslümana farzdır. Eğer kendisine isyan emredilirse itaat etme ve dinlemek mecburiyeti yoktur."** (Müslim, Imara: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Imrân b. Husayn, Hakem b. Amr el Gıfârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 30

Ø hayvanları birbiriyle dövüştürmenin yasaklığı

1708- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) hayvanları birbirleriyle dövüştürmeyi yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 51)

1709- Mûcâhid (r.a.)’den rivâyete göre: Peygamber (s.a.v.), hayvanları birbirleriyle dövüştürmeyi yasakladı bu hadiste **“İbn Abbâs’tan”** dememiştir. Bu rivâyetin Kuteybe rivâyetinden daha sahih olduğu söylenmiştir.

ž Şerik aynı hadisi Â’meş’den, Mûcâhid’den ve ibn Abbâs’tan benzeri rivâyet etmiş olup **“Ebû Yayha’dan”** dememiştir. Bu şekilde Ebû Küreyb; Yahya b. Adem’den, Şerik’den rivâyet etmiştir. Ebû Muaviye; A’meş’den, Mûcâhid’den benzerini rivâyet etmiştir. Ebû Yahya = Atât el Kûfî’dir. İsminin Zazan olduğu da söylenir.

Tirmizî: Bu konuda Talha, Câbir, Ebû Saîd ve Ikras b. Zûeyb’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1710- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), yüze damga vurmaktan yasakladı.”** (Müslim, Libas: 29)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø savaşa katılma yaşı kaçtır?

1711- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ondört yaşımda iken bir orduya katılmak üzere Rasûlullah (s.a.v.)’e gösterildim beni asker olarak kabul etmedi. Bir sonraki sene onbeş yaşımda iken tekrar gösterildim; beni asker olarak kabul etti. Nafi’ diyor ki: Bu hadisi Ömer b. Abdulaziz’e aktardım. O da şöyle dedi: Küçükle büyük arasındaki yaş sınırı budur dedi ve onbeş yaşına girenlere maaş bağlanması emrini tüm valiliklere yazı ile bildirdi.”** (Ebû Dâvûd, Harac: 15)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Ubeydullah’tan mana olarak bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiş olup bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiş olup bu rivayette: **“Ömer b. Abdulaziz; savaşa katılacaklar arasındaki yaş sınırı budur”** dedi. Maaş bağlanma konusunu zikretmedi.

Tirmizî: İshâk b. Yusuf hadisi Sûfyân es Sevrî’nin rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 32

Ø Şehîd olmak tüm günahları siler mİ?

1712- Katâde (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir gün sahabesi arasında kalkıp cihâdın ve Allah’a imanın amellerin en değerlisi olduğundan bahsetmişti. Bu arada bir adam: Ya Rasûlullah dedi. Allah yolunda şehîd olarak can verirsem günahlarıma keffâret olur mu? Ne dersiniz? Rasûlullah (s.a.v.), Allah yolunda sabır ve dirençle savaştan kaçmaksızın düşman saflarına ilerliyerek savaşıp şehîd olursan evet günahlarına keffâret olur dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), nasıl demiştin? Dedi. O kimse de sorusunu tekrar ederek Allah yolunda savaşırken şehîd düşersem günahlarıma keffâret olur mu? Ne dersiniz deyince Rasûlullah (s.a.v.): **“Evet sen mükafatını sadece Allah’tan bekleyerek sabır ve dirençle savaştan kaçmaksızın hep düşman üzerine**

ilerleyerek savaşıp öldürülürsen evet tüm günahlarına keffâret olur sadece borç bunun dışındadır. Bunu bana böylece Cibril söyledi.” (Dârimî Cihâd: 21; Nesâî, Cihâd: 31)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Muhammed b. Cahş ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Saîd el Makburî’den ve Ebû Hüreyre’den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Yahya b. Saîd el Ensârî ve pek çok kişi aynı hadisi Abdullah b. Ebî Katâde’den ve babasından rivâyet etmiş olup bu rivâyet Saîd el Makburî’nin, Ebû Hüreyre’den rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 33

Ø şehîdler nasıl defnedilir?

1713- Hişâm b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı sonrası şehîdlere kazılacak kabirler konusunda savaştan yaralı çıkan askerler kabir kazmanın zorluğundan dolayı Rasûlullah (s.a.v.)’e şikayette bulundular da; bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), kabri geniş ve güzelce kazın iki veya üç kişiyi bir kabre defnedin Kur’ân’ı en iyi bilenleri defnederken öne geçirin buyurdu. Babam da bu savaşta şehîd olmuştu da bir kabrin içersinde iki kişinin önüne geçirildi. (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 26; İbn Mâce: Cenaiz: 28)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Habbab, Câbir, Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Sûfyân es Sevrî ve başkaları bu hadisi Eyyûb’tan, Humeyd b. Hilâl’den, Hişâm b. Âmir’den rivâyet etmişlerdir.

Ebû’d Dehma’nın ismi Kırfe b. Büheys veya Beyhes’tir.

bölüm: 34

Ø her konuda olduğu gibi savaşta da istişare esastır

1714- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedir savaşı sonrası esirler elde edilince Rasûlullah (s.a.v.) bu esirler hakkında ne dersiniz? Buyurdu. Hadis uzuncadır. (Müsned: 3452)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ebû Eyyûb, Enes ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasendir. Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir. Ebû Hüreyre’nin şöyle dediği rivâyet edilmektedir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den daha çok arkadaşlarıyla istişare eden bir kimse görmedim.”**

bölüm: 35

Ø düşman askerinin cesedi hiçbir şekilde geri verilmez

1715- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Müşrikler kendilerinden öldürülen bir kimsenin cesedini satın almak istediler Rasûlullah (s.a.v.), cesedi onlara satmayı kabul etmedi.”** (Müsned: 2119)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Hakem’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Haccac b. Ertae aynı şekilde bu hadisi Hakem’den rivâyet etmiştir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: İbn ebî Leylâ’nın bu hadisi delil sayılmaz. Muhammed b. İsmail diyor ki: İbn ebî Leylâ doğru bir kimsedir. Fakat hadisin sağlamını çürüğünden ayırt edemez ben ondan bir şey rivâyet etmem İbn ebî Leylâ gerçekten doğru dürüst ve fıkıhçı biri olup hadislerin senetlerinde yanılmaktadır.

Nasr b. Ali, Abdullah b. Dâvûd vasıtasıyla Sûfyân es Sevrî’den rivâyet ederek bize şöyle demiştir: Bizim fıkıhçılarımız İbn ebî Leylâ ve Abdullah b. Şübreme’dir.

bölüm: 36

Ø mücahid savaştan kaçmaz, kaçmamalıdır

1716- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bizi bir müfreze olarak göndermişti. Derken hepimiz bozguna uğradık darmadağınık bir duruma geldik. Medîne'ye dönerek gizlendik ve mahvolduk dedik. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'e geldik ve Ey Allah'ın Rasûlü biz savaştan kaçan kimseleriz dedik Rasûlullah (s.a.v.)'de buyurdular ki: Hayır sizler döne döne savaş eden kimselersiniz. Ben de Müslüman birliğinden bir askerim."** (Ebû Dâvûd: Cihâd: 96)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Yezîd b. Ebî Ziyâd'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadiste geçen **"Müfreze darmadağın oldu"** sözünün manası savaştan ürküp kaçıştılar anlamındadır. **"Akkarârûn"** Taktik gereği bir başka birliğe katılmak üzere geri çekilip savaşa devam edenler demektir, "savaştan kaçan" kimseler demek değildir.

bölüm: 37

Ø şehîdler öldükleri yere defnedilir başka yerlere nakledilemez

1717- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı sonrası halam babamı aile mezarlığımız durumunda olan bir yere defnetmek üzere getirmişti. Derken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle ilan ettirdi: **"Şehîdleri öldürüldükleri yere geri getiriniz."** (İbn Mâce: Cenaiz: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Nübeyh güvenilen bir kişidir.

bölüm: 38

Ø savaştan dönen mücahitler karşılanmalı mı?

1718- Sâib b. Yezîd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. **"Rasûlullah (s.a.v.) Tebük seferinden dönünce Müslümanlar orduyu karşılamak üzere seniyyetül veda denilen yere kadar çıkmışlardı. Halkla beraber ben de çıktım ve o zaman ben çocuktum."** (Buhârî, Cihâd: 195)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 39

Ø savaşsız elde edilen ganimetler

1719- Mâlik b. Evs b. Hadesân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'tan işittim şöyle diyordu: Nadroğullarının malları Allah'ın peygamberine savaşsız olarak verdiği ve Müslümanların uğrunda at ve deve koşturmadıkları ganimetlerdendi. Bundan dolayı da sadece Rasûlullah (s.a.v.)'e ait olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.) bu tür ganimetlerden ailesinin bir yıllık ihtiyacını ayırır geri kalanını Allah yolunda savaş için binit ve silaha harcardı. (Nesâî, Kasmûl Fey: 1; Müslim, Cihâd: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Sûfyân b. Uyeyne, Ma'mer ve İbn Şihâb'tan rivâyet etmiştir.

25: giyecek BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø ipek elbise ve altın kullanımı erkeklere haramdır

1720- Ebû Musa el Eşârî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İpek elbise giymek ve altın kullanmak ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına helal kılınmıştır."** (Müslim, Libas: 2; Nesâî, Ziyne: 86)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, Ukbe b. Amîr, Enes, Huzeyfe, Ümmü Hanî, Abdullah b. Amr, Imrân b. Husayn, Abdullah b. Zübeyr, Câbir, Ebû Reyhan, İbn Ömer, Vasile b. Eskâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Musa hadisi hasen sahihtir.

1721- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ömer Cabiye'de verdiği bir hutbede şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ipeği erkeklere haram kılmıştır. Ancak bir elbise içersinde iki üç dört parmak kalınlığı kadar olursa buna izin verilmiştir."** (Nesâî, Ziyne: 84; Müslim, Libas: 2) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 2

Ø savaşta ipek elbise giyilebilir mİ?

1722- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Abdurrahman b. Avf, Zübeyr b. Avvam, birlikte bulundukları bir savaşta vücutlarındaki bitlerden şikayette bulundular. Bunun üzerine onların ipek gömlek giymelerine izin verdi. Enes: ipek gömleği ikisinin sırtında da gördüm. (Nesâî, Ziyne: 93; İbn Mâce: Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø Rasûlullah (s.a.v.) altın işlemeli bir elbise giymiş midir?

1723- Sa'd b. Muâz (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik bir yolculuktan dönünce ziyaret için yanına varmıştım, sen kimsin diye sordu. Ben de; Vakîd b. Amr b. Sa'd b. Muâz'ım dedim. Bunun üzerine ağladı ve şöyle dedi: Sen deden Sa'd'e çok benzersin. Sa'd insanların en uzun boylu ve iri yapılı kimselerinden idi. Rasûlullah (s.a.v.)'e dibâc kumaşından dokunmuş altın işlemeli bir cübbe göndermişti. Rasûlullah (s.a.v.) onu giydi ve minbere çıktı ya ayakta durdu veya oturmuştu. İnsanlar o cübbeyi elleriyle tutup yoklamaya ve bakmaya başladılar ve dediler ki: Bu güne kadar böylesi güzel ve kıymetli elbise hiç görmedik. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Bu elbiseye mi şaştınız! Sa'd'ın Cennet'teki basit bir mendili bu gördüğünüz elbiseden daha üstün ve hayırlıdır. (Nesâî, Ziyne: 89)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Esma binti ebî Bekir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis sahihtir.

bölüm: 4

Ø erkekler kırmızı elbise giyebilir mi?

1724- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kırmızı bir elbise içersinde Rasûlullah (s.a.v.)'den daha güzel bir kimse görmedim. Saçları omuzlarına kadar uzanmıştı, iki omuz arası genişçeydi boyu ise ne**

uzun nede kısa idi.” (Nesâî, Ziyne: 94; Ebû Dâvûd, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir b. Semure, Ebû Rimse ve Ebû Cuhayfe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø sarımtırak elbise erkekler için caiz midir?

1725- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), içerisinde ipek karışımı bulunan kumaşla kırmızıya çalan sarımtırak renkli kumaştan yapılan elbiseyi giymeyi yasaklamıştır.”** (Nesâî, Ziyne: 30; Müslim, Libas: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ali hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø haram ve helal dışında affedilenlerde var mıdır?

1726- Selman (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den yağ, peynir ve hayvan derilerinden yapılan elbiseleri giymenin hükmü soruldu da şöyle buyurdular: Helal Allah’ın kitabında helal kıldığı şeylerdir. Haram da; yine Allah’ın kitabında haram kıldığı şeylerdir. Hükmünü belirtmediği şeyler ise affedip mübah kıldığı şeylerdir.” (İbn Mâce, Et’ıme: 60)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Muğîre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Sûfyân ve başkaları Süleyman et Teymî’den, Ebû Osman’dan, Selman’dan ve Selman’ın sözü olarak rivâyet etmişlerdir. Sanki hadis mevkuf gibidir. Sahih olan da budur. Bu hadis hakkında Buhârî’ye sordum dedi ki: Pek sağlam görmüyorum. Sûfyân, Süleyman et Teymî’den, Ebû Osman’dan, Selman’dan, mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Buhârî diyor ki: Seyf b. Harun orta yollu bir kimsedir. Âsım’dan rivâyette bulunan Seyf b. Muhammed ise hadisleri zayıf olan bir kimsedir.

bölüm: 7

Ø ölü hayvanların derileri tabaklanınca kullanılabilir

1727- Atâ b. Ebî Rebah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs (r.a.)’den işittim şöyle diyordu: Bir koyun ölmüştü Rasûlullah (s.a.v.)’e o koyunun sahiplerine şöyle buyurdu: Onun derisini yüzmeyecek misiniz sonra tabaklayıp ondan yararlanırsınız.” (Nesâî, Fera ve Atîre: 4; Ebû Dâvûd, Libas: 38)

1728- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Hangi deri tabaklanır ise mutlaka temizlenmiş olur.”** (Ebû Dâvûd, Libas: 38)

ž İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup ölmüş hayvan derileri hakkında şöyle derler: **“O deriler tabaklanınca temiz olurlar.”**

Tirmizî: Şâfii, “Köpek ve domuz derisi haricinde tabaklanan her ölmüş hayvan derisi temiz olur der ve bu hadisi delil olarak gösterir.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları ise; yırtıcı hayvan derilerinin tabaklansa bile kullanmasını hoş karşılamazlar. Abdullah b. Mübarek, Ahmed, İshâk bunlardan olup bu derilerden yapılan elbiseleri giymek ve onlarla namaz kılmak konusunda sert davranırlar.

İshâk b. İbrahim der ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in hangi deri tabaklanırsa mutlaka temiz sayılır sözünün manası eti yenen hayvan derileri hakkındadır. Nadr b. Şümeyl’de hadisi aynı şekilde tefsir ediyor. İshâk ve Nadr b. Şümeyl: **“İhâb”** eti yenen hayvan derisine verilen isimdir derler.

Tirmizî: Bu konuda Seleme b. Muhabbık, Meymûne ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bu hadis İbn Abbâs yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs'tan ve Meymûne'den rivâyet edilmiştir. Yine İbn Abbâs'tan ve Sevde'den de rivâyet edilmiştir.

Muhammed'den işittim: İbn Abbâs hadisini ve ibn Abbâs'ın Meymûne'den rivâyet ettiği hadise sahih demiştir ve şöyle devam etmiştir: İbn Abbâs'ın, Meymûne vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiğine ihtimal veriyorum. İbn Abbâs bu hadisi doğrudan doğruya Rasûlullah (s.a.v.)'den de rivâyet etmiş ve onu Meymûne'den aldığını belirtmemiştir.

Tirmizî: İlim adamlarının çoğunluğunun görüşü bu hadise göre olup Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1729- Abdullah b. Ukeym (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ölen hayvanın derisinden ve sinirlerinden yararlanmayınız diye bize Rasûlullah (s.a.v.)'den bir mektup geldi."** (İbn Mâce, Libas: 26)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bu hadis Abdullah b. Ukeyn vasıtasıyla onun şeyhlerinden de rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisi uygulamamışlardır. Aynı zamanda bu hadis Abadullah b. Ukeym'den şöyle de rivâyet edildi: Şöyle demiştir: **"Vefatından iki ay önce Rasûlullah (s.a.v.)'in bir mektubu bize geldi."** Ahmed b. Hasan'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'in uygulaması **"Vefatından iki ay önce"** denmesinden dolayı bu hadise göredir ve Rasûlullah (s.a.v.)'in son emrinin bu olduğunu söylerdi. Sonradan bu hadisin senedindeki karmaşıklığı görünce bu hadisi terk etti şöyle ki: Bazı kimseler hadisin senedinde: **"Abdullah b. Ukeym'den ve Cüheyneli Şeyhlerden"** demişlerdi.

bölüm: 8

Ø elbiseyi yerlerde sürümemek kısa tutmak

1730- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Kibirlenerek, böbürlenerek giydiği elbisenin eteğini yerde sürüyenin Allah kıyamette yüzüne bakmaz." (Ebû Dâvûd, Libas: 27; Nesâî, Ziyne: 102)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Huzeyfe, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Semure, Ebû Zerr, Âişe, Hubeyb b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir. İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø kadınların etekleri nasıl olmalı?

1731- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim kibirlenip böbürlenerek giydiği elbisenin eteğini yerlerde sürüklerse Allah kıyamette onun yüzüne bakmaz."** Bunun üzerine Ümmü Seleme: **"Kadınlar eteklerini nasıl yapsınlar"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bir karış indirsinler"** buyurdu. Ümmü Seleme: **"Bu durumda ayakları açılır deyince bir arşın uzunluğu kadar indirsinler daha fazla yapmasınlar"** buyurdular. (Ebû Dâvûd: Libas: 37; Nesâî, Ziyne: 106)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1732- Ümmü Seleme (r.anha)'nın bize bildirdiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma'nın elbisesini baldırdan aşağı sarkan kısmını bir karış olarak ayarlamıştı. (Nesâî, Ziyne: 106)

ž **Tirmizî:** Bazı kimseler bu hadisi Hammad b. Seleme'den, Ali b. Zeyd'den, Hasan'dan, babasından, Ümmü Seleme'den rivâyet etmişlerdir. Bu hadiste kadınların elbiselerini sürükleyebileceklerine izin verilmiştir. Çünkü böylece daha iyi örtünmüş olurlar.

bölüm: 10

Ø Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde üzerinde nasıl bir elbise vardı?

1733- Ebû Bürde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Âişe (r.anha) bize eskimiş bir elbise ile kaba kumaştan yapılmış bir elbise çıkararak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in ruhu bu iki elbise içinde iken kabzolundu."** (Ebû Dâvûd, Libas: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Âişe hadisi hasen sahihtir.

1734- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rabbi kendisiyle konuştuğu gün, Musa'nın üzerinde yün elbise, yünden bir külah, yün cübbe, yünden bir şalvarı vardı. Ayakkabıları ise ölmüş bir eşeğin derisindendi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Humeyd'in, A'reç'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Humeyd Ali'nin oğlu olup Küfelidir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim diyordu ki: Humeyd b. Ali el A'reç'in hadisleri münker olup pek itibara alınmaz Humeyd b. Ali el A'rec el Mekkî ise Mücahîd'in arkadaşı olup güvenilen bir kişidir.

"Kümmetü" küçük külah demektir.

bölüm: 11

Ø siyah sarık kullanılabilir mi?

1735- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.), Mekke fethi günü Mekke'ye başında siyah bir sarık olduğu halde girmişti. (Ebû Dâvûd, Libas: 21; Nesâî, Ziyne: 110)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ömer, İbn Hureys, İbn Abbâs ve Rükâne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø sarığın ucunu iki omuz arasına sarkıtmak

1736- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), sarık sardığı zaman sarığın ucunu iki omuzu arasına sarkıttı Nafi': İbn Ömer'de sarığın ucunu iki omuzu arasına sarkıtırdı dedi. Ubeydullah: Kâsım ve Sâlim'in de aynı şekilde yaptıklarını gördüm."** (Nesâî, Ziyne: 111; Ebû Dâvûd, Libas: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu konudaki Ali, hadisi sened yönünden sahih değildir.

bölüm: 13

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in yasakladığı bazı şeyler

1737- Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. **"Peygamber (s.a.v.), beni altın yüzük kullanmaktan ipek karışımı kumaş giymekten, rükû' ve secdelerde Kur'ân okumaktan, Usfur = Kırmızımtırak sarı renge boyanmış elbiseler giymeyi yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Libas: 8; Nesâî, Ziyne: 78)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1738- Hafs el Leysî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Imrân b. Husayn'ın bize şu hadisi aktardığına şâhidlik ederim: Rasûlullah (s.a.v.), altın yüzük kullanmayı bize yasakladı." (Nesâî, Ziyne: 78)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Imrân hadisi hasendir. Ebû't Teyyah'ın ismi Yezîd b. Humeyd'tir.

bölüm: 14

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in gümüşten olan yüzüğü nasıldı?

1739- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in mühür olarak kullandığı yüzüğü gümüşten olup yüzüğün kaşı Habeş taşından idi."** (Nesâî, Ziyne: 79; Ebû Dâvûd, Hatem: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 15

Ø yüzük ve kaşı ikisi de gümüşten olabilir

1740- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzüğü gümüşten olup kaşı da gümüştendi."** (Ebû Dâvûd, Hatem:1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 16

Ø yüzük sağ ele mi takılmalıdır?

1741- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), altından bir yüzük yaptırarak onu sağ eline takmıştı. Sonra çıkıp minbere oturdu ve şöyle dedi: Bu yüzüğü sağ elime takmak için yaptırmıştım diyerek yüzüğü attı sahabe de yüzüklerini attılar."** (Nesâî, Ziyne: 79)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Câbir, Abdullah b. Cafer, İbn Abbâs, Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Nafi' vasıtasıyla İbn Ömer'den değişik yollardan buna benzer şekilde rivâyet edilmiş olup sağ eline takması zikredilmemiştir.

1742- Salt b. Abdullah b. Nevfel (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs (r.a.)'ın sağ eline yüzük taktığını gördüm ve kendisinin şöyle dediğini de iyi hatırlıyorum. "Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğü sağ eline taktığını gördüm. (Nesâî, Hatem: 5)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. İsmail: Muhammed b. İshâk'ın Salt b. Abdullah b. Nevfel'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir.

1743- Cafer b. Muhammed (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Hasan ve Hüseyin yüzüklerini sol ellerine takarlardı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

1744- Hammad b. Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn ebî Rafî'nin (Bu kimse Ubeydullah b. Ebî Rafî olup Rasûlullah (s.a.v.)'in azatlı kölesidir. İsmi Eslemli Ebû Rafî'dir.) sağ eline yüzük taktığını gördüm bunun sebebini kendisine sorduğumda şöyle dedi: **"Abdullah b. Cafer'i sağ eline yüzük takarken gördüm. Abdullah b. Cafer de şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), sağ eline yüzük takardı."** (Ebû Dâvûd, Hatem: 5)

ž Muhammed b. İsmail der ki: Bu konuda rivâyet edilen en sağlam hadis budur.

1745- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Peygamber (s.a.v.) gümüşten bir yüzük yaptırarak üzerine Muhammed-Rasûl-Allah, sözlerini nakşettirmişti ve siz yüzüklerinize bunları nakşettirmeyin demişti."** (Ebû Dâvûd, Hatem: 1; Nesâî, Ziyne: 52)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih hasendir. **Siz bunları nakşettirmeyin"** sözünün manası: Hiç kimse kendi yüzüğüne Muhammed Rasûlullah sözünü nakşettirmesin demektir.

1746- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), abdest bozmak için tuvalete gireceğinde mührü üzerindeki yazıdan dolayı yüzüğünü çıkarırdı."** (Nesâî, Ziyne: 54)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 17

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in mührü üzerinde ne yazardı?

1747- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzüğünün üzerindeki yazı üç satır idi; "Muhammed" bir satır, "Rasûl" bir satır, "Allah" bir satır idi."** (Ebû Dâvûd, Hatem: 1)

ž **Tirmizî:** Enes hadisi hasen sahih garibtir.

1748- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'in mührünün üzerindeki yazı üç satırdı **"Muhammed"** bir satır **"Rasûl"** bir satır **"Allah"** bir satırdı. (Ebû Dâvûd, Hatem: 1)

ž Muhammed b. Yahya rivâyetinde **"üç satırdı"** dememiştir.

Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 18

Ø resim ve heykel yasaklanmış mıdır?

1749- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): **"İnsanların bulundukları her yerde resim bulundurmaktan ve resim yapmaktan Müslümanları yasakladı."** (Nesâî, Ziyne: 112; Ebû Dâvûd, Libas: 45)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Talha, Âişe, Ebû Hüreyre ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

1750- Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ubeydullah hasta olan Ebû Talha el Ensarî'nin yanına ziyaret için gitmişti. Ubeydullah der ki: Ziyaret maksadıyla gelen Sehl b. Huneyf'i de onun yanında buldum. Ubeydullah şöyle devam etti: Ebû Talha altındaki yatak çarşafını çıkarması için birisini çağırdı, Sehl onu neden çıkarıyorsun dedi. Ebû Talha: Üzerinde resimler var Rasûlullah (s.a.v.)'in bu konuda buyurduğunu sen bilirsin dedi. Sehl: **"Kumaş üzrindeki nakış ve çizgiler müstesnadır buyurmadı mı? Deyince; Ebû Talha evet dedi. Fakat bu çarşafı kaldırmak daha fazla hoşuma gidiyor"** dedi. (Nesâî, Ziyne: 112)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø heykeltraş ve ressamların durumu nedir?

1751- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim bir resim yaparsa Allah o kimseye yaptığı o resme ruh üfleyinceye kadar yani o resmi canlı hale getirinceye kadar azâb edecektir. Gerçekten o resme ruh verebilecek güçte geğildir. Her kim de kendisinden uzaklaşıp çekinen bir toplumun konuşmasına kulak verirse kıyamet günü kulağına kurşun dökülecektir.”** (Nesâî, Ziyne: 114)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Ebû Hüreyre, Ebû Cuhayfe, Âişe ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø ağaran saç ve sakal ne ile boyanmalıdır?

1752- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Beyazlaşan saç ve sakalınızı kına ile boyamak suretiyle rengini değiştirin, değiştirmeyip bembeyaz bırakmak suretiyle Yahudilere benzemeyin.”** (Nesâî, Ziyne: 65; Ebû Dâvûd, Teaccül: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Zübeyr b. Avvam, İbn Abbâs, Câbir, Ebû Zerr, Enes, Ebû Rimse, Cehdeme, Ebû-t Tufeyl, Câbir b. Semure, Ebû Cuhayfe ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Ebû Hüreyre’den değişik yollarla da bu hadis rivâyet edilmiştir.

1753- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ağarmış saçlarınızın rengini değiştireceğiz en iyi boya kına ve Ketm (rastık) tır. (Nesâî, Ziyne: 65; Ebû Dâvûd: Teraccül: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû’l Esved ed Deylemî’nin ismi Zâlim b. Amr b. Sûfyân’dır.

bölüm: 21

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in saçlarının şekli nasıldı?

1754- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ne uzun nede kısa boylu olmayıp orta boylu idi. Vücudu dengeli ve güzeldi, rengi esmer idi. Saçı ne çok kıvırcık nede düz yani orta kıvırcık idi yürürken öne doğru eğimli yürürdü.”** (Nesâî, Ziyne: 60)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Berâ, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Câbir, Vâil b. Hucr ve Ümmü Hanî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi Humeyd rivâyeti olarak bu yönüyle hasen sahih garibtir.

1755- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ve ben bir kaptan yıkanırdık O’nun saçı kulak memesinden aşağı ve omuza dökülecek kadarda uzun değildi.”** (Nesâî, Ziyne: 60)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bu hadis Âişe’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiş olup şöyle demektedir: **“Ben ve Rasûlullah (s.a.v.), tek bir kaptan yıkanırdık”** ve saçının uzunluğundan bahsetmemektedir.

Abdurrahman b. Ebi’z Zinad güvenilir bir kimse onu sağlam kabul eder ve ondan hadis yazmayı emrederdi.

bölüm: 22

Ø sık sık saç taramak hoş değildir

1756- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) sık sık aşırı süslenme ve gösterişe kapılmamak için saç ve sakalı sıkı olarak taramayı yasakladı."** (Nesâî, Ziyne: 63)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Hişâm'dan ve Hasan'dan bu senedle hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 23

Ø gözlere sürme çekmenin faydası var mıdır?

1757- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İsmid denilen sürme taşı ile sürmeleniniz çünkü o gözleri cilalandırır, kirpikleri besler."**

İbn Abbâs Peygamber (s.a.v.)'in bir sürme kutusu bulunduğunu her gece üç defa sağ gözüne üç defa sol gözüne sürme çektiğini söyledi. (Nesâî, Ziyne: 28)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. Bu sözleriyle sadece Abbâs b. Mansur'un rivâyetiyle bilmekteyiz.

Ali b. Hucr ve Muhammed b. Yahya dediler ki: Yezîd b. Harun, Abbâd b. Mansur'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Başka bir yönden de Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivâyet edildi: **"İsmid=sürme taşı kullanın çünkü o gözleri cilalandırır, kirpikleri besler."**

bölüm: 24

Ø tek parça ve hareket imkanı vermeyen elbiseler giymemek

1758- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) iki cins elbiseyi yasakladı; 1- Samma, denilen kolsuz ve cepsiz tulum gibi kullanışsız elbiseyle, 2- Tek kat olup vücudun organlarını gösteren bir elbiseyi giyerek müstehcen olmayı yasakladı."** (Nesâî, Ziyne: 108; Buhârî, Libas: 21)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Ömer, Âişe, Ebû Saîd, Câbir, Ebû Ümame'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. Yine bu hadis başka şekilde Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir.

bölüm: 25

Ø peruk takmak caiz midir?

1759- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Saçını ulama yapana yani saç nakli yapıp peruk kullanana ve kullandırana dövme yapana ve yaptırana Allah lanet etsin yani Allah rahmetinden uzaklaştırsın."** (Ebû Dâvûd, Teraccül: 5; Nesâî, Ziyne: 22)

ž Nafi' diyor ki: Dövme yüz ve görülen yerlere yapılır demiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Âişe, İbn Mes'ûd, Esma binti ebî Bekir, İbn Abbâs, Ma'kıl b. Yesâr ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 26

Ø kibir ve böbürlenme için yastık kullanma yasağı

1760- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) binitlerde lüks ve gösteriş için olan minder ve yastık kullanmayı yasakladı."** Bu hadis biraz uzuncadır. (İbn Mâce, Libas: 45; Nesâî, Ziyne: 119)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir. Berâ hadisi hasen sahihtir.

Şu'be, bu hadisin bir benzerini Eş'as b. Ebiş Şasa'dan rivâyet etmiştir. Bu hadis uzuncadır.

bölüm: 27

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in yatağı nasıldı?

1761- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in üzerinde yatıp uyuduğu yatak deriden olup içi hurma lifinden idi.** (Nesâî, Ziyne: 119)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Hafsa ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 28

Ø gömlek giymek Rasûlullah (s.a.v.)'in hoşuna gider miydi?

1762- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in hoşuna giden elbise gömlek idi. (Ebû Dâvûd, Libas: 3; Buhârî, Libas: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdulmü'min b. Hâlid'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi sadece o rivâyet etmiştir. Kendisi mervezlidir. Bazıları bu hadisi Ebû Sümeyle'den Abdulmümin b. Hâlid'den, Abdullah b. Büreyde'den, annesin'den ve Ümmü Seleme'den rivâyet etmişledir.

1763- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e elbisenin en sevimlisi gömlekti."** (Buhârî Libas: 8; Ebû Dâvûd, Libas: 3)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Abdullah b. Büreyde'nin annesinden ve Ümmü Seleme'den rivâyeti daha sahihtir. Ne var ki hadisin senedinde **"annesinden"** kaydını sadece Ebû Sümeyle zikretmektedir.

1764- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e elbiselerin en sevimlisi gömlekti."** (Buhârî Libas: 8; Ebû Dâvûd, Libas: 3)

1765- Esma binti Yezîd b. Seken el Ensarîyye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in elbisesinin kolunun uzunluğu (yeni) bileğine kadardı."** (Buhârî Libas: 8; Ebû Dâvûd, Libas: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1766- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gömlek giyeceği zaman giyinmeye sağ tarafından başlardı."** (Buhârî Libas: 8; Ebû Dâvûd, Libas: 3)

ž **Tirmizî:** Bir çok kimse bu hadisi Şu'be'den bu senedle Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

Bu hadisi merfu olarak sadece Abdussamet b. Abdulvaris, Şu'be yoluyla rivâyet etmiştir.

bölüm: 29

Ø yeni elbise giyen kimsenin okuyacağı dua

1767- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)

yeni bir elbise giydiği zaman o elbiseyi sarık gömlek vs. olarak ismini belirtir ve şöyle dua ederdi: **“Allah’ım sana hamdolsun, bunu bana sen giydirdin senden bu elbisenin hayrını ve hayırda kullanılmasını istiyorum şerrinden ve şerde kullanılmasından da sana sığınırım.”** (Ebû Dâvûd, Libas: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir. Hişâm b. Yunus el Kûfî, Kâsım b. Mâlik el Müzenî vasıtasıyla Cüreyrî’den geçen hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 30

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in cübbesi ve mesti nasıldı?

1768- Mugîre b. Şu’be (r.a.)’in babasından rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), yenleri (kol ağızları) dar Rum cübbesi giymişti.”** (Buhârî, Libas: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1769- Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyet edilmiştir; **“Dıhye el Kelbî Rasûlullah (s.a.v.)’e bir çift mest hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) onu giymişti.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** İsrail, Câbir vasıtasıyla Âmir’den naklederek şöyle dedi: **“… ve birde cübbe hediye etti her ikisini de eskiyinceye kadar giymişti. Rasûlullah (s.a.v.), o bir çift mestin İslamî usullere göre kesilmiş hayvanın derisinden olup olmadığını bilmeden, araştırmaksızın eskiyinceye kadar giydi.”**

Bu hadis hasen garibtir.

Ebû İshâk’ın ismi Süleyman’dır. Hasan b. Ayyaş, Ebû Bekir b. Ayyaş’ın kardeşidir.

bölüm: 31

Ø altından burun veya diş yaptırılabilir mi?

1770- Arfece b. Es’ad (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Cahiliyye döneminde meydana gelen Külab vakasında burnumdan yaralanmıştım ve burnum kesilmişti. Sonra gümüşten bir burun yaptırmıştım fena koku yapmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana altından bir burun yaptırmamı emir buyurdu.”** (Nesâî, Ziyne: 41; Ebû Dâvûd, Hatem: 7)

ž **Tirmizî:** Ali b. Hucr, Rabî’ b. Bedir’den, Muhammed b. Yezîd el Vasîti’den ve Ebû’l Eşheb’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. Tarafe’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Selm b. Zerîr’de bu hadisi Abdurrahman b. Tarefe’den, Ebû’l Eşheb’in rivâyeti gibi rivâyet etmiştir. İlim adamlarından pek çok kimse dişlerini altınla kaplattırdıkları rivâyet edilmiştir. Bu hadis onlar için delildir. Abdurrahman b. Mehdî diyor ki: Selm b. **“Vezîr”** şeklinde söylenmesi bir vehmdir doğrusu **“Zerir”** dir.

Ebû Saîd es San’anî’nin ismi Muhammed b. Müyesser’dir.

bölüm: 32

Ø yırtıcı hayvan derileri kullanılabilir mİ?

1771- Ebû’l Melîh (r.a.) ve babasından rivâyete göre: **“Peygamber (s.a.v.), yırtıcı hayvan derilerini döşeme yaparak kullanmayı yasaklamıştır.”** (Ebû Dâvûd, Libas: 40)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Saîd’den, Katâde’den, Ebû’l Melih’den bize rivâyet etti: “Rasûlullah (s.a.v.) yırtıcı hayvan derilerini döşeme ve giyim olarak kullanmayı yasakladı.

Muhammed b. Beşşâr, Muâz b. Hişâm vasıtasıyla babam bana aktardı. Katâde'den Ebû'l Melîh'den rivâyet ederek **"Rasûlullah (s.a.v.), yırtıcı hayvan derilerinin kullanılmasını hoş görmezdi."**

Tirmizî: Saîd b. Ebû Arûbe'den başkasının bu hadisin senedinde; **"Ebû'l Melîh'den ve babasından"** dediğini bilmiyoruz. Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Yezîd er Rişk'den, Ebû'l Melîh'den rivâyet ederek: **"Rasûlullah (s.a.v.), yırtıcı hayvanların derilerini kullanmayı yasakladı"** demiştir. Bu rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 33

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in papuçları nasıldı?

1772- Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Enes b. Mâlik'den Rasûlullah (s.a.v.)'in ayakkabıları nasıldı? Diye sordum. İki tasması (kaşı) vardı"** dedi. (Ebû Dâvûd, Libas: 41; Nesâî, Ziyne: 117)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1773- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre; **"Rasûlullah (s.a.v.)'in pabuçları iki tasmalı (kaşlı) idi."** (Ebû Dâvûd, Libas: 41; Nesâî, Ziyne: 117)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 34

Ø tek aytakkabıyla yürümenin hoş olmadığı

1774- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"sizden biriniz tek ayakkabısıyla yürümesin! Ya her iki ayağını da giyerek yürüsün veya iki ayağını da çıkartsın."** (Ebû Dâvûd, Libas: 41; Nesâî, Ziyne: 118)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 35

Ø ayakkabı, bot, çizme gibi şeyler ayakta giyilmemeli

1775- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kişinin ayakkabısını ayakta giymesini yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Libas: 41)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ubeydullah b. Amr er Rakî bu hadisi Ma'mer'den, Katâde'den ve Enes'den rivâyet etmiştir. Her iki hadiste hadisçiler yanında sahih değildir. Çünkü Harîs b. Nebhân; hadisçiler yanında hafız kabul edilmemektedir. Katâde'nin, Enes'den rivâyetinin aslını bilmiyoruz.

1776- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), kişinin ayakkabısını ayakta giymesini yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Libas: 41)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed b. İsmail der ki: Bu hadis sahih değildir. Ma'mer'in Ammâr b. ebî Ammâr'dan ve Ebû Hüreyre'den rivâyeti de yine sahih değildir.

bölüm: 36

Ø tek ayakkabıyla Rasûlullah (s.a.v.), yürümüş müdür?

1777- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bazen tek pabuçla yürürdü."** (Ebû Dâvûd, Libas: 40; Nesâî, Ziyne: 118)

1778- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Kendisi tek pabuçla yürümüştür."** (Ebû Dâvûd, Libas: 40; Nesâî, Ziyne: 118)

ž Bu rivâyet daha sahihtir. **Tirmizî:** Aynı şekilde Sûfyân es Sevrî ve başkaları Abdurrahman b. el

Kâsım'dan mevkuf olarak rivâyet etmiş olup bu rivâyet daha sağlamdır.

bölüm: 37

Ø ayakkabı giymeye hangi ayaktan başlanır?

1779- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ayakkabınızı giyeceğiniz zaman sağ taraftan başlayın çıkaracağınızda ise sol ayağınızdan başlayın böylece sağ ayak pabuç giyilirken birinci, ve çıkarılırken sonuncu olsun."** (Ebû Dâvûd, Libas: 41)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 38

Ø yamalı elbisenin durumu

1780- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **"Cennet'te bana ulaşmak istiyorsan dünyadan bir yolcunun azığı kadarı sana yetsin zenginlerle beraber olmaktan sakın elbiseyi yama yapıncaya kadar eskimiş sayma."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Salih b. Hassân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Muhammed'den işittim diyordu ki: Salih b. Hassân'ın hadisleri münker olup pek makbul sayılmaz. İbn ebî Zibin kendisinden hadis rivâyet ettiği Salih b. Ebî Hassân ise güvenilen bir kimsedir.

Tirmizî: "Zenginlerle beraber olmaktan sakın" sözünün manası Ebû Hüreyre'den rivâyet edilen: **"Bir kimse yaratılışta ve rızıkta kendisinden üstün olan bir kimseyi görürse kendinden aşağı olan ve kendisinin ondan üstün olduğu kimseye baksın ki bu bakış Allah'ın nimetini hor görmemesi için daha uygundur"** hadisine yakındır.

Avn b. Abdullah'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Zenginlerle arkadaş oldum kendimden daha kederli kimse görmedim. Hayvanımdan daha üstün hayvan, elbisemden daha üstün elbise görüyorum. Sonra fakirlerle arkadaş oldum da rahatladım.** Bu iki haber: **"Zenginlerle beraber olunmaması gerektiğini"** en güzel biçimde açıklamaktadır.

bölüm: 39

Ø Rasûlullah (s.a.v.) saçlarını örmüş müdür?

1781- Ümmü Hanî (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde saçı dört örgülü idi."** (İbn Mace, Libas: 36; Nesâî, Ziyne: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Muhammed diyor ki: Mûcâhid'in, Ümmü Hanî'den hadis işittiğini bilmiyoruz.

Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla İbrahim b. Nafi' el Mekkî'den, İbn ebî Necîh'den, Mûcâhid'den Ümmü Hanî'den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in Mekke'ye girdiğinde saçının örgüsü dört parçaydı."** Ebû Necîh'in ismi Yesâr'dır.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Abdullah b. Necîh; Mekkelidir.

bölüm: 40

Ø Ashabın Elbiselerinin kolları (yenleri) nasıldı?

1782- Abdullah b. Büşr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Kebşe el Enmârî'den işittim şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabının elbiselerinin kolları** (yenleri) **genişti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis münker olup pek hoş karşılanmaz. Abdullah b. Büşr; Basralı olup hadisçiler yanında zayıf kabul edilir. Yahya b. Saîd ve başka hadisçiler zayıf kabul etmişlerdir. **"Buth"** geniş demektir.

bölüm: 41

Ø elbisenin uzunluğu ne kadar olmalı?

1783- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), inciğimin veya kendi inciğinin kasını tutarak işte elbisenin yeri burasıdır. Bunu kabul etmez isen biraz daha aşağısıdır. Bunu da kabul etmez isen elbisenin topuklarda hakkı yoktur."** (Ebû Davud, Libas: 25; Buhârî, Libas: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sevrî ve Şu'be bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 42

Ø külah üzerine sarık sarmak

1784- Rükâne (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rükâne Rasûlullah (s.a.v.) ile güreş tutmuştu Rasûlullah (s.a.v.), onun sırtını yere getirdi." Rükâne dedi ki:** Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: Biz Müslümanlarla müşrikler arasındaki fark külahların üzerine sarılan sarıklardır. (Ebû Dâvûd, Libas: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Senedi pek sağlam değildir. Ebû'l Hasan el Askalanî'yi ve Rükâne'nin oğlunu pek tanımıyoruz.

bölüm: 43

Ø yüzük erkekler için gümüşten olmalıdır

1785- Büreyde (r.a.) ve babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına parmağında demir yüzük olduğu halde bir adam geldi Rasûlullah (s.a.v.): **"Senin üzerinde Cehennemlik kimselerin süsünü mü görecektim?** Buyurdu. Sonraki bir seferinde o kimse elinde bakırdan bir yüzük olduğu halde geldi. Rasûlullah (s.a.v.), **"Sende putların kokusunu mu bulacaktım"** buyurdular. Bir sonraki gelişinde parmağında altın yüzük olduğu halde gelince; Rasûlullah (s.a.v.): **"Senin üzerinde Cennetliklerin süsünü mü görecektim?** Buyurdular. Bunun üzerine adam yüzüğü hangi madenden yaptırmalıyım? Dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Gümüşten yaptır ve onu bir miskal ağırlığına çıkarma yani fazla büyük olmasın"** buyurdular. (Buhârî, Libas: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu konuda Abdullah b. Amr, Abdullah b. Müslim ki Mervez'li olup Ebû Tıybe diye künyelenen kimseden de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 44

Ø yüzük hangi parmağa takılmalıdır?

1786- İbn ebî Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'den işittim şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.), ipekli kumaştan elbise giymeyi kibir ve böbürlenme vasıtası olan yastık kullanmayı ve yüzüğü orta parmakla şehâdet parmağına takmayı yasakladı."** (Nesâî, Ziyne: 80)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn ebî Musa, Ebû Bürde b. Ebû Musa'dır. İsmi ise Âmir b. Abdullah b. Kays'tır.

bölüm: 45

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in hoşlandığı elbise çeşidi hangisidir?

1787- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e elbiselerin en sevimli ve hoş geleni Yemen tarafında dokunan çizgili bir nevi pamuklu kumaştı."** (Ebû Dâvûd, Libas: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

26: yiyecek bölümleri

bölüm: 1

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in sofrası nasıldı?

1788- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), tahtadan yapılmış sini veya masa gibi ayaklı sofralar üzerinde ufak ve ayrı tabaklarda yemek yemediler. Kepeği unundan iyice ayrılmış has ekmek -veya yufka ekmeği- de yemediler.”** Bunun üzerine Katâde’ye ne üzerinde yemek yerlerdi diye sordum, Katâde: **“Şu yuvarlak deriden sofralar üzerinde”** dedi. (Buhârî, Et’ıme: 7)

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

Muhammed b. Beşşâr diyor ki: Bu hadisin senedinde geçen Yunus; Yunus el İskaf’tır. Abdulvaris, İbn Saîd bu hadisi Saîd b. Ebî Arûbe’den, Katâde ve Enes’den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø tavşan eti yenilir mİ?

1789- Hişâm b. Zeyd b. Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes (r.a.)’den şöyle dediğini işittim: **“Merruzzahran denilen yerde bir tavşanı ürküttük Peygamber (s.a.v.)’in ashabı onun arkasından koştular ben de ona yetişip yakaladım ve tavşanı Ebû Talha’ya getirdim. İnceltilmiş taştan yapılan bir bıçakla onu kesti bir budunu veya kalçasını benimle Rasûlullah (s.a.v.)’e gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.)’de ondan yedi. Bunun üzerine ben yedi mi? dedim. Enes’te kabul etti ve yedi dedi.”** (Buhârî, Hibe: 4; Ebû Dâvûd, Et’ıme: 26; Müslim, Sayd: 9)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ammâr, Muhammed b. Safvân’dan (ki Muhammed b. Sayfî de denilir) hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup tavşan etinin yenmesinde bir sakınca görmezler.

Bazı ilim adamları ise hayız gören bir hayvan olduğu için tavşan etinin yenmesini hoş görmezler.

bölüm: 3

Ø keler eti yenir Mi?

1790- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)’e keler eti yemenin hükmü sorulduğunda; **“Keleri ne yerim nede haram kılarım.”** Buyurdular. (Müslim, Sayd: 7; Ebû Dâvûd, Et’ıme: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ebû Saîd, İbn Abbâs, Sabit b. Vedia, Câbir, Abdurrahman b. Hasene’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları kelerin yenmesi hakkında değişik görüşler ortaya koydular. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve başkalarından bir kısmı yenmesine izin verirken bir kısmı yenmesini hoş görmezler. İbn Abbâs’ın şöyle dediği rivâyet edildi: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in sofrasında keler yendi, Rasûlullah (s.a.v.), hoşlanmadığı için yemedi.”**

bölüm: 4

Ø sırtlan eti yenir mi?

1791- İbn ebî Ammâr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Câbir’e,

sırtlan; av hayvanı mıdır? diye sordum. Evet dedi. Onun etinden yiyebilir miyim? Dedim. Evet dedi. Rasûlullah (s.a.v.) mi böyle buyurdu dedim. Evet dedi. (Ebû Dâvûd, Et'ıme: 31; Nesâî, Sayd: 27; İbn Mâce: Sayd: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadise göre sırtlan eti yemekte bir sakınca görmezler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Peygamber (s.a.v.)'den sırtlan etinin mekruh olduğuna dair bir hadis rivâyet edilmişse de senedi sağlam değildir.

Bazı ilim adamları sırtlan etinin yenmesini hoş görmezler.

İbn'ül Mübarek bunlardandır.

Yahya b. Kattan diyor ki: Cerir b. Hâzim bu hadisi Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr'den, İbn ebî Ammâr'dan, Câbir'den ve Ömer'den, Ömer'in sözü olarak rivâyet ediyor. İbn Cüreyc'in hadisi daha sahihtir. İbn ebî Ammâr: Abdurrahman b. Abdullah b. Ebû Ammâr olup Mekkelidir.

1792- Huzeyme b. Cez' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'e sırtlan eti yemenin hükmünü sorduğumda: **"Sırtlan eti yiyen var mı?"** buyurdular. Sonra kurt eti yemenin hükmünü sordum: **"Hayırlı kimseler kurt eti yer mi?"** buyurdular. (İbn Mâce: Sayd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi sağlam değildir. Bu hadisi sadece İsmail b. Müslim'in, Abdulkerim'den ve Ebû Ümeyye'den rivâyeti olarak bilmekteyiz. Bazı hadisçiler İsmail ve Abdulkerim hakkında söz etmişlerdir. Ebû Ümeyye = Abdulkerim b. Kays b. Ebî'l Muhârik'tır. Abdulkerim b. Mâlik el Cüzerî ise güvenilir bir kimsedir.

bölüm: 5

Ø at eti yenir mi?

1793- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize at etlerinden yedirdi ve bizi eşek eti yemekten yasakladı."** (İbn Mâce, Zebaih: 12; Nesâî, Sayd: 29)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Esma binti ebû Bekir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kişi bu hadisi Amr b. Dinar vasıtasıyla Câbir'den rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi, Hammâd b. Zeyd, Amr b. Dinâr'dan, Muhammed b. Ali'den ve Câbir'den rivâyet etmiştir. İbn Uyeyne'nin rivâyeti daha sahihtir. Muhammed'den işittim şöyle demişti: Sûfyân b. Uyeyne Hammad b. Zeyd'den hafıza yönünden daha sağlamdır.

bölüm: 6

Ø ehlî eşek eti yenir mi?

1794- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Hayber günü kadınlarla geçici nikah yapmayı ve ehlî eşeklerin etlerinin yenmesini yasakladı."** (İbn Mâce:: Zebaih: 13; Nesâî, Sayd: 31)

ž Saîd b. Abdurrahman el Mahzûmî, Sûfyân vasıtasıyla Zührî'den, Abdullah ve Hasan'dan -ki ikisi de Muhammed b. El Hanefiyye'nin oğludur- bize hadis aktarmıştır.

Abdullah b. Muhammed, Ebû Haşim diye künyelenir.

Zührî diyor ki: O iki oğuldan en makbul olanı Hasan b. Muhammed'tir. (Benzeri bir ifade ile anlattı.) Saîd b. Abdurrahman'dan başkası ise İbn Uyeyne'den naklederek şöyle diyor: O iki oğuldan en makbul olanı Abdullah b. Muhammed'tir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1795- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Hayber günü yırtıcı hayvanlardan her sivri dişliyi, hedef yapılarak öldürülen hayvan etinden yemeyi ve ehlî (evcil) eşek etlerinin yenmesini haram kıldı."** (İbn Mâce, Sayd: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Câbir, Berâ, İbn ebî Evfâ, Enes, Irbâd b. Sâriye, Ebû Sa'lebe, İbn Ömer ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Abdulaziz b. Muhammed ve daha başkaları bu hadisi Muhammed b. Amr'dan rivâyet ederek; sadece tekbir konu olan: **"Yırtıcı hayvanlardan her sivri dişliyi"** yasakladı şeklinde aktarmışlardır.

bölüm: 7

Ø kafir mecusilerin tencere ve tabaklarından yemek yenir mi?

1796- Ebû Sa'lebe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Mecusilerin tencere ve tabaklarının durumu soruldu da: **"Onları tertemiz yıkayın sonra onlar içersinde pişirip yeyin. Ayrıca yırtıcı sivri dişli hayvan etlerinden yemeyi de yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 45)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Sa'lebe'nin rivâyeti olarak meşhurdur. Bu hadis değişik şekillerde de kendisinden rivâyet edilmiştir. Ebû Sa'lebe'nin ismi Cersûb'tur. Cürhüm ve Nâşib olduğu da söylenir. Bu hadis Ebû Kılâbe'den, Ebû Esma er Rahabî'den ve Ebû Sa'lebe'den de rivâyet edilmiştir.

1797- Ebû Sa'lebe el Huşenî (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ebû Sa'lebe: Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Biz, Ehli Kitab denilen insanların topraklarında bulunuyor onların tencerelerinde yemek pişirip kaplarından su içiyoruz! Rasûlullah (s.a.v.), o kaplarından başkasını bulamaz iseniz onları güzelce yıkayın su ile temizleyin buyurdu.

Sonra, Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. "Av bölgelerinde bulunuyoruz nasıl yapalım?" Buyurdular ki: Eğitilmiş köpeğini gönderdiğin ve Allah'ın ismini de andığın yani besmele çektiğin vakit o hayvan ölse dahi onu ye. Eğer eğitilmemiş bir köpek yakalamış gelmiş ise İslam'a göre kesildiyse ye. Allah'ın adını anarak yani besmele çekerek okunu fırlatırsan ve silahın hayvanı öldürse bile ye. (Ebû Dâvûd, Etıme: 45)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø katı yağlar içersine fare düşerse ne yapılmalı?

1798- Meymûne (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Bir fare yağ kabı içerisine ölü olarak bulundu. Bunun hükmü Rasûlullah (s.a.v.)'e sorulunca: "Fareyi ve farenin bulaştığı çevresindeki yağı alın geri kalanını yeyin"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Etıme: 47; İbn Mâce, Etıme: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Zuhrî'den, Ubeydullah'tan İbn Abbâs'tan rivâyet edilmiş olup **"Meymûne"** zikredilmemiştir. İbn Abbâs'ın, Meymûne'den rivâyeti daha sahihtir. Ma'mer, Zührî'den, Saîd b. Müseyyeb'den, Ebû Hüreyre'den bir benzerini rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet pek makbul değildir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Ma'mer'in, Zührî'den, Saîd b. Müseyyeb'den, Ebû Hüreyre'den rivâyet ederek şunları aktarmıştı: Rasûlullah (s.a.v.)'den soruldu da buyurdular ki: **Katı yağ ise fareyi ve çevresindeki yağı atın eğer yağ sıvı ise ona yaklaşmayın."** Bu rivâyet hatalıdır Ma'mer bu hadiste hata etmiştir. Muhammed şöyle devam ediyor: Sahih olan; Zührî'nin, Ubeydullah'tan, İbn Abbâs'tan ve Meymûne'den rivâyet edilendir.

bölüm: 9

Ø sol el ile yemek içmek yasaklanmıştır

1799- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sol elinizle yiyip içmeyin çünkü şeytan sol eliyle yer ve içer."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 19; İbn Mâce: Etıme: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ömer b. Ebî Seleme, Seleme b. el Ekvâ', enes b. Mâlik ve Hafsa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik ve İbn Uyeyne bu hadisi Zührî'den, Ebû Bekir b. Ubeydullah'tan ve İbn Ömer'den rivâyet ettiler. Ma'mer ve Ukayl ise; Zührî, Sâlim, İbn Ömer'den rivâyet etmişlerdir. Mâlik ve İbn Uyeyne'nin rivâyeti daha sahihtir.

1800- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz yiyeceğinde sağ eliyle yesin içeceğinde de sağ eliyle içsin. Çünkü şeytan sol eliyle yer içer."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 19; İbn Mâce: Etıme: 8)

bölüm: 10

Ø yemekten sonra parmakları yalamak gereği

1801- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biri yemek yediğinde parmaklarını yalasın çünkü bereketin yiyeceklerin hangi parçasında olduğunu bilemezsiniz."** (Müslim, Eşribe: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ka'b b. Mâlik ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu şekliyle sadece Süheyl'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum. Dedi ki: Abdulaziz'in muhtelif hadislerinden olup sadece bu hadisiyle bilinir.

bölüm: 11

Ø yere düşen lokma ve yiyecek parçaları ne yapılmalı?

1802- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz bir şey yerken bir parçası yere düşerse, onu alıp üzerindeki bulaşanı giderip yesin şeytana bırakmasın."** (İbn Mâce: Etıme: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1803- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) yemeğini yedikten sonra yemek yediği üç parmağını yalardı ve şöyle buyururdu. Birinizin yiyeceğinden bir parçası yere düşerse düşen parçadan toz toprak ne varsa onu giderip o parçayı yesin o parçayı şeytana bırakmasın. Rasûlullah (s.a.v.), yemek kaplarını tertemiz etmemizi bize emreder ve şöyle buyururdu: **"Yemeğinizin hangi parçasında bereketin olduğunu bilemezsiniz."** (İbn Mâce, Etıme: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

1804- Ebû'l Yemân el Mualla b. Râşid (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sinan b. Seleme'nin çocuk doğuran cariyesi ninem Ümmü Âsım'dan rivâyet ederek şöyle dedi: Nübeyşetül Hayr bize geldi biz bir tabakta yemek yiyorduk, bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize aktardı: **"Her kim bir kapta yemek yer ve o kabı da tertemiz hale getirirse o tabak kendisi için istiğfar eder yani o kimsenin günahlarının bağışlanmasını ister."**

(Ebû Dâvûd, Etıme: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Mualla b. Râşid'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Yezîd b. Harun ve hadis imamlarından pek çok kimse bu hadisi Mualla b. Râşid'den rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 12

Ø tabağın ortasından yememeli

1805- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bereket yemeğin ortasına iner dolayısıyla siz yemeği ortasından değil kenarlarından yeyin."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis sadece A'ta b. Sâib'in rivâyetiyle bilinmektedir. Şu'be ve Sevrî'de bu hadisi A'ta b. Sâib'den rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 13

Ø soğan ve sarımsak yiyen mescidlerden uzak durmalı

1806- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Her kim şundan ilk önce sarımsak dedi sonra sarımsak soğan ve pırasa dedi, mescidlerimize yaklaşmasın."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 40)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Ömer, Ebû Eyyûb, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, Câbir b. Semure, Kurre b. İyas el Müzenî ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1807- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye hicret ettiğinde Ebû Eyyûb'un evine misafir oldu. Yemek yediği vakit artanını Ebû Eyyûb'e gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.), bir gün yemeği hiç yemeden ona geri göndermişti. Ebû Eyyûb Rasûlullah (s.a.v.)'e gelip durumu öğrenmek isteyince; O yemekte sarımsak vardı! buyurdular. Ebû Eyyûb: Sarımsak haram mıdır? Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Hayır fakat ben kötü kokusundan dolayı hoşlanmam."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 40)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø pişmiş soğan ve sarımsağın yenebileceği

1808- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Çevrenizdeki insanları rahatsız ettiği için sarımsak yemek yasaklandı. Ancak pişmiş olursa bu rahatsızlığı yapmayacağı için yenebilir."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 27)

1809- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Sarımsak yemek uygun değildir, pişmiş olursa yenebilir."** (Müslim, Eşribe: 31; İbn Mâce: Etıme: 59)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi bu şekliyle sağlam değildir. Bu şekilde Ali'nin kendi sözü olarak rivâyet edilmiştir. Şerik b. Hanbel vasıtasıyla mürsel olarak ta rivâyet edilmiştir. Muhammed diyor ki: Cerrâh b. Melîh; doğru dürüst birisidir. Cerrâh b. Zahhak ise orta yollu birisidir.

1810- Ubeydullah b. ebî Yezîd (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Ümmü Eyyûb ona şöyle anlattı: **"Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye hicret edip geldiğinde onlara misafir olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), için içersinde bu (soğan,**

sarımsak) sebzelerinin bulunduğu ağır bir yemek yaptılar. Rasûlullah (s.a.v.), o yemekten hoşlanmadı ve ashabına: Siz o yemekten yeyin. Ben sizden biri gibi değilim ben yanımdaki melek arkadaşımı o koku ile rahatsız edip incitmekten korkarım." (Müslim, Eşribe: 31; İbn Mâce: Etıme: 59)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ümmü Eyyûb, Ebû Eyyûb el Ensarî'nin hanımıdır.

1811- Ebû'l Âliye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Sarımsak helal olan rızıklardandır."** (Müslim, Eşribe: 31; İbn Mâce: Etıme: 59)

ž **Tirmizî:** Ebû Halde'nin adı Hâlid b. Dinar'dır. Hadisçiler yanında güvenilen bir kişidir. Enes b. Mâlik'e ulaşmış ve ondan hadis işitmiştir. Ebû'l Âliye'nin adı: Rüfey'dir. Riyâhî'de denilir. Abdurrahmam b. Mehdî diyor ki: Ebû Halde seçkin Müslümanlardandır.

bölüm: 15

Ø uyku zamanında kaplar örtülmeli ışıklar söndürülmelidir

1812- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Kapılarınızı örtün, tulumlarınızı bağlayın, kaplarınızın ağzını kapayın, örtülmesi gerekenleri örtün, kandilleri söndürün, çünkü; şeytan kapalıyı açamaz, kırbanın bağını çözemez, kapların örtülerini açamaz. Çünkü fare; kandillerin içindeki yağı ve fitili yemek ister böylece ev halkının başına evlerini yakabilir."** (Müslim, Eşribe: 12; İbn Mâce, Eşribe: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Câbir'den değişik yollardan da rivâyet edilmiştir.

1813- Sâlim'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Uyuyacağınız zaman evlerinizde ateşleri söndürünüz, gerekli tedbirleri alınız."** (Müslim, Eşribe: 12; İbn Mâce, Eşribe: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 16

Ø hurmayı ve benzeri meyveleri ikişer ikişer yememek

1814- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Sahibinden izin almaksızın hurmayı ikişer ikişer yemeyi yasakladı."** (Müslim, Eşribe: 25; Ebû Dâvûd, Etıme: 43)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekir'in azâdlı kölesi Sa'd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø temel gıda maddelerinin evlerde bulundurma gereği

1815- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"(Temel gıda maddelerimizden olan) Hurma bir evde bulunmazsa o evin halkı aç sayılır."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 41; İbn Mâce: Etıme: 38)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Rafî'nin hanımı Selma'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Hişâm b. Urve'nin rivâyeti olarak bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Bu hadis hakkında Buhârî'ye sordum şöyle dedi: Yahya b. Hassân'dan başka bu hadisi rivâyet eden bir kimse tanımıyoruz.

bölüm: 18

Ø yemek yedikten sonra hamdeden kimseden allah razı olur

1816- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah, bir şey yeyip içtikten sonra kendisine hamdeden kimseden razı olur."** (Müslim, Zikir Dua: 24; İbn Mâce: Etıme: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir, Ebû Saîd, Âişe, Ebû Eyyûb ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup pek çok kimse Zekeriyya b. Ebû Zaide'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Bu hadis sadece Zekeriyya b. ebî Zaide'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 19

Ø Rasûlullah (s.a.v.), cüzzamlı bir kimseyle yemek yemiş midir?

1817- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a.v.), cüzzam hastalıklı birinin elini tutarak yemek kabına kendi eliyle birlikte getirdi ve şöyle dedi: **"Allah'ın adıyla Allah'a güvenerek ve ona dayanarak ye."** (Müslim, Selem: 36; İbn Mâce: Tıp: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Yunus b. Muhammed'in, Mufaddal b. Fedâle'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Mufaddal b. Fedâle: Basralı bir ihtiyardır. Yine Basralı olan başka bir Mufaddel b. Fedâle daha vardır ki: berikinden daha güvenilir ve daha meşhurdur. Şu'be bu hadisi Habib b. Şehîd'den, İbn Büreyde'den; **"Ömer bir cüzamlının elinden tutarak…"** diye rivâyet etti. Şu'be'nin rivâyeti daha sahih ve sağlamdır.

bölüm: 20

Ø mümin ile kafirin yedikleri kaç bağırsak doldurur?

1818- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"kafir yedi bağırsak dolduracak kadar yer mümin ise tek bağırsak dolduracak kadar yemek yer."** (İbn Mâce: Etıme: 3; Müslim, Eşribe: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, Ebû Basra el Gıfârî, Ebû Musa, Cehcah el Gıfârî, Meymûne ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1819- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e kafir olan bir kimse misafir olarak geldi Rasûlullah (s.a.v.) onun için bir koyundan süt sağılıp ikram edilmesini emretti. Koyundan süt sağıldı misafir içti sonra başka bir koyun sağılmasını emretti koyundan süt sağıldı misafir onu da içti sonra tekrar başka bir koyun sağıldı onu da içti böylece yedi koyun sütünü içmiş oldu. Ertesi sabah Müslüman oldu. Rasûlullah (s.a.v.) yine bir koyundan süt sağılmasını emretti, süt sağıldı misafir içti başka bir koyundan süt sağılmasını emretti süt sağıldı fakat misafir bu sütü içip bitiremedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mümin bir bağırsak dolduracak kadar içer kafir ise yedi bağırsak dolduracak kadar yer ve içer."** (İbn Mâce: Etıme: 3; Müslim, Eşribe: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Süheyl'in rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 21

Ø iki kişinin yemeği üç kişiye yeterlidir

1820- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah

(s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeterlidir.”** (İbn Mâce, Etıme: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Câbir ve İbn Ömer; Peygamber (s.a.v.)’den şöyle rivâyet etmişlerdir: **“Tek kişinin yemeği iki kişiye, iki kişinin yemeği dört kişiye dört kişinin yemeği ise sekiz kişiye yeterlidir.”**

Muhammed b. Beşşâr; Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân’dan, Âmeş’den, Ebû Sûfyân’dan, Câbir’den bu hadisi aynı şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 22

Ø çekirge yenir mi?

1821- Abdullah b. ebî Evfâ (r.a.)’den rivâyete göre, kendisine çekirge yenilip yenilmeyeceği sorulduğunda şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte altı savaşa katıldım çekirge yiyorduk.”** (Ebû Dâvûd, Etıme: 34; Müslim, Sayd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi Sûfyân b. Uyeyne, Ebû Yâfûr’dan aynı şekilde rivâyet ederek **“altı savaşa”** demiştir. Sûfyân es Sevrî ve başkaları ise aynı hadisi Ebû Ya’fûr’dan rivâyet ederek **“yedi savaş”** demişlerdir.

1822- İbn ebî Evfâ’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber yedi savaş yaptık çekirge yiyorduk.”** (Ebû Dâvûd, Etıme: 34; Müslim, Sayd: 8)

ž **Tirmizî:** Şu’be bu hadisi Ebû Ya’fûr’dan ve İbn ebî Evfâ’dan rivâyet ederek şöyle diyor: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile pek çok savaşa katıldık çekirge yiyorduk.”**

Aynı şekilde Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer’den ve Şu’be’den bu hadisi bize böylece aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ya’fûr’un ismi: **“Vakîd”** tir. Aynı zamanda **“Vakdan”** da denilmektedir. Başka bir Ebû Ya’fûr daha vardır ki onun da ismi Abdurrahman b. Ubeyd b. Bestas’tır.

bölüm: 23

Ø çekirge de allah’ın ordularından bir ordu mudur?

1823- Câbir b. Abdullah ve Enes b. Mâlik (r.anhüma)’dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) çekirgelerin aleyhine dua ettiği zaman şöyle derdi: Allah’ım büyüklerini öldür küçüklerini helak et, yumurtalarını boz, kökünü kes, geçimliğimiz olan ürün ve rızıklardan onların ağzını uzak tut şüphesiz sen duayı işitensin.

Bir adam Ey Allah’ın Rasûlü! Allah’ın ordularından bir ordu olan çekirgeler ordusunun kökünün kesilmesine nasıl dua edersin? Deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Çekirge balıkların denizde yaydığı bir yaratıktır.”** (İbn Mâce, Sayd: 9; ebu Dâvûd: Etıme: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hadisin râvîlerinden Musa b. Muhammed b. İbrahim et Teymî hakkında hadisçiler söz etmişlerdir. Çok garib ve münker = hoş karşılanmayan rivâyetleri olan bir kimsedir.

Babası Muhammed b. İbrahim güvenilir bir kimse olup Medînelidir.

bölüm: 24

Ø pislik yiyen hayvanların eti yenir mi? sütü içilir mi?

1824- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): **"Her türlü pisliklerden yiyen, "cellale" isimli hayvanın etinden yemeyi sütünden içmeyi yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 14)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Aynı hadisi Sevrî, İbn ebî Necîh'den, Mûcâhid'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

1825- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), hedef dikilerek öldürülen hayvanın etinden yemeyi, pislik yiyen hayvanların sütünden içmeyi, tulumların ağzından su içmeyi yasakladı."** (Nesâî, Dahaya: 41; Ebû Dâvûd, Eşribe: 15)

ž Muhammed b. Beşşâr dedi ki: İbn ebî Adiyy, Saîd b. ebû Ârube'den, Katâde'den, İkrime'den, İbn Abbâs'tan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 25

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'de tavuk eti yemiş midir?

1826- Zehdem el Cermî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ebû Musa'nın yanına girdim tavuk yiyordu. Bana yaklaş ta sende ye dedi, çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'i tavuk yerken gördüm."** (Nesâî, Sayd: 33; Dârimî, Etıme: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis Zehdem'den değişik şekilde rivâyet edilmektedir. Bu hadisi sadece Zehdem'in rivâyeti olarak bilmekteyiz. Ebû'l Avvam, Imrân el Kattan'dır.

1827- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in tavuk eti yediğini gördüm."** Bu hadis buradakinden daha uzuncadır. (Dârimî, Etıme: 22)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Eyyûb es Sahtiyanî bu hadisi aynı şekilde Kâsım et Temimî'den, Ebû Kılâbe'den ve Zehdem'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 26

Ø Rasûlullah (s.a.v.), toy kuşu etinden yemiş midir?

1828- Sefîne (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte toy kuşu etinden yedim"** (Ebû Dâvûd, Etıme: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbrahim b. Ömer b. Sefîne'den, İbn ebî Fûdeyk hadis rivâyet etmiştir. Bu kimseye Büreyd b. Ömer b. Sefîne de denir.

bölüm: 27

Ø Rasûlullah (s.a.v.), kebab yemiş midir?

1829- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. **"Ümmü Seleme Rasûlullah (s.a.v.)'e kızartılıp kebab haline getirilmiş bir et parçası ikram etmişti de Rasûlullah (s.a.v.) ondan yedikten sonra abdest almaksızın namaza kalktı."** (İbn Mâce, Etıme: 29)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Harîs, Muğîre ve Ebû Rafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 28

Ø bir yere dayanarak yemek yememek

1830- Ebû Cuhayfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ben bir yere dayanarak rahat bir şekilde yemek yemem."** Yani yemek için fazla zaman ayırıp vaktimi orada geçirmem. (Ebu Dâvûd, Etıme: 16; Dârimî, Etıme: 31)

Tirmizî: Bu konuda Ali, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih olup sadece Ali b. Akmer rivâyetiyle bilmekteyiz. Şu'be de Sûfyân es Sevrî vasıtasıyla bu hadisi Ali b. Akmer'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 29

Ø Rasûlullah (s.a.v.), bal ve helvayı sever miydi?

1831- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), helva ve balı severdi."** (İbn Mâce, Etıme: 36; Dârimî: Etıme: 34)

ž Bu hadis hasen sahih garibtir. Ali b. Müshir bu hadisi Hişâm b. Urve'den rivâyet etmiştir. Bu hadis hakkında daha fazla söz edilmiştir.

bölüm: 30

Ø et suyu gıda olarak etin aynısı mıdır?

1832- Abdullah el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Et satın aldığınızda suyunu bol miktarda koyunuz yemekte et yiyemeyen kimse suyundan yesin çünkü iki etin birisi et suyudur. (Yani haşlanmış etin besin değeri iki parça olup birisi ette diğeri de etin suyundadır.)** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle Muhammed b. feza'nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Muhammed b. Feza'nın adı Muabbir'dir. Süleyman b. Harb bu kimse hakkında söz etmiştir. Alkame b. Abdullah ise Bekir b. Abdullah el Müzenî'nin kardeşidir.

1833- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Biriniz yapılan hiçbir iyiliği küçük görmesin. İyilik yapmak için hiçbir şey bulamazsa kardeşini güler yüzle karşılasın et satın alıp pişirmek istersen suyunu bol döküp iyilik olması için komşuna bir miktar ondan ver."** (İbn Mâce, Etıme: 58; Dârimî, Etıme: 37)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Ebû Imrân el Cevnî'den rivâyet etmektedir.

bölüm: 31

Ø tirit yemeğinin yemekler arasındaki üstünlüğü

1834- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Erkeklerden pek çok kimse olgunluğa erişti kadınlardan ise Imrân kızı Meryem ve Firavun'un karısı Asiye kemale erişenlerden oldu. Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."** (Buhârî, Enbiya: 34; Nesâî, Muaşeret: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 32

Ø et nasıl yenmelidir?

1835- Safvân b. Ümeyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Eti dişlerinizle ısıra ısıra yiyiniz çünkü bu şekil yemek daha lezzetli ve daha hoştur."** (İbn Mâce, Etıme: 27; Ebû Dâvûd, Etıme: 20)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisi sadece Abdulkerim'in rivâyeti olarak bilmekteyiz. Bazı ilim adamları; Abdulkerim el Muallim hakkında söz etmişlerdir. Eyyûb es Sahtiyanî hafızası yönünden bu kimseyi eleştirmiştir.

bölüm: 33

Ø et bıçakla kesilerek te yenilebilir mi?

1836- Amr b. Ümeyyete et Damrî (r.a.)'den rivâyete göre, bizzat kendisi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kızartılmış koyun budundan keserek yediğini ve abdest almadan namaza gittiğini görmüştür."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Muğıre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 34

Ø Rasûlullah (s.a.v.), etin hangi çeşidini severdi?

1837- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e pişmiş et getirildi ve ön budu kendisine takdim edildi, kendisi ön budu severdi ve onu dişleriyle ısıra ısıra yedi."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 20)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Abdullah b. Cafer ve Ebû Ubeyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hayyan'ın ismi Yahya b. Saîd b. Hayyan'dır. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr'in ismi ise Herim'dir.

1838- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e etler içerisinde ön but daha sevimliydi. Fakat et ve etli yemeklerini çok az bulurlardı. Etlerin içersinde ön kol daha kolay piştiği için severlerdi."** (İbn Mâce, Etıme: 28; Ebû Dâvûd, Etıme: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 35

Ø sirke azık ve katık olabilir mi?

1839- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sirke ne güzel katıktır."** (İbn Mâce, Etıme: 33; Ebû Dâvûd, Etıme: 39)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Ümmü Hanî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Abde b. Abdullah el Huzâî el Basrî, Muaviye b. Hişâm vasıtasıyla Sûfyân'dan, Muharib b. Disar'dan, Câbir'den rivâyet edilerek Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sirke ne iyi azıktır."**

Tirmizî: Bu hadis Mübarek b. Saîd'in rivâyetinden daha sahihtir.

1840- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sirke ne güzel azıktır."** (İbn Mâce, Etıme: 33; Ebû Dâvûd, Etıme: 39)

ž Abdullah b. Abdurrahman, Yahya b. Hassân vasıtasıyla Süleyman b. Bilâl'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet ederek: **"Sirke ne güzel katık ve azıktır"** demiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bu hadisin Hişâm b. Urve'nin rivâyetinden olduğunu sadece Süleyman b. Hilâl'in hadisinden bilmekteyiz.

1841- Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hanî (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yanıma geldi ve yanınızda bir şey var mı? buyurdular. Ben de: Hayır hiçbir şey yok sadece bir kaç parça kurumuş ekmek ve sirke vardır dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); sirkesi bulunan bir ev katıktan yoksun sayılmaz buyurdular."** (İbn Mâce, Etıme: 33; Ebû Dâvûd, Etıme: 39)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Ümmü Hanî'nin hadisini ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

Ebû Hamza es Sûmâlî'nin ismi Sabit b. ebû Safiyye'dir. Ümmü Hanî', Ali b. ebî Tâlib'den bir sûre sonra vefat etmiştir.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum. Dedi ki: Şa'bi'nin Ümmü Hanî'den hadis işittiğini bilmiyorum. Ebû Hamza senin yanında nasıl bir kimsedir, dediğimde Ahmed b. Hanbel onun hakkında ileri geri konuşmuşlar benim yanımda ise orta yollu bir kimsedir dedi.

1842- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Katık olarak sirke ne güzeldir."** (İbn Mâce, Etıme: 33; Ebû Dâvûd, Etıme: 39)

ž Bu hadis Mübarek b. Saîd'in hadisinden daha sahihtir.

bölüm: 36

Ø yaş hurma ile karpuz birlikte yenir mi?

1843- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) yaş hurma ile karpuzu birlikte yerdi."** (Ebû Dâvûd, Et'ıme: 44)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Hişâm b. Urve'den, babasından mürsel olarak rivâyet etmişler ve **"Âişe'den"** dememişlerdir.

Bu hadisi aynı zamanda Yezîd b. Rûman, Urve ve Âişe'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 37

Ø yaş hurma ile salatalık beraber yenir mİ?

1844- Abdullah b. Cafer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) yaş hurma ile salatalığı birlikte yerdi."** (İbn Mâce, Etıme: 37; Ebû Dâvûd, Etıme: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece İbrahim b. Sa'd'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 38

Ø deve idrarı şifa olarak kullanılabilir mi?

1845- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir; **"Ureyne Kabilesinden bazı kimseler Medîne'ye geldiler ve Medîne'nin havası onlara ağır geldi. Peygamber (s.a.v.) onları zekat develerinin bulunduğu Medîne dışındaki bir yere gönderdi ve tedavi için develerin sütlerinden ve idrarlarından içmelerini emretti."** (Müslim, Kasame: 2; Nesâî, Tahrimüddem: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bu hadis başka şekillerde de Enes'den rivâyet edilmiştir. Ebû Kılâbe, bu hadisi Enes'den, Saîd b. ebî Ârube de Katâde yoluyla Enes'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 39

Ø yemekten önce ve sonra elleri yıkamak

1846- Selman (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tevratta okuduğuma

göre yemeğin bereketinin yemekten sonra elleri yıkamak olduğunu okudum. Sonra bu konuyu Rasûlullah (s.a.v.)'e hatırlatarak Tevratta okuduğumu haber verdim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır"** buyurdular. (Ebû davud, Etıme: 11)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisi sadece Kays b. Rabî'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Kays b. Rabi'in hadiste zayıf olduğu kaydedilmiştir. Ebû Haşim er Rummânî'nin ismi: Yahya b. Dinar'dır.

bölüm: 40

Ø abdest, namaz kılınacağında alınır

1847- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) tuvaletten çıktıktan sonra kendisine yemek hazırlanmıştı ve halk sana abdest suyu getirelim mi? dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben namaz kılacağım da abdest almakla emrolundum."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Amr b. Dinar bu hadisi Saîd b. Huveyris vasıtasıyla İbn Abbâs'tan rivâyet etmiştir. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd'in şöyle dediğini nakletti**"Sûfyân es Sevrî, yemekten önce el yıkamayı ve tabağın altına pide ve yufka koymayı hoş görmezdi."**

bölüm: 41

Ø yemeğe başlarken besmele çekmek

1848- Ikraş b. Zübeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Mürre b. Ubeyd oğulları malların zekatlarını benimle Rasûlullah (s.a.v.)'e gönderdiler. Medîne'ye Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldim onu Muhâcir ve Ensâr arasında oturur buldum. Ikraş şöyle devam etti: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), elimden tutarak Ümmü Seleme'nin evine götürdü ve yemek var mı? buyurdu. Arkasından parça eti bol büyük bir kap ve tirit getirildi. Ondan yemeye yöneldik, derken ben elimi kabın her tarafında dolaştırmaya başladım. Rasûlullah (s.a.v.)'de kendi önünden yemekteydi. Rasûlullah (s.a.v.) sol eliyle benim sağ elimi tuttu ve şöyle dedi: **"Ey Ikraş! Bu tek çeşitten oluşan bir yemektir, bir yerden ye."**

Sonra içinde çeşitli hurma bulunan veya -Şek, Ubeydullah'tan gelmiştir- Olmuş ve yaş hurma bulunan bir tabak getirildi. Ben kendi önümden yemeye başladım. Rasûlullah (s.a.v.)'in eli ise tabak etrafında dolaşmaya başladı ve Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Ey Ikraş! İstediğin yerden ye bu bir çeşit değildir. Sonra bize su getirildi Rasûlullah (s.a.v.), ellerini yıkadı avuçlarının ıslaklığı ile yüzünü kollarını ve başını sıvazladı ve dedi ki: Ey Ikraş! Ateşin değdiği şeylerden dolayı alınacak abdest budur."** (İbn Mâce, Etıme, 7; Ebû davud, Etıme: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Alâ b. Fadl'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Alâ bu hadisi tek başına rivâyet etmektedir. Ikraş'ın Peygamber (s.a.v.)'den sadece bu hadisini biliyoruz.

bölüm: 42

Ø kabak yemeği nasıldır?

1849- Ebû Talût (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'in

yanına girdim kabak yiyor ve şöyle diyordu: **“Ne güzel bitkisin sen Rasûlullah (s.a.v.)’in seni sevmesinden dolayı bana ne kadar sevimlisin.”** (Ebû Dâvûd, Etıme: 21; İbn Mâce, Etıme: 26)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Hakîm b. Câbir ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle garibtir.

1850- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in yemek kabı içerisinde kabağı araştırdığını gördüm bu yüzden kabağı severim.”** (İbn Mâce, Etıme: 26; Ebû Dâvûd, Etıme: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik şekillerde de yine Enes’den rivâyet edilmiştir.

Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in önünde kabağı görmüş ve bu nedir? Demişti; **“Bu kabaktır”** dedi. Bizde ondan sonra yemeklerimizde kabağı çoğaltmıştık.

bölüm: 43

Ø zeytin yağı yemek olarak ve tedavi de kullanılır mı?

1851- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Zeytin yağını yiyin ve sürünün çünkü o bereketli bir ağacın ürünüdür.”** (İbn Mâce, Et’ıme: 34; Dârimî, Etıme: 346)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Abdurrezzak’ın, Ma’mer’den rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdurrezzak bu hadisin senedinde karışıklığa düşmüştür. Kimi rivâyette **“Ömer’den”** derken bazen de şüphe ederek: **“Ömer’in Peygamber (s.a.v.)’den aktardığını zannediyorum”** demekte. Bazen de: **“Zeyd b. Eslem’den ve babsından”** diyerek mürsel olarak rivâyet etmiştir.

Ebû Dâvûd Süleyman b. Ma’bed; Abdurrezzak vasıtasıyla Ma’mer’den, Zeyd b. Eslem’den, babasından geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti ve **“Ömer’den”** demedi.

1852- Ebû Esîd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Zeytin yağını yeyiniz ve sürününüz çünkü o bereketli bir ağaçtandır.”** (İbn Mâce, Et’ıme: 34; Dârimî, Etıme: 346)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisi sadece Sûfyân es Sevrî’nin Abdullah b. İsa’dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 44

Ø köle ve hizmetçilerle birlikte yemek yemek

1853- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu bize haber vermiştir: **“Sizin birinizin hizmetçisi pişirdiği, hazırladığı yemeğin ateşine ve dumanına katlanıyorsa o hizmetçiyi elinden tutarak kendisiyle beraber aynı sofraya oturtsun, eğer bunu yapamaz ise o yemekten ona da yedirsin.”**

(İbn Mâce, Et’ıme: 50; İbn Mâce, Etıme: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Hâlid, İsmail’in oğludur. İsmi: Sa’d’tır.

bölüm: 45

Ø yemek yedirmenin değer ve kıymeti

1854- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Selamı yaygınlaştırın, yemek yediriniz ve savaşlarda kafirlerin başlarını uçurunuz ki Cennetlere varis olasınız.”** (İbn Mâce, Etıme: 23; Dârimî, Etıme: 39)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, İbn Ömer, Enes, Abdullah b. Selam, Abdurrahman b. Âişe, Şüreyh b. Hanî ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ziyâd'ın, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği bu hadis hasen sahih garibtir.

1855- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rahman olan Allah'a kulluk yapın, yemek yedirin, selamı yaygınlaştırın ki Cennete selametle giresiniz."** (İbn Mâce, Etıme: 23; Dârimî, Etıme: 39

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 46

Ø akşam yemeğini terketmek ihtiyarlık getirir mi?

1856- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir miktar hurma bile olsa akşam yemeğini yeyiniz, çünkü akşam yemeğini kaldırmak ihtiyarlık ve güçsüzlüğe sebep olur.** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hoş karşılanmayan münker hadislerdendir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Anbese hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Abdulmelik b. Allak bilinmeyen meçhul bir kimsedir.

bölüm: 47

Ø yemek nasıl yenmeli?

1857- Ömer b. ebî Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Seleme'nin oğlu Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmişti o anda Rasûlullah (s.a.v.)'de yemek yiyordu. Rasûlullah (s.a.v.), çocuğa: **"Yaklaş bismillah de sağ elinle ve önünden ye"** buyurdular. (Dârimî, Etıme: 9; Ebû Dâvûd, Etıme: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis ayrıca Hişâm b. Urve'den, Ebû Vecze es Sa'dî'den, Müzeyneli bir kişiden ve Ömer b. ebî Seleme'den de rivâyet edilmiştir. Hişâm b. Urve'nin arkadaşları bu hadisin rivâyetinde ihtilaf etmişlerdir.

Ebû Vecze es Sa'dî'nin adı Yezîd b. Ubeyd'tir.

1858- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yemek yiyeceğinizde Bismillah deyin başında unutursa hatırladığı an önünde de sonunda da bismillah desin."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 15)

ž Aynı sened ile Âişe'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir. **"Rasûlullah (s.a.v.), ashabından altı kişi ile yemek yiyordu. Derken bir arabi geldi bismillah demeden iki lokma aldı ve yemek bitiverdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bu kimse bismillah demiş olsaydı bu yemek hepimize yetecekti."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Ümmü Gülsüm, Ebû Bekir es Sıddık'ın oğlu Muhammed'in kızıdır.

bölüm: 48

Ø yemeklerden sonra eller mutlaka yıkanmalıdır

1859- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şeytan (veya değişik mikrop, böcek ve bakteriler) hassas ve yalayıp yok edicidirler kendinizi ondan koruyun. Her kim elinde yemek bulaşığı ve kokusu varken yatıp uyursa ve geceleyin kendisine bir şey olursa kendisinden başka kimseyi suçlamasın."** (Ebû Dâvûd, Et'ıme: 53; İbn Mâce, Et'ıme: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Ayrıca bu hadis Süheyl b. ebî Salih'in babasından Ebû Hüreyre'den de rivâyet edilmiştir.

1860- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim elinde yemek bulaşığı ve kokusu varken yatıp uyursa bu yüzden başına bir iş gelirse kendisiden başka kimseyi suçlamasın."** (Ebû Dâvûd, Et'ıme: 53; İbn Mâce, Et'ıme: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu şekliyle A'meş'in rivâyeti olarak biliyoruz.

27: içecek bölümleri

bölüm: 1

Ø şarap içenlerin sonuçları

1861- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her sarhoşluk veren içkidir, Her içki de haramdır. Her kim şarabı devamlı içerek ölür giderse ahirette sarhoşluk vermeyen şaraptan içemez."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 5; İbn Mâce, Eşribe: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, Abdullah b. Amr, İbn Abbâs, Ubâde ve Ebû Mâlik el Eş'arî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu hadis değişik şekillerde Nafi' ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir.

Mâlik b. Enes, Nafi' ve İbn Ömer'den mevkuf olarak rivâyet etmiştir.

1862- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İçki içen kimsenin kırk gün namazı kabul olmaz. Tevbe ederse Allah tevbesini kabul eder. Yine içki içmeye dönerse Allah kırk gün onun namazını kabul etmez. Tevbe ederse Allah yine tevbesini kabul eder. Yine içki içmeye dönerse Allah kırk gün onun namazını kabul etmez. Tevbe ederse yine tevbesini kabul eder. Dördüncü sefer içki içmeye devam ederse yine kırk gün o kimsenin namazını kabul etmez tevbe etse bile tevbesini de kabul etmez ve ona Cehennem'de içki olarak Habal nehrinden içki içirir. Bunun üzerine Ey Ebû Abdurrahman derdi. Habal nehri nedir? Dedi ki: Cehennemliklerin irinlerinden meydana gelen bir ırmaktır."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 5; İbn Mâce, Eşribe: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Aynı şekilde Abdullah b. Amr ve İbn Abbâs'tan da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø her sarhoşluk veren şey haramdır

1863- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e baldan yapılan içkinin durumu soruldu da **"Sarhoşluk veren her şey neden yapılırsa yapılsın haramdır."** (Dârimî, Eşribe: 8; İbn Mâce, Eşribe: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1864- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Her sarhoşluk veren şey haramdır."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 5; İbn Mâce, Eşribe: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali İbn Mes'ûd, Enes, Ebû Saîd, Ebû Musa, Eşec el Asrî, Deylem, Meymûne, İbn Abbâs, Kays b. Sa'd, Numân b. Beşîr, Muaviye, Vâil b. Hucr, Kurre el Müzenî, Abdullah b. Muğaffel, Ümmü Seleme, Büreyde, Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. İkisi de sahihtir. Ayrıca pek çok kişi bu hadisin bir benzerini Muhammed b. Amr'dan, Ebû Seleme'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmişlerdir. İbn Ömer ve Ebû Seleme'den de aynı hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 3

Ø çoğu sarhoşluk verenin azı da haramdır

1865- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)

buyurdular ki: **“Çoğu sarhoşluk verenin azı da haramdır.”** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 5; İbn Mâce, Eşribe: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sa’d, Âişe, Abdullah b. Ömer, İbn Ömer ve Havvât b. Cübeyr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir’in rivâyet ettiği bu hadis hasen garibtir.

1866- Âişe (r.anha)’dan rivâyet ettiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her sarhoşluk veren şey haramdır. Bir farak’ı sarhoşluk eden şeyin bir avucu da haramdır.”**(Ebû Dâvûd, Eşribe: 5; İbn Mâce, Eşribe: 10)

ž **Tirmizî:** Râvîlerden biri başka bir rivâyetle **“Bir içimi bir yudumu”** da haramdır demektedir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Leys b. ebû Süleym ve Rabî’ b. Subeyh bu hadisi Ebû Osman el Ensarî’den, Mehdî b. Meymun’un rivâyetine benzer şekilde rivâyet etmişlerdir.

Ebû Osman el Ensarî’nin ismi Amr b. Sâlim olup aynı zamanda Ömer b. Sâlim de denmektedir.

bölüm: 4

Ø toprak kaplarda şarap haline gelen (şıra) haram kılınmıştır

1867- Tâvus (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. İbn Ömer’e bir adam gelerek **“Rasûlullah (s.a.v.), toprak kaplarda ekşitilen şıra (bira)’yı yasakladı mı?** diye sordu İbn Ömer’de **“Evet”** cevabını verdi.

Tavus diyor ki: Vallahi bunu İbn Ömer’den bizzat işittim. (İbn Mâce, Eşribe: 15; Ebû Dâvûd, Eşribe: 12)

Şıra: *Bir miktar kuru üzüm, hurma gibi maddeleri bol su ile içecek hale getirmektir.*

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ, Ebû Saîd, Süveyd, Âişe, İbn-ü Zübeyr ve ibn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø su kabağında, hurma kütüğü kabında ve toprak kaplarda şıra yapılmasının ve bekletilmesinin yasaklığı

1868- Amr b. Mürre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zâzân’dan işittim şöyle diyordu: İbn Ömer’e Rasûlullah (s.a.v.)’in içinde şıra yapılmasını yasakladığı kaplardan sordum. Bunu bize kendi terimleriyle anlat ve bizim anlayabileceğimiz şekilde izah et dedim.

İbn Ömer’de dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), **“Hanteme’yi”** yasakladı, hanteme topraktan yapılan kaptır. **“Dübba’yı”** yasakladı, Dübba; Su kabağıdır. **“Nakîr’i”** yasakladı, Nakîr; hurma kütüğünün oyularak kap haline getirilmesidir. **“Müzeffet’i”** yasakladı, Müzeffet; içerisi ziftle kaplanmış kaplardır. Şıranın diğer (tulum) gibi kaplarda yapılmasını emretti. (İbn Mâce, Eşribe: 13; Ebû Dâvûd, Eşribe: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Abdurrahman b. Ya’mur, Semure, Enes, Âişe, Imrân b. Husayn, Âiz b. Amr, Hakem el Gıfârî ve Meymûne’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø her türlü kap içerisinde şıra yapılabilir

1869- Süleyman b. Büreyde'nin babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizi, bazı kaplarda şıra yapmaktan yasaklamıştım. Hiçbir kap hiçbir şeyi ne helal nede haram kılar. Her sarhoşluk veren haramdır."** (İbn Mâce, Eşribe: 13; Ebû davud, Eşribe: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1870- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), değişik kaplarda şıra yapmayı yasaklamıştı. Ensâr bizim bunlardan başka kabımız yoktur diye şikayette bulundular. Bunun üzerine: **"O halde sakıncası yok"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Etıme: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø şıra yapıldıktan sonra birgün içinde içilmelidir fazla bekletilirse sarhoşluk verecek hale gelir

1871- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in tulumlar içersine şıra kurardık tahliye deliği bulunan tulumun ağzı bağlanırdı. Sabahleyin kurduğumuz şırayı akşam içerdi, akşam şırayı kurardık sabah içerdi."** (İbn Mâce, Eşribe: 12; Ebû Dâvûd, Eşribe: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ebû Saîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Bu şekilde Yunus b. Ubeyd rivâyetiyle bu hadisi tanımaktayız. Bu hadis aynı şekilde değişik yollarla Âişe'den rivâyet edilmiştir.

bölüm: 8

Ø şarap (içki) yapılan hububat çeşitleri

1872- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Buğdaydan içki yapılır. Arpadan içki yapılır. Hurmadan içki yapılır."** (Ebû davud, Eşribe: 4; Dârimî, Eşribe: 13)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

1873- Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Buğdaydan içki yapılır…"** aynı hadisi söyledi.

1874- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre: **"Buğdaydan içki yapılır…"** aynı hadisi aktarmıştır.

ž Bu hadis İbrahim b. Muhâcirin rivâyetinden daha sağlamdır. Ali b. Medînî diyor ki: Yahya b. Saîd: İbrahim b. Muhâcir hadis konusunda pek sağlam değildir.

Bu hadis değişik şekillerde Şa'bî ve Numân b. Beşîr'den de rivâyet edilmiştir.

1875- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çoğunlukla şu iki ağaçtan yapılır; Hurma ve üzüm."** (İbn Mâce, Eşribe: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Kesîr es Suheymî; Uberî'dir, ismi: Yezîd b. Abdurrahman b. Gufeyle'dir. Bu hadisi Şu'be İkrime b. Ammâr'dan rivâyet etmiştir.

bölüm: 9

Ø hurma koruğu ile olgun hurma birlikte şıra yapılır mı?

1876- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), hurma koruğu ile hurmanın birlikte şıra yapılmasını yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1877- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), hurma ile hurma koruğunun birbirine karıştırılarak şıra yapılmasını yasakladı. Kuru üzüm ile hurmanın birbirleriyle karıştırılarak şıra yapılmasını yasakladı toprak kaplarda şıra yapılmasını da yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 9)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Enes, Ebû Katâde, İbn Abbâs, Ümmü Seleme ve Ma'bed b. Ka'b'ın anasından da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 10

Ø altın ve gümüş kaplarda yeme içmenin yasaklığı

1878- Hakem (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn ebî Leylâ'nın şöylece aktardığını kendisinden işittim: "Huzeyfe su istedi birisi ona gümüş kapla su getirince kabı ona fırlattı ve dedi ki: Bundan yasakladığım halde bu işten vazgeçmediği için attım. Oysa Rasûlullah (s.a.v.): **"Altın ve gümüş kaplarda yeyip içmeyi, ipek ve atlas kumaşlardan giymeyi yasaklamıştır. Bunları kullanmak dünyada kafirler içindir, Ahirette sadece sizler içindir"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Eşribe: 17; İbn Mâce, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme, Berâ ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø ayakta su içilebilir mi?

1879- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), kişinin ayakta su içmesini yasakladı. Yemek yemek nasıldır? Denilince; O daha kötüdür"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Eşribe: 13; İbn Mâce, Eşribe: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1880- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında; yolda yürürken yerdik, ayakta da içerdik."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 13; İbn Mâce, Eşribe: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ubeydullah b. Ömer'in, Nafi' ve İbn Ömer'den rivâyeti olarak sahih garibtir. Imrân b. Cerir bu hadisi Ebû'l Yûzerî'den ve İbn Ömer'den rivâyet etmiştir. Ebû'l Yûzerî'nin ismi: Yezîd b. Atarid'tir.

1881- Carûd b. Muallimî (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"Ayakta içmeyi yasaklamıştır."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 13; İbn Mâce, Eşribe: 21)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garib hasendir. Pek çok kimse bu hadisi Saîd'den, Katâde'den, Ebû Müslim'den, Carut'dan rivâyet etmişlerdir. Katade'den, Yezîd b. Abdullah b. Şıhhîr'den, Ebû Müslim'den ve Carûd'tan Peygamber (s.a.v.)'in şöyle söylediği de rivâyet edilmiştir: **"Müslümanın yitiği ateş korudur."**

Carûd, İbn'ül Muallah el Abdî olup Peygamber (s.a.v.)'in yakınlarındandır. Carûd b. Alâ da denilir. Doğru olanı İbn'ül Mualla'dır.

bölüm: 12

Ø Rasûlullah (s.a.v.) ayakta birşeyler içmiş midir?

1882- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), zemzemi ayakta içmiştir."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 13; İbn Mâce, Eşribe: 21)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Sa'd, Abdullah b. Amr ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1883- Amr b. Şuayb'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i ayakta ve oturduğu halde içerken gördüm."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 13; İbn Mâce, Eşribe: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø su ve benzeri şeyleri üç nefeste içmek

1884- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), bir kaptan su içerken; üç kere nefes alarak içer ve bu şekilde içmek daha kandırıcı ve sıhhîdir"** buyururdu. (İbn Mâce, Eşribe: 18; Dârimî, Eşribe: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Hişâm ed Destevâî bu hadisi Ebû Isam'dan, Enes'den rivâyet etmiştir. Azre b. Sabit'de, Sümâme vasıtasıyla Enes'den rivâyet ederek şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), su içerken üç defa nefes alırdı."**

Aynı şekilde Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Azre b. Sabit el Ensarîyye'den, Sümâme'den ve Enes b. Mâlik'den rivâyet ederek; **"Rasûlullah (s.a.v.) bir kaptan su içerken üç kere nefes alırdı"** demektedir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1885- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Develer gibi bir solukta içmeyin iki veya üç nefeste için içeceğinizde Bismillah deyin içmeyi bitirdiğinizde ise Elhamdülillah deyin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Yezîd b. Sinan el Cezerî; Ebû Ferve er Ruvahî'dir.

bölüm: 14

Ø su ve benzeri şeyleri üç seferde içip iki nefes almak

1886- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), (kaptan su) içerken iki nefes alırdı."** (Ebû davud, Eşribe: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Rişdîn b. Küreyb rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Abdullah b. Abdurrahman'a (Ebû Muhammed), Rişdîn b. Küreyb'i sordum. O'mu yoksa Muhammed b. Küreyb mi daha sağlamdır dedi ki: İkisi de birbirinden farksızdır, ama ben Rişdîn b. Küreyb'i tercih ederim.

Bunu Muhammed b. İsmail'e sordum, dedi ki: Muhammed b. Küreyb, Rişdîn b. Küreyb'den daha fazla tercih edilir. Benim görüşümde, Ebû Muhammed, Abdullah'ın dediği gibidir. Rişdîn b. Küreyb daha yaşlı ve tercih edilir. İbn Abbâs'a ulaşmış ve onu görmüştür. Bunlar iki kardeştirler. İkisi de münker, hoş karşılanmayan hadisler rivâyet ederler.

bölüm: 15

Ø içilen kabın içerisine üflememek

1887- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) içecek kabın içerisine üflemeyi yasakladı. Bunun üzerine bir adam; kabın**

içerisine çerçop görüyorum dedi. Rasûlullah (s.a.v.) onları dök buyurdu. O adam bir nefeste kanmıyorum deyince: "O halde su kabından ağzını uzaklaştır ve nefes al" buyurdular. (Ebû Dâvûd, Eşribe: 20; İbn Mâce, Eşribe: 24)

ž **Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.**

1888- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), içecek kabın içerisine üflemeyi ve kabın içine nefes almayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 20; İbn Mâce, Eşribe: 24)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 16

Ø kabın içerisine üflememek

1889- Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz bir şey içerken kabın içerisine nefes almasın."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 20; İbn Mâce, Eşribe: 24)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø tulumların ağzından su içmenin yasaklanması

1890- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle aktarmıştır: **"Su tulumlarının ağzını dışarı kıvırıp oradan bir kaba boşaltmaksızın içmekten yasaklandık."** (Yani içi görülmeyen kaplara ağzı dayamak suretiyle içmek yasaklanmıştır) (Dârimî, Eşribe: 19; Ebû Dâvûd, Eşribe: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 18

Ø zaruret durumlarında tulumların ağzından su içilebilir

1891- Abdullah b. Enîs (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in asılı bir tuluma kalkıp ağzını oraya dayamak suretiyle su içtiğini gördüm."** (İbn Mâce, Eşribe: 20; Dârimî, Eşribe: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Süleym'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisin senedi sağlam değildir. Abdullah b. Ömer el Umerî'nin hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. İsa'dan hadis işitip işitmediğini de bilmiyorum.

1892- Kebşe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana gelmişti, derken asılı duran bir tulumun ağzından su içmişti; Ben de kalkıp onun içtiği tulumun ağzını hatıra olsun diye kesmiştim."** (İbn Mâce, Eşribe: 20; Dârimî, Eşribe: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Yezîd b. Câbir, Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir'in kardeşidir ve Abdurrahman'dan önce vefat etmiştir.

bölüm: 19

Ø içme sırası sağ taraftan başlar ve devam eder

1893- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e içerisine su karıştırılmış bir süt getirildi o anda Rasûlullah (s.a.v.)'in sağ tarafında bir bedevî solunda ise Ebû Bekir bulunuyordu. Rasûlullah (s.a.v.)**

içti ve sağındaki bedeviye verdi ve sağdan sıra ile içilsin buyurdu.” (Dârimî, Eşribe: 18; İbn Mâce, Eşribe: 22)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Sehl b. Sa’d, İbn Ömer ve Abdullah b. Büsr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø su dağıtan kimse en son kendisi içer

1894- Ebû Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir topluluğa su dağıtan kimse en son içer.”** (İbn Mâce, Eşribe: 26; Dârimî, Eşribe: 28)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 21

Ø Rasûlullah (s.a.v.), tatlı ve soğuk şeyleri severdi

1895- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in en çok sevdiği içecek tatlı ve soğuk içeceklerdi.”** (Müsned: 22971)

ž **Tirmizî:** Pek çok kişi bu hadisi İbn Uyeyne’den burada olduğu gibi Ma’mer’den, Zührî’den, Urve’den, Âişe’den rivâyet etmişlerdir. Sahih olan Zührî’den mürsel olarak rivâyet edilendir.

1896- Zührî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.)’e hangi içecek daha lezzetlidir? Diye soruldu. Dedi ki: **“Tatlı ve soğuk olanı.”** (Müsned: 22971)

ž **Tirmizî:** Abdurrezzak böylece Ma’mer’den, Zührî’den mürsel olarak rivâyet etmiştir. Bu İbn Uyeyne’nin hadisinden daha sahihtir.

28: iyilik ve irtibatı koparmamak

bölüm: 1

Ø anne babaya iyi davranmak gerekir

1897- Behz b. Hakîm (r.a.) diyor ki: Babam dedemden aktarmış ve şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü’ dedim. Kime iyilik etmeliyim?** Buyurdular ki: **“Annene”** sonra kime dedim. **“Annene”** buyurdu. Sonra kime dedim yine **“Annene”** buyurdu. Sonra kime dedim. **“Babana sonra yakınlara ve yakınlara”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Edeb: 119)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr, Âişe ve Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Behz b. Hakîm, Ebû Muaviye b. Hayde el Kuşeyrî’dir.

Bu hadis hasendir. Şu’be; Behz b. Hakîm hakkında söz etmiştir. Fakat hadisçiler yanında bu zat güvenilir bir kimsedir. Sûfyân es Sevrî, Ma’mer, Hammad b. Seleme ve pek çok hadis imamları kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø hayırlı işlerin sıralaması

1898- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e hangi amel daha değerlidir? Diye sordum. Buyurdular ki: **“Vaktinde kılınan namazdır.”** Sonra hangisi Ey Allah’ın Rasûlü! dedim. **“Anne ve babaya iyilik etmektir”** buyurdu. Sonra hangisi Ey Allah’ın Rasûlü! Dedim. **“Allah yolunda cihattır”** buyurdular. Sonra benimle konuşmayı kesti eğer daha soracak olsaydım cevap vermeye devam edecekti. (Buhârî, Mevakît: 5)

ž **Tirmizî:** Ebû Amr eş Şeybânî’nin ismi Sa’d b. İyas’tır. Bu hadis hasen sahihtir. Şeybânî, Şu’be ve pek çok kimse bu hadisi Velid b. Ayzar’dan rivâyet etmişlerdir.

Bu hadis aynı zamanda Ebû Amr eş Şeybânî vasıtasıyla İbn Mes’ûd’tan değişik şekillerde rivâyet edilmiştir.

bölüm: 3

Ø ana babanın razı alması Allah’ın razı olması demektir

1899- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Rabbinin rızası ana babanın razı edilmesindedir. Rabbinin gazâb ve hışmı ise ana babanın gazâblanması ve hışmındadır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den, Ya’la b. Atâ’dan, babasından, Abdullah b. Amr’dan geçen hadisin bir benzerini bize merfu olmaksızın rivâyet etmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

Tirmizî: Şu’be’nin adamları Şu’be’den, Ya’la b. Atâ’dan babasından ve Abdullah b. Amr’dan mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Şu’be’den rivâyet edenler arasında Hâlid b. Harîs’den başka bu hadisi merfu olarak rivâyet eden bir kimse tanımıyoruz.

Hâlid b. Harîs güvenilir bir kimsedir. Bu kimse hakkında Muhammed b. Müsenna’nın şöyle dediğini işittim: **“Basra’da, Hâlid b. el Hâris, Küfe’de ise Abdullah b. İdris’in bir benzerini görmedim.”**

Tirmizî: Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

1900- Ebû’d Derdâ (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Bir adam Ebû’d Derdâ’ya gelerek ona şöyle dedi: Bir hanımım var annem onu boşamamı emrediyor ne

yapmalıyım? Ebû'd Derdâ dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Anne veya baba Cennet kapılarının en hayırlısından Cennete girmeye sebeptir. Sen onların hakkını yerine getirmemekle o kapıyı kaybet veya onları hoşnut etmekle o kapıyı koru, elde etmeye çalış."** (İbn Mâce, Edeb: 1; Ebû Dâvûd, Edeb: 119)

ž **İbn ebî Ömer dedi ki:** Sûfyân şöyle demiştir: **"Annem veya babam."** Bu hadis sahihtir. Ebû Abdurrahman es Sülemî'nin ismi İbn Habib'tir.

bölüm: 4

Ø ana babaya karşı gelmek büyük günahlardan mıdır?

1901- Abdurrahman b. ebî Bekre (r.a.)'den ve babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), büyük günahların en büyüklerinden size haber vereyim mi? buyurdular. Sahabe evet Ey Allah'ın Rasûlü! Dediler. Buyurdu ki: Allah'a ortak koşmak, Ana babaya karşı gelmek.** Yaslanmış olduğu halde iken doğrulup oturumuna gelerek şöyle devam etti: **"Yalancı şâhidlik ve yalan söylemek"** bu son sözü o kadar tekrarladı ki; biz keşke sussaydı dedik. (Müslim, Birr ve Sıla: 1; Ebû Dâvûd, Edeb: 119)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Bekre'nin ismi Nüfey' b. Harîs'tir.

1902- Abdurrahman b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kişinin kendi anne ve babasına sövmesi büyük günahlardandır."** Sahabe: ey Allah'ın Rasûlü dediler insan kendi anne ve babasına hiç söver mi? **"Evet"** buyurdular. **"Kişi bir adamın babasına söver de oda bunun babasına söver yine aynı kişi birinin annesine söver de o da onun annesine söver."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 119; Müslim, Birr ve Sıla: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø baba dostuna iyilikte bulunup bağları koparmamak

1903- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"İyiliklerin en güzeli kişinin babasının sevdiği kimselerle bağlarını koparmamasıdır."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 119; Müslim, Birr ve Sıla: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Esîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisin isnadı sahihtir. İbn Ömer'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 6

Ø teyze, anne yerindedir

1904- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Teyze, anne yerinde anne makamındadır."** Bu hadis biraz uzuncadır. (Ebû Dâvûd, Talak: 35)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Küreyb, Ebû Muaviye vasıtasıyla Muhammed b. Sûka'dan, Ebû Bekir b. Hafs'tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmış olup bu rivâyetinde **"İbn Ömer'den"** dememiştir. Bu rivâyet Ebû Muaviye'nin

rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Bekir b. Hafs, Ömer b. Sa’d b. ebî Vakkâs’ın oğludur.

bölüm: 7

Ø anne ve baba, duası kabul gören kimselerdendir

1905- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Üç kimsenin duasının kabul edilmesinde şüphe yoktur, zulüm ve haksızlık yapılan kimse, yolcu ve misafir olan kimse, anne, babanın çocuklarına duası.”** (İbn Mâce, Dua: 11; Müslim, Birr ve Sıla: 3)

ž **Tirmizî:** Haccac es Savvaf bu hadisi Yahya b. ebî Kesîr’den, Hişâm’ın rivâyeti gibi rivâyet etmektedir. Ebû Hüreyre’den rivâyet eden Ebû Cafer’e,müezzin, Ebû Cafer deniliyor ismini bilmiyoruz. Yahya b. ebî Kesîr ondan başka hadislerde rivâyet etmiştir.

bölüm: 8

Ø ana babanın hakkı nasıl ödenebilir?

1906- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Evlat; ana, babanın hakkını hiçbir şekilde ödeyemez ancak köle olarak bulup satın alır ve azat etmiş olursa belki ödemiş sayılır.”** (Müslim, Itk: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup bu hadisi sadece Süheyl b. Ebû Salih’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Sûfyân es Sevrî ve pek çok kimse bu hadisi Süheyl b. ebû Salih’den rivâyet ediyorlar.

bölüm: 9

Ø akraba ile ilgiyi kesmemek gerekir

1907- Ebû Seleme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû’r Reddad el Leysî hastalanmıştı da Abdurrahman b. Avf, kendisini ziyarete gelmişti. Ebû’r Reddad şöyle dedi: Bildiğime göre insanların hayırlısı ve ilgiyi kesmeyen kişi Ebû Muhammed’tir (Abdurrahman b. Avf’ın künyesidir) Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf dedi Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim Allah’ın şöyle buyurduğunu bize bildirdi: **“Allah benim, Rahman da benim, akrabalığı da ben yarattım. İsmimden ona isim verdim. Her kim akrabalık bağlarını kesmeyip devam ettirirse ben de onunla ilgimi kesmem. Her kimde akrabalık bağlarını koparıp ilgiyi keserse ben de onunla ilgimi keserim.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 6; Buhârî, Edeb: 12)

ž Bu konuda Ebû Saîd, İbn ebî Evfa, Âmir b. Rabia, Ebû Hüreyre, Cübeyr b. Mut’ım’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sûfyân’ın Zührî’den rivâyet ettiği bu hadis sahihtir. Ma’mer bu hadisi Zûhrî’den, Ebû Seleme’den, Reddad el Leysî’den ve Abdurrahman b. Avf’tan rivâyet etti. Ma’mer böylece rivâyet etmektedir.

Muhammed diyor ki: Ma’mer’in hadisi hatalıdır.

bölüm: 10

Ø akraba ile ilgiyi kesmemek ne demektir?

1908- Abdullah b. Amr’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İlgiyi kesmeyen; kendisine yapılan ziyaretin karşılığını yapan demek değildir. Gerçekten ilgi kesmeyen kendisiyle ilgiyi kesenlerle ilgiyi kesmeyip devam ettirendir.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Selman, Âişe, Abdullah b. Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1909- Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Akrabası ile ilgisini kesen Cennete giremez."** İbn ebî Ömer, Sûfyân'dan aktararak "Akrabasıyla ilgi kesen" demektir, demiştir. (Müslim, Birr ve Sıla: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø çocuk sevgisi kişiye ne yapar?

1910- Hakîm'in kızı Havle (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün evinden çıkmıştı, kızı Fatıma'nın iki oğlundan birini kucağına basmış şöyle konuşuyordu: **"Siz çocuklar insanı cimri, korkak, bilgisiz kılacak şekilde meşgul edersiniz, Siz Allah'ın güzel kokulu nimetlerinden sayılırsınız."** (Müsned: 26051)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Eş'as b. Kays'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Uyeyne'nin, İbrahim b. Meysere'den rivâyet ettiği hadisi sadece onun rivâyetiyle bilmekteyiz. Ömer b. Abdulaziz'in, Havle'den hadis işittiğini bilmiyoruz.

bölüm: 12

Ø evlat sevgisi nedir? merhamet nasıldır?

1911- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Akrâ b. Hâbis, Rasûlullah (s.a.v.)'in; torunu Hasan'ı öptüğünü gördü (İbn Ömer rivâyetinde Hasan veya Hüseyin'i demektedir) ve benim on çocuğum var onlardan hiçbirini öpmüş değilim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."** (Müslim, Fedail: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Seleme b. Abdurrahman'ın ismi: Abdullah b. Abdurrahman b. Avf'tır. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø kız çocuklara ve kız kardeşlere iyilik edilmesi gereği

1912- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Sizden birinizin üç kızı veya üç kız kardeşi olur da onlara iyilik yapar ve iyi geçinirse bu yüzden Allah onu Cennete koyar."** (Müslim, Fedail: 15)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ukbe b. Âmir, Enes, Câbir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd el Hudrî'nin ismi Sa'd b. Mâlik b. Sinan'dır. Sa'd b. Ebû Vakkâs ise Sa'd b. Mâlik b. Vüheyb'tir. Bazı râvîler bu hadisin senedinde bir kişi daha ilave etmişlerdir.

1913- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim kız çocuklarından bir şeyle imtihan olunursa ve ona da sabrederse onlar Cehennem ateşine karşı kendisine perde olurlar."** (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1914- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Kim iki kız çocuğunu besleyip büyütüp terbiye ederek yetiştirirse ben ve o; şu ikisi gibi Cennete gireceğiz dedi ve iki parmağını gösterdi.” (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

1915- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Beraberinde iki kız çocuğu bulunan bir kadın yanıma girerek benden yardım istedi. Bir hurmadan başka bir şey yoktu, o hurmayı kendisine verdim onu iki kızı arasında bölüştürdü kendisi o hurmadan yemedi sonra kalkıp gitti. Rasûlullah (s.a.v.), gelince ona durumu haber verdim bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim kız çocuklarından bir şeyle imtihan olunursa onlar ateşe karşı kendisine perde olurlar.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

ž **Bu hadis sahihtir.**

1916- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kimin üç kızı veya üç kız kardeşi olur veya iki kızı ve iki kız kardeşi olursa onlarla iyi geçinip onlar hakkında Allah’a karşı sorumluluk bilinci duyarsa o Cennetliktir.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed b. Ubeyd, Muhammed b. Abdulaziz’den bu hadisten başka hadis rivâyet etmemiştir.

Aynı senedle İbn ebî Bekir’den, İbn Ubeydullah b. Enes’den de hadis rivâyet edilmiş olup sahih olan Abdullah b. ebî Bekir b. Enes’in rivâyetidir.

bölüm: 14

Ø yetimle ilgilenen kimse de Cennete girenlerden midir?

1917- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim Müslümanlar arasında bir yetimi tutar götürür yiyecek ve içeceğine onu ortak ederse Allah onu mutlaka Cennete koyacaktır. Ancak affedilmeyecek bir günah işlenmiş ise o başka.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 121)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Mürre el Fıhrî, Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme ve Sehl b. Sa’d’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Haneş, Hüseyin b. Kays olup Ebû Ali er Rabbî’dir. Süleyman et Teymî, Haneş hadisçiler yanında zayıf sayılır demektedir.

1918- Sehl b. Sa’d’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ben ve yetimle ilgilenen kişi Cennet’te; şu ikisi gibiyiz diyerek iki parmağını gösterdi.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 121)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø küçüğe şefkat büyüğe saygı gerekir

1919- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’i, görmek üzere yaşlı bir adam gelmişti, oradaki insanlar ona yer açmayı geciktirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Küçüklerimize şefkat etmeyen büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir”** buyurdular.

(Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Zerbî'nin, Enes b. Mâlik'den ve başkalarından hoş karşılanmayan münker rivâyetleri vardır.

1920- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Küçüklerimize şefkat göstermeyen büyüklerimizin ilim şerefini tanımayan bizden değildir."** (Müsned: 6445)

ž Hennâd, Abde vasıtasıyla Muhammed b. İshâk'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup; **"Büyüklerimizin hakkını tanımayan"** demiştir.

1921- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Küçüğümüze şefkat büyüğümüze saygı göstermeyen iyilikleri emredip kötülüklerden sakındırmayan bizden değildir."** (Müsned: 2214)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Amr b. Şuayb'ın, Muhammed b. İshâk'tan rivâyet ettiği hadis ise hasen sahihtir.

Bu hadis Abdullah b. Amr'dan aynı şekilde başka yollarla da rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in bizden değildir"** sözünün manası: **"Bizim sünnetimizden bizim edebimizden değildir"** demektir.

Ali b. Medînî, Yahya b. Saîd'den naklen diyor ki: Sûfyân es Sevrî: **"Bizden değildir,** sözünün; **"Bizim milletimizden yani dinimizden değildir"** şeklinde tefsir edilmesinden hoşlanmaz ve reddederdi.

bölüm: 16

Ø insanlara şefkat ve merhametli davranmak

1922- Cerir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez."** (Müslim, Birr ve Sıla: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Ebû Saîd, İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1923- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû'l Kâsım (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Merhamet ancak Şakî = Kalbi katılaşmış haydutların kalbinden kaldırılır."** (Müslim, Birr ve Sıla: 23)

ž **Tirmizî:** Ebû Hüreyre'den rivâyet eden Ebû Osman'ın adı bilinmiyor. Musa b. ebî Osman'ın babası olduğu söyleniyor ki Ebû'z Zinad kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

Ebû'z Zinâd, Musa b. ebî Osman'dan ve babasından bu hadisin dışında da hadisler rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

1924- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Merhametlilere Rahman olan Allah merhamet eder. Siz yeryüzündekilere acıyın ki göktekiler de size acısın Rahm; Rahman isminden bir damardır; Her kim bağları koparmaz ilgiyi kesmezse Allah'ta onu rahmetine ulaştırır. Her kim de bağları koparırsa Allah'ta o kimseden**

rahmetini keser.” (Müslim, Birr ve Sıla: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø nasihat edip samimi olmak her müslümana gerekir

1925- Cerir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Namaz kılmak, zekat vermek ve her müslümana karşı nasihat edip samimi olmak üzere Peygamber (s.a.v.)’in siyasi otoritesini kabul edip biat ettim.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 23; Nesâî, Beya: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

1926- Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Rasûlullah (s.a.v.) üç sefer din nasihattır, samimi olmaktan ibarettir dedi Ashab: Ey Allah’ın Rasûlü! Kime karşı dediler. Buyurdular ki: Allah’a, Kitab’ına, Müslüman idarecilere ve Müslümanların geneline karşı samimi olmak demektir.”** (Nesâî, Beya: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda İbn Ömer, Temîm ed Dârî, Cerir, Hakîm b. Ebû Yezîd’in babasından ve Sevbân’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 18

Ø müslümanlar kendi aralarında tek vücud gibidirler

1927- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Müslüman, müslüman’ın kardeşidir, ona hainlik yapamaz ona yalan söylemez onu yüzüstü bırakmaz. Müslüman’ın, müslüman’a ırzı, namusu, malı ve kanı (canı) haramdır. Takva = Allah’a karşı sorumluluk bilinci işte şurada (kalpte)’dir. Müslüman’ın, Müslüman kardeşini küçük görmesi şer olarak ona yeter.”** (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu konuda Ali ve Ebû Eyyûb’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

1928- Ebû Musa el Eşarî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mümin, mümine karşı parçaları birbirine destek olan bir bina gibidir.”** (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1929- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Siz müminler birbirinizin aynası durumundasınız. Eğer birbirinizde düzeltilmesi gereken bir hata bir yara görürseniz hemen onu giderin.”** (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

ž **Tirmizî:** Yahya b. Ubeydullah’ı, Şu’be; hadis konusunda zayıf saymıştır.

Tirmizî: Bu konuda Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 19

Ø müslüman; müslümanın ayıplarını örtmelidir

1930- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Kim bir Müslüman’ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını kaldırırsa Allah’ta onun ahiret sıkıntılarından bir sıkıntısını kaldırır. Yine kim darda kalan bir Müslümanın imdadına yetişirse Allah ta o kimsenin hem bu dünyada hem de ahirette imdadına yetişir ve işlerini kolaylaştırır. Kim dünyada bir Müslüman kardeşinin ayıbını örterse Allah’ta o kimsenin dünya ve ahirette ayıplarını örter. Kul; kardeşinin yardımında oldukça Allah’ta O kula yardım eder.** (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Ukbe b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Ebû Avâne ve pek çok kişi bu hadisi A’meş’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den, benzeri şekilde bize nakletmişler fakat senedinde **“Ebû Salih’den bana haber verildi”** demediler.

bölüm: 20

Ø müslüman, müslümanı daima müdafa etmeli kuyusunu kazmamalı

1931- Ebû’d Derdâ (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim Müslüman kardeşinin ırz, namus ve benzeri şeylerinden her türlü kötülüğü savarsa Allah’ta kıyamet gününde onun yüzünden Cehennem ateşini savar.”** (Müslim, Birr veSıla: 17; Buhârî, Edeb: 34)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Esma binti Yezîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 21

Ø müslüman, müslümana küsüp dargın duramaz

1932- Ebû Eyyûb el Ensarî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müslümanın, Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması helal değildir. İki Müslüman birbirleriyle karşılaştıkları zaman birisi yüzünü şu tarafa çevirir diğeri ise öteki tarafa çevirir. Halbuki bu iki müslümanın hayırlısı önce selam verendir.”** (Buhârî, Edeb: 62; Müslim, Birr ve Sıla: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Enes, Ebû Hüreyre, Hişâm b. Âmir, Ebû Hind ed Dârî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø müslüman, müslüman kardeşine karşı daima fedakar olmalıdır

1933- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir. Abdurrahman b. Avf, Mekke’den hicret edip Medîne’ye geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), onunla Sa’d b. Rabî’i kardeş yapmıştı. Bunun üzerine Sa’d, Abdurrahman’a gel malımı ikiye bölüp seninle paylaşalım. Benim iki hanımım var birini boşayayım iddeti bitince onunla sen evlenirsin dedi. Abdurrahman: Allah malını ve aileni sana bağışlasın bereketli kılsın siz bana çarşının yolunu gösterin diye karşılık verdi. Hemen çarşıyı gösterdiler. O gün yaptığı ticaretle bir miktar keş ve yağ kazanarak döndü. Daha sonraları Rasûlullah (s.a.v.), onun elbisesi üzerinde damatlık kokusu izi görerek bu nedir? Buyurdular. Abdurrahman: Ensâr’dan bir kadınla

evlendim dedi. Mihir olarak ona ne verdin? Buyurunca; Bir çekirdek dedi. Humeyd: **“… Veya çekirdek ağırlığında bir altın”** dedi diyor. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Bir koyunla da olsa düğün ziyafeti ver”** buyurdular. (Buhârî, Büyü: 18; Müslim: Nikah: 56)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Altından bir çekirdeğin ağırlığı üç dirhem ve üçte bir dirhem ağırlığındadır.

İshâk b. İbrahim diyor ki: Bir altın çekirdeğin ağırlığı beş dirhemdir. Bunu İshâk b. Mansur’dan işittim o da Ahmed b. Hanbel ve İshâk’tan naklederek bana bildirdi.

bölüm: 23

Ø gıybet ne demektir?

1934- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Gıybet nedir? Ey Allah’ın Rasûlü! Denildi de, şöyle buyurdular: **“Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyi ile hatırlayıp konuşmandır.”** Ya söylediğim durum onda mevcud ise dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Söylediğin şey onda var ise gıybet etmiş sayılırsın, yoksa iftira etmiş sayılırsın.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 20; Buhârî, Edeb: 46)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Berze, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 24

Ø müslüman, müslümana kıskanç olamaz, kin besleyemez

1935- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir birinizle ilgiyi kesmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinize kin beslemeyin, kıskanç olmayın, Allah’ın kulları kardeş olun. Müslümanın, Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması helal değildir.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık, Zübeyr b. Avvam, İbn Mes’ûd ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1936- Zührî (r.a.), babasından rivâyet ederek şöyle der: “Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Hased sadece şu iki konuda olabilir: Yani kişi sadece bu iki kimseye imrenip onlar gibi olmayı isteyebilir. Allah’ın kendisine mal verdiği bir adam ki gece gündüz o maldan sevap kazanmak için dağıtır. Allah’ın kendisine Kur’ân ilmi verdiği bir kimse ki gece gündüz onu öğrenmeye ve öğretmeye, yeryüzünde onun hükmü geçerli olsun diye çalışıp çabalar.”** (Müslim, Birr ve Sıla:7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Mes’ûd ve Ebû Hüreyre’den de bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir.

bölüm: 25

Ø müslüman, müslümana kin besleyip düşmanlık yapamaz

1937- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şeytan namaz kılan Müslümanların kendisine ibadet etmesinden ümidini kesmiştir. Fakat onların aralarını açmak ve birbirlerine**

düşürmekte ümitlidir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Süleyman b. Amr b. Ahvas ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Ebû Sûfyân’ın ismi Talha b. Nafi’dir.

bölüm: 26

Ø yalan söylemek üç yerde caizdir

1938- Ukbe’nin kızı Ümmü Gülsüm (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“insanların arasını bulmak için hayırlı sözler söyleyerek olup bitenlerin hayırlı yönlerini ortaya koyarak insanları barıştıran kimse yalancı değildir.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 79)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1939- Esma binti Yezîd (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yalan söylemek üç yerde caizdir; Bir kimse hanımını memnun etmek için yalan konuşabilir, Savaşta İslam ordusunun güç ve kuvvetini büyük göstermek konusunda yalan söylenebilir, İnsanların arasını bulmakta da yalan söylenebilir.”** Mahmûd b. Gaylân kendi rivâyetinde: **“Yalan üç yerde elverişlidir”** demektedir. (Müslim, Birr ve Sıla: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 79)

ž Bu hadisin Esma’nın hadisi olduğunu sadece İbn Huşeym’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Dâvûd b. ebî Hind bu hadisi Şehr b. Havşeb’den, rivâyet etmiş olup hadisin senedinde **“Esma’dan”** dememiştir. Bu şekilde Muhammed b. Alâ, İbn ebî Zaide vasıtasıyla Dâvûd’tan bize nakletmiştir.

Bu konuda Ebû Bekir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 27

Ø mümin, mümini aldatamaz zarar veremez

1940- Ebû Sırme (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Zararlı olan kimseyi Allah, zararlara düşürür. Güçlük çıkaranı da güçlüklere koşar.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 51; İbn Mâce: Ahkam: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1941- Ebû Bekir es Sıddık (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir mümine zarar veren veya hile yapan lanetlenmiştir, yani Allah’ın rahmetinden uzaklaşmıştır.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 51; İbn Mâce: Ahkam: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 28

Ø komşuluk hakkı ne kadar değerli ve kıymetlidir?

1942- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cebrail komşuluk haklarını o kadar çok tavsiye etti ki ben komşuyu komşuya varis kılacağını sandım.”** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1943- Mûcâhid (r.a.)’den rivâyete göre: **“Abdullah b. Amr’ın ev halkı için bir koyun kesilmişti. Eve geldiğinde şöyle dedi. Yahudi komşumuza**

bunun etinden hediye verdiniz mi? Yahudi komşumuza bunun etinden hediye verdiniz mi? Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: Cebrail bana devamlı komşuluk hakkını tavsiye etti ki ben komşuyu komşuya varis kılacağını sandım." (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Enes, Mıkdad b. Esved, Ukbe b. Âmir, Ebû Şüreyh ve Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadis aynı zamanda Mûcâhid'den, Âişe'den ve Ebû Hüreyre'den aynı şekilde rivâyet edilmiştir.

1944- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah katında arkadaşın en iyisi arkadaşına iyi olandır. Allah katında komşunun en iyisi ise komşusuna karşı iyi olandır."** (Ebû Dâvûd, Akdıyye: 122; Buhârî, Edeb: 32)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ebû Abdurrahman el Hublî'nin ismi Abdullah b. Yezîd'tir.

bölüm: 29

Ø çalıştırılan hizmetçi ve personele iyi davranmak

1945- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bunlar sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin emrinizde hizmetçi kılmıştır. Kimin böyle bir hizmetçisi ve personeli varsa ona yediğinden yedirsin giydiğinden giydirsin başaramayacağı bir işi ona yüklemesin şayet böyle işi ona yüklerse o işte ona yardım etsin."** (Buhârî, İman: 29; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ümmü Seleme, İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1946- Ebû Bekir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kötü huylu ahlaksız kimse Cennete girmeyecektir."** (İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Eyyûb es Sahtiyâni ve pek çok hadis imamı Ferkad es Sebehî 'yi hafızası yönünden tenkid etmişlerdir.

bölüm: 30

Ø hizmetçi ve personele daima iyi davranmak gerekir

1947- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tevbe, Peygamberi Ebû'l Kâsım (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim köle veya hizmetçisine hiçbir suçu olmadığı halde zina yaptığını söylerse kıyamet gününde Allah o kimseye kazf cezası uygular, eğer o köle ve hizmetçi böyle bir iş yapmışsa bir şey gerekmez."** (Buhârî İman: 29; İbn Mâce: Edeb: 80)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn ebî Nu'm, Abdurrahman b. ebî Nu'm el Becelî'dir. Ebû'l Hakem diye künyelenir.

Bu konuda Süveyd b. Mukarrîn ve Abdullah b. Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1948- Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kölemi dövüyordum arkamdan şöyle söyleyen birini işittim Ebû Mes'ûd yumuşak huylu ol bil ki Allah senden daha güçlüdür, dönüp bakınca Rasûlullah

(s.a.v.) ile karşılaştım şöyle buyurdular: **“Senin bu köleye karşı güçlü kuvvetli olmandan Allah daha güçlü ve kuvvetlidir.”** Ebû Mes’ûd diyor ki: Bu olaydan sonra hiçbir kölemi dövmedim. (Müslim, İman: 35; Ebû Dâvûd, Edeb: 92)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbrahim et Teymî, İbrahim b. Yezîd b. Şerîk’tir.

bölüm: 31

Ø köle ve hizmetçilerin kusurlarını affedip bağışlamak

1949- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek hizmetçiyi işlediği suçtan dolayı kaç sefer affedeyim? Rasûlullah (s.a.v.) sustu cevap vermedi. Adam tekrar işlediği suçtan dolayı kaç sefer affedeyim? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Her gün yetmiş kere.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 72)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Abdullah b. Vehb, Ebû Hanî el Havlanî’den aynı sened ile bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Abbâs = İbn Huleyd el Haceriyyül Mısrî’dir.

Kuteybe, Abdullah b. Vehb vasıtasıyla Ebû Hanîel havlanî’den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Bazıları bu hadisi Abdullah b. Vehb’den aynı senedle rivâyet ederek Abdullah b. Ömer yerine Abdullah b. Amr diyerek aktarmışlardır.

bölüm: 32

Ø hizmetçi ve kölelerin eğitip terbiye edilmesi

1950- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden biriniz hizmetçi ve kölesini döverken hemen Allah’ı hatırlasın da elini dövmekten çeksin.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Ebû Harun el Abdî’nin ismi Imâre b. Cüveyn’dir.

Tirmizî: Ebû Bekir el Attar, Ali b. Medînî, Yahya b. Saîd’in bize bildirdiklerine göre Şu’be, Ebû Harun el Abdî’yi zayıf olarak görmüştür. Yahya şöyle diyor: İbn Avn ölünceye kadar devamlı Ebû Hüreyre’den hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 33

Ø çocukların terbiye edilmesi gerekir

1951- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimsenin çocuğuna iyi bir terbiye vererek eğitmesi bir ölçek sadaka vermesinden daha hayırlıdır.”** (Müsned: 19995)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Nasıh = Ebû’l Âla olup Küfelidir. Hadisçiler yanında pek sağlam biri değildir. Bu hadis sadece bu şekliyle bilinmektedir. Nasıh isimli Basralı başka bir ihtiyar daha vardır. Ammâr b. ebî Ammâr’dan ve başkalarından rivâyet eden bu kimse diğerinden daha sağlamdır.

1952- Eyyûb b. Musa (r.a.)’ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hiçbir anne ve baba çocuğunun güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmamıştır.”** (Müsned: 14856)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis sadece Âmir b. ebî Âmir el Hazzaz’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu kimse Âmir b. Salih b. Rüstem el Hazzaz’dır. Eyyûb b. Musa ise İbn Amr b. Saîd b. Asî’dır. Bu hadis bence mürseldir.

bölüm: 34

Ø karşılıklı hediyeleşmek iyidir

1953- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), hediyeyi**

kabul ederdi ve karşılığında da bir şeyler verir mükafatlandırırdı.” (Buhârî, Hibe: 6; Ebû Dâvûd, Büyü’ 69)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes, İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garib sahihtir. Bu hadisi sadece İsa b. Yunus’un, Hişâm’dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 35

Ø insanlara şükretmeyi bilmeyen allaha şükretmeyi de bilemez

1954- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İnsanlara teşekkür etmesini bilemeyen Allah’a da şükredemez.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 11)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

1955- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanlara teşekkür etmeyen Allah’a da şükredemez.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 11)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Eş’as b. Kays ve Numân b. Beşîr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 36

Ø sadaka sevâbı kazandıran bazı hayırlı işler

1956- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kardeşinizin yüzüne gülmeniz size sadaka sevâbı kazandırır. İyi şeyleri emredip kötülüklerden sakındırmak sadaka sevabı kazandırır. Yabancısı bulunduğu bir bölgedeki kimseye yol gösterip yardımcı olmak sadaka sevâbı kazandırır. Gözünden rahatsız olan bir kimseye yardımcı olmanız sizin için yine sadaka sevâbı kazandırır. Yollardan insanların gelip geçmesine engel olabilecek taş, kemik, diken gibi şeyleri kaldırmak ta yine sadaka sevâbı kazandırır. Kendi kabından ihtiyacı olan bir kimsenin kabına bir şeyler boşaltıvermekte yine sadaka sevâbı kazandırır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu Konuda İbn Mes’ûd, Câbir, Huzeyfe, Âişe ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Ebû Zümeyl’in ismi Simâk b. Velîd el Hanefî’dir.

bölüm: 37

Ø hibe ve bağış yapmanın mükafatı

1957- Abdurrahman b. Avsece (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle diyordu: Berâ b. Âzib’den işittim şöyle derdi: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurmuşlardı: **“Sütünden istifade etmesi için koyun veya keçi bağışlayan veya ihtiyacı olan kimseye para ve eşya bağışlayan veya yolunu kaybetmiş bir kişiye yolunu tarif eden; köle azâd etmiş gibi sevap kazanır.”** (Müsned: 17783)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû İshâk’ın, Talha b. Musarrif’den rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle biliyoruz. Mansur b. Mu’temir ve Şu’be bu hadisi Talha b. Musarrif’den rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Numân b. Beşîr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Burada **"Menaha"** sözünün manası ödünç olarak para ve eşya vermek demektir. **"Yol tarif eden"** sözünün manası ise yol gösterip doğruya ulaştıran demektir.

bölüm: 38

Ø yollardaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırmak gerekir

1958- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Bir adam yolda yürürken bir diken dalı bularak onu kenara çekti, Allah'ta onun bu hareketini takdir edip onu bağışladı."** (İbn Mâce: Edeb: 7; Ebû Dâvûd: Edeb: 159)

ž Bu konuda Ebû Berze, İbn Abbâs ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 39

Ø sırlar ifşa edilmemeli

1959- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse sağına soluna bakınıp bir kimseye bir söz söylerse o söz bir emanettir, sırdır ifşa edilmemelidir."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İbn ebî Zi'b'in rivâyetiyle biliyoruz.

bölüm: 40

Ø cömert olmak gerekir cüzdanın ağzı kapatılmamalı

1960- Ebû Bekir'in kızı Esma (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü evimde kocam Zübeyr'in getirdiğinden başka bir şey yoktur bu durumda ben de sadaka olarak bir şeyler verebilir miyim? Diye sordum da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Evet verebilirsin sen cüzdanın ağzını kapatma sana verilen cüzdanın ağzı da kapanır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Verirsen sayma sana da sayılarak verilir."** (Buhârî, Edeb: 39; Ebû Dâvûd, Zekat: 46)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi aynı sened ile İbn ebî Müleyke'den, Abbâd b. Abdullah b. Zübeyr'den ve Esma binti ebî Bekir'den rivâyet etmişlerdir. Pek çok kimse bu hadisi Eyyûb'tan rivâyet ederek hadisin senedinde **"Abbâd b. Abdullah b. ez Zübeyr'den"** demediler.

1961- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cömert kimse Allah'a yakın, Cennete yakın insanlara yakın olup, ateşten uzaktır. Cimri kimse ise Allah'tan uzak, Cennet'ten uzak, insanlardan uzak ve ateşe yakındır. Cömert cahil; cimri Âlim'den, Allah'a daha çok sevimlidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Yahya b. Saîd'in el Ârec vasıtasıyla Ebû Hüreyre'den rivâyeti olduğunu Saîd b. Muhammed'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi Yahya b. Saîd'den rivâyetinde Saîd b. Muhammed'e muhalefet edilmiştir. Yahya b. Saîd'den ve Âişe'den mürsel bir hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 41

Ø müslüman cimri ve kötü ahlaklı olamaz

1962- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mümin bir kimsede iki özellik bir arada bulunmaz. Cimrilik ve kötü ahlak.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Sadaka b. Musa’nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

1963- Ebû Bekir es Sıddık (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Düzenbaz, yaptığı iyiliği başa kalkan ve cimri asla Cennete girmeyecektir.”** (Müsned: 31)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1964- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mümin temiz ve ikram sahibidir. Facir ise düzenbaz ve alçaktır.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 58)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 42

Ø kişinin aile ve çocuklarına yaptığı harcama da sadaka sayılır

1965- Ebû Mes’ûd el Ensârî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişinin çoluk çocuğuna yaptığı harcamalar da sadakadır.”** (Buhârî, İman: 53; Müslim, Zekat: 69)

ž Bu konuda Abdullah b. Amr, Amr b. Umeyye ed Damrî ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1966- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“En değerli para kişinin kendi çoluk çocuğuna harcadığı para ile Allah yolunda savaş atı için harcadığı para ve Allah yolunda silah arkadaşları için harcadığı paradır. Ebû Kılâbe diyor ki: Çoluk çocukla söze başladı ve şöyle devam etti. Küçük yaştaki çoluk çocuğuna nafaka temin eden bu vesile ile Allah’ın kendilerini kanaatkar kılıp gönlünü zengin kıldığı kişiden sevap bakımından daha büyük kim vardır.”** (Müslim, Zekat: 10; İbn Mâce: Cihâd: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 43

Ø misafirlik kaç gündür?

1967- Ebû Şüreyh el Adevî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) -bunları söylerken gözlerim görmüş ve kulaklarım dinlemiştir- şöyle buyurmuştur: **“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirlerine ikramda bulunsun Ashab: Misafirin ikramı nedir? Diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.) de: Bir gün ve bir gece güzelce ağırlamaktır. Misafirlik üç gün olup üç günden sonrası için misafire ikram etmek sadaka sevâbı kazandırır. Allah’a ve ahiret gününe inanan kişi ya hayır söylesin yada sussun.”** (Buhârî, Edeb: 60; Müslim, İman: 69)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1968- Ebû Şüreyh el Kabrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Misafirlik üç gündür misafirin güzelce iyi bir şekilde ağırlanması bir gün bir gecedir. Bu bir günden sonra misafir için ne harcanırsa o sadakadır. Misafirin ev sahibi daraltılıncaya kadar kalması caiz değildir."** (Buhârî, Edeb: 60; Müslim, İman: 69)

ž Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Mâlik b. Enes ve Leys b. Sa'd, Saîd el Makburî'den de bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Şüreyh el Huzâî, Ka'bî'dir, Adevî'dir. İsmi: Huveylid b. Amr'dır. **"La yesvî ındehû"** nun manası ev sahibini sıkıntıya sokacak şekilde misafirin uzun süre kalmasıdır. **"Harac"** kelimesinin anlamı ise; **"Darılıp sıkılmak"** demektir, yani ev sahibinin daralıp bunalması demektir.

bölüm: 44

Ø dul ve yetim kimselere yardım için koşmak

1969- Safvân b. Süleym (r.a.), merfu olarak şöyle rivâyet etmiştir: **"Dul kadın ve yoksul yetim kimselerle ilgilenmek için gayret edip koşturan kişi Allah yolunda cihâd eden kimse gibi veya gündüzü oruçla geceyi namazla geçiren kimse gibi sevap kazanır."** (Buhârî, Nafakat: 24; İbn Mâce, Ticarat: 31)

ž Ensârî, Ma'n vasıtasıyla Mâlik'den, Sevr b. Zeyd ed Dîlî'den, Ebû'l Gays'den ve Ebû Hüreyre'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû'l Kays'ın ismi Abdullah b. Mutı'ın azatlı kölesi Sâlim'dir. Sevr b. Zeyd; Medînelidir. Sevr b. Yezîd ise Şamlıdır.

bölüm: 45

Ø güler yüzlü olmak sadaka sevâbı kazandırır

1970- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her yapılan iyilik sadaka sevâbı kazandırır. Kardeşini güler yüzle karşılamak bir iyilik olduğu gibi kendi kabından ihtiyacı olan bir şeyi kardeşinin kabına boşaltmakta bir iyilik olup sadaka sevâbı kazandırır."** (Müsned: 14182)

ž Bu konuda Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 46

Ø doğruluk ve yalancılık kişiyi nereye götürür?

1971- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Doğruluktan ayrılmayınız! Doğruluk, iyiliğe götürür, iyilik te Cennete götürür. Kişi doğru olduğu ve doğruları araştırıp doğru yolda olduğu sürece Allah katında "Sıddîk" = Dosdoğru kimse Allah'tan gelenleri tasdik eden kimse olarak yazılır. Yalandan sakınıp uzak durunuz. Yalan kötülüklere götürür kötülüklerde Cehenneme götürür. Kişi yalan söylediği ve yalana devam ettiği sürece Allah katında çok yalancı kişiler arasına yazılır."** (Buhârî, Edeb: 29; Müslim, Birr: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekir es Sıddîk, Ömer, Abdullah b. Şıhhîr ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1972- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kul yalan söylediğinde söylediği yalanın meydana getirdiği fena kokudan dolayı melek kendisinden bir mil uzaklaşır.”** Yahya dedi ki: Abdurrahman b. Harun bu hadisi tasdik eder **“Evet doğrudur”** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen ceyyid garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Abdurrahim b. Harun bu hadisi rivâyette tek başına kalmıştır.

1973- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in hiç hoşlanmayıp kızdığı huy ve ahlak yalan söylemektir.

Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında bir kimse yalan söylerse o kişinin hemen tevbe edip o günahından dolayı temizlenmesini arzu ederdi. (Müsned: 24027)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 47

Ø haya duygusu kişiyi ve yaşantısını süsler

1974- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hayasızlık ve kötülük her nerede olursa olsun o yeri ve kimseyi kirletir haya kimde ve nerede olursa orayı süsler ve güzelleştirir.”** (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrezzak’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

1975- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizin en hayırlı ve iyi olanlarınız ahlakı en güzel olanlarınızdır. Rasûlullah (s.a.v.), ne doğuştan nede sonradan kaba ve sert karakterli değildi.”** (Buhârî, Edeb: 77; İbn Mâce: Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø allah’ın laneti gazabı ve ateşi ile beddua etmemeli

1976- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Birbirinizi Allah’ın laneti ile lanetlemeyiniz yine Allah’ın gazabı ve hışmı ile de birbirinize beddua etmeyin. Allah’ın ateşi olan Cehennem ateşiyle de birbirinizi lanetlemeyin.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 45)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Imrân b. Husayn’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1977- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Mümin kişi onu bunu çekiştirip kötüleyen, ona buna lanet eden, sözü ve davranışı bozuk ve ağzı bozuk kimse değildir.** (Buhârî, Edeb: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Yine Abdullah’tan bunun dışında da hadis rivâyet edilmiştir.

1978- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’in huzurunda rüzgarı lanetledi bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Rüzgarı lanetleme çünkü o vazifelidir. Her kim lanete hak kazanmayan birine lanet okursa o lanet kendisine döner.” (Buhârî, Edeb: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bişr b. Ömer’den başka bu hadisi müsned olarak rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz.

bölüm: 49

Ø neseb, soy-sop bilgisi öğrenmek gereği

1979- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Soy ve sopunuzu öğreniniz ki ziyaret edip tanışıp bilişip akrabalık bağlarınızı koparmamış olursunuz. Çünkü akrabalar arası bağların koparılmaması aile içinde sevgi, malda bolluk ve ömrün uzamasına sebeptir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 110)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Hadiste geçen **“menseetün fil eseri”** cümlesinin manası ömrün uzaması demektir.

bölüm: 50

Ø müslümanın, müslümana arkasından haberi olmaksızın duası çabuk kabul edilen dualardandır

1980- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hiçbir dua; iki kişinin birbirine arkalarından haberleri olmaksızın yaptıkları dua kadar kabul yönünden hızlı değildir.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. El İfrikî’nin hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiş olup ismi Abdullah b. Ziyâd b. Enam’dır. Abdullah b. Yezîd’in ismi ise Ebû Abdurrahman el Hublî’dir.

bölüm: 51

Ø ne diri nede ölü olanlara sövüp saymamalı

1981- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Hakkı gasbedilen mazlum taraf ileri gitmedikçe sövüşen iki kişinin günahı sövmeyi başlatan kimsedir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 42; Buhârî Edeb: 44)

ž Bu konuda Sa’d, İbn Mes’ûd ve Abdullah b. Mugaffel’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1982- Zeyd b. İlâka (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muğîre b. Şu’be’den işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ölüp giden kimselere sövmeyiniz onların hayatta olan yakınlarını incitirsiniz.”** (Müsned: 17498)

ž **Tirmizî:** Sûfyân’ın arkadaşları bu hadisin senedinde ihtilaf ettiler. Kimileri Huferî’nin rivâyeti gibi rivâyet ederken kimileri de Sûfyân’dan, Ziyâd b. İlâka’dan rivâyet ederek; Muğîre b. Şu’be’nin yanındaki bir kişiden işittim diyerek rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 52

Ø müslüman, müslümana sövebilir mi?

1983- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Müslümana sövmek Allah’ın dosdoğru yolundan dışarı çıkmaktır. Müslümanın; müslümana silah çekip onu**

öldürmesi ise küfürdür.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 39)

ž Zübeyd diyorki: Ebû Vâil’e; **“Bu hadisi Abdullah’tan sen mi işittin?** Dedim. O da **“Evet”** Dedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 53

Ø güzel ahlaklı kimseler; Cennet’te nelere sahip olacaklar?

1984- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennet’te içeriden dışarısı, dışarıdan içerisi gözüken öyle köşkler vardır.”** Bir bedevi kalkarak şöyle dedi: O köşkler kim içindir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Güzel ve tatlı sözler söyleyen, yemek yediren, nafile oruçlara devam eden, insanlar uykuda iken geceleri namaz kılan kimseler içindir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garip olup sadece Abdurrahman b. İshâk’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı hadisçiler Abdurrahman b. İshâk’ın hafızası yönünden zayıf olduğunu söylemişlerdir. Bu şahıs Küfelidir. Abdurrahman b. İshâk el Kureşî ise Medîneli olup berikinden daha sağlamdır. Her ikisi de aynı zamanda yaşamışlardır.

bölüm: 54

Ø hayırlı köle allah’a hemde efendisine itaat edendir

1985- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden birinizin Allah’a itaat eden ve efendisinin de hakkını yerine getiren bir kölesi olursa bu her iki kimse içinde ne büyük bir mutluluktur.”** Ka’b diyor ki: **“Allah ve Rasûlünün sözü haktır.”** (Buhârî, Itk: 33; Ebû Dâvûd, Edeb: 124)

ž Bu konuda Ebû Musa ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1986- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Üç kişi kıyamet gününde misk yığınlarının üzerindedir;**

1- Allah’ın hakkını ve efendisinin hakkını yerine getiren köle,

2- Cemaatin kendisinden razı olduğu imam,

3- Her gün ve gecede insanları namaza çağıran müezzin.”(Müsned: 4568)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Sûfyân es Sevrî’nin Ebû’l Yakzan’dan ve Vekî’den rivâyeti olarak bilmekteyiz. Ebû’l Yakzan’ın ismi Osman b. Kays’tır. Kendisine İbn Umeyr’de denilir ki meşhur olanı da budur.

bölüm: 55

Ø insanlara güzel ahlakla muamele etmek gereği

1987- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Nerede olursan ol Allah’a karşı sorumluluk bilinciyle yaşa, işlediğin bir günahın arkasından hemen bir sevap işle ki onu imha edip yok etsin. İnsanlara güzel ahlakla muamele et.”** (Dârimî, Rıkak: 71)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Mahmûd b. Gaylân, Ebû Ahmed ve Ebû Nuaym vasıtasıyla Sûfyân’dan ve Habîb’den bu senedle bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir. Mahmûd şöyle dedi: Vekî’, Sûfyân’dan, Habib b. ebî Sabit’den, Meymun b. ebî Şebîb’den ve Muâz b. Cebel’den bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir. Mahmûd diyor

ki: Sahih olan Ebû Zerr hadisidir.

bölüm: 56

Ø kötü zan beslemek müslümanın davranışı değildir

1988- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zan ve kötü tahminden daima uzak durunuz çünkü sözlerin en yalanı kötü zan ve tahminlerdir."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 37)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Abd b. Humeyd'in, Sûfyân'nın arkadaşlarından bazı kimselerden şöyle aktardığını işittim: Sûfyân dedi ki: **"Zan iki çeşittir; günah olan zan, günah olmayan zan. Günah olan zan şudur: Bir kimse bir kimse hakkında bir zanda bulunur ve onu söyler. Günah olmayan zan ise şudur: Bir kimse bir kimse hakkında bir zanda bulunur fakat o zan kalbinde kalır onu kimseye söylemez."**

bölüm: 57

Ø müslümanlar şaka yapabilirler mi?

1989- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) biz çocuklarla beraber olur aramıza karışırdı. Hatta benim küçük kardeşime şöyle; **"Ey Ömercik kuşun ne haldedir"** diyerek şakalaşırdı. (Ebû Dâvûd, Edeb: 64)

ž Hennâd, Vekî' vasıtasıyla Şu'be'den, Ebû't Teyyah'tan, Enes'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Ebû't Teyyah'ın ismi Yezîd b. Humeyd ed Dubeyî'dır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1990- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü sen bizimle şakalaşıyorsun olacak şey mi bu! Dedik. Bunun üzerine buyurdular ki: **Ben şakalaşırken bile ancak gerçekleri ve doğruları söylerim."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 64)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1991- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'den binmek için bir binek hayvan istemişti de Rasûlullah (s.a.v.): **"Seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim"** demişti. Adam: Ey Allah'ın Rasûlü! Dişi devenin yavrusunu ben ne yapayım? Deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüm develeri dişi develer doğurmuş değil midir?** (Ebû Dâvûd, Edeb: 84)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

1992- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kendisine şöyle derdi: **"Ey iki kulaklı."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 84)

ž Mahmûd b. Gaylân; Ebû Umâme'den naklen şöyle diyor: **"Yani onunla şakalaşmak için böyle derdi."** Bu hadis sahih garibtir.

bölüm: 58

Ø tartışma, münakaşa terkedilmelidir

1993- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Geçersiz ve boş olan yalan söylemeyi kim terk ederse Cennetin etrafında bir köşk yaptırılır. Kim de haklı olduğu halde münakaşayı ve tartışmayı terk ederse Cennetin ortasında bir köşk yaptırılır. Kim de ahlakını güzelleştirirse ona da Cennetin en yüksek bölgesinde bir**

köşk yaptırılır.” (İbn Mâce, Mukaddime: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup Seleme b. Verdan’ın, Enes’den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz.

1994- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Düşmanlığı devam ettirmek suretiyle hayatı sürdürmek günah yönünden sana yeter.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

1995- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kardeşinle tartışmaya girme, onunla kırıcı şekilde şakalaşma ve yerine getiremeyeceğin sözü ona verme.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle biliniyor.

Tirmizî: Abdulmelik bana göre İbn Beşîr’dir.

bölüm: 59

Ø insanları durumlarına göre idare etmek

1996- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında iken bir kimse Rasûlullah (s.a.v.) ile görüşmek için izin istedi, Rasûlullah (s.a.v.): **“Toplumun hayırsız adamı”** veya **“Toplumun hayırsız evladı”** dedi. Sonra ona izin verdi ve onunla yumuşak şekilde konuştu. Adam çıkıp gidince Ey Allah’ın Rasûlü! Dedim. O adam hakkında söylediğini söyledin sonra da ona yumuşak davrandın. Bunun üzerine: **“İnsanların en şerlisi zararından korunmak için insanların bırakıp terk ettiği kimsedir.”** (Bu yüzden insanlarla ilgilenmek gerekir) buyurdular. (Buhârî, Edeb: 52; Müslim: Birr: 93)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 60

Ø sevgi ve kızgınlıkta ölçülü olmak gerekir

1997- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Sevdiğin kimseyi ölçülü sev ki bir gün sevmeyeceğin bir kişi olabilir. Sevmediğin bir kimseyi de ölçülü şekilde sevme ki günün birinde çok sevdiğin bir kimse olabilir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup, sadece bu senedle ve bu şekliyle bilmekteyiz. Eyyûb’tan başka sened ile de rivâyet edilmiş olup Hasan b. Cafer’den gelmiştir. Ali’den gelen bir isnadla bu kimsenin rivâyet ettiği hadis zayıftır. Doğru olan rivâyet bu hadisin Ali’den mevkuf olarak yapılan rivâyetidir.

bölüm: 61

Ø kibirli kişi Cennete giremeyecek mi?

1998- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kalbinde hardal tanesi kadar kibir, büyüklenme olan kişi Cennete giremeyecektir. Yine kalbinde bir hububat ağırlığında iman olan kimse de Cehenneme girmeyecektir.”** (Müslim, İman: 31; İbn Mâce, Mukaddime: 9)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Seleme b. Ekvâ’ ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1999- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi Cennete giremeyecek, kalbinde zerre kadar imanı olan kimse de Cehenneme girmeyecektir.” Bunun üzerine bir adam: **“Elbise ve ayakkabımın güzel olmasından ben hoşlanırım”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah güzelliği sever fakat kibir: Hakkı tanımamak ve insanları küçük görmek demektir.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 9)

ž Bazı ilim adamları bu hadisin yorumunda şöyle derler: **“Kalbinde zerre kadar iman olan Cehenneme girmeyecektir”** sözünün manası; “Ebedî olarak girmeyecektir” demektir. Aynı şekilde Ebû Saîd el Hudrî’den şöyle rivâyet edilmiştir:Kalbinde zerre kadar iman olan cehennemde ebedi kalmayıp mutlaka çıkacaktır.

Tabiinden pek çok kişi: Âl-i Imran: sûresi 192. ayeti olan: **“Ey Rabbimiz şüphesiz sen kimi cehennem ateşine koyarsan elbette onu rezil ve rüsvay edersin…”** Hakkında şöyle demişlerdir: **“Kimi Cehenneme ebedi olarak koyarsa onu gerçekten rezil ve rüsvay etmiştir.”**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

2000- Seleme b. Ekvâ’ (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişi kendini yüksek göre göre sonunda cebbar** (zorbalar) **içersine yazılır ve onların başına gelen onun da başına gelir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2001- Cübeyr b. Mut’ım (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bende büyüklenme olduğunu söylüyorlar halbuki ben eşeğe bindim, kıldan yapılmış elbiseler giydim, koyundan süt sağdım…” Rasûlullah (s.a.v.): Kim bunları yaparsa o kimse de kibirden bir parça yoktur”** buyurmuştur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 62

Ø güzel ahlak; mizanda en ağır gelen bir şeydir

2002- Ebû’d Derdâ (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kıyamet günü mü’minin mizanında hiçbirşey güzel ahlaktan daha ağır değildir. Allah kaba ve ahlaksız kişileri asla sevmez.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Enes, Üsâme b. Şerîk’den de hadis rivâyet edilmiş olup bu hadis hasen sahihtir.

2003- Ebû’d Derdâ (r.a.) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Mizana koyulan hiçbir şey güzel ahlaktan daha ağır değildir. Güzel ahlak sahibi kimse bu güzel ahlakıyla namaz kılan oruç tutan kimselerin sevâbına ulaşır.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

2004- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e insanların Cennete girmelerine sebep olan amel hangisidir? Diye sorulduğunda: **“Allah’a karşı sorumluluk bilinci ve güzel ahlaktır”** buyurdular. **“İnsanların Cehenneme girmelerine sebep olan amel sorulduğunda da: Ağızdaki dil ve cinsel organdır”** buyurdular. (İbn Mâce, Zühd:

26)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. Abdullah b. İdris; İbn Yezîd b. Abdurrahman el Evdî'dir.

2005- Abdullah b. Mübarek güzel ahlakı şöyle tarif etmiştir: **"Güler yüzlü olmak, iyilikleri yaymak ve eziyetlere engel olmaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 63

Ø kötülük edene bile iyilik etmek gerekir

2006- Eb'ul Ahvas (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! Dedim; Bir kimseye uğrarım fakat beni misafir edip ağırlamaz O'da bana uğradığında ben de ona onun yaptığının aynısını yapayım mı? Rasûlullah (s.a.v.): **"Hayır sen onu misafir et ve ağırla"** buyurdular.

Beni eskimiş elbiseler içerisinde gördü ve senin malın var mıdır* buyurdular. Ben de her türlü maldan; deve ve koyundan Allah bana bolca vermiştir dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Öyleyse bu nimetin izi üzerinde görünsün"** buyurdular. (Müsned: 15323)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Câbir, Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû'l Ahvas'ın ismi; Avf b. Mâlik b. Nadle el Cüşemî'dir.

"Akrihi" kelimesinin anlamı onu misafir et anlamındadır.

"Kıra" ziyafet anlamındadır.

2007- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herkes iyilik yaparsa biz de yaparız herkes haksızlık yaparsa bizde haksızlık ederiz diyen kimseler gibi olmayın, fakat kendinizi iyilik yapanlara karşı iyilik yapmaya kötülük yapanlara karşı da haksızlık yapmamaya hazırlayınız."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 64

Ø ziyaretin önemi değer ve kıymeti

2008- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kim bir hastayı ziyaret eder ve Allah rızası için bir din kardeşini ziyaret ederse bir tellal şöyle bağırır: **"İyi ettin attığın adımlar hayırlı olsun, Cennet'teki yerin güzel olsun."** (İbn Mâce, Cenaiz: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ebû Sinan'ın ismi İsa b. Sinan'dır.

Hammad b. Seleme, Sabit'ten Ebû Rafî'den, Ebû Hüreyre'den bu hadisden bir bölüm rivâyet etmiştir.

bölüm: 65

Ø haya imandadır

2009- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Haya imandandır iman edenin yeri ise Cennettir. Kötü söz konuşmak insanlara sıkıntı verip incitir, sıkıntı verip inciten kimselerin yeri de Cehennemdir."** (Müsned: 10108)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Bekre, Ebû Umâme, Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 66

Ø acele etmek ve düşünerek ölçülü hareket etmek

2010- Abdullah b. Sercis el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Güzel hâl ve ölçülü hareket etmek Peygamber (s.a.v.)'in yirmi dört parçasından bir parçadır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir.

Kuteybe, Nuh b. Kays vasıtasıyla Abdullah b. Imrân'dan, Abdullah b. Sercis'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup senedinde **"Âsım'dan"** dememiştir.

Sahih olan Nasr b. Ali'nin rivâyetidir.

2011- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Abdulkays kabilesinden Eşec isimli kimseye şöyle dedi: **"Sende Allah'ın sevdiği iki özellik vardır;**

1- Yumuşak huyluluk

2- Düşünerek ölçülü hareket etmek." (İbn Mâce: Zühd: 72)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bu konuda Eşec el Usarî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2012- Sehl b. Sa'd (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Düşünerek ölçülü hareket etmek, Allah'tan; acelecilik ise, şeytandandır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bazı hadisçiler bu hadisin râvîlerinden Abdulmuheymin b. Abbâs b. Sehl hakkında söz etmişler ve onun hafızası yönünden zayıf olduğunu söylemişlerdir.

Eşec b. Abdulkays'ın ismi: Münzir b. Aiz'dir.

bölüm: 67

Ø yumuşak huyluluk olmak hayırlı olmak demektir

2013- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kime yumuşak huylu olmaktan bir pay verilmişse hayırdan nasibini almış demektir. Yumuşak huyluluktan pay alamayıp mahrum olan kimse ise hayırdan nasip alamamış demektir."** (Müsned: 26273)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Cerir b. Abdullah ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 68

Ø mazlum kimsenin bedduasından sakınmalı

2014- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Muâz b. Cebel'i, Yemen'e vali olarak gönderirken şöyle buyurdu: **"Mazlumun âhından, bedduasından sakın! Çünkü onunla Allah arasında bir perde yoktur."** (Buhârî, Zekat: 8; Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Mabed’in ismi Nafız’dir.

bölüm: 69

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in güzel ahlakından bir kaç örnek

2015- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e on yıl hizmet ettim, bana asla üf bile demedi. Yaptığım bir şeyden dolayı bunu niçin yaptın? Demediği gibi yapmadığım bir iş içinde niçin bunu yapmadın? Buyurmadı.”** Rasûlullah (s.a.v.), İnsanların ahlakça en güzeli idi. Dokunduğum hiçbir kumaş parçası, ipek ve hiçbirşey Rasûlullah (s.a.v.)’in elinden yumuşak değildi. Rasûlullah (s.a.v.)’in ter kokusu tüm kokulardan ve miskten daha güzeldi.” (Buhârî, Vesaya: 61; Müslim, Fezail: 69)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Berâ.’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

2016- Ebû İshâk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Abdullah el Cedelî’den işittim şöyle diyordu: Âişe’den Rasûlullah (s.a.v.)’in ahlakını sordum da şöyle dedi: **“Kaba saba biri hiç değildi, çarşı ve pazarda insanlarla münakaşa etmez, kötülüğe kötülükle karşılık vermez affeder ve hoş görülü davranırdı.”** (Buhârî, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Abdullah el Cedelî’nin ismi Abd b. Abd’tır. Abdurrahman b. Abd’de denililr.

bölüm: 70

Ø ölen kişilere bile vefa borcunu ödemek

2017- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in hanımlarından Hatice’ye duyduğum kıskançlığı hiçbir kimseye karşı duymadım halbuki ben kendisiyle görüşüp konuşmuşta değildim. Bunun tek sebebi Rasûlullah (s.a.v.)’in onu çokça hatırlaması idi. Hatta bir koyun kestiğinde bile Hatice’nin sevdiği kimseleri bir araya toplayıp onlara bu etten hediye ederdi.”** (Müslim, Fezail-üs Sahabe: 62; Buhârî, Menakîb: 32)

ž Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 71

Ø güzel ahlaklı olanlar; kıyamette Peygamber (s.a.v.)’e yakın olacaklardır

2018- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kıyamet günü bana en sevgili ve en yakın olanınız: Ahlakı en güzel olanlarınızdır. Kıyamet günü bana en sevimsiz ve benden en uzak olacak olanlar dengesiz biçimde saçmalayıp boşboğazlılıkla insanları rahatsız edenlerle mutefeyhıklerdir.”** Ashab: Ey Allah’ın Rasûlü! Dediler: Dengesiz ve boşboğazları anladık fakat bu mütefeyyikler kimdir? deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ululuk taslayıp kibirli davrananlardır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bazıları bu hadisi Mübarek b. Fedâle’den, Muhammed b. Münkedir’den ve Câbir’den rivâyet

ederek senedinde **“Abdi Rabbih b. Saîd’i”** söylememişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir. **Sersar:** Çok konuşan kimsedir. **Müteşeddik:** Sözü çok uzatarak insanları rahatsız eden kişidir.

bölüm: 72

Ø mümin; lanet etmez

2019- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mümin lanet eden bir kişi olamaz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi şu şekilde rivâyet etmişlerdir: **“Mümin kişinin lanet okuyucu olması düşünülemez.”** Bu hadis öncekini açıklar durumdadır.

bölüm: 73

Ø öfke iyi bir huy değildir

2020- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bir kimse Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek: Bana kısa ve özlü bir şey söyle ki hatırımda tutabileyim dedi. Rasûlullah (s.a.v.) kızma buyurdu: O kimse bu sorusunu birkaç kez tekrarladı. Rasûlullah (s.a.v.)’de her seferinde “Kızma”** buyurdular. (Buhârî, Edeb: 51)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Süleyman b. Surad’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Husayn’ın ismi, Osman b. Âsım el Esedî’dir.

bölüm: 74

Ø öfkesini yenen kimsenin Cennet’teki mükafatı

2021- Muâz b. Enes el Cühenî (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim her şeyi yapmaya gücü yettiği halde öfkesini yenerse; Kıyamet günü bütün mahlukatın önünde Allah o kimseyi çağıracak ve onu dilediği hûrîler’den almakta serbest bırakacaktır.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 47; İbn Mâce: Zühd: 76)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 75

Ø büyüklere saygılı davranmak gerekir

2022- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir genç bir ihtiyara yaşlı olmasından dolayı ikramda bulunursa; yaşlandığı zaman kendisine ikramda bulunacak bir kimseyi kendisine hazırlar.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garip olup, sadece Yezîd b. Beyan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Rical el Ensarî başka bir kişidir.

bölüm: 76

Ø küs ve dargın olanlar Cennete giremezler mi?

2023- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennetin kapıları Pazartesi ve Perşembe günleri açılır. Bu iki günde Allah’a ortak koşmayan herkesin günahı bağışlanır. Ancak birbirine dargın olan iki kişi bu affedilenlerin dışındadır. Bu iki kişiyi barışıncaya kadar Cennete bırakmayın denilir.”** (Müslim, Birr: 54; Ebû Dâvûd, Edeb: 70)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı rivâyetlerde **"Bu iki kişiyi barışıncaya kadar bırakın"** denilir. **Tirmizî: "Mütehâcirîn"** sözünün manası: Dargın ve küs olmak demektir.

Bu da: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in, Müslüman'a üç günden fazla din kardeşiyle dargın ve küs durması caiz olmaz"** hadisi gibidir.

bölüm: 77

Ø sabretmekten daha hayırlı ve faydası geniş birşey yoktur

2024- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Ensâr'dan bazı kimseler Rasûlullah (s.a.v.)'den bir şeyler istediler. Peygamber (s.a.v.)'de onlara istediklerini verdi. Sonra tekrar istediler. Peygamber (s.a.v.)'de onlara istedikleri şeyi tekrar verdi ve sonra şöyle buyurdu: **"Yanımda bulunan herhangi bir şeyi sizden gizleyecek değilim, mutlaka verme yoluna giderim."**

"Ama kim de tok gözlülük gösterirse; Allah onu zengin kılar. Kim iffetli olmak isterse Allah'ta onu iffetli kılar. Kim de sabretmek için sabır ve tahammül gösterirse Allah'ta onu sabırlı kılar hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve faydası geniş olan bir şey verilmemiştir." (Buhârî, Rıkak: 79; Müslim, Zekat: 45)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Mâlik'den de rivâyet edilmiş olup **"Felen eddehîrehû"** yerine **"Felen ezharahû"** denmiştir. Mana birdir; Onu sizden saklayıp esirgeyecek değilim, demektir.

bölüm: 78

Ø En hayırsız kişi; iki yüzlü çifte standartlı kişidir

2025- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü en kötü konumda olacak kişi iki yüzlü olup insanlara çifte standart uygulayan kimsedir."** (Buhârî, Edeb: 34; Müslim, Fezail-üs Sahabe: 77)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ammâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 79

Ø koğuculuk arabozanlık yapan Cennete girmeyecektir

2026- Hemmâm b. Harîs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir adam Huzeyfe b. Yemân'ın yanından geçti. Huzeyfe'ye bu adam devlet adamlarına insanlardan söz iletiyor denildi. Bunun üzerine Huzeyfe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim, kattat Cennete girmeyecektir buyurdu. Sûfyân diyor ki: Kattat koğucu ve arabozucu kimsedir. (Ebû Dâvûd, Edeb: 33)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 80

Ø haya ve gereğinden az konuşmak imandan mıdır?

2027- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Haya ve gereğinden az konuşmak imanın iki bölümüdür. Müstehcen konuşmak ve lüzumundan fazla konuşmak münafıklıktan iki bölümdür."** (Müsned: 21280)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Gassa, Muhammed b. Mutarrif'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: "el ıyyu" çok az konuşmak demektir. **"el bezâü"** günaha götürecek şeyler konuşmak demektir. **"Beyan"** lüzumundan fazla konuşmaktır, tıpkı o konuşmacılar gibi ki Allah'ın razı olmadığı hususlarda sözü uzatarak bazı kimseleri yüceltir dururlar.

bölüm: 81

Ø ifade tarzı büyüleyicidir

2028- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, iki adam Rasûlullah (s.a.v.) zamanında Medîne'ye geldiler, ikisi de birer konuşma yaptılar. İnsanlarda onların konuşmalarına hayran kaldılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bize dönerek: **"İfade tarzının büyüleyici bir tarafı vardır"** veya **"kimi ifade tarzları büyüleyicidir"** buyurdular. (Buhârî, Tıp: 51; Ebû Dâvûd, Edeb: 86)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ammâr, İbn Mes'ûd ve Abdullah b. Şıhhîr'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 82

Ø tevazu (alçak gönüllü olmak) kişiyi yükseltir

2029- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sadaka hiçbir zaman malı eksiltmez, Allah affetmesiyle kişinin şerefini artırır. Allah için alçakgönüllülük gösteren bir kimsenin derecesini Allah yükseltir."** (Müslim, Birr ve Sıla: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Kebşe el Enmarî'nin ismi Ömer b. Sa'd'tır.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 83

Ø zulüm, haksızlık ve yaratılış gayesi dışında yaşamak

2030- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zulüm, haksızlık yatratılış gayesi dışında yaşamak kıyamet gününde karanlıklar içersinde kalmak demektir."** (Müslim, Birr ve Sıla: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Âişe, Ebû Musa, Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis İbn Ömer hadisi olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 84

Ø verilen nimetlerde kusur bulmamak gerekir

2031- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hayatı boyunca hiçbir yemekte kusur bulmamıştır; Arzu ettiği sevdiği bir yemek ise yer değilse bırakırdı."** (İbn Mâce: Etıme: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hazîm, Eşcaî olup Küfelidir. İsmi Selman'dır. Azze el Eşcaiyye'nin azâdlı kölesidir.

bölüm: 85

Ø müslümana saygı gösterip ayıbını araştırmamak gerekir

2032- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıktı ve yüksek sesle şöyle buyurdu: **"Ey diliyle Müslüman olduğunu söyleyen ve kalbine iman işlememiş kimseler Müslümanları üzmeyin, onları**

ayıplamayın onların kusurlarını araştırmayın her kim Müslüman kardeşinin ayıbını araştırırsa: Allah onun ayıbını ortaya çıkarır. Allah her kimin ayıbını ortaya çıkarırsa evinde bile olsa rezil rüsvay eder.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Nafi’ dedi ki: İbn Ömer bir gün Ka’be’ye bakarak şöyle dedi: Sen ne büyüksün senin kutsallığın ne büyüktür. Mümin ise Allah katında senden daha kutsal ve değerlidir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib olup Hüseyin b. Vakîd’in rivâyetiyle bilmekteyiz. İshâk b. İbrahim es Semerkandî, Hüseyin b. Vâkıd’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Yine aynı şekilde Ebû Berze el Eslemî’den de buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 86

Ø hayat tecrübelerle devam edip gider

2033- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ayağı kaymamış hiçbir yumuşak huylu kimse yoktur. Tecrübesiz hiçbir bilgin de yoktur.”** (Müsned: 11234)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi ancak bu şekliyle biliyoruz.

bölüm: 87

Ø kendisinde olmayan bir iyiliği varmış gibi göstermek

2034- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kendisine bağışta bulunulan kimse imkan bulursa hemen karşılığını versin. Bulamayan kimse bağış yapana teşekkür etsin kim teşekkür ederse vazifesini yapmış olur. Kimde bağışta bulunup iyilik ederse vazifesini yapmış olur. Kimde bağışta bulunup iyilik yapana teşekkür etmez ise nankörlük etmiş olur kendisine verilmeyen bir şeyle kendisinde varmış gibi havalara giren kimse iki yalan elbisesi giymiş çıplak kimse gibidir.”** (Ebû Dâvûd, Edep: 83)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu konuda Esma binti ebî Bekir, Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. **“ve men keteme fekad kefere”** sözünün anlamı: **“O yapılan nimete nankörlük etmiş olur”** anlamındadır.

2035- Üsâme b. Zeyd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimseye bir iyilik yapılırsa o kimse de iyilik yapan kimseye Allah seni dünya ve ahirette hayırla mükafatlandırsın derse şüphesiz en güzel övgüyü yapmış ve karşılığını vermiş olur.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen ceyyid garibtir. Bu hadisi sadece Üsâme b. Zeyd’in rivâyetiyle bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir. Muhammed’e sordum bu hadis hakkında bir şey bilemedi.

Bana Abdurrahman b. Hâzım el Belhî aktararak şöyle dedi: Mekkî b. İbrahim’den işittim şöyle diyordu: İbn Cüreyc el Mekkî’nin yanında idik bir dilenci geldi bir şeyler istedi. İbn Cüreyc hizmetçisine bir dinar ver dedi. Hizmetçi: Yanımda bir dinardan başka para yok onu verirsem çoluk çocuk aç kalırsın. İbn Cüreyc kızdı ve şöyle dedi: Onu o fakire ver! Mekki diyor ki: Biz İbn Cüreyc’in yanındaydık bir adam bir mektup ve bir kese getirdi. Bazı arkadaşları onu göndermişlerdi. Mektupta şöyle yazılıydı. Sana elli dinar çıktı. Busefer İbn Cüreyc keseyi açtı paraları saydı. Orada elli bir dinar çıktı. Busefer İbn Cüreyc hizmetçisine dedi ki: Ben fakire bir dinar verdim. Allah’ta bir dinar ve fazladan da elli dinar verdi.

29: tıp BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø perhiz mutlaka gereklidir

2036- Katâde b. Numân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah sevdiği kulunu dünyada koruyup himaye eder tıpkı sizden birinizin hastasını yasaklanan sudan koruduğu gibi."** (Müsned: 22516)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Suheyb ve Ümmü Münzîr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis Mahmûd b. Lebîd'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Ali b. Hucr, İsmail b. Cafer vasıtasıyla Amr'dan, Âsım b. Ömer b. Katâde'den, Mahmûd b. Lebîd'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup senedinde **"Katâde b. Numân'ı"** zikretmemiştir.

Tirmizî: Katade b. Numân ez Zufrî, Ebû Saîd el Hudrî annesi bir kardeşidir. Mahmûd b. lebîd küçük çocuk iken Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaşmış ve onu görmüştür.

2037- Ümmül Münzir (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) ve beraberinde Ali olduğu halde bana geldi. Bizim de asılı hurma salkımlarımız vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onlardan yemeye başladı. Ali de yiyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye: **"Sakın ha sen yeme hastalıktan yeni kurtuluyorsun"** buyurdu. Bunun üzerine Ali oturdu Rasûlullah (s.a.v.) yemeye devam etti. Ben de onlara şalgam yaprağı ve arpadan yapılmış bir yemek getirdim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Ali! İşte bundan ye bu senin için daha faydalıdır"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Tıp: 2; İbn Mâce, Tıp: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Füleyh'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi sadece Füleyh b. Süleyman vasıtasıyla Eyyûb b. Abdurrahman dan da rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. Beşşâr, Ebû Âmir ve Ebû Dâvûd vasıtasıyla Füleyh b. Süleyman'dan, Eyyûb b. Abdurrahman'dan, Yakup'tan, Ümmül Münzir el Ensârîyye'den bu hadisi aktararak: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize geldi…"** Yunus b. Muhammed'in rivâyetinden farklı olarak **"Senin için uygundur"** ifadesi yerine: **"Senin için faydalıdır"** ifadesini kullandı.

Muhammed b. Beşşâr bu hadisi rivâyet ederken bana Eyyûb b. Abdurrahman aktardı demektedir.

Bu hadis ceyyid garibtir.

bölüm: 2

Ø mutlaka tedavi olmak gereklidir

2038- Üsâme b. Şerîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedeviler: Ey Allah'ın Rasûlü! Hastalanırsak tedavi yoluna gidelim mi? Dediler. Rasûlullah (s.a.v.), **"Evet tedavi görün, Ey Allah'ın kulları tedavi olunuz. Çünkü Allah yarattığı her bir hastalık için mutlaka şifasını yada devasını yaratmıştır. Ancak bir hastalık müstesnadır"** buyurdular. Bunun üzerine o bir hastalık nedir? Ey Allah'ın Rasûlü dediklerinde; **"O İhtiyarlıktır"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Tıp: 1; İbn Mâce: Tıp: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre, Ebû Huzâme, babasından ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 3

Ø hastaya hafif olan çorba ve bulamaç yedirmeli

2039- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in

ev halkından biri sıtma hastalığına yakalandığında bulamaç yapılmasını emrederdi. Bulamaç yapılınca da ondan içmelerini emrederdi ve bu bulamaç yemeği hakkında şöyle buyururdu: **“Kederli kimsenin kalbini güçlendirir. Hastanın kalbinden ağrıyı giderir sizden birinizin yüzünden kiri su ile giderdiği gibi…”** (İbn Mâce, Tıp: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadisi İbn’ül Mübarek, Yunus’tan, Zührî’den, Urve’den, Âişe’den rivâyet etmiştir. Yine bu hadisi aynı şekilde Huseyn b. Muhammed, Ebû İshâk et Talikânî’den ve İbn’ül Mübarek’den bize aktarmıştır.

bölüm: 4

Ø hastaları yemek yemeye ve içmeye zorlamamak gerekir

2040- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Hastalarınızı yemeye içmeye zorlamayınız çünkü Allah onları yedirir ve içirir.”** (İbn Mâce, Tıp: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø çörek otu ölümden başka her derde devadır

2041- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şu çörek otunu kullanmaya devam edin çünkü onda her derdin devası vardır ancak sâm bunun dışındadır. Sâm ise: Ölümdür.”** (İbn Mâce, Tıp: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde, İbn Ömer ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

“Habbet-üs sevda” Şûnîz’dir, yani çörekotudur.

bölüm: 6

Ø deve sidiği tedavi olarak kullanılabilir mi?

2042- Enes (r.a.)’den rivâyete göre: **“Ureyne kabilesinden bazı kimseler Medîne’ye gelmişlerdi de Medîne’nin havası onlara ağır gelmişti; bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.) onları zekat develerinin bulunduğu Medîne dışındaki bir yere gönderdi ve orada develerin idrarı ve sütlerini içiniz”** buyurdu. (İbn Mâce, Tıp: 30)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø intihar edenlerin kıyametteki durumları nasıl olacaktır?

2043- Ebû Hüreyre (r.a.)’den merfu olarak şöyle demiştir: **“Her kim bir demir parçasıyla intihar ederse kıyamet günü o demiri elinde olduğu halde gelecek ve ebedî ateşin içersinde o demiri karnına saplayıp duracaktır. Her kimde bir zehirle intihar ederse onun zehiri de elinde olacak ve ebedî kalacağı Cehennem ateşi içerisinde o zehirini yudumlayacaktır.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 11)

2044- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim bir demir parçasıyla intihar ederse kıyamet günü o demiri elinde olduğu halde gelecek ve ebedî ateşin içersinde o demiri karnına saplayıp duracaktır. Her kimde bir zehirle intihar ederse onun zehiri de elinde olacak ve ebedî kalacağı Cehennem ateşi içerisinde o zehirini yudumlayacaktır. Her kimde dağdan ve yüksek bir yerden kendisini atarak intihar etmişse o kimse de ebedi olarak Cehennem ateşine yuvarlanıp duracaktır.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 11)

ž Muhammed b. Alâ; Vekî’ ve Ebû Muaviye vasıtasıyla A’meşten, Ebû salih’ten, Ebû Hüreyre’den, Ameş’ten, Şu’be’nin rivâyette bulunduğu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis birinci hadisten daha sağlamdır. Bu hadisi pek çok kimse A’meş’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den bu şekliyle rivâyet ettiler.

Muhmmed b. Aclân, Saîd el Makbûrî’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyet ederek şöyle demiştir: **“Her kim zehir ile intihar etmişse Cehennem’de azâb görecektir” “ebedi olarak”** sözünü söylememiştir.

Aynı şekilde Ebû’z Zinâd, A’rec’den ve Ebû Hüreyre’den bu hadisi rivâyet etmiş olup bu rivâyet daha sahihtir. Çünkü rivâyetler; Tevhid inancına sahip kişilerin azabı gördükten sonra Cehennem’den çıkacakları şeklindedir. Bu rivâyetlerde ise **“Ebedî kalacaklar”** ifadesi geçmemektedir.

2045- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), kötü ilaçları kullanmayı yasakladı.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 11; İbn Mâce, Tıp: 11)

ž **Tirmizî:** Yani zehir gibi.

bölüm: 8

Ø sarhoşluk veren şeylerle tedavinin yasak oluşu

2046- Alkame b. Vâil (r.a.)’in babasından rivâyete göre, bizzat kendisi; Tarık b. Süveyd (veya Süveyd b. Tarık)’in Rasûlullah (s.a.v.)’e sarhoşluk veren şeylerin hükmünü sorduğunda Peygamber (s.a.v.)’in yanında idi. Rasûlullah (s.a.v.) sarhoşluk veren her şeyi yasaklayınca: **“Biz tedavide kullanırız”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İçkinin her çeşidi şifa değil ancak derttir.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 11)

ž Mahmûd, Nadr b. Şümeyl ve Şebabe vasıtasıyla Şu’be’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Nadr: Tarık b. Süveyd derken **Şebabe:** Süveyd b. Tarık demektedir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø değişik ilaçlar ve faydaları

2047- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Tedavide kullandığınız ilaçların en iyilerinden bir kısmı da burun damlası, şurup, kan aldırmak ve müshil ilaçlarıdır.”** Rasûlullah (s.a.v.), rahatsızlanınca kendi rızası olmadan zorla şurup içirmişlerdi de Rasûlullah (s.a.v.)’de onlara ceza olarak şurup içirmişti. İbn Abbâs bu içenlerden değildi.” (Ebû Dâvûd, Tıp: 8; İbn Mâce: Tıp: 12)

2048- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Tedavi olduğunuz ilaçların en iyisi şurup, burun damlası, kan**

aldırmak ve müshil ilaçlarıdır. Sürme olarak kullandıklarınızın en iyisi ise ismid taşından yapılan sürmedir ki gözü cilalayıp parlatır ve kirpikleri besler.” (Ebû Dâvûd, Tıp: 8; İbn Mâce: Tıp: 12)

ž **İbn Abbâs diyor ki:** Rasûlullah (s.a.v.)’in bir sürme kabı vardı. Yatacağı zaman onunla gözüne üç sefer sürme çekerdi.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Abbâd b. Mensur’un rivâyetidir.

bölüm: 10

Ø dağlamak suretiyle tedavinin yasaklanışı

2049- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), dağlamak suretiyle tedaviyi yasakladı ve şöyle buyurdu: Bizim başımıza bir hastalık geldi dağlamakla tedavi ettik fakat ne kurtulabildik ne de başarılı olabildik.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 7; İbn Mâce: Tıp: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdulkuddûs b. Muhammed, Amr b. Âsım vasıtasıyla Hemmâm’dan, Katâde’den, Hasan’dan, Imrân b. Husayn’dan rivâyet ederek **“Dağlamakla tedavi yönteminden yasaklandık”** demiştir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Mes’ûd, Ukbe b. Âmir ve ibn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø bazı hallerde dağlama yoluyla tedavi yapılabilir mi?

2050- Enes (r.a.)’den rivâyete göre; **“Rasûlullah (s.a.v.), Esad b. Zürare’yi vücudunda çıkan bazı kızıllıklardan dolayı dağlamak suretiyle tedavi etmişti.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 7; İbn Mâce: Tıp: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Übey ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 12

Ø kan aldırmak şeklindeki tedavi yolu

2051- Enes (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), başının arkasındaki iki yan damarından ve iki kürek kemiği arasından kan aldırmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), ayın on yedi, on dokuz ve yirmi birinci günlerinde kan aldırırdı.”** (Ebû Dâvûd, Tıp: 3; İbn Mâce: Tıp: 20)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ma’kıl b. Yesâr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir.

2052- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), İsrâ ve Mîrâc gecesini anlattı. Meleklerden hangi guruba uğradıysa kendisine **“Ümmetine kan aldırmayı emret”** dediklerini bize aktardı.” (Ebû Dâvûd, Tıp: 3; İbn Mâce: Tıp: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İbn Mes’ûd rivâyeti olarak hasen garibtir.

2053- İkrime (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs’ın kan alma işini bilen üç hizmetçisi vardı ikisi ona ve ailesine gelir temin ederdi. Birisi ise kan alma işi yapardı. İkrime dedi ki: İbn Abbâs şöyle dedi: **“Peygamber**

(s.a.v.), kan almayı bilen köle ve hizmetçi ne iyidir. Kanı alıyor, sulbun yükünü hafifletiyor. Gözlerin parlak görmesini sağlıyor. İbn Abbâs şöyle devam etti: **"Rasûlullah (s.a.v.), miraç'ta hangi melek gurubuna uğramış ise hepsi kan aldırma işine devam et"** demişlerdi. Yine Rasûlullah (s.a.v.): **"Kan aldıracağınız en uygun günler her kamerî ayın on yedi, on dokuz ve yirmi birinci günleridir"** buyurdu.

Yine Rasûlullah (s.a.v.): **"Tedavide kullandığınız en iyi ilaçlar burun damlası, şurup, kan aldırmak ve müshil ilaçlarıdır"** buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'e amcası Abbâs ve diğer bazı kimseler bir rahatsızlığı anında kendisine rızası olmadan zorla şurup içirdiler de Rasûlullah (s.a.v.), bana kimler şurup içirmişti diye sordu. Hepsi sustular bunun üzerine amcası Abbâs'tan başka herkese o şuruptan içirildi. (Ebû Dâvûd, Tıp: 3; İbn Mâce: Tıp: 20)

ž Abd b. Humeyd diyor ki: Nadr şöyle demiştir: **Ledûd = Vecûr** demektir ki ağızdan alınan sıvı bir ilaçtır.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Abbâd b. Mensur'un rivâyeti olarak biliyoruz.

Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 13

Ø kına ile tedavi olunur mu?

2054- Ubeydullah (r.a.)'ın ninesi Selma (r.anha)'dan rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'e hizmet ederdi. Şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'de bıçak yarası taş ve dikenden meydana gelen bir yara olursa o yara üzerine kına koymamı bana emrederdi."** (İbn Mâce, Tıp: 29)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Faid'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazıları bu hadisi Faid'den rivâyet ederek **"Ubeydullah b. Ali ve ninesi Selma'dan"** dediler. Ubeydullah b. Ali rivâyeti daha sağlamdır. Selma'ya: Sülma'da denilmektedir.

Muhammed b. Alâ, Zeyd b. Hubab vasıtasıyla Ubeydullah b. Ali'nin azadlı kölesi Faid'den efendisi Ubeydullah b. Ali'denninesinden mana olarak hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 14

Ø muska taşımak ve dağlanmak suretiyle tedavi caiz midir?

2055- Muğîre b. Şu'be (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim dağlanmak suretiyle tedavi olmaya çalışırsa ve muska taşıyarak tedavi olmak isterse Allah'a tevekkül etmekten uzaklaşmış demektir."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 17; İbn Mâce: Tıp: 39)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, İbn Abbâs, Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø akrep zehiri gözdeğmesi ve çıban için şifa duaları okunabilir

2056- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), her türlü zehirlenmeye karşı göz değmesi ve nazara karşı bazı çıbanlara karşı**

okuyarak tedavi olmaya izin vermiştir.” (İbn Mâce: Tıp: 35; Ebû Dâvûd, Tıp: 18)

Mahmûd b. Gaylân, Yahya b. Adem ve Ebû Nuaym vasıtasıyla Sûfyân’dan Âsım el Ahvel’den, Yusuf b. Abdillah b. el Harîs ve Enes’den aktararak şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), her türlü zehirlenmeye ve çıbana karşı okumak şekliyle tedaviye izin vermiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Bu hadis benim yanımda Muaviye b. Hişâm’ın, Sûfyân’dan rivâyetinden daha sağlamdır.

Tirmizî: Bu konuda Büreyde, Imrân b. Husayn, Câbir, Âişe, Talk b. Ali Amr b. Hazm ve Ebû Huzâme’nin babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

2057- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Nazar değmesi ve zehirlenmelere karşı okumak suretiyle tedavi olabilir.”** (İbn Mâce: Tıp: 35; Ebû Dâvûd, Tıp: 18)

ž **Tirmizî:** Şu’be bu hadisi Husayn’dan, Şa’bî’den, Büreyde’den benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 16

Ø nâs ve felak suretiyle tedavi olunur mu?

2058- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) göz değmesinden ve cinlerin şerlerinden dolayı Allah’a sığınır ve dualar okurdu Muavvizetan sûreleri denilen Nas ve Felak sûreleri nazil olunca diğer okuduğu şeyleri bıraktı ve bu iki sûreyi okumaya başladı.”** (Nesâî, İstişare: 37; Ebû Dâvûd, Tıp: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 17

Ø göz değmesi (nazara karşı) okuma tedavisi var mıdır?

2059- Esma binti Umeys (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Cafer’in çocuklarına çabuk nazar değiyor onları tedavi için okuyalım mı? Rasûlullah (s.a.v.) evet dedi. “Kaderi geçip değiştirebilecek bir şey olsaydı bu göz değmesi olabilirdi”** buyurdular. (İbn Mâce: Tıp: 33; Ebû Dâvûd, Tıp: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Imrân b. Husayn ve Büreyde’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu Hadis hasen sahihtir.

Bu hadis aynı zamanda Eyyûb’tan, Amr b. Dinar’dan, Urve b. Âmir’den, Ubeyd b. Rifâa’dan ve Esma binti Umeys’den de rivâyet edilmiştir.

Aynı şekilde Hasen b. Ali el Hallâl vasıtasıyla Abdurrezzak’tan, Ma’mer’den ve Eyyûb’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 18

Ø Rasûlullah (s.a.v.), torunlarını nasıl okuyarak tedavi ederdi?

2060- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), torunu; Hasan ve Hüseyin’i şu şekilde okuyarak tedavi eder ve İbrahim (a.s.)’da oğlu İsmail ve İshâk’ı aynı şekilde okuyarak tedavi ederdi buyururlardı. **“Her ikinizi de Allah’ın noksansız tüm kelimeleriyle her türlü şeytan, zararlı hayvanlar ve göz değmesine karşı Allah’a sığındırırım.”** (İbn Mâce: Tıp: 38; Ebû Dâvûd, Tıp: 19)

ž Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun ve Abdurrezzak vasıtasıyla Sûfyân'dan, Mansur'dan mana olarak geçen hadisin bir benzerini bize aktarılmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø uğursuzluk diye birşey yoktur fakat göz değmesi haktır

2061- Hâbis et Temimî (r.a.) şöyle diyor: Babam, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle işittiğini bana aktarmıştır: **"Uğursuzluk diye bir şey yoktur, göz değmesi (nazar) haktır."** (İbn Mâce: Tıp: 43; Ebû Dâvûd, Tıp: 24)

2062- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kaderi geçip değiştirebilecek bir şey olsaydı bu göz değmesi olabilirdi. Göz değmesi olayında gözü değen kimseden yıkanması istenirse hemen yıkansın."** (Müslim, Selam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahih garibtir.

Şeyban, Yahya b. ebî Kesîr'den, Hayye b. Habîs'den ve babasından ve Ebû Hüreyre'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Ali b. Mübarek ve Harb b. Şeddâd hadisin senedinde Ebû Hüreyre'yi zikretmiyorlar.

bölüm: 20

Ø okuyarak tedavi etme karşılığında ücret alınır mı?

2063- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bizi bir müfreze olarak göndermişti. Bir kabilenin kasabasına uğradık ve bizi misafir etmelerini istedik de bizi ağırlamadılar. Derken kabile reislerini akrep soktu bunun üzerine bize gelerek; aranızda akrep sokmasına karşı okuyacak bir kimse var mı? dediler. Bende evet dedim, ben varım fakat bize koyun verirseniz kabile başkanınızı ben okuyup iyileştirebilirim dedim. Size otuz koyun veririz dediler biz de kabul ettik ve Fatiha sûresini yedi kere okudum kabile başkanı derhal iyileşti biz de koyunları aldık. Bu sefer koyunları almamız konusunda içimize şüphe düştü. Rasûlullah (s.a.v.)'e varıncaya kadar acele etmeyin dedik. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına varınca yaptığımızı ona anlattım şöyle buyurdu: **"Fatiha sûresinin bu tür hastalıklarda okunacağını nereden bildin? Koyunları alın bana da bir hisse ayırın."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 19; İbn Mâce: Tıp: 37)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Ebû Nadre'nin ismi Münzîr b. Mâlik b. Kataa'dır. İmam Şâfii, Kur'ân öğreticisinin Kur'ân öğretmeye karşı ücret almasına izin vermektedir. Kur'ân öğreticisinin ücret almayı şart koşması caizdir, diyor ve bu hadisi delil gösteriyor. Cafer b. iyas, Cafer b. ebî Vahaşiyye'dir. Ebû Bişr'de denilir. Şu'be, Ebû Avâne, Hişâm ve pek çok kimse bu hadisi Ebû Bişr'den, Ebû Mütevekkil'den ve Ebû Saîd'den rivâyet etmişlerdir.

2064- Ebû Bişr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Mütevekkil'den işittim, Ebû Saîd (r.a.)'den aktararak şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı kimseler Arap aşiretlerinden birine uğramışlardı da onları misafir edip ağırlamamışlardı derken kabilenin efendisi rahatsızlandı. Onlar da bize gelerek; Yanınızda bir ilaç var mı? dediler; Biz de evet dedik.

Fakat bizi misafir edip ağırlamadığınız için bir ücret tayin etmedikçe bu işi yapmayız dedik, buna karşılık bir koyun sürüsü ortaya koydular. İçimizden biri o kimseye Fatiha sûresini okumaya başladı o kimse hemen iyileşti. Rasûlullah (s.a.v.)'e gelince durumu kendisine anlattık bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Fatiha sûresinin hastalıklara okunabileceğini nereden bildin? Buyurdu. Bu yaptığımız işten dolayı bizi yasaklamadı ve şöyle buyurdu: **"Yiyiniz bana da hisse ayırınız."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 19; İbn Mâce: Tıp: 37)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Bu rivâyet A'meş'in, Cafer b. İyas'tan rivâyetinden daha sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Ebû Bişr'den, Cafer b. ebî Vahşiyye'den, Ebû'l Mütevekkil'den, Ebû Saîd'den, Cafer b. Iyas'tan rivâyet etmişlerdir. Bu Cafer; Cafer b. ebî Vahşiyye'dir.

bölüm: 21

Ø okumak şekliyle de tedavi yapılabilir mi?

2065- Ebû Huzâme (r.a.)'nın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e sordum dedim ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Okumak şeklinde yaptığınız şeylerin kullandığımız ilaçların ve her türlü korunma tedbirlerinin Allah'ın kaderinden bir şeyi önleyeceği kanaatinde misiniz? Rasûlullah (s.a.v.)'de; Onların hepsi Allah'ın kaderindendir"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Tıp: 19; İbn Mâce: Tıp: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Saîd b. Abdurrahman, Sûfyân'dan, Zührî'den, Ebû Huzâme'nin babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Bu hadis hasen sahihtir. Her iki rivâyette İbn Uyeyne'den aktarılmıştır. Bazıları **"İbn ebî Huzâme ve babasından"** derken, bazıları sadece **"Ebû Huzâme'den"** demişlerdir. İbn Uyeyne dışında bu hadisi Zührî'den, Ebû Huzâme'den ve babasından rivâyet edilmiştir ki bu daha sahihtir. Ebû Huzâme'nin babasından sadece bu hadisi bilmekteyiz.

bölüm: 22

Ø domalan, mantar ve acve hurmasının şifa oluşu

2066- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Acve hurması Cennet meyvelerindendir onda; zehire karşı şifa vardır. Mantar veya domalan ise insanlar tarafından ekip dikme zahmeti olmadan meydana gelen kudret helvası cinsinden bir rızıktır, suyu da göze şifadır."** (İbn Mâce, Tıp: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Saîd b. Zeyd, Ebû Saîd ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garib olup Muhammed b. Amr tarafından rivâyet edilmiştir. Bu hadis sadece Saîd b. Amr'ın, Muhammed b. Amr'dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

2067- Saîd b. Zeyd'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mantar veya Domalan; Musa (a.s.) zamanında İsrail oğullarına verilen ekme dikme zahmeti olmaksızın, insan emeği karışmadan meydana gelen, Kudret helvası cinsinden bir rızıktır. Suyu da göze şifadır."** (İbn Mâce, Tıp: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2068- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, bazı insanlar: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e mantar veya domalan bitkisi yeryüzünün çiçek hastalığıdır"**

dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mantar veya domalan; kudret helvası cinsinden bir rızık olup suyu göze şifadır. Acve hurması; Cennet meyvelerinden olup zehire karşı şifadır"** buyurdu. (İbn Mâce, Tıp: 8; Ebû Dâvûd, Tıp: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2069- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Üç, beş veya yedi mantar veya domalan alıp onları sıktım suyunu cam bir kap içersine koydum, onunla bir cariyemin gözünü sürmeledim de iyileşti."** (İbn Mâce, Tıp: 8; Ebû Dâvûd, Tıp: 12)

2070- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Çörek otu ölüm dışında her hastalığa şifa olarak iyi gelir."** (İbn Mâce, Tıp: 6)

ž **Katâde diyor ki:** Her gün için yirmi bir adet çörekotu bir bez içersinde ıslatılır ve o sudan her gün burunun sağ deliğine iki sol deliğine bir damla sonraki gün burunun sol deliğine bir sağ deliğine iki damla üçüncü gün ise sağ deliğine iki sol deliğine tek damla damlatılarak tedavi olunabilir.

bölüm: 23

Ø kahin=sihirbaz=falcılık yapan cinlerle uğraşan kimsenin ücreti

2071- Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), köpek alım satımında elde edilen para zina yapmakla elde edilen para ve kahin=falcı ücretini yasakladı. Yani bu yollarla Müslüman'a gelir ve kazanç sağlanamaz."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 24

Ø muska, boncuk, hamaylî, cevşen ve benzeri şeyleri takmanın haramlığı

2072- İsa (r.a.)'ın kardeşinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Humre=Alazlama hastalığına yakalanan Abdullah b. Ukeym, Ebû Ma'bed el Cühenî'nin yanına girdik ve şöyle dedik: Bu hastalığın geçmesi için muska boncuk vs. takmaz mısın? Şöyle cevap verdi. Ölüm, o takınacağım şeyden daha yakındır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur: "Kim bazı şeylerden korunmak için bir şey takınırsa o takındığı şeyin korumasına terk edilir."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 17)

ž **Tirmizî:** Abdullah b. Ukeym hadisini sadece Muhammed b. Abdurrahman b. ebî Leylâ'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Ukeym, Peygamber (s.a.v.)'den bir şey işitmemiştir. Peygamber (s.a.v.)'in zamanında bize şöyle yazmıştır demektedir. Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd'den ve İbn ebî Leylâ'dan mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. **Tirmizî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 25

Ø sıtma = ateşli hastalıkları su ile soğutmak

2073- Rafî b. Hadîç (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sıtma hastalığı çok şiddetli ateşli bir hastalıktır, onu su ile serinleterek tedavi edin."** (İbn Mâce, Tıp: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Esma binti ebî Bekir, İbn Ömer, Zübeyr'in hanımı Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

2074- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sıtma hastalığı Cehennemin galeyana gelmesi gibi çok şiddetli bir hastalık olup su ile soğutarak hastayı rahatlatın."** (İbn Mâce, Tıp: 19)

ž Harun b. İshâk: Abde vasıtasıyla, Hişâm b. Urve'den, Münzir'in kızı Fatıma'dan, Ebû Bekir'in kızı Esma'dan bu hadisin bir benzerini bize naklettiler. Esma hadisi buradakinden daha uzundur. Her iki hadiste sahihtir.

bölüm: 26

Ø sıtma ve sancılı anlarda okunacak dua

2075- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), sıtma ve her türlü sancı veren hastalıklara karşı şu duayı yapmayı öğretmişti: **"Büyük Allah'ın adıyla yüceler yücesi Allah'a sığınırım, her tür kan zayiinden ve her türlü ateşin sıcağından."** (İbn Mâce, Tıp: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece İbrahim b. İsmail b. ebî Habibe'nin rivâyetiyle bilmekteyiz İbrahim'in hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. **"Irkun ya'arun"** şeklinde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 27

Ø çocuk emziren kadınla cinsel ilişki kurulmaz mı?

2076- Vehb'in kızı Cüdâme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Çocuk emziren kadınla cinsel ilişki kurmayı veya gebe kadının çocuk emzirmesini yasaklamak istedim fakat İranlılar ve Rumlar böyle yapmalarına rağmen çocukları falan ölmüyor o yüzden yasaklamıyorum."** (İbn Mâce, Tıp: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmektedir.

Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik, Ebû'l Esved'den, Urve'den, Âişe'den, Cüdâme binti Vehb'den bu hadisi bize aktarmış olup hadiste geçen **"Gıyal"** kelimesini **"Çocuk emziren kadınla cinsel ilişki kurmak"** şeklinde izah eder.

2077- Vehb'in kızı Cüdâme (r.a.)'den rivâyete göre, kendisi bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle söylediğini işitmiştir: **"Çocuk emziren kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamak istedim. Fakat bana Rumlar ve İranlılar bunu yapıyorlar çocuklarına bir zarar gelmiyor dediler ben de bu fikrimden vazgeçtim."** (Ebû Dâvûd, Tıp: 16)

ž **Mâlik diyor ki: "Gıyle"** Erkeğin çocuk emziren kadınla cinsel ilişkiye girmesidir.

İsa b. Ahmed diyor ki: İshâk b. İsa, Mâlik vasıtasıyla Ebû'l Esved'den aynı hadisi bana aktardı.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 28

Ø zât-ülcenb=verem veya akciğer iltihabının tedavisi nasıldır?

2078- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre: **Rasûlullah (s.a.v.), Zât-ülcenb hastalığına karşı zeytinyağı ile vers denilen sarı ve kokulu bir otun kullanılmasını tavsiye ederdi."** (İbn Mâce, Tıp: 17)

ž **Katâde:** Bu hastalıktan şikayeti olan ağızdan bu karışımı alarak kullanır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Abdullah'ın ismi: Meymûn'dur. Basralı bir ihtiyardır.

2079- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Zat-ülcenb hastalığı için zeytin yağı ve kustu bahrî denilen topalak otu karışımını tavsiye ederdi."** (İbn Mâce, Tıp: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Bu hadisi sadece Zeyd b. Erkâm'dan, Meymun'un rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok kimse bu hadisi Meymun'dan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 29

Ø ağrı ve sızılara karşı hangi dua okunmalıdır?

2080- Osman b. eb'îl As (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana geldi. Benim de o anda çok sıkıntılı bir ağrım vardı. bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sağ elini ağrıyan yerine koy ve yedi sefer: "Bendeki duyduğum sancının şerrinden Allah'ın gücüne ve kuvvetine sığınırım."**

Osman diyor ki: Bende, Peygamber (s.a.v.)'in buyurduğunu aynen yaptım. Allah'ta bendeki ağrıyı giderdi şimdi ben herkese bu duayı tavsiye ediyorum." (Ebû Dâvûd, Tıp: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 30

Ø müshil ilacı olarak hangi ot daha tesirlidir?

2081- Esma binti Umeys (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), ona müshil olarak hangi ilacı kullanıyorsun? Dedi. Esma: Şübrüm otunu kullanıyorum deyince Rasûlullah (s.a.v.), o çok şiddetli ishal yapar buyurdu. Esma: Sonra sinameki kullanmaya başladım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) eğer bir şey ölüme şifa olsaydı bu sinameki otu olurdu buyurdular.** (İbn Mâce, Tıp: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. **"Sena"** (Sinameki) müshil ilacı demektir.

bölüm: 31

Ø bal ile tedavi olmak

2082- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelip kardeşimin karnı ağrıyor dedi. Rasûlullah (s.a.v.), kendisine bal şerbeti içir buyurdu. Ona bal şerbeti içirdikten sonra tekrar geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi; Bal şerbeti içirdim fakat karın ağrısı arttı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) tekrar bal şerbeti içir buyurdular. Adam içirdi sonra Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek balı içirdim fakat ağrı geçmedi arttı dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah'ın sözü hak ve doğrudur Allah hep doğruyu söyler kardeşinin karnı yalan söylemiştir. Bal şerbeti içir dedi o kimse de tekrar bal şerbeti içirdi ve iyileşti."** (Buhârî, Tıp: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 32

Ø hasta ziyaretinde hangi dua okunmalıdır?

2083- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir Müslüman kul eceli yakın olmayan bir hastayı ziyaret eder ve yedi kere şu duayı okursa mutlaka şifa bulur." "Büyükler büyüğü Allah'tan, büyük arşın sahibi Allah'tan şifa vermesini isterim."** (Buhârî, Merda: 14)

ž**Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Minhal b. Amr'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 33

Ø sıtma hastalığına karşı değişik bir tedavi yolu

2084- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz sıtma hastalığına yakalanırsa iyi bilin ki sıtma ateşten bir parçadır. Onu su ile söndürsün, Sabah namazından sonra güneş doğmazdan önce bir nehir veya bir akarsuya girsin, suyun akışına karşı dursun ve "Allah'ın adıyla, Allah'ım kuluna şifa ver, Peygamberini doğrula desin, O akarsuya üç kere dalsın üç seferde iyileşmezse beş, yedi, dokuz sefer o suya dalsın. Allah'ın izniyle dokuza varmadan geçer."** (Buhârî, Merda: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 34

Ø kül ile tedavi yapılabilir mi?

2085- Ebû Hâzim (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Sehl b. Sa'd'a, Rasûlullah (s.a.v.)'in Uhud'taki aldığı yara ne ile tedavi edilmişti diye soruldu ve ben de konuşulanı işitmekte idim. Sehl cevaben şöyle dedi: Bunu benden daha iyi bilen kimse kalmadı. Ali: Kalkanının içinde su taşıyor, Fatıma da kanın bulaştığı yerleri yıkıyordu. Sonra bir hasır parçası yakıldı ve onun külü yara üzerine konuldu."** (Buhârî, Tıp: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2086- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İyileşip sıhhat bulan hastanın örneği saflık ve renk bakımından gökten yağan dolu gibidir. Yani tertemiz ve tatlı bir renk kazanmıştır."** (Buhârî, Tıp: 27)

bölüm: 35

Ø hastayı moral olarak takviye edecek sözler söylenmelidir

2087- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinizde iyileşeceğini söyleyerek moralini yükseltin, gerçi bu söz hiçbir şeyi önlemez fakat hastanın gönlünü hoş eder."** (Buhârî, Tıp: 29)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2088- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) ateşli bir hastayı ziyaret etmiş ve o hastayı müjdeleyip Allah şöyle buyurmuştur dedi: **"Bu**

benim ateşimdir. Günahkar kulumun cehennemdeki nasibini bu dünya da verip günahlarından arındırmak için ona bu hastalığı vermişimdir.” (Buhârî, Tıp: 28)

2089- Hasan (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: “Bir gece boyunca ateşli hastalığı çekmenin günahlarından bir miktar eksilteceği ümid edilir.” (Buhârî, Tıp: 28)

30: feraiz (ölenin mallarının bölüştürülmesi)

bölüm: 1

Ø ölenin malı varislerine aittir

2090- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim mal bırakırsa o mal varislerindir. Kim de yoksul ve muhtaç kişiler bırakırsa o kişilerin bakımı bana aittir."** (Müslim, Feraiz: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. ZührÎ bu hadisi Ebû Seleme'den, Ebû Hüreyre'den buradakinden daha uzun ve tam olarak rivâyet etmiştir.

"Zayaan" kelimesinin manası hiçbir şeyi olmayan kimse demektir. Onun bakımını ben üstlenip geçimini ben sağlarım.

bölüm: 2

Ø feraiz=ölen kimsenin mallarını bölüştürme ilmi öğrenilmelidir

2091- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'ı ve feraiz ilmini öğrenin ve insanlara da öğretin ben de mutlaka bir gün öleceğim."** (İbn Mâce, Feraiz: 1; Dârimî, Feraiz: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Ebû usame bu hadisi Avf'tan, bir adamdan, Süleyman b. Câbir'den ve İbn Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Hüseyin b. Hureys; Ebû Usame'den ve Avf'tan mana olarak bu hadisin bir benzerini aktarmıştır. Muhammed b. Kâsım el Esediyyi: Ahmed b. Hanbel ve başka hadisçiler zayıf saymışlardır.

bölüm: 3

Ø kız çocuklarının mirastaki hisseleri nasıldır?

2092- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sa'd b. Rabî'in karısı Sa'd'tan olan iki kızıyla beraber Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Bunlar Sa'd. b. Rabî'in kızlarıdır. Babaları Uhud da şehîd olmuştu. Bu kızların amcası malın tamamını aldı bunlara hiçbir mal bırakmadı. Malları olmadığı için bu çocuklar evlenemezler dedi. Rasûlullah (s.a.v.), bu konuda Allah hükmünü verecektir buyurdu ve sonunda miras ayeti nazil oldu. Rasûlullah (s.a.v.), kızların amcasına haber göndererek şöyle buyurdu: **"İkisini Sa'd'ın iki kızına ver sekizde biri annelerinindir, geri kalan ise senindir."** (Buhârî, Feraiz: 4; İbn Mâce: Feraiz: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih olup sadece Abdullah b. Muhammed b. Ukayl'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi aynı zamanda Şerik'te; Abdullah b. Muhammed b. Ukayl'dan rivâyet etmiştir.

bölüm: 4

Ø kız, oğlun kızı ve ana-baba bir kızkardeşin hissesi nasıldır?

2093- Huzeyl b. Şurahbil (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Ebû Musa ve Süleyman b. Rabia'ya geldi ve Kızın, oğlun kızın ve ana baba bir kızkardeşin mirastaki hisselerini sorduğunda ikisi birden şöyle dediler: **"Yarısı kızındır, geri kalanı ana baba bir olan kız kardeşindir."** Yinede sen, Abdullah'a git ona da sor onun söylediği de bizimkiyle uyuşacaktır dediler. Adam, Abdullah'a gelerek durumu anlattı ve o iki şahsın söylediklerini de ona

anlattığında Abdullah dedi ki: “Onların söylediklerine uyacak olursam yanlış yapmış olurum ve doğru yoldan ayrılmış olurum dedi. Fakat bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)’in verdiği hüküm gibi hüküm vereceğim: **“Yarısı kızındır, oğlun kızına ise altıda bir düşer böylece üçte ikinin tamamlanması olarak oğlun kızınındır, geri kalan ise kızkardeşindir.”** (Buhârî, Feraiz: 7; Ebû Dâvûd, Feraiz: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Kays el Evedî’nin ismi Abdurrahman b. Servan’dır ve Küfelidir. Şu’be bu hadisi Ebû Kays’den rivâyet ediyor.

bölüm: 5

Ø ana baba bir olan kardeşlerin mirası

2094- Ali (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Sizler Nisa süresi 12. ayeti olan: “Yapacağınız vasiyet ve borcunuz ödendikten sonra…” ayetini okuyorsunuz Rasûlullah (s.a.v.), vasiyetten önce borcun ödenmesine hüküm vermiştir. Ana baba bir kardeşler mirstan pay alırlar. Kişi anne baba bir olan kardeşinden miras alır. Babadan bir olan kardeşlerinden değil.”** (İbn Mâce Vesâyâ: 46; Dârimî, Feraiz: 17)

ž Bündar, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Zekeriyya b. ebî Zaide’den, Ebû İshâk’tan, Hâris’den ve Ali’den geçen hadisi bize aktarmışlardır.

2095- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), babadan bir olan kardeşlerin değil ana ve babası bir olan kardeşlerin birbirlerinden miras almalarına hükmetmiştir.”** (Dârimî, Feraiz: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Ebû İshâk’ın, Hâris vasıtasıyla Ali’den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz bazı ilim adamları Hâris hakkında söz etmişlerdir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

bölüm: 6

Ø kız ve erkek çocukların mirası

2096- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Seleme oğullarına ben hasta iken Rasûlullah (s.a.v.), beni ziyarete gelmişti. Ben de Ey Allah’ın Peygamberi dedim. Malımı çocuklarım arasında nasıl bölüştüreyim? Bana hiçbir cevap vermedi sonra Nisa sûresi 11. ayet nazil oldu: “Allah size çocuklarınızın alacağı miras hakkında şunu emreder: Erkek, iki kadının hissesine eşit bir miktar alacaktır, kadın mirascılar ikiden fazla iseler, onlara ana babanın geride bıraktıklarının üçte ikisi verilecektir. Kadın sadece bir tane ise, onun yarısını alacaktır. Ölenin anne ve babasına gelince, geride çocuk bırakması durumunda her birinin altıda bir hissesi vardır. Ama hiç çocuk bırakmamışsa ve anne babası da mirascısı ise, annesi üçte birini alacaktır, geri kalan ise babanın olacaktır. Eğer ölenin erkek ve kız kardeşleri varsa, o zaman annesine altıda bir verilecektir. Bütün bu paylaştırmalar, ölenin yaptığı vasiyyet ve borçların ödenip yerine getirilmesinden sonra olacaktır. Ana-babalarınıza ve çocuklarınıza gelince, hangisinin sizin bırakacağınız fayda ve imkanlara daha layık olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah tarafından kararlaştırılmış paylardır. Şüphesiz Allah

herşeyi bilen, yaptığını yerli yerince yapandır.” (Dârimî, Feraiz: 5; Buhârî, Feraiz: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu’be, İbn Uyeyne ve başkaları bu hadisi Muhammed b. Münkedir’den ve Câbir’den rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 7

Ø kız kardeşlerin mirasları

2097- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle diyor: “Hastalandım Rasûlullah (s.a.v.), beni ziyarete geldiğinde beni baygın durumda buldu. Sonra beraberinde Ebû Bekir ve Ömer olduğu halde bana yaya olarak geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı abdest suyundan bana bir miktar döktü, hemen ayırdım. Sonra Ey Allah’ın Rasûlü! Dedim. Malım konusunda ne karar vereyim veya malımı ne yapmalıyım? Bana hiçbir cevap vermedi. O anda Câbir’in dokuz kızkardeşi vardı. Nihayet Nisa sûresi 176. ayeti indi: **“Onlar senden cevap isterler. De ki: Allah size babasız ve çocuksuz kişinin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor: Ölen kişinin çocuğu yok bir kız kardeşi varsa, bıraktığı malın yarısı o kız kardeşinindir. Ama ölen kız kardeşinin çocuğu yoksa kendisi, yani erkek kardeşi ona mirasçı olur. Eğer kız kardeşi iki ise, geride bıraktıklarının üçte ikisi onlarındır. Ama mirasçılar erkek veya kız kardeşler olarak çok iseler, bu durumda erkek için kadının iki payı vardır. Allah şaşırıp sapmayasınız diye size her konuda hükmünü açıklıyor. Allah herşeyi bilendir.”**

Câbir diyor ki: Bu ayet benim hakkımda nazil oldu. (Buhârî, Feraiz: 11; Dârimî, Feraiz: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø asabe = belirli hissesi olmayıp, artanını alanların mirası

2098- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mirastan payı olanların hisselerini sahiplerine ulaştırın, artanını en yakın erkek kişinindir.”** (Dârimî, Feraiz: 28; İbn Mâce: Feraiz: 10)

ž Abd b. Humeyd, Abdurrezzak vasıtasıyla Ma’mer’den, İbn Tavus’tan, babasından, İbn Abbâs’tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Bazıları bu hadisi İbn Tavûs’tan ve babasından mürsel olarak rivâyet etmektedirler.

bölüm: 9

Ø dedenin mirası

2099- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek şöyle demişti: “Oğlum öldü onun mirasından bana ne düşer? Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Senin hissen altıda birdir”** buyurdu. Adam dönüp giderken çağırdı ve; **“Sen asabe olduğun için sana altıda bir daha vardır”** buyurdu. Yine adam dönüp giderken; **“Sonuncu altıda bir verilen bahşiş falan olmayıp oda senin hakkındır, onu da yiyebilirsin**

buyurdular.” (Dârimî, Feraiz: 10; Ebû Dâvûd: Feraiz: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ma’kıl b. Yesâr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 10

Ø ninenin mirası

2100- Kabîsa b. Zûeyb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bir nine; annenin annesi veya babanın annesi Ebû Bekir’e gelerek; Oğlumun oğlu ve kızımın oğlu öldü, Kur’ân’da ölen torunumdan miras hakkım olduğu bana bildirildi dedi. Ebû Bekir (r.a.) şöyle konuştu: Kur’ân’da senin hakkın olan bir pay göremiyorum. Rasûlullah (s.a.v.)’in de sana bir pay verdiğini işitmedim. Bazı kimselerden bu konuyu soruşturacağım ve sana cevap vereceğim dedi. Sorduğu kimselerden Muğîre b. Şu’be: Rasûlullah (s.a.v.)’in nineye altıda bir verdiğine şâhidlik edince, senden başka bunu kim işitti diye sordu. Muğîre: Muhammed b. Mesleme dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir, Nineye altıda bir hisse verilmesine karar verdi, daha sonraları başka bir nine Ömer’e bu konuda fetva sormak üzere gelmişti.”** (Ebû Dâvûd, Feraiz: 5; Dârimî Feraiz: 19)

ž **Sûfyân diyor ki:** Ma’mer bu hadiste Zührî’den bana ilave olarak rivâyet etti. Ben bu ilaveyi Zührî’nin kendisinden ezberlemedim. Fakat Ma’mer’den ezberlemiş bulunuyorum o ilave şudur: Ömer şöyle demiştir: **“O altıda bir hisse iki nine birlikte bulunursanız ikinizin; tek kişi olursa o kişiye aittir.”**

2101- Kabîsa b. Zûeyb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir nine Ebû Bekir’e gelerek ondan mirasını sordu. Ebû Bekir: Allah’ın kitabında sana bir hisse yok Peygamber (s.a.v.)’in sünnetinde de sana bir hisse yok. Sen şimdilik git ben meseleyi bir soruşturayım dedi. Ebû Bekr, bazı kimselere soruştururken Muğîre b. Şu’be Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında bulundum nineye altıda bir hisse verdi dedi.

Bunun üzerine Ebû Bekir; bu konuyu senden başka bilen var mı? dedi. Muhammed b. Mesleme ayağa kalkarak mesele Muğîre b. Şu’be’nin dediği gibidir. Dedi. Ebû Bekir de o gelen kadın için altıda bir hükmünü uyguladı.

Sonra başka bir nine Ömer b. Hattâb’a gelerek ondan mirasını sordu. Ömer’de ona şöyle dedi: **“Allah’ın kitabında sana bir pay yok fakat senin alacağın o altıda birdir. Eğer iki nine bir arada olursanız o altıda birde ortaksınız tek başınıza olursanız altıdabir sizindir.”** (Ebû Dâvûd, Feraiz: 5; Dârimî Feraiz: 19)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis İbn Uyeyne’nin hadisinden daha sahihtir.

bölüm: 11

Ø oğlu ile beraber ninesinin mirası nasıldır?

2102- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.); oğlu ile beraber bulunan nine hakkında şöyle dedi: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in, oğlu ile bulunan ve oğlu sağ olduğu halde**

kendisine altıda bir verdiği ilk ninedir.” (Ebû Dâvûd, Feraiz: 5; Dârimî Feraiz: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazıları oğlu ile beraber nineye miras tanımışlar bazıları ise miras tanımamıştır.

bölüm: 12

Ø dayının mirası nasıldır?

2103- Ebû Ümâme b. Sehl b. Huneyf (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb, Ubeyde’ye şöyle yazıp göndermişti: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah ve onun Peygamberi, varisi olmayan kimsenin varisidir. Dayı da varisi olmayan kimsenin varisidir.”** (İbn Mâce, Feraiz: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Mıkdam b. Madi’kerib’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

2104- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Dayı, varisi olmayan kimsenin varisidir.”** (İbn Mâce, Feraiz: 10)

ž Bu hadis hasen garibtir.

Bazı rivâyet edenler bu hadisi mürsel olarak rivâyet edip senedinde **“Âişe’den”** dememişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı dayının mirası konusunda ihtilaf ettiler. Bazıları dayı, teyze ve halaya miras hakkı tanımakta Zevil erham (yakın akrabalar)ı varis kılma konusunda ilim adamlarının çoğunluğu bu hadise dayanarak yakın akrabaya mirastan pay ayırmaktadırlar. Zeyd b. Sabit ise bu yakın akrabalara mirastan hak tanımakta kalan mirası Beytülmâle aktarmaktadır.

bölüm: 13

Ø geride varis bırakmaksızın ölen kimsenin mirası

2105- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)’in azâd ettiği kölelerden biri hurma dalından düşüp ölmüştü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bakınız bu kimsenin bir varisi var mıdır?** Onlar da **“Hayır”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.):**”Onun mallarını köyünün halkından bir kısmına verin”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Feraiz: 12; Dârimî, Feraiz: 31)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 14

Ø azâd ettiğinden başka mirasçısı olmayanın durumu

2106- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir adam öldü azâd ettiği köleden başka da varîs bırakmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onun mirasını azâd ettiği o kölesine verdi.”** (Dârimî, Feraiz: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu konuda ilim adamlarının görüşü şöyledir: Bir kişi ölür, geride mirasçısı kalmaz ise o kişinin mirası Müslümanların devlet hazinesine intikal eder.

bölüm: 15

Ø din ayrılığı mirasa engeldir

2107- Usame b. Zeyd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müslüman, kafire; kafir de Müslüman’a mirasçı olamaz.”** (Dârimî, Feraiz: 29; Buhârî, Feraiz: 25)

ž İbn Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Zührî’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu konuda Câbir’den, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Ma’mer ve pek çok kişi Zührî’den bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir. Mâlik; Zührî’den, Ali b. Husayn’dan, Ömer b. Osman’dan, Üsâme b. Zeyd’den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. Mâlik’in hadisinde Mâlik vehme kapılmıştır.

Bazıları Mâlik’den rivâyet ederek **“Amr b. Osman’dan”** demişlerdir. Mâlik’in adamlarının çoğu ise **“Mâlik’den ve Ömer b. Osman’dan”** diyorlar.

Amr b. Osman b. Affân, Osman’ın çocuklarından meşhur olanıdır. Ömer b. Osman’ı tanımıyoruz. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. İlim adamları dinini değiştiren kişinin mirası hakkında ihtilaf ettiler. Peygamber (s.a.v.), ashabından ve sonrakilerden pek çok ilim adamı: **“Onun mirasını Müslüman varislerine verirken;** Bir kısmı da: **“Müslüman varisleri ondan miras alamazlar”** demektedirler. Bunlar: Rasûlullah (s.a.v.)’in, **“Müslüman, kafirden miras alamaz”** hadisini delil olarak alırlar. Şâfii’de bu görüştedir.

bölüm: 16

Ø dinleri ayrı toplumlar birbirlerine mirasçı olamazlar

2108- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Dinleri ayrı olan toplumlar birbirlerinden miras alamazlar.”** (Dârimî Feraiz: 29; Ebû Dâvûd, Feraiz: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin Câbir’in hadisi olduğunu sadece İbn Leylâ rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 17

Ø katil miras alamaz

2109- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Katil miras alamaz.”** (Dârimî, Feraiz: 41; İbn Mâce, Feraiz: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih değildir. Sadece bu şekliyle bilinir. Hadisin râvîlerinden İshâk b. Abdullah b. ebî Ferve’yi aralarında Ahmed b. Hanbel’in de bulunduğu bazı hadisçiler terk etmişlerdir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, **“Öldürme işi hataen de olsa bile bilede olsa katil miras alamaz. Bazı ilim adamları öldürme işi hataen olursa miras alabilir”** derler ki imamı Mâlik bunlardandır.

bölüm: 18

Ø kadın kocasının diyetinden miras alır mı?

2110- Saîd b. Müseyyeb (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ömer; şöyle demişti: **“Diyet baba tarafından akraba üzerinedir. Dolayısıyla kadın kocasının diyetinden miras olarak hiçbirşey alamaz.”** Bunun üzerine Dahhâk b. Sûfyân el Kilâbî, Rasûlullah (s.a.v.)’in **“Üşeym ed Dababî’nin karısına kocasının diyetinden miras ver”** diye kendisine mektupla bildirdiğini Ömer’e bildirdi. (Dârimî, Feraiz: 36)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø miras varislere diyet te asabe üzerinedir

2111- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Lıhyan oğullarından hamile bir kadından ölü olarak düşürülen cenîn için diyet bedeli olarak bir erkek köle veya cariye verilmesine hüküm vermişti. Sonra bu köle verme cezasına çarptırılan kadın da öldü bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), O kadının mirasının çocuklarına ve kocasına aid olduğu ödeyeceği diyet yükünün ise asabesi=baba tarafından erkek akrabalarına yüklenmesine hüküm vemişti. (İbn

Mâce, Feraiz: 10; Ebû Dâvûd, Feraiz: 7)

ž **Tirmizî:** Yunus; bu hadisi Zührî'den, Saîd b. Müseyyeb'den, Ebû Seleme'den ve Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Yine bu hadisi Mâlik; Zührî'den, Ebû Seleme'den, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği gibi ayrıca Zührî'den Saîd b. Müseyyeb'den de mürsel olarak rivâyet etmiştir.

bölüm: 20

Ø bir müslüman vasıtasıyla islama giren kimsenin miras durumu

2112- Temim-i Dâri (r.a.)'den rivâyet edilmiştir dedi ki: **"Müslümanlardan birinin vasıtasıyla Müslüman olan bir müşrik hakkında uygulanacak yol nasıldır diye sormuştum da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: O kimsenin dirisine ve ölüsüne en yakın olan onun Müslüman olmasına sebep olan kimsedir."** (Ebû Dâvûd, Feraiz: 11; Dârimî, Feraiz: 42)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Abdullah b. Vehb'in rivâyetiyle bilmekteyiz. İbn Mevhib ve Temimi Darî'den de rivâyet edildiği söylenmiştir. Bazıları bu hadisi rivâyet ederken Abdullah b. Vehb ile Temimî Dâri arasına Kabîsa b. Zûeyb'i koymuşlardır ki bu sahih değildir. Yahya b. Hamza, Abdulaziz b. Ömer'den rivâyet ederek Kabîsa b. Zûeyb'i râvîler arasına ilave etmiştir.

Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bana göre bu hadis muttasıl değildir.

Bazı ilim adamları ise mirası devlet hazinesine intikal eder demektedirler ki Şâfii bu görüştedir. Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Vela hakkı=varis olabilme durumu azâd eden kişinindir"** hadisini delil olarak getirmektedir.

bölüm: 21

Ø zina yoluyla meydana gelen çocuğun miras durumu nasıldır?

2113- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim hür veya köle olan bir kadınla zina ederse ve birde çocuk olursa o çocuk ne miras alır nede onun mirası alınır."** (Dârimî, Feraiz: 45)

ž **Tirmizî:** İbn Lehia'dan başkası bu hadisi Amr b. Şuayb'ın kendisinden rivâyet etmektedir.

İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup **"Zinadan doğan çocuk babasından miras alamaz"** demektedirler.

bölüm: 22

Ø vela'ya kim varis olur?

2114- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mala varis olan vela'ya da varis olur."** (Dârimî, Feraiz: 45)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir.

bölüm: 23

Ø üç mirası birden tek başına alan kadın

2115- Vasile b. Eskâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bazı durumlarda kadın üç mirası birden alabilir. Azâd ettiği kölenin mirasını, sokakta bularak büyüttüğü öksüz yetim çocuğun mirasını ve doğurduğu çocuğun babası tarafından kabul edilmemesi üzerine lanetleşerek kendi üzerinde kalan çocuğun mirasını."** (İbn Mâce, Feraiz: 12; Dârimî Feraiz: 55)

ž Bu hadis hasen garibtir. Sadece Muhammed b. Harbi'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

31: vasiyet BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø malın üçte biri vasiyet edilebilir

2116- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke fethi yılı hastalanmıştım. Neredeyse ölümle karşı karşıya geldim Rasûlullah (s.a.v.), beni ziyarete geldi. Ya Rasûlullah! Dedim. Çok malım var kızımdan başka da varisim yok. Malımın tamamını hayır işlerine vasiyet edebilir miyim? Rasûlullah (s.a.v.): **“Hayır”** dedi. Malımın üçte ikisini? Dedim yine **“Hayır”** buyurdu. O halde yarısını? Dedim yine **“Hayır”** dedi. Bende üçte birini? Dedim. Bunun üzerine üçtebir iyi ama, üçtebir de çoktur varislerini zengin bırakman onları insanlara avuç açar vaziyette yoksul kişiler olarak bırakmandan elbette daha hayırlıdır. Sen, yaptığın her harcamadan dolayı sevap kazanıyorsun hatta hanımının ağzını uzattığın bir lokma bile… Sonra Ey Allah’ın Rasûlü! Dedim. Ben hicret etmiştim. Fakat şu anda hicret ettiğim Mekke’de hasta durumdayım hicretimden dönmüş mü sayılacağım? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: benden sonraya kalırsan ömrün olursa Allah’ın rızasını umarak yapacağın her bir iş sebebiyle Allah senin sevâbını artıracak ve dereceni yükseltecektir. Ömrün olur da geriye kalırsan bazı kimseler senden istifade edecek bazı insanlarda savaşlarda senin kılıç darbelerinle senden zarar göreceklerdir. Allah’ım ashabımın hicretlerinden dolayı sevaplarını eksiksiz olarak yaz onları gerisin geriye çevirme… Fakat Rasûlullah (s.a.v.), Sa’d b. Havle’nin Mekke’de ölümüne üzülüyordu. (Dârimî, Vasiyet: 6; İbn Mâce, Vesaya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis başka yollarla da Sa’d b. ebî Vakkâs’tan rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, kişinin malının üçte birinden fazlasını vasiyet etmeye hakkı yoktur derler. Bazı ilim adamları ise Rasûlullah (s.a.v.)’in **“Üçte bir de çoktur”** sözü üzerine vasiyetin üçtebirden daha az olmasını müstehab görüyorlar.

bölüm: 2

Ø vasiyetinde varislerin bir kısmına zarar verenler Cehennemliktir

2117- Şehr b. Havşeb (r.a.)’den rivâyete göre, Ebû Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu ona aktarmıştır: **“Erkek veya kadın altmış sene Allah’a itaatle meşgul olurlar ölüm gelip çattığında yaptığı vasiyette varislerden bir kısmını zarara sokar böylece de Cehenneme düşmek o kimseye vâcib olur.”**

Sonra Ebû Hüreyre bana Nisa sûresi 12-13 ayetini okudu: “… Bütün bunlar mirasçılar zarara uğratılmaksızın yerine getirilmelidir…” (İbn Mâce, Vesâyâ: 3; Ebû Dâvûd, Vesâyâ: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Eş’as b. Câbir’den hadis rivâyet eden Nasr b. Ali; Nasr b. Ali el Cehzamî’nin dedesidir.

bölüm: 3

Ø alacağı borcu olanlar için vasiyet mutlaka gereklidir

2118- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Vasiyet edecek bir şeyi (borcu, alacağı, malı) olan kimsenin vasiyeti yanında yazılı olmaksızın iki geceyi peş peşe geçirmek Müslüman'a yakışmaz."** (Ebû Dâvûd, Vesâyâ: 1; İbn Mâce, Vesâyâ: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Zührî, Sâlim ve İbn Ömer'den benzeri şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 4

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in vasiyeti nasıldı?

2119- Talha b. Musarrif (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn ebî Evfâ'ya; Rasûlullah (s.a.v.)'in bir vasiyeti varmıydı diye sordum. O da hayır dedi. O halde vasiyet nasıl farz kılındı ve insanlara nasıl emredildi? Diye sordum. O da şöyle dedi: **"Allah'ın kitabına uymayı tavsiye etmişti."** (İbn Mâce, Vasiyet: 22)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Mâlik b. Muğvil veya Mığvelin rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø varise (mirastan pay alan kimselere) vasiyet yoktur

2120- Ebû Umâme el Bahîli (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim veda haccındaki hutbesinde şöyle buyurdu: **"Allah her hak sahibine hakkını vermiştir, dolayısıyla miras alana vasiyet yoktur. çocuk yatağın sahibi olan erkek veya efendinindir. Zina edenin hakkı mirastan mahrum edilmektir veya taşlanarak öldürülmektir. Ve onların hesabı (sevap, ceza, bağışlanma) Allah'a aittir. Her kim babasından başkasına intisab ederse yani başka birine babam budur derse veya bir köle sahibinin dışında başka birisinin efendisi olduğunu iddia ederse kıyamete kadar Allah'ın laneti=yani rahmetinden uzak kalmasıonun üzerinedir. Kadın kocasının evinden uzak kalması onun üzerinedir. Kadın kocasının evinde ancak kocasının izniyle harcamada bulunabilir. Bu esnada Ey Allah'ın Rasûlü! Kadın kocasının evinden bir fakire yiyecek de mi veremez? Denildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), esasen mallarımızın en değerlisi odur buyurdu. Sonra şöyle devam etti: Ödünç alınan her şey ödenecektir. Ödünç olarak verilen hayvan, ağaç, ve arazide sahibine geri verilecektir. Her türlü borç ta mutlaka ödenecektir. Kefil olan da borç ödenmezse o borcu ödeyecektir."** (Ebû Dâvûd, Vesâyâ: 1; İbn Mâce, Vesâyâ: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Amr b. Harîce ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Umâme'den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir.

İsmail b. Ayyaş'ın, Iraklılardan ve Hicazlılardan tek başına rivâyeti pek sağlam değildir. Çünkü onlardan münker hadisler rivâyet etmektedir. Şamlılardan rivâyeti ise daha sağlamdır. Muhammed b. İsmail bu konuda böyle söylemiştir.

Tirmizî: Ahmed b. Hasan'ın, Ahmed b. Hanbel'den şöyle naklettiğini işittim: İsmail b. Ayyaş'ın durumu diğer münker hadisler aktaranlara göre daha iyidir. Diğerlerinin güvenilir kimselerden rivâyet ettiği münker hadisler vardır. Abdullah b. Abdurrahman'dan işittim şöyle diyordu: Zekeriyya b. Adiyy'den işittim

şöyle diyordu: Ebû İshâk el Fezarî şöyle diyor: Bakiyye denilen kişilerin güvenilen kişilerden yaptıkları rivâyetleri alın İsmail b. Ayyaş'ın ise gerek güvenilir gerekse başka kimselerden yaptığı rivâyetlerini almayın. (**Bakıyye:** İsmail b. Ayyaş'ın dışındaki münker hadisler aktaran kimseler.)

2121- Amr b. Harîce (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.), devesinin üzerinde hutbe veriyordu ben de devenin boynunun altında idim. Deve geviş getirip yutarken salyası iki omuzun arasına akmakta idi. O'ndan şöyle işittim diyordu ki: **"Allah her hak sahibine hakkını vermiştir. Dolayısıyla miras alacak olana vasiyet yoktur. Çocuk, yatağın sahibi olan erkeğe veya cariye ise efendisine aittir. zina edenin hakkı mirastan mahrum edilmektir. Veya taşlanarak öldürülmektir. Kim babasından başkasına babam budur diye intisab ederse veya köle olan kimse kendi sahibinin dışındaki kimsenin efendisi olduğunu iddia ederse kendi öz babasından ve efendisinden bağlarını koparırsa Allah'ın laneti onun üzerine olur. Allah bu tür kimselerin ne tevbesini kabul eder ne de günahtan kurtulmak için vereceği fidyeyi."** (Ebû Dâvûd, Vesâyâ: 1; İbn Mâce, Vesâyâ: 2)

ž **Tirmizî:** Ahmed b. Hasan'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: Şehr b. Havşeb'in hadislerine aldırmam.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'e Şehr b. Havşeb hakkında sordum. Güvenilir kimsedir fakat İbn Avn onun hakkında ileri geri konuşmuş olup sonra Hilâl b. ebî Zeyneb ve Şehr b. Havşeb'den rivâyette bulunmuştur. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø ölenin borcu vasiyetinden önce ödenmelidir

2122- Ali (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), ölen kimsenin borcunun vasiyetten önce ödenmesine hükmetti. Halbuki siz Kur'ân'da vasiyeti borçtan önce okumaktasınız."** (İbn Mâce, Vesâyâ: 7)

ž **Tirmizî:** ilim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup vasiyetten önce ödeme işi borçtan başlar.

bölüm: 7

Ø ölümüne yakın sadaka veren ve köle azâd eden kimse

2123- Ebû Habibe et Tâî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kardeşim malının bir kısmını bana vasiyet etmişti. Ben de Ebû'd Derdâ ile karşılaştığımda ona dedim ki: Kardeşim, malının bir kısmını bana vasiyet etti; O malı fakirlere mi miskinlere mi yoksa Allah yolunda mücahitlere mi harcamamı uygun görürsün dedim. Ben olsaydım mücahitleri tercih ederdim. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Ölümüne yakın köle azâd eden kişi; doyduktan sonra bağışta bulunan gibidir."** (Dârimî, Vesâyâ: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2124- Urve (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha), Urve'ye; Berire'nin kitabet bedeli hususunda Âişe'den yardım istemeye geldiğini bildirdi. Kitabet bedeli=(kölelikten kurtulmak için yapılan sözleşmedeki rakamı ödeyip kurtulama bedeli) nden hiçbir şey ödememişti. Âişe, ona: "Ailene dön! Eğer vela

hakkın bana ait olmak üzere senin yerine kitabet bedelini ödememi isterlerse bu işi ben yaparım" dedi. Berire durumu ailesine anlatınca kabul etmediler, sana iyilik yapmayı diler, vela hakkının da bizim olması şartıyla yapsın dediler. Bunun üzerine Âişe durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Satın al sonra azâd et vela hakkı azâd eden kimseye aittir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) kalkarak halka hitab etti ve şöyle buyurdu: **"Ne oluyor bu insanlara ki Allah'ın kitabında olmayan şartları koşuyorlar. Her kim Allah'ın kitabında olmayan bir şartı şart koşarsa yüz sefer şart koşsa bile geçerli değildir."** (Dârimî, Vesâyâ: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Âişe'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup vela hakkı köleyi azâd edene aittir.

32: vela ve bağış BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø vela hakkı azâd eden kimseye aittir

2125- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, bizzat kendisi Berire'yi satın almak istemiş ve Berire'nin ailesi vela hakkının kendilerine ait olmasını istemişlerdi, bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Vela hakkı satış bedelini ödeyen kimsenin veya azâd ederek hürriyet nimetine kavuşturan kimsenindir."** (Müslim, Itk: 2; Nesâî, Kasame: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

bölüm: 2

Ø vela hakkını satmak ve bağışlamak yasaktır

2126- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Vela hakkının satılması ve bağışlanması yasaktır."** (Müslim, Itk: 2; Nesâî, Kasame: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Dinar'ın, İbn Ömer'den rivâyetiyle bilmekteyiz bu rivâyette de Rasûlullah (s.a.v.) vela hakkını satma ve hibe etmeyi yasakladı.

Şu'be, Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes bu hadisi Abdullah b. Dinar'dan rivâyet etmişlerdir. Şu'be'den şöyle dediği rivâyet ediliyor: **"Abdullah b. Dinar bu hadisi rivâyet ederken kalkıp alnından öpmeye izin vermesini candan diledim."** Yahya b. Selîm aynı hadisi Ubeydullah b. Ömer'den Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet etmektedir. Oysa bu rivâyet Vehİm'den ibarettir. Yahya b. Süleym burada yanılmıştır. Sahih olan rivâyet Ubeydullah b. Ömer'den böylece rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Dinar bu hadiste tek kalmıştır.

bölüm: 3

Ø babasından başkasına baba diyen, efendisinden başkasına efendim diyen kimse

2127- İbrahim et Teymî (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.) bize birgün hutbe vererek şöyle dedi: Yanımızda Allah'ın kitabından ve içinde deve yaşlarından ve birtakım yaralamalara ait hükümleri içeren şu sahifeden başka biz ehli beyt'e mahsus okuduğumuz bir belge olduğunu iddia edenler muhakkak ki yalancıdırlar, diyerek hutbesini şöyle devam ettirdi: Medîne Ayr dağı ile Sevr dağı arasına kadar Harem sayılır; Kim burada bir bidat ortaya çıkarır veya bir bidata kucak açarsa Allah'ın, Meleklerin ve tüm insanların laneti onun üzerinedir. Kıyamet gününde Allah o kimsenin ne tevbesini ne de fidyesini veya o kimsenin farz ve nafile ibadetlerini kabul etmeyecektir. Kim babasından başkasına babası olduğunu iddia eder veya bir köle efendisinden başka birini kendi efendisi kabul ederse Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti bu kimseler üzerine olup Allah bu kimselerin de ne farz nede nafilelerini kabul etmeyecek veya bunlardan tevbe ve fidye de kabul edilmeyecektir. Müslümanların zimmeti yani taahhüt edip koruması altına aldığı konudaki garantisi birdir. En aşağı durumda olanları dahi aynı durumdadır."

(Müslim, Itk: 4)

ž **Tirmizî:** Bazıları A’meş’den, İbrahim et Teymî’den, Harîs b. Süveyd’den ve Ali’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Değişik şekillerde yine Ali’den rivâyet edilmiştir.

bölüm: 4

Ø bir baba çocuğunun kendisinden olmadığını iddia edebilir mi?

2128- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fezare kabilesinden bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek şöyle dedi: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Karım kendisi beyaz renkli olmasına rağmen siyah bir çocuk doğurdu nedendir bu?”** Rasûlullah (s.a.v.), O adama **“Develerin var mı?”** dedi. Adam: **“Evet”** dedi. **“Renkleri nasıldır”** dedi. Adam **“kızıl”** dedi. Peygamber (s.a.v.): **“İçersinde boz develer var mı?”** dedi. Adam **“Evet içinde boz develer var”** dedi. Peygamber (s.a.v.): **“Bu boz renk onlara nereden geldi?”** Buyurdu. Adam: **“Belki onlara çeken bir damar vardır”** dedi. Peygamber (s.a.v.): **“İşte bu siyah renkli oğlunda da siyaha çeken bir damar vardır”** buyurdular. (Nesâî, Talak: 46)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø şekil yönünden de neseb tesbiti mümkün müdür?

2129- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, bir gün; Rasûlullah (s.a.v.), Âişe’nin yanına sevinçli olarak girdi yüzü parıl parıl parlamaktaydı ve Âişe’ye şöyle dedi: **“Duymadın mı? Mücezziz isimli kimse âni bir bakışla aynı renklerde olan Zeyd b. Harîse ile Üsâme b. Zeyd’in ayaklarına bakarak bu ayaklar birbirlerindendir, yani bunlar baba oğuldur demişti.”** (Nesâî, Talak: 51)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Uyeyne bu hadisi Zührî’den, Urve’den, Âişe’den şu ilave ile rivâyet etmiştir: **“Haberin yok mu? Duymadın mı? Mücezziz, Hârise’nin oğlu Zeyd ile, Zeyd’in oğlu Üsâme’ye uğramıştı, başlarını örtmüşler ayakları açıkta kalmıştı bu ayakları görünce bu ayaklar birbirindendir”** demişti.

Saîd b. Abdurrahman ve pek çok kimse bu hadisi Sûfyân b. Uyeyne’den, Zührî’den, Urve’den ve Âişe’den rivâyet etmişlerdir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisi delil alarak şekil bilgisi bilen kimselerin kararlarına itibar edileceğini söylerler.

bölüm: 6

Ø hediyeleşmek tavsiye ve teşvik edilmektedir

2130- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Karşılıklı hediyeleşin, çünkü hediye kalpten kini giderir. Bir komşu kadın; komşusu olan kadına koyun paçasından bir parça bile olsa hediye olarak vermeyi küçük görmesin.”** (Buhârî, Hibe: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Ebû Ma’şer’in ismi Beni Haşim’in azâdlısı Necîh’tir. Bazı hadis bilginleri hafızası yönünden bu kimseyi tenkid etmişlerdir.

bölüm: 7

Ø bağıştan geri dönenin durumu

2131- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir bağış yapıp ta sonra bağışından dönen kimse doyuncaya kadar yiyip sonra kusan ve sonra kustuğuna dönüp onu yiyen köpek gibidir."** (Müslim, Hıbât: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

2132- İbn Ömer ve İbn Abbâs (r.anhûma)'dan merfu olarak rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimsenin bağışta bulunup bağışından dönmesi caiz değildir. Ancak baba çocuğuna verdiği bağıştan dönebilir. Bağış yapıp ta sonra bağışından dönen kimse doyuncaya kadar yiyip kusan sonra dönüp kustuğunu yiyen köpeğe benzer."** (Müslim, Hıbât: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şâfii diyor ki: Bağış yapanın bağışından dönmesi caiz olmayıp ancak baba çocuğuna yaptığı bağıştan dönebilir. Şâfii bu görüşüne bu hadisi delil olarak göstermektedir.

33: kader BÖLÜMLERİ

bölüm: 1

Ø kader konusunda münakaşa edilir mi?

2133- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kader konusunda birbirimizle münakaşa etmekte iken Rasûlullah (s.a.v.) üzerimize çıkageldi o kadar kızdı ki yüzü kızardı yanaklarından sanki kan fışkıracaktı, sonra şöyle buyurdu: **“Size bu konuda münakaşa mı emredildi yoksa ben bu konular için mi? gönderildim. Sizden önceki toplumlar bu konuda münakaşa ettikleri için helak olup gittiler. Bu konuda münakaşa etmemenizi istiyorum bu konuda münakaşa etmemenizi istiyorum.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Âişe, Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis garib olup sadece Salih el Mürrî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Salih el Mürrî’nin tek başına rivâyet ettiği pek çok hadis vardır ki onlara asla uyulmaz.

bölüm: 2

Ø adem ile musa’nın münakaşaları

2134- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), buyurdular ki: **“Adem ve Musa karşılıklı münakaşa ettiler. Musa dedi ki: Ey Adem, Allah; seni eliyle yaratıp, sana ruhundan üfürüp, can verdi. (Sen de Cennet’te yasak meyveden yemek sûretiyle) insanların Cennet’ten çıkarılmalarına sebep oldun. Adem de dedi ki: Sen de Allah’ın konuşmak için seçtiği Musa’sın, gökleri ve yeri yaratmadan önce Allah’ın benim hakkımda yazdığı bir işi işledim diye beni niçin kınıyorsun? Rasûlullah (s.a.v.), böylece Adem, Musa’ya sağlam delilli konuşmasıyla galip geldi”** buyurdu. (Müslim, Kader: 2; İbn Mâce: Mukaddime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve Cündüp’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle Süleyman et Teymî’nin, A’meş’den rivâyeti olarak bu şekliyle hasen sahih garibtir.

A’meş’in bazı arkadaşları A’meş’den, Ebû Salih’den ve Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini aktarmışlardır. Bir kısım kimselerde A’meş’den, Ebû Salih’den, Ebû Saîd’den diyerek rivâyet ettiler. Aynı hadis değişik bir şekilde Ebû Hüreyre’den yine rivâyet edilmiştir.

bölüm: 3

Ø mutluluk ve mutsuzluk için çalışıp çabalayanlar

2135- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ömer: Ey Allah’ın Rasûlü! Dedi; Yapmakta olduğumuz işlerin yeni meydana gelmiş bir iş mi? Yoksa önceden takdir edilip bizim de onu şimdi yaşadığımız kanaatinde misiniz?”** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ey Hattâb oğlu Ömer önceden takdir edilip tamamlanan bir iş için çalışıp çabalıyoruz. Herkes kendisine takdir edilen işi kolaylıkla başaracaktır. Ne varki; mutluluk ehlinden olan şüphesiz mutluluk için çalışıp çabalayacaktır, Bedbaht yani mutsuz olanlar ise mutsuzluk için çalışıp çabalayacaktır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Huzeyfe b. Üseyd, Enes, Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

2136- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber olduğumuz bir sırada elindeki değnekle yeri eşelerken birden bire başını göğe kaldırdı ve şöyle buyurdu: **"Hiçbir kimse yoktur ki Cennet'teki yeri ve Cehennem'deki yeri bilinmemiş olsun Vekî': Takdir edilmemiş olsun diyor."** Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! O halde işi oluruna bırakıp Allah'a tevekkül mü? Edelim"** deyince: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hayır çalışıp çabalayın herkes yaratıldığı şeyi kolaylıkla başaracaktır."** (Buhârî, Cenaiz: 27; Müslim, Kader: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 4

Ø tüm işler sonuçlarına göre değerlendirilir

2137- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Dosdoğru ve doğruluğu tasdik olunan Rasûlullah (s.a.v.), bize şöyle anlattı. Sizden birinizin ana karnında yaratılma ve meydana gelme işi kırk günde tamamlanıyor. Sonra bu kadar zamanda alaka = pıhtılaşmış kan haline geliyor sonra bir o kadar zamanda Mudğa = bir parça et haline geliyor ve sonra Allah o parçaya bir melek gönderiyor ve melek ona ruh üflüyor ve O meleğe dört şeyi yazması emredilir. Rızkını, ecelini, amelini, mutlu mu mutsuz mu? Olacağını yazar. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki; sizden biriniz Cennetlik kimsenin yaptığını yapacak, kendisiyle Cennet arasında bir arşınlık mesafe kalınca mutsuzluk yazgısı galip gelerek Cehennemlik kişilerin yapacakları işlerle defteri son bulacak ve dolayısıyla Cehenneme girecektir.

Ve yine sizden biriniz Cehennemliklerin işledikleri işleri işleyecek ve tam o anda kendisiyle Cehennem arasına sadece bir arşınlık mesafe kalacak tam o anda mutluluk yazgısı galip gelip Cennetliklerin yaptığı işleri işleyip amel defteri kapatılacak ve Cennete girecektir. (Müslim, Kader: 1; İbn Mâce, Mukaddime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd'den, A'meş'den, Zeyd b. Vehb'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan bize aktarmıştır. Abdullah b. Mes'ûd: Rasûlullah (s.a.v.), bize şöyle anlattı diyerek hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ahmed b. Hasan'dan işittim. Ahmed b. Hanbel'den şöyle işittiğini söyledi: **"Yahya b. Saîd el Kattan gibisini şu gözlerim hiç görmedi."**

Bu hadis hasen sahih olup, Şu'be ve Sevrî, Â'meş'den bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Muhammed b. Âla, Vekî' vasıtasıyla Â'meş'den ve Zeyd'den bu hadisin bir benzerini aktarmışlardır.

bölüm: 5

Ø her doğan fıtrat dini olan müslümanlık üzere doğar

2138- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her doğan İslam milleti üzere doğar Anne ve babası onu Yahudî,**

Hıristiyan ve Müşrik yaparlar. Denildi ki: Ya Yahudî Hıristiyan ve müşrik olmadan önce ölenler? Rasûlullah (s.a.v.), onlar yaşamış olsalardı onların ne yapacaklarını Allah en iyi bilendir.” (Müslim, Kader: 6)

ž Ebû Küreyb ve Hüseyin b. Hureys dediler ki: Vekî’, Â’meş’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisin mana olarak bir benzerini rivâyet etmiştir. Ve şöyle demişlerdir: **“Fıtrat dini üzere doğar”** şeklinde.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Şu’be ve başkaları Â’meş’den, Ebû Salih’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmişlerdir. Bu konuda Esved b. Sürey’ın den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 6

Ø kaderi ancak dua çevirebilir

2139- Süleyman (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kazayı ancak dua önler, ömrü ise ancak iyilik artırır.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Esîd’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis Selman hadisi olarak hasen garibtir. Bu hadisi sadece Yahya b. Zarîs’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Mevdud iki kişidir. Birisine Fıdda denilir ki bu hadisi rivâyet etmiştir. Basralıdır. Diğeri ise Abdulaziz b. Ebû Süleyman’dır ve Medînelidir. Her ikisi de aynı dönemde yaşamışlardır.

bölüm: 7

Ø kalpler rahman’ın iki parmağı arasındadır

2140- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), sık sık **“Ey kalpleri halden hale değiştiren Allah’ım kalbimi dinin üzere sabit kıl demeyi çokça yapardı. Ey Allah’ın Rasûlü dedim sana ve getirdiğin şeriata inandık bu durumda hala bizim hakkımızda korkuyor musun? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Evet çünkü kalpler Allah’ın iki parmağı arasındadır, onları dilediği şekilde evirip çevirir.”** (Müslim, Kader: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Nevvâs b. Sem’an, Ümmü Seleme, Abdullah b. Amr ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasendir. Aynı şekilde pek çok kişi bu hadisi böylece Â’meş’den, Ebû Sûfyân’dan ve Enes’den rivâyet etmişlerdir. Bazıları da Â’meş’den, Ebû Sûfyân’dan, Câbir’den rivâyet etmişlerdir. Ebû Sûfyân’ın Enes’den rivâyeti daha sahihtir.

bölüm: 8

Ø Cennetlikler ve Cehennemlikler bir kitapta yazılır

2141- Abdullah b. Amr b. As’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün elinde iki kitap olduğu halde çıkageldi ve şöyle buyurdu: Bu iki kitabın ne olduğunu biliyor musunuz? Biz de hayır Ey Allah’ın Rasûlü! Sen bize bildirirsen biliriz dedik. Bunun üzerine sağ elindeki kitap için; bu kitap alemlerin rabbinden bir kitap olup Cennetlik kimselerin isimleri babalarının isimleri ve kabilelerin isimleri bu kitaptadır. Cennetliklerin sonuncusuna varıncaya kadar yazılmış ve toplanmıştır. Bunların sayısı artırılıp eksiltilmeyecektir. Sonra sol elindeki kitap için, bu kitap ta alemlerin Rabbin’den bir kitap olup Cehennemlik kimselerin, babalarının ve kabilelerinin isimlerini içermekte olup Cehennemliklerin sonuncusuna varıncaya kadar yazılmış ve toplanmıştır. Bunların sayısı da artırılıp eksiltilmeyecektir, buyurdu. Bunun üzerine

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı Ey Allah’ın Rasûlü! Dediler. Durum önceden tamamlanmış ve bitirilmiş ise çalışıp çabalamamız ne işe yarar? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Dosdoğru olun! Hayırlı amellerinizi artırın. Çünkü Cennetlik kişinin ameli hangi işi işlerse işlesin Cennetlik kişilerin ameliyle son bulacaktır. Cehenneme girecek kimse de hangi ameli işlemiş olursa olsun onun ameli de Cehennemlik kişilerin amelleriyle son bulacaktır. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), O iki kitabı elinden bıraktı ve şöyle buyurdu: **“Rabbiniz kulların yapacakları her şeyi bildiğinden dolayı ona göre kaderlerini yazıp bitirmiştir. Bir kısmı Cennetlik bir kısmı da Cehennemlik olacaktır.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 10)

ž Kuteybe, Bekir b. Mudar vasıtasıyla Ebû Kâbîl’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir. Bu konuda İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir.

Ebû Kâbîl’in ismi: Hubey b. Hânî’dir.

2142- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah bir kulu hakkında hayır isterse o kulunu kullanır. Bunun üzerine Ey Allah’ın Rasûlü! Denildi, O kulu nasıl kullanır?** Rasûlullah (s.a.v.): **“Ölümünden önce onu Salih amel işlemeye muvaffak kılar”** buyurdular. (İbn Mâce, Mukaddime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø bulaşıcılık ve uğursuzluk inancına yer yok

2143- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) aramızda otururken kalkıp bir hutbe verdi ve şöyle dedi: **“Bulaşıcılık yoktur.”** Bir bedevi dedi ki: Uyuz bir deveyi ağıla alıyoruz sonunda tüm develer uyuz oluyor. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Peki ilk deveyi uyuz yapan kimdir? Bulaşıcılık ve uğursuzluk diye bir şey yoktur. Allah her canlıyı yaratmış onun hayatını rızkını ve başına geleceklerini de takdir etmiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Basralı Muhammed b. Amr b. Safvân es Sekafî’den işittim Ali b. Medînî’nin şöyle söylediğini işittiğini bize aktardı: **“Bana rükün ile makam arasında yemin ettirilse Abdurrahman b. Mehdî’den daha âlim bir kimse görmediğine yemin ederim.”**

bölüm: 10

Ø hayır ve şer olarak herşeyi yaratan allah’tır

2144- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kul hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna iman etmedikçe; hatta başına gelen bir şeyin kendisinden şaşırıp başka bir tarafa gitmeyeceğine kendisini atlayan bir şeyin de kendisine dönüp gelmesine imkan olmadığına kesinlikle bilmedikçe gerçek imana erişmiş olamaz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ubade, Câbir, Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis garib olup sadece Abdullah b. Meymun’un rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Meymûn ise münker hadisler aktaran birisidir.

2145- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kişi şu dört şeye iman etmedikçe mümin olamaz;**

1- Allah'tan başka hiçbir ilah ve otoritenin olmadığına,

2- Benim Allah'ın Rasûlü olduğuma ve beni hak ile gönderdiğine,

3- Ölüme ve ölümden sonraki dirilmeye inanacak,

4- Kadere de mutlaka iman edecektir." (İbn Mâce, mukaddime: 10)

ž Muhammed b. Gaylân, Nadr b. Şümeyl vasıtasıyla Şu'be'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmış olup hadisin senedinde **"Rıb'î, bir adam ve Ali'den"** demektedir.

Tirmizî: Ebû Dâvûd'un, Şu'be'den rivâyet ettiği hadis bence Nadr'ın rivâyetinden daha sahihtir.

Aynı şekilde pek çok kimse Mansur'dan, Rıb'î'den ve Ali'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Carûdî, Vekî'den işittiğini bize aktarıp şöyle diyor: Rıb'î'nin, İslam'da hiç yalan söylemediği bana ulaşan bilgiler arasındadır.

bölüm: 11

Ø her can ölümü nerede yazıldıysa mutlaka orada ölecektir

2146- Matar b. Ukâmis (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah bir kulunun bir yerde ölmesine hükmettiği vakit o kulunun işini oraya yöneltir."** (Müsned: 20980)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Azze'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Matar b. Ukâmis'in Rasûlullah (s.a.v.)'den bundan başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Mahmûd b. Gaylân, Müemmel vasıtasıyla Ebû Dâvûd el Hufrî'den ve Sûfyân'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2147- Ebû Azze (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah bir kulun bir yerde ölmesine hükmetti ise o kimse için oraya veya orada kendisine bir iş çıkarır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Ebû Azze sahabî olup ismi Yesâr b. Abd'tir. Ebû'l Melih'in ismi ise Âmir b. Üsâme b. Umeyr el Hûzelî'dir, kendisine Zeyd b. Üsâme de denilir.

bölüm: 12

Ø herşey allah'ın kaderi olup günü gelince ortaya çıkar

2148- Ebû Huzâme (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü okumak ve ilaç kullanmak şeklindeki tedavi yollarımız ve yaptığımız perhizlerin Allah'ın kaderinden bir şeyi önleyeceği görüşünde misiniz? Rasûlullah (s.a.v.) onlarda Allah'ın kaderindendir"** buyurdu. (Müslim, Kader: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Zührî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok kimse aynı hadisi Sûfyân vasıtasıyla Zührî'den, Ebû Huzâme'den ve babasından rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha sağlamdır. Yine değişik kimseler Zührî'den, Ebû Huzâme'den ve babasından aynı hadisi bize rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 13

Ø kaderiye ve mürcie mezhepleri nedir?

2149- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ümmetimden iki grup vardır ki onların İslam'dan hiçbir payları yoktur; Mürcie ve Kaderiyye."** (İbn Mâce, Mukaddime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, İbn Ömer, Rafî' b. Hadîç'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis garib hasen sahihtir.

Muhammed b. Rafî', Muhammed b. Bişr vasıtasıyla Selam b. ebî Amre'den, İkrime ve İbn Abbâs'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 14

Ø ölüm her an gelebilir

2150- Abdullah b. Şıhhîr (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Adem oğlunun her birinin çevresini doksan dokuz ölüm tehlikesi kuşatmış durumdadır. Bu tehlikeleri atlatmış olsa bile ihtiyarlık tehlikesiyle karşı karşıya kalır ve neticede ölür gider."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Ebûl Avvam, Imrân'ın künyesi olup İbn Dâvûd el Kattan da denilir.

bölüm: 15

Ø Allah'ın kazasına rıza göstermek adem oğlunun mutluluğundandır

2151- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ademoğlunun, Allah'tan kendisine takdir olunana razı olması onu mutlu eder. Kazaya razı olmayı terk etmesi ise onun bedbahtlığındandır. Yine Allah'tan hayır dilemeyi terk etmesi de bedbahtlığından olup, Allah'ın takdir ettiklerine kızgın olması da yine bedbahtlığındandır.** (Müsned: 1368)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Muhammed b. Humeyd'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu kimseye Hammad b. ebî Humeyd'de denmektedir. Ebû İbrahim el Medenî'de denilmektedir. Hadisçiler yanında pek sağlam kişi sayılmaz.

bölüm: 16

Ø kader konusunda bozuk görüş sahipleri yüzünden neler olabilir

2152- Nafi' (r.a.)'den rivâyete göre: **"İbn Ömer'e bir adam gelerek falan kimsenin sana selamı var dedi. Bunun üzerine; Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bana gelen bilgilere göre o kimse dine bidat sokarak kaderi inkar etmiş biridir. Eğer gerçekten bidat sokmuş biri ise benden ona selam söyleme; çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'den bu ümmette veya ümmetimde kaderi inkar edenler yüzünden topluca yere batma olayları şekil değişimi şeklindeki belalar ve taşlar altında kalmak gibi felaketler ve yıkıntılar altında kalmak şeklinde toplu ölümler olacaktır."** (Müslim, Kader: 7; İbn Mâce, Fiten: 29)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû Sahr'ın ismi Humeyd b. Ziyâd'tır.

2153- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ümmetim arasında kaderi yalanlayanlar yüzünden topluca yerin dibine girme olayları ve şekil değişimi şeklindeki belalar meydana gelecektir."** (Müslim, Kader: 7; İbn Mâce, Fiten: 29)

bölüm: 17

Ø ana kitap nedir?

2154- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Altı kişi vardır ki, ben, Allah ve her peygamber onları lanetlemiş yani Allah'ın rahmetinden uzak kalmalarını istemiştir. 1- Allah'ın kitabına ilave yapan, 2- Kaderi yalanlayan, 3- Allah'ın alçak saydıklarını yüksek göstermeye çalışan ve yüksek saydıklarını alçaltmaya çaba gösterenzorbalar, 4- Allah'ın haram kıldıklarını helal sayanlar, 5- Ehli beytimden olup yine haramları helal sayanlar, 6- Sünnetimden yüz çevirip sünnetimi terk edenler."** (Tirmizî rivâyet edilmiştir.)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde Abdurrahman b. eb'îl Mevalî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Yine bu hadis Ubeydullah b. Abdurrahman b. Mevheb'den, Amre'den ve Âişe'den de rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, Hafs b. Gıyas ve pek çok kimse bu hadisi Ubeydullah b. Abdurrahman b. Mevhib'den, Ali b. Hüseyin'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir.

2155- Abdulvahid b. Süleym (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Mekke'ye geldim, Atâ b. ebî Rebah'la karşılaştığım da kendisine: "Ey Ebû Muhammed" dedim. Basralılar kader konusunda dengesiz şeyler söylüyorlar ne dersin? Dedi ki: Evladım Kur'ân okuyor musun? Ben de evet dedim, Zuhruf sûresini oku dedi; Bende: **"Ha mîm, düşün gerçekleri ortaya koyan bu kitabı, onu düşünüp kavrayabilesiniz diye Arapça olarak indirdik O Kur'ân katımızda bulunan ana kitapta mevcut olup şân, büyüklük ve hikmetlerle doludur"** diye Zuhruf sûresinin dört ayetini okudum. Bunun üzerine Ana kitap nedir bilir misiniz? Dedi. Allah ve Rasûlü bilir dedim. Dedi ki: O öyle öyle bir kitap veya yazgıdır ki; Allah gökleri ve yeri yaratmadan önce Allah'ın yazmış olduğu bir kitaptır ki içersinde Firavunun Cehennemlik olduğu ve Ebû Leheb'in tüm imkanlarıyla yok olup gideceği de orada yazılıdır. Atâ diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in sahabesi Ubâde b. Sâmit'in oğlu Velid ile karşılaştım ve kendisine; ölümü esnasında babasının vasiyeti nasıldı? Diye sordum. Dedi ki: Babam beni çağırdı ve şöyle dedi: Ey evladım Allah'a karşı devamlı sorumluluk bilinci içerisinde ol iyi bilki Allah'a karşı sorumluluk bilincine ulaşabilmek ancak Allah'a inanmak ve hayır ve şer her türlü kaderin Allah'tan olduğuna imanla mümkündür. Bu inanç dışında bir inançla ölürsen Cehenneme girersin çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: Allah önce kalemi yarattı ve yaz buyurdu. Kalem ne yazayım dedi. Allah'ta kaderi ve ebediyete kadar olup bitecek her şeyi yaz buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

bölüm: 18

Ø kader, gökler ve yeryüzü yaratılamadan önce yazılmıştı

2156- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Allah; her şeyi ve herkesin kaderini**

gökler ve yeryüzü yaratılmadan elli bin sene önce yazıp takdir etmiştir.” (Müslim, Kader: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 19

Ø kader konusunda tartışma yapmamak

2157- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kureyş müşrikleri Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına gelerek kader konusunda tartışmaya girdiler de şu ayetler nazil oldu: **“Yüzükoyun ateşe sürüklenecekleri o gün onlara şöyle denilecek: Cehennem ateşinin yakışını tadın bakalım şüphesiz biz her şeyi belli bir plan ve ölçüye göre yarattık.”** (Kamer Sûresi: 48-49) (Müslim, Kader: 4; İbn Mâce, Mukadiime: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Kubeysa ve Abdurrahman b. Zeyd, geçen hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

34: fiten (kargaşalıklar)

bölüm: 1

Ø müslümanın kanı nasıl helal olabilir? yani öldürülebilir?

2158- Ebû Umâme, Sehl b. Huneyf (r.a.)'den rivâyete göre: **"Osman b. Afvân, öldürülmek üzere evi kuşatıldığında yukarıdan aşağıya bakarak şöyle konuşmuştu: Allah için söyleyin! Bilmiyor musunuz? Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu: Müslüman kimsenin öldürülebilmesi ancak şu üç şeyle olur: Evlendikten sonra zina etmek, İslam'a girdikten sonra dinden dönmek veya haksız yere bir adam öldürmek… Allah'a yemin ederim ki ne cahiliyye döneminde nede Müslüman olduktan sonra zina etmedim. Rasûlullah (s.a.v.)'e biat ettiğim günden beri dinimden dönüp irtidat etmişte değilim. Allah'ın haram kıldığı cana da kıymadım, o halde beni hangi sebeple öldüreceksiniz?"** (Nesâî, Tahrimüddem: 5)

ž Tirmizî: Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasendir.

Hammad b. Seleme bu hadisi Yahya b. Saîd'den merfu olarak rivâyet etmiştir. Yahya b. Saîd el Kattan ve pek çok kimse aynı hadisi Yahya b. Saîd'den merfu olarak değil mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bu hadis değişik şekillerde Osman (r.a.) vasıtasıyla merfu olarak rivâyet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø canlara ve mallara tecavüz etmek haramdır

2159- Amr b. Ahvas (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim veda haccında insanlara şöyle diyordu: **"Bu gün hangi gündür"** Sahabe: **"Haccı Ekber" =** Kurban bayramının birinci günüdür dediler. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kanlarınız (canlarınız) mallarınız ve ırzlarınız birbirinize haramdır aynen bu bulunduğunuz belde ve gününüzün haram (kutsal) olduğu gibi her suçlu kendi hesabına suç işler Dikkat edin! Hiçbir çocuk babasının yaptığından, hiçbir baba da çocuğunun yaptığından sorumlu tutulamaz. Dikkat edin! Şeytan şu ülkenizde kendisine ibadet edilmesinden ebediyen ümidini kesmiştir. Fakat amellerinizden önemsemediğiniz bazı konularda kendisine itaat edeceksiniz de oda bundan razı olacaktır."** (İbn Mâce, Menasik: 42)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekre, İbn Abbâs, Câbir, Huzeym b. Amr es Sa'dî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir. Zaide de Şebîb b. Gargade'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. Bu hadisi sadece Şebîb b. Gargade'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø müslüman, müsümanı değişik şeylerle ve şekillerde korkutamaz

2160- Sâib b. Yezîd (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz kardeşinin bastonunu alıp ne şaka nede ciddi olarak ona oyun yapmasın bastonunu almışsa bile ona hemen versin."** (Müslim, Birr ve Sıla: 35)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Süleyman b. Sur'ad, Ca'de ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet

edilmiştir.

Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn ebÎ Zib'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Sâib b. Yezîd, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yetişmiş ve ondan hadis işitmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde Sâib yedi yaşında idi. Babası Yezîd b. Sâib, Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından olup kendisi pek çok hadis rivâyet etmiştir. Sâib b. Yezîd, İbn Uht Nemr'dir.

2161- Sâib b. Yezîd'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yezîd; Peygamber (s.a.v.) ile birlikte veda haccında haccetmişti. Ben ise yedi yaşındaydım. (Buhârî, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd el Kattan'dan aktararak şöyle diyor: Bu hadisi rivâyet eden Muhammed b. Yusuf sağlam bir kimsedir. Sâib b. Yezîd onun dedesidir. Muhammed b. Yusuf diyor ki: Anne tarafından dedem olan Sâib b. Yezîd'in bana rivâyet ettiğine göre. (Müslim, Birr ve Sıla: 35)

bölüm: 4

Ømüslüman, müslümana silah doğrultamaz

2162- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim herhangi bir silahı Müslüman kardeşine doğrultursa Melekler ona lanet okurlar."** (Müslim, Birr ve Sıla: 35)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekre, Âişe ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu şekliyle Hâlid el Hazza'nın rivâyeti olarak Hasen sahih garibtir.

Eyyûb, Muhammed b. Sirin vasıtasıyla Ebû Hüreyre'den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiş olup şu ilaveyi yapmıştır: **"Anne baba bir kardeşi bile olsa…"**

Bu hadisin bu ilaveli şeklini Kuteybe, Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Eyyûb'tan bu şekliyle bize rivâyet etmiştir.

bölüm: 5

Ø kılıç çıplak olarak (kınından çıkmış vaziyette) alınıp verilmemeli

2163- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kılıcın kınından sıyrılmış olarak verilip alınmasını yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 66)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Hammad b. Seleme rivâyeti olarak bu hadis hasen garibtir.

İbn Lehia bu hadisi Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den, Bünne el Cühenî'den rivâyet etmiştir. Hammad b. Seleme hadisi bence daha sahihtir.

bölüm: 6

Ø sabah namazını kılmakla kişi; allah'ın himayesine girer

2164- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim sabah namazını kılarsa Allah'ın himayesine ve koruması altına girmiştir. Allah bu korumasına karşılık sizden bir şey de istememektedir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Cündüp ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 7

Ø cemaat (islam toplumundan) ayrılmayın

2165- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer, Şam'ın bir bölgesi olan Cabiye' de bize bir hutbe vererek şöyle konuştu: Rasûlullah (s.a.v.)'in bize söylediği bazı şeyleri size söylemek üzere aranızdayım. O bize

şöyle demişti: **"Size ashabımı sonra onların peşinden gelenleri sonra da onların peşinden gelenlerin yaşantılarını tavsiye ederim bunlardan sonraki nesillerde yalan yayılacaktır. O derece ki kendisinden yemin etmesi istenmediği halde insanlar yemin edecekler, şâhidlikleri istenmediği halde insanlar yalan şâhidliği yapacaklardır. Dikkat edin bir erkek bir kadınla tek başına kalmasın; üçüncüleri şeytandır. İslam cemaatinden ayrılmayın, ayrılıklardan sakının çünkü şeytan cemaate katılmayıp tek kalanlarla beraberdir. Cemaatten olan iki kişiden uzaktır. Kim Cennetin en güzel yerlerinden köşk sahibi olmak isterse; İslam cemaatinden ayrılmasın. Kimi, yaptığı iyilik sevindiriyor ve kötülükleri de üzüyorsa o kimse mü'mindir."** (İbn Mâce, Fiten: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

İbn'ül Mübarek bu hadisi Muhammed b. Sûka'dan rivâyet ediyor. Bu hadis Ömer vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

2166- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın yardımı cemaatle beraberdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasen garib olup, İbn Abbâs'tan, sadece bu şekliyle rivâyet etmesiyle bilmekteyiz.

2167- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah benim ümmetimi -veya Muhammed ümmetini- sapıklık üzerine bir araya getirmeyecektir. Allah'ın yardımı cemaatle beraberdir. Her kim cemaatten ayrılırsa Cehenneme ayrılmış olur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Süleyman el Medenî, kanaatimce Süleyman b. Sûfyân'dır. Kendisinden Ebû Davut et Tayâlîsî ve Ebû Âmir el Ukdî ve pek çok ilim adamı hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: İlim adamlarına göre: **"Cemaat anlayışlı ilim ve hadis ehlidir."** Carûd b. Muâzir şöyle derken işittim: Ali b. Hasan'dan işittim şöyle diyordu:Abdullah b. Mübarek'e cemaat nedir? Diye sordum. Ebû Bekir ve Ömer'dir dedi, kendisine Ebû Bekir ve Ömer öldü gitti denildi, dedi ki: Falan ve falan kimseler yine denildi ki onlar da ölüp gittiler. Bunun üzerine Abdullah b. Mübarek şöyle dedi: Onlar geçip giden İslam cemaati denilebilecek toplumun üyeleriydi bugün ise İslam cemaati üyesi olabilecek bir şahıs söyleyeyim O da: Ebû Hamza es Sükkerî'dir.

ž **Tirmizî:** Ebû Hamza Muhammed b. Meymun olup Salih bir kimsedir. Abdullah b. Mübarek **"Hayatımızda ve zamanımızda"** demek istemiştir.

bölüm: 8

Ø kötülükler ortadan kaldırılmaz ise azab iner

2168- Ebû Bekir es SıddÎk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey insanlar; Sizler sadece kendinizden sorumlusunuz eğer siz doğru yolda iseniz sapıklığa düşenler size hiçbir zarar veremezler."** Maide 105. ayetini okuyorsunuz, halbuki ben Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"İnsanlar zâlimi ve zulmünü görüp de onu zulümden el çektirmezlerse Allah'ın onların hepsinin başına bir ceza indirmesi çok yakındır."** (Ebû Dâvûd, Fiten: 1)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yezîd b. Harun vasıtasıyla İsmail b. ebî Hâlid'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu konuda Âişe, Ümmü Seleme, Numân b. Beşîr, Abdullah b. Ömer ve Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Aynı şekilde bu hadisi pek çok kimse İsmail'den, Yezîd'in hadisi gibi rivâyet ederek bir kısmı merfu bir kısmı da mevkuf olarak bize aktarmışlardır.

bölüm: 9

Ø iyilikler emredilip kötülüklerden sakındırılmak gerekir

2169- Huzeyfe b. el Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Canım, kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki: Mutlaka iyilikleri emredecek ve kötülüklerden insanları sakındıracaksınız. Böyle yapmaz iseniz Allah size bir ceza gönderiverir de ona dua edersiniz duanız kabul olunmaz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Ali b. Hucr, İsmail b. Cafer vasıtasıyla Amr b. ebî Amr'dan bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2170- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Canım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki: Kıyamet kopmadan önce kendi devlet başkanınızı öldüreceksiniz ve birbirlerinize karşı kılıç çekeceksiniz, dünyanıza da kötü kimseler varîs olacaklar."** (İbn Mâce, Fiten: 11; Müslim, Fiten: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Ömer b. Ebû Amr'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 10

Ø helak edilen toplumlarda herkes niyetine göre diriltileceklerdir

2171- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) yere batırılan bir ordunun bahsedince Ümmü Seleme: **"Belki o ordudan içersinde zorla oraya katılmış olanlar da vardır, deyince: Rasûlullah (s.a.v.) onlar niyetlerine göre mahşer yerinde diriltileceklerdir"** buyurdu. (Müslim, Fiten: 2; İbn Mâce, Fiten: 30)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis aynı zamanda Nafi' b. Cübeyr'den ve Âişe'den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 11

Ø kötülükleri el ile ve dil ile değiştirmeye çalışmalıyız

2172- Tarık b. Şihâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bayram hutbelerini namazdan önceye alan ilk kimse Mervan'dır. Bir adam kalkıp Mervan'a: Sünnete aykırı davrandın"** dedi.

Mervan: **Ey Falan kimse burada yapılanlar artık bırakıldı"** dedi.

Ebû Saîd dedi ki: Bu adam üzerine düşeni yapmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Her kim kötü bilinen bir şeyi görürse ona el atıp onu düzeltsin, buna gücü yetmez ise dili ile o kötülüğü düzeltmeye çalışsın buna da gücü yetmeyen ise kalbiyle bu işin kötü**

olduğunu bilsin ki bu durum imanın en zayıf şeklidir.” (Müslim, İman: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø iki katlı geminin altındakiler ve üstündekilerin durumu

2173- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Allah’ın çizdiği sınırlara riayet ederek İslam’ı yaşamaya dikkat gösterenlerle riyakarlık ve yağcılıkla Müslüman geçinenlerin durumu denizdeki bir geminin alt ve üst katını kur’a çekerek paylaşan insanların durumuna benzer. Bunlardan kimisine geminin alt kısmı kimine de üst kısmı düşer. Aşağıdakiler su almak için yukarı inip-çıkarlarken yukarıdakilerin üzerlerine su sıçrattılar. Bunun üzerine yukarıdakiler şöyle derler: **“Yukarıya çıkarak bize eziyet etmenize müsaade etmeyeceğiz.”**

Aşağıdakiler de şöyle derler: **“Biz de geminin alt kısmından bir delik açarak suyumuzu oradan alırız.”**

Eğer üsttekiler, alttakileri yapacakları bu işten el çektirmezlerse hepsi birden boğulup ölürler, onlara engel olurlarsa hepsi birden kurtulurlar.” (Buhârî, Şerike: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø en değerli cihâd; zâlim idareciye hak söz söylemektir

2174- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“En üstün cihâd zâlim olup haksızlık yapan devlet idarecisine gerçeği söylemektir.”** (İbn Mâce, Fiten: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Umâme’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 14

Ø Peygamberimizin ümmeti hakkındaki üç dileği

2175- Habbab b. Eret (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün namaz kıldı ve o namazı uzattı. Bunun üzerine Ey Allah’ın Rasûlü bu güne kadar kılmadığın uzunlukta bir namaz kıldın dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **“Evet bu; korku ve ümid namazı idi. Bu namaz içerisinde ben Allah’tan üç şey istedim ikisini bana verdi; birini vermedi. Allah’tan ümmetimi kıtlıkla helak etmemesini istedim bunu bana verdi. Düşman güçlerinin ümmetimin başına musallat olmamasını istedim, bunu da bana verdi. Üçüncü olarak da ümmetimin birbirine düşürülmemesini istedim bunu bana vermedi”** dedi. (Müslim, Fiten: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Sa’d ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2176- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah, yeryüzünü benim için katladı dürdü büktü bende yeryüzünün doğu ve batı

her tarafını gördüm, ümmetimin hükümranlığı ve saltanatı benim için katlanan ve gösterilen yerlerine kadar ulaşacaktır. Bana iki hazine verildi biri sarı biri kırmızı Rabbimden ümmetimin umumî kıtlıkla helak etmemesini ve kendilerinden olmayıp onların köklerini kurutacak haricî (dış düşmanları onların başına musallat kılmamasını istedim. Rabbim ise şöyle buyurdu: **"Ey Muhammed kesinlikle hüküm verdim bu hüküm geri çevrilip değiştirilmez, Ümmetin için sana şu müjdeyi veriyorum; onları genel bir kıtlıkla helak etmeyecek ve kendilerinden olmayan köklerini kurutacak bir düşman gücünü onların başına musallat kılmayacağım hatta ümmetine karşı dünyanın çeşitli bölgelerinden -veya çeşitli bölgeleri arasından- bir araya gelseler bile. Fakat sonunda onlar yani senin ümmetin birbirini kıracak ve birbirini esir edecektir."** (Müslim, Fiten: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø kargaşalı dönemlerde en hayırlı kimse hangi kimsedir?

2177- Ümmü Mâlik el Behziyye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir kargaşadan bahsetti ve onun yakın olduğunu söyledi. Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! O kargaşalık döneminde insanların en hayırlısı kimdir? Dedim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Koyunlarıyla birlikte dağların başında olup davarlarının hakkını ödeyip Allah'a ibadet eden kişi ile atının dizginini eline almış kendisi düşmanını, düşmanı da kendisini ürküten kişi."** (İbn Mâce, Fiten: 13; Ebû Davud, Fiten: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Mübeşşîr, Ebû Saîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisi Leys b. ebî Selim, Tavûs'tan, Ümmü Mâlik el Behziyye'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 16

Ø dil kılıçlardan keskin; ne zaman olacaktır?

2178- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüm Arap alemini çepeçevre kuşatacak olan bir fitne çıkacaktır. Bu kargaşada ölenler Cehennemliktir. Bu kargaşada dil kılıçtan daha keskin olacaktır."** (Ebû Dâvûd, Fiten: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: **"Ziyâd b. Siminkûş'un bu hadisten başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz."** Hammad b. Seleme bu hadisi Leys'den merfu olarak, Hammad b. Zeyd ise Leys'den mevkuf olarak rivâyet etmektedir.

bölüm: 17

Ø emanet ve güven insanlar arasından kalkacaktır

2179- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle aktarmıştır: Rasûlullah (s.a.v.), bize iki konudan bahsetmişti birini gördüm diğerini beklemekteyim; Emanetten bahsetmişti ki: Emanet; önceleri insanların kalblerinin derinliklerine indiğini sonra Kur'ân'ın inip emanet konusunu

insanların Kur’ân’dan ve sünnetten öğrendiklerini haber verip emanetin kalkacağından bahsederek şöyle buyurdu: Kişi uykuya dalacak kalbinden emanet duygusu yok edilecek ve basit bir nokta gibi iz kalacaktır. Sonra yine uykuya dalacak bu sefer emanet duygusunun geri kalanı da yok edilerek, çok çalışanın elindeki nasır izi gibi hafif bir iz kalacaktır. Sanki ayağının üzerinde yuvarladığın ve derinin kabarmasına sebeb olan ateş parçasının meydana getirdiği iz gibi onu şişkin görürsün fakat içinde bozuk sudan başka hiçbirşey yoktur. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bir çakıl taşı alarak ayağının üzerinden yuvarladı ve şöyle buyurdu: Sonra insanlar aralarında alışveriş edecekleri hemen hemen hiç kimsenin emaneti yerine getirmeyeceği bir güne geleceklerdir. Hatta filan oğullarında dürüst bir kişi vardır… denilecek yine kalbinde hardal tanesi kadar imanı olmayan kişilere ne bahadır bir insan, ne kibar, ne akıllı insan denilecektir.

Huzeyfe şöyle devam etti: Öyle zamanlarda yaşadım ki: O günlerde kiminle alışveriş ettiğime aldırmazdım. Müslüman ise o kişiyi dini dürüst olmaya sevkederdi. Yahudî ve Hıristiyan ise onunda başında bulunan devlet gücü ve otoritesi kötülük yapmasına engel olurdu. Ama bugün ise sizden şu birkaç kişiyle alışveriş yapabilmekteyim. (Buhârî, Rikak: 35; İbn Mâce: Fiten: 27) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 18

Ø bir gün; yahudî ve Hıristiyanların yoluna mutlaka uyacaksınız

2180- Ebû Vakîd el Leysî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Hayber’e çıktığında yolda müşriklerin silahlarını astıklarını bir ağaç olan **“Zat-ü envat”** adı verilen bir ağaca uğradı. İnsanlar Ey Allah’ın Rasûlü! Dediler: Onların Zat-ü Envatı olduğu gibi bize de bir **“Zat-ü envat”** tayin et dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Sübhanallah dedi. Bu söz Musa’nın kavminin Musaya söylediği: “…Ey Musa bize O insanların taptıkları tanrıları gibi bir tanrı yap…” (Araf: 138) söze benzedi. Ben canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki: Sizler kendinizden önceki Yahudî ve Hıristiyanların yoluna mutlaka uyacaksınız.” (Müsned: 20892)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Vakîd Leysî’nin ismi Harîs b. Avf’tır.
Bu konuda Ebû Saîd’den ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 19

Ø kıyamete yakın neler konuşacaktır

2181- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki: Yırtıcı hayvanlar insanlarla konuşmadan, kamçısının ucu ve ayakkabısının bağı kişiyle konuşmadan ve kişinin uyluğu kendisinden sonra ailesinin ne yaptığını haber vermeden kıyamet kopmayacaktır.”** (Müsned: 11365)

ž **Tirmizî:** Bu konuda; Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garib olup, bu hadisi sadece Kâsım b. Fadl’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Kâsım b. Fadl; Hadisçiler yanında güvenilir ve sağlam bir kimsedir. Yahya b. Saîd el Kattan ve Abdurrahman b. Mehdî onun güvenilir bir kimse olduğunu kaydetmişlerdir.

bölüm: 20

Ø ay; ikiye bölünmüştü

2182- Rasûlullah (s.a.v.) zamanında ay ikiye bölünmüştü de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **“Şâhid olunuz.”** (Müslim, Sıfat-ül Münafıkîn: 8)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, Enes ve Cübeyr b. Mut’ım’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 21

Ø kıyamet alametlerinden yere batma olayları nasıl olacak?

2183- Huzeyfe b. Üseyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Biz aramızda kıyameti müzakere ederken Rasûlullah (s.a.v.) üst kattan bize baktı ve şöyle buyurdu: **“On alamet görülmeden kıyamet kopmayacaktır;**

1- Güneşin batıdan doğması,

2- Ye’cûc ve Me’cûc’ün çıkması,

3- Neml sûresinin 82. ayetinde belirtilen Dabbe’nin çıkması,

4- Biri doğuda biri batıda bir diğeri de Arap yarımadasında meydana gelecek yere batma hadisesi, çöküntüler,

5- Aden’den çıkacak bir ateş ki daima insanlarla beraber olacak, onlarla beraber gelip gidecek ve onlarla beraber istirahat edecektir. (İbn Mâce, Fiten: 29)

ž Mahmûd b. Gaylân, Vekî’ vasıtasıyla Sûfyân’dan ve Furat’tan bu hadisin bir benzerini rivâyet edip ilave olarak **“Duman”** dedi.

Hennâd, Ebû’l Ahvas vasıtasıyla Furat el Kazzaz’dan bu hadisi Sûfyân’dan Vekî’in rivâyetine benzer şekilde rivâyet etmiştir.

Mahmûd b. Gaylân, Ebû Davut et Tayalisî vasıtasıyla Şu’be ve Mes’ûdî’den ki bu ikisi Furat el Kazzaz’dan işitmişlerdir. Abdurrahman’ın Sûfyân’dan ve Furat’tan rivâyeti gibi rivâyet etmişler ve ilave olarak **“Deccâl ve Duman”** demişlerdir.

Ebû Musa Muhammed b. Müsenna; Ebûn Numân el Hakem b. Abdullah el Iclî vasıtasıyla Şu’be’den, Furat’dan, Ebû Dâvûd’un, Şu’be’den rivâyeti gibi rivâyet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: **“Onuncusu ise ya onları denize dökecek olan bir rüzgar veya Meryem oğlu İsa’nın inişidir.”**

Tirmizî: Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre, Ümmü Seleme ve Safiye b. Huyey’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

2184- Safiyye (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: İnsanlar bu beyt’e; Ka’be’ye karşı savaşmaya devam edecekler… Hatta bir ordu savaşmak üzere yola çıkacak çöle veya bu beldenin çölüne geldiklerinde öndekiler arkadakiler ve ortadakiler hepsi yerin dibine batırılacak hiçbiri kurtulamayacaktır. Bunun üzerine Ey Allah’ın Rasûlü! O orduya istemeyerek katılanların durumu ne olacak? Dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **“Onlar niyetlerine göre diriltileceklerdir”** buyurdu. (Müslim, Fiten: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2185- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bu ümmetin kıyamete yakın zamanlarda topluca yere batma, kılık değiştirilme ve patlamalar meydana gelecektir."**

Âişe diyor ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Aramızda Salih insanlar olduğu halde yine helak olur gider miyiz? Dedim. Rasûlullah (s.a.v.), **"Evet çirkin durumlar ortaya çıktığı vakit"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Âişe'nin bu hadisi garibtir. Sadece bu şekliyle bilinir. Abdullah b. Ömer'in hafızası yönünde; Yahya b. Saîd söz etmiştir.

bölüm: 22

Ø güneş batıdan doğacak mı?

2186- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Güneş battığı bir sırada mescide girdim. Rasûlullah (s.a.v.), oturuyordu, Ey Ebû Zerr buyurdu: Şu güneş nereye gidiyor biliyor musun? Ben de: Allah ve Rasûlü en iyisini bilir dedim.** Bunun üzerine buyurdular ki: **Secde etmek için izin almaya gidiyor ve kendisine izin veriliyor, ve sanki günlerden bir gün geldiğin yerden doğ denilecek bunun üzerine güneş battığı yerden doğacaktır.** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Yasin sûresinin 38. ayetini okudu: **"… O da kendine ait bir yörüngede akıp gider…"** Bu okuyuş şekli Abdullah b. Mes'ûd'un okuyuş şeklidir. (Müslim, Fiten: 13; İbn Mâce, Fiten: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Safvân b. Assâl, Huzeyfe b. Esîd, Enes ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø Ye'cûc ve Me'cûc ne zaman çıkacaktır

2187- Zeyneb binti Cahş (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün yüzü kızarmış olarak ve üç kere "lailahe illallah" diyerek uykudan uyandı ve şöyle dedi: Yaklaşan bir bela yüzünden Arapların vay haline… Bu gün Yec'üc ve Mec'üc seddinden şu kadar delik açıldı buyurdu ve başparmağı ile şehâdet parmağı daire şeklinde bağladı. Zeyneb dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Aramızda Salih kişiler olduğu halde helak olur muyuz? Dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Evet çirkin haller çoğalırsa"** buyurdular. (Müslim, Fiten: 1; İbn Mâce, Fiten: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân bu hadisin ceyyid=sağlam olduğunu söylemiştir.

Humeydî, Ali b. el Medînî ve hadis hafızlarından pek çok kimse Sûfyân b. Uyeyne'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Humeydî diyor ki: Sûfyân b. Uyeyne diyor ki: Zührî'den yapılan rivâyette bu hadisin senedinde dört kadını ezberledim; Zeyneb binti ebî Seleme ve Habibe ki Rasûlullah (s.a.v.)'in besleyip büyüttüğü kimselerdir. Ümmü Habibe ve Zeyneb binti Cahş ise Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarındandır.

Aynı şekilde Ma'mer ve başkaları bu hadisi Zührî'den rivâyet etmiş olup **"Habibe'den"** dememişlerdir.

İbn Uyeyne'nin bazı arkadaşları bu hadisi İbn Uyeyne'den rivâyet ederek **"Ümmü Habibe'yi"** zikretmemişlerdir.

bölüm: 24

Ø Kur’ân okuduğu halde dinden çıkacak olanlar kimlerdir?

2188- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kıyamete yakın zamanlarda yaşları genç hayalleri bozuk bazı kimseler çıkacak bunlar Kur’ân okuyacaklar fakat okudukları Kur’ân köprücük kemiklerinden aşağı geçmeyecektir. İnsanların en hayırlısı olan Muhammed (s.a.v.)’in sözlerini söyleyecekler fakat okun yaydan çıktığı gibi İslam dininden çıkacaklardır.”** (Dârimî, Fiten: 22)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Saîd ve Ebû Zerr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadisten başka rivâyet edilen hadislerde Kur’ân okuyup okudukları Kur’ân’ın köprücük kemiklerinden öteye geçmeyeceği kimselerin özelliklerinden bahsedilir ki bunlar Harûralı ve diğer Hârîcîlerdir.

bölüm: 25

Ø torpilli işler kıyamete yakın çoğalacak mı?

2189- Üseyd b. Hudayr (r.a.)’den rivâyete göre: Ensâr’dan bir adam Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Falan kimseye devlet işlerinden görev verdin bana vermedin dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Siz tercihli (torpilli) işleri benden sonra göreceksiniz; havuz başında benimle buluşuncaya kadar sabredin.”** (İbn Mâce, Fiten: 21; Buhârî, Fiten: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2190- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizler benden sonra torpilli işler ve yadırgayacağınız bir takım işler göreceksiniz Ashab: Bize ne yapmamızı emredersin? Dediler. Buyurdular ki: Onlara haklarını verin kendinize ait olanı ise Allah’tan isteyin.”** (Buhârî, Fiten: 2; İbn Mâce, Fiten: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 26

Ø dünyanın ömrü ne kadardır?

2191- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün ikindi namazını ilk vaktinde kıldırıp sonra kalkıp konuşmaya başladı. Kıyamete kadar olacak şeylerden bildirmedik hiçbir şey bırakmadı. Bu haber verdiği şeyleri ezberleyen ezberledi unutan unuttu. Söyledikleri arasında şunlar vardı: Dünya yemyeşil çekici ve tatlıdır, Allah sizi dünyaya kendi sistemini yürütesiniz diye halife olarak göndermiştir ve ne yapacağınızı görmektedir. Dünyaya karşı kadınlara karşı dikkatli olun bu iki şey sizi Allah’ın yolundan ayırabilir. Söyledikleri şeyler arasında ayrıca şunlarda vardı: Dikkat edin! Hakkı bilen kişinin söylemesine engel olan şey insanlardan korkusu olmamalıdır.

Ebû Saîd ağladı ve şöyle dedi: Vallahi bazı şeyler gördüğümüz halde gerçekleri söylemekten korktuk.

Söyledikleri arasında şunlar da vardı. Dikkat edin! Her zulüm ve haksızlık yapan kimse için kıyamette yaptığı haksızlık oranına göre bir sancak dikilecektir. Devlet başkanının zulüm ve haksızlığından daha büyük zulüm ve haksızlık olamaz. Onun sancağı ise arkasına saplanıp dikilecektir. O günkü ezberlediklerimiz arasında şunlarda vardı: Dikkat edin! Ademoğlu değişik tabakalarda yaratılmıştır. Onlardan kimi mü'min olarak doğar mü'min olarak yaşar ve mü'min olarak ölür. Bir kısmı ise kafir doğar kafir yaşar ve kafir olarak ölür. Bir kısmı ise mü'min doğar mü'min olarak yaşar ve kafir olarak ölür.

Yine bir kısmı kafir doğar, kafir yaşar ve mü'min olarak ölür. Dikkat edin insanlardan kimileri geç gazâblanıp öfkeden çabucak döner kimileri ise çabucak gazâblanıp çabucak öfkesinden döner hepsi birbirine karşı bir ibrettir. Dikkat edin! Onlardan kimileri de çabucak gazaba gelip gazabının dinmesi gecikir. Dikkat edin! Bunlar içerisinde en hayırlı olanı geç gazâblanıp çabucak öfkesini yenendir. Dikkat edin bunlar içerisinde en şerli olan çabucak gazâblanan ve öfkesini geç yenen kimsedir. Dikkatli olun! İnsanlar arasında kimileride vardır ki vermesi de istemesi de güzeldir. Yine bu insanlardan bir kısmı da vardır ki istemesi güzel ödemesi kötüdür. Yine bazıları da ödemesi güzel, istemesi kötüdür. Bunların hepsi birer ibrettir. Dikkat edin! Onlar arasında istemesi de vermesi de kötü olanlar vardır. Gözünüzü açın onların en iyileri istemesi de vermesi de güzel olandır. Onların en kötüleri ise istemesi de vermesi de kötü olandır. Uyanık olun! Gazâb insanın kalbindeki bir kor parçası gibidir. Bu halde insanı görmez misiniz, gözleri kızarır boyun damarları şişer. Her kim böyle bir durumla karşı karşıya kalırsa sırt üstü toprağa yatsın. Ebû Saîd dedi ki: Batmak üzere olan güneşe bakıyorduk batıp gitti mi diye; bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Dikkat edin! Dünyanın geçirdiği ömre karşılık kalan ömrü şu günümüzün geçen zamanına karşılık kalan kadardır yani güneş batmak üzeredir. Yani kıyamette çok yakındır." (İbn Mâce, Fiten: 18)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Huzeyfe, Ebû Meryem, Ebû Zeyd b. Ahtab ve Muğîre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir. Hepsi de kıyamet kopuncaya kadar meydana gelecek olaylardan bahsetmişlerdir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 27

Ø şam halkı bozulacak mı?

2192- Muaviye b. Kurre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şam halkı bozulunca sizin orada bulunmanızda hayır yoktur. Ümmetimden bir gurup Allah'ın yardımı ile gâlibiyeti sürdürecek kıyamet kopuncaya kadar onlara karşı koyanlar onlara hiçbir zarar veremeyeceklerdir."** (İbn Mâce, Mukaddime: 1)

ž Muhammed b. İsmail ve Ali b. el Medînî der ki: **"Bunlar hadisle uğraşan kimselerdir."**

Tirmizî: Bu konuda Abdullah b. Havle, İbn Ömer, Zeyd b. Sabit ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

Ahmed b. Menî’, YezÎd b. Harun vasıtasıyla Behz b. Hakîm’den babasından ve dedesinden aktararak şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Böyle bir durumda bana nereyi tavsiye edersiniz? Rasûlullah (s.a.v.)’de işte şurayı diyerek Şam tarafına işaret etti.”**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 28

Ø müslümanlar birbirlerini öldürecekler mi?

2193- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Benden sonra kafirlere benzeyip birbirinizin boynunu vurmayan.”**(Müslim, İman: 29)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Cerir, İbn Ömer, Kürz b. Alkame, Vâil’e ve Sunabihî’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 29

Ø BÜYÜK KARGAŞALAR ÇIKTIĞINDA KİM KİMDEN DAHA HAYIRLI OLACAK?

2194- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre; Osman b. Affân’ın öldürülmesiyle sonuçlanan karışıklıkta şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle söylediğine şâhidlik yaparım: **“Öyle bir karışıklık çıkacak ki oturan kimse ayakta olandan daha hayırlı olacaktır. Ayakta olan yürüyenden daha hayırlı durumda olacaktır. Yürüyen ise koşan kimselerden daha hayırlı konumda olacaktır.”** Saîd şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasûlü! Evime girip beni öldürmek için elini uzatana ne dersin? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Adem’in oğlu Habil gibi ol.”** (Müsned: 1369)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Habbab b. Eret, Ebû Bekre, İbn Mes’ûd, Ebû Vakîd, Ebû Musa ve Hareşe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasendir. Bazıları bu hadisi Leys b. Sa’d’tan rivâyet ederek hadisin senedine bir kişi ilave etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis Sa’d tarafından değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 30

Ø karanlık geceler gibi karışıklıklarda olacak mı?

2195- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Karanlık gecelerin parçaları gibi olan karışıklıklar gelmezden önce hayırlı amellere koşun. O günler gelince kişi mümin olarak sabahlayıp kafir olarak akşamlar kimileride mümin olarak akşamlayıp kafir olarak sabaha çıkarlar. O gün insanlar dinlerini dünyalık karşılığında satacaklardır.”** (Müslim, İman: 29; Ebû Dâvûd, Fiten: 1)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2196- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir gece uykusundan uyandı ve şöyle buyurdu: **“Sübhanallah! Bu gece nice karışıklıklar fitneler ve nice hazineler indi fakat odalarında yatmakta olup bunlardan haberi olmayanları kim uyandıracak? Dünyada nice giysisi olanlar var ki ahirette çıplaktırlar.”** (Buhârî, İlim: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2197- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamete yakın karanlık gecenin parçaları gibi karışıklıklar ortaya çıkacaktır. O karışıklıklar içinde kişi mü'min olarak sabahlayıp kafir olarak akşamlayacaktır ve kimileride akşama mü'min olarak çıkıp sabaha kafir olarak çıkacaktır. Bazı kimseler dinlerini dünyalık karşılığında satacaklardır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Cündüp, Numân b. Beşîr, Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle garibtir.

2198- Hasan el Basrî (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Kişi mü'min olarak sabahlayıp kafir olarak akşamlar, mü'min olarak akşamlayıp kafir olarak sabahlar."** Hakkında şöyle derdi: **"Kişi kardeşinin canı malı ve ırzını haram kabul ederek sabahlayıp, akşama mübah sayar hale gelir. Yine mü'min kardeşinin canı malı ve ırzını haram kabul ederek akşamlayıp sabaha mübah sayar halde çıkar."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2199- Vâil b. Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kimse Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle sorarken işittim: **"Başımızda bizim haklarımızı vermeyen fakat kendi haklarını bizden isteyen devlet adamları bulunursa bu konuda ne dersiniz?"** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz kılıp Müslüman oldukları sürece onları dinleyin ve itaat edin herkes kendi işinden dolayı sorumludur."** (Müslim, Imara: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø ilim yok olup kanlı hadiseler çoğalacak mı?

2200- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Önünüzde öyle günler gelecek ki o günlerde ilim ortadan kalkmış olacak ve herç çoğalacaktır."** Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Herç nedir?"** Buyurdular ki: **"Öldürme hadiseleridir."** (İbn Mâce, Fiten: 26; Dârimî, Mukaddime: 26)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Hâlid b. Velid, Ma'kıl b. Yesâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis sahihtir.

2201- Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herc=Karışıklık anarşi ve terör zamanlarında kulluk yapabilmek bana hicret etmek gibi zordur."** (Müslim, Fiten: 26)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garib olup Hammad b. Zeyd'in Mualla'dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 32

Ø kılıçlar ne zaman bırakılacak?

2202- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimin arasında meselelerin halledilmesi için kılıç ortaya konulduğunda kıyamete kadar bir daha kaldırılmayacaktır."** (Müslim, Fiten: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 33

Ø karışıklık zamanlarında tahtadan kılıç edinmeli miyiz?

2203- Ühbân b. Zayfî el Gıfârî'nin kızı Udeyse (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Ali b. ebî Tâlib babama gelerek kendisiyle beraber çıkmasını istedi babam ona dedi ki: Benim dostum ve senin amcaoğlun Rasûlullah (s.a.v.): İnsanlar ayrılığa düştükleri zaman odundan bir kılıç edinmemi bana tavsiye etmişti. Bende bunu edinmiş durumdayım. Eğer istersen o kılıcı alarak seninle birlikte çıkarım. Udeyse: Bu söz üzerine **"Babamı bıraktı"** dedi. (İbn Mâce, Fiten: 31)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Muhammed b. Mesleme'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Ubeyd'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

2204- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Fitne (karışıklık ve anarşi) hakkında şöyle buyurdu: **"Müslümanlar arasında karışıklık çıktığı zamanlarda; yaylarınızı kırın kirişlerinizi kesip koparın. Evlerinizin içerisine kapanın ve Adem'in oğlu Habil gibi olun."** (Ebû Dâvûd, Fiten: 25; Müslim, İlim: 5)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Abdurrahman b. Servan, Ebû Kays el Evdî'dir.

bölüm: 34

Ø kıyametin alametleri nelerdir?

2205- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisi size rivâyet edeceğim ki benden sonra hiçbir kimse bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmiş olarak rivâyet edemez. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şunlar kıyametin alametlerindendir. İlmin ortadan kalkıp cahilliğin ortalığı kaplaması, zinanın yaygın hale gelmesi, içkilerin bol miktarda içilmesi, kadın nüfusunun çoğalıp erkeklerin azalması hatta elli kadına bir erkek düşecek hale gelmesi."** (İbn Mâce, Fiten: 25; Müslim, İlim: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Musa, Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 35

Ø gelecek günler geçmişi aratacak mı?

2206- Zübeyr b. Adîy (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'in yanına girdik ve Haccac'tan çektiklerimizden dolayı ona yakındık. Bunun üzerine şöyle dedi: **"Rabbinize kavuşuncaya kadar geçecek hiçbir sene yoktur ki kendisinden sonra gelen yıllar onlardan beter olmasın bunu Peygamber (s.a.v.)'den işittim."** (Buhârî Fiten: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Muhammed b. Müsenna, Hâlid b. Harîs vasıtasıyla Humeyd'den ve Enes'den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu hadis birinci rivâyetten daha sağlamdır.

2207- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yeryüzünde Allah Allah diyen kalmayıncaya kadar kıyamet**

kopmayacaktır.” (Müslim, İman: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. Müsenna, Halid b. Haris vasıtasıyla Huımeyd’den ve Enes’den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu hadis birinci rivâyetten daha sağlamdır.

bölüm: 36

Ø yeryüzü kıymetli madenlerini dışarıya çıkaracak mı?

2208- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yeryüzü içerisindeki altın ve gümüşleri koca koca sütunlar halinde ortaya çıkaracaktır. Hırsız gelip; bunun yüzünden elim kesilmişti diyecek. Katil gelip, bunun yüzünden adam öldürdüm diyecek. Akrabası ile alakasını kesen gelip, bu yüzden akrabalarımla alakamı kesmiştim diyecek sonra hepsi çağrılacak ve yeryüzünün ortaya çıkardığı bu altın ve gümüş madenlerinden hiçbir şey almadan geçip gidecekler.”** (Müslim, Fiten, 8; İbn Mâce, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 37

Ø en alçak kimse en mutlu kimse oluncaya kadar kıyamet kopmayacaktır

2209- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Dünyada alçak oğlu alçaklar en mutlu kimseler oluncaya kadar kıyamet kopmayacaktır.”** (Müsned: 22214)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Amr b. ebî Amr’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 38

Ø on beş kötülük işlenirse belalar iner mi?

2210- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetim onbeş kötülüğü işlerlerse başlarına belalar iner: Ey Allah’ın Rasûlü onlar nelerdir? Denildi. Buyurdular ki: 1- Ganimet, mal, kredi, sermaye belli kişiler arasında devrettiği zaman, 2- Emanet, ganimet sayılıp emanete riayet kalmadığı zaman, 3- Zekat angarya ve cereme sayıldığı zaman, 4- Erkekler hanımlarına itaat edip, 5- Annelerine saygısız davrandığı zaman, 6- Kişi arkadaşına karşı iyi olup, 7- Babasına sıkıntı çektirdiği zaman, 8- Mescidlerde Allah ve Rasûlünün istemediği sesler yükseldiği zaman, 9- Aşağılık kimseler topluma reis olduğu zaman, 10- Bir kimseye şerrinden korkulduğu için ikram edildiği zaman, 11- Her türlü içkiler bol bol tüketildiği zaman, 12- Lüks ve isrâf olan ipekli elbiseler giyildiği zaman, 13- Şarkı söyleyen sanatçıların çoğalıp her iş için çağrıldıkları zaman, 14- Her türlü çalgı aletleri kullanıp elde edildiği zaman, 15- Bu ümmetin sonradan gelen nesilleri önceki atalarını lanetlediği zaman İşte o zaman ve durumlarda bir kızıl rüzgar veya topluca yere batmak, veya**

şekil ve kılık değişmesi gibi belaları bekleyin.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garib olup, bu hadisi sadece Ali b. ebî Tâlib’in bu rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu hadisi Yahya b. Saîd el Ensarî’den; Ferec b. Fedâle’den başka rivâyet eden bir kimse tanımıyoruz. Ferec b. Fedâle hakkında bazı hadisçiler ileri geri konuşmuşlar ve hafızası yönünden zayıf olduğunu söylemişlerdir. Kendisinden Vekî’ ve pek çok hadis imamı hadis rivâyet etmişlerdir.

2211- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ganimet ve devlete ait mallar kredi sermaye belli kişiler arasında dönüp dolaştığı zaman, emanet ganimet gibi sayılıp emanete riayet kalmadığı zaman, zekat verme işi angarya ve cereme gibi sayıldığı zaman, din dışındaki ilimler ve bilgiler öğrenildiği zaman, kişi hanımına itaat edip annesine saygısızlık yaptığı zaman, arkadaşına yakın olup, babasından uzaklaştığı zaman, mescidlerde Allah ve Rasûlünün istemediği sesler yükseldiği zaman, İslam yolundan ayrılan kimselerin kabile başına başkan oldukları zaman, aşağılık kimselerin topluluğun başına idareci olarak geçtikleri zaman. Bir kimseye şerrinden korkulduğu için ikram ve hürmet gösterildiği zaman, şarkıcı ve sanatçı denilen kadınlar ortaya çıktıkları ve meşhur oldukları zaman, her türlü çalgı aletleri çıkıp alınıp satıldığı zaman, içkinin her türlüsü kullanıldığı zaman, bu ümmetin sonradan gelen nesilleri önceki atalarına lanet okudukları zaman bu durumda kızıl rüzgarını gözetleyin, depremleri gözetleyin, topluca yere batmaları bekleyin, kılıç değiştirme olaylarını bekleyin, taşlanma olaylarını gözetleyin ipi kopan kolyenin tanelerinin birer birer dağılıp takip etmesi gibi değişik alametleri bekleyin.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

2212- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bu ümmette topluca yere batma, kılık değiştirme ve taşlanma olayları olacaktır.”** Bunun üzerine Müslümanlardan bir adam şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasûlü! Bu ne zaman olacak? Buyurdular ki: **“Şarkıcı, sanatçı kadınlar ve dansözler çoğaldığı çalgı aletlerinin çoğaldığı ve her türlü içkinin çokça içildiği zaman.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A’meş’den, Abndurrahman b. Sabit’den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Bu hadis garibtir.

bölüm: 39

Ø kıyamet ve Peygamberimiz birbirine çok yakındır

2213- Müstevrid b. Şeddâd el Fıhrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ben, kıyametin soluğunda gönderildim. Şunun şunu geçtiği gibi diyerek şehâdet parmağı ile orta parmağını birbirine yaklaştırarak gösterdi.”** (İbn Mâce, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Müstevrid b. Şeddâd rivâyeti olarak garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

2214- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben kıyametle yan yana gönderildim, Ebû Dâvûd, şehâdet parmağı ile orta parmağını gösterdi. Birinin diğerinden fazlalığı da bir şey mi sayılır sanki…"** (İbn Mâce, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 40

Ø kıyamet kopacağı esnada hangi topluma savaş açılacak?

2215- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ayakkabıları kıldan yapılmış bir topluma savaş açılmadıkça kıyamet kopmayacaktır ve siz yüzleri deriyle kaplanmış kalkana benzeyen bir milletle savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır."** (İbn Mâce, Fiten: 36; Buhârî, Cihâd: 94)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekir es Sıddîk, Büreyde, Ebû Saîd, Amr b. Tağlib ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 41

Ø kisra ve kayserler de yok olacaklar mı?

2216- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kisra yok olunca başka kisra gelmeyecek kayser yok olunca başka kayser gelmeyecektir. Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki; onların tüm mal varlıkları Allah yolunda harcanacaktır."** (Buhârî, Cihâd: 92; Müslim, Fiten: 11)

14 asır önceki iki büyük devletin başkanları söyleniyor; O gün için İran en süper güç olup başında kisra denilen hükümdar bulunuyor yine süper devlet durumunda olan Rum hükümdarlarına da Kayser deniyordu. O gün her iki süper devlette hezimete uğradı ve onların hazineleri İslam ordularına harcanmıştı…

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 42

Ø hicaz bölgesinden bir ateş çıkmadıkça kıyamet kopmaz

2217- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet kopmazdan önce Hadremevt veya Hadramevt yakınlarından bir ateş çıkacak ve insanları çevresinde toplayacaktır. Ashab, Ey Allah'ın Rasûlü! Bize o zaman neyi tavsiye edersin dediler. Şam'a gidin buyurdular."** (Müslim, Fiten: 14)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Huzeyfe b. Esîd, Enes, Ebû Hüreyre ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis İbn Ömer rivâyeti olarak hasen garib sahihtir.

bölüm: 43

Ø yalancı peygamberler çıkmadıkça kıyamet kopmayacaktır

2218- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her biri Peygamber olduğunu iddia eden otuz kadar yalancı ve Deccâl çıkmadıkça kıyamet kopmayacaktır."** (Ebû Dâvûd, Fiten: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir b. Semura, İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

2219- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ümmetimden bazı guruplar müşriklere katılıp putlara tapmadıkça kıyamet kopmayacaktır. Aynı zamanda ümmetimden otuz yalancı ortaya çıkacak ve her biri Peygamber olduğunu iddia edecektir. Halbuki ben Peygamberlerin sonuncusuyum benden sonra Peygamber olmayacaktır."** (Ebû Dâvûd, Fiten: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 44

Ø sakîf kabilesinden de bir yalancı çıkacak mı?

2220- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sakıf kabilesinden çıkacak olan bir yalancı ve hunhar biri çıkacaktır."** (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 58)

ž **Tirmizî:** O kabileden çıkan Yalancı **"Muhtar"** isimli kimsedir. Hunhar kimse ise **"Haccac b. Yusuf'tur."**

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Selmin-il Belhî, Nadr b. Şümeyl vasıtasıyla Hişâm b. Hassân'dan rivâyet ederek şöyle demiştir: **"Haccac'ın tutuklayarak öldürdüğü kişileri saydılar, yüzyirmibin kişiyi buldu."**

Tirmizî: Bu konuda Esma binti Ebî Bekir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Abdurrahman b. Vakîd, Şerîk'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Şüreyk'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Şerîk=Abdullah b. Usm'dur. İsrail ise Abdullah b. Isme demektedir.

bölüm: 45

Ø hicrî üçüncü asırdan sonra etlenme ve yağlanma çok mu olacak?

2221- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"En hayırlı insanların bulunduğu asır benim bulunduğum asırdır sonra onlardan sonra gelenler, sonra yine onlardan sonra gelenlerdir. Bunların ardından çok yiyip içmeden dolayı etlenip yağlanıp şişmanlayarak semiren ve semirmeyi seven ve şâhidlik istenmeden şâhidlik yapan bir toplum gelecektir."** (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 52)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. Fudayl bu hadisi böylece A'meş'den, Ali b. Müdrik'den, Hilâl b. Yesaf'tan rivâyet etmiştir. Hadis hafızlarından pek çok kişi bu hadisi A'meş'den, Hilâl b. Yesaf'tan rivâyet ediyor ve senedinde Ali b. Müdrik'i zikretmemişlerdir.

Tirmizî: Husayn b. Hureys, Vekî' vasıtasıyla A'meş'den Hilâl b. Yesaf'tan, Imrân b. Husayn'dan bu hadisin benzerini bize aktarmıştır. Bu rivâyet bence Muhammed b. Fudayl'in rivâyetinden daha sağlamdır. Bu hadis başka şekillerde de Imrân b. Husayn'dan rivâyet edilmiştir.

2222- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimin en hayırlısı gönderildiğim asırda yaşayan Müslümanlardır. Sonra onları takip eden asırlardaki yaşayanlardır. Imrân üçüncü asrı zikredip zikretmediğini hatırlamıyorum. Sonra bir takım insanlar ortaya çıkacak şâhidlikleri istenmediği halde şâhidlik yapacaklar ve böylelikle hainlik edecekler de kendilerine itimat edilmeyecek çok**

yemelerinden dolayı aralarında şişmanlık yaygınlaşacaktır.” (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 52)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 46

Ø kaç halife kureyş’den gelecektir?

2223- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Benden sonra oniki idareci gelecek.”** Câbir diyor ki; sonra birşey daha söyledi fakat ben anlıyamadım ve yanımdaki kişiye sordum. Dedi ki: **“Hepsi de Kureyş’dendir.”** (Ebû Dâvûd, Mehdî: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Küreyb, Ömer b. Ubeyd’in babasından, Ebû Bekir b. Ebû Musa’dan, Câbir b. Semure’den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. Yine bu hadis başka bir şekilde Câbir b. Semure’den rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Ebû Musa’nın Câbir b. Semure’den rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

Bu konuda İbn Mes’ûd ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 47

Ø kim halifeyi küçük görür hakaret ederse allah’ta onu alçaltır

2224- Ziyâd b. Küseyb el Adevî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Âmir hutbe okurken Ebû Bekre ile beraber onun minberinin yanında idim, İbn Âmir hutbe okurken üzerinde ince bir elbisesi vardı. Ebû Bilâl: İdarecimize bakın fasık kimselerin elbisesini giyiyor dedi. Bunun üzerine Ebû Bekre şöyle konuştu: Sus Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu işittim: **“Kim yeryüzünde Allah’ın halifesine küçük görecek hakaret ederse Allah’ta o kimseyi küçük düşürecektir.”** (Müsned: 19538)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüM: 48

Ø halifelik kaç yıl olacak ondan sonra ne olacak?

2225- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ömer b. Hattâb’a kendi yerine geçecek birini tayin etsen denildi o da şöyle cevap verdi: Ben yerime birini tayin etsem bu uygundur çünkü Ebû Bekir kendisinden sonrası için birini tayin etmişti. Şayet yerime birini tayin etmez isem bu da mümkündür. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) yerine birisini tayin etmemiştir.”** (Müslim, Imara: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis biraz uzuncadır ve sahihtir. İbn Ömer’den değişik şekillerde de hadis rivâyet edilmiştir.

2226- Sefine (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetim arasında gerçek halifelik otuz sene olacaktır bu müddetten sonra iş hükümdarlık sistemine geçecektir.”** Sefine bana dedi ki: Ebû Bekir, Ömer ve Osman’ın halifelik sürelerini ve Ali’nin halifelik süresini hesapla… Hesapladık otuz sene olarak bulduk. Saîd dedi ki: Bunun üzerine ona Emeviler hilafetin kendilerinde olduğunu iddia ediyorlar dedim. Dedi ki:

Zerkaoğulları denilen Emeviler; yalan söylüyorlar onlar halifelik değil hükümdarlık yapıyorlar ve hükümdarlığın da en kötüsünü yapıyorlar dedi.” (Müsned: 20910)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali’den şu söz rivâyet edilmiştir: **“Peygamber (s.a.v.), halifelik konusunda bir söz söylememiştir.”**

Bu hadis hasendir. Pek çok kimse bu hadisi Saîd b. Cem’han’dan rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi sadece onun rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 49

Ø halifelik kıyamete kadar hep kureyş’den mi olacak?

2227- Habib b. Zübeyr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. ebû’l Hüzeyl’den işittim şöyle diyordu: Rabia kabilesinden bazı kişiler Amr b. Âs’ın yanında bulunuyorlardı. Bu arada Bekir b. Vâil kabilesinden bir kimse Kureyş yaptığı işlerden vazgeçmelidir. Değilse Allah bu iktidarı Kureyş’in dışında başka bir Arap toplumuna verecektir. Dedi. Bunun üzerine Amr b. As şöyle dedi: Söylediğin çıkmadı çünkü Ben; Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: Kureyş hayır ve şer yani cahiliye ve İslam dönemlerinde kıyamete kadar her zaman idareci durumundadırlar.” (Müsned: 18140)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, İbn Ömer ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 50

Ø cehcah isimli biri idareci olacak mı?

2228- Ömer b. Hakem (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Hüreyre’den işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Azâd edilmiş kölelerden Cehcah isimli, biri idareci oluncaya kadar gece ve gündüz sona ermeyecek yani kıyamet kopmayacaktır.”** (Müslim, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 51

Ø sapık ve sapıklığa götürücü idareciler de mi gelecek?

2229- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetim için tek korkum sapık ve saptırıcı devlet adamlarının çıkmasıdır. Sevbân Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu da söyledi: Ümmetimden bir cemaat Allah’ın emri tahakkuk edinceye kadar bâtıla galebe çalarak hak üzere devam edeceklerdir. Onları yardımsız bırakanlar onlara zarar veremeyeceklerdir.”** (Müslim, Imara: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Ali b. el Medînî’den işittim şöyle demişti: Peygamber (s.a.v.)’in **“Ümmetimden bir cemaat hak üzere olmaya devam edecektir.”** Hadisi Ali’ye hatırlatılınca dedi ki: **“Onlar hadisle uğraşan ve ona göre yaşayan kimselerdir.”**

bölüm: 52

Ø dünyanın sonu ne zaman gelecek?

2230- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Ehli beytimden ismi ismime benzeyen bir kişi Arapların başına geçip idarelerini eline alıncaya kadar dünyanın sonu gelmeyecektir.”** (Ebû Dâvûd, Mehdi, 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Saîd, Ümmü Seleme ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

2231- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ehli beytimden ismi ismime benzer bir kişi iş başına geçecektir.”** Âsım diyor ki: Ebû Salih, Ebû Hüreyre’nin şöyle dediğini bize aktardı: **“Dünyanın bir günlük ömrü kalmış olsa bile o kimsenin başa geçmesi için Allah o günü uzatır.”** (Ebû Dâvûd, Mehdî: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 53

Ø mehdî her isteyene verecek mi?

2232- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre şöyle demiştir: Peygamberimizden sonra bir olay çıkacağından korktuk ve Rasûlullah (s.a.v.)’e sorduk, buyurdular ki: **“Ümmetimin arasında Mehdî çıkacaktır, beş veya yedi veya dokuz** (şüphe eden râvî: Zeyd’tir) **yaşayacaktır.** Ebû Saîd diyor ki: **“Bu müddet nedir?”** Diye sorduk. Rasûlullah (s.a.v.) **“Senedir”** buyurdu, ve şöyle devam etti: **“Bir kimse o mehdîye gelecek ve Ey Mehdî bana ver bana ver diyecek mehdî de onun elbisesinin eteğiyle taşıyabileceği kadar eteğini dolduracaktır.”** (Ebû Dâvûd, Mehdî, 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Saîd’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Ebû’s Sıddîk en Nacî’nin ismi Bekir b. Amr’dır. Bekir b. Kays da denilmektedir.

bölüm: 54

Ø meryem oğlu isa’da kıyamete yakın inecek mi?

2233- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Canım, Kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki Meryem oğlunun adaletli bir hakem olarak size inmesi pek yakındır. O gelince haç’ı kıracak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracak, mal o derece çoğalacak ki kimse onu kabul etmeyecektir.”** (İbn Mâce, Fiten: 33; Müslüm, Fiten: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 55

Ø hangi Peygamberler deccâl’dan sakındırmışlardır?

2234- Ebû Ubeyde b. Cerrâh (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurmuştu: **“Nuh’tan sonra gelen her Peygamber kavmini Deccâl’den kavmini sakındırmıştır ve ben de sizi ondan önemle sakındırıyorum.”** Rasûlullah (s.a.v.) bize özelliklerini bildirdi ve şöyle devam etti**: “Belki beni gören ve sözümü işitenlerden biri ona ulaşacaktır**

dedi.” Ashab: **“Ey Allah’ın Rasûlü! O gün kalplerimiz nasıl olacaktır?”** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Aynen bugünkü gibi veya daha da hayırlı.”** (İbn Mâce, Fiten: 33; Müslüm, Fiten: 23)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Büsr, Abdullah b. Hâris, İbn Cüzey, Abdullah b. Muğaffel ve Ebû Hüreyre’den hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis Ebû Ubeyde b. Cerrâh rivâyeti olarak hasen garibtir.

bölüm: 56

Ø Deccâlın belirgin özellikleri nelerdir?

2235- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), insanlar arasında kalkıp Allah’a layık olduğu şekilde övgüde bulunduktan sonra Deccâl’den bahsederek şöyle buyurdu: **“Ben sizi ondan önemle sakındırıyorum her Peygamber de kavmini ondan sakındırmıştı. Fakat ben hiçbir Peygamberin kavmine söylemediği bir sözü söyleyeceğim;**

Onun tek gözlü olduğunu biliyorsunuz, O bu haliyle tanrılık iddiasında bulunacak halbuki Allah tek gözlü değildir. Zührî diyor ki: Bana Ömer b. Sabit el Ensârî bildirdi ona da Peygamberin ashabından biri bildirmiş: Rasûlullah (s.a.v.) o gün onları Deccâl fitnesinden sakındırırken şöyle buyurmuştu: Biliyorsunuz ki sizden hiçbiriniz ölmeden önce Rabbini asla göremeyecektir. O Deccâl’ın iki gözü arasında kafir yazılıdır. Onun amelinden hoşlanmayanlar bu yazıyı okuyacaktır.” (Müslim, Fiten: 20; Ebû davud, Melahım: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2236- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yahudîler sizinle savaşacaklar ve siz onlar üzerine tüm gücünüzle hâkim olacaksınız. Hatta taşlar bile konuşarak: “Ey Müslüman arkamda bir Yahudî saklanmaktadır öldür onu”** diyecektir. (Müslim, Fiten: 18; Buhârî, Cihâd: 93)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 57

Ø deccâl nereden çıkacaktır?

2237- Ebû Bekir es Sıddık (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), bize Deccâl’den bahsederek şöyle konuştu: **“Deccâl, doğudan Horasan denilen bölgeden çıkacaktır yüzleri deri ile kaplanmış kalkanlara benzeyen insanlar ona uyacaklardır.”** (İbn Mâce, Fiten: 33)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Abdullah b. Şevzep bu hadisi Ebû’t Teyyah’tan rivâyet etmiştir. Bu hadis sadece Ebû’t Teyyah’ın rivâyeti olarak bilinmektedir.

bölüm: 58

Ø deccâl’ın çıkışından önceki bazı alametler

2238- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Büyük ve kanlı bir olay, Kostantiniyye’nin fethedilmesi ve**

Deccâl'ın çıkışı yedi ay içersinde olacaktır." (Müslim, Fiten: 9)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sa'b b. Cessâme, Abdullah b. Büsr, Abdullah b. Mes'ûd ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahih garib olup sadece bu şekliyle bilmektedir.

2239- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kostantiniyye'nin fethedilmesiyle kıyamet yan yanadır."** (Müslim, Fiten: 9)

ž Mahmûd diyor ki: Bu hadis garibtir. Çünkü Konstantiniyye: Rumların şehridir ve Deccâl çıktığında fethedilecektir. Kostantiniyye, Peygamberin ashabı zamanında bir kere fethedilmişti.

bölüm: 59

Ø Deccâl'in tüm özellikleri ve yapacakları şeyler nelerdir?

2240- Nevvâs b. Sem'an el Kilabî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir sabah Deccâl'den bahsederek sesini bazen alçaltıp bazen de yükselterek konuştu ki biz Deccâl'ın Medîne hurmalıkları tarafında olduğunu sandık… Rasûlullah (s.a.v.)'in yanından dağıldık sonra tekrar ona döndük, durumumuzdan anlamış olacak ki nedir derdiniz? Diye sordu. Ey Allah'ın Rasûlü! Dedik: Bu sabah Deccâl'den bahsettin sesini alçaltıp yükselterek anlattın biz de onu Medîne hurmalıklarına kadar yaklaşmış olabileceğini düşündük… Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: "Sizin için korktuğum şey Deccâl'den başkadır." Eğer Deccâl ben sizin aranızda iken çıkarsa onu sizin yerinize ben delillerle mağlub ederim. Ben aranızda yokken çıkarsa her Müslüman kendi delilleriyle kendisini savunacaktır. Ben tüm Müslümanları onun şerrinden Allah'a emanet ediyorum. "Deccâl, kıvırcık saçlı bir delikanlı şeklindedir, gözü dışarıya çıkmış şekildedir. Abdulazza b. Katan'a benzer. Sizden kim onunla karşılaşırsa Kehf sûresinin ilk ayetlerini okusun. Rasûlullah (s.a.v.), konuşmasına şöyle devam etti: Deccâl, Şam ile Irak arasından çıkacaktır, sağ sol her tarafı çabucak bozmaya çalışacaktır. Ey Allah'ın kulları o günleri görürseniz Allah'ın dini üzerinde kalmaya özen gösterip dininizde sebat ediniz.** Biz de Ey Allah'ın Rasûlü! Dedik; Deccâl yeryüzünde ne kadar kalacaktır? Buyurdular ki? **"Kırk gün kalacaktır; bir günü bir sene uzunluğunda, bir günü bir ay uzunluğunda, bir günü de bir hafta uzunluğunda olacak diğer günleri ise sizin bu günkü günleriniz durumunda olacaktır."** Ey Allah'ın Rasûlü dedik. Bir sene kadar olacak günde bir günlük namaz bize kafi gelecek mi? Ne dersiniz? Buyurdular ki: **"Hayır sizler namaz vakitlerini bu günkü kıldığınız şekilde hesap ederek takdir edip ayarlarsınız." Ey Allah'ın Rasûlü! dedik; Deccâl'in yeryüzündeki hızı ne kadar olacaktır? "Rüzgarın önüne kattığı bulut gibi olacak bir topluma gelip onları kendisine inanmaya çağıracak onlarda onu yalanlayacaklar ve sözlerini reddedeceklerdir. Bu kimselerin malları Deccâl'in arkasından gidecek sabahladıkları vakit ellerinde bir şey kalmamış olacaktır. Sonra**

başka bir topluma gelecek onları da davet edecektir. Onlar da Deccâl'e inanacaklardır. Deccâl göğe yağmur yağdırmasını emredecek te gök yağmurunu indirecektir. Toprağa bitkileri bitirmesini emredecek toprakta bitki çıkaracaktır. O toplumun küçükbaş ve büyükbaş hayvanları o gün her zamankinden daha fazla etlenmiş semiz durumda memeleri sütle dopdolu olarak döneceklerdir. Rasûlullah (s.a.v.), sözlerine şöyle devam etti: **"Deccâl bir harabeye uğrayıp hazinelerini çıkar diyecek ve oradan ayrılıp gidecek oradaki hazineler de arıların arı beyini takip ettikleri gibi Deccâl'ın peşinden gidecektir. Sonra Deccâl genç sağlam atik birini çağıracak ve kılıç darbesiyle iki parça edecektir. Sonra onu çağıracak oda yüzü parlayarak ve gülerek gelecektir. Tam bu esnada Meryem oğlu İsa; Şam'ın doğusunda beyaz minarenin yanında iki güzel elbise içersinde ellerini iki meleğin kanatlarına koymuş olarak inecektir. Başını eğdiğinde başından damlayarak başını kaldırdığında ise başından gümüş suyu kadar berrak inci taneleri gibi su damlacıkları dökülecektir. Rasûlullah (s.a.v.) sözlerine şöyle devam etti: "Onun nefesinin rüzgarı kafirlerden her isabet ettiği kimseyi öldürecektir. Onun nefesinin rüzgarı gözünün görebildiği yere kadar ulaşacaktır. İsa; Deccâl'ı arayarak ve onu Kudüs'ün yakınlarındaki Dûd kapısında ona ulaşarak onu öldürecektir. Sonra Allah'ın dilediği vakte kadar böylece devam edecektir. Sonra Allah; İsa'ya kullarımı Tur dağına doğru götür diye vahyedecek çünkü ben, bazı kullarımı indirdim ki onlarla savaşmaya kimsenin gücü yetmez ki bunlar Ye'cuc ve Me'cuc kavmidir. Bunlar her bir tepeden seller gibi akarcasına inip yeryüzüne dağılacaklardır. İlk gurup Taberiyye gölüne inecek ve oranın suyunu içip bitireceklerdir. İkinci gurup o göle uğrayacaklar ve önceden burada su vardı diyeceklerdir. Sonra Beyti Makdis dağına varıncaya kadar yürüyecekler ve şöyle diyecekler: Yeryüzündekilerle savaştık ve hepsini öldürdük haydin şimdide gökyüzündekileri öldürelim diyecekler oklarını fırlatacaklar da Allah onların oklarını kana bulanmış olarak geri çevirecektir. Meryem oğlu İsa ve çevresindekiler kuşatılacaktır. O gün bir öküz başı sizin için yüz dinardan daha kıymetli olacaktır. Sonra Meryem oğlu İsa ve arkadaşları Allah'a dua edecekler de Allah o kavmin boyunlarında kurtçuklar meydana getirecek ve tek bir kişinin ölümü gibi ölüp yok olacaklardır. İsa ve arkadaşları bulundukları yerden dağılacaklar da yeryüzünde ölüp yok olan Ye'cuc ve Me'cuc kavminin yağlarının kokmuş etlerinin ve kanlarının bulunmadığı bir karış yer bile bulamayacaklardır. İsa ve arkadaşları tekrar Allah'a dua ve niyaz edecekler de Allah o leşlerin üzerine deve boyunlarına benzeyen kuşlar gönderecek bu kuşlar onların leşlerini derin bir çukura atarak yeryüzünü**

temizleyeceklerdir. Müslümanlar bu toplumun geride kalan oklarını yayları ve ok koydukları torbalarını yedi yıl yakıt olarak kullanacaklardır.” Rasûlullah (s.a.v.) sözlerine şöyle devam etti: **“Allah onlara bir yağmur gönderecek ve kıldan yapılmış kerpiçten yapılmış tüm evler bu yağmurdan zarar görecektir. Bu yağmurla yeryüzünü leşlerin kokusundan ve her şeyden temizlenmiş olarak tertemiz çıkacaktır. Sonra yeryüzüne meyvelerini ve bereketini çıkar denilecek ve her taraf bereketlerle ve meyvelerle dolarak o derece ki bir nar bir topluluk tarafından ancak yenebilecek ve nar kabuklarıyla insanlar şemsiye gibi gölgeleneceklerdir. Süt bereketlenecek kalabalık guruplar yeni doğmuş bir deve yavrusunun etiyle yetineceklerdir. Bir kabile yeni doğmuş bir sığırla yetinecektir. Bir oymak ta yeni doğmuş bir davarla geçinebilecektir. Onlar bu durumda yaşayıp giderken Allah bir rüzgar gönderecek bu rüzgar tüm müminlerin ruhunu alıp götürecektir. Geri kalan insanlar eşeklerin çiftleşmesi gibi ulu orta her yerde çiftleşecekler ve kıyamette onların üzerine kopacaktır.”** (İbn Mâce, Fiten 33; Müslim, Fiten: 20)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir’in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 60

Ø deccâl’ın görüntüsü nasıldır?

2241- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e Deccâl’den soruldu da oda bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Dikkat ediniz Rabbiniz tek gözlü ve şaşı değildir. Dikkat ediniz Deccâl tek gözlü olup sağ gözü su üzerine çıkmış üzüm tanesine benzer.”** (Buhârî, Fiten, 27; İbn Mâce, Fiten: 33)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sa’d, Huzeyfe, Ebû Hüreyre, Esma, Câbir b. Abdullah, Ebû Bekre, Âişe, Enes, İbn Abbâs, Feletan b. Âsım’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Ömer rivâyeti olarak bu hadis sahih garibtir.

bölüm: 61

Ø Deccâl Medîne’ye giremez mi?

2242- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Deccâl, Medîne’ye gelecek fakat melekler tarafından korunduğunu görecekler Taun ve Deccâl inşallah Medîne’ye giremeyecektir.”** (Müslim, Fiten: 21; Buhârî, Fiten: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Fatıma binti Kays, Üsâme b. Zeyd ve Semure b. Cündüp’den ve Mıhcen’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2243- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İmân, Yemenlilerdedir, küfür doğu tarafındandır. Vakar ve tevazu koyun sahiplerinindir. Övünme ve gösteriş çadır ve at sahibi kişilerindir. Deccâl geldiğinde Uhud’un arkasına vardığında melekler onun yüzünü Şam’a doğru çevirecekler ve orada yok olup gidecektir.”** (Müslim, Fiten: 21; Buhârî, Fiten: 27) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 62

Ø meryem oğlu isa deccâl'ı öldürecek mi?

2244- Mücemma' b. Cariye el Ensarî (r.a.)'den işittim şöyle diyordu: **"Meryem oğlu İsa, Deccâl'i "Bab-ı Lûd" denilen yerde öldürecektir."** (Ebû Dâvûd, Melahım: 14)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Imrân b. Husayn, Nafi' b. Utbe, Ebû Berze, Huzeyfe b. ebî Useyd, Ebû Hüreyre, Keysân, Osman b. eb'îl Âs, Câbir, Ebû Umâme, İbn Mes'ûd, Abdullah b. Amr, Semure b. Cündüp, Nevvâs b. Sem'an, Amr b. Avf ve Huzeyfe b. Yemân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2245- Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes'den işittim, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu aktardı: **"Her Peygamber; Ümmetini tek gözlü yalancıdan sakındırmıştır. Dikkat edin o tek gözlüdür sizin rabbiniz tek gözlü değildir. Onun iki gözü arasında kafir yazılıdır."** (Ebû Dâvûd, Melahım: 14; Buhârî, Fiten: 27) ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 63

Ø ibn sÂid (İbn sayyad) kimdir?

2246- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Sâid hac veya umre ziyaretçisi olarak Mekke'ye giderken benimle arkadaş oldu, herkes yürüdü ben onunla baş başa kaldım kendisi hakkında söylenenlerden dolayı ondan ürperip korkmaya başladım. Bir yerde konakladığımızda eşyalarını şu ağacın olduğu yere koy dedim. Derken bir davar gördü süt sağdı ve bana da o sütten getirdi ve Ey Ebû Saîd buyur iç dedi. İnsanların kendisi hakkında söylediklerinden dolayı elinden süt içmekten hoşlanmadım ve bugün sıcak bir gündür, sıcak günlerde süt içmeyi sevmem dedim. Bunun üzerine şöyle konuştu: Ey Ebû Saîd herkesin benim hakkımda söylediklerinden dolayı bir ip alıp ağaca bağlamayı ve kendimi asıp kurtulmayı düşündüm, sözlerimin başkalarına kapalı kalacağını sanıyorsan şunu iyi bil ki size hiçbir şey kapalı kalmayacaktır. Siz Rasûlullah (s.a.v.)'in hadisini en iyi bilenler değil misiniz? Ey Ensâr topluluğu Rasûlullah (s.a.v.), Deccâl'ın kafir olduğunu söylemedi mi? Ben ise Müslümanım yine Rasûlullah (s.a.v.), Deccâl'ın zürriyeti olmayacağını söylemedi mi? Ben ise çocuğumu Medîne'de bırakmışım Rasûlullah (s.a.v.), onun Mekke ve Medîne'ye giremeyeceğini söylemedi mi? Halbuki ben Medîneliyim ve seninle birlikte Mekke'ye gitmekteyim. İbn Sâid bunları söylerken ben Allah'a yemin olsun ki kendisi hakkında yalan söylenmektedir. Dedim sonra şöyle dedi: Ey Ebû Saîd sana gerçek ve doğru bir haber vereceğim. Vallahi ben, O Deccâl'ı kesin olarak tanıyorum babasını da tanıyorum şu anda yeryüzünün neresinde olduğunu da biliyorum. Bunun üzerine ben: **"İşin doğru gitmesin tüm günlerin zararla kapansın"** dedim. (Müslim, Fiten: 19)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2247- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)

Medîne sokaklarından birinde İbn Sâid ile karşılaştı ve onu biraz yanında alıkoydu. İbn Said, Yahudî bir delikanlı idi saçı ise örgülü idi Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında Ebû Bekir ve Ömer'de bulunuyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ona: **"Benim Allah'ın Rasûlü olduğuma şehâdet eder misin?"** buyurdu oda: **"Sen benim Allah'ın elçisi olduğuma şehâdet eder misin?"** karşılığını verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'a meleklerine kitaplarına elçilerine ve ahiret gününe iman ettim buyurdu ve ne görüyorsun"** diye sordu. İbn Sâid: **"Su üzerinde bir arş görüyorum"** dedi. Peygamber (s.a.v.)'de: **"Deniz üzerinde şeytanın arşını görüyor"** buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Tekrar ne görüyorsun?"** diye sordu. **"Bir doğru ve yalancılar veya doğrular ve yalancı görüyorum"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Karmaşıklığa düşürülmüş bir kimse ondan uzak durunuz buyurdu."** (Müslim, Fiten: 19; Ebû Dâvûd, Melahım: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Hüseyin b. Ali, İbn Ömer, Ebû Zerr, İbn Mes'ûd, Câbir ve Hafsa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

2248- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Deccâl'ın anne ve babası otuz yıl beraber olacaklar fakat çocukları olmayacak sonra onların tek gözlü bir erkek çocukları dünyaya gelecektir ki bu çocuk zararı çok faydası az olan bir çocuktur gözleri uyuyacak ve kalbi uyumayacaktır. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onun anne ve babasını bize tanıtmak üzere şöyle buyurdu: Babası uzun boylu olup eti sıkıdır. Burnu kuşun gagasına benzer. Annesi ise tombul olup elleri de uzundur. Ebû Bekre dedi ki: Medîne'de Yahudilerden doğan bir çocuk işittim ben ve Zübeyr b. Avvam gittik anne ve babasının yanına vardık birde ne görelim! Rasûlullah (s.a.v.)'in tarif ettiği şeyleri onlarda gördük onlara sizin başka çocuğunuz var mı? dedik. Dediler ki otuz sene bekledik çocuğumuz olmadı sonra bir oğlumuz oldu ki çok zararlı ve faydasız bir şeydir. Gözleri uyur kalbi uyumaz. Ebû Bekre şöyle devam etti: Onların yanından çıktık o çocuğu bir kadife üzerinde güneşe uzanmış durumda gördük bir şeyler mırıldanıyordu hemen başını açtı ve anneme ve babama ne dediniz? Diye sordu. Bizde ne dediğimizi işittin mi? dedik. O da "Evet" dedi; Gözlerim uyur kalbim uyumaz."** (Müsned: 19522)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup Hammad b. Seleme'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

2249- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) ashabından aralarında Ömer b. Hattâb'ın da bulunduğu birkaç kişiyle İbn Sayyad'a uğramıştı. İbn Sayyad; bir delikanlı olup, Beni Meğale konağı yanında bazı çocuklarla oynamakta idi. Rasûlullah (s.a.v.) onun yanına varıp onun sırtına eliyle vurup şöyle dedi: Benim Allah'ın elçisi olduğuma şâhidlik yapar mısın? İbn Sayyad, Rasûlullah (s.a.v.)'e baktı ve Sen, Ümmîlerin peygamberisin dedi.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.)’e sen benim Allah’ın Rasûlü olduğuma şâhidlik edermisin? Diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Allah’a ve elçilerine iman etmişimdir dedi. Sonra Peygamberimiz şöyle devam etti: Sana ne geliyor? İbn Sayyad dedi ki: Bana yalan da doğruda geliyor dedi. Rasûlullah (s.a.v.): Senin işin karma karışıktır buyurdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), içimde gizlice tuttuğum bir şey var onu bil bakalım dedi. Peygamberimiz (Duhan sûresinin 10. ayetini içinden geçirmişti.) İbn Sayyad; **“O Duhh”** tur dedi. Rasûlullah (s.a.v.), defol oradan sen bir kahin olarak haddini asla aşamayacaksın. Ömer: Ey Allah’ın Rasûlü! izin ver de buynunu uçurayım dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Bu gerçekten Deccâl ise sen onun hakkından gelemezsin, eğer o değilse onu öldürmekte bir hayır yoktur buyurdular. (Ebû Dâvûd, Melahım: 16; Müslim, Fiten: 24)

ž Abdurrezzak diyor ki: **“O değilse”** demekten Deccâl’ı kastediyor.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 64

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in geleceğe ait bazı haberleri

2250- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şu anda bu bölgede yaşayan kimselerden yüz yıl içinde kimse kalmayacaktır.”** (Ebû Dâvûd, Melahım: 18; Müslim, Fedail-us Sahabe: 53)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Saîd ve Büreyde den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

2251- Abdurrahman b. Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hayatının son günlerinde bir gece bize yatsı namazını kıldırdı ve selam verince şöyle buyurdu: **“Şu gecenizi görüyormusunuz? Bundan yüz sene sonra bugün şu toprağın üzerinde olanlardan hiç kimse hayatta kalmayacaktır.”** İbn Ömer diyor ki: İnsanlar yüz seneye dair bu hadisleri rivâyet ederlerken Rasûlullah (s.a.v.)’in bu sözü hakkında yanlış yorumlara düştüler. Halbuki Rasûlullah (s.a.v.) bu hadisinde sahabe asrının sona ereceğini söylemek istemiştir.” (Ebû Dâvûd, Melahım: 18; Müslim, Fedail-us Sahabe: 53)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 65

Ø rüzgara sövülmemesi gerekir

2252- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Rüzgara sövmeyin hoşlanmadığınız bir şeyle karşılaştığınızda şöyle dua edin: Ey Rabbimiz! Bu rüzgarın hayrını getireceği şeylerin hayrını ne ile emredildiyse onun da hayrını senden diler bu rüzgarın şerrinden getireceği şeylerin şerrinden ne ile emredildiyse onun da şerrinden sana sığınırız.”** (Müsned: 20414)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Osman b. eb’îl Âs, Enes, İbn Abbâs ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 66

Ø cessase ve Deccâl kıssası

2553- Fatıma binti Kays (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), minbere çıkıp gülümsedi ve şöyle konuştu: Temim-i Dâri bana bir olayı aktardı da bende sevindim ve onu size anlatmak istedim.

Filistin halkından bazı kimseler deniz yolculuğunda gemiye binmişler fırtınaya yakalanan gemi onları bir süre başıboş dolaştırıp sonunda deniz içerisindeki adalardan birine atmıştı. Birde ne görsünler çok tüylü bir yaratık! Sen kimsin derler. Ben Cessase’yim diye cevap verir. O halde bize bildiklerinden haber ver derler. O da der ki: Ben size bir şeyler haber verecek konumda da değilim ve sizden de hiçbir haber soracak değilim. Kasabanın biraz ötesine geldik birde ne görelim! Zincire vurulmuş bir adam! Bu adam bize **“Aynı Zuğar”** dan bana haber verin dedi. Biz de dopdolu ve su akmaya devam ediyor dedik. Taberiye gölünden bana haber verin dedi. Bizde sularla doludur dedik. Sonra Ürdün ve Filistin arasındaki Beysan hurmalıklarından bana haber verin meyve verdi mi dedi. Biz de evet dedik bana son peygamberden haber verin gönderildi mi? dedi. Bizde evet dedik. İnsanlar o peygambere karşı nasıl davranıyorlar. Dedi. Biz de koşuyorlar adeta dedik. Bunun üzerine bir sıçrayışla sıçradı ki az kaldı zincirlerini koparıyordu. Biz de sen kimsin? Dedik. Ben Deccâl’ım dedi. Taybe’de başka her yere girecektir. Taybe’de Medîne’dir. (Müslim, Fiten: 24; Ebû Dâvûd, Melahim: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Katâde’nin Şa’bî’den rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. pek çok kimse Şa’bî’den ve Fatıma binti Kays’tan bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 67

Ø müslüman altından kalkamayacağı işlere girişmemeli

2254- Huzeyfe (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Mü’minin kendisini küçük düşürmesi uygun değildir.”** Ashab o kendini nasıl küçük düşürür diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Altından kalkamayacağı sıkıntılı işlere kendini sokar.”** (İbn Mâce, Fiten: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 68

Ø zâlime de mazluma da mutlaka yardım edilmeli

2255- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kardeşin zâlim de olsa mazlumda olsa ona yardım et. Bunun üzerine biz Ey Allah’ın Rasûlü! Mazluma yardım etmeyi bildik ama zâlime niçin ve nasıl yardım edeceğiz? Buyurdular ki: Ona zulümden el çektirirsin ona yapacağın yardım işte budur.”** (Ebû Dâvûd, Melahım: 17; Buhârî, Mezâlim: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 69

Ø iklim ve yapılan işlerin insan tabiatına tesirleri

2256- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çölde oturanlar kaba ve bilgisiz olur, avcılıkla uğraşanlar bazı insanî hareket ve davranışlardan gafil olurlar. İdarecilerin kapılarına ihtiyaç olmaksızın gelenler de değişik şeylerle denenir."** (Ebû Dâvûd, Sayd: 24)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis İbn Abbâs rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Sadece Sevrî'nin rivâyetiyle biliyoruz.

bölüm: 70

Ø Peygamber adına yalan uyduran ateşteki yerine hazırlansın

2257- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın babasından rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Sizler Allah tarafından yardım görecek muzaffer olacak ve ganimetlere sahip olacaksınız ve size ülkelerin kapıları açılacaktır. Sizden her kim bu günlere ulaşırsa Allah'a karşı sorumluluk bilinci içersinde olup yolunu yordamını Allah'ın kitabıyla bulsun ve her zaman iyi ve doğru olanları emretsin, kötülüklerin her türlüsünden de sakındırsın. Kim bile bile benim hakkımda yalan yere hadis uydurursa veya yalan olan şeyleri aktarırsa Cehennem'deki yerine hazır olsun."** (İbn Mâce, Mukaddime: 5; Müslim, Mukaddime: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 71

Ø fitne kapısı açılacak mı? yoksa kırılacak mı?

2258- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ömer (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'in fitne konusunda söylediği bir şey kimin ezberinde vardır dedi. Huzeyfe ben dedi ve şöyle konuştu: Kişinin ailesi, malı, çocuğu ve komşusuyla sınanması ve denenmesidir ki kıldığı namazı, orucu, verdiği sadakası ve iyilikleri emredip kötülüklerden sakındırması bu fitneye keffâret olabilir. Ömer: Sana bunu sormuyorum deniz dalgaları gibi olacak büyük fitneden soruyorum dedi. Huzeyfe: Ey Mü'minlerin Emîrî seninle o fitne arasında kapalı bir kapı vardır dedi. Ömer; O kapı açılacak mı? Yoksa kırılacak mı? Diye sordu. Huzeyfe kırılacaktır dedi. Ömer: O halde kıyamete kadar kapanmayacaktır, dedi. Ebû Vâil Hammad'ın rivâyetinde şöyle diyor: Mesrûk'a bu kapıyı Huzeyfe'ye sor dedim. O da sordu da Huzeyfe o kapı Ömer'dir, dedi."** (Müslim: İman: 51)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 72

Ø haksızlık yapan idarecilerle beraber olmamak onlara destek vermemek

2259- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bizim yanımıza geldi biz beş ile dördün toplamı olan dokuz kişiydik

bunların beşi; Arap dördü acemden idi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: Dinleyin! Benden sonra bir kısım idarecilerin geleceğini işittiniz mi? Kim onların yanına girer onları destekler ve yalanlarını doğru kabul eder onların haksızlıklarında onlara yardım ederse benden değildir. Bende ondan değilim bu tip kimseler havuz başında bana yaklaşamayacaklardır. Her kim de onların yanına girmez onlarla ilişki içersinde olmaz onların yaptıkları haksızlıklarında onlara yardım etmezse ve yalan söylediklerini de kabul etmezse o kimse benden, ben de ondan sayılırım ve bu kimse havuz başında bana yaklaşacaktır. (Nesâî, Biat: 36)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. Bu hadisi Mis'ar'ın rivâyeti olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. **Harun dedi ki:** Muhammed b. Abdulvehhab, Sûfyân'dan, Ebû Husayn'dan, Şa'bî'den, Âsım el Adevî'den, Ka'b b. Ucre'den bu hadisin bir benzerini bana aktarmıştı. **Yine Harun diyor ki:** Muhammed, Sûfyân'dan, Zübeyd'den, İbrahim'den (Nehaî değil) Ka'b b. Ucre'den, Mis'ar'ın rivâyetinin bir benzerini bana aktarmıştır.

Tirmizî: Bu konuda Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 73

Ø müslüman olmak avuç içinde ateş tutmak gibi mi olacak?

2260- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki dininin gereklerini yerine getirme konusunda dirençli davranıp müslümanca yaşayan kimse avuç içerisinde ateş tutan kimse gibi olacaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Ömer b. Şakir; Basralı bir ihtiyar olup kendisinden pek çok ilim adamı hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 74

Ø kibirli kibirli yüründüğünde ne olacak?

2261- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetim kibirli kibirli yürüdüğü ve kral çocukları iran ve Rum çocukları hizmet ettiği zaman kötüler iyi insanların başına bela olacaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi Ebû Muaviye, Yahya b. Saîd el Ensarî'den rivâyet etmiştir. Aynı hadisi bize Muhammed b. İsmail el Vasitî, Ebû Muaviye vasıtasıyla Yahya b. Saîd'den, Abdullah b. Dinar'dan ve İbn Ömer'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Ebû Muaviye'nin, Yahya b. Saîd'den, Abdullah b. Dinar'dan ve İbn Ömer'den rivâyetinin aslı bilinmemektedir. Bilinen Musa b. Ubeyde'nin rivâyetidir. Mâlik b. Enes bu hadisi Yahya b. Saîd'den mürsel olarak rivâyet etmiş ve bu rivâyetinde **"Abdullah b. Dinar ve İbn Ömer'den"** denilmemiştir.

bölüm: 75

Ø başlarına kadın idareci geçiren toplumlar ne olur?

2262- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den duyduğum bir hadisle Allah, Beni Cemel vakasına katılmaktan korudu. Kisra ölünce Rasûlullah (s.a.v.), yerine kim geçirildi diye sordu **"Kızını"** dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Başlarına bir kadını idareci olarak geçiren bir toplum asla kurtuluşu elde**

edemeyecektir.” Ebû Bekre şöyle devam etti: **“Âişe, Basra’ya gelince Rasûlullah (s.a.v.)’in bu sözünü hatırladım ve bu hadisle Allah beni bu hâdiselere karışmaktan korumuş oldu.”** (Nesâî, Kudad: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 76

Ø iyiler ve kötüler nasıl kimselerdir?

2263- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) oturmakta olan bazı kimselerin başında durdu ve şöyle buyurdu: Dikkatlice dinleyin sizin iyilerinizi ve kötülerinizden ayırıp size bildireyim mi? Herkes sustu Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü üç kere tekrarladı. Bir adam evet ey Allah’ın Rasûlü! bizim hayırlı ve şerli olanlarımızı bize bildir dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İyi olanınız iyiliği umulan ve kötülüğünden emin olunan kişidir. Kötü olanınız da iyiliği umulmayan ve kötülüğünden de emin olunmayan kişidir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 77

Ø idarecilerin iyileri ve kötüleri hangi kimselerdir?

2264- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İdarecilerinizin iyilerini ve kötülerini size bildireyim mi? İyileri o kimselerdir ki onlar sizi severler sizde onları seversiniz siz onlara dua eder onlarda size dua ederler. Devlet adamlarınızın kötüleri ise öyle kimselerdir ki siz onları sevmez onlara düşmanlık beslersiniz onlar da sizi sevmez size düşmandırlar. Siz onlara onlarda sizi sevmez size düşmandırlar. Siz onlara onlarda size lanet ederler.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Muhammed b. ebî Humeyd’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed ise hafızası yönünden zayıf sayılmıştır.

bölüm: 78

Ø namaz kıldığı sürece idareciyle çatışılmaz

2265- Ümmü Seleme (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Başınıza bazı idareciler gelecek onların bazı yaptıklarını hoş görecek bazısından da hoşlanmayacaksınız reddeden kişi kendisini kurtarır, hoşlanmayan kişi rahat ve huzura erer fakat razı olup onlara uyan kimseler zarar görürler. Denildi ki: Ey Allah’ın Rasûlü! onlara karşı savaşmalı değilmiyiz? Rasûlullah (s.a.v.); **“Namaz kıldıkları sürece hayır”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Sünnet: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihihtir.

2266- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İdarecileriniz iyi kimselerden, zenginleriniz cömert kişilerden olduğu ve işleriniz aranızda istişare ile yürütüldüğü durumda yeryüzünde yaşamanız toprak altına gitmenizden daha hayırlıdır. Ama idarecileriniz**

kötülerinizden zenginleriniz cimrilerinizden işleriniz de kadınlara teslim edildiği zaman yerin altı (kabir) size üstünden (yaşamaktan) daha hayırlıdır.” (Buhârî, Fiten: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Salih b. Mürrî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Salih’in rivâyetleri arasında kendisine uyulmayacak garib hadisleri vardır. Kendisi Salih bir insandır.

bölüm: 79

Ø bozukluk dönemlerinde ibadet ve kulluğun değeri

2267- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Siz öyle bir zamandasınız ki sizden kendisine emredilenin onda birini terk eden kimse helak olmuş olur. Sonra öyle bir zaman gelecek ki o zamanda kendisine emredilenin onda birini yapan kimse ise kurtulacaktır.”** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 21; Buhârî, Fiten: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Nuaym b. Hammad’ın, Sûfyân b. Uyeyne’den rivâyeti olarak bilmekteyiz.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Zerr ve Ebû Salih’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2268- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), minberin üzerinde doğruldu ve doğu tarafını işaret ederek, işte bu taraf fitnelerin karışıklıkların yeridir, güneşin doğduğu yer veya şeytanın güneşe tapanları saptırdığı yön demek istediler.”** (Buhârî, Fiten: 16; Müslim, Fiten: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2269- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Horasandan siyah sancaklar çıkacak hiçbir güç onların hakkından gelemeyecek sonunda o sancaklar İliya’ya (Kudus’e) dikilecektir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

35: rüya bölümleri

bölüm: 1

Ø Müminin rüyası peygamberliğin kırkaltı parçasından biridir

2270- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet zamanı yaklaşınca Müminlerin rüyası; hiç yalan çıkmayacaktır. Rüyası en doğru olanlar sözü en doğru olanlardır. Müslümanın rüyası peygamberliğin kırk altıda biridir. Rüya üç çeşittir; Salih rüya ki: Allah'tan kuluna bir müjdedir. Şeytanın üzüntü vermesi şeklindeki kâbuslu rüya ve insanın günlük yaşantısına zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüya, sizden biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse kalksın, sol tarafına tükürsün ve o rüyayı insanlara anlatmasın."** Rasûlullah (s.a.v.), şöyle devam etti: **"Rüyada ayaklara vurulan zinciri severim boyunlara geçirilen zincirden hoşlanmam."** Ayaklara vurulan zincir; dinde sebat anlamına gelir. (Müslim, Rüya: 1; Buhârî, Ta'bir: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2271- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müminin rüyası peygamberliğin kırkaltıda biridir."** (Müslim, Rüya: 1; Buhârî, Ta'bir: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Rezîn, Ukaylî, Ebû Saîd, Abdullah b. Amr, Avf b. Mâlik, İbn Ömer ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Ubâde hadisi sahihtir.

bölüm: 2

Ø Peygamberlik sona erdi ama müjdeleyici şeyler vardır

2272- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Risalet ve Nübüvvet sona ermiştir. Benden sonra ne Rasûl nede Nebî gelmeyecektir. Bu haber Müslümanlara zor gelince Rasûlullah (s.a.v.): Fakat sevindirici müjdeleyici şeyler vardır buyurdu. Ashab: Ey Allah'ın Rasûlü bu sevindirici şeyler nelerdir? Deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanın rüyasıdır ve rüya peygamberliğin bir parçasıdır."** (Buhârî, Ta'bir: 4)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Huzeyfe b. Esîd, İbn Abbâs, Ümmü Kürz ve Ebû Üseyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis; Muhtar b. Fülfül'ün rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 3

Ø dünya hayatında o müminlere müjdeler vardır

2273- Âta b. Yesâr (r.a.); Mısırlı bir adamın şöyle söylediğini rivâyet etmektedir: **"Ebû'd Derdâ'ya "Dünya hayatında onlara müjdeler vardır.** (Yunus: 64) ayetinin manasını sordum dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğum günden beri bunu bana senden başka sadece bir kişi sormuştu. Rasûlullah (s.a.v.)'e sormuştum o da şöyle demişti: Bu ayeti bana indirildiği günden beri senden başkası sormadı, **"O Müslümanın gördüğü veya müslümana görülen**

iyi görülen iyi rüyadır.” (Muvatta, Rüya: 1)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ubâde b. Sâmit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

2274- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Rüyaların en doğrusu seher vakitlerinde görülen rüyalardır.”** (Dârimî, Rüya: 8)

2275- Ubâde b. Sâmit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e dünya hayatında onlar için müjdeler vardır. (Yunus: 64) ayetini sordum. Buyurdu ki: **“O müjde; Müminin gördüğü veya ona görünen iyi rüyadır.”** (Buhârî, Ta’bir: 5; Dârimî, Rüya: 1)

ž Harb kendi rivâyetinde: Yahya b. ebî Kesîr bize anlattı demektedir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 4

Ø rüyasında Peygamber (s.a.v.)’i gören gerçekten O’nu görmüştür

2276- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Rüyasında beni gören gerçekten beni görmüştür, çünkü şeytan benim şeklime giremez.”** (Buhârî, Ta’bir: 10)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Katâde, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Câbir, Enes, Ebû Mâlik el Eşcaî’nin babasından, Ebû Bekre’den ve Ebû Cuhayfe’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø rüyasında hoşlanmadığı bir şey gören ne yapacak?

2277- Ebû Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Rüya Allah’tan, kâbûslu rüya ise şeytandandır. Sizden biri hoşuna gitmeyen bir rüya görürse sol tarafına üç sefer tükürsün ve o rüyanın şerrinden Allah’a sığınsın o zaman o kâbûs kendisine zarar vermez.”** (Buhârî, Ta’bir: 3; Dârimî: Rüya: 5)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Ebû Saîd, Câbir ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø rüya tabiri yorumlanması nasıl olur?

2278- Ebû Rezîn el Ukaylî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müminin rüyası peygamberliğin kırkta bir parçasıdır. Kimseye anlatmadığı sürece kuşun ayağına bağlı gibi olup anlatıldığı vakit düşer,** Ebû Rezîn diyor ki: Zannederim Rasûlullah: **“Rüyayı ya akıllı veya sevgili bir dosta anlat”** buyurdu. (Dârimî, Rüya: 11)

2279- Ebû Rezîn (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müslümanın rüyası Peygamberliğin kırkaltı da bir parçasıdır kimseye anlatılmadığı sürece kuşun bacağına bağlı gibi olup anlatıldığı vakit düşer.”** (Dârimî, Rüya: 2; İbn Mâce: Rüya: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Rezîn el Ukaylî'nin ismi; Lakît b. Âmir'dir. Hammad b. Seleme, Ya'la b. Atâ'dan rivâyet ederek: **"Vekî' b. Hudus'den"** demiştir. Şu'be, Ebû Avâne ve Hüşeym, Ya'la b. Atâ'dan ve Vekî'den rivâyet ederek **"Vekî' b. Udus'den"** dediler ki bu rivâyet daha doğrudur.

bölüm: 7

Ø rüyalar ve çeşitleri

2280- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rüya üç kısımdır; Biri hak ve gerçek rüyalardır, bir diğeri ise kişinin günlük yaşantısında kendisini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyalar, üçüncüsü ise şeytanın üzüntü vermek için gösterdiği kabûslardır. Kim hoşuna gitmeyen bir rüya görürse kalkıp namaz kılsın."** Rasûlullah (s.a.v.), rüyalar hakkında şöyle buyurdu: Ayağa vurulan zincir hoşuma gider boyuna vurulan zincirden hoşlanmam; çünkü ayağa vurulan zincir dinde sebatlı olunacağına işarettir. Rasûlullah (s.a.v.) konuşmasını şöyle sürdürdü: **"Kim beni rüyada görürse ben o gördüğü kimseyim çünkü şeytan benim şeklime giremez yine Rasûlullah (s.a.v.) rüya konusunda şöyle derdi: Rüyayı bilgili bir kimseye veya samimi ve nasihat edici birisine anlatın."** (Dârimî, Rüya: 5; İbn Mâce: Ta'biri rüya: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Ebû Bekre, Ümmü-l Alâ, İbn Ömer, Âişe, Ebû Musa, Câbir, Ebû Saîd, İbn Abbâs ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø rüyasına yalan karıştırana verilecek ceza nedir?

2281- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rüyasına yalan karıştıran veya görmediği halde görmüş gibi rüya anlatan kimseye kıyamet günü bir arpa tanesini bağlamakla mükellef tutulacaktır."** (Dârimî Rüya: 5)

2282- Kuteybe (r.a.), Ebû Avâne vasıtasıyla Abdul A'lâ'dan, Ebû Abdurrahman es Sülemî'den ve Ali'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Ebû Şüreyh ve Vasile'den hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu rivâyet önceki hadisten daha sağlamdır.

2283- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Yalandan rüya gördüğünü söyleyen kimse kıyamet günü iki arpa tanesini birbirine bağlamakla mükellef olacak fakat asla onları birbirine bağlayamayacaktır."** (Buhârî, Ta'bir: 45)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø rüyada süt ve gömlek görmek ne ile yorumlanır?

2284- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle demişti: Uyurken rüyamda bana süt getirildi ondan içtim fazlasını Ömer b. Hattâb'a verdim. Ashab: Bunun yorumunu nasıl yaptın?

Dediler, **“İlim”**dir buyurdular. (Dârimî, Rüya: 13; Buhârî, Ta’bir: 7)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Bekre, İbn Abbâs, Abdullah b. Selam, Huzeyme, Tufeyl b. Sahbere, Semura, Ebû Umâme ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi sahihtir.

2285- Sehl b. Huneyf (r.a.) vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazılarından rivâyet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: Rüyamda insanların bana arz edildiklerini gördüm. Üzerlerinde gömlekler vardı. Kiminin gömleği memelerine kadar kimisi de daha aşağılara kadar, Ömer’in gömleği ise çok uzun olup eteklerini yere değmemesi için çekiyordu. Ashab: Bunun yorumu nasıldır? Dediler. Buyurdu ki: **“Bu dindarlıktır.”** (Dârimî, Rüya: 13; Buhârî, Tabir: 17)

2286- Abd b. Humeyd (r.a.), Yakub b. İbrahim b. Sa’d vasıtasıyla babasından Salih b. Kaysan’dan, Zührî’den, Ebû Umâme, Sehl b. Huneyf’den, Ebû Saîd el Hudrî’den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize nakletmişlerdir ki bu daha sahihtir.

bölüm: 10

Ø bazı rüyaların peygamberimiz (s.a.v.) tarafından yorumlanması

2287- Ebû Bekre (r.a.)’den rivâyete göre: **“Bir gün Rasûlullah (s.a.v.), rüya göreniniz var mı? diye sordu. Bir adam ben gördüm dedi ve şöyle anlattı: Sanki bir terazi gökten indi. Sen ve Ebû Bekir, tartıldınız, sen Ebû Bekir’den ağır geldin sonra Ebû Bekir ile Ömer tartıldı. Ebû Bekir ağır geldi. Ömer ve Osman tartıldılar. Ömer ağır geldi sonra terazi kaldırıldı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’in yüzünde hoşnutsuzluk eseri gördük.”** (İbn Mâce: Rüya: 7; Müslim, Rüya: 3) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2288- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: “**Rasûlullah (s.a.v.)’e; Varaka’dan sorulmuştu da Hatice (r.anha) şöyle demişti: O seni tasdik etmişti fakat sen kendini ortaya koymadan önce vefat etmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Rüyamda bana Varaka gösterildi üzerinde beyaz bir elbise vardı. Eğer Cehennemliklerden olsaydı başka bir elbise olurdu.”** (Müsned: 23231) ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Osman b. Abdurrahman hadisçiler yanında pek sağlam biri sayılmaz.

2289- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den Peygamber (s.a.v.)’in, Ebû Bekir ve Ömer hakkındaki rüyası rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“İnsanları bir kuyunun başında toplanmış gördüm. Ebû Bekir bir veya iki kova su çekti kendisi zayıftı Allah onu bağışlasın, sonra Ömer kalktı ve su çekmeye başladı su kovası kocaman bir kaba dönüştü onun yaptığı işi yapabilecek hiçbir cesur kimse görmedim. Sonunda insanlar ve develeri suya kandılar da develerini ağıllarına kapadılar.”** (Buhârî, Ta’bir: 28; Müslim, Fedail: 2)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis İbn Ömer rivâyeti olarak sahih garibtir.

2290- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den Peygamber (s.a.v.)'in rüyası nakledilmiştir. Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: **"Saçları dağınık siyah bir kadın gördüm Medîne'den çıktı ve bir ovaya dikildi kaldı. Burası Cuhfe'dir. Ben bunu Medîne'nin vebası olarak yorumladım veba Cuhfe'ye nakledilecektir."** (Buhârî, Ta'bir: 41; Dârimî: Rüya: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

2291- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ahir zamanda müminin rüyası hiç yalan çıkmayacaktır. Onların rüyalarının en doğru olanı sözü en doğru olanın rüyasıdır. Rüya üç çeşittir; Güzel rüya Allah tarafından müjde ve sevinç vesilesidir. İkinci çeşit rüya insanın günlük yaşantısında zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyadır. Üçüncüsü ise şeytan tarafından üzüntü veren kâbûslu rüyadır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse onu kimseye anlatmasın kalkıp namaz kılsın.** Ebû Hüreyre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini aktardı: **"Ayağa bağlanan zincirlerden hoşlanırım fakat boyuna vurulan zincirlerden hoşlanmam çünkü ayağa vurulan zincir dinde sebatlı olunacağını ifade eder."** Ebû Hüreyre Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle devam ettiğini söyledi: **"Müminin rüyası peygamberliğin kırk altıda biridir."** (Müslim: Rüya: 1; İbn Mâce: Rüya: 3)

ž **Tirmizî:** Abdulvehhab es Sekafî bu hadisi Eyyûb'tan merfu olarak rivâyet etti Hammad b. Zeyd ise yine Eyyûb'tan mevkuf olarak rivâyet etmiştir.

2292- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet göre: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rüyada iki kolumda iki altın bilezik gördüm. Altın bilezik takınmam beni üzdü derken bana o iki bileziği üfle diye vahyedildi. Bende üfleyince uçup gittiler. Bu iki bileziği benim peygamberliğimden sonra ortaya çıkacak iki yalancı peygamberle yorumladım. Biri Yemame'den çıkan Müseylime diğeri de San'a'dan çıkan Ansî'dir."** (İbn Mâce, Rüya: 10; Müslim, Rüya: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih hasen garibtir.

2293- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Ebû Hüreyre şöyle bir hadis anlatırdı: "Adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek dedi ki: Bu gece Rüyamda bir bulut gördüm ondan bal ve yağ akıyordu. İnsanlarda elleriyle o bal ve yağdan alıyorlardı; Kimi çok çok alıyor kimi de az alıyordu. Gökten yere uzatılmış bir ip gördüm."**

Ey Allah'ın Rasûlü! baktım ki siz o ipe tutundunuz ve yükseldiniz, sonra başka bir kimse daha o ipi tuttu ve o da yükseldi ondan sonra bir kimse daha o ipi tuttu o da yükseldi sonra bir adam daha o ipi tuttu fakat ip koptu, ip bağlandı o da yükseldi. Bunun üzerine Ebû Bekir dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! anam babam sana feda olsun… Müsaade ediniz de bu rüyayı ben yorumlayayım. Rasûlullah (s.a.v.); Yorumla bakalım dedi ve Ebû Bekir şöyle yorumladı:

Gölgelik yapan bulut İslam’dır, akan yağ ve bal Kur’ân’ın yumuşaklığı ve tadıdır. Çok veya az alanlar ise Kur’ân’dan nasibini az veya çok almış kimselerdir. Gökten yere doğru uzatılan ip ise üzerinde bulunduğun hak olan İslam’dır. Siz onu tutmuşsunuz Allah’ta sizi yükseltecektir. Sizden sonra o hakkı başka bir kimse tutacak ve onunla yükselecektir. Onun peşinden başka biri tutacak; O’da onunla yükselecektir. Sonra başka biri tutacak onun yüzünden ip kopacak sonra bağlanacak ve oda onunla yükselecektir.

Ey Allah’ın Rasûlü! bu yorumlamada doğru mu? Yoksa yanlış mı? yaptım. Rasûlullah (s.a.v.): **“Bir kısmını doğru bir kısmını yanlış yorumladın”** buyurdular. Bunun üzerine Ebû Bekir: Ey Allah’ın Rasûlü! Anam babam sana feda olsun yemin ederim ki yanıldığım tarafı bana söyleyeceksiniz. Rasûlullah (s.a.v.): **“Yemin etme”** buyurdular. (Müslim, Rüya: 3; İbn Mâce: Rüya: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2294- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldırdıktan sonra yüzünü cemaate çevirir ve bu gece rüya göreniniz var mı?”** diye sorardı. (Buhârî, Ta’bir: 48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis, Avf’tan, Cerir b. Hâzim’den, Ebû Reca’dan, Semure’den daha uzun bir şekilde rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Aynı şekilde Muhammed b. Beşşâr bu hadisi Vehb b. Cerîr’den kısa olarak rivâyet etmiştir.

36: şâhidlik bölümleri

bölüm: 1

Ø şâhidlerin en hayırlısı kimdir?

2295- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dikkat edin! Size şâhidlerin en hayırlısını haber vereyim mi? Çağrılmaksızın şâhidliği kendiliğinden yapandır."** (Müslim Akdıyye: 9)

2296- Ahmed b. Hasen, Abdullah b. Mesleme vasıtasıyla Mâlik'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

ž İbn Amra diyor ki: Bu hadis hasendir. Pek çok hadisçi bu kimseye; Abdurrahman b. ebî Amre diyorlar. Bu hadisin rivâyetinde Mâlik üzerinde ihtilaf edilmiştir. Bazıları Ebû Amre'den bazıları da İbn ebî Amre'den rivâyet ediyorlar. Bu şahıs Abdurrahman b. Ebû Amre el Ensarî'dir, doğru olanda budur. Çünkü bu hadis Mâlik'in rivâyetinden başka Abdurrahman b. ebî Amre ve Zeyd b. Hâlid'den de rivâyet edilmiştir. Ebû Amre'den Zeyd b. Hâlid'den başka bir hadis de rivâyet edilmiştir ki buda sahihtir. Ebû Amre, Zeyd b. Hâlid el Cuhenî'nin azâd edilmiş kölesidir. Kendisinden **"Gulûl"** hadisi de rivâyet edilmiştir. Çoğu kimseler bu zat için: **"Abdurrahman b. ebî Amre"** demektedirler.

2297- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre; **"Zeyd Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: Şahitlerin en hayırlısı kendisinden şâhidlik istenmeden şâhidlik yapandır."** (Müslim Akdıyye: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 2

Ø şâhidliği kabul edilmeyen kimseler

2298- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hainlik eden erkek ve kadının, bir müslümana zina iftirasında bulunup ceza gören erkek ve kadının, Müslüman kardeşine kin besleyenin, yalancı şâhidliği denenmiş olanın, bir ailenin hizmetçisinin o aile hakkındaki şâhidliği ve azâdlı oluşu veya akraba oluşu şüpheli olan kimselerin şâhidliği caiz değildir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Fezârî hadiste geçen **"Kanî"** kelimesinin tabi olan manasında olduğunu söylemiştir.

Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Yezîd b. Ziyad ed Dımışkî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Yezîd'in hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. Bu hadisin Zührî'nin rivâyetinden olduğu sadece Yezîd'in rivâyetiyle bilinmektedir.

Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: bu hadisin manasını pek bilemiyoruz, bana göre sened yönünden bu hadis sahih değildir. Bu konuda ilim adamları akrabanın akrabaya şâhidliği caizdir derler. İlim adamları babanın çocuğuna, çocuğun babasına şâhidliği konusunda ihtilaf etmişlerdir. İlim adamlarının çoğunluğu babanın çocuğuna çocuğunda babasına şâhidliğini caiz görmezler. Bazı ilim adamları ise Adil olduğu durumda babanın çocuğuna şâhidliği caizdir derler. Aynı şekilde çocuğunda babasına şâhidliği geçerlidir. Kardeşin kardeşe şâhidliğinde ihtilaf yoktur. Her akrabanın akrabasına şâhidliği de geçerlidir. Şâfii diyor ki: Aralarında düşmanlık bulunan iki kişiden birinin diğerine şâhidliği adil de olsa caiz değildir.

Şâfii: Abdurrahman b. A'rec'in Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet ettiği **"Kin tutan ve düşmanlık yapanın şâhidliği caiz değildir."** Hadisini de delil olarak kabul etmiştir. Yani bu hadiste şöyle denmek istiyor. Birbirine düşmanlık ve kin besleyenlerin şâhidlikleri caiz değildir.

bölüm: 3

Ø yalan şâhidlik büyük günahlardandır

2299- Eymen b. Hureym'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir hutbe esnasında şöyle buyurdu: **"Ey İnsanlar yalan söylemek ve yalancı şâhidliği Allah'a ortak koşmaya denk tutulmuştur"** diyerek Hac sûresi 30. ayetini okudu "… Artık putlara tapma pisliğinden çekinin ve yalan sözden sakının." (Müsned: 16943)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Sûfyân b. Ziyâd'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçiler bu hadisin Sûfyân b. Ziyâd'tan rivâyetinde ihtilaf etmekte olup Eymen b. Hureym'in Rasûlullah (s.a.v.)'den hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

2300- Hureym b. Fatik el Esedî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldıktan sonra kalkıp üç sefer: **"Yalan söylemek veya yalan şâhidliği Allah'a ortak koşmaya denk tutulmuştur"** diyerek, Hac sûresi 30. ayetini okumuştur: "… Yalan söylemek ve yalan şâhidliğinden sakının." (İbn Mâce: Ahkam: 32; Ebû Dâvûd: Akdıyye: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bana göre daha sağlamdır. Hureym b. Fatik'in, Rasûlullah (s.a.v.) ile görüşüp konuşması vardır ve Rasûlullah (s.a.v.)'den pek çok hadis rivâyet etmiştir ve tanınmış biridir.

2301- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dikkat edin! Büyük günahların en büyüğünü size bildireyim mi? Ashab Evet Ey Allah'ın Rasûlü, dediler. Buyurdu ki: Allah'a ortak koşmak, anne babaya isyan etmek, yalan yere şâhidlik etmek veya yalan söylemek."** Ebû Bekre diyor ki: "Rasûlullah (s.a.v.), bu son sözü o kadar tekrarladı ki keşke sussaydı dedik." (İbn Mâce: Ahkam: 32; İbn Mâce: Akdıyye: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 4

Ø asırların ve zamanların en hayırlısı hangisidir?

2302- Imrân b. Husayn (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"İnsanların en hayırlısı benim asrımda yaşayanlardır sonra onların peşinden gelenler, sonra onların da peşinden gelenlerdir üç defa bunu söyledikten sonra onların arkasından bir toplum gelecektir ki çok yiyip içmeyi sevecekler ve şişmanlık onlar arasında yaygınlaşacak kendilerinden istenmeden şâhidlik yapacaklar."** (Buhârî, Şehadat: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A'meş'in, Ali b. Müdrîk'den rivâyeti olarak garibtir. A'meş'in adamları bu hadisi A'meş'den, Hilâl b. Yesaf'tan ve Imrân b. Husayn'dan rivâyet etmişlerdir.

Ebû Ammâr Hüseyin b. Hureys, Vekî' vasıtasıyla A'meş'den Hilâl b. Yesaf'tan ve Imrân b. Husayn'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır. Bu rivâyet Muhammed b. Fudayl'in rivâyetinden daha sağlamdır.

Tirmizî: Bazı ilim adamlarına göre: **"İstenmeden şâhidlik yapacaklar"** sözünün manası yalancı şâhidlik anlamındadır. Yani kişi şâhid tutulmadığı halde yalan yere şâhidlik yapacak demektir.

2303- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların en hayırlısı benim asrımda yaşayanlardır sonra onların peşinden gelenler sonra onların da peşinden gelenlerdir. Sonra**

yalan o derece yaygınlaşacaktır ki: Kişi şâhid tutulmadığı halde şâhidlik yapacak kendisine yemin teklif edilmediği halde yemin edecektir." Bu hadisle Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Şâhidlerin en hayırlısı istenmeden şâhidlik yapandır."** Hadisi arasında çelişki yoktur. Bir kimse bir konuda şâhid tutulursa şâhidliği yapmalı ve şâhidlikten kaçmamalıdır. Bazı ilim adamları bu hadisi böyle yorumlarlar. (Buhârî, Şehadat: 10)

37: zühd bölümleri

bölüm: 1

Ø insanların aldandıkları iki nimet hangileridir?

2304- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İki nimetle pekçok insan aldanmıştır. Sağlık ve boş zaman."** (Buhârî, Rıkak: 1)

ž Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Abdullah b. Saîd b. ebî Hind ve babasından İbn Abbâs'tan bu hadisin benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu konuda Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Abdulah b. Saîd b. Ebû Hind'den merfu olarak rivâyet etmişler olup bazı râvîler de yine Abdullah b. Saîd b. Ebû Hind'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 2

Ø en zengin ve en fazla kulluk eden kimdir?

2305- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim şu birkaç kelimeyi benden alarak onlarla amel eder? Veya onları amel ederek bir kimseye öğretir? Ebû Hüreyre diyor ki: "Ben Ey Allah'ın Rasûlü!"** dedim. Bunun üzerine elimi tuttu ve beş konu sayarak şöyle buyurdu: **"Haram şeylerin her çeşidinden sakın ki insanların ençok ibadet edeni olasın, Allah'ın sana ayırdığına razı ol ki insanların en zengini olasın, komşuna iyilik et ki gerçek mü'min olasın. Kendin için sevdiğini insanlar içinde sev ki gerçek mü'min olasın. Gülmeyi çoğaltma çünkü gülmenin çokluğu kalbi öldürür."** (Müsned: 7748)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Cafer b. Süleyman'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hasan Ebû Hüreyre'den bir şey işitmemiştir. Aynı şekilde Eyyûb, Yunus b. Ubeyd ve Ali b. Zeyd; Hasan, Ebû Hüreyre'den hadis işitmemiştir, demektedirler. Ebû Ubeyde en Nâci, Hasan'dan bu hadisi kendi sözü olarak rivâyet etmiş olup senedinde **"Ebû Hüreyre"** yi zikretmemişler.

bölüm: 3

Ø hayırlı amellere acele etmek

2306- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yedi şey gelmezden önce hayırlı amelleri işlemeye devam edin, neyi bekliyorsunuz? Her şeyi unutturacak yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi?, Bedeni tüm güçleri bozan hastalığı mı? Bunaklık meydana getiren ihtiyarlığı mı?, Ansızın geliveren ölümü mü? Yoksa gelmesi beklenen Deccâl fitnesini mi? Yoksa kıyamet saatini mi bekliyorsunuz? Ki onun gelmesi daha dehşetli ve daha acıdır."** (Müsned: 7952)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisin A'rec'in, Ebû Hüreyre'den rivâyeti olduğunu sadece Muhrîz b. Harun'un rivâyetiyle bilmakteyiz. Bişr b. Ömer ve başkaları bu hadisi bu şekilde Muhriz b. Harun'dan rivâyet etmişlerdir.

Ma'mer bu hadisi Saîd el Makburî'den işiten bir kimseden ve Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde aktarmış olup **"Bekliyor musunuz?"** diye başlamaktadır.

bölüm: 4

Ø ölümü sık sık hatırlamak gerekir

2307- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüm lezzetleri kesip koparanı çok hatırlayın yani ölümü."** (İbn Mâce, Zühd: 31)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 5

Ø kabir ahiret duraklarının ilki midir?

2308- Osman'ın azâdlı kölesi Hanî (r.a.)'den rivâyete göre: Osman, bir kabrin başında durduğu zaman sakalını ıslatıncaya kadar ağlardı kendisine şöyle denildi: **"Cennet ve Cehennem hatırlatılınca ağlamıyorsun bu kabirden mi ağlıyorsun?"** şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kabir ahiretin konaklamalarının ilkidir. Kişi ondan kurtulursa gerisi ondan kolaydır. Eğer kurtulmazsa ondan sonrası daha ağırdır."** Osman şöyle devam etti: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her ne korkunç bir manzara gördümse, kabir; hepsinden daha korkunçtur."** (İbn Mâce, Zühd: 32)

ž Bu hadis hasen garib olup Hişâm b. Yusuf'un rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 6

Ø allah'a kavuşmayı isteyene allah ta kavuşmak ister

2309- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Allah'a kavuşmak isterse Allah da o kimseyle kavuşmak ister. Kimde Allah'a kavuşmak istemezse, Allah da o kimseye kavuşmaktan hoşlanmaz."** (İbn Mâce, Zühd: 32)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, Enes, Ebû Musa'dan da hadis edilmiştir.

Tirmizî: Bu Ubâde hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø Peygamber (s.a.v.) bile kızını ve toplumunu Cehennem'den kurtaramaz

2310- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Yakın akrabalarını uyar"** ayeti nazil olunca; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Abdulmuttalib'in kızı Safiyye, Ey Muhammed'in kızı Fatıma, Ey Abdulmuttalib oğulları Allah'ın vereceği cezalara karşı sizi koruyabilecek hiçbir gücüm yok, malımdan isterseniz onu verebilirim sadece…"** (Müslim, İman: 34; Nesâî, Vesâyâ: 88)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Musa, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Âişe hadisi hasen garibtir. Bazıları Hişâm b. Urve'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Yine bazıları Hişâm'dan ve babasından mürsel olarak rivâyet edip **"Âişe'yi"** zikretmemişlerdir.

bölüm: 8

Ø allah'a karşı sorumluluk bilinciyle kişi ağlayabilir mi?

2311- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a karşı duyduğu sorumluluk bilincinden dolayı ağlayan kişi sağılan süt memeye dönmedikçe Cehenneme girmeyecektir. Allah'ın dinini yeryüzüne hâkim kılmak için çalışıp çabalayan kişiye bulaşan toz ile Cehennem dumanı bir araya gelmeyecektir."** (Nesâî, Cihâd: 9; İbn Mâce: Cihad: 64)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Reyhane ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. Abdurrahman, Talha ailesinin azâdlı kölesi olup Medînelidir, güvenilir bir kimsedir, kendisinden Şu'be ve Sûfyân es Sevrî hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 9

Ø az gülüp çok ağlamak mı gerekir?

2312- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben sizin görmediklerinizi görüyor işitmediklerinizi işitiyorum. Gökyüzü çatırdadı ve çatırdamakta da haklı idi çünkü gökyüzünde dört parmaklık bir yer kalmamıştı ki secde eder vaziyette melekler orayı doldurmamış olsun vallahi benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız az güler ve çok ağlardınız, Yataklar üzerinde kadınlardan zevk almaz sokaklara dökülür ve Allah'a yalvarır yakarırdınız. Bu yüzden ben bile kesilip yok edilen bir ağaç olmayı istedim."** (İbn Mâce, Zühd: 19; Buhârî, Rikak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, İbn Abbâs ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Başka bir yolla yapılan rivâyette Ebû Zerr'in şöyle dediği rivâyet olunur: **"Ben de kesilip yok edilen bir ağaç olmayı arzu ettim."**

2313- Ebû Hüreyre'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benim bildiklerimi bilmiş olsanız şüphesiz ki az güler çok ağlardınız."** (İbn Mâce, Zühd: 19; Buhârî, Rikak: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 10

Ø söylediği sözlerle Cehennemin derinliklerine gidenler kimlerdir?

2314- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse bir söz söyler ve söylediği sözde bir sakınca görmez fakat o sözü yüzünden Cehennem'de yetmiş yıl dibe doğru düşer gider."** (Müslim, Zühd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2315- Behz b. Hakîm'in babasından ve dedesinden rivâyetine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"İnsanları güldürmek için laf edip yalan söyleyen kişiye yazıklar olsun yazıklar olsun yazıklar olsun ."** (Ebû Dâvûd: Edeb: 38; Dârimî, İstisan: 6)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 11

Ø kişinin lüzümsuz boş şeyleri terketmesi iyi müslüman oluşundandır

2316- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in**

ashabından bir kişi vefat etti bu arada bir adam o kimse için Cennetle sevin bakalım” dedi**.** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Biliyor musun? Belki de bu kimse kendisini ilgilendirmeyen bir konuda lüzumsuz sözler sarfetmiş veya kendisine faydası olacak konularda harcamamış ve cimrilik etmiştir.”** (İbn Mâce, Fiten: 21) ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

2317- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kimsenin lüzumsuz ve boş şeyleri terk etmesi iyi bir Müslüman oluşundandır.”** (İbn Mâce, Fiten: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi Ebû Seleme’nin Ebû Hüreyre’den bu şekilde rivâyetiyle bilmekteyiz.

2318- Ali b. Hüseyin’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kişinin lüzumsuz ve boş şeyleri terk etmesi Müslümanlığının iyiliklerindendir.”** (İbn Mâce, Fiten: 21; Muvatta, Cami: 2)

ž **Tirmizî:** Zührî’nin arkadaşlarından pek çok kimse bu hadisi Zührî’den, Ali b. Hüseyin’den, Mâlik’in hadisine benzer şekilde fakat mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. Bu rivâyet benim yanımda Ebû Seleme’nin, Ebû Hüreyre’den ve Ali b. Hüseyin’den yaptığı rivâyetten daha sağlamdır. Çünkü Ali b. Hüseyin Ali b. ebî Tâlib’e yetişememiştir.

bölüm: 12

Ø az konuşmak çok konuşmaktan çok daha iyidir

2319- Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından Harîs el Müzenî’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Sizden biriniz Allah’ın rızasını kazanacak bir söz söyler de bu sözün Allah’ın rızasını kazanma yolunda neler kazandıracağını bilemez fakat Allah bu sözü yüzünden kendisine kavuşuncaya kadar rızasını ona gerekli kılıverir. Yine sizden biriniz bir söz söylerde bu sözüyle Allah’ın gazabını elde etmiş olur ve bu söylediği sözle Allah’ın gazabından ne kazanacğını bilemez. Fakat Allah bu sözü yüzünden kendisine kavuşacağı güne kadar ona gazabını gerekli kılabilir.”** (İbn Mâce, Fiten: 17; Muvatta, Cami: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Habibe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok râvî bu hadisi Muhammed b. Amr’dan buradaki gibi rivâyet ederek: **“Muhammed b. Amr’dan, babasından, dedesinden, Bilâl b. Harîs’den”** dediler. Bu hadis Mâlik’den de rivâyet edilmiş olup senedinde **“Muhammed b. Amr’dan, babasından, Bilâl b. Harîs’den”** denilmiş **“dedesinden”** denilmemiştir.

bölüm: 13

Ø dünya allah katında ne kadar değersizdir

2320- Sehl b. Sa’d (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah katında dünya bir sivrisineğin kanadına denk olsaydı** (yani tüm dünya ve içindekilerin değeri bu kadar olsaydı) **Kafire dünyada bir yudum su içirmezdi.”** (İbn Mâce, Zühd: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle sahih garibtir.

2321- Müstevrid b. Şeddâd'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir ölü oğlağın başında duran toplulukla beraberdim Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Şu ölü oğlağın sahipleri tarafından atıldığı zaman değerini yitirdiğinden dolayı atıldığı görüşünde misiniz?** Ashab: **"Evet ey Allah'ın Rasûlü! onu değersiz oluşundan dolayı atmışlardır."** Bunun üzerine buyurdular ki: **"Dünya Allah katında şu ölü oğlağın değersiz oluşundan daha değersizdir."** (İbn Mâce, Zühd: 3)

ž Bu konuda Câbir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Müstevrîd hadisi hasendir.

bölüm: 14

Ø dünyada lanetlenmeyen şeyler ve kimseler hangileridir?

2322- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Dikkat ediniz! Dünya ve içindekiler tümüyle melundur. Yani Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmışlardır. Ancak Allah'ı anmak ve Allah'ın rızasını kazanmaya götüren şeylerle; Âlim olup, ilim öğrenip ve ilim öğreten başka… her şey ve herkes."** (İbn Mâce, Zühd: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 15

Ø ahiret nimetleriyle dünya nimetinin mukayesesi

2323- Fihr oğullarından Müstevrîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ahiret nimeti karşısında dünya nimeti; sizden birinizin parmağını denize batırması gibidir. O parmak denizden ne kadar su ile döner ona bir baksın."** (İbn Mâce, Zühd: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İsmail b. ebû Hâlid, Ebû Abdullah diye künyelenir. Kaysın babasından Ebû Hazîm'dir. İsmi, Abd b. Avf olup sahabedendir.

bölüm: 16

Ø dünya kim için Cennet kim için bir hapishanedir?

2324- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dünya; mü'min için bir hapishane, kafir için ise bir Cennettir."** (İbn Mâce, Zühd: 3; Müslim, Zühd: 1)

ž Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø dünyadaki dört sınıf insan ve durumları

2325- Ebû Kebşe el Enmârî (r.a.)'den rivâyete göre, bizzat kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"Üç özellik var ki onlar üzerine yemin ederim, size bir söz söyleyeceğim onu hafızanızda iyi tutun dedi ve şöyle buyurdu: "Sadaka vermekten bir kulun malı eksilmez. Uğradığı haksızlıklara sabreden kulun Allah şerefini artırır. Dilencilik**

kapısını açan bir kula Allah yoksulluk kapısını açar -veya benzeri bir ifade kullandı- Size bir söz söyleyeceğim onu hafızanızda tutun sonra şöyle buyurdu: Dünyada dört sınıf insan vardır; Allah'ın kendisine mal rızık ve ilim verdiği bir kul ki kul bu nimet içersinde yolunu Rabbi vasıtasıyla bulur, Müslümanlarla ve akrabalarıyla irtibatını kesmez o verilen nimette Allah'ın hakkı ne ise onu da bilir ve gereğini yerine getirir. Bu kul Allah katında en üstün derecededir. Yine bir kul ki Allah ona ilim vermiş mal vermemiştir. Bu kulun niyeti doğrudur ve şöyle der: Eğer malım olsaydı falanın yaptığı gibi yapardım der işte o niyetine göre karşılık görür. Önceki kimse ile sevapta eşittirler. Yine bir kul ki Allah kendisine rızık vermiş fakat ilim vermemiştir. İlim ve bilgisizlik yüzünden malını dengesiz biçimde harcar, rabbine karşı sorumluluk bilinci duymaz akrabası ve Müslümanlarla alakasını keser ve o malda Allah'ın hakkını da yerine getirmez. Bu kimse en kötü durumdadır. Yine bir kul daha vardır ki: Allah kendisine ne mal ne de ilim vermiştir. Bu kimse de şöyle der; Eğer malım olsaydı ben de falan kimse gibi o malı kötü yollarda harcardım. O da niyetine göre karşılık görür her ikisinin de günahı eşittir." (İbn Mâce, Zühd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 18

Ø geçim sıkıntısı çeken halini kime bildirmeli?

2326- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kime bir geçim darlığı gelirde o kimse bu geçim darlığını insanlara arz edip kapatmaya çalışırsa o kimsenin ihtiyacı kapatılmaz. Kime de bir geçim darlığı gelirde bu sıkıntısını Allah'a arz ederse Allah er veya geç ona yardım eder."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 19

Ø bu dünyada mal olarak ne yeterlidir?

2327- Ebû Vâil (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Muaviye hasta olan Ebû Haşim b. Utbe'nin yanına ziyarete gelmişti ve şöyle demişti: Ey dayım! seni ağlatan nedir? Seni rahatsız eden bir sancı mı? Yoksa dünya hırsı mı?** Ebû Haşim şu cevabı verdi: **"Hiçbiri değil fakat Rasûlullah (s.a.v.), bana bir şeyler buyurmuştu ki onu tutamadım; şöyle buyurmuştu: Mal varlığı olarak sana yetecek bir şey bir hizmetçi ve Allah yolunda kullanacağın bir binit, fakat ben bugün kendimi pek çok mal biriktirmiş olarak görüyorum."** (Nesâî, Ziyne: 120; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Zaîde ve Ubeyde b. Humeyd bu hadisi Mansur'dan, Ebû Vâil'den, Semura b. Sehm'den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **"Muaviye Ebû Haşim'in yanına girdi…"** diyor ve bu hadisin bir benzerini rivâyet ediyor.

Bu konuda Büreyre el Eslemî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 20

Ø çiftlik ve gelir getirecek şeyler edinmeli miyiz?

2328- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Çiftlik ve benzeri gibi gelir getirecek şeyler edinmeyin böylece dünyaya meyledersiniz."** (Müsned: 3398) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 21

Ø en hayırlı insan kimdir?

2329- Abdullah b. Büsr (r.a.)'den rivâyete göre: Bir bedevî, Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. İnsanların en hayırlısı kimdir? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Ömrü uzun olup ameli güzel olandır."** (Müsned: 17030)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 22

Ø hayırlı ve şerli insanlar hangileridir?

2330- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. İnsanların en hayırlısı kimdir? **"Buyurdular ki: Ömrü uzun olup ameli güzel olandır. Yine sordu: İnsanların en kötüsü hangisidir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ömrü uzun ve ameli kötü olan kimsedir."** (Dârimî, Rikak: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø bu ümmetin yaş ortalaması kaçtır?

2331- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimin ortalama ömrü altmış ila yetmiş arasındadır."** (İbn Mâce, Zühd: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Salih'in, Ebû Hüreyre'den rivâyeti olarak hasen garibtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 24

Ø son zamanlarda günler çabucak mı geçecektir?

2332- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zaman bereketsizleşip seneler aylar kadar aylar haftalar kadar haftalar günler kadar günler saatler kadar saat de ateşte kuru otun yanması kadar kısalmadıkça kıyamet kopmayacaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garib olup, Sa'd b. Saîd, Yahya b. Saîd'in kardeşidir.

bölüm: 25

Ø dünyada nasıl olmak gerekir?

2333- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), omzumdan tutarak şöyle buyurdu: **"Dünyada bir garib gibi yabancı gibi hatta bir yolcu gibi ol! Kendini kabir halkından biri gibi kabul et."** İbn Ömer şöyle derdi: **"Sabaha çıktığında akşama çıkacağından söz etme, hastalığından**

önce sağlığından ölümünden önce hayatından istifade ederek hazırlık yap. Ey Abdullah yarın isminin mutlu mu? Bedbaht mı? olacağını bilemezsin.” (Buhârî, Rıkak: 37; İbn Mâce, Zühd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A’meş tarafından Mücâhid’den ve İbn Ömer’den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

Ahmed b. Abde ed Dabbî el Basrî, Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Leys’den, Mûcâhid’den, İbn Ömer’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2334- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), eliyle bir insanı veya kendisini göstererek, bu Ademoğludur dedi ve o kimsenin yakınına işaret ederek bu da onun ecelidir. Dedi. Sonra elini ensesine götürerek mesafenin yakınlığını kasdederek elini uzattı ve insanoğlunun arzu ve istekleri ileridedir, ileridedir, ileridedir”** buyurdular. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2335- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: kendimize ait kamıştan bir evi tamir ederken Rasûlullah (s.a.v.) bize uğradı ve; **“Bu nedir? Ne yapıyorsunuz”** buyurdu. Biz de: Çökmeye yüz tuttu da tamir ediyoruz dedik, **“Ölümün bundan daha çabuk geleceğini sanıyorum”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Edeb: 57; İbn Mâce, Zühd: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû’s Sefer’in ismi Saîd b. Muhammed’tir. Ayrıca kendisine İbn Ahmed es Sevrî de denilir.

bölüm: 26

Ø bu ümmetin imtihanı mal mülk ile mi olacaktır?

2336- Ka’b b. Iyaz (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle derken işitmiştir: **“Her ümmetin bir fitnesi vardır, benim ümmetimin fitnesi ise maldır.”** (İbn Mâce, Fiten: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garib olup, bu hadisi sadece Muaviye b. Salih’in rivâyeti olarak bilmekteyiz.

bölüm: 27

Ø insanoğlunun iki vadi dolusu altını olsa ne yapar?

2337- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ademoğlunun iki vadi dolu altını olsa üçüncü vadinin de kendisinin olmasını ister. Ne var ki insan oğlunun ağzını ancak toprak doldurur. Yine de Allah tevbe edenin tevbesini kabul eder.”** (Müslim, Zekat: 39; Dârimî, Rıkak: 62)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Übey b. Ka’b, Ebû Saîd, Âişe, İbn Zübeyr, Ebû Vakîd, Câbir, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 28

Ø yaşlanan kimsenin gönlü hangi şeylere gençtir?

2338- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İhtiyarın kalbi uzun ömür ve fazla mal elde etmeye karşı**

gençtir.” (Müslim, Zekat: 38; İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2339- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ademoğlu ihtiyarladıkça iki yönü gençleşir; uzun ömürlü olmak ve çok mal elde etmek.”** (Müslim, Zekat: 38; İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 29

Ø dünya sevgisinin terki ne demektir?

2340- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Dünyadan yüz çevirmek ve dünya sevgisini terk etmek demek kişinin helal olan şeyleri kendisine haram kılması veya malı bırakıp atmak demek değildir. Fakat gerçek zahitlik ve dünya sevgisini terk etmek demek; elinde bulunan şeylere Allah katında bulunan imkan ve nimetlerden fazla ümid besler olmamandır. Veya başına gelen bir bela ve sıkıntıdan dolayı elde edeceğin sevap, senin yanında o bela ve sıkıntıdan dolayı kaybettiğin maldan üstün ve hayırlı olmalıdır. İşte gerçek zahidlik ve dünya sevgisi bu olmalıdır.”** (İbn Mâce, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz Ebû İdris el Havlanî’nin ismi Aizullah b. Abdullah’tır. Amr b. Vakîd ise münker hadisler aktaran birisidir.

bölüm: 30

Ø ademoğluna yeterli olan eşyalar hangileridir?

2341- Osman b. Afvân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Adem oğlunun şunlardan başka şeylerde hakkı yoktur: Oturacağı bir ev, vücudunu örtecek bir elbise, ekmek ve su.”** (Dârimî, Rıkak: 10)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin sözleri Hureys b. Sâib’in rivâyetidir. Ebû Dâvûd, Süleyman b. Selm el Belhî’den işittim şöyle diyordu: Nadr b. Şümeyl şöyle derdi: Hadiste geçen **“Cif-ül hubzi”**nin manası yanında katık olmayan ekmek demektir.

bölüm: 31

Ø gerçekten kişinin malı hangisidir?

2342- Mutrıf (r.a.)’ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in sohbetine vardığında; Rasûlullah (s.a.v.), Tekasür sûresini yorumlar durumda şöyle diyordu: **“Mal biriktirip çoğaltma işi sizi oyalıyor, ademoğlu malım malım der oysa senin malından senin olan, sadaka vererek ahirete gönderdiğin, yiyip tükettiğin ve giyip eskittiğin şeydir.”** (Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 32

Ø veren el alan elden daima üstündür

2343- Ebû Umâme (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: **“Ey Ademoğlu sen ihtiyaçtan fazlasını infak edip dağıtırsan senin için bu hayırlıdır. Eğer biriktirir ve elinde tutarsan senin için bu**

zararlıdır. Geçinecek kadarını biriktirmenden dolayı kınanmazsın sen harcamaya önce geçimini üzerine aldığın kimselerden başla veren el alan elden daima üstündür…” (Müslim, Zekat: 32)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şeddâd b. Abdullah; Ebû Ammâr diye künyelenir.

bölüm: 33

Ø tevekkül nasıl olmalıdır?

2344- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **“Siz, Allah’a gerçek biçimde tevekkül edip güvenip dayansaydınız kuşların rızıklandıkları gibi siz de rızıklandırılırdınız. Çünkü o kuşlar sabahleyin aç olarak çıkarlar akşam kursakları dolu olarak dönerler.”** (İbn Mâce, Zühd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Temîm el Ceyşanî’nin ismi Abdullah b. Mâlik’tir.

2345- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), zamanında iki kardeş vardı. Bunlardan biri Peygamber (s.a.v.)’in yanına gelir bir şeyler öğrenmeye çalışır diğeri de sanatkar olup geçimlerini temin etmek için çalışırdı. Çalışan kardeş Peygamber (s.a.v.)’e diğer kardeşini, çalışmayıp bedavadan yediğini şikayet etti de bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Belki de sen o kardeşinin yüzünden rızıklandırılıyorsun.”** (İbn Mâce, Zühd: 14)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 34

Ø tüm dünya nimetleri kimde toplanmıştır?

2346- Rasûlullah (s.a.v.)’in sahabîlerinden olan Ubeydullah b. Mıhsan el Hatmî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden her kim rûhen ve bedenen sağlıklı olup günlük yiyeceği de yanında olursa tüm dünya nimetleri ona toplanmış gibidir.”** (İbn Mâce, Zühd; 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Mervan b. Muaviye’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Hadiste geçen **“Hîzet”** kelimesi toplanmış anlamındadır.

Aynı şekilde Muhammed b. İsmail, Humeydî vasıtasıyla Mervan b. Muaviye’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bu konuda Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 35

Ø allah’ın en çok sevdiği dostları hangileridir?

2347- Ebû Umâme (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“En beğendiğim dostum malı ve insanlara yükü az olan namazında devamlı ve duyarlı olup Rabbine olan kulluğunu en güzel biçimde yapan gizli açık her durumda Allah’a itaat eden durumu bilinmediği için halk arasında şöhrete ulaşmayıp parmakla gösterilmeyen yaşayacak kadar rızkı olup rızkına ve her şeyine sabreden mümindir.”** Sonra elini birbirine vurup

dinleyicilerin dikkatini çekti ve şöyle devam etti: **"Ölümü çabuk, ağlayanı ve mirası az olandır."**

Aynı sened ile Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: Rabbim, Mekke vadisini benim için altına çevirme teklifinde bulundu da; Ben hayır ya Rabbi dedim, bir gün doyup birgün aç kalayım (üç gün veya buna benzer bir tabir kullandı) Aç kaldığımda sana yalvarır yakarır ve seni hatırlarım, doyduğum zamanda sana şükreder ve sana hamdederim. (Buhârî, Rıkak: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bu konuda Fedâle b. Ubeyd el Kâsım'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu kimse Abdurrahman'ın oğlu olup Ebû Abdurrahman diye künyelenir. Ebû Abdulmelik diye künyelendiği söylenir. Kendisi Abdurrahman b. Hâlid b. Yezîd b. Muaviye'nin azâd edilmiş kölesidir. Şamlıdır ve güvenilir biridir. Ali b. Yezîd hadis konusunda zayıf olup Ebû Abdulmelik diye künyelenir.

2348- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın emirlerine boyun eğip tüm iradesiyle Allah'a teslim olarak Müslüman olan kimse gerçekten kurtulmuştur. Ne mutlu rızkı kendisine yetecek kadar olan kanaat eden kimseye."** (Müslim, Zekat: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2349- Fedâle b. Ubeyd (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"İslam'a hidayet edilip geçimi kendine yeterli ve kanaat eden kimseye ne mutlu."** (Müsned: 22818)

ž **Tirmizî:** Ebû Hanî'in ismi Humeyd b. Hanî'dir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 36

Ø gerçekten Peygamber sevgisi neyi gerektirir?

2350- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e; Ey Allah'ın Rasûlü! ben seni gerçekten seviyorum dedi. Rasûlullah (s.a.v.), o söylediğin söze dikkat et buyurdu. Adam tekrar seni ben gerçekten seviyorum deyince; Rasûlullah (s.a.v.), söylediğin söze iyi dikkat et ciddi misin? Buyurdu. Adam da: Vallahi seni gerçekten seviyorum diyerek üçüncü sefer aynı sözü tekrar etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Eğer beni seviyorsan fakirliğe karşı bir kalkan hazırla çünkü fakirliğin beni seven kimseye gelmesi; selin, durak yerine akması gibi hızlıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Nasr b. Ali babası vasıtasıyla Şeddâd b. ebî Talha'dan bu hadisin manaca bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Ebû'l Vazî' er Rasibî'nin adı Câbir b. Amr'dır. Basralıdır.

bölüm: 37

Ø fakirler Cennete zenginlerden önce mi girecekler?

2351- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Muhâcirlerin fakirleri Cennete zenginlerden beşyüz yıl önce gireceklerdir."** (İbn Mâce, Zühd: 6)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2352- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın beni yoksul olarak yaşat ve yoksul olarak canımı al ve kıyamet gününde de yoksullar arasında haşret.** Âişe (r.anha) niçin Ey Allah'ın Rasûlü diye sordu Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdu: **Çünkü onlar zenginlerinden kırk yıl önce Cennete gireceklerdir. Ey Âişe! Yoksulu yarım hurmayla da olsa boş çevirme bir şeyler ver. Ey Âişe! Yoksulları sev onlara yakın ol Allah'ta seni kıyamet günü Cennetine yakın eder."** (İbn Mâce, Zühd: 6)
ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

2353- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Fakirler Cennete zenginlerden beşyüz yıl yani yarım gün önce gireceklerdir."** (İbn Mâce, Zühd: 6)
*(*Hac sûresi 47. ayetin tefsirine bakılmalı)*
ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2354- Yine Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanların fakirleri zenginlerinden yarım gün önce Cennete gireceklerdir ki o da beş yüzyıl eder."** (İbn Mâce, Zühd: 6)
ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2355- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyet göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanların fakirleri Cennete zenginlerden kırk yıl önce gireceklerdir."** (İbn Mâce, Zühd: 6)
ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 38

Ø Rasûlullah (s.a.v.) ve ailesinin geçimi nasıldı?

2356- Mesrûk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe'nin yanına girdim bana yemek getirtti ve şöyle dedi: **"Bir yemekten doyduğum zaman ağlamak isterim ve ağlarım."** Bende neden diye sordum, dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in dünyadan ayrılıp gittiği anı hatırlarım vallahi et ve ekmekten günde iki defa karnını doyurmamıştı."** (Müslim, Zühd: 1)
ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2357- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), vefat edinceye kadar iki gün arka arkaya arpa ekmeğinden doymamıştır."** (İbn Mâce, Etıme: 49)
ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2358- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), dünyadan ayrılıncaya kadar ne kendisi nede aile halkı üç gün peşpeşe buğday ekmeğinden doymadılar."** (İbn Mâce, Etıme: 48)
ž Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2359- Selim b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Ümâme'den işittim şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ev halkından çok olmadığı için arpa ekmeği bile artmazdı."** (İbn Mâce, Etıme: 48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Yahya b. Ebû Bükeyr, Küfelidir. Ebû Bükeyr; Yahya'nın babasıdır. Kendisinden Sûfyân es Sevrî hadis rivâyet etmiştir. Yahya b. Abdullah b. Bükeyr ise Mısırlı olup Leys'in arkadaşıdır.

2360- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) peşpeşe birkaç geceyi aç olarak geçirir ailesi de akşam yemeği bile bulamadıkları olurdu. Ekmekleri ise çoğunlukla arpa ekmeği idi."** (İbn Mâce, Etıme: 48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2361- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: **"Allah'ım Muhammed ailesinin rızkını yetecek kadar kıl."** (Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2362- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), yarın için bir şey saklamazdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Cafer b. Süleyman'dan ve Sabitten mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

2363- Enes (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ömrünün sonuna kadar yüksek masa ve benzeri şeyler üzerinde yemek yememiştir. Elenmiş saf undan da ekmek yememiştir. (İbn Mâce, Etıme: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Saîd b. ebî Arûbe hadisi olarak hasen sahih garibtir.

2364- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, kendisine şöyle soruldu: **"Rasûlullah (s.a.v.), elenmiş has undan yapılmış ekmek yedi mi?"** Sehl dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a kavuşuncaya kadar has undan yapılmış ekmeği görmedi. Yine Sehl'e şöyle denildi: Rasûlullah (s.a.v.) zamanında un elemek için elek var mıydı? Buna cevaben eleğimiz yoktu diye cevap verdi. O halde arpayı nasıl yapıyordunuz? Diye soruldu; Dedi ki: Üfürürdük kepeğinden uçan uçardı sonra onu ıslatır hamur yapardık. (İbn Mâce, Etıme: 44)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Mâlik b. Enes bu hadisi Ebû Hazîm'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 39

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in yaşantısı nasıldı?

2365- Kays b. Ebû Hâzim (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sa'd b. ebî Vakkâs'tan işittim şöyle diyordu: Allah yolunda kan akıtan ilk kişi benim, Allah yolunda ilk ok atan da benim. Bir seferinde Muhammed (s.a.v.)'in ashabından bir gurupla savaşıyordum ki o savaşta ağaç yaprakları ve asma çubuğu yiyorduk. Bundan dolayı da her birimizin dışkısı koyun ve deve dışkısı gibi oluyordu. Şimdi ise Esedoğulları; din konusunda beni beğenmemeye

başladılar. Eğer bunların dediği gibi ise zarardayım ve tüm amellerim boşa gitti demektir. (Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Beyan'ın rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

2366- Sa'd b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle diyor: Allah yolunda ok atan Arapların ilki benim bir seferinde Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte savaşıyorduk bu savaşta yiyecek olarak sadece asam çubuğu vardı bundan dolayı da her birimizin dışkısı davar dışkısı gibiydi. Şimdi Esedoğulları din konusunda beni beğenmeye başladılar. Eğer onların dediği gibiyse zarardayım ve tüm amellerim boşa gitti demektir. (Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Utbe b. Gazvan'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

2367- Muhammed b. Sirîn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ebû Hüreyre'nin yanındaydık üzerinde iki keten elbise vardı; birine burnunu sildi ve şöyle dedi: Vay vay Ebû Hüreyre keten elbiseye burnunu siliyor. Oysa bir zamanlar Rasûlullah (s.a.v.)'in minberiyle Âişe'nin odası arasında açlıktan sendeleyip bayıldığımı görmüştüm. Bu arada gelip giden bende delilik var zannederek ayağını boynuma basardı. Halbuki ben deli değildim. Sadece aç idim."** (Buhârî, İtisam: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

2368- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), cemaatle namaz kılarken bazı kişiler açlıktan dolayı bayılıp düşerlerdi bunlar Ashab-ı Suffe denilen mescidi, bir bölümünde günlerini geçiren kimselerdi. Bedeviler bunları görünce bunlar delidirler demişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), namazını kılıp bitirince onların yanına vardı ve şöyle buyurdu: **"Allah katında nelere sahip olduğunuzu bir bilmiş olsaydınız ihtiyaç ve sıkıntınızın daha da artmasını isterdiniz."** Fedâle diyor ki: Ben o gün Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdim. (Müsned: 22813)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2369- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), her zaman çıkmadığı ve kimseyle buluşamayacağı bir saatte evinden dışarı çıkmıştı. Derken Ebû Bekir yanına çıkageldi. Hangi şeyden dolayı bu saatte buradasın Ey Ebû Bekir! Dedi. Ebû Bekir de: Rasûlullah (s.a.v.) ile buluşup yüzünü görür ve selam veririm ümidiyle çıktım dedi. Az sonra Ömer geldi. Rasûlullah (s.a.v.), ona hangi şey seni bu saatte çıkardı dedi. Ömer: Açlık Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de Açlık bende de var dedi. Sonra üçü birden Ebû'l Heysem et Teyyihan el Ensarî'nin evine doğru yürüdüler. Ebû'l Heysem, hurması ve koyunları bol olan bir kişi idi, hizmetçisi yoktu. Evde kendisini bulamadılar ve evin hanımına eşin nerede? Dediler. Hanım: Bize, tatlı içme suyu getirmeye gitmişti dedi. Biraz sonra Ebû'l Heysem dopdolu bir su

kırbasıyla çıkageldi. Kırbasını yere koyduktan sonra gelip Peygamberimize sarılıp anne ve babasının Rasûlullah (s.a.v.)'e feda olduğunu söyledi. Sonra onları bahçesine götürdü ve bir sergi serdi ve hurma ağacından olgunu ve olgun olmayanı bir arada bulunan bir hurma dalı salkımı getirdi ve ortaya koydu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Bize olgunlarından seçip getirmedin mi? buyurdu. Ebû'l Heysem: Ey Allah'ın Rasûlü! kendiniz seçesiniz diye veya yaş ve kuru hangisinden isterseniz seçip yemeniz için bu şekilde getirdim dedi. Böylece o hurmalardan yediler, tatlı sudan içtiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **"Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki bu nimetlerden kıyamet günü sorguya çekileceksiniz. Serinlik ve gölge, güzel hurma ve su…"** Ebû'l Heysem yemek hazırlatmak için giderken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sakın ha! Sütlü bir hayvan kesmeyin! Ebû'l Heysem dişi veya erkek bir oğlak kesti hazırlayıp getirdi ve hep birlikte yediler, Rasûlullah (s.a.v.), hizmetçin var mı? dedi. Ebû'l Heysem hayır dedi. Rasûlullah (s.a.v.) savaş esirleri gelince bize gel buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'e iki savaş esiri getirilmişti. Bir üçüncüsü yoktu. Ebû'l Heysem müracaat etti, Rasûlullah (s.a.v.)'de ikisinden birini seç buyurdu. Ebû'l Heysem: Ey Allah'ın Rasûlü benim yerime siz seçiniz dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): İstişare edilen kimse güvenilen kimsedir, dedi. Şunu al çünkü onu namaz kılarken gördüm dedi.

Ve ona iyi davran buyurdu. Ebû'l Heysem hanımına gitti ve durumunu ona anlattı bunun üzerine hanımı Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Ona iyi davran"** sözünü yerine getirebilmek için onu hürriyetine kavuşturmalısın, dedi. Ebû'l Heysem de o hürdür dedi. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah'ın gönderdiği her Peygamber ve devlet idarecisinin iki tür halkı vardır; Biri ona daima iyiliği emredip kötülükten sakındırır bir diğeri de ona devamlı güçlük çıkarıp yük olur kim kötü arkadaş ve personelden korunmuş olursa gerçekten her tür kötülükten korunmuş olur. (Müslim, Eşribe: 99)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

2370- Ebû Seleme b. Abdurrahman (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün Ebû Bekir ve Ömer'le birlikte çıkmıştı…"** diyerek hadisin bir benzerini aktarmış ve senedde Ebû Hüreyre'yi zikretmemiştir.

Şeyban'ın hadisi Ebû Avâne'nin hadisinden daha geniş ve uzundur. Şeyban hadisçilerce güvenilen bir kimse olup yazdığı kitabı vardır. Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir.

Aynı şekilde İbn Abbâs'tan da rivâyet edilmiştir.

2371- Ebû Talha (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e açlıktan yakınarak karınlarımıza bağladığımız taşları gösterdik bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), karnına bağladığı iki taşı gösterdi.

(Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

2372- Numân b. Beşîr (r.a.)'den işittim şöyle diyordu: **"Dilediğiniz kadar yiyecek ve içecek içerisinde değil misiniz? Halbuki ben, Peygamberinizi karnını doyuracak kadar kötü hurma bile bulamadığını görmüşümdür."** (Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Tirmizî: Ebû Avâne ve başkaları bu hadisi Sîmak b. Harb'den, Ebû'l Ahvas'ın rivâyeti gibi rivâyet etmiştir. Şu'be bu hadisi Sîmak'den, Numân b. Beşîr'den ve Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 40

Ø gerçek zenginlik gönül zenginliğidir

2373- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gerçek zenginlik mal çokluğunda değil, gerçek zenginlik gönül zenginliğidir."** (İbn Mâce, Zühd: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Husayn'ın ismi Osman b. Âsım el Esedî'dir.

bölüm: 41

Ø mal elde etmede gerçek yol hangisidir?

2374- Hamza b. Abdulmuttalib'in karısı Kays'ın kızı Havle (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: Bu dünya malı çekici ve tatlıdır kim gereği şekilde onu elde etmeye çalışırsa kendisi için bereketli ve hayırlı olur. Kim de Allah ve Peygamber'in dağıtacağı ganimet malından değişik yollara başvurarak almaya kalkarsa kıyamette kendisi için sadece ateş vardır. (Buhârî, Rıkak: 10; Dârimî, Rıkak: 37)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû'l Velîd'in ismi Ubeyd Senûta'dır.

bölüm: 42

Ø para ve maddeye kul ve köle olanlara lanet vardır

2375- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dinar'a ve dirheme kulluk yapanlara lanet edilmiştir."** (İbn Mâce, Zühd: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis değişik bir şekilde Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den daha uzun olarak ta rivâyet edilmiştir.

bölüm: 43

Ø iki kurt mu bir sürüye daha zararlı? yoksa mal hırsı mı dine daha zararlı?

2376- Ka'b b. Mâlik el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir koyun sürüsü üzerine salıverilen iki aç kurdun o sürüye zararı, kişinin mal ve makam hırsının dinine verdiği zarardan daha fazla değildir."** (Dârimî, Rıkak: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiş olup senedi sağlam değildir.

bölüm: 44

Ø insanların dünya hayatındaki durumları neye benzer?

2377- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), bir hasır üzerinde uyumuştu kalktığında hasırın izi yan tarafına çıkmıştı. Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! dedik, senin için bir yatak temin etsek. Bunun üzerine buyurdular ki: **Benim dünya rahatlığı ile işim yok. Dünyada ben bir ağacın altında gölgelenip sonra oradan ayrılıp giden bir yolcu gibiyim."** (İbn Mâce, Zühd: 3)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 45

Ø kişi arkadaşının dini üzeredir

2378- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kişi dostunun dini üzeredir. Bu yüzden kişi kimi dost edineceğine iyi baksın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 46

Ø cenazeyi takip eden ve geri dönenler hangileridir?

2379- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenazeyi üç şey takip eder sonra ikisi geri döner biri cenaze ile kalır. Ailesi, malı ve ameli cenazeyle birlikte gider sonra malı ve ailesi geri döner ameli ise cenazeyle birlikte kalır."** (Müslim, Zühd: 1; Buhârî, Rıkak: 30)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 47

Ø yeme içmede gerçek ölçü nedir?

2380- Mıkdam b. Ma'dikerîb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Ademoğlu midesinden daha kötü bir kap doldurmamıştır. Adem oğluna kendisini ayakta tutacak kadar yemesi içmesi yeterlidir. Şayet bu miktardan fazla yiyecek ise midesini üç kısma ayırsın; bir kısmı yemek bir kısmı meşrubat bir kısmı da nefes için ayrılmalıdır."** (İbn Mâce, Etıme: 50)

ž Hasan b. Arefe İsmail b. Ayyaş vasıtasıyla bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir. Mıkdam b. Ma'dikerib bu rivâyette Rasûlullah (s.a.v.)'den demekte Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim dememektedir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø gösteriş için ve desinler diye iş yapmamak

2381- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim gösteriş için iş yaparsa Allah o kimsenin gösteriş için yaptığı ibadeti insanlara işittir. Kim de başkaları işitsin diye ibadet ve kulluk yaparsa Allah o kimsenin bu işini insanlara işitsin diye Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti. İnsanlara merhamet etmeyene Allah ta merhamet etmez."** (İbn

Mâce, Zühd: 21)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Hundep ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

2382- Şüfey el Asbahî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Şüfey Medîne'ye girdiği zaman insanların etrafında toplandığı bir adamla karşılaştı bu adam kimdir? Diye sordu. Bu Ebû Hüreyre'dir dediler. O insanlarla konuşmasını sürdürürken kendisine yaklaşıp yanına oturdum. Konuşmasını bitirip yalnız kaldığında kendisine şöyle dedim: Sana şu ve şunun hakkı için soruyorum Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğin, anladığın ve bildiğin ve işittiğin bir hadisi bana anlatır mısın? Ebû Hüreyre istediğini yapacağım dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in bana söylediği anladığım ve öğrendiğim bir hadisi sana anlatacağım. Bunun üzerine Ebû Hüreyre; derin bir şekilde içini çekti biraz bekledi sonra kendine geldi ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'in bu evde benden ve kendisinden başka kimse yokken bana söylediği bir hadisi sana anlatacağım dedi. Bunun ardından içini tekrar çekti, sonra kendine geldi yüzünü sildi ve yapacağım dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in bu evde benden ve kendisinden başka kimse yokken bana aktardığı bir hadisi size söyleyeceğim dedi. Sonra Ebû Hüreyre tekrar içini çekti sonra yüzü koyun yere düştü onu uzun bir süre kendime dayadım sonra ayıldı ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), bana anlattı ki; Kıyamet günü Allah Kulları arasında hüküm vermek için onların yanına inecektir. Bütün toplumlar o gün dizüstü çökmüş durumdadırlar. Allah'ın çağıracağı ilk kimseler Kur'ân-ı bilen ve ezberleyen kişi, Allah yolunda öldürülen kişi ve mal varlığı çok olan kişiler olacaktır.

Allah Kur'ân-ı bilene diyecek ki: Rasûlüme indirdiğim kitabısana öğretmedim mi? O kişi de evet ya Rabbi diyecek Allah: Öğrendiğin Kur'ânla nasıl yaşadın neler yaptın? Diyecek. Adam: Gece ve gündüz Kur'ân-ı elimden bırakmadım diye cevap verecek. Bunun üzerine Allah yalan söylüyorsun buyuracak Melekler de yalan söylüyorsun diyecekler. Allah'ta şöyle buyuracak: Sen Kur'ân falan okumadın. Bilakis falan kişi Kur'ân okur, Kur'ân bilir desinler diye okudun ve böyle de denildi.

Sonra mal mülk sahibi kimse getirilecek ve Allah ona senin rızkını genişletip hiçbir kimseye muhtaç etmeden yaşatmadım mı? Zengin kimse: Evet ya Rabbî diyecek **Allah:** Sana verdiğim mal mülk ile neler yaptın? Diyecek. **Zengin kişi:** Yakınlarımı yoklar yoksullara yardım ederek infak ederdim diyecek. Allah'ta yalan söyledin, Melekler de yalan söyledin diyecekler. Allah şöyle buyuracak: Sen söylediğin gibi yapmadın fakat falan kimse cömerttir desinler diye tüm bu dediklerini yaptım neticede oda denildi. Sonra Allah yolunda öldürülen kişi getirilecek Allah ona diyecek ki: Ne uğrunda öldürüldün? O kişi uğrunda cihâd edilmesini emrettin bende cihâd edip şehîd oldum diyecek Allah yalan söylüyorsun meleklerde yalan söylüyorsun diyecekler bunun üzerine

Allah: Hayır sen falan kimse ne cesurdur denilmesini istemiştim bu da sana denildi diyecek. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), dizime vurdu ve şöyle dedi: Ey Ebû Hüreyre bu üç kişi kendi konularında Allah'ın yarattığı ilk kimselerdir. Kıyamet günü Cehennem ateşi bunlarla tutuşturulacakdır.

Velid Ebû Osman dedi ki: Ukbe b. Müslim'in bana haber verdiğine göre Şüfeyy bizzat kendisi Muaviye'nin yanına girerek bu hadisi ona anlatmıştır.

Ebû Osman diyor ki: Bana Âla b. ebî Hakîm anlattı kendisi Muaviyenin koruması idi dedi ki: Muaviye'nin yanına bir adam girdi ve bu hadisi ona Ebû Hüreyre'den nakletti. Muaviye bunun üzerine dedi ki: Bunlara böyle yapılırsa geri kalan insanlara ne yapılacak acaba? Dedi ve hüngür hüngür ağladı biz onun hayatını kaybedeceğini sandık ve bu adam bizim başımıza bir felaket getirdi dedik. Sonra Muaviye kendine geldi, yüzünü sildi ve dedi ki: Allah ve Rasûlü daima doğru söz söyler dedi ve Hûd sûresi 15-16. ayetlerini okudu; "Dünya hayatını, onun şaşırtıcı saptırıcı süs ve nimetlerini isteyenlere gelince, onlara bu dünyada yapıp ettiklerinin karşılığını tam olarak ödeyeceğiz ve onlar orada hak ettiklerinden asla yoksun bırakılmayacaklardır. İşte bunlar ahirette paylarına ateşten başka birşey düşmeyen kimselerdir. Çünkü onların bu dünyada yapıp ettikleri, hep boşa gidecektir. Yapıp ettikleri her şeyde anlamsız ve değersizdi zaten. (Müslim, Imara: 27; Nesâî, Cihâd: 86)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2383- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **"Üzüntü kuyusundan Allah'a sığının."** Ashab üzüntü kuyusu nedir? Ey Allah'ın Rasûlü dediler. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdu: **"Cehennem'de bir vadi olup Cehennem her gün yüzkere ondan Allah'a sığınır."** Bunun üzerine Ashab: Oraya kimler girecektir? Buyurdu ki: gösteriş için okuyup gösteriş için kulluk yapanlar oraya girecektir. (İbn Mâce, Mukaddime: 52)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 49

Ø gizlenen bir kulluğun açığa çıkması

2384- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Ey Allah'ın Rasûlü! dedi: **"Bir kimse bir amel işler ve onu kimse görmesin diye gizli tutar sonradan onu başkalarından öğrenince hoşlanır."** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O kimseye iki mükafat vardır; biri amelin gizlediği için gizlilik sevâbı başkalarına örnek olacağı için açıkça yapılma sevâbı."** (İbn Mâce, Zühd: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

A'meş ve başkaları Habîb b. ebî Sabit'den ve Ebû Salih'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. A'meş'in arkadaşları bu rivâyetlerinde Ebû Hüreyre'yi zikretmemişlerdir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları bu hadisin **"Sonra onu başkalarından öğrenince hoşuna gider"** sözünü şöyle tefsir etmişlerdir: Bu kişinin yaptığı bu gizli amelin insanlar tarafından hayırla anılmasının

hoşa gitmesi olduğunu söylemişlerdir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizler; yeryüzünde Allah’ın şâhidlerisiniz”** bu yüzden insanların kendisini övmesinden hoşlanır değilse hayır işlediğinin insanlar tarafından bilinip bu yüzden kendisine ikram edilmesi ve kendisine saygı duyulmasından hoşlanıyorsa işte bu gösteriş ve riyadır. Bazı ilim adamları da şöyle demektedirler. O kimsenin gizli olarak yaptığı hayır işini başkasından öğrenir ve bu yaptığı şekilde onlarında amel etmesini ümid ederek bu iş hoşuna giderse bu durumda o kimseye bu şekilde amel edenlerin sevâbı kadar sevâb vardır. Bu da değişik bir görüştür.

bölüm: 50

Ø kişi sevdiğiyle beraberdir

2385- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek: Ey Allah’ın Rasûlü kıyamet ne zaman kopacaktır? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.), namaza kalktı ve namazını bitirince; **“Kıyametin kopmasını soran kimse nerededir?** Buyurdu. Adam: Benim Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Kıyamet için ne hazırladın?”** buyurdu. Adam: **“Kıyamet için fazla namaz ve oruç hazırlayamadım fakat ben Allah’ı ve Rasûlünü seviyorum”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişi sevdiğiyle beraberdir, sende sevdiğinle beraber olacaksın buyurdu. Müslümanların Müslüman olmaları dışında bu söze sevindikleri kadar başka bir şeye sevindiklerini görmedim.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 113; Müslim, Birr: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2386- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişi sevdiği kimseyle beraberdir. Hayır ve şer kazandığı her şey kişinin kendisinindir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 113; Müslim, Birr: 50)

ž Bu konuda Ali, Abdullah b. Mes’ûd, Safvân b. Assâl, Ebû Hüreyre ve Ebû Musa’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis, Hasan-ı Basrî’nin, Enes’den rivâyeti olarak hasen garibtir. Bu hadis değişik şekillerde de Peygamber (s.a.v.)’den rivâyet edilmiştir.

2387- Safvân b. Assâl (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tok sesli bir bedevî geldi ve: **“Ya Muhammed! Bir kimse bir toplumu seviyor fakat her yönden onlar gibi olamamıştır, bu kişi ne olacak?”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişi sevdiğiyle beraberdir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 113; Müslim, Birr: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ahmed b. Abde ed Dabbî, Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Âsım’dan, Zir’den, Safvân b. Assal’dan, Mahmûd’un hadisinin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 51

Ø Allah’a karşı her konuda hüsnü zanda bulunmak

2388- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah şöyle buyuruyor: Ben kulumun bana ait tahmininin yanındayım bana dua ettiğinde onunla beraberim.”** (İbn Mâce, Edeb: 53)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 52

Ø iyilik ve günahın tarifleri nasıldır?

2389- Nevvâs b. Sem’an’dan rivâyet edilmiştir: **“Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e sevap ve günah nedir?”** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Birr, iyilik (sevap), iyi Müslüman olmak demek güzel ahlaklı olmak demektir. Günah ise içini tırmalayan ve insanların bilmelerini istemediğin şeydir.”** (Dârimî, Rıkak: 73; Müslim, Birr: 5)

ž Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Muaviye b. Salih’den bu hadisin bir benzerini aktarmış olup o rivâyette: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e sordum”** ifadesi yer almaktadır. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 53

Ø Allah için seven ve sevişenlerin durumları

2390- Muâz b. Cebel (r.a.)’den Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle işitmiştir: Allah buyurdu ki: **“Benim büyüklüğüm için birbirini sevenlere nurdan minberler vardır. Peygamberler ve şehîdler onlara imreneceklerdir.”** (Müsned: 2121)

ž Bu konuda Ebû’d Derdâ’dan, İbn Mes’ûd’dan, Ubâde b. Sâmit’den, Ebû Hüreyre’den ve Ebû Mâlik el Eş’arî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Müslüm el Havlanî’nin ismi, Abdullah b. Seveb’tır.

2391- Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah kendi gölgesinden başka gölge bulunmadığı bir günde yedi kişiyi kendi gölgesinde gölgelendirecektir; Adaletli devlet başkanı, Allah’a ibadetle yetişip büyüyen genç, Mescidden çıktığında tekrar döneceği saate kadar kalbi mescide bağlı olan kişi, Allah için birbirini seven bu sevgiyle bir araya gelip bu sevgiyle ayrılan iki kişi, kendi başına olduğu halde Allah’ı zikrederek gözünden yaşlar akıtan kimse, Güzel ve soylu bir kadının kendisini çağırması üzerine; ben, Allah’tan korkarım diyerek o kadına yaklaşmayan kişi, Sadaka veren verdiği sadakada sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek kadar gizli davranan kişi.”** (Müslim, Zekat: 30; Nesâî, Kudât: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis başka şekillerde Mâlik b. Enes’den de rivâyet edilmiştir. Mâlik, hadisin senedinde şüphe ederek, Ebû Hüreyre veya Ebû Saîd’den demektedir. Ubeydullah b. Ömer ise bu hadisi Habib b. Abdurrahman’dan rivâyet etmiş ve senedinde şüphe etmeksizin **“Ebû Hüreyre’den”** dememiştir.

Sevvar b. Abdullah el Anberî ve Muhammed b. Müsennâ şöyle demişlerdir: Yahya b. Saîd vasıtasıyla Ubeydullah b. Ömer’den, Habîb’den, Hafs b. Âsım’dan ve Ebû Hüreyre’den, manaca Mâlik b. Enes’in hadisi gibi hadis rivâyet etmişler olup bu rivâyette: **“Gönlü mescidlere asılı kişi”** ve **“Mevkî sahibi güzel bir kadın”** demektedir.

Mıkdam hadisi hasen sahih garibtir. Mıkdam Ebû Küreyme diye künyelenir.

2392- Yezîd b. Neâme ed Dabbî (r.a.)’den rivâyete göre: **Bir kimse bir kimseyle arkadaşlık kurarsa tanışmak isterse o kimsenin ismini babasının ismini ve kimlerden olduğunu sorsun çünkü daha samimi bir yakınlığa sebeb olur.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup ancak bu şekliyle bilmekteyiz, Yezîd b. Neâme’nin, Rasûlullah (s.a.v.)’den hadis işittiğini bilmiyoruz. İbn Ömer’den bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiş olup senedi

sahih değildir.

bölüm: 54

Ø aşırı ve haksız yere övgü yapanlara ne yapılmalı?

2393- Ebû Ma'mer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir adam kalktı ve devlet yetkililerinden birini övmeye başladı. Mıkdad'ta onun yüzüne toprak saçmaya başladı ve şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.), övücülerin yüzüne toprak saçmamızı bize emretti."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 9; İbn Mâce, Edeb: 36)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Zaide, Yezîd b. ebî Ziyâd'tan, Mûcâhid'den, İbn Abbâs'tan bu hadisi rivâyet etmiştir. Mûcâhid'in Ebû Ma'mer'den rivayeti daha sahihtir. Ebû Ma'mer'in ismi Abdullah b. Sahbere'dir. Mıkdad b. Esved ise; Mıkdad b. Amr el Kindî olup Ebû Ma'bed diye künyelenir. Esved b. Abdî Yeğûsa nispet edilmesine gelince Esved onu küçük yaşta evlat edinmiştir.

2394- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), haksız yere övücülerin ağızlarına toprak saçmamızı bize emretti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi olarak bu hadis garibtir.

bölüm: 55

Ø kimlerle arkadaş olmalı yemeğini kimler yemelidir?

2395- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle işitmiştir: **"Sadece Müminlerle arkadaş ol yemeğini de yolunu Allah ve Peygamberlerle bulan müminler yesin."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 16)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 56

Ø bela ve sıkıntılara karşı sabretmek gerekir

2396- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah bir kulu hakkında şer ve kötülük dilerse günahının yüzünden çekeceği cezayı ondan erteler ki kıyamet günü Allah'ın huzuruna karşılığını göreceği o günahlarıyla gelsin."**

Aynı sened ile Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de gelmiştir: **"Mükafatın büyüklüğü belanın büyüklüğüne bağlıdır. Allah bir toplumu severek onları değişik belalarla imtihan eder. Kim razı olursa Allah'ın rızasını kazanır. Kim de kızar kırgınlık gösterirse Allah'ta o kimseye kızar."** (İbn Mâce, Fiten: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2397- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ağrı ve sancıların Rasûlullah (s.a.v.)'e şiddetli olduğu kadar kimseye şiddetli olduğunu görmedim."** (İbn Mâce, Cenaiz: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2398- Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e sordum insanların hangisinin belasının ağır olduğunu, buyurdular ki: **"Peygamberler, onların peşinden yaşantı olarak Peygambere yakın olanlar sonra onlara yakın olanlar. Kişi dindarlığı oranında belayı uğratılır.**

Dininde sağlam ise belası ağırlaştırılır. Dininde gevşek ise dindarlığı oranında belaya uğratılır. Bela, kulun peşini bırakmaz, sonunda kul uğradığı belalarla üzerinde günah kalmayıncaya kadar günahlarından temizlenmiş olur.” (İbn Mâce, Fiten: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ebû Hüreyre ve Huzeyfe b. Yemân’ın kız kardeşi tarafından da şu şekilde bir rivâyet vardır: **“Peygamber (s.a.v.)’e hangi insanların belası daha ağırdır diye soruldu. Buyurdular ki: Peygamber (s.a.v.), sonra yaşantı ve inançla ona yakın olanlar sonra onlara yakın olanlar.”**

2399- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mümin erkek ve mümin kadınların başına Allah’a kavuşacağı güne kadar ya kendisinde ya çocuğunda veya malında mutlaka sıkıntı gelmeye devam eder.”** (Müsned: 7521)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 57

Ø dünyada göz nimetinden mahrum olanın durumu

2400- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: Allah buyurdu ki: **“Dünyada kulumun iki kıymetli organı olan gözünü alırsam benim yanımda onun karşılığı ancak Cennettir.”** (Dârimî, Rıkak: 76)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den ve Zeyd b. Erkâm’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Ebû Zılâl’in ismi Hilâl’dir.

2401- Ebû Hüreyre (r.a.)’den merfu olarak şöyle rivâyet edilmiştir: Allah şöyle buyurur: **“Her kimin iki sevimli organını giderirsem o da sabredip mükafatını benden beklerse ona Cennet’ten başka bir karşılığa razı olmam.”** (Dârimî, Rıkak: 76)

ž Bu konuda Irbad b. Sariye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 58

Ø kıyamette sıkıntı ve belalara sabredenlere neler verilecek?

2402- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kıyamet günü başlarına bela ve sıkıntı gelenlere sevap verileceği zaman dünyada sıkıntı çekmeyenler o gün derilerinin keskin aletlerle kesilip parçalanmasını isteyecekler.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garibtir. Sadece bu senedle ve bu şekilde bilmekteyiz. Bazıları bu hadisi A’meş’den, Talha b. Musarrif’den ve Mesrûk’tan benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

2403- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her ölen mutlaka pişmanlık duyacaktır.** Ashab: **Neden pişmanlık duyacak?** Dediler. Şöyle buyurdu: **“İyilik eden kimse iyiliğini artırmamış olduğuna, kötülük eden kişiler ise kötülüklerden vazgeçmemiş olduğuna pişman olacaktır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Şu’be, Yahya b. Ubeydullah hakkında söz

etmiştir. Bu kimsenin meşhur ismi Yahya b. Ubeydullah b. Mevhib el Medenî'dir.

bölüm: 59

Ø ahir zamanda dini, dünyaya alet edenler çıkacak mı?

2404- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ahir zamanda bazı kimseler çıkacak ve dini dünyaya alet edecekler insanlara yumuşak görünmek için kuzu derilerine bürünecekler ve dilleri şekerden tatlı, fakat kalpleri kurt kalbidir. Allah şöyle buyurur: Benim affıma mı güvenip gururlanıyorsunuz, benim rahmetime mi güvenip cesaretli davranıyorsunuz şanıma yemin ederim ki onlara kendimden bir imtihan vesilesi göndereceğim yumuşak huylu olanlar bile şaşkına çevrilecektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2405- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah (c.c) şöyle buyurdu: Öyle kimseler yarattım ki dilleri baldan tatlı kalpleri ise sabır ağacından daha acıdır. Kendi adıma yemin ederim ki onları öyle bir fitneye uğratacağım ki içlerinden yumuşak huylu olanları bile şaşkına çevirecektir. Benim affıma mı güveniyor ve rahmetimi umarak mı bana karşı cesaretli davranıyorsunuz?"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İbn Ömer rivâyeti olarak hasen garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 60

Ø kurtuluş dili korumakla mı mümkün olur?

2406- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e kurtuluş nedir? Diye sordum. Buyurdular ki: **"Diline sahip ol; evin başına dar gelmesin, günahlarından dolayı ağla."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2407- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Sabah olduğu zaman bütün organlar dile yalvararak şöyle derler: Bizim için Allah'a karşı sorumluluk bilinci duy biz seninle ayaktayız sen doğru olursan bizde doğru oluruz sen eğilirsen bizde eğiliriz."** (Müsned: 11472)

ž Hennâd, Ebû Usame vasıtasıyla Hammad b. Zeyd'den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Muhammed b. Musa'nın rivâyetinden daha sahihtir.

Tirmizî: Bu hadis sadece Hammad b. Zeyd'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok kişi bu hadisi Hammad b. Zeyd'den merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir.

Salih b. Abdullah, Hammad b. Zeyd'den, Ebû's Sahba'dan, Saîd b. Cübeyr'den, Ebû Saîd el Hudrî'den rivâyet ederek bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2408- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim iki çenesi arasındaki ile iki bacağı arasındakini kötü yolda kullanmamayı tekeffül ederse ben de ona Cenneti tekeffül ederim."** (Buhârî, Rıkak: 23)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sehl hadisi hasen garibtir.

2409- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah her kimi iki çenesi arasındakinin şerri ile iki bacağı arasındakinin şerrinden korursa, Cennete girer."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Ebû Hüreyre (r.a.)'den hadis rivâyet eden Ebû Hazim'in ismi; Eşcaiyye'li Azze'nin azâdlı kölesi Selman'dır ve Küfelidir. Sehil b. Sa'd'den rivâyet eden Ebû Hâzim ise Zahid olup Medînelidir. İsmi; Seleme b. Dinar'dır. Bu hadis hasen garibtir.

2410- Sûfyân b. Abdullah es Sekafî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bana bir iş söyle ona sımsıkı sarılayım"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rabbim Allah'tır de sonra dosdoğru ol."** Sûfyân diyor ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Benim için en korkulacak şey nedir?"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): Kendi dilini tutarak, **"İşte bu"** buyurdular. (Müslim, İman: 55; İbn Mâce, Fiten: 62)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Sûfyân b. Abdullah es Sekafî'den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir.

bölüm: 61

Ø kalplerin katılaşması hangi çeşit sözlerle olur?

2411- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah anılmaksızın sözü uzatma zira Allah anılmaksızın sözün uzatılması kalplerin katılaşmasına sebeptir. İnsanların Allah'tan en uzak olanı katı kalpli kimselerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Bekir b. Ebû'n Nadr, babası Ebû Nadr vasıtasıyla İbrahim b. Abdullah b. Hatıb'tan, Abdullah b. Dinar'dan, İbn Ömer'den mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garib olup bu hadisi sadece İbrahim b. Abdullah, Hatıb'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 62

Ø ademoğlu tüm konuşmaları aleyhine midir?

2412- Ümmü Habibe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ademoğlunun tüm konuşmaları aleyhinedir, faydasına değildir. Ancak iyiliği emredip kötülükten sakındırmak ve Allah'ı hatırlatıcı sözler söylemek bunun dışındadır."** (İbn Mâce, Fiten: 64)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Muhammed b. Yezîd b. Huneys'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 63

Ø ebû'd Derdâ ve selman münakaşasında kim haklı çıktı?

2413- Ebû Cuhayfe (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah, Selman ile Ebû'd Derdâ arasında kardeşlik kurdu, Selman Ebû'd Derdâ'yı ziyaret etti ve karısı Ümmü'd Derdâ'yı perişan bir durumda gördü, Selman neden böylesin diye sordu. Kadın: kardeşin Ebû'd Derdâ'nın dünyadan hiçbir arzusu kalmamıştır diye cevap verdi. Kadın diyor ki: Ebû'd Derdâ gelince misafirine yemek hazırlayıp önüne koydu ve siz yiyiniz ben oruçluyum dedi. Selman: Sen yemedikçe ben de yemem dedi. Bu sefer o da yedi. Gece olunca

Ebû’d Derdâ namaz için kalkmak istedi fakat Selman ona yat dedi, o da yattı bir süre sonra yine kalkıp namaz kılmak istedi yine Selman ona yat dedi o da yattı. Sabah namazının vakti girince Selman ona şimdi kalk dedi. İkisi de kalkıp namazlarını kıldılar. Sonra Selman şöyle dedi: Kendinin kendinde hakkı vardır, Rabbinin hakkı vardır, misafirinin hakkı vardır, ailenin hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver. Sonradan Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek durumu ona anlattılar da Rasûlullah (s.a.v.) Selman doğru söylemiş ve doğru yapmıştır dedi.” (Buhârî, Savm: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Ebû’l Umeys’in ismi Utbe b. Abdullah’tır. Abdurrahman b. Abdullah el Mes’ûdî’nin kardeşidir.

bölüm: 64

Ø allah’ın rızası nerede aranmalıdır?

2414- Medîneli bir kimse (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muaviye Âişe (r.anha)’ya bana tavsiyelerde bulunacağın bir mektup yaz fakat bana fazla zorluk çıkarma dedi. Âişe (r.anha), Muaviye’ye şöyle yazdı: Selam sana olsun bundan sonra şunu söyleyeceğim Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyuruyordu: **“Her kim insanlar gücense bile Allah’ın rızasını isterse Allah o kimseyi insanların sıkıntısından kurtarır. Ve her kim de Allah’ın gücenmesine karşılık insanların hoşnut etmeye çalışırsa Allah’ta o kimseyi insanlara havale eder. Selam sana olsun…”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Muhammed b. Yahya Muhammed b. Yusuf vasıtasıyla Sûfyân es Sevrî’den, Hişâm b. Urve’den babasından, Âişe’den bize aktararak **“Âişe, Muaviyeye yazdı ki”** dedi mana olarak bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet etti.

38: kıyametin özellikleri ve incelikler

bölüm: 1

Ø yarım hurma ile Cehennem'den korunulur mu?

2415- Adiyy b. Hatîm (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden her bir kimseyle kıyamet günü Rabbi mutlaka konuşacaktır ve arada tercüman da bulunmayacaktır. O kişi sağ yanına bakacak ancak göndermiş olduğu amelleri görecektir. Sonra sol yanına bakacak yine yapıp ettiği şeyleri görecek karşısına bakınca da Cehennemi görecektir. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle devam etti: Her kim yarım hurmayla bile olsa yüzünü ateşten korumaya gücü yeterse bunu hemen yapsın."** (Müsned: 18573)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû's Saîb'in aktardığına göre Vekî' bir gün bu hadisi bize A'meş'den aktardı. Vekî hadisi tamamlayınca şöyle dedi: Burada horasanlılardan her kim varsa bu hadisi Horasanda aktarmak suretiyle Allah'ın rızasını kazansın. Çünkü Cehmiyye mezhebi; Allah'ın kullarıyla konuşmasını inkar etmektedir.

Ebû's Saîb'in ismi Selm b. Cenade b. Selm b. Hâlid b. Câbir b. Semure el Kûfîdir.

2416- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanoğluna beş şeyden hesap sorulmadıkça kıyamet günü hiçbir tarafa hareket etmeyecektir; Ömrünü nerede ve nasıl tükettiğinden, gençliğini nerde yıprattığından, malını nerden kazanıp nerde harcadığından öğrendiği bilgilerle yaşayıp yaşamadığından."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece İbn Mes'ûd'un, Hüseyin b. Kays'tan rivâyetiyle bilmekteyiz. Hüseyin b. Kays ise hadis konusunda hafızası yönünden zayıf bilinir. Bu konuda Ebû Berze ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2417- Ebû Berze el Eslemî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet gününde bir kula şu sorular sorulmadıkça yerinden kıpırdayamaz. Ömrünü nerede ve nasıl tüketti, öğrendiği bilgilerle ne yaptı? Malını nereden kazandı ve nerede harcadı vücudunu nerede yıprattı."** (Dârimî, Mukaddime: 18)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Saîd b. Abdullah b. Cüreyc, Basralıdır. Ebû Berze'nin azâdlı kölesidir. Ebû Berze'nin ismi; Nadle b. Ubeyd'tir.

bölüm: 2

Ø müflis kimdir? ahirette takas nasıl yapılır?

2418- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İflas eden kimdir? Biliyor musunuz?"** Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bize göre, müflis parası ve malı olmayan kimsedir"** dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimin müflisi o kimsedir ki kıyamet günü kıldığı namazıyla tuttuğu orucuyla ve verdiği zekatıyla getirilecek aynı zamanda işlediği günahlardan; sövdüğü zina isnadında bulunduğu, haksız yere mal yediği ve haksız yere kan akıttığı ve ona buna vurduğu şerlerde ortaya konacaktır. Ve böylece o kişi yaptıklarının hesabını**

vermeye oturacak ve yaptığı kötülüklere karşılık iyilikleri takas edilecektir. İyilikleri bitince takas işlemi onun günahlarının buna verilmesi bunun sevaplarının da ona verilmesiyle devam edilecektir. Sonucunda da cezasını ateşle çekmek üzere Cehenneme atılacaktır. İşte müflis budur.” (Müslim, Birr ve Sıla: 74)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2419- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mal ve namus meselesinde bir kulun bir kardeşinde bir hakkı bulunur da bu dünya hayatında onunla helalleşirse Allah o kuluna rahmet etsin. Çünkü kıyamette ne dinar nede dirhem bulunmayacaktır. Eğer o kimsenin iyilik ve sevapları varsa onlar alınıp haksızlık edilen kimseye verilecektir. Şayet sevapları yoksa haksızlık yapılan kimsenin günahları buna verilmek suretiyle hesaplaşma tamamlanacaktır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Saîd el Makburî hadisi olarak bu hadis hasen sahihtir. Mâlik b. Enes Saîd el Makburî’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir.

2420- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kıyamet gününde tüm haklar sahiplerine verilecektir. Hatta boynuzsuz hayvanın bile boynuzludan hakkı alınacaktır.”** (Müslim, Birr ve Sıla: 79)

ž Bu konuda Ebû Zerr ve Abdullah b. Üneys’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

2421- Rasûlullah (s.a.v.)’in arkadaşlarından Mıkdad (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Kıyamet günü güneş kulların üzerine bir mil veya iki mil mesafeye kadar yaklaştırılacaktır.”** Süleym diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in milden neyi kastettiğini bilemiyorum ya uzunluk ölçüsü olan mil veya göze sürme çekilen mil. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: **“Güneş onları adeta eritecek ve herkes yaptığı amelleri oranınca sıkıntıdan ter içinde kalacaktır. Kimi topuğuna kadar kimi diz kapaklarına kadar kimi de beline kadar kimi de ağzına kadar ter içinde kalacaktır.”** Rasûlullah (s.a.v.) bu sözü söylerken ağzına işaret ediyor ve; **“Ağzına gem vuracak kadar”** diyordu. (Müslim, Cennet: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Saîd ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2422- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, (Hammad bu hadis merfu hükmündedir) dedi. Mutaffifin sûresi 6. ayeti: **“O gün insanlar alemlerin rabbi huzurunda kalkıp dikilecekler”** şöyle demiştir: Kulakların yarısına kadar ter içinde kalacaklardır. (Müslim, Cennet: 15; İbn Mâce, Zühd: 68)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hennâd, İsa b. Yusuf vasıtasıyla İbn Avn’dan, Nafi’den, İbn Ömer’den geçen hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Ø insanlar kıyamet günü çıplak mı haşredilecekler?

2423- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanlar kıyamet günü mahşer yerine ilk yaratıldıkları gibi yalınayak, çırılçıplak ve sünnetsiz olarak toplanacaklardır"** dedi ve Enbiya sûresi 104. ayeti "… Tüm kâinâtı ilk kez nasıl yarattıysak, o gökyüzünü de yeniden yine öyle tekrar yaratacağız. Gerçekleştirilmesini kendi üzerimize aldığımız bir sözdür bu. Şüphesiz biz herşeyi yapabilecek güçteyiz." Ni okudu ve şöyle devam etti: yaratıklar içersinde ilk giydirilecek olan İbrahim (a.s.) dır. Ashabımdan kimileri bana yaklaştırılmamak için sağa sola itilecekler de ben de Ya Rabbi! Onlar benim ashabımdır diyeceğim ve bana şöyle denilecek: Senden sonra onların ne bidatlar ortaya çıkardıklarını sen bilmezsin sen onların arasından ayrıldıktan sonra onlar dinlerinden çıkıp eski şirklerine dönmüşlerdir. Bunun üzerine ben de Salih kul İsa'nın söylediği şu sözü söyleyeceğim: "Şayet onları azaba çarptırırsan, şüphesiz onlar senin kullarındır. Ve eğer onları bağışlarsan, doğrusu sen çok güçlü ve üstün olansın. Yaptığın her şeyi yerli yerince yapansın." (Maide sûresi: 118) (Buhârî, Rıkak: 44; Müslim, Cennet: 19)

ž Muhammed b. Beşşâr ve Muhammed b. Müsenna, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Muğîre b. Numân'dan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmişlerdir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2424- Behz b. Hakîm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Kıyamet günü sizler yaya olarak binitli olarak ve yüzüstü sürünerek mahşer yerine toplanacaksınız."** (Müsned: 19171)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 4

Ø amel defterleri nasıl ele geçecektir?

2425- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanlar kıyamet gününde üç defa sorguya çekilecekler iki sorgu mücade ve mazeretler ortaya konulması şeklinde olacak üçüncü sorgu yani arz'da ise insanların yapıp ettikleri kaydeden amel defterleri uçurulacak herkesin defteri kendisini bulacaktır kimi bu defterini sağ eliyle tutacak kimi de solundan alacaktır."** (İbn Mâce, Zühd: 33)

ž **Tirmizî:** Hasan'ın Ebû Hüreyre'den işitmemiş olmasından dolayı bu hadis sahih değildir. Bazıları bu hadisi Ali er Rıfai'den ve Ebû Musa'dan rivâyet etmektedirler.

Tirmizî: Bu hadiste sahih değildir. Çünkü Hasan, Ebû Musa'dan işitmemiştir.

bölüm: 5

Ø hesabı konusunda tartışılan mutlaka helak olur

2426- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: Hesabı konusunda kiminle münakaşa edilirse o kimse helak olmuştur. Bunun üzerine ben şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü! Allah, İnşikak sûresi 7 ve 8. ayetlerinde şöyle buyurmuyor mu? **"Kimin sicili sağ eline verilirse artık o kimsenin hesabı kolayca görülür."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"O hesab değil o arz'dır."** (Buhârî, İlim: 17; Müslim, Cennet: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih hasendir. Eyyûb'ta aynı şekilde İbn ebî Müleyke'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

bölüm: 6

Ø allah'ın verdiği şeyler ne yapılmalı ki kazançlı çıkılsın?

2427- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü ademoğlu bir kuzu gibi getirilerek Allah'ın huzurunda durdurulur ve Allah ona şöyle der: Sana dünyada mal mülk hizmetçi ve her şeyi verdim sen onları ne yaptın? O kişi şöyle cevap verecek: Biriktirdim artırdım ve olduğundan fazla şekilde bıraktım beni dünyaya geri çevir onların hepsini sana getireyim."**

Allah'ta şöyle buyuracak: Dünyada iken benim rızamı kazanmak için önceden gönderdiğin birşeyler varsa onları göster bakalım o kişi de diyecek ki: Biriktirdim artırdım ve olduğundan fazla bıraktım. Beni geri dünyaya çevir de onların hepsini sana getireyim. Böylece bu kulu hayır adına bir şey yapmadığı görülür ve Cehenneme götürülür." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Pek çok kişi bu hadisi Hasan'dan, Enes'in sözü olarak rivâyet edip Rasûlullah (s.a.v.)'e isnad etmemişlerdir. İsmail b. Müslim hadis konusunda hafızası yönünden zayıf kabul edilmiştir. bu konuda Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2428- Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet günü bir kul Allah'ın huzuruna getirilir ve Allah ona şöyle buyurur: Sana göz, kulak, mal ve evlat vermedik mi? hayvanlar ve ekinler vermedik mi? belli yerlerde yetkili olmana ve para kazanmana fırsat tanımadık mı? Bugün benimle bu şekilde buluşacağını da biliyordun değil mi? O kimse hayır Ya Rabbi diyecek Allah'ta şöyle buyuracak: Önceden sen beni ve bugünleri unuttuğun gibi bugün de ben seni unutacağım."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. **"Bugün de ben seni unutacağım…"** sözü: **"Bugün de ben seni azaba terk edeceğim"** manasında tefsir edilmiştir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları Araf sûresi 51. ayeti olan **"… Biz de onları bugün unutacağız"** sözünü; **"Bugün onları azaba terk edeceğiz"** şeklinde tefsir etmişlerdir.

bölüm: 7

Ø yeryüzü ve organlar da konuşacak mı?

2429- Ebû Hüreyre (r.a.)'rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Zilzal sûresi 4. ayeti olan: **"İşte o gün yeryüzü tüm haberlerini ortaya**

dökecektir.” Ayetini okudu ve yeryüzünün haberleri nedir? Bilir misiniz? Buyurdu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Buyurdu ki: **“Yeryüzünün haberleri erkek ve kadın her kimse hakkında yeryüzünde yaptıkları hoş iş konusunda falan kişi falan gün ve saatte falan yerde şöyle yaptı demesidir işte haber budur.** (Müsned: 8512)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 8

Ø sûr nasıl bir şeydir?

2430- Abdullah b. Amr b. As (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir bedevî Peygamber (s.a.v.)’e gelerek sûr nedir? Diye sordu; Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Kendisiyle kıyametin haber verileceği üflenmek suretiyle ses çıkaran bir alettir”** buyurdular. (Müsned: 10614)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup pek çok kimse Süleyman et Teymî’den rivâyet etmişlerdir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

2431- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sûr’a üfürecek kişi sûr’u eline almış üfleme emri gelir gelmez hemen üflemek üzere izin beklerken ben bu dünyada nasıl zevk içerisinde yaşayabilirim?** Bu söz ashaba ağır gelmiş olacak ki Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle buyurdu: **“Daima Allah’a güveniyoruz en güzel vekil odur sadece Allah’a güveniriz”** deyiniz. (Ebû Dâvûd, Sünnet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup başka şekillerde Atıyye’den, Ebû Saîd’den buna benzer şekilde rivâyet edilmiştir.

bölüm: 9

Ø kıyamet günü Peygamber (s.a.v.), nerede aranmalı?

2432- Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sırat üzerinde müminin parolası selâmet ve kurtuluş nasip et”** olmalıdır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Muğîre b. Şu’be hadisi olarak bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. İshâk’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2433- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den kıyamet gününde bana şefaat etmesini istedim şefaat ederim buyurdu. Ey Allah’ın Rasûlü! dedim seni nerde arıyayım? Buyurdular ki: İlk olarak sırat üzerinde ara, Enes: Sizi sırat üzerinde bulamaz isem, Rasûlullah (s.a.v.): Amellerin tartılacağı alet olan mizan denilen terazinin yanında ara buyurdu. Enes, terazinin yanında sizi bulamaz isem? Rasûlullah (s.a.v.): O zaman Kevser havuzunun yanında ara beni buyurarak ben mutlaka bu üç yerden birinde bulunurum dedi.”** (Müsned: 12360)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 10

Ø kıyamette şefaat nasıl olacaktır?

2434- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e et getirildi ve ön but kısmı takdim edildi çünkü o etin bu kısmından hoşlanırdı. Etten bir parça ısırdı ve şöyle buyurdu: **“Kıyamet günü insanların en saygıdeğeri ben olacağım bunun niçin böyle olacağını biliyor musunuz? Dinleyin! Anlatayım; Allah bütün insanları öncekileriyle ve sonrakileriyle hepsini büyük ve düz bir alanda toplayacak ve söyleyeceği her söz tüm insanlığa duyurulacak gözler bu manzaralara şâhid olacak, güneş kendilerine o kadar yaklaştırılacak ki sıkıntı ve keder güç yetiremeyecek, çekilmez hale gelecek ve insanlar birbirlerine; Başınıza gelenleri görmüyor musunuz? Rabbiniz yanında size şefaat edebilecek birine bakmıyor musunuz? İnsanlar birbirlerine, Adem’e müracaat ediniz deyip ona gelecekler ve şöyle konuşacaklar: Sen tüm insanların babasısın, Allah seni eliyle yarattı ruhundan üfürdü ve meleklere secde etmelerini emretti, onlar da sana secde ettiler. Rabbinin yanında bize şefaat et. Ne durumda olduğumuzu görüyorsun, görüyorsun ki halimizi! Adem onlara şöyle diyecek: “Rabbim bugün o derece gazablanmış ki, bu güne kadar bu şekilde gazablanmamış ve bundan sonra da böylesine gazablanmayacaktır. Cennet’te bir ağaca yaklaşma demişti de ben hata edip o ağacın meyvesinden yemiştim. Ben kendi derdime düşmüşüm! Başka birine gidin; Nuh'a gelecekler ve diyecekler ki: “Ey Nuh! Yeryüzüne gönderilen peygamberlerin ilk olanlarındansın. “Allah, seni çok şükreden kul” olarak vasıflandırmıştır. Rabbinin yanında bize şefaat et! Ne halde olduğumuzu görüyor ve ne duruma geldiğimizi biliyorsun!” Nuh (a.s) onlara şöyle cevap verecek: “Rabbim bugün o derece gazablanmış ki, bugüne kadar bu şekilde hiç gazablanmamış bundan sonra da böylesine gazablanmayacaktır. Ben de kavmime beddua edip Allah’a karşı bir suç işlemiştim bu yüzden benim derdim bana yeter siz başkasına gidin, İbrahim'e gidiniz! Sonra İbrahim’e gelirler ve şöyle derler: Ey İbrahim! Sen Allah'ın Peygamberi ve yeryüzü halkı içerisinde O'nun tek dostusun. Rabbin yanında bizim için şefaat ediver! Ne halde olduğumuzu görüyorsun? İbrahim şöyle der: “Rabbim bugün o derece gazablanmış ki, bugüne kadar bu şekilde hiç gazablanmamış bundan sonra da bu şekilde gazablanmayacaktır. Ben hayatım boyunca üç yerde yalan söylemiştim Ebû Hayyan’ın rivayetinde bu, yalan söylediği üç yer sayılır) Dolayısıyla benim derdim bana yeter siz başkasına gidin, Musa'ya gidin! Sonra insanlar Musa'ya gelirler ve şöyle derler: Ey Musa! “Sen Allah'ın Rasûlüsün Allah sana, kitap vererek ve seninle konuşarak seni insanlardan üstün kılmıştır. Rabbin yanında bize şefaat et! Durumuzu görmüyor musun! Musa’da şöyle diyecek: “Rabbim bugün çook şiddetli derecede gazablanmış ki, bugüne kadar bu şekilde hiç**

gazablanmamış bundan sonra da bu şekilde gazablanmayacaktır. Ben de bir zamanlar bana emredilmemesine rağmen bir adam öldürmüştüm o şuç bana yeter. Dolayısıyla benim derdim bana yeter siz başkasına gidin, İsa'ya gidin! Sonra İsa'ya gelirler ve şöyle derler, "Sen Allah'ın rasûlü ve Meryem'e ilka ettiği kelimesi ve Ruhundan üfürdüğü kimsesin. Beşikte insanlarla konuşan sensin, Rabbinin yanında bize şefaat et! Durumumuzu görüyorsun! İsa şöyle diyecek: "Rabbim bugün o derece gazablanmış ki, bugüne kadar bu şekilde hiç gazablanmamış bundan sonra da bu şekilde gazablanmayacaktır. İsa, kendi için işlediği bir günah zikretmemiştir. Benim de kendi derdim bana yeter siz başkasına gidin, Muhammed (s.a.v.)'e gidin! Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Muhammed (s.a.v.)'e gelecekler ve şöyle diyecekler Ey Muhammed! Sen, Allah'ın Rasûlü, peygamberlerin sonuncususun. Geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanan sensin. Rabbin yanında bize şefaat et! Durumumuzu görüyorsun! Bende hemen hareket edip arşın altına gelir ve Rabbime secdeye kapanırım. Sonra Allah, o anda benden önce kimseye nasip etmediği hamd ve övgülerden öyle şeyler bana ilham edecektir. Sonra "Ya Muhammed!" denilecek, "kaldır başını secdeden; iste isteğin yerine getirilecektir. Şefaat et şefaatin de kabul edilecektir. Başımı kaldıracağım ve "Ya Rabbi, ümmetim! Ya Rabbi, ümmetim! Ya Rabbi, ümmetim!" diyeceğim. Allah, Ya Muhammed! diyecek, ümmetinden hesaplaşması olmayanları, Cennet kapılarının sağından girdir bu girecek kimseler diğer tüm kapılardan da girebilirler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin olsun ki Cennet kapılarından iki kanadın arası Mekke ile Hecer veya Mekke ile Busra arası kadardır." (Buhârî, Ehadisül Enbiya: 23; Müslim, İman: 72)

ž Bu konuda Ebû Bekir es Sıddîk, Enes, Ukbe b. Âmir ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hayyan et Teymî'nin ismi Yahya b. Saîd b. Hayyan olup Küfelidir ve güvenilir bir kimsedir. Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir'in ismi ise Herîm'dir.

bölüm: 11

Ø Peygamberimizin şefaati kimleredir?

2435- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şefaatim, ümmetimden büyük günah işleyenleredir."** (İbn Mâce, Zühd: 37; Ebû Dâvûd, Edeb: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2436- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şefaatimden ümmetimden büyük günah işleyen kimseleredir."**

Muhammed b. Ali diyor ki: Câbir bana şöyle dedi: Ey Muhammed büyük

günah işlemeyen kimsenin şefaate ne ihtiyacı vardır? (İbn Mâce, Zühd: 37; Ebû Dâvûd, Edeb: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Cafer b. Muhammed rivâyeti olarak garibtir.

bölüm: 12

Ø Cennete bu ümmetten kaç kişi girecektir?

2437- Ebû Umame (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Rabbim bana ümmetimden yetmiş bin kişiyi hesap ve azab görmeden Cennete koyacağını vaad etti, aynı zamanda her bin kişiyle birlikte yetmiş bin kişi ve Rabbinin isteyeceği kadarın üç misliyi de vaad etti."** (İbn Mâce, Zühd: 34; Dârimî, Rıkak: 86)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2438- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir gurup insanla birlikte Kudüs'te idim onlardan bir kimse şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle söylediğini işittim: Ümmetimden bir adamın şefaatiyle Temimoğullarından daha çok kişi Cennete girecektir. Denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Sizin şefaatinizden başka mı? Rasûlullah (s.a.v.), benim şefaatimden başka buyurdu. Hadisi rivâyet eden zat kalkınca bu kimdir? Diye sordum Dediler ki bu İbn eb'îl Ced'a'dır."** (İbn Mâce, Zühd: 34; Dârimî, Rıkak: 86)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

İbn'ül Ced'a'nın adı Abdullah'tır bu hadisi Sadece o rivâyet etmiştir.

2439- Hasan-ı Basrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Osman b. Afvân; kıyamet günü Rabia ve Mudar kabileleri sayısı kadar insana şefaat edecektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2440- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetim içinde büyük guruplara şefaat edecek kimse vardır. Bir kabile kadar insan gurubuna şefaat edecek kimse vardır. Belli bir guruba şefaat edecek kimseler de vardır. Kimi de bir kişiye şefaat edecektir ve bu şefaat edilenler Cennete gireceklerdir."** (Müsned: 10721)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 13

Ø şefaat allah'a ortak koşmadan ölen kimseleredir

2441- Avf b. Mâlik el Eşcaî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rabbimin katından bir melek bana geldi ve beni ümmetimin yarısını Cennete sokmak ileşefaat yetkisi arasında serbest bıraktı da ben şefaat etmeyi seçtim. Bu şefaat de Allah'a ortak koşmadan ölenleredir."** (İbn Mâce, Zühd: 38)

ž Bu hadis Ebû'l Melih'den ve Peygamber ashabından başka bir kimseden rivâyet edilmiş olup **"Avf b. Mâlik'den"** denmemiştir. Bu hadis buradakinden uzuncadır.

Kuteybe Ebû Avâne vasıtasıyla Katâde'den, Ebû'l Melih'den, Avf b. Mâlik'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

bölüm: 14

Ø kevser havuzunun ibrikleri var mıdır?

2442- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Benim havuzumun çevresinde gökteki yıldızlar sayısınca ibrikler vardır.”** (Buhârî, Rıkak: 94; İbn Mâce, Zühd: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

2443- Semure (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her Peygamberin kıyamet gününde bir havuzu vardır ve Peygamberler su içmeye gelenlerin fazlalığıyla birbirine karşı övünürler. Ben; içmeye geleni, en çok olacak Peygamber olacağımı ümid ediyorum.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Eş’as b. Abdulmelik bu hadisi Hasan vasıtasıyla mürsel olarak rivâyet etmiş senedinde **“Semure”**yi zikretmemiştir ki bu rivâyet daha sağlamdır.

bölüm: 15

Ø kevser havuzunun ölçüleri ve suyunun özellikleri

2444- Ebû Sellam el Hubşî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer bin Abdülaziz bana haber göndermişti; posta beygirine bindirilerek yanına vardım, girince Ey Müminlerin emiri dedim posta beygiriyle gelmem pek zahmetli oldu. Bunun üzerine Ömer b. Abdülaziz dedi ki: **“Sana zahmet etmek istemezdim. Fakat Rasûlullah (s.a.v.)’in havuz hakkında Sevbân’dan rivâyeti bana ulaştı da bir de bizzat senin ağzından dinleyim istedim.”** Ebû Sellam şöyle dedi: **“Sevbân, Rasûlullah (s.a.v.)’den şu şekilde aktardı. Benim havuzum, Aden'den, Belka Ammanı'na ulaşacak kadar büyüktür. Suyu, sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. Kadehleri, gökteki yıldızların sayısı kadardır. Her kim ondan bir yudum içerse bir daha ebediyyen susamaz. Havuza ilk gelecek insanlar; muhâcirlerin fakirlerinden olup başları, saçları dağınık, elbiseleri kirli, konfor içinde yaşayan kadınlarla evlenemeyen, kendilerine kapıların ve imkanların açılmadığı kimselerdir.”** Ömer b. Abdülaziz dedi ki: **“Fakat ben, konfor içinde yaşayan kadınlarla da evlendim ve her türlü kapılar da bana açıldı. Abdülmelik'in kızı Fatıma ile evlenmiş durumdayım ben saçlarım dağılmadan başımı yıkamam, vücuduma değen elbisemi de kirlenmeden yıkamam.”** (İbn Mâce, Zühd: 39; Ebû davud, Edeb: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garib’tir.

Bu hadis, aynı şekilde Ma'dan b. Ebî Talha'dan, Sevbân'dan da rivayet edilmiştir. Ebû Sellam EI Habeşî'nin ismi Memtûr'dur. Şamlıdır ve güvenilen bir kimsedir.

2445- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Havuzun kapları nasıldır?”** dedim. Buyurdu ki: **“Canımı kudret elinde tutan Allah’a yemin olsun ki; havuzun kapları, karanlık ve bulutsuz bir gecede gökyüzünde görülen ufaklı yıldızlarının sayısından daha çoktur ve Cennet kaplarındandır. Ondan bir yudum içen bir daha**

susuzluk nedir bilmeyecektir. Havuzun eni, boyu kadardır büyüklüğü Amman ile Eyle arası kadardır. Suyu, sütten daha beyaz ve tadı da baldan daha tatlıdır.” (İbn Mâce, Zühd: 39; Ebû davud, Edeb: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garib’tir.

Bu konuda Huzeyfe b. eI Yemân, Abdullah b. Amr, Ebû Berze eI Eslemi, İbn Ömer, Hârise b. Vehb, Müstevrid b. Şeddâd’tan da hadis rivayet edilmiştir.

İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Benim, havuzumun, büyüklüğü; Küfe ile Hacer-ül Esved arasındaki mesafe kadardır.”**

bölüm: 16

Ø Peygamber (s.a.v.)’in ümmetinin çok oluşu

2446- İbn Abbâs (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: “Peygamber (s.a.v.) Mîrâc’a çıkarıldığında beraberinde büyük toplumlar bulunan bir ve birkaç peygambere, yine beraberinde birer cemaat bulunan bir ve birkaç peygambere, beraberinde hiç kimse bulunmayan bir ve birkaç peygambere uğramıştı ki, sonunda çok büyük bir kalabalığa uğradım ve bunlar kimlerdir? diye sordum. **“Musa ve kavmi!”** dediler. Fakat başını kaldır ve bak! Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Şu yandan ve bu yandan tamamen ufku kaplamış bir kalabalık gözüme ilişti, işte bunlar senin ümmetindir denildi. Ve bunlardan başka yetmişbin kişi hesapsız bir şekilde cennete girecektir”** denildi. Bu sözleri söyleyince Rasûlullah (s.a.v.), hanımlarından birinin odasına girdi bunların kimler olduğunu kimse sormamıştı. Kendisi de bir tefsirde bulunmadı. Sonra Asbab: Kendi aralarında onlar biziz! dediler. Bir kısmı da onlar; fıtrat üzerine doğan ve Müslüman olarak ölenlerdir! Dediler. Bu arada Rasûlullah (s.a.v.) çıktı ve şöyle buyurdu: **“Onlar tedavi olarak dağlanmayan, kulak hırsızlığı yapmayan, Uğursuzluk inancına sahip olmayan ve Allah’a her zaman ve her yerde güvenip dayanan kimselerdir”** Ukkaşe b. Mıhsan ayağa kalktı ve **“Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedi, ben onlardan mıyım? Rasûlullah (s.a.v.) **“evet!”** buyurdu. Sonra bir başkası kalktı ve **“ben de onlardan mıyım?”** deyince; Rasûlullah (s.a.v.), **“Ukkaşe seni geçti!”** buyurdu. (Buhârî, Tıp: 11; Müslim, İman: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda İbn Mes’ûd ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 17

Ø bedbaht kimsenin özellikleri nelerdir?

2447- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) zamanında kulluk ve ibadet olarak yapıp ettiğiniz hiçbirşeyi bugün üzerinde görüp tanıyamıyorum.”** Ravi diyorki: **“Ya namazlarımız hakkında ne dersin?”** Enes dedi ki: **“Bildiğiniz gibi namazlarınızda da aynı şekilde o dönemin hassasiyeti yok ve kalmamıştır.”** (Müsned: 11539)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Ebû Imrân el Cevnî rivâyeti olarak hasen garibtir. Enes’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

2448- Esma binti Umeys eI Has'amiyye (r.anha)’dan rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Hayal kurup üstünlük taslayan ve yüce Allah'ı unutan kul ne bedbahttır. Zorbalık edip haklara tecavüz eden ve yüce kudret ve kuvvet sahibini unutan ne bedbahttır! Gaflete dalarak gülüp oynayan ve kabirleri ve toprak altında çürümeyi unutan kul ne bedbahtır! Azıp, taşkınlık gösteren doğum, ölüm ve ölümden sonrayı unutan kul ne bedbahttır! Dini dünyaya alet eden kul ne bedbahttır. Dine şüpheler karıştıran kul ne bedbahttır! Hırs ve tamah tarafından kumanda edilen kul ne bedbaht kuldur! Arzu ve isteklerinin kendisini saptırdığı kul ne bedbahtır! Açgözlülüğün hor ve zelil ettiği kul ne bedbaht kuldur!”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir ancak bu şekliyle bilmekteyiz ve senedi de sağlam değildir.

bölüm: 18

Ø dünyada yedirip içirip giydirene ahirette ne yapılacaktır?

2449- Ebû Saîd eI Hudrî (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir mü’min, aç bir mü’mini doyurursa Allah o kimseyi Cennet meyveleriyle doyuracaktır, Yine bir mü’min, susuz kalan bir mü’mine bir şeyler içirip susuzluğunu giderirse Allah kıyamette en güzel meşrubattan olan “Rahık-ı Mahtûm”dan içirecektir. Yine bir mü’min, elbiseye ihtiyacı olan bir mü’mini giydirirse Allah’ta ona Cennetin yemyeşil elbiselerinden giydirecektir.”** (Ebû Dâvûd, Zekat: 32)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Atıyye’den ve Ebû Saîd eI Hudrî’den mevkuf olarak ta rivayet edilmiş olup bu rivayet daha sağlam ve makbuldür.

2450- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim Allah’ın azabından korkup sakınırsa cenneti elde etmek için hemen yola koyulur. Kim de yola koyulursa arzusuna kavuşur. Ama dikkat edin! Allah’ın ticaret için ortaya koyduğu malı çok pahalıdır. Dikkat edin! Allah’ın ticaret eşyası ise cennettir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebûn Nadr hadisi olarak bilmekteyiz.

bölüm: 19

Ø takva (Allah’a karşı sorumluluk bilinci) nedir?

2451- Peygamber (s.a.v.)’in ashabından Atiye es Sa’dî (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kul, haram olabilecek şeye düşmekten uzak durarak sakıncalı olmayan şeyi bile terk etmedikçe takvalı kişilerden olmak durumuna yükselemez.”** (İbn Mâce, Zühd: 24)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 20

Ø melekler mü’minleri hangi halde kanatlarıyla gölgelendirir?

2452- Hanzale eI Üseydî (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Ey Ashabım sizler her zaman benim yanımda olduğunuz haldeki gibi iman üzere olabilseydiniz melekler sizleri kanatlarıyla gölgelendirirlerdi.”** (İbn Mâce, Zühd: 28; Müslim, Tevbe: 3)

ž **Tirmizî**: Bu hadis, bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadis Hanzala el Üseydî tarafından değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 21

Ø şöhret ve zirvede mi olmak gerekir?

2453- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **“Her varlığın bir şiddetli ve sert olduğu bir yönü olduğu gibi bu şiddet ve sertliğin gevşeme zamanı da vardır. Bir kimse sert olduğu zaman da bile orta yolu tercih edip yakınlaştırıcı biçimde hareket ederse ondan yana ümitliyim. Eğer parmakla gösterilecek duruma gelirse gösteriş için yaptığından dolayı onun bu hareketini hesaba katmayın.”** (Müslim, Fiten: 24; İbn Mâce, Zühd: 21)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir kişinin, din veya dünya konusunda parmakla gösterilecek duruma gelmesi kötülük bakımından kendisine yeter. Ancak Allah'ın koruduğu kişiler bundan müstesnadır.”**

bölüm: 22

Ø ecel ümid ve hayaller

2454- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v.) bize bir dörtgen şekli çizdi, bu şeklin ortasına bir çizgi çizdi ve bu çizgiyi dörtgenin dışına uzattı ve bu dörtgenin içindeki o çizgiye değişik çizikler çizerek şöyle buyurdu: **“Şu ortadaki çizgi insan oğlu ve ömrüdür. Bu çizgiyi dört taraftan kuşatan dörtgen onun ecelidir. Şu küçük çizgiler ise hayatı boyunca o kimsenin başına gelecek sıkıntılar ve imtihanlarıdır birinden kurtulsa bir diğeri gelip onu bulacaktır. Dörtgenin dışındaki çizgi ise kişinin ümid ve hayalleridir.”** (İbn Mâce, Zühd: 27; Buhârî, Rıkak: 4)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2455- Enes (r.a.)’den rivayete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanoğlu ihtiyarlar, fakat onun iki özelliği gençleşir: Mal hırsı ve uzun yaşama hırsı.”** (Müslim, Zekat: 38; Dârimî, Rıkak: 62)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih'tir.

2456- Abdullah b. Şıhhîr (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Ademoğlu, çevresini kuşatan doksandokuz bela ve musibetle temsil edildi. Bunlardan birini veya hepsini atlatmış olsa bile ihtiyarlık onu bulur.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 23

Ø allah ve peygamber hiç hatırdan çıkarılmamalıdır

2457- Übey b. Ka'b (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.), gecenin üçte ikisi geçince kalkar ve şöyle derdi: **“Ey insanlar! Kalkın Allah'ın büyüklüğünü ve size verdiği imkanları düşünüp gereğini yerine getirin. Râcife (bütün canlılara ölüm getirecek olan ilk sûra üfürülmenin) zamanı geldi, bunun hemen ardından da Radife (bütün canlıları diriltecek olan üfleniş) gelecektir. Ölüm, her türlü şiddet ve sancılarıyla mutlaka gelecektir; ölüm, mutlaka herkesi bulacaktır.”** Übeyy diyor ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü! ben sana çok dua edip salevat getiriyorum; dualarımın ne kadarını sana ayırayım?”** Rasûlullah (s.a.v.): **“dilediğin kadar!”** buyurdu. Dualarımın **“dörtte birini mi?”** dedim; **“dilediğin kadarını!”** buyurdu, **“şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!”** buyurdu. Bende **“yarısını ayırayım mı?** diye sordum; **“dilediğin kadarını!”** buyurdu, **“şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!”** Ben de **“üçte ikisini mi?”** dedim; **“dilediğin kadarını!”** buyurdu, **“şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!”** buyurdu. Ben de o halde **“bütün dualarımı senin için yapacağım”** dedim. Bunun üzerine buyurdular ki: **“Sıkıntıların giderilecek ve günahların affedilecektir.”** (Müsned: 20289)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 24

Ø allah için gereği biçimde haya etmek ne demektir?

2458- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivayete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’tan gereği biçimde haya edin!”** Bunun üzerine **“Ey Allah’ın Peygamberi!”** dedik, **“Zaten; hayalı davranıyoruz Elhamdülillah!”** Buyurdu ki: **“O sizin anladığınız utanma hissi değildir! Allah’tan gereği biçimde haya etmek demek; baş ve başta bulunan organlarla, karın ve karının içersine aldığı organları her türlü günah ve haramlardan korumak, ölümü ve toprak altında çürümeyi daima hatırlamaktır. Ahireti isteyen dünyanın süsünü bırakır. Kim bu şekilde davranırsa Allah’tan gereği biçimde haya etmiş olur.”** (Müsned: 3489)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece, Ebân b. İshâk’ın Sabbah b. Muhammed’den rivayetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 25

Ø gerçek akıllı kimse kimdir?

2459- Şeddâd b. Evs (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Gerçekten zeki ve akıllı kişi, nefsinin kötü arzularına hâkim olup ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise, nefsinin her türlü arzu ve isteklerine uyarak hayatını devam ettirip, Allah’tan her şeyi ve Cenneti isteyen kişidir.”** (İbn Mâce, Zühd: 31)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen'dir. Hadiste geçen: **“Nefsine hâkim olmak”** demek, kıyamet gününde hesaba çekilmeden önce dünyada iken kendisini hesaba çekip hayatını ayarlayan kimsedir. Ömer b. Hattâb’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: **“Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin, büyük hesap günü için kendinizi donatın! Çünkü kıyamet gününde hesap, ancak dünyada iken kendisini hesaba çekenler için kolay olacaktır.”**

Meymûn b. Mihran’ın da şöyle dediği rivayet edilir: “Bir kul, ortağına yemesi nereden, giymesi nereden? diye hesap sorduğu gibi kendi nefsine de hesap sormadıkça mütteki yani Allah’a karşı sorumluluk bilinci taşımış olamaz.”

bölüm: 26

Ø kabir, içerisindekilerle nasıl konuşacaktır?

2460- Ebû Saîd (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.), namazgaha girdi ve bazı insanların dişleri görünecek derecede gülüştüklerini gördü ve şöyle buyurdu: **“Ne var ki sizler ölümü çok sık hatırlamış olsaydınız şu gördüğüm vaziyette olmazdınız.” Öyleyse tüm lezzetleri yok edip kesen, ölümü çok hatırlayın. Kabir, hergün şöyle diyerek konuşur: “Ben yalnızlık eviyim, ben tek kişilik evim, ben toprak eviyim, ben kurtçukların eviyim!” Mü’min kul toprağa defnedildiğinde kabir ona şöyle diyecektir: “Merhaba, hoş geldin! Üzerimde yürüyenlerin en sevgilisi olduğuna göre bugün benim himayem altına girdin sana ne yapacağımı göreceksin!” Sonra o kabir, o kimse için gözünün görebildiği kadar genişleyecek ve Cennete doğru bir kapı açılacaktır. İsyancı ve kafir bir kul da kabre konulduğunda kabir ona şöyle diyecektir: “Sana rahat ve huzur yok, sen hoş vaziyette gelmedin bana, üzerimde yürüyenlerin en sevimsizi ve kızdığım biri olarak bana gelmiş durumdasın ve sana ne yapacağımı göreceksin.” Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: “Sonra kabir o kimseyi o derece sıkıştırır ki, kaburgaları birbirine geçer.” Ebû Saîd dedi ki: “Rasûlullah (s.a.v.), parmaklarıyla bu durumu göstererek parmaklarını iç içe soktu ve şöyle buyurdu: “Sonra o kimseye yetmiş tane yılan musallat edilir ki, o yılanlardan biri toprağa üflese, o toprak dünya durdukça hiç bir şey bitirmez. Bu yılanlar onu, hesaba çekilinceye kadar, sokar ve ısırırlar, paramparça ederler. Ebû Saîd şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: “Kabir, ya Cennet bahçelerinden bir bahçe veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur.”** (İbn Mâce, Zühd: 31)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 27

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in vücuduna hasır iz yapmış mıydı?

2461- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah**

(s.a.v.)’in yanına girdim, kuru hasırın üzerine yaslanmış vaziyette buldum. Yan tarafında hasırın izini gördüm.” (Buhârî, Mezâlim: 77; Müslim, Talak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir, bu hadis buradakinden uzuncadır.

bölüm: 28

Ø bu ümmetin felaketi mal ve dünya sevgisinde midir?

2462- Amr b. Avf (r.a.) (ki bu beni Âmir b. Lüey’in yetkilisi ve Bedir savaşına Peygamber (s.a.v.) ile birlikte katılan kimsedir) (r.a.)’ın haber verdiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Ubeyde b. Cerrâh'ı, Bahreyn'e göndermişti o da oradan bir miktar mal ile geldi. Ensâr, Ebû Ubeyde'nin gelişini işitip sabah namazını Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte sabah namazını kılmağa geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), namazı bitince kalktı ve Ensâr da Peygamber (s.a.v.)’in önüne durdular. Rasûlullah (s.a.v.), bu durumu görünce gülümsedi ve şöyle buyurdu: **“Sizler, Ebû Ubeyde'nin bir şeylerle geldiğini işittiniz?”** Ensâr, **“Evet, ondan dolayı geldik Ey Allah’ın Rasûlü!”** dediler. **“Müjdeler size sizi sevindirecek bir haberi bekleyin!”** buyurdu ve şöyle devam etti: **“Allah'a yemin olsun ki sizin için fakirlikten korkmuyorum, sizin için korktuğum şey; dünya malının sizden öncekilere yayılıp serildiği gibi size de açılması ve dünyalık yarışına girerek, öncekileri dünyanın helak ettiği gibi sizi de helak etmesidir.”** (Buhârî, Cizye: 24; Müslim, Zühd: 61)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 29

Ø tok gözlü olana herşey bereketli mi kılınır?

2463- Hakîm b. Hızâm (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den dünyalık istedim, bana verdi sonra yine istedim, yine bana verdi; sonra yine istedim, yine verdi ve sonra şöyle buyurdu: **“Ey Hakîm! Dünya malı tatlı ve yemyeşildir. Her kim bu dünyalığı tok gözlü olarak alır ve elde ederse kendisi için hayırlı ve bereketli kılınır. Kim de aç gözlü olarak alırsa kendisi için bereketli olmaz yiyip te doymayan kimse gibi olur. Veren el, alan elden daima hayırlıdır.”**

Hakîm diyor ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedim, **“Seni hak ile gönderen Allah’a yemin ederim ki dünyadan ayrılıncaya kadar kimseden bir şey istemeyeceğim.”** Sonra Ebû Bekir (r.a.), Halife olduğunda Hakîm'i bahşiş vermek için çağırırdı fakat Hakîm uzak durdu ve hiçbir şey kabul etmedi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: **“Ey Müslümanlar topluluğu! Ben sizleri şâhid tutarım ki ganimetten kendi payını ona sunuyorum, fakat o bunu almaya yaklaşmıyor.”** Hakîm, Rasûlullah (s.a.v.)’den sonra ve kendisi vefat edinceye kadar halktan kimsenin malından bir şey istemedi. (Buhârî, Rıkak: 16; Müslim, Zekat: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 30

Ø kimin kaygısı ahiret olursa kalben zengin olur mu?

2464- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında sıkıntılı günler geçirdik, sabrettik. Sonra bolluk günlere kavuştuk fakat tahammül gösteremedik ve dünyaya kapıldık."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2465- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kimin kaygısı ahiret olursa Allah onun zenginliğini kalbinde kılar, iki yakasını bir araya getirir ve dünya ona boyun eğerek gelir. Her kimin kaygısı da dünya olursa Allah, onun fakirliğini iki gözü arasında kılar ve iki yakası bir araya gelmez perişan olur zaten kendisine de takdir edilen şey gelir fazlası gelmez."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2466- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah şöyle buyurur: "Ey Ademoğlu her durumda kendini bana ibadete ver ki; gönlünü zenginlikle doldurup ihtiyacını gidereyim fakat böyle yapmaz isen ellerini meşguliyetle doldurur ihtiyaçlarını da kapatmam." (İbn Mâce, Zühd: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Hâlid el Vâlibî'nin ismi Hürmüz'dür.

bölüm: 31

Ø evimizdeki gıda maddelerini ölçüp saymamalı mıyız?

2467- Âişe (r.anha)'dan rivayete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde yanımızda bir miktar arpa vardı ondan bir süre Allah'ın dilediği miktar yedik, sonra cariyeye arpayı ölçüver bakayım dedim. Bunun üzerine arpa çok geçmeden tükendi. Âişe şöyle devam etti: **"Biz arpayı ölçmeden bırakmış olsaydık ondan daha uzun süre yiyecektik."** (Buhârî, Humus: 3; Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadişs sahihtir.Hadiste geçen **"Şatr"** kelimesinin manası **"bir miktar"** demektir.

bölüm: 32

Ø dünyayı hatırlatan perde

2468- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Evimizin kapısında üzeri nakışlı ve süslü bir perdemiz vardı**. Rasûlullah (s.a.v.) bunu gördü ve şöyle buyurdu: **"Kaldır onu! Çünkü bana dünyayı hatırlatıyor."** Âişe sözünü şöyle sürdürdü: **"İçinde ipek çizgiler olan kadife bir elbisemiz vardı onu giyerdik."** (Müslim, Libas: 17; Buhârî, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle hasen sahih garibtir.

2469- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir; **"Rasûlullah (s.a.v.)'in yatağı deriden olup içi hurma lifinden doldurulmuş idi."** (Buhârî, Rıkak: 17; Müslim, Libas: 27)

ž Bu hadis sahihtir.

bölüm: 33

Ø evde kalan mı yoksa dağıtılan mı bizimdir?

2470- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber hanımları bir koyun kesmişlerdi de Rasûlullah (s.a.v.): **"Koyundan ne kadarı kaldı."** diye sordu. Âişe, dedi ki: **"Sadece kürek kemiği bölgesi kaldı! Gerisini dağıttık"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Küreğinden başka hepsi bize sevap olarak kaldı."** (Müsned: 22107)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Ebû Meysere el Hemedanî'nin ismi Amr b. Şurahbil'dir.

bölüm: 34

Ø Peygamber hanımları su ve hurma mı yerlerdi?

2471- Âişe (r.anha)'dan rivayete göre, şöyle demiştir; **"Biz Muhammed (s.a.v.)'in hanımları bir ay boyunca yemek pişirmek için ateş yakmazdık, gıdamız sadece su ve hurma idi."** (Buhârî, Rıkak: 17; Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî**: Bu hadis sahihtir.

2472- Enes (r.a.)'den rivayete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah yolunda korkutulduğum kadar hiç kimse korkutulmadı. Allah yolunda bana eziyet edildiği kadar hiç kimseye eziyet edilmedi, üzerimden gecesi ve gündüzü ile otuz gün geçmiştir ki bu süre içerisinde ne benim ne de Bilâl'in yiyeceği yoktu sadece Bilâl'in koltuğunun altında sıkıştırdığı şeyden başka bir canlının yiyebileceği bir şey yoktu."** (Buhârî, Rıkak: 17; Müslim, Zühd: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadisin manası şudur: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'den Bilâl ile birlikte kaçmak için çıktığı zaman Bilâl'in koltuğunun altında taşıdığından başka yiyecek yoktu."**

2473- Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Soğuk bir günde Rasûlullah (s.a.v.)'in evinden çıktım tabaklanmış bir deri almıştım ortasını delip boynuma geçirdim belimi de toplayıp hurma yaprağıyla bağladım ve ben çok acıkmıştım. Rasûlullah (s.a.v.)'in evinde yemek olsaydı ondan yerdim fakat yoktu. Derken yiyecek bir şeyler aramaya çıktım. Kuyusundan su çekip hurmalarını sulayan bir Yahudi'ye uğradım ve duvardaki bir gedikten ona baktım o da ne istiyorsun Ey A'rabî! Dedi. Her bir kova su çekip hurmalarını sulamak karşılığında bir hurmaya razı mısın? Dedi. Bende evet dedim. Kapıyı açta gireyim dedim, kapıyı açtı ben de girdim kovasını bana verdi, her kova çektiğimde bana bir hurma verdi avcum hurma ile dolunca kovasını bıraktım ve yeter dedim onları yedim ve sudan yudum yudum içtim sonra mescide geldim ve Rasûlullah (s.a.v.)'i orada buldum."** (İbn Mâce, Ahkam: 38)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2474- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayete göre **"Bir zamanlar açlık dönemi yaşanmıştı da Rasûlullah (s.a.v.), tek tek hurma vermişti."** (Buhârî, Etıme: 91; İbn Mâce, Zühd: 47)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2475- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyet edilmiştir; **“Rasûlullah (s.a.v.), bizi bir müfreze olarak gönderdi ve biz üç yüz kişi idik. Azıklarımızı boyunlarımızdaki çantalarda taşıyorduk… Derken azığımız tükendi o dereceye geldik ki her kişiye günde bir hurma düşüyordu! Bunun üzerine Ey Ebû Abdullah bir hurma bir kişiye nasıl yetsin denildi. Dedi ki bir hurmayı da bulamaz olduğumuz zaman onun yokluğunu da hissettik. Sonra denize vardık, denizin kıyıya attığı kocaman bir balığa rastladık, On sekiz gün arzu ettiğimiz kadar o balıktan yedik.”** (Buhârî, Şirket: 17; Müslim, Sayd: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Câbir b. Abdullah’tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Mâlik b. Enes, Vehb b. Kaysan’dan bu hadisi daha mükemmel ve uzunca rivâyet etmiştir.

bölüm: 35

Ø konforlu bir hayatta kişi kendisini ibadete verebilir mi?

2476- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyet edilmiştir; diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber mescidde oturuyorken Mus'ab b. Umeyr çıkageldi, deriden yapılmış tek parça elbisesi vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onu bu halde görünce önceki konforlu hayatını hatırlayıp ve bugünkü bu garib durumundan dolayı ağladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz akşam bir elbise, sabah bir elbise giydiği zaman, bir tabak yemek kaldırıp ikinci bir tabak konulduğu zaman, evlerinizi Ka’be gibi değişik şeylerle örttüğünüz zaman haliniz ne olacak?”** Ashab **“Ey Allah’ın Rasûlü o gün biz, bugünkü halimizden daha iyi oluruz öylece geçimimizi temin eder ve kendimizi ibadete veririz”** dedik. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **“Siz, bugün, o günkünden daha hayırlısınız.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasendir.

Yezîd b. Ziyâd, İbn Meysere’dir ve Medînelidir kendisinden Mâlik b. Enes ve pek çok ilim adamı rivayette bulunmuştur. Yezîd bin Ziyâd ed Dımışkî ise Şamlı olup kendisinden Zührî, Vekî’, Mervan b. Muaviye hadis rivayet etmişlerdir. Yezîd b. ebî Ziyâd ise Küfelidir.

bölüm: 36

Ø Ehli suffe, peygamberimiz ve Ebû hüreyre’nin süt ikramı

2477- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir; Ehli Suffe denilen mescidin yanı başında barınan kimseler Müslümanların misafirleri idiler, ne malları nede çoluk çocukları vardı.

Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a andolsun ki, açlığın tesirinden yüzükoyun yatarak ciğerimi yere dayardım ve yine açlığın tesirinden karnıma taş bağlardım. Bir gün, onların çıktıkları yol üzerine oturdum, Ebû Bekir oradan geçti Allah'ın kitabından bir ayet sordum maksadım beni doyurması içindi geçti gitti içimden geçirdiğim şeyi yapmadı sonra Ömer geçti Ona da, Allah’ın kitabından bir ayet sordum sormaktaki maksadım beni doyurması içindi O da geçti gitti isteğimi yapmadı sonra Ebûl Kâsım Muhammed (s.a.v.) geçti. Beni görünce gülümsedi ve **“Ey Ebû Hüreyre”** buyurdu. **“Ya Rasûllah! emrine**

hazırım Ey Allah'ın Rasûlü!" dedim. Rasûlullah (s.a.v.) **"Beni takip et!"** buyurdu ve geçti Ben de peşinden gittim evine girdi. Ben de girmek için izin istedim, izin verildi ve girdim. Evde bir tas süt gördü ve sordu: Bu süt size nereden geldi? diye. **"Falan kimse bize hediye olarak getirmişti!"** dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Ebû Hüreyre!"** Ben de **"Emrinize hazırım Ey Allah'ın elçisi!"** dedim. **"Suffelilere git ve onları buraya çağır onlar Müslümanların misafirleridir. Ne malları, ne de çocukları yoktur onların!"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisine zekat malı geldiğinde ondan hiçbir şey yemez Suffelilere gönderirdi. Hediye geldiğinde ise onlara haber gönderir, kendisi de bu hediyeden yer onları da buna ortak ederdi.

Bu Suffelileri çağırma vazifesi hoşuma gitmedi. Peygamber'in elçisi olarak Suffelileri çağırmaya giderken kendi kendime şöyle dedim: Bir tas süt Suffelilere yetmez ki hem de Peygamber (s.a.v.) ve ben de varım bu ikram edilecekler arasında Rasûlullah (s.a.v.), o bir tas sütü onlara dolaştırmamı emredecek ki benim payıma bundan ne düşebilir? Ben açlığımı giderecek kadar ondan içmek isterdim ama Allah'a ve Rasûlüne itaatten başka çare yok.. Suffelilere geldim ve onları çağırdım. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girdiler ve herkes yerini aldı. Rasûlullah (s.a.v.), **"Ey Ebû Hüreyre!"** süt tasını al onlara ikram et buyurdu. Ben de tası alıp tek tek herkese veriyordum her alan doyasıya içiyor sonra bana veriyor bende bir başkasına veriyordum sonunda Rasûlullah (s.a.v.)'e vardım, bütün cemaat doyuncaya kadar içmişlerdi Rasûlullah (s.a.v.) süt tasını aldı ellerinin arasına koydu sonra başını kaldırarak gülümsedi ve **"Ebû Hüreyre iç!"** buyurdu. içtim. Sonra tekrar **"İç!"** buyurdu. Ben içmeye devam ediyorum, O da **"İç!"** buyuruyordu. Sonunda şöyle dedim: **"Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, artık içmeyeceğim…"** Sonunda tası eline aldı, AIlah'a hamdetti, besmele çekti ve sütten içti. (Buhârî, Etıme: 56)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 37

Ø dünyada çok yiyenler ahirette aç mı kalacaklar?

2478- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında bir adam çok yediğinden dolayı geğirdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Geğirmeyi kes"** buyurdu. **"Çünkü dünyada çok doymuş olanlar kıyamet günü uzun süre aç kalacaklardır."** (İbn Mâce, Etıme: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu konuda Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 38

Ø Peygamberler ve ashabı yünden elbiseler giyerlerdi

2479- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber olduğumuz günlerde yağmura tutulduğumuz da bizi görmüş olsaydın kokumuzu koyun kokusu zannederdin."** (Ebû Dâvûd, Libas: 17;

İbn Mâce, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Bu hadisin anlamı şudur: Onların giydikleri elbiseleri yündendi bu yüzden yağmur değdiği zaman elbiselerden koyun kokusu gibi koku gelmekteydi.

bölüm: 39

Ø yapı ve inşaat işlerinde sevap kazanılır mı?

2480- Ebû Hamza ve İbrahim Nehaî (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Bina ve inşaat tamamen sorumluluk yükleyen bir iştir."** Gerekli olan kişinin oturacağı yeri yapmasına ne dersin? Dedim. **"Günahta yok sevapta yok"** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2481- Muâz b. Enes el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim gücü yettiği halde Allah için tevazu göstererek pahalı ve kıymetli elbiseler giymeyi terk ederse Allah, kıyamet gününde herkesin önünde onu çağırarak iman elbiselerinden hangisini dilerse giymesi için onu serbest bırakacaktır."** (Müsned: 15078)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

"İman elbiseleri" demek; İman ehline Cennet'te verilecek elbiseler demektir.

bölüm: 40

Ø bina ve inşaat harcamalarında sevap olmaz mı?

2482- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Tüm harcamalar Allah yolunda sayılır yani kişiye sevap kazandırır, sadece bina ve inşaata yapılan harcamalarda hayır yoktur."** (İbn Mâce, Zühd: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

2483- Hârise b. Mudarrib (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Habbab'ı hastalığı dolayısıyla ziyarete geldik kendisi yedi sefer dağlanmak suretiyle tedavi görmüştü. Bize şöyle dedi: Hastalığım uzadı, Rasûlullah (s.a.v.)'den ölümü temenni etmeyiniz!" buyurduğunu işitmemiş olsaydım mutlaka ölümü temenni ederdim." Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Kişi yaptığı hertürlü harcamada sevap kazanır ancak toprağa ve binaya yaptığı yatırımlarda sevap yoktur." (İbn Mâce, Zühd: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 41

Ø allah rızası için yapılan harcamalar kişiyi allah'ın himayesine sokar

2484- Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir dilenci geldi ve İbn Abbâs'tan bir şeyler istedi. İbn Abbâs dilenciye dedi ki: "Allah'tan başka ilah olmadığını kabul ediyor musun?" Dilenci "evet" dedi. İbn Abbâs, "Muhammed (s.a.v.)'in Allah'ın Rasulû olduğuna şehâdet ediyor musun?" dedi. Dilenci "evet" dedi. İbn Abbâs, "Ramazan'da oruç tutuyor musun?" dedi. Dilenci "evet" dedi. Bunun üzerine İbn Abbâs şöyle devam etti: "İstedin ve isteyenin hakkı vardır. Bu sebeple sana bir şeyler vermek bize gerekir dedi ve bir

elbise verdi ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Herhangi bir Müslüman, bir Müslüman'a bir elbise giydirirse o elbiseden bir parça kalmayıncaya kadar yani kullandığı sürece o Müslüman, Allah'ın himayesindedir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 42

Ø Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye geldiğinde ilk olarak ne söylemişti?

2485- Abdullah b. Selam (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye geldiklerinde insanlar ona doğru koşuştular. Rasûlullah (s.a.v.) geldi Rasûlullah (s.a.v.) geldi Rasûlullah (s.a.v.) geldi denildi. O'nu görmek için ben de halkın arasına katıldım. O'nun yüzünü gördüğüm an onun yalancı bir kimse olmadığını bildim. Konuştuğu ilk söz şöyle olmuştu: "Ey İnsanlar! Selam'ı aranızda yaygınlaştınız, yemek yediriniz. İnsanlar uykuda iken namaz kılınız ki, selametle Cennete giresiniz." (İbn Mâce, Etıme: 1; Dârimî, Salat: 156)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 43

Ø yiyip içip şükreden, oruçta açlığa sabreden kimse gibidir

2486- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Yiyip Allah'a şükreden kimse sevap yönünden oruç tutarak açlığa sabreden kimse gibidir."** (İbn Mâce, Sıyam: 53)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 44

Ø Ensârın muhâcirlere yaptığı iyilikler

2487- Enes (r.a.)'den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye gelince Muhâcirler kendisine gelerek; "Ey Allah'ın Rasûlü!" dediler; "Aralarına girip misafir olduğumuz bu Ensâr kardeşlerimiz kadar çok olan şeyden bol bol dağıtan, azı da en iyi şekilde taksim eden bir toplum hiç görmedik. Sıkıntılarımızı giderdiler, mutluluklarına bizi ortak ettiler. Tüm sevapları alıp götüreceklerinden korktuk." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hayır öyle değil… Siz onlar için dua ettiğiniz ve kendilerinin yaptığı bu iyilikleri bildiğiniz sürece onlara karşı vazifenizi yapmış olursunuz."** (Müsned: 12602)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih hasen garibtir.

bölüm: 45

Ø Cehennem ateşi kime haramdır?

2488- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendisi Cehennem ateşine, Cehennem ateşi de kendisine haram olan bir kişiyi size bildireyim mi? Her cana yakın, yumuşak huylu, kolaylaştırıcı kimsedir."** (Müsned: 3742)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2489- Esved b. Yezîd (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir: "Ey Âişe!" dedim, "Rasûlullah (s.a.v.), evine girdiği zaman ne yapardı?" Âişe şöyle cevap verdi: **"Ailesinin ev hizmetlerine yardım eder namaz vakti girince de kalkıp namaz kılardı."** (Buhârî, Ezan: 35) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 46

Ø Rasûlullah (s.a.v.), karşılaştığı kimseye nasıl muamele ederdi?

2490- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; **"Rasûlullah (s.a.v.) bir kimseyle karşılaşınca onunla tokalaşır o kimse elini bırakmadan elini ondan çekmezdi o kimse yüzünü çevirmeden Rasûlullah (s.a.v.)'de yüzünü ondan çevirmezdi. Rasûlullah (s.a.v.)'in, beraber oturduğu bir kimsenin önüne ayaklarını uzattığı görülmemiştir."** (İbn Mâce, Edeb: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 47

Ø giyim kuşamıyla kibirlenen kimse yere batıp gitti mi?

2491- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden önceki toplumlardan bir adam, kıymetli elbisesini içerisinde kurularak çıkmıştı ki, Allah yeryüzüne emretti de yeryüzü onu içerisine alıverdi o adam kıyamete kadar batmaktadır veya batıp çıkmaktadır."** (Müsned: 6777)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2492- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dünyada kendini beğenip büyüklük taslayanlar kıyamet günü insan şeklinde zerrecikler gibi mahşer yerine çıkarılacaklar, heryönden zillet kendilerini kaplayacak. Cehennem'de adına "Bûlüs" denilen bir hapishaneye sürülecekler üzerlerinde ateşlerin ateşi yükselecek. Cehennemliklerin kan irin ve tortuları onlara içirilecektir."** (Müsned: 6390)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø öfkesini yenen kimsenin mükafatı

2493- Musa b. Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim gücü yettiği halde öfkesini tutar ve kimseye zarar vermez ise Allah o kimseyi kıyamet gününde herkesin önünde çağırarak dilediği huriyi almakta kendisini serbest bırakacaktır."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2494- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kimde şu üç özellik bulunursa Allah o kimseye himayesini artırır ve onu Cennetine koyar. Güçsüzlere yumuşak davranmak, ana babaya şefkat ve elinin altında bulunanlara iyi**

muamele…” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Bekir b. Münkedir; Muhammed b. Münkedir’in kardeşidir.

2495- Ebû Zerr (r.a.)’den rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu; **“Allah şöyle buyurur: “Ey kullarım! Hepiniz dalalettesiniz ancak benim hidayet nasib ettiğim kişiler hariç benden hidayet isteyiniz ki, size hidayet vereyim. Hepiniz fakirsiniz, ancak benim zengin ettiğim kimseler hariç; benden isteyin, sizi rızıklandırayım. Hepiniz günahkarsınız, benim affettiklerim dışında; içinizden her kim, benim bağışlama gücüne sahip olduğumu bilir ve benden bağışlanmasını isterse günahlarının çokluğuna ve büyüklüğüne aldırmaksızın onu affederim.**

Sizin öncekileriniz, sonrakileriniz, ölüleriniz ve dirileriniz yaşlarınız ve kurularınız kullarımdan en takvalı bir kimse gibi olsalar benim saltanatımda sivrisineğin kanadı kadar bir şey artmaz.

Eğer sizin öncekileriniz ve sonrakileriniz, ölüleriniz ve dirileriniz yaşlarınız ve kurularınız kullarımdan en kötü ve bedbaht bir kimse gibi olsalar benim saltanatımdan sivrisineğin kanadı kadar bir şey eksilmez.

Eğer sizin öncekileriniz ve sonrakileriniz, ölüleriniz ve dirileriniz yaşlarınız ve kurularınız büyük bir meydanda toplansa ve herkes hayalinde canlandırabileceği her şeyi istese hepsini veririm ve bu verilenler benim mülkümden hiç bir şey eksiltmez; ancak bir kişinin denize iğne daldırıp çıkardığında ne kadar su eksilirse o kadar eksilir. Çünkü ben cömerdim, varlık sahibiyim, güçlüyüm istediğimi yapabilirim, bağışlamam bir söze bağlıdır. Azabım da yine bir söze bağlıdır. Bir şeyin olmasını istediğimde sadece ol derim ve o şey hemen oluverir.” (Müslim, Birr ve Sıla: 17; İbn Mâce, Zühd: 27)

ž Bu hadis hasendir. Bazıları da bu hadisi Şehr b. Havşeb’den, Ma’dikerb’den ve Ebû Zerr’den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

2496- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.)’den bir hadis işittim ki onu bir, iki, üç, beş yedi ve yediden çok fazla işittim böyle çok işitmeseydim onu size aktaramazdım Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu işittim: **“İsrail oğuIlarından Kifl adında biri vardı günah işlemekten çekinmezdi. Bir kadın ona geldi ve cinsel ilişki kurmak için altmış dinar verdi. Bir kocanın karısına hazırlanması gibi o kadına Kifl hazırlık yapınca kadın titremeğe ve ağlamağa başladı. Kifl: “Neden ağlıyorsun seni bu işe zorladım mı?” dedi. Kadın: “Hayır!” dedi “Fakat bu iş hiç yapmadığım bir iştir ve beni bu işe zorlayan da sadece bir ihtiyaçtır. Bunun üzerine Kifl şöyle dedi: “Sen titriyorsun ve daha önce de bu işi yapmış değilsin, o halde git ve o altmış dinar da senin olsun.” Kifl dedi ki: “Hayır! hayır!” Vallahi bundan sonra bir daha Allah'a isyan etmeyeceğim.” Kifl, o gece öldü sabahleyin Kifl’in kapısı üzerinde “Allah, Kifl'i bağışladı!”**

yazılı idi.” (Müsned: 4517)

ž Tirmizî: Bu hadis hasendir, Şeyban ve pek çok kimse bu hadisi A’meş’den merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Bazıları ise A’meş’den merfu olmaksızın rivâyet ettiler. Ebû Bekir b. Ayyaş bu hadisi El A’meş’den rivayet etmekte ve senedinde yanılarak **“Abdullah b. Abdullah’tan, Saîd bin Cübeyr’den ve İbn Amr’dan”** demektedir ki bu rivâyet makbul değildir.

Abdullah b. Abdullah er Razî; Küfelidir ve onun büyük annesi, Ali b. ebî Tâlib'in, kendisine oda tahsis eden cariyesi idi, Abdullah b. Abdullah er Razî’den, Ubeyde Ed Dabbî, Haccac b. Ertae ve pek çok ilim adamları hadis rivayet etmiştir.

bölüm: 49

Ø mü’min kimse günahlarını nasıl görür?

2497- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.), biri kendisinden diğeri Rasûlullah (s.a.v.)’den olmak üzere iki hadis anlattı: Abdullah dedi ki: **“Mü’min kimse günahlarını üzerine düşüverecek bir dağ gibi büyük görür. Günahkar kişi de günahlarını, burnu üzerine konan ve kovalayınca kaçıverecek sinek gibi görür.”** Ebû Muaviye bu hadisi bu şekilde A’meş’den, Umare b. Umeyr’den ve Harîs b. Süveyd’den rivâyet etmiştir. (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Tevbe: 17)

2498- Fetar (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden birinizin tevbesine, Allah o derece sevinir ki; şu örnekte olduğu gibi: Sizden birinizin ıssız bir çölde üzerinde yiyeceği içeceği ve her şeyi devenin sırtında olan, derken devesini kaybedip onu aramaya başlayan sonunda ölümle karşı karşıya gelince “Deveyi kaybettiğim yere döneyim ve orada can vereyim!” deyip eski yerine dönen ve uykuya dalan uyandığı zaman yanı başında devesini ve tüm eşyalarını bulan kimsenin sevinmesinden daha çok Allah’ı sevindirir.** (Buhârî, Deavat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih'tir.

Bu konuda Ebû Hüreyre, Numân b. Beşîr, Enes b. Mâlik’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2499- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Adem oğlunun hepsi hatadadır, hatalıların en iyisi ise tevbe edenlerdir.”** (İbn Mâce, Zühd: 17; Dârimî, Rıkak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Ali b. Mes’ade’nin Katâde’den rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 50

Ø mutlaka hayır söylenmeli veya susmalı

2500- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’a ve ahiret gününe inanan kişi misafirine ikramda bulunsun. Allah’a ve ahiret gününe inanan kişi mutlaka hayır söylesin veya sussun.”** (Buhârî, Edeb: 27; Müslim, İman: 17)

ž Bu hadis sahihtir.

Bu konuda Âişe ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Şureyh el Adevî el Ka’bî el Huzaî’nin adı Huveylid b. Amr’dır.

2501- Abdullah b. Amr’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim gereksiz ve günah kazandıran sözlerden dillini korursa**

her türlü sıkıntıdan ve günahtan kurtulur.” (Dârimî, Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece İbn Lehîa’nın Ebû Abdurrahman’dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Abdurrahman el Hublî; Abdullah b. Yezîd’tir.

bölüm: 51

Ø insanlar taklid edilebilir mi?

2502- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e bir kişiden, taklidini yaparak bahsetmiştim de şöyle buyurdular: **“Benim şu kadar veya bu kadar menfaatim olsa bile birinin taklidini yapmak hoşuma gidip beni sevindirmez.”** Âişe diyor ki: Bir seferinde **“Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedim. **“Safiyye küçücük bir kadındır”** dedim ve elimle kısa oluşunu gösterdim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Öyle bir söz ettin ki o söz denize karışsaydı denizin suyu değişirdi.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

2503- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Benim için pek çok şeyler verilse bile hiç kimsenin taklidini yapmaktan hoşlanmam.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Huzeyfe; Küfeli olup İbn Mes’ûd’un arkadaşlarındandır. İsmine, Seleme b. Şuheybe denilir.

bölüm: 52

Ø gerçek müslümanın elinden ve dilinden zarar gelmez

2504- Ebû Musa (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e hangi Müslüman daha değerlidir diye soruldu da: **“Elinden ve dilinden kimsenin zarar görmediği kimsedir”** buyurdu. (Nesâî, İman: 8)

ž **Tirmizî:** Ebû Musa’nın rivâyeti olarak bu şekliyle bu hadis sahih garibtir.

bölüm: 53

Ø kişi ayıpladığı bir günahı işler mi?

2505- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim Müslüman kardeşini işlediği bir suçtan dolayı ayıplarsa kendisi de o suçu işlemeden ölmez.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Ahmed diyordu ki **“Tevbe ettiği bir günahtan dolayı ayıplarsa”**

Tirmizî: Bu hadis garib olup senedi muttasıl değildir. Çünkü Hâlid b. Ma’dan, Muâz b. Cebel’e yetişip onu görmemiştir. Hâlid b. Ma’dan’ın Peygamber’in ashabından yetmiş kişiye yetişip onlarla görüştüğü rivâyet ediliyor Muâz b. Cebel Ömer’in halifeliği döneminde vefat etmiştir. Hâlid b. Ma’dan, Muâz’ın arkadaşlarından başka pek çok kimseden ve Muâz’dan bu hadisin başka hadisler de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 54

Ø kişi sevinip güldüğü şeyle de imtihan olur mu?

2506- Vasile b. Eskâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kardeşinin başına gelen bir şeye sevinip gülme sonra Allah onu bağışlar ve merhamet eder de seni o şeyle imtihan eder.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Mekhûl, Vasile b. Eskâ, Enes b. Mâlik ve Ebû Hind ed Dârî'den hadis işitmiştir. Kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından sadece bu üç kişiden hadis işitmiştir. Mekhûl, Şamlı olup Ebû Abdullah diye künyelenir köle idi sonradan azâd edilmiştir.

Mekhûl el Ezdî ise Basralıdır. Abdullah b. Ömer'den hadis işitmiştir. Kendisinden Imara b. Zazân hadis rivâyet etmektedirler.

Ali b. Hucr, İsmail b. Ayyaş vasıtasıyla Temim b. Atıyye'den şöyle aktarmıştır: **"Çoğu zaman Mekhûl'e soru sorulduğunda Nedanem** (bilmiyorum) **dediğini işittim."**

bölüm: 55

Ø müslümanların arasına karışmak gerekir

2507- Rasûlullah (s.a.v.) ashabından yaşlı bir kimse olan Yahya b. Vessab'tan aktarıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanların arasına karışarak onların eziyetlerine katlanan kimse halk arasına karışmayıp eziyete katlanmayan kimseden daha hayırlıdır."** (İbn Mâce, Fiten: 23)

ž **Tirmizî:** İbn ebî Adıy diyor ki: Şu'be, hadisi rivâyet eden yaşlı kimsenin İbn Ömer, olduğu kanaatindedir.

bölüm: 56

Ø dini yok edip bitiren şey nedir?

2508- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Aranızın kötü olmasından şiddetle sakınınız. Çünkü bu özellik dini yok edip bitirir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih garibtir: **"Aranızın kötü olması"** demek Müslümanların birbirine düşman olmaları ve kin beslemeleridir. **"Halika"** kelimesinin manası dini tıraş edip bitirir anlamındadır.

2509- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruç, namaz ve sadaka vermenin kazandıracağı sevap ve dereceden daha değerlisini size bildireyim mi?** Ashab **"evet"** dediler; Rasûlullah (s.a.v.): **"Müslümanların birbirleriyle aralarının iyi olmasıdır çünkü aranın bozuk olması dini yok edip bitirir"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Edeb: 50)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Yok edip bitirir diyorum saçı tıraş eder demiyorum fakat dini tıraş edip bitirir diyorum."**

2510- Zübeyr b. Avvam (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Geçmiş toplumların hastalığı size de bulaştı hasen ve kin beslemek işte bu kökten yok etmedir saçı tıraş eder demiyorum fakat dini kökünden kazıyıp yok eder. Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki iman etmeden Cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmeden de mü'min olamazsınız. Aranızda birbirinizi sevmeyi gerçekleştirecek olan şeyi size haber vereyim mi? Selamı aranızda yayın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin rivâyetinde ihtilaf edilmiştir. Kimileri Yahya b. ebî Kesîr'den derken bazıları da Yahya b. ebî Kesîr'den, Yaîş b. Velid'den ve Zübeyr'in azâdlı kölesinden demektedirler ve **"Zübeyr'den"** dememektedirler.

bölüm: 57

Ø cezası dünyada verilen günahlar

2511- Ebû Bekre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’ın ahirette ayırdığı azabla beraber dünyada sahibini acele olarak cezalandıracağı iki günah vardır: “Azgınlık ve akraba ile ilgiyi kesmek.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 58

Ø şükreden ve sabreden kul hangi özelliktedir?

2512- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu işittim: **“Her kimde şu iki özellik bulunursa Allah o kimseyi şükreden ve sabreden bir kul olarak yazar kimde de bu iki özellik bulunmazsa Allah o kimseyi şükreden ve sabreden olarak yazmaz. Kim din konusunda kendisinden üstün kimselere bakar ve onlar gibi olmaya çalışırsa dünyalık konusunda da kendisinden aşağılık olanlara bakıp Allah’ın kendisine verdiği nimete hamdederse Allah bu kimseyi şükredici ve sabredici olarak yazar kimde din konusunda kendisinden aşağı olan kimseye bakar ve kendisini ondan iyi görüp kulluğunu artırmaz dünyalık konusunda da kendisinden üstün olan kimselere bakarak elinden kaçan şeylere üzülürse Allah’ta o kimseyi ne şükreden nede sabreden olarak yazar.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Salih insan Musa b. Hizam, Ali b. İshâk vasıtasıyla Abdullah b. Mübarek’den, Müsennab Sabah’tan, Amr b. Şuayb’tan babasından ve dedesinden bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Süveyd b. Nasr rivâyetinde **“babasından”** dememektedir.

2513- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Dünyalık sıhhat ve afiyet konularında kendinizden aşağı olan kimselere bakınız, Üstün olan kimselere bakmayınız! Çünkü Allah’ın size verdiği nimeti küçük görmemeniz için size uygun davranış budur.”** (Müslim, Zühd: 17; İbn Mâce, Zühd: 9)

ž Bu hadis sahihtir.

bölüm: 59

Ø melekler bizimle ne zaman tokalaşırlar?

2514- Hanzale el Üseydî (r.a.) ki Peygamber (s.a.v.)’in vahiy katiplerindendir. Hanzale, bir gün ağlayarak Ebû Bekir’in yanına uğradı. Ebû Bekir **“Neyin var ey Hanzale!”** diye sordu. Hanzale, **“Ey Ebû Bekir!”** dedi, **“Hanzale münafık olmuştur. Şöyle ki Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında olduğumuz sürece bize Cennet ve Cehennemi hatırlattığında gözümüzle görüyormuş gibi oluyoruz. Fakat onun yanından ayrılıp çoluk çocuğumuzun ve işlerimizin başına vardığımızda ise çoğunu unutuyoruz.”** Ebû Bekir, **“Allah’a yemin olsun ki bizlerde aynı durumdayız, yürü**

beraberce Rasûlullah (s.a.v.)'e gidelim dedi. Ve beraberce gittik. Rasûlullah (s.a.v.), onu görünce **"Hanzale, derdin nedir?"** diye sordu. Hanzale: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Hanzale münafık oldu dedi şöyle ki, senin yanında bulunduğumuz hallerde Cennet ve Cehennemi hatırlattığında sanki gözümüzle görür gibi oluyoruz. Fakat senin yanından ayrılıp hanımlarımızın ve işlerimizin başına vardığımızda çok şeyi unutuyoruz.** Ebû Bekir dedi ki: **Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Her zaman benim yanımdan kalktığınız durumda olsaydınız melekler oturduğunuz yerlerde yollar üzerinde ve yataklarınızda sizinle tokalaşırlardı. Fakat Ey Hanzale bazen öyle bazen böyle her an bir olmaz."** (İbn Mâce, Zühd: 28; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2515- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz kendisi için sevdiğini mü'min kardeşi içinde sevmedikçe gerçek mü'min olamaz."** (Müslim, İman: 17; Nesâî, İman: 19)

ž Bu hadis sahihtir.

2516- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; Birgün Rasûlullah (s.a.v.)'in binitinin arkasında idim. Buyurdu ki: **"Ey delikanlı! Sana birkaç kelime öğreteceğim: "Allah'ın emir ve yasaklarına iyi dikkat ederek yaşa ki Allah'ta seni gözetip kollasın. Allah'ı hiç hatırından çıkarma ki onu her an karşında bulasın. İsteyeceğinde Allah'tan iste yardım isteyeceğinde Allah'tan yardım iste, bilmiş ol ki tüm insanlar sana bir konuda fayda vermek için bir araya gelseler ancak Allah'ın yazdığı kadarıyla sana faydalı olabilirler. Eğer tüm insanlar sana zarar vermek konusunda birleşip bir araya gelseler ancak Allah'ın sana yazdığı kadarıyla zarar verebilirler. Kader kalemleri kalkmış ve yazılan sahifeler kurumuştur."** (Müsned: 2527)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 60

Ø allah'a tevekkül nasıl olmalıdır?

2517- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, diyor ki: Bir adam Peygamber (s.a.v.)'e Ey Allah'ın Rasûlü! devemi bağlayarak mı yoksa salıvererek mi Allah'a tevekkül edeyim diye sordu Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Deveni bağla sonra Allah'a güven ve dayan."** (Tirmizî rivâyet rivâyet etmiştir.)

ž Amr b. Ali, Yahya'nın bu hadis bence münkerdir dediğini aktarmaktadır.

Tirmizî: Enes'in rivâyeti olarak bu hadisi garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Amr b. Ümeyye ed Damrî'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

2518- Ebû'l Havra es Sa'dî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hasan b. Ali'ye Rasûlullah (s.a.v.)'den ezberlediğin bir şey var mı diye sordum dedi ki, Rasûlullah (s.a.v.)'den şunu ezberledim: **"Şüpheli olanı bırak şüphesiz olana**

bak, çünkü doğruluk gönül rahatlığıdır yalancılık ise kuşkudan ibarettir. (Nesâî, Eşribe: 17; Dârimî, Büyü: 27)

ž Bu hadis biraz uzuncadır. **Tirmizî:** Ebû'l Havra es Sa'dî'nin ismi Rabia b. Şeyban'dır.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir. Bündar, Muhammed b. Cafer el Mahremî vasıtasıyla Şu'be'den ve Büreyd'den geçen hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

2519- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) yanında bir adam ibadet ve gayretiyle anıldı başka birisi de Allah'ın hakkını gözetme konusunda anıldı da Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hiçbir şey Allah'ın hukukunu gözetmeye denk olamaz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Abdullah b. Cafer, Misver b. Mahreme'nin oğludur Medînelidir. Hadisçiler yanında güvenilen bir kimsedir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib olup sadece bu şekliyle biliyoruz.

2520- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim helal lokma yer ve İslam nizamına göre yaşarsa ve insanlar da onun kötülüklerinden emin olurlarsa o kişi Cennete girer. Bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü! bugün bu özellikte kişiler halk arasında pek çoktur. Rasûlullah (s.a.v.), benden sonraki asırlarda da bu özellikte kimseler bulunacaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle İsrail'in hadisi olarak bilmekteyiz.

Abbâs ed Dûrî, Yahya b. ebî Bükeyr vasıtasıyla İsrail'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sordum sadece İsrail'in hadisi olarak bildi Ebû Bişr'in ismini de bilemedi.

2521- Sehl b. Muâz b. Enes el Cühenî (r.a.)'den ve babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Allah için verir ve Allah için engel çıkarırsa, Allah için sever ve Allah için buğzederse ve Allah için nikahlanıp evlenirse o kimsenin imanı olgunluğa ermiştir."** (Müsned: 15064)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2522- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennete ilk girecek kimseler ayın bedir şeklindeki parlak oluşu gibi girecekler ikinci olarak girecekler ise gökteki parlak yıldızın parlaklığı gibi gireceklerdir. Her bir kimse için iki hanım verilecek, her bir hanımın yetmiş kat elbisesi olacak bu kadar elbise altından inciklerinin iliği görülecektir."** (Müsned: 10702)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

39: Cennetin özellikleri

bölüm: 1

Ø Cennetin ağaçları ne kadar büyüktür?

2523- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te öyle ağaçlar vardır ki binitli bir kişi onun gölgesinde yüz yıl yürür."** (Buhari, Bed-il Halk: 8; Müslim, Cennet: 1)

ž Bu konuda Enes ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis sahihtir.

2524- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te öyle bir ağaç vardır ki binitli bir kişi onun gölgesinde yüz yıl yürür sonuna varamaz. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: İşte "Uzayıp giden gölgeler…"budur.** (Vakıa sûresi: 30) (Müslim, Cennet: 1)

ž **Tirmizî:** Ebû Saîd'in rivâyeti olarak bu hadis hasen garibtir.

2525- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te gövdesi altından olmayan hiçbir ağaç yoktur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi olarak bu hasen garibtir.

bölüm: 2

Ø Cennetin binası nasıldır? nelerden yapılmıştır?

2526- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! dedik. Bize ne oluyor ki senin yanındayken kalplerimiz yumuşuyor dünyayı istemiyor ahiret ehlinden olmaya çalışıyoruz. Fakat senin yanından çıkıp ailelerimiz arasına karışıp çocuklarımızın kokusunu aldığımızda kendimizi değişmiş buluyoruz. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Siz her vakit benim yanımdan çıktığınız şekilde olsaydınız melekler sizi evlerinizde ziyaret ederlerdi ve sizler hiç günah işlememiş olsanız, Allah günah işleyen ve onların günahını affedeceği bir toplum yaratırdı.

Ebû Hüreyre diyor ki: Ey Allah'ın Rasûlü! yaratıklar neden yaratılmışlardır? Rasûlullah (s.a.v.), **"Sudan"** buyurdu. Cennetin binası neden yapılmıştır diye sordum, "Bir kerpici altından, bir kerpici gümüşten, harcı keskin kokulu misk, çakılları inci ve yakut, toprağı za'feran oraya girenler nimetler içersinde refah bulur, sıkıntı çekmezler. Ebedî olurlar, giydikleri eskimez gençlikleri yok olmaz." Sonra şöyle devam etti: "Üç kişi var ki, duaları geri çevrilmez: Adaletli devlet idarecisi, iftar etmek üzere olan oruçlu ve mazlum… Allah mazlum kimsenin duasını bulutların üzerine kaldırır ve göklerin kapısını ona açar. Büyük ve güçlü olan Rab: **"Bir süre sonra bile olsa izzetim hakkı için sana mutlaka yardım edeceğim."** (Müslim, Tevbe: 27; Dârimî, Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Bence bu hadis muttasıl da değildir. Bu hadis başka bir isnad ile Ebû Müdle ve Ebû Hüreyre'den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 3

Ø Cennet köşklerinin özellikleri nelerdir?

2527- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennet’te öyle köşkler vardır ki; dışarıdan içerisi içeriden de dışarısı gözükür bir bedevi kalkıp şöyle dedi: O köşkler kimler içindir?** Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurdu: **“O köşkler; güzel söz söyleyen, yemek yediren, oruca devam eden ve insanlar uykuda iken geceleri namaz kılanlar içindir.”** (Müsned: 1268)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bazı hadisçiler Abdurrahman b. İshâk hafızası yönünden tenkid etmişlerdir kendisi Küfelidir. Abdurrahman b. İshâk el Kureşî ise Medîneli olup berikinden daha sağlamdır.

2528- Abdullah b. Kays (r.a.)’den rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Cennetin içerisinde iki Cennet daha vardır ki kapları ve her şeyi gümüştendir bir başka iki Cennet daha vardır ki onunda kapları ve her türlü eşyası altındadır. Adn Cennetinde Cennetlikler ile Rableri arasında görebilmelerine engel büyüklük perdesi vardır.”**

Aynı sened ile Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **“Cennet’te içi boş inciden yapılmış büyüklüğü altmış mil olan bir çadır vardır ki her bir tarafında huriler bulunur ve birbirlerini görmezler oraya giren mü’min onları bir bir dolaşır.”** (Buhârî, Bed-il Halk: 8; Müslim, Cennet: 9)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Imrân el Cevnî'nin ismi, Abdülmelik b. Habîb’tir. Ebû Bekir b. Musa’ya gelince, Ahmed b. Hanbel, “adı bilinmemektedir!” diyor. Ebû Musa el Eş’arî’nin adı Abdullah bin Kays’tır. Ebû Mâlik el Eş’arî’nin ismi Sa’d b. Tarık b. Eşyem’dir.

bölüm: 4

Ø Cennet’te de derecelendirmeler var mıdır?

2529- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennet’te yüz derece vardır her iki derece arasındaki mesafe yüz yıldır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2530- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim, Ramazan orucunu tutar, namazlarını kılar, Ka’be’yi hacceder -zekatı söyledi mi söylemedi mi hatırlamıyorum- doğduğu ülkede kalsa da Allah yolunda hicret etse de Allah onu mutlaka bağışlayacaktır.”** Muâz: **“Bunu Müslümanlara aktarayım mı?”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bırak insanları! Kulluk yapmakta yarış edip çalışsınlar çünkü Cennet’te yüz derece vardır. Her bir derece arasındaki mesafe gökle yer arası kadardır. Cennetlerin en güzel ve yüksek dereceli olanı Firdevs Cenneti olup; Rahman’ın arşı bunun üzerindedir. Cennetlerin bütün nehirleri buradan fışkırır. Allah’tan Cenneti isteyeceğinizde Firdevs Cennetini isteyiniz.”** (Müsned: 21073)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekilde Hişâm b. Sa’d’den, Zeyd b. Eslem’den Atâ b. Yesâr’dan, Ubâde b. Sâmit’den de rivâyet edilmektedir.

Atâ, Muâz b. Cebel'e yetişemeyen bir kişidir. Muâz'ın ölümü öncedir ve O Ömer'in halifeliği döneminde vefat etmiştir.

2531- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te yüz derece vardır; Her iki derece arasındaki mesafe gökle yeryüzü arası kadardır. Firdevs derece olarak en üstünü olup Cennetin dört ırmağı buradan fışkırır. Arş'ta bunun üstünde bulunur. Allah'tan Cennet istediğinizde Firdevsi isteyiniz."** (Müsned: 21627)

ž Ahmed b. Menî' Yezîd b. Harun vasıtasıyla Hemmam'dan ve Zeyd b. Eslem'den bir benzerini rivâyet etmiştir.

2532- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te yüz derece vardır. Tüm alemler o derecelerin birin de toplanmış olsalar onların hepsini içerisine alır."** (Müsned: 10806)

Âlem = Allah'ın dışındaki herkes ve her şeydir.

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 5

Ø Cennete girecek olanlara verilecek hurilerin özellikleri

2533- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennetliklere verilecek kadınlar olan hurilerin baldırlarının beyazlığı yetmiş kat elbisenin altından görülür hatta ilikleri bile çünkü Allah; "Onlar yakut ve mercan gibidirler"** (Rahman sûresi 58. ayet) **buyurmaktadır. Yakut öyle bir taştır ki şeffaflığından dolayı arkasından bir ip uzatsan aynen o ipi görürsün."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Hennâd; Ubeyde b. Humeyd'den Atâ b. Sâib'den, Amr b. Meymun'dan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2534- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den bu hadisin mana olarak bir benzeri merfu olmaksızın aktarılmıştır. Bu rivâyet Ubeyde b. Humeyd'in rivâyetinden daha sahihtir.

Aynı şekilde Cerir ve pek çok kişi bu hadisi Atâ b. Sâib'den merfu olmaksızın aktarmışlardır.

Kuteybe, Cerir vasıtasıyla Atâ b. Sâib'den, Ebû'l Ahvas'ın rivâyetine benzer şekilde Atâ'nın arkadaşlarından merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir. Ve bu rivâyet daha sahihtir.

2535- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü Cennete girecek olan ilk gurup insanların yüzleri dolunay gecesindeki ayın parlaklığı gibi olacak ikinci gurup ise gökteki en parlak yıldız gibi olacaktır. Onlardan her bir erkeğin iki karısı bulunacak her kadının üzerinde elbisesi bulunacak bu elbiselerin arkasından bile o kadınların ilikleri görülecektir."** (Müsned: 10702)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 6

Ø Cennet'te cinsel ilişki var mıdır?

2536- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennete giren bir Müslüman'a şu kadar ve bu kadar cinsel ilişki yapabilme gücü verilecektir."** Bunun üzerine: **"Ey Allah'ın Rasûlü! O kimsenin buna gücü yetecek mi?"** denildi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O kimseye yüz erkek kuvveti verilecektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Zeyd b. Erkâm'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahih garibtir.

Bu hadisi Katâde'nin, Enes'den rivâyeti olduğunu sadece Imrân el Kattan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 7

Ø Cennetliklerin özellikleri nelerdir?

2537- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Cennete girecek olan ilk gurubun şekli ve görüntüsü ayın dolunay gecesindeki görüntüsü gibidir. Orada tükürme yok sümkürme yok tuvalete çıkma ihtiyacı yok kullanılan kaplar altından tarakları altından ve gümüşten buhurdanlıkları öd ağacındandır. Terleri misk gibidir. Onlardan her bir şahsın iki karısı vardır güzelliklerinden dolayı etlerinin altından baldırlarının iliği görülür. Aralarında anlaşmazlık yok birbirlerine karşı kin besleme de yok kalbleri tek bir kalb gibidir. Sabah akşam Allah'ı tesbih ederler." (Buhârî, Bed-il Halk: 8; Müslim, Cennet: 7)

ž Bu hadis sahihtir. **"Eluvve"** öd ağacı demektir.

2538- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'teki nimetlerden bir tırnağın taşıyabileceği kadar az bir şey dünyaya gösterilmiş olsaydı gökler ve yeryüzü her tarafıyla süs içerisinde kalırdı. Cennetliklerden bir kişi dünyaya bir baksa ve bileziklerinden biri dünyaya görünse güneşin yıldızların ışığını silip süpürdüğü gibi o da güneşin ışığını silip süpürdü."** (Müsned: 1371)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu senedle sadece İbn Lehîa'nın rivâyeti olarak bilmekteyiz.

Yahya b. Eyyûb bu hadisi Yezîd b. ebî Habib'den rivâyet ederek senedinde **"Ömer b. Sa'd b. ebî Vakkâs ve Peygamber (s.a.v.)'den"** demiştir.

bölüm: 8

Ø Cennetliklerin elbiseleri nasıldır?

2539- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennetlikler kılsız, tüysüz ve sürmelidirler. Gençlikleri tükenmez, elbiseleri eskimez."** (Dârimî, Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2540- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) **"Yükseltilmiş döşekler."** (Vakıa sûresi: 34) ayeti hakkında şöyle buyurdu: **O döşeklerin yüksekliği gök ve yeryüzü arası gibidir yani beş yüz senelik yol kadardır."** (Müsned: 11294)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Rişdîn b. Sa'd'ın rivâyetiyle bilmekteyiz bazı ilim adamları bu hadisin tefsirinde şöyle dediler: Bunun manası derecelerdeki döşeklerdir. Dereceler arasındaki mesafe de yeryüzü ile gökyüzü arası kadardır.

bölüm: 9

Ø Cennet ağaçlarının gölgeleri ve meyveleri nasıldır?

2541- Ebû Bekir'in kızı Esma (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim: **"Sidret-ül Münteha=en son ağaç 'tan bahsetti ve şöyle buyurdu: Binitli bir kişi Sidrüt-ül Müteha'nın bir dalının gölgesinde yüz binitli gölgelenir -şüphe eden râvî Yahya'dır- Sidret-ül Münteha da altın kelebekler vardır ve o ağacın meyveleri büyüklük olarak testiler gibidir."** (Tirmizî rivâyet etymiştir.)

ž Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 10

Ø Cennet'te kuşlar da var mıdır?

2542- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Kevser hakkında soruldu da şöyle buyurdu: **"O Allah'ın bana Cennet'te vereceği bir ırmaktır suyu sütten daha beyaz baldan daha tatlıdır. O nehirde bir takım kuşlar vardır ki boyunları deve boynuna benzer."** Ömer: Bunlar besili ve bakımlı deve kuşlardır dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Onu yemesi görüntüsünden daha hoştur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed b. Abdullah b. Müslim, İbn Şihâb ez Zührî'nin kardeşinin oğludur. Abdullah b. Müslim'den, İbn Ömer ve Enes b. Mâlik hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 11

Ø Cennet'te at bulunur mu?

2543- Süleyman b. Yezîd (r.a.)'in babasından rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Cennet'te at var mıdır? diye sordu Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah seni Cennete koyarsa orada senin istediğin şekilde kırmızı yakuttan bir ata bindirilip dilediğin yere uçabilirsin. Bir başka adam da şöyle sordu: Ey Allah'ın Rasûlü! Cennet'te deve de var mıdır? Rasûlullah (s.a.v.), bu adama arkadaşına söylediği şekilde söylemedi ve şöyle buyurdu: Allah seni Cennete koyarsa canının çektiği ve gözünün hoşlandığı her şey senin olacaktır."** (Müsned: 21904)

ž Süveyd b. Nasr, Abdullah b. Mübarek vasıtasıyla Sûfyân'dan, Alkame b. Mersed'den, Abdurrahman b. Sabit'den bu hadisin mana olarak bir benzerini bize aktarmış olup bu rivâyet Mes'ûdî'nin rivâyetinden daha sağlamdır.

2544- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir bedevi geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü! ben atları severim Cennet'te at var mıdır? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennete girersen sana yakuttan iki kanatlı bir at getirilecek o ata binecek ve dilediğin yere onunla uçup gideceksin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Ebû Eyyûb rivâyeti olarak sadece bu şekliyle

bilmekteyiz. Ebû Sevre Ebû Eyyûb'un kardeşinin oğludur hadiste zayıf olduğu söylenmiştir. Yahya b. Main onu çok zayıf görmektedir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle dedi: Ebû Sevre'nin rivâyeti münker olur hoş karşılanmaz Ebû Eyyûb'tan münker hadisler rivâyet eder bu yüzden rivâyetleri hoş karşılanıp uyulmaz.

bölüm: 12

Ø Cennetliklerin yaşları nasıldır?

2545- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cennetlikler Cennete kılsız tüysüz sürmeli otuz veya otuz üç yaşlarında olarak gireceklerdir. (Müsned: 21016)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Katâde'nin bazı adamları bu hadisi mürsel olarak rivâyet etmekte ve senedin tamamını zikretmemektedirler.

bölüm: 13

Ø Cennetliklerin kaçta kaçı bu ümmetten olacaktır?

2546- Büreyde (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennetlikler yüz yirmi saf olacaklardır. Onların seksen safı bu ümmetten kırk safı diğer ümmetlerden olacaktır."** (İbn Mâce, Zühd: 17; Dârimî, Rıkak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis, Alkame b. Mesed'den, Süleyman b. Büreyde'den mürsel olarak rivâyet edilmiş olup bazı rivâyetlerde **"Süleyman b. Büreyde'den ve babasından"** demektedirler. Ebû Sinan'ın Muharib b. Disar'dan rivâyeti hasendir. Ebû Sinan'ın ismi Dırar b. Mürre'dir. Ebû Sinan eş Şeybânî'nin ismi ise Saîd b. Sinan'dır. Ebû Sinan eş Şamî'nin ismi ise İsa b. Sinan'dır. Ebû Sinan eş Şamî'nin ismi ise İsa b. Sinan olup Kasmelîdir.

2547- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kubbe altında kırk kişi kadar Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idik Bu sırada Rasûlullah (s.a.v.) Cennetliklerin dörtte biri olmanıza razı mısınız? Oradakiler **"Evet"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"Cennetliklerin üçte biri olmanıza razı mısınız?** Buyurdu. Oradakiler yine **"evet"** dediler. Bu sefer Rasûlullah (s.a.v.): **"Cennetliklerin yarısı olmaya razı mısınız? Cennete ancak Müslüman kişi girecektir. İnsanlığın pek çoğu şirke düşecektir. Şirke bulaşmayan sizler siyah öküzün üzerindeki beyaz kıllar gibi veya kırmızı öküzün derisindeki siyah kıl gibi olacaksınız."** (Buhârî, Rıkak: 17; Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Imrân b. Husayn ve Ebû Husayn ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 14

Ø Cennetin kapıları ne kadardır?

2548- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyet göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet kapılarından ümmetimin oraya gireceği bir kapı vardır ki; O kapının eni usta binicinin üç günde** (veya üç ayda veya üç senede) **gidebileceği mesafe kadardır. Böyle olmasına rağmen onlar bu kapıdan sıkışarak girecekler de neredeyse omuzları kopup düşecek."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Muhammed’e bu hadis hakkında sordum böyle bir hadis tanımadığını bildirdi. Hâlid b. ebî Bekr’in, Sâlim b. Abdullah’tan münker olan rivâyetleri vardır.

bölüm: 15

Ø cennette çarşı ve pazar var mı?

2549- Saîd b. Müseyyeb (r.a.)’den rivâyete göre, kendisi Ebû Hüreyre ile karşılaştı ve “Allah’tan ikimizi Cennet çarşısında bir araya getirmesini isterim” dedi. Saîd: “Cennet’te çarşı Pazar var mıdır?” diye sordu. Ebû Hüreyre “evet” dedi ve şöyle devam etti. Rasûlullah (s.a.v.)’in bana bildirdiğine göre; **“Cennetlikler Cennete girdiklerinde amellerine göre oraya yerleşeceklerdir. Sonra dünya günlerinden Cuma günü kadar bir süre izin verilecek ve insanlar Rablerini ziyaret edeceklerdir. Allah’ın arşı onlara görünecek Allah onlara Cennet bahçelerinden bir bahçede görünecek o mü’minler için nurdan minberler, altından minberler, gümüşten minberler kurulacak ve o kimselerin derece bakımından en aşağı durumda olanları -ki onların aşağılıkları yoktur- misk ve kâfur tepelerinde oturacaklar ve kendilerinden daha yükseklerde oturan kimseler olduğunu sanmayacaklar.”**

Ebû Hüreyre dedi ki: “Ey Allah’ın Rasûlü! o gün Allah’ı göremeyecek miyiz? Rasûlullah (s.a.v.): **“Evet”** buyurdu. **“Siz Güneşin ve dolunay gecesi ayın görünmesinde şüphe eder veya görebilmek için itişip kakışır mısınız?”** Biz de: **“Hayır!”** diye cevap verdik. Öyleyse Aynı şekilde kolaylıkla Rabbinizi göreceksiniz ve Allah’ın o Cennet’te kendisiyle karşılıklı görüşmediği kimse kalmayacaktır. Hatta konuştuğu kimselerden birine: **“Ey falan oğlu falan! Falan günde yaptığını hatırlıyor musun?”** diyecek, Ve dünyadaki vefasızlıklarından bir kısmını hatırlatacaktır. O kimse de: **“Ey Rabbim! Beni bağışlamadın mı?”** Allah’ta: **“Evet!”** diyecek ve **“Benim bağışlamamın genişliği sayesinde şu makama ulaşmış durumdasın”** buyuracak.

Onlar bu durum da iken üstlerinden bir bulut kendilerini kaplayacak ve üzerlerine bir koku yağdıracaktır ki, o zamana kadar onun kokusuna benzer bir koku koklamamışlardır. Yüce olan Allah şöyle devam edecek: **“Kalkın sizin için hazırladığım büyük ikramlardan arzu ettiğiniz her şeyi alın!”**

Sonra meleklerin etrafını çevrelediği, gözlerin görmediği, kulakların duymadığı ve hiçbir kimsenin kalbinden geçirip hayal edemediği şeylerin bulunduğu bir çarşıya geleceğiz ki orada arzu edilen her şey bulunacaktır. Orada satmak ve satın almak diye bir şey yoktur. Cenetlikler o çarşıda birbirleriyle karşılaşacaklardır. Rasûlullah (s.a.v.) sözünü şöyle sürdürdü: “Yüksek dereceler sahibi olan bir kişi kendisinden aşağı derecede bir kişiyle karşılaştığında onun üzerindeki elbiseden gözleri kamaşacaktır konuşmaları bitmeden kendi sırtındaki elbisenin ondan daha iyi olduğunu hayal edecektir. Çünkü Cennet’te hiç kimseye üzülme yoktur. Sonra herkes konaklarına dağılacak ve hanımlarımız bizleri

merhaba hoş geldiniz diye karşılayacak; bizden ayrıldığınız andaki güzelliğinizden daha güzel bir durumda bize döndünüz diyeceklerdir. Bizde hanımlarımıza şöyle diyeceğiz: **“Bugün sonsuz güç ve kuvvet sahibi Rabbimizin toplantısında bulunduk bu şekilde dönmemiz gerekirdi ve öylece sizlerin yanına dönüp geldik.”** (Buhârî, Ezan: 17; Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup ancak bu şekilde bilmekteyiz.

Süveyd b. Amr, Evzâî’den bu hadisin bir parçasını rivâyet etmiştir.

2550- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennet’te bir çarşı vardır ki orada satın almak va satmak diye bir şey yoktur orada kadın ve erkek resim ve şekilleri vardır kişi hangi şekle girmek isterse orada o şekle bürünecektir.”** (Müsned: 1272)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 16

ØCennet’te allah’ın görülmesi nasıl olacaktır?

2551- Cerir b. Abdullah el Becelî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in huzurunda oturmakta idik Rasûlullah (s.a.v.) dolunay durumundaki aya baktı ve şöyle dedi Siz Rabbinizin huzuruna varacaksınız ve şu ayı gördüğünüz gibi onu görecek ve görme konusunda bir zorluk ve sıkıntıyla karşılaşmayacaksınız. Dolayısıyla gün doğmadan önceki namaza ve gün batmadan önceki namaza gücünüz yettiği sürece devam edin dedi ve şu ayeti okudu: **“…Güneşin doğmasından ve batmasından önce Rabbinin sınırsız kudret ve yüceliğini tüm eksiksiz övgüleriyle an…”** (Taha sûresi: 130) (Buhârî, Mevakıt: 17; Müslim, Mesacid: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2552- Suheyb (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.); **“İyi ve yararlı işler yapmakta devamlı ve kararlı olanlara karşılık olarak iyisi ve ondan daha fazlası vardır.”** (Yunus sûresi: 26) ayeti hakkında şöyle buyurdu: Cennetlikler Cennete girdiklerinde bir tellal: Sizin için Allah’ın verdiği bir sözü vardır diye bağıracak… Cennetlikler de diyecekler ki bizim yüzümüzü ak etmedi mi? bizi ateşten kurtarmadı mı? bizi Cennete sokmadı mı? Melekler evet diye cevap verecekler bundan sonra perde açılacaktır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle sözünü sürdürdü: Allah’a yemin ederim ki, Allah o gün Cennetliklere kendisini görmekten daha sevimli bir şey vermemiştir. (Müslim, İman: 27; İbn Mâce, Mukadime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Hammad b. Seleme, müsned ve merfu olarak rivâyet etmektedir. Süleyman b. Muğîre bu hadisi Sabit el Bünanî vasıtasıyla Abdurrahman b. ebî Leylâ’nın kendi sözü olarak rivâyet etmiştir.

bölüm: 17

Ø Cennetliklerin en aşağı derecesinde olanın durumu nasıldır?

2553- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cennetliklerin en aşağı derecesinde olan kimsenin durumu; bahçelerini,

hanımlarını, bol nimetlerini, hizmetçilerini ve koltuklarını bin senelik mesafeye kadar uzanmış olarak görecek ve sabah akşam Allah'ın kendilerine bir ikramı olarak Allah'ın yüzünü göreceklerdir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şu ayeti okudu: **"Bazı yüzler o gün Rablerine bakarken mutluluktan parlayacaktır."** (Kıyame sûresi: 22-23) (Müsned: 4395)

ž **Tirmizî:** Bu hadis değişik şekillerde İsrail'den, Süveyr'den, İbn Ömer'den merfu olarak rivâyet edilmiştir. Abdulmelik b. Ebcer bu hadisi Süveyr'den ve İbn Ömer'den mevkuf olarak rivâyet etmiştir. Ubeydullah el Eşcaî ise Sûfyân'dan, Süveyr'den, Mücâhid'den ve İbn Ömer'den merfu olmaksızın kendi sözü olarak rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Ebû Küreyb, Muhammed b. Alâ vasıtasıyla Ubeydullah el Eşcaî'den, Sûfyân'dan, Süveyr'den, Mûcâhid'den, İbn Ömer'den bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

2554- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Dolunay gecesi ayı görmekte güçlük çeker misiniz? Veya her zaman güneşi görmekte bir güçlükle karşılaşır mısınız? Ashab: **"hayır"** diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Siz Rabbinizi dolunay gecesinde gördüğünüz gibi rahatlıkla görecek ve hiçbir zorlukla karşılaşmayacaksınız."** (Dârimî, Rıkak: 81)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Yahya b. İsa er Remlî ve pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den rivâyet etmişlerdir. Abdullah b. İdrîs, A'meş'den, Ebû Salih'den ve Ebû Saîd'den rivâyet etmiştir. İbn İdrîs'in A'meş'ten rivâyeti pek sağlam değildir. Ebû Salih'in Ebû Hüreyre vasıtasıyla Peygamber (s.a.v.)'den rivâyeti daha sağlamdır. Süheyl b. ebî Salih bu hadisi böylece babasından, Ebû Salih'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiştir.

Ebû Saîd'den değişik bir şekilde buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet sahihtir.

bölüm: 18

Ø Cennet'teki nimetlerden daha iyi olan şey nedir?

2555- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah Cennetliklere şöyle buyuracak: Ey Cennetlikler! Onlar da Ey Rabbimiz buyur, emret emrini yarine getireceğiz derler. Allah: Cennete girmekten dolayı memnun musunuz? Cennetlikler diyecekler ki: "Nasıl memnun olmayız yaratıllarından hiç kimseye vermediğini bize verdin." Allah: "Ben bundan daha iyisini size vereceğim" Onlar: Bundan daha üstün şey ne olabilir? Diyecekler. Allah'ta şöyle buyuracak: Sizden razı olduğumu bildirecek ve asla gazab etmeyeceğim."** (Müslim, Cennet: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø Cennetlikler birbirinin köşklerine nasıl bakacaklardır?

2556- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennetlikler Cennete birbirlerinin köşklerine derece farklılığından dolayı ufukta batmakta ve doğmakta olan yıldızları görür gibi göreceklerdir. Bunun üzerine Ashab: Ey Allah'ın Rasûlü! dediler, onlar Peygamberlerin köşkleri midir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Canım**

kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki evet Peygamberlerin ve Allah'ı ve Peygamberleri tasdik edip inanan tüm insanlarındır." (Müslim, Cennet: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø Cennet ve Cehennem ikisi de ebedîdir

2557- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet günü Allah insanları büyük bir meydanda toplayacak ve alemlerin Rabbi olan Allah onlara şöyle diyecektir: Dikkat dikkat! Herkes dünyada kulluk ettiği şeye uysun. Bunun üzerine Haç'a tapanlara haç'ı, puta tapanlara putları, ateşe tapanları da ateşleri temsil edilecek onlarda dünyada kulluk yaptıkları bu şeylere uyacaklardır geride sadece Müslümanlar kalacak ve Alemlerin Rabbi olan Allah onlara şöyle buyuracaktır. Sizler de bu insanlara uymayacak mısınız? Onlar da diyecekler ki: Senden sana sığınırız senden, sana sığınırız Allah'tır bizim Rabbimiz. Allah'ı görünceye kadar bizim yerimiz Allah'a kulluk edenlerin yeri olan burasıdır. Allah onlara öylece emreder ve onları o düşünce ve inançta sebat ettirir. Sonra tekrar kullarına sorar bu insanlara uymayacak mısınız? Yine o mü'minler derler ki senden sana sığınırız senden sana sığınırız senden sana sığınırız Rabbimiz Allah'tır. Rabbimizi görünceye kadar bizim yerimiz Allah'a kulluk edenlerin yeri olan burasıdır. Allah onlara öylece emreder de onları o düşünce ve inançla sebat ettirir. Ashab: Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'ı görecek miyiz? Rasûlullah (s.a.v.) dolunay gecesinde ayı görmekte güçlük çeker misiniz? Ashab: Hayır dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle devam etti: Sizler o gün onu görmekte hiçbir güçlük çekmeyeceksiniz."**

Sonra Allah o kullarının karşısına çıkıp kendini tanıtacak ve ben sizin Rabbinizim bana uyun!.

Müslümanlar kalkıp kurulan sıratın üzerinden hızlı giden at ve develer gibi geçecekler ve geçerken yapacakları dua: Selametle bizi koru bizi koru şeklinde olacaktır.

Geriye Cehennemlikler kalacaklar onlardan bir gurup Cehenneme atıldıktan sonra şöyle denilecek "doldun mu" Cehennem de diyecek ki: "Daha fazlası var mı?" Sonra bir gurup daha atılacak ve yine doldun mu? Denilecek. Cehennem de: "daha fazlası var mı? diyecek Cehennemliklerin hepsi Cehenneme dolduruldukları vakit Rahman olan Allah ayağını Cehenneme koyacak ve ondakiler birbirlerine sıkışacaklar sonra Allah yeter mi buyuracak Cehennem de yeter yeter diyecektir.

Allah Cennetlikleri Cennete Cehennemlikleri de Cehenneme koyduğunda ölüm boynundan çekilerek getirilecek Cennetliklerle

Cehennemlikler arasında bir sur üzerinde durdurulacak sonra Ey Cennetlikler diye seslenilecek, onlar da korkuyla bakacaklar sonra Ey Cehennemlikler denilecek onlar da sevinç içerisinde şefaat umarak bakacaklar sonra hem Cehennemliklere hem de Cennetliklere; bunu tanıyor musunuz? Diye sorulacak bunlar da onlar da hep birlikte onu tanıyoruz o ölümdür diyecekler. Sonra o ölüm Cennetliklerle Cehennemlikler arasındaki sur üzerinde bir koç şeklinde yatırılıp boğazlanacak ve şöyle denilecektir. Ey Cennetlikler ebedilik var ölüm yok!... Ey Cehennemlikler ebedilik var ölüm yok!” (Müslim, Cennet: 13; Dârimî, Rıkak: 90)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)’den buna benzer pek çok rivâyetler gelmektedir ve bu rivâyetlerin hepsinde görme meselesi olan insanların Rableri görmeleri, Allah’a ayak izafe edilmesi gibi benzeri şeylerden bahsedilmektedir.

Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek, İbn-ü Uyeyne, Vekî’ ve başka imamlardan olan ilim adamlarının bu konudaki kabul ettikleri yol şudur: Bu hadisler rivâyet edilir biz bunlara inanırız fakat nasıldır diye sorulmaz. Hadisçilerin de kabul ettikleri görüş budur yani bu hadislerin aynen geldiği gibi rivâyet edilmesini ve bunlara inanılmasını gerektiğini yorum ve vehme gidilmemesi, nasıl olabilir? Denmemesini tercih etmişlerdir. İşte ilim adamlarının seçtikleri ve gittikleri yol budur. Hadiste geçen: **“Onlara kendini tanıtacaktır”** sözünün manası ise onlara tecelli edip görünecektir demektir.

2558- Ebû Saîd (r.a.), merfu olarak şöyle demiştir: **“Kıyamet gününde ölüm alaca bir koç gibi getirilip Cennetle Cehennem arasında durdurulacak ve onların gözleri önünde kesilecektir. İşte o anda sevinçten ölecek bir kimse olsaydı Cennetlikler ölürdü kederden ölen bir kimse olsaydı Cehennemlikler ölür giderlerdi.”** (Müslim, Cennet: 13; Dârimî, Rıkak: 90)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 21

Ø Cennet ve Cehennem ne ile kuşatılmıştır?

2559- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennet güçlük ve zorluklarla kuşatılmıştır. Oraya girebilmek bunları aşmakla mümkündür. Cehennem ise şehvet ve isteklerle çevrilmiştir. Oraya girmemek için bunlara sahip olmak gerekir.”** (Buhârî, Rıkak: 28; Müslim, Cennet: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir bu şekliyle sahihtir.

2560- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah Cenneti ve Cehennemi yarattığında Cibrîli Cennete gönderdi ve şöyle dedi: Cenneti ve Cennetlikler için hazırladığım şeylere bak gözden geçir. Cibril Cennete geldi, Cenneti ve Cennet’teki Cennetlikler için hazırlanan şeyleri gözden geçirdi ve Allah’a döndü ve şöyle dedi: İzzetin hakkı için kim bu Cennet’teki hazırlananı görürse mutlaka girmek isteyecektir. Böylece Allah emretti ve Cennet, güçlük ve zorluklarla kuşatıldı ve Allah dön ve Cenneti ve Cennet’te Cennetlikler için hazırladıklarıma bak gözden geçir buyurdu. Cibril Cennete döndü ve orayı**

güçlüklerle kuşatılmış olarak buldu. Ve Allah'a döndü, izzetin hakkı için Cennete hiç kimsenin giremeyeceğinden korktum.

Bunun üzerine Allah: Cehenneme git Cehennemi ve Cehennemlikler için hazırladığım şeyleri kontrol et gözden geçir buyurdu. Cibril Cehenneme gitti bir de ne görsün sıkıntılar, işkenceler ve ızdıraplar birbiri üstüne yığılmış. Allah'a döndü ve şöyle dedi: İzzetine yemin olsun ki kim Cehennemin durumunu işitir ve oraya girer, dedi. Allah Cehenneme emretti de etrafı şehvetlerle kuşatıldı. Bunun üzerine Cibril'e Cehenneme dön buyurdu Cibril Cehenneme döndü izzetin hakkı için hiç kimsenin Cehennem'den kurtulamayıp oraya gireceğinden korktum." (Buhârî, Rıkak: 28; Müslim, Cennet: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 22

Ø Cennet ve Cehennemin münakaşaları

2561- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cennet ve Cehennem birbirleriyle münakaşa ettiklerinde; Cennet dedi ki: **"Bana güçsüzler ve yoksullar girer."** Cehennem de dedi ki: **"Bana da zorbalar büyüklenenler girer."** Bunun üzerine Allah, Cehenneme: **"Sen benim azabımsın seninle dilediğimden intikam alırım. Cennete de sen benim rahmetimsin dilediğime seninle rahmet ederim."** (Müslim, Cennet: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 23

Ø Cennetliklerin en aşağı derecesinde olanlara yapılacak ikram

2562- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennetliklerin en aşağı derecede olanı seksen bin hizmetçisi ve yetmiş iki karısı vardır. Ayrıca bizzat kendisi için Cabiye ile Sana arsı kadar mesafede inci, zeberced ve yakut dan bir kubbe dikilecektir."** Aynı senedle Peygamberin şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Cennetlikler küçük veya büyük yaşta tüm ölenler otuz yaş civarında olacaklar ve bu yaşın üzerine hiç çıkmayacaklardır, Cehennemliklerde aynen böyledir."**

Aynı senedle Peygamber (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Cennetliklerin başlarında taçları vardır. Bu taçların üzerindeki incilerin en değersizi doğu ile batı arasını aydınlatacak kadar parlaktır."** (Müsned: 11298)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Rişdîn rivâyetiyle bilmekteyiz. **iv ük yaşta tüm ölenler otuz yaş civarında olacaklar ve bu yaşın üzerine hiç çıkmayacaklardır, cehenneml**

2563- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min, Cennet'te çocuk arzu ettiği vakit, gebeliği, doğumu ve**

yaşı dilediği şekilde bir anda tamamlanacaktır.” (Dârimî, Rıkak: 110; İbn Mâce, Zühd: 39)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. İlim adamları bu meselede ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı: Cennet’te çiftleşme vardır fakat çocuk olmayacaktır demektedirler. Tavus, Mûcâhid İbrahim Nehâî’den böylece rivâyet edilmiştir. Muhammed diyor ki: İshâk b. İbrahim, mü’min Cennet’te çocuk arzu ederse hadisi üzerine diyor ki: Fakat mü’min çocuk arzu etmez.

Muhammed Buhârî diyor ki: Ebû Rezîn el Ukeylî vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)’den rivâyet edilmiştir ki: **“Cennetliklerin Cennet’te çocukları olmayacaktır.”**

Ebû’s Sıddîk en Nâcî’nin ismi Bekr b. Amr’dır. Aynı şekilde Bekir b. Kays’ta denilir.

bölüm: 24

Ø Cennet hurileri kendilerini nasıl tanıtırlar?

2564- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennet’te hurîlerin bir toplantı yeri vardır. Hiçbir yaratığın bir benzerini işitmedikleri bir takım sesler yükseltirler ve derler ki: Biz ebedî kalanlarız, asla yok olmayacağız, Biz rerah içinde yüzenleriz güçlük görmeyeceğiz biz memnun olanlarız asla öfkelenmeyeceğiz ne mutlu o kişiye ki o bizimdir biz de onunuz.”** (Müsned: 1273)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Saîd ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi garibtir.

2565- Yahya b. İbn Kesir (r.a.), Allah’ın Rum sûresi 15. ayeti olan: **“… Cennetlikler cennet bahçelerinde tüm nimetlerden yararlanıp sevinirler.”** Hakkında o işitip dinlemek demektir. Bunun da anlamı hadiste geçtiği üzere hurilerin seslerini yükseltmeleri demektir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 25

Ø allah’ın sevdiği ve sevmediği üç kişi hangileridir?

2566- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kıyamet gününde misk tepesi üzerinde üç kişi vardır ki öncekiler de sonrakiler de onlara imreneceklerdir. Her gün ve her gecede beş vakit namaza çağıran müezzin, kendisinden memnun olan cemaate imam olan adam, Allah’ın ve efendisinin hakkını yerine getiren köle.”** (Müsned: 4568)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup Sûfyân es Sevrî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû’l Yakaza’nın ismi Osman b. Umeyr’dir. İbn Kays’ta denilir.

2567- Abdullah b. Mes’ûd’tan merfu olarak rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **“Üç kişi vardır ki Allah onları sever. Geceleyin kalkıp Allah’ın kitabını okuyan adam, sağ eliyle verdiği sadakayı sol elinden gizleyen adam, bir müfrezede bulunup arkadaşlarının kaçması üzerine düşmanı tek başına karşılayan kimse.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garib olup mahfuz değildir. Sahih olan rivâyet, Şu’be ve başkalarının, Mansur’dan, Rıb’î b. Hıraş’tan, Zeyd b. Zabyan’dan, Ebû Zerr’den yaptıkları rivâyettir. Ebû Bekir b. Ayyaş çok yanılan bir kişidir.

2568- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Üç kişi vardır ki Allah onları sever, üç kişi de vardır ki Allah**

onlara buğzeder. Allah sevdikleri kimselerden birincisi bir adamdır ki bir toplumdan bir şeyler ister bu istediği şey Allah içindir aralarındaki yakınlıktan dolayı değildir. Onlarda bu adama bir şey vermezler. Bir adam onlardan geri durarak gizlice bir şeyler verir bu verdiğini sadece Allah ve verdiği kimse bilir. İkinci kimse ise: Bir toplum geceleri yürürler sonunda uyku onlara galip gelir ve başlarını eğerek uyurlar ancak bir adam kalkar bana yaranmak için ayetlerimi okur ve onunla yaşamaya çalışır. Üçüncü kimse ise; bir müfrezede bulunur düşmanla karşılaştıklarında yenilirler fakat o ileri atılarak devam eder ya şehîd olur veya Allah o kimseye fetih nasib eder. Allah'ın gazâblandığı üç kişi ise: Zina eden yaşlı kişi, büyüklük taslayan fakir ve hakka tecavüz eden zengindir." (Nesâî, Kıyam-ül leyl: 17)

ž Mahmûd b. Gaylân, Nadr b. Şümeyl vasıtasıyla Şu'be'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir. Aynı şekilde Şeyban, Mansur'dan bir benzerini rivâyet etmiş olup bu rivâyet Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetinden daha sahihtir.

bölüm: 26

Ø fırat nehrinin suları çekilip hazineler mi çıkacak?

2569- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Belki de Fırat nehri suları çekilerek altından bir hazine ortaya çıkarabilir. Kim orada bulunursa oradan bir şey almasın."** (Müslim, Fiten: 8; İbn Mâce, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2570- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup **"altından bir dağ çıkabilir"** demiştir. (Müslim, Fiten: 8; İbn Mâce, Fiten: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 27

Ø Cennet'te süt, bal ve şarap ırmakları var mıdır?

2571- Hakîm b. Muaviye (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet'te su denizi, bal denizi, süt denizi ve şarap denizi vardır. Sonradan bunlardan nehirler fışkıracaktır."** (Dârimî, Rıkak: 113)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hakîm b. Muaviye, Behz b. Hakîm'in babasıdır. Cüreyrî ise Ebû Mes'ûd diye künyelenir ismi ise Saîd b. İyas'tır.

2572- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Allah'tan üç kere Cenneti isterse, Cennet; Allah'ım onu Cennete sok diye dua eder. Her kim de üç kere Cehennem'den korunmak isterse Cehennem Allah'ım onu Cehennem'den koru diye dua eder."** (Müsned: 12696)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde Yunus b. ebî İshâk, Ebû İshâk'tan bu hadisi Büreyd b. ebî Meryem'den, Enes'den benzerini rivâyet etmiştir. Ebû İshâk aynı şekilde Büreyd b. ebî Meryem'den ve Enes b. Mâlik'den mevkuf olarak bu hadisi rivâyet etmiştir.

40: Cehennemin özellikleri

bölüm: 1

Ø Cehennem nasıl bir şeydir?

2573- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O kıyamet günü Cehennem getirilecek ve onun yetmiş bin bağı olacak ve herbir bağı ile beraber o bağdan çeken yetmiş bin melek olacaktır."** (Müslim, Cennet: 17)

ž Abdullah diyor ki: Sevrî bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet ediyor Abd b. Humeyd, Abdulmelik b. Ömer ve Ebû Âmir el Akadî vasıtasıyla Sûfyân'dan, Âla b. Halid'den aynı senedle merfu olomaksızın bir benzerini rivâyet etmiştir.

2574- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü Cehennem'den bir gurup yaratık çıkacaktır ki onun gören iki gözü işiten iki kulağı ve konuşan bir dili olacaktır ve şöyle diyecektir: Ben üç kişiye vekil tayin edildim, her inatçı zorbaya, Allah ile birlikte başkalarına ilahlık yakıştıranlara, resim ve heykel yapanlara."** (Müsned: 8076)

ž Bu konuda Ebû Saîd (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib sahihtir.

Bazıları A'meş'den, Atıyye'den, Ebû Saîd'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Eş'as b. Sevvar, Atıyye'den ve Ebû Saîd el Hudrî'den bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 2

Ø Cehennemin derinliği ne kadardır? orada kamçılar var mıdır?

2575- Hasan (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Utbe b. Gazvan şu minberimizin Basra minberinin üzerinde Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu anlattı: **"Büyük bir kaya Cehennemin kenarından aşağıya bırakılır Cehenneme yetmiş sene iniş yapar da yine dibine varamaz."** Utbe sözüne şöyle devam etti: "Ömer şöyle derdi: Cehennemi çok hatırlayın onun sıcaklığı çok şiddetli, dibi derin kamçı ve balyozları da demirdendir." (Müslim, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Hasan'ın Utbe b. Gazvan'dan hadis işittiğini bilmiyoruz. Utbe b. Gazban Ömer zamanında Basra'ya geldi, Hasan ise Ömer'in halifeliğinin sona ermesine iki yıl kala dünyaya gelmiştir.

2576- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Saûd, ateşten bir dağdır, kafir bu dağda ebedî olarak yetmiş yıl çıkıp yetmiş yıl iniş yapacaktır."** (Müsned: 11287)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup merfu olarak sadece İbn Lehia'nın bu rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø Cehennemliklerin vücudları büyük mü olacak?

2577- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cehenneme düşen kafirin derisinin kalınlığı kırk iki arşın olacak, azı dişi ise Uhud dağı kadar olup Cehennem'deki kapladığı yeri ise Mekke ile Medîne arası kadardır. (Müslim, Cennet: 27)

ž A'meş hadisi hasen sahih garibtir.

2578- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıyamet günü kafirin azı dişi Uhud dağı kadar uyluğu Beyda kadar Cehennem'deki oturma yeri Rebze gibi üç gecelik mesafe kadardır."** (Müslim, Cennet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Rebze gibi sözünden Medîne ile Rebze arası kadarlık mesafe kastedilmektedir. **"Beyda"** Uhud dağı büyüklüğünde bir dağdır.

2579- Ebû Hüreyre (r.a.)'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre: **"Kafirin azı dişi Uhud dağı kadardır."** (Müslim, Cennet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Hazım; Eşcaî denilen zattır. İsmi Selman olup Azze el Eşcaiyye'nin azatlı kölesidir.

2580- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kafir dilini bir veya iki fersah yerden sürükleyerek ve insanlarda onu ayaklarıyla çiğneyeceklerdir."** (Müsned: 5413)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Fadl b. Yezîd Küfelidir. Pek çok imam kendisinden hadis rivâyet etmiştir. Ebû'l Muhârik ise tanınmış bir kimse değildir.

bölüm: 4

Ø Cehennemlikler neler içecekler?

2581- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kehf sûresi 29. ayette geçen "Mühl gibi" ayeti hakkında şöyle buyurdu: Yağın tortusu gibi onu yüzüne yaklaştırdığı zaman yüzünün derisi içine düşecektir." (Kehf 29. ayet… Şüphesiz biz kafirlere öyle bir ateş hazırladık ki etrafındaki alev duvarlar onları çepeçevre kuşatır. Susayıp su istedikleri zaman kaynamış katran gibi bir su ikram edilirde bu su yüzlerini bile kavurur gider…) (Müsned: 11244)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Rişdîn b. Sa'dın rivâyetiyle bilmekteyiz. Rişdîn b. Saîd ise hakkında ileri geri konuşulan bir kimsedir.

2582- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cehennemliklerin başlarından aşağı hamîm dökülecektir. Hamîm içine işleyecek ve karın boşluğuna varacak karın boşluğunda ne varsa hepsini silip süpürecek ve ayaklarından çıkacaktır. İşte Sahr budur sonra eski haline tekrar dönecek ve bu işlem böylece devam edip gidecektir."** (Hac sûresi 20. ayetin tefsiridir. "Bu dökülen kaynar su ile karınları içindeki organlar ve derileri eritilecektir.") (Müsned: 8509)

ž Saîd b. Yezîd, Ebû Şüca' diye künyelenir ve Mısırlıdır. Kendisinden Leys b. Sa'd hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir. İbn Huceyre ise Abdurrahman b. Huceyre el Mısrî'dir.

2583- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), İbrahim sûresi 16. 17. ayetleri olan: "Önünde Cehennem var orada kendisine kanlı irinli su içirilecek…" Onu yudum yudum içer fakat boğazında kalır yutamaz her taraftan ölüm gibi felaketler sarar fakat yine ölmez…" ayeti hakkında şöyle

buyurdu: “Ağzına yaklaştırılacak ve ondan tiksinecektir. Kendisini yaklaştırıldığında yüzünü yakıp kavuracak ve başının derisi düşecektir. Onu içtiği zaman bağırsakları kopup dübüründen çıkacaktır. Allah; Muhammed sûresi ayet 15 de şöyle buyurur: **“… Kaynar sudan içirilecek ve bağırsakları parça parça olacak…”** Yine Allah Kehf sûresi 29. ayetinde de; **“... Susayıp su istedikleri zaman kaynamış katran gibi bir su ikram edilir de bu su yüzlerini bile kavurur gider. Ne kötü bir içecek ne kötü bir barınaktır orası.”** (Müsned: 21254)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Muhammed b. İsmail **“Böylece Ubeydullah b. Büsr’den”** demektedir. Ubeydullah b. Büsr sadece bu hadisle bilinmektedir.

Safvân b. Amr Rasûlullah (s.a.v.)’in sahabesi Abdullah b. Büsr’den başka bir hadis rivâyet etmiştir. Abdullah b. Büsr’ün, Peygamber (s.a.v.)’den hadis işiten bir kardeşi ve birde kız kardeşi vardır. Safvân b. Amr’ın kendisinden Ebû Umâme’nin hadisini rivâyet ettiği Ubeydullah b. Büsr ise onun arkadaşı değil başka birisi olabilir.

2584- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Duhan sûresi 45. ayette geçen **“Mühl”** kelimesi hakkında; kaynayan yağın tortusu gibi diye tarif ederek kendilerine bu ikram yaklaştırılınca yüzlerinin derisi onun içine dökülecektir, buyurmaktadır.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Aynı senedle Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmektedir. **“Cehennem ateşinin duvarları dört katlı olup her duvarın kalınlığı kırk yıllık yoldur.”**

Yine aynı sened ile Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **“Cehennemliklere ikram edilecek olan irinden bir kova dünyaya dökülecek olsa dünya kokuşurdu.”**

Tirmizî: Bu hadisi sadece Rişdîn b. Sa’d’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Rişdîn’in hafızası yönünden tenkid edildiği bilinmektedir.

Hadiste geçen **“kisefü küllü cidarin”** kelimesinin manası duvarların kalınlığı demektir.

2585- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Alî-İmrân 102. ayeti olan **“Ey iman edenler mutlaka yolunuzu Allah’ın kitabıyla bulmaya çalışın ve Müslüman olarak can verin”** ayetini okudu ve şöyle buyurdu: **“Cehennemliklerin yiyeceği olan zakkum’dan bir damla dünya yurduna damlatılmış olsaydı dünya halkının geçimini bozardı. Yiyeceği zakkum olan kişi ne yapacak...”** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø Cehennemliklerin yiyecekleri nasıldır?

2586- Ebû’d Derdâ (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cehennemlik olanlara azâblarına eşit biçimde açlık verilir de doyurulmaları için yardım isterler, kendilerine **“Dari`”** denilen acı ve kuru dikenler ikram edilecektir o dikenler ne besler ne de açlığı giderir. (88 Gaşiye sûresi 6-7) sonra yine doyurulmalarını isterler de kendilerine boğazdan geçmeyen dikenli yemekler ikram edilir (73 Müzzemmil: 13) Dünyada boğaza duran yiyecekleri içecekle geçirdiklerini hatırlayarak kendilerine içecek yardımı

yapılmasını isterlerde kendilerine demir çengelli kaynar sular ikram edilir onlar yüzlerine yaklaştığında yüzlerini yakar ve kavurur. Karınlarına girdiği zaman karınlarında bulunan her şeyi parçalar bu arada Cehennem bekçilerini çağırın derler. Cehennem bekçileri şöyle derler: Elçilerimiz size apaçık delillerle gelmiş değiller miydi? Onlar da evet diyecekler ve Cehennem bekçileri: Yalvarın bakalım! Allah'tan gelen gerçekleri inkar edenlerin yalvarması boşunadır." (40 Mü'min 50)

Sonra kafirler Mâlik'i çağırın deyip, **"Ey Mâlik, Rabbin hükmünü verip işimizi bitiriversin böyle yapmaktansa ölüp kül ve kömür olmak iyidir"** diyecekler. Mâlik te cevap verip şöyle diyecek: **"Hayır siz burada ölmeden bu şekilde ebedi kalacaksınız."** (43 Zuhruf: 77)

A'meş diyor ki: Bize bildirdiğine göre kafirlerin çağırması ile Mâlik'in onlara cevap vermesi arasında bin yıl geçecektir.

Rasûlullah (s.a.v.) sözünü şöyle sürdürdü: Sonra kafirler, Rabbinize dua edin çünkü Rabbinizden başka rahmeti bol bir kimse yoktur derler ve şu duayı yaparlar: "Ey Rabbimiz bize kötülüklerimiz üstün geldi de bu yüzden yoldan çıkan kimseler olduk Ey Rabbimiz bizi bu Cehennem'den çıkar eğer tekrar işlediğimiz günahlara dönersek o zaman gerçekten zâlimlerden olmuş oluruz." (23 Müminûn 106-109) "Allah ta onlara Alçaldıkça alçalın yıkılıp kalın orada susun konuşmayın benimle" (23/108) diyecektir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Her kurtuluş çaresinden ümidlerini kesecekler işte o zaman bağrışıp çağrışmaya pişmanlığa ve yazıklar olsun bize demeye başlayacaklardır." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Abdullah b. Abdurrahman diyor ki: Hadisçiler bu hadisi merfu olarak rivâyet etmiyorlar.

Tirmizî: Bu hadis A'meş'den, Şimr b. Atıyye'den, Şehr b. Havşeb'den, Ümmü Derdâ'dan ve Ebû'd Derdâ'dan kendi sözü olarak rivâyet edildiğini bilmekteyiz dolayısıyla merfu değildir.

Kutbe b. Abdulaziz hadisçiler yanında güvenilir bir kişidir.

2587- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), 23 Müminün sûresi 104. ayetini **"Ateş onların yüzlerini yalayarak yakarda ateşin içinde yüz etleri sıyrılmış olarak sırıtan dişleriyle kalıverirler."** Şöyle tefsir etmiştir: "Ateşin yüz şeklini değiştirmesidir. Şöyle ki üst dudağı başının ortasına varacak kadar kasılacak alt dudağı ise göbeğine kadar inecektir." (Müsned: 11409)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Ebû'l Heysem'in ismi Süleyman b. Amr b. Abdulutvârî'dir. Yetim olduğu için Ebû Saîd'in yanında kalmıştır.

bölüm: 6

Ø gökten parçalar ne kadar zamanda düşebilir?

2588- Abdullah b. Amr b. As (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Eğer kafatası kadar bir parça gökten yeryüzüne gönderilse –ki aradaki mesafe beş yüz seneliktir- geceden önce yeryüzüne varır eğer o**

parça bir zincirin başına bağlanmış olsaydı köküne veya dibine varmadan geceli gündüzlü kırk yıl yoluna devam ederdi.” (69 Hakka Sûresi 30-32. ayetlerini tefsir ediyor) (Müsned: 6561)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin isnadı hasen sahihtir.

Saîd b. Yezîd Mısırlıdır. Pek çok ilim adamı ve Leys b. Sa’d kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 7

Ø Cehennem ateşinin şiddeti ne kadardır?

2589- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sizin şu yakmakta olduğunuz ateş ki Cehennem sıcaklığının yetmiş parçasından bir parçadır. Bunun üzerine Ashab: Vallahi Cehennem ateşi dünya ateşi kadar bile olsa azab için kafi gelirdi. Ey Allah’ın Rasûlü! Dediler. Cehennem ateşi dünya ateşlerinden altmış dokuz kat fazlalaştırılmıştır. Her bir katın derecesi buradaki ateş kadardır.” (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim: Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hemmâm b. Münebbih, Vehb b. Münebbih’in kardeşidir. Kendisinden Vehb hadis rivâyet etmiştir.

2590- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizin şu ateşiniz Cehennem ateşinin yetmiş parçasından bir parçadır. Bunlardan her bir parça dünya ateşine denktir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Ebû Saîd hadisi hasen garibtir.

bölüm: 8

Ø Cehennem ateşinin rengi nasıldır?

2591- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cehennem ateşi bin sene yakıldı kırmızılaştı. Sonra bin sene daha yakıldı beyazlaştı tekrar bin sene yakılarak siyahlaştı şimdi simsiyah ve karanlıktır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Süveyd, Abdullah b. Mübarek vasıtasıyla Şerîk’den, Âsım’dan, Ebû Salih’den ve başka bir râvî’den; Ebû Hüreyre’den geçen hadisin bir eşini bize merfu olmaksızın rivâyet etti.

Tirmizî: Bu konudaki Ebû Hüreyre hadisinin sahih olanı mevkuftur. Yahya b. Ebî Bükeyr’in, Şerik’den rivâyetinden başka bu hadisi merfu rivâyet edeni bilmiyoruz.

bölüm: 9

Ø Cehennem senede kaç nefes almaktadır?

2592- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cehennem bir kısım bir kısmımı yiyip bitiriyor diye Allah’a şikayette bulundu. Allah’ta ona iki sefer nefes almasını takdir etti. Kışın bir nefes, yazın bir nefes; kışın aldığı nefesten dolayı soğuklar ve zemheri meydana geldi. Yazın aldığı nefesten dolayı baskın sıcaklar ve sâm yeli ortaya çıktı.”** (Müslim, Mesacid: 27; İbn Mâce: Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Ebû Hüreyre’den değişik şekilde de rivâyet edilmiştir. Mufaddal b. Salih hadisçilere göre hafız değildir.

2593- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’tan başka ilah yoktur diyen ve kalbinde arpa tanesi kadar iman olan**

kimse Cehennem’den çıkar. Şu’be’nin rivâyetinde Cehennem’den çıkarınız Allah’tan başka ilah yoktur diyen ve kalbinde buğday tanesi kadar iman bulunan kişiyi Cehennem’den çıkarınız. Allah’tan başka ilah yoktur diyen ve kalbinde zerre kadar imanı bulunan kimseyi Cehennem’den çıkarınız.” Şu’be rivâyetinde **“zere”** diyerek darı kadar imanı olan demiştir. (Buhârî, İman: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž Bu konuda Câbir Ebû Saîd ve Imrân b. Husayn’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2594- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah herhangi bir günde beni anan veya herhangi bir yerde benden korkanları Cehennem’den çıkarınız buyuracaktır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 10

Ø Cehennem’den en son çıkacak kişi nasıl olacak?

2595- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cehennemliklerden çıkışı son olan kimseyi biliyorum. Bir kimse ki Cehennem’den sürünerek çıkacak ve şöyle diyecek: Ey Rabbim Cennet’teki tüm yerleri insanlar kapıp yerleştiler. Ona şöyle denilecek git ve Cennete gir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: O kimse de Cennete girmek için gider bütün yerlerin insanlar tarafından işgal edildiğini görerek geri döner ve Ey Rabbim der insanlar tüm yerleri doldurmuşlar. Peygamberimiz şöyle devam etti: Ona denilecek ki eskiden içinde bulunduğun durumu hatırlıyor musun? O da evet diyecek sonra kendisine ne dilersen dile denilecek. O da bir şeyler isteyecek ve kendisine dilediğin şey ve dünyanın on katı senindir denilecek. Bunun üzerine O adam sen her şeyin hükümranı olduğun halde benimle şaka mı ediyorsun diyecek İbn Mes’ûd dedi ki: Bu arada Rasûlullah (s.a.v.)’in azı dişleri görünecek derecede güldüğünü gördüm.” (Buhârî, Rıkak: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2596- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cehennemlik olanlardan ateşten en son çıkacak ve Cennete en son girecek kimseyi iyi biliyorum. Bir adam getirilecek ve Allah, ona küçük günahlarını sorunuz büyük günahlarını gizli tutunuz buyuracaktır. Bunun üzerine kendisine falan günde şöyle filan günde böyle yaptın denilecek. Rasûlullah (s.a.v.) sözüne şöyle devam etti: Kendisine şöyle denilecek senin her günahının yerine sana bir sevap verilecektir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi. Bunun üzerine O kimse Ya Rabbi! Bir takım günahlar işlemiştim fakat onları burada göremiyorum... Ebû Zerr dedi ki: Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’i azı dişleri görünecek kadar güldüğünü gördüm.”** (Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2597- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Tevhid inancına sahip fakat günahkar olanlar Cehennem’de azâb görecekler ve kömür gibi olacaklardır. Sonra kendilerine rahmet ulaşacak Cehennem’den çıkarılacak Cennetin kapıları önüne atılacaktır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Cennetlikler onlar üzerine su serpeceklerdir. Sel birikintisinde çalı çırpının bitmesi gibi onlar da yeniden hayata geçecekler ve Cennete gireceklerdir.”**(Müsned: 14665)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik bir şekilde Câbir’den de rivâyet edilmiştir.

2598- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kalbinde zerre kadar imanı olan kişi Cehennem’den çıkacaktır. Ebû Saîd şöyle dedi: Kim bunun doğruluğunda şüphe ederse şu ayeti okusun: **“Allah, kimseye zerre kadar haksızlık etmez.”** (4 Nisa: 40) (Müsned: 10655)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2599- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cehenneme girenlerin iki kişinin çığlıkları şiddetli olacak ve Allah onları çıkarın buyuracaktır. Çıkarıldıklarında neden çığlıklarınız şiddetli oldu diye soracaktır. O ikisi de bize acıyasın diye böyle yaptık diyecekler. Allah’ta: Benim size rahmetim kendinizi Cehennem’deki olduğunuz yere atmanızdır buyuracak. Bunun üzerine gidecekler onlardan biri kendini atacak fakat cenabı hak ateşi ona soğuk ve selamet kılacaktır. Öbürü ise dikilecek ve kendisini atmayacaktır. Bunun üzerine Allah ona Arkadaşının attığı gibi senin de kendini ateşe atmana engel olan nedir? Buyuracak o kimse de Ya rabbi diyecek beni çıkardıktan sonra tekrar oraya atmamanı senden bekliyorum. Bunun üzerine Allah: Sende umduğuna erişeceksin diyecek ve her ikisi de Allah’ın Rahmetiyle Cennete girecektir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi zayıftır, çünkü Rişdîn b. Sa’d’tan rivâyet edilmektedir. Rişdîn b. Sa’d’ın İbn Nu’m’dan rivâyeti hadisçiler yanında zayıftır. İbn Nu’m el Ifrikî’dir. İfrîkî’de hadisçiler yanında zayıftır.

2600- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetimden bir gurup benim şefaatimle Cehennem’den çıkarılacaklardır. Kendilerine Cehennemlikler adı verilecektir.”** (Buhârî, Rıkak: 17; İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Reca el Utaridî’nin ismi Imrân b. Teym’dir. İbn Milhan adı da verilir.

2601- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cehennemden kaçıp, ona karşı tedbir almayıp uyuyan; veya cenneti isteyip cennetlik ameller yapmamak suretiyle uyuyan kimseler gibisini görmedim.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Yahya b. Ubeydullah’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Yahya b. Ubeydullah hadisçiler yanında zayıftır. Şu’be onun hakkında söz etmiştir. Yahya b. Ubeydullah’ın adı İbn Mevhib olup

Medînelidir.

bölüm: 11

Ø Cehennemliklerin çoğunluğu kadınlar mıdır?

2602- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennete baktım Cennetin çoğunluğunun fakirler olduğunu gördüm Cehenneme baktım çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördüm."** (Müslim, Zikir ve Dua: 17)

2603- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cehenneme baktım içerisindekilerin çoğunluğunu kadınlar olarak gördüm. Cennete baktım Cennetin çoğunluğunu fakirler olarak gördüm."** (Müsned: 19008)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Avf burada olduğu Ebû Reca'dan, Imrân b. Husayn'dan diyor. Eyyûb ise Ebû Reca'dan ve İbn Abbâs'tan demektedir. Her iki senede de diyecek yoktur. Ebû Reca'nın her ikisinden de (yani İbn Abbâs ve Imrân b. Husayn) dan da hadis işittiği muhtemeldir. Avf'tan başkası bu hadisi Ebû Reca vasıtasıyla Imrân b. Husayn'dan rivâyet etmiştir.

bölüm: 12

Ø Cehennem'de en hafif azab görenin durumu nasıldır?

2604- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cehennemliklerin azabı en hafif olanı iki ayağının altında ateş közü bulunan ve bunlarla beyni kaynayan kişidir."** (Buhârî, Rıkak: 17; Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Hüreyre, Abbâs b. Abdulmuttalib ve Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2605- Hârise b. Vehb el Huzaî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dikkat edin size Cennet ehlini haber vereceğim her güçsüz ve zayıf görülen insan ki Allah'a karşı yemin etse Allah, onun yeminini yerine getirir. Dikkat edin size Cehennemlikleri haber vereyim; her kaba, bencil ve büyüklük taslayan kişi."** (Müslim, Cennet: 13)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

41: iman bölümleri

bölüm: 1

Ø insanlar lailahe illallah deyinceye kadar savaşılır

2606- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Bu insanlarla Allah'tan başka ilah yoktur deyinceye kadar savaşmakla emrolundum Allah'tan başka ilah yoktur dediklerinde mallarını ve canlarını benden kurtarırlar ancak gizli durumlarının hesabı Allah'a kalmıştır."** (Nesâî, Tahrimüddem: 1; Müslim, İman: 8)

ž Bu konuda Câbir, Sa'd ve ibn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2607- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince ve Ebû Bekir de halife olunca Araplardan kafir olup İslam'dan çıkanlar oldu Ömer b. Hattâb, Ebû Bekir'e şöyle dedi: Sen bu İnsanlarla nasıl savaşacaksın? Rasûlullah (s.a.v.), tüm insanlarla Allah'ın birliğini kabul edinceye kadar savaşmakla emrolundum kabul ederlerse mal ve canlarını benden kurtarırlar gizli durumlarının hesabı Allah'a kalmıştır, demesine rağmen... Ebû Bekir de şu karşılığı verdi namaz ile zekatı birbirinden ayıranlara karşı vallahi savaşacağım çünkü zekat malın hakkıdır. Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.)'e verdikleri bir deve yularını bana vermeseler bunun verilmemesi yüzünden kendileriyle savaşırım. Bunun üzerine Ömer b. Hattâb şöyle dedi: Vallahi durum bu merkezde iken Allah'ın, Ebû Bekr'in göğsüne ferahlık verdiğini gördüm savaş konusunda kendisinin hak üzerinde olduğunu anladım."** (Nesâî, Tahrimüddem: 1; Buhârî, Zekat: 29

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Aynı şekilde Şuayb b. Ebî Hamza, Zührî'den Ubeydullah b. Abdullah'tan ve Ebû Hüreyre'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Bu hadisi Imrân el Kattan, Ma'mer'den Zührî'den, Enes b. Mâlik'den, Ebû Bekir'den rivâyet ediyor ki bu rivâyet yanlıştır. Imrân'a, Ma'mer'den yaptığı rivâyetle muhalefet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø lailahe illalah deyinceye ve namaz kılıncaya kadar savaşılır

2608- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bu insanlarla Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed (s.a.v.)'in onun kulu ve peygamberi olduğuna şehâdet edinceye, bizim kıblemize dönünceye, bizim kestiğimizi yiyinceye, bizim namazımızı kılıncaya kadar savaşmam emredildi. Bunları yaptıkları takdirde canları ve malları bize haram olur..."** (Müslim, İman: 8)

ž Bu konuda Muâz b. Cebel ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Yahya b. Eyyûb bu hadisin bir benzerini Humeyd ve Enes'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 3

Ø islam beş ana esas üzerine kurulmuştur

2609- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İslam beş esas üzerine kurulmuştur. Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucu tutmak ve Ka'be'yi haccetmek."** (Müslim, İman: 1; Buhârî, İman: 1)

ž Bu konuda Cerir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Değişik şekillerde de İbn Ömer'den rivâyet edilmiştir.

Suayr b. Hıms hadisçiler yanında güvenilir bir kişidir. Ebû Küreyb Vekî' vasıtasıyla Hanzale b. ebî Sûfyân el Cumahî'den, İkrime b. Hâlid el Mahzûmî'den ve İbn Ömer'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 4

Ø iman, islam, ihsan ne demektir? kıyamet ne zaman kopacaktır?

2610- Yahya b. Ya'mur (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kader konusunu inkar konusunda ilk konuşan kişi Ma'bed el Cühenî idi nihayet ben ve Humeyd b. Abdurrahman el Hımyerî ile birlikte çıkıp Medîne'ye kadar geldik. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir kişi ile karşılaşırsak ona şu kimselerin ortaya çıkardıkları kader konusunu soracağız dedik. Derken Abdullah b. Ömer ile karşılaştık mescidden dışarı çıkıyordu arkadaşımla birlikte onun yanına vardık. Arkadaşımın bu konuda konuşmayı bana bırakacağına inandığım için İbn Ömer'e: Ey Ebû Abdurrahman: Bazı kimseler Kur'ân okuyorlar ve ilimde derin meselelere dalıyorlar kader diye bir şeyin olmadığını her işin hemen o anda meydana geliveren bir durum olduğunu söylüyorlar. Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Onlarla bir daha karşılaşırsan benim onlardan uzak olduğumu onların da benden uzak olduklarını kendilerine haber ver. Abdullah'ın yeminle söyleyebileceği bir gerçek varsa oda şudur: Onlardan biri Allah yolunda Uhud dağı kadar altın harcasa kadere ve kaderin hayrına ve şerrine iman etmedikçe kendisinden kabul edilmez.

Yahya b. Ya'mur dedi ki: Sonra Abdullah b. Ömer bir hadis anlatmaya başladı ve dedi ki: Ömer b. Hattâb şöyle demiştir: Bir zamanlar Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında idik. Bu esnada elbisesi bembeyaz saçları simsiyah bir adam çıkageldi. Üzerinde yolculuk izleri görülmüyordu, içimizden hiçbir kimse de kendisini tanımıyordu. Bu kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi dizini Rasûlullah (s.a.v.)'in dizine yapıştırdı ve Ey Muhammed! İman nedir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ahiret gününe, **hayır ve şerri ile kadere** inanmaktır. Sonra o adam İslam nedir? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehâdet edip namazı kılmak zekat vermek haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır. Sonra o adam ihsan nedir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurdu Allah'ı görür

gibi ibadet etmendir. Sen onu görmesen bile o seni her an görmektedir. Ömer dedi ki: Tüm bu sorduğu sorularda Rasûlullah (s.a.v.)'in cevabı üzerine o kimse hep **"doğru söylüyorsun"** diyordu. Biz de bu adama hayret ettik, hem soru soruyor hem de doğru söyledin diyerek tasdik ediyordu. O adam tekrar sordu: Kıyamet ne zaman kopacaktır? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Kıyamet hakkında soru sorulan kişi; soran kişiden daha bilgili değildir. Bu sefer o adam kıyametin alametleri nedir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdu: Cariyenin hanımefendisini doğurması, (yani doğan çocuklar ana ve babalarına köle muamelesi yapacaklar) yalın ayak çıplak ve fakir koyun çobanlarını yaptırdıkları binalarla boy ölçüşürken görmendir. Ömer dedi ki: Bu olaydan üç gün sonra Rasûlullah (s.a.v.), benimle karşılaştı ve Ey Ömer! O soru soran kim idi! biliyor musun? O Cibril idi, size dini konuları öğretmeye gelmişti." (Müslim, İman: 1; Nesâî, İman: 6)

ž Ahmed b. Muhammed, İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Kehmes b. Hasan'dan aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Bu konuda Talha b. Ubeydullah, Enes b. Mâlik ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ömer'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Aynı hadis İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Sahih olan rivâyet İbn Ömer'in, Ömer'den yaptığı rivâyettir.

bölüm: 5

Ø farz ibadetlerin imanla alakası var mıdır?

2611- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: Abdulkays heyeti Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve: **"Biz Rabia kabilesinin şu boyu olarak seninle ancak haram aylarda görüşebiliyoruz bize bir şey emret ki onu senden öğrenip arkamızda olanları da ona davet edelim"** dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Dört şeyi size emrederim; **"Öncelikle Allah'a iman"** sonra Allah'a imanı şöyle tefsir etti: Allah'tan başka ilah olmadığına benim de Allah'ın kulu elçisi olduğuma şehâdet edip, namaz kılmak, zekat vermek ve ganimet olarak ele geçirdiğiniz şeylerden beşte birini vermektir. (Nesâî, İman: 6; Müslim, İman: 6)

ž Kuteybe Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Ebû Cemre'den, İbn Abbâs'tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis sahih hasendir. Ebû Cemre ed Dubaî'nin ismi Nasr b. Imrân'dır. Şu'be de bu hadisi Cemre'den rivâyet etmiş ve şu ilaveyi yapmıştır: **"Biliyor musunuz? İman nedir? Allah'tan başka ilah olmadığına benim Allah'ın peygamberi olduğuma şehâdet etmek"** cümlesini ilave ederek aynı hadisi zikretmiştir. Kuteybe b. Saîd'den şöyle dediğini işittim: **"Şu dört ileri gelen âlime benzer bir kişi bir daha görmedim. Mâlik b. Enes, Leys b. Sa'd, Abbâd el Mühellebî ve Abdulvehhab es Sekafî."**

Kuteybe diyor ki: Hergün Abbâd b. Abbâd'ın yanından iki hadis öğrenerek döndüğümüze memnun olurduk. Abbâd b. Abbâd, Mühelleb b. ebî Sufra'nın çocuklarındandır.

bölüm: 6

Ø iman artar ve eksilir mi?

2612- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'minlerin iman yönünden en yoğunu ahlak bakımından en güzel olanı**

ve çoluk çocuğuna karşı iyi ve yumaşak davranıp bağışı bol olandır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 15; Buhârî, İman: 33)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Enes b. Mâlik’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahih olup sadece Ebû Kılâbe’nin, Âişe’den işitmesiyle biliyoruz. Ebû Kılâbe, Âişe’nin süt çocuğu Abdullah b. Yezîd vasıtasıyla Âişe’den bu hadisten başka bir hadis daha rivâyet etmiştir. Ebû Kılâbe’nin adı Abdullah b. Zeyd el Cermî’dir.

İbn ebî Ömer Sûfyân’dan aktararak şöyle dedi: Eyyûb es Sahtiyanî, Ebû Kılâbe’den bahsetti ve: **“Vallahi aklı başında fıkıhçılardandı”** dedi.

2613- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) insanlara hutbe vererek öğüt verdi ve şöyle buyurdu: **“Ey kadınlar cemaati! Sadaka veriniz, çünkü Cehennemin çoğunluğu sizdendir.”**

Bunun üzerine içlerinden bir kadın; **“Ey Allah’ın Rasûlü! Bunun sebebi nedir?”** Diye sorunca; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kocalarınıza karşı lanet etmenizin ve nankörlüğünüzün çok olmasındandır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Akıllı ve dirayetli erkekleri; siz akıl ve dini noksan kadınlardan daha çabuk yoldan çıkaranı görmedim. İçlerinden bir kadın: Kadının akıl ve din yönünden eksiği nedir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sizden iki kadının şâhidliği bir erkeğin şâhidliğine eşittir. Dininizin eksiği ise hayız görmenizdir ki hayızlı olduğunuz günlerde birkaç gün namaz kılamazsınız.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Saîd ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle sahih garib hasendir.

2614- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İmanın yetmişten fazla bölümü vardır. En aşağı yoldan zarar veren şeyleri kaldırıp atmak, en yüksek mertebesi de Allah’tan başka ilah yoktur sözünü söylemektir.”** (Buhârî, İman: 2; Müslim, İman: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Aynı şekilde Süheyl b. ebî Salih, Abdullah b. Dinar’dan, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisi bize aktarmıştır.

Imara b. Gazıyye bu hadisi Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den rivâyet ederek **“İman altmış dört bölümdür”** demektedir.

Aynı şekilde Kuteybe, Bekir b. Mudar vasıtasıyla Imara b. Gazıyye’den, Ebû Salih’den ve Ebû Hüreyre’den bu **“altmış dört”** hadisini bize aktarmıştır.

bölüm: 7

Ø utanmak hissi imandandır

2615- Sâlim (r.a.)’ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kardeşine haya hakkında nasihat eden bir kimseye uğradı ve şöyle buyurdu: **“Haya imandandır.”** Ahmed b. Meni’der ki: “Rasûlullah (s.a.v.), kardeşine nasihat eden birini işitti de…” (Buhârî, İman: 3; Müslim, İman: 12)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Bekre ve Ebû Umame’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 8

Ø namazın önemi ve değeri

2616- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile bir yolculukta beraberdim yolda yürürken yanına yakın oldum Ey Allah'ın Rasûlü! Dedim; **"Bana öyle bir amel öğret ki beni Cehennem'den uzaklaştırıp Cennete koysun!"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Bana çok büyük bir soru sordun ama bu mesele Allah'ın kolaylaştırdığı kimseler için çok kolaydır. Şöyle ki: Her konuda ve her zaman kulluğu Allah'a yapar ona hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazını devamlı ve düzgün kılarsın, zekatını verir, Ramazan orucunu tutar, haccedersin..."** Sonra şöyle devam etti: **"Sana hayır yollarını göstereceğim oruç kalkandır. Sadaka; suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları siler süpürür. Kişinin gece kıldığı namazda yine hataları siler süpürür."** Muâz dedi ki: Sonra, Rasûlullah (s.a.v.), 32 Secde sûresi16-17. ayetini: **"Onlar yataklarından geceleri kalkarak korku ve ümid içerisinde Rablerine yalvaranlardır ve kendilerine geçimlik verdiğimiz şeylerden başkalarına harcayandır. Böyle davranan mü'minlere gelince yaptıklarından dolayı mükafat olarak öteki dünyada onlara şimdiye kadar gizli kalan göz aydınlığı olarak onlar için nelerin saklanıp bekletildiğini hiç kimse bilip hayal edemez"** okudu ve şöyle buyurdu: **"Size bütün işlerin başını, direğini ve en üst noktasını bildireyim mi?** Bende evet, Ey Allah'ın Rasûlü! Dedim. Şöyle buyurdu: **"Her işin başı İslam, yani iradeyi Allah'a teslim etmek demektir. Direği namaz, zirvesi ve üst noktası da cihâd tır."** Sonra şöyle devam etti: **"Sana tüm bunların can damarını bildireyim mi?"** Bende evet Ey Allah'ın Peygamberi dedim. **"Rasûlullah (s.a.v.) dilini tuttu ve kendi rahatlığın için şunu tut buyurdular."** Ben de Ey Allah'ın Rasûlü!: Bizler konuşmalarımız yüzünden sorguya çekilecek miyiz? Dedim. Şöyle dedi: **"Anan hasretine yansın Ey Muâz! İnsanları yüzü koyun ve burunları yerde süründürerek Cehenneme dolduran dillerin kazandığından başkası değildir."** (Müslim, İman: 12; Buhârî, İman: 2)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2617- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimsenin mescidle ilgilenip oraya gidip geldiğini görürseniz onun imanına şâhid olunuz. Çünkü Allah: (9 tevbe: 18) de şöyle buyurur: Allah'ın mescidlerini ziyaret etmek yahut onları onarıp gözetmek, canlı tutup, zirvede kalmasını sağlamak ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan namazlarında dosdoğru ve devamlı olan, zekatlarını veren Allah'tan başka kimseden korkup çekinmeyen kimselere aittir. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır"** buyuruyor. (İbn Mâce, Mesacid: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ø namazı terk eden kimsenin durumu nedir?

2618- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“İman ile küfür arasında namazı terk etmek vardır.”** (Müslim, İman: 35)

2619- A’meş (r.a.)’den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet ederek şöyle demiştir: **“Kul ile küfür ve şirk arasında namazı terk etmek vardır.”** (Müslim, İman: 35; İbn Mâce, İkame: 77)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Sûfyân’ın ismi Talha b. Nafi’dir.

2620- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kul ile küfür arasında namazı terk etmek vardır.”** (Müslim, İman: 35; İbn Mâce, İkame: 77)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû’z Zübeyr’in ismi Muhammed b. Müslim b. Tedrüstür.

2621- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bizimle münafık, müşrik ve kafirler arasındaki fark namazdır. Kim onu terk ederse kafir olur.”** (Müslim, İman: 35; İbn Mâce, İkame: 77)

ž Bu konuda Enes ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

2622- Tabiinden, Abdullah b. Şakîk el Ukaylî (r.a.) şöyle diyor: **“Muhammed’in ashabı namazdan başka amellerden hiçbirinin terk edilmesini küfür saymazlardı ancak namazın terk edilmesini küfür sayarlardı.”** (Müslim, İman: 35; İbn Mâce, İkame: 77)

ž Tirmizî diyor ki: Ebû Mus’ab el Medinî’den işittim diyordu ki: İman, sözden ibarettir diyen kimse tevbe etmeye çağrılır. Tevbe etmezse na âla, değilse kafası uçurulur.

bölüm: 10

Ø imanın tadını kim tatmış olur?

2623- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **“Rab olarak Allah’ı din olarak İslamı, Peygamber olarakta Muhammed’i kabul edip o hayattan da razı olan kişi imanın tadını tatmıştır.”** (Müslim, İman: 15)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2624- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kimde üç özellik bulunursa bunlar sayesinde imanın tadını bulur. Allah ve Peygamber (s.a.v.)’in bir kimseye başkalarından daha sevimli olması kişinin sevdiğini Allah için sevmesi Allah tarafından kurtarıldıktan sonra küfre dönmekten ateşe atılmaktan hoşlanmadığı kadar hoşlanmaması.”** (Müslim, İman: 15; Buhârî, İman: 8)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Katâde de Enes’den aynı şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 11

Ø zina eden insan iman üzere zina edemez

2625- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Zina eden kişi mü’min olduğu halde zina etmez. Hırsızlık eden de mü’min olarak hırsızlık edemez ama tevbe ettiği takdirde tevbesinin kabulü umulur.”** (Müslim, İman: 24; Buhârî, Mezâlim: 30)

ž Bu konuda İbn Abbâs, Âişe, Abdullah b. ebî Evfâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Hüreyre’den şu şekilde de rivâyet edilmiştir. Bir kul zina ettiğinde iman ondan çıkar gölgelik gibi başının üzerinde bulunur. O işi bıraktığı vakit iman tekrar kendisine döner.

Ebû Cafer Muhammed b. Ali’den şöyle dediği rivâyet olunmuştur. Bu konuda İmandan İslam’dan çıkış vardır.

Başka bir şekilde Peygamber’den şu şekilde de rivâyet edilmiştir. Zina hırsızlık gibi bir suçu işlerse ve kendisine de ceza uygulanırsa bu ceza onun günahına keffarettir.

Eğer bu suçlardan birini işler Allah’ta onun bu suçunu örterse durumu Allah’a kalmıştır. Dilerse kıyamet gününde ona azâb eder dilerse kendisini bağışlar. Bu hadis bu şekilde Ali b. ebî Tâlib, Ubâde b. Sâmit, Huzeyme b. Sabit’den rivâyet edilmiştir.

2626- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim bir suç işler de cezasını bu dünyada çekerse Allah ahirette kuluna cezayı ikileyerek tekrar vermek durumunda değildir. Kim bir suç işler de Allah onu örter ve kendisini affederse, kıyamet günü o kulunu tekrar cezalandırmaz. Affetmesi ve bağışlaması cezalandırmasından daha çoktur.”** (İbn Mâce, Hudud: 33)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. İlim adamlarının görüşü bu hadise göredir. Zina hırsızlık ve şarap içme yüzünden kişinin kafir olacağına hüküm veren bir âlim tanımıyoruz.

bölüm: 12

Ø müslüman elinden ve dilinden başkasının emin olduğu kimsedir

2627- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müslüman elinden ve dilinden Müslümanların selamet buldukları kişidir. Mü’min ise insanların canları ve malları hususunda güvendikleri kişidir.”** (Müslim, İman: 14; Buhârî, İman: 3)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’den şöyle de rivâyet edilmektedir: Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanların hangisi daha değerlidir diye soruldu da şöyle buyurdular. Dilinden ve elinden Müslümanların selamet buldukları kişi.

Bu konuda Câbir, Ebû Musa ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

2628- Ebû Musa el Eşarî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e: **“Müslümanların hangisi daha üstündür”** diye, soruldu da Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Müslümanların elinden ve dilinden selamet buldukları kişidir”** diye buyurdular. (Nesâî, İman: 11)

ž **Tirmizî:** Ebû Musa hadisi olarak bu hadis sahih garib hasendir.

bölüm: 13

Ø islam garib geldi garib gidecek

2629- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İslam garib bir halde başladı ve yine garib bir hale dönecektir. Ne mutlu o gariblere.”** (İbn Mâce, Fiten: 15; Dârimî, Rikak: 42)

ž Bu konuda Sa'd, İbn Ömer, Câbir, Enes ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd rivâyeti olarak bu hadis hasen sahih garibtir.

Bu hadisi Hafs b. Gays'ın A'meş'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû'l Ahvas'ın ismi: Avf b. Mâlik b. Nadle el Cûşemî'dir. Kendisinden sadece Hafs rivâyet etmiştir.

2630- Amr b. Avf b. Zeyd b. Milha (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yılanın toplanıp deliğine girdiği gibi din de toplanıp hicaz bölgesine çekilecektir. Dağ keçilerinin dağların başında toplandıkları gibi din de yani dini yaşayanlar da Hicaz bölgesinde toplanacaktır. Allah'ın dini yani İslam dini, toplumlar arasında yabancı bir sistem olarak başlamıştır ve ileride tekrar yabancı hale gelecektir. Ne mutlu o gariblere ki insanların bozdukları şeyleri benim sünnetim ve yolumla değiştirip düzelteceklerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø münafığın alameti kaçtır?

2631- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Münafığın alameti üçtür; konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiğinde hainlik eder."** (Buhârî, İman: 25; Müslim, İman: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Alâ hadisi olarak hasen garibtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bu konuda İbn Mes'ûd, Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ali b. Hucr, İsmail b. Cafer vasıtasıyla, Ebû Süheyl b. Mâlik'den babasından ve Ebû Hüreyre'den mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir. Ebû Süheyl, Mâlik b. Enes'in amcası olup adı Mâlik b. Nafi' b. Mâlik b. Ebû Amîr el Asbahî el Havlânî'dir.

2632- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kendisinde dört özellik bulunan kişi mutlaka münafık olmuştur. Bu dört özellikten biri bulunursa o özelliği terk edinceye kadar o kimsede münafıklık özelliği bulunmuş olacaktır. Konuştuğu zaman yalan söyleyen, söz verdiği zaman sözünde durmayan, davalaştığında aşırı giden, anlaştığı zaman anlaşmasını bozan."** (Buhârî, İman: 25; Müslim, İman: 25)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hasan b. Ali el Hallâl, Abdullah b. Nümeyr vasıtasıyla A'meş'den Abdullah b. Mürre'den bu senedle hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin manası ilim adamlarınca amelde olan nifaktır. İnançla nifak, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yapılmış olan nifaktır.

Hasan-ı Basrî'den buna benzer bir şey rivâyet edilmiştir ki o şöyle der: Nifak iki türlüdür. Amelde olan nifak diğeri de yalanlama nifakı.

2633- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Kişi söz verdiği ve sözünü yerine getirmeye niyet ettiği halde elinde olmayan sebeplerle yerine getiremez ise o zaman günahkar olmaz."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 82)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup isnadı pek sağlam değildir. Ali b. Abdil Alâ güvenilir bir kimsedir.

Ebû'n Numân ve Ebû Vakkâs meçhul tanınmayan kişilerdir.

bölüm: 15

Ø müslümana sövmek günahtır

2634- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanın kardeşiyle savaşması küfür, Müslüman'ın Müslüman'a sövmesi Allah'a itaatsizliktir."** (Buhârî, İman: 10; Müslim, İman: 28)

ž Bu konuda Sa'd ve Abdullah b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Abdullah b. Mes'ûd'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

2635- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslüman'a sövmek Allah'a itaatsizliktir. Ona karşı savaşmak küfürdür."** (Buhârî, İman: 10; Müslim, İman: 28)

ž Bu hadisin manası **"Onunla savaşmak küfürdür"** demek, dinden çıkararak irtidad etmiş kimse gibi demek değildir.

Bunun delili Esved'den rivâyet edilen şu hadistir: **"Kim bilerek bir Müslüman'ı öldürürse öldürülen kimsenin yakınları serbesttir. İsterlerse katilin öldürülmesini isterler isterlerse affederler."**

Eğer öldürmekle kişi kafir olacak olsaydı ölen kimsenin yakınlarına bu serbestlik verilmezdi ve o kişi de mutlaka öldürülürdü. (Burada altı kelimelik bir boşluk vardır.)

İbn Abbâs, Tavus, Atâ ve pekçok ilim adamları derler ki: Küfrün de dereceleri fıskın da dereceleri vardır.

bölüm: 16

Ø mü'mine lanet eden onu öldürmüş gibidir

2636- Sabit b. Dahhâk (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sahip olmadığı elde etmesi mümkün olmayan bir konuda müslümanın üzerine adak vâcib olmaz. Mü'min kardeşine lanet eden onu öldürmüş gibidir. Mü'min kardeşini kafirlikle itham eden kişi de yine onu öldürmüş gibidir. Her hangi bir aletle intihar edip kendini öldüren kişiye Allah kıyamet gününde kendini öldürdüğü aletle azâb edecektir."** (Buhârî, Edeb: 44; Müslim, Zühd: 1)

ž Bu konuda Ebû Zerr ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2637- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herhangi bir Müslüman, Müslüman kardeşine kafir derse o ikisinden biri bu sıfatla döner."** Yani kafir denilen kişide kafirlik özelliği yoksa kafirlik bu sözü söyleyene dönmüş olur. (Müslim, İman: 26; Buhârî, Edeb: 73)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Hadiste geçen **"Bae"** kelimesinin manası karar kılar demektir.

bölüm: 17

Ø allah'tan başka ilah olmadığına şâhidlik ederek ölen kişiye ateş haram kılınacaktır

2638- Sunabihî (r.a.) vasıtasıyla Ubâde b. Sâmit'den rivâyet edilmiştir. Sunâbihî dedi ki: Ubâde b. Sâmit ölüm anındayken yanına girdim ve ağladım.

Bunun üzerine yavaş ol niçin ağlıyorsun? Dedi. Eğer şâhidlik yapmam istenirse senin lehinde şâhidlik edeceğim şefaat izni verilirse sana şefaat edeceğim gücüm yettiğinde sana faydalı olmaya çalışacağım. Sonra sözlerini şöyle sürdürdü: Vallahi Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim ve sizin için faydalı olan her hadisi size aktarmış bulunuyorum. Sadece bir hadis müstesna onu da bugün size anlatacağım çünkü varlığım ölümle kuşatılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Kim Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın peygamberi olduğuna şâhidlik ederse Allah Cehennem ateşini ona haram kılar."** (Buhârî, İman: 42)

ž Bu konuda Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Câbir, İbn Ömer, Zeyd b. Hâlid'den de hadis rivâyet edilmiştir. Kimileri İbn Ömer'den işittim kimileri de İbn Uyeyne'den işittim demektedirler. Muhammed b. Aclan hadis konusunda güvenilir ve doğru bir kişidir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Sunabihî, Abdurrahman b. Useyle, Ebû Abdullah'tır. Zührî'den rivâyet edildiğine göre Zührî'ye; Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Allah'tan başka ilah yoktur diyen Cennete girecektir"** hadisi sorulmuştu da o da cevap olarak şöyle demişti: **"Bu durum İslam'ın başlangıcında farzların emir ve yasakların inmesinden önce idi."**

Tirmizî: Bazı ilim adamlarına göre bu hadisin yorumu şöyledir: Tevhid inancına sahip olup tek Allah'a inanlar günahlarından dolayı azâb görseler bile sonunda Cehennem'den çıkacaklar ve Cennete gireceklerdir.

İbn Mes'ûd, Ebû Zerr, Imrân b. Husayn, Câbir b. Abdullah, İbn Abbâs, Ebû Saîd el Hudrî ve Enes b. Mâlik'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"Tevhid ehlinden bir gurup Cehennem'den çıkarılıp Cennete gireceklerdir."**

Aynı şekilde Saîd b. Cübeyr'den, İbrahim Nehaî'den ve tabiinden pek çok kişi bu görüştedir

Ebû Hüreyre'den değişik bir şekilde Hıcr sûresinin 2. ayeti hakkında **"Kafirler çok kere Müslüman olmayı arzu edecekler."** Şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Tevhid ehli Cehennem'de cezalarını çekip Cennete girdiklerinde kafirler o zaman keşke Müslüman olsaydık diyecekler."**

2639- Abdullah b. Amr b. As (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah kıyamet gününde ümmetimden bir kişiyi herkesin önünde ayırıp o kişi aleyhinde doksan dokuz dosya açacaktır. Her bir dosyanın boyu gözün görebildiği mesafe kadar olacaktır sonra kendisine şöyle soracaktır: Bunlardan bir şeyi reddediyor musun? Amel muhafızım katip melekler sana haksızlık yapmışlar mıdır? O kimse hayır Ya Rabbi! Diye cevap verecektir. Sonra herhangi bir özrün var mı buyuracak o kimse hayır ya Rabbi diye cevap verecektir. Bunun üzerine Allah şöyle buyuracak evet yanımızda sana aid makbul bir amelin vardır ve bugün sana asla haksızlık edilmeyecektir. Üzerinde ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur Muhammed de onun kulu ve Rasûlüdür yazılı bir kağıt parçası çıkarılacak ve Allah kendi tartında kendin bulun diyecektir. O kişi de diyecek ki: Ya Rabbibu tek kağıt parçası... ve bu dosyalar nasıl olacak bu tartı işi... Allah'ta buyuracak ki bugün sana asla zulmetmeyecek... Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Günah sicilleri bir kefeye konulacak, kağıt parçası da bir kefeye konulacak sicillerin konulduğu kefe yukarı kalkacak**

kağıt parçası ağır çekecektir. Allah'ın ismi yanında hiç birşey ağır basamaz." (İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Kuteybe, İbn Lehîa vasıtasıyla Âmir b. Yahya'dan bu senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 18

Ø bu ümmet kaç fırkaya bölünecektir?

2640- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yahudiler yetmiş bir veya yetmiş iki fırkaya ayrıldılar Hıristiyanlar da bir o kadar... Benim ümmetim ise yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır."** (İbn Mâce, Fiten: 17; Ebû davud, Sünnet: 1)

ž Bu konuda Sa'd, Abdullah b. Amr ve Avf b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

2641- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İsrail oğullarına gelen her şey benim ümmetime de gelecektir. Ayakkabının ayakkabıya eşitliği gibi aynı durumda olacaklardır. Hatta onlardan bir kimse açıkça annesine yaklaşan kimse olsa ümmetimden de böyle yapanlar çıkacaktır. İsrail oğulları yetmiş iki millete ayrılmışlardı. Ümmetim ise yetmiş üç millete ayrılacaktır. Bunlardan biri hariç hepsi Cehennem'de olacaktır.** Ashab: **"O millet kimdir?"** Diye sordular da: Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdu: **"Ben ve ashabım hangi milletten isek o milletten ve dinden olanlardır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis önceki hadise göre daha fazla izah edilmiştir. Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

2642- Abdullah b. Deylemî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Abdullah b. Amr'dan işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle demişti: Allah yaratıklarını karanlık içerisinde yarattı kendi nurundan da onlara bir nur uzattı. O nurdan kime bir parça isabet ederse hidayeti bulur. Kime de o nurdan bir parça ulaşmazsa sapıklıkta kalır. İşte bunun için Allah'ın ilmi üzere kalem ve mürekkep kurudu diyorum."** (Müsned: 6356)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2643- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana: Allah'ın kulları üzerindeki hakkı nedir? Biliyor musun, buyurdu. Ben de Allah ve Peygamberi daha iyi bilir dedim. Bunun üzerine buyurdu ki: Allah'ın kulları üzerindeki hakkı sadece ona ibadet edip kulluk yapmaları ve hiçbir şeyi ve kimseyi onun otoritesine ortak koşmamalarıdır."** (Buhârî, Cihâd: 17; Müslim, İman: 27)

ž Sonra kullar bunu yaptıkları vakit kulların Allah üzerindeki hakları nedir biliyor musun? Buyurdu. Ben de Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dedim. Buyurdular ki: **“Onlara azâb etmemektir.”**

Bu hadis hasen sahihtir. Muâz b. Cebel tarafından da değişik bir şekilde rivâyet edilmiştir.

2644- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cibril bana geldi ve Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayarak ölen kimsenin Cennete gireceğini müjdeledi. Zina etse de hırsızlık yapsa da mı?”** Dedim. **“Evet”** buyurdular. (Buhârî, Cenaiz: 17; Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

42: ilim bölümleri

bölüm: 1

Ø allah hayır dilediği kimseyi dinde bilgili kılar

2645- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah kime hayır dilerse dini konularda onu bilgili ve anlayışlı kılar."** (Dârimî, Mukaddime: 16)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ebû Hüreyre ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 2

Ø ilim öğrenmenin değeri ve kıymeti

2646- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim din ilmini tahsil için yola koyulur ve her sebebe başvurursa Allah Cennete varan yolu onun için kolaylaştırır."** (Müslim, Zikir: 17; Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2647- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim dini ilimleri tahsil için yola koyulursa dönünceye kadar Allah yolunda cihâdda cihâd etmiş gibidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir.

2648- Sahbere (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim dini ilim tahsili için yola koyulur ve tüm sebeplere sarılarak ilim öğrenirse bu yaptığı iş geçmiş günahlarına keffâret olur."** (Dârimî, Mukaddime: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin isnadı zayıftır. Hadisin râvîlerinden Ebû Dâvûd zayıf görülmüştür. Abdullah b. Sahbere ve babasından da hadis konusunda fazla bir rivâyeti bilinmiyor. Ebû Dâvûd'un ismi Nüfey' olup A'madır. İlim adamlarından pek çok kişi ve Katâde kendisiyle konuşmuştur.

bölüm: 3

Ø ilmi saklamamak gerekir

2649- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kime öğrendiği dini ilim sorulursa o da çeşitli sebeblerden dolayı o bilgisini gizlerse kıyamet günü o kimseye ateşten bir gem vurulacaktır."** (İbn Mâce, Mukaddime: 24; Ebû Dâvûd: İlim: 17)

ž Bu konuda Câbir ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasendir.

bölüm: 4

Ø ilim tahsili yapmak isteyenlere iyi muamele etmek gerekir

2650- Ebû Harun el Abdî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Saîd'den bazı şeyler öğrenebilmek için onun yanına gelirdik; o da bize şöyle derdi: Rasûlullah (s.a.v.)'in tavsiyesi üzere hoş geldiniz, çünkü; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İnsanlar, siz ashabımın bilgi sahibi âlim kimselerine uyacaklardır. Size yeryüzünün değişik bölgelerinden din**

öğrenmek için Müslümanlar geleceklerdir. Onlar size geldiklerinde onlara iyi ve hayırlı tavsiyelerde bulununuz." (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Ali, Yahya b. Saîd'in şöyle dediğini belirtti: Şu'be Ebû Harun el Abdî'yi hadis konusunda zayıf kabul ederdi. Yahya b. Saîd diyor ki: İbn Avn, Ebû Harun el Abdî'den ölünceye kadar hadis rivâyet etmiştir. Ebû Harun'un ismi Imara b. Cüveyn'dir.

2651- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Doğu bölgesinden ilim öğrenmek için size Müslümanlar geleceklerdir. Onlar size geldiklerinde: Onlara iyi tavsiyelerde bulununuz. Ebû Harun el Abdî dedi ki: Ebû Saîd bizi gördüğü zaman Rasûlullah (s.a.v.)'in tavsiyesi gereğince hoş geldiniz dedi."** (İbn Mâce, Mukaddime: 22; Dârimî, Mukaddime: 26)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Ebû Harun'un, Ebû Saîd'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø ilim kalkacak ve yok denecek hale gelecek mİ?

2652- Abdullah b. Amr b. As (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah ilmi insanların kafalarından söküp çıkaracak kaldıracak değildir. Fakat ilmi, ilim adamlarını ortadan kaldırmak suretiyle kaldıracaktır. Sonuda hiç âlim kalmayacak ve insanlar cahil bilgisiz kimseleri kendilerine önder lider ve kurtarıcı seçecekler ve onlara dini ve ilmi meseleler soracaklar onlar da cahilce fetva vererek hem kendileri sapıtmış hem de başkalarını saptırmış olacaklardır."** (Müslim, İlim: 5; İbn Mâce, Mukaddime: 1)

ž Bu konuda Âişe ve Ziyâd b. Lebid'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Aynı hadisi Zührî, Urve'den, Abdullah b. Amr'dan ve Âişe'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

2653- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bulunuyorduk gözleri semaya dikti ve şöyle buyurdu: **"İlim insanlardan aşırılıp kaybolacağı zaman ilim adına hiçbir şeye güçleri yetmeyecektir."** Bunun üzerine Ziyâd b. Lebîd el Ensarî dedi ki: Kur'ân-ı devamlı okuduğumuz halde ilim bizden nasıl aşırılıp yok edilecektir? "Allah'a yemin ederim ki Kur'ân-ı mutlaka okuyacağız kadınlarımıza ve çocuklarımıza da okutacağız." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ey Ziyâd annen senin hasretinle yansın, Ben de seni Medîne halkının hukukçularından saymakta idim. İşte Tevrat ve İncil Yahudî ve Hıristiyanların elindedir. Onlara ne faydası oluyor Cübeyr diyor ki: Sonra Ubâde b. Sâmit'le karşılaştım ve kardeşin Ebû'd Derdâ nelerden bahsediyor işitmedin mi? Ebû'd Derdâ'nın söylediklerini kendisine haber verdim Ubâde b. Sâmit şu cevabı verdi: Ebû'd Derdâ doğru söylemiştir. İstersen insanlardan kaldırılacak ilk ilmi sana haber vereyim mi? **"Huşu`"** dur. Belki de büyük bir mescide gireceksin ve orada huşu' içerisinde bir adam bulup göremeyeceksin." (Müslim, İlim: 5; İbn Mâce, Mukaddime: 1)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.Muaviye b. Salih hadisçiler yanında güvenilen biridir. Yahya b.

Saîd el Kattan'dan başka onun hakkında söz edeni bilmiyoruz. Muaviye b. Salih'den de bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir. Bazıları da bu hadisi Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den babasından, Avf b. Mâlik'den rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 6

Ø ilmi şöhret ve makam için kullanan cehenlemliktir

2654- Ka'b b. Mâlik (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Âlimlerle tartışıp boy ölçüşmek veya avam, ayaktakımı kimselerle mücadele etmek veya halkın dikkatini kendine çekmek için ilim tahsil eden kişiyi Allah Cehennemine atacaktır."** (Dârimî, Mukaddime: 34)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İshâk b. Yahya b. Talha hadisçiler yanında sağlam bilinen kimselerden değildir. Hafızası yönünden hakkında söz edilmiştir.

2655- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İlmi; Allah rızasından başka gayelerle öğrenen veya ilimle Allah rızasından başka şeyleri isteyen kişi Cehennem'deki yerine hemen hazırlansın."** (Ebû davud, İlim: 4)

ž Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle Eyyûb'un rivâyeti olarak bilmekteyiz.

bölüm: 7

Ø ilmi başkalarına duyurup aktarmak gerekir

2656- Ebân b. Osman'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Zeyd b. Sabit günün ortasında Mervan'ın yanından çıktı bu saatte onu kendisine bir şey sormak için çağırmıştır dedik, kalkıp kendisine sorduk evet dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim şeylerden sordu. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: "Bizden bir hadis işiten ve onu hafızasında tutarak başkasına aktaran kişinin Allah yüzünü ak etsin. Nice illim yüklenen kişiler vardır ki bazen onu kendisinden daha anlayışlı birisine aktarabilir. Çoğu zaman da ilim yüklenen kimse kendisi dirayetli olmaz."** (İbn Mâce, Mukaddime: 1)

ž Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Muâz b. Cebel, Cübeyr b. Mut'ım, Ebû'd Derdâ ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Sabit hadisi hasendir.

2657- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Allah bizden herhangi bir şeyi işiten ve işittiği gibi de tebliğ edip başkalarına aktaran kişinin yüzünü Allah ak etsin. Çünkü tebliğ edilen kişi benden işiterek tebliğ edenden daha anlayışlı ve kavrayışlı olabilir."** (İbn Mâce, Mukaddime: 1)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Abdulmelik b. Umeyr bu hadisi Abdurrahman b. Abdullah'tan rivâyet etmiştir.

2658- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Benden bir söz işitip onu belleyip başkalarına aktaranın Allah yüzünü ak etsin. Nice bilgili kimseler vardır ki, o bilgisini kendisinden daha bilgili birisine nakleder. Şu üç gurup insan hiç aldanmaz kalbi saf sağlam ve hak üzeredir. Yaptığı her şeyi ihlas ve samimyetle yapan kişi Müslümanların önder ve liderlerine nasihat eden kimse; cemaatin gerekliliğine inanan kişi ki bu üç şeyin hepsi davet kapsamındadır.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 18)

bölüm: 8

Ø hadis diye yalan söyleyen kimseler Cehennemliktir

2659- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim bilerek bana ait imiş gibi bir sözü söylerse Cehennem’deki oturacağı yere hemen hazırlansın.”** (Buhârî, İlim: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

2660- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bana ait imiş gibi, bir sözde yalan söylemeyin kim benden olmayan bir şeyi bendenmiş gibi yalan olarak söylerse Cehenneme girer.”** (Buhârî, İlim: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž Bu konuda Ebû Bekir, Ömer Osman, Zübeyr, Saîd b. Zeyd, Abdullah b. Amr, Enes, Câbir, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Amr b. Abese, Ukbe b. Âmir, Muaviye, Büreyde, Ebû Musa el Gafıkî, Ebû Umâme, Abdullah b. Amr, el Mukanna’ ve Evs es Sekafî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir.

Abdurrahman b. Mehdî diyor ki: Mansur b. Mu’temir; Küfelilerin en sağlam kişilerindendir. Vekî’ise şöyle diyor: Rıb’î b. Hıraş İslam konusunda hiçbir yalan söylememiştir.

2661- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim benden olmadığı halde bana ait imiş gibi yalan söylerse** –zannedersem kasıtlı olarak dedi- **Cehennem’deki evine hemen hazırlansın.”** (Buhârî, İlim: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Zührî’nin, Enes’den rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Enes’den değişik biçimde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 9

Ø yalan olduğunu bildiği halde bir sözü hadis diye aktarmak

2662- Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim yalan olduğunu bildiği halde benden bir hadis anlatırsa iki yalancıdan biri kendisidir.”** (Müslim, Mukaddime: 17; İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž Bu konuda Ali b. ebî Tâlib ve Semure’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Şu’be bu hadisi Hakem’den, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan, Semure’den rivâyet etmiştir. A’meş ve İbn ebî Leylâ ise Hakem’den, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan ve Ali’den rivâyet etmişlerdir. Abdurrahman b. ebî Leylâ’nın Semure’den rivâyeti hadisçiler yanında daha sahihtir.

Tirmizî: Ebû Muhammed, Abdullah b. Abdurrahman’a Peygamber (s.a.v.)’in: **“Kim yalan olduğunu bildiği halde benden bir hadis anlatırsa iki yalancıdan birisidir.”** Bu hadisi hakkında şöyle sordum: **“Bir hadisi senedinin yanlış olduğunu, bildiği halde rivâyet eden kişinin Peygamberin bu hadisine girmesinden korkulur mu? Yahut herkes tarafından mürsel olarak rivâyet edilen bir hadisi müsned olarak rivâyet etse veya senedini değiştirse bu hadisin hükmüne girer mi?** Şöyle cevap verdi:

“Hayır, fakat bir kimse bir hadis rivâyet ettiği zaman Peygamber (s.a.v.)’den o hadisin aslı bilinmediği halde onu yine rivâyet ederse; bu hadisin hükmüne girmesinden korkarım.”

bölüm: 10

Ø hadisleri inkar edenler de olacak mı?

2663- Ebû Rafî (r.a.)’den rivâyete göre, -başkaları bu hadisi merfu olarak rivâyet ettiler şöyle demiştir: **“Dikkat edin! Sizden birinizi; emrettiğim veya yasakladığım konulardan birisi kendisine ulaşınca koltuğuna yaslanmış durumda iken, bilmiyorum Allah’ın kitabında ne bulursak ona uyarız** (hadisleri tanımayız derken) **bulmayayım.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 2; Ebû davud, Sünnet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bazıları bu hadisi Sûfyân’dan ve İbn’ül Münkedir’den mürsel olarak Sâlim b. Ebî’n Nadr vasıtasıyla Ubeydullah b. ebû Rafî’den ve babasından rivâyet etmişlerdir. Sûfyân b. Uyeyne bu hadisi tek olarak rivâyet ettiği zaman Muhammed b. Münkedir’in rivâyetiyle Sâlim b. ebû’n Nadr’ın rivâyetini birbirinden ayırırdı. Bir arada rivâyet ettiğinde de böylece iki senedi birleştirerek rivâyet ederdi. Ebû Rafî, Peygamber (s.a.v.)’in azâd ettiği kölelerdendir ve ismi **“Elsem”**dir.

2664- Mıkdam b. Ma’dikerib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Dikkat edin! Sizden biriniz koltuğuna kurulduğu halde benden bir hadis kendisine ulaşacak ta o kimse şöyle diyecek: Bizimle sizin aranızda Allah’ın kitabı var. Bu kitapla neyi helal olarak bulursak onu helal sayar haram olan hususları da haram kabul ederiz. Gerçekten Allah Rasûlünün haram kıldığı bir şey Allah’ın haram kıldığı gibidir.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 2; Dârimî, Mukaddime: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 11

Ø hadis yazma işi İlk dönemlerde yasaklanmış mıydı?

2665- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.)’den hadisleri yazmak hususunda izin istedik fakat** (Kur’ân ile karışabilir tehlikesinden dolayı) **bize izin verilmedi.”** (Müslim, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis başka bir şekilde de Zeyd b. Eslem’den de rivâyet edilmiş olup Hemmâm da kendisinden rivâyet etmiştir.

bölüm: 12

Ø hadis yazma işine sonradan izin verildi mi?

2666- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre; **“Ensâr’dan bir adam Peygamberin yanında oturur, Peygamberden hadislerini dinler, hoşuna gider fakat ezberleyemezdi. Bu durumunu Rasûlullah (s.a.v.)’e şikayet etti ve Ey Allah’ın Rasûlü! Dedi. Senden bir hadis işitiyorum hoşuma gidiyor fakat ezberleyemiyorum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Elinin yardımına müracaat et buyurdu ve eliyle yazı yazmaya işaret etti.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir.

Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: **“Halil b. Mürre’nin hadisleri münkerdir.**

2667- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir hutbe verdi ve hutbesinde bir kıssadan bahsetmişti. Bunun üzerine Ebû Şah: Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Bana bu kıssayı yazınız. Rasûlullah (s.a.v.)'de Ebû Şah için bunu yazınız"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis biraz uzuncadır. Şeyban, Yahya b. ebî Kesîr'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

2668- Hemmâm b. Münebbih (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Hüreyre'nin şöyle söylediğini işittim: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından hiçbir kimse benim kadar hadis rivâyet etmiş değildir. Ancak Abdullah b. Amr bunun dışındadır çünkü o yazıyordu ben ise yazmıyordum."** (Buhârî, İlim: 17; Dârimî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Vehb b. Münebbih, Hemmam b. Münebbih'in kardeşidir.

bölüm: 13

Ø İSRAİL OĞULLARINDAN ibretli şeyler aktarılabilir mi?

2669- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Benden bir ayet kadar bile olsa başkalarına aktarınız. İsrail oğullarından da ibretli şeyleri aktarınız bir sakınca yoktur. Ancak kim bilerek benden olmayan bir şeyi bana ait imiş gibi söyler ve aktarırsa Cehennem'deki yerine hemen hazırlansın."** (Buhârî, Enbiya: 52)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Ebû Âsım vasıtasıyla Evzâî'den, Hassân b. Atıyye'den, Ebû Kebse es Selulî'den ve Abdullah b. amr'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır ki bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø hayra vasıta olan onu yapmış gibi sevap kazanır mı?

2670- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e binek hayvanı isteyen biri götürüldü. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) yanında onu bindirecek bir binit bulamayınca o kimseye bir başkasını gösterdi. Bu kimse de ona binek temin etti. Adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek durumu haber verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Hayra vasıta olan hayrı yapmış gibidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Mes'ûd el Bedrî ve Büreyde den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle Enes rivâyeti olarak garibtir.

2671- Mes'ûd el Bedrî (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek kendisinden binek hayvanı istedi ve şöyle dedi: Hiç bir şeyim kalmadı ne yaparsan yap. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), falana git buyurdu. Adam o kimseye gitti, O da ona binek temin etti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kim bir hayra sebeb olursa o hayrı yapanın** -veya yerine getirenin- **sevâbı kadar sevap vardır."** (Müslim, Imara: 27; Ebû Dâvûd, Edep: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Amr eş Şeybânî'nin ismi Sa'd b. İyas'tır. Ebû Mes'ûd el Bedrî'nin ismi ise Ukbe b. Amr'dır.

Hasan b. Ali el Hallâl, Abdullah b. Nümeyr vasıtasıyla A'meş'den, Ebû Amr eş Şeybânî'den ve Ebû

Mes'ûd'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup **"O hayrı yapanın sevâbı kadar"** diyerek hadisin sözlerinde şüphe etmedi.

2672- Ebû Musa el Eş'ari'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sevap kazanmak için her konuda aracı olunuz. Allah, Peygamberinin dilinden dilediği hükmünü verecektir."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 72; Müslim: Birr: 61)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Büreyd'in künyesi Ebû Bürde'dir Küfeli olup hadis konusunda güvenilir bir kişidir. Kendisinden Şu'be, Sevrî ve İbn Uyeyne hadis rivâyet etmiştir.

2673- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Haksız yere öldürülen hiçbir insan yoktur ki onun kanından günahından suçundan Adem'in ilk oğluna bir pay çıkmış olmasın. Çünkü öldürme işini ilk olarak ortaya çıkaran o'dur."** Abdurrezzak hadiste geçen **"esennel katle"** yerine **"sennel katle"** demiştir ki mana aynıdır. (Buhârî, Enbiya: 17; Müslim, Kasame: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla A'meş'den bu senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmış ve **"sennel katle"** demiştir.

bölüm: 15

Ø hayra veya sapıklığa öncü olan kimsenin durumu

2674- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim bir hidayete çağırıp o yolda çığır açarsa kendisine uyanların sevâbı kadar sevap ona verilecektir ve onların sevaplarından da hiçbir şey eksiltilmeyecektir. Her kim de bir sapıklığa çağırır ve o yolda bir çığır açarsa kendisine uyanların günahı da aynen kalır eksilmez."** (Müslim, İlim: 6)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2675- Cerir b. Abdullah (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim hayırda bir çığır açar ve bu çığırda kendisine uyulursa kendi sevâbı ile birlikte kendisine uyanların sevapları kadar sevap alacaktır bu arada diğer uyan kimselerin sevaplarından da hiçbir şey eksilmeyecektir. Kimde kötü bir çığır açar ve bu çığırda kendisine uyulursa kendi günahı ile birlikte kendisine uyanların günahlarından hiçbir şey eksiltilmeksizin hepsinin günahı kadar günah kazanacaktır."** (Müslim, İlim: 6)

ž Bu konuda Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Cerir b. Abdullah vasıtasıyla başka bir şekilde buradakine benzer biçimde bu hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis ayrıca Münzir b. Cerir b. Abdullah ve babasından da rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Ubeydullah b. Cerir ve babasından da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 16

Ø sünnetlere yapışıp BİDATLERDEN uzak durmalı

2676- Irbad b. Sariye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün sabah namazından sonra son derece tesirli bir va'z verdi de bu

va’zın tesirinden gözler yaşardı kalpler ürperdi Ashabtan bir kişi: Bu öğütler vedalaşan bir kimsenin öğütleri gibidir o halde bize neyi tavsiye ederseniz Ey Allah’ın Rasûlü! Dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Allah’a karşı her zaman ve her zeminde sorumluluk bilinci içerisinde olmayı Allah’tan gelen her şeyi dinleyip itaat etmeyi idareciniz durumunda olan kimse Habeşli bir köle bile olsa onu bile dinleyip itaat ediniz. İçinizde yaşayacak olanlar benden sonra pek çok ayrılık ve anlaşmazlıklara şâhid olacaklardır. Dinde yeri olmayan fakat dindenmiş gibi gösterilmeye çalışan şeyleren sakınıp uzak durunuz çünkü onlar sapıklıktır. Sizden kim bu dönemlere ulaşırsa benim sünnetime ve doğru yolda olan Hülefai Raşîdinin sünnetine sıkıca sarılsın. Bu yolda sabredip dişinizi sıkınız.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Sevr b. Yezîd, Hâlid b. Ma’dan’dan, Abdurrahman b. Amr b. es Sülemî’den Irbad b. Sariye’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Hasan b. Ali el Hallâl ve pek çok kişi şöyle derler: Ebû Âsım, Sevr b. Yezîd’den, Hâlid b. Ma’dan’dan, Abdurrahman b. Amr es Sülemî’den, Irbad b. Sariye’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Irbad b. Sariye’nin künyesi Ebû Necîh’tir.

Bu hadis Hucr b. Hucur’dan ve Irbad b. Sariye’den de benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

2677- Amr b. Avf el Müzenî (r.a.)’in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bilâl b. Hârise: **“Bil bakalım”** buyurdu. Bunun üzerine Bilâl: **“Neyi bileyim? Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedi, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Benden sonra sünnetimden kaldırılan bir sünneti kim ihya edip ortaya çıkarırsa ona o sünnetle amel edenler kadar sevap vardır. Amel edenlerin sevapları da hiç eksiltilmez ve her kim de, Allah ve Rasûlünün razı olmadığı sonradan çıkan bidat denilen bir sapıklığı ortaya çıkarırsa o kimseye o bidatle amel edenlerin günahları da birlikte yazılır ve onların günahlarından da hiçbir şey eksiltilmez.” (İbn Mâce, Mukaddime: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Muhammed b. Uyeyne, Şamlı ve Mıssîsî’dir. Kesir b. Abdullah ise İbn Amr b. Avf el Müzenî‘dir.

2678- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **“Evlatçığım hiçbir kimseye karşı kalbinde bir hile ve kin beslemek olmaksızın sabahlamaya ve akşamlamaya gücün yeterse bunu mutlaka yap sonra bana şöyle dedi: Evlatçığım işte benim sünnetim budur kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur kim de beni severse Cennet’te benimle birlikte olur.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 7)

ž Bu hadis buradakinden daha uzuncadır. **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Muhammed b. Abdullah el Ensârî de babası da güvenilir kimselerdir. Ali b. Zeyd doğru kimsedir. Fakat başkalarından mevkuf olarak rivâyet ettiği bir hadisi merfu olarak rivâyet eder. Muhammed b. Beşşâr’dan işittim. Şu’be’den naklederek Ebû’l Velîd’in şöyle dediğini bildirdi: Bize Ali b. Zeyd anlattı bu kimse mevkuf hadisleri merfu yapan bir kimsedir.

Saîd b. Müseyyeb’in, Enes’den rivâyeti olarak tam metniyle sadece bu hadisi bilmekteyiz ve buradakinden uzuncadır. Abbâd b. Meysere el Mınkarî bu hadisi Ali b. Zeyd’den ve Enes’den rivâyet ederek senedinde **“Saîd b. Müseyyeb”**i zikretmemiştir.

Tirmizî: Meseleyi Muhammed b. İsmail'e götürdüm ve sordum, bunu bilmediğini ve Saîd b. Müseyyeb'in Enes'den bu hadisi ve başka herhangi bir hadisi rivâyeti hakkında bilgisi olmadığını söyledi. Enes b. Mâlik hicrî doksan üç yılında vefat etmiştir. Saîd b. Müseyyeb'te ondan iki sene sonra vefat etmiştir.

bölüm: 17

Ø Peygamber (s.a.v.)'in yasakladıklarından kaçınmak gerekir

2679- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizi kendi halinize bıraktığım sürece siz de beni bırakınız. Size bir şeyler duyurduğumda onu benden alınız. Çünkü sizden öncekiler peygamberlerine çok soru sormaları ve peygamberlerinin buyrukları üzerinde ihtilaf etmelerinden dolayı helak olup gitmişlerdir."** (Buhârî, İ'tisam: 17; Müslim, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 18

Ø Medîne âlimleri daha bilgili mi olacaklar?

2680- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Pek yakında insanlar develerini koşturarak ilim arayacaklar fakat Medîne âlimlerinden daha bilgili kimseler bulamayacaklardır."** (Müsned: 7639)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İbn Uyeyne hadisi olarak hasendir. İbn Uyeyne'den **"Medîne âlimi"** sözü hakkında şöyle dediği rivâyet edilmektedir. Bu kimse **"Mâlik b. Enes"** olabilir.

İshâk b. Musa dedi ki: İbn Uyeyne'den işittim şöyle diyordu: Bu Medîne âlimi: Ömerî Abdulaziz b. Abdullah ez Zahid'tir. Yahya b. Musa'dan işittim şöyle derdi: Abdurrezzak der ki: O kimse Mâlik b. Enes olabilir. Ömerî = Abdulaziz b. Abdullah olup Ömer b. Hattâb'ın oğludur.

bölüm: 19

Ø âlim mi üstün yoksa ibadet edip duran mı?

2681- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bilerek bir işi yapan âlim bir kimseyi aldatmak binlerce Abidi aldatmaktan şeytana daha zordur."** (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle Velid b. Müslim'in rivâyeti olarak bilmekteyiz.

2682- Kays b. Kesîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Medîne'den Şam'da bulunan Ebû'd Derdâ'nın yanına geldi. O da şöyle dedi. Ey kardeşim seni buraya kadar getiren sebeb nedir? Adam: Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiğini haber aldığım bir hadistir diye cevap verdi. Ebû'd Derdâ sen başka bir iş için gelmedin mi dedi. Adam: **"Hayır"** dedi. Ebû'd Derdâ ticaret için de mi gelmedin dedi. Adam: **"Hayır"** dedi. Sadece o hadisi öğrenmek için geldim dedi. Bunun üzerine Ebû'd Derdâ şöyle dedi: Ben Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Kim ilim elde etmek için bir yol tutarsa Allah'ta onu Cennetine giden yola iletir. Melekler ilim öğrencisinin razı olması için kanatlarını indirirler. Bir âlim için göktekiler ve yerdekiler hatta denizdeki balıklar bile o âlimin bağışlanması için Allah'a yalvarırlar. Âlim bilgili bir kimsenin cahillikle ibadet eden bir kimseye karşı üstünlüğü, Ayın diğer**

yıldızlara üstünlüğü gibidir.

Âlimler peygamberlerin varisleridirler. Peygamberler miras olarak ne dinar ne de dirhem bırakmışlardır; onlar sadece miras olarak ilim bırakmışlardır. Kim ilimden nasibini alırsa çok büyük hayırlara kavuşmuş olur.” (Ebû davud, İlim: 17; İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Âsım b. Reca b. Hayve’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Bence bu hadisin senedi burada olduğu gibi muttasıl değildir. Mahmûd b. Hıdaş aynı senedle bu hadisi bize aktarmıştır. Aynı zamanda bu hadis Âsım b. Reca b. Hayve’den, Velid b. Cemil’den, Kesîr b. Kays’tan ve Ebû’d Derdâ’dan da rivâyet edilmiş olup bu rivâyet Mahmûd b. Hıdaş’ın rivâyetinden daha sahihtir. Muhammed b. İsmail **“Bu daha sahihtir”** demektedir.

2683- Yezîd b. Seleme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! senden pek çok hadisler işittim sonraki öğrendiklerimin öncekilerini unutturacağından endişe ediyorum bana kapsamlı bir şekilde bir şeyler söyleyiniz dedim şöyle buyurdular: “Bildiğin her konuda yolunu Allah’ın kitabıyla bulmaya çalış.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Bence bu hadis mürseldir. Bana göre İbn Eşva’, Yezîd b. Seleme’ye ulaşmamıştır. İbn Eşva’ın ismi Saîd b. Eşva’dır.

2684- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İki özellik bir münafıkta bir araya gelmez: Ahlak güzelliği ve dini konularda anlayışlılık.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisin Avf’ın rivâyetinden olduğunu sadece bu ihtiyar Halef b. Eyyûb el Amiri’nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Küreyb ve Muhammed b. Alâ’dan başka bu kimseden hadis rivâyet edeni görmedim. Kendisinin nasıl bir kişi olduğunu da bilmiyorum.

2685- Ebû Umâme el Bâhîlî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v.)’e biri abid diğeri âlim olan iki kimseden bahsedildi de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Âlim kimsenin abid kimseye karşı üstünlüğü benim sizin en aşağı mertebede olanınıza karşı üstünlüğüm gibidir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Allah ve Melekleri, göklerin ve yerlerin halkı, hatta yuvasındaki karıncalar hatta balıklar, insanlara hayır ve faydalı şeyler öğreten kimseye dua ederler.”** (Dârimî, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Tirmizî: Ebû Ammâr Hüseyn b. Hureys el Huzaî’den işittim şöyle diyordu: Fudeyl b. Iyaz’dan işittim şöyle demişti: **“Bilen bildiğiyle amel eden ve başkalarına öğreten kişi gökler aleminde büyük kişi olarak çağrılır.”**

2686- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mü’min bir kimse Cennete girinceye kadar kulağına gelen herhangi bir hayırlı işten asla doymaz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2687- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Değerli bilgiler mü’minin yitik malıdır onu nerede bulursa almaya daha hak sahibidir.”** (İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbrahim b. Fadl el Medenî el Mahzûmî hadis konusunda hafızası yönünden zayıf kabul edilmiştir.

43: sosyal hayattaki edeb kuralları

bölüm: 1

Ø selamı yaygınlaştırmak gerekir

2688- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki; İman etmeden Cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmeden de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir işi göstereyim mi? Selamı aranızda yaygınlaştırınız."** (Müslim, İman: 17; Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž Bu konuda Abdullah b. Selam'dan, Şüreyh b. Hanî'den ve babasından Abdullah b. Amr'dan, Berâ'dan, Enes'den ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 2

Ø selamı alıp vermekteki faklılıklar ve değerleri

2689- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve **"Esselamü Aleyküm"** Allah'ın selamı üzerine olsun, dedi. Peygamber (s.a.v.) de **"On"** buyurdu. Bir başka adam daha geldi **"Esselamü aleyküm ve rahmetüllahi."** = Allah'ın selam ve rahmeti üzerinize olsun dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Yirmi"** dedi. Bir başka adam daha geldi ve **"Esselamü aleyküm ve rahmetullahi ve berekatü"** = Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi üzerinize olsun dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de **"Otuz"** buyurdu. Yani değişik şekillerde selam verenler değişik miktarlarda sevap kazandılar. (Dârimî, İstizan: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Bu konuda Ali, Ebû Saîd ve Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 3

Ø izin istemenin üç kere olduğu

2690- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Musa, Ömer'in yanına girmek için Esselamü aleyküm girebilir miyim dedi. Ömer: **"Bir"** dedi. Sonra bir müddet sustu ve tekrar esselamü aleyküm girebilir miyim? Diye sordu. Ömer **"İki"** dedi, sonra bir müddet sustu ve tekrar esselamü aleyküm girebilir miyim? Dedi. Ömer **"Üç"** dedi. Sonra Ebû Saîd döndü gitti. Ömer kapıcısına ne oldu dedi. Kapıcı döndü gitti diye cevap verdi. Ömer onu bana getirin dedi. Yanına gelince bu yaptığın iş nedir? Diye sordu. Ebû Saîd **"Sünnettir"** diye cevap verdi. Ömer: sünnet mi? dedi. Vallahi buna dair apaçık bir delil ve şâhid getireceksin veya ben yapacağımı bilirim. Ebû Saîd dedi ki: Bunun üzerine Ebû Musa bize geldi biz de Ensâr'dan birkaç arkadaşla oturmakta idik bize Ey Ensâr topluluğu! Dedi; Müslümanlardan Rasûlullah (s.a.v.)'in hadislerini en iyi bilen sizler değilmisiniz? **"Rasûlullah (s.a.v.) izin istemek üç defadır eğer izin verilirse gir değilse dön"** buyurmadı mı? Bunun üzerine oradakiler kendisiyle şakalaşmaya başladılar. Ebû Saîd dedi ki: Sonra başımı ona

doğru kaldırdım ve bu konuda sana her ne ceza verilirse ortağım dedim. Ebû Musa, Ömer'e vararak durumu kendisine bildirdi. Bunun üzerine Ömer: **"Bunu bilmiyordum"** dedi. (Buhârî, Büyü' 17: Müslim, Edeb: 27)

ž Bu konuda Ali ve Sa'd'ın azadlı kölesi Ümmü Tarık'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Cerîrî'nin ismi Saîd b. İyas'tır. Ebû Mes'ûd diye künyelenir. Bu hadisi Cüreyrî'den başkası Ebû Nadre'den rivâyet etmiştir. Ebû Nadre el Abdî'nin adı, Münzir b. Mâlik b. Kıt'a'dır.

2691- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmek için üç kere izin istedim de bana izin verdi."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 127)

ž Bu hadis hasen garibtir. Ebû Zümeyl'in ismi Simâk ul Hanefî'dir. Ebû Musa, Rasûlullah (s.a.v.)'in **"İzin istemek üç kere olur, izin verilirse gir aksi halde geri dön"** buyurduğunu rivâyet edince Bize göre Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmek için üç kere izin istediği ve üçüncüden sonra kendisine izin verildiği halde Ebû Musa'ya itirazının tek sebebi şudur ki: Ömer, Ebû Musa tarafından rivâyet edilen Peygamberin: **"Şayet sana izin verilirse gir değilse geri dön"** hadisini bilmemesiydi.

bölüm: 4

Ø selam nasıl alınır?

2692- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) mescidin bir kenarında oturmakta iken bir adam mescide girdi ve namazını kıldıktan sonra gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi. Rasûlullah (s.a.v.)'de **"ve aleyke"** (senin üzerine de selam olsun) dedi ve dön namazını yeni baştan kıl sen namazını kılmış sayılmadın buyurdu. Sonra Râvî, uzunca olan bu hadisin tamamını anlattı. (Buhârî, Edeb: 17; Müslim, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Yahya b. Saîd el Kattan bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den, Saîd el Makburî'den rivâyet ederek senedinde **"babasından ve Ebû Hüreyre'den"** demiştir ve **"O'na selam verdi"** O da **"ve aleyke"** diyerek selamı aldı dememiştir. Yahya b. Saîd'in rivâyeti daha sahihtir.

bölüm: 5

Ø biri vasıtayla selam gönderilebilir mi?

2693- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Âişe'ye: **"Cibril sana selam ediyor buyurdu. Âişe de: "Aleyhisselamu ve rahmetullahi ve berekatühü"** (Ona da Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi olsun) **dedi."** (Buhârî, İsti'zan: 17; Müslim, Fedailü-üs Sahabe: 27)

ž Bu konuda Nümeyr oğullarından bir kişi babası vasıtasıyla hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Zührî'de bu hadisi Ebû Seleme vasıtasıyla Âişe'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 6

Ø önce selamı veren kimsenin üstünlüğü

2694- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! denildi iki adam karşılaşıyorlar bunlardan hangisi önce selam verecektir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O iki adamdan Allah'a en yakın olanı."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 122)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Tirmizî: Muhammed diyor ki: Ebû Ferve er Rehâvî'nin rivâyeti orta yolludur. Ancak oğlu

Muhammed b. Yezîd kendisinden münker hadisler rivâyet etmektedir.

bölüm: 7

Ø el ile işaret edilerek selam alınıp verilmez

2695- Amr b. Şuayb'ın dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bizden başkalarına benzemeye çalışanlar bizden değildir. Yahudi ve Hıristiyanlara benzemeyin çünkü Yahudilerin selamlaşmaları parmak işaretiyledir. Hıristiyanların selamlaşmaları ise el ile işaret etmekten ibarettir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi zayıftır. İbn Mübarek bu hadisi İbn Lehîa'dan merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

bölüm: 8

Ø çocuklara selam verilmeli mi?

2696- Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sabit el Bünânî ile birlikte yürümekte iken çocukların yanından geçti ve onlara selam verdi ve Sabit şöyle dedi: Enes ile beraberdim çocuklara uğradı ve onlara selam verdi. Enes de dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idim çocuklara uğradı ve onlara selam vermişti." (Buhârî, İstizan: 17; Müslim, Selam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Sabit'den rivâyet etmektedir. Enes'den de değişik şekilde rivâyet edilmiştir. Kuteybe, Cafer b. Süleyman vasıtasıyla Sabit'ten, Enes'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 9

Ø Rasûlullah (s.a.v.), kadınlara nasıl selam vermişti?

2697- Esma binti Yezîd(r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir gün mescidde oturmakta olan kadınların yanından geçti ve eliyle selam işareti verdi."** Râvî Abdulahamid, Rasûlullah (s.a.v.)'in bu hareketini eliyle gösterdi. (Ebû Dâvûd, Edeb: 122; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Ahmed b. Hanbel: Abdulhamid b. Behram'ın Şehr b. Havşeb'den rivâyeti zararsızdır. Muhammed b. İsmail diyor ki: Şehr'in rivâyeti hasendir. Kendisi de sağlamdır. Onun hakkında söz eden sadece ibn Avn'dır. Fakat O'da Hilâl b. ebî Zeyneb'den ve Şehr b. Havşeb'den rivâyet etmektedir. Ebû Davûd el Mesahıfî el Belhî'nin haber verdiğine göre Nadr b. Şümeyl İbn Avn'dan aktararak şöyle diyor: Şehr'i terk ettiler. Ebû Dâvûd, Nadr'ın şöyle dediğini bize aktarmaktadır. Onu terk ettiler dilleriyle yaraladılar çünkü o sultanın emrine boyun eğmiş ve onun yolundan gitmişti.

bölüm: 10

Ø eve girerken selam verilmeli mi?

2698- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurmuştur: **"Evladım ailenin yanına girdiğin zaman selam ver bu, senin ve ev halkın için bereket olur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 11

Ø konuşmadan önce selam verilmelidir

2699- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

demiştir: **“Selam konuşmadan öncedir.”**

Aynı senedle Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **“Bir kimseyi selam vermeden önce yemeğe davet etmeyin.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis münkerdir. Sadece bu şekilde bilmekteyiz. Muhammed’den işittim şöyle diyordu: Anbese b. Abdurrahman hadis konusunda zayıf ve tutarsızdır. Muhammed b. Zazan’ın rivâyeti ise münkerdir.

bölüm: 12

Ø müslüman olmayanlara selam nasıl verilmeli?

2700- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yahudî ve Hıristiyanlara önce siz selam vermeyin. Yolda onlarla karşılaştığınızda onlar yolun en kenarından geçmeye mecbur ediniz.”** (Müslim, Selam: 17; Ebû Dâvûd, Edeb: 127)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2701- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudilerden bir gurup, Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına girerek **“Essamü aleyk = ölüp geberesin”** diyerek selam verdiler. Peygamber (s.a.v.)’de **“Ve aleyküm = aynı şekilde sizler geberin”** karşılığını verdi. Âişe diyor ki: Ben de ölüm ve lanet sizin üzerinize olsun dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ey Âişe! buyurdu, Allah her işte yumuşak davranılmasını sever. Âişe: Ey Allah’ın Rasûlü! onların ne söylediklerini işitmedin mi? dedi. Rasûlullah (s.a.v.), ben de sizin üzerinize de dedim ya, buyurdular. (Buhârî, Edeb: 17; Müslim, Selam: 27)

ž Bu konuda Ebû Nadra el Gıfârî, İbn Ömer, Enes ve Ebû Abdurrahman el Cühenî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

bölüm: 13

Ø müslüman ve müslüman olmayanların bulundukları yere selam nasıl verilir?

2702- Üsâme b. Zeyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.), Müslüman ve Yahudilerden karışık bir topluluğa uğradı da onlara selam verdi.”** (Buhârî, Edeb: 17; Müslim, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 14

Ø binitli kişi yaya olana selam vermelidir

2703- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Binitli yürüyene, yürüyen oturana, az olan guruba selam verir.”** İbn’ül Müsenna kendi rivâyetinde şunu da ilave etmektedir: **“Küçükler büyüklere selam verir.”** (Buhârî, İstizan: 17; Müslim, Selam: 27)

ž Bu konuda, Abdurrahman b. Şibl, Fedâle b. Ubeyd ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Ebû Hüreyre’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Eyyûb es Sahtiyanî, Yunus b. Ubeyd ve Ali b. Zeyd şöyle demektedirler: **“Hasan, Ebû Hüreyre’den hadis işitmemiştir.”**

2704- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Küçük, büyüğe; geçen oturana; az olan çok olan guruba selam verir.”** (Buhârî, İstizan: 17; Müslim, Selam: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2705- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)’den Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Binitli yürüyene yürüyen ayakta dikilene, az olanlar çok olanlara selam verirler.”** (Müsned: 22814)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ali el Cühenî’nin ismi Amr b. Mâlik’tir.

bölüm: 15

Ø selam gelirken de giderken de verilmelidir

2706- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz bir toplantı yerine vardığında oraya selam versin ve oturmak gerekiyorsa oraya otursun. Daha sonra kalktığında yine selam verip ayrılsın çünkü önceki selam sonrakinden daha gerekli değildir. Yani her ikisi de gereklidir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 122)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis aynı zamanda İbn Aclan’dan, Saîd el Makburî’den babasından ve Ebû Hüreyre’den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 16

Ø kapı karşısında durmaksızın izin istemek

2707- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim örtüyü kaldırarak yani kapı ve benzeri şeyleri açarak kendisine izin verilmeden gözüyle eve dalarsa ve görünmemesi gereken bir kimseyi veya yeri de görürse helal olmayan ve cezayı gerektiren bir suç işlemiş olur. Gözünü daldırdığı zaman bir adam onun gözlerini patlatsa o kimse ayıplanmaz. Bir adam kapalı olmayan ve perdesi olmayan bir kapıdan geçerken baksa suçlu sayılmaz bu durumda suç ev sahibine aittir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ebû Umâme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garib olup bu hadisi bu biçimde sadece İbn Lehia’nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Abdurrahman el Hubelî’nin ismi Abdullah b. Yezîd’tir.

bölüm: 17

Ø izinsiz bir kimsenin ev ve işyerine bakmak

2708- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) evde idi derken bir adam kapının deliğinden ona baktı da Rasûlullah (s.a.v.) ucu sivri bir aleti ona uzattı da o kimse de geri çekildi.”** (Buhârî, İstizan: 17; Müslim, Edeb: 27)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2709- Sehl b. Sa’d es Sâidî (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Adamın biri Peygamber (s.a.v.)’in hücresindeki bir delikten Rasûlullah (s.a.v.)’e baktı Rasûlullah (s.a.v.)’in elinde başını kaşıdığı bir demir çubuk vardı ve şöyle**

buyurdu: Baktığını bilseydim bu demiri senin gözüne saplardım. Çünkü izin istemek gözün haram olan şeyleri görmemesi için meşru kılınmıştır.” (Buhârî, Libas: 27; Müslim, Edeb: 17)

bölüm: 18

Ø izin istemeden önce selam vermek

2710- Kilde b. Hanbel (r.a.)’den rivâyete göre, Safvân b. Ümeyye bir miktar süt, ağız ve küçük cins salatalıkla Peygamber (s.a.v.)’e gönderdi. Peygamber (s.a.v.) vadinin yukarısında bulunmakta idi Kilde b. Hanbel şöyle dedi: İzin almadan ve selamda vermeden Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına girdim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.): **“Geri dön selam ver ve girebilir miyim de”** buyurdu. Bu olay Safvân’ın Müslüman oluşundan sonradır. Amr dedi ki: Bu hadisi bana Ümeyye b. Safvân bildirdi Kilde’den işittim demedi. (Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn Cüreyc’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Âsım’da bu hadisi aynı şekilde İbn Cüreyc’den rivâyet etmiştir.

Hadiste geçen, sağabîs: *Yenen bitki çeşidi de olabilir.*

2711- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babamın bir borcundan dolayı Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına girmek için izin istedim Rasûlullah (s.a.v.): **“Kim o”** buyurdu. Ben de **“Benim”** dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bu sözden pek hoşlanmamış olacak ki **“Ben, ben”** buyurdu. ((Buhârî, İstizan: 17; Müslim, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø evlere geceleri gelmenin pek hoş olmadığı

2712- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) geceleri evlerin kapılarını çalmayı bazı gerekçelerden dolayı yasakladı.”** (Buhârî, Hac: 17)

ž Bu konuda Enes, İbn Ömer ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Câbir vasıtasıyla değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs rivâyetine göre: Rasûlullah (s.a.v.), erkekleri geceleyin gelerek hanımlarının kapılarını çalmaktan yasakladı. İbn Abbâs diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in yasaklamasından sonra iki adam geceleyin hanımlarının kapılarını çaldılar da onlardan her biri kendi karısıyla bir adam buldu.

bölüm: 20

Ø mektupları anlaşılır dille yazmak

2713- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz bir mektup yazdığı zaman onu anlaşılır ve okunaklı yazsın çünkü bu ihtiyacın giderilmesi için en başarılı bir yoldur.”** (İbn Mâce, Edeb: 77)

ž **Tirmizî:** Bu hadis münkerdir. Bu hadisin Ebû’z Zübeyr’in rivâyeti olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hamza, İbn Amr en Nusaybî’dir ve hadis konusunda zayıf sayılır.

bölüm: 21

Ø katiplik yapan kalemi neresine koymalı?

2714- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına girdim yanında bir katip vardı, ona şöyle söylediğini**

işittim kalemi kulağının üzerine koy yazan kimseye daha iyi hatırlatır.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz bu hadisin senedi zayıftır. Hadisin râvîlerinden Anbese b. Abdurrahman ile Muhammed b. Zazan’ın hadiste zayıf oldukları söylenmiştir.

bölüm: 22

Ø yabancı dil öğrenilmeli mi?

2715- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bana Yahudilerin yazısından bir şeyler öğrenmemi bana emretti ve mektuplarım konusunda Yahudilere güvenemiyorum buyurdu. Zeyd b. Sabit dedi ki: Yarım ay geçmeden Rasûlullah (s.a.v.)’in emrettiği dili öğrendim. Zeyd dedi ki: Bu dili öğrenince Rasûlullah (s.a.v.)’in Yahudilere mektup yazacağı zaman onu ben yazardım ve Yahudiler Rasûlullah (s.a.v.)’e yazdıkları vakit onların mektubunu da Rasûlullah (s.a.v.)’e ben okurdum.”** (Ebû Dâvûd, İlim: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis başka şekillerde de Zeyd b. Sabit’den rivâyet edilmiştir. A’meş, Sabit b. Ubeyd el Ensarî’den, Zeyd b. Sabit’den şöyle dediğini rivâyet etmektedir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bana Süryanice öğrenmemi emretti.”**

bölüm: 23

Ø mektupla islama davet etmek

2716- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) ölümünden önce Kisraya, Kaysere, Necaşi’ye ve her zâlim hükümdara mektup yazarak onları Allah’a davet etti. Bu Necaşi; Rasûlullah (s.a.v.)’in cenaze namazını kıldığı Necaşi değildir.”** (Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 24

Ø müşrik kimselere mektup yazılır?

2717- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, kendisine Ebû Sûfyân b. Harb haber vermiştir. Hırakl, Kureyş’den birkaç kişiyle birlikte Ebû Sûfyân’ı çağırdı o sırada Şam’da ticaret maksadıyla bulunuyorlardı. Hırakl’ın yanına girdiler Ebû Sûfyân konuyu uzun uzun anlattı. Ebû Sûfyân dedi ki: Hırakl sonra Rasûlullah (s.a.v.)’in mektubunu getirtti. Mektup kendisine okundu mektupta şöyle deniyordu: Bismillahirrahmanirrahim Allah’ın kulu ve peygamberi Muhammed’den Rum büyüğü Hırakl’e; hidayete tabi olanlara selam olsun... Bundan sonra...” (Buhârî, Bed-il Vahy: 17; Müslim, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Sûfyân’ın ismi Sahr b. Harb’tir.

bölüm: 25

Ø devletler arası yazılan mektuplara mühür basılırdı

2718- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah**

(s.a.v.) diğer devletlere mektup yazmak istediği zaman; acemler mühürsüz mektubu kabul etmezler denildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bir mühür yaptırdı. Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in avucunda o mührün beyazlığını adeta görür gibiyim." (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 26

Ø selam her yerde ve her zaman yüksek sesle mi verilmeli?

2719- Mıkdad b. Esved (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İki arkadaşımla birlikte gelmiştim. Yorgunluk ve açlıktan neredeyse kulaklarımız duymaz, gözlerimiz görmez hale gelmişti. Durumumuzu Peygamber (s.a.v.)'in ashabına arzetmeye başladık. Fakat hiç kimse bizi kabul etmedi, bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e geldik. Bizi evine götürdü, birde ne görelim üç keçi... Peygamber (s.a.v.), bu üç keçiyi sağınız... Biz de o üç keçiyi sağardık ve herkes kendi payına düşeni içerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'in payını da kendisi için ayırırdık sonra Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin gelir, uyuyanı uyandırmayacak uykuda olmayana da duyuracak şekilde selam verir sonra mescide gelerek namaz kılar sonra içeceğine gelir ve süt içerdi."** (Müslim, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 27

Ø tuvalette ihtiyacını gideren kimseye selam verilmeli mi?

2720- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) küçük abdestini bozmakta iken bir adam ona selam verdi. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) onun selamını almadı."** (Müslim, Hayz: 17; Nesâî, Tahara: 27)

ž Muhammed b. Yahya en Neysabûrî, Muhammed b. Yusuf vasıtasıyla Sûfyân'dan ve Dahhâk'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bu konuda Alkame b. Fağva', Câbir, Berâ ve Muhâcir b. Kunfüz'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 28

Ø selam verirken kelimeler nasıl seçilmeli?

2721- Ebû Temîme el Hüceymî kendi kabilesinden bir kişiden şöyle aktarmıştır: Rasûlullah (s.a.v.)'i aradım fakat kendisini bulamadım sonra oturup bekledim. Tam bu sırada bir gurup insanla birlikte olduğunu gördüm kendisini tanımıyordum, o insanların arasını buluyordu. İşini bitirince bazı kimselerle birlikte ayağa kalktı. O kimseler O'na, Ey Allah'ın Rasûlü! diye hitab ediyorlardı. Bunu görünce ben de: Ey Allah'ın Rasûlü aleyke's selam, Ey Allah'ın Rasûlü aleyke's selam, Ey Allah'ın Rasûlü aleyke's selam = **Sana selam olsun Ey Allah'ın Rasûlü!** dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

Aleyke’s selam şeklindeki selam ölülere verilen selam şeklidir, diye üç sefer tekrarladı. Sonra bana dönüp sözünü şöyle sürdürdü: **“Bir kişi Müslüman kardeşiyle karşılaştığı zaman; esselamü aleyküm ve rahmetüllahi ve berekatühü desin.”** Sonra benim selamıma karşılık vererek şöyle buyurdu: **“Ve aleyke ve rahmetüllah, Ve aleyke ve rahmetüllah, Ve aleyke ve rahmetüllah = Sana da selam ve Allah’ın rahmeti olsun.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 127)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi Ebû Gıfâr, Ebû Temîme el Hüceymî’den **“Peygamber (s.a.v.)’e geldim”** diyerek aynı hadisi bize aktardı. Ebû Temime’nin ismi Tarîf b. Mûcâlid’tir.

2722- Câbir b. Süleym (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)’e geldim ve **“Aleykesselam”** dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Aleykesselam deme fakat “esselamü aleyküm” de”** dedi ve uzun bir kıssa anlattı. (Ebû Dâvûd, Edeb: 123)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2723- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) selam verdiğinde üç kere verir bir şey konuştuğunda da iyi anlaşılsın diye üç sefer tekrar ederdi.”** (Buhârî, İlim: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 29

Ø bir meclise üç ayrı kişi ve muameleleri

2724- Ebû Vakîd el Leysî (r.a.)’den rivâyete göre: **Rasûlullah (s.a.v.), mescidde bazı kimselerle oturmakta iken üç kişi geldi ikisi Rasûlullah (s.a.v.)’in meclisine yöneldi diğer kimse ise uzak durdu. Bu iki adam Rasûlullah (s.a.v.)’in önünde durunca selam verdiler birisi boş bir yer buldu ve oraya oturdu diğeri cemaatin arkasına oturdu, üçüncü kimse ise dönüp gitmişti. Rasûlullah (s.a.v.), sohbetini bitirince şöyle buyurdu: Bu üç kişinin durumlarını size haber vereyim mi? Biri Allah’a sığındı da Allah’ta onu barındırdı. Diğeri insanların arasına girmekten utandı ve geriye oturdu böylece Allah onu bu utanmasından dolayı mükafatlandırdı, diğeri ise yüz çevirdi, Allah’ta ondan yüz çevirdi.”** (Buhârî, İlim: 17; Müslim: Selam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Vakîd el Leysî’nin ismi Hâris b. Avf’tır. Ebû Mürre ise Ebû Tâlib’in kızı Ümmü Hânî’nin azâdlı kölesidir. İsmi Yezîd olup Akîl b. ebî Tâlib’in azâdlı kölesi olduğu söylenir.

2725- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.)’in yanına geldiğimizde her birimiz kalabalığın bittiği yere otururduk.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 131)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Züher b. Muaviye bu hadisi aynı şekilde Simak’den rivâyet etmiştir.

bölüm: 30

Ø yol üzerine oturanlara düşen vazifeler nelerdir?

2726- Ebû İshâk (r.a.) vasıtasıyla Berâ’dan -ancak Ebû İshâk bu hadisi

Berâ'nın kendisinden işitmemiştir- rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'dan yolda oturmakta olan bazı kişilere uğradı ve onlara şöyle buyurdu. Yolda oturma işini mutlaka yapacaksanız **"Selamı alın, mazluma yardım edin ve yol gösterin"** buyurdular. (Müsned: 17752)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ebû Şüreyh el Huzaî'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 31

Ø eğilmek mi yoksa musafaha = tokalaşmak mı gerekir?

2727- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İki Müslüman karşılaştıklarında tokalaşırlarsa birbirlerinden ayrılmadan önce Allah onları bağışlar."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Ebû İshâk'ın Berâ b. Âzib'den rivâyet ettiği bu hadis hasen garibtir.

Bu hadis başka bir şekilde yine Berâ'dan rivâyet edilmiştir. Eclah'ın ismi İbn Abdullah b. Huceyye b. Adiyy el Kindî'dir.

2728- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir adam Ey Allah'ın Rasûlü! birimiz bir kardeşi ve dostu ile karşılaşınca ona eğilebilir mi? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de hayır dedi. Adam onu kucaklar ve öper mi diye sordu, Rasûlullah (s.a.v.)'de hayır dedi. Adam elini tutup musafaha = toka yapabilir mi? deyince evet buyurdular."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2729- Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Enes'e Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabında tokalaşmak var mıydı diye sordum evet dedi."** (Buhârî, İstizan: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2730- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Selamın mükemmeli el ile sıkışmaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Berâ ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Yahya b. Süleym'in, Sûfyân'dan rivâyeti olarak bilmekteyiz. Muhammed b. İsmail'e bu hadisi sordum. Pek makbul saymadı ve şöyle dedi: Bana göre Sûfyân'ın, Mansur'dan, Hayseme'den, İbn Mes'ûd'tan işiten bir kişiden rivâyet ettiği hadis: Rasûlullah (s.a.v.)'in gece sohbeti ancak geceleyin namaz kılan yolculuk eden içindir. Hadisini kastetmektedir. Muhammed b. İsmail sözlerine şöyle devam etti: **"Selamın mükemmeli el ile sıkışmaktır"** hadisi Mansur'dan, Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Yezîd'den ve başkalarından rivâyet edilmiştir ve şöyledir: **"selamlaşmanın mükemmeli el ile sıkışmaktır."**

2731- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hasta ziyaretinin tamamlayıcı unsurlarından bazıları şunlardır: Hastanın eline veya alnına elinizi koyarsanız ve nasıl olduğunu sorarsanız. Birbirinizle selamlaşmanın mükemmelliği ise el sıkışmaktır."** (Müsned: 21207)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir.

Muhammed diyor ki: Ubeydullah b. Zahr güvenilir bir kişidir. Ali b. Yezîd ise zayıftır. Kâsım b. Abdurrahman ise Ebû Abdurrahman diye künyelenir kendisi güvenilir bir kişi olup Abdurrahman b. Hâlid b. Yezîd b. Muaviye'nin azâdlı kölesidir. Kâsım ise Şamlıdır.

bölüm: 32

Ø boyuna sarılıp öpmek var mıdır?

2732- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) benim odamda iken Zeyd b. Hârise ona geldi ve kapıyı çaldı. Rasûlullah (s.a.v.)'de belden yukarısı çıplak olduğu halde elbisesini sürüyerek kalktı. Rasûlullah (s.a.v.)'i ne bundan önce ne de bundan sonra bu şekilde çıplak vaziyette görmemiştim. Rasûlullah (s.a.v.), onun boynuna sarıldı ve onu öptü."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Zührî'nin rivâyeti olarak ancak bu şekilde bilmekteyiz.

bölüm: 33

Ø el ve ayak öpülür mü?

2733- Safvân b. Assâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir Yahudi arkadaşına dedi ki: Bizi şu peygambere götür. Arkadaşı dedi ki: Ona peygamber deme çünkü senin ona peygamber dediğini işitmiş olsa sevinir ve gözü dört açılır. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek, Musa'ya verilen dokuz ayeti sordular. Rasûlullah (s.a.v.)'de onlara şöyle buyurdu: Hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayın, hırsızlık etmeyin, zina yapmayın, Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın, suçsuz bir kimseyi öldürülmesi için idarecilerin yanına götürmeyin, sihirle uğraşmayın, faiz yemeyin, iffetli bir kadına zina iftirasında bulunmayın, savaş günü cepheden kaçmayın, yalnız siz Yahudilere mahsus olmak üzere Cumartesi günü yasağına tecavüz etmeyin. Bunun üzerine o Yahudiler senin peygamber olduğuna şâhidlik ederiz dediler ve peygamberin elini ve ayağını öptüler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "O halde bana uymaktan sizi engelleyen nedir? Safvân dedi ki: Yahudiler şöyle dedi ler: Davut, zürriyetinden daima bir peygamber bulunması için duâ etmiştir. Şayet sana uyacak olursak Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız." (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž Bu konuda Yezîd b. Esved, İbn Ömer ve Ka'b b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 34

Ø selamdan saonra merhaba denilir mi?

2734- Ümmü Hani (r.anha)'dan rivâyete göre şöyle demiştir: Mekke: fethi yılında Peygamber (s.a.v)'e gittim, yıkanır durumda buldum. Fatıma bir örtü ile o'nu örtmekte idi. Ümmü Hanidedi ki: Selam verdim, Rasûlullah (s.a.v.): **"Kimdir o"** buyurdu. Ben de: **"Ümmü Hani"** dedim. Bunun üzerine: **"Merhaba Ümmü Hani"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis buradakinden daha uzuncadır.
Bu hadis hasen sahihtir.

2735- İkrime b. ebî Cehl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), kendisine geldiğim gün şöyle buyurdu: **"Merhaba binitli Muhâcir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Büreyde, İbn Abbâs ve Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Bu hadisi bu şekilde sadece Musa b. Mes'ûd'un, Sûfyân'dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Musa b. Mes'ûd hadiste zayıf sayılan birisidir.

Abdurrahman b. Mehdî bu hadisi Sûfyân'dan, Ebû İshâk'tan mürsel olarak rivâyet etmekte ve hadisin senedinde **"Mus'ab b. Sa'd'den"** demektedir. Bu rivâyet daha sağlamdır.

Tirmizî: Muhammed b. Beşşâr'ın şöyle dediğini işittim: Musa b. Mes'ûd hadis konusunda zayıf birisidir. Muhammed b. Beşşâr şöyle dedi: Musa b. Mes'ûd'tan çok şey yazmıştım fakat sonradan onu bıraktım.

44: edeb bölümleri

bölüm: 1

Ø müslümanın müslüman üzerindeki hakları nelerdir?

2736- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanın Müslüman üzerindeki altı hakkı vardır. Karşılaştığında selam verir, davetine icabet eder, aksırdığı zaman elhamdülillah derse yerhamükallah der, hastalandığında ziyaretini yapar, öldüğünde cenazesinin ardından yürür kendisi için sevdiğini o kardeşi için de sever."** (Dârimî, İstizan: 5; İbn Mâce, Cenaiz: 43)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Eyyûb, Berâ ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Peygamber (s.a.v.)'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bazı hadisçiler Hâris el A'ver hakkında söz etmişlerdir.

2737- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'minin mü'min üzerinde altı hakkı vardır; hastalandığında ziyaret eder, Öldüğünde cenazesinde bulunur, çağrıldığında davetine icabet eder, karşılaştığında ona selam verir, aksırdığında elhamdülillah derse yerhamükallah der varlığında ve yokluğunda onun hakkında samimi olur ve nasihate devam eder."** (Nesâî, Cenaiz: 12)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. Musa el Mahzûmî el Medenî güvenilen bir kimse olup kendisinde Abdulaziz b. Muhammed ve İbn ebîFüdeyk hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 2

Ø aksıran kimse aksırdığı an ne demeli?

2738- Nafi' (r.a.)'den rivâyete göre, adamın biri İbn Ömer'in yanı başında aksırdı ve "elhamdü lillah vesselamü ala Rasulillah" = Allah'a hamd Rasûlüne selam olsun dedi. Bunun üzerine İbn Ömer şöyle dedi: Ben elhamdülillah vesselamü ala Rasülillah mı diyorum Rasûlullah (s.a.v.) bize böyle öğretmedi. Bize "elhamdülillahi ala külli hal" = Her zamanda ve her zeminde Allah'a hamdolsun dememizi öğretti." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ziyâd b. Rabi'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø aksıran kimseye nasıl karşılık verilecek?

2739- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudiler Peygamber (s.a.v.)'in yanında aksırırlar ve kendilerine "Yerhamukallah = Allah size acıyıp merhamet etsin demesini arzu ederlerdi. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) onlara "Yehdîkümüllahü ve yuslihu baleküm = Allah size hidayet verip işlerinizi yolunuza koysun" buyururdu. (Ebû Dâvûd, Edeb: 81)

ž Bu konuda Ali, Ebû Eyyûb, Sâlim b. Ubeyd, Abdullah b. Cafer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2740- Sâlim b. Ubeyd (r.a.)'den rivâyete göre, Sâlim bir toplulukla beraber

bir yolculukta idi. Derken içlerinden biri aksırarak esselamü aleyküm = Allah’ın selamı üzerinize olsun dedi. Bunun üzerine Sâlim sana da selam olsun diye karşılık verdi. Aksıran adam bu sözden alınır gibi oldu. Sâlim şöyle dedi: Ben Peygamber (s.a.v.)’in söylediği sözden başka bir şey söylemedim bir adam Peygamber (s.a.v.)’in yanında aksırmıştı da esselamü aleyküm demişti. Peygamber (s.a.v.)’de ona sana ve anana selam olsun diye karşılık vermişti.

İçinizden biri aksırırsa “elhamdülillahi rabbil alemîn = Eksiksiz övgüler alemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” desin, ona karşılık verecek kişi de “yerhamukallah = Allah sana acıyıp merhamet etsin” desin, sonra aksıran kimse “yağfirullahu lena ve leküm = Allah beni de sizi de bağışlasın” desin. (Ebû Dâvûd, Edeb: 76)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin Mansur’dan rivâyetinde ihtilaf edilmiştir. Bazıları Hilâl b. Yesaf’la, Sâlim arasına bir râvî sokmaktadırlar.

2741- Ebû Eyyûb (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz aksırdığı an elhamdulillahi ala külli hal = Her zamanda ve her yerde Allah’a hamdolsun desin karşılık verecek kişi de; yehdikümullah ve yüslih bâleküm = Allah size hidayet verip işlerinizi yoluna koysun desin.”** (İbn Mâce, Edeb: 17)

ž Muhammed b. Müsenna, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den, İbn ebî Leylâ’dan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Şu’be bu hadisi böylece İbn ebî Leylâ’dan ve Eyyûb’tan rivâyet etmiştir. İbn ebî Leylâ bu hadiste karmaşıklığa düşerdi bazen Ebû Eyyûb’tan ve Peygamber (s.a.v.)’den derdi. Bazen de Ali’den ve Peygamber (s.a.v.)’den derdi.

Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Yahya es Sekafî el Mervezî vasıtasıyla Yahya b. Saîd el Kattan’dan İbn ebî Leylâ’dan kardeşi İsa’dan, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan ve Ali’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 4

Ø aksıran kimse hamdederse ona yerhamukallah denir

2742- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında iki adam aksırdı. Rasûlullah (s.a.v.) bunlardan birine karşılık verdi diğerine ise karşılık vermedi. Kendisine karşılık vermediği kimse Ey Allah’ın Rasûlü! dedi. Bu kimseye karşılık verdin bana neden karşılık vermedin diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: O Allah’a hamdetti; elhamdülillah dedi sen ise elhamdülillah demedin.” (Buhârî, Edeb: 17; Müslim, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre’den de bu hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 5

Ø aksıran kaç sefer aksırırsa cevap verilir?

2743- Seleme (r.a.) ve babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında aksırdı. Ben de orada idim Rasûlullah (s.a.v.), yerhamukallah dedi, sonra adam ikinci ve üçüncü defa aksırdı bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bu adam nezleye yakalanmış dedi.”** (Müslim, Zühd: 17; Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla İkrime b. Ammâr'dan, İyas b. Seleme'den ve babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir ki bu rivayette Rasûlullah (s.a.v.) **"Üçüncüsünde sen nezleye yakalanmışsın"** buyurmuştur. Bu rivâyet İbn'ül Mübarek'in rivâyetinden daha sağlamdır.

Şu'be bu hadisi İkrime b. Ammâr vasıtasıyla Yahya b. Saîd'in rivâyetine benzer şekilde rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Ahmed b. Hakem el Basrî, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, İkrime b. Ammâr'dan bu şekilde rivâyet etmiştir. Abdurrahman b. Mehdî İkrime b. Ammâr'dan, İbn'ül Mübarek'in rivâyetine benzer şekilde rivâyet etmiştir ve **"üçüncüsünde sen nezle olmuşsun"** demiştir.

Aynı şekilde İshâk b. Mansur, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla bu hadisi rivâyet etmiştir.

2744- Ömer b. İshâk b. Ebû Talha (r.a.)'ın annesinden ve babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Aksıran kimseye üç sefer karşılık ver eğer üçü geçerse dilersen karşılık verirsin, dilersen vermezsin."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. İsnadı mechuldur.

bölüm: 6

Ø aksırma anında sesin kısılması ve ağzın kapatılması

2745- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.) aksıracağı zaman yüzünü eliyle veya elbisesinin bir parçasıyla örter ve sesini de kısardı."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 28)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø allah aksırandan hoşlanır esnemeyi sevmez

2746- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Aksırmak Allah'tan esnemek ise şeytandandır. Biriniz esnediği zaman elini ağzına koysun. Esnediği an hah hah derken şeytan onun içinden güler. Allah aksırmaktan hoşlanır esnemekten hoşlanmaz. Kişi esnerken hah hah derse şeytan onun içinden ona güler."** (Buhârî, Bedilhalk: 27; Müslim, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2747- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah aksırmaktan hoşlanır esnemekten hoşlanmaz. Biriniz aksırdığı zaman elhamdülillah desin. Bu takdirde onu işitenlerin her birine yerhamukallah demek gerekir. Esnemeye gelince sizden birinizin esnemesi geldiği zaman gücü yettiği kadar onu savmaya çalışsın ve hah hah demesin, çünkü bu hah hah diye çıkarılan ses şeytandandır. Şeytan bu yüzden güler."** (Buhârî, Bedilhalk: 27; Müslim, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Bu rivâyet İbn Aclan'ın rivâyetinden daha sağlamdır. Çünkü İbn ebî Zi'b, Saîd el Makburî'nin rivâyetini kavrama ve tesbit etme bakımından İbn Aclan'dan daha ileridir.

Ebû Bekir el Atar el Basrî'den iştim. Ali b. el Medîni vasıtasıyla Yahya b. Saîd'in şöyle dediğini anlatırdı: Muhammed b. Aclan dedi ki: Saîd el Makburî'nin hadislerine gelince... Saîd bunlardan bazılarını Ebû Hüreyre'nin kendisinden bazılarını da Saîd'den bir adamdan ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiştir. Bunlar bana karışık geldiği için ben hepsini Saîd'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet ettim.

bölüm: 8

Ø namazda aksırmak şeytandandır

2748- Adiyy b. Sabit (r.a.), babasından ve dedesinden merfu olarak yaptığı rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Namazda aksırmak, pineklemek, esnemekle, hayız olma, kusma ve burun kanaması şeytandandır.”** (İbn Mâce, İkametüssalat: 47)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Şerik’in, Ebû’l Yakazan’dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail’e Adiyy b. Sabit’in babasından ve dedesinden rivâyetinin senedini sordum ve Adiyy’in dedesinin adı nedir dedim. Bilmiyorum diye cevap verdi. Yahya b. Maîn’den sordum, ismi; Dinar’dır dedi.

bölüm: 9

Ø oturan kimse kaldırılıp onun yerine oturulmaz

2749- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Herhangi biriniz bir din kardeşini oturduğu yerden kaldırıp sonra oraya oturmasın!”** (Buhârî, Cuma: 60; Müslim: Selam: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2750- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Herhangi biriniz bir kardeşini oturduğu yerden kaldırıp sonra o yere kendisi oturmasın.”** (Buhârî, Cuma: 60; Müslim: Selam: 43)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Sâlim diyor ki: Bir kimse kalkar İbn Ömer’e yer verirse İbn Ömer oraya oturmazdı.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir.

bölüm: 10

Ø oturduğu yerden kalkıp tekrar oraya gelen oraya oturmaya daha layıktır

2751- Vehb b. Huzeyfe (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kişi oturduğu yere daha layıktır. Bir ihtiyaç için kalkar sonra tekrar dönerse o yere oturmaya daha layıktır.”** (Müsned: 14936)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bu konuda Ebû Bekre, Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 11

Ø izinleri olmadan iki kişi arasına oturmak caiz değildir

2752- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Herhangi bir kimseye izinleri olmadan iki kişi arasına girip onları ayırması caiz değildir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž Bu hadis hasendir. Âmir b. Ahvel’de bu hadisi Amr b. Şuayb’tan rivâyet etmiştir.

bölüm: 12

Ø bir toplantıda orta yere oturmamalı

2753- Ebû Miclez (r.a.)’den rivâyete göre; **“Adamın biri halka halindeki bir toplantı yerinde halkanın ortasına oturdu. Bunun üzerine Huzeyfe şöyle dedi: Halkanın ortasına oturan; Muhammed’in diliyle lanetlenmiştir veya Muhammed’in diliyle Allah ona lanet etmiştir.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Midez’in ismi Lahık b. Hamîd’tir.

bölüm: 13

Ø bir kimsenin bir kimseye karşı ayağa kalkması gerekir mi?

2754- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabına Rasûlullah (s.a.v.)'den daha sevimli bir kimse yoktu fakat buna rağmen kendisini gördükleri zaman kendisi için ayağa kalkılmasından hoşlanmadığını bildikleri için ayağa kalkmazlardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

2755- Ebû Miclez (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Muaviye çıkmıştı, Abdullah b. Zübeyr ve Safvân onu gördüklerinde ayağa kalkmışlardı. Bunun üzerine Muviye: **"oturunuz"** dedi. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim dedi: **"Her kimi, insanların kendisi için kalkıp ayağa dikilmeleri sevindirirse ateşteki yerine hazırlansın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 52)

ž Bu konuda Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

Hennâd, Ebû Usame vasıtasıyla Habib b. eş Şehîd'den, Ebû Miclez'den ve Muaviye'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 14

Ø yaratılıştan beri devam eden uygulama nedir?

2756- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Beş şey yaratılışın başlangıcından beri devam edip gelmektedir; kasık tıraşı, sünnet olmak, bıyıkları kısaltmak, koltuk altı kıllarını tıraş etmek ve tırnakları kesmek."** (Buhârî, Libas: 39; Müslim, Tahara: 52)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2757- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"On şey yaratılış gereği yapılması gereken uygulamalardandır; bıyıkları kısaltmak, sakalları uzatmak, misvak kullanmak, burun temizliği yapmak, tırnakları kesmek, parmak aralarını ve mafsallarını temizlemek, koltuk altı kıllarını temizlemek, kasık kıllarını tıraş etmek ve su ile taharetlenmek."**

Zekeriyya diyor ki: Mus'ab şöyle dedi: **"Onuncuyu unuttum belki de ağza su vermek olabilir."** (Müslim, Tahara: 17; Nesâî, Ziyne: 27)

ž Ebû Ubeyd diyor ki: Hadiste geçen; **"İntikasul ma`"** su ile taharet yapmak anlamındadır.

Bu konuda Ammâr b. Yâsir, İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 15

Ø bıyık ve tırnak kesilmesi için belli bir vakit var mı?

2758- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Rasûlullah (s.a.v.), tırnak kesmek, bıyıkları kısaltmak, kasık ve koltuk tıraşı için en uzun süresi kırk gün olarak belirlemiştir."** (Müslim, Tahara: 17; Nesâî, Ziyne: 27)

2759- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bıyıkları**

kısaltmayı tırnak kesmeyi, koltuk ve kasık tıraşında kırk günden fazla uzatmamayı tayin etmişti.” (Müslim, Tahara: 17; Nesâî, Tahara: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis öncekinden daha sahihtir. Sadaka b. Musa hadisçiler yanında hafız bir kimse değildir.

bölüm: 16

Ø ibrahim (a.s.) da bıyıklarını kısaltır mıydı?

2760- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), bıyıklarını kısaltır veya bıyıklarından alırdı ve Allah’ın dostu İbrahim de bıyıklarını aynen böyle yapardı”** derdi. (Müsned: 2602)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

2761- Zeyd b. Erkâm (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bıyığından alıp bıyığını kısaltmayan bizden değildir.”** (Nesâî, Tahara: 27)

ž Bu konuda Muğîre b. Şu’be’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Yusuf b. Suheyb’den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 17

Ø sakal tıraşı nasıl olmalı?

2762- Amr b. Şuayb (r.a.)’in babasından ve dedesinden rivâyete göre, **“Peygamber (s.a.v.) sakalını tıraş ederken sakalının eninden ve boyundan alırdı.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Ömer b. Harun’un rivâyeti orta yolludur. O’nun aslı olmayan veya tek başına rivâyet ettiği şu hadisten başka rivâyet ettiği bir hadis bilmiyorum: **“Peygamber (s.a.v.), sakalın eninden ve boyundan alırdı.”** Bu hadisi sadece Ömer b. Harun tek başına rivâyet etmiştir. Buhârî’yi Ömer b. Harun hakkında iyi görüşlü olarak gördüm.

Tirmizî: Kuteybe’nin şöyle dediğini işittim: Ömer b. Harun hadisçi olmakla birlikte şöyle derdi: **“İman söz ve yaşantıdan ibarettir.”** Kuteybe aynı zamanda şöyle demişti: Vekî’ b. Cerrâh bir adam vasıtasıyla Sevr b. Yezîd’den: **“Peygamber (s.a.v.)’in Taiflilere karşı mancılık kullandığını bize bildirdi.”** Kuteybe sözlerine şöyle devam etti: Vekî’e bu adam kimdir? Diye sordum sizin adamınız Ömer b. Harun’dur dedi.

bölüm: 18

Ø sakalların fazla kısaltılmayıp bırakılıvermesi gerekir

2763- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bıyıkları kısaltınız sakalları salıveriniz.”** (Buhârî, Libas: 27; Müslim, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

2764- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: **Rasûlullah (s.a.v.), bıyıkların kısaltılmasını sakallarında uzatılıp bırakılmasını bize emretti.”** (Buhârî, Libas: 27; Müslim, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Bekir b. Nafi’, İbn Ömer’in azâd ettiği kölesi olup güvenilir bir kimsedir. Ömer b. Nafi’ de yine güvenilen biridir. İbn Ömer’in azâdlısı Nafi’in oğlu Abdullah ise hadisçilerce zayıf bilinir.

bölüm: 19

Ø sırtüstü yatıp bacakları birbiri üzerine atmak

2765- Abbâd b. Temîm (r.a.)'ın amcasından rivâyete göre: Bizzat kendisi; **"Rasûlullah (s.a.v.)'i mescidde sırt üstü yatmış bir ayağını diğeri üzerine atmış vaziyette gördü."** (Buhârî, Salat: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abbâd b. Temim'in amcası Abdullah b. Zeyd b. Âsım el Mazinî'dir.

bölüm: 20

Ø bozuk görüntü meydana gelecekse sırtüstü yatıp ayakları ayak üzerine atmamak gerekir

2766- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz sırtüstü yattığında eğer iç giyimi düzgün değilse ayağını ayağının üzerine atmasın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž Bu hadisi Süleyman et Teymî'den pek çok kişi rivâyet etmiştir.

Buradaki râvîlerden Hıdaş'ın kim olduğunu bilmiyoruz. Süleyman et Teymî bu kimseden başka hadiste rivâyet etmiştir.

2767- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bize iki cins elbiseyi giymeyi yasakladı ki ona **"Samma"** denilir; baştan ayağa vücudu içine alan tulum gibi bir elbisedir ki kollar da elbise içinde kalır. Ayrıca sırt üstü yatıp avret yerlerini gösterecek şekilde ayak ayak üstüne atmayı da yasakladı. (Müslim, Libas: 17; Nesâî, Ziyne: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 21

Ø yüz üstü yatmak allah'ın sevmediği bir yatış modeli midir?

2768- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), yüzüstü yatan bir adam gördü şöyle buyurdu: **"Bu tarz yatma Allah'ın sevmediği bir yatış şeklidir."** (Müsned: 7698)

ž Bu konuda Tahfe ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Yahya b. ebî Kesîr bu hadisi Ebû Seleme'den, Yeiş b. Tihfe'den, babasından rivâyet etmektedir. Bu kimsenin **"Tıhfe"** olduğuda söylenir. Doğru olanı **"Tihfe"** dir. Bazı hadis hafızları doğrusunun **"Tıhfe"** olduğunu hatta **"Tiğfe"** de denildiği söylenmiştir. Yeîş sahabedendir.

bölüm: 22

Ø dinen örtülmesi gereken yerleri örtmek gerekir

2769- Behz b. Hakîm (r.a.), dedesinden rivâyette şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü! dedim, örtülmesi gereken yerlerimizi kime karşı örtelim dedim, şöyle buyurdular: **"Hanımından ve cariyenden başka herkese karşı örtülmesi gereken yerlerini ört."** Erkek erkekle beraber olursa nereler örtülmeli diye sorunca: **"Gücün yettiğince avret yerlerini kimseye göstermemeye çalış!"** Sonra ben kişi tek başına olunca ne yapması gerekir dedim; **"Kendisinden haya edilip utanılmaya en layık olan zat Allah'tır"** buyurdular. (İbn Mâce, Nikah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Behz'in dedesinin adı Muaviye b. Hayde el Kuşeyrî olup Cerîri Behz'in babası Muaviye b. Hakîm'den hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 23

Ø yastığa yaslanmak uygun bir davranış mıdır?

2770- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sol tarafındaki bir yastığa yaslanmış olarak gördüm."** (Ebû, Dâvûd, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Pek çok kimse bu hadisi İsrail'den, Simak'den, Câbir b. Semure'den rivâyet ederek: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i bir yastığa yaslanmış olarak gördüm"** demekte ve **"Sol tarafında"** dememektedir.

2771- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'i bir yastığa yaslanmış olarak gördüm."** (Ebû Dâvûd, Libas: 88)

ž Bu hadis sahihtir.

bölüm: 24

Ø izinsiz bir kimsenin koltuğuna oturulmamalı

2772- Ebû Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimseye yetkisi dahilinde olan bir yerde imamlık yapılmaz, izni olmadan koltuğuna da oturulmaz."** (Nesâî, İmame: 18; Ebnu Dâvûd, Salat: 48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 25

Ø Binitte idare edecek yere binmek sahibine aittir

2773- Ebû Büreyde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yürümekte iken eşeğiyle beraber bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e yaklaşarak şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! bin dedi ve kendisi eşeğin sırtından geriye doğru çekildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Hayvanın ön tarafına binmeye sen daha layıksın ama orayı bana ayırmışsan o başkadır. Adam: Orasını size ayırdım deyince Rasûlullah (s.a.v.) bindi."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu konuda Kays b. Sa'd b. Ubâde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 26

Ø lüks desenli ve nakışlı örtü ve elbiseler çoğalacak mı?

2774- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki: **"Sizin nakışlı elbiseler ve örtüleriniz var mı? Ben de, öyle şeyler bizde nereden olacak dedim. Bunun üzerine ileride sizin böyle şeyleriniz olacaktır"** buyurdu. Şimdi ise hanımıma nakışlı lüks şeyleri benden uzak tut diyorum o da Rasûlullah (s.a.v.) sizin böyle şeyleriniz olacak dememiş miydi? Diyor bende o sözümden vazgeçiyorum. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 27

Ø üç kişi bir hayvana binebilir mi?

2775- İyas b. Seleme (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile Hasan ve Hüseyin'i kır renkli katırı üzerinde çekerek Rasûlullah (s.a.v.)'in odasına kadar getirmiştim. Bu çocuklardan biri önünde diğeri de arkasında idi."** (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž Bu konuda İbn Abbâs ve Abdullah b. Cafer'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 28

Ø yabancı bir kadına ansızın bakmanın hükmü nedir?

2776- Cerir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e ansızın bir kadına bakmanın hükmünü sordum; gözünü hemen ondan çevirmemi emretti."** (Müslim, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Zür'a b. Amr'ın ismi Herîm'dir.

2777- Büreyde (r.a.), babasından merfu olarak şöyle rivâyet etmiştir: **"Ey Ali yabancı kadınlara ansızın bakış! Ardından bakışını sürdürme çünkü önceki bakış senin için bağışlanmış ise de sonraki bakışta hakkın yoktur."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Şerîk'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 29

Ø kadınlar, erkeklere görünmemek için sakınmalı mı?

2778- Ümmü Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben Meymûne ile birlikte iken Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gözleri görmeyen Ümmü Mektum isimli kişi gelerek girdi bu olay örtünme ayetleri geldikten sonra idi Rasûlullah (s.a.v.) bize ona görünmeyin ve ondan sakının buyurdu. Ben de Ey Allah'ın Rasûlü! o gözleri görmez ve bizi tanıyamaz dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Sizde mi körsünüz, onu görmüyor musunuz?"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 30

Ø kocalarının izni olmadan kadınların yanına girilmemeli

2779- Amr b. Âs'ın azâdlısından rivâyet edilmiştir. Amr b. Âs azâdlısını Ali'ye göndererek Esma binti Umeysi ziyaret etmek için izin istedi. Kendisine izin verildi. Amr b. Âs ziyaretini tamamlayınca azâdlısı Amr b. Âs'a bu izin almanın sebebini sordu, bunun üzerine Amr şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.), kocalarının izni olmadan kadınları ziyaret etmekten bizi yasaklamıştı."** (Müsned: 18099)

ž Bu konuda Ukbe b. Âmir, Abdullah b. Amr ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 31

Ø kadının fitne oluşundan sakınmak gerekir

2780- Üsâme b. Zeyd ve Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (r.anhüma)'dan

rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Erkekler için kadınlardan daha zararlı bir fitne unsuru bırakmadım.”** (Buhar, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis güvenilir pek çok kimseler vasıtasıyla Süleyman et Teymî’den, Ebû Osman’dan ve Üsâme b. Zeyd’den bize rivâyet edilmiş olup bu rivâyetin senedinde **“Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl’den”** dememiştir. Mu’temir’den başka, **“Üsâme b. Zeyd ve Saîd b. Zeyd’den”** diyen bir kimse bilmiyoruz.

Bu konuda Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Süleyman et Teymî’den, Ebû Osman’dan, Üsâme b. Zeyd’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 32

Ø peruk olarak saçların nakledilmesi yasaktır

2781- Humeyd b. Abdurrahman (r.a.), Medîne’de halka hitaben şöyle işittiğini bize aktarmıştır: **“Ey Medîneliler! Sizin âlimleriniz nerede Rasûlullah (s.a.v.), peruk kullanmayı yasaklıyor ve şöyle buyuruyordu: İsrail oğullarının kadınları bu peruk işine başladıklarında helak olmuşlardır.”** (Buhârî, Ehadis-ul Kur’ân: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muaviye’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 33

Ø peruk ve dövme yaptırmanın yasak oluşu

2782- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre; **“Güzel olacağız diye Allah’ın yarattığı şekli değiştirerek dövme yapan ve yaptırana, yüzlerindeki kılları koparan kadınlara; Peygamber (s.a.v.) lanet etmiştir.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu’be ve pek çok hadis imamı bu hadisi Mansur’dan rivâyet etmişlerdir.

2783- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah; saçına saç ulatan ve saçını başkasına peruk yapmak için veren, dövme yapan ve yaptıran kimselere lanet etsin.”** Nafi’: Dövme çoğunlukla dikkat çeken çene bölgesinde olur demiştir. (Buhârî, Libas: 17; Müslim, Libas: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Âişe, Ma’kıl b. Yesâr, Esma binti ebî Bekir, İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmektedir.

Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Ubeydullah b. Ömer’den, Na’fî’den, İbn Ömer’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlar ve Nafi’in sözünü zikretmemişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 34

Ø erkeklere benzemeye çalışan kadınların durumu

2784- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), kadınların erkeklere benzemeye çalışanlarla erkeklerden kadınlara benzemeye çalışanlara lanet etti.”** (Buhârî, Libas: 27; Dârimî, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2785- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), erkeklerden kadın kılıklı olmaya çalışanlarla kadınlardan erkekleşmeye çalışanlara lanet etmiştir."** (Buhârî, Libas: 27; Dârimî, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 35

Ø kadın güzel kokular sürünerek sokağa çıkamaz

2786- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her göz yabancı bir kadına bakarak göz zinası işlemiştir. Bir kadın da güzel kokular sürünerek erkeklerin yanından geçerse o da aynen bakan erkekler gibi zina etmiş gibidir."** (Dârimî, İstizan: 27)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 36

Ø erkek ve kadın kokuları değişik mi olmalı?

2787- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkeklerin sürünecekleri kokunun kokusu ferkedilir fakat rengi olmaz kadınların kokuları ise rengi olur fakat kokusu başkaları tarafından fark edilmez olmalıdır."** (Nesâî, Ziyne: 27)

ž Ali b. Hucr, İsmail b. İbrahim vasıtasıyla Cüreyrî'den, Ebû Nadre'den, Tufavî'den, Ebû Hüreyre'den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Tufavî'yi sadece bu hadisle bilmekteyiz ismini de bilmiyoruz. İsmail b. İbrahim'in rivâyeti daha sağlam ve daha uzundur.

2788- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **"Erkeklere ait güzel kokuların en iyisi kokusu açık rengi gizli olandır. Kadınların kokularının en iyisi ise rengi açık olup gözüken ve kokusu çevreye yayılmayandır." Yine Rasûlullah (s.a.v.), kızıl renge boyanmış deve semeri yastıklarını kullanmayı da yasaklamıştır."** (Ebû Dâvûd, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 37

Ø ikram edilen güzel kokuyu reddetmemeli

2789- Sümâme b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Enes kendisine ikram edilen güzel kokuyu reddetmezdi. Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) güzel kokuyu reddetmezdi."** (Buhârî Hac: 27)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2790- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Üç şey ikram edildiğinde reddedilmez; yastıklar, koku ve süt."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Dühn = Güzel koku demektir.

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.
Abdullah; İbn Müslim İbn Cündeb Medînelidir.

2791- Ebû Osman en Nehdî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Herhangi birinize reyhan = fesleğen verilirse onu reddetmesin, çünkü o Cennet'ten çıkmıştır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hennan isimli râvîyi sadece bu hadisle tanıyoruz. Ebû Osman en Nehdî'nin ismi Abdurrahman b. Müllin'dir. Peygamber (s.a.v.) zamanına ulaşmış fakat kendisini görmemiş ve kendisinden hadiste de işitilmemiştir.

bölüm: 38

Ø erkek erkekle, kadın kadınla bir örtü altında yatmasın

2792- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kadın kadının vücuduna dokunup birlikte olmamalıdır ve o vücudunu kendi kocasına o kadını görüyor muşçasına vasıflandırmamalıdır."** (Buhârî, Nikah: 27; Ebû Dâvûd, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2793- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkek erkeğin haram olan avret yerlerine bakmamalı, kadında kadının avret olan yerlerine bakmamalıdır. Bir örtü içerisinde yatarken erkek erkeğe sokulmamalı. Kadında kadına bir örtü içerisinde yatarken sokulmamalı vücutlarını birbirine dokundurmamalıdır."** (İbn Mâce, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 39

Ø görülmesi haram olan yerleri kimseye göstermemek gerekir

2794- Behz b. Hakîm (r.a.), dedesinden rivâyette şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü! dedim, örtülmesi gereken yerlerimizi kime karşı örtelim dedim, şöyle buyurdular: **"Hanımından ve cariyenden başka herkese karşı örtülmesi gereken yerlerini ört."** Erkek erkekle beraber olursa nereler örtülmeli diye sorunca: **"Gücün yettiğince avret yerlerini kimseye göstermemeye çalış!"** Sonra ben kişi tek başına olunca ne yapması gerekir dedim; **"Kendisinden haya edilip utanılmaya en layık olan zat Allah'tır"** buyurdular. (İbn Mâce, Nikah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir

bölüm: 40

Ø uyluk avretten sayılır

2795- Cerhed (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), mescidde uyluğu açılmış vaziyette olan Cerhed'in yanından geçti ve uyluk avretten sayılır** (ört) **buyurdu."** (Ebû Dâvûd, Hamam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisin senedinin muttasıl olduğunu zannetmiyorum.

2796- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Uyluk avretten sayılır.”** (Örtülmesi gerekir.) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2797- Abdullah b. Cerhed el Eslemî (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Uyluk avretten sayılır.”** (Ebû Dâvûd, Hamam: 17)

ž Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu konuda Ali, Muhammed b. Abdullah b. Cahş’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Abdullah b. Cahş’ın oğlu da kendisi de sahabedir.

2798- Cerhed (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Cerhed’in yanından geçti Cerhed’in uyluğu açık durumda idi, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Uyluğunu ört çünkü uyluk avrettendir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 41

Ø temiz, tertipli ve intizamlı olmak

2799- Salih b. Hasan (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Saîd b. Müseyyeb’in şöyle dediğini işittim: **“Allah güzeldir, güzel olan şeyleri sever; temizdir, temiz olan şeyleri sever; ikram sahibidir; ikram edenleri sever; cömerttir, cömert olanları sever. Siz de evleriniz gibi** -zannedersem avlularınızı dedi- **temiz tutunuz. Yahudîlere benzemeyiniz.”** Hadisin râvîlerinden biri dedi ki: Bu hadisi Muhâcir b. Mismar’a anlattım o da şöyle dedi: Bu hadisi bana Âmir b. Sa’d b. ebî Vakkâs babası vasıtasıyla buradaki gibi bize aktardı ne var ki şüpheyi kaldırarak: **“Avlularınızı temiz tutunuz”** demektedir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.Hâlid b. İlyas’ın hadiste zayıf olduğu söylenmiştir.

bölüm: 42

Ø cinsel ilişki anında örtünmek gerekir

2800- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Çıplak durmaktan sakınınız. Çünkü sizden ayrılmayan ancak abdest bozarken ve hanımınızla cinsel ilişki yaparken ayrılan melekler vardır, onlardan haya edip onlara karşı saygılı olunuz.”** (Buhârî, Menakıb: 17; Müslim, Fezail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekilde bilmekteyiz.

Ebû Muhayyat’ın ismi Yahya b. Ya’la’dır.

bölüm: 43

Ø hamamlara gitmek yasaklandı mı?

2801- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse peştemalsız hamama girmesin. Allah’a ve ahiret gününe inanan hanımını hamama sokmasın. Allah’a ve ahiret gününe inanan üzerindeki içki içilen masalara oturmasın.”** (Müsned: 14124)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisin Tavus’un, Câbir’den rivâyeti olduğunu sadece bu şekilde bilmekteyiz.

Muhammed b. İsmail dedi ki: Leys b. ebî Süleym doğru bir kimsedir. Fakat bazen bir şey hakkında

vehme düşüyor Muhammed b. ismail ve Ahmed b. Hanbel diyorlar ki: Leys'in rivâyetedildiği hadise sevinilmez. Leys merfu olmayacak şeyleri merfu olarak aktarması yönünden zayıf sayılır.

2802- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), erkekleri ve kadınları hamama gitmekten yasaklamıştı. Sonradan peştamal kullanmak şartıyla hamama girmelerine izin vermişti."** (Ebû Dâvûd, Hamam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Hammad b. Seleme'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Senedi de pek sağlam değildir.

2803- Ebû'l Melîh el Hüzelî (r.a.)'den rivâyete göre, Hıms ve Şam halkından bazı kadınlar Âişe'nin yanına girdiler, Âişe onlara şöyle dedi: Siz öyle kadınlarsınız ki hamamlara gidiyorsunuz. Ben ise Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle derken işittim: **"Herhangi bir kadın, kocasının evinden başka bir yerde elbisesini çıkarırsa Rabbiyle arasındaki haya perdesini yırtmış olur."** (Ebû Dâvûd, Hamam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 44

Ø resim ve köpek bulunan eve melek girmez

2804- Ebû Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Köpek, resim ve heykel bulunan eve melek girmez."** (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2805- Rafî' b. İshâk'ın haber verdiğine göre, şöyle demiştir: Ben ve Abdullah b. ebî Talha Ebû Saîd el Hudrî'yi hastalığı dolayısıyla ziyarete gitmiştik. Ebû Saîd el Hudrî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle haber verdi: **"İçinde resim ve heykel bulunan eve melekler girmez."** İshâk, resim mi heykel mi demişti diye şüphe ediyor." (Müsned: 11326)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2806- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cebrail bana geldi ve dedi ki: Dün gece sana gelmiş idim. Bulunduğun eve girmeme bu güne kadar bir engel yoktu fakat evin kapısının örtüsünde insan resimleri olan bir perde vardı evin içerisinde de resim ve nakışlar bulunan bir duvar örtüsü vardı ve evde de bir köpek bulunuyordu. Şimdi emret kapı örtüsündeki resmin başı koparılsın o zaman o şekil bir ağaç şekline benzer. Duvar örtüsü için emret kesilsin o parçalarda yere atılıp çiğnenen minder yapılsın. Köpek için de emret o evden atılıp çıkarılsın. Rasûlullah (s.a.v.) bunların hepsini yaptı. Köpek, Hasan ve Hüseyin'in oynadıkları bir köpek yavrusuydu, emretti ve köpekte çıkarıldı."** (Nesâî, Ziyne: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Âişe ve Ebû Talha'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 45

Ø erkeklere yasaklanan elbise türleri hangileridir?

2807- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Üzerinde alt ve üst iki parçadan oluşan kırmızı elbise giymiş biri geçti ve Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi. Rasûlullah (s.a.v.) onun selamını almadı."** (Ebû Dâvûd, Libas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

İlim adamlarınca bu hadisin anlamı şudur: Çok dikkat çekecek şekilde kırmızıya boyanmış elbisenin erkekler tarafından giyilmesi hoş karşılanmaz, çok dikkat çekmeyecek şekilde boyanmış kırmızımsı renklerle boyanmış elbise giymekte bir sakınca yoktur.

2808- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), altın yüzüğü, ipekli elbiseyi, hayvanların semerlerinde kullanılan dikkat çekici yastığı kullanmayı ve Cea'yı yasak etmiştir."** Ebû'l Ahvas: "Cea" Mısır'da arpadan yapılan bir içkidir. (Müslim, Salat: 17)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2809- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize yedi şeyi emretti, yedi şeyi de yasakladı: **"Emrettikleri: Cenazeye katılmak, hasta ziyareti, aksıran kimse elhamdülillah derse yerhamukallah demek, davete icabet etmek, mazluma yardım etmek, yemin eden kimseyi tasdik etmeyi. Yasakladıkları ise: Altın yüzük kullanmak** (erkekler için)**, altından yapılmış değişik şeyler kullanmak, altın ve gümüş kaplardan yemek ve içmek, ipek elbise giymek, ipekli kumaş cinsinden dibâc, istebrak ve kıssî giymek** (Bu sayılanlar iç çamaşırı veya dışa giyilen değişik kalınlıktaki elbiselerdir.) (Buhârî, Cenaiz: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Eş'as b. Süleym=Eş'as b. ebi'ş Şasa'dır. İsmi, Süleym b. Esved'tir.

bölüm: 46

Ø beyaz elbise giymek tavsiye edilmiş midir?

2810- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Beyaz elbiseler giyinin çünkü beyaz daha temiz ve daha hoştur. Ölülerinize de beyaz kefene sarınız."** (İbn Mâce, Libas: 18)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda İbn Abbâs ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 47

Ø aşırı dikkatleri çekmeyen kırmızımtırak elbisenin giyilebileceği

2811- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i mehtaplı bir gecede gördüm ve bir Rasûlullah (s.a.v.)'e**

birde aya bakmaya başladım. Rasûlullah (s.a.v.)'in üzerinde kırmızı bir elbise vardı o anda O, bana aydan daha güzeldi." (Dârimî, Mukaddime: 56)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Eş'as rivâyetiyle biliyoruz. Şu'be ve Sevrî, Ebû İshâk vasıtasıyla Berâ b. Âzib'den rivâyet ederek şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i üzerinde kırmızı bir elbise ile gördüm."**

Aynı şekilde Mahmûd b. Gaylân, Vekî' vasıtasıyla Sûfyân'dan, Ebû İshâk'tan bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Muhammed b. Beşşâr, Muahmmed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Ebû İshâk'tan bu şekilde rivâyet etmişlerdir.

Bu hadis buradakinden daha uzundur.

Muhammed'e sordum. Ebû İshâk'ın Berâ'dan rivâyeti mi yoksa Câbir b. Semure'nin rivâyeti mi daha sağlamdır? Bu iki hadisi de sağlam buldu. Bu konuda Berâ'dan ve Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 48

Ø yeşil renkli elbise giyilebilir mi?

2812- Ebû Rimse (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i üzerinde iki yeşil elbiseden oluşan giyimiyle gördüm."** (Nesâî, Salat-ül Iyd: 27; Ebû Dâvûd, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Ubeydullah b. İyad'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Rimse et Teymi'nin adı Habib b. Hayyan'dır, kendisine Rifâa b. Yesrîbî de denilmektedir.

bölüm: 49

Ø siyah elbise giymekte bir sakınca var mıdır?

2813- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir sabah evden çıktı üzerinde siyah bir elbise vardı."** (Müslim, Libas: 27; Ebû Dâvûd, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 50

Ø sarı renkli elbise giyilebilir mi?

2814- Kayle binti Mahreme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gelmiştik. Kayle hadisi uzunca anlattı nihayet bir adam geldi güneş yükselmişti. O adam: Ey Allah'ın Rasûlü! selam sana dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de: **Allah'ın selamı ve rahmeti senin üzerine de olsun O'nun üzerinde (Peygamberi kastediyor) sarımtırak eskimiş bir elbise vardı. Elinde de bir hurma çubuğu bulunmaktaydı."** (Ebû Dâvûd, Haraç: 27)

ž **Tirmizî:** Kayle hadisini sadece Abdullah b. Hassân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 51

Ø bazı koku ve parfümler yasak mıdır?

2815- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), erkekler için bir çeşit parfüm olan safran sürünmeyi yasakladı."** (Buhârî, Libas: 27; Müslim, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu’be bu hadisi İsmail b. Uleyye’den, Abdulaziz b. Suheyb’den ve Enes’den “Rasûlullah (s.a.v.), safran sürünmeyi yasakladı.”

Aynı şekilde Ubeydullah b. Abdurrahman, Adem vasıtasıyla Şu’be’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Erkekler için Safran’ın yasak olması bu cins parfümün yasaklığındandır.

2816- Ya’la b. Mürre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Halûk adı verilen bir parfüm sürünmüş bir adam gördü ve şöyle buyurdu: **“Git onu yıka sonra tekrar yıka ve bir daha bunu kullanma!”** (Nesâî, Ziyne: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bazıları Atâ b. Sâib’den gelen bu isnad hakkında ihtilaf ettiler. Ali, Yahya b. Saîd’den naklen şöyle dedi: Kim Atâ b. Sâib’den önceden hadis işitmişse onun rivâyeti daha doğrudur. Şu’be ve Sûfyân’ın da Âta b. Saib’ten işitmeleri doğrudur. Ancak Âta b. Saib vasıtasıyla Zazan’dan rivâyet edilen iki hadis müstesna Şu’be bu iki hadisi ondan son zamanlarda işitmiştim dedi.

Tirmizî: Atâ b. Sâib’in ömrünün sonlarına doğru hafızasının bozulmuş olduğu söylenmektedir.

Bu konuda Ammâr, Ebû Musa, Enes, Ebû Hafs, İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 52

Ø ipek elbise dünyada erkeklere haram kılınmıştır

2817- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer’den işittim Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle söylediğini hatırlatıyordu: **“Kim dünyada ipek elbise giyerse onu ahirette giyemeyecektir.”** (Müslim, Libas: 17)

ž Bu konuda Ali, Huzeyfe, Enes ve pek çok sahabeden hadis rivâyet edilmiş olup kitabımızın giyecekler bölümünde geçmişti.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ömer’den başka yollarla da rivâyet edilmiştir.

Esma binti ebî Bekir es Sıddîk’ın azâdlı kölesinin adı Abdullah’tır. Ebû Amr diye künyelenir.

Atâ b. ebî Rebah ve Amr b. Dinar kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 53

Ø Rasûlullah (s.a.v.) kaftan dağıtmış mıdır?

2818- Misver b. Mahreme (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), kaftan dağıttı ve Misver b. Mahreme’ye bir şey vermedi. Bunun üzerine Mahreme şöyle dedi: Ey evladım kalk birlikte Rasûlullah (s.a.v.)’e gidelim. Misver dedi ki: Onunla beraber gittim Rasûlullah (s.a.v.)’in kapısına varınca gir ve Peygamber (s.a.v.)’i bana çağır dedi. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)’i çağırdım. Rasûlullah (s.a.v.) çıktı, üzerinde dağıttığı kaftanlardan biri vardı. Bunu sana saklamıştım buyurdu. Mahreme’nin oğlu Misver dedi ki: “Mahreme o kaftana baktı ve Mahreme razı oldu dedi.”** (Buhârî, Hibe: 17; Müslim, Zekat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn ebî Müleyke’nin ismi Abdullah b. Ubeydullah b. ebî Müleyke’dir.

bölüm: 54

Ø allah kulunun üzerinde verdiği nimeti görmeyi sever

2819- Amr b. Şuayb (r.a.), babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah nimetinin eserini kulu üzerinde görmeyi sever.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Ebû’l Ahvas’ın babasından, Imrân b. Husayn’dan ve İbn Mes’ûd’tan da hadis rivâyet

edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 55

Ø Rasûlullah (s.a.v.), mest giymiş midir?

2820- Büreyde (r.a.)'den rivâyete göre: **"Necaşi Peygamber (s.a.v.)'e iki siyah mest hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) onları giydi. Sonra abdest alıp üzerine mesh yaptı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi Delhem'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu hadisi Muhammed b. Rabia, Delhem'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 56

Ø beyaz kılları yolmanın yasak oluşu

2821- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) beyaz kılları yolmayı yasakladı ve bu Müslüman'ın nurudur buyurdu."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Abdurrahman b. Hâris ve pek çok kimse bu hadisi Amr b. Şuayb'den rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 57

Ø istişare edilen kimse güvenilen kimsedir

2822- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İstişare edilen kimse güvenilen kimsedir."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Pek çok kişi bu hadisi Şeyban b. Abdurrahman en Nahvî'den rivâyet etmişlerdir. Şeyban kitap yazmış bir müellif olup rivâyetleri sahihtir. Ebû Muaviye diye künyelenir.

Abdulcebbar b. Alâ el Attar, Sûfyân b. Uyeyne'den bize şöyle aktardı: Abdulmelik b. Umeyr dedi ki: **"Ben bir hadisi rivâyet ederken o hadisten bir harf bile eksiltmem."**

2823- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İştişare edilen kimse güvenilen kimsedir."** (Ebû Dâvûd, Etıme: 27)

ž Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Seleme rivâyeti olarak bu hadis garibtir.

bölüm: 58

Ø uğursuzluk diye bir inanç var mıdır?

2824- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Uğursuzluk inancı (cahiliye devrinde) üç şeyde var kabul edilirdi; kadın, mesken ve binit (fakat islamda böyle bir şey yoktur.) (Buhârî, Nikah: 27; Müslim, Selam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Zührî'nin adamlarından bir kısmı bu hadisin senedinde **"Hamza'dan"** demiyor, **"Sâlim'den ve Sâlim'in babasından"** diyorlar.

Mâlik b. Enes bu hadisi Zührî'den rivâyet ederek şöyle diyor: Sâlim ve Hamza -ki Abdullah b. Ömer'in iki oğludur- babalarından rivâyet etmişlerdir. Aynı şekilde bize İbn ebî Ömer bu hadisi; Süfyan b. Uyeyne'den, Zührî'den ve Abdullah b. Ömer'in iki oğlu olan Hamza ve Salim'den; babalarından ve Peygamber (s.a.v)'den rivâyet etmiştir.

Saîd b. Abdurrahman, Sûfyân vasıtasıyla Zührî'den, Sâlim'den babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Saîd'in rivâyeti daha sağlamdır. Çünkü Ali el Medîni ve Humeydî ikisi birden Sûfyân'dan, Zührî'den, Sâlim'den, babasından rivâyet etmişlerdir. Sûfyân şöyle bir hatırlatmada bulunmuştur: Bu hadisi bize Zührî Sâlim ve İbn Ömer vasıtasıyla rivâyet etmiştir.

Mâlik bu hadisi Zührî'den rivâyet ederek şöyle demiştir:

Abdullah b. Ömer’in iki oğlu Sâlim ve Hamza’dan, babalarından demiştir.

Bu konuda Sehl b. Sa’d, Âişe ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)’den şöyle de rivâyet edilmiştir: **“Uğursuzluk olmuş olsaydı kadın da, binitte ve evde olurdu.”**

Hakîm b. Muaviye’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurdu: Uğursuzluk asla olamaz ve yoktur **“Uğur ancak evde kadında ve binittedir.”**

Ali b. Hucr, İsmail b. Ayyaş vasıtasıyla Süleyman b. Süleym’den, Yahya b. Câbir et Taî’den, Muaviye b. Hakîm’den, amcası Hakîm b. Muaviye’den buradaki gibi rivâyet etmiştir.

bölüm: 59

Ø üç kişinin birlikte olduğu bir yerde iki kişi gizlice konuşmasın

2825- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Üç kişi olduğunuz vakit iki kişi diğer arkadaşlarından ayrı olarak fısıltı ile konuşmasın.”** Sûfyân rivâyetinde şöyle demektedir: **“İki kişi üçüncüden ayrı olarak fısıltı ile konuşmasın bu hareket onu üzer.”** (Buhârî, İstizan: 16; Müslim, Selam: 53)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: İki kişi bir kişiyi yalnız bırakarak fısıltı ile konuşmasın çünkü bu hareket o mü’mini incitir. Allah’ta bir mü’minin incinmesinden hoşlanmaz.

Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 60

Ø Peygamber (s.a.v.)’in torunu hasan kendisine benzer miydi?

2826- Ebû Cuhayfe (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’i beyaz tenli ve saçları ağarmış vaziyette gördüm. Ali’nin oğlu Hasan’da kendisine benzerdi. Rasûlullah (s.a.v.) bize verilmesi için on üç deve emretmişti biz de onları almaya gitmiştik. Rasûlullah (s.a.v.)’in ölüm haberi gelince onlar da bize bir şey vermediler.**

Ebû Bekir kalkıp, kimin Rasûlullah (s.a.v.)’in kendisine verdiği bir sözü ve alacağı varsa hemen gelsin dedi. Bende durumu kendisine anlattım. Ebû Bekir’de o develerin bize verilmesini emretti.” (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fadail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Mervan b. Muaviye bu hadisi kendi senediyle Ebû Cuhayfe’den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Pek çok kimse İsmail b. ebî Hâlid vasıtasıyla Ebû Cuhayfe’nin şöyle söylediğini rivâyet etmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüm Ali’nin oğlu Hasan kendine benzerdi”** bu söze başka bir şey ilave etmemişlerdir.

2827- Ebû Cuhayfe (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüm Ali’nin oğlu Hasan ona benzerdi.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Hac: 42)

ž **Tirmizî:** Pek çok kişi bu hadisi İsmail b. ebî Hâlid’den buradakine benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. Ebû Cuhayfe’nin adı, Vehb es Suvai’dir.

bölüm: 61

Ø anam babam sana feda olsun sözü söylenir mi?

2828- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in**

Sa’d b. ebî Vakkâs’tan başka bir kimse için hem anne hem de babasını birlikte feda olsun derken hiç işitmedim sadece Sa’d için böyle derdi.” (Buhârî, Cihâd: 28; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

2829- Rasûlullah (s.a.v.), Sa’d b. ebî Vakkâs dışında hiçbir kimse için baba ve annesini feda olsun diyerek birlikte söylememiştir; Uhud savaşı günü O’na: **“Anam babam sana feda olsun müşriklerin üzerine oklarını at”** şöyle de derdi: **“Ey yiğit delikanlı at.”** (Buhârî, Cihâd: 28; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž Bu konuda Zübeyr ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ali’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Pek çok kimse bu hadisi Yahya b. Saîd’den, Saîd b. Müseyyeb’den, Sa’d b. ebî Vakkâs’tan rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Uhud günü benim için Anne ve babasını birlikte söyleyerek, Anam babam sana feda olsun oklarını at buyurmuştur.”**

2830- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Uhud günü benim için Anne ve babasını birlikte söyleyerek feda olsun derken bir araya getirmişti.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 62

Ø ey evladım ve yavrucuğum sözü söylenir mi?

2831- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, **“Rasûlullah (s.a.v.), Enes’e; ey evlatçığım”** diye hitab ederdi. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž Bu konuda Muğîre ve Ömer b. ebî Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bu hadis yine başka şekilde de Enes’den rivâyet edilmiştir. Ebû Osman yaşlı ve güvenilir bir kimsedir, kendisine Ca’d b. Osman da denilir. İbn Dinar’da denilir, Basralıdır. Kendisinden Yunus b. Ubeyd ve pek çok hadis imamı hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 63

Ø yeni doğan çocuğun isminin konulmasına acele edilmeli mi?

2832- Amr b. Şuayb (r.a.)’ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), yeni doğan çocuğa yedinci günde isim verilmesini çocuktan eziyetin kaldırılmasını ve akıka kurbanı kesilmesini emretmişti.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 64

Ø güzel olan isimler hangileridir?

2833- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’a isimlerin en sevimli olanı: Abdullah ve Abdurrahman’dır.”** (Müslim, Edeb: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2834- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’a isimlerin en sevimli olanı Abdullah ve Abdurrahman’dır.”** (Müslim, Edeb: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Bu hadis bu şekliyle garibtir.**

bölüm: 65

Ø hoş olmayan isimler de var mıdır?

2835- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rafî', Bereket ve Yesâr isminin konulmasını yasaklayacağım."** (Müslim, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Ebû Ahmed bu hadisi aynı şekilde Sûfyân'dan, Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den ve Ömer'den böylece rivâyet etmiştir. Ondan başkaları ise Sûfyân'dan, Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den rivâyet etmişlerdir. Ebû Ahmet, güvenilen bir kişi olup hafızdır. Halk arasında meşhur olan bu hadisin Câbir tarafından rivâyetinde **"Ömer'den"** denmemiştir.

2836- Semure b. Cündüb (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çocuğuna Rebah, Eflah, Yesâr ve Necîh ismi verme! Sonra bu isimli bir kimse için "o orada mı?" diye sorulur da "yok" denilir."** (Müslim, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2837- Ebû Hüreyre (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'den şöyle rivâyet etmiştir: **"Kıyamet günü Allah katında isimlerin en kötüsü kendisine "melikül emlak, krallar kralı, padişahlar padişahı verilen kişidir."** Sûfyân diyor ki: **"Şahan şah"** padişahlar padişahı demektir. **"Ahneu"** en kötüsü demektir." (Müslim, Edeb: 27; Müslim, Edeb: 17)

bölüm: 66

Ø hoş olmayan isimler değiştirilmeli mi?

2838- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), **"Asiye"** (Allah'a isyan eden) kadın ismini **"Cemile"** (güzel) olarak değiştirdi. (Buhârî, Meğazî: 27; Müslim, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Yahya b. Saîd el Kattan bu hadisi Ubeydullah'tan, Nafi'den, İbn Ömer'den müsned olarak rivâyet eden tek kişidir. Bazıları da bu hadisi Ubeydullah'tan Nafi'den **"Ömer"** diye müsned olarak rivâyet etmişlerdir. Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Abdullah b. Selam, Abdullah b. Mutı', Âişe, Hakem b. Sa'd, Müslim, Üsâme b. Ahderî, Şüreyh b. Hâni'nin babasından, Hayseme b. Abdurrahman'dan ve babasından hadis rivâyet edilmiştir.

2839- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), çirkin isimleri değiştirirdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Bekir b. Nafi' şöyle dedi: Ömer b. Ali bu hadisin senedinde bazen; Hişâm b. Urve vasıtasıyla babasından diyerek mürsel olarak rivâyet etmiş ve senedinde **"Âişe"**yi zikretmemiştir.

bölüm: 67

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in değişik isimleri de var mıdır?

2840- Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Benim isimlerim vardır: **"Ben Muhammed'im**=övülmüş birisiyim; **Ben Ahmed'im**=En övgün kimseyim: **Ben Mahi'yim**=İmha ediciyim, Allah benimle küfrü imha edecektir: **Ben Haşîrim**=İnsanlar benden sonra

haşredileceklerdir; **Ben Akîb**=Sonuncuyum, benden sonra peygamber gelmeyecektir. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž Bu konuda Huzeyfe’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 68

Ø Peygamber (s.a.v.)’in ismiyle künyesinin birlikte kullanılmaması

2841- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.); “bir kişinin kendi ismiyle künyesini bir araya getirerek; **“Muhammed Ebû’l Kâsım”** adının verilmesini yasakladı.” (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Edeb: 17)

ž Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları herhangi bir kişinin Peygamber (s.a.v.)’in adı ile künyesinin bir arada kullanılmasını hoş karşılamamışlardır. Bazıları da bunu yapmıştır. Peygamber (s.a.v.)’den şöyle rivâyet edilmiştir: “Rasûlullah (s.a.v.), bir gün çarşıda bir adamın **“Ey Ebû’l Kâsım”** diyerek bağırdığını işitti ve ona döndü o adam da seni kastetmedim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), **“Benim künyemle künyelenmeyiniz”** buyurdu.

Bu çarşı hadisini Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Humeyd’den, Enes’den bu şekilde bize rivâyet etmiştir. Bu hadiste Ebû’l Kâsım künyesiyle künyelenmenin hoş olmadığına bir delil vardır.

2842- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Benim ismimi koyarsanız bile künyemle künyelenmeyiniz.”** (Buhârî, Humus: 27; Müslim, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2843- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Ey Allah’ın Rasûlü! Senden sonra çocuğum olursa ona senin ismini verip senin künyenle künyelendirebilir miyim? Rasûlullah (s.a.v.) **“Evet”** buyurdular. Ali dedi ki: Bu benim için özel bir izindi.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž Bu hadis sahihtir.

bölüm: 69

Ø şiirde tesir gücü var mıdır?

2844- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Şiirden bir kısmı tesir gücü olan sözlerdendir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Saîd el Eşec, İbn ebî Ganiyye’den merfu olarak rivâyet etmiştir. Başkaları ise İbn ebî Ganiyye’den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bu hadis yine Abdullah b. Mes’ud vasıtasıyla başka bir şekilde rivâyet edilmiştir.

Bu hadis Übey b. Ka’b, İbn Abbâs, Âişe, Büreyde ve Kesîr b. Abdullah’ın babasından ve dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir.

2845- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Şiirin bazı çeşidinde tesir gücü vardır.”** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 70

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in şiir söylemekle alakalı görüşleri

2846- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), mescidde Hassân b. Sabit’e bir mimber koyar, Hassân’da bu mimber üzerinde

ayakta durarak Peygamber (s.a.v.)'i destekleyici ve övücü şiirler söylerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyururdu: **"Allah'ın peygamberini övdüğü ve müdafa ettiği sürece şair Hassân'ı Allah Ruhul Kudus'le** (Cibril) **tavsiye etsin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž İsmail b. Musa ve Ali b. Hucr, Ebû'z Zinad vasıtasıyla babasından, Urve'den, Âişe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Ebû Hüreyre ve Berâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis İbn ebî'z Zinad rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

2847- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) kaza umresinde Mekke'ye girdi. Abdullah b. Revaha önünde yürüyor ve şöyle diyordu:

"Ey kafir oğlu kafirler çekilin O'nun yolundan,
Bugün ona gelen Kur'ân gereğince boyunlarınızı vurabiliriz.
Öyle bir vuruş ki tüm başları yerinden yok eder.
Ve en yakın dostu dostuna unutturur."

Bunun üzerine Ömer ona **"Ey Revaha'nın oğlu Peygamber (s.a.v.)'in önünde ve Allah'ın hareminde şiir mi söylüyorsun?"** Deyince: Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Ömer bırak onu çünkü onun şiirleri; onlara ok'un tesirinden daha hızlıdır."** (Nesâî, Menasik: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Abdurrezzak bu hadisi Ma'mer'den, Zührî'den, Enes'den buradaki gibi rivâyet etmiştir. Başka bir hadiste şöyle rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.), kaza umresinde Mekke'ye girdi, Ka'b b. Mâlik onun önünde idi."** Bazı hadisçiler yanında bu rivâyet daha sağlamdır. Çünkü Abdullah b. Revaha, Mute vak'asında şehîd düşmüştü. Kaza umresi ise bundan sonradır.

2848- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe'ye denildi ki: Rasûlullah (s.a.v.), şiirden herhangi bir şey söyler miydi? Âişe dedi ki: İbn Revaha'nın şu şiirini söyledi: **"Ve sana azık vererek yollamadığın kimseler haberler getirir."** (Müsned: 23920)

ž Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2849- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Arapların söylediği en şairce söz Lebîd'in şu sözüdür: **"Dikkat edin kulak verin sözüme, Allah'ın dışında her şey ve herkes yok olmaya mahkumdur."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Şiir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sevrî ve başkaları bu hadisi Abdulmelik b. Umeyr'den rivâyet etmişlerdir.

2850- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Yüzden fazla Peygamber (s.a.v.)'in sohbetinde bulundum. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı karşılıklı şiirler okurlar, cahiliye dönemine ait bazı şeyleri müzakere ederlerdi. Peygamberimiz (s.a.v.)'de susar ve bazan da onlarla birlikte gülümserdi."** (Müsned: 20096)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Züheyr de bu hadisi aynı şekilde Simâk'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 71

Ø kafa ve kalpler şiirle mi dolmalı? yoksa mideler irinle mi?

2851- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden birinizin midesini; içini kemiren bir irinle dolması; kafa ve kalbinin şiirle dolmasından daha hayırlıdır."** (Buhârî, Edeb: 27; Müslim, Şiir: 17)

ž Bu konuda Sa'd, İbn Ömer ve Ebû'd Derdâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2852- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden birinizin içinin irinle dolması kafa ve kalbinin şiirle dolmasından daha hayırlıdır."** (Müslim, Şiir: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 72

Ø dili, eğip bükerek edebiyat yapmak hoş değildir

2853- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İneğin diliyle otları dolayarak yutması gibi dilini eğip bükerek yapmacık hareketler yapan kimselere Allah buğzeder."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu konuda Sa'd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

2854- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), korkuluğu bulunmayan damlarda uyumayı yasaklamıştır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Muhammed b. Münkedir'in, Câbir'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdulcebbar b. Ömer hadiste zayıf sayılmıştır.

2855- Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bize bıkkınlık gelmesinden endişe ederek muayyen günlerdeki yaptığı konuşmalardan dolayı bizim durumumuzu yoklar ona göre ayarlardı."** (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Sıfat-ıl Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla, Sûfyân'dan, Ameş'den, Şakîk b. Seleme'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

bölüm: 73

Ø amellerin en hayırlısı az da olsa devamlı olanıdır

2856- Ebû Salih (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe ve Ümmü Seleme (r.anhüma)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi amel daha sevimliydi diye soruldu da şöyle cevap vermişlerdi: **"Az da olsa devamlı olandır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Hişâm b. Urve'den, babasından, Âişe'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e amellerin en sevimlisi devamlı olanıdır."**

Aynı şekilde Harun b. İshâk el Hemadânî Abde vasıtasıyla Hişâm b. Urve'den, babasından, Âişe'den bu hadisin manaca bir benzeri bize rivâyet etmiştir. Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 74

Ø kapların ağzını örtüp kapıları kilitlemek gerekir

2857- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kapların üstünü örtün su kaplarının ağzını bağlayın, kapıları kapayın kandilleri söndürün belki de küçük yaramaz fare kandilin fitilini çeker de evi ve halkını yakabilir.”** (Buhârî Bedilhalk: 27; Müslim, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Câbir’den değişik şekilde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 75

Ø Binit hayvanına güzel muamele yapmak

2858- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Otların bol olduğu mevsimlerde yolculuk yaptığınızda develere yerden çıkan nasiplerini otlatmak suretiyle veriniz. Kıtlık ve kurak zamanlarda yolculuk ettiğinizde ise onları zayıf bırakmamaya dikkat ediniz. Geceleyin istirahat için mola verdiğinizde yoldan uzak durunuz. Çünkü yollar geceleyin böcek ve haşaratın barınak yeridir.”** (Müslim, Imara: 27; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Bu konuda Câbir ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

45: emsal (örnekleme) bölümleri

bölüm: 1

Ø allah, bazı örneklemelerle bir şeyLER anlatır mı?

2859- Nevvâs b. Sem'an el Kılabî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah dosdoğru yoluna dair bir örnek sundu yol boyunca iki duvar duvarlarda açık kapılar ve kapılar üzerinde de örtüler vardır. Yolun başında ve üzerinde bir çağırıcı daima şöyle çağırırlar: "Allah insanları huzur ve güvenlik ortamına yani Cennete çağırmakta ve isteyen kimseleri de dilediği şekilde doğru yoluna yöneltmektir."** (10 Yunus: 25)

Yolun iki kenarındaki kapılar Allah'ın yasaklarıdır. Bir kimse örtüyü açmadan Allah'ın yasaklarına düşmez. Kişinin üzerindeki çağıran kişi Rabbinin insanları içersine koyduğu vicdan denilen şeydir. (Müsned: 16976)

Tirmizî: Bu hadis garibtir.

Tirmizî: Abdullah b. Abdurrahman'dan işittim, Zekeriyya b. Adiyy'den işittiğini söylüyor ve Ebû İshâk el Ferazî'nin şöyle dediğini anlatıyor; râvî Bakiyye'nin güvenilir kişilerden rivâyet ettiği hadisleri alınız. İsmail b. Ayyaş'ın ise gerek güvenilir kişilerden gerekse güvenilmez kişilerden rivâyet ettiği şeyleri almayınız

2860- Saîd b. ebî Hilâl (r.a.)'den rivâyete göre; Câbir b. Abdullah el Ensarî dedi ki: Bir gün Rasûlullah (s.a.v.), yanımıza geldi ve şöyle buyurdu: **"Rüyamda gördüm Cibrîl başucumda Mikâil'de ayak ucumda durmuş biri diğerine şöyle diyordu: Bu kimse için bir örnekleme yap! O'da şöyle dedi: Dinle kulağın duysun kalbin anlasın senin durumunla ümmetin durumu bir hükümdarın durumuna benzer ki o hükümdar bir köşk yaptırmış o köşkün içerisinde de bir salon hazırlayıp orada bir sofra kurdurmuş ve bir davetçi göndererek halkı yemeğe davet etmiştir. O insanlardan kimi davetçiye uymuş, kimisi de uymamıştır.**

Bu örneklemede, Hükümdar Allah'tır, köşk islamdır, salon Cennettir. Sen ise Ey Muhammed o davetçisin. Sana uyan; İslam'a girmiş olur. İslama uyan Cennete girmiş olur, Cennete giren de oradakilerden yer. (Buhârî, İtisam: 27)

ž Bu hadis değişik şekillerde de buradakinden daha sağlam bir senedle rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis mürseldir, çünkü Saîd b. ebî Hilâl, Câbir b. Abdullah'a yetişmemiştir.

2861- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), akşam namazını kıldırdıktan sonra kalktı Abdullah b. Mes'ûd'un elinden tuttu, onu Mekke'nin Batha denilen yerine kadar çıkardı. Sonra onu oturttu ve çevresine bir çizgi çizerek şöyle buyurdu: Bu çizgiden dışarıya asla çıkma! Sana bazı kimseler gelecekler onlarla konuşma! Çünkü onlar seninle konuşmayacaklardır.**

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) istediği yere çekip gitti. Ben çizginin içersinde oturmakta iken cisimleri ve saçları sudanlılara benzeyen bazı

kişiler yanıma geldiler ne avretlerini görüyor nede üzerlerinde bir elbise... Bana kadar geliyorlar fakat çizgiyi geçemiyorlardı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına doğru yöneliyorlardı. Gecenin son kısmı olunca onlar gelmediler fakat Rasûlullah (s.a.v.) geldi. Ben oturmaya devam ediyordum, şöyle buyurdu: Gece boyu ayaktayım sonra benim çizgimin içersine girdi uyluğumu yastık yapıp uyudu. Rasûlullah (s.a.v.) uyuduğunda hafif horultu ile uyurdu. Ben oturuyor, Rasûlullah (s.a.v.)'de dizimi yastık yapıp uyurken üzerlerinde beyaz elbiseler olan bazı kimseler gözüme ilişti. Onlardaki güzelliği ancak Allah bilir. Bana kadar geldiler bir kısmı Rasûlullah (s.a.v.)'in başucunda bir kısmı da ayak ucunda oturdular ve aralarında şöyle konuştular: "Hiçbir kul görmedik ki bu peygambere verilen şeyler ona da verilmiş olsun, onun gözleri uyuyor fakat kalbi uyanıktır. O'na dair bir örnekleme yapınız.

O bir büyük lider durumunda olup bir saray yaptırmıştır ve bir sofra kurarak insanları yemeye ve içmeye çağırmıştır. Kim onun davetine uyarsa yemeğinden yer ve içeceğinden içer. Kim de icabet etmezse ona ceza vardır - veya azab vardır- **sonra onlar dağılıp gittiler bu sırada Rasûlullah (s.a.v.) uyandı. Bunların söylediklerini işittin mi? Kimdir onlar bilir misin? Ben de Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dedim. Rasûlullah (s.a.v.) onlar meleklerdir, buyurdu. Getirdikleri örnekleme nedir biliyor musun? Ben de Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dedim. Bunun üzerine buyurdular ki: Rahman olan Allah Cenneti yaptı kullarını Cennete davet etti. Kim bu çağrıya icabet ederse Cennete girer, kim de çağrıya kulak asmazsa Rahman onlara azâb eder ve cezalandırır."** (Dârimî, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Ebû Temime, Huceymî'li olup adı Tarîf b. Mûcâlid'tir. Ebû Osman en Nehdî'nin ismi Abdurrahman b. Müll'dür. Mu'temir'den bu hadisi rivâyet eden Süleyman et Teymî ise Süleyman b. Tarhan'dır. Teym oğullarına indiği için ona nispet edilmiştir. Ali, Yahya b. Saîd'den naklederek şöyle dedi: Süleyman et Teymî'den daha çok Allah'tan korkan birini görmedim.

bölüm: 2

Ø Peygamber (s.a.v.) ile önceki peygamberlerin örneklemesi

2862- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Benimle benden önceki Peygamberlerin örneği, bir konak yapan adama benzer ki bu konağın her yanını yapıp süslemiş sadece bir kerpiç yeri boş kalmıştır. İnsanlar konağa giriyorlar hayret ediyorlar ve bu bir kerpiçlik boş yer olmasa konağa diyecek yok diyorlar."** (işte ben o kerpiç gibiyim) (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž Bu konuda Übey b. Ka'b ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 3

Ø namaz, oruç ve sadaka'nın örneklemesi nasıldır?

2863- Harîs el Eş'arî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah, Zekeriyya'nın oğlu Yahya'ya beş şeyi yapmasını ve bunun İsrail oğullarına da yaptırılmasını emretmesini buyurdu; Yahya bu beş konuda biraz yavaş davranır gibi oldu. Bunun üzerine İsa ona şöyle dedi: Allah sana bu beş konuda yapman gerekenleri ve İsrail oğullarına da yaptırmanı emir buyurmuştu. Ya sen emredersin veya ben emredeceğim dedi. Yahya şu cevabı verdi: Bu beş konuda beni geçersen yere batırılmamdan ve azaba uğramaktan korkarım. Sonra Yahya, halkı Beyti Makdis'te topladı mescid doldu, insanlar her tarafı doldurdular. Yahya şöyle dedi: Allah beş konuda benim yapmam gerekenleri ve sizin de yapmanız gerekenleri size emretmemi emir buyurdu. Bunlardan ilki kulluğunu sadece Allah'a yapıp ona hiçbir şeyi ortak koşmanızdır. Allah'a ortak koşan kimsenin örneği şöyledir: Bir kimse ki, kendi öz malından altın ve gümüşle bir köle satın alan ve sonra o köleye işte malım, işte evim, çalış ve bana hakkını öde diyen kişinin örneği gibidir. O da çalışmakta ve kendi efendisinden başka birine ödeme yapmaktadır. Hanginiz kölesinin bu durumda olmasına razı olur?

Allah size namaz kılmanızı emretti. Namaz kılarken yüzünüzü sağa sola çevirip bakmayınız. Çünkü Allah, kulu namazında yüzünü sağa sola çevirmediği sürece yüzünü kulundan ayırmaz.

Ve Allah size orucu emretti. Bunun örneği ise şöyledir. Bir gurup arasında olup beraberinde bir misk kabı bulunan kişinin durumuna benzer hepsi ona hayran olur veya o koku onların hepsini hayran eder. Oysa oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur.

Ve Allah size sadaka vermeyide emretti. Bunun örneği de düşmen güçlerinin esir ettiği ellerini boynuna bağladıkları ve boynunu vurmak üzere ileri sürdükleri kimsenin durumuna benzer. Kişi vereceği sadakalarla az veya çok bu boynu sizden kurtaracağım der ve canını onlardan kurtarmış olur.

Allah size kendisini daima hatırlamanızı emretti. Bunun örneğini de düşman tarafından süratle takip edilen ve sonunda kendisini sağlam bir köleye atıp kendisini onlara karşı koruyan kimsenin durumu gibidir. Kul da böyledir. Allah'ı hatırlamakla kendisini şeytana karşı korumuş olur.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bende size Allah'ın bana emrettiği beş şeyi emrediyorum: "**Dinlemek, İtaat, Cihâd, Hicret ve cemaati"** kim cemaatten bir karış ayrılırsa İslam bağını boynundan çıkarmış olur ancak cemaate tekrar dönerse o zaman başka... Kim cahiliyye davası iddia eder ve cahilî sistemleri müdafaa ederse Cehennemlik kimselerdendir. Bunun üzerine bir adam Ey Allah'ın Rasûlü bu kimse oruç tutsa da namaz kılsa da aynı mıdır? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.): Namaz kılsa da oruç tutsa da durum aynıdır buyurdu.

Siz Müslümanlar olarak Allah’ın davasını ve sistemini tutunuz. Çünkü o size Müslümanlar ve mü’minler ve Allah’ın kulları ismini vermiştir. (Müsned: 16042)

ž Bu hadis hasen sahih garibtir. Muhammed b. İsmail dedi ki: Harîs el Eş’arî sahabedir. Bu hadisten başka hadisler de rivâyet etmiştir.

2864- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Ebû Dâvûd et Tayalisî vasıtasıyla, Ebân b. Yezîd’den, Yahya b. ebî Kesîr’den, Zeyd b. Sellam’dan, Ebû Sellam’dan, Harîs el Eşarî’den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir. (Müsned: 16042)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû Selam el Habeşî’nin ismi Memtûr’dur. Bu hadisi Ali b. el Mübarek, Yahya b. ebî Kesîr’den rivâyet etmiştir.

bölüm: 4

Ø Kur’ân okuyanla okumayan mü’min’in örneği

2865- Ebû Musa el Eşarî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kur’ân okuyan mü’min kimsenin örneği tadı da kokusu da güzel ağaç kavununa benzer. Kur’ân okumayan mü’minin örneği ise kokusu olmayan fakat tatlı bir meyveye benzer Kur’ân okuyan münafığın misali ise Reyhan’a benzer ki kokusu hoş fakat tadı acıdır. Kur’ân okumayan münafığın misali ise Ebû Cehil karpuzuna benzer ki kokusu da tadı da acıdır.”** (Buhârî, Fedail-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu’be bu Hadisi aynı şekilde Katâde’den rivâyet etmiştir.

2866- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mü’min aynen bir ekine benzer rüzgar devamlı olarak onu hareket ettirir durur ve böylece mü’min beladan kurtulmaz, ve bu belalar onun günahlarına keffaret olur. Münafık ise sağlam bir ağaca benzer bir rüzgarla devrilip yok olur gider.** (Buhârî, Merda: 27; Müslim, Sıfat-il: Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2867- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ağaçlardan bir ağaç vardır ki onun yaprağı hiç düşmez, mü’min o ağaca benzer. Söyleyin bakalım o ağaç hangisidir? Herkesin kafası çöldeki ağaçlara takılmıştı. Benim kafamda da o ağaç hurma ağacı olmalıdır dedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) o ağaç hurma ağacıdır buyurdu. Ben o ağacı bildiğimi, söylemekten utanmıştım. Sonra gönlüme düşeni Ömer’e anlattım, O’da şöyle dedi: Senin o doğruyu söylemiş olman, şunun, bunun, benim olmasından daha hayırlıydı dedi.”** (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 5

Ø beş vakit namazın örneği nasıldır?

2868- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Söyleyiniz sizden birinizin kapısının önünden her gün beş sefer**

yıkandığı bir nehir aksaydı o kimsede kir adına bir şey kalır mıydı? Ashab onun üzerinde kirden bir şey kalmaz dediler. Rasûlullah (s.a.v.), işte beş vakit namaz aynen böyledir. Allah o namazla kulunun hatalarını siler süpürür.” (Nuhari, Mevakît: 27; Müslim, Mesacid: 17)

ž Bu konuda Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Kuteybe Bekir b. Mudar el Kureyşî vasıtasıyla İbn’ül Hâd’den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etti.

bölüm: 6

Ø son ümmetin örneği nasıldır?

2869- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetimin örneği, yağmur örneği gibidir; öncesi mi yoksa sonrası mı hayırlı bilinmez.”** (Müsned: 11878)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ammâr’dan, Abdullah b. Amr’dan, İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Tirmizî: Abdurrahman b. Mehdî’den rivâyete göre, kendisi Hammad b. Yahya el Ebahhı sağlam ve tutarlı bir kişi olarak kabul eder ve o bizim üstatlarımızdandı derdi.

bölüm: 7

Ø ademoğlunun eceli emelinin örneklenmesi nasıldır?

2870- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Peygamber (s.a.v.) iki taş attı ve bunlar neye benzer bilir misiniz? Buyurdu. Ashab: Ancak Allah ve Rasûlü bilir dediler bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Uzağa düşen taş insanın emelidir. Yakına düşen taş ise ecelidir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

2871- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Geçmiş toplumlara nazaran sizin bu dünyadaki yaşama süreniz ikindi namazı ile güneş batması arasındaki zaman kadardır. Sizinle Yahudî ve Hıristiyanların hali ise; işçi çalıştıran bir kimsenin haline benzer. Bu işveren bir kırat karşılığında günün yarısına kadar kim bana çalışır demiş. Yahudiler birer kırat karşılığında çalışmışlar sonra günün yarısından ikindi namazına kadar bir kırat karşılığında bana kim çalışır demiş, Hıristiyanlar birer kırat karşılığında çalışmışlar. Sonra sizler ikindi namazından sonra gün batımına kadar ikişer kırat karşılığında çalışıyorsunuz. Bunun üzerine Yahudi ve Hıristiyanlar kızdılar, bizim işimiz daha çok ücretimiz daha az dediler. O işveren kimse de: Sizin hakkınızdan bir şeyler kestim mi? dedi. Onlar da hayır dediler, o halde bu benim ikramındır onu dilediğime veririm buyurdu.”** (Buhârî, Mevakît: 27)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2872- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanlar yüz tane deve topluluğu gibidir. Kişi onların içinden binebilecek bir binit bulamayabilir.”** (Buhârî, Rıkak: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2873- Saîd b. Abdurrahman el Mahzûmî (r.a.), Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Zührî'den bu senedle geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti ve **"Sen onların içersinden kullanabileceğin elverişli bir binek bulamayabilirsin"** dedi. (Buhârî, Ehadis-il Enbiya: 27; Müslim, Fedail: 17)

2874- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benimle ümmetimin hali bir ateş yakan kimsenin haline benzer ki böcekler ve kelebekler o ateşe düşmeye başlar işte sizler ateşe atılıyorsunuz ve ben de sizi kemerlerinizden tutmuş bulunmaktayım."** (Buhârî, Ehadis-il Enbiya: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis başka şekillerde de rivâyet edilmiştir.

46: Kur’ân’ın fazileti ve değeri

bölüm: 1

Ø fatiha süresinin fazileti ve kıymeti

2875- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Übey b. Ka’b namaz kılıyorken onun yanına vardı ve **“Ey Übey”** dedi. Übey yüzünü çevirip baktı fakat cevap vermedi. Ama namazını kısa kesip bitirdi ve Rasûlullah (s.a.v.)’e vardı; **“selam sana olsun Ey Allah’ın Rasûlü”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de selamını aldı ve **“Sana seslendiğimde neden niçin cevap vermedin?** Übey: Ey Allah’ın Rasûlü, namazdaydım. Rasûlullah (s.a.v.): Allah’ın bana vahyettiği Kur’ânda: **“Ey iman edenler size hayat verecek sizi düzeltecek mesajlara çağırdığı zaman, Allah ve elçisinin mesajına uyun!”** (8 Enfal: 24) emrini görmedin mi? Übey: **“Evet gördüm”** dedi ve inşallah bir daha bu hataya düşmem dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Sana ne Tevrat’ta ne İncil’de ne de Zebur’da ne de Kur’ân’da bir benzeri indirilmemiş olan bir sûreyi öğretmemi ister misin? Übey de evet Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), namazda nasıl okursun? Buyurdu. Übey: Ümmül Kur’ân olan Fatiha sûresini okudu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki bu okuduğun Fatiha sûresinin bir eşi ne Tevrat’ta ne de İncil’de ne de Zebur’da ne de Kur’ân’da indirilmemiştir. O yedi ayetli olup devamlı tekrar edilen bana verilen Kur’ân’dan bir parçadır.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Enes’den ve Ebû Saîd el Mualla’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 2

Ø bakara sûresi ve ayet-el kürsî’nin değeri ve kıymeti

2876- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir askerî müfereze göndermek istemişti ve bunlar sayılı kişilerdi onların okumalarını istedi. Herkes Kur’ân’da ezberinde olan yerlerden okuyacaktı derken yaşı en küçük olan birine geldi ve **“Ey falan ezberinde ne var”** diye sordu. Oda benim ezberimde bu var şu var ve Bakara sûresi var dedi. Rasûlullah (s.a.v.), senin ezberinde Bakara sûresi de mi var? Dedi. O kişi de evet dedi. O halde haydi git sen bu müfrezenin emîri (komutanısın) buyurdu. O müfrezeye katılan yaşlılardan biri bu olay üzerine şöyle dedi: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Bakara sûresini öğrenmeme engel olan şey onun hakkını verememek korkusu idi.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kur’ân-ı öğrenin onu okuyun onu okutun. Kur’ân-ı öğrenen ve onu okuyan ve gereğini yapan kimsenin örneği misk ile doldurulmuş bir kaba benzer ki kokusu her yere yayılır. Kur’ân bilgisi olup ta onu çevresine yaymayan onunla yatıp uyuyan kimse ise ağzı bağlanmış misk kutusuna**

benzer ki çevresi ondan istifade etmez.” (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Leys b. Sa’d bu hadisi Saîd el Makburî’den Ebû Ahmed’in azâdlı kölesi Atâ’dan mürsel olarak aynı şekilde rivâyet etmiş ve **“Ebû Hüreyre’den”** dememiştir. Yine Kuteybe, Leys’den rivâyet edip Ebû Hüreyre’yi zikretmemiştir.

2877- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Evlerinizi, içersinde namaz kılınmayan kabirler haline çevirmeyiniz. Bir ev ki içersinde Bakara sûresi okunursa o eve şeytan girmez.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2878- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her şeyin bir zirvesi Kur’ânın zirvesi ve doruğu da Bakara sûresidir. Bu sûrede bir ayet vardır ki Kur’ân ayetlerinin efendisidir. O ayet, Ayet-el Kürsî’dir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Hakîm b. Cübeyr’in rivâyetiyle biliyoruz.

Şu’be, Hakîm b. Cübeyr hakkında ileri geri konuşmuş ve onun zayıf olduğunu söylemiştir.

2879- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim mü’min sûresi ilk üç ayetiyle Bakara sûresi 255. ayeti olan Ayet-el Kürsî’yi sabahleyin okursa akşama kadar muhafaza edilir. Akşam okursa sabaha kadar bu ayetler vasıtasıyla koruma altına alınır.”** (Dârimî, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bazı ilim adamları Abdurrahman b. Ebû Bekir b. Ebû Müleyke el Müleykî’nin hafızası yönünde söz etmişlerdir. Zürare b. Mus’ab ibn Abdurrahman b. Avf’tır ve Ebû Mus’ab el Medenî’nin dedesidir.

bölüm: 3

Ø Ayet-el kürsÎ’nin değeri ve kıymeti

2880- Ebû Eyyûb el Ensarî (r.a.)’den rivâyete göre: “Ebû Eyyûb’un bir hurma deposu vardı. Cin veya şeytan türü birileri gelir ve o depodan hurma alırdı. Ebû Eyyûb durumu Peygamber (s.a.v.)’e şikayet etti. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“Git onu tekrar gördüğünde: “Bismillah peygambere icabet et”** de buyurdu. Sonra Ebû Eyyûb onu yakaladı bir daha gelmeyeceğine söz verince bıraktı. Sonra Peygamber (s.a.v.)’e geldi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Esirin ne yaptı”** diye sordu. Ebû Eyyûb: Bir daha dönmeyeceğine yemin etti dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Yalan söyledi, O yalan söylemeye alışıktır”** dedi. Ebû Eyyûb o kişiyi bir daha yakaladı tekrar gelmeyeceğine yemin edince onu tekrar serbest bıraktı. Rasûlullah (s.a.v.)’e gelince; **“Esirin ne yaptı”** diye sordu. Ebû Eyyûb: Bir daha dönmemeye ikinci defa yemin etti, dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Yalan söyledi O yalan söylemeye alışıktır”** buyurdu. Üçüncü sefer yakalayınca; bu sefer seni Rasûlullah (s.a.v.)’e götürmeden bırakmayacağım dedi. Bunun üzerine o kimse dedi ki: Sana bir şey öğreteceğim **“Ayet-el Kürsî”**yi evinde bunu oku ne şeytan ne de bir başkası sana yaklaşamaz. Ebû

Eyyûb Peygamber (s.a.v.)’e geldi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Esirin ne yaptı”** diye sordu. Ebû Eyyûb olup biteni haber verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“O doğru söylemiş, fakat aslında kendisi yalancıdır”** buyurdu. (Müsned: 22488)

ž Bu hadis hasen garibtir.

Bu konuda Übey b. Ka’b’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 4

Ø bakara sûresinin son iki ayeti=amenerrasülü’nün değer ve kıymeti

2881- Ebû Mes’ûd el Ensarî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim Bakara sûresinin son iki ayetini okursa o iki ayet ona yeterlidir.”** (Buhârî, Meğazi: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2882- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce bir kitap yazdı da o kitaptan iki ayet indirerek Bakara sûresini o iki ayetle mühürledi. Bu ayet bir evde üç gün süreyle okunmazsa şeytan o eve yaklaşır.”** (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 5

Ø al-i Imrân sûresinin fazileti değer ve kıymeti

2883- Nevvâs b. Sem’an (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kur’ân ve dünyada Kur’ânla amel edenler kıyamet günü getirilecek Bakara ve Al-i Imrân sûreleri onun önünde olacaklardır.”**

Nevvâs diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), bu iki sûre için üç örnek verdi onları asla unutmadım şöyle demişti: **“O iki sûre aralarından ışık sızan iki şemsiye gibi yan yana veya iki kara bulut gibi, veya kanatlarını germiş saf saf kuşlardan oluşan sürüler gibi gelecekler ve Bakara ve Al-i Imrân sûrelerini okuyan adamların Cennete girmeleri için mücadele vereceklerdir.”** (Müslim: Salat-ül Müsafirin: 27)

ž Bu konuda Büreyde’den ve Ebû Umâme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle garibtir.

İlim adamlarınca bu hadisin manası: Kıyamet günü sûre değil sûreyi okumanın sevâbı gelecektir. Bazı ilim adamları bu ve buna benzer hadisleri böylece tefsir etmişlerdir. Yani Kur’ân okumanın sevâbı gelecektir. Nevvâs b. Sem’an’ın hadisinde ilim adamlarının tefsir ettikleri manaya delalet eden delil vardır. Nitekim hadiste Peygamberimiz **“Dünyada onunla amel eden Kur’ân ehli...** diye buyurmaktadır. Bu ifadede amelin sevâbının geleceğine dair bir delalet vardır.

2884- Muhammed b. İsmail (r.a.), Humeydî’den naklen Sûfyân b. Uyeyne’nin Abdullah b. Mes’ûd’un rivâyet ettiği **“Allah, Ayet-el Kürsî’den daha büyük yer ve gök yaratmamıştır.”** Hadis hakkında şöyle dedi: Çünkü

Ayet-el Kürsî Allah kelamıdır. Ve Allah'ın kelamı da yarattığı yer ve gökten daha büyüktür. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 6

Ø Kehf sûresinin değeri ve kıymeti

2885- Ebû İshâk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Berâ'dan işittim şöyle diyordu: Bir kimse, Kehf sûresini okurken sakin olarak duran binitinin harekete geçtiğini gördü. Bir de baktı ki bulut veya buluta benzeyen bir şey... Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve durumu anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O Kur'ân okuma üzerine inen veya Kur'ân üzerine inen ilahî bir huzur olan sekinettir."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž Bu konuda Üseyd b. Hudayr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2886- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), buyurdu ki: **"Her kim Kehf sûresinin başından üç ayet okursa Deccâl fitnesinden korunur."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Ebû Dâvûd, Malahım: 17)

ž Muhammed b. Beşşâr, Muâz b. Hişâm vasıtasıyla babam Ebû Katâde'den rivâyet etti diyerek aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø yasînsûresinin değeri ve kıymeti

2887- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herşeyin bir kalbi vardır. Kur'ân'ın kalbi ise Yasin sûresidir. Her kim Yasin sûresini okur ve onun içindekilere göre yaşarsa; Allah o kimseye Kur'ân-ı on kere okumuş kadar sevap yazar."** (Dârimî, Fedail-ül Kur'ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Humeyd b. Abdurrahman'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Basra'da, Katâde'nin hadisleri ancak bu rivâyet zinciriyle bilinir. Harun Ebû Muhammed bilinmeyen bir ihtiyardır.

Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Ahmed b. ed Darimî vasıtasıyla Kuteybe'den, Humeyd b. Abdurrhman'dan bu hadisi bize böylece aktarmıştır.

Bu konuda Ebû Bekir es Sıddîk'tan da hadis rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam olmayıp zayıftır.

bölüm: 8

Ø Ha-mim duhan sûresinin değer ve kıymeti

2888- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Hâ-mim Duhan sûresini geceleyin okursa, kendisi için yetmiş bin melek bağışlanma diledikleri halde sabaha kavuşur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ömer b. ebî Has'am'ın hadiste zayıf olduğu söylenmiştir.

Muhammed onun hadislerinin münker olduğunu söylemektedir.

2889- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Cuma gecesi Hâ-mim Duhan sûresini okursa günahları bağışlanır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle biliyoruz. Hişâm, Ebû'l Mikdam'ın hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir.

Hasan'da Ebû Hüreyre'den hadis işitmemiştir. Eyyûb ta Yunus b. Ubeyd'te ve Ali b. Zeyd'te böyle söylemektedirler.

bölüm: 9

Ø mülk sûresinin değer ve kıymeti

2890- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'in ashabından biri kabir olduğunu bilmediği bir kabrin üzerine çadırını kurmuştu. Birde ne görsün orası mülk süresini sonuna kadar okuyan bir kimsenin kabri değil mi? Bunun üzerine o çadır kuran adam Peygamber (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü! dedi, kabir olduğunu bilmediğim bir yere çadırımı kurmuştum, ansızın oradan bir adam belirdi ve Mülk sûresini sonuna kadar okudu... Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu sûre engelleyici ve kurtarıcıdır okuyan kimseyi kabir azabından kurtarır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

2891- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'da otuz ayetlik bir sûre vardır ki o sûre bir adama şefaat etti o adamın günahı bağışlandı o sûre Tebarekellezi bi yedihil mülk süresidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2892- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), Elif lam mim Tenzil sûresiyle (Secde sûresi) Tebarekellezi bi yedihil mülk (Mülk sûresi) süresini okumadan uyumazdı."** (Müsned: 14132)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi pek çok kimse Leys b. ebî Selîm'den aynen buradaki gibi rivâyet etmişlerdir. Muğîre b. Müslim'de Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den benzeri şekilde rivâyet etmektedirler.

Züheyr rivâyet etti ve şöyle dedi: Ebû'z Zübeyr'e sordum Câbir'den bu hadisi anlatırken işittin mi diye? O da bu hadisi aktarıverdi. Ebû'z Zübeyr diyor ki: Bana bu hadisi Safvân veya Safvân'ın oğlu bildirdi. Sanki Züheyr bu hadisin Ebû'z Zübeyr'den ve Câbir'den olduğunu bilmemekte ve yadırgamaktadır.

Hennâd Ebû'l Ahvas vasıtasıyla, Leys'den Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Hüreym, Fudeyl vasıtasıyla Leys'den, Tavüs'tan rivâyet ederek şöyle demiştir: Bu iki sûre Kur'ân'ın tüm sûrelerinden yetmiş sevap daha üstündür.

bölüM: 10

Ø zilzâl sûresinin değeri ve kıymeti

2893- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Her kim Zilzâl sûresini okursa onun için bu sûre Kur'ân'ın yarısına denk tutulur ve her kim de Kâfirûn sûresini okursa bu sûre de onun için Kur'ân'ın dörtte birine denk tutulur. Kimde İhlas sûresini okursa bu sûre de Kur'ân'ın üçte birine denk tutulur."** (Müsned: 12031)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis sadece Şeyh Hasan b. Selm'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

2894- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zilzâl sûresi, Kur'ân'ın yarısına denktir. İhlas sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir. Kâfirûn sûresi ise Kur'ân'ın dörtte birine denktir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Yemân İbn'ül Muğîre'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

2895- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), ashabından bir adama: **"Ey falan kimse evlendin mi? diye sordu. Adam: Hayır Ey Allah'ın elçisi evlenmedim evlenme imkanına da sahip değilim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) senin ezberinde İhlas sûresi yok mu? Buyurdu. Adam: Evet var dedi. Rasûlullah (s.a.v.), o Kur'ân'ın üçte biridir buyurdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) ezberinde Nasr sûresi yok mu? Buyurdu. Adam: Var dedi. Rasûlullah (s.a.v.): O da Kur'ân'ın dörtte biridir buyurdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), ezberinde Kâfirûn sûresi var mı? buyurdu. Adam da: Evet deyince Rasûlullah (s.a.v.), Kur'ân'ın dörtte biridir, buyurdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), ezberinde Zilzâl sûresi yok mu buyurdu. Adam: Evet vardır deyince Rasûlullah (s.a.v.), o da Kur'ân'ın dörtte biridir, buyurdu ve** (Sen zengin sayılırsın bunları öğretmeyi mehir olarak kullanıp) **evlen evlen buyurdu."** (Müsned: 12031)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 11

Ø ihlas süresinin değeri ve kıymeti

2896- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okumaktan hanginiz acizdir? Kim Kulhüvallahû ehad sûresini okursa Kur'ân'ın üçte birini okumuş sayılır."** (Nesâî, İftitah: 27; Dârimî, Fedail-ül Kur'ân: 17)

ž Bu konuda Ebû'd Derdâ, Ebû Saîd, Katâde b. Numân, Ebû Hüreyre, Enes, İbn Ömer ve Ebû Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Zaide'den daha iyi rivâyet eden bir kimseyi tanımıyoruz. Fudayl b. Iyaz ve İsrail rivâyetlerinde ona uymuşlardır. Şu'be ve pek çok güvenilir kişiler bu hadisi Mansur'dan rivâyet etmekte ve karışıklığa düşmektedirler.

2897- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber geldim Rasûlullah (s.a.v.) bir kimsenin İhlas sûresini okuduğunu işitti ve vâcib oldu buyurdu. Ben ne vâcib oldu? Dedim; **"Cennet"** buyurdular. (Müsned: 7669)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Mâlik b. Enes'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Huneyn Ubeyd b. Huneyn'dir.

2898- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim İhlas sûresini her gün ikiyüz kere okursa elli senelik günahları silinir. Ancak üzerindeki kul borcu bunun dışındadır."**

Aynı senedle Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir:

“Kim uyumak istediğinde yatağı üzerinde sağ yanına yatar sonra İhlas sûresini yüz kere okursa kıyamet günü Rabbi ona şöyle diyecektir: Ey kulum! Sağından Cennete giriver.” (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Sabit’in, Enes’den rivâyeti olarak bu hadis garibtir.
Yine bu hadis Sabit’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

2899- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İhlas sûresi Kur’ân’ın üçte birine denktir.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2900- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Toplanınız size Kur’ân’ın üçte birini okuyacağım. Bunun üzerine toplanan toplandı. Sonra, Rasûlullah (s.a.v.) odasından çıkarak İhlas sûresini okudu ve odasına girdi. Birbirimize şöyle dedik: Rasûlullah (s.a.v.), size Kur’ân’ın üçte birini okuyacağım buyurmuştu. Ben kuvvetle tahmin etmekteyim ki bu kendisine gökten gelen bir haberdir. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) çıktı ve şöyle buyurdu: Size Kur’ân’ın üçte birini okuyacağımı söylemiştim, dikkat edin o okuduğum sûre Kur’ân’ın üçte birine denktir.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Hazım el Eşcaî’nin ismi Selman’dır.

2901- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ensâr’dan bir adam vardır. Ku’ba mescidinde imamlık yapardı. Okuyabileceği bir sûreyi namazda onlara okuyacağında İhlas sûresiyle başlar sonra başka bir sûre okur ve her rekatta aynen böyle yapardı. Arkadaşları kendisiyle konuştular ve şöyle dediler: **“Sen bir sûreyi okuyor onu yeterli görmeyip başka bir sûre daha okuyorsun. Ya daima bu sûreyi oku veya diğerini oku.”** Ensâr’dan olan bu kimse dedi ki: **“Ben bu İhlas sûresini okumayı bırakacak değilim size bu sûre ile namaz kıldırmamı isterseniz yaparım istemiyorsanız imamlığı bırakırım.”** Bu kimseyi en değerli kişileri olarak gördüklerinden başka birisinin kendilerine imam olmasını istemediler. Peygamber (s.a.v.) onlara geldiğinde durumu ona haber verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Ey filan dedi; cemaatin söylediğinden seni alıkoyan ve her rekatta bu sûreyi okumaya seni yönelten sebeb nedir? Buyurdu. O kimse: Ey Allah’ın Rasûlü ben bu sûreyi seviyorum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bu sûrenin sevgisi seni Cennete sokacaktır.”** (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ubeydullah b. Ömer’in Sabit’den rivâyeti olarak bu şekliyle hasen garib sahihtir.

Mübarek b. Fedâle, Sabit’den, Enes’den şöyle rivâyet etmiştir: Bir adam şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasûlü! Ben bu İhlas sûresini seviyorum. Rasûlullah (s.a.v.)’de buyurdu ki: Senin o sûreyi sevmen seni mutlaka Cennete girdirecektir.

Aynı şekilde Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş’as, Ebû’l Velid vasıtasıyla Mübarek b. Fedâle’den bu şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 12

Ø mavvizeteyn (nâs ve felak) sûrelerinin değer ve kıymeti

2902- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah bana benzeri görülmemiş ayetler indirdi. Sonuna kadar Nâs ve Felak sûrelerini okudu."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Nesâî, İftitah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2903- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) her namazın arkasından bana Nas ve Felak sûrelerini okumamı emretti."** (Nesâî, Sehv: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 13

Ø Kur'ân-ı gereği gibi okuyanın değeri ve kıymeti

2904- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kur'ân-ı güzel okuyan ve amel eden kişi şerefli ve saygılı olan katip, meleklerle beraberdir."** Kur'ân-ı (Hişâm zorlanarak dedi-Şu'be güçlük çekerek dedi) okuyan kişiyle iki sevap vardır. (biri okumasından diğeri de zorlanmasından dolayı) (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2905- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Kur'ân-ı okur ve ezberler, helal kıldıklarını helal sayar, haram kıldıklarını haram kabul edip uzak durur; Allah O Kur'ân sebebiyle onu Cennete koyar ve ailesinden Cehennemlik olan on kişiye de şefaatçi kılar."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi de pek sağlam değildir. Hafs b. Süleyman hadiste zayıf sayılmıştır.

bölüm: 14

Ø Kur'ân'ın değer ve kıymeti

2906- Hâris (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mescide uğradım cemaati bazı dedikodulara dalmış buldum ve Ali'nin yanına girerek şöyle dedim: Ey Mü'minlerin emiri! İnsanların lüzümsuz dedikodulara daldıklarını görmüyor musunuz? Bunun üzerine Ali gerçekten böyle yapıyorlar mı? diye sordu; ben de evet dedim. Bunun üzerine Ali şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: Dikkat edin büyük bir fitne olacaktır! Ben de bu fitneden kurtuluş nasıl olacaktır Ey Allah'ın Rasûlü! dedim. Şöyle buyurdular: Allah'ın Kitab'ına sarılmakla çünkü onda sizden öncekilerin haberi, sizden sonrakilerin haberi, aranızdaki meselelerin hükmü ondadır. O hak ile batılı birbirinde ayıran kesin bir hüküm olup saçmalama değildir. Her kim zorbalık yaparak ondan uzaklaşırsa Allah onun işini bitirir. Her kim de doğru yolu o Kur'ân'dan başkasında ararsa Allah onu sapıklığa düşürür. O, Allah'ın sağlam ipidir ve hikmet dolu sözleridir. O Sırat-ı müstakîm'dir. O Kur'ân arzu ve isteklerin bozamadığı dillerin

karışıklığa düşüremediği, ilim adamlarının kendisinden doyamadığı fazla tekrarlamakla eskimeyen ve bıkkınlık vermeyen hayranlık veren yönleri, bitip tükenmeyen öyle bir kitaptır ki: Cinlerden bir gurup onu dinleyince şöyle demek mecburiyetinde kalmışlardır: **“Biz ne güzel bir Kur’ân dinledik, doğruyu eğriden ayırt etme bilincine ulaştıran bir Kur’ân ve böylece ona iman ettik artık bundan sonra Rabbimizden başkalarına ilahlık yakıştırmayacağız.”** (Cin süresi: 1-2)

Ona dayanarak konuşan doğru söz söylemiştir. Onunla amel eden sevap kazanır onunla hükmeden adaletli davranmış ona davet eden doğru yola iletilmiş olur. Ey A’ver bu sözleri iyi dinle! (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi mechuldûr. Harîs’in rivâyeti hakkında söylenti vardır.

bölüm: 15

Ø Kur’ân öğrenmek ve öğretmenin değeri ve kıymeti

2907- Osman b. Afvân (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle buyurdu: **“Sizin en hayırlınız Kur’ân-ı öğrenen ve öğretendir.”** (Buhârî, Fedail-ül Kur’ân: 27; İbn Mâce,i Mukaddime: 17)

ž Ebû Abdurrahman dedi ki: Beni şu oturduğum yerde oturtan sebeb işte budur. Ebû Abdurrahman, Osman’ın halifeliği döneminde Kur’ân öğretmeye devam etmiş Haccac b. Yusuf’un zamanına kadar bu işe devam etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2908- Osman b. Affân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“En hayırlınız ve değerliniz Kur’ân-ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.”** (Buhârî, Fedail-ül Kur’ân: 27; İbn Mâce,i Mukaddime: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Abdurrahman b. Mehdî ve pek çok kimseler bu hadisi Sûfyân es Sevrî’den, Alkame b. Mersed’den, Ebû Abdurrahman’dan ve Osman’dan rivâyet etmişlerdir. Sûfyân hadisin senedinde Sa’d b. Ubeyde’den dememiştir.

Yahya b. Saîd el Kattan bu hadisi, Sûfyân’dan, Şu’be’den, Alkame b. Mersed’den Sa’d b. Ubeyde’den, Ebû Abdurrahman’dan ve Osman’dan bu şekilde rivâyet etmişlerdir.

Aynı şekilde, Muhammed b. Beşşâr: Yahya b. Saîd, Sûfyân’dan, Şu’be’den pek çok kere bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Alkame b. Mersed, Sa’d b. Ubeyde’den, Ebû Abdurrahman’dan, Osman’dan bu hadisi bize aktarmışlardır. Muhammed b. Beşşâr diyor ki: Sûfyân’ın arkadaşları bu hadisi Sûfyân’dan rivâyet ederken senedinde Sûfyân’dan ve Sa’d b. Ubeyde’den dememiştir. Muhammed b. Beşşâr bu rivâyet daha sağlamdır dedi.

Tirmizî: Şu’be bu hadisin senedinde Sa’d b. Ubeyde’yi ilave etmiş olup Sûfyân’ın rivâyet ettiği hadis daha sağlamdır. Ali b. Abdullah, Yahya b. Saîd’in şöyle dediğini anlatmıştır: Bence hiç kimse Şu’be’ye eşit olamaz. Ama Sûfyân ona muhalefet ederse Sûfyân’ın rivâyetini alırım.

Tirmizî: Ebû Ammâr’dan işittim. Şu’be’nin şöyle dediğini Vekî’den bize aktardı. Sûfyân’ın hafızası benden daha kuvvetlidir. Sûfyân bana bir kimseden ne rivâyet etmişse onu kendisine sorduğum vakit aynen rivâyet ettiği gibi bulmuşumdur.

Bu konuda Ali ve Sa’d’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2909- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizin en hayırlınız, Kur’ân-ı öğrenen ve öğretendir.”** (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž Bu hadisin Ali vasıtasıyla rivâyet edildiğini sadece Abdurrahman b. İshâk'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 16

Ø Kur'ân'dan bir harf okuyanın ve öğretenin sevâbı

2910- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'dan bir harf okursa kendisine bir sevap yazılacaktır ve her sevap on katıyla karşılık bulacaktır. Elif lam mîm bir harftir demiyorum. Fakat elif bir harf lam bir harf mim de bir harftir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis Abdullah b. Mes'ûd'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Ebû'l Ahvas bu hadisi İbn Mes'ûd'tan bazen merfu bazen da mevkuf olarak rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Kuteybe'den işittim şöyle diyordu: Muhammed b. Ka'b el Kurazî'nin Peygamber (s.a.v.)'in hayatında doğduğu bana ulaşan bilgiler arasındadır. Muhammed b. Ka'b Ebû Hamza diye künyelenir.

bölüm: 17

Ø kullar allah'a Kur'ânla olan münasebetlerine göre yaklaşırlar

2911- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah kulunun kıldığı iki rekat namazdan daha üstün olarak hiçbir konuda değer vermemiştir. Kul namaza devam ettiği sürece üzerine iyilik ve sevap saçılır. Kullar Allah'a, Kur'ânla ilgileri arttıkça yaklaşmış olurlar."** Ebû'n Nadr: Kur'ân-ı kastediyor dedi. (Müsned: 21274)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

Bekr b. Humeys hakkında İbn'ül Mübarek söz etmiş ve neticede onun rivâyetlerini terk etmiştir. Bu hadis aynı zamanda Zeyd b. Ertae'den, Cübeyr b. Nüfeyr'den mürsel olarak ta rivâyet edilmiştir.

2912- Cübeyr b. Nüfeyr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Siz Allah'a Kur'ân'ın emirlerini yerine getirerek yaptığınız iyiliklerden daha değerli bir şeyle Allah'ın huzuruna dönemezsiniz."** (Müsned: 21274)

bölüm: 18

Ø hayatında Kur'ân olmayan kimseler harabe bir ev gibidir

2913- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yaşantısında Kur'ân'dan hiçbirşey bulunmayan kişi harabe bir ev gibidir."** (Dârimî, Fedail-ül Kur'ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2914- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kur'ân okuyan kimseye denilecek ki oku ve yüksel. Dünyada okuduğun gibi oku çünkü senin derecen okuduğun ayetlerin son noktasına kadardır."** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bündar, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân'dan, Âsım'dan, aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

2915- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Kıyamet günü Kur’ân getirilecek ve şöyle diyecek: “Ey Rabbim beni okuyup benimle hayatını yaşayan bu kulunu giydir, o kimseye keramet tâc’ı giydirilecek sonra Kur’ân diyecek: artır ya rabbi. İkram olarak elbise de giydirilecek sonra Kur’ân diyecek ki Ey Rabbim ondan razı ol. Allah’ta ondan razı olacak. Denilecek ki: Ey kul oku ve yüksel böylece okuduğu her bir ayetle iyilik, sevap ve mükafatları artırılacaktır.”** (Dârimî Fedeil-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den, Âsım b. Behdele’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis Abdussamed’in, Şu’be’den yaptığı rivâyetinden daha sağlam ve sahihtir.

bölüm: 19

Ø Kur’ân’dan unutulan bir ayet ve sûrenin günahı ne kadardır?

2916- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ümmetimin sevapları bana arzolundu hatta mescidi temiz tutmak için çıkarıp attığı en ufak bir çöp parçasına varıncaya kadar... Ümmetimin günahları da bana arz edildi. Bir insanın Kur’ân’dan öğrenip te unuttuğu bir ayet ve sûreden daha büyük bir günah görmedim.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail ile bu hadisi müzakere ettim bilip tanımadı ve garib buldu. Muhammed şöyle dedi: Muttalib b. Abdullah’ın, peygamberin ashabından hiçbirinden hadis işittiğini bilmiyoruz. Ancak; **“Peygamber (s.a.v.)’in hutbesinde bulunan bir kimse bana rivâyet etti”** sözü vardır. Abdullah b. Abdurrahman’ın da şöyle dediğini işittim: Muttalib’in, peygamberin ashabından herhangi birinden hadis işittiğini bilmiyoruz. Abdullah diyor ki: Ali b. el Medinî Muttalib’in, Enes’den hadis işitmiş olmasını reddetmiştir.

bölüm: 20

Ø Kur’ân’ı sesli mi? okumalı sessiz mi?...

2917- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, kendisi Kur’ân okuyan ve sonra bir bela ve sıkıntı anında okunması gereken; Bakara sûresi 156. ayetini okuyan birine rastladı ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini işittim: “Her kim Kur’ân okursa ihtiyacı olan şeyi Allah’tan istesin, çünkü ileride öyle insanlar gelecek ki: Kur’ân okuyacak ve Kur’ân’ı alet ederek insanlardan isteyeceklerdir.” (Müsned: 19029)

ž Mahmûd diyor ki: Bu kimse Câbir el Cufî’nin kendisinden hadis rivâyet ettiği Basralı Hayseme’dir. Abdurrahman’ın oğlu Hayseme değildir. Bu Hayseme Basralı bir ihtiyardır. Ebû’n Nasr künyesiyle anılır. Kendisinden Enes birkaç hadis rivâyet etmiştir. Câbir el Cufî’de, Hayseme’den hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Senedi bu şekilde değildir.

2918- Suheyb (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kur’ân’daki haramları helal kılan kimse; Kur’ân’a iman etmemiştir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Vekî’a rivâyetinde Muhalefet edilmiştir. Muhammed diyor ki: Ebû Ferve, Yezîdb. Sinan er Rehavî’nin hadislerinde zarar yoktur ama oğlunun kendisinden yaptığı rivâyetler böyle değildir. Çünkü oğlu kendisinden münker hadisler rivâyet etmektedir.

Tirmizî: Muhammed b. Yezîd b. Sinan bu hadisi babasından rivâyet ederek senede **"Mûcâhid'den, Saîd b. Müseyyeb'den ve Suheyb'den"** sözünü ilave etmiştir. Muhammed b. Yezîd rivâyetine pek uyulmamış olup o rivâyet zayıftır. Ebû'l Mübarek ise mechul bir kişidir.

2919- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim demiştir: **"Kur'ân-ı açıktan okuyan açıktan sadaka vermiş gibidir. Kur'ân'ı gizli okuyan ise gizli sadaka vermiş gibidir."** (Nesâî, Kıyam-ül Leyl: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadisin manası Kur'ân-ı gizli olarak okuyan kimsenin açık olarak okuyan kimseden üstün olduğudur. Çünkü gizli sadaka vermek, ilim adamlarınca açıktan vermekten daha değerli görülmüştür. Bunun tefsirini de şöyle yapmışlardır: Kişi gizli vermek suretiyle kendisini beğenmişlikten kurtarmış olur. Gizli verilen sadaka ve gizli yapılan ibadetlerde kendini beğenmişlik hastalığına yakalanması açıktan yapılan kadar korkuyu gerektirmez.

bölüm: 21

Ø Peygamberimiz hangi sûreyi okumadan uyumazdı?

2920- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), Benî İsrail** (İsra ve Zümer) **sûrelerini okumadan yatağına yatıp uyumazdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Lübabe, Basralı bir ihtiyardır. Hammad b. Zeyd kendisinden pek çok hadis rivâyet etmiştir. Adının Mervan olduğu söylenmektedir. Bu Ebû Lübabe'nin durumunu Muhammed b. İsmail, Kitab-ül Tarih isimli kitabında bize anlatmıştır.

2921- Irbad b. Sariye (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Müsebbihat denilen sûreleri yatmazdan evvel okur bu sûreler içinde bir ayet vardır ki bin ayetten daha hayırlıdır"** buyururdu. (Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

(Bu süreler: S.B.H. kökünden gelen kelimelerle başlayan yedi sûredir; İsra, Hadid, Haşr, Saff, Cuma, Teğabün ve A'lâ' sûreleri)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 22

Ø haşr sûresinin son üç ayetini okuyan kimsenin mükafatı

2922- Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim sabah olduğunda üç kere Eûzû billahissemiil âlimi minşeytanirracim (Allah'ın rahmetinden kovulan taşlanmış şeytanın şerrinden her şeyi bilen Allah'a sığınırım) diyerek; Haşr sûresinin sonundan üç ayet okursa, Allah o kimseye yetmiş bin melek vekil eder de o melekler akşama kadar o kimseyi duâ ve istiğfar ederler. Eğer o gün ölürse şehîd olarak ölür. Akşam olunca okuyan kimse de sabaha kadar aynı durumdadır."** (Dârimî, Fedail-ül Kur'ân: 27)

ž Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 23

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in namazlarında okuması nasıldı?

2923- Ya'la b. Memlek (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından Ümmü Seleme'ye Peygamberimiz (s.a.v.)'in namazı ve kıratından sordu. Bunun üzerine Ümmü Seleme; O'nun namazını niçin soruyorsunuz? O namaz kılar sonra namaz

kıldığı süre kadar uyur sonra uyuduğu kadar tekrar namaz kılar sonra tekrar namaz kıldığı kadar uyur ve böylece sabah olurdu. Sonra Ümmü Seleme kıldığı namazlardaki okuyuşunu tarif etti ve dedi ki: **"Açıkça ve harf harf okurdu."** (Nesâî, İftitah: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Leys b. Sa'd'ın, İbn ebî Müleyke'den, Ya'la b. Memlek'den ve Ümmü Seleme'den yapılan rivâyetle bilmekteyiz.

İbn Cüreyc bu hadisi ibn ebî Müleyke vasıtasıyla Ümmü Seleme'den rivâyet ederek: **"Rasûlullah (s.a.v.), okurken ayetlerin sonunda durarak okurdu, birbirine bağlamazdı."** Leys'in rivâyeti daha sağlamdır.

2924- Basralı olan Abdullah b. ebî Kays (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya, Rasûlullah (s.a.v.)'in kıldığı vitr namazını sordum; gecenin ilk vaktin de mi yoksa sonunda mı kılardı diye...

Bunun üzerine şöyle dedi: **"Her iki şekilde de yapmıştır; bazen vitiri gecenin öncesinde kılar, bazen de gecenin sonunda kılardı."** Bunun üzerine ben Allah'a hamdolsun ki din ve ibadet işinde kolaylık kılmıştır, dedim. Sonra, Rasûlullah (s.a.v.); namazında gizli mi yoksa açıktan mı okurdu diye sordum. O da: **"Her iki şekilde de okurdu; bazen gizli bazen açık okuduğu olurdu."** Ben de Allah'a hamdolsun ki din işinde kolaylık ve genişlik istemiştir dedim. Ben tekrar sordum: "Cünüplük halinde ne yapardı? Uyumadan önce yıkanır mıydı? Yoksa yıkanmadan önce uyur muydu?" Âişe: **"Bu iki şekilde de yaptığı olurdu dedi; bazen yıkanıp uyur, bazen de namaz abdesti gibi abdest alıp uyur uyanınca guslederdi"** dedi. Ben de Allah'a hamdolsun ibadet ve tüm kulluk işlerinde kolaylık ve genişlik için böyle yapmıştır dedim." (Müslim, Hayz: 27; Nesâî, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 24

Ø mekke müşriklerinden sıkılan Peygamber, diğer kabilelere ne derdi?

2925- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) hac mevsiminde kendisini hac için gelen insanlara takdim eder ve şöyle derdi: **"Beni kendi kavmime götürecek bir kimse yok mu? Çünkü Kureyş Rabbimin sözlerini tebliğ etmemden beni alıkoydular."** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib sahihtir.

bölüm: 25

Ø allah'ın sözünün üstünlüğü nasıldır?

2926- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yücü Allah şöyle buyurdu: Benim Kitabımı okumak ve beni zikretmekten dolayı kim benden bir şey isteyecek durumda olmazsa; ben o kimseye isteyenlere verdiğimin en üstününü veririm. Allah'ın sözlerinin diğer sözlere karşı üstünlüğü: Allah'ın yarattıklarına karşı üstünlüğü gibidir."** (Dârimî, Fedail-ül Kur'ân17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

47: okuyuş farklılıkları (kıraat)

bölüm: 1

Ø Rasûlullah (s.a.v.) fatiha sûresini nasıl okurdu?

2927- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Kur'ân okurken ayetler arasını keser ve dururdu. Yani şöyle okurdu: "Elhamdi lillahi rabbil alemîn" der sonra durur "Errahmanir rahim" der sonra tekrar durur şu ayeti de: "Meliki yevmiddin" diye okurdu."** (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ebû Ubeyde bu okuyuş seklini benimser ve **"Maliki"** diye değil **"Meliki"** diye okurdu.

Yahya b. Saîd el Emevî ve başkaları bu hadisi bu şekilde İbn Cüreyc'den, İbn ebî Müleyke'den ve Ümmü Seleme'den rivâyet etmişlerdir. Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Çünkü Leys b. Sa'd bu hadisi İbn ebî Müleyke'den, Ya'la b. Memlek'den ve Ümmü Seleme'den rivâyet etmişlerdir. Leys'in hadisi daha sağlamdır.

Leys'in hadisinde **"meliki yevmiddin şeklinde okurudu."** Bölümü yoktur.

2928- Enes (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve zannedersem Osman'da dedi -maliki yevmiddin- diye okurlardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garibtir. Bu hadisin Zührî'nin Enes b. Mâlik'den rivâyeti olduğunu sadece ihtiyar Eyyûb b. Süveyd er Remlî'nin rivâyetinden bilmekteyiz.

Zührî'nin bazı adamları bu hadisi Zührî'den rivâyet ederek **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer Maliki yevmiddin diye okurdu"** diyerek rivâyet etmişlerdir.

Abdurrezzak ise Ma'mer'den, Zührî'den, Saîd b. Müseyyeb'den rivâyet ederek: **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer; maliki yevmiddin diye okurlardı"** diyerek rivâyet etmektedir.

2929- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Maide sûresi 45. ayetini **"Ennen nefse binnefsi velaynü bilayni"** diye okumuştur. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž Süveyd, Abdullah'tan, Yunus b. Yezîd'den bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Ebû Ali b. Yezîd, Yunus b. Yezîd'in kardeşidir. Bu hadis hasen garibtir.

Muhammed diyor ki: İbn'ül Mübarek bu hadisi Yunus b. Yezîd'den tek başına rivâyet etmiştir.

Ebû Ubeyd'te bu hadise uyarak **"el Aynü bilayni"** diye okumuştur.

2930- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Maide sûresi ayet 112'yi **"Hel testetiu Rabbeke"** diye okumuştur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Rişdî'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Rişdîn b. Sa'd ve el Afrikî hadiste zayıf kabul edilen iki kişidir.

bölüm: 2

Ø hud sûresindeki okuyuş farklılıkları

2931- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Hud sûresi 46. ayeti **"İnnehü amile gayra salihin"** diye okumuştur. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi pek çok kimse Sabit el Bünanî'den bu şekilde rivâyet ediyor ve Sabit el Bünanî'nin hadisi deniliyor.

Aynı şekilde bu hadis Şehr b. Havşeb'den, Esma binti Yezîd'den rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abd b. Humeyd'in şöyle dediğini işittim: Esma binti Yezîd, Ümmü Seleme el

Ensarîye’dir.

Tirmizî: Bence her iki rivâyette birdir. Şehr b. Havşeb, Ümmü Seleme el Ensârîyye’den bu hadisten başka pek çok hadisler de rivâyet etmiştir ki bu kadın; Yezîd’in kızı Esma’dır. Âişe’den de bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

2932- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Hud sûresi 46. ayetini **“innehü amelün gayru salihin”** şeklinde de okumuştur. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 17)

bölüm: 3

Ø Kehf sûresindeki okuyuş farklılıkları

2933- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kehf sûresi 76. ayetini şeddeli olarak **“Kad bellağtü min ledünnî uzran”** diye okudu. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ümeyye b. Hâlid güvenilen bir kimsedir. Ebû’l cariye el Abdî mechul bir ihtiyar olup adını bilmiyoruz.

2934- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Kehf sûresi 86. ayetini **“Fî aynin hamietin”** diye okudu. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Sahih olan rivâyet bu okuyuşun İbn Abbâs’ın okuyuşu olduğudur. İbn Abbâs ve Amr b. As’ın bu ayetin okunuşunda ihtilaf ettikleri ve bu konuda Ka’b’ul Ahbara müracatta bulundukları rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs’ın yanında Peygamber (s.a.v.)’den bu konuda bir rivâyet olsaydı o rivâyetle yetinir ve meseleyi Ka’b’a götürmezlerdi.

bölüm: 4

Ø rum sûresindeki okuyuş farklılıkları

2935- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bedir savaşı olduğu sıralarda Rumlar da, İranlılara galip gelmişlerdi. Bu durum mü’minlerin hoşuna gitti. Bunun üzerine Rum sûresinin 1-4 ayetleri nazil olmuştu. Ebû Saîd: Mü’minler, Rumların İranlılara galip gelmelerine sevinmişlerdi.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. İkinci ayetteki ilk kelime **“Ğalebet”** ve **“Ğulibet”** olarak okunmuştur. **“Ğalebet”** idi sonra **“Ğulibet”** diye okundu. Nasr b. Ali’de **Ğalebet”** diye okumaktadır.

2936- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, bizzat kendisi Peygamber (s.a.v.)’e Rum sûrsi 54. ayetini **“Halekaküm min da’fin”** diye okudu da Rasûlullah (s.a.v.) **“Min du’fin”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž Abd b. Humeyd, Yezîd b. Harun vasıtasıyla Fudeyl b. Merzuk’tan, Atıyye’den, İbn Ömer’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Fudeyl b. Mersuk’un rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 5

Ø kamer sûresindeki okuyuş farklılıkları

2937- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kamer sûresi 15, 17, 22, 32, 40, 51. ayetlerindeki **“müddekir”** kelimesini **“Fe hel min müzekkirin”** şeklinde okurdu. (Buhârî, Ehadisül Enbiya: 27; Müslim, Salat-ül

Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 6

Ø vakıa sûresindeki okuyuş farklılıkları

2938- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Vakıa sûresi 89. ayetini **"Fe ravhun ve Rayhanûn ve Cennete nîm"** diye okurdu. (Ebû Dâvûd, Huruf ve Kıraat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Harun el A'ver'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 7

Ø leyl sûresindeki okuyuş farklılıkları

2939- Alkame (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Şam'a gelmiştik, Ebû'd Derdâ yanımıza geldi ve: Aranızda Abdullah b. Mes'ûd'un okuduğu şekilde okuyacak kimse var mıdır? dedi. Onlar da bana işaret ettiler. Bunun üzerine ben de evet dedim. O da Abdullah b. Mes'ûd'tan **"Velleyli iza yağşa"** ayetini nasıl okuduğunu işittin? Diye sordu. Ben de: Bu ayeti: **"Velleyli iza yağşa vezzekeri vel ünsa"** olarak okuduğunu işittim. Bunun üzerine Ebû'd Derdâ şöyle dedi: Vallahi ben de Rasûlullah (s.a.v.)'in bu ayeti böyle okuduğunu işitmiştim. Oysa bu insanlar benden bu ayeti **"vema halaka"** diye okumamı istiyorlar. Bundan böyle ben bu insanların bu isteklerine asla uymayacağım. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdullah b. Mes'ûd'un okuyuş şekli şöyledir: **"velleyli iza yağşa vennehâri iza tecella vezzekeri vel ünsa."**

bölüm: 8

Ø zâriyat sûresindeki okuyuş farklılıkları

2940- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana Zâriyat sûresinin 58. ayetini **"innî ene'r Razzaku zul kuvvetil metîn"** şeklinde okuttu." (Ebû Dâvûd, Huruf: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 9

Ø Hac sûresindeki okuyuş farklılıkları

2941- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Hac sûresinin 2. ayetini şöyle okudu: **"ve tera'n nâse sükâra ve mâhüm bi sükâra"** diye okudu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Katâde'nin Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından Enes ve Ebû't Tufeyl dışında hiçbir kimseden hadis işittiğini bilmiyoruz. Bence bu hadis uzunca bir hadisten kısaltılmıştır.

Katâde'den, Hasan'dan, Imrân b. Husayn'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikteydik; Hac Sûresinin birkaç ayetini okudu. Hadis uzuncadır. Bence yukarıdaki Hakem b. Abdulmelik hadisi bu uzunca hadisten kısaltılmıştır.

bölüm: 10

Ø Kur'ân-ı unuttum deme "unutturuldum" de!

2942- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Onlar birisinin veya sizden birinizin falan ve filan ayeti unuttum demesi ne kötüdür. Bana unutturuldu demesi daha uygundur. O halde Kur’ân-ı devamlı hatırda tutmak için gözden geçirip müzakere ediniz. Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki Kur’ân’ın insanların kalblerinden silinip yok olması bir hayvanın bağından boşanıp kaçmasından daha şiddetli ve çabuktur.”** (Buhârî, Fedail-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirîn: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 11

Ø Kur’ân yedi okuyuş şekli üzere indirilmiştir

2943- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hişâm b. Hakîm b. Hizam’a uğradım Rasûlullah (s.a.v.)’in hayatta olduğu bir dönemde idi namazında Furkan sûresini okumakta idi okuduğunu dinledim bir de ne göreyim. Rasûlullah (s.a.v.)’in bana okutup öğretmediği değişik şekilde okuyordu, az kalsın namazda üzerine atılacaktım ama selam verinceye kadar bekledim selam verince elbisesinden tuttum ve bu okuduğun sûreyi bu şekilde sana kim öğretti dedim. Rasûlullah (s.a.v.), okutup öğretti dedi. Bende yanılıyorsun dedim. Vallahi Rasûlullah (s.a.v.) bu sûreyi bizzat kendisi bana okuttu fakat senin okuduğun gibi değildi. Sonra onu çekip Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına götürdüm ve şöyle dedim: Ey Allah’ın Rasûlü! bu kimsenin Furkan sûresini bana öğretmediğiniz şekillerde okuduğunu işittim. Furkan sûresini bana okutup öğreten de sizsiniz. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Ey Ömer! Onun yakasını bırak dedi. Hişâm’a da: Oku bakalım dedi. Hişâm benim duyduğum şekilde okuyuşunu orada tekrar etti. Peygamber (s.a.v.) işte böylece indirilmiştir buyurdu. Sonra Peygamber (s.a.v.) bana oku Ey Ömer! Dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’in bana öğrettiği şekilde ben de okudum. Yine Rasûlullah (s.a.v.): İşte bu sûre böylece indi buyurdular.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Kur’ân; yedi okuyuş şekliyle indirilmiştir. Siz bunlardan kolayınıza geleni okuyunuz.”** (Buhârî, Husumat: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Mâlik b. Enes bu hadisi Zühri’den aynı senedle benzeri şekilde rivâyet etmiş olup hadisin senedinde **“Misver b. Mahreme’yi”** zikretmemiştir.

2944- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail ile buluştu ve ona Ey Cebrail dedi; ben Ümmî olan yani okuması yazması olmayan bir topluma peygamber gönderildim. Bunlar arasında yaşlı, kadın, erkek, erkek çocuğu, kız çocuğu hiç bir şey okumamış kimseler vardır (onlarla nasıl anlaşacağım Kur’ân-ı onlara nasıl anlatacağım dedi) de Cebrail şöyle dedi: **“Ey Muhammed! Kur’ân yedi okuyuş şekliyle indirilmiştir.”** (sıkıntı etme hepsine anlatıp duyurabilirsin) (Müsned: 20259)

ž Bu konuda Ömer, Huzeyfe b. Yemân, Ebû Eyyûb'un karısı Ümmü Eyyûb, Semure, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Ebû Cüheym b. Harîsb. Sımme, Amr b. Âs ve Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik bir şekilde Übey b. Ka'b'tan da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 12

Ø dünya ve ahiret sıkıntılarının çözümü Kur'ân-ı ders halinde getirmekle mümkün olacaktır

2945- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim bir kardeşinin dünyadaki sıkıntılarından bir sıkıntısını giderirse, Allah'a onun kıyamet günü bir sıkıntısını gideriverir herkim bir Müslüman'ın ayıbını örterse, Allah'ta o kimsenin dünya ve ahirette ayıplarını örter. Kim daralmış bir kimseye kolaylık gösterirse; Allah'ta o kimseye dünya ve ahirette kolaylıklar gösterir. Kul din kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah'ta o kimsenin devamlı yardımındadır. Her kim ilim elde etmek için bir yola girerse Allah'ta o kimseye Cennetin yolunu kolaylaştırır. Herhangi bir topluluk bir mescidde oturup Allah'ın kitabını okur ve aralarında müzakere ederlerse üzerlerine ilahi huzur iner, rahmet onları kaplar, melekler onları her yönden kuşatırlar. Her kimin yaptığı işler o kimseyi Cennet yoluna gitmeye yavaşlatırsa soyu sopu onu Cennete ulaştırmaz."** (Müslim, Zikir: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den rivâyet etmişlerdir. Esbat b. Muhammed, Ameş'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Bana Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den rivâyet edildi, diyerek bu hadisin bir kısmını zikretmiştir.

bölüm: 13

Ø Kur'ân ne kadar süre içerisinde baştan sona okunmalıdır

2946- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü dedim. Kur'ân-ı kaç günde baştan sona okuyayım? **"Bir ayda"** buyurdu. Bundan daha kısa zamanda okumaya gücüm yeter dedim o halde **"Yirmi günde"** oku buyurdu. Bundan daha kısa zamanda okumaya güç yetirebilirim dedim: **"O halde on beş günde oku"** buyurdu. Ben yine daha kısa zamanda okumaya gücüm yeter dedim. Öyleyse **"On günde oku"** buyurdu. Ben daha kısa sürede okuyabilirim deyince daha fazlası için ruhsat vermedi." (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Ebû Bürde'nin Abdullah b. Amr'dan rivâyeti olarak garibtir. Bu hadis başka şekilde de Abdullah b. Ömer'den rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Amr vasıtasıyla Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Üç günden az bir zamanda Kur'ân-ı başından sonuna kadar okuyan kimse Kur'ân'dan ne okuduğunu anlamamıştır."** Abdullah b. Amr'dan peygamberin ona şöyle buyurduğunu rivâyet etmektedir: **"Kur'ân-ı baştan sona kırk günde oku."** İshâk b. İbrahim diyor ki: Bu hadise göre bir kimsenin kırk gün içerisinde Kur'ân-ı baştan sona okumamış olmasını hoş karşılamıyoruz.

Bazı ilim adamları peygamberden aktarılan hadise dayanarak Kur'ân-ı üç günden az bir zamanda okunmamalıdır demekte kimi ilim adamları ise buna ruhsat vermektedir. Osman b. Afvân'dan vitr olarak

kıldığı bir rekatte Kur’ân’ın tamamını okuduğu rivâyet edilmektedir. Saîd b. Cübeyr’den de Ka’be’de bir rekatta Kur’ân-ı baştan sona okuduğu rivâyet edilmektedir. Kur’ân okuyuşunu yavaş yavaş tertil üzere yapmak ilim adamlarınca daha makbuldür.

2947- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyet olunmuştur. Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu: **“Kur’ân-ı kırk günde baştan sona oku.”** (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bazıları bu hadisi Ma’mer’den, Simak b. Fudeyl’den, Vehb b. Münebbih’den rivâyet ederek Peygamber (s.a.v.)’in Abdullah b. Amr’a Kur’ân-ı kırk günde baştan sona okumasını emrettiğini bize aktarmaktadırlar.

2948- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Adamın biri Ey Allah’ın Rasûlü! hangi amel Allah’a daha sevimlidir? Diye sordu da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Konaklayıp yoluna devam eden kişi yani Kur’ân-ı baştan sona devamlı okuyup Kur’ân aleminde yolculuk yapıp konaklayan ve tekrar yeni bir okumayla yoluna devam eden kişinin amelidir.”** Konaklayıp göçen ne demektir, diye sorulunca; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kur’ân-ı baştan sona okuyup tekrar başa dönmektir.”** (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece İbn Abbâs rivâyeti olarak biliyoruz. Senedi pek sağlam değildir.

Muhammed b. Beşşâr, Müslim b. İbrahim vasıtasıyla, Salih el Mürrî’den, Katâde’den, Zürare b. Evfâ’dan bu hadisin bir benzerini bize nakletmiş olup **“İbn Abbâs’tan”** dememiştir.

Tirmizî: Bence bu rivâyet Nasr b. Ali’nin, Heysem b. er Rabî’den yaptığı rivâyetten daha sahihtir.

2949- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu bize aktarılmıştır: **“Üç günden az bir zaman içerisinde Kur’ân-ı baştan sona okuyan Kur’ân’dan ne okuduğunu anlamamış demektir.”** (Dârimî, Fedail-ül Kur’ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

48: Kur'ân'ın tefsiri

bölüm: 1

Ø Kur'ân-ı kendi görüş ve arzusuna uydurmaya çalışan ne olur?

2950- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim bilgisiz veya kasıtlı olarak Kur'ân ayetleri hakkında konuşur ve hüküm verirse Cehennem'deki yerine hazır olsun."** (Müsned: 1965)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2951- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Benden yalan yere hadis aktarmaktan sakınınız bildiğiniz ve benim söylediklerimi aktarabilirsiniz. Her kim benim adıma bile bile bir söz uydurur, söyler ve naklederse Cehennem'deki yerine hazırlansın. Kim de Kur'ân'ın tefsiri hakkında kendi görüş ve arzusuna uydurarak hüküm verirse o da Cehennem'deki yerine hazırlansın."** (Müsned: 1965)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2952- Cündüp b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Kur'ân ayetleri hakkında kendi görüş ve tahminlerine göre konuşur ve hüküm verirse doğruya varsa bile şüphesiz o kimse yanılgıdadır yanılmıştır."** (Ebû Dâvûd, İlim: 27)

ž **Tirmizî:** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve bazı ilim adamlarından böylece rivâyet edilmiştir. Yani Kur'ân'ın bilgisizce veya kişinin kendi görüş ve tahminlerine göre tefsir etmesine karşı şiddet göstermişlerdir.

Mûcâhid, Katâde ve diğer ilim adamlarından pek çoğunun Kur'ân-ı tefsir ettikleri hakkındaki rivâyete gelince; onlar tahminle Kur'ân-ı tefsir etmemişlerdir. Bu insanların Kur'ân ve Kur'ân tefsiri hakkında bilgisizce ve kendi arzu ve istekleri doğrultusunda konuşmadıklarına dair söylediğimiz sözü doğrulayacak şekilde rivâyetler yapılmıştır.

Bazı hadisçiler Süheyl b. ebî Hazm hakkında ileri geri söz söylemişlerdir. Hüseyn b. Mehdî el Basrî, Abdurrezzak vasıtasıyla Ma'mer'den, Katâde'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Kur'ân'da hiçbir ayet yoktur ki onun hakkında bir şey işitmemiş olayım."**

İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla A'meş'den, Mûcâhid'in şöyle dediğini aktarmıştır. İbn Mes'ûd, kıratını okumuş olsaydım İbn Abbâs'a, Kur'ân'dan sorduğum pek çok meseleyi sormaya ihtiyaç duymazdım.

bölüm: 2

Ø fatiha sûresi ve tefsiri

2953- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim bir namaz kılar da o namazda Fatiha sûresini okumazsa o namaz eksiklir o namaz noksandır. O namaz tam değildir."** Abdurrahman diyor ki: Ey Ebû Hüreyre dedim bazen imamın arkasında oluyorum (ne yapmalıyım?) Ebû Hüreyre şöyle cevap verdi: Ey Farisi oğlu Fatihayı içinden oku Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim Allah şöyle buyurdu: Namazı kulumla kendi aramda iki eşit kısma ayırdım yarısı benim yarısı da kulum içindir. Kulum istediğine erişecektir. Kul: **"Elhamdü lillahi Rabbil**

alemîn” der. Allah’ta kulum bana hamdetti buyurur. Kul: **“Errrahmanirrahîm”** der. Allah’ta: Kulum beni övdü, der. Kul: **“Maliki yevmiddin”** der. Allah’ta kulum yüceltti der. İşte bu okunanlar bana aittir. **“İyyake na’büdü ve iyyake nesteîn”** benimle kulum arasındaki müşterek ayettir. Sürenin sonu sadece kuluma aittir. Kulum istediğine erişecektir. Sürenin bu son ayetlerinde kul Allah’a duâ ediyor ve ondan dosdoğru yoluna eriştirmesini istiyor. (Müslim, Salat: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu’be, İsmail b. Cafer ve pek çok kimse Alâ b. Abdurrahman’dan, babasından, Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

İbn Cüreyc ve Mâlik b. Enes’de, Alâ b. Abdurrahman’dan, Hişam b. Zühre’nin azâdlısı Ebû Saib’ten ve Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Aynı şekilde Muhammed b. Yahya, Yakub b. Sûfyân el Farisî şöyle demişlerdir. İsmail b. ebî Üveys babasından, Alâ b. Abdurrahman’dan, babasından, Hişâm b. Zühre’nin azâdlı kölesi Ebû’s Sâib’den ki bu ikisi Ebû Hüreyre’nin sohbet ettiği iki kişidir. Ebû Hüreyre’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim namaz kılar da o namazında Fatiha sûresini okumazsa eksik olup tamam değildir.”**

İsmail b. ebî Üveys’in rivâyetinde bundan fazlası yoktur. Ebû Zür’a’ya bu hadisi sordum. İkisi de sahihtir, dedi ve İbn ebî Üveys’in babası vasıtasıyla Alâ’dan rivâyetini delil olarak gösterdi.

Abd b. Humeyd, Abdurrahman b. Sa’d vasıtasıyla Amr b. ebî Kays’den, Simak b. Harb’den, Abbâd b. Hubeyş’den, Adiyy b. Hâtim’den şöyle nakledilmiştir: Mescidde oturmakta olan Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına geldim insanlar bu Adiyy b. Hâtim’dir. Hiçbir kimsenin korumasına tabi olmadan gelmiştim. Kendisine takdim edildiğim zaman elimden tuttu ve bundan önce de Allah’tan onun elini elime tutuşturmasını istiyordum buyurdu. Benimle birlikte kalktı, tam o sırada yanında bir çocuğu bulunan bir kadın O’nu karşıladı ve sana arz edeceğimiz bir ihtiyacımız var dedi. Onların ihtiyacını görünceye kadar onlarla beraber ayakta kaldı, sonra elimden tuttu ve beni evine götürdü. Bir kız çocuğu bir minder attı, Rasûlullah (s.a.v.) onun üzerine oturdu. Ben de onun önüne oturdum. Allah’a hamd-ü sena ettikten sonra şöyle buyurdu: **“La ilahe illallah”** demekten seni alıkoyan nedir? Yoksa Allah’ın dışında bildiğin bir ilah mı var? Ben hayır diye cevap verdim sonra Rasûlullah (s.a.v.) bir süre konuştu ve şöyle buyurdu: **“Allahu ekber”** (Allah en büyüktür) demekten mi kaçıyor ve Allah’tan daha büyük bir varlık mı tanıyorsun? Ben de hayır dedim ve şöyle devam etti: Yahudiler, Allah’ın gazablandığı kimselerdir. Hıristiyanlar ise sapıktır. Ben de: **“Müslüman oldum ve geldim dedim”** dedim. Bunun üzerine yüzünün sevinçten değiştiğini gördüm, sonra benim için emir verdi, Ensâr’dan bir kimsenin evine yerleştirildim ve sabah akşam Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına gidip gelmeye başladım. Bir akşam vakti Rasûlullah (s.a.v.)’in yanındayken yünden çizgili elbiseler giymiş fakir bir gurup geldi namazı kıldırıp kalktı ve cemaati bu kimselere yardım etmeye teşvik etti ve şöyle buyurdu: Bir ölçek olsun, yarım ölçek olsun, bir avuç parçası olsun bu insanlara vermek suretiyle sizler kendinizi Cehennem ateşinden koruyabilirsiniz. Bir hurma ile de yarım hurma ile de olsa veriniz... Hepiniz bir gün Allah’la karşı karşıya geleceksiniz ve Allah size şöyle buyuracaktır: Sizlere göz, kulak vermedim mi? O kimse de evet verdin diyecektir. Allah: Sana çoluk çocuk vermedim mi? Buyuracak. O kimse de evet diyecek Allah, kendin için gönderdiklerin nerede? Buyuracak o kimse önüne arkasına sağına soluna bakınacak Cehennem ateşinden kendisini koruyacak bir şey bulamayacak. Her biriniz yarım hurma ile olsa bile kendinizi ateşten koruyunuz. Şayet bulamaz ise güzel sözle yapsın. Buyurdu. Ben sizin için yoksulluktan endişe etmiyorum. Allah size her şeyi veren ve yardım edendir. Hatta bir kadın Hîre ile Medîne arasında kendi başına gidecek bineğin çalınmasından korkulmayacaktır. Ben de bu söz üzerine içimden Tayy kabilesinin meşhur hırsızları nerede olacak, dedim.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib olup sadece Simak b. Harb’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Şu’be Simak b. Harb’den, Abbâd b. Hubeyş’den Adiyy b. Hatîm’den bu hadisi uzunca tam metniyle rivâyet etmiştir.

2954- Adiyy b. Hâtim (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Yahudiler, Allah’ın gazablandığı kimselerdir, Hıristiyanlar da**

sapık kimselerdir.” Sonra hadisi uzunca zikretti. (Müslim, Salat: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

bölüm: 3

Ø bakara sûresindeki tefsir edilen ayetler

2955- Ebû Musa el Eş’arî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah, Adem’i yeryüzünün her bir tarafından aldığı topraktan yaratmıştır. Bundan dolayı Adem’in nesli yeryüzünün renkleri kadar değişik şekillerde çoğalıp geldiler. Dolayısıyla; kimi kızıl renkli, kimi beyaz, kimi siyah kimi de bunlar arası renklerdedir. Kimi yumuşak, kimi sert, kimi iyi, kimi kötüdür.”** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2956- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bakara sûresi 58. ayeti olan **“Fakat kapısından secde ederek girin”** ayetini tefsir ederek şöyle buyurdu: **“O gün İsrail oğulları secde ederek değil uylukları üzerinde emekleyerek girdiler.”** Aynı senedle Peygamber (s.a.v.)’den Bakara 59. ayeti olan **“Sözü kendilerine söylenenden başka bir şekle soktular.” “Arpada bir hububat türüdür”** deyiverdirler. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 27; Müslim, Tefsir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2957- Âmir b. Rabia (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir yolculukta kapkaranlık bir gecede Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik, kıblenin ne taraf olduğunu bilemedik ve herkes kendi tahminine doğru namaz kılmıştı. Sabahlayınca durumu Rasûlullah (s.a.v.)’e aktardık. Bunun üzerine: Bakara sûresi 115. ayeti olan **“Nereye dönerseniz dönün Allah’a dönmüş olursunuz”** ayeti nazil oldu. (İbn Mâce, İkametüs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Eş’as es Semman’ın, Ebû’r Rabi’den, Âsım b. Ubeydullah’tan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Eş’as hadis konusunda zayıf sayılan birisidir.

2958- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), nafile namazlarını devesi üzerinde, devesi ne tarafa yönelirse yönelsin kılardı. Bu durumda Mekke’den Medîne’ye geldi. (Yani Ka’beye arkası dönük vaziyette) Sonra İbn Ömer: Bakara 115. ayetini okudu: **“Doğu da batı da Allah’ındır...”** İbn Ömer bu ayet bu konuda inmiştir, dedi. (Buhârî, Cuma: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Katâde’nin, Bakara 115. ayeti hakkında şöyle söylediği rivâyet edilmiştir.

Bu ayetin hükmünü Bakara 149. ayeti kaldırılmıştır. **“Her nereden gelirsen gel ve her nerede olursan ol yüzünü Mescid-i Haram’a çevir.”**

Aynı şekilde Muhammed b. Abdulmelik b. Ebûşşevarib, Yezîd b. Zürey’ vasıtasıyla Saîd’den ve Katâde’den bu hadisi bize aktarmışlardır. Mûcâhid’den Bakara 115. ayetindeki **“Fesemme”** yi Allah’ın kıblesidir şeklinde tefsir etmiştir.

Mûcâhid’in bu tefsirini Ebû Küreyb, Vekî’den, Nadr b. Arabî’den ve Mûcâhid’den bize böylece aktarmıştır.

2959- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Ömer: Ey Allah’ın Rasûlü! dedi. İbrahim makamının arkasında namaz kılabilsek... dedi. Bunun üzerine Bakara 125. ayet nazil oldu: **“Öyleyse vaktiyle İbrahim’e ayarlanan yeri siz de kendinize ibadet yeri edinin.”** (Buhârî, Salat: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2960- Yine Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Ömer şöyle demiştir: Ey Allah’ın Rasûlü! İbrahim makamından bir namazgah edinmiş olsaydınız dedim ve Bakara 125. ayet nazil oldu. (Buhârî, Salat: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

2661- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bakara 143. ayetindeki **“vasatan”** kelimesini Adaletli olarak tefsir etmiştir. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Abd b. Humeyd, Cafer b. Avn vasıtasıyla A’meş’den, Ebû Salih’den rivâyet ederek Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu bize aktarmıştır: **“Kıyamet gününde Nuh çağrılacak ve Tebliğ ettin mi?”** diye sorulacak o da **“evet”** diyecektir. Bu sefer Nuh kavmi çağrılıp: **“Size tebliğ etti mi?”** diye soracak: Onlar da bize hiçbir uyarıcı gelmedi diyecekler. Bunun üzerine Nuh’a şâhidlerin kimlerdir, denilecek? Nuh’ta: **“Muhammed ve Ümmetidir”** diyecek. Bunun üzerine sizler getirileceksiniz ve Nuh’un tebliğ ettiğine dair şâhidlik edeceksiniz. İşte Allah’ın indirdiği Bakara 143. ayetinin tefsiri budur: **“vasat”** adaletli demektir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Cafer b. Avn vasıtasıyla A’meş’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

2962- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne’ye geldiğinde on altı ve on yedi ay kadar Mescid-i Aksa’ya doğru namaz kıldı. Fakat kendisi Ka’be’ye yöneltilmesini çok isterdi. Sonra Allah: Bakara 144. ayetini indirdi. Böylece Rasûlullah (s.a.v.), Ka’be’ye yöneltildi. Bunu kendisi de çok arzulamakta idi. Bir şahıs Rasûlullah (s.a.v.) ile ikindi namazını kıldı ve Ensâr’dan bir cemaatin yanına uğradı. Bunlar Beyti Makdis’e doğru kılmakta oldukları ikindi namazının rûku’un da idiler. O şahıs kendisinin Rasûlullah (s.a.v.) ile namaz kıldığına ve kıblenin Ka’be’ye çevrilmiş olduğuna şâhidlik ederek konuştu. Bunun üzerine onlar da rûku’da oldukları halde Ka’be’ye doğru döndüler. (Buhârî, İman: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû İshâk’tan rivâyet etmiştir.

2963- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Onlar sabah namazının rûkuunda idiler.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Amr b. Avf el Müzenî’den, İbn Ömer’den, Imara b. Evs’den ve Enes b. Mâlik’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

2964- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ka’be’ye yöneltildiği zaman Ashab: Ey Allah’ın Rasûlü! dediler. Beyt-i Makdis’e doğru namaz kılarken ölüp giden kardeşlerimizin durumu ne olacak? Bunun üzerine Allah Bakara sûresi 143. ayetini inzal etti: **“... Allah sizin imanınızı ve önceden Kudus’e dönerek kıldığınız namazları boşa götürecek**

değildir...” (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2965- Urve (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)’ya Safa ile Merve arasında Sa’y yapmayan kimseye bir şey gerekmez bu sebeble orada Sa’y edemez isem aldırış etmem dedim. Bunun üzerine Âişe: Ey kız kardeşimin oğlu ne kötü söz söyledin! Rasûlullah (s.a.v.) ve Müslümanlar Sa’y etmişlerdir. Ancak cahiliyye döneminde Müşellel denilen yerdeki Menat putu için ihrama girenler Safa ile Merve arasında sa’y yapmazlardı. Bu yüzden yüce Allah Bakara sûresi 158. ayetini indirdi. **“Hac ve Umre maksadıyla Ka’be’ye gelenlerin safa ile Merve arasında gidip gelmelerinde sakınca yoktur.”** Mesele senin de dediğin gibi olsaydı Allah Safa ile Merve arasında gidip gelmekte bir sakınca yoktur buyurmazdı.

Zührî diyor ki: Bunu Ebû Bekir b. Abdurrahman b. Harîs b. Hişâm’a anlattım hoşuna gitti ve dedi ki: **“İşte bu bir ilimdir.”** İlim adamlarının bazılarının şöyle dediklerini işittim. Araplardan Sa’fa ile Merve arasında sa’y etmeyenler bu ikiş taş arasında sa’y etmemiz cahiliyye işidir, derlerdi. Ensâr’dan olan diğerleri de bize Ka’be’yi tavaf etmemiz emredildi. Safa ile Merve arasında sa’y etmek bize emredilmedi, dediler. Bunun üzerine Allah Bakara sûresi 158. ayetini indirdi: **“Safa ile Merve’de Allah’ın insanlığa sunduğu sembollerden biridir...”** Ebû Bekir b. Abdurrahman bu ayetin onlar ve bunlar hakkında nazil olduğu kanaatindeyim, demektedir. (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2966- Âsım b. Ahvel (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik (r.a.)’e Safa ile Merve’den sordum bunun üzerine şöyle dedi: O ikisi cahiliyye dönemi sembollerindendir. Müslüman olunca bunlardan el çektik. Bunun üzerine Allah: **“Safa ile Merve, Allah’ın insanlığa sunduğu sembollerden birisidir. Her kim hac ve Umre...”** (Bakara 158) ayetini indirdi. Dolayısıyla Safa ile Merve arasında Sa’y etmek tatavvu yani nafile olup vâcib değildir. **“Zira kim gönlünden koparak iyiliği artırırsa bilsin ki Allah şükre bol karşılık verendir ve her şeyi bilendir.”** (Bakara: 158) (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2967- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke’ye geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.)’den işitmiştim. Ka’be’yi yedi sefer dolaştıktan sonra Bakara 125. ayeti olan: **“... Öyleyse vaktiyle İbrahim’e ayarlanan yeri sizde kendinize ibadet yeri edinin...”** ayetini okudu ve makamın arkasında namaz kıldı, sonra Hacer-ül Esved’e gelerek uzaktan onu eliyle işaret ederek selamladı sonra Allah’ın başladığı yerden başlayalım diyerek Safa tepesine çıktı ve Bakara 158. ayetini okudu. (Müslim, Hac: 27; Nesâî, Menasik: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2968- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ashabı oruç ilk farz olduğunda şöyle yapardı: Oruçlu kişi iftarını açmadan uyuya kalırsa gecesinde de akşama kadar, gündüzünde de bir şey yiyemezdi. Kays b. Sırme oruçlu idi. İftar zamanı gelince hanımına geldi ve yanında yiyecek var mı? diye sordu. O da hayır dedi. Fakat sana biraz yiyecek bir şeyler arayıp bulayım dedi. Hanımı yanına gelince gün boyu çalışıp yorgun düşen kocasını uyumuş olarak buldu ve yazık oldu sana dedi. Gün yarıya gelince Kays bayılıp düştü. Durum Peygamber (s.a.v.)’e anlatıldı, bunun üzerine Bakara 187. ayeti indi. Müslümanlar bu ayete çok sevindiler **“... ve gecenin karanlığından, tan yerinin aydınlığı fark edilinceye kadar yiyip içebilirsiniz...”** (Buhârî, Savm: 27; Nesâî, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2969- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Mü’min sûresi 60. ayet; **“Rabbiniz buyuruyor ki bana duâ edin duânızı kabul edeyim...”** ayetindeki duâ ibadet etmek demektir dedi ve ayeti sonuna kadar okudu. (İbn Mâce, Duâ: 57)

ž **Tirmizî:** Mansur rivâyeti olarak bu hadis hasen sahihtir.

2970- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bakara 187. ayeti nazil olunca oradaki siyah iplik, beyaz iplik meselesini Rasûlullah (s.a.v.): **“Gecenin karanlığından gündüzün beyazlığının seçilmesidir”** buyurdu. (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ahmed b. Müni’ Hüşeym vasıtasıyla Mûcâlid’den, Şa’bî’den, Adiyy b. Hâtim’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

2971- Adiyy b. Hatîm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e oruçtan sordum, “Bakara 187. ayetini okudu.” Ben de biri beyaz diğeri siyah iki ip aldım onlara bakmaya başladım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana bir şey söyledi -Sûfyân bu şeyi ezberinde tutamamıştı- ve gerçekten o gece ile gündüzdür buyurdu. (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Sıyam: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

2972- Eslem Ebû Imrân et Tücîbî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rum şehri olan İstanbulda idik. Rumlar karşımıza büyük bir ordu çıkardılar. Onlara karşı Müslümanlardan bir o kadar veya daha fazla asker çıkarıldı. Mısırlıların başında komutan olarak Ukbe b. Âmir bulunuyordu. Ordunun komutanı ise Fedâle b. Ubeyd idi. Müslümanlardan bir asker Rumların saflarına hücum ederek onların arasına girdi. Askerler bağırarak **“sübhanallah”** dediler. Bu kimse kendi eliyle kendini tehlikeye atıyor. Bunun üzerine Ebû Eyyûb ortaya atılarak şöyle dedi: Ey insanlar! Siz bu ayeti (Bakara 195) yorumlamaya çalışıyorsunuz bu yaptığınız bir yorumdur. Bu ayet biz Ensâr topluluğu hakkında nazil olmuştur. Allah, İslam’ı güçlendirip yardımcılarını çoğaltınca bizler peygambere duyurmadan birbirimize pek çok malımızı heder edip tükettik;

mallarımızla ilgilenmedik. Allah, İslam'ı güçlendirmiş, yardımcılarını çoğaltmıştır. Artık bizler mallarımızın başına oturup onlarla meşgul olsak ihmal ettiğimiz şeyleri telafi etsek dedik. Allah, bizim bu sözümüze karşılık olmak üzere şu ayetini indirdi: (Bakara: 195) **"Allah yolunda size verilenlerden bol bol harcayın. Böylece size Cennet kazandıracak imkanı hazır bulmuşken onu kullanmayacak kendi elinizle kendimizi tehlikeye atmayın..." Tehlike:** Malların üzerinde oturmak onları çoğalmaya ve ıslah etmeye çalışmak ve Allah yolunda cihâdı terk etmektir.

Böylece Ebû Eyyûb, Allah yolunda cihâda devam ederek şehîd olup Rum toprağına defnedilmiştir. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

2973- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tüm benliğimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki şu ayet benim hakkımda nazil olmuştur ve Allah orada beni kastetmiştir. **"... ama içinizden hasta olan veya başında rahatsızlık olan, kimse bu yüzden daha önce traş olursa oruç tutarak veya sadaka vererek veya kurban keserek özrünü karşılayacak bir şey yapmalıdır."** (Bakara 196) Ka'b b. Ucre diyor ki: İhramlı olarak Hudeybiye'de Peygamber (s.a.v.) ile beraber idik, müşrikler yolumuzu kesip bizi muhasara etmişler ve Ka'be'ye bırakmıyorlardı.

Benim saçlarım kulak memesine kadar uzamıştı o derece bit vardı ki yüzüme dökülmeye başladı. Peygamber (s.a.v.) bana uğradı ve saçındaki bitler seni rahatsız ediyor olmalı dedi. Ben de evet dedim. Rasûlullah (s.a.v.): Tıraş ol buyurdu ve bu ayet nazil oldu.

Mücâhid diyor ki: Oruç üç gündür, yemek altı yoksul içindir. Kurban ise koyun ve benzerileridir.

Ali b. Hucr, Hüşeym vasıtasıyla Ebû Bişr'den, Mûcâhid'den, Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan, Ka'b b. Ucre'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır. (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ali b. Hucr, Huşeym vasıtasıyla Eş'as b. Sevvar'dan, Şa'bi'den, Abdullah b. Ma'kıl'den, Ka'b b. Ucre'den yukarıdaki hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Abdurrahman b. el Isbahanî, Abdullah b. Ma'kıl'den buna yakın bir hadis rivâyet etmiştir.

2974- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi ben bir tencerenin altını yakmakta idim. Bitler alnımdan ve kaşlarımdan dökülmekte idi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), başındaki bitler seni rahatsız ediyor mu? Buyurdu. Ben de evet dedim. O halde başını tıraş et, ya bir kurban kes veya üçgün oruç tut veya altı fakiri doyur buyurdu. Eyyûb diyor ki: **"Mûcâhid'in bu üç şeyden hangisini önce zikrettiğini bilmiyorum."** (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2975- Abdurrahman b. Ya'mur (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hac Arafattır, Hac Arafattır, Hac Arafattır, Minâ günleri ise üç gündür."** (Bakara 203) **"... Kim iki gün içerisinde Minâ'dan Mekke'ye dönerse ona günah yoktur, kim de geri kalırsa yolunu Allah ve kitapla bulduğu takdirde günaha girmemiş olur..." Fecr doğmadan önce Arafat'a yetişen kişi Hacca yetişmiş olur.** (Nesâî, Menasik: 2; Ebû Dâvûd, Menasik: 27)

ž İbn Ömer, Sûfyân b. Uyeyne'den naklederek dedi ki: **"Bu hadis Sevrî'nin rivâyet ettiği en güzel hadistir."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Şu'be, Bükeyr b. Atâ'dan rivâyet etmiştir. Bu hadisi sadece Bükeyr b. Atâ'nın rivâyeti olarak bilmekteyiz.

2976- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bakara 204. ayeti hakkında şöyle buyurdu: **"Allah en fazla kızıp hoşlanmadığı insan düşmanların en yamanı olan konuşmasına dini elbise büründüren kimsedir."** (Buhârî, Mezâlim: 27; Müslim, İlim: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

2977- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudiler kadınlar hayız gördüğü zaman onlarla bir arada yemezler, içmezler, evlerde onlarla birlikte olmazlardı. Bu durum Rasûlullah (s.a.v.)'e soruldu da Allah, Bakara 222. ayetini indirdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onlara kadınlarla bir arada yemelerini içmelerini ve cinsel ilişki dışında beraber olabileceklerini emretti. Bunun üzerine Yahudiler: Her konuda bizi muhalefet ediyorlar dediler. Abbâd b. Bişr ve Üseyd b. Hudayr, Peygamber (s.a.v.) ile gelerek bu durumu bildirdiler ve muhalefet etmek, tam her konuda olsun diye hayızlı iken cinsel ilişki de bulunamaz mıyız? Diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzü birden değişiverdi ve ikimize kızdığını anladık kalkıp giderken birileri Peygamber (s.a.v.)'e süt hediyesi göndermişti. Rasûlullah (s.a.v.), peşlerinden bir adam gönderip onlara bu gelen hediye sütten içirdi. Böylece bize kızmağını anlamış olduk. (Müslim, Hayz: 27; Nesâî, Hayz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2978- Muhammed b. Abdûl A'lâ (r.a.), Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Hammad b. Seleme'den, Sabit'den, Enes'den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır. İbn ebî Ömer Sûfyân vasıtasıyla İbn'ül Münkedir'den ve Câbir'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudiler şöyle de derlerdi: **"Kişi karısına arkasından yaklaşıp cinsel ilişkide bulunursa ve bir çocuğu olursa o çocuk şaşı olur."** Bakara 223. ayeti indirildi: **"Kadınlarınız sizin için nesil yetiştiren tarlalarınızdır. Bu yüzden tarlanıza nasıl isterseniz öylece varın..."** (Müslim, Hayz: 27; Nesâî, Hayz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2979- Ümmü Seleme (r.anha)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bakara 223. ayeti hakkında şöyle buyurdu: **Yani tek yoldan dilediğiniz şekilde."** (Müsned: 25387)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İbn Huşeym; Abdullah b. Osman'dır. İbn Sâbıt; Abdurrahman b. Abdullah b. Sabit el Cumahî olup Mekkelidir.

Hafsa; Ebû Bekir es Sıddık'ın oğlu Abdurrahman'ın kızıdır, **"Fisimamın vahid"** diye de rivâyet edilmiştir. Mana olarak bir olup tek bir delikten yaklaşınız anlamındadır.

2980- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek **"Mahvoldum"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de seni mahveden nedir? Buyurdu. Ömer: Bu gece binitime ters bindim yani hanımıma arkasından önüne yaklaştım dedi. Peygamber (s.a.v.), ona bir karşılık vermedi ve hemen Bakara 223. ayeti nazil oldu ve Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Önden yaklaş veya öne arkadan yaklaş ancak makad deliğinden ve hayız halinden sakın."** (Müsned: 2569)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Yakub b. Abdullah el Eş'arî; Yakub el Kummî'dir.

2981- Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre; Ma'kıl, Peygamber (s.a.v.) zamanında kız kardeşini bir Müslüman'la evlendirdi. Bu kadın o kimse yanında belli bir süre kaldı. Sonra o kişi bu kadını bir talakla boşadı, bekleme süresi doluncaya kadar da ona müracaat etmedi. Sonra kadın o adama o adam da kadına istek duydu. Pek çok dünürcü ile beraber o da o kadını istedi. Ma'kıl ona: **"Hey şaşkın adam ben onu sana vermiş ve seninle evlendirmişken sen onu boşadın vallahi sana ebediyen bir daha dönemez. Senin onunla bir alakan kalmamıştır"** dedi. Allah ise bu erkeğin o kadına o kadının da bu erkeğe ihtiyacı olduğunu bilmekteydi. Bu yüzden Bakara sûresi 232. ayetini indirdi: **"Eşlerinizi boşadığınızda bekleme süreleri de sona erdiğinde kocalarıyla örfe uygun güzelce anlaşmışlarsa onlara engel olmayın. Bu Allah'a ve ahiret gününe inanan her biriniz için bir uyarıdır ve sizin için en erdemli ve en temiz yoldur. Allah bilir siz bilmezsiniz."** Ma'kıl bunu işitince Rabbimi dinlemek ve boyun eğmek vazifemdir, sonra eski kocasını çağırdı ve seni evlendirip ikramda bulunacağım. (İbn Mâce, Talak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis başka şekilde de Hasan-ı Basrî'den rivâyet edilmiş olup garibtir. Bu hadiste velisiz nikahın caiz olmadığına bir işaret vardır. Çünkü Ma'kıl'ın kız kardeşi dul idi. Evlenme işi velisinden ayrı olarak kendi elinde olsaydı kendi kendini evlendirir. Ma'kıl'e muhtaç olmazdı. Nihayet Allah bu ayeti kerimede velilere hitap ederek şöyle buyurmaktadır: **"...anlaşmışlarsa onlara engel olmayın..."** Bu ayette'de; Evlendirme konusunda salahiyetin kadının rızası alınmak suretiyle velilere aid olduğuna bir işaret vardır.

2982- Âişe (r.anha)'nın azâdlı kölesi Ebû Yunus'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe kendisi için bir Mushaf yazmamı bana emretti ve Bakara 238. ayetine geldiğinde beni haberdar et dedi. Bu ayete geldiğimde kendisini haberdar ettim. Bu ayeti bana **"namazları, orta namazını, ikindi namazına devam edin ve Allah'ın huzuruna içten bir bağlılıkla durun"** diye yazdırdı ve bunu

Rasûlullah (s.a.v.)’den böylece işittim dedi. (Müslim, Mesacid: 27; Nesâî, Salat: 17)

ž Bu konuda Hafsa’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2983- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Orta namaz ikindi namazıdır.”** (Müsned: 19224)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2984- Ubeyde es Selmânî (r.a.)’den rivâyete göre, Ali kendisine Rasûlullah (s.a.v.)’in, Hendek savaşı günü şöyle dediğini aktarmıştır: **“Allah’ım güneş batıncaya kadar orta namaz = İkindi’den bizi meşgul ettiklerinden dolayı o müşriklerin kabirlerini ve evlerini ateşle doldur.”** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Mesacid: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Değişik şekilde Ali’den de rivâyet edilmiştir. Ebû Hassân el A’rec’in ismi, Müslim’dir.

2985- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Orta namaz ikindi namazıdır.”** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Mesacid: 17)

ž Bu konuda Zeyd b. Sabit, Ebû Haşim, Utbe ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

2986- Zeyd b. Erkâm (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) zamanında namazın ilk farz olduğu günlerde namaz içersinde konuşurduk, Bakara 238. ayet nazil oldu ve namazda susmak emredildi.”** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Mesacid: 17)

ž Ahmed b. Meni’, Hüşeym vasıtasıyla İsmail b. ebî Hâlid’den bu geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti ve şu ilaveyi yaptı: **“Namazda bize konuşma yasaklandı.”**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Amr eş Şeybânî’nin ismi Sa’d b. İyas’tır.

2987- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, Bakara 267. ayeti hakkında şöyle demiştir: **“Başkalarına vermek için özellikle kötü olanı seçmeyin!”** Bu ayet biz Ensâr topluluğu hakkında nazil oldu. Hurmalarımız vardı, herkez hurmalarından az veya çok durumuna göre getirirdi. Bir kimse bir veya iki salkımın yanına gelir değneğiyle ona vurur yaş ve kuru düşen hurmalardan yerdi.

Hayırda gözü olmayan bazı kimseler de vardı ki bunlardan biri üzerinde kötü ve değersiz hurmalar bulunan hurma dalını veya kırılmış hurma dalını getirip mescide asardı. Bunun üzerine Allah, Bakara 267. ayetini indirdi: Ey iman edenler! Kazandığınız güzel şeylerden ve topraktan sizin için bitirdiğimiz ürünlerden başkaları için harcayın; özellikle kötü olanı seçmeyin, gözünüzü yummadan alamayacağınız şeyi mi bağışlıyorsunuz...? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Sizden birine verdiği şeyin bir benzeri verilmiş olsa onu gözünü yumarak ve utanarak alır. Bundan sonra biz elimizde bulunan ürünlerin en iyisinden getirir olmuştuk.” (İbn Mâce, Zekat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Ebû Mâlik, Gıfârlı olup adının Gazvan olduğu söylenmektedir. Sevrî, Süddî’den buna yakın bir hadis rivâyet etmiştir.

2988- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“İnsanoğluna şeytanın vesvese vermesi, meleğin de ilham etmesi vardır. Şeytanın vesvesesi kötülüklere götürmek ve gerçekleri yalanlatmaktır. Meleğin ilhamı ise hayırlara götürüp hakkı doğrulatmaktır. Kim hayırlara yönelmeyi ve hakkı doğrulamayı vicdanında bulursa bunun Allah’tan olduğunu bilsin ve Allah’a hamd etsin. Kim de vicdanında şeytanın vesvesesini bulursa taşlanmış ve kovulmuş şeytandan Allah’a sığınsın.** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Bakara sûresi 268. ayetini okudu: **“Şeytan sizi fakirlik ihtimaliyle korkutur ve size cimriliği emreder...”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû’l Ahvas’ın rivâyeti olarak hasen garibtir. Merfu olarak sadece Ebû’l Ahvas’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

2989- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ey insanlar! Allah temizdir ancak temiz olanları kabul eder. Allah peygamberlerine emrettiğini mü’minlerine de emretmiştir”** diyerek Mü’minûn sûresi 51. ayetini okudu: **“Siz ey peygamberler! Dünya hayatının temiz ve meşru nimetlerinden payınızı alın, doğru ve dürüst işler işleyin, çünkü ben sizlerin ne yaptığını eksiksiz bilenim.”** Ayrıca Bakara 172. ayetini de okudu: **“Ey iman edenler! Size rızık olarak sağladığımız iyi şeylerden nasiplenin ve Allah’a şükredin, eğer sadece Allah’a kulluk ediyorsanız.”** Ebû Hüreyre dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), bir adamdan bahsetti uzun seferler yapan saçı dağınık eli yüzü toz toprak içinde olup elini uzatıp Ya Rabbi Ya Rabbi diyerek duâ eder; halbuki yediği haramdır, içtiği haramdır, giydiği haramdır ve devamlı haramla beslenmiştir. Böyle birinin duâsı nasıl kabul edilir? (Müslim, Zekat: 27; Dârimî, Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Fudeyl b. Mersuk’un rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Hazım’a, Eşcaî’li denilir ismi, Selman’dır. Azze el Eşcaî’nin azâdlı kölesidir.

2990- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bakara sûresi 284. ayeti olan **“... aklınızdan geçeni açıklasanız da gizleseniz de Allah mutlaka hesaba çekecektir...”** ayeti nazil olunca bizi üzmüştü. Kendi kendimize şöyle demiştik: Birimiz içinden bir şey geçirecek bunun hesabı kendisine sorulacak, neyin bağışlanıp neyin bağışlanmayacağını da bilemeyeceğiz. O ayetten sonra Bakara 286. ayet indi ve bu ayetin hükmünü kaldırdı: **“Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemez. Kişinin yaptığı her iyilik kendi yararına, her kötülük de kendi zararınadır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

2991- Ümeyye (r.anha)’dan rivâyete göre, bizzat kendisi Âişe (r.anha)’ya Bakara 284. ayetiyle, Nisa sûresi 123. ayeti olan: **“... Kim bir kötülük yaparsa onunla cezalanır.”** Ayetinin tefsirini sordu. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’e sorduğumdan beri bu ayetin tefsirini bana kimse sormamıştı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: Bu ayette geçen konu, kulun yakalandığı bir sıtma hastalığı veya başına gelen bir musibet veya kaybettiği küçük bir

miktar dünyalık için üzülmesinden dolayı kınanmıştır. Sonunda kul madenin kıpkırmızı ateşten temizlenip çıktığı gibi günahlarından temizlenir çıkar. (Müsned: 24651)

ž **Tirmizî:** Âişe hadisi olarak bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Hammad b. Seleme rivâyetiyle bilmekteyiz.

2992- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bakara 284. ayeti inince kalplerimiz o kadar sıkıntıya girmişti. O güne kadar öyle bir sıkıntı görmemiştik Ashab durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e arz ettiler, Rasûlullah (s.a.v.)'de işittik itaat ettik deyiniz buyurdu. Allah'ta onların kalplerine imanı yerleştirdi de Allah Bakara sûresi 285. 286. ayetlerini indirdi. "Peygamber Rabbinden kendisine indirilenlere iman etti, mü'minler de iman ettiler. Onlardan her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve elçilerine inanırlar ve O'nun elçileri arasında hiçbir ayırım yapmazlar. İşittik itaat ettik, bizi bağışlamanı dileriz. Zira tüm yolculukların varış yeri sensin, derler. Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemez. Kişinin yaptığı her iyilik kendi yararına, her kötülük de kendi zararınadır. Ey Rabbimiz! Unutur veya bilmeden hata yaparsak, bizi sorgulama! (Allah: Sorgulamayacağım buyurdu) Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme. (Allah: Yüklemeyeceğim buyurdu) Ey Rabbimiz! Güç yetiremeyeceğimiz yükleri bize taşıtma. Günahlarımızı affet, bizi bağışla ve bize acı. (Allah tamam öylece yaptım buyurdu) (Müslim, İman: 187)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İbn Abbâs'tan da değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Adem b. Süleyman, Yahya b. Adem'in babasıdır.

Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 4

Ø Âl-i Imrân sûresinin tefsir edilen ayetleri

2993- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e: Âl-i Imrân sûresi 7. ayeti olan **"…Kalpleri gerçeklerden sapmaya meyilli olanlar, sırf kafaları karıştıracak şeyler bulmak için ve ona keyfî anlamlar yüklemek amacıyla kitabın müteşabih denilen kısmına uyarlar…"** ayetinin tefsirini sordum da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Onları gördüğünüz zaman kendilerini tanı ve onlardan sakın."** Yezîd şöyle dedi: **"Onları gördüğünüz zaman kendilerini tanıyınız ve onlardan uzak durunuz."** Bu sözü iki üç sefer tekrarladı. (Buhârî, Tefsirül Kur'ân: 27; Müslim: İlim: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

2994- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Âl-i Imrân sûresi 7. ayetinin tefsiri soruldu da bunun üzerine şöyle buyurdu: **"O Kur'ân'ın müteşabih ayetlerine uyanları gördüğünüzde kalbleri sapanlar diye Allah'ın adlandırdığı kimseler onlardır, onlardan sakının."** (Buhârî, Tefsirül Kur'ân: 27; Müslim: İlim: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Eyyûb'tan, İbn ebî Müleyke'den ve Âişe hadisi olarak rivâyet edilmiştir. Pek çok kişi bu hadisi İbn ebî Müleyke'den ve Âişe'den rivâyet ederek senedinde **"Kâsım b. Muhammed'i"** zikretmediler. Bu hadisin senedinde Kâsım b. Muhammed'i sadece Yezîd b. İbrahim et Tüsterî zikretmektedir.

İbn ebî Müleyke; Abdullah b. Ubeydullah b. Ebî Müleyke olup Âişe'den hadis işitmiştir.

2995- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her peygamberin diğer peygamberlerden bir dostu vardır. Benim dostum ise atam, Halil İbrahim'dir.** Sonra Rasûlullah (s.a.v.) Âl-i Imrân 68. ayetini okudu: **"İnsanların İbrahim'e en yakın olanı, O'na uyanlar, şu peygamber ve O'na iman edenlerdir. Allah ta, mü'minlerin en yakın dostu ve her türlü işlerini düzeltip yürütendir."** (Müsned: 3609)

ž Mahmûd Ebû Nuaym vasıtasıyla Sûfyân'dan, babasından, Ebû'd Duhâ'dan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan geçen hadisin bir benzerini rivâyet etti ve senedinde **"Mesrûk'u"** zikretmedi.

Tirmizî: Bu rivâyet Ebû'd Duha'nın, Mesrûk'tan rivâyetinden daha sağlamdır. Ebû'd Duha'nın adı Müslim b. Sabîh'tir.

Ebû Küreyb, Vekî' vasıtasıyla Sûfyân'dan, babasından, Ebû'd Duha'dan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan, Ebû Nuaym hadisinin bir benzerini rivâyet etti bu rivâyette Mesrûk yoktur.

2996- Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki: **"Her kim yemininde yalancı olduğu halde bir Müslüman'ın malını elde etmek için yemin ederse Allah'ı kendisine karşı gazâblanmış olarak bulur."** Eş'as b. Kays dedi ki: Bu hadis benim hakkımda söylenmiştir; şöyle ki: Benimle bir Yahudî arasında bir toprak meselesi vardı. Derken Yahudî benim hakkımı inkar etti. Bunun üzerine O'nu Rasûlullah (s.a.v.)'e götürdüm. Rasûlullah (s.a.v.), bana delilin var mıdır? Buyurdu. Ben de hayır dedim. Rasûlullah (s.a.v.), Yahudiye yemin et buyurdu, bunun üzerine ben Ey Allah'ın Rasûlü! O yemin eder ve malımı götürür dedim. Bunun üzerine Allah, Âl-i Imrân sûresi 77. ayetini indirdi: **"Doğrusu Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminleri az bir menfaat karşılığında değiştirenler var ya; işte onlar öteki dünyanın nimetlerinden faydalanamayacaklardır. Allah kıyamet günü onlarla ne konuşacak, ne yüzlerine bakacak, ne de onları günahlarından arındıracaktır. Onlar için acıklı bir azâb vardır."** (Buhârî, Müsakat: 85; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn ebî Evfâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

2997- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âl-i Imrân 92. ayeti: **"…Ey Mü'minler! Sevdiğiniz şeylerden Allah rızası için başkalarına harcamadıkça, gerçek erdemliliğe ve hayra ulaşmış olamazsınız…"** ile, Bakara sûresi 245. ayeti: **"Allah'ın kat kat fazlasıyla geri ödeyeceği güzel bir borcu Allah'a verecek olan kimdir?..."** ayeti indiği zaman Ebû Talha'nın bir bahçesi vardı. Ey Allah'ın Rasûlü!, dedi. Bahçem Allah için vakıftır. Bunu gizli olarak yapabilseydim burada açıklamazdım dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Onu akrabalarına ve yakınlarına miras olarak bırak"** buyurdu. (Buhârî, Zekat: 27; Müslim, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik b. Enes bu hadisi İshâk b. Abdullah b. Ebî Talha'dan ve

Enes b. Mâlik'den rivâyet etmiştir.

2998- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e **"Gerçek hacı kimdir?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Saçı başı dağınık süs ve gösterişten uzak kul"** diye cevap verdi. Bir başkası kalktı ve **"Hangi hac daha faziletlidir"** diye sordu? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Telbiye ve tekbir seslerinin yükseldiği kurban kanlarının akıtıldığı hac'tır."** Bir başkası kalkıp: **"Hac için yola gücü yetme şartı nedir?** Diye sorunca Rasûlullah (s.a.v.): **"Azık ve binittir"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece İbn Ömer'den rivâyet eden İbrahim b. Yezîd el hûzî el Mekkî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı hadisçiler İbrahim b. Yezîd'i hafızası yönünden tenkid etmişlerdir.

2999- Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âl-i Imrân sûresi 61. ayeti olan, **"Gelin! oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, biz, siz, hepimizi çağıralım"** ayeti inince Rasûlullah (s.a.v.): **"Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırdı ve Ey Allah'ım bunlar benim ailemdendir"** buyurdu. (Müsned: 1522)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3000- Ebû Gâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Umâme, Şam mescidinin direklerine asılı başlar gördü ve şöyle dedi: **"Cehennemin köpekleri gökyüzünün altında öldürülmüşlerin en kötüleri… onların öldürdükleri kişiler de öldürülmüşlerin en iyileridir."** Sonra Âl-i Imrân sûresi 106. ayetini okudu: **"Bazı yüzlerin mutluluktan parladığı, bazı yüzlerin de ızdırabtan karardığı o hesap gününde, yüzleri kararanlara: "İman ettikten sonra Allah'tan gelen gerçekleri örtbas mı ettiniz? O gerçekleri örtbas ettiğinizden dolayı tadın bu azabı, denilecek."** Ebû Umâme'ye bunu Rasûlullah (s.a.v.)'den sen mi işittin diye sordum, şöyle cevap verdi. Bunu Rasûlullah (s.a.v.)'den; bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi kere işitmemiş olsaydım size aktarmazdım (yani daha çok işittiğim için aktarıyorum) dedi. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Gâlib'in ismi **"Hazevver"** dir. Ebû Umâme el Bâhilî'nin ismi ise Suday b. Aclan olup Bahile kabilesinin lideridir.

3001- Behz b. Hakîm (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Behz Âl-i Imrân sûresi 110. ayeti olan: **"Siz müslümanlar, insanlığın iyiliği için yaratılarak yeryüzüne çıkarılmış hayırlı bir topluluksunuz, doğru olanı emreder, eğri olandan alıkoyarsınız…"** ayeti hakkında Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurduğunu işitti: **"Siz Yeryüzünde gelip geçen ümmetlerden yetmişinciyi tamamlıyorsunuz, siz bunların hepsinden en hayırlı ve Allah yanında da en ikrama layık olanısınız."** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž Bu hadis hasendir.

Pek çok kişi bu hadisi Behz b. Hakîm'den buradaki gibi rivâyet etmiş ancak **"İnsanlar arasından çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz"** bölümünü zikretmemişlerdir.

3002- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in Uhud günü yüzü alnından yarılarak kanlar yüzüne akmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demişti: **"Kendilerini Allah'a davet eden peygamberlerine bunu yapan bir millet nasıl felah bulur.** Bunun üzerine Allah Âl-i Imrân sûresi 128. ayetini indirdi: **"Kullarımın işinden hiçbir şey sana ait değildir. Allah, ya onların tevbesini kabul eder, yahud onları varlık sebebine aykırı davrandıkları için azab eder."** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3003- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzü yarıldı, dişi kırıldı omzundan ok yarası aldı. Kan, yüzünden akmaya başladı hem kanını siliyor hem de **"Kendilerini Allah'a davet eden peygamberlerine bunu yapan bir ümmet nasıl kurtuluş bulacak?"** buyuruyordu. Bunun üzerine Allah, Âl-i Imrân sûresi 128. ayetini indirdi. (Müslim, Cihâd: 27; İbn Mâce, Fiten: 17)

ž Abd b. Humeyd'den işittim şöyle diyordu: Yezîd b. Harun bu hadiste yanılmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3004- Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud savaşı günü şöyle duâ etti: **"Allah'ım! Ebû Sûfyân'ı rahmetinden uzaklaştırıp lanet et. Allah'ım! Harîs b. Hişâm'ı rahmetinden uzaklaştırarak lanet et. Allah'ım! Saffan b. Ümeyye'yi rahmetinden uzaklaştırarak lanet et."** Ömer dedi ki: Bunun üzerine Âl-i Imrân 128. ayeti nazil oldu. Sonra Allah onları affetti. Müslüman oldular Müslümanlıkları da mükemmeldi. (Müsned: 5550)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ömer b. Hamza'nın, Sâlim'den ve babasından rivâyeti olarak garib görülmektedir. Zührî bu hadisi Sâlim'den ve babasından rivâyet etmiştir.

Muhammed b. İsmail, Amr b. Hamza'nın rivâyetini tanımıyor fakat Zührî'nin rivâyetini biliyor.

3005- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), dört kişiye bedduâ ederdi. Bunun üzerine Allah Âl-i Imrân 128. ayetini gönderdi: **"Kullarımın işinden hiçbir şey sana ait değildir Ey peygamber! Allah dilerse onların tevbesini kabul eder, yahud da onları varlık sebebine aykırı davrandıkları için azablandırır."** (Buhârî, Meğazi: 17; Nesâî, Tatbik: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Nafi'in, İbn Ömer'den rivâyeti olarak garib görülmüştür.Yahya b. Eyyûb bu hadisi İbn Aclan'dan rivâyet etmiştir.

3006- Esma b. Hakem el Ferâzî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'nin şöyle dediğini işittim. "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'den bir hadis işittiğimde Allah o hadisle beni dilediği şekilde faydalandırırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kimse bana hadis rivâyet ettiğinde ona yemin verdirirdim, yemin ederse onun hadis olduğunu tasdik ederdim. İşte bir seferinde Ebû Bekir bana bir hadis rivâyet etti. Ebû Bekir doğru sözlü birisidir. Dedi ki: Rasûlullah

(s.a.v.)’den işittim buyurdu ki: Her kim bir günah işler sonra kalkıp temizlenir, namaz kılar ve Allah’tan bağışlanmasını isterse Allah onu mutlaka affeder. Sonra Âl-i Imrân sûresi 135. ayetini okudu: **“Ve onlar utanç verici bir iş yaptıkları veya varlık sebeblerine aykırı bir davranışta bulundukları zaman, Allah’ı hatırlar ve günahlarının affı için yalvarırlar. Zaten Allah’tan başka kim günahları affedebilir? Onlar işledikleri günah ve hatalı işlerde de bilerek ısrar etmezler.”** (İbn Mâce, İkame: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi Şu’be ve pek çok kişi Osman b. Muğîre’den merfu olarak rivâyet ettiler.Mis’ar ve Sûfyân’da aynı hadisi Osman b. Muğîre’den merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir. Bazıları da yine Mis’ar’dan mevkuf olarak rivâyet etmişler bazıları da merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, Osman, Muğîre’den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Esma b. Hakem’in bundan başka rivâyet ettiği bir hadis bilmiyoruz.

3007- Ebû Talha (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşında başımı kaldırıp sağıma soluma bakınmaya başladım. O esnada Müslümanlardan kalkanının siperinde uyuklamaktan dolayı kafasını eğmeyen kimse yoktu işte bu olay Âl-i Imrân sûresi 154. ayetindeki belirtilen olaydır: **“Sonra Allah, bu kederin ardından size bir emniyet duygusu ve bazılarınızı sarıp kuşatan bir iç sükûneti, uyuklama hali vermişti…”** (Buhârî, Meğazî: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abd b. Humeyd, Ravh b. Ubâde vasıtasıyla Hammad b. Seleme’den, Hişâm b. Urve’den, babasından ve Zübeyr’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3008- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Ebû Talha dedi ki: “Uhud savaşı günü savaş konumunda iken bizi uyku bastırdı. Ebû Talha: O gün uyku bastırılan kimselerden idim, kılıcım elimden düşüyor tekrar alıyorum, tekrar düşüyordu. Diğer bir gurub insanlar daha vardı ki onlar münafıklardı. Çok korkak ürkek hakka karşı çok kuşkucu idiler.” (Buhârî, Meğazî, 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3009- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Âl-i Imrân sûresi 161. ayeti, Bedir günü kaybedilen kırmızı bir kadife elbise hakkında nazil olmuştur. Hatta o gün bazı kimseler: Belki de onu Rasûlullah (s.a.v.) aldı demişlerdi. Allah’ta bu ayeti indirdi: **“Bir peygamberin ganimet malına hainlik etmesi olacak şey değildir…”** (Ebû Dâvûd, Huruf: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Abdusselam b. Harb, Husayf’tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Bazıları bu hadisi Husayf’tan, Mıksem’den rivâyet ederek senedinde **“İbn Abbâs’tan”** dememişlerdir.

3010- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), benimle karşılaştı ve Ey Câbir, seni neden kırgın görüyorum? dedi. Ben de: Ey Allah’ın Rasûlü! Babam, Uhud gününde şehîd düştü, geride kalan borç ve çoluk-çocuk bıraktı, dedim. Rasûlullah (s.a.v.), babanın Allah tarafından nasıl karşılandığını sana haber vereyim mi? Ben de evet Ey Allah’ın

Rasûlü! dedim. Şöyle buyurdular: Allah bir kimseyle ancak perde arkasından konuşmuştur. Fakat babanı diriltmiş ve arada perde olmaksızın yüz yüze konuşarak şöyle buyurmuştur: Ey kulum dile benden sana dileğini vereyim o da Ey Rabbim beni dirilt senin yolunda ikinci kez öldürüleyim. Allah'ta şöyle buyurdu: Enbiya sûresi 95. ayete göre tekrar dünyaya dönmek mümkün değildir ve Âl-i Imrân 169. ayet indirildi: **"Fakat Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanmayın. Hayır onlar diridir. Rableri katında rızıklanmaktadırlar."** (İbn Mâce, Mukaddime: 122)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Abdullah b. Muhammed b. Akîl, Câbir'den bu hadisin bir kısmını nakletmiştir. Bu hadisi sadece Musa b. İbrahim'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ali b. Abdullah el Medînî ve pek çok ileri gelen hadisçiler bu hadisi Musa b. İbrahim'den bize aktarmışlardır.

3011- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, kendisine Âl-i Imrân 169. ayetin tefsiri soruldu da bunun üzerine şöyle dedi: Aynı soruyu bizde sormuştuk ta bize şöyle haber verilmişti: Onların ruhları yeşil kuşlar şeklindedir. Cennet'te diledikleri şekilde gezip dolaşırlar sonra Arş'a asılı kandillere dönerler Allah onlara yönelip baktı ve şöyle dedi: Bir şeyin artırılmasını ister misiniz ki size onu artırayım. Onlar da Ey Rabbimiz dediler. Neyin artırılmasını dileyelim Cennet'teyiz dilediğimiz şekilde gezinip duruyoruz. Sonra Allah onlara ikinci kez bakıp şöyle buyurdu: İlave olarak istediğiniz bir şey var mı? Derhal sizin için artırayım? Onlar da Rablerinden bir şey istemeden bırakılmayacaklarını görünce şöyle dediler: "Ruhlarımızı cesetlerimize çevir de dünyaya tekrar dönelim ve senin yolunda ikinci kez şehîd olalım." (Fakat Enbiya 95. ayetlere göre bu mümkün olmamaktadır.) (Müslim, İmara: 27; İbn Mâce, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Atâ b. Sâib'den, Ebû Ubeyde'den İbn Mes'ûd'tan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet ederek şunu ilave etmişlerdir: **"Peygamber (s.a.v)'e selamlarınızı ilet ve Ey Rabbimiz bizim senden razı olduğumuzu ve bizden de razı olunduğunu ona bildir."**

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

3012- Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, merfu olarak şöyle anlattı: Malının zekatını vermeyen her bir kimsenin boynuna kıyamet günü Allah bir yılan takacaktır. Sonra buna uygun olarak Âl-i Imrân sûresi 180. ayetini okudu: **"Allah'ın kendilerine ikram edip verdiği malları, infak etmekte cimrilik gösterenler o biriktirdikleri malların, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Aksine bu onlar için pek kötüdür. Bu derece cimrice sarıldıkları şey, kıyamet günü boyunlarına tasma gibi geçirilecektir. Zira göklerin ve yerin mirası Allah'ındır, hepsi O'na kalacaktır. Ve Allah yaptığınız her şeyden haberi olandır."** Abdullah b. Mes'ûd başka bir seferde de Rasûlullah (s.a.v.)'in buna uygun olarak aynı ayeti okumuştu.

Müslüman kardeşinin malını yalan yere yemin ederek kendi zimmetine geçiren kişi kıyamet günü Allah'ı kendisine kızgın vaziyette bulacaktır buyurdu

ve buna uygun olarak Âl-i Imrân 77. ayetini okudu: **“Doğrusu Allah’a karşı verdikleri sözü ve yeminleri az bir menfaat karşılığında değiştirenler var ya; işte onlar öteki dünyanın nimetlerinden faydalanamayacaklardır. Allah kıyamet günü onlarla ne konuşacak, ne yüzlerine bakacak, ne de onları günahlarından arındıracaktır. Onlar için acıklı bir azâb vardır.”**(Nesâî, Zekat: 27; İbn Mâce, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3013- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu Cennet’te bir kamçı boyu kadar yer, dünyadan ve dünyada bulunan her şeyden daha hayırlıdır. Dilerseniz Âl-i Imrân 185. ayetini okuyunuz **“…Orada ateşten uzaklaştırılıp Cennete konulacak olanlar, gerçek kurtuluşa ermişlerdir. Zira bu dünya hayatına düşkünlük, aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.”** (Dârimî, Rıkak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3014- Mervan b. Hakem (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mervan kapıcısı olan Rafî’e dedi ki: Git, İbn Abbâs’a şöyle söyle eğer her bir kimse yaptığına sevinir ve yapmadığı işlerle de övülmesini isterse mutlaka azâb görecekse hepimiz azâblanacağız Bunun üzerine İbn Abbâs şöyle dedi: Bu ayetten size ne! Çünkü bu ayet ehli kitap olan Yahudî ve Hıristiyanlar hakkında inmiştir. Sonra İbn Abbâs, Âl-i Imrân 187. ayetini okudu: **“Allah kendilerine kitap verilenlerden, O kitabı mutlaka insanlara açıklayacaksınız, gizlemeyeceksiniz diye kesin söz almıştı. Fakat, onlar bunu kulak ardı ettiler ve küçük bir kazançla değiştirdiler. Ne kötü bir alışverişti bu.”** Arkasından da hemen 188. ayeti okudu: **“Ettikleri kötülüklere sevinen ve yapmadıkları iyiliklerle övülmek isteyenlerin, davranışlarını doğru sanma, onların azâbtan kurtulacaklarını da sanma, onlar için acıklı bir azâb vardır.”** İbn Abbâs şöyle devam etti: Peygamber (s.a.v), o kitap ehline bir şeyler sormuştu da onlar o gerçeği gizleyip başka bir şeyler söyleyip çıkıp gittiler onlar istenilen şeyi değil de başka bir şeyi haber verdiler de böylelikle de övülmek istediler. Kendilerinden isteneni söylemeyip gizlediklerine de sevinip gittiler. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 27; Müslim,i Sıfat-ül Münafıkın: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 5

Ø nisÂ sûresindeki tefsir edilen ayetler

3015- Muhammed b. Münkedir (r.a.)’den rivâyete göre; Câbir b. Abdullah’tan şöyle işittiğini anlatmıştır. Hastalanmıştım Rasûlullah (s.a.v.), beni ziyarete geldi ben kendimden geçmiş baygın durumda idim. Ayılınca, malım konusunda nasıl hareket edeyim diye sordum. Rasûlullah (s.a.v.), sustu ve Nisa sûresi 11. ayeti nazil oldu: **“Allah size çocuklarınızın alacağı miras hakkında**

şunu emreder: Erkek iki kadının hissesine eşit bir miktar alacaktır…” (Buhârî, Vudu: 27; Müslim, Feraiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Muhammed b. Münkedir'den rivâyet etmişlerdir.

Fadl b. Sabah el Bağdadî, Sûfyân vasıtasıyla, İbn'ül Münkedir'den, Câbir'den, bu hadisin bir benzerini bize aktarmış olup, Fadl b. Sabbah'ın hadisi buradakinden daha uzuncadır.

3016- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Evtas savaşı günü müşrikler içerisinde kocaları bulunan bazı kadınlar cariye olarak savaş ganimetleri içersinde bize düşmüştü fakat bazı kimseler bu kadınlarla cinsel ilişki yapmayı hoş karşılamadılar da Allah Nisa sûresi 24. ayetini indirdi: **“Savaşta esir olarak elinize geçirdiğiniz cariyeler dışında tüm evli kadınlar size haram kılınmıştır…”** (Müslim, Rada: 27; Nesâî, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3017- Yine Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Evtas savaşı günü kendi toplumlarında kocaları bulunan bazı esir kadınlar ganimetten pay olarak hissemize düşmüştü. Müslümanlar durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattılar ve Allah, Nisa sûresi 24. ayetini indirdi. (Müslim, Rada: 27; Nesâî, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Aynı şekilde Sevrî, Osman el Bettî'den, Ebû'l Halîl'den, Ebû Saîd el Hudrî'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup senedinde **“Ebû Alkame”** yoktur. Bu hadiste **“Ebû Alkame”**yi zikreden kimse tanımıyorum. Ancak, Hemmâm, Katade'den yaptığı rivâyette onu zikretmiştir. Ebû'l Halil'in adı Salih b. Ebî Meryem'dir.

3018- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) büyük günahlar hakkında şöyle buyurdu: **“Allah'a ortaklar tanımak, ana babaya âsi olmak, adam öldürmek, yalan şâhidliği veya yalan söylemek.”** (Bu hadis Nisa sûresi 31. ayetin tefsiri durumundadır) (Buhârî, Şehadet: 27; Müslim, Eyman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Ravh b. Ubâde bu hadisi Şu'be'den rivâyet ederek hadisin senedinde Ubeydullah b. Ebî Bekre yerine Abdurrahman b. Ebî Bekre denilmiştir ki bu doğru değildir.

3019- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Günahların en büyüğünü size bildireyim mi?”** Ashab **“Evet Ey Allah'ın Rasûlü!”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah'a ortaklar koşmak, ana babaya âsi olmak”** Rasûlullah (s.a.v.) yaslanmış durumda iken doğrularak: **“yalancı şâhidlik ve yalan söylemek”** bu son cümleyi o kadar tekrarladı ki keşke sussaydı dedik. (Buhârî, Şehadet: 27; Müslim, Eyman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hasen garib sahihtir.

3020- Abdullah b. Üneys el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Büyük günahların büyükleri şunlardır: Allah'a ortaklar koşmak, ana babaya âsi olmak ve yalan yere yapılan yemin; bir kimse gerektiği yerde bir yemin eder de o yeminin içersine sivrisineğin kanadı kadar bir yalan bulaştırırsa o yaptığı kıyamete kadar kalbinde bir**

leke olarak kalır gider.” (Müsned: 15465)

ž **Tirmizî:** Ebû Umâme el Ensarî, Sa’lebe’nin oğludur, adını bilmiyoruz. Rasûlullah (s.a.v.)’den pek çok hadisler rivâyet etmiştir.

Bu hadis hasen garibtir.

3021- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Büyük günahların bir kısmı şunlardır. Allah’a ortak koşmak, ana babaya âsi olmak veya yalan yere yemin etmektir.”** Üçüncüyü söylerken Şu’be tereddüd etmiştir. (Buhârî, Eyman: 27; Nesâî, Tahrim-üd Dem: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3022- Mûcâhid (r.a.)’den rivâyete göre, Ümmü Seleme (r.anha)’ya **“Erkekler savaşıyor, kadınlar savaşmıyor ve biz kadınlar da mirastan yarım hisse alıyoruz.”** dedi. Allah Nisa sûresi 32. ayetini indirdi: **“O halde Allah’ın kimilerine diğerlerinden daha fazla verdiği nimetlerine kıskançlık yaparak imrenmeyin…”** Mûcâhid dedi ki: Allah Ümmü Seleme hakkında Ahzab sûresi 35. ayetini indirdi. Ümmü Seleme, Mekke’den Medîne’ye tek başına hicret eden ilk kadındır. (Müsned: 25511)

ž **Tirmizî:** Bu hadis mürseldir. Bazıları bu hadisi Ebû Necîh’den, Mûcâhid’den mürsel olarak: **“Ebû Seleme şöyle şöyle dedi”** diyerek rivâyet etmişlerdir.

3023- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü, hicret konusunda Allah’ın kadınlardan bahsettiğini işitmedi.”** Bunun üzerine Allah Âl-i Imrân sûresi 195. ayetini indirdi. **“Nitekim Rableri onların duâlarını kabul ederek cevap verdi; İster erkek, ister kadın olsun, benim yolumda çaba gösterenlerden hiç kimsenin çabasını boşa çıkarmayacağım. Çünkü, hepiniz birbirinizin soyundan gelirsiniz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

3024- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), kendisi minberde otururken Abdullah’tan Kur’ân okumasını istemiştir. Ben de Nisa sûresinden okumaya başladım 41. ayet olan: **“Öyleyse hesap günü her topluluk içinden şâhidler getireceğimiz ve seni de Ey Peygamber onlar üzerine şâhid tutacağımız zaman ne olacak o günahkarların hali”** ne gelince eliyle bana yeter diyerek işaret etti kendisine baktım gözlerinden yaşlar damlıyordu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Ebû’l Ahvas aynı şekilde A’meş’den, İbrahim’den, Alkame’den ve Abdullah’tan rivâyet etmektedir. Fakat doğru olan rivâyet İbrahim’in Ubeyde’den ve Abdullah’tan yaptığı rivâyettir.

3025- Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana benim için Kur’ân oku Ey Abdullah dedi. Sana indirilen Kur’ân-ı sana mı okuyacağım dedim şöyle buyurdular: **“Ben başkasından dinlemeyi severim”** Nisa sûresinden okudum 41. ayete gelince Peygamber (s.a.v)’in gözlerinin yaşla dolduğunu gördüm. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû'l Ahvas'ın hadisinden daha sağlamdır.

3026- Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdurrahman b. Avf içki yasaklanmazdan önce bizim için bir yemek hazırlatıp bizi davet etti. Bize yemekler yedirip şaraplar içirdi. Şarap bizi sarhoşlattı ki namaz vakti girdi beni imam olmam için öne geçirdiler. Ben de Kafirün sûresini sarhoşluktan dolayı **"Ey kafirler sizin ibadet ettiğinize ben ibadet etmem ve biz sizin ibadet ettiğinize ibadet ederiz"** şeklinde okudum. Bunun üzerine Allah Nisa sûresi 43. ayetini indirdi: **"Ey iman edenler sarhoş iken namaz kılmaya yaklaşmayın ne dediğinizi bilinceye kadar bekleyin…"** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3027- Urve b. Zübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, Abdullah b. Zübeyr şöyle anlatmıştır: Ensâr'dan bir adam hurmalıkları suladıkları Hare ırmağı konusunda Zübeyr'i, Rasûlullah (s.a.v.)'e dava etti. Ensarî suyu salıver bana gelsin demiş. Zübeyr'de bunu kabul etmemişti. Rasûlullah (s.a.v.), Zübeyr'e, Ey Zübeyr hurmalığını sula ve suyu komşuna gönder. Bunun üzerine Ensarî, kızdı ve Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. Zübeyr hala oğlun olduğu için mi böyle konuştun dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in rengi değişti ve şöyle buyurdu: **"Ey Zübeyr! Hurmalığını sula savacaktan aşıncaya kadar suyu hapset. (salma)"** Zübeyr şöyle dedi: Nisa sûresi 65. ayeti bu konuda inmiştir: **"Hayır hayır, Rabbine andolsun ki onlar, aralarında anlaşmazlığa düştükleri her konuda sen peygamberi hakem yapmadıkça ve sonra senin kararına, kalplerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle tabi olmadıkça gerçekten inanmış olmazlar."** (Buhârî, Müsakat: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Muhammed'in şöyle söylediğini işittim: İbn Vehb bu hadisi Leys b. Sa'd'tan, Yunus'tan, Zührî'den, Urve'den, Abdullah b. Zübeyr'den benzeri şekilde rivâyet etmekte ve hadisin senedinde **"Abdullah b. Zübeyr'den"** dememektedir.

3028- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Nisa sûresi 88. ayeti hakkında şöyle demiştir: Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazıları savaştan çekilmişlerdi. Müslümanlar bunlar hakkında iki taraf oldular; Bir kısmı onlar öldürülmeli diyor diğer taraf ise hayır diyorlardı. Bunun üzerine Nisa 88. ayet indi: **"Size ne oluyor ki, münafıklar hakkında kiminiz onlardan yana kiminiz onlara karşı tutum alarak aranızda iki guruba ayrılıyorsunuz? Oysa yaptıkları işlerden dolayı Allah onları tepe taklak etmiştir. Allah'ın saptırdığını doğru yola iletmek mi istiyorsunuz? Allah'ın sapıklık içinde bıraktıklarına bir çıkış yolu bulamazsın."** Sonra Rasûlullah (s.a.v.): **"O Medîne temiz beldedir"** buyurdu ve şöyle devam etti: **"Ateşin madenlerin kirlerini temizleyip çıkarıp attığı gibi Medîne'de Müslümanlar arasındaki kirleri atar."** (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Abdullah b. Yezîd; el Ensârî el Hatmî olup sahabedir.

3029- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: Maktul ile katil kıyamet günü birlikte geleceklerdir. Katilin başı ve saçından tutmuş olduğu, kendi boyun damarlarından kan fışkırdığı halde şöyle diyecektir: **“Ya Rabbi, beni bu öldürdü”** arşa kadar yaklaştırılacaktır. Amr b. Dinar dedi ki: Bu konuda İbn Abbâs’a katilin tevbe etmesi hakkında sordular da, O’da: Nisa sûresi 93. ayetini okudu: **“Fakat her kim de, bir mü’mini bile bile öldürürse, onun cezası, içinde devamlı kalacağı Cehennemdir. Allah ona bu dünyada gazab etmiş ve öteki dünyada da rahmetinden uzak tutmuş ve ona büyük bir azâb hazırlamıştır.”** Ve şöyle devam etti: **“Bu ayetin hükmü kaldırılmamıştır ve değiştirilmemiştir. Nerede ona tevbe imkanı?”** (Nesâî, Tahrim-üd Dem: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Amr b. Dinar’dan, İbn Abbâs’tan merfu olmaksızın benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

3030- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Benî Süleym’den bir adam koyunlarını otlatırken Peygamber (s.a.v)’in ashabından bir müfrezeyle karşılaştı ve onlara selam verdi. Onlarda size, sizden korunmak için selam verdi, kanaatine vararak kalkıp onu öldürdüler koyunlarını da alıp Rasûlullah (s.a.v.)’e götürdüler Allah’ta, Nisa sûresi 94. ayetini indirdi: **“O halde ey iman edenler Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman karşılaştığınız durumu açıkça kavramaya çalışın ve size barış teklif edene veya Müslüman olduğunu bildirene dünya hayatının gelip geçici, kazancına duyduğunuz özlem ve istekle sen mü’min değilsin demeyin oysa ganimetlerin çoğu Allah katındadır…”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Tefsir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Üsame b. Zeyd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3031- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, Nisa sûresi 95. ayeti indiği zaman gözleri görmeyen Amr b. Ümmü Mektum, Peygamber (s.a.v)’e geldi ve Ey Allah’ın Rasûlü! gözleri görmeyen bir kimseyim bana ne yapmamı emredersin? dedi. Allah: **“Bir mazeretleri olmaksızın”** bölümünü indirdi ve Peygamber (s.a.v), vahiy katiplerine: **“Yazdığınız kürek kemiğini veya levhayı, kalemi getirip kaydediniz.”** buyurdu. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, İmara: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Amr b. Ümmü Mektum denildiği gibi Abdullah b. Ümmü Mektum da denilir. Bu kimse Abdullah b. Zaide’dir. Ümmü Mektum onun annesidir.

3032- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Nisa sûresi 95. ayeti inince Bedir savaşına katılanlarla, Bedir’den geri kalanlar -çünkü bu ayet Bedir savaşı için inmiştir- ayeti inince Abdullah b. Cahş ve İbn Ümmü Mektum, dediler ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Biz iki a’ma kimseyiz bize izin var mıdır?”** Bunun üzerine Nisa sûresi 95. ayet indirildi. **“Allah mücahidleri özür sahibi olarak oturanlardan bir derece üstün kıldı. Özür sahibi olmaksızın oturanlara gelince; Allah mücahidleri bu oturup kalanlardan kat kat derecelerle üstün kılmıştır.”** (Buhârî, Meğazi: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İbn Abbâs rivâyeti olarak hasen garibtir. Mıksem’in Abdullah b. Hâris’in azâdlısı olduğu söylendiği gibi Abdullah b. Abbâs’ın azâdlısı olduğu da söylenir. Künyesi ise Ebû’l Kâsım’dır.

3033- İbn Şihâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sehl b. Sa’d, bana anlattı ve şöyle dedi: Mervan b. Hakem’i mescidde otururken gördüm ve gelip yanına oturdum o da Zeyd b. Sabit’in kendisine anlattığını bize anlattı şöyle ki: Nisa süresi 95. ayeti **“Bir mazeretleri olmaksızın”** kısmı olmadan indirilmişti de Allah Rasûlü bana bu ayeti yazdırmıştı tam o esnada İbn Ümmü Mektum çıkageldi ve Ey Allah’ın Rasûlü cihâda katılma imkanım olsaydı mutlaka cihâd ederdim dedi. Kendisi gözleri görmeyen bir adamdı. Bunun üzerine Allah Peygamberine vahyin ilave kısmı olan: **“Bir mazeretleri olmaksızın”** bölümünü indirdi. Rasûlullah (s.a.v.)’in dizi dizimin üstünde idi dizimi ezecek kadar ağırlaştı sonra bu ağırlık kaldırıldı ve böylece **“Bir mazeretleri olmaksızın”** bölümü de indirilmiş oldu. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, İmara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kişi Zührî’den, Sehl b. Sa’d’tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır. Ma’mer ise bu hadisi Zührî’den, Kabîsa b. Zûeyb’den, Zeyd b. Sabit’den rivâyet edilmiş olup bu rivâyette peygamberin ashabından olan bir kimsenin tabiinden olan bir kimseden rivâyeti vardır. Sehl b. Sa’d el Ensarî, Mervan b. Hakem’den hadis rivâyet etmektedir. Mervan, peygamberden hadis işitmemiştir. Kendisi tabiin denilen ikinci asrın insanlarındandır.

3034- Ya’la b. Ümeyye (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb’a dedim ki: Nisa sûresi 101. ayetinde Allah, korku içinde bulunursanız namazları kısaltınız buyuruyor. Bugün tüm insanlar emniyet içerisindedir. Durum ne olacak? O da şöyle dedi: Senin şaştığın bu duruma ben de şaşmıştım ve Rasûlullah (s.a.v.)’e sormuştum o da şöyle buyurmuştu: **“Allah’ın size sadaka olarak verdiği bir bağıştır, O’nun bağışını kabul ediniz.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Nesâî, Taksir-üs Salat: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

3035- Abdullah b. Şakîk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Hüreyre bize şöyle anlattı: Rasûlullah (s.a.v.), askerleriyle Dacnan ve Usfan arasında bir yere inmişti, müşrikler kendi aralarında şöyle dediler: Bunların bir namazları vardır ki bu namaz kendilerine babalarından ve oğullarından daha kıymetlidir. Bu ikindi namazıdır. Bu namaz vaktinde kesin kararınızı verip üzerlerine çullanınız. Ancak Cebrail, Peygamber (s.a.v)’e gelerek orduyu iki kısma ayırmasını emretti, bir gurup namaz kılarken diğerleri savaşı sürdürecektir. Tedbirli ve kontrollü hareket edecekler bir rekat kılınınca diğer gurup savaşa geçip onlarda bir rekat namaz kılacaklardır. Böylece askerlerin namazı birer rekat, imam durumunda olan Rasûlullah (s.a.v.)’in namazı ise iki rekat olacaktır. (Bu hadis Nisa 102. ayetinin açıklamasıdır) (Buhârî, Salat-ül Havf: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Abdullah b. Şakîk’ın, Ebû Hüreyre’den rivâyeti olarak hasen garibtir.

Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs, Câbir, Ebû Ayyaş ez Zürakî, İbn Ömer, Huzeyfe, Ebû Bekre, Sehl b. Ebî Hasme’den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Ayyaş ez Zürakî’nin ismi Zeyd b. Sâmit’tir.

3036- Katâde b. Numân (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Biz Ensâr cemaatinden bir aile vardı. Bunlara Übeyrik oğulları olarak Bişr, Beşîr ve Mübeşşir adı verilirdi. Beşîr münafık birisiydi. Şiirler söyler ve Peygamber (s.a.v)’in ashabını kötülerdi ve o şiiri eski şairlerden birine mal ederek falan şair şöyle şöyle dedi, diyordu. Peygamber (s.a.v)’in ashabı o şiiri dinledikleri zaman. Vallahi bu şiiri mikrop heriften başkası söylemez diyorlardı ve bunu ancak söylese söylese Übeyrik oğullarından bu adam söylemiştir, derlerdi.

Bu kabile cahiliyye döneminde de İslam döneminde de muhtaç ve yoksul bir durumda idiler. Medîne’de o dönemde insanların yiyecekleri hurma ve arpadan ibaretti. Adam paralı olduğu vakit Şam’da has un yüklü kervan gelince oradan un alır ve sadece kendisi yerdi çoluk çocuğun yiyeceği ise yine arpa ve hurma idi. Derken Şam’dan bir kervan geldi, amcam Rıfaa b. Zeyd bir miktar has un alarak deposuna koydu o depoda aynı zamanda silah, zırh ve kılıç ta bulunmaktaydı. Evin altındaki bu depo yarılarak yiyecek ve silah buradan alındı. Sabah olunca amcam Rıfaa bana geldi ve yeğenim gece bize hırsız geldi depomuz açıldı, un ve silahlarımız götürüldü mahallede yoklama yapıp soruşturduk neticede Übeyrik oğullarının ateş yaktıkları ve götürülen gıda maddelerinin pişirildiği kanaatine varıldı. Übeyrik oğulları da kendi mahallelerinde soruşturma yaparken: Vallahi aradığınız adamın Lebîd b. Sehl olduğu kanaatindeyiz demişlerdi. Halbuki o dindar ve Salih bir kimse idi. Lebîd hakkında söyleneni işitince kılıcını çekip **“Ben mi çalmışım”** dedi. Vallahi ya bu hırsızlığı meydana çıkaracaksınız veya bu kılıç aranıza karışacaktır. Bunun üzerine çekil sen kenara sen bu işin faili değilsin dediler. Mahallede, o kadar soruşturmayı derinlettik ki Übeyrik oğullarından birinin yaptığından şüphe etmiyoruz. Amcam dedi ki: Ey kardeşimin oğlu Rasûlullah (s.a.v.)’e gidip durumu anlatsan! Katâde dedi ki: Peygamber (s.a.v)’e geldim ve şöyle dedim: Bizden komşularını üzen bir aile, amcam, Rıfaa b. Zeyd’in deposunu yardılar silah ve gıda maddesini çaldılar. Silahımızı versinler gıda maddesini istemiyoruz.

Rasûlullah (s.a.v.): Bu konuda gereken emri vereceğim buyurdu. Übeyrik oğulları bizim Peygamber (s.a.v)’e müraacatımızı işitince kendilerinden olan ve adına Üseyr b. Urve denilen bir adama vardılar ve meseleyi ona açtılar. Mahalle halkından bazı kişilerde bu toplantıda hazır bulundu. Bunlar Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek şöyle dediler: Katâde b. Numân ve amcası bizden salih ve iyi bir Müslüman olan kimseyi delilsiz ve isbatsız hırsızlıkla itham ediyorlar. Katâde diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’e gelip konuştum, Bana; siz, Müslüman olan bir

aileye delilsiz ve isbatsız olarak hırsızlık ithamında bulunuyormuşsunuz, buyurdu. Döndüm keşke malımın pek çoğu elimden gitmiş olsaydı da bu konuyu Rasûlullah (s.a.v.) ile konuşmamış olsaydım dedim. Amcam, Rıfaa bana geldi ve Ey kardeşimin çocuğu ne yaptın, dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in bana söylediğini kendisine anlattım. Allah, yardımına başvurulandır, dedi. Çok geçmeden bu konu hakkında Kur'ân ayeti nazil oldu: **"Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye bu kitabı gerçekleri içeren bir kitap olarak indirdik. Sakın hainlerin savunucusu olma." "Yardımlaşmayı, iyi ve yararlı davranışları ve insanların arasını düzeltmeyi öngören, bunları gerçekleştirmeye çalışan kimselerin yaptığı toplantılar dışında, gizli toplanmaların pek çoğunda hayır yoktur. Ve bütün bu güzel eylemleri Allah'ın rızasını kazanmak için yapan kimseye zamanı geldiğinde, büyük bir mükafat vereceğiz."** (Nisa sûresi 105 - 114) Kur'ân'ın bu ayetleri inince silah, Peygamber (s.a.v)'e getirildi. O da silahı; Rıfaa'ya iade etti. Katâde dedi ki: Silahı amcama getirdiğimde, cahiliyye döneminde görme özelliği iyice zayıflamış ve yaşı da oldukça ilerlemiş bir ihtiyardı ben onun Müslümanlığını da biraz şüpheli görüyordum. Yanına silahla vardığımda; **"Ey kardeşimin oğlu ben o silahı Allah yolunda vakfettim."** dedi. Bunun üzerine o'nun Müslümanlığının sağlam olduğunu anladım. Bu konu hakkında Kur'ân ayetleri inince Beşîr, müşrikler arasına katılarak Sülaka binti Sa'd oğullarından Sümeyye'nin yanına gidip oraya sığınmıştı. Bunun üzerine (Nisa 115 - 116. ayetleri nazil oldu.) **"Kim kendisine doğru yol besbelli olduktan sonra, peygamberle bağını koparıp, mü'minlerin yolundan başka bir yola saparsa, onu tercih ettiği o yolda bırakır ve Cehenneme sokarız. O ne kötü bir yerdir." "Allah kendisinden başka birine, ilahlık yakıştırılmasını asla bağışlamaz, ama bağışlanmasını isteyen kimsenin şirk dışındaki günahlarını bağışlar. Çünkü Allah'ın yanı sıra başkasına ilahlık yakıştıranlar, şiddetli bir sapıklığa düşmüş kimselerdir."**

Beşîr'in Sülaka oğullarına sığınması üzerine İslam şairi Hassân o kadını birkaç beyitle zemmetti. Bunun üzerine kadın eşyalarını alıp başının üzerine yerleştirip, Ebtah denilen yere eşyalarını atıp şöyle dedi: **"Bana bir şey getirmedin! Sadece Hassân'ın şiirini bana hediye etmiş oldun."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed b. Seleme el Harranî'den, başkasından bu hadisi müsned olarak rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Yunus b. Bükeyr ve pek çok râvîler bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan, Âsım b. Ömer b. Katâde'den mürsel olarak rivâyet ettiler ve senedinde **"Babasından ve dedesinden"** demediler.

Katâde, Ebû Saîd el Hudrî'nin anne bir kardeşidir. Ebû Saîd el Hudrî'nin adı Sa'd b. Mâlik b. Sinan'dır.

3037- Ali b. Ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kur'ân'dan

bana en sevimli gelen ayetlerden biri de şudur: (Nisa sûresi: 116) **“Allah kendisinden başka birine, ilahlık yakıştırılmasını asla bağışlamaz, ama bağışlanmasını isteyen kimsenin şirk dışındaki günahlarını bağışlar. Çünkü Allah’ın yanı sıra başkasına ilahlık yakıştıranlar, şiddetli bir sapıklığa düşmüş kimselerdir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Fahıte’nin ismi Saîd b. İlâka’dır, Süveyr’in künyesi Ebû Cehm’dir. Bu adam Küfeli olup tabiindendir.İbn Ömer ve İbn Zübeyr’den hadis dinlemiştir. İbn Mehdî ona biraz iğnelemek süretiyle dokunmaktadır.

3038- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Nisa sûresi 123. ayeti nazil olunca bu hüküm Müslümanlara biraz ağır geldi ve bu durumu Peygamber (s.a.v)’e yakındılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Orta yolda gidin doğruyu araştırın. Mü’minin başına gelen her sıkıntıda mutlaka günahlarına keffâret olma durumu vardır kendisine batan bir diken ve çektiği her güçlükte bile…”** (Buhârî, Merda: 27; Müslim,i Birr ve Sıla: 17)

ž ibn Muhayyıs’ın adı Ömer b. Abdurrahman b. Muhaysın’dır.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

3039- Abdullah b. Ömer, Ebû Bekir es Sıddîk (r.anhüma)’dan şöyle aktarmıştır: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanındaydım şu ayet indirildi: (Nisa 123. ayet) **“Öteki alemdeki kurtuluş; ne sizin vahye dayanmayan kuruntularınızla, ne de bize de kitap verildi diyen, önceki toplumların kuruntularıyla gerçekleşecek değildir. Kim bir kötülük yaparsa, onunla cezalanır, kendisi için Allah’tan başka dost da, yardımcı da bulamaz.”**

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), **“Bana indirilen bir ayeti sana okuyayım mı?”** buyurdu. Ben de **“Evet oku! Ey Allah’ın Rasûlü”** dedim. Rasûlullah (s.a.v.), o ayeti bana okudu bu esnada ben sırtımdaki bir ağrıdan dolayı farkında olmadan dolayı gerindim. Rasûlullah (s.a.v.): **“Neyin var! Ey Ebû Bekir”** diye sordu. Ben de **“Anam, babam yoluna feda olsun Ey Allah’ın Rasûlü”** dedim. Hangimiz kötülük yapmamıştır, bizler yaptıklarımızla cezalandırılacağız! Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), buyurdular ki: **“Sana ve tüm mü’minlere gelince sizler yaptığınız kötülüklerin cezasını bu dünyada çekecek ve Allah’a günahsız olarak kavuşacaksınız. Diğer kafir olanlara gelince kötülükleri onlar için birikecek ve neticede bunun cezasını kıyamet günü çekeceklerdir.”** (Müsned: 23)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup senedinde söylenti vardır. Musa b. Übeyde’nin hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Onu Yahya b. Saîd ve Ahmed b. Hanbel zayıf bulmaktadırlar. İbn Sebba’ın azâdlısı ise mechüldür. Bu hadis başka bir yoldan da yine Ebû Bekir’den rivâyet edilmiş olup bu rivâyetin de senedi pek sağlam değildir.

Bu konuda Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3040- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sevde (r.anha), Peygamber (s.a.v)’in kendisini boşamasından korkarak beni boşama beni nikahın altında tut benim günümü de Âişe’ye tahsis et dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de bunu

yaptı. Bunun üzerine Nisa sûresi 128. ayeti nazil oldu: **“Eğer bir kadın, kocasının kötü muamelesinden veya kendisini terketmesinden korkarsa, iki taraf aralarında anlaşarak sorunlarını çözebilirler. Zira karşılıklı anlaşma, en iyi yoldur ve bencillik insan ruhunda her zaman mevcuttur. Fakat iyilik yapar, yolunuzu Allah’ın kitabıyla bulursanız biliniz ki, Allah tüm yapmakta olduklarınızdan haberi olandır.”** Her hangi bir konuda karı koca anlaşırlarsa bu caizdir.” Bu söz İbn Abbâs’ın sözü olabilir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3041- Berâ (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Nisa sûresiyle alakalı indirilen son şey; Nisa sûresi son ayeti olan 176. ayetidir: **“Onlar senden cevap isterler. De ki: Allah size babasız ve çocuksuz kişinin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor: Ölen kişinin çocuğu yok bir kız kardeşi varsa, bıraktığı malın yarısı o kız kardeşinindir. Ama ölen kız kardeşinin çocuğu yoksa kendisi, yani erkek kardeşi ona mirasçı olur. Eğer kız kardeşi iki ise, geride bıraktıklarının üçte ikisi onlarındır. Ama mirasçılar erkek veya kız kardeşler olarak çok iseler, bu durumda erkek için kadının iki payı vardır. Allah şaşırıp sapmayasınız diye size her konuda hükmünü açıklıyor. Allah her şeyi bilendir.”** (Buhârî, Meğazi: 27; Müslim, Feraiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû’s Sefer’in ismi Saîd b. Ahmed es Sevrî olup Yuhummedoğlu oluğu da söylenir.

3042- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek **“Ey Allah’ın Rasûlü!” dedi. Babasız ve çocuksuz kişinin mirası hakkında senden cevap isterler…”** bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sana yaz mevsiminde inen Nisa sûresi 176. ayeti kafidir. (Yaklaşık aynı konulardan bahseden ve kış günü indirilen Nisa sûresi 12. ayetine ise kış ayeti denilir.) (Ebû Dâvûd, Feraiz: 27)

bölüm: 6

Ø maide sûresinden tefsir edilen ayetler

3043- Tarık b. Şihâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudilerden biri Ömer b. Hattâb’a şöyle dedi: Ey Mü’minlerin emiri! Maide sûresi 3. ayeti olan **“…Bugün size, dininizi kemale erdirdim, nimetimi üzerinize tamamladım ve size din olarak İslâm’ı verip, ondan razı oldum…”** ayeti bize indirilmiş olsaydı o günü bayram günü ilan ederdik. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: Bu ayetin hangi günde indiğini çok iyi biliyorum; bu ayet Cuma gününe rastlayan bir arefe günü inmiştir. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 27; Müslim, Tefsir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3044- Ammâr b. Ebî Ammâr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs, Maide sûresi 3. ayetini okudu yanında bir Yahudi vardı, Bu ayet bize indirilmiş olsaydı o günü bayram ilan ederdik dedi. İbn Abbâs şu karşılığı verdi:

Bu ayet iki bayramın bir araya geldiği bir gün olan Cuma günü Arafat'ta gelmiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İbn Abbâs hadisi olarak hasen garib sahihtir.

3045- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rahman olan Allah'ın eli dopdolu ve cömerttir. Gece, gündüz devamlı olarak vermesi onu eksiltmez. Söyleyiniz bakalım gökleri yarattığından beri neler vermiştir? Gerçek şu ki onun elindeki eksilmemiştir. O'nun arşı su üzerindedir. Diğer elinde de terazi vardır. Alçaltan ve yükselten de O'dur."** (Bu ayet Maide 64. ayet üzerine inmiştir.) (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis maide sûresi 64. ayetinin tefsiridir. Bu hadis hakkında âlimler şöyle diyorlar: Bu tür hadislere bize geldiği şekilde yoruma gitmeksizin vehme kapılmaksızın inanırız. Bunu pek çok imamla birlikte Sevrî, Malik b. Enes, İbn Uyeyne, İbn'ül Mübarek böyle söylemişlerdir. Şöyle ki bu tür hadisler aktarılır onlara inanılır nasıl ve niçin diye sorulmaz.

3046- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), ilk zamanlarda muhafızlarca korunurdu. **"…Allah seni inanmayanların şerrinden koruyacaktır…"** (Maide 67.) ayeti inince bulunduğu yerden başını çıkararak Ey İnsanlar dağılın Allah beni koruma altına almıştır, buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Nasr b. Ali, Müslim b. İbrahim vasıtasıyla aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bazıları bu hadisi Cüreyrî'den ve Abdullah b. Şakîk'den rivâyet ettiler: **"Rasûlullah (s.a.v.), muhafızlar tarafından korunurdu"** bunlar hadisin senedinde Âişe'yi zikretmemişlerdir.

3047- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İsrail oğulları isyan ve günahlara batıp gittiklerinde onları sakındırdılarsa da onlar vazgeçmediler. Sonra Âlimleri de onların meclislerinde onlarla birlikte oturup onlarla birlikte yediler ve içtiler. Allah'ta onların kalplerini birbirine benzetti ve Maide sûresi 78. ayete göre Dâvûd ve İsa'nın diliyle lanetlendiler."** İbn Mes'ûd şöyle devam etti: Peygamber (s.a.v), yaslanmış iken doğruldu ve; **"Hayır hayır canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler de aranızda ki günahkarlara gerektiği şekilde engel olmadıkça kurtulmanız mümkün değildir."** (Ebû Dâvûd, Melahım: 27; İbn Mâce, Fiten: 17)

ž Abdullah b. Abdurrahman, Yezîd'den naklederek şöyle dedi: Sûfyân es Sevrî bu hadisin senedinde **"Abdullah b. Mes'ûd'tan"** demezdi.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis Muhammed b. Müslim b. Ebî'l Vaddah'tan, Ali b. Bezîme'den, Ebû Ubeyde'den ve Abdullah'tan benzeri şekilde rivâyet edilmiş olup kimileri de Ebû Ubeyde'den diyerek hadisi mürsel olarak rivâyet ediyorlar.

3048- Ebû Ubeyde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İsrail oğulları arasında dini konularda bir eksiklik ortaya çıkınca içlerinden biri kardeşinin günaha düştüğünü görür ve onu**

günahından sakındırırdı. Fakat ertesi gün o işi işlemeye devam etmesine rağmen, o sakındıran kimse onunla oturur yer içer ve birlikte olurdu. Allah'ta böylece bunların kalplerini birbirine benzetti ve Maide sûresi 78. ayeti nazil oldu: "Allah'tan gelen gerçekleri örtbas etmeye şartlanmış olan şu İsrailoğullarından bir kısmı, zaten Dâvûd'un ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdir. Bu, onların isyan etmeleri, hak ve adalet sınırlarını aşmalarındandır." "Onlar birbirlerini işledikleri kötülüklerden vazgeçirmeye çalışmadılar. Yaptıkları şey gerçekten ne kötü idi." "Ve şimdi onlardan bir çoğunun, Allah'tan gelen gerçekleri örtbas edenlerle dost olduklarını görebilirsin. Benliklerinin onlar için önceden hazırladığı şey ne kadar kötüdür ki, Allah onlara gazâb etmiştir ve onlar azâbta ebedi kalacaklardır." "Eğer onlar, Allah'a ve kendilerine gönderilen peygambere ve O'na indirilen herşeye gerçekten inansalardı, bu Allah'tan gelen gerçekleri örtbas edenleri dost edinmezlerdi. Ama onların çoğu ilahi yol ve sınırları aşmış olanlardır." Ebû Ubeyde dedi ki: Peygamber (s.a.v) yaslanmış iken doğruldu ve şöyle buyurdu: **"Hayır! Hayır! Siz de zâlime zulmünden el çektirmedikçe size de kurtuluş yoktur."** (Ebû Dâvûd, Melahım: 27; İbn Mâce, Fiten: 17)

ž Bündar, Ebû Dâvûd et Tayalisi vasıtasıyla -Dâvûd bana bu hadisi yazdırdı demiştir- Muhammed b. Müslim b. Ebi'l Vaddah'tan, Ali b. Bezîme'den, Ebû Ubeyde'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

3049- Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Allah'ım içkinin hükmünü, fayda getirecek şekilde bize açıkla"** Bunun üzerine Bakara 219. ayeti nazil olmuştu: **"Sana, sarhoşluk veren şeyler ve şans oyunları hakkında sorarlar. De ki: Onların her ikisinde de, hem büyük bir günah, hem de satışını yapan için para kazanmak gibi bazı yararlar vardır. Ancak yol açtıkları kötülük, sağladıkları yarardan daha büyüktür. Bir de sana Allah yolunda neyi harcayacaklarını sorarlar. De ki: "İhtiyacınızdan arta kalan herşeyi." Allah düşünüp öğüt alasınız diye size ayetlerini böylece açıklıyor."** Sonra Ömer, çağrılarak bu ayet kendisine okundu Fakat Ömer, yine tatmin olmadı ve Allah'ım içkinin hükmünü bize faydalı olacak biçimde açıkla diye duâ etti. Bu sefer Nisa sûresi 43. ayeti nazil oldu: **"Ey iman edenler! Sarhoş iken namaz kılmaya kalkışmayın, ne dediğinizi bilinceye kadar bekleyin, boy abdestini gerektiren bir durumda iken de yıkanıncaya kadar kesinlikle namaz kılmayın. Fakat, yolcu iseniz ve yıkanma imkanından yoksun iseniz o başka. Çünkü eğer hasta iseniz veya seyahatte iseniz yahut abdestinizi yeni bozmuşsanız veya hanımlarınızdan birisine yaklaşmışsanız ve hiç su bulamamışsanız, o zaman temiz toprakla teyemmüm edin, ellerinize ve yüzünüze hafifçe sürün. Bilin ki, Allah günahları temizleyen ve çok affedendir."** Yine Ömer çağrıldı ve bu ayette kendisine okundu yine Ömer

aynı şekilde duâ etti. Bunun üzerine Maide sûresi 90. ayet nazil oldu: **“Ey iman edenler! Sarhoşluk veren herşey, şans oyunları, putperestçe uygulamaların tümü ve şans-talih okları çekmek, her türlü tahmine dayanan şans oyunu oynamak ve bunlara göre hareket etmek, şeytan işi ve iğrenç kötülüklerden başka bir şey değillerdir. O halde onlardan kaçının ki, mutluluğa eresiniz.”** Yine Ömer çağrıldı ve bu ayet kendisine okundu. Bunun üzerine Ömer: **“Vazgeçtik vazgeçtik”** dedi. (Nesâî, Eşribe: 27; Ebû Dâvûd, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İsrail’den mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. Alâ, Vekîî’ vasıtasıyla İsrail’den, Ebû İshâk’tan, Ebû Meysere, Amr b. Şurahbil’den, Ömer b. Hattâb’ın şöyle duâ ettiği rivâyet edilmiştir. **“Allah’ım içki konusunda, hakkımızda fayda getirecek bir hüküm açıkla…”** geçen hadisin bir benzerini aktarmışlardır. Bu hadis Muhammed b. Yusuf’un hadisinden daha sahihtir.

3050- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)’in ashabından bazı kimseler şarabın haram kılınmasından önce vefat etmişlerdi. İçki haram kılınınca bazı kimseler: **“Şarap içtikleri dönemde ölüp giden kimselerin hali ne olacak?”** diye sordular. Bunun üzerine Maide 93. ayeti nazil oldu: **“İman edip, doğru ve yararlı işler yapanlar, yollarını Allah’ın kitabı ve elçisi ile buldukları ve gerçekten inanıp, doğru ve yararlı işler yaptıkları sürece, haram olunmazdan önce yedikleri şeylerde bir günah yoktur. Yeter ki, hayatlarını Allah’ın kitabıyla düzenlemeye çalışsınlar, iman etmeye devam etsinler ve hayatlarını Allah’ın kitabı vasıtasıyla tanzim etmeye daha da özen göstersinler ve iyilik yapmakta arzulu ve kararlı davransınlar. Çünkü Allah, iyilik yapanları sever.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu’be bu hadisi Ebû İshâk’tan, Berâ’dan rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Bündar’ın da bir rivâyeti vardır.

3051- Ebû İshâk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Berâ şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazı kişiler şarap içtikleri dönemde vefat etmişlerdi. Şarabın yasaklanmasına dair ayet inince Peygamber (s.a.v)’in ashabından bazı kimseler şarap içtikleri dönemde ölen kardeşlerimizin durumu ne olacak? demişlerdi de Maide sûresi 93. ayeti nazil oldu: **“İman edip, doğru ve yararlı işler yapanlar, yollarını Allah’ın kitabı ve elçisi ile buldukları ve gerçekten inanıp, doğru ve yararlı işler yaptıkları sürece, haram olunmazdan önce yedikleri şeylerde bir günah yoktur. Yeter ki, hayatlarını Allah’ın kitabıyla düzenlemeye çalışsınlar, iman etmeye devam etsinler ve hayatlarını Allah’ın kitabı vasıtasıyla tanzim etmeye daha da özen göstersinler ve iyilik yapmakta arzulu ve kararlı davransınlar. Çünkü Allah, iyilik yapanları sever.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3052- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ashab; şarabın haram kılınması hükmü inince şarap içtikleri dönemde ölüp gidenlerin

hakkındaki durumu sordular da Maide sûresi 93. ayeti indi: **“İman edip, doğru ve yararlı işler yapanlar, yollarını Allah’ın kitabı ve elçisi ile buldukları ve gerçekten inanıp, doğru ve yararlı işler yaptıkları sürece, haram olunmazdan önce yedikleri şeylerde bir günah yoktur. Yeter ki, hayatlarını Allah’ın kitabıyla düzenlemeye çalışsınlar, iman etmeye devam etsinler ve hayatlarını Allah’ın kitabı vasıtasıyla tanzim etmeye daha da özen göstersinler ve iyilik yapmakta arzulu ve kararlı davransınlar. Çünkü Allah, iyilik yapanları sever.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3053- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Maide sûresi: 93 ayeti nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.) bana **“Sen onlardansın”** buyurdu. (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3054- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek; **“Ey Allah’ın Rasûlü! Ben et yediğimde şehevî hislerim kabarıyor bu yüzden et yemeyi kendime haram kıldım”** dedi. Bunun üzerine Maide sûresi: 87. ayeti nazil oldu: **“Ey iman edenler, Allah’ın size helal kıldığı, dünyanın güzel nimetlerinden yararlanın ve bunları kendinize daha dindar olabilme sebebiyle haram kılmayın. Allah’ın nimetlerinden yararlanma hususunda aşırılığa kaçmayın. Çünkü Allah aşırı gidip sınırları aşanları sevmez.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasen garibtir.

Bazıları bu hadisi Osman b. Sa’d’tan, mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. Bu rivâyette **“İbn Abbâs’tan”** denmektedir. Yine aynı şekilde Hâlid el Hazza, bu hadisi İkrime’den mürsel olarak rivâyet etmiştir.

3055- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âl-i Imrân 97. ayeti olan: **“O Kâ’be ki apaçık işaretlerle dopdolu olup, İbrahim’in makamı da oradadır. Kim oraya girerse huzur bulur. Bundan dolayı Kâ’be’yi haccetmek, gücü yeten tüm insanların yerine getirmek zorunda oldukları bir görevdir. Kim bu vazifeyi inkâr edip yapmazsa bilsin ki, Allah alemlerden bağımsız olup her bakımdan kendine yeterlidir.”** Ayeti inince Ashab her sene mi? diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.), cevap vermedi sustu. Sonra Ey Allah’ın Rasûlü! Her sene mi diye tekrar sordular **“hayır”** dedi, eğer evet demiş olsam her yıl haccetmeniz gerekecekti. Bunun üzerine Allah, Maide sûresi 101. ayeti indirdi: **“Ey iman edenler! Açıklandığı zaman sizi üzecek şeyleri sormayın. Kur’ân indirilmekte iken onları sorsaydınız size açıklanabilirdi. Yine de Allah daha önce, bu kuralı bilmeden sorduklarınızdan dolayı, sizi affetmiştir. Zira Allah, çok bağışlayıcı ve cezayı geciktirirse de ihmal etmeyip acele etmeyendir.”** (İbn Mâce, Menasik: 27)

ž Bu hadis Ali'nin rivâyeti olarak hasen garibtir.
Bu konuda Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3056- Musa b. Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'den işittim şöyle diyordu: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e Ey Allah'ın Rasûlü, benim babam kimdir? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de **"baban falan kimsedir"** buyurdu. Bunun üzerine Maide sûresi 101. ayeti nazil oldu: **"Ey iman edenler! Açıklandığı zaman sizi üzecek şeyleri sormayın. Kur'ân indirilmekte iken onları sorsaydınız size açıklanabilirdi. Yine de Allah daha önce, bu kuralı bilmeden sorduklarınızdan dolayı, sizi affetmiştir. Zira Allah, çok bağışlayıcı ve cezayı geciktirirse de ihmal etmeyip acele etmeyendir."** (Buhârî, İtisam: 27; Müslim, İmara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3057- Ebû Bekir es Sıddık (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Ey Müslümanlar! Siz Maide sûresi 105. ayetini okuyorsunuz; **"Ey iman edenler! Siz yalnız kendinizden sorumlusunuz. Eğer siz doğru yolda iseniz, sapıklığa düşenler size hiçbir zarar veremezler. Hepinizin dönüşü Allah'a olacaktır. Ve o zaman Allah size hayatta yapmış olduğunuz herşeyi bildirecektir."** Halbuki ben Peygamber (s.a.v)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"İnsanlar bir zâlimi görürlerde ona zulmünden el çektirmezlerse Allah'ın onları genel bir azaba uğratması kaçınılmazdır."** (Ebû Dâvûd, Melahım: 27; İbn Mâce, Fiten: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kişi bu hadisi İsmail b. Ebû Hâlid'den buradaki gibi merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Bazıları ise bu hadisi Kays'tan, Ebû Bekir'den merfu olmaksızın Ebû Bekrin sözü olarak rivâyet etmektedirler.

3058- Ebû Umeyye eş Şa'banî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Sa'lebe el Huşenî'ye geldim şu ayet hakkında ne diyorsun diye sordum. Ebû Sa'lebe hangi ayet dedi. Bende Maide sûresi 105. ayetidir dedim; **"Ey iman edenler! Siz yalnız kendinizden sorumlusunuz. Eğer siz doğru yolda iseniz, sapıklığa düşenler size hiçbir zarar veremezler. Hepinizin dönüşü Allah'a olacaktır. Ve o zaman Allah size hayatta yapmış olduğunuz herşeyi bildirecektir."** Bunun üzerine şöyle dedi: Dikkat et bu ayeti bilen bir kimseye sormuş durumdasın. Ben de aynı şekilde bu ayeti Rasûlullah (s.a.v.)'e sormuştum şöyle buyurmuştu: **"Birbirlerinize iyilikleri emredin kötülüklerden sakındırın ancak cimriliğe boyun eğildiğini gördüğünde, insanların arzu ve hevesleri peşinde gittiklerini gördüğünde, dünyanın dine tercih edilip herkesin kendi görüşünü beğendiği dönemlerde sadece kendi kendinin çaresine bak ve avamı bırak ondan sonra öyle günler gelecek ki o günlerde dinin emirlerine uyma hususunda gösterilecek sabır ateş parçasını elde tutmak gibi zor olacaktır. O günlerde Müslüman olarak yaşamaya çalışanlara bu günkü sizin elli kişinin amelini isteyen kimselerin sevâbı**

kadar sevap yazılacaktır.”

Abdullah b. Mübarek dedi ki: Utbe’den başkası bu hadiste bana şu ilaveyi yaptı: Ey Allah’ın Rasûlü! Bizden elli kişi mi? Yoksa onlardan elli kişinin sevâbı mı? Rasûlullah (s.a.v.), **“Hayır sizden elli kişinin sevâbı”** buyurdu. (Nesâî, Sayd: 27; İbn Mâce, Fiten: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3059- Temîm ed Dâri (r.a.)’den rivâyete göre, Maide sûresi 106. ayeti; “**Ey iman edenler! Ölüm size yaklaşıp vasiyyette bulunmak üzereyken yapılacak işler için, kendi aranızda iki dürüst kişi şâhid bulundurun. Yahut evinizden uzakta seyahatte olup yeryüzünde dolaşırken, ölüm işaretleri baş göstermişse, namazdan sonra misafir olduğunuz topluluktan, iki kişiyi alıkoyun; ve eğer içinize bir şüphe düşerse, her birini Allah’a şöyle yemin ettirin: “Bu sözümüzü yakın bir akrabanın hatırı için de olsa, hiçbir bedel karşılığında satmayacağız ve Allah’ın huzurunda şâhid olduğumuz hiçbir şeyi gizlemeyeceğiz, yoksa günahkarlar arasına gireriz.”** Benden ve Adiyy b. Bedda’dan başka herkes bu ayetin hükmü altına girmekten kurtulmuştur, dedi. Temim ve Adiyy İslam’dan önce Hıristiyan idiler ticaret için Şam’a gider gelirlerdi. Yine bir seferinde ticaret için Şam’a gelmişlerdi. Adına Büdeyl b. Ebî Meryem denilen Haşim oğullarının azâdlı kölesi olan bir kimse de ticaret mallarıyla birlikte bunlara katılmıştı yanında gümüş bir kap vardı ve onu krala satmak istiyordu. Ticaretinin büyük bir kısmı bu gümüş kap idi. Orada hastalandı ve o iki kişiye vasiyette bulundu ve bıraktığı eşyaları ailesine teslim etmelerini istedi.

Temim diyor ki: Büdeyl öldüğü zaman o gümüş kabı alıp bin dirheme satıp parasını ben ve Adiyy b. Bedda paylaştık. Büdeyl’in ailesine geldiğimizde eşyalarını kendilerine verdik. Gümüş kabı aradılar ve bize sordular. Biz de sadece bunları bıraktı başka bir şey vermedi dedik.

Temim dedi ki: Peygamber (s.a.v), Medîne’ye gelip ben de Müslümanlığı kabul edince bu olaydan dolayı kuşkulandım. Büdeyl’in ailesine gelerek durumu kendilerine anlattım, hisseme düşen beş yüz dirhemi kendilerine verdim arkadaşımda da bir bu kadar para olduğunu bildirdim. Adiyy b. Bedda’ı, Rasûlullah (s.a.v.)’e götürdüler. Rasûlullah (s.a.v.), kendilerinden delil istedi, delil bulamadılar. Kendi dinlerine göre kutsal saydıkları bir şeye yemin etmelerini emretti. Adiyy ise yemin etti. Bunun üzerine Maide sûresi: 105 - 108. ayetleri nazil oldu: **“Ey iman edenler! Siz yalnız kendinizden sorumlusunuz. Eğer siz doğru yolda iseniz, sapıklığa düşenler size hiçbir zarar veremezler. Hepinizin dönüşü Allah’a olacaktır. Ve o zaman Allah size hayatta yapmış olduğunuz herşeyi bildirecektir.” “Şâhidliği gereği gibi yapmalarına yahut yeminlerinden sonra, yalancılıklarının ortaya çıkıp, yeminlerinin**

reddedilmesinden korkmalarına, en uygun olan budur. Öyleyse hayatınızı Allah ve kitabıyla tanzim edin ve O'na kulak verin. Zira Allah, yoldan çıkmışlar topluluğuna, rehberlik ederek doğru yolu göstermez." Amr b. Âs ile bir başkası kalkıp yemin ettiler ve böylece Adiyy b. Bedda'dan beş yüz dirhem alınmış oldu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi sahih değildir.

Muhammed b. İshâk'ın bu hadisi kendisinden rivâyet ettiği Ebû'n Nadr, bence Muhammed b. Sâib el Kelbî'dir. Ebû'n Nadr künyesi ile anılıyor. Hadisçiler bu adamı terk etmişlerdir. Kendisinin tefsiri vardır. Muhammed b. İsmail'den şöyle dediğini işittim: Muhammed b. Sâib el Kelbî; Ebû'n Nadr künyesiyle anılır. Sâlim'in, Ebû'n Nadr el Medenî'den ve Ümmü Hanî'in azâdlısı Ebû Salih'den hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz. İbn Abbâs'tan başka bir şekilde kısa olarak bu hadis rivâyet edilmiştir.

3060- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sehm oğullarından bir adam Temim ed Dâri ve Adiyy b. Bedda ile beraber ticari bir seyahate çıkmıştı. Sehm'li, Müslüman olmayan bir yerde öldü. Temîm ve Adiyy onun geride kalan eşyasını ailesine getirdikleri zaman altın kakmalı bir gümüş kabı aradılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara yemin teklif etti. Sonra kabı Mekke'de buldular. O kabı Temim ve Adiyy'den aldıkları söylendi. Sehmî'nin ailesinden iki kişi kalktı ve yemin ederek bizim şâhidliğimiz o iki adamın şâhidliğinden daha haklıdır, diyerek gümüş kabın ölen kişiye ait olup çalınarak satıldığını iddia ettiler. Bunun üzerine Maide sûresi 106. ayet nazil oldu; **"Ey iman edenler! Ölüm size yaklaşıp vasiyyette bulunmak üzereyken yapılacak işler için, kendi aranızda iki dürüst kişi şâhid bulundurun. Yahut evinizden uzakta seyahatte olup yeryüzünde dolaşırken, ölüm işaretleri baş göstermişse, namazdan sonra misafir olduğunuz topluluktan, iki kişiyi alıkoyun; ve eğer içinize bir şüphe düşerse, her birini Allah'a şöyle yemin ettirin: "Bu sözümüzü yakın bir akrabanın hatırı için de olsa, hiçbir bedel karşılığında satmayacağız ve Allah'ın huzurunda şâhid olduğumuz hiçbir şeyi gizlemeyeceğiz, yoksa günahkarlar arasına gireriz."** (Buhârî, Vesâyâ: 27; Ebû Dâvûd, Akdıye: 17)

ž Bu hadis İbn ebî Zaide rivâyeti olarak hasen garibtir.

3061- Ammâr b. Yasir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **"Gökten İsa'ya inen sofra; et ve ekmek olarak indirilmişti ve kendilerine de hainlik yapmamaları ve yarın için bu gıdalardan saklamamaları emredilmişti. Fakat hainlik ettiler; yarın için bir şeyler alıp sakladılar. Sonunda da maymun ve domuz şekline sokuldular."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi Ebû Âsım ve pek çok kişi Saîd b. ebû Arûbe'den, Kata'de'den, Hılas'tan, Ammâr b. Yâsir'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi merfu olarak rivâyet eden sadece Hasan b. Kazaa'yı biliyoruz.

Humeyd b. Mes'ade, Sûfyân b. Habib vasıtasıyla Saîd b. ebû Arube'den bu hadisin bir benzerini bize merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Hasan b. Kazaa'ın rivâyetinden daha sağlamdır. Hadisin merfu olarak rivâyetinin aslını bilmiyoruz.

3062- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Allah, İsa’ya, Maide sûresi 116. ayet: **“Ve işte gün gelecek Allah, “Ey Meryem oğlu İsa!” diyecek; “Sen misin insanlara Allah’ı bırakın da beni ve annemi iki İlah tanıyın diyen?” İsa cevap verdi: “Seni ortaklardan ve noksanlıklardan, tenzîh ederim. Hakkım olmayan şeyi söylemek bana yakışmaz. Bunu söylemiş olsaydım, sen muhakkak bilirdin. Sen benim içimdeki herşeyi bilirsin. Halbuki, ben senin zatında olanı bilemem. Şüphe yok ki, akılla bilinemeyen tüm gerçekleri bilen sensin, yalnızca sen.”** teki sorusu hakkında nasıl cevap vereceğini ona telkin edip öğretmiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3063- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Son inen sûre Maide sûresidir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. İbn Abbâs’ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **“Son inen sûre; “Nasr” sûresidir.”**

bölüm: 7

Ø en’am sûresinden tefsir edilen ayetler

3064- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Cehil, Peygamber (s.a.v)'e: Biz seni yalanlamıyor, senin getirdiğin mesajı yalanlıyoruz, dedi de Allah'ta En'am sûresinin 33. ayetini indirdi; **"Bu insanların söylediklerinin, seni gerçekten üzdüğünü pekala biliyoruz. Ama unutma ki, onların yalanladığı sen değilsin. Bu varoluş sebebi dışında yaşayanların inkâr ettiği, aslında Allah'ın mesajlarıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž İshâk b. Mansur, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân'dan, Ebû İshâk'tan, Naciye'den: "Ebû Cehil, Peygamber (s.a.v)'e dedi ki" diyerek geçen hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Fakat senedinde **"Ali'den"** dememiştir.

Bu rivâyet daha sağlamdır.

3065- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, En'am sûresi 65. ayetinin ilk yarısı inince Rasûlullah (s.a.v.): **"Sana sığınırım"** dedi. Sonra ikinci yarısı inince; **"Bu iki husus öncekinden daha hafiftir."** buyurdu. **"De ki: "Yalnız O'dur, sizi tepenizden ve ayaklarınızın altından azâbla kuşatma kudretine sahip olan; ve elbette sizi gurup gurup birbirinize düşürüp, birbirinizi kırdırıp geçirmeye de güç yetirendir. Bak iyice anlasınlar diye, mesajları nasıl her yönüyle açıklıyoruz."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27)

ž **Tirmizî:** Hasen sahihtir.

3066- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, En'am sûresi 65. ayeti nazil olduğu zaman; Rasûlullah (s.a.v.); **"Bu gerçekleşmiş olan hadise mutlaka olacaktır."** buyurdular. (Müsned: 1387)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3067- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: En'am 82. ayeti nazil olunca; **"İman edip, imanlarını varlık sebebine aykırı davranarak karartmayanlar, işte onlardır, güven içinde olacak olan ve doğru yola ulaşmış olanlar."** Bu hüküm onlara ağır gelmişti ve Ey Allah'ın Rasûlü, dediler. Hangimiz kendine yazık etmemiştir? Rasûlullah (s.a.v.): **"Hayır sizin o anladığınız anlam değildir burada kastedilen zulüm, şirktir. Lokmanın oğluna söylediğini işitmediniz mi?** Lokman sûresi: 13. ayet: **"Lokman oğluna öğüt vererek şöyle konuştu: "Ey benim sevgili oğlum! Allah'ın yanı sıra, başka güçlere ilahlık yakıştırma! Bil ki, böyle düzmece ortaklık yakıştırmalar gerçekten Allah'a karşı yapılan, çok büyük bir haksızlıktır."** (Buhârî, İman: 27; Müslim, İman: 17)

3068- Mesrûk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'nın yanında oturmuş durumdaydım. Bana künyemle hitab ederek Ey Ebû Âişe dedi ve şöyle devam etti: Üç şey vardır ki bunlardan birini söyleyen Allah'a en büyük iftirayı yapmış olur. Kim, Muhammed, Rabbini gördü derse Allah'a karşı en büyük iftirayı yapmış olur. Çünkü Allah En'am 103'de; **"Hiçbir beşerî görüş ve tasavvur O'nu anlayamaz, halbuki O her türlü beşerî görüş ve tasavvuru**

çepeçevre kuşatır. Zira yalnız O'dur, hikmetine tam nüfûz edilemeyen ve herşeyden haberdar olan." buyurur ve yine Şura süresi 51. ayetinde de: **"Allah bir insanla karşılıklı konuşmaz. Ancak vahiy vasıtasıyla, yahut perde arkasından konuşur, ya da bir elçi gönderip, kendi izniyle dilediğini vahyeder. Şüphesiz O, yücelerin yücesidir ve yaptığı herşeyi yerli yerince yapar."** buyurur. Ben yaslanmış durumdaydım, oturuş vaziyetine geldim ve Ey Mü'minlerin anası benim konuşmama müsaade eder misin? İşi aceleye getirme dedim. Allah Necm sûresi 13. ayetinde; **"Onu bir kere daha görmüştü."** Tekvir 23. ayetinde de **"Hem onu berrak bir ufukta gördü"** buyurmamış mıdır? Âişe, şöyle dedi: Vallahi bu konuyu Rasûlullah (s.a.v.)'e ilk soran benim Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **"O görülen Cebraildir, o Cebraili kendi yaratıldığı şekilde iki defa gördüm. Onu gökten inerken ve yaratılışının büyüklüğü gök ile yer arasını kaplamış olarak görmüştüm."** Her kim; Muhammed'in, Allah tarafından indirilenlerden bir şeyler gizlediğini iddia ederse Allah'a karşı büyük bir iftira yapmış olur. Çünkü; Allah, Maide sûresi 67. ayette: **"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni insanlara tamamen bildir. Sen onu tam yapmadığın sürece, Rabbinin mesajını hiç yaymamış olursun. Allah seni inanmayan insanların şerlerinden koruyacaktır. Allah kendisinden gelen gerçekleri örtbas eden insan guruplarını asla doğru yola iletmez."** buyuruyor. Her kimde peygamberin; yarın olacak hadiseleri bildiğini iddia ederse yine Allah'a büyük bir iftira yapmış olur. Çünkü Allah, Neml sûresi 65. ayetinde: **"De ki: "Göklerde ve yerde Allah'tan başka kimse, görünmeyeni, Allah'ın gizli ilmini bilmez. Ve onlar ne vakit diriltileceklerini de bilmezler."** Bu şekilde buyuruyor. (Buhârî, İman: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mesrûk b. Ecda Ebû Âişe diye künyelenir. Mesrûk b. Abdurrahman'dır. Aynı zamanda ismine Divan'da denilir.

3069- Abdullah b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İnsanlardan bir kısmı Peygamber (s.a.v)'e gelerek: Ey Allah'ın Rasûlü! dediler. Bizler kendi boğazlayarak öldürdüğümüz hayvanların etinden yiyecek, fakat Allah'ın öldürdüğü hayvanı yemeyecek miyiz? Bunun üzerine Allah En'am sûresi 118 - 121. ayetleri indirdi: **"Öyleyse, o sapıkların sözlerine bakmayın da üzerine Allah'ın ismi anılan şeylerden yiyin, eğer gerçekten, O'nun mesajına inanıyorsanız" "Bu sebeple üzerine Allah'ın adı anılmayan şeylerden yemeyin, zira bu gerçekten yoldan çıkmaktır. Çünkü şeytanlar dostlarına, sizinle mücadele etmeleri için fısıldarlar.Eğer onlara uyarsanız biliniz ki, sizler de Allah'tan başka varlıklara, ilahlık yakıştıranlardan olursunuz."** (Ebû Dâvûd, Dahaya: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis başka bir şekilde de yine İbn Abbâs'tan rivâyet edilmiş olup, bazıları bu hadisi Atâ' b. Sâib'den Saîd b. Cübeyr'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

3070- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Her kim üzerinde Peygamber (s.a.v)'in mührü bulunan sahifeye bakmaktan hoşlanırsa En'am sûresi 151 - 153. ayetlerini okusun: **"De ki: "Gelin Allah'ın gerçekten neyi yasakladığını size anlatayım: O'ndan başka şeylere asla ilâhlık yakıştırmayın; anne-babanıza iyilik yapın ve onlara karşı saygısızlıkta bulunmayın ve çocuklarınızı yoksulluk korkusuyla öldürmeyin; çünkü sizin de, onların da rızıklarını sağlayacak olan biziz. Açık veya gizli hiçbir utanç verici fiil işlemeyin ve adaleti yerine getirmek dışında, Allah'ın kutsal saydığı insan hayatına haksızca kıymayın. Allah size aklınızı kullanasınız diye bunları emreder." "Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur. O halde ona uyun, diğer yollardan gitmeyin ki, sizi O'nun yolundan ayırıp saptırmış olurlar. Allah bütün bunları size emretti ki, yolunuzu Allah'ın kitabıyla bulmuş olasınız."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3071- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), En'am sûresi 158. ayetinde geçen, **"Rabbinin bazı ayetlerinin gelmesini…"** hakkında şöyle dediği bize aktarılmıştır: **"O ayet güneşin batıdan doğmasıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir.

3072- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), şöyle buyurmuştur: **"Üç şey çıkmadan önce kişi iman etmemiş ise o kişiye artık imanı fayda vermeyecektir."** (Enam sûresi 158. ayet) **"Deccâl, Dabbet-ül arz ve güneşin batıdan doğması."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hazım el Eşcaî, Küfelidir. İsmi Selman olup Azzetel Eşcaî'nin azâdlı kölesidir.

3073- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah şöyle buyurur: O'nun sözü gerçektir. Kulum bir iyilik yapmayı gönlünden geçirirse ona bir sevap yazın, eğer o iyiliği yaparsa on kat olarak yazın. Eğer bir kötülük yapmayı içinden geçirirse onu yazmayın, şayet o kötülüğü işlerse ona bir günah yazın. Şayet ondan vazgeçerse veya onu yapmazsa ona bir sevap yazın."** Rasûlullah (s.a.v.) bunu söyledikten sonra En'am sûresi 160. ayetini okudu: **"Kim Allah'ın huzuruna iyi bir iş ve davranışla çıkarsa, bu yaptığının on katını kazanacaktır. Ama kim de kötü bir iş ile Rabbinin huzuruna çıkarsa, onun aynısıyla cezalandırılacaktır. Ve kimseye de haksızlık yapılmayacaktır."** (Buhârî, İman: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Ø araf sûresinden tefsir edilen ayetler

3074- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Araf sûresi 143.

ayetinden: **“Rabbi dağa nuru ile tecelli edince onu tuzla buz etti…”** ayetini okudu.

Hammad, şu kadar diyerek hadisenin dehşetini anlatmak istedi. Süleyman ise baş parmağını diğer parmaklarına dokundurarak **“Dağ yere gömüldü”** dedi, **“Musa’da bayılıp düştü.”** (Müsned: 11812)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece Hammad b. Seleme’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Abdulvehhab el Verrak, Muâz b. Muâz vasıtasıyla, Hammad b. Seleme’den, Sabit’den, Enes’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Bu rivâyet hasendir.

3075- Müslim b. Yesâr el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, Ömer b. Hattâb’a Araf 172. ayetinin tefsiri soruldu da bunun üzerine şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’e bu ayetin sorulduğunu işittim. Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuştu ki: **“Allah, Adem’i yarattıktan sonra sırtını sağ eliyle sıvazladı ve ondan bir zürriyet işleyeceklerdir. Sonra Adem’in sırtını tekrar sıvazladı ondan bir zürriyet çıkardı ve bunları cennet için yarattım. Bunlar cennetliklerin amelini işleyeceklerdir. Sonra Ademin sırtını tekrar sıvazladı ondan bir zürriyet daha çıkararak bunları da Cehennem için yarattım, bunlarda Cehennemliklerin amelini işleyeceklerdir”** buyurdu. Bunun üzerine o ayetin tefsirini soran şahıs: **“Ey Allah’ın Rasûlü! O halde çalışıp çabalamak ne işe yarar?”** Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **“Allah bir kulu Cennet için yarattığı zaman onu Cennetliklerin ameli üzerinde kullanır da o kişi Cennetliklerin ameli üzere ölür ve Cennete girer. Bir kulu da Cehennem için yarattığı zaman onu da Cehennemliklerin ameli üzerinde kullanır, sonunda Cehennemliklerin amellerinden biri üzere ölür ve Allah onu Cehenneme sokar.”** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Müslim b. Yesâr, Ömer’den hadis işitmemiştir. Bazıları bu senedle Müslim b. Yesâr’la, Ömer arasında mechul bir râvî zikretmişlerdir.

3076- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **“Allah, Adem’i yarattığında onun sırtını sıvazladı ve kıyamete kadar yaratacağı her canlı ondan küçük parçalar halinde bir kenara döküldü bunlardan her insanın iki gözü arasında bir parıltı yarattı sonra onları Adem’e sundu.”** Bunun üzerine Adem dedi ki: **“Ey Rabbim! Bunlar kimdir?”** Allah: **“Bunlar senin zürriyetindendir”** buyurdu. İçlerinden bir adam gördü ve onun gözleri arasındaki nurun parıltısı hoşuna gitti ve **“Ey Rabbim bu kimdir?”** dedi. Allah: **“Bu senin zürriyetinden gelen son ümmetlerden bir kişidir ki adı Dâvûd’tur.”** Adem: **“Rabbim onun ömrü ne kadardır”** dedi. Allah **“Altmış sene”** buyurdu. Adem: **“Benim ömrümden ona kırk yıl ilave et”** dedi.

Adem’in ömrü dolunca ölüm meleği kendisine geldi. Adem: **“Daha kırk yıllık ömrüm yok mudur?”** dedi. Ölüm meleği: **“Bu kırk yılı oğullarından**

Dâvûd'a vermedin mi?" diye karşılık verdi.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: **"Adem bu durumu inkar etti, zürriyeti de inkar etmektedir. Adem'e unutturuldu bu yüzden zürriyeti de unutmaktadır. Adem yanıldı zürriyeti de yanılmaktadır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3077- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Havva, hamile kalınca şeytan onun çevresinde dolaştı** -Havva'nın çocukları yaşamıyordu- **şeytan şöyle dedi: Doğacak çocuğu Abdulhâris adını ver. Havva'da çocuğuna Abdulhâris adını verdi ve böylece çocukları yaşadı. Bu şeytanın vahyi ve vesvesesidir."** (Araf sûresi 189-190. ayetlerinin tefsiridir) (Müsned: 19258)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Ömer b. İbrahim'in, Katâde'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazıları da bu hadisi Abdussamet'den merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir. Ömer b. İbrahim, Basralı bir ihtiyardır.

3078- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Adem yaratıldığında"** diyerek hadisin tamamını aktarmıştır.

bölüm: 9

Ø enfal sûresinden tefsiri yapılan ayetler

3079- Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedir savaşı bitince ganimet mallarından bir kılıç alarak Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdim ve Ey Allah'ın Rasûlü! dedim; Allah, müşriklere karşı kalbime rahatlık verdi -veya buna yakın bir ifade- dolayısıyla bu kılıcı bana hediye et. Bunun üzerine buyurdular ki: Bu kılıç ne senindir ne de benim. Ben de belki benim gibi savaşta üstün yararlılık göstermeyen birine verilecektir, dedim. Biraz sonra Rasûlullah (s.a.v.) bana yaklaştı ve **"Sen istediğinde benim değildi artık benim oldu onu sana bağışlıyorum."** buyurdu. Sonra Enfal sûresi 1. ayeti indi; **"Ey peygamber! Sana savaşlarda elde edilen enfâl hakkında sorarlar. De ki: Bütün ganimetler Allah'a ve O'nun elçisine aittir. Öyleyse yolunuzu, Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın, birbirinizle aranızı düzeltip kardeşlik bağlarını canlı tutun. Eğer gerçekten inanan kimselerseniz, Allah'ın ve peygamberin buyruklarına uyun."** (Müslim, Cihâd: 27; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Aynı şekilde bu hadisi Simak b. Harb, Mus'ab'tan rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Ubâde b. Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3080- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşını bitirince kendisine: **"Ebû Sûfyân'ın kafilesini ele geçir onun hiçbir koruyucusu yoktur."** denildi. İbn Abbâs esirler arasında bağlı olduğu halde: **"Bu doğru olmaz. Allah sana iki guruptan birini vaad etmişti ve vaad ettiğini sana verdi. "Hani Allah iki düşman topluluğundan birisinin, sizin elinize düşeceği konusunda size söz vermişti; sizlerse güçsüz, silahsız**

olan kervan topluluğunun, elinize düşmesini arzu ediyordunuz. Allah da, sözleriyle hakkın hak olduğunu göstermek ve kendisinden gelen gerçekleri örtbas edenlerin, kökünü kazımak istiyordu.” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’in doğru söyledin buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3081- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) müşriklere baktı, onların sayısı bin idi. Müslümanlar ise üçyüz on küsür kimse idi. Rasûlullah (s.a.v.), kıbleye döndü Ellerini uzattı ve Rabbine şöyle duâ etmeye başladı: **“Allah’ım bana vaad ettiğini yerine getir, Allah’ım! Müslümanlardan şu cemaati helak edersen yeryüzünde sana ibadet eden kalmaz.”** Ellerini açıp kıbleye yönelerek yaptığı bu duâ o kadar uzadı ki üst elbisesi omuzundan düştü. Ebû Bekir yanına geldi, elbisesini omuzuna koydu ve şöyle dedi: “Ey Allah’ın Peygamberi, Rabbinden istediğin yeter Allah sana vaad ettiğini mutlaka yerine getirecektir. Bunun üzerine Allah: Enfal sûresi 9. ayetini indirmişti: **“Hani, yardım için Rabbinize yalvarıp yakarmıştınız da, O da bunun üzerine, size şöyle cevap vermişti: “Size birbiri ardından inen bin melekle yardım edeceğim.”** (Müslim, Cihad: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisin Ömer’in rivâyetinden olduğunu sadece İkrime b. Ammâr’ın, Ebû Zümeyl’den rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Zümeyl’in ismi Simak el Hanefî’dir.

Bu olay Bedir gününde olmuştur.

3082- Ebû Musa (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah ümmetim için bana iki emniyet indirdi: (Enfal sûresi 33. ayet) **“Oysa ey peygamber! Sen onların arasında iken, Allah onlara azâb edecek değildir. Ve onların arasında bulunan mü’minler, Allah’tan bağışlanmalarını isterlerken yine Allah onlara azâb edici değildir.”** Ben ahirete göçüp gittiğimde ikinci emniyet olan istiğfar kıyamete kadar ümmetime bırakacağım. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis garibtir. İsmail b. Muhâcir hadiste zayıf sayılan biridir.

3083- Ukbe b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Enfal sûresi 60. ayetini minber üzerinde okudu ve şöyle buyurdu: **“Dikkat ediniz! Kuvvet atmaktadır. Kuvvet atmaktadır. Kuvvet atmaktadır. Allah size ülkeleri fethettirecektir ve böylece savaş meşakkatinden sizleri kurtaracaktır. Sizler oklarınızla uğraşmaktan korkmayınız.”** (Müslim, İmara: 27; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bazıları bu hadisi Üsâme b. Zeyd’den, Salih b. Keysan’dan rivâyet etmektedirler. Ebû Usame ve başkaları bu hadisi Ukbe b. Âmir’den rivâyet etmişlerdir. Vekî’in rivâyeti daha sağlamdır. Salih b. Keysan, Ukbe b. Âmir’e ulaşmamış fakat Ömer’e ulaşmıştır.

3084- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedir savaşı bitip esirler getirilince Rasûlullah (s.a.v.): **“Bu esirler hakkında ne diyorsunuz”** dedi. -Bu hadis biraz uzuncadır- Sonra Rasûlullah (s.a.v.);

“Onlardan her biri ya fidye verecektir veya boynu vurulacaktır” buyurdu. Abdullah b. Mes’ûd diyor ki: Ey Allah’ın Rasûlü! Süheyl b. Beyda bundan müstesna olsun, O’nun İslam’dan bahsettiğini işittim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) sustu o gün üzerime gökten taş yağmasından korktuğum kadar hiçbir gün korkmamıştım. Sonunda Rasûlullah (s.a.v.): **“Süheyl b. Beyda müstesnadır.”** buyurdu. Sonra ayet Ömer’in görüşüne uygun olarak indi: Enfal sûresi 67. ayet: **“Yeryüzünde küfrün belini kırıp, tam hakimiyet sağlamadıkça hiçbir peygambere esir almak yakışık almaz. Siz bu dünyanın geçici kazançlarını istiyorsunuz. Ama Allah, sizin için ahiretteki Cenneti elde etmenizi istiyor. Çünkü Allah en yüce iktidar sahibi olup, yaptığı herşeyi yerli yerince yapandır.”** (Müsned: 13452)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

3085- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ganimetler sizden önceki toplumların hiçbirine helal olmamıştır. Ganimetleri gökten bir ateş iner ve onları yakar idi.”** Süleyman el A’meş diyor ki: Bu gün Ebû Hüreyre’den başkası bunu söylemiyor. Bedir savaşı bitince ganimetler konusunda insanlar değişik görüşler ortaya attılar Allah’ta Enfal sûresi 68 - 69. ayetleri indirdi: **“Allah tarafından, önceden buyurulmuş böyle bir ilke olmasaydı, aldığınız bütün bu esirler yüzünden, başınıza mutlaka büyük bir azâb çökerdi. “Artık savaşta elde ettiğiniz ganimetlerden, helal ve temiz olarak kullanın ve yolunuzu Allah’ın kitabıyla bulmaya çalışın, şüphesiz ki Allah, çok bağışlayan ve acıyandır.”** (Müsned: 7124)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A’meş’in rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 10

Ø tevbe sûresinden tefsir edilen ayetler

3086- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman b. Affân (r.a.)’e Mesânî sûreler’den olan Enfal sûresi ile ayetlerinin sayısı yüz civarında olan Berae (Tevbe) sûresinin arasını birleştirmenize, ikisi arasına besmele yazmamanıza ve yedi uzun sûrelerin arasına koymanıza sebeb nedir? Hangi sebep sizi böyle yapmaya sevketti dedim. Osman şu cevabı verdi: “Rasûlullah (s.a.v.)’e ayetler indirilmekte iken vahiy katiplerini çağırır ve bu ayetleri şu sûrelerin şurasına koyunuz buyururdu.” Enfal sûresi; Medîne’de inen ilk sûrelerdendi. Berae (Tevbe) ise Kur’ân’ın son inen sûresidir. İkisinin konusu da aynı şeyden bahseder dolayısıyla ben ikisini bir sûre zannetmişimdir. Rasûlullah (s.a.v.), bu iki sûrenin ayrı mı bir mi? olduğunu açıklamadan vefat etmiştir. Bundan dolayı bu iki sûreyi birbirine birleştirdim ve arasına besmeleyi koymadım. Yedi uzun sûre arasına koydum. (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Avf’ın, Yezîdel Fârisî vasıtasıyla İbn Abbâs’tan rivâyetiyle bilmekteyiz. Yezîd el Fârisî, İbn Abbâs’tan başka hadiste rivâyet etmiştir. Yezîd el Fârisî’ye, Yezîd b. Hürmüz ve Yezîd er Rakkâşî’de denilir. Yezîd b. Ebân er Rakkaşî’de hadis râvîlerinden

olup İbn Abbâs'a ulaşamamıştır. Sadece Enes b. Mâlik'den hadis rivâyet etmektedir. İkisi de Basralı olup, Yezîd el Fârisî, Yezîd er Rakkaşî'den yaş olarak daha büyüktür.

3087- Süleyman b. Amr b. Ahvas (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Babam, Amr b. Ahvas bana anlattı. Kendisi Peygamber (s.a.v) ile birlikte veda haccında bulunmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), o hutbesinde Allah'a hamdetti onu övdü, bazı şeyleri hatırlattı ve va'z etti. Sonra şöyle sordu: **"Hangi gün daha mukaddestir? Hangi gün daha mukaddestir? Hangi gün daha mukaddestir?"** Müslümanlarda: **"Haccı ekber günü olan; Kurban bayramının birinci günüdür."** dediler. Bunun üzerine buyurdular ki: Kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız, şu gününüz, şu ayınız, şu beldeniz gibi kutsal olup, haramdır. Dikkat edin! her cinayet işleyen cezasını kendisi çekecektir. Hiçbir baba çocuğunun suçundan dolayı sorumlu tutulamayacağı gibi hiçbir çocukta babasının yaptığından dolayı ceza çekemez.

Dikkat edin! Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Müslüman, kendisi helal etmedikçe kardeşinin bir şeyi kendisine helal olmaz. Dikkat edin! Cahiliye dönemindeki tüm faizler kaldırılmıştır. Ana paralarınız sizindir. Haksızlık etmeyecek ve haksızlıkta görmeyeceksiniz. İlk kaldırılan faiz Abbâs b. Abdulmuttalib'in faizi olup hepsi kaldırılmıştır. Dikkat edin cahiliye dönemindeki tüm kan davaları da kaldırılmış olup, kaldırılan ilk kan davası Hâris b. Abdulmuttalib'in kan davasıdır. Hâris Leys oğullarında süt emzirmekte iken Hüseyl tarafından öldürülmüştü.

Dikkat edin! Kadınlara karşı iyi davranın onlar sizin barındırmanız altında yaşayan hiçbir şeye güçleri yetmeyen kimselerdir. Onlara zarar vermeye kalkmayın ancak apaçık bir suç işlerlerse onları yataklarında ayırınız. Yine düzelmezlerse onları yaralamamak suretiyle dövebilirsiniz. Size itaat ettikleri sürece onlarda suç bulmaya çalışmayınız.

Dikkat ediniz! Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi kadınların da sizin üzerinizde hakları vardır. Kadınlarınız üzerinde sizin hakkınız sevmediğiniz ve hoşlanmadığınız kimseleri evinize almamalarıdır. Dikkat ediniz sizin üzerinizde onların hakkı ise yeme ve giyim konusunda iyi davranıp yediğinizden yedirip giydiğinizden giydirmenizdir. (İbn Mâce, Menasik: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadisi Ebû'l Ahvas'da Şebîb b. Gargade'den rivâyet etmiştir.

3088- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Haccı ekber günü hangi gündür diye sordum: **"Kurban bayramının birinci günüdür."** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

3089- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Haccı Ekber günü Kurban bayramının birinci günüdür. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Muhammed b. İshâk'ın rivâyetinden daha sağlamdır. Çünkü Muhammed b. İshâk'ta aynı hadisi Ebû İshâk'tan, Hâris'den ve Ali'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Muhammed b.

İshâk'tan rivâyet edilen dışında bu hadisin merfu olarak rivâyet edildiğini bilmiyoruz. Şu'be bu hadisi Ebû İshâk'tan Abdullah b. Mürre'den, Hâris'den ve Ali'den mevkuf olarak rivâyet etmiştir.

3090- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Berae sûresinin Ebû Bekir'le okunarak ilan edilmesini isteyip gönderdi sonra onu çağırarak şöyle dedi: Bu ayetleri benim ehli beytimden biri yerine getirmelidir. Ali'yi çağırdı ve onu Ali'ye verdi. (Müsned: 12737)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Enes b. Mâlik rivâyeti olarak hasen garibtir.

3091- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), Ebû Bekir'i hac emiri olarak göndermiş ve kendisine hac süresince yapacağı işleri de bildirmişti. Sonra arkasından Ali'yi gönderdi. Ebû Bekir yoluna devam edip giderken; Rasûlullah (s.a.v.)'in devesi Kasvan'ın sesini duydu ve gelen kimsenin Rasûlullah (s.a.v.) olduğunu tahmin ederek telaşlandı. Derken Ali ile karşılaştı. Ali, Ebû Bekir'e Peygamber (s.a.v)'in mektubunu verdi. Rasûlullah (s.a.v.), mektuptaki bilgilerin ilan edilmesini emretmişti. Beraberce yürüdüler ve haclarını yaptılar. Ali teşrik günlerinde kalkıp şu ilanâtı yaptı: Allah ve Peygamberin koruması her müşrikten uzaktır. Ey müşrikler bundan böyle yeryüzünde dört ay daha gezip dolaşın. Ancak bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac görevini yapmayacaktır. Çıplak kişi Ka'be'yi tavaf edemeyecektir. Cennete ancak mü'min olanlar girecektir. Ali bu mesajları iletiyor yorulduğunda da Ebû Bekir bunları insanlara duyuruyordu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İbn Abbâs rivâyeti olarak hasen garibtir.

3092- Zeyd b. Yüseyyi (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'ye, hac mevsiminde hangi emirlerle gönderilmiştin diye sorduk. Dedi ki: Dört şeyle gönderilmiştim; Çıplak olarak Ka'be tavaf edilmeyecektir, Peygamber (s.a.v) ile bir müşrik arasında bir sözleşme varsa o sözleşme bitimine kadar devam edecektir. Anlaşması olmayanların süresi dört aydır, Cennete ancak mü'min olan kimse girecektir. Bu seneden sonra hac ve umre için Müslümanlarla müşrikler bir araya gelemeyeceklerdir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Sûfyân b. Uyeyne bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmiştir. Sevrî ise bu hadisi Ebû İshâk'tan, Ebû İshâk'ın bazı arkadaşlarından ve Ali'den rivâyet etmiştir. Nasr b. Ali ve pek çok kimseler bu hadisi, Süfyan b. Uyeyne'den, Ebû İshak'tan, Zeyd: b. Yüseyyi'den ve Ali'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Ali b. Haşrem Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Ebû İshâk'tan, Zeyd b. Üsey'den ve Ali'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: İbn Uyeyne'den her iki rivâyette nakledilmiştir ve **"İbn Üsey'"** den veya **"İbn Yüsey"** den de denilmiştir. Doğru olan Zeyd b. Üsey''dir. Şu'be bu hadisi Ebû İshâk'tan ve Zeyd'den rivâyet ederek senedinde vehme kapılmış ve senedinde Zeyd b. Üsey demiştir. Kendisine bu konuda uyan olmamıştır.

3093- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimsenin mescidlere girip çıkıp namaz kılma alışkanlığını görürseniz onun imanına şâhid olunuz çünkü Allah şöyle buyurur:** (Tevbe sûresi 18. ayet) **"Allah'ın mescidlerini ziyaret etmek, yahut onarıp gözetmek,**

canlı tutup zirvede kalmasını sağlamak ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazlarında sürekli ve dosdoğru olan, zekatlarını veren, Allah'tan başka kimseden korkup çekinmeyen kimselere aittir. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž İbn ebî Ömer, Abdullah b. Vehb vasıtasıyla Amr b. Hâris'den, Derrac'tan, Ebû'l Heysem'den, Ebû Saîd'den geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti ve **"Mescide bağlandığını"** dedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Ebû'l Heysem'in ismi Süleyman b. Amr b. Abdûl Utvârî'dir. Ebû Saîd el Hudrî'nin himayesinde olan bir yetim idi.

3094- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tevbe sûresi 34. ayeti; **"Ey iman edenler! Bilin ki, hahamların, rahiplerin çoğu, insanların mallarını haksızca yiyip yutuyor ve onları Allah'ın yolundan alıkoyuyorlar. Fakat bütün o altını, gümüşü toplayıp Allah yolunda harcamayanlara, işte onlara sonraki hayatta çok çetin azabı müjdele."** İndiği zaman Peygamberle bir yolculukta beraber idik Peygamber (s.a.v)'in bazı ashabı Bu ayet altın ve gümüş biriktirmenin kötülüğü hakkında indi hangi mal daha hayırlıdır? Bilsek de onu edinmiş olsaydık dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"En değerli şey Allah'ı devamlı hatırlayan dil, Allah'ın nimetlerine şükrederek kulluk yapan kalb, imanı konusunda erkeğine yardımcı olan kadındır."** (İbn Mâce, Nikah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. ismail'e şöyle dedim. Sâlim b. ebû'l Ca'd Sevbân'dan hadis işitmiş midir? Dedim hayır diye cevap verdi. O halde Peygamber (s.a.v)'in ashabından kimlerden hadis işitmiştir? Dedim. Câbir b. Abdullah ve Enes b. Mâlik'den işitmiştir dedi ve Peygamber (s.a.v)'in ashabından birkaç kişi saydı.

3095- Adiyy b. Hatîm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Boynumda altından bir haç olduğu halde Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gelmiştim. Buyurdular ki: Ey Adiyy bu putu üzerinden at kendileri de Tevbe sûresinin 31. ayetini okumakta idiler ve şöyle buyurdular: Gerçi onlar haham ve Rahiblerine ibadet etmiyorlardı. Fakat onlar bir şeyi haram kıldılar mı onu haram kabul ediyorlar helal kıldıklarını da helal sayıyorlardı. (İşte bu Allah'tan başkasını Rab edinmek demektir.) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Abdusselam b. Harb'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Gutayf b. A'yan hadiste tanınmış bir kimse değildir.

3096- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Bekir ona şöyle anlattı: Peygamber (s.a.v) ile mağarada bulunduğumuz sırada O'na şöyle demiştim: **"Onlardan biri ayaklarının ucuna baksalar mağarada bizi göreceklerdi."** Bunun üzerine **"Ey Ebû Bekir üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne zannediyorsun."** buyurdular. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadis sadece Hemmâm'ın rivâyetiyle nakledilmektedir. Habban b. Hilâl ve daha başka kimseler bu hadisi benzeri şekilde Hemmâm'dan rivâyet etmekteler.

3097- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'tan işittim şöyle diyordu: Münafıkların başı olan Abdullah b. Übey

öldüğünde Rasûlullah (s.a.v.), Onun cenaze namazına çağrıldı ve O da kalkıp gitti. Namaz kılmak için cenazenin karşısına geçince yerimden kalkarak göğsü hizasına dikildim ve falan falan günler onun hakkında şöyle şöyle diyen sen iken Allah'ın düşmanı Abdullah b. Übey'in cenaze namazını mı kılacaksın? Rasûlullah (s.a.v.) tebessüm ediyordu kendisine lafı uzattığımda Ey Ömer benden geri dur! Ben iki şey arasında muhayyer bırakıldım ve birini seçmişimdir. Bana Tevbe sûresi 80. ayette; **"Şimdi o münafıkların bağışlanmaları için, Allah'a ister duâ et, ister etme, hiç birşey değişmeyecektir. Onlar için istersen, yetmiş kez af dile, Allah'ı ve O'nun elçisini inkâra yeltenmelerinden dolayı Allah onları bağışlamayacaktır. Çünkü Allah, böylesine kötülüğe batmış bir toplumu, doğru yola çıkarmaz."** denmişti, eğer yetmişi aştığım takdirde bağışlanacağını bilmiş olsaydım yetmişten fazla istiğfar ederdim.

Sonra cenaze namazını kıldı ve cenazeyle beraber yürüdü defin işi bitinceye kadar kabrin başında durdu. Ömer sözünü şöyle sürdürdü: Rasûlullah (s.a.v.)'e karşı bu cesaretime şaştım. Allah'a yemin olsun ki Allah Rasülü de bunu biliyordu. Definden bir zaman sonra şu ayet indi: Tevbe 84 - 85; **"Onların dünyevî zenginlikleri ve çocuklarının çokluğundan umdukları bahtiyarlık, seni imrendirmesin. Allah bütün bunlarla dünyada onları, azaba uğratmayı ve kâfir olarak canlarının çıkmasını istiyor." "Allah'a iman edin ve peygamberiyle birlikte savaşın, diyen bir sûre indiği zaman, onlardan servet sahipleri, senden izin isterler. Bizi bırak ta, savaştan geri kalanlarla birlikte kalalım derler."** Ömer dedi ki: **"Bundan sonra Peygamber (s.a.v) vefat edinceye kadar hiçbir münafık'ın cenaze namazını kılmadı ve kabri başında da durmadı."** (Buhârî, Cenaiz: 27; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3098- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Übey'in oğlu Abdullah öldüğü zaman Peygamber (s.a.v)'e geldi ve gömleğini bana verirsen onu babama kefen yapacağım ve senden babamın cenaze namazını kılmanı ve babama bağışlanması için duâ etmeni istiyorum dedi. Rasûlullah (s.a.v.), gömleğini verdi. Techiz ve tekfin işini bitirdiğinde bana haber veriniz buyurdu. Sonra cenaze namazını kılmak istediğinde Ömer kendisine çekti ve **"Allah münafıklara cenaze namazını kılmayı yasaklamadı mı?"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de: **Ben iki, şey arasında serbestim; "İster duâ et, ister etme…"** sonra onun cenaze namazını kıldı Bunun üzerine Allah Tevbe sûresi 84. 85. ayetlerini indirdi: Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) münafıkların cenaze namazını kılmayı bıraktı. (Buhârî, Cenaiz: 27; Müslim, Fedail: 117)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3099- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İki kişi

Tevbe 108. ayeti; **“Ey peygamber! Böyle bir yere asla adımını atma. İçine adım atacağın en uygun mescid, daha ilk günden beri, Allah’tan yana sağlam bir bilinç ve duyarlılık temeli üstünde yükseltilen mesciddir ki, orada arınmak isteğiyle dolup taşan adamlar vardır. Allah da zaten kendini arındıranları sever.”** Mescid konusunda münakaşa ettiler. Biri **“O Kuba mescididir”** dedi. Diğeri de **“Rasûlullah (s.a.v.)’in mescididir.”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **“O benim şu mescidimdir.”** buyurdu. (Müslim, Hac: 27; Nesâî, Mesacid: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Imrân b. ebî Enes rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Ebû Saîd’den başka şekillerde rivâyet edilmiştir. Üneys b. eb’îl Yahya babasından ve Ebû Saîd’den bu hadisi rivâyet etmiştir.

3100- Ebû Hüreyre (r.a.)’den Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Şu ayet (Tevbe 108) Kubalılar hakkında inmiştir: **“…Orada temizlenmek için dolup taşan kimseler vardır. Zaten Allah’ta temizlenenleri sever.”** Ebû Hüreyre dedi ki: **“Kubalılar su ile taharetlenirlerdi bu ayet onlar hakkında nazil oldu.”** (İbn Mâce, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Eyyûb, Enes b. Mâlik, Muhammed b. Abdullah b. Selam’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

3101- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adamın müşrik olan anne ve babası için istiğfar ettiğini işittim ve kendisine annen ve baban müşrik oldukları halde istiğfar mı ediyorsun? dedim. O da İbrahim (a.s), babası müşrik olduğu halde; etmemiş miydi? dedi. Durumu Peygamber (s.a.v)’e aktardım Tevbe 113. ayeti indi: **“Allah’tan başkalarına ilahlık yakıştıran kimselerin Cehennemlik oldukları besbelli olduktan sonra, yakın akrabalar olsa bile, onların bağışlanmalarını dilemek, artık ne peygambere, ne de iman edenlere yakışır.”** (Nesâî, Cenaiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Tirmizî: Bu konuda Saîd b. Müseyyeb ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

3102- Ka’b b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedir savaşı hariç Tebük savaşına kadar Rasûlullah (s.a.v.)’in yaptığı hiçbir savaştan geri kalmamıştım. Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşından geri kalan hiç kimseyi kınamamıştı. Çünkü o savaşa kervanı kastederek çıkmıştı. Sonra Kureyş kervanlarına imdad için çıkıp gelmişlerdi. Allah’ın Enfal sûresi 42. ayetinde buyurduğu gibi sözleşmeksizin Bedir’de buluşmuş oldular. Hayatıma yemin ederim ki Peygamber (s.a.v)’in müşriklerle karşılaşmasının en şereflisi Bedir savaşıdır. Buna rağmen Akabe gecesindeki buluşmamız yerine Bedir’de buluşmuş olmamı da arzu etmem çünkü Akabe gecesinde İslam üzere söz vermiştik o gün daha kıymetli ve değerlidir. Bundan sonra Tebük savaşına kadar hiçbir yerde Peygamber (s.a.v)’den geri kalmadım. Tebük Peygamber (s.a.v)’in yaptığı son savaş idi. Rasûlullah (s.a.v.), savaşa çıkılması için insanlara ilanatta

bulundu Ka’b b. Mâlik bu hadisi uzun uzadıya anlattı ve sonunda şöyle dedi: “… Peygamber (s.a.v)’e gittim. Onu mescidde oturur buldum çevresinde Müslümanlar vardı o insanlar arasında ayın ışıltısı gibi ışık saçıyordu adeta… Bir işe sevindiği zaman yüzü gülerdi. Geldim önüne oturdum; “Ey Ka’b! Annenin seni doğurduğu günden beri üzerine gelen en hayırlı güne sevin müjdeler sana… Ben de; Ey Allah’ın Rasûlü bu müjdeli haber sizden mi yoksa Allah’tan mı? dedim. Allah tarafındandır buyurdu ve şu ayetleri okudu: (Tevbe sûresi 117. 118.) **“Gerçek şu ki, mü’minlerden bir kısmının, kalpleri kaymak üzereyken Allah, peygamberi sıkıntılı bir zamanda, O’na uyan Muhâcirleri ve Ensâr’ı affetti sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü o Allah, gerçekten mü’minlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir.” “Ve savaştan geriye kalan üç kişinin (ki onlar: Ka’b b. Mâlik, Hi-lâl b. Ümeyye, Mürâre b. er-Rabî’dir.) de tevbesini kabul etti. Yeryüzü genişliğine rağmen, onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkmıştı. Nihayet Allah’tan, yine Allah’a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Bunun üzerine O da, yine merhametle o üç kişiye yöneldi ki, pişmanlık duyup tevbe etsinler; çünkü kendisine yürekten yönelen, sığınan herkesi, acıması-esirgemesiyle kuşatıp tevbeleri kabul eden, yalnızca Allah’tır.”**

Yine bizim hakkımızda Tevbe sûresi 119. ayet’te nazil oldu: **“Ey iman edenler! Yolunuzu Allah’ın kitabıyla bulmaya çalışın, doğrulardan olun ve hem de doğrularla beraber olun.”**

Ka’b diyor ki: Ey Allah’ın Peygamberi dedim. Tevbemin kabul ediliş sebebi sadece doğruyu söylemem ve tüm mal varlığımı Allah ve Rasûlü yolunda bağışlamamdan dolayıdır. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Malının bir kısmını kendine ayır, bu senin için hayırlıdır.”** Ben de Hayber’deki hissemi alıkoyacağım dedim. Ka’b sözlerine şöyle devam etti: Ben iki arkadaşımla birlikte Peygamber (s.a.v)’e doğruyu söylediğim zaman gönlümde Müslümanlıktan sonra Peygamber (s.a.v)’e doğruyu söylemekten daha büyük bir nimeti Allah bana vermemiştir. Biz yalan söylemedik. Değilse yalan söyleyenler gibi biz de helak olurduk. İçtenlikle dilerim ki Allah’ın beni doğrulukla denediği gibi başka birisini denemesin. Bu olaydan sonra bilerek hiçbir yalan söylemedim. Ömrümün geri kalan kısmında da Allah’tan beni korumasını içtenlikle isterim. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Zührî’den değişik bir senedle rivâyet edilmiştir. Abdurrahman b. Abdullah b. Ka’b b. Mâlik’in babası Ka’b b. Mâlik amcası Ubeydullah’tan ve Ka’b’ten denilmiş aynı zamanda başka türlü bir sened daha zikredilmiştir. Yunus bu hadisi Zührî’den, Abdurrahman b. Abdullah b. Ka’b b. Malik’in babası Ka’b b. Malik şöyle anlattı… şeklinde de rivâyet edilmektedir.

3103- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir Yemamelilerin öldürülmeleri üzerine bana adam göndermişti. Derken Ömer b.

Hattâb’ı onun yanında buldum. Ebû Bekir dedi ki: Ömer bana geldi ve şöyle dedi: Yemame olayında Kur’ân hafızlarının öldürülmesiyle olay hayli kızışmıştır. Bütün bölgelerde Kur’ân hafızlarına karşı bu tür olayların olacağından endişe etmekteyim bu takdirde pek çok Kur’ân hafızı yok olup gidecektir. Bu yüzden Kur’ân’ın derlenip toplanması için emir vermeniz görüşündeyim. Ebû Bekir, Ömer’e şu karşılığı verdi. Rasûlullah (s.a.v.)’in yapmadığı bir şeyi ben nasıl yaparım? Ömer: Bu iş vallahi hayırlıdır, dedi. Ömer bu konuda bana müracaata devam etti. Neticede Allah, Ömer’in gönlünü açtığı konuda benim gönlümü de açtı bende Ömer’in görüşüne uydum. Zeyd dedi ki: Ebû Bekir şöyle konuştu: Sen gençsin akıllısın sana güveniyoruz. Sen Rasûlullah (s.a.v.)’in vahiy katiplerinden idin. Kur’ân-ı araştır. Zeyd dedi ki: Vallahi dağlardan birini bana taşımayı yüklemiş olsalardı bana göre bu işten daha ağır olmazdı. Rasûlullah (s.a.v.)’in yapmadığı bir şeyi siz nasıl yapacaksınız dedim. Ebû Bekir: Bu iş vallahi hayırlı bir iştir dedi. Ebû Bekir ve Ömer bu konuda bana müracaata devam ettiler neticede o ikisinin gönlünü açtığı şeye Allah benim gönlümü de açtı; Kur’ân-ı kağıt ve deri parçalarından, hurma ağacı kabuklarından, taşlar üzerindeki yazılardan ve hafızların göğüslerinden araştırmaya başladım. Tevbe sûresinin 128. 129. ayetlerini Huzeyme b. Sâmit’te buldum. (Buhârî, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3104- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Huzeyfe b. Yemân, Osman b. Affân’a geldi, Osman Iraklılarla beraber Şamlıları Ermenistan ve Azerbeycan’ın fethi için savaşa hazırlanıyordu. Huzeyfe Kur’ân konusunda bazı ihtilaflar görmüş ve Osman b. Affân’a: Ey Mü’minlerin emiri! Dedi. Yahudi ve Hıristiyanların ihtilaf edip ayrılığa düştükleri gibi bu ümmette Kur’ân konusunda ihtilafa düşmeden yetiş ve yapman gerekenleri yap dedi. Bunun üzerine Osman, Hafsa’ya yazılmış tek nüsha olan o mushafı bize gönder çoğaltıp tekrar iade ederiz diye haber gönderdi. Hafsa mushafı Osman’a yolladı. Osman (r.a.)’de: Zeyd b. Sabit, Saîd b. Âs, Abdurrahman b. Hâris b. Hişâm ve Abdullah b. Zübeyr’e bu mushaftan mushaflar çoğaltınız diye talimat verdi. Osman üç Kureyşliden oluşan bu ekibe Zeyd b. Sabit’le ihtilaf ettiğiniz yeri Kureyş lehçesine göre yazınız çünkü Kur’ân onların lehçesiyle inmiştir. Sonunda mushafları çoğalttılar. Osman (r.a.)’da o mushaflardan her birini belli merkezlere gönderdi. (Buhârî, Cihâd: 27)

ž **Zühri dedi ki:** Hârice b. Zeyd, Zeyd b. Sabit’in bana şöyle söylediğini aktardı: Ahzab sûresinden bir ayeti aradım Peygamber (s.a.v)’in onu okuduğunu işitmiştim (Ahzab sûresi 23. ayet) bu ayeti Huzeyme b. Sabit’in veya Ebû Huzeyme’nin yanında buldum ve sûrenin gerekli yerine koydum.

Zühri dedi ki: O günlerde **“tabût”** ve **“Tabûh”** üzerinde ihtilaf etmişlerdi. Kureyşliler Tabût diyorlar. Zeyd b. Sabit ise Tabuh diyordu. Bu mesele Osman’a götürüldü. Osman da Tabût yazın çünkü Kur’ân, Kureyş lehçesiyle inmiştir dedi.

Zühri diyor ki: Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe bana şöyle anlattı: Abdullah b. Mes’ûd, Zeyd b. Sabit’in Mushafları yazma işinin başına getirilmesini pek hoş karşılamamış ve şöyle demişti. Ey

Müslümanlar topluluğu ben Mushafları yazma işinden uzak tutulacağım ve bu işin başına başka bir adam mı geçecekti, vallahi o Zeyd b. Sabit kafir bir adamın sulbünde iken ben Müslüman olmuştum. Bu yüzden Abdullah b. Mes'ûd, Iraklılara şöyle konuşmuştu. Ey Iraklılar yanınızdaki Mushafları gizleyin onları saklı olarak bulundurun. Bakınız Allah, Âl-i Imrân 161. ayetinde; **"Bir peygamberin ganimet malına hainlik etmesi olacak birşey değil, kim böyle bir hainlikte bulunursa, kıyamet günü hainlik ettiği o şeyin günahını yüklenerek gelir. Sonra herkese kazandığı tastamam verilir ve hiç haksızlığa uğratılmazlar."** Allah böyle buyuruyor. Siz de elinizdeki Mushaflarla Allah'a kavuşmuş olunuz.

Zühri diyor ki: Peygamber (s.a.v)'in ashabından ileri gelen bazı kimselerin İbn Mes'ûd'un bu konuşmalarını hoş görmedikleri bana ulaşan haberler arasındandır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Zührî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 11

Ø yunus sûresinden tefsir edilen ayetler

3105- Suheyb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Yunus sûresi 26. ayeti: **"İyi ve yararlı işler yapmakta devamlı ve kararlı olanlara, karşılık olarak daha iyisi ve ondan da fazlası vardır. Kıyamet gününde onların yüzlerini, ne bir kararma, ne de aşağılık ve horluk kaplayacaktır. İşte bunlardır Cennetlikler, orada ebedî kalacaklardır."** Hakkında şöyle demiştir: Cennetlikler Cennete girdiğinde bir seslenici şöyle diyecektir. Allah yanında sizin için bir va'd vardır. Allah bu va'dini sizler için gerçekleştirmek istiyor. Cennetlikler de şöyle diyecekler: Yüzlerimizi ak etmedi mi? Bizi Cehennem'den koruyup Cennete koymadı mı? O esnada perde açılacaktır. Allah Cennetliklere kendisini görmekten daha kıymetli bir şey vermemiştir. (Müslim, İman: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Hammad b. Seleme'nin bu hadisini pek çok kişi Hammad'tan merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Süleyman b. Muğîre bu hadisi Sabit'den, Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan kendi sözü olarak nakletmişlerdir. **"Suheyb'den ve Peygamber (s.a.v)'den"** de dememişlerdir.

3106- Mısırlı bir kimseden rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû'd Derdâ'ya Yunus sûresi 64. ayeti; **"Onlar için hem bu dünya hayatında, hem de sonraki hayatta müjdeler var. Allah'ın vaadinde asla değişme yoktur. O verdiği sözü mutlaka yerine getirir. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk da budur."** Hakkında sordum. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğumdan beri bu ayeti kimse bana sormadı. Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuştu ki: **"Bu dünyadaki müjde Müslüman'ın gördüğü Salih rüyadır."** (Muvatta: Cami: 6)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Abdulaziz b. Rufey'den, Ebû Salih es Semman'dan, Atâ b. Yesâr'dan, Mısırlı bir kimseden ve Ebû'd Derdâ'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Ahmed b. Abde ed Dabbî, Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Âsım b. Behdele'den, Ebû Salih'den, Ebû'd Derdâ'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmış olup senedinde **"Atâ b. Yesâr"** yoktur.

Tirmizî: Bu konuda Ubâde b. Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3107- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah, firavunu sulara gömdüğü anda firavun, (Yûnus sûresi 90. ayet) **"Derken İsrailoğullarını, denizin öte yakasına geçirdik; bunun üzerine Firavun ve ordusu, zulüm ve saldırıyla onların ardına düştü, denizin dalgaları onları örtüp de, Firavun boğulmak üzereyken "Şu anda inandım,**

İsrailoğullarının inandığı ilahdan başka gerçek ilah yok ve ben de artık kendimi O'na teslim edenlerdenim" dedi." Cebrail: **"Ey Muhammed ona rahmet ulaşmasından korktuğum için denizin dibinde onun ağzına çamur tıkarken beni görmeliydin!"** (Müsned: 2027)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3108- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Adiyy b. Sabit ile Atâ b. Sâib'den biri Peygamber (s.a.v)'den merfu olarak şöyle aktardı. **"Firavunun lailahe illallah deyip bu yüzden Allah'ın ona rahmet etmesinden korkarak Cebrail, firavunun ağzına çamur tıkamaya çalışmıştı."** (Müsned: 2027)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 12

Ø Hûd sûresinden tefsir edilen ayetler

3109- Ebû Rezîn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü dedim. Allah mahlukatını yaratmadan önce nerede idi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Altında ve üstünde hava bulunmayan, bizce meçhul ve karanlık bir yerdeydi. Arşını su üzerinde yaratmıştı."** Ahmed b. Meni' diyor ki: Yezîd b. Harun şöyle demiştir: **"Ama"** kendisiyle beraber hiçbir varlık yok demektir. (İbn Mâce, Mukaddime: 19)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde Hammad b. Seleme, Vekî' b. Hades'den demiştir. Şu'be ise Ebû Avâne, Hüşeym, Vekî' b. Ades demektedir. Sahih olan budur. Ebû Rezîn'in ismi Lekît b. Amr'dır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3110- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, zâlime fırsat verir belki de mühlet verir sonunda onu yakaladığında yakasını bırakmaz."** Sonra Hûd sûresi 102. ayetini okudu: **"İşte senin Rabbin varoluş gayesine aykırı hareket eden kentlerin toplumlarını, böylece kıskıvrak yakalayıverir. Şüphesiz ki, O'nun yakalaması çok şiddetli ve çok zorludur."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 17; Müslim, Birr: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû Usame, Büred'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş ve **"Fırsat verir"** demiştir. İbrahim b. Saîd el Cevherî, Ebû Usame'den, Büreyd b. Abdullah'tan dedesi Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti ve tereddüte düşmeden **"Fırsat verir"** dedi.

3111- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, **"O gün gelince Allah'ın izni olmaksızın, kimse konuşamayacaktır. O gün bir araya getirilenlerden kimileri, felakete uğramış üzüntülü ve mutsuz, kimileri de mutlu ve sevinçli olacaklardır."** Hûd sûresi 105. ayeti indiği zaman Peygamber (s.a.v)'e sordum. Ey Allah'ın peygamberi kesinleşmiş bir şey için mi amel etmekteyiz yoksa Allah tarafından takdir edilmemiş bir konum üzerine mi çalışıp çabalamaktayız? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bilakis kesinleşmiş ve kalemlerin yazmış olduğu şey üzerinde… Fakat herkes yaratıldığı duruma kolay getirilmiştir. (Ebû Dâvûd, Sünne: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Ömer rivâyetiyle

bilmekteyiz.

3112- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam peygambere geldi ve şöyle dedi: **"Şehrin uzak bir semtinde bir kadınla oynaştım kendisiyle cinsel temas haricinde her şeyi yaptım işte huzurundayım hakkımda dilediğin hükmü ver."** Bunun üzerine Ömer: **"Kendini örtmüş olsaydın Allah'ta seni örterdi"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), O'na hiçbir karşılık vermedi. Adam gitti. Peygamber (s.a.v), O adamın peşinden birisini göndererek onu çağırdı ve ona şu ayeti okudu: **"Gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde, namaz kılmaya devamlı ve duyarlı ol. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Allah'ı hatırında tutanlar için bir öğüt ve hatırlatmadır bu."** (Hûd sûresi 114) Bunun üzerine orada bulunanlardan bir adam: Bu uygulama sadece ona mı mahsustur diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bütün herkese aittir"** buyurdular. (Buhârî, Mevakît: 17; Müslim, Tevbe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İsrail aynı şekilde Simâk'den, İbrahim'den, Alkame, Esved'den ve Abdullah'tan bir benzerini rivâyet etti. Sûfyân es Sevrî, Simak'den, İbrahim'den, Abdurrahman b. Yezîd'den ve Abdullah'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.Fakat ötekilerin rivâyeti Sevrî'nin rivâyetinden daha sağlamdır.

Şu'be, Simak b. Harb'den, İbrahim'den, Esved'den ve Abdullah'tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Muhammed b. Yahya en Neysabûrî, Muhammed b. Yusuf vasıtasıyla Sûfyân'dan, Ameş'den, Simak'den, İbrahim'den, Abdurrahman b. Yezîd'den ve Abdullah'tan mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Gaylân, Fadl b. Musa vasıtasıyla Sûfyân'dan, Simak'den, İbrahim'den, Abdurrahman b. Yezîd'den, Abdullah b. Mes'ûd'tan mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup **"A'meş'den"** dememiştir. Süleyman et Teymî bu hadisi Osman en Nehdî'den ve İbn Mes'ûd'tan rivâyet etmektedirler.

3113- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek, Ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Şöyle bir erkek hakkında ne dersiniz? Bir erkek tanımadığı bir kadınla buluştu ve karısına yapabileceği her şeyi ona yaptı ancak onunla ilişki kurmadı. Bunun üzerine Allah: **"Gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde, namaz kılmaya devamlı ve duyarlı ol. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Allah'ı hatırında tutanlar için bir öğüt ve hatırlatmadır bu."** Hûd sûresi 114. ayetini indirdi. Rasûlullah (s.a.v.), O kimseye abdest alıp namaz kılmasını emretti. Muâz dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! bu uygulama sadece o kimseye mi aittir? Yoksa bütün Mü'minlere mi aittir? Rasûlullah (s.a.v.); **"Bilakis tüm Mü'minlere aittir"** buyurdular. (Müsned: 21096)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Abdurrahman b. ebî Leylâ, Muâz b. Cebel'den hadis işitmemiştir. Muâz b. Cebel Ömer'in halifeliği döneminde vefat etmiştir. Ömer şehîd edildiği zaman Abdurrahman b. ebî Leylâ altı yaşında küçük bir çocuktu. Ömer'i görmüş ve ondan hadis rivâyet etmiştir. Şu'be bu hadisi Abdulmelik b. Umeyr'den, Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan ve Peygamber (s.a.v)'den mürsel olarak rivâyet etmiştir.

3114- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Bir adam; bir kadından haram

olduğunu bildiği halde bir öpücük almıştı. Peygamber (s.a.v)'e gelip bunun keffaretini sordu ve, "**Gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde, namaz kılmaya devamlı ve duyarlı ol. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Allah'ı hatırında tutanlar için bir öğüt ve hatırlatmadır bu."** Hûd sûresi 114. ayeti nazil oldu. O adam: Bu uygulama sadece bana mı aittir diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Sana ve ümmetimden bu duruma düşen herkese"** diye cevap verdi. (Buhârî, Mevakît: 17; Müslim, Tevbe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3115- Ebû'l Yüsür (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bana hurma satın almak üzere bir kadın geldi. Ben de: **"İçerdeki hurmalar bunlardan iyidir"** dedim. Bunun üzerine kadın da benimle birlikte içeri girdi; Ben de eğilerek kadını öptüm. Sonra Ebû Bekir'e gelip durumu kendisine anlattım. Ebû Bekir: **"Bu işi sakla, tevbe et hiç kimseye söyleme"** dedi. Sabredemedim Rasûlullah (s.a.v.)'e gelip durumu kendisine anlattım. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah yolunda savaş eden bir gazinin ailesine böyle mi yapman gerekirdi?"** O adam o anda **"Müslüman olmamış olsaydım"** dedi ve kendisinin Cehennemliklerden olduğunu sandı. Rasûlullah (s.a.v.), uzun bir süre başını önüne eğdi Allah kendisine: **"Gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde, namaz kılmaya devamlı ve duyarlı ol. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Allah'ı hatırında tutanlar için bir öğüt ve hatırlatmadır bu."** Hûd sûresi 114. ayetini indirdi.

Ebû'l Yüsür dedi ki: Sonra Peygamber (s.a.v)'in yanına geldim ve Rasûlullah (s.a.v.), bu ayeti bana okudu. Peygamber (s.a.v)'in ashabı: **"Ey Allah'ın Rasûlü! bu hüküm ve uygulama sadece bu kimseye mi yoksa herkese mi?"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bütün herkesedir"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Vekî' ve başkaları Kays b. Rabi'i zayıf saymışlardır. Ebû'l Yüsür, Ka'b b. Amr'dır.

Tirmizî: Şüreyk, Osman b. Abdullah'tan bu hadisi Kays b. Rabi'in rivâyeti gibi rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Umâme, Vasile b. Eskâ ve Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 13

Ø Yûsuf sûresinden tefsir edilen ayetler

3116- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İbrahim oğlu, İshâk oğlu, Yakup oğlu, Yusuf ki ikram sahibi kimselerin oğludur… Ben hapishanede Yusuf'un kaldığı kadar kalsam ve beni hapishaneden çıkarma için görevli gelse derhal kabul eder ve çıkardım. Ama Yusuf'a elçi gelince Yusuf, elçiye "Efendine dön ve ona sor: Ellerini kesen kadınların maksadı neydi?"** Yûsuf sûresi 50. ayetini okudu: **"Ve Yûsuf'un yorumu kendisine ulaşır ulaşmaz hükümdar: "O'nu bana getirin" dedi. Ama elçiler kendilerine geldiğinde, Yûsuf dedi ki: "Efendinize gidin ve**

ona sorun, ellerini kesen o kadınların maksadı neydi? Bunu araştırıp ortaya çıkarsın. Çünkü Rabbim, şüphesiz o kadınların tuzaklarını bütün gerçeğiyle bilmektedir.”

Allah, Lut’a rahmet etsin. Sağlam bir dayanağa dayanmış idi. Yani Allah’a güvenip dayanıyordu. Başka insanlardan güveneceği bir kimsesi yoktu. Sonra Allah diğer peygamberleri toplumun içinden en üst noktadaki kişilerden gönderdi. (Müsned: 8041)

ž Ebû Küreyb b. Abde ve Abdurrahîm vasıtasıyla Muhammed b. Amr’dan, Fadl b. Musa’nın geçen hadisin bir benzerini bize rivâyet etti. Bu rivâyette şu fazlalık vardır: **“Allah, Lut’dan sonra her peygamberi kavminden servetli kişiler arasından gönderdi.”**

Muhammed b. Amr servet: **“Çokluk ve kuvvettir”** dedi.

Tirmizî: Bu rivâyet Fadl b. Musa’nın rivâyetinden daha sağlamdır.

Bu hadis hasendir.

bölüm: 14

Ø ra’d sûresinden tefsir edilen ayetler

3117- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudiler, Peygamber (s.a.v)’e gelerek; **“Ey Ebe’l Kâsım! Gök gürlemesi nedir? Bize onu bildir?”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ra’d, meleklerden bulutlarla görevi olan bir melektir. Yanında bulutları sağa sola yöneltecek ateşten kamçılar vardır.”** Yahudiler: **“O halde bu işittiğimiz ses nedir?”** Diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.) de: **“Emredildiği yere varması için bulutu sürdüğü zaman onun zorla çıkardığı sestir”** buyurdu.

Yahudiler: **“Doğru söyledin”** dediler. Sonra Yakup, Peygamber (s.a.v)’in kendine haram kıldığı şeyi bize bildir? demeleri üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Siyatik hastalığından rahatsız idi Deve eti ve sütünün kendisine iyi gelmediğini anladı ve o yüzden onları kendine haram kılmıştı. Yahudiler doğru söyledin dediler.”** (Müsned: 2353)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3118- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Ra’d sûresi 4. ayeti olan **“… Hal böyleyken yemişlerinde ve lezzetlerinde bir kısmını diğerinden farklı kılıyoruz…”** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kuru ve yaş hurma, tatlı ve ekşi.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Zeyd b. Üneyse bu hadisi, A’meş’den bu şekilde rivâyet etmiştir. Seyf b. Muhammed, Ammâr b. Muhammed’in kardeşidir. Ammâr ondan daha sağlamdır. Ammâr, Sûfyân es Sevrî’nin kız kardeşinin oğludur.

bölüm: 15

Ø ibrahim sûresinden tefsir edilen ayetler

3119- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e içinde taze hurma bulunan bir tabak hurma getirildi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Görmedin mi? Allah nasıl bir örnek getirmede: Temiz söz,**

tertemiz bir ağaca benzer, kökü sağlam ve sabit, dalları budakları gökte. Rabbinin izniyle meyvesini her zaman verir ve Allah düşünüp ibret alsınlar diye insanlara böyle örnekler getirir.” İbrahim sûresi 24. 25. ayetlerini okudu ve, bu ağaç hurmadır. Sonra kötü sözün misali ise: **“Çirkin bir sözün durumu ise, kökü toprağın üstüne çıkarılmış, hiçbir bakımdan dayanıklılığı olmayan çürük bir ağacın durumuna benzer.”** İbrahim sûresi 26. ayetini okudu ve şöyle buyurdu: **“Bu Ebû Cehil karpuzudur.”** Bu hadisi aynı şekilde Ebû’l Âliye’ye aktardım da Rasûlullah (s.a.v.) **“Ne güzel ve doğru söylemiştir”** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Kuteybe, Ebû Bekir b. Şuayb b. Habhab vasıtasıyla babasından, Enes b. Mâlik’den mana olarak bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın bize aktarmıştır. Ebû’l Âliye’nin sözünü de zikretmemiştir. Bu rivâyet Hammad b. Seleme’nin rivâyetinden daha sağlamdır.

Pek çok râvî böylece mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Hammad b. Seleme’den başka merfu rivâyet eden kimse bilmiyoruz. Ma’mer, Hammad b. Zeyd ve pek çok kişi bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet ediyorlar .

Ahmed b. Abde ed Dabbî, Hammad b. Zeyd vasıtasıyla Şuayb b. Habhab’tan, Enes’den, Kuteybe hadisinin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

3120- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), İbrahim sûresi 27. ayeti; **“Allah iman edenlerin durumunu dünya hayatında da, ahirette de sapasağlam sarsılmaz ve dosdoğru biçimde tutarlı söz olan, kelime-i tevhîd sözü ile dile getirilen anlayış ve inançla sağlamlaştırır. Varoluş gayesi dışına çıkanları ise, sapıklık içinde bırakır ve Allah dilediğini yapar.”** hakkında şöyle buyurdu: **“Kabirde kendisine Rabbin kimdir? Hangi dine mensupsun? Peygamberin kimdir? diye sorulduğu vakit.”** (Buhârî, Cenaiz: 17; Müslim, Cennet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3121- Mesrûk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)’dan, İbrahim sûresi 48. ayeti olan; **“Yerin başka bir yere, göğün başka bir göğe dönüştürüleceği ve bütün insanların var olan, tek olan ve herşeyin üzerinde hükümran olan Allah’ın huzuruna çıkacakları gün, Allah’ın önceden verdiği sözü yerine gelecektir.”** Okudu ve Ey Allah’ın Rasûlü! o gün insanlar nerede olacaklardır diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Sırat üzerinde”** buyurdu. (Müslim, Sıfat-ül Kıyame: 17; İbn Mâce: Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Âişe’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 16

Ø hıcr sûresinden tefsir edilen ayetler

3122- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İnsanların en güzellerinden bir kadın, Peygamber (s.a.v)’in arkasında namaz kılardı. Cemaatten bazısı onu görüp ibadetine zarar gelmemesi için ön safa doğru ilerlerlerdi. Bazıları da geri kalır arka saflarda namaz kılar ve ruku anında koltuk altından bakarlardı. Bunun üzerine Allah Hıcr sûresi 24. ayetini indirdi. (Nesâî, İmame: 17; İbn Mâce, İkamet-üs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Cafer b. Süleyman bu hadisi Amr b. Mâlik'den, Ebû'l Cevza'dan benzeri şekilde rivâyet etmiş olup **"İbn Abbâs'tan"** dememiştir. Birbirine benzeyen bu iki rivâyetten bu sonuncusu Nuh'un rivâyetinden daha sahihtir.

3123- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cehennemin yedi kapısı vardır. Bunlardan biri ümmetime veya Muhammed ümmetine kılıç çekenler içindir."** (Müsned: 5431)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Mâlik b. Miğvel rivâyetiyle bilmekteyiz.

3124- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: Hıcr sûresi 87. ayetini tefsir ederek, Fatiha sûresinin isimlerini şöylece saymıştır: **"Elhamdülillah" Ümmül Kur'ân, Ümmül Kitap, Seb-ul Mesanî."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 17; Nesâî, İftitah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3125- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah, Tevratta ve İncil'de Fatiha sûresi de denilen Ümmül Kur'ân gibi bir sûre indirmemiştir. O Seb-ul Mesanî'dir. O sûre benimle kulum arasında taksim edilmiştir. Kuluma istediği verilecektir. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 17; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27)

ž Kuteybe, Abdulaziz b. Muhammed vasıtasıyla Alâ b. Abdurrahman'dan babasından ve Ebû Hüreyre'den **"Übey namaz kılarken Peygamber (s.a.v), onun yanına çıkageldi…"** diye başlayan bu hadisin manaca bir benzerini bize nakletmiştir.

Tirmizî: Abdulaziz b. Muhammed hadisi daha uzunca ve tamamdır. Bu rivâyet Abdulhamid b. Cafer'in rivâyetinden daha sahihtir. Pek çok kişi bu hadisi Alâ b. Abdurrahman'dan rivâyet etmişlerdir.

3126- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), **"Rabbine andolsun ki, onların hepsine soracağız. Hem de bütün yapıp ettiklerini hesaba katarak."** Hıcr sûresi 92. 93. ayetleri hakkında şöyle buyurdu: Lailahe illallah sözünden. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Leys b. ebî Süleym'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. İdris, Leys b. ebî Süleym'den, Bişr'den, Enes'den merfu olmaksızın bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

3127- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Mü'min kimsenin anlayış ve keskin zekasından sakınınız. Çünkü O, Allah'ın nuruyla gerçekleri görür dedi ve Hıcr sûresi 75. ayetini okudu: **"Şüphesiz bütün bunlarda, işaretlerden anlam çıkarmasını bilen kimseler için, çıkarılacak nice dersler vardır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları da bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Ayette geçen **"mütevessimîn"** kelimesinin anlamı anlayışlı kimseler olarak tefsir edilmiştir.

bölüm: 17

Ø nahl sûresinden tefsir edilen ayetler

3128- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'ın şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **"Güneşin tepe noktasından batıya kaydığı andan sonra ve öğle namazından önce**

kılınan dört rekatlık sünnet, seher vakti kılınan namazın iki katına denk sevap kazandırır.” Rasûlullah (s.a.v.), sözüne şöyle devam etti: **“O saatte Allah’ı tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur”** sonra Nahl sûresi 48. ayetini okudu: **“Öyleyse gerçekleri örtbas edenler, Allah’ın yarattığı nesneleri görmüyorlar mı? Onların gölgeleri Allah’ın iradesine bütünüyle boyun eğerek, bir sağa, bir sola dönüp Allah için saygı ve ta’zimle nasıl yere kapanmaktadırlar.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Ali b. Âsım’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3129- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı bitince Ensâr’dan altmış dört kişi muhâcirlerden de aralarında Hamza’nın da bulunduğu altı kişi şehîd düşmüştü müşrikler o şehîdlerin kulak ve burunlarını kesmek süretiyle **“müsle”** yapmışlardı. Ensâr bunun üzerine eğer bizde bir başka savaşta onlardan bazılarını öldürsek mutlaka kendilerine bu yaptıkları **“müsle”** den fazlasını yapacağız dediler Mekke fethi günü Allah, Nahl sûresi 126. ayetini indirdi; **“Eğer bir kimseye ve bir topluma ceza verecekseniz, onların sizi cezalandırdıkları gibi ve o miktar cezalandırın onları. Fakat kendinizi tutarsanız bilin ki, güçlüklere göğüs germesini bilenler için, bu tutum daha iyi ve daha hayırlıdır.”** Bunun üzerine bir adam: Bu yüzden sonra Kureyş’in işi bitmiştir, artık dedi Rasûlullah (s.a.v.) ise: **“Dört kişiden başkasına dokunmayınız”** buyurdu. (Müsned: 20280)

ž **Tirmizî:** Bu Übey b. Ka’b hadisi hasen garibtir.

bölüm: 18

Ø beni israil (isra) sûresinden tefsir edilen ayetler

3130- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Mîrâc’a çıkarıldığımda Musa ile karşılaştım -Ebû Hüreyre, onun özelliklerini saydı dedi- ve bir de gördüm ki saçları kıvırcık olmayıp uzun boylu şenûe erkeklerine benzer birisi. Rasûlullah (s.a.v.), sözlerine şöyle devam etti: İsa ile de karşılaştım onun da özelliklerini şöyle saydı. Orta boylu yanakları kırmızı sanki hamamdan çıkmış gibi İbrahim’i de gördüm oğullarından kendisine en çok benzeyeni benim. Bana o gece iki kap getirildi; birinde süt diğerinde de şarap vardı. Bana hangisini istersen al denildi. Bende sütü aldım ve içtim. Bunun üzerine bana fıtrata yani tabii olan şeye yönlendirildin veya fıtrata uygun olanı tercih ettin denildi. Eğer şarabı tercih etmiş olsaydın ümmetin azgın olurdu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3131- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, **“Peygamber (s.a.v), Mîrâc’a çıkarıldığı gece Burak isimli binit üzeri eğerlenmiş ve gem vurulmuş vaziyette getirilmişti de üzerine binerken zorluk çıkarmıştı. Cibril o esnada dedi ki: Muhammed (s.a.v)’e mi bunu yapıyorsun! Allah’a ondan daha**

yakın bir kimse sana binmemiştir. Bunun üzerine Burak ter dökmeye başladı.” (Müsned: 12211)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Abdurrezzak’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3132- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Beyti makdis (Kudus)’e vardığımızda Cibril parmağıyla kayayı delerek Burak’ı oraya bağladı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3133- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kureyş benim bir gece içerisinde Kudüs’e gidip geldiğine inanmayınca Ka’benin Hıcr denilen bölgesinde ayağa kalktım Allah o anda Beyti Makdis’i gözümün önüne açıverdi de ona bakarak onun alametlerini kendilerine bildirmeye başladım.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Mâlik b. Sa’saa, Ebû Saîd ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3134- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, İsra 60. ayetindeki **“rüya meselesi”** uyku içersindeki rüya değil, İsra gecesi gözüyle gördüğü şeylerdir. **“Lanetlenmiş ağaç”** ise zakkum ağacıdır. (Buhârî, Menakıb: 7)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3135- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), **“Güneşin doruğu aşmasından, gecenin karanlığı basıncaya kadarki süre içerisindeki belirli vakitlerde namazı gereği üzere kıl. Sabah namazını da unutma, çünkü sabah namazı ikindi namazı gibi gece ve gündüz meleklerin tanık olduğu bir namazdır.”** İsra sûresi 78. ayet hakkında şöyle buyurdu: **“Gecenin melekleriyle gündüzün melekleri bu namaz esnasında hazır bulunurlar.”** (Buhârî, Ezan: 27; Müslim, Mesacid: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Ali b. Misher bu hadisi A’meş’den, Ebû Salih’den, Ebû Hüreyre’den ve Ebû Saîd’den benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

Aynı şekilde Ali b. Hucr, Ali b. Misher vasıtasıyla A’meş’den aynı hadisi benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

3136- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), **“O gün her toplumu, uydukları kişilerle beraber çağıracağız. Gerçekten de kitabı sağ eline verilenler, tutanaklarını sevinçle okuyacaklardır. Bununla birlikte, kimseye de kıl kadar haksızlık yapılmayacaktır.”** İsra sûresi 71. ayeti hakkında şöyle demişti: Onlardan biri çağrılır amel defteri sağ eline verilir. Vücudu yetmiş arşın uzatılır. Yüzü ak edilir. Başına parlayan incilerden bir taç giydirilir ve arkadaşlarına doğru yol alır. Arkadaşları onu uzaktan görürler ve şöyle derler: Allah’ım bu kardeşimizi bize ulaştır ve onu bizim için mübarek kıl. Nihayet onların yanına gelir ve müjdeler olsun size. Her biriniz için aynı mükafat vardır. Kafire gelince onun yüzü karartılır. Cismi yetmiş arşın

büyütülür, başına da bir taç giydirilir. Adamları da onu görür ve şöyle derler: Bunun şerrinden Allah'a sığınırız, **"Allah'ım bizi onunla bir araya getirme"** derler. O da onların yanına gelir. Allah'ım onu rezil et. Bunun üzerine O da Allah sizi uzaklaştırsın der sizden her biriniz için aynı ceza vardır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Süddî'nin ismi İsmail b. Abdurrahman'dır.

3137- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), **"Gecenin bir kısmında da uyanıp teheccüd namazı kıl, bu sadece sana mahsustur ve farz namazlardan fazlaca kılınan bir namazdır. Umulur ki, Rabbin belki ahirette seni, övgüye değer bir konuma yükseltir."** İsra sûresi 79. ayetini: "Makam-ı mahmud'u; şefaat olarak tefsir etmiştir." (Müsned: 9307)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Dâvûd ez Zeafirî,Dâvûd el Evedî b. Yezîd b. Abdullah olup Abdullah b. İdris'in amcasıdır.

3138- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Feth yılı Rasûlullah (s.a.v.), Mekkeye girdiğinde Ka'be'nin çevresinde üçyüz altmış tane put vardı. Rasûlullah (s.a.v.) bunlara elindeki sopasıyla veya bir değnek parçasıyla vurmaya ve şöyle demeye başladı. İsra sûresi 81. ayetiyle Sebe' sûresi 49. ayetini okudu: **"Ve yine de ki: "Değişmeyen gerçek geldi, sahte ve tutarsız olan amaçsız ve anlamsız olan herşey de yıkılıp gitti. Zaten sahte ve tutarsız olan, er geç yıkılıp gitmek zorundadır." "De ki: "Hak ve gerçek sistem, İslâm geldi. Bundan sonra batıl yani değersiz ve sahte olan sistemler ne yeni birşey getirebilir, ne de geçmiş gitmiş olanı geri döndürebilir."** (Buhârî, Mezalim: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3139- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), Mekke'de idi sonra kendisine hicret etmesi emredildi ve şu ayet nazil oldu: **"Ve duâ ederken de ki: "Ey Rabbim! Girişeceğim her işe, doğruluk ve içtenlik üzere girmemi, bırakacağım her işten de doğruluk ve içtenlik göstererek çıkmamı sağla; ve bana katından destekleyici bir güç ve kuvvet ver."** (İsra sûresi 80. ayet.) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3140- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kureyşliler Yahudilere bize bazı şeyler söyleyin ki şu adama (Muhammed'e) soralım dediler. Yahudiler de: Ona ruhtan sorun dediler. Bunun üzerine Mekkeli müşrik Kureyşliler, peygambere ruh'dan sordular. Bunun üzerine Allah İsra sûresi 85. ayetini indirdi; **"Sana ruhtan yani insanın ruhu, Cebrâil, vahyin gelişi ve Kur'ân'ın Allah'tan gelişi hakkında soruyorlar, de ki: "Ruh, Rabbimin emrindedir. Bu konuda size pek az bilgi verilmiştir."**

Yahudiler dediler ki: Bize çok büyük bilgi kaynağı olan Tevrat verilmiştir. Kime Tevrat verilmişse ona büyük hayır verilmiş demektir, dediler. Bunun üzerine Kehf sûresi 109. ayet nazil oldu: **“De ki: Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa, ayrıca deniz üzerine deniz katsak, yine Rabbimin sözleri bitmeden denizler tükenirdi.”** (Müsned: 2195)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

3141- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne’de bir ekin tarlasında Peygamber (s.a.v), ile birlikte yürümekte idim Rasûlullah (s.a.v.), hurma ağacından bir değneğe dayanıyordu. Derken, Yahudilerden bir guruba uğradı. Onlardan bir kısmı keşke ona bir şeyler sorsaydınız derken bir kısmı da O’na bir şeyler sormayın, hoşlanmadığınız şeyleri size söyleyebilir dediler. Sonra o Yahudiler Ey Ebû’l Kasım dediler, bize ruhtan bahset. Peygamber (s.a.v), bir sûre ayakta durdu başını kaldırdı anladım ki kendisine vahiy gelmektedir. Vahiy bitince Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi: **“Sana ruhtan yani insanın ruhu, Cebrâil, vahyin gelişi ve Kur’ân’ın Allah’tan gelişi hakkında soruyorlar, de ki: “Ruh, Rabbimin emrindedir. Bu konuda size pek az bilgi verilmiştir.”** İsra 85. ayetini okudu. (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Sıfat-ıl Kıyame: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

3142- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanlar kıyamet günü üç sınıf halinde mahşer yerinde toplanacaklardır; Bir gurup binitli, bir gurup yaya, bir gurup ta sürünür durumdadır.”** Ashab: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Yüz üstü nasıl yürüyecekler?”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Onları ayakları üzerinde yürütmeye kâdir olan Allah yüzleri üstünde de yürütmeye kâdirdir. Onlar her tümsekten ve dikenden yüzleriyle sakınacaklardır. (Müsned: 8293)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Vüheyb bu hadisi Tavus’tan, babasından, Ebû Hüreyre’den buna yakın bir şekilde rivâyet etmişlerdir.

3143- Behz b. Hakîm (r.a.)’in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizler mahşer yerine yayalar, binitliler ve yüzüstü sürünenler olarak toplanacaksınız.”** (Müsned: 19171)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3144- Safvân b. Assâl (r.a.)’den rivâyete göre, iki Yahudi’den biri diğerine dedi ki: Şu peygambere gidelim ve ona soru soralım. Diğeri O’na: Peygamber falan deme! Sonra senin peygamber dediğini işitirse gözünü dört açar. Sonra Peygamber (s.a.v)’e geldiler ve İsra sûresi 101. ayette bildirilen Musa’ya verilen dokuz mucize nelerdir? Diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.)’de şöyle buyurdu: **“1)**

Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayınız. 2) Zina etmeyiniz. 3) Allah’ın öldürülmesini haram kıldığı bir cana kıymayınız. 4) Hırsızlık yapmayınız. 5) Sihir ve büyü ile uğraşmayınız. 6) Bir suçsuzu öldürmesi için devlet adamına götürmeyiniz. 7) Faizi yemeyiniz. 8) İffetli ve namuslu bir kadına zina suçu atmayınız. 9) Savaştan kaçmayınız -Şu’be şüphe ederek- **sadece size mahsus olmak üzere Cumartesi yasağına uyunuz.”**

Bunun üzerine o iki Yahudi, Peygamber (s.a.v)’in elini, iki ayağını öptüler ve şöyle dediler: **“Senin peygamber olduğuna biz şehâdet ederiz”** O halde Müslüman olmanıza engel nedir? buyurdu. Dediler ki: Davut, zürriyetinden daima bir peygamberin bulunması için duâ etmiştir. Şayet sana inanarak bizler Müslüman olursak Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız. (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3145- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, İsra sûresi 110. ayeti Mekke’de inmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), namazında okuduğu Kur’ân’da sesini yükseltirse müşrikler onu indiren Allah’a, onunla beraber gelen peygambere söverlerdi. **“Namazda sesini yükseltme”** sonra onu indirene ve onu getirene sövülür. **“Sesini pek de kısma”** Ashabın duyacağı kadar bir sesle oku ki senden Kur’ân-ı alıp öğrensinler. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3146- İbn Abbâs (r.a.), İsra 110. ayetinde **“Namazda sesini pek yükseltme fazla da kısma ikisi arasında bir yol tut”** ayeti hakkında şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’in, Mekke’de saklandığı sıralarda idi. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaz kıldırdığı vakit Kur’ân okurken sesini yükseltirdi. Müşrikler bunu duyunca Kur’ân’a, onu indirene ve onunla birlikte gelene söverlerdi. Bunun üzerine Allah, Peygamber (s.a.v)’e şöyle buyurdu: Namazdaki okuyuşunda sesini pek yükseltme müşrikler işitir ve Kur’ân’a söverler sesini fazlaca da kısıp ashabının Kur’ân-ı öğrenmelerine de engel olma. Bu ikisinin arasında bir yol tut.” (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

3147- Zir b. Hubeyş (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Huzeyfe b. Yemân’a, Rasûlullah (s.a.v.) Beyt-i Makdiste namaz kıldı mı diye sordum. Hayır diye cevap verdi. Bunun üzerine ben evet kıldı dedim. Huzeyfe: Ey kel adam bunu sen mi söylüyorsun? Ve neye dayanarak söylüyorsun? dedi. Ben de Kur’ân’a dedim, Kur’ân seninle benim aramda hakemdir. Huzeyfe dedi ki: Kim Kur’ân’dan delil gösterirse -Sûfyân diyor ki- sağlam delil getirmiş demektir veya Kur’ân’dan delil getiren kazanmıştır. Sonra Zir b. Hubeyş, İsra sûresi 1. ayetini okudu. Huzeyfe: O’nun Mescid-i Aksa’da namaz kıldığı kanaatinde misin? Diye sordu. Hayır dedim. Huzeyfe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Aksa’da namaz kıldığı kanaatinde misin? Diye sordu. Hayır dedim. Huzeyfe

dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Aksa’da namaz kılsaydı Mescid-i Haram’da namaz yazıldığı gibi orada da üzerine namaz yazılırdı. Huzeyfe şöyle devam etti: Rasûlullah (s.a.v.)’e sırtı uzunca bir binit getirildi; Adımı gözünün görebildiği yer kadar olan bu Burak’ın sırtında Cibril ile beraber Cennet, Cehennem tüm ahiret va’dlerini gördüler. Sonra dönüşlerini başlamalarına bağlayarak döndüler. Huzeyfe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in bindiği Burak’ın bağlandığından bahsederler. Kendisinden kaçar diye mi? Halbuki Burak gayb ve şühûd tüm alemleri bilen Allah tarafından onun emrine verilmiştir. (Müsned: 22197)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3148- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kıyamet günü Ademoğllarının efendisi benim fakat bununla övünmüyorum, Hamd sancağı benim elimdedir. Fakat bunada övünmüyorum. Gerek Adem gerekse başka tüm peygamberler o gün benim sancağımın altında toplanacaklardır. Yeryüzünün yarılıp ilk olarak mahşer yerine getirilecek olan da yine benim buna da övünmüyorum. Sonra insanlar üç korku geçirecekler ve Adem’e gelerek sen bizim atamız Adem’sin Rabbine bizim için şefaatçi oluver diyecekler. O da şöyle diyerek ben bir günah işledim ve bu yüzden yeryüzüne indirildim. Ama siz Nuh’a gidiniz. Nuh’a gelirler. Nuh ta şöyle der: Ben dünya halkına ağır bir bedduâ ettim ve bu yüzden yok olup gittiler. Fakat siz İbrahim’e gidin… İbrahim’e giderler o da şöyle der: Ben üç yalan söyledim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: İbrahim bu üç yalanıyla Allah’ın dinini savunmuştu. Ama siz Musa’ya gidin. Musa’ya gelirler, Musa: Ben bir adam öldürmüştüm o suç bana yeter siz İsa’ya gidin. İsa’ya gelirler. İsa’da der ki: Allah’tan başka bana ibadet edildi… Ama siz Muhammed’e gidiniz. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bana gelirler ben de onlarla birlikte giderim.”**

İbn Ced’an diyor ki: Enes (r.a.) şöyle diyordu: Sanki ben Rasûlullah (s.a.v.)’e bakıyorum Cennet kapısının halkasını tutacak ve kapıyı çalacağım. Kim o diye sorulacak ve Muhammed denilecektir. Bana kapıyı açacaklar ve merhaba diye karşılayacaklar. Ben de secdeye kapanacağım. Allah bana hamd-ü senalar ilham edecek. Sonra bana şöyle denilecek başını kaldır. Dile ne dilersen; dileğin yerine getirilecektir. Şefaat et şefaatin kabul edilecek, söyle sözün dinlenecek işte İsra sûresi 79. ayette belirtilen **“Övgüye değer bir konuma yükseltecektir”** buyurduğu makam-ı mahmud budur. Sûfyân dedi ki: Burada Enes’den aktarılan kısım sadece **“Cennet kapısının halkasını tutup kapısını çalacağım”** sözüdür. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Ebû Nadre’den İbn Abbâs’tan daha uzun bir şekilde rivâyet etmişlerdir.

Ø kehf sûresinden tefsir edilen ayetler

3149- Saîd b. Cübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs'a, Nevfel Bekalî; İsrailoğullarının peygamberi olan Musa'nın Hızır'la arkadaş olan Musa olmadığını söylüyor dedim. İbn Abbâs şu karşılığı verdi: Allah düşmanı yalan söylemiştir. Übey b. Ka'b'tan şöyle dediğini işittim. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdu ki Musa İsrailoğullarına hutbe verirken kendisine soruldu: İnsanların en âlimi kimdir? Bunun üzerine en âlimi benim dedi. En büyük ilmi Allah, Musa'ya vermediği için Musa'yı kınadı ve kendisine şöyle vahyetti. İki denizin birleştdiği yerde kullarımdan bir kul vardır ki o senden daha bilgilidir. Musa: Ey Rabbim onunla nasıl buluşabilirim? Allah, Musa'ya şöyle buyurdu: Zenbil'in içerisine bir balık koy balığı nerede kaybedersen o kimse oradadır. Musa yola koyuldu. Adamı da kendisiyle birlikte yola çıktılar Musa'nın adamı Yûşa b. Nun'dur, Yûseu'da denilir. Musa zenbiline balığı yerleştirdi. Arkadaşıyla birlikte yürümeye başladılar. Sonunda bir kayanın yanına vardılar. Musa ve adamı uyuya kaldılar. Zenbilin içindeki balık harekete başladı ve zenbilden çıkıp denize kavuştu. Allah, balık'tan suyun akışını kesti su bir kemer gibi oldu ve balık için bir yol Musa ve adamı için de şaşılacak bir şey oldu.

Gece gündüz durmadan yürüdüler Musa'nın adamı balığın kaybolduğunu haber vermeyi unuttu. Sabah olunca Musa adamına "Kuşluk yemeğimizi getir gerçekten şu yolculuk çok yordu bizi dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Musa kendisine emredilen yeri geçinceye kadar yorgunluk duymamıştı. Musa'nın adamı: Gördün mü kayanın yanında oturduğumuz zaman balığı unutmuştum onu bana unutturan ve sana söylememe engel olan da ancak şeytandır. Tuhaf şey nasıl oldu da yol bulup suya ulaştı. Musa: Buydu aradığımız işte ya! dedi ve izleri üzerine hemen geri döndüler. Rasûlullah (s.a.v.), **"Kendi izlerini takip ederek"** buyurdu. Sûfyân dedi ki: Bazı kimseler o kayanın yanında hayat pınarı olduğunu iddia ediyorlar. O pınarın suyu bir ölüye dokunursa hemen canlanırmış. Balığın bir kısmı yenmiş olmasına rağmen üzerine su damlayınca canlanıverdi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Kendi izlerini takip ederek kayaya vardılar, Musa üzeri örtülü bir adam gördü ve ona selam verdi. O kimse: **"Senin memleketinde selam ne gezer"** dedi. Musa da şöyle dedi: **"Ben Musa'yım."** O kimse: **"İsrailoğullarının Musa'sı mı?"** dedi. Musa da **"evet"** dedi. Bunun üzerine o kimse: **"Ey Musa! Sen Allah'ın sana verdiği bir ilimle berabersin ki ben o ilmi bilmem. Ben de bir ilim üzereyim ki Allah onu bana bildirdi. Bu ilmide sen bilmezsin"** dedi. Musa dedi ki: **"Sana öğretilen bilgilerden bana öğretmek üzere senin peşinden gelebilir miyim?"** dedi. O da: **"Sen benimle birlikteyken olacak olanlara katlanamazsın. İç yüzünü kavramana imkan olmayan tecrübe alanı içersine girmeyen bir şeye nasıl dayanabilirsin ki?"** Musa: **"Allah dilerse dedi**

görürsün katlanacağım ve bu konuda sana uyumsuzluk göstermeyeceğim.” Hızır ona dedi ki: **“Eğer benim peşimden geleceksen, yapacağım şeyler hakkında ben sana bir açıklamada bulununcaya kadar bana hiçbir şey sormayacaksın.”** Musa da **“evet”** dedi. Sonra Hızır ve Musa deniz boyunca yürümeye başladılar derken bir gemi onlara yaklaştı. Musa ve Hızır kendilerini taşımaları için gemidekilerle konuştular. Hızır’ı tanıdıkları için ikisini de ücretsiz bindirdiler. Sonra Hızır geminin kalaslarından birini koparıp tahrip etti. Bunun üzerine Musa ona şöyle dedi: **“Bu insanlar bizi ücretsiz bindirdiler sen de bile bile onların gemilerini tahrib ettin. “İçindekileri boğmak için mi o gemide yara açtın? Doğrusu çok kötü bir iş yaptın diye çıkıştı.”** O zat: **“Ben sana; bana, asla katlanamayacağını söylememiş miydim?”** dedi. Musa: **“Unuttum, bu yüzden beni azarlama bu yaptığım işten dolayı bana güçlük çıkarma”** dedi. Sonra gemiden çıktılar, sahil boyunca yürümekte iken çocuklarla oynayan bir erkek çocuğu gördüler; Hızır, O çocuğun başını eliyle koparararak öldürdü. Bu sefer Musa: **“Tertemiz bir canı bir can karşılığı olmaksızın öldürdün öyle mi? gerçekten sen korkunç bir iş yaptın.”** O zat dedi ki: **“Dememiş miydim sana; gerçekten de sen benimle beraber olmaya dayanamazsın diye.”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Bu hatırlatma birincisinden daha ağır olmuştur”** dedi. Musa şu karşılığı verdi: **“Bundan sonra artık sana bir şey soracak olursam benimle arkadaşlık etme! Çünkü bir daha özür dilemeyecek hale geldim.”** Sonra kalkıp gittiler. Nihayet bir kasabaya vardılar, onlardan yemek istedilerse de onları konuklayıp yediren bir kişi bile çıkmadı. Bu kasabada yıkılmak üzere bir duvar gördüler o zat bu duvarı yıkılmaktan kurtarıp eliyle düzeltiverdi. Bu sefer Musa şöyle dedi: **“Bizi misafir etmediler, bizi doyurmadılar; Eğer dileseydin bu yaptığın iş için bir ücret alırdın”** O kimse: **“İşte, seninle benim aramda ayrılık zamanı. Sana sabredemediğin olayların iç yüzünü haber vereceğim.”**

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Allah, Musa’ya rahmet etsin. Sabretmiş olmasını çok isterdik ki Allah her ikisinin de daha uzun haberini bize aktarmış olsun. **İbn Abbâs şöyle dedi:** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Birincisi Musa’da meydana gelen bir unutma idi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Bir serçe geminin kenarına kondu gagasını suya daldırdı. Hızır şöyle dedi: Senin ve benim toplam ilmim Allah’ın ilminden şu serçenin eksilttiği kadar bile eksiltmez. **Saîd b. Cübeyr dedi ki:** İbn Abbâs Kehf sûresi 79-82. ayetlerini okudu: **“79) O gemi, geçimini denizden sağlayan yoksul kimselerindi. Onu kusurlu bir hale getirmek istedim. Çünkü, arkalarında her sağlam gemiye, zorla el koyan bir hükümdar olduğunu biliyordum.” 80) Öldürdüğüm çocuğa gelince, onun anası ve babası inanmış kimselerdi. Bu çocuğun onları**

azgınlığa ve kâfirliğe sevketmesinden korktuk da, onu öldürmüş olduk. [81)] Rablerinin onlara bu çocuğun yerine, ondan daha temiz, daha merhametli, ana babasına iyilik eden bir çocuk vermesini istedik. "[82)]Ve duvara gelince, o duvar kasabada yaşayan iki yetim oğlan çocuğuna aitti ve altında hukuken onların olan bir hazine gömülüydü, babaları da temiz bir adamdı. Rabbin, onların ergenlik çağına gelmelerini ve hazineleri çıkarıp elde etmelerini diledi. Dolayısıyla, bütün bu yaptıklarımı, ben kendiliğimden yapmadım. İşte dayanamadığın olayların içyüzü ve gerçek anlamı…" (Buhârî, İlim: 17; Müslim: Fezail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Zührî bu hadisi Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, İbn Abbâs'tan, Übey b. Ka'b'tan rivâyet etmiştir.

Ebû İshâk el Hemedânî,Saîd b. Cübeyr'den, İbn Abbâs'tan, Übey b. Ka'b'tan rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Ebû Muzâhim es Semerkandî'den işittim şöyle diyordu: Ali b. Medînî şöyle demiştir: **"Bir hac yapmıştım ki tek gayem Sûfyân'ın bu hadisteki olayı aktarmasını dinlemekti."** Kendisinin şöyle söylediğini işittim: **"Amr b. Dinar bize anlattı"** Bu hadisi daha önce Sûfyân'dan işitmiştim fakat o zaman genişçe bu haberi söylememişti.

3150- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) buyurdular ki: **"Hızır'ın öldürdüğü çocuk yaratıldığı an kafir olarak yaratılmıştır."** (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3151- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Musa'nın arkadaşına "Hızır" adının verilmesi onun kuru otlar üzerinde oturup kalktığında kuru otlar yeşerip sallanmaya başlamıştı."** (Buhârî, Ehadis-ül Enbiya: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3152- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kehf süresi 82. ayetinde: **"Duvarın altında hukuken o çocukların olan bir hazine vardı."** Ayeti hakkında şöyle buyurdu: **"Altın ve gümüşten"** bir define. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Hasan b. Ali, Safvân b. Salih vasıtasıyla Velîd b. Müslim'den, Yezîd b. Yezîd b. Yusuf es San'anî'den, Yezîd b. Câbir'den ve Mekhûl'den benzeri şekilde bu hadisi rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir.

3153- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kehf sûresi 94. ayette bahsedilen sed hakkında şöyle buyurdu: Ye'cüc ve Me'cuc hergün o seddi delmeye çalışırlar delmeye yaklaştıkları vakit başlarındaki amir onlara şöyle seslenir: **"Dönün yarın delersiniz"** Allah ta ertesi güne o seddin oyulan kısmını öncekinden daha sağlam duruma getirir. Sonunda müddetleri dolup Allah onları insanlar üzerine salmayı isteyince; Başlarındaki yetkili dönün onu **"İnşallah"** yarın delersiniz diyerek inşallah kelimesini söyler onlar ertesi gün geldiklerinde seddi dünkü bıraktıkları şekilde bulurlar ve seddi delerek insanlar arasına çıkarlar. Bütün suları içerler, İnsanlar onlardan kaçar, oklarını göğe

fırlatırlar oklar kana bulanmış vaziyette geri döner. Bunun üzerine şımarık bir durumda şöyle derler: Yeryüzünde olanları kırıp geçirdik gökte olanları da mağlub ettik. Sonra Allah onların boyun köklerinde bir kurt meydana getirir de bu yüzden hepsi kırılıp yok olur giderler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Muhammed'in canını kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, O kırılıp yok olan Ye'cüc ve Me'cüc'un leşlerini yeryüzündeki tüm hayvanlar yiyecek ve çok güzel beslenerek etlenip yağlanacaklardır. (İbn Mâce, Fiten: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu şekilde sadece bu rivâyetle bilmekteyiz.

3154- Ebû Sa'd b. ebî Fudale el Ensarî (r.a.) -ki kendisi sahabîdir- şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Allah insanları şüphesiz olarak kıyamet günü topladığında bir seslenici şöyle ilan edecektir: Her kim Allah için yaptığı bir işte bir başkasını da ortak yapmış ise sevâbını Allah'ın dışındaki ortak koştuğu kimselerden istesin. Şüphesiz ki Allah her türlü ortakların ortaklığından uzak olandır." (Kehf sûresi 110. ayet) (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Muhammed b. Bekir rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 20

Ø Meryem sûresinden tefsir edilen ayetler

3155- Muğîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), beni Necran'a göndermişti, Necranlılar bana dediler ki: siz Kur'ân'da Meryem sûresi 28. ayetinde **"Ey Harun'un kız kardeşi"** diye okumuyor musunuz? Oysa Musa ile İsa arasında pek çok zaman geçmemiş midir? Onlara nasıl cevap vereceğimi bilemedim ve Rasûlullah (s.a.v.)'e dönüp durumu ona anlattım. Buyurdu ki: Onlara kendilerinden önceki peygamberlerin ve Salih insanların isimlerini kullandıklarını haber vermedin mi? (Müslim, Adad: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir.
Bu hadisi sadece İbn İdris'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3156- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Meryem sûresi 39. ayetini okudu ve şöyle buyurdu: Ölüm, boz renkli bir koç şeklinde getirilip Cennetle Cehennem arasındaki bir noktada durdurulacaktır. Sonra Ey Cennet halkı denilecek hepsi başlarını döndürüp o tarafa bakacaklar. Sonra ey Cehennemlikler denilecek onlarda başlarını o tarafa çevirip bakacaklar ve hepsine birden şöyle sorulacak: **"Bunu tanıyor musunuz?"** Onlar da evet diyecekler bu ölümdür sonra o ölüm dedikleri koç yere yatırılıp boğazlanacaktır.

Allah Cennetliklere yaşama ve ebedilik takdir etmemiş olsaydı sevinçlerinden ölürlerdi. Aynı zamanda Allah Cehennemliklere Cehennem'de yaşamak ve ebedilik takdir etmemiş olsaydı onlar da kederlerinden dolayı ölürlerdi. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3157- Katâde (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Meryem 57. ayeti hakkında şöyle dedi: Enes b. Mâlik, Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu bize aktarmıştır: **"Mîrâc'a çıktığımda İdris peygamberi dördüncü kat sema'da gördüm."** (Nesâî, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.
Saîd b. ebû Arûbe Hemmâm ve pek çok râvîler, Katâde'den, Enes'den, Mâlik b. Sa'sa'dan miraç hadisini uzunca rivâyet etmişlerdir. Bence bu hadis onun bir parçasıdır.

3158- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Cebraile bizi yaptığın ziyaretlerden daha çok ziyaret etmene bir engel var mıdır? Diye sordu. Bunun üzerine Meryem sûresi 64. ayeti nazil oldu: **"Ve melekler: "Biz ancak, Rabbinin buyruğuyla ineriz. Geçmişimiz, geleceğimiz ve aralarındaki her şeyimiz O'nundur, yani O'nun emrine tabidir ve Rabbin asla hiçbir şeyi unutmaz."** (Buhârî, Bed-il Halk: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Hüseyin b. Hureys, Vekî' vasıtasıyla Ömer b. Zerrin'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3159- Süddî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mürre el Hemedanî'ye; Meryem sûresi 71. ayetinin tefsirini sordum o da bunu kendisine Abdullah b. Mes'ûd'un aktardığını söyledi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüm insanlar Cehenneme mutlaka uğrayacaklar sonra amelleri karşılığında oradan çıkıp kurtulacaklardır. Oradan ilk çıkacak olanların hızı şimşeğin parlaması gibidir. Sonra rüzgar gibi, sonra atın koşması sonra da devenin üzerindeki binici gibi, sonra da insanların koşması gibi daha sonra da insanın yürümesi gibi sırattan geçip Cehennem'den kurtulacaklardır."** (Dârimî, Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Şu'be, Süddî'den merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

3160- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Meryem sûresi 71. ayeti hakkında şöyle dedi: **"Herkes o Cehenneme uğrayacak ve yaptıkları amellere göre oradan kurtarılacaklardır."** (Dârimî, Rıkak: 17)

ž Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Şu'be'den, Süddi'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Abdurrahman dedi ki: Şu'be'ye dedim ki: İsrail bu hadisi bana Süddî'den, Mürre'den, Abdullah'tan rivâyet etti. Şu'be'ye şu karşılığı verdi. Bu hadisi Süddî'den merfu olarak işittim fakat onu bilerek rivâyet etmeyip bırakıyorum.

3161- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah bir kulu sevdiği zaman: **"Cebraile ben falanı sevdim sende onu sev diye seslenir."** Cebrail'de bunu gökyüzüne ilan eder. Sonra o kimsenin sevgisi yeryüzü halkına indirilir de böylece yeryüzündeki insanlar da o kimseyi sever hale gelir işte Meryem sûresi 96. ayetinin anlamı budur. Allah bir kulundan da hoşlanmadı mı Cibrili çağırır ve: **"Ben falan kuluma kızgınım onu sevmiyorum"** der bu bildirin gökyüzünde ilan edilir. Sonra bu haber yeryüzüne indirilir de insanlar o kimseye nefret ederler. (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, Birr ve Sıla: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Abdurrahman b. Abdullah b. Dinar babasından, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den bu hadisi benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

3162- Mesrûk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Habbab b. Eret'den şöyle dediğini işittim. Kendinde bulunan bir alacağımı tahsil etmek için Âs b. Vâil es Sehmî'ye geldim. O da Muhammed'i inkar etmedikçe bu alacağını sana vermeyeceğim, dedi. Bende sen ölüp tekrar diriltileceğin güne kadar bile olsa onu inkar edemem, dedim. Ben öldükten sonra diriltilecek miyim? dedi. Evet dedim. O da o zaman orada benim malım ve çocuklarım olacak sana orada veririm dedi. Meryem sûresi 77. ayeti bu sebeble nazil oldu: **"Ayetlerimizi inkâr edip, "Bana muhakkak mal da, evlat da verilecektir" deyip isyan eden o adamı gördün mü?"** (Buhârî, Büyü' 27; Müslim, Sıfat-ül Kıyame: 17)

ž Hennâd, Ebû Muaviye vasıtasıyla Â'meş'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 21

Ø taha sûresinden tefsir edilen ayetler

3163- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber savaşı dönüşünde gece boyu yürüdü nihayet uykusu gelince istirahat ve uyku için devesini çöktürdü ve **"Ey Bilâl, sabah namazına bizleri uyandırmak için nöbet tut"** buyurdu. Ebû Hüreyre dedi ki: Bilâl bir süre namaz kıldı sonra sabah namazını beklemek üzere devesine yaslandı, o da uykusuzluğa dayanamadı ve uyuya kaldı. Böylece onlardan hiç kimse sabah namazı için uyanamadı. Yine ilk uyanan Peygamber (s.a.v) oldu ve **"Ey Bilâl"** dedi. Bilâl de babam anam yoluna feda olsun senin başına gelen aşırı uykusuzluk benim de başımda olduğu için uyuya kalmışım dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) develerimizi bu bölgeden sürüp çıkarınız buyurdu. Sonra başka bir konaklama yerinde devesini çöktürdü abdest aldı namaz için kamet getirtti ve vakti içinde acele etmeksizin kıldığı namaz gibi namazını kıldı ve Taha sûresi 14. ayeti olan **"Beni anmak için namazında devamlı ve duyarlı ol"** ayetini okudu. (Buhârî, Büyü' 27; Müslim, Sıfat-ül Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis pek tutulmaz hadis hafızlarından pek çok kimse bu hadisi Zührî'den, Saîd b. Müseyyeb'den rivâyet etmişler ve senedinde **"Ebû Hüreyre"**den dememişlerdir. Salih b. ebî'l Ahdar hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Yahya b. Saîd el Kattan ve başkaları hafızası yönünden onu zayıf saymışlardır.

bölüm: 22

Ø enbiya sûresinden tefsir edilen ayetler

3164- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Veyl"** Cehennem'de bir deredir ki kafir; kırk yıl boyunca aşağı doğru düşerde onun dibine ancak ulaşabilir. (Müsned: 11287)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece İbn Lehîa'nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3165- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna oturdu ve Ey Allah'ın Rasûlü! dedi. Benim kölelerim var bana yalan söylüyorlar, bana hainlik yapıyorlar ve benim emirlerime isyan ediyorlar, Ben de onlara sövüp sayıyor ve dayak atıyorum. Bunlardan dolayı benim halim ne olacak? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sana olan hainlikleri isyanları ve yalanları ile senin onlara verdiğin ceza hesap edilecek senin ceza onların suçu kadar ise hesap başa baş gelecektir. Ne alacağın nede vereceğin olacaktır. Eğer senin verdiğin ceza suçların altında ise senin onlardan alacağın kalmıştır. Eğer senin verdiğin cezalar suçlarının üstünde ise fazlası onlar için senden kısas olarak alınacaktır."** Bunun üzerine adam bir kenara çekilerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın Kitab'ını okumuyor musun? Enbiya sûresi 47. ayette; Allah ne buyuruyor: "Ve kıyamet günü öyle doğru, öyle hassas teraziler kurarız ki, kimse en küçük bir haksızlığa uğratılmaz, bir hardal tanesi kadar bile olsa, herşeyi tartıya sokarız. Hesap görücü olarak, kimse bizden**

ileriye geçemez.” Bunun üzerine adam: Vallahi Ey Allah’ın Rasûlü! Bu kölelerimle benim aramın ayrılmasından başka bir çözüm bulamıyorum sizi şâhid tutarım ki onların hepsi hürdür. (Müsned: 25197)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Abdurrahman b. Gazvan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Ahmed b. Hanbel de bu hadisi yine Abdurrrahman b. Gazvan’dan rivâyet etmiştir.

3166- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: İbrahim (a.s), üç konuda yalan söylemiştir: 1) Hasta olmadığı halde hastayım demesi (Saffat 89). 2) Sara isimli hanımı için o benim kız kardeşimdir demesi. 3) Putları kırıp dökme işini büyük put yapmıştır (Enbiya sûresi 63. ayet) demesi. (Buhârî, Ehadisil Enbiya: 17; Müslim, Fedail: 27)

ž Daha başka şekilde de yine Ebû Hüreyre’den rivâyet edilmiş olup bu rivâyette İbn İshâk’ın ebû’z Zinad’tan yaptığı rivâyetin garibliği zikredilmemiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3167- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp bir va’z yaptı ve şöyle buyurdu: **“Ey İnsanlar sizler kabirlerinizden çırılçıplak ve sünnetsiz olarak çıkarılıp mahşer yerinde toplanacaksınız dedi. Sonra Enbiya 104. ayetini okudu sonra şöyle devam etti: Kıyamet gününde ilk giydirilecek olan İbrahim’dir.”**

Ümmetimden bazı kişiler getirilecek ve sol tarafa yani Cehennemlikler bölümüne konulacaktır. Ben de Ey Rabbim bunlar benim ümmetimdendir diyeceğim. Bana; **“Senden sonra onların din adına neler ortaya çıkardıklarını bilmiyorsun”** denilecek. Ben de sahih kul İsa’nın (Maide 117. 118’de) **“Ben onlara, söylememi emrettiğin şeyden başkasını söylemedim. Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin, dedim. Ve onların arasında yaşadığım sürece onlar üzerine kontrolcü idim. Beni aralarından alıp katına yükselttiğinde üzerlerinde denetleyici sadece sendin. Sen zaten, herşeye yeterince şâhidsin. Şayet onları azaba çarptırırsan, şüphesiz onlar senin kullarındır. Ve eğer onları bağışlarsan, doğrusu sen çok güçlü ve üstün olansın. Yaptığın herşeyi yerli yerince yapansın.”** dediği gibi diyeceğim. Ve bana şöyle denilecek: **“Sen onların aralarından ayrıldıktan sonra onlar İslam dininden dönerek eski dinlerine dönmüş oldular.”** (Buhârî, Rıkak: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. Cafer, Şu’be vasıtasıyla Muğîre b. Numân’dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Sanki Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden sonra irtidad olaylarının olacağını haber vermiş gibidir.

bölüm: 23

Ø hac sûresinden tefsir edilen ayetler

3168- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Hac sûresi 1-2. ayetleri nazil olunca bir seferde idi ve ashabına o gün nasıl bir gündür

biliyor musunuz? dedi. Ashab ta: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Bunun üzerine buyurdular ki: Allah o gün Adem'e, Cehennemin payını Cehenneme gönder, buyuracak. Adem de Cehennem'in payı ne kadardır? Diye soracak Allah'ta dokuz yüz doksan dokuzu Cehennem'e biri Cennet'e, buyuracaktır. Bunun üzerine Müslümanlar ağlamaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Orta yolu tutarak doğru yola yöneliniz. Hiçbir peygamber yoktur ki ondan önce bir cahiliye dönemi olmamış olsun. Bu sayı cahiliye döneminden olacaktır. Eğer bu sayı cahiliye döneminden tamamlanmaz ise münafıklardan üzeri tamamlanacaktır. Önceki ümmetlere göre sizin örneğiniz, binit hayvanlarının ayaklarındaki tırnaklarının iç kısmındaki çıkıntı gibidir veya devenin bir yanındaki ben kadar sayılırsınız."** Sonra sözlerine şöyle devam etti: **"Ben sizin Cennetliklerin dörtte biri olmanızı ümit etmekteyim."** Bunun üzerine Müslümanlar tekbir getirdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: **"Cennetliklerin üçte biri olmanızı kuvvetle ümid etmekteyim."** Müslümanlar yine tekbir getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.)'de **"Cennetliklerin yarısı olmanızı ümid etmekteyim."** Müslümanlar tekrar tekbir getirdiler. Artık Rasûlullah (s.a.v.)'in üçte ikisini deyip demediğini bilemiyorum. (Müsned: 19055)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bir başka şekilde Imrân b. Husayn tarafından da rivâyet edilmiştir.

3169- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir yolculukta peygamberle beraberdik Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı arasında yürüyüşte bir fark meydana gelmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Hac sûresi 1-2. ayetlerini yüksek sesle okudu. Ashab bunu işitince bineklerini kamçıladılar Rasûlullah (s.a.v.)'in bir söz söylemek üzere olduğunu anladılar. Rasûlullah (s.a.v.), o günün nasıl bir gün olacağını biliyor musunuz? buyurdu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dediler. Rasûlullah (s.a.v.): O gün öyle bir gündür ki Allah Adem'i çağıracak ve Cehennemin payını Cehenneme gönder buyuracak. Adem de şöyle diyecek Ey Rabbim Cehennemin payı ne kadardır. Allah'ta şöyle buyuracak her binden dokuzyüz doksan dokuzu Cehennemlik biri ise Cennetliktir. Bunun üzerine orada bulunanlar o kadar üzüntüye kapıldılar ki yüzlerinde tebessüm izi bile kalmadı. Rasûlullah (s.a.v.), ashabının bu halini görünce şöyle buyurdu: **"Kulluk yapınız ve iyimser olunuz. Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki sizler mahlukatın ikisiyle berabersiniz Ye'cüc ve Me'cüc… Bu iki gurup yaratıklar kimlerle beraber olurlarsa onları çoğaltırlar ademoğlu ve iblisin soyundan gelen kim olursa olsun. Ravi diyor ki: Bunu duyunca halkın yüzü güldü ve sıkıntıları gider gibi oldu.**

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kulluk yapın iyimser olun**

Muhammed'in canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizler tüm insanlar arasında devenin bir yanındaki ben gibisiniz veya binit hayvanlarının tırnaklarının iç kısmındaki iki tümsek gibisiniz." (Müsned: 19055)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3170- Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Ka'benin atîk diye adlandırılmasının tek sebebi hiçbir zorba oraya hâkim olamamıştır yani zorbalardan korunmuş bir yerdir. (Hac sûresi 29. 33. ayetlerde geçen kelime Atîk) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Zührî vasıtasıyla mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Kuteybe, Leys vasıtasıyla Akîl'den, Zührî'den bu hadisin bir benzerini nakletmiştir.

3171- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), Mekke'den çıkarıldığı zaman Ebû Bekir, Peygamberlerini çıkardılar ve mutlaka helâk olacaklardır. Bunun üzerine Allah, Hac sûresi 39. ayetini indirdi: **"Kendileriyle savaşa girişilen mü'minlere, zulme uğramalarından dolayı, savaş izni verildi. Şüphesiz Allah, onlara yardım ulaştıracak güçtedir."** Bunun üzerine Ebû Bekir: **"İleride savaş olacağını kesinlikle bilmiştim"** dedi. (Müsned: 1768)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Abdurrahman b. Mehdî ve başkaları bu hadisi Sûfyân'dan, A'meş'den, Müslim el Batîn''’den, Saîd b. Cübeyr'den mürsel olarak rivâyet etmiş ve senedinde **"İbn Abbâs'tan"** dememişlerdir.

Muhammed b. Beşşâr, Ebû Ahmed ez Zübeyrî vasıtasıyla Sûfyân'dan, A'meşten, Müslim el Batîn'den, Saîd b. Cübeyr'den mürsel olarak rivâyet etmişler olup senedinde **"İbn Abbâs'tan"** dememişlerdir.

3172- Saîd b. Cübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'den çıkarıldığında bir adam: **Peygamberlerini çıkardılar"** dedi de Allah, Hac sûresi 39. ve 40. ayetini indirdi: **"Kendileriyle savaşa girişilen mü'minlere, zulme uğramalarından dolayı, savaş izni verildi. Şüphesiz Allah, onlara yardım ulaştıracak güçtedir. Onlar ki, sadece "Bizim Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için, haksızlıkla yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah insanların bir kısmını diğeriyle savmasaydı, şüphesiz o zaman içlerinde Allah'ın isminin çokça anıldığı manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler çoktan yıkılıp gitmiş olurdu. Ve şüphesiz Allah, kendi dinine yardım edenlere, mutlaka yardım edecektir. Şüphesiz ki Allah, çok üstündür, çok güçlüdür."** Haksızlıkla yurtlarından çıkarılanlar peygamber ve ashabıdır. (Müsned: 1768)

bölüm: 24

Ø mü'minün süresinden tefsir edilen ayetler

3173- Abdurrahman b. Abdulkari (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'tan işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.), vahy geldiği zaman başının ucunda arı uğuldamasına benzeyen bir ses işitilirdi. Bir gün kendisine

vahy gelmişti. Bir süre bekledik sonra vahiy durumu ondan kaldırıldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), kıbleye karşı durdu ellerini kaldırdı ve şöyle buyurdu: Allah'ım biz Müslümanların sayısını artır eksiltme bizi şerefli kıl, alçaltma bizi, ver bize mahrum etme bize iyiliklerde bizi gözet bizim üzerimize başkalarını tercih etme. Bizi memnun et sen de bizden razı ol. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Bana on ayet indirildi kim onların gereğini yaparsa mutlaka Cennete girecektir. Sonra Mü'minün sûresi 1-11. ayetlerini okudu: **"1) Kesin olan şudur ki, inananlar mutlaka kurtuluşa ereceklerdir. 2) Onlar ki, namazlarını gönül alçaklığıyla ve duyarlılıkla kılarlar. 3) Onlar ki, boş ve anlamsız söz ve işlerden yüz çevirirler. 4) Arınmak için yapılması gereken zekatı, gerektiği şekilde yerine getirirler. 5) Ve onlar ki, namus ve iffetlerini, haramdan ve şüpheli şeylerden korurlar. 6) Ancak eşleri ve sahip olduğu cariyeler hariç, bunlarla olan ilişkilerinden dolayı kınanmazlar. 7) Ama bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte haddi aşanlar böyleleridir. 8) Ve onlar ki, emanetlerini ve verdikleri sözü yerine getirirler. 9) Onlar ki, namazlarını vaktinde ve devamlı kılarak muhafaza ederler. 10) İşte varis olacak olanlar böyleleridir. 11) Firdevs Cennetine varis olacak ve orada temelli kalacaklardır."** (Müsned: 218)

ž Muhammed b. Ebân, Abdurrezzak vasıtasıyla Yunus b. Süleym'den, Yunus b. Yezîd'den, Zührî'den aynı senedle mana olarak bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir.

Tirmizî: Bu hadis ilk hadisten daha sahihtir. İshâk b. Mensur'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel ve Ali b. el Medîni, İshâk b. İbrahim vasıtasıyla Abdurrezzak'tan, Yunus b. Süleym'den, Yunus b. Yezîd'den ve Zührî'den bu hadisi nakletmişlerdir.

Tirmizî: Abdurrezzak'tan bu hadisi önceden işitenler onun senedinde Yunus b. Yezîd'i zikrederler. Bazıları ise Yunus b. Yezîd'i zikretmezler. Yunus b. Yezîd'i zikredenlerin rivâyeti daha sağlamdır. Abdurrezzak ise bu hadisin senedinde Yunus b. Yezîd'i bazen zikreder bazen zikretmezdi. Yunus, zikredilmeyen rivayet mürseldir.

3174- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Nadr'ın kızı Rübeyyi', Peygamber (s.a.v)'e geldi -oğlu Harîs b. Süraka, serseri bir okla Bedir savaşında şehîd düşmüştü- ve bana oğlum Harîs'den haber ver dedi. Eğer hayır içindeyse sabreder ve mükafatımı Allah'tan beklerim dedi. Şayet hayır içinde değilse var gücümle duâya sarılırım dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Ey Harîse'nin annesi Cennet içinde Cennetler vardır. Senin oğlun ise Firdevs-i A'lâ Cennetine ulaşmıştır. Firdevs Cenneti diğer Cennetlerin yaylası, en uygun ve elverişli yeridir. (Buhârî, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3175- Peygamber (s.a.v)'in hanımı Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Mü'minün sûresi 60. ayetini Rasûlullah (s.a.v.)'e sordum ve dedim ki:

“Onlar şarap içen ve hırsızlık edenler midir?” Rasûlullah (s.a.v.): **“Hayır Sıddîk’in kızı”** buyurdu. Fakat onlar kendilerinden kabul edilmemesinden korktukları halde oruç tutan namaz kılan ve sadaka verenlerdir. İşte böyleleridir, hayırda yarışanlar diyerek Mü’minün sûresi 61. ayetini okudu. (İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Abdurrahman b. Saîd’den Ebû Hazim’den, Ebû Hüreyre’den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

3176- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Mü’minün sûresi 104. ayeti hakkında şöyle buyurdu: **“Ateş onların yüzlerinin derilerini yakıp kavuracakta üst dudağı başının yarısına varacak alt dudağı ise göbeğine inecek kadar sarkacaktır.”** (Müsned: 11409)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 25

Ø nur sûresinden tefsir edilen ayetler

3177- Amr b. Şuayb, babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Kendisine Mersed b. ebî Mersed denilen bir adam vardı bu adam Mekke’den esirleri taşıyarak Medîne’ye götürürdü. Mekke’de **“Anak”** denilen fahişe bir kadın daha vardı ki bu kadın Mersed’in dostu idi. Mersed, Mekke esirlerinden bir kimseye kendisini taşıyacağını va’d etmişti. Mersed şöyle anlattı. Bir mehtaplı gecede geldim Mekke duvarlarından birinin gölgesinde durdum. Anak’ta geldi duvarın kenarında benim gölgemin karaltısını gördü, yanıma yaklaşınca beni tanıdı ve **“Mersed misin?”** diye sordu. Ben de: **“Mersed’im”** cevabını verdim. **“Merhaba hoş geldin, bu geceyi bizim yanımızda geçir”** dedi. Ben de: **“Ey Anak! Allah zinayı haram kıldı”** dedim. Bunun üzerine Anak: **“Ey oba halkı bu adam esirlerinizi kaçırıyor”** diye bağırdı. Bunun üzerine sekiz kişi peşime düştü. Handeme yolunu tuttum sonunda bir kaya yarığına veya mağaraya girdim onlarda gelerek benim başımın ucunda dikildiler. Hatta orada idrarlarını yaptılar idrarları başımın üstüne aktı. Fakat Allah onların gözlerini benden kör etti. Onlar dönüp gittiler. Ben de adamıma döndüm onu yüklendim kendisi biraz ağırdı. Izhır denilen yere kadar onu götürdüm ve orada zincirlerini çözdüm onu taşıyordum beni çok yormuştu. Sonunda Medîne’ye vardım. Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek Ey Allah’ın Rasûlü! Anak ile evlenebilir miyim? Rasûlullah (s.a.v.), sustu bana hiç cevap vermedi, sonra Nur sûresi 3. ayet nazil oldu: “**Zina yapan erkek, ancak zina yapan kadınlara veya müşrik olanlara arzu duyup onlarla evlenir. Zina eden kadın da, ancak zina yapan erkeklere veya müşrik olanlara arzu duyup onlarla evlenir. Bu şekilde zina edenlerle evlenme mü’minlere haram kılınmıştır.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ey Mersed! Zina eden erkek ancak zina eden kadınla ve müşrikle evlenir zina eden kadın ise ancak zina eden erkekle ve müşrikle evlenir; **“Sen, O**

kadınla evlenme” (Nesâî, Nikah: 27; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3178- Saîd b. Cübeyr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mus’ab b. Umeyr’in Irak valiliği döneminde lian yapan karı koca hakkında bunlar birbirinden ayrılması gerekir mi diye bana soruldu. Ben de ne cevap vereceğimi bilemedim. Bulunduğum yerden Mekke’deki Abdullah b. Ömer’in evine gitmek üzere yola çıktım. Mekke’ye vardığımda onun yanına girmek için izin istedim. Bana öğle istirahatı (kaylule) yapmaktadır denildi. Benim sesimi duyunca içeriden kendisi şöyle seslendi: Cübeyr’in oğlu gir, mutlaka seni buraya kadar önemli bir iş getirmiştir. Ben de girdim hayvanın palanından bir yatak yapıp yattığı gözüme ilişti ve hemen Ey Ebû Abdurrahman! Lian yapan karı koca birbirinden ayrılır mı? dedim. Abdullah: **“Sübhanallah, evet ayrılır”** dedi. Bu konuyu ilk önce soran kişi falan oğlu falandır. Peygamber (s.a.v)’e gelerek Ey Allah’ın Rasûlü! dedi. Birimiz karısını zina eder durumda görürse ne yapmasını emredersiniz? Konuşsa büyük bir meseleyi ifşa etmiş sussa büyük bir meseleyi geçiştirmiş olacaktır. Peygamber (s.a.v), sustu ve kendisine cevap vermedi. O kişi o günden sonra tekrar Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve gerçek şu ki size sorduğum duruma kendim düşmüş bulunmaktayım. Bunun üzerine Allah Nur sûresi 6. 7. 8. 9. ayetleri indirdi: **“6) Kendi eşlerini zina ile suçlayan, fakat kendilerinden başka şâhidleri olmayan kimselere gelince, bu suçlamayı yapanların her biri doğru söylediklerine dair, dört defa Allah’ı şâhid tutsunlar. 7) Ve beşincisinde de, bu suçlamayı yapan kişi, eğer yalancılardansa, Allah’ın lanetine razı olduğunu ifade etsin. 8) Ve suçlanan kadına gelince, onun kocasının yalan söylediğine dair, Allah’ı dört defa şâhid tutması, bu suça verilecek cezayı ondan giderir. 9) Ve beşincisinde, kocası doğruyu söylüyorsa, Allah’ın gazabına razı olduğunu ifade etmesidir.”** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), O adamı çağırdı ona bu ayetleri okudu va’z, nasihat ederek hatırlatmalarda bulundu ve dünya azabının ahiret azabından daha hafif olduğunu haber verdi. Adam: Seni hak ile gönderen Allah’a yemin ederim ki bu karım hakkında yalan söylemedim.

Sonra ikinci olarak kadını çağırdı ona da va’z ve hatırlatmalarda bulundu dünya azabının ahiret azabından çok daha hafif olduğunu bildirdi. Kadın da dedi ki: Hayır seni hak ile gönderen Allah’a yemin olsun ki kocam doğru söylemedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) önce erkekten başladıve erkek kendisinin doğru söylediğine dair Allah’a dört sefer yemin etti, beşincisinde ise eğer yalancılardan ise Allah’ın lanetinin kendi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), kadına döndü kadın kocasının gerçekten yalancı olduğuna dair Allah’a dört defa yemin etti. Beşincisinde şayet kocası doğrulardan ise

Allah'ın gazabının kendisi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onları birbirinden ayırdı. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Lian: 17)

ž Bu konuda Süheyl ibn Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

3179- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Hilâl b. Ümeyye peygamberin huzurunda karısının, Şerîk b. Sahma ile zina yaptığını ortaya attı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu konuda delil isteriz veya iftira cezasının sırtında olduğu bil!"** Hilâl dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü, içimizden biri karısının üzerinde bir adam görürse delil mi arayacaktır?"** Rasûlullah (s.a.v.): **"Delil isteriz aksi takdirde ceza sırtındadır"** demeye devam etti. Hilâl: **"Seni hak ile gönderene yemin olsun ki ben doğru söylemekteyim. Benim meselem hakkında beni cezadan kurtaracak bir şey mutlaka inecektir…"** Bunun üzerine Nur sûresi 6-9. ayetleri nazil oldu: **"6 Kendi eşlerini zina ile suçlayan, fakat kendilerinden başka şâhidleri olmayan kimselere gelince, bu suçlamayı yapanların her biri doğru söylediklerine dair, dört defa Allah'ı şâhid tutsunlar. 7 Ve beşincisinde de, bu suçlamayı yapan kişi, eğer yalancılardansa, Allah'ın lanetine razı olduğunu ifade etsin. 8 Ve suçlanan kadına gelince, onun kocasının yalan söylediğine dair, Allah'ı dört defa şâhid tutması, bu suça verilecek cezayı ondan giderir. 9 Ve beşincisinde, kocası doğruyu söylüyorsa, Allah'ın gazabına razı olduğunu ifade etmesidir."** Peygamber (s.a.v)'e vahiy inme işi bitince Hilâl ve karısına haber gönderdi. Bunun üzerine gelen Hilâl lian yaptı. Peygamber (s.a.v) ise şöyle söylüyordu: **"Şüphesiz Allah ikinizden birinin yalancı olduğunu biliyor şimdi tevbe isteyeniniz var mı?"** Sonra kadın kalkıp lian yaptı ve beşincisine gelince: **"Eğer koca doğru söyleyenlerden ise; Allah'ın gazabı kendi üzerinedir."** İnsanlar: **"Allah'ın gazabı mutlaka yerini bulacaktır"** dediler. İbn Abbâs diyor ki: Bunun üzerine kadın durakladı, başını eğdi hatta yaptığı liandan vazgeçecek sandık fakat kadın: **"Bu gün toplumumu rezil ve kepaze etmeyeceğim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Doğurduğu zaman o kadının çocuğuna bakınız eğer çocuk iki gözü sürmeli kalçaları geniş ve bacakları kalın olursa; O çocuk Şerîk b. Sahma'ya aittir."** Kadın günü gelince bu şekilde bir çocuk meydana getirdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Allah'ın kitabında lian meselesi hakkında hüküm gelmemiş olsaydı, bizim o kadınla işimiz vardı."** (İbn Mâce, Talak: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Hişâm b. Hassân'ın rivâyeti olarak hasen garibtir. Abbâd b. Mansur bu hadisi İkrime'den, İbn-i Abbâs'tan rivâyet etmiştir. Eyyûb'ta İkrime'den mürsel olarak rivâyet etmiştir ve senedinde **İbn Abbâs'a** yer vermemiştir.

3180- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Hakkımda söylenenler söylendiği zaman benim bundan haberim yoktu. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp benim hakkımda bir hutbe vermişti. Bu hutbesinde Kelime-i şehâdet

getirmiş Allah'a gereği şekilde Hamd-ü sena ettikten sonra hutbesine şöyle devam etti: Şimdi ailemi itham eden bazı kimseler hakkında bana yol gösteriniz. Vallahi ben ailem hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum ve olacağına da ihtimal vermiyorum. Bir kişiyi itham ettiler ki vallahi onun üzerinde de bir kötülük olacağına ihtimal vermiyorum. O kimse ben olmadan evime girmiş değildir. Hangi savaşa çıktımsa benimle beraber çıkmıştır.

Bunun üzerine Sa'd b. Muâz kalktı ve Ey Allah'ın Rasûlü! Bana izin ver onların boyunlarını vuralım. Arkasından Hazreçoğullarından bir adam kalktı -Hassân b. Sabit'in anası o kimsenin kabilesindendi- ve şöyle dedi. Ey Muâz yanılıyorsun eğer o kimseler Evs kabilesinden olmuş olsalardı onların boyunlarını uçurmak hoşuna gitmezdi. Neredeyse mescid içersinde Evs ve Hazreç arasında kötü bir olay çıkacaktı. Âişe: Benim bundan da haberim yoktu o günün akşamı idi bir ihtiyaçtan dolayı çıkmıştım yanımda Mıstah'ın annesi vardı tökezlendi düştü ve şöyle dedi: **"Mıstah sürünsün"** kendisine şöyle dedim: Ey ana kendi oğluna mı sövüp sayıyorsun? Kadın sustu sonra ayağı tekrar tökezledi yine **"Mıstah sürünsün"** dedi. Ben de kendi oğluna mı sövüp sayıyorsun? Dedim. Susta bir şey demedi. Üçüncü sefer tökezleyince yine **"Mıstah sürünsün"** dedi. Ben de kendisini azarladım ve: **"Ey Ana! Kendi oğluna mı sövüp sayıyorsun"** dedim. O da şöyle konuştu: **"Vallahi ona sadece senin için sövüp sayıyorum"** dedi. Ben de: **"Hangi konuda"** dedim. Bunun üzerine bana lafı açtı ve olanları anlattı. Ben de: **"Gerçekten tüm bunlar oldu mu?"** dedim. **"Evet vallahi"** dedi. Hemen evime döndüm niçin çıktığımı ne yapacağımı hiç bilemedim. Şok'a girdim ve sıtma hastalığına yakalandım. Peygamber (s.a.v)'e beni babamın evine gönder dedim. Bir erkek çocuğu ile beni gönderdi. Evimize girdiğimde annemi evin zemininde buldum. Babam ise birinci katta Kur'ân okumakta idi. Anam: **"Kızcağızım niçin geldin?"** dedi. Ben de olup biteni haber verdim hakkımda söylenenleri anlattım. Bu meseleler bana yaptığı tesiri onda yapmadı. Dedi ki: **"Kızcağızım meseleyi bu kadar büyütme! Vallahi kendisini seven bir erkeğin nikahı altında olan üstelik kumaları da bulunan güzel bir kadına hased edilmemesi ve hakkında dedi kodu yapılmaması pek nadirdir."** Yine gördüm ki bu olaylardan benim kadar etkilenmemiştir. **"Babam bu olayları biliyor mu?"** diye sordum. **"Evet biliyor"** dedi. **"Peki, Rasûlullah (s.a.v.) bunu biliyor mu?"** dedim. **"Evet biliyor"** dedi. Ben de gözyaşlarımı tutamadım ve ağladım. Üst katta Kur'ân okumakta olan babam, ağladığımı duyunca aşağıya indi ve anneme nesi var bunun diye sordu. Annem de: **"Kendisi hakkında konuşulanlar kulağına ulaşmış"** dedi. Bunun üzerine babamın gözleri yaşla doldu taştı ve: **"Ey Kızım! Mutlaka evine dönmüş olacaksın"** dedi. Ben de evime döndüm Rasûlullah (s.a.v.), evime geldi benim hakkımda hizmetçime bazı şeyler sordu. Hizmetçi kadın da şöyle dedi: **"Hayır**

vallahi onun hakkında hiçbir kusur bilmiyorum, tek bildiğim kusuru ekmek yaparken uyuklardı da davar gelerek onun hamurundan veya mayasından yerdi" dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından biri onu azarlayarak Rasûlullah (s.a.v.)'e doğru söyle dedi ve ileri geri konuştular. Kadın: **"Sübhanallah"** dedi ve; **"Vallahi onun hakkında kuyumcunun sarı altın hakkında bildiği ne ise ben de onun hakkında suçsuz olduğunu biliyorum"** dedi.

Hakkında laf edilen Safvân'ın kulağına da olaylar ulaşınca o da "sübhanallah" demişti ve vallahî hiçbir kadının elbisesini hiçbir maksatla açmadım. Âişe diyor ki: **"Bu kimse sonradan Allah yolunda şehîd düşmüştür."** Âişe şöyle devam etti: "Annem ve babam yanımda sabahladılar. Rasûlullah (s.a.v.), yanıma girinceye kadar yanımdan ayrılmadılar. Rasûlullah (s.a.v.), ikindi namazını kılarak yanıma girdi. Annem ve babam sağımdan ve solumdan beni kuşatmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.), şehâdet getirdi, Allah'a layık olduğu şekilde hamd-ü senada bulundu. Sonra şöyle dedi: Ey Âişe! Bir kötülük işlemiş ve nefsine zulmetmiş isen Allah'a dön tevbe et. Allah şüphesiz kullarının tevbesini kabul eder. Ensardan bir kadın gelmişti ve kapının önünde oturmakta idi. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'e: Bu kadının bir şey anlatmasından çekinmiyor musun? Peygamber (s.a.v), bir süre daha nasihat etti. Babama döndüm, O'na cevap ver dedim. O da ne diyeyim diye karşılık verdi. Anama döndüm sen ona bir cevap ver dedim o da ne diyeyim diye karşılık verdi. İkisi de cevap vermeyince, Ben şehâdet getirdim Allah'a hamdettim onu layık olduğu şekilde övgülerle andıktan sonra şöyle dedim: Dikkat edin! Vallahi ben böyle bir şeyi asla yapmadım desem -Allah böyle olduğuma şâhidtir- bu ifade sizin yanınızda bana bir fayda sağlayıcı değildir. Bu konuda çok konuştunuz ve bu konu içinize sinmiştir. Eğer bu işi ben yaptım desem -Allah benim böyle bir iş yapmadığımı biliyor- ama siz hadiseyi kendi aleyhine kabullendi diyeceksiniz. Ben vallahi kendime ve size uygun olabilecek bir örnek bulamıyorum. Ancak bu sırada Yakup ismini zihnimde aradım fakat onu çıkaramadım. Ancak Yusuf'un babası Yakub'un: Sabretmek güzeldir. Allah sizin tüm anlattıklarınıza karşı kendisinden yardım beklenir, dediğini hatırlıyorum. Âişe şöyle devam etti: O anda Rasûlullah (s.a.v.)'e vahiy indirildi. Biz sustuk kendisinden vahiy durumu kalktığı zaman yüzündeki sevinci hemen anladım. O alnını siliyor ve şöyle diyordu: **"Ey Âişe müjdeler, Allah senin suçsuz olduğunu bildiriyor"** dedi. Ben ise o anda çok öfkeli idim. Annem ve babam: **"Kalk ve Rasûlullah (s.a.v.)'e teşekkür et"** dediler. Ben de: Hayır vallahi ona da teşekkür etmeyeceğim, size de teşekkür etmeyeceğim; sadece suçsuz olduğumu bildiren Allah'a hamdedeceğim.

Çünkü sizler bu iftirayı duyduğunuzda ne reddettiniz nede beni müdafaa ettiniz. Âişe şöyle dedi: "Cahş'ın kızı Zeyneb'e gelince Allah onu dini konusunda korudu ve benim hakkımda sadece hayır konuştu. Fakat onun kız

kardeşi Hamne helak olanlar arasında helak olmuştur.

Bu hadisede konuşanlar Mıstah, Hassân b. Sabit ve münafık Abdulah b. Übey b. Selül dü. Abdullah b. Selül meseleyi daima kurcalar ve söylenenleri toplardı. İçlerinde iftirada en büyük payı alan Hamne idi. Âişe sözünü şöyle sürdürdü. Babam Ebû Bekir'i, Mıstah'ı hiçbir şekilde yararlandırmayacağına yemin etmişti. Bunun üzerine Allah, Nur sûresi 22. ayeti indirdi: "**İçinizden iyilik ve varlık sahibi olanlar yakınlarına, düşkünlere, Allah yolunda hicret edenlere onların hatalarından dolayı yardımda bulunmamaya yemin etmesinler. Ve yapageldikleri yardımdan bir eksiltme yapmasınlar, onların kusurlarını affedip bağışlasınlar, aldırış etmesinler. Dikkat edin! Allah'ın sizi bağışlamasını sevip arzu etmez misiniz? Gerçekten Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir."** Ebû Bekir, evet vallahi Ey Rabbimiz bizi bağışlamanı elbette isteriz dedi ve Mıstah'a önceden yapmamakta olduğu yardıma yeniden döndü. (Buhârî, Meğazi, 27; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Hişâm b. Urve'nin rivâyet olarak hasen sahih garibtir. Yunus b. Yezîd, Ma'mer ve pek çok kimse bu hadisi Zührî'den, Urve b. Zübeyr'den, Saîd b. Müseyyeb'den, Alkame b. Vakkâs el Leysî'den, Ubeydullah b. Abdullah'tan ve Âişe'den bu hadisi Hişâm b. Urvenin rivâyetinden daha uzun ve tam olarak rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3181- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Benim suçsuzluğumu ilan eden ayetler indirildiği zaman Peygamber (s.a.v), minbere çıktı durumu anlattı ve inen ayetleri okudu. Minberden inince iftira işinde baş rolü oynayan iki erkekle bir kadına iftira cezasının tatbik edilmesi için emir verdi de ceza onlara uygulandı. (Buhârî, Meğazi: 27; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece Muhammed b. İshâk'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 26

Ø furkan sûresinden tefsir edilen ayetler

3182- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e "günahların en büyüğü hangisidir" diye sordum. **"Seni yaratan Allah'a ortak koşmandır"** buyurdu. "Sonra hangisidir" dedim. **"Seninle beraber yiyip tüketeceğinden korktuğun için çocuğunu herhangi bir şekilde öldürmendir."** Sonra hangisi, diye sordum. **"Komşunun hanımıyla zina etmendir"** buyurdu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Muhammed b. Bündar, Abdurrahman b. Mehdî ve Sûfyân vasıtasıyla Mansur ve A'meş'den, Ebû Vâil'den, Amr b. Şurahbil'den ve Abdullah'tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3183- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi günah daha büyüktür? diye sordum, şöyle buyurdu: **"Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşmandır, yiyeceğinden yiyip**

tüketeceği korkusundan dolayı çocuğunu öldürmendir ve komşunun hanımıyla zina etmendir.” Sonra Furkan sûresi 68-69. ayetlerini okudu: **“Ve onlar ki, Allah’la beraber asla birtakım düzmece ilahlara yalvarıp yakarmazlar ve hukuki bir gerekçe olmadıkça, Allah’ın dokunulmaz kıldığı cana kıymazlar ve zina etmezler. Çünkü bilirler ki, bunlardan herhangi birini işleyen kimse, bir kötülük ve günaha bulaşmış olmakla kalmayacak. Fakat kıyamet gününde, azabı kat kat olacak ve aşağılık bir durumda, temelli olarak kalacaktır.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Sûfyân’ın Mansur’dan ve A’meş’den rivâyeti Vasıl’ın rivâyetinden daha sahihtir.çünkü o senedine bir kişi ilave etmiştir.

Muhammed b. Müsenna, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den, Vasıt’dan, Ebû Vail’den ve Abdullah’tan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Aynı şekilde Şu’be, Vasıt’dan, Ebû Vâil’den ve Abdullah’tan rivâyet etmiş olup senedinde Amr b. Şurahbil’i zikretmemiştir.

bölüm: 27

Ø şuara sûresinden tefsir edilen ayetler

3184- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Şuara sûresi 214. ayeti olan **“Ve en yakın hısım ve akrabalarından başlayarak erişebileceğin herkesi uyar”** ayeti inince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **“Ey Muttalib’in kızı Safiye, Ey Muhammed’in kızı Fatıma, Ey Abdulmutalib oğulları… Allah’a karşı sizin için yapabileceğim bir şey yok ama malımdan istediğiniz kadar alabilirsiniz.”** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Aynı şekilde Vekî’ ve başkaları Hişâm b. Urve’den ve babasından ve Âişe’den, Muhammed b. Abdurrahman et Tufavî’nin rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir.

Bazıları da Hişâm b. Urve’den, babasından ve Peygamber (s.a.v)’den mürsel olarak rivâyet etmiş olup senedinde **“Âişe’yi”** zikretmemişlerdir.

Bu konuda Ali ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3185- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Şuara 214. ayeti inince; Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş’i topladı, hususi ve Umumî çağrılarda bulunarak şöyle buyurdu: Ey Kureyş topluluğu kendinizi ateşten koruyunuz çünkü ben sizin için ne bir zarar nede bir fayda verme gücüne sahip değilim Ey Abdumenaf oğulları topluluğu kendinizi ateşten koruyun, sizler için ne faydam nede zarar verebilecek gücüm yoktur. Ey Kusay oğulları topluluğu kendinizi Cehennem ateşinden koruyun size fayda ve zarar verebilecek bir gücüm yoktur.

Ey Abdulmuttalib oğulları! Kendinizi ateşten koruyun sizler için ne fayda ne de zarar verebilecek bir gücüm yoktur. Ey Muhammed’in kızı Fatıma sende kendini Cehennem ateşinden koru senin için fayda ve zarar verebilecek bir imkanım yoktur. Senin için sadece akrabalık bağım vardır onun gereklerini yapacağım. (Buhârî, Vesâyâ: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Bu hadis sadece Musa b. Talha’nın rivâyetiyle bilinir. Ali b. Hucr, Şuayb b. Safvân vasıtasıyla Abdulmelik b. Umeyr’den, Musa b. Talha’dan, Ebû Hüreyre’den mana olarak benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

3186- Ebû Musa el Eş’arî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Şuara sûresi 214. ayeti nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.), iki parmağını iki kulağına koydu. Sesini yükselterek şöyle dedi: **“Ey Abdumenaf oğulları yetişin”** diye bağırdı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Ebû Musa rivâyeti olarak garibtir.Bazıları bu hadisi Avf’tan, Kasame b. Züheyr’den mürsel olarak rivâyet etmişler. Senedinde Ebû Musa’yı zikretmemişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir. Bu hadisi Muhammed b. İsmail’e hatırlattım da Ebû Musa hadisi olarak bilemedi.

bölüm: 28

Ø neml sûresinden tefsiredilen ayetler

3187- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: Neml sûresi 87. ayette: Dabbet-ül Arz denilen yaratık kıyamete yakın çıktığında beraberinde Süleyman’ın mührü ve Musa’nın asası da bulunacaktır. Mü’minin yüzü pırıl pırıl olacak kafirin burnu da mühürle mühürlenecektir. Bu yüzden bir yerde oturanlar birbirini tanıyacaklar ve bu mü’mindir buda kafirdir, diyebilecektir. (Buhârî, İlim: 27; İbn Fiten: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ebû Hüreyre’den, Dabbet-ül Arz hakkında değişik bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

Bu konuda Ebû Ümâme ve Huzeyfe b. Üseyd’den hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 29

Ø kasas sûresinden tefsir edilen ayetler

3188- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) amcası için: **“Lailahe illallah de ki kıyamet günü senin için şâhidlik edeyim”** buyurdu. O da şöyle dedi: **“Kureyş kararsızlığından dolayı iman etti diyerek beni ayıplamasa bu kelimeyi söyleyip senin yüzünü güldürürdüm.”** Bunun üzerine Allah Kasas sûresi 56. ayetini indirdi: **“Gerçek şu ki, sen her sevdiğini, doğru yola yöneltemezsin. Fakat Allah’tır yönelmek isteyeni, dilediği şekilde doğru yola yönelten ve yine O’dur doğru yola erişecekleri daha iyi bilen.”** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Yezîd b. Kaysan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 30

Ø ankebut sûresinden tefsir edilen ayetler

3189- Simak b. Harb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mus’ab b. Sa’d’ten işittim. Babasından babasından naklederek şöyle diyordu: Benim hakkımda dört ayet indirildi dedi ve şöyle anlattı: Sa’d, benim hakkımda dört ayet indirildi dedi ve şöyle anlattı: Sa’d’ın annesi, oğlu Müslüman olunca şöyle demişti: **“Allah anne ve babaya iyilik yapmayı emretmemiş midir? O halde ölesiye kadar yemek yemeyeceğim veya sen dininden dönersin.”** Sa’d dedi ki: Onu yedirmek için ağzını açarlar ve bir şeyleri zorla yedirirlerdi. Bunun üzerine Ankebût 8. ayeti indirildi: **“Biz insana yapacağı hayırlı işlerden biri olarak, anne ve babasına iyi davranmasını emrettik; ama buna rağmen, eğer onlar**

körü körüne herhangi bir şeyi bana ortak koşmanı isterlerse, onlara uyma. Çünkü, hepiniz sonunda dönüp bana geleceksiniz, o zaman hayatta iken yapmış olduğunuz herşeyi, iyi ve kötü yönleriyle gözünüzün önüne sereceğim.” (Müslim, Cihâd: 27; Nesâî, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3190- Ümmü Hanî (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), **“… toplantılarınızda her türlü hayasızlığı yapacaksınız öyle mi?...”** Ankebût sûresi 29. ayeti hakkında şöyle demiştir: **“Yeryüzündeki insanlara fiske taşı atarlar ve onlarla alay ederlerdi.”** (Müsned: 25656)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Hatîm b. ebî Sağîre’nin, Simâk’den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz.

Ahmed b. Abde ed Dabbî,Süleym b. Ahzar vasıtasıyla Hatîm b. ebû Sağire’den bu senedle hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 31

Ø rûm süresinden tefsir edilen ayetler

3191- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir’in, Kureyşlilerle yaptığı bir münakaşa ve bahse girişme meselesinde biraz daha temkinli davranarak süreyi uzatmasını istemiş ve **“Bıd’ı”** kelimesi üçten dokuza kadar olan süreyi içerir demiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** İbn Abbâs’ın Ubeydullah’tan ve Zührî’den rivâyet ettiği bu hadis garibtir.

3192- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bedir günü idi Rumlar İranlılara gâlib geldiler bu haber mü’minlerin hoşuna gitmiş ve sevinmişlerdi. Bunun üzerine Rûm sûresi 1-4. ayetleri nazil oldu: **“1) Elif, Lâm, Mîm. 2) Bizanslı Rûmlar yenilgiye uğradılar. 3) Bizans ordusu Arapların yurtlarının bulunduğu yakın bir yerde yenildiler. Fakat onlar bu yenilgilerinden sonra, yeniden üstünlük sağlayacaklar. 4) Bir kaç yıl içinde; çünkü karar yetkisi eninde sonunda Allah’a aittir. İşte o gün inananlar sevineceklerdir.”**

Mü’minler, Rumların İranlılara gâlib gelmesiyle sevinmişlerdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Nasr b. Ali bu ayeti **“Galebet-ir Rûm”** şeklinde okumuştur.

3193- İbn Abbâs (r.a.), Rûm sûresi 1-3. ayetleri hakkında **“ğalebet”** ve **“ğulibet”** şeklinde okumuştur. Müşrikler; İranlıların, Rumları mağlub etmelerini isterlerdi. Çünkü kendileri de onlar gibi puta tapan kimselerdi. Müslümanlar ise kitap ehli olduklarından Rumların İranlılara gâlib gelmelerini istemekte idiler. Müşrikler bunu Ebû Bekir’e söylediler. Ebû Bekir de Peygamber (s.a.v)’e söyledi ve Rasûlü Ekrem muhakkak Rumlar gâlib gelecektir, buyurdu. Ebû Bekir Peygamber (s.a.v)’in sözünü müşriklere anlattı. Bunun üzerine müşrikler seninle bizim aramızda bir müddet tayin et şayet biz bahsi kazanırsak şu ve şu kadar

deve bizim olacak eğer siz bahsi kazanırsanız şu ve şu kadar deve sizin olacaktır, dediler. Ebû Bekir süreyi beş yıl olarak tayin etti. Fakat Rumlar gâlib gelemediler. Durumu Peygamber (s.a.v)'e anlattılar. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Bu süreyi on yıla kadar uzatsaydın. Ebû Saîd diyor ki: **"Bıd'ı"** ondan aşağı demektir. İbn Abbâs diyor ki: Bundan sonra Rumlar gâlib geldiler. İşte Allah'ın Rum sûresi 1-5. ayetleri bundan dolayı inmiştir. Sûfyân diyor ki: Rumların, Bedir günü İranlılara gâlib geldiklerini işittim. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Sûfyân'ın Habib b. ebî Amre'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

3194- Niyâr b. Mükrem el Eslemî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"1) Elif, Lâm, Mîm. 2) Bizanslı Rûmlar yenilgiye uğradılar. 3) Bizans ordusu Arapların yurtlarının bulunduğu yakın bir yerde yenildiler. Fakat onlar bu yenilgilerinden sonra, yeniden üstünlük sağlayacaklar. 4) Bir kaç yıl içinde; çünkü karar yetkisi eninde sonunda Allah'a aittir. İşte o gün inananlar sevineceklerdir."** Rum sûresi 1-4. ayetleri inince İranlılar bu ayetlerin indiği dönemlerde Rumları yenilgiye uğratmışlardı. Müslümanlar ise Rumların İranlılara gâlib gelmelerini istemekte idiler. Çünkü kendileri de onlar da kitap ehli idiler. Bundan dolayı Allah, Rum sûresi 4-5. ayetlerini indirdi: **"4) …İşte o gün inananlar sevineceklerdir. 5) Allah'ın yardımına; çünkü O dilediğine yardım eder. O güçlüdür, gücüne hiçbir güç erişemez, O çok acıyan ve merhamet edendir."**

Kureyş ise İranlıların gâlib gelmelerini istiyorlardı. Çünkü Kureyş te İranlılar da ne kitap ehli idiler ne de ölümden sonraki dirilmeye inanıyorlardı. Allah bu ayetleri indirdiği zaman Ebû Bekir çıktı Mekke çevresinde Rum sûresi 1-4. ayetlerini var gücüyle bağırdı. Kureyşten bazı kişiler Ebû Bekir'e bu konu sizinle bizim aramızda olsun sizin adamınız Muhammed, Rumların İranlıları birkaç sene içersinde mağlub edeceğini ilan ediyor. Bu konuda seninle bahse tutuşabilir miyiz? Ebû Bekir: **"Evet"** dedi. Bu olay bahse girmenin haram kılınmasından önce idi. Ebû Bekir ve müşrikler bahse girdiler ve belli bir rakamda anlaştılar. Sonra Ebû Bekir'e; **"Bıd'ı"** birkaç kelimesini kaç sene olarak tayin edeceksin? Seninle bizim aramızda ortalama bir müddet tayin edebilirsin, dediler. Sonra müddeti altı sene olarak tayin ettiler. Bu altı sene Rumlar zafer kazanmadan geçti müşriklerde Ebû Bekir'in rehinini aldılar. Yedinci sene girince Rumlar, İranlılara karşı gâlib geldiler. Müslümanlar, Ebû Bekrin Altı seneyi tayin etmesini kınadılar. Çünkü Allah; **"Bıd'ı"** üçten dokuza kadar zaman birimi buyurmuştu. O zaman pek çok kimseler Müslüman olmuştu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Niyâr b. Mükrem'in rivâyeti olarak sahih hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. ebû'z Zinad'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 32

Ø lokman sûresinden tefsir edilen ayetler

3195- Ebû Ümâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Şarkıcı kadınları alıp satmayın onlara şarkıcılık öğretmeyin. Onlarla yapılan ticarette hayır yoktur, onların parası haramdır. İşte Lokman sûresi 6. ayeti bu gibi konular için indirilmiştir: **"İnsanlardan kimi de var ki, gerçek bilgiye dayanmaksızın insanları Allah'ın yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için masal, hikâye gibi eğlence türünden boş sözleri, satın alıp insanları Kur'ân'ı dinlemekten alıkoyup, bu masallarla aldatmaya çalışırlar; işte böylelerine alçaltıcı bir azâb vardır."** (İbn Mâce, Ticaret: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Umâme'den, Kasım2ın rivâyeti olarak bize aktarmıştır. Kâsım ise güvenilir bir kimsedir. Ali b. Yezîd'in hadiste zayıf olduğu kaydedilmiştir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Kâsım güvenilen bir kimsedir. Ali b. Yezîd ise zayıf sayılır.

bölüm: 33

Ø secde sûresinden tefsir edilen ayetler

3196- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: "**Onlar, yataklarından geceleri kalkarak, korku ve ümit içinde, Rablerine yalvaranlardır…"** Secde sûresi 16. ayeti hakkında şöyle demiştir: **"Bu ayet yatsı namazını beklemek hakkında indirilmiştir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

3197- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Allah: **"Salih kullarıma hiçbir gözün görmediği hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir kimsenin gönlümden geçmeyen nimetler hazırladım"** buyurmuştur. Allah'ın kitabında bunun doğrulayıcısı Secde sûresi 17. ayetidir. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3198- Şa'bî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muğîre b. Şu'be, minber üzerinde merfu olarak Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle aktarıyordu. Musa Rabbine sordu ve Ey Rabbim dedi. Cennetliklerin en aşağı derecede olanı kimdir? Allah şöyle buyurdu: "Tüm Cennetlikler Cennete girdikten sonra Cennete gelecek bir adamdır ki kendisine gir denilecek o da: **"Nasıl gireyim herkes her tarafı işgal etmiş ve alacaklarını almışlar"** diyecektir. Bunun üzerine ona şöyle denilecek: **"Dünya krallarından bir krala ait olan her şeyin senin olmasına razı olur musun?" "Evet Ey Rabbim ben buna razıyım"** diyecek sonra kendisine: **"Sen, buna ve bunun katlarına sahip olacaksın"** denilecek o da: **"Kabul ettim Ey Rabbim"** diyecektir. Yine kendisine tüm bunlar ve hepsinin 10 katı senindir denilecektir. O da Ey Rabbim razıyım tamam diyecektir. Sonunda kendisine şöyle denilecek: **"Canının çektiği her şeye gözünün beğendiği her şeye sahib olacaksın"** denilecektir. (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Şa'bî'den, Muğîre'den merfu olmaksızın

rivâyet etmişlerdir. Merfu olanı daha sahihtir.

bölüm: 34

Ø ahzab sûresinin tefsir edilen ayetleri

3199- Kabûs b. Ebû Zabyan (r.a.), babasından aktararak şöyle demiştir: İbn Abbâs'a, Ahzab sûresi 4. ayeti hakkında ne dersin orada ne demek istenmiştir dedik şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün namaza durmuştu; hatırına bir şeyler geldi ve namazında yanılmıştı da kendisiyle birlikte namaz kılan münafıklar: O'nun iki kalbi olduğunu görmüyor musunuz? bir kalb sizinle, bir kalbte onlarla dediler. Bunun üzerine Allah Ahzab sûresi 4. ayetini indirdi: "**Allah hiç kimseye tek vücutta, iki kalp yaratmamıştır ve kendilerini annelerine benzeterek yemin edip boşamaya kalktığınız eşlerinizi de hiçbir zaman sizin anneleriniz yapmamış ve evlatlıklarınızı da, gerçek çocuklarınız gibi saymamıştır. Bunlar sizin ağızlarınıza geliveren, kuru laflardan ibarettir. Halbuki Allah, mutlaka sözün doğrusunu söyler ve doğru yola iletir."** (Müsned: 2285)

ž Abd b. Humeyd, Ahmed b. Yunus vasıtasıyla Züher'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

3200- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amcam Enes b. Nadr -ki ben onun ismini taşıyorum- Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Bedir savaşına katılmamıştı bu kendisine çok zor gelmişti de şöyle demişti: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in yaptığı ilk savaşta kendisiyle birlikte olamadım. Fakat başka bir savaş olursa o savaşta ne yapacağımı elbette herkes görecektir"** dedi, başka türlü konuşmaktan çekindi. Ertesi yıl Rasûlullah (s.a.v.) ile Uhud savaşına katılmıştı. O sırada Sa'd b. Muâz ile karşılaşmış ve: **"Ey Ebû Amr nereye"** demiş oda: **"Cennetin kokusuna doğru…"** demiş o kokuyu Uhud'un yanında buluyorum demiştir. Savaştı ve sonunda şehîd edildi. Cesedinde kılıç ok ve mızrak yarası olarak seksenden fazla yara bulundu.

Halam, Nadr kızı Rübeyyi': **"Kardeşimi sadece parmak uçlarından tanıyabildim"** demiştir. Ahzab sûresi 23. ayet bu olay üzerine indi: **"Mü'minlerden öyle kimseler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde durdular. Onlardan kimi adağını yerine getirdi ve şehîd oldu, kimi de şehîdliği beklemektedir. Verdikleri sözü münafıklar gibi değiştirmediler."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, İmara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3201- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amcası, Bedir savaşına katılmamış ve şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in müşriklere yapılacak bir savaşta beni bulundurursa neler yapacağımı herkes görecektir. Uhud savaşındaki Müslümanların kısa bir süre bozguna uğradıklarını görünce şöyle demişti: Müşriklerin meydana getirdikleri bu bozgun durumundan beni

sorumlu tutma kendi arkadaşlarımın da kaçışmalarından dolayı senden özür dilerim dedi ve sonra ilerledi. O sırada Sa'd b. Muâz kendisiyle karşılaşmış ve: **"Ey kardeşim ne yaparsan ben de seninle beraberim fakat senin yaptığını yapamıyorum"** demişti. Sonra onun vücudunda kılıç darbesi ok ve mızrak yarası olarak seksenden fazla yara bulundu. Ahzab sûresi 23. ayeti bu gibi kimseler hakkında nazil olmuştur: **"Mü'minlerden öyle kimseler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde durdular. Onlardan kimi adağını yerine getirdi ve şehîd oldu, kimi de şehîdliği beklemektedir. Verdikleri sözü münafıklar gibi değiştirmediler."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, İmara: 17)

ž Yezîd: **"Bu ayet, bu gibi şehîdler hakkındadır"** diyor.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Enes'in amcasının ismi: Enes b. Nadr'dır.

3202- Musa b. Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muaviye'nin yanına girmiştim; **"Sana bir müjde vereyim mi"** dedi. Ben de **"evet"** dedim. Dedi ki: **"Talha adağını yerine getirip şehîd olacak kimselerdendir."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Bu hadis Musa b. Talha vasıtasıyla babasından rivâyet edilmektedir.

3203- Talha (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı bir bedeviye dediler ki: **"Adağını yerine getirip şehîd olacak kimseler kimlerdir?"** Kendileri Rasûlullah (s.a.v.)'e sormaya cesaret edemiyorlardı, onu sayıp ondan çekinirlerdi. Bunu üzerine A'rabî, Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu. Rasûlullah (s.a.v.) cevap vermedi. Tekrar sordu yine cevap vermedi. Sonra ben mescidin kapısından yeşil bir elbiseyle bakmıştım. Rasûlullah (s.a.v.), beni görünce dedi ki: **Adağını yerine getirip şehîd olacak kimseleri soran nerede?"** buyurdu. A'rabî: **"Ben buradayım Ey Allah'ın Rasûlü!"** dedi. **"İşte şu bakan kimse onlardandır"** buyurdu. (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Yunus b. Bükeyr'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3204- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), hanımlarını dünya ve ahiret konusunda serbest bırakması emredildiğinde benden başladı ve şöyle dedi: **"Ey Âişe ben sana bir meseleyi hatırlatacağım; sen buna cevap vermek içinacele etmeyebilirsin? Anne ve babandan danışıp görüşlerini de alabilirsin."** Âişe şöyle devam etti: Anam babamın benim kendisinden ayrılmayı bana emretmeyeceklerini bilmekte idi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), sözünü şöyle sürdürdü ve Ahzab sûresi 28-29. ayetlerini okudu: **"Ey peygamber! Eşlerine söyle: "Eğer siz, dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedelini vereyim ve sizi güzellikle salıvereyim. Yok eğer sizler Allah'ı, elçisini ve ahiret hayatının güzelliklerini istiyorsanız bilin ki Allah, sizden güzel hareket ve davranışta bulunanlara, büyük bir mükafat hazırlamıştır."** Bunun üzerine ben anne ve babama bunun

neresini danışacağım ben Allah’ı ahiret yurdunu ve peygamberini istiyorum. Peygamberlerin tüm aileleri de aynen benim yaptığım gibi yaptılar. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Talak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi aynı zamanda Zührî, Urve ve Âişe’den rivâyet edilmiştir.

3205- Peygamber (s.a.v)’in oğlu Ömer b. ebî Seleme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ahzab sûresi 33. ayeti olan: **“… Ey peygamberin ev halkı! Allah sizin üzerinizden her türlü çirkinliği ve kirliliği gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.”** Ayeti, Ümmü Seleme’nin evinde peygambere indiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma ve Hasan ile Hüseyin’i çağırarak onları bir örtü ile örttü. Ali de onun arka tarafında idi onu da örtüsüyle örttü ve şöyle buyurdu: **“Allah’ım işte bunlar benim ehli beytimdir. Onlardan günahı gider ve onları tertemiz yap”** Ümmü Seleme: **“Ey Allah’ın Peygamberi! Ben de onlarla beraber miyim?” “Sen yerinde kal sen zaten hayır içindesin”** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Atâ’dan ve Amr b. ebî Seleme’den rivâyet edilmiş olarak garibtir.

3206- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazına çıktığı zaman altı ay kadar Fatıma’nın kapısına uğrar ve: **“Ey ehli beyt haydin namaza!”** der. Ahzab sûresi 33. ayetinin son kısmını okurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Hammad b. Seleme rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Bu konuda Ebû’l Hamra, Ma’kıl b. Yesâr ve Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3207- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.), vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı muhakkak Ahzab sûresi 37. ayetini gizlerdi. Sonra peygamber evlatlığının karısı ile evlenince Allah: Ahzab sûresi 40. ayetini indirdi. Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd’i çocukken evlat edinmişti büyük yaşa gelinceye kadar onun yanında kaldı. Kendisine Muhammed’in oğlu Zeyd, denilmekteydi. Bunun üzerine Allah: Ahzab sûresi 5. ayeti indirdi. Filan filanın dostudur. Filan filanın kardeşidir, demek Allah katında daha uygun bir davranıştır. (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Dâvûd b. ebî Hind’den, Şabî’den, Mesrûk’tan, Âişe’den rivâyet ederek şöyle demiştir: Eğer peygamber vahiyden bir şeyi gizleyecek olsaydı Ahzab 37. ayetini gizlerdi. Bu hadis buradaki gibi kısa olarak rivâyet edilmiş birinci rivâyetteki gibi uzun rivâyet edilmemiştir. Aynı şekilde Abdullah b. Vazıh el Kûfî, Abdullah b. İdris vasıtasıyla Dâvûd b. ebî Hind’den bu hadisi bize aktarmışlardır.

3208- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v), vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı muhakkakki Ahzab sûresi 37. ayetini gizlerdi.”** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3209- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Biz, Hârisenin oğlu Zeyd’i, Muhammed’in oğlu Zeyd diye çağırırdık. Nihayet Ahzab sûresi 5.

ayeti indi: **“Evlatlık olarak aldığınız çocuklara gelince, onları gerçek babalarının isimleri ile çağırın. Bu Allah nezdinde, daha adaletli bir davranıştır. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, onları din kardeşleriniz ve dostlarınız olarak görün. Her konuda olduğu gibi, bu konularda da yanılarak yaptığınız hususlarda, size bir günah yoktur. Asıl önemli olan, kalplerinizle kastederek yaptığınız işlerde günah vardır. Gerçekten de Allah, çok bağışlayan ve çok acıyandır.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3210- Âmir eş Şa’bi (r.a.)’den rivâyete göre, Ahzab sûresi 40. ayeti hakkında şöyle demiştir: **“Onun erkek evladı ergenlik çağına erişecek kadar yaşayacak değildir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

3211- Ümmü Imara el Ensârîyye (r.anha)’den rivâyet edilmiştir. Kendisi, Rasûlullah (s.a.v.)’e gelmiş ve Kur’ân da her şeyi erkekler için görüyorum, kadınların herhangi bir şeyle anıldıklarını görmüyorum, dedi.

Bunun üzerine Ahzab sûresi 35. ayeti nazil olmuştur: **“Gerçek şu ki, Allah’a teslim olmuş bütün erkekler ve kadınlar, inanan bütün erkekler ve kadınlar, kendini ibadet ve taata vermiş erkekler ve kadınlar, niyet ve davranışlarında doğru ve samimi olan erkekler ve kadınlar, sıkıntılara göğüs geren erkekler ve kadınlar, gönülden saygı ile Allah’a karşı gelmekten korkan erkekler ve kadınlar, sadaka veren erkekler ve kadınlar, oruç tutan erkekler ve kadınlar, iffet ve namuslarını koruyan erkekler ve kadınlar, Allah’ı durmaksızın çokça anan erkekler ve kadınlar var ya; işte Allah onlara bağışlanma ve büyük bir mükafat hazırlamıştır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilinir.

3212- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cahş’ın kızı Zeyneb hakkındaki Ahzab sûresi 37. ayeti indiği zaman Zeyd şikayetçi olarak geldi, boşamadan dolayı üzgündü. Rasûlullah (s.a.v.), kendisine **“Eşini terk etme, Allah’a kendine ve diğer insanlara karşı vazifene dikkat et”** diyordu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Cuma: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

3213- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zeyneb binti Cahç hakkında **“… Fakat Zeyd o kadınla beraberliğini sona erdirdiğinde onu seninle evlendirdik…”** ayeti indirilince Zeyneb, Peygamber (s.a.v)’in diğer hanımlarına karşı övünür ve şöyle derdi: **“Sizleri kendi aileleriniz evlendirdi. Beni ise yedi kat semanın üstünden Allah evlendirdi.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Cuma: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3214- Ümmü Hani binti Ebû Tâlib (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle

demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana dünür olmuştu. Kendisinden özür diledim özrümü kabul etti. Sonra Allah, Ahzab sûresi 50. ayetini indirdi: **“Ey peygamber! Biz; mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah’ın sana ganimet olarak verdiği mallarla birlikte savaş esirlerinden; yasal olarak sana bıraktığı, sahip olduğun cariyeleri de helal kıldık. Ve seninle birlikte Medîne’ye göç etmiş olan amca ve halalarının kızlarını, dayı ve teyzelerinin kızlarını da sana helal kıldık. Bir de kendisini mehirsiz olarak peygambere hibe eden ve peygamberin de kendisini almak istediği kadını, diğer mü’minlere değil, sadece sana mahsus olmak üzere helal kıldık.**

Zaten onlara, eşleri ve sağ ellerinin altında bulunanlar konusunda, yapmaları gerekeni de bildirdik ki, sana bir zorluk olmasın, sen bir sıkıntıya ve güç duruma düşmeyesin. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.”

Artık ona helal olmuyordum çünkü ben hicret etmemiştim. Ben Mekke fethinde Müslüman olanlardandım. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sadece Süddî’nin rivâyeti olarak bu şekliyle bilmekteyiz.

3215- Şehr b. Havşeb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e iman edip hicret eden kadınlardan başka diğer kadınlarla evlenmesi yasaklanmıştı. Bunun üzerine Ahzab sûresi 52. ayeti nazil oldu: **“Ey peygamber! Bunların dışında artık sana başka kadınlarla evlenmek helal olmaz. Onlardan birinin güzellikleri hoşuna gitse bile, başka eşlerle değiştirmen de sana helal değildir. Ancak yasal olarak sahip olunan cariyeler hariç. Allah herşeyi görüp, gözetendir.”** Allah, iman etmiş cariyelerini ve kendini Peygamber (s.a.v)’e hibe eden kadını helal kılmıştır. İslam’dan başka her dinden kadını da haram kılmıştır. Sonra şöyle buyurdu: Maide sûresi 5. ayeti **“… Her kim Allah’a inanmayı reddederse tüm yaptıkları boşa gider ahirette de zarara uğrayanlardan olacaktır.”** Okudu ve Rasûlullah (s.a.v.) sözünü şöyle sürdürdü: Ahzab 50. ayetini okudu: **“Ey peygamber! Biz; mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah’ın sana ganimet olarak verdiği mallarla birlikte savaş esirlerinden; yasal olarak sana bıraktığı, sahip olduğun cariyeleri de helal kıldık. Ve seninle birlikte Medîne’ye göç etmiş olan amca ve halalarının kızlarını, dayı ve teyzelerinin kızlarını da sana helal kıldık. Bir de kendisini mehirsiz olarak peygambere hibe eden ve peygamberin de kendisini almak istediği kadını, diğer mü’minlere değil, sadece sana mahsus olmak üzere helal kıldık.**

Zaten onlara, eşleri ve sağ ellerinin altında bulunanlar konusunda, yapmaları gerekeni de bildirdik ki, sana bir zorluk olmasın, sen bir sıkıntıya ve güç duruma düşmeyesin. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.”

Bunun dışındaki kadın cinslerini haram kılmıştı. (Müsned: 2773)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Abdulhamid b. Behram'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Ahmed b. Hasan'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini anlatırdı: Abdulhamid b. Behram'ın, Şehr b. Havşeb'den rivâyeti zararsızdır.

3216- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v)'e ölümünden önce mahremi olan kadınlardan başka tüm kadınlar helal kılınmıştır."** (Nesâî, Nikah: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3217- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v) ile beraberdim. Rasûlullah (s.a.v.), zifaf yaptığı kadının kapısına geldi ve davetlilerden bazı kimselerin hâlâ onun yanında olduklarını gördü bunun üzerine gidip bir işini gördü bu yüzden biraz oyalandı sonra döndü onun yanında hâlâ bazı kişiler duruyordu yine gitti ve dönüp geldi ki onlar gitmişler. İçeri girdi sonra benimle kendisi arasına bir perde indirdi. Sonra bunu Ebû Talha'ya anlattım, Ebû Talha: Eğer dediğin gibiyse bu konuda mutlaka bir ayet inecektir, dedim. Sonra Hicab ayeti indi. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

3218- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v) evlenmiş ve zifaf yapmıştı. Bu münasebetle annem Ümmü Süleym hurma keş ve yağdan yapılan **"Hays"** yemeği yapmıştı ve bir tabağa koymuş ve Ey Enes bunu Rasûlullah (s.a.v.)'e götür ve ona deki: **"Bunu size annem gönderdi. Size selamı var bu yemek biraz az oldu."** Yemeği Rasûlullah (s.a.v.)'e götürdüm, Annemin selamı var bu yemeği gönderdi ve az olduğunu da söyledi dedim. Rasûlullah (s.a.v.) onu oraya bırak sonra bazı kişilerin adlarını vererek falan falanı ve tüm karşılaştığın kimseleri çağır dedi. Ben de isimlerini verdiği kimseleri ve karşılaştığım kimseleri çağırdım. Enes'e sordum kaç kişiydiler diye üçyüz kişi kadar vardı dedi. Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki: Enes Kase'yi getir. Onlarda içeri girdiler sofa ve hücre doldu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Onar kişilik halkalar oluşturulsun ve herkes önünden yesin."** Herkes doyuncaya kadar yedi, bir gurup çıktı bir gurup girdi. Hepsi yedi Rasûlullah (s.a.v.), Ey Enes Kaseyi kaldır buyurdu. Ben de kaldırdım koyduğum zaman mı daha çoktu yoksa kaldırdığım zaman mı daha çoktu bilemiyorum. Davetlilerden bazı insanlar peygamberin evinde oturup sohbete daldılar. Rasûlullah (s.a.v.)'de oturuyordu. Ailesi ise yüzünü duvardan yana çevirmişti.

Peygamber (s.a.v)'e bu davranışları ağır geldi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) çıktı, öteki hanımlarına selam verdi ve dönüp geldi. Peygamber (s.a.v)'in dönüp geldiğini görünce onu üzdüklerini anlayarak kapıya doğru yüklenip çıkıp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.) geldive ara yerdeki perdeyi indirdi ve ailesiyle zifaf yaptı. Ben ise hücrede oturmakta idim. Rasûlullah (s.a.v.) kısa bir zaman

kaldıktan sonra benim yanıma çıktı sonra Ahzab sûresi 53. ayet nazil oldu: **“Ey inananlar! İzin verilmedikçe, peygamberin evlerine girmeyin ve yemek için davet edildiğiniz zaman, erkenden gidip, hazırlanmasını beklemeye kalkışmayın. Çağrıldığınızda en uygun zamanda girin, yemeği yiyince hemen ayrılın, lafa dalmayın, bu durum peygamberi üzüyordu fakat O, size bunu söylemekten utanıyordu. Ama Allah, doğruyu size öğretmekten çekinmez. Peygamber hanımlarından birşey isteyeceğiniz veya soracağınız zaman, perde arkasından isteyin ve sorun. Bu durum, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri bakımından fitne ve kötü zannı giderici, temiz bir davranıştır. Allah’ın peygamberini incitmeniz ve kendisinden sonra, O’nun eşleriyle evlenmeniz, size asla helal değildir. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bu ayetleri Müslümanlara okudu.

Ca’d, Enes’den naklederek şöyle dedi: Bu ayetlerin iniş zamanına en yakın olan benim. Bundan sonra Peygamber (s.a.v)’in hanımları kapandılar ve yabancılardan uzak kalmaya başladılar. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ca’d, Osman’ın oğludur. Kendisine İbn Dinar’da denilir. Ebû Osman el Basrî diye de künyelenir. Hadisçiler yanında güvenilir bir kişidir. Kendisinden Yunus b. Ubeyd, Şu’be ve Hammad b. Zeyd hadis rivâyet etmişlerdir.

3219- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), hanımlarından birisiyle evlenmişti. Beni insanları düğün yemeğine çağırmam için göndemişti. Onlar yemeği yiyip çıkınca Rasûlullah (s.a.v.), Âişe’nin odasına yürür gibi yaptı iki kişi hâlâ oturuyordu tekrar döndü geldi. O iki kişi kalkıp gittiler, sonra Allah, Ahzab sûresi 53. ayetini indirdi. Bu hadis buradakinden uzuncadır. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Beyan’ın rivâyeti olarak hasen garibtir. Sabit, Enes’den bu hadisi daha uzunca rivâyet etmiştir.

3220- Ebû Mes’ûd el Ensarî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bizim yanımıza gelmişti. Biz de Sa’d b. Ubâde’nin yanında oturuyorduk. Beşîr b. Sa’d, Peygamberimize dedi ki: **“Allah bize sana salavat getireceğimizi emretti şimdi sana nasıl salavat getirelim?”** Peygamber (s.a.v) sustu keşke bu soruyu sormamış olsaydı dedik. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Şöyle deyiniz: “Ey Allah’ım, Muhammed (s.a.v.)’e, O’nun soy sop ve inanan yakınlarına İbrahim (a.s.) ve onun soy sopuna rahmet edip hoş muamele ettiğin gibi muamele et. Muhammed (s.a.v.)’e onun soy sop ve inanan yakınlarını mübarek kılıp bereketli hayatlar nasib ettiğin gibi alemde mübarek kıl gerçekten sen övülmeye layık ve şanı şerefi yüce olansın” Salat budur selam da bildiğiniz gibidir.** (Müslim, Salat: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Humeyd, Ka'b b. Ucre, Talha b. Ubeydullah, Ebû Saîd, Zeyd b. Harîce, (Hârise de denilir) ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3221- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Musa (a.s.) çok utangaç ve hayalı idi. Hayasından dolayı derisinden bile bir şey görünmezdi. İsrailoğulları bu yüzden kendisine eziyet ederlerdi ve şöyle derlerdi: **"Bunun böylece örtünmesinin tek sebebi ya derisinde cilt hastalığı olması veya kasık yarığı hastalığı yada başka bir hastalığı vardır."** Allah, Musa'yı onların söylediklerinden temize çıkarmak istedi. Musa bir gün yalnız kalmıştı, elbiselerini bir taşın üzerine koyarak yıkanmıştı. Yıkanma işini bitirdiği zaman elbiselerini almak üzere taşa yöneldi fakat taş elbiselerini alıp yürümeye başladı. Musa da asasını alarak taşın arkasına düştü ve ey taş! elbisemi ver ey taş elbisemi ver! demeye başladı sonunda İsrailoğullarından bir toplumun yanına bu vaziyette varmış oldu onlarda Musa'yı çıplak vaziyette ve yaratılış olarak insanların en güzeli olarak gördüler. Böylece Allah ta O'nu onları söylemekte oldukları şeylerden temize çıkardı. Rasûlullah (s.a.v.), sözüne şöyle devam etti: Taş durdu, Musa da elbisesini aldı ve giydi. Asasıyla taşa vurmaya başladı. Vallahi Musa'nın asasının darbelerinden dolayı o taşla üç dört ve beş yara izi vardır. İşte Allah'ın Ahzab sûresi 69. ayetinde söylediği sözün anlamı budur: **"Ey iman edenler! Siz de Musa'ya eziyet eden, İsrailoğulları gibi olmayın. Unutmayın ki Allah onu, kendisine karşı ileri sürdükleri iddialardan temize çıkardı. Çünkü o, Allah katında pek değerliydi, büyük şeref ve itibar sahibiydi."** (Buhârî, Gusul: 27; Müslim, Hayz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Daha değişik şekilde Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir. Bu konuda Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 35

Ø sebe' sûresinden tefsir edilen ayetler

3222- Ferve b. Müseyk el Murâdî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'e geldim ve Ey Allah'ın Rasûlü! Müslümanlıktan yüzçevirenlerine karşı müslümanlığa yönelenleriyle beraber savaşabilir miyim? Rasûlullah (s.a.v.), onlara karşı bana savaş izni verdi ve beni komutan tayin etti. Yanından çıktığım zaman Gutayfî ne yaptı? Diyerek beni sormuş ve kendisine benim hareket ettiğim bildirilmişti. Hemen peşimden adam gönderip beni geri çevirdi. Yanına geldim kendisi ashabıyla beraberdi. Buyurdu ki: Kavmini İslam'a davet et onlardan müslüman olanlardan Müslümanlıklarını kabul eyle. Kim de müslüman olmazsa sana yeni bir emir verinceye kadar acele etme… Sonradan Sebe' hakkında indirilen ayetler indirildi. Bunun üzerine bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü! Sebe' nedir? Bir ülke mi, yoksa bir kadın mı? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sebe' ne bir ülkedir ne de bir kadın… Fakat O, Arapların on çocuğu olan bir adamdır. Bu çocuklardan altısı Yemen dolaylarına indi dördü

de Şam tarafına yerleşmiştir. Şam tarafına inenler: Lahm, Cüzam, Gassan ve Âmile'dir. Yemen'e inenler de Ezd, Eşariler, Hımyer, Müzhiç, Enmar ve Kindelilerdir. Bir adam Ey Allah'ın Rasûlü! Enmar kimlerdir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Onlar Has'am ve Becîle'dir. Aynı şekilde bu hadis İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. (Ebû Dâvûd, Huruf: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3223- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah gökyüzünde bir işe hükmettiği zaman melekler onun emrine boyun eğerek kanat çırparlar o kanatlarının sesi sanki sert taşın üzerinde zincirin çıkardığı sese benzer. Kalblerinden korku ve endişe kalkınca: Rabbiniz ne buyurdu? Diyerek birbirlerine sorarlar ve şöyle derler: **"Doğru ve gerçek olanı O ne yücedir ne büyüktür"** (Sebe' sûresi 23. ayet) Şeytanlarda Allah'ın sözlerinden bir şeyler kapmak için üst üste yığılmışlardır. (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3224- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Peygamber (s.a.v)'in ashabıyla birkaç kişiyle birlikte otururken bir yıldız kayması oldu ve gökyüzü aydınlanıverdi. Rasûlullah (s.a.v.): Cahiliyye döneminde böyle bir şey gördüğümde ne derdiniz? Diye sordu. Ashab: Büyük bir adam doğacak veya büyük bir adam ölecek derdik… Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bu yıldız hiç kimsenin doğumu ve ölümü için atılmaz ne var ki Aziz ve Celil olan Rabbimiz bir işe hüküm verdiği zaman arşı taşıyan melekler Allah'ı tesbih ederler sonra da onlardan sonra gelenler gök halkı Allah'ı tesbih ederler. Sonra tesbih şu göğe kadar varır sonra altıncı göğün halkı yedinci göğün halkına sorar onlarda bunlara bildirirler sonra her göğün halkı birbirine haber sorar ve nihayet haber dünya semasının halkına ulaşır. Bu arada şeytanlar da kulak hırsızlığı yapmak için birbirlerinin üzerine çıkarak semaya yükselir de bunun üzerine Allah onların üzerine bu akan yıldızları atıverir o şeytanlar bu kulak hırsızlığıyla elde edebildikleri bazı haberleri dünyadaki dostları olan şair ve kahin gibi kimselere aktarırlar bu bilgiler geldiği şekilde aktarılmış olsa doğru ve gerçektir. Fakat bu haberi değiştirip bazı ilavelerde bulunurlar. (Müslim, Selam: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Zührî'den, Ali b. Hüseyn'den, İbn Abbâs'tan ve Ensâr'dan bazı kimselerden şöyle rivâyet edilmiştir. **"Peygamber (s.a.v)'in yanındaydık…"** diyerek mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir. Aynı şekilde Huseyn b. Hureys, Velid b. Müslim'den ve Evzâî'den bu hadisi bize aktarmışlardır.

bölüm: 36

Ø melaike (fatır) sûresinden tefsir edilen ayetler

3225- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), **"Sonra kitabı, kullarımızdan seçtiklerimize miras bıraktık, derken onlardan, yaratılış gayesi dışında yaşayan da var ve onlardan orta yolda hareket eden de var ve onlardan Allah'ın izniyle hayırlarda herkesten ileri**

giden de var, bu ise en büyük fazilettir.” Fatır sûresi 32. ayeti hakkında şöyle demiştir: Bunların hepsi aynı derecede ve hepsi Cennet’tedirler. (Müsned: 11321)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 37

Ø yasin süresinden tefsir edilen ayetler

3226- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Benîseleme; Medîne’nin uzak bir bölgesinde idiler ve mescide yakın bir yere taşınmak istediler. Bunun üzerine Yasin sûresi 12. ayeti indi: **“Başkaları değil yalnız biz, ölüleri diriltiriz ve hayatlarında onların gelecek için yaptıkları her türlü eylemi ve geride bıraktıkları bütün iyi ve kötü izleri, kayda geçireceğiz. Zira biz, herşeyin apaçık kaydını bir ana kitapta yazıp, tespit etmekteyiz.”** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizin mescide gidip gelirken attığınız ayak izleri de kaydedilmektedir. Dolayısıyla mescidin yakınına taşınmayınız.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Sevrî’nin rivâyeti olarak hasen garibtir. Ebû Sûfyân, Tarîf-üs Sa’dî’dir.

3227- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Güneş battığı sırada mescide girmiştim. Peygamber (s.a.v), oturmakta idi ve bana: **“Ey Ebû Zerr! Şu güneşin nereye gittiğini biliyor musun?”** buyurdu. Ben de Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dedim. Şöyle buyurdular: O gidiyor secde etmek için izin istiyor ve kendisine izin veriliyor. Sanki ona günün birinde geldiğin yerden doğ denilecek oda battığı yerden doğacaktır. Rasûlullah (s.a.v.), sonra Yasin sûresi 38. ayetini okudu: **“Ve güneşde de onlar için bir alamet ve işaret vardır. O da kendine ait bir yörüngede akıp gider. Bu kudret sahibi ve herşeyi bilen Allah’ın iradesinin bir sonucudur.”** İşte bu güneşin istikrar bulmasıdır. Ebû Zerr dedi ki: Abdullah b. Mes’ûd’un okuyuş şekli böyledir. (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 38

Ø saffat sûresinden tefsir edilen ayetler

3228- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir davetçi bir şeye davet ettiği zaman kıyamet günü durdurulacak ve o kimseden ayrılmayacaktır hatta bir kimse bir kimseyi değişik bir şeye çağırsa bile.”** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Saffat sûresi 24-25. ayetini okudu: **“Tutuklayın, durdurun onları. Şüphe yok ki, onlar sorguya çekilecekler” “Size ne oldu ki, birbirinize yardım etmiyorsunuz?”** (Dârimî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3229- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Saffat sûresi 147. ayetini sordum: **“Bu hadiseden sonra, Yunus’u kaçıp geldiği kavmine gönderdik. Onların nüfusu o gün için, yüzbin veya daha**

fazla idiler.” Rasûlullah (s.a.v.): **“Yüzbinden yirmibin fazla”** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3230- Semure (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Saffat sûresi 77. ayeti: **“Kavmini tufanla helak ettikten sonra, Nuh’un soyunu, yeryüzünde kalan ve O’ndan türeyip çoğalan bir toplum kıldık.”** Hakkında Hâm, Sâm ve Yafes’den türediler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Yâfit, Yafis ve Yefis de denilir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib olup bu hadisi sadece Saîd b. Beşîr’in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3231- Semure (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Sâm, Arabların babası **“Ham”** Habeşlilerin babası **“Yafis”** ise Rumların babasıdır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 39

Ø sa’d sûresindentefsir edilen ayetler

3232- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Tâlib hastalanmıştı. Kureyş onu ziyarete geldi. Peygamber (s.a.v)’de amcasını ziyarete gelmişti. Ebû Tâlib’in yanında bir kişilik oturma yeri vardı. Ebû Cehil kalkıp oraya Rasûlullah (s.a.v.)’in oturmasına engel olmaya çalıştı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)’i Ebû Tâlib’e şikayet ettiler. Ebû Tâlib Rasûlullah (s.a.v.)’e Ey kardeşimin oğlu milletinden ne istiyorsun? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Onlardan bir kelime istiyorum ki Arapların hepsi bunlara boyun eğecek acemler de kendilerine cizye ödeyeceklerdir. Ebû Tâlib: **“Bir kelimemi?”** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) **“Bir kelime”** buyurdu ve şöyle devam etti: Ey amca **“lailahe illallah”** deyiniz. Bunun üzerine hepsi birden: **“Biz bunu önceki dinlerin hiçbirinde duymadık bu uydurmadan başkası değildir”** dediler. (Sa’d sûresi 7. ayet) bunun üzerine onlar hakkında Kur’ân indirildi (Sa’d sûresi 1-6. ayetler) (Müsned: 1904)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Yahya b. Saîd, Sûfyân’dan, A’meş’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Yahya b. Imara, Bündar vasıtasıyla Yahya b. Saîd’den Sûfyân’dan, Ameş’den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

3233- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ulu ve yüce Rabbim bu gece en güzel surette (İbn Abbâs dedi ki: Uyku aleminde) bana göründü ve Ey Muhammed büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda münakaşa ediyorlar biliyor musun? Ben de hayır dedim. Bunun üzerine elini iki omuzumun arasına koydu -veya göğsüme- ve ben o iki elin soğukluğunu iki kürek kemiği arasında veya göğsümde hissettim. Sonra göklerde ve yerde ne varsa hepsini bildim. Tekrar, Ey Muhammed! Büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda münakaşa ediyorlar biliyor musun? Ben de evet dedim. Keffaretler hakkında… Keffaretler namazdan sonra

mescidde kalmak, mescidlerdeki cemaate yaya olarak yürümek her türlü zorluk ve soğuklarda bile abdest organlarını kapsamlı yıkamaktır. Kim böyle yaparsa hayırla yaşar hayırla ölür ve her türlü hata ve günahlarından sıyrılarak annesinden doğduğu gün gibi tertemiz olur. Sonra şöyle buyurdu: Ey Muhammed! Namaz kıldığında şöyle duâ et: Allah'ım iyilikler yapmayı kötülüklerden el çekmeyi yoksulları sevmeyi senden dilerim. Kullarına bir kötülük göndereceğin vakit beni o kötülüklerden uzak tut yanına al… Rasûlullah (s.a.v.), sözüne şöyle devam etti: Dereceler ise selamı yaymak, yemek yedirmek, insanlar uykudayken geceleyin namaz kılmaktır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadiste Ebû Kılabe ile İbn Abbâs arasında bir şahıs daha ilave edilmektedir. Katâde bu hadisi Ebû Kılâbe'den, Hâlid b. Leclac'tan ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmiştir.

3234- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Rabbim bana en güzel şekilde göründü ve: **"Ey Muhammed!"** dedi. Ben de **"Ey Rabbim, buyur emrine amadeyim"** dedim. Şöyle buyurdu: **"Büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda tartışıyorlar?"** Ben de: **"Bilmiyorum Ya Rabbi"** dedim. **"Elini iki küreğimin arasına koydu ben iki elin soğukluğunu iki memem arasında hissettim sonra doğu ile batı arasında her şeyi bildim sonra, Ya Muhammed!** Buyurdu. Ben de **"Buyur Rabbim emrine amadeyim"** dedim, şöyle buyurdu: **"Büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda tartışıyorlar?" "Dereceler ve keffaretler konusunda"** dedim; Mescidlere cemaate katılmak için adım atmalar, her türlü zorluk ve sıkıntılı anlarda bile abdest organlarını kapsamlı yıkamak bir namazdan sonra diğer namazı beklemek. Kim bunlara devam ederse hayırla yaşar hayırla ölür ve günahlarından temizlenip annesinden doğduğu gün gibi olur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Tirmizî: Bu konuda Muâz b. Cebel'den, Abdurrahman b. Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis Muâz b. Cebel tarafından uzun olarak aktarılmış olup Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Uyuklamaya başlamıştım bir ağırlık çöktü uyuya kalmışım Rabbimi en güzel şekilde gördüm büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda tartışıyorlar? Buyurdu.

3235- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir sabah namazına o kadar geç kalmıştı ki neredeyse güneş doğacaktı. Derken çabucak çıktı namazı için kamet getirildi. Rasûlullah (s.a.v.), namazı biraz hafifçe kıldırdı. Selam verince olanca sesiyle saflarda bulunduğunuz şekilde kalınız buyurdu ve bize dönerek şöyle dedi: **"Beni bu sabah namazına geciktiren sebebin ne olduğunu söyleyeceğim, geceleyin kalkıp abdest alıp gereği kadar namaz kıldım, derken namazda uyuklamaya başladım sonra uykum ağırlaştı ve ben bu sırada Rabbimi en güzel surette gördüm. Ya Muhammed buyurdu. Ben de: Ey Rabbim buyur emrine amadeyim dedim.**

Şöyle buyurdu: Büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda tartışıyorlar?" Ben de: **"Bilmiyorum Ya Rabbi"** dedim. Bunu üç kere tekrarladı. **Sonra el ayasını iki küreğimin arasına koydu ben iki elin serinliğini iki memem arasında hissettim. Her şey bana göründü ve her şeyi bildim. Ya Muhammed!** Buyurdu. Ben de **"Buyur Rabbim emrine amadeyim"** dedim, şöyle buyurdu: **"Büyük ve ileri gelen melekler topluluğu hangi konuda tartışıyorlar?"**Ben de: **"Keffaretler konusunda"** dedim. **"Nedir onlar?"** buyurdu. Ben de dedim ki: **"İyiliklere adımları çoğaltmak, namazlardan sonra mescidlerde oturmak, her türlü zorluklar karşısında abdest organlarını kapsamlı yıkamak." "Sonra hangi konularda"** buyurdu. **"Yemek yedirmek yumuşak söz söylemek, insanlar uyurken geceleyin namaz kılmak.** Bunun üzerine: **"Dile benden ne dilersen"** buyurdu. Ben de şöyle duâ ettim: **"Allah'ım iyilikler yapmayı kötülüklerden el çekmeyi, yoksulları sevmeyi beni beni bağışlayıp esirgemeni senden dilerim. Bir topluma bir fitne göndereceksen beni o fitneye düşürmeksizin vefat ettir. Bana seni sevmeyi seni sevenleri sevmeyi ve senin sevgine yaklaştıran her ameli sevmeyi nasib eyle."** Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu söylenenler haktır ve gerçektir bunları kendinize ders edininiz ve öğreniniz"** buyurdu. (Müsned: 21093)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sordum; Dedi ki: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis Velid b. Müslim'in, Abdurrahman b. Yezîdb. Câbir'den rivâyetinden daha sahihtir.

Tirmizî: Hâlid b. Leclac, Abdurrahman b. Aiş el Hadramî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim dedi ve bu hadisi aynen aktardı bu rivâyet mahfuz değildir.

Aynı şekilde Velid hadisinde Abdurrahman b. Âiş'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim…

Bişr b. Bekr, Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir'den bu hadisi bu senedle Abdurrahman b. Âiş'den rivâyet etmiştir. Bu rivâyet daha sahihtir. Abdurrahman b. Âiş, Peygamber (s.a.v)'den hadis işitmemiştir.

*** (Bu bölümden sonra kırkıncı bölüm, Arapça orijinal nüshada atlandığı için biz de aynen numaralandırdık)

bölüm: 41

Ø Zümer sûresinden tefsir edilen ayetler

3236- Zübeyr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Zümer sûresi 31. ayet indiği zaman Zübeyr dedi ki: Dünyada aramızda olanlardan sonra birbirimizden davacı olmamız tekrarlanacak mı? Rasûlullah (s.a.v.) evet buyurdu. Bunun üzerine Zübeyr: "O halde iş o zaman çok ağırdır" dedi. (Müsned: 1321)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3237- Esma binti Yezîd (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim: Zümer sûresi 53. ayetini okuyordu: **"De ki: Allah şöyle buyuruyor: "Ey nefislerine uyup da sınırlarımı aşan kullarım!**

Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin, Allah bütün günahlarınızı bağışlar, şüphe yok ki O, çok bağışlayan ve çok acıyandır.” (Müsned: 26288)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Sabit’in, Şehr b. Havşeb’den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Şehr b. Havşeb, Ümmü Seleme el Ensârîyye rivâyet etmektedir. Ümmü Seleme el Ensârîyye, Esma binti Yezîd’tir.

3238- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir Yahudi peygambere gelerek: **“Ya Muhammed! Gökleri bir parmağıyla, dağları bir parmağıyla yeryüzünü bir parmağıyla, diğer tüm yaratıkları da bir parmağıyla tutarak mülkün sahibi benim buyurmaktadır. Öyle mi demiştir?”** Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) azı dişleri görününceye kadar güldü Zümer sûresi 67. ayetini okudu: **“Allah’tan başkasına kulluk edenler, Allah’ı gerçek bir şekilde tanı-yamadılar…”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3239- Abdullah (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: Yahudinin geçen sözü üzerine Peygamber (s.a.v), hayret ederek ve tasdik ederek gülümsedi. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3240- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudinin biri Peygamber (s.a.v)’e uğramıştı. Peygamber (s.a.v), ona Ey Yahudi! buyurdu. Bize bazı şeyler anlat. Yahudi Ey Ebû’l Kâsım dedi. Allah’ın gökleri şunun yerleri şunun denizleri şunun dağları şunun ve diğer yaratıkları da şunun üzerine koymasına ne dersin? Muhammed b. Salt, Ebû Cafer bu hadisi rivâyet ederken önce küçük parmağını gösterdi. Sonra başparmağına kadar sıraladı.

Bunun üzerine Allah Zümer sûresi 67. ayetini indirdi: **“Allah’tan başkasına kulluk edenler, Allah’ı gerçek bir şekilde tanı-yamadılar…”**. (Müsned: 26288)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Bu hadisi sadece İbn Abbâs’ın rivâyeti olarak bu şekliyle bilmekteyiz.

Ebû Küdeyne’nin ismi Yahya b. Mühelleb’tir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail’in bu hadisi Hasen b. Şûca’dan ve Muhammed b. Salt’tan rivâyet ettiğini gördüm.

3241- Mûcâhid (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs dedi ki: **“Cehennemin genişliği ne kadardır. Biliyor musun?**" Ben de: **“Hayır”** dedim. İbn Abbâs dedi ki: **“Evet vallahi bilemezsin”** Bana, Âişe anlattı kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e Zümer sûresi 67. ayetinin manasını sormuştu. Âişe diyor ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü! O gün insanlar nerede olacaklar?”** Şöyle buyurdu: **“Cehennem köprüsü üzerinde…”** (Müslim, Sıfat-il Kıyame: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3242- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah’ın Rasülü:

“Yeryüzü bunca genişliğine ve büyüklüğüne rağmen, kıyamet günü o allah’ın eli altında olacaktır. Gökler de O’nun sağ elinde toplanıp dürülecektir.” 39 Zümer: 67. ayetinde de Rabbimiz böyle buyurur. O günde mü’minler nerede bulunacaklardır? Dedim. **“Cehennem üzerindeki sırat üzerindedir ey Âişe”** buyurdular. (Müslim, Sıfat-il Kıyame: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3243- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Sur’a üfleyerek görevli melek surunu ağzına almış alnını eğmiş üfleme emrini beklemekte iken ben nasıl dünya zevkine dalabilirim? Bunun üzerine Müslümanlar: Böyle bir durum olursa ne diyelim. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **“Allah bize yeter ne güzel vekildir. O sadece Rabbimiz olan Allah’a tevekkül edip güvenip dayanmışız”** deyiniz. Sûfyân: **“Sadece Allah’a güvenip dayanırız”** demiştir. (Müsned: 10614)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. A’meş aynı şekilde Atıyye’den ve Ebû Saîd’den bu hadisi bize aktarmıştır.

3244- Abdullah b. Ömer (r.a.)’den rivâyete göre: bir bedevî, Ey Allah’ın Rasûlü! **“Sûr”** nasıl bir şeydir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Boynuza benzeyen üflenecek ses çıkaran bir alettir”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup, bu hadisi sadece Süleyman et Teymî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

3245- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudinin biri Medîne çarşısında alışveriş ederken: **“Musa’yı bütün insanlardan üstün kılan, Allah hakkı için hayır…”** demişti. Bunun üzerine Ensâr’dan bir adam elini kaldırıp Yahudinin suratına bir şamar indirerek şöyle dedi: **“İçimizde Allah’ın peygamberi olduğu halde sen bunu ne hakla söylüyorsun?”** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zümer sûresi 68. ayetini okuyarak şöyle buyurdu: **“Başını kaldıranların ilki ben olacağım. Tam bu sırada Musa’yı arşın direklerinden birine yapışmış olarak göreceğim. Başını benden önce mi kaldırmıştır, yoksa Allah’ın istisna ettiğikimselerden midir? bilemiyorum. Kim benim Yunus b. Metta’dan hayırlı olduğunu söylerse yalan söylemiş olur.”** (Buhârî, Ehadis-ül Enbiya: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3246- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu aktarılmıştır: Kıyamet günü bir tellal şöyle seslenecektir: **“Size ölmemek üzere bir hayat aile hastalanmamak üzere bir sağlık, asla ihtiyarlığı olmayan bir gençlik ve darlığı olmayan bir bolluk vardır.”** Allah’ın, Araf sûresi 43. ayetindeki mana budur: **“Oraya girmeden önce, onların içinde takılıp kalmış olabilecek düşünce ya da duygu türünden uygunsuz ne varsa hepsini silip atacağız; orada önlerinde dereler, ırmaklar**

çağıldayacak ve onlar: “Eksiksiz bütün övgüler bizi bu bahtiyarlığa eriştiren Allah’a yakışır. Çünkü O bize yol göstermeseydi, biz asla doğru yolu bulamazdık! Ve Rabbimizin elçileri bize gerçekten doğruları söylemişler” diyecekler. Ve bir ses: “İşte geçmişte edip eylediklerimiz sayesinde, kazandığınız Cennet bu” diye seslenecek.” (Müslim, Cennet: 27)

ž **Tirmizî:** İbn’ül Mübarek ve başkaları bu hadisi Sevrî’den merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdi.

bölüm: 42

Ø mü’min sûresinden tefsir edilen ayetler

3247- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle diyordu: **“Duâ ibadetin kendisidir”** sonra Mü’min sûresi 60. ayetini okudu: **“Ama Rabbiniz buyuruyor ki: “Bana duâ edin, duânızı kabul edeyim. Şüphesiz ki, bana kulluk etmekten ululuk taslayarak çekinenler, aşağılık bir halde Cehenneme gireceklerdir.”** (İbn Mâce, Duâ: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 43

Ø fussilet sûresinden tefsir edilen ayetler

3248- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ka’be’nin yanıbaşında ikisi Kureyşten biri sakiften veya ikisini sakiften biri Kureyş’den üç kişi ki anlayışları kıt şişman üç kişi münakaşa etmişlerdi. Bunlardan biri: Ne dersiniz? Allah konuştuklarımızı işitiyor mu? demişti. Diğeri sesli konuşursak işitir değilse işitmez dedi. Öteki de sesli konuştuğumuzda da mutlaka işitir dedi. Bunun üzerine Allah, Fussilet sûresi 22, ayetini indirdi: **“Ve siz günahları işlerken kulaklarınızın, gözlerinizin, derilerinizin aleyhinizde şâhidlik edeceklerini ümit etmiyor, onlardan hiçbir şeyinizi gizlemiyordunuz ve hatta sanıyordunuz ki, yaptıklarınızın pek çoğunu Allah bile bilmez.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 27; Müslim, Sıfat-il Münafıkın: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3249- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Mes’ûd şöyle dedi: Ka’be’nin örtüsüne gizlenmiş vaziyette iken, anlayışları kıt, şişman üç kişi geldiler -biri kureyşten diğer ikisi de akrabaları olan sekîften idiler- Anlayamadığım bir şeyler konuştular sonra onlardan biri dedi ki: **“Ne dersiniz? Allah bu konuştuklarımızı işitiyor mu?”** diye sordu. Diğeri ise: **“Yüksek sesle konuşursak işitir, sesimizi kısarsak işitmez”** dedi. Öteki ise konuştuklarımızdan bir şey işitmiş ise hepsini de işitmiştir diye cevap verdi. Abdullah dedi ki: Durumu Peygamber (s.a.v)’e anlattım, bunun üzerine Allah, Fussilet sûresi 22-23. ayetlerini indirdi: **“Ve siz günahları işlerken kulaklarınızın, gözlerinizin, derilerinizin aleyhinizde şâhidlik edeceklerini ümit etmiyor, onlardan hiçbir şeyinizi gizlemiyordunuz ve hatta**

sanıyordunuz ki, yaptıklarınızın pek çoğunu Allah bile bilmez." "Ve Rabbiniz hakkında beslediğiniz bu kötü zan yok mu, sizi o helak etti ve zararlı çıkanlardan oldunuz." (Buhârî, Tefsir-ül Kur'an: 27; Müslim, Sıfat-il Münafıkın: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Mahmûd b. Gaylân, Vekî' vasıtasıyla Sûfyân'dan, A'meş'den, Imara b. Umeyr'den, Vehb b. Rabia'dan ve Abdullah'tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3250- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Fussilet sûresi 30. ayetini okudu da: **"Gerçekten Rabbimiz Allah'tır dedikten sonra da, dosdoğru hareket edenlere melekler indiririz de melekler onlara şöyle derler: "Korkmayın ve üzülmeyin. İşte buyurun! Size vaadedilmiş olan Cennetle müjdelenin ve sevinin"** şöyle buyurdu: "Herkes bunu söyledi fakat sonradan inkar etmişlerdir. Fakat kim bu inanç üzere ölürse o kimseler dosdoğru yol üzerindedirler." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebü Zür'a'dan işittim şöyle diyordu: Affân, Amr b. Ali'den bir hadis rivâyet etmiştir. Bu ayet hakkında Peygamber (s.a.v), Ebû Bekir ve Ömer'den istikamet kelimesinin anlamı hakkında hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 44

Ø şûrâ sûresinden tefsir edilen ayetler

3251- Abdulmelik b. Meysere (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tavûs'tan işittim şöyle diyordu: İbn Abbâs'a, Şûrâ sûresi 23. ayeti: **"Allah, o Cenneti, iman edip, doğru ve yararlı işler yapan kullarına bir müjde olarak vermektedir. De ki ey Muhammed: "Ben sizden, peygamberlik görevime karşılık bir ücret istemiyorum. İstediğim ancak akrabalık sevgisidir. Kim güzel bir iş yaparsa, biz onun bu husustaki sevâbını kat kat artırırız. Şüphesiz ki Allah, suçları bağışlayan ve şükrün karşılığını verendir"** hakkında soruldu da Saîd b. Cübeyr şöyle dedi: **"Muhammed (s.a.v.)'in ehli beytinin akrabalığı"** İbn Abbâs ise şöyle dedi: Biraz acele davrandın, Rasûlullah (s.a.v.)'in Kureyş'in tüm oymaklarında bir akrabalık bağı olduğunu biliyor musun? Sonra Rasûlullah (s.a.v.), ayetin tefsiri olarak şöyle demiştir: **"Benimle sizin aranızda akrabalığı koparmamızdan başka…"** (Buhârî, Menakıb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
İbn Abbâs'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3252- Mürreoğullarından bir ihtiyardan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Küfe'ye geldim. Bilâl b. ebî Bürde'nin kadılık yaparken zâlim olduğu durumu bana haber verildi. Ben de bu adamdan ibret alınmalıdır dedim ve yanına gittim, kendisi için yaptırdığı evinde tek başına oturdu. Kendisini işkence ve dövülmekten dolayı her şeyi değişmiş birden bir kemik durumunda gördüm ve şöyle dedim: Elhamdülillah Ey Bilâl! Senin toz duman olmaksızın burnunu tutarak yanımızdan geçtiğini görmüştüm. İşte sen bu günkü durumdasın. Bunun üzerine dedi ki: Sen kimlerdensin? Ben de: "Mürre b. Abbâd oğullarındanım" dedim. Sana bir hadis anlatayım mı belki Allah bu hadisten seni faydalandıracaktır dedi. Ben de haydi anlat dedim. Dedi ki: Babam, Ebû Bürde babası Ebû Musa'dan Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu anlattı: Kulun başına gelen küçük veya büyük herhangi bir sıkıntı ancak işlediği bir günahı sebebiyledir. Allah'ın bağışladıkları ise daha çoktur. Ebû Musa dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Şu'ra sûresi 30. ayetini okudu: **"Başınıza gelen her musibet, sizin ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. Bununla beraber Allah, kusurlarınızın pek çoğunu da affeder."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 45

Ø zuhruf sûresinden tefsir edilen ayetler

3253- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hidayet üzere olduktan sonra sapıklığa düşen bir topluluğa ancak kavga ve çekişmek verilir."** Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zuhruf sûresi 58. ayetini okudu: **"**Ve "Hangisi daha iyi, bizim ilahlarımız mı, yoksa O'mu?" derler. Ama onlar bu karşılaştırmayı tartışma olsun diye ortaya attılar.

Doğrusu onlar kavgacı ve tartışmacı bir toplumdur.” (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Haccac b. Dinar’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Haccac güvenilir bir kimse olup hadis konusunda orta yollu birisidir. Ebû Gâlib’in ismi ise Hazevver’dir.

bölüm: 46

Ø duhân sûresinden tefsir edilen ayetler

3254- Mesrûk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Mes’ûd’a bir adam gelerek; “Bir kıssacı, kıssa anlatırken yerden bir duman çıkacağını, kafirlerin kulaklarını tıkayacağını, mü’minleri ise nezle durumuna getireceğini söylüyor” dedi. Bunun üzerine Abdullah öfkelendi. Yaslanmış iken doğrulup şöyle dedi: Sizden herhangi birinize bildiği bir şey sorulduğu zaman ona cevap versin. Mansur: Bildiğinden haber versin dedi. Bilmediği bir şey sorulduğunda ise Allah en iyisini bilir desin. Çünkü insanın ilminin bir kısmı da bilmediği bir şey kendisine sorulduğunda Allah bilir demesidir. Allah, peygamberine şöyle buyurmuştu: Sa’d sûresi 86. ayet: **“De ki ey peygamber: “Bu mesajı tebliğime karşılık, sizden bir ücret istemiyorum ve ben yapmacık uydurmalarla, peygamberlik taslayanlardan veya kendiliğimden bir yükümlülük getirenlerden de değilim.”** Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş’in kendisine direnmesi üzerine şöyle duâ etmişti: Allah’ım Yusuf’un yedi kıtlık senesine benzer bir kıtlık vererek onlara karşı bana yardım et. Bu duâ üzerine onları bir kıtlık yakaladı ki her şeyi kasıp kavurdu. Hayvan leşlerini ve derilerini yemek mecburiyetinde kaldılar -bir rivâyete göre, kemikleri dahi yediler- Yerden duman şeklinde bir şey çıkmaya başladı. Ebû Sûfyân, Rasûlullah (s.a.v.)’e gelerek, kavmim topluca kırılıp yok olacaktır. Onlar için Allah’a duâ et işte bu Duhan sûresi 10-11. ayetleri bu yüzden inmiştir: **“10) Artık gözetle… Gökyüzünde apaçık gözle görülür bir dumanın geleceği günü. 11) Öyle bir duman ki, bütün insanlığı sarıp kuşatmıştır. Bu acı bir azâbtır.”** Mansur kendi rivâyetinde şöyle diyor: Bu olay Duhan 12-13. ayetlerinin inişine sebebtir: **“İşte o zaman insanlar; Ey Rabbimiz! bizden azabı kaldır artık, biz inanıyoruz derler. Ama bu hatırlatma son saatte onlara ne fayda sağlar ki? Çünkü onlara daha önce gerçekleri apaçık ortaya koyan bir elçi gelmişti.”** Fakat ahiret azabı hiç kalkar mı? **“Batşe”** = şiddetli darbe demektir. **“Lizam”** = Duhan demektir. (Taha sûresi 129; Furkan sûresi 77) bazıları bu alametlere ilave olarak **“Kamer”** bazıları da **“Rum”** ların gâlib gelecekleri haberleri ilave ederler. (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî: “Lizam”** Bedir günü meydana gelen mağlubiyettir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3255- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her mü’minin iki kapısı vardır bir kapıdan ameli çıkar diğer kapıdan rızkı iner öldüğü zaman bu iki kapı onun için ağlarlar Duhan**

sûresi 29. ayeti bunun için inmiştir: “Onların yok oluşlarına ne gök, ne de yer sakinleri ağlamadı ve tevbe edebilmeleri için zaman da tanınmadı.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Musa b. Ubeyde ve Yezîd b. Ebân er Rukâşî hadis konusunda zayıf sayılırlar.

bölüm: 47

Ø ahkaf sûresinden tefsir edilen ayetler

3256- Abdullah b. Selam (r.a.)’in kardeşinin oğlundan rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman’ın canına kastedildiği zaman Abdullah b. Selam onun yanına gelmişti. Osman ona neden geldin? Diye sordu. O da sana yardıma geldim dedi. Osman, sen bana başkaldıran insanların yanına çık onları benden uzaklaştır. Senin dışarıda olman içeride olmandan benim için daha hayırlıdır. Bunun üzerine Abdullah b. Selam, isyan eden insanların arasına çıkıp şöyle konuştu: Ey İnsanlar! Cahiliyye’de benim adım falandı. Rasûlullah (s.a.v.), bana Abdullah adını verdi ve benim hakkımda Allah’ın kitabından Ahkaf sûresi 10. ayet nazil olmuştu. Yine Ra’d sûresi 43. ayette benim hakkımda nazil olan ayetlerdendir.

Allah’ın size karşı kınında bir kılıcı vardır. Peygamberin gönderildiği şu memleketinizde melekler size komşu olmuşlardır. Bu adam ve onu öldürmek hususunda Allah’tan korkunuz. Eğer onu öldürürseniz komşularınız olan melekler sizden uzaklaştırılacak ve size karşı kınındaki Allah’ın kılıcı da kınından çıkarılacak ve kıyamete kadar da kınına sokulmayacaktır. Abdullah b. Selam’ın kardeşinin çocuğu dedi ki: Bu sözü dinleyen o insanlar Yahudi’yi de Osman’ı da öldürün dediler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Şuayb b. Safvân bu hadisi Abdulmelik b. Umeyr’den, İbn Muhammed, İbn Abdullah b. Selam’dan ve dedesi Abdullah b. Selam’dan rivâyet etmektedir.

3257- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), bir yağmur bulutu gördüğü zaman bir ileri bir geri gelir giderdi o bulut yağmur indirince rahatlardı. Kendisine bunun sebebini sordum şöyle buyurdu: Bilemem belki de bu bulut, Allah’ın Kur’ân’da Ahkaf sûresi 24. ayette bildirildiği bulut olabilir: **“Nihayet gelecek azabı, ufukta geniş bir bulut halinde, vadilerine doğru geldiğini görünce: “Bu bize yağmur yağdıracak bir buluttur” dediler. Hûd peygamber de: “Hayır, o sizin acele gelmesini istediğiniz şeydir, acıklı azabı getiren rüzgardır.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Salat-ül İstiska: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3258- Alkame (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Sizden herhangi biriniz cin gecesi peygambere arkadaşlık etti mi? Abdullah şöyle dedi: Bizden kimse ona arkadaşlık etmedi. Fakat bir gece onu Mekke’de kaybetmiştik. O’na suikast yapıldığına veya kendisine işlenen cinayetin örtüldüğüne hükmettik. Bu yüzden de bir cemaatin geçirdiği en kötü geceyi geçirmiştik. Nihayet sabaha

vardığımızda ve sabah üzere iken birden onun Hirâ tarafından gelmekte olduğunu gördük. İçersinde bulundukları hali ona anlattılar. Bunun üzerine buyurdular ki: Cin davetçiler bana geldi. Ben de kendilerine gidip onlara Kur'ân'dan ayetler okudum. Sonra gidip bize onların izlerini ve ateşten eserlerini gösterdi. Şa'bî diyor ki: Cinler Rasûlullah (s.a.v.)'e azıklarından sordular -kendileri Cezîre cinlerinden idi- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Et bakımından bol etli olarak elinize geçen üzerine besmele çekilmiş her kemik sizin azığınızdır. Her türlü tezek ve ters de hayvanlarınızın yiyeceğidir. Rasûlullah (s.a.v.) sözünü şöyle sürdürdü: Bu iki madde ile taharetlenmeyiniz çünkü onlar cin kardeşlerinizin yiyeceğidir. (Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø muhammed (kıtal) sûresinden tefsir edilen ayetler

3259- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Muhammed sûresi 19. ayeti nazil olması üzerine: **"Bil ki, Allah'tan başka ilah yoktur gerçek İlah olarak ancak Allah vardır. Hem kendi kusurlarından, hem mü'min erkek ve kadınların kusur ve günahlarından dolayı bağışlanma dile. Çünkü Allah, sizin dönüp dolaşacağınız yeri de bilir, varıp duracağınız yeri de bilir."** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ben hergün Allah'a yetmiş kere istiğfar eder bağışlanmamı isterim. (Buhârî, Deavat: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Hüreyre'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: Ben, her gün Allah'a yüz kere istiğfar eder bağışlanmamı isterim.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik bir şekilde: **"Ben günde yüz kere Allah'a istiğfar eder bağışlanmamı dilerim."** Muhammed b. Amr, Ebû Seleme'den ve Ebû Hüreyre'den aynı hadisi rivâyet etmiştir.

3260- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün Muhammed sûresi 38. ayetinin sonunu okudu. Ashab, bizim yerimize kimler getirilecek diye sordular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Selman'ın omzuna vurdu ve sonra: **"Bu ve bunun toplumu"** buyurdu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'an: 17; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedinde söylenti vardır. Abdullah b. Cafer aynı şekilde bu hadisi Alâ b. Abdurrahman'dan rivâyet etmiştir.

3261- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in ashabından bazı kişiler Ey Allah'ın Rasûlü! **"Allah'a itaatten yüz çevirdiğimiz takdirde yerimize getirilecek olan ve bizim gibi olmayacak olanlar kimlerdir."** (Muhammed 38) Selman, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında idi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Selman'ın dizine vurdu ve şöyle buyurdu: **"İşte bu ve bunun adamları canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki iman Süreyya yıldızında olsa bile İranlılardan bazı kişiler onu elde**

ederler.” (Buhârî, Tefsir-ül Kur’an: 17; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Abdullah b. Cafer b. Necîh, Ali İbn’ül Medîni’nin babasıdır. Ali b. Hucr, Abdullah b. Cafer’den pek çok hadisler rivâyet etmiştir. Ali bu hadisi bize İsmail b. Cafer’den, Abdullah b. Cafer’den aktarmıştır. Bişr b. Muâz, Abdullah b. Cafer vasıtasıyla Alâ’dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup şöyle demiştir: **“iman Süreyya yıldızına asılı olsa bile…”**

bölüm: 49

Ø feth sûresinden tefsir edilen ayetler

3262- Zeyd b. Eslem (r.a.)’in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb’ın şöyle dediğini işittim: Seferlerinden birinde Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikteydik. Rasûlullah (s.a.v.) ile konuştum, sustu tekrar konuştum yine sustu sonra tekrar konuştum yine sustu. Ben de devemi hareket ettirdim ve bir kenara çekildim. Kendi kendime: **“Ey Hattâb’ın oğlu, anan acına yansın. Rasûlullah (s.a.v.) ile üç kere ısrar ettin üçünde de seninle konuşmadı, dolayısıyla hakkında bir Kur’ân ayeti inmesine ne kadar da layık hale geldin”** dedim. Tam bu durumda iken beni çağıran birini duydum, derhal Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına geldim. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ey Hattâb’ın oğlu! Allah bu gece bana bir sûre indirdi ki bu sûre karşılığında güneşin doğduğu her şey benim olsun istemem; “Şüphesiz biz senin için apaçık bir zaferin önünü açtık”** (Feth 1) (Buhârî, Meğazî: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bazıları bu hadisi Mâlik’den, mürsel olarak rivâyet etmiştir.

3263- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e Hudeybiye dönüşünde (Feth sûresi 2. ayeti); **“Böylece Allah senin hem geçmişte, hem de gelecekteki bütün hatalarına karşı bağışlayıcılığını gösterecek, yani her türlü sıkıntı ve tasalardan seni kurtaracak ve sana kafa tutanları, sana baş eğdirmek suretiyle nimetini sana tamamlayacaktır ve gönderdiği son din ile Cennete götüren yola seni iletecektir.”** İnmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bana bir ayet indi ki; Yeryüzünde olan her şeyden bana daha sevimlidir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), ashabına bu ayeti okudu Onlar da **“Sağlık ve saadetle…”** dediler. Allah sana nasıl muamele yapılacağını açıkladı ya bize nasıl muamele edilecektir? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) (Feth sûresi 5. ayeti) indirildi: **“Ve Allah’ın mü’min erkek ve kadınları, içinden ırmaklar akan Cennetlere sokması, günah ve kusurlarını örtmesi içindir. Bu Allah katında gerçekten büyük bir kurtuluştur.”** (Buhârî, Meğazî: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Mücemmi’ b. Cariye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3264- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Sabah namazı vaktinde müşriklerden silahlı seksen kişi Ten’ım bölgesinden Rasûlullah (s.a.v.)’ın ashabının üzerine indiler. Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)’i öldürmek istiyorlardı. Hepsi yakalandı. Ve Rasûlullah (s.a.v.), Bunların hepsini serbest bıraktı. Bunun üzerine Allah Feth

sûresi 24. ayetini indirdi: **“O Allah ki, sizi onların üzerine galip getirdikten sonra, Mekke’nin göbeğinde onların elini sizden, sizin elinizi onlardan çeken O’dur. Allah ne yaparsanız hepsini görür.”** (Müslim, Cihâd: 27; Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3265- Übey b. Ka’b (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), **“Onları takva kelimesine bağladı”** (Feth sûresi 26) sözcüğünü **“Lailahe illallah”** sözüdür, buyurdu. (Müsned: 20301)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Hasan b. Kazae rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Ebû Zür’aya bu hadisi hakkında sordum merfu olarak sadece bu şekliyle bilinmektedir, dedi.

bölüm: 50

Ø hucurat sûresinden tefsir edilen ayetler

3266- İbn ebî Müleyke (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Zübeyr, bana şöyle anlattı: Akra b. Hâbis, Peygamber (s.a.v)’e gelmişti. Ebû Bekir: Ey Allah’ın Rasûlü! dedi: **“O’nu kendi kavmine lider tayin et.”** Ömer’de: **“O’na liderlik verme”** Ey Allah’ın Rasûlü dedi. Bunun üzerine ikisi de Peygamber (s.a.v)’in huzurunda karşılıklı konuşup tartıştılar sesleri de hayli yükselmişti. Ebû Bekir Ömer’e dedi ki: Senin maksadın sadece bana muhalefet etmekti. Ömer de sana muhalif olmak istemedim, dedi. Bunun üzerine Hucurat sûresi 2. ayeti indirildi: **“Ey iman edenler! Sesinizi peygamberin sesinden daha fazla yükseltmeyin, yani şahsi görüş ve tercihleriniz, peygamber buyruklarının üstüne çıkmamalıdır. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi, O’na yüksek sesle hitap etmeyin. Yoksa bütün güzel ve iyi işleriniz, siz farkında olmadan bilmediğiniz ve anlamadığınız bir sebeple boşa gidebilir.”** Bu ayetin inmesinden sonra Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)’in huzurunda o kadar sessiz konuşurdu ki: Rasûlullah (s.a.v.) onun sözünü işitemez ve anlamak için tekrar sorardı. (Buhârî, Meğazî: 27; Nesâî, Adab-ül Kudat: 17)

ž İbn ebî Müleyke dedi ki: Abdullah b. Zübeyr dedesini yani Ebû Bekri râvîler arasında zikretmedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

Bazıları bu hadisi İbn ebî Müleyke’den mürsel olarak rivâyet etmekte ve senedinde Abdullah b. Zübeyr’i zikretmemektedir.

3267- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Hucurat sûresi 4. ayeti hakkında şöyle dedi: Bir adam kalktı ve: **“Ey Allah’ın Rasûlü, benim övgüm yükseltici yergim ise alçaltıcıdır”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“O özellikte olan Allah’tır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3268- Ebû Cübeyre b. Dahhak (r.a.)’den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Bizden bir kimsenin iki veya üç ismi olurdu bu isimlerden biri ile çağrılınca bundan hoşlanmayabilirdi. Bunun üzerine Hucurat sûresi 11. ayeti indirildi: **“Siz**

ey iman edenler! Hiçbir insan başka insanları alaya alıp küçümsemesin, belki o alaya alıp küçümsedikleri, kendilerinden daha hayırlı olabilirler ve hiçbir kadın da, başka kadınları küçümseyip alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha hayırlı olabilirler. Ve hiç biriniz başka birinde ayıplar arayıp karalamasın, kınamasın. Kötü lakaplarla sataşıp, atışıp birbirinizi aşağılamayın. İman ettikten sonra, kötü bir ad sahibi olmak ne çirkin şeydir. Artık her kim bu şekilde Allah'ın yasak ettiği şeylerden tevbe edip dönmezse, işte onlar yaratılış gayesine aykırı yaşayanlardır." (Nesâî, Eşribe: 27; İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Cübeyr ve Sabit b. Dahhâk b. Halife el Ensarî'nin kardeşidir. Ebû Zeyd, Saîd b. Rabi' Herevî'nin arkadaşı olup Basralı ve güvenilen bir kişidir.

Ebû Seleme, Yahya b. Halef, Bişr b. Mufaddal vasıtasıyla Dâvûd b. ebî Hind'den, Şa'bî'den, Ebû Cübeyr'e b. Dahhâk'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3269- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.), Hucurat sûresi 7. ayetini okudu ve şöyle dedi: Bu kendisine vahiy gelen peygamberinizdir. Onun ashabı da önderlerinizin en seçkinleridir. Bu ayette onlar için böyle söylendiyse ya bugün sizin haliniz nasıl olur? (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ali b. el Medini diyor ki: Yahya b. Saîd el Kattan'a Müstemir b. Reyyan'ı sordum. Güvenilen bir kişidir, dedi.

3270- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi günü insanlara bir hutbe vererek şöyle buyurdu: **"Ey İnsanlar! Allah cahiliyye gururunu ve atalarla övünmeyi sizden kaldırmıştır. İnsanlar iki gurubtur; Allah katında değerli, doğru, müslüman kişi ve Allah tarafından hor görülen isyankar ve inanmayan kişi bütün insanlar Ademoğullarındandır. Allah'ta Ademi topraktan yaratmıştır ve Allah şöyle buyurmaktadır.** (Hucurat sûresi 13. ayeti) **"Ey insanlar! Bakın biz sizi, bir erkekten ve bir kadından yarattık. Sizi birbirinizi tanıyasınız diye, milletlere ve kabilelere ayırdık. Şüphesiz Allah katında şerefli ve itibarlı olanınız, yaşantısını, yolunu, yordamını Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışanlarınızdır. Çünkü Allah, herşeyi bilendir, herşeyden haberdar olandır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bu hadisin Abdullah b. Dinar'ın, İbn Ömer'den rivâyeti olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Abdullah b. Cafer'in hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. Yahya b. Main ve başkaları onun zayıf olduğunu söylemişlerdir. Abdullah b. Cafer, Ali b. el Medîni'nin babasıdır.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3271- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Haseb"** = mal demektir. **"Kerem"** ise takva sorumluluk bilinci demektir. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece bu şekliyle Selam b. ebû Mutî' rivâyetinden bilmekteyiz.

Ø kâf sûresinden tefsir edilen ayetler

3272- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cehennem, durmadan daha var mı?** (Kâf sûresi 30. ayet) **diyecek sonunda Allah ayağını Cehenneme koyacaktır. Bunun üzerine Cehennem izzetin hakkı için yeter yeter diyecektir ve böylece Cehennem bir kısmı bir kısmına sıkışacaktır."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 52

Ø zariyat sûresinden tefsir edilen ayetler

3273- Rabia kabilesinden bir adamdan rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye gelerek Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girdim ve onun yanında Ad'ın delegesi olarak anıldım. Bunun üzerine Ad'ın delegesine benzemekten Allah'a sığınırım dedim. Rasûlullah (s.a.v.), Ad'ın delegesi nedir? diye sordu. Dedim ki bu konuyu en iyi bilen kişiye düştüm. Ad kavmi kuraklığa uğrayınca Kayl adında birini gönderdi. Bu adam Bekir b. Muaviye'ye misafir oldu. Bekir ona şarap içirdi iki şarkıcı da şarkı söylediler. Sonra mehre dağlarına doğru yola çıktı ve şöyle duâ etti: Allah'ım ben sana iyileştireceğim bir hasta ve fidyesini vereceğim bir esir için gelmedim kuluna eskiden içirmekte olduğun şeylerden içir Bekr b. Muaviye'ye içir ki kendisine şarap içirdiğinden dolayı teşekkür eder. Kendisine bazı bulutlar çıkarıldı. Bunların birini seç denildi. Oda bunlardan siyah bulutu seçti. Bunun üzerine kendisine al sana ipince bir kum ki Ad kavminden hiç kimseyi bırakmayacaktır denildi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara gönderilen rüzgarın yüzük halkası olarak küçük olduğunu belirtti ve Zariyat sûresi 41.42. ayetlerini okudu: **"Ve tüm günahkarları yok eden kasırgayı, üzerlerine saldığımız Âd kavminin başına gelenlerde de, aynı ibretleri görebilirsiniz. Bu kasırga geçtiği her yerde, hiç birşey bırakmadı, herşeyi çürümüş kemiklere ve küle çevirdi."** (İbn Mâce, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi pek çok kişi Sellam Ebû'l Münzir'den, Âsım b. ebin Nücüd'den, Ebû Vâil'den, Hâris b. Hassân'dan rivâyet etmişlerdir. Hâris b. Hassân'a, Hâris b. Yezîd de denilir.

3274- Hâris b. Yezîd el Bekrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye geldim ve mescide girdim. Bir de ne göreyim, mescid insanlarla dopdolu, siyah sancaklar dalgalanıyor. Bilâl de kılıcını kuşanmış Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında duruyor buldum. Bu insanların işi nedir diye sordum? Dediler ki: Amr b. Âs'ı karşılamaya gelmişler. Manaca Sûfyân b. Uyeyne'nin hadisinin bir benzerini uzunca rivâyet etmiştir. (İbn Mâce, Cihâd: 27)

ž Hâris b. Yezîd'e, Hâris b. Hassân'da denilir.

bölüm: 53

Ø tûr sûresinden tefsir edilen ayetler

3275- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Tûr sûresi 49. ayetinde geçen: **"İdbar-un nûcüm"** sabah namazının farzından önceki iki rekattır. Kâf sûresi 40. ayette geçen **"İdbâr-us sûcûd"** ise akşam namazının farzından sonraki iki rekattır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu rivâyette Muhammed b. Fudayl'in, Rîşdin b. Küreyb rivâyetidir. Muhammed b. İsmail'e sordum. İbn Küreyb'in oğullarından Muhammed ve Rişdîn'den hangisi daha sağlamdır diye O da şöyle dedi: Birbirlerine ne kadar da yakındırlar. Ancak, Muhammed, benim yanımda daha üstündür.

Tirmizî: Abdullah b. Abdurrahman'a da aynı şeyi sordum o da şöyle dedi: Birbirlerine ne de çok yakındırlar. Ancak Rîşd'in b. Küreyb bence daha üstündür.

Tirmizî: Bana göre de Ebû Muhammed'in sözü doğrudur. Rişdînkardeşi Muhammed'den daha çok tercih edilir. Rişdîn, İbn Abbâs'a ulaşmış ve onu görmüştür.

bölüm: 54

necm sûresinden tefsir edilen ayetler

3276- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Sidretül Müntehaya varınca şöyle buyurdu: **"Yeryüzünden çıkan ve yukarıdan inen burada son buluyor."** Allah orada ona önceden hiçbir peygambere vermediği üç şeyi ona verdi: **1) Bakara sûresinden son iki ayeti, 2) Beş vakit namaz 3) Allah'a hiçbirşeyi ortak koşmadıkları sürece ümmetin büyük günahlarının bağışlanması İbn Mes'ûd, Necm sûresi 16. ayetini okudu ve Sidre altıncı göktedir"** dedi.

Sûfyân: Altından pervaneler dedi eliyle işaret edip elini titretti. Mâlik b. Mığvel'den başkası da şöyle diyor: Yaratıkların bilgileri Sidre'de son bulur. Onun üstündeki bilgilerden haberleri yoktur. (Müslim, İman: 27; Nesâî, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3277- Şeybânî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zirr b. Hubeyş'e Necm sûresi 9. ayeti hakkında sordum şöyle dedi: İbn Mes'ûd bana bildirdi ki Peygamber (s.a.v), Cebrail'i gördü onun altıyüz kanadı vardı. (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3278- Şa'bî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs, Arafat'ta Ka'b ile karşılaştı ve ona bir şey sordu. Bunun üzerine Ka'b öyle bir tekbir getirdi ki dağlardan yankısı duyuldu. İbn Abbâs dedi ki: Biz Haşimoğullarındanız Ka'b ta şu karşılığı verdi: Allah görünmesiyle konuşmasını Muhammed ile Musa arasında taksim etti. Musa Rabbi ile iki sefer konuştu. Muhammed'de Rabbini iki sefer gördü.

Mesrûk şöyle dedi: Âişe'nin yanına girdim ve Muhammed (s.a.v.), Rabbini görmüş müdür? Diye sordum. O da şöyle cevap verdi: Öyle bir şey sordun ki tüylerim diken diken oldu. Ben de acele etmeyiniz, dedim ve Necm sûresi 18. ayetini okudum. Âişe şu karşılığı verdi. Sen yanlış yorum ve tefsirler yaparak

nerelere gidiyorsun? O peygamberin gördüğü kimse Cebrail'dir. Her kim sana Muhammed (s.a.v.)'in Rabbini gördüğünü veya kendisine emredilenlerden bir şeyi gizlediğini veya Lokman sûresi 34. ayetindeki bilinmeyenleri bildiğini söylerse en büyük yalanı ve iftirayı yapmış olur. Fakat Peygamber (s.a.v), Cebrail'i görmüştür. Cebrail'i kendi şeklinde iki sefer görmüştür; biri Sidret-ül müntehada diğeri de Mekke'de mağarada ilk vahy indiği anda Ciyad mıntıkasında ki onun altı yüz kanadı vardı ve tüm ufku kaplamıştı. (Müslim, İman: 27; Buhari, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Dâvûd b. ebî Hind, Şa'bî'den, Mesrûk'tan, Âişe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup Dâvûd'un rivâyeti Mûcâlid'in hadisinden daha kısadır.

3279- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muhammed, Rabbini görmüştür. Bunun üzerine İkrime, En'am 103. ayetini: **"Hiçbir beşerî görüş ve tasavvur O'nu anlayamaz, halbuki O her türlü beşerî görüş ve tasavvuru çepeçevre kuşatır. Zira yalnız O'dur, hikmetine tam nüfûz edilemeyen ve herşeyden haberdar olan."** Okuyup, Allah, böyle buyurmadı mı? dedi. İbn Abbâs: Yazık sana; O, Senin dediğin husus kendi nuruyla tecelli ettiği zamandır. Oysa Muhammed Rabbini iki defa görmüştür. (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3280- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Necm sûresi 9.10. ayetleri: **"Aralarında iki yay mesafesi kalıncaya kadar, hatta daha da yakınına kadar. Böylece Allah, kuluna vahyedilmesini uygun gördüğü şeyleri vahyetmiş oldu."** Hakkında şöyle dedi: **"Peygamber (s.a.v), O'nu görmüştür."** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3281- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Necm sûresi 11. ayetini okudu ve şöyle dedi: **"Onu kalbi ile gördü."** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3282- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Zerr (r.a.)'e Peygamber (s.a.v)'e ulaşmış olsaydım mutlaka kendisine sorardım dedim. Ebû Zerr, ona neyi soracaktın dedi. Ben de: Muhammed rabbini görmüş müdür? Diye sorardım, dedim. Ebû Zerr şu karşılığı verdi: Ben ona sormuştum da oda: **"O bir nurdur, onu nasıl görebilirim"** demişti. (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3283- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Necm sûresi 11. ayeti hakkında şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'i pırıl pırıl bir kumaştan yapılmış elbise içersinde gök ve yeryüzünü doldurmuş bir vaziyette görmüştü."** (Buhari, Bed-il Halk: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3284- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Necm sûresi 32. ayeti hakkında

peygamberin şöyle söylediğini aktardı: **"Allah'ım bağışlarsın çok bağışlarsın senin hangi kulun ufak tefek kusurlarda bulunmamıştır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ancak Zekeriyya b. İshâk'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 55

Ø kamer sûresinden tefsir edilen ayetler

3285- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Biz Minâ'da, Peygamber (s.a.v) ile beraber iken ay bir parçası Hıra dağının ötesine diğeri de berisine olmak üzere ikiye bölündü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şâhid olunuz buyurdu ve Kamer sûresinin birinci ayetini okudu."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3286- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Dedi ki: Mekkeliler, Peygamber (s.a.v)'den bir mucize istediler, Ay Mekke'de iki defa yarıldı ve Kamer sûresi 1-2. ayetleri indi: **"Kıyamet saati yaklaştı ve ay yarıldı. O inkârcılar bir mucize görseler, hemen yüz çevirirler de; "Hep olagelen bir büyüdür" derler."** Ayette geçen **"Müstemir"** kelimesine geçici anlamı verilmiştir. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3287- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında ay ikiye bölündü. Rasûlullah (s.a.v.)'de şâhid olunuz"** buyurdu. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3288- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında ay ikiye bölünmüştü de bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Şâhid olunuz!"** buyurdu. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Sıfat-il Kıyame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3289- Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ay, Peygamber (s.a.v)'in zamanda bölünerek şu dağın üzerinde iki parça oldu. Bunun üzerine Mekke müşrikleri, Muhammed bizi büyüledi dediler. Onlardan bazıları da **"Bizi büyülediyse tüm insanları da büyüleyemez ya dediler."** (Müsned: 16150)

ž **Tirmizî:** Bazıları bu hadisi Husayn'dan, Cübeyr b. Muhammed b. Cüber b. Mut'ım'dan babasından ve dedesinden bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

3290- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kureyş müşrikleri kader meselesinde peygamberle münakaşa yapmak üzere gelmişlerdi de Kamer sûresi 48-49. ayetler indi: **"Yüzükoyun ateşe sürüklenecekleri o gün, onlara denilecek: "Cehennem ateşinin yakışını tadın bakalım." "Şüphesiz biz herşeyi belli bir ölçüye, düzene ve plana göre yarattık."** (Müslim, Kader: 17; İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 56

Ø rahman sûresinden tefsir edilen ayetler

3291- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), ashabının yanına çıktı ve Rahman sûresini başından sonuna kadar okudu. Ashab: sustular. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cin gecesi bu sûreyi cinlere okudum onlar cevap bakımından sizden daha olumlu idiler sûre içersindeki: **"O halde siz ey iki topluluk, Rabbinizin bunca nimetlerinden hangisini yalan sayabilirsiniz."** Ayetine her geldikçe cinler: **"Ey Rabbimiz, senin nimetlerinden hiçbirini inkar etmeyiniz sana hamdolsun"** dediler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Velid b. Müslim'in Züheyr b. Muhammed'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Şam'a gelip yerleşen Züheyr b. Muhammed sanki Irak'ta kendisinden hadis rivâyet edilen bir kimse değil sanki o başka bir adamdır. Adı değiştirilmiş ve böylece kendisinden münker hadisler rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. İsmail'in de şöyle dediğini işittim: Şamlılar, Züheyr b. Muhammed'den münker hadisler rivâyet etmektedir. Iraklılar ise kendisinden makbul hadisler rivâyet etmektedirler.

bölüm: 57

Ø vakıa sûresinden tefsir edilen ayetler

3292- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: Allah buyuruyor ki: Salih kullarıma hiçbir gözün görmediği hiçbir kulağın duymadığı hiçbir insanın kalbinden dahi geçmeyen nimetler hazırladım. Dilerseniz Secde sûresi 17. ayetini okuyunuz: **"Böyle davranan mü'minlere gelince, yaptıklarından dolayı mükafat olarak, öteki dünyada onlara şimdiye kadar gizli kalan, göz aydınlığı olarak, onlar için nelerin saklanıp bekletildiğini hiç kimse bilip hayal edemez."** Cennet'te bir ağaç vardır ki binitli bir kişi onun gölgesinde yüzyıl yürürde bitiremez. Dilerseniz Vakıa sûresi 30. ayeti okuyunuz: **"Uzayıp giden gölgeler."** Cennet'te bir kamçılık yer, dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır. Dilerseniz Âl-i Imrân sûresi 185. ayetini okuyunuz: **"Her can ölümü tadacaktır. Böylece kıyamet günü yapıp ettiklerinizin karşılığı size tam olarak ödenecektir. Orada ateşten uzaklaştırılıp Cennete konulacak olanlar, gerçek kurtuluşa ermişlerdir. Zira bu dünya hayatına düşkünlük, aldatıcı bir zevkten başka birşey değildir."** (Buhârî, Bed-il Halk: 17; Müslim, Cennet: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3293- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Cennet'te bir ağaç vardır ki binitli bir kimse o ağacın gölgesinde yüzyıl yürürde onu bitiremez dilerseniz Vakıa sûresi 30-31. ayetlerini okuyunuz: **"Uzayıp giden gölgeler, fışkırıp çağlayarak akan sular."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3294- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Vakıa sûresi 34. ayeti hakkında şöyle demiştir: Döşeklerin yüksekliği gök ile yeryüzü arası kadardır. Gök ile yeryüzü arasındaki mesafe ise beş yüz yıllık yoldur. (Müsned: 11294)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece Rişdîn rivâyetiyle bilmekteyiz.

3295- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Vakıa sûresi 82. ayeti hakkında şöyle buyurdu: **"Yani şükrünüzü ve teşekkürünüzü Allah'a yapmanız gerekirken Falan ve filan yıldız sayesinde bize yağmur yağdı. Falan ve filan yıldızın düşmesiyle falan oldu… gibi şeyler söylüyorsunuz** (Yani Allah'ı unutarak işlerinizin sebeplerini yaratan yerine koyuyorsunuz bize şükretmeniz gerekirken bizi inkar etmiş oluyorsunuz) (Müsned: 639)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

Bu hadisi merfu olarak sadece İsrail'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Sûfyân es Sevrî bu hadisi Abdul A'lâ'dan ve Abdurrahman es Sülemî'den ve Ali'den benzeri şekilde merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

3296- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Vakıa sûresi 35. ayeti hakkında şöyle buyurdu: **"Gözleri çapaklı kocakarılar da orada yeniden yaratılan kadınlardan olacaklardır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece Musa b. Ubeyde'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Musa b. Ubeyde ve Yezîd b. Ebân er Rukaşî hadis konusunda zayıf kimselerdir.

3297- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! ihtiyarladın"** dedi. Bunu üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Beni, Hud, Vakıa, Mürselat, Nebe ve Tekvir sûreleri ihtiyarlattı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle İbn Abbâs rivâyetiyle bilmekteyiz. Ali b. Salih bu hadisi Ebû İshâk vasıtasıyla Ebû Cuhayfe'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Aynı zamanda Ebû İshâk yoluyla Ebû Meysere'den mürsel olarak buna yakın bir hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Bekir b. Ayyaş, Ebû İshâk'tan, İkrime'den; Şeybân'ın Ebû İshâk'tan rivâyetine benzer şekilde bir hadis rivâyet etmiş olup hadisin senedinde İbn Abbâs'ı zikretmemiştir. Aynı şekilde Hâşin b. Velid el Herevî Ebû Bekir b. Ayyaş vasıtasıyla hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 58

Ø Hadid sûresinden tefsir edilen ayetler

3298- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ashabıyla birlikte oturmakta iken üzerlerine bir bulut geldi. Peygamber (s.a.v), bunun ne olduğunu biliyor musunuz? Diye sordu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Bu buluttur! Bu bulutlar toprağın sulayıcılarıdır. Allah onları kendisine şükretmeyen kulluk yapmayan kimselere bile gönderiyor. Sonra üzerinizde ne var biliyor musunuz? diye sordu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: O dünyamızın semasıdır, korunmuş bir tavan ve önüne geçilmiş bir dalgadır. Sonra Rasûlullah (s.a.v.): Bu gökle sizin aranızdaki mesafe ne

kadardır? Diye sordu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Şöyle buyurdu: Sizinle onun arasında beşyüz yıllık mesafe vardır. Sonra konuşmasına şöyle devam etti: Onun üstünde ne var biliyor musunuz? Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Şöyle buyurdu: Onun üzerinde iki gök daha vardır ki aralarındaki mesafe beşyüz senelik yoldur… Rasûlullah (s.a.v.), yedi göğün hepsini saydı her iki göğün arası dünya ile dünya göğünün arası kadardır. Sonra şöyle buyurdu: Onun da üzerinde ne var biliyor musunuz? Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Şöyle buyurdu: Onun da üzerinde arş vardır, arş ile yedinci gök arasındaki mesafe iki gök arasındaki mesafe kadardır.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), altınızda ne var biliyor musunuz? buyurdu. Ashab: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Şöyle buyurdu: Altınızdaki yeryüzüdür. Sonra onunda altında ne var biliyor musunuz? buyurdu Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dediler. Şöyle buyurdu: O'nun altında başka bir arz vardır ki ikisinin arasındaki mesafe beş yüz senelik yoldur. Rasûlullah (s.a.v.), yedi arza kadar saydı ve her arzın arasında beş yüz yıllık mesafe olduğunu söyledi. Sonra şöyle buyurdu: Muhammed'in canı kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki siz en alttaki dünyaya bir ip sarkıtmış olsaydınız o ip Allah'a kadar ulaşırdı dedi ve Hadid sûresi 3. ayetini okudu. (Müsned: 8472)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Tirmizî: Eyyûb, Yunus b. Ubeyd ve Ali b. Zeyd'in şöyle dedikleri rivâyet edilmiştir. Hasan, Ebû Hüreyre'den hadis işitmemiştir.

Bazı ilim adamları bu hadisi şöyle tefsir etmişlerdir: İp ancak Allah'ın ilmi kudreti ve saltanatı üzerine iner. Çünkü Allah'ın ilmi, kudreti ve saltanatı her yerde mevcuttur. Kendisi kitabında bildirdiği gibi arşın üzerindedir.

bölüm: 59

Ø mücadele süresinden tefsir edilen ayetler

3299- Seleme b. Sahr el Ensârî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kadınlarla cinsî münasebet konusunda kimseye verilmeyen bir güç bana verilmişti. Ramazan ayı gelince karıma yaklaşır ve gün üzerime doğasıya dek bu işi devam ettiririm korkusuyla Ramazan boyunca anam gibisin diyerek zıhar yaptım. Gecelerden bir gece bana hizmet ederken bir tarafı açılıverdi de ben de hemen onun üzerine sıçradım sabah olunca erkenden kendi kavmime gidip durumu anlattım ve: Benimle beraber Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar gidinizde ona durumu anlatayım dedim. Hayır dediler. Vallahi bu işi yapmayız. Hakkımızda Kur'ân inmesinden korkarız veya Rasûlullah (s.a.v.)'in hakkımızda ayıp olabilecek bir söz söylemesinden çekiniriz. Fakat sen istersen kendin git dilediğini yap… Bunun üzerine yanlarından çıktım Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar geldim durumu kendisini anlattım. Bunu sen mi yaptın? Buyurdu. Ben de bunu ben işledim dedim. Tekrar bunu sen mi… dedi. Ben de bunu ben işledim dedim. Tekrar bunu sen mi işledin dedi. Ben de ben işledim dedim. İşte huzurunuzdayım

hakkımda Allah'ın hükmü ne ise onu tatbik et cezama katlanacağım.

Rasûlullah (s.a.v.), bir köleyi hürriyetine kavuştur buyurdu. Bunun üzerine iki elimle boynuma vurdum ve yok dedim sizi hak üzere gönderen zat hakkı için bu boyundan başkasına sahip olmayarak sabahladım. Rasûlullah (s.a.v.), o halde iki ay oruç tut buyurdu. Ben de Ey Allah'ın Rasûlü! başıma gelen zaten oruç yüzünden gelmedi mi? Rasûlullah (s.a.v.), o halde altmış fakiri doyur dedi. Ben de seni hak ile gönderen zat hakkı için bu gecemizi aç olarak geçirdik akşam yemeğimiz bile yoktu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Öyleyse Züreykoğullarının zekat memuruna git ve ona sana zekat mallardan vermesini söyle bu zekattan kendi keffaretin yerine altmış fakiri birer ölçek hurma vererek doyur, gerisiyle de çoluk çocuğunu yedirirsin, buyurdu. Bunun üzerine kavmime döndüm ve onlara şöyle dedim: Sizlerde darlık ve kötü görüş Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında ise genişlik ve bereket buldum. Sizin zekatınızın bana verilmesini emretti haydi zekatlarınızı bana veriniz onlar da zekatlarını bana verdiler. (Ebû Dâvûd, Talak: 27; İbn Mâce, Talak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muhammed diyor ki: Süleyman b. Yesâr bence Seleme b. Sahr'dan hadis işitmemiştir. Muhammed aynı zamanda şöyle demektedir: Seleme b. Sahr'a, Süleyman b. Sahr'da denilir.

Bu konuda Havle binti Sa'lebe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Havle, Evs b. Sâmit'in karısıdır.

3300- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mücadele sûresi 12. ayeti nazil olunca Peygamber (s.a.v), Bana: **"Ne kadar parayı uygun görürsün, dinar yeterli midir?"** buyurdu. Ben de: **"Buna güçleri yetmez"** dedim. **"O halde yarım dinara ne dersin?"** buyurdu. Ben de ona da güçleri yetmez dedim. **"O halde ne kadar?"** buyurdu. Ben de: **"Bir arpa tanesi ağırlığı kadar altın"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Sen de pek az dedin"** buyurdular. Bunun üzerine Mücadele sûresi 13. ayet nazil oldu: **"Gizli konuşmanızdan önce, sadaka vermekten dolayı, fakir düşeceğinizden mi korkuyorsunuz? Madem size emredileni yapmadınız, Allah da sizi bundan affetti, bundan dolayı, bundan sonra, sadaka vermeden de konuşup danışabilirsiniz. Öyleyse sizler bundan böyle, namazınızda devamlı ve dikkatli olun, zekatı verin, Allah'a ve Rasulüne itaat edin. Çünkü Allah, yapageldiğiniz her şeyden haberdardır."** Böylece Allah benim yüzümden ümmetin yükünü hafifletti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hadiste geçen bir arpa tanesi sözcüğünün manası arpa ağırlığı kadar altın manasındadır. Ebû'l Ca'd'ın ismi Rafî'dir.

3301- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: Bir Yahudi, Peygamber (s.a.v) ve ashabının yanına geldi; **"Essâmü aleyküm"** dedi. Cemaatte ona karşılık verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): **"Bu adam ne söyledi biliyor musunuz?"** dedi. Dediler ki: **"Allah ve Rasûlü daha iyi bilir ama selam verdi ey Allah'ın Peygamberi."**

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“O adam şöyle şöyle dedi, dedikten sonra o adamı bana çağırınız”** buyurdu. Bunun üzerine onu çağırdılar. Rasûlullah (s.a.v.): **“Essâmü aleyküm” mü dedin?”** diye sordu. Yahudi: **“Evet”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kitab ehlinden biri size selam verdiğinde siz; “Söylediğin söz senin üzerine olsun” diye karşılık veriniz”** buyurdu ve Mücadele sûresi 8. ayetini okudu: **“…Sana geldikleri zaman, seni Allah’ın selamlamadığı bir tarzda selamlıyorlar…”** (Buhârî, İstizan: 27; Müslim, Selam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 60

Ø haşr sûresinden tefsir edilen ayetler

3302- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Nadroğullarının hurmalıklarını yaktırmış ve kestirmiş idi bunlar Büveyre hurmalıkları idi. Bunun üzerine Allah: Haşr sûresi 5. ayetini indirdi: **“Onların hurma ağaçlarından her ne kestiyseniz veya kökleri üzerinde her ne bıraktıysanız, hepsi Allah’ın izniyle olmuştur ve bu izin, Allah’ın yoldan çıkanları cezalandırması içindir.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3303- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Haşr sûresi 5. ayetindeki: **“Lîne”** kelimesi hurma anlamındadır, demiştir. **“Allah’ın yoldan çıkanları cezalandırması içindir.”** Sözünü ise şöyle tefsir etti: Onlardan kalelerinden inmelerini istediler. Kendilerine de hurmalarını kesmeleri emredildi ve yüreklerine bir kuşku düştü. Müslümanlar dediler ki: Bir kısmını kestik bir kısmını bıraktık. Rasûlullah (s.a.v.)’e mutlaka soracağız. Kestiklerimizden dolayı sevap bıraktıklarımızdan dolayı günahımız var mı? Bunun üzerine Allah, Haşr süresi 5. ayetini indirdi: **“Onların hurma ağaçlarından her ne kestiyseniz veya kökleri üzerinde her ne bıraktıysanız, hepsi Allah’ın izniyle olmuştur ve bu izin, Allah’ın yoldan çıkanları cezalandırması içindir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Hafs b. Gıyas’tan, Habîb b. ebî Amre’den, Saîd b. Cübeyr’den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir, ve senedinde İbn Abbâs’ı zikretmediler.

Aynı şekilde bu hadisi Abdullah b. Abdurrahman, Mervan b. Muaviye’den, Hafs b. Gıyas’tan, Habîbb. ebî Amre’den, Saîd b. Cübeyr’den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

3304- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, bir misafir, Ensâr’dan bir adamın yanında geceyi geçirdi o kimsenin yanında da sadece kendisinin ve çoluk çocuğunun yiyeceği vardı. Karısına dedi ki: Çocukları uyut, kandili de söndür yemeği de misafirin önüne yaklaştır. Bunun üzerine Haşr sûresi 9. ayeti nazil oldu: **“Ve onlardan önce Medîne’yi yurt ve iman evi edinmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilen ganimetlerden dolayı, gönüllerinde bir haset hissi taşımazlar, aksine kendileri ihtiyaç ve**

zaruret içinde bulunsalar bile, diğerlerini kendilerine tercih ederler. Kim aç gözlülükten sakınırsa, onlardır mutluluğa ulaşacak olanlar.” (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 61

Ø mümtahine sûresinden tefsir edilen ayetler

3305- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ben, Zübeyr ve Mıkdat b. Esved’i göndererek dedi ki: Gidiniz **“Hah”** bahçesine vardığınız da orada bir kadın bulacaksınız üzerindeki mektubu alıp bana getiriniz buyurdu. Biz de çıktık, atlarımız bizimle koşturuyordu. Nihayet o bahçeye geldik ve birdenbire yolcu kadınla karşılaştık bunun üzerine mektubu çıkar dedik. Ben de mektub falan yok dedi. Biz de ya mektubu çıkaracaksın veya üzerinden elbiseleri çıkaracaksın dedik. Bunun üzerine mektubu saç örgülerinin arasından çıkardı. Mektubu, Rasûlullah (s.a.v.)’e getirdik. Bir de gördük ki mektup Hatıb b. Beltea’dan Mekke’deki bazı müşrik kişilere gönderilmiş. Hâtıb müşriklere Peygamber (s.a.v)’in bazı işlerini bildiriyor.

Rasûlullah (s.a.v.), Ey Hâtıb bu Nedir? diye sordu. Hâtib: Ey Allah’ın Rasûlü! hakkımda hüküm vermek için acele etme ben Kureyş’e sığıntı olarak gelip yerleşen biriyim. Gerçek Kureyşli değilim. Sizin beraberinizdeki olan muhâcirlerin ise mallarını ve ailelerini koruyacak hısımları var. Ben bu Kureyş’in nesebinden olmadığım için onlara bir iyilikte bulunmak istedim ki bu yüzden benim yakınlarımı korusunlar. Bu işi kafir olduğum için veya dinimden döndüğüm için veya küfre razı olduğumdan dolayı yapmış değilim. Bunun üzerine, Peygamber (s.a.v), Doğru söyledi buyurdu. Ömer b. Hattâb ise; Ey Allah’ın Rasûlü! Beni bırak ta şu münafığın başını uçurayım. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: O, Bedir gazasına katılmıştır, ne biliyorsun? Belki de; Allah, Bedire katılanlara bakmış ve onlara: **“Dilediğinizi yapın, Ben sizi affetmişimdir,”** buyurmuştur. İşte, Mümtahine sûresi 1. ayet, Hâtıb b. Beltea hakkında inmiştir; **“Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçek mesajı inkâr ettikleri, Rabbiniz olan Allah’a inandığınızdan dolayı, Rasulünü ve sizi yurdunuzdan sürüp çıkardıkları halde, siz onlara sevgi belirterek mektup ulaştırıyorsunuz. Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için savaşa çıktınızsa, içinizde onlara sevgi mi besleyip gizliyorsunuz? Oysa ben sizin gizlediğinizi ve açığa vurduğunuz herşeyi bilirim. Sizden kim böyle yaparsa, gerçekten o doğru yolun ortasında, şaşırıp sapıtmıştır.”** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

Amr dedi ki: İbn ebî Rafi’i gördüm, Ali b. ebî Tâlib’in katibi idi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Amr ve Câbir b. Abdullah’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Pek çok kişi bu hadisi Sûfyân

b. Uyeyne'den buradaki gibi rivâyet etmiş olup râvîler hadisteki şu bölümü aktarmışlardır: **"Ya mektubu çıkarırsın veya elbiselerini atarsın."**

Bu hadis aynı zamanda Ebû Abdurrahman b. Yahya'dan, Ali'den yukarıdaki hadise benzer şekilde rivâyet edilmiştir.

Bazıları bu hadiste **"Ya mektubu çıkaracaksın ya da elbiseni soyacağız"** demişlerdir.

3306- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ancak Mümtahine sûresi 12. ayeti gereğince iman eden kadınları imtihan ederdi.

Ma'mer diyor ki: Tavus'un oğlu babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in eli sahib olmadığı bir kadının eline asla değmemiştir. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, İmara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3307- Ümmü Seleme el Ensârîyye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Kadınlardan biri Rasûlullah (s.a.v.)'e: Sana karşı gelmememiz gereken İslam'ın emri nedir? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de: Ölülere bağırıp çağırarak saç baş yırtarak ağlamayınız buyurdu. Bunun üzerine ben Ey Allah'ın Rasûlü! dedim; falanoğulları amcamın vefatı üzerine beni ağıtlarıyla yardıma koşarak bize yardım ettiler. Benim de onlara karşılık vermem gerekir, dedim. Rasûlullah (s.a.v.) bana müsaade etmedi. Fakat ben defalarca kendisine müraacat ettim, onlara karşılık vermeme izin verdi. Ben de ondan başka şu ana kadar hiç kimse üzerine sesli olarak ağlamadım. Oysa kadınlardan benden başka sesli olarak ağlamayan kadın kalmamıştır. (İbn Mâce, Cenaiz: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bu konuda Ümmü Atıyye (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Abd b. Humeyd diyor ki: Ümmü Seleme el Ensârîyye, Yezîd b. Seke'nin kızı Esma'dır.

3308- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Mümtahine sûresi 10. ayeti nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.)'e bir kadın, Müslüman olarak geldiğinde kendisinden Allah için şöyle yemin alırdı: **"Ben kocamı sevmediğimden dolayı değil sadece Allah ve Rasûlünü sevdiğimden dolayı hicret edip geldim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 62

Ø saf sÛresinden tefsir edilen ayetler

3309- Abdullah b. Selam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamberin ashabından birkaç kişi oturup müzakerede bulunduk ve: **"Allah'a amellerin hangisinin daha sevimli olduğunu bilsek şüphesiz onu işlerdik"** dedik. Bunun üzerine Allah, Saf sûresi 1-2. ayetlerini indirdi: **"Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi Allah'ın sınırsız şanını yüceltir. Çünkü mağlup olmayan güç O'nundur ve yaptığı herşeyi yerli yerince yapandır O, Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?"**

Abdullah b. Selam dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), bu ayeti bize okudu."** Ebû Seleme de: **"Bu ayeti Abdullah b. Selam bize okudu."** Yahya da: **"Ebû**

Seleme, bunu bize okudu dedi." İbn Kesir de: **"Yahya el Evzâî bunu bize okudu"** dedi. Abdullah da: **"İbn Kesir, bunu bize okudu"** dedi. (Dârimî, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** İbn Kesir'e bu hadisin senedi hakkında Evzâî'den muhalefet edilmiştir. İbn'ül Mübarek, Evzâî'den, Yahya b. ebî Kesîr'den, Hilâl b. ebî Meymûne'den, Atâ b. Yesâr'dan, Abdullah b. Selam'dan veya Ebû Seleme ve Abdullah b. Selam'dan bu hadisi rivâyet etmiştir.

Velid b. Müslim'de bu hadisi Evzâî'den Muhammed b. Kesir'in rivâyetine benzer şekilde rivâyet edilmiştir.

bölüm: 63

Ø cuma sûresinden tefsir edilen ayetler

3310- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cuma sûresi indirildiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında idik, bize okudu ve 3. ayetteki: **"Bu peygamber daha sonra gelecek olan diğer toplumlara…"** gelince bir adam: O'na, Ey Allah'ın Rasûlü dedi: **"Bize erişemeyen bu kişiler kimlerdir?"** Rasûlullah (s.a.v.), onunla konuşmadı. Selman da aramızda idi. Rasûlullah (s.a.v.), elini Selman'ın üzerine koydu ve şöyle buyurdu: **"Canım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki iman Süreyya yıldızında bile olsa bunlardan bazı kimseler onu elde edebilirler."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž Sevr b. Zeyd, Medînelidir. Sevr b. Yezîd ise Şamlıdır. Ebûl Gays'ın ismi Sâlim'dir ve kendisi Abdullah b. Mutı'ın azâdlısıdır. Medîneli olup güvenilen bir kimsedir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Abdullah b. Cafer, Ali b. el Medini'nin babasıdır. Yahya b. Maînkendisini zayıf kabul eder.

3311- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), Cuma günü ayakta hutbe okurken Medîne kafilesi geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı hemen ona koştular. Mescidde Ebû Bekir ve Ömer'in de bulunduğu on iki kişi kalmıştı. Bunun üzerine Cuma sûresi 11. ayet nazil oldu: **"Böyle iken insanlardan bir kısmı, kıtlık senesinde ticaret kervanının geldiğini haber alınca veya dünyevî bir kazanç yada geçici bir eğlence gördükleri zaman, ona doğru koşup seni mescidde ayakta bırakıverirler. De ki: Allah katında olan nimetler, Cennetler ve sevap bütün geçici eğlencelerden ve bütün kazançlardan çok daha hayırlıdır ve Allah rızık vererek ihtiyaçları karşılayanların en hayırlısıdır."** (Buhârî, Cuma: 17; Müslim, Cuma: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ahmed b. Müni' Hişâm vasıtasıyla Husayn'dan Sâlim b. eb'il Ca'd'den, Câbir'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 64

Ø münâfıkûn sûresinden tefsir edilen ayetler

3312- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amcamla beraber bulunuyordum. Abdullah b. Übey'in kendi adamlarına şöyle dediğini işittim: **"Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlara hiçbir şey vermeyin ki etrafından dağılıp gitsinler."** "Eğer Medîne'ye dönersek; **"Biz üstün**

olanlar Rasûlullah (s.a.v.) ve beraberindeki aşağılık kimseleri Medîne'den çıkaracağız." Bunu amcama anlattım. Amcam da durumu Peygamber (s.a.v)'e anlattı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v), beni çağırdı. Ben de duyduklarımı kendisine söyledim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Übey ve adamlarına haber gönderdi. Onlar da söylemediklerine yemin ettiler. Rasûlullah (s.a.v.)'de benim yalancılığıma onun da doğru söylediğine inandı. O güne kadar başıma gelmeyen bir şey o an başıma gelmiş oldu. Eve kapandım, amcam: **"Maksadın neydi işte, Rasûlullah (s.a.v.) seni yalancı çıkardı ve sana kızdı"** dedi. Sonra Allah, Münafıkûn sûresini indirdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bana haber gönderdi ve bu sûreyi okudu ve şöyle buyurdu: **"Allah seni doğruladı."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Sıfat-ül Münafıkîn: 17) ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3313- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte savaşa çıkmıştık yanımızda bedeviler de vardı. Suya koşardık A'rabiler, bizden önce suya varırlardı. Derken bir bedevî, bedevî arkadaşlarını geçti. A'rabî geçti, havuzu dolduruyor etrafını taşla çeviriyor ve üzerine de deriden bir örtü atıyor arkadaşları gelinceye kadar öylece bekliyordu. Ensâr'dan bir adam bedevinin yanına geldi su içmesi için devesinin yularını çekti fakat bedevî onu bırakmak istemedi. O da suyun bendini bozdu. Bedevî de bir odunu kaldırıp Ensarî'nin başına vurdu ve başından yaraladı. Ensarî münafıkların başı Abdullah b. Übey'in yanına geldi ve durumu ona anlattı. Kendisi de onun adamlarındandı. Abdullah b. Übey kızdı ve şöyle dedi: **"Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlara hiçbir şey vermeyin ki etrafından dağılıp gitsinler."** Yani bedeviler. Bu bedeviler yemek vaktinde Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gelirlerdi. Abdullah b. Übey dedi ki: Onlar, Muhammed'in yanından dağıldıkları zaman Muhammed'e yemek getirin kendisi ve yanında bulunanlar yesin dedi. Sonra da arkadaşlarına şöyle konuştu: Eğer Medîneye dönersek biz üstün olanlar Rasûlullah (s.a.v.) ve beraberindeki aşağılık kimseleri Medîne'den çıkaracağız. Zeyd dedi ki: Ben Rasûlullah (s.a.v.)'in binitinde arkasında idim. Abdullah b. Übey'i işittim amcama haber verdim o da gidip Rasûlullah (s.a.v.)'e haber verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona haber gönderdi. O da yemin edip olanları inkar etti. Rasûlullah (s.a.v.) onu doğru kabul edip beni yalan söyledi sandı. Sonra amcam bana geldi ve maksadın ne idi sonunda Rasûlullah (s.a.v.), sana kızdı ve darıldı. Tüm Müslümanlar da seni yalancı kabul ettiler. Üzerime hiç kimseye çökmeyen bir sıkıntı çöktü.

Nihayet ben bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber yürürken sıkıntıdan başım sallanıyordu. Derken Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi kulağımı çekerek yüzüme güldü. Dünyada ebedî kalmak haberi bile beni bu kadar sevindirmezdi. Sonra Ebû Bekir bana ulaştı ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) sana ne dedi? Dedi. Ben de: bana bir şey söylemedi kulağımı çekti ve yüzüme

güldü dedim. Ebû Bekir müjdeler sana sevin öyleyse dedi. Sonra Ömer benimle karşılaştı. Ona da Ebû Bekir'e söylediğimi söyledim. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), Münafıkûn sûresini okudu. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Sıfat-ül Münafıkîn: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3314- Hakem b. Uyeyne (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muhammed b. Ka'b el Kurazî'nin kırk yıldan beri Zeyd b. Erkâm'dan şöyle aktardığını işitmekteyim: Abdullah b. Übey, Tebük gazasında; **"Medîne'ye dönersek biz üstün olanlar Rasûlullah (s.a.v.) ve beraberindeki aşağılık kimseleri Medîne'den dışarı çıkaracağız"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v)'e geldim ve durumu kendisine anlattım. Übey bu sözü söylemediğine dair yemin etti. Bunun üzerine toplumum beni kınadılar ve **"neden böyle yaptın?"** dediler. Eve geldim kederli ve üzüntülü olarak yattım. Sonra Peygamber (s.a.v), bana geldi veya ben ona gittim: **"Allah seni doğruladı"** buyurdu. Münafıkûn sûresi 7. ayeti nazil oldu: **"Bunlar o kimselerdir ki; "Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlara hiçbir şey vermeyin ki, O'nun etrafından dağılıp gitsinler" derler. Göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır ama bu gerçeği münafıklar anlayamazlar, kavrayamazlar."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Sıfat-ül Münafıkîn: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3315- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir savaşta idik (Sûfyân bu savaşın Mustalıkoğulları savaşı olduğu kanaatindedir.) Bu arada muhâcirlerden bir adam Ensâr'dan bir kimsenin arkasına vurdu. Muhâcir dedi ki: **"Ey Muhâcirler! Yetişin"** Ensarî de dedi ki: **"Ey Ensâr yetişin"** Rasûlullah (s.a.v.) bunu işitti ve Cahîlî dönemdeki çağrışmaların şimdi aramızda işi ne. Ashab: Muhâcirlerden bir adam Ensâr'dan bir adamın arkasına vurdu dediler. Rasûlullah (s.a.v.), bu kokuşmuş cahîlî dönem işlerini bırakınız, dedi. Abdullah b. Übey b. Selül bunu işitti ve şöyle dedi: **"Böyle mi yaptılar. Eğer Medîne'ye dönersek biz üstün olanlar Rasûlullah (s.a.v.), ve beraberindeki aşağılık kimseleri Medîne'den çıkaracağız."**

Bunun üzerine Ömer dedi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Şu münafığın boynunu vurayım. Peygamber (s.a.v.): Bırak onu buyurdu. İnsanlar, Muhammed arkadaşlarını öldürüyor diye konuşmasın, Ömer'den başkaları şöyle diyor: O'nun oğlu Abdullah b. Abdullah, ona: **"Vallahi kendini zelil ve Rasûlullah (s.a.v.)'in aziz olduğunu ikrar etmeden Medîne'ye dönemezsin dedi. O da bunu aynen yaptı."** (Buhârî, Menakıb: 17; Müslim, Birr: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3316- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kendisini**

Ka'be'yi haccetmeye ulaştırabilecek veya üzerine zekat vâcib olabilecek kadar malı olup ta bu vazifesini yerine getirmeyen kimse ölüm zamanında tekrar dünya hayatına dönmeyi dilesin. Bunun üzerine bir adam Ey Abbâs'ın oğlu dedi. Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşı. Ancak kafirler dünya hayatına dönmeyi isteyeceklerdir. İbn Abbâs dedi ki: Bu konuda sana Kur'ân ayetleri okuyacağım. Münafıkûn sûresi 9.10.11. ayetlerini okudu.

Sonra İbn Abbâs: **"Zekatı ne vâcib kılar?"** diye sordu. O adam da: **"Mal ikiyüz dirhemden yukarı olduğu zaman"** dedi. İbn Abbâs: **"Hac hangi kimseye farz olur"** dedi. O adam da: **"Azık ve binek"** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Abd b. Humeyd, Abdurrezzak vasıtasıyla Sevrî'den, Yahya b. ebî Hayye'den, Dahhâk'den, İbn Abbâs'tan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Aynı şekilde Sûfyân b. Uyeyne ve pek çok kimseler bu hadisi Ebû Cenab'tan, Dahhâk'den, İbn Abbâs'tan merfu olmaksızın İbn Abbâs'ın kendi sözü olarak rivâyet etmişlerdir. Bu rivâyet Abdurrezzak'ın rivâyetinden daha sağlamdır. Ebû Cenab'ın ismi Yahya b. ebî Hayye olup hadis konusunda pek kuvvetli biri değildir.

bölüm: 65

Ø teğabün sûresinden tefsir edilen ayetler

3317- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Adamın biri İbn Abbâs'a Teğabün sûresi 14. ayeti hakkında sordu da İbn Abbâs şöyle dedi: Bunlar Mekkelilerden Müslüman olan ve hicret edip Medîne'ye peygamberin yanına gelmek isteyen kişilerdir ki: Karıları ve çocuklarını Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına bırakmayan kimselerdir. Sonunda Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldiklerinde Müslümanları dinde ne kadar anlayışlı olduklarını gördüler de bu yüzden karılarını ve çocuklarını cezalandırmaya kalkıştılar. Bunun üzerine Allah Teğabün sûresi 14. ayetini indirdi: **"Ey mü'minler! Eş ve çocuklarınızdan size düşman olanlar vardır. Bunlar sizi Allah yolundan alıkor ve O'na itaat etmenize köstek olabilirler. Dolayısıyla onlara uymaktan sakının, dikkatli davranın ama hatalarını hoş görür kusurlarını görmez ve bağışlarsanız bilin ki muhakkak Allah tüm suçları örten ve kullarına acıyandır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 66

Ø tahrim sûresinden tefsir edilen ayetler

3318- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Allah'ın, Tahrim sûresi 4. ayeti olan: **"İkiniz de tevbe ederek Allah'a yönelin çünkü ikinizin de kalbi haktan ayrılmıştı."** Buyurduğu peygamber hanımlarından iki hanımın kim olduğu konusunda Ömer'e soru sormaya pek istekliydim. Nihayet Ömer haccetti. Bende kendisiyle beraber haccettim. Su kabından kendisine su döktüm o da abdest aldı ve ey mü'minlerin Emiri! Allah'ın, Tahrim sûresi 4. ayetinde bahsettiği iki peygamber hanımı kimlerdir? dedim. Ömer; şu karşılığı verdi:

Hayretsana ey Abbâs'ın oğlu! Zührî diyor ki: **"Ömer, İbn Abbâs'ın sorusundan hoşlanmamış fakat onu gizlemekte istememişti"** dedi. Onlar, Âişe ve Hafsa'dır demişti ve hadisi bana anlatmaya başlamıştı.

Biz Kureyş topluluğu kadınlara üstün gelmeye çalışırdık Medîne'ye gelince burada kadınların erkeklere hâkim durumda olduklarını gördük derken bizim kadınlarımız onların kadınlarından bazı şeyler öğrenmeye başladılar. Bir gün hanımıma kızmıştım onun bana karşılık verdiğini gördüm bu karşılık vermesini yadırgamadım. Hanımım: Bunu neden yadırgıyorsun? Vallahi Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımları bile kendisine karşılık veriyorlar hatta onlardan biri günü geceye kadar ondan ayrı geçiyorlar dedi. Bende içimden kendi kendime: "Böyle yapan kadın tamamen zarar ve ziyandadır" dedim.

Evimiz, Ümeyyeoğulları semtinde Avali denilen yerde idi. Ensardan bir komşum vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına nöbetleşe iniyorduk. Bir gün o iner vahiy ve diğer haberleri getirildi. Bir gün de ben iner haberleri ona getirdim. O sıralarda Gassanlıların biz Müslümanlarla savaşmak için atlarını nalladıklarından bahsederdik. Birgün komşum akşam vakti bana geldi ve kapımı çaldı. Ben de çıktım, **"Büyük bir hadise oldu"** Ben de Gassaniler mi geldiler yoksa dedim. O da: **"Bundan daha büyük bir hadise"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), zevcelerini boşadı. Bunun üzerine kendi kendime: **"Hafsa kaybetti ve zarardadır"** dedim. Böyle bir işin olacağını tahmin ediyordum sabah namazını kılınca elbisemi giydim ve yola çıktım. Hafsa'nın yanına girdiğimde onu ağlar vaziyette buldum: **"Rasûlullah (s.a.v.), sizi boşadı mı?"** diye sordum. Hafsa: **"Bilemiyorum"** dedi. İşte kendisi şu odacıkta uzlete çekilmiştir, dedi. Kalkıp yanına girebilmek için o odaya geldim. Rasûlullah (s.a.v.)'e hizmet eden siyah bir delikanlıya dedim ki: Ömer için izin iste! İçeri girdi çıktı bildirdim fakat bir şey demedi, dedi. Bunun üzerine mescide gittim. Minberin etrafında ağlayan birkaç kişiyle karşılaştım. Onların yanına oturdum. Sonra sıkıntım daha da arttı tekrar Peygamber (s.a.v)'e hizmet eden siyahî delikanlıya geldim, Ömer için izin iste dedim girdi çıktı ve: Seni Rasûlullah (s.a.v.)'e bildirdim fakat bir şey söylemedi dedi. Tekrar mescide gittim oturdum, fakat duramadım yine siyahî gencin yanına geldim. Ömer için izin iste dedim, girdi çıktı fakat seni Rasûlullah (s.a.v.)'e bildirdim bir şey söylemedi dedi. Ben de arkamı dönüp giderken delikanlı dönüp beni çağırdı; gir sana izin verdi dedi. Ben de girdim, Rasûlullah (s.a.v.)'i kuru bir hasır üzerine yaslanmış vaziyette buldum ve yanında hasırın izini gördüm ve dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Hanımlarını boşadın mı? **"Hayır"** dedi. Bunun üzerine **"Allahü ekber"** dedim. Bizlerde aynı durumdayız. Biz Kureyş topluluğu olarak kadınlar üzerinde hâkim idik. Medîne'ye gelince erkeklerine hâkim olan kadınlar topluluğu bulduk. Bizim hanımlarda onlardan bir şeyler öğrenmeye başladılar. Bir gün hanımıma kızmıştım da o da bana karşılık

vermişti. Ben de hoş karşılamamıştım. Hanımım: "Niçin yadırgıyorsun" dedi. Vallahi peygamberin hanımları bile ona karşılık veriyorlar hatta onlardan biri bir günü geceye kadar ondan ayrı geçiriyor. Sonra Hafsa'ya Rasûlullah (s.a.v.)'e karşılık verir misin? diye sordum. O da evet dedi. Hatta bizden birimiz gününü geceye kadar ondan ayrı geçirir, dedi. Ben de sizden bunu kim yapmışsa kaybetmiş ve zarardadır. Herhangi biriniz, Rasûlullah (s.a.v.)'in darılması yüzünden Allah'ın gazabına uğramaktan ve helak olmaktan emin olabilir? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi. Hafsa'ya dedim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e karşılık verme ondan bir şey isteme her ne istersen benden iste arkadaşın (Âişe) senden daha güzel ve Rasûlullah (s.a.v.)'e daha sevgili ise ve buna da güvenerek onun karşılık vermesi seni aldatmasın dedim. Rasûlullah (s.a.v.), bir kere daha gülümsedi. Sonra Ey Allah'ın Rasûlü! konuyu değiştirelim mi? dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Evet"** dedi. Bunun üzerine başımı kaldırdım ve o arada üç tane işlenmemiş ham deri gördüm ve **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ümmetine bol rızık vermesi için Allah'a duâ et…"** dedim. Kendisine ibadet etmedikleri halde İran ve Rumlara bol bol vermiştir. Oturduğu yerden doğruldu ve: **"Ey Hattâb'ın oğlu yoksa sen şüphe içinde misin? O toplumlara iyilikler ve nimetler çabucak bu dünya hayatında kendilerine verilmiştir."** Rasûlullah (s.a.v.), bir ay boyunca hanımlarının yanına girmemeye yemin etmişti. Allah bu konuda peygamberine kızdı ve bu konuda ona yemin keffâreti vermesini emir buyurdu. (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Sıyam: 17)

ž **Zühri diyor ki:** Urve Âişe'den bana şöyle aktarmıştır: Yirmi dokuz gün geçince Rasûlullah (s.a.v.), yanıma girdi ve benden başlıyarak Ey Âişe sana bir şey hatırlatacağım; Annene ve babana danışmaksızın bu konuda karar vermeye acele etme, sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ahzab sûresi 28. ayetini okudu. Vallahi biliyordu ki annem ve babam bana kendisinden ayrılmayı emretmeyeceklerdi. Ben de bu konuda annem ve babamla mı istişare edeceğim dedim. Ben: "Allah'ı, peygamberi ve ahiret yurdunu istiyorum" dedim.

Mamer şöyle diyor: Eyyûb'un bana bildirdiğine göre Âişe, Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Peygamberi! Benim seni seçtiğimi diğer hanımlarıma bildirme!"** Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Allah seni tebliğ edici olarak gönderdi zorluk çıkarıcı olarak göndermedi."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İbn Abbâs'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 67

Ø kalem sûresinden tefsir edilen ayetler

3319- Abdulvahit b. Süleym (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke'ye geldim Atâ b. ebî Rebah ile karşılaştığımda: **"Ey Ebû Muhammed! Bizim o taraflarda bazı kişiler kader konusunda ileri geri konuşuyorlar"** dedim. Atâ şu karşılığı verdi. Ben Ubâde b. Sâmit'in oğlu Velid ile karşılaşmıştım o şöyle demişti: Babam bana Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle işittiğini söyledi: Allah'ın yarattığı ilk şey kalemdir sonra o kaleme yaz dedi. O da sonsuza kadar olacak şeyleri yazdı. Bu hadis buradakinden çok uzuncadır. (Müsned: 21647)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 68

Ø hakka sûresinden tefsir edilen ayetler

3320- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Batha'da bir kısım insanlar oturuyordu. Derken üzerlerinden bir bulut geçti onlarda ona baktılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bu bulutun adı nedir biliyor musunuz? diye sordu: **"Evet bu buluttur"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Bu müzündür"** dedi. Onlar da **"müzün"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"O anândır"** dedi. Onlar da: **"Anândır"** dediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.): **"Gök ile yer yüzü arasındaki mesafe ne kadardır, biliyor musunuz?"** diye sordu. **"Hayır vallahi bilmiyoruz"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Aralarındaki uzaklık ya yetmiş bir ya yetmiş iki veya yetmiş üç senelik yoldur. Onun üzerindeki gök de böyledir."** Rasûlullah (s.a.v.) böylece yedi göğe kadar saydı sonra şöyle buyurdu: **"Yedinci göğün üstünde bir deniz bulunmaktadır, bu denizin altı ile üstü arası iki gök arası kadardır bunun da üzerinde koco koca dağlar vardır ki tepesi ile en alt tarafı bir semâdan diğer semâya kadardır ki mesafe kadardır. Sonra bunların da tepesinde arş vardır. Arşın altı ile üstünün arası bir semâdan bir semâya kadar olan uzaklık kadardır. Allah'ta bunun üstündedir."** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 17; İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž Abd b. Humeyd dedi ki: Yahya b. Main'den şöyle dediğini işittim: Abdurrahman b. Saîd, hac yapmalı ki bu hadis kendisinden işitilmiş olsun.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Velid b. ebû Sevr bu hadisin bir benzerini Simak'den merfu olarak rivâyet etmiştir. Şerik ise bu hadisin bir kısmını merfu olmaksızın mevkuf olarak rivâyet etmektedir. Abdurrahman, İbn Abdullah b. Sa'd er Razî'nin oğludur.

3321- Abdurrahman b. Abdullah b. Sa'd er Razî ed Deştekî (r.a.)'in babasından şöyle haber vermiştir: Buhara da katıra binmiş siyah sarıklı bir adam gördüm. **"Bu sarığı bana Rasûlullah (s.a.v.), giydirdi"** diyordu. (Ebû Dâvûd, Libas: 27)

bölüm: 69

Ø mearic sûresinden tefsir edilen ayetler

3322- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) **"Kelmühl"** kelimesi hakkında: **"Yağın tortusu gibi"** demiştir. **Onu yüzüne yaklaştırdığı zaman yüzünün derisi onun içine düşecektir.** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece Rişdîn'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 70

Ø cin sûresinden tefsir edilen ayetler

3323- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), cinlere Kur'ân'dan bir şey okumadı ve cinleri de görmedi. Rasûlullah (s.a.v.), ashabından bir gurupla birlikte Ukaz panayırına doğru yola çıkmışlar. Şeytanlarla sema haberleri arasına engel yapılmış haber almaya çalışan şeytanlar üzerine de akan yıldızlar gönderilmişti. Şeytanlar toplumlarına döndüklerinde,

size ne oldu dediler. Onlarda: **“Bizimle gök haberleri arasına sed çekildi ve üzerimize akan yıldızlar gönderildi”** ve şöyle devam ettiler: Bizimle gök haberleri arasına mutlaka bir işten dolayı sed çekilmiştir dolayısıyla yeryüzünün doğularını ve batılarını dolaşınız. Sizinle gök haberleri arasına sed çeken bu şeyin ne olduğunu tesbit ediniz. Böylece yeryüzünün doğularını ve batılarını dolaşmaya başladılar kendileriyle gök haberleri arasına sed çeken bu şeyin ne olduğunu arayacaklardı. Şeytanların Tihame bölgesine yönelen kişileri de Ukaz panayırına gitmek üzere iken Nahle de bulunan Peygamber (s.a.v)’in yanına vardılar. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına sabah namazını kıldırıyordu. Kur’ân-ı işitince ona kulak verdiler ve vallahi dediler sizinle gök haberlerinin arasına giren şey işte budur, dediler. Sonra kendi toplumlarına döndüler ve ey kavmimiz dediler. Biz doğru yolu gösteren ilginç bir Kur’ân dinledik ve ona iman ettik. Artık Rabbimize hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi ortak koşmayacağız. Bunun üzerine Allah, peygamberine Cin sûresini indirdi. Rasûlullah (s.a.v.)’e sadece cinlerin sözü vahyedildi.

İbn Abbâs’tan aynı senedle şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Cinlerin kendi toplumlarına sözü şöyleydi: (Cin sûresi 19. ayet) **“Doğrusu Allah’ın kulu Muhammed Rabbine ibadet için kalkınca, inkârcı müşrikler neredeyse O’nun üzerine çullanıyorlardı veya cinler Kur’ân’ı dinlemek arzu ve hırsıyla neredeyse aşırı kalabalıktan dolayı birbirini ezeceklerdi.”**

Cinler, Rasûlullah (s.a.v.)’in namaz kıldığını ashabının da onun namazına uyduklarını ve onun secdesiyle secde ettiklerini gördükleri zaman, Ashabının ona bu derece itaat etmelerine şaşıp kaldılar ve kavimlerine: **“Doğrusu Allah’ın kulu Muhammed; Rabbine ibadet için kalkınca inkarcı müşrikler nerdeyse onun üstüne çullanıyorlardı.”** (Buhârî, Ezan: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3324- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cinler, göğe yükselirler ve vahyi dinlerlerdi. Bir kelime işittikleri zaman onu dokuz yalan ilave ederlerdi. Dinledikleri o kelime hak, ilave ettikleri ise batıl oluyordu Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olarak gönderilince gökteki oturma ve dinleme yerlerinden engellendiler. Bu durumu iblise aktardılar. Peygamber, gönderilmezden önce cinleri kovmak için yıldız atılmıyordu. İblis onlara: **“Mutlaka bu engelleme işi yeryüzünde meydana gelen bir olay yüzünden olmuştur”** dedi. Sonra iblis askerlerini gönderdi. Bu askerler; Rasûlullah (s.a.v.)’i iki dağ arasında -zannedersem Mekke’de- ayakta namaz kılarken buldular sonra iblisin yanına geldiler ve ona haber verdiler. İblis’te: **“İşte dünyada meydana gelen olay budur”** dedi. (Buhârî, Ezan: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 71

Ø müddessir sûresinden tefsir edilen ayetler

3325- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim vahyin bir aralık kesilmesinden bahsetti ve şöyle buyurdu: **“Yürümekte iken gökten bir ses işittim ve hemen başımı kaldırdım bir de gördüm ki Hirâ da bana gelen melek; gök ile yeryüzü arasında bir kürside oturmaktadır. Kendisinden, çok heyecanlanıp korktum, hemen evime döndüm ve Beni örtünüz! Beni örtünüz! Dedim. Onlar da beni örttüler. Bunun üzerine Allah: Müddessir sûresinin ilk 5 ayetini indirdi: “1) Ey örtüsüne, dinlenmeye, yalnızlığa bürünmüş olan peygamber! 2) Kalk ve insanları uyar. 3) Rabbinin büyüklüğünü duyur, bildir. Çünkü büyüklük sadece O’na aittir. 4) Elbiseni, eteğini, bedenini, kişiliğini, kalbini her türlü kirden ve ahlaki noksanlıktan temiz tut. 5) Her türlü pislik ve kötülükten kaçın uzak dur.”** Bu ayetler namazın farz kılınmasından önce idi. (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Yahya b. ebî Kesîr, Ebû Seleme b. Abdurrahman’dan ve Câbir’den bu hadisi bize rivâyet etmiştir. Ebû Seleme’nin ismi Abdullah’tır.

3326- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Müddessir sûresi 17. ayetinde geçen **“Saûd”** = Ateşten bir dağdır ki kafir devamlı olarak yetmiş yıl çıkar ve yetmiş yıl da iner bu iş ebediyen böylece devam eder gider. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak İbn Lehîa’nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Atıyye’den Ebû Saîd’den benzeri mevkuf olarak rivâyet edilmiştir.

3327- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yahudilerden bazı kişiler peygamber ashabından bazı kişilere: **“Sizin peygamberiniz Cehennem bekçilerinin sayısını bilir mi?”** dediler. Onlar da: **“Peygamberimize sormadan bilemeyiz”** dediler. Bunun üzerine bir adam Peygamber (s.a.v)’e geldi ve şöyle dedi: **“Ey Peygamber! Bugün senin ashabın mağlub oldular.”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Hangi şeyden dolayı mağlub oldular”** dedi. Adam: **“Yahudiler; Peygamberiniz, Cehennem bekçilerinin sayısını bilir mi?”** dediler. Biz de: **“Peygamber (s.a.v)’e sormadan bilemeyiz”** dedik.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir topluma bilmediği bir şey sorulunca; peygambere sormadan bilemeyiz demekle mağlub mu olunurmuş? Fakat Yahudiler peygamberlerine sormuşlardı hatta Allah’ı apaçık bize göster demişlerdi. Allah’ın düşmanını bana getiriniz ben onlara Cennetin toprağından sarayım ki o “Dermek” tir.** (İnce toprak veya has un demektir.) Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına geldiklerinde şöyle dediler: **“Ey Ebe’l Kâsım! Cehennem bekçilerinin sayısı kaçtır?”** Rasûlullah (s.a.v.)

bir seferinde on diğer seferinde dokuz olmak üzere şu kadar ve şu kadar buyurdu. Onlarda **“Evet”** dediler. Sonra Peygamber (s.a.v) onlara: **“Cennetin toprağı nedir?”** dedi. Biraz sustular ve Ey Eb’el Kâsım! **“Ekmektir”** Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle dedi: “Ekmek: **“Dermek”** tendir.” (Müsned: 14354)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bu hadisi bu şekilde Mûcâlid’in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3328- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Müddessir 56. ayetindeki: **“O Allah azabından korkulup korunulacak olan ve kendi kitabıyla yol bulunandır”** bölümü hakkında şöyle demiştir: Allah buyurur ki: Sorumluluk bilinci duyulmaya layık olan benim kim bana karşı sorumluluk bilinci duyar ve yolunu benim kitabımla bulursa ve benimle birlikte başka bir ilah tanımaz ise onu bağışlamaya layık olan benim. (İbn Mâce, Zühd: 27; Dârimî Rıkak: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Süheyl, Hadis konusunda sağlam birisi değildir. Süheyl bu hadisi Sabit’ten tek başına rivâyet etmiştir.

bölüm: 72

Ø kıyame sûresinden tefsir edilen ayetler

3329- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Kur’ân’dan ayet ve sûre indiği zaman ezberlemek için dilini hareket ettirirdi. Bunun üzerine Allah, Kıyame sûresi 16. ayetini indirdi: **“Ey peygamber! Sana inen vahyi acele belleyip ezberlemek için dilini kıpırdatma.”** Saîd b. Cübeyr der ki: İnen Kur’ân ayetleriyle dudaklarını oynatırdı. Sûfyân bunu tarif etmek için dudaklarını oynattı. (Buhârî, Bed-il Vahy: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ali b. el Medîni, Yahya b. Saîd’den naklederek şöyle dedi: Sûfyân es Sevrî; Musa b. ebî Âişe’yi hayırla yâd ederdi.

3330- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennetliklerin derece bakımından en aşağıda olanı öyle bir kimsedir ki; bahçelerini, hanımlarını, hizmetçilerini ve koltuklarını yüz yıllık mesafeye yayılmış olarak görür Cennetliklerin Allah’a en değerli olanı sabah akşam Allah’ın zatına bakan kişidir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.); Kıyame sûresi 22-23. ayetini okudu: “Bazı yüzler o gün mutlulukla parlayacak rablerine bakarken.”** (Müsned: 4395)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Pek çok kişi aynı hadisi İsrail’den merfu olarak rivâyet etmiştir. Abdulmelik b. Ebcer ise Süveyr’den merfu olmaksızın İbn Ömer’in sözü olarak rivâyet etmiştir.

Eşca’î’de, Sûfyân’dan, Süveyr’den, Mûcâlid’den merfu olmaksızın yine İbn Ömer’in sözü olarak rivâyet etmiştir.

Sevrî’den başkasının bu hadisin senedinde **“Mücalidden”** dediğini bilmiyoruz.

Aynı şekilde bu hadisi Ebû Küreyb, Ubeydullah el Eşcaî vasıtasıyla Sûfyân’dan, Süveyr (ki Ebû Cehm diye künyelenir) den bize aktarmıştır.

Ebû Fahıte’nin ismi Saîd b. Alaka’dır.

bölüm: 73

Ø abese sûresinden tefsir edilen ayetler

3331- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Abese sûresi, A'ma İbn Ümmü Mektum hakkında inmiştir. A'ma, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelmiş ve şöyle demeye başlamıştır: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Beni irşad et."** Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında ise müşriklerin kodamanlarından biri vardı. Rasûlullah (s.a.v.), A'madan yüzçeviriyor ve ötekine yönelerek şöyle diyordu: **"Söylediklerimde her hangi bir sakınca görüyor musun?"** O da: **"Hayır"** diyordu. İşte bu sûre bu hadise hakkında indirildi. (Muvatta, Nıda-ıs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bazıları bu hadisi Hişâm b. Urve'den ve babasından rivâyet etmektedirler. Urve dedi ki: Abese sûresi İbn Ümmi Mektum hakkında inmiştir. Hadisin senedinde Âişe'yi zikretmemiştir.

3332- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: İnsanlar mahşer yerine yalın ayak çıplak ve sünnetsiz olarak toplanacaksınız. Bunun üzerine bir kadın: Birimiz diğerine bakıp görecek mi? dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Falan kadın!"** dedi. Abese sûresi 37. ayetini okudu: **"O gün her kişinin kendisine yetecek sıkıntı ve meşguliyeti vardır."** (Buhârî, Rıkak: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn Abbâs'tan değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Saîd b. Cübeyr de aynı şekilde bu hadisi rivâyet edenlerdendir. Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 74

Ø tekvir sûresinden tefsir edilen ayetler

3333- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Gözüyle görmüş gibi kıyamet manzaralarını görmek kimi sevindirirse "Tekvir, İnfitar ve İnşikak" sûrelerini okusun."** (Müsned: 4575)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Hişâm b. Yusuf ve başkaları bu hadisi bu senedle rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **"Kim gözüyle görmüş gibi kıyamet manzaralarını görmek ister ve buna sevinirse "Tekvir" sûresini okusun."**

İnfitar ve İnşikak sûrelerini zikretmemişlerdir.

bölüm: 75

Ø mutaffifin sûresinden tefsir edilen ayetler

3334- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: Kul bir hata işlerse kalbine siyah bir nokta konulur. Şayet o günahtan el çeker, bağışlanma diler, tevbe edip Allah'a dönerse kalbi cilalanır. Eğer bunları yapmaz günah ve hataya devam ederse siyah nokta artırılır ve neticede bütün kalbini kaplar. İşte Allah'ın Mutaffifin sûresi 14. ayetinde: **"Yaptıkları yüzünden kalbleri pas tutmuştur."** Diye anlattığı pas işte budur. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3335- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre; -Hammad bu hadis bize göre merfu hükmündedir demiştir- Mutaffifin sûresi 6. ayet hakkında şöyle demiştir: **"Kulaklarının yarılarına kadar ter içersinde kalacaklardır."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

3336- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v): **"O gün insanlar alemlerin rabbi huzurunda hazır olup dikileceklerdir."** Ayeti hakkında şöyle demişlerdir. Onlardan her biri kulaklarının yarısına kadar ter içinde kalacaktır. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 76

Ø inşikak sûresinden tefsir edilen ayetler

3337- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Her kimin hesabı konusunda münakaşa edilirse ve hesabı hakkında inceleme olursa helak olur."** Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! İnşikak sûresi 7-8. ayetlerinde: **"Sicili sağ eline verilecek kimse, artık onun hesabı kolayca görülür."** Buyurmuyor mu? Rasûlullah (s.a.v.): **"O hesap değil arzdır"** buyurdu. (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Süveyd b. Nadr, Abdullah b. Mübarek vasıtasıyla Osman b. Esved'den bu senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Muhammed b. Ebân ve başkaları Abdulvehhab es Sekafî vasıtasıyla Eyyûb'tan, İbn ebî Müleyke'den, Âişe'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmişlerdir.

3338- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"Kim hesaba çekilirse azaba uğratılır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Katâde'nin, Enes'den rivâyeti olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 77

Ø bürüç sûresinden tefsir edilen ayetler

3339- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Bürüç sûresi 2-3. ayetlerini tefsir ederken şöyle buyurdu: **"Yevm-ül mev'ûd"** kıyamet günüdür. Yevmi **"Meşhûd"** arefe günüdür. **"Şâhid"** Cuma günüdür, güneş Cuma gününden daha üstün bir gün üzerine ne doğmuştur ne batmıştır. Cuma gününde bir zaman parçası vardır ki, Mü'min kul bu saati denk getirir de Allah'a hayır duâda bulunursa mutlaka Allah onun duâsını kabul eder. Ve herhangi bir şeyden de Allah'a sığınırsa Allah onu sığındığı şeyden korur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Ali b. Hucr, Kurân b. Temam el Esedî vasıtasıyla Musa b. Ubeyde'den bu senedle hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Musa b. Ubeyde er Rebzî, Ebû Abdulaziz diye künyelenir. Bu kimse hakkında Yahya ve başkaları hafızası yönünde söz etmişlerdir. Şu'be, Sevrî ve hadis imamlarından pek çok kimse kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Sadece Musa b. Ubeyde'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Musa b. Ubeyde hadis konusunda zayıf sayılan birisidir. Yahya b. Saîd ve başkaları zayıf kabul etmişlerdir.

3340- Suheyb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.),

bir gün ikindi namazını kıldıktan sonra dudaklarını oynatarak konuşur gibi yapmıştır. Bunun üzerine kendisine Ey Allah'ın Rasûlü! denildi. İkindi namazını kıldığında dudaklarını oynattın. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: **"Peygamberlerden biri ümmetinin çokluğu itibarıyla şaşıp kaldı ve bunların işlerini kim ayarlıyacak dedi. Allah ta o peygamberine şöyle vahyetti: Onları ya ben cezalarını vereyim veya başkalarını onların başına musallat edeyim onlara bunu bildir dedi. Onlar da Allah tarafından cezalandırılmalarını seçtiler. Bunun üzerine Allah onlara ölümü gönderdi ve bir günde yetmiş bin kişi ölüp gitti."**

Rasûlullah (s.a.v.) bu hadisi aktardığı zaman başka bir hadis daha anlatır ve şöyle derdi: Krallardan bir kral vardı. Bu kralın görevli bir kahini vardı. Bu kahin krala bana anlayışlı zeki kavrayışlı yetişkin bir çocuk gönder de ilmimi ona öğreteyim, korkuyorum ki ben ölürüm ve aranızda bu ilmi bilen kimse kalmaz.

Bu özellikte bir çocuk bulup kahinin yanına gidip gelmesini ve ondan ilim öğrenmesini emrettiler. Çocuk kahine gelip gitmeye başladı. Çocuğun yolu üzerinde manastırda yaşayan bir rahib -Ma'mer diyor ki: O gün manastırda bulunanlar zannedersem Müslüman kimselerdi- vardı. Çocuk kahine gidip gelirken her sefer bu rahibe uğrar ve bazı şeyler sorardı. Çocuk Rahipten şu sözü öğreninceye kadar devam etti: Rahib: **"Ben Allah'a kulluk yapıyorum"** dedi. Bunun üzerine bu çocuk rahibin yanında fazla eyleşmeye ve kahinin yanına geç kalmaya başladı. Kahin çocuğun ailesine: **"Hemen hemen yanıma uğramaz oldu"** diye haber gönderdi. Bu durumu çocuk rahibe bildirdi. O da: Kahin neredeydin derse, ailemin yanındaydım dersin. Ailen neredeydin derse kahinin yanındaydım dersin. Delikanlı bu şekilde devam edip giderken yolda kalabalık bir guruba uğradı ki bir hayvan -kimileri o bir aslandı derler- onların yolunu kesmiş orada alıkoymuştu. Çocuk eline bir taş aldı ve atmazdan önce: **"Ey Allah'ım Rahibin söyledikleri doğru ise atacağım bu taşla bu hayvanı öldürmemi istiyorum"** dedi ve taşı atıp hayvanı öldürdü. Herkes **"Onu kim öldürdü"** dediler. **"O delikanlı öldürdü"** denildi. İnsanlar büyük bir heyecanla **"Bu delikanlı hiç kimsenin bilmediği ilimleri bilmektedir"** dediler.Bu haberi gözleri görmeyen biri duydu ve: **"Gözlerimi bana görür hale getirirsen sana şu kadar bu kadar şeyler veririm"** dedi. Genç: **"Senden para mal istemiyorum gözüne kavuşursan gözünü sana veren zat'a iman etmeyi düşünür müsün?"** dedi. A'ma **"evet"** dedi. Bunun üzerine genç Allah'a duâ etti, Allah'ta onun gözlerini açıverdi. A'ma; Allah'a iman etti. Bunların bu olayları krala ulaştı ve kral hepsini yanına getirtti. **"Hepinizi değişik ölümlerle öldüreceğim"** dedi. Rahip ve a'ma olan kimselerin başı üzerine testere koydurup birini keserek diğerini de değişik bir şekilde öldürdü. Çocuk içinde şu emri

verdi: **“Onu falan dağın tepesine çıkarıp oradan aşağı atınız.”** Delikanlıyı o dağa götürdüler, oradan atmak istediklerinde kendileri o dağdan peş peşe düşüp helak oldular sadece delikanlı tek başına kaldı ve geri dönüp kralın yanına ulaştı. Bunun üzerine kral; bu delikanlının bir denize götürülüp oraya atılmasını emretti. Allah onları suya batırdı ve genci kurtardı. Genç kralın yanına geldi ve beni çarmıha gerip okunla halk önünde bu gencin Rabbi adına atıyorum demedikçe beni vurup öldüremezsin. Bunun üzerine kral emir verdi, delikanlı çarmıha gerildi. Sonra kral okunu alıp **“Bu gencin Rabbinin adıyla atıyorum”** diyerek okla vurup öldürdü. Okla vurulunca genç elini şakağının üzerine koydu ve öldü. Bu arada insanlar, bu delikanlı kimsenin bilmediği bilgileri biliyordu. **“Biz de onun Rabbine iman ediyoruz”** dediler. Kralın çevresindekiler üç kişi senin Rab oluşuna karşı çıktı diye mi telaşlanmıştın şu anda tüm insanlar sana karşı çıkıp delikanlının Rabbine iman ettiler, denildi.

Sonra kral hendekler kazdırdı ve hendekleri odunlarla doldurup ateşler yaktırdı ve insanları toplayıp: Her kim dininden dönmezse bu ateşe atılacaktır diye ilan etti sonra insanları bu ateş çukurlarına atmaya başladı. Bunun üzerine Allah, Bürüç sûresi 4-8. ayetlerini indirdi: **“4) Kahrolsun yerde hendekler kazıp müslümanları yakmak için ateş yakanlar. 5) Öylesine ateş ki, alev alev yanar. 6) Hani o zâlimler ateşin başında oturup, 7) mü’minlere yaptıkları azâb ve işkenceyi seyrederlerdi. 8) O mü’minlerden ancak güçlü ve övgüye layık olan Allah’a inanıyorlar diye intikam alıyorlardı.”**

O delikanlıya gelince o toprağa gömülmüştü. Ömer b. Hattâb zamanında bu gencin mezarından eli şakağında olduğu vaziyette mezarından çıkarıldığı söylenmiştir. (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 78

Ø gaşiye sûresinden tefsir edilen ayetler

3341- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle denilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bu insanlara karşı **“Allah’tan başka ilah yoktur”** deyinceye kadar savaşmam bana emredildi. Bunu dedikleri zaman mallarını ve canlarını benden korumuş olurlar. Ancak, Allah’ın hakkı bunun dışındadır. Hesaplarını Allah görecektir, dedi ve Gaşiye sûresi 21-22. ayetlerini okudu: **“21) İşte böyle ey peygamber! Onlara öğüt ver, senin görevin yalnızca öğüt vermektir. 22) Sen onları inanmaya zorlayıp zorla imana getirebilecek de değilsin.”** (Müsned: 13627)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 79

Ø fecr sûresinden tefsir edilen ayetler

3342- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)’e Fecr

sûresi 3. ayeti hakkında sorulmuştu da şöyle buyurmuştu: Burada namaz kastedilmektedir. Çünkü namazların kimi de çift rekatlıdır. (Müsned: 19072)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Katâde'nin rivâyeti olarak garibtir. Aynı şekilde bu hadisi Katâde'den, Hâlid b. Kays el Hudanî'de hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 80

Ø şems sûresinden tefsir edilen ayetler

3343- Abdullah b. Zem'a (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Salih Peygamberin devesi ve onu öldüren kimse hakkından bahsederken şöyle buyurdu: **"İçlerinden en yozlaşmış azgınları deveyi öldürmek üzere ayaklandığında."** (Şems sûresi 12. ayet) Toplumun en yozlaşmış azgın gurubu arasında arkası kuvvetli bir adam Ebû Zem'a gibi bir genç deveyi öldürmek için ayaklanmıştı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), kadınlardan bahsederek şöyle buyurdu: **"Her hangi biriniz ne maksatla köle kamçılar gibi karısını kamçılıyor ve belki de günün sonunda onu yatağına alıyor?"** Sonra ashabına yellenme konusundaki gülmeleri üzerine nasihat ederek şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz kendi yaptığı bir işten dolayı niçin gülüyor?"** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Cennet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 81

Ø leyl sûresinden tefsir edilen ayetler

3344- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Baki mezarlığında bir cenazede idik Peygamber (s.a.v), gelip oturdu. Biz de onunla beraber oturduk elinde bir değnek vardı. Onunla yeri karıştırıyordu. Derken başını göğe doğru kaldırdı ve şöyle buyurdu: **"Her bir canlının Cennet ve Cehennem'deki gideceği yer mutlaka yazılmıştır."** Bunun üzerine Ashab: Ey Allah'ın Rasûlü! o halde bu yazgımıza dayanmalı değimliyiz? Çünkü iyilik sahibi kimse iyilikler yapacak. Bedbaht olacak kimseler de bedbahtlık için gayret edecektir. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bilakis iyi ameller işleyiniz herkes ne iş için yaratıldıysa onu kolaylıkla başaracaktır. İyilik ehlinden olan kimseye iyilikler kolay getirilecek. Kötülük ehlinden olan kimseye de kötülükler kolay getirilecek"** dedi ve Leyl sûresi 5-10. ayetlerini okudu: **"5) Sizden her kim başkaları için harcar ve yolunu Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışırsa 6) ve o en güzel kelimeyi yani kelime-i tevhîdi tasdik eder ve doğrularsa veya Cennetin varlığını doğrularsa veya İslâm dinini kabul ederse, 7) artık ona en kolay yolu kolaylaştırıp o yolda başarılı kılacağız. 8) Sizden her kim de malını başkaları için harcamayıp cimrilik eder ve kendi kendine yeterli olduğunu zannedip Allah'a ibadet ve sığınma ihtiyacı duymazsa, 9) kelime-i tevhîdi veya Cenneti veya İslâm dinini yalanlarsa 10) ona da güçlük, zorluk ve sıkıntıya giden yolu kolaylaştıracağız."** (Buhârî, Cenaiz: 27; Müslim, Kader: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 82

Ø duha sÛresinden tefsir edilen ayetler

3345- Cündüb el Becelî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir baskında Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idim. Bu baskında Rasûlullah (s.a.v.)'in parmağı kanamıştı da şöyle buyurmuştu:

"Sen sadece kanayan bir parmaksın,
Karşılaştığın tüm şeyler de Allah yolundadır."

Cündüb el Becelî diyor ki: Cibrilin, Rasûlullah (s.a.v.)'i ziyareti gecikmişti. Bunun üzerine müşrikler: Muhammed, Rabbi tarafından terk edildi dediler. Allah'ta, Duha sûresi 3. ayeti olan; **"Rabbin seni ne terk etti ne de darıldı"** ayetini indirdi. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu'be ve Sevrî bu hadisi Esved b. Kays'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 83

Ø inşirah sûresinden tefsir edilen ayetler

3346- Mâlik b. Sa'sa (r.a.)'den Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"Ben uyku ile uyanıklık arasında bir durumda iken Ka'be'nin yanında üç kişiden biri dediğini işittim. Sonra bana içinde zemzem suyu bulunan altından bir leğen getirildi. Sonra göksüm şuradan şuraya kadar yarıldı."** Katâde diyor ki: Enes b. Mâlik'e: **"Neyi kastediyor"** diye sordum. Enes: **"Karnımın altına kadar demek istiyor"** dedi. **"Sonra kalbimi çıkardı ve kalbimi zemzem suyu ile yıkadı. Sonra kalbim yerine konuldu. Sonra iman ve hikmetle dolduruldu."** Bu hadis buradakinden daha uzuncadır. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 84

Ø tîn sûresinden tefsir edilen ayetler

3347- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kim, Tîn sûresini okuyarak bu sûrenin son ayetini: **"Allah hükmedenlerin en üstünü, en güzeli, en adili değil midir?"** okuduğunda **"Evet hakimlerin en üstünü ve adilidir. Ben de buna şâhidim"** desin. (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sadece bu senedle bu A'rabî'den, Ebû Hüreyre vasıtasıyla rivâyet edilmektedir. Bu bedevinin ismi açıklanmamıştır.

bölüm: 85

Ø alak sûresinden tefsir edilen ayetler

3348- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Biz de azab meleklerimiz olan zebanileri çağırırız."** (Alak sûresi 18) Ayeti konusunda şöyle demiştir: **"Ebû Cehil, Muhammed'i namaz kılarken görürsem mutlak surette**

ensesine basacağım” demişti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Eğer Ebû Cehil böyle bir şey yapmış olsaydı melekler onu göz göre göre kapıp kaçarlardı.”** (Buhârî, Tefsir-ül Kur’ân: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3349- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), namaz kılmakta idi Ebû Cehil geldi ve **“Seni bu işten yasaklamamış mıydım? Seni bu işten yasaklamamış mıydım?”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), namazı bitirince Ebû Cehil’e sert davrandı. Bunun üzerine: **“Ebû Cehil’i sen gayet iyi bilirsin ki Mekke’de benim meclisimden daha kalabalık bir meclis yoktur”** dedi. Bunun üzerine Allah, Alak sûresi 17-18. ayetlerini indirdi: **“17) Artık o yandaşlarını çağırsın da yardım istesin. 18) Biz de azâb meleklerimiz olan zebanileri çağıracağız.”** (Müsned: 2207)

ž İbn Abbâs dedi ki: Ebû Cehil, meclisini çağırmış olsaydı Allah’ın zebanileri onu mutlaka yakalayıp kapıvereceklerdi.

Tirmizî: Bu hadis hasen garib sahihtir. Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 86

Ø kadir sûresinden tefsir edilen ayetler

3350- Yusuf b. Sa’d (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hasan b. Ali, Muaviye’ye biat ettikten sonra adamın biri kalkıp ona: **“Mü’minlerin yüzünü kara ettin”** veya **“ey mü’minlerin yüzünü kara eden”** dedi. Bunun üzerine Hasan şu karşılığı verdi: Allah seni esirgesin beni kınama, Emeviler, Peygamber (s.a.v)’e kendi minberi üzerinde gösterilmişlerdi de bu Rasûlullah (s.a.v.)’in fenasına gitmişti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)’e Kevser sûresi indirilmişti. Yani Cennet’te bir nehir kastedilmiştir. Aynı zamanda Kadir sûresi indirilmiştir. Bu sûre Ümeyyeoğullarının hükümranlık süresidir.

Kâsım diyor ki: Biz de Emevilerin hükümranlık sürelerini hesab ettik bunun bin aydan ne bir gün fazla ne de bir gün eksik olduğunu gördük. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Kâsım b. Fadl rivâyeti olarak aynı zamanda bu hadisin senedinde Kâsım b. Fadl’den Yusuf b. Mazin’den de denilmiştir. Kâsım b. Fadl el Hudânî güvenilir bir kişidir. Abdurrahman b. Mehdî ve Yahya b. Saîd onun güvenilir bir kişi olduğunu söylemişlerdir. Yusuf b. Sa’d mechul bir şahıstır. Bu hadisi bu lafızla sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3351- Zirr b. Hubeyş (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Übey b. Ka’b (r.a.)’e: Senin din kardeşin Abdullah b. Mes’ûd: **“Bütün seneyi değerlendiren kişi Kadir gecesine rastlar diyor”** dedim. Übey b. Ka’b şu karşılığı verdi: **“Allah, Ebû Abdurrahman’ı bağışlasın, Kadir gecesini Ramazan’ın son on gününde veya yirmiyedinci gününde olduğunu bilmektedir. Fakat, Müslümanların sadece bu geceye güvenmemelerini istemiştir. Sonra Übey b. Ka’b, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğuna dair istisnasız yemin etti.”** Bunun üzerine kendisine: **“Ey Ebû Münzir! Bunu neye dayanarak**

söylüyorsun?” dedim. Dedi ki: **“Peygamber (s.a.v)’in bize bildirdiği ayet ve alametle ki; Güneş o gün parlak olarak doğmaz.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 87

Ø beyyine sûresinden tefsir edilen ayetler

3352- Muhtar b. Fülfül (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik (r.a.)’den işittim şöyle diyordu: Adamın biri Peygamber (s.a.v)’e **“Ey yaratıkların en hayırlısı”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **“O ibrahimdir”** buyurdu. (Müslim, Fedail: 27; Ebû Dâvûd, Sünnet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 88

Ø zilzal sûresinden tefsir edilen ayetler

3353- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Zilzal sûresi 4. ayeti hakkında şöyle dedi: Onun haberleri nedir? biliyor musunuz? Ashab: **“Allah ve Rasûlü daha iyi bilir”** dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdular: **“Yeryüzünün haberleri kendi hakkında şâhidlik etmesidir. Filan gün filan kişi filan işi yaptı diyecektir. İşte yer yüzünün haberleri budur.”** (Müsned: 8512)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 89

Ø tekasür sûresinden tefsir edilen ayetler

3354- Abdullah b. Şıhhîr (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: Abdullah, Peygamberin meclisine vardığında Rasûlullah (s.a.v.): **“Çokluk kuruntusu sizi oyaladı.”** (Tekasür sûresi 1.) ayetini okumakta idi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Ademoğlu, malım malım malım diyor. Oysa sana malından sadaka vererek tükettiğin, yiyip bitirdiğin ve giyip eskittiğinden başka ne var?”** (Müslim, Zühd: 27; Nesâî, Vesâyâ: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3355- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kabir azabı hakkında şüphe etmekte devam ettik sonunda **“Çokluk kuruntusu sizi oyaladı.”** Ayetleri indirildi.

Ebû Küreyb bir defasında bu hadisin senedinde **“Amr b. ebî Kays’den”** demiştir ki bu kimse Râzî diye bilinir. Amr b. Kays el Melâî ise Küfelidir. Yine aynı hadisin senedinde **“İbn ebî Leylâ ve Minhal b. Amr”** den de demiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3356- Zübeyr b. Avvam (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tekasür sûresi 8. ayeti hakkında Zübeyr: Ey Allah’ın Rasûlü! sorulacağımız nimet hangi nimettir. Bunlar iki siyahtan ibarettir; Hurma ve su… Bu mutlaka

gerçekleşecektir. (İbn Mâce,i Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3357- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Tekasûr sûresi 8. ayeti inince, Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü hangi nimetlerden sorguya çekileceğiz?" "Bunlar iki siyah şeyden ibarettir; Düşmanımız karşımızda, kılıçlarımız ise omuzlarımızdadır."** Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu mutlaka gerçekleşecektir"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** İbn Uyeyne'nin Muhammed b. Amr'dan rivâyeti bence bu rivâyetten daha sahihtir. Sûfyân b. Uyeyne hadis yönünden Ebû Bekir b. Ayyaş'tan daha hafız ve daha sahih rivâyetler edendir.

3358- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet gününde kula sorulacak nimetlerden ilk şey sana vücûdunu sağlıklı kılmadık mı? Ve sana soğuk sulardan içirmedik mi? denilmesidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Dahhâk: Abdurrahman b. Arseb'in oğludur. İbn Arzem de denilir. İbn Arzem'in rivâyeti daha sağlamdır.

bölüm: 90

Ø kevser sûresinden tefsir edilen ayetler

3359- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Kevser sûresi hakkında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: O Cennet'te bir nehirdir. İki yanında inciden kubbeler vardır. Ey Cibril bu nedir? dedim; **"Allah'ın sana verdiği Kevser budur"** dedi. (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3360- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur**: "Cennet'te dolaşmakta iken iki kenarı inciden kubbelerle donatılmış bir nehir bana gösterildi. Görevli meleğe bu nedir diye sordum. Bu Allah'ın sana vereceği Kevser'dir dedi. Sonra eliyle nehrin çamuruna dokunarak misk çıkardı. Sonra beni Sidret-ül Münteha'ya çıkardılar, orada çok büyük bir nur gördüm."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Enes'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3361- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kevser, Cennet'te bir nehirdir; İki kıyısı altındandır. Nehrin yatağı inci ve yakuttandır. Toprağı miskten daha hoştur suyu baldan daha tatlı ve kardan daha beyazdır."** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 91

Ø nasr sûresinden tefsir edilen ayetler

3362- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer, Peygamber (s.a.v)'in ashabıyla beraber bana da bazı meseleleri sorardı; Abdurrahman b.

Avf, Ömer'e dedi ki: **"Onun kadar oğullarımız var yine de ona mı soracağız?"** Ömer dedi ki: **"Ona sormamız senin de bildiğin yöndendir."** Sonra, İbn Abbâs'a Nasr sûresi hakkında sordu da o da şöyle dedi: **"Bu sûrede Allah Peygamber (s.a.v)'in ömrünün tükendiğini kendisine bildirmiştir, dedi ve sûreyi sonuna kadar okumuştu."** Ömer de ona demişti ki: **"Ben de bu sûre hakkında ancak senin bildiğini biliyorum."** (Buhârî, Menakıb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Ebû Bişr'den bu senedle hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Ancak bu rivâyette Abdurrahman b. Avf: **"Onun kadar çocuklarımız varken ona mı soracağız"** demektedir.

bölüm: 92

Ø leheb sûresinden tefsir edilen ayetler

3363- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir gün Safa tepesine çıktı ve Ya Sabahah (Dikkat dikkat) diye bağırdı. Bunun üzerine Kureyş onun etrafına toplandılar. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle konuştu: **"Şiddetli bir azabın önünden gönderilmiş bir uyarıcıyım ben. Size düşmanın akşam ve sabah gelip size baskın yapacağını söylemiş olsaydım ne derdiniz? Beni tasdik eder miydiniz?** Ebû Leheb: **"Bunun için mi topladın bizi buraya? Ellerin kırılıp kahrolasın"** dedi. Bunun üzerine Allah, Leheb sûresini indirdi: **"Ebû Leheb'in elleri kırılıp kahrolsun. Bütün imkanları yok olup, helak olsun, zaten kendisine yazık etti, kahrolup gitti, yok oldu ya!…"** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 93

Ø ihlas sûresinden tefsir edilen ayetler

3364- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Müşrikler Peygamber (s.a.v)'e Rabbini bize tanıt nesebi hakkında bilgi ver demişlerdi de Allah'ta, İhlas sûresini indirdi: **"Samed"** Doğmamış, doğurmamış. Kul köle olunmaya değer bir efendidir. Doğan herkes mutlaka ölecektir. Ölen herkesin mirası da paylaşılacaktır. Allah ise; ölmez ve mirası da alınmaz. Hiçbir şey ona denk ve benzer değildir. Onun benzeri bir varlık ta yoktur. (Müsned: 20372)

3365- Ebû'l Âliye (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), müşriklerin tanrılarından söz etti onlar da dediler ki: Sen de Rabbinin nesebi hakkında bize bilgi ver. Bunun üzerine Cibril bu sûreyi indirdi. (Müsned: 20372)

ž Abd b. Humeyd bu hadisin bir benzerini bize aktarmış olup **"Übey b. Ka'b'tan"** dememiştir. Bu hadis Ebû Sa'd'ın ismi Muhammed b. Müyesser'dir. Ebû Cafer er Razî'nin ismi ise İsa'dır. Ebû'l Âliye'nin ismi Rüfey'dir. Kendisi köle idi Sabiye'nin karısı onu azâd etmiştir.

bölüm: 94

Ø muavvizeteyn sûresinden tefsir edilen ayetler

3366- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), aya baktı ve şöyle buyurdu: **“Ey Âişe! Bunun şerrinden Allah’a sığın çünkü aydınlığı giderildiği zaman kapkaranlık olandır.”** (Müsned: 24619)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3367- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Allah bana öyle ayetler indirmiştir ki onların bir benzeri görülmemiştir; Nas ve Felak sûreleri…”** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Nesâî, İftitah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 95

Ø adem unuttu mu?

3368- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: “Allah, Adem’i yaratıp ruhundan ona üfürdüğü zaman Adem aksırdı ve Elhamdülillah diyerek Allah’ın izniyle, Allah’a hamdetti. Rabbi ona şöyle buyurdu: **“Allah seni esirgesin. Meleklere veya meleklerden oluşan şu guruba git ve: “esselamü aleyküm” de. Onlarda: “ve aleykümselam ve Rahmetullah” dediler. Sonra Adem Rabbine döndü, Rabbi buyurdu ki: “İşte senin selamın ve oğullarının kendi aralarında verip alacakları selam budur.”**

Allah: **İki avucu kapalı vaziyette Adem’e hangisini istersen seç buyurdu. Adem de Rabbimin sağ elini seçtim dedi. Rabbimin her iki eli de kutlu ve mübarektir. Sonra Rab sağ elini açtı ve onun içinde Adem ve zürriyeti vardı.** Adem: **Ey Rabbim bunlar kimdir?** Rabb: **Bunlar senin zürriyetindendir. Adem bir de ne görsün! Her insanın ömrü, iki gözü arasında yazılmıştır. Onlar arasında parlak veya parlaklıklarından biri vardı ki;** Adem: **Ya Rabbi bu kimdir? diye sordu. Bu senin oğlun Dâvûd’tur. Ben kendisine kırk yıl ömür yazdım.** Adem: **Ey Rabbim onun ömrünü artır dedi. Allah’ta ben ona o kadar ömür yazdım dedi. Adem ben ömrümden altmış seneyi ona bağışladım. Allah: Sen ve O, sen bilirsin buyurdu. Sonra Adem, Allah’ın dilediği sûre Cennete yerleştirildi. Sonra Cennet’ten yeryüzüne indirildi. Sonra Adem, ömrünü saymakta idi. Ölüm meleği kendisine gelip canını almak isteyince, Adem; ölüm meleğine acele ettin dedi. Bana bin yıl ömür yazılmıştır. Ölüm meleği: Evet ama sen oğlun Dâvûd’a altmış senesini vermiştin. Adem hatırlayamadı ve unuttu işte bu yüzden ümmeti de unutmaktadır. İşte o günden bu yana yazmak ve şâhidler emredilmiştir.”** (Taha sûresi 115. ayet) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Daha değişik bir şekilde Ebû Hüreyre’den, Zeyd b. Eslem ve Ebû Salih’in rivâyetine benzer şekilde

rivâyet edilmiştir.

bölüm: 96

Ø herşeyden güçlü ve kuvvetli olan kimdir?

3369- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle buyurmuştur: Allah yeryüzünü yarattığı zaman yeryüzü sallanmaya başladı. Bunun üzerine Allah dağları yarattı. Onları yeryüzüne yerleştirdi de yeryüzünün sarsıntısı durdu. (Nahl sûresi 15. ayet) Melekler dağların ağırlığına şaştılar ve Ya Rabbi! **"Yarattıklarının içinde dağlardan daha kuvvetli bir şey var mıdır?"** dediler. Allah'ta şöyle buyurdu: **"Evet demir"** buyurdu. Melekler: **"Ya Rabbi demirden daha kuvvetli bir şey var mıdır?"** dediler. Allah: **"Ateş"** buyurdu. Melekler: **"Ya Rabbi yarattıkların içinde ateşten daha kuvvetli bir şey var mıdır?"** dediler. Allah: **"Su"** buyurdu. Melekler: **"Sudan daha güçlü bir şey var mıdır?** dediler. Allah'ta: **"Rüzgar"** dedi. Melekler: Yarattıkların içersinde rüzgardan da daha güçlü bir şey var mıdır? dediler. Allah'ta şöyle buyurdu: **"Evet sağ eliyle verdiğini sol elinden gizleyen ademoğludur."** (Müsned: 24619)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece bu şekilde bilmekteyiz.

49: duÂ bölümleri

bölüm: 1

Ø duâ yapmanın değer ve kıymeti

3370- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a duâdan daha üstün bir şey yoktur."** (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Imrân el Kattan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Imrân el Kattan, İbn Dâvûd'tur. Ebû'l Avvam diye künyelenir.

Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Imrân el Kattan'dan bu senedle hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3371- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Duâ ibadetin iliği beyni ve özüdür."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garib olup sedece İbn Lehia'nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3372- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Duâ ibadettir."** Sonra mü'min sûresi 60. ayetini okudu: **"Ama Rabbiniz buyuruyor ki: "Bana duâ edin, duânızı kabul edeyim. Şüphesiz ki, bana kulluk etmekten ululuk taslayarak çekinenler, aşağılık bir halde Cehenneme gireceklerdir."** (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Mansur da bu hadisi A'meş'den ve Zerr'den rivâyet etmiştir. Bu hadisi sadece Zerr'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Zerr Abdullah el Hemedânî'dir. Güvenilen biridir. Ömer b. Zerr'in babasıdır.

bölüm: 2

Ø allah'tan istemeyeni allah sevmez mi?

3373- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Allah'tan istemezse duâ etmezse Allah o kişiye gazablanır."** (İbn Mâce, Dua: 17)

ž **Tirmizî:** Vekî' ve başkaları Ebû'l Melîh'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû'l Melih'in ismi Sabîh'tır. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Ebû'l Melih'e, Farisi de denilir.

bölüm: 3

Ø Cennet hazinelerinden bir hazine hangisidir?

3374- Ebû Musa el Eşarî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir savaşta idik. Savaşı bitirince Medîne'ye döndük insanlar tekbir getirerek seslerini yükselttiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rabbiniz sağır değildir. Uzakta da değildir; O her yerdedir."**

Ebû Musa dedi ki: Ey Abdullah b. Kays! Sana Cennetin hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi? **"La havle vela kuvvete illa billah."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Ebû Osman en Nehdî'nin ismi Abdurrahman b. Mül'dür. Ebû Neame es Sa'dî'nin ismi Amr b. Absî'dir.

İshâk b. Mansur, Ebû Âsım vasıtasıyla Humeyd b. ebû'l Melih'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 4

Ø dil daima allah'ı hatırlayarak ıslak kalmalı

3375- Abdullah b. Büsr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Bir adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü! İslamın nafile ibadetleri bana ağır geldi, devamlı yapabileceğim bir şey ver ki ona sarılayım"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dilin devamlı olarak Allah'ı hatırlayarak ıslak kalmalı."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 5

Ø allah'ı her an gündemde tutmak herşeyden üstün müdür?

3376- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e: **"Kıyamet günü Allah'a derece bakımından kulların hangisi üstündür"** diye soruldu da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ı her an gündemde tutan erkek ve kadınlardır." "Ey Allah'ın Rasûlü! Allah yolunda savaş eden gaziden de mi üstündür?"** dedim. Şöyle buyurdular: **"Kılıcını kırılıncaya kadar ve her tarafı kana bulanıncaya kadar kafir ve müşriklere vursa dahi Allah'ı her an ve her yerde gündemde tutan kimse derece bakımından daha değerlidir."** (Müsned: 11295)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Derrac'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 6

Ø amellerin en değerlisi hangisidir?

3377- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Dikkat edin! Amellerinizin en hayırlısını Allah katında en değerlisini altın ve gümüş dağıtmaktan daha hayırlı ve derecelerinizi daha yükselten, düşmanla karşılaşıp sizin onların boyunlarını, onların da sizin boyunlarınızı vurmanızdan daha hayırlı bir şeyi size haber vereyim mi?** Ashab: **"Evet"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Her zaman ve her zeminde Allah'ı devamlı hatırlayıp gündemde tutmaktır."**

Muâz b. Cebel dedi ki: **"Allah'ın azabından kişiyi en iyi kurtaran her zamanda ve her zeminde Allah'ı gündemden çıkarmayıp her an hatırlamaktır."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bazıları bu hadisi Abdullah b. Saîd'den aynı senedle benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Bazıları ise mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 7

Ø bir yere oturup allah'ı hatırlayıp onun dinini gündemde tutanların değeri ve kıymeti

3378- Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd el Hudrî (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Bir gurup insan bir yerde toplanıp Allah'ı gündemde tutmak için onun dinini öğrenmeye çalışırlarsa melekler onların etrafını çevirir. Allah'ın rahmeti onları kaplar ve üzerlerine huzur**

iner Allah onları kendi huzurundaki melekler yanında anar.” (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3379- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Muaviye bir gün mescide çıktı ve toplu halde olan bir guruba sizi burada oturtan sebeb nedir? diye sordu. Onlar da: **“Allah’ın verdiği nimetleri hatırlayıp onu daima gündemde tutmak ve onun rızasını kazanmak için dinimizi öğrenmek için oturuyoruz”** dediler. Muaviye: **“Allah hakkı için sizi burada oturtan sebep bu mudur?”** dedi. Onlar da: **“Vallah’i sadece bu sebeple burada oturmaktayız”** dediler. Muaviye: Dikkat ediniz sizi töhmet ettiğimden dolayı sizden yemin istemiş değilim. Rasûlullah (s.a.v.)’e karşı benim yakınlık derecemde olup ta kendisinden benden daha az hadis rivâyet eden yoktur. Rasûlullah (s.a.v.), ashabından meydana gelmiş bir topluluğun yanına çıkmış ve: **“Sizi bu toplulukta oturtan sebep nedir?”** diye sormuştu. Onlar da şöyle demişlerdi: **“Allah’ı hatırlayıp ona hamdetmek ve bizi İslam üzere hidayet ettiği için ve bize lutfuyla muamele ettiği ve bize her türlü nimetleri verdiği için hamdedip şükretmek için oturduk.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah hakkı için sizi oturtan sebep sadece bu mudur?”** Onlar da: **“Allah hakkı için bizi oturtan sebep budur”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **“Dikkat ediniz size karşı bir töhmetten dolayı sizden yemin istemiş değilim. Ne varki Cibril bana geldi ve meleklere karşı Allah’ın sizinle övündüğünü bildirdi.”** (Müslim, Zikir: 27; Nesâî, Adab-ül Kudat: 17)

ž Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Neame es Sa’dî’nin ismi Amr b. İsa’dır. Ebû Osman en Nehdî’nin ismi ise Abdurrahman b. Mell’dir.

bölüm: 8

Ø biraraya gelip allah’ı gündem etmeyen toplulukların hali

3380- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Bir topluluk ki bir yerde oturur ve orada Allah’ı hatırlamazlar ve peygamberine salavat getirmezlerse o toplantı onların günahlarını artırıp onlara vebal olur. Allah dilerse onlara azab eder, dilerse onları bağışlar.”** (Müsned: 9213)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bu hadis başka şekillerde de yine Ebû Hüreyre’den rivâyet edilmiştir.

Hadiste geçen **“Tire”** kelimesinin anlamı pişmanlık ve zarar demektir. Arap bilginlerince bunun anlamı günah ve sıkıntı demektir.

Yusuf b. Yakup, Hafs b. Ömer vasıtasıyla Şu’be’den, Ebû İshâk’tan aktararak şöyle derler: Ebû Müslim Eğar’dan işittim şöyle diyordu: Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre’nin rivâyet ettiklerine şâhidim o ikisi de Rasûlullah (s.a.v.)’in böyle bir hadisini bize aktararak şâhid olmuşlardır.

bölüm: 9

Ø müslümanın duâsı mutlaka kabul görür

3381- Câbir (r.a.), Peygamber (s.a.v)’in şöyle dediğini işitmiştir: **“Her bir**

Müslüman, Allah'a duâ ettikçe Allah onun dileğini yerine getirir ve benzeri bir kötülüğünü ondan siler. Bu duâ günah için ve akraba ile bağını koparmak için olmadığı sürece böylece devam eder." (Müsned: 14350)

ž Bu konuda Ebû Saîd ve Ubâde b. Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3382- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sıkıntılı ve ızdıraplı anlarda duâsının Allah tarafından kabul edilmesi her kimi sevindirirse bolluk ve rahat zamanlarında duâsını çoğaltsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3383- Câbir (r.a.), Peygamber (s.a.v)'in şöyle söylediğini işitmiştir: Zikrin en değerlisi **"Lailahe illallah"** tır. Duânın en değerlisi ise **"Elhamdilillah"** tır. (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece Musa b. İbrahim'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Ali b. el Medîni ve pek çok kimse bu hadisi Musa b. İbrahim'den rivâyet etmişlerdir.

3384- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) tüm zamanlarında ve her yerde Allah'ı hatırlar ve onu gündeminden hiç eksik etmezdi."** (Müslim, Hayz: 27; Ebû Dâvûd, Tahara: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Yahya b. Zekeriyya b. ebî Zaide'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Behiy'in ismi Abdullah'tır.

bölüm: 10

Ø duâ eden önce kendisinden başlamalıdır

3385- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) bir kimseyi hatırlayıp duâ ettiği zaman önce kendisinden başlardı. (Müslim, Fedail: 27; Ebû Dâvûd, Huruf: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Ebû Katan'ın ismi Amr b. Heysem'dir.

bölüm: 11

Ø duâ ederken ellerin kaldırılması gerekir mi?

3386- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), duâda ellerini kaldırdığı zaman onları yüzüne sürmedikçe indirmezdi."** Muhammed b. Müsenna kendi rivâyetinde: **"Onları yüzüne sürmedikçe indirmezdi"** demektedir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. Sadece Hammad b. İsa''nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi tek başına rivâyet etmiştir. Bu kimsenin hadis rivâyeti azdır. Bazı kimseler ondan hadis rivâyet etmişlerdir. Hanzale b. ebî Sûfyân güvenilir bir kimse olduğunu söylemiştir.

bölüm: 12

Ø duânın sonucu beklemede acele edilmeli mi?

3387- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Sizden birinizin duâsı acele etmediği ve duâ ettim fakat benim duâm kabul edilmedi demediği takdirde kabul edilecektir."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ubeyde'nin ismi Sa'd'tır. Abdurrahman b. Ezher'in azâdlı kölesidir. Abdurrahman b. Avf'ın azâdlısı olduğu da söylenir. Abdurrahman b. Ezher ise Abdurrahman b. Avf'ın amcasının oğludur.

Tirmizî: Bu konuda Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 13

Ø sabah ve akşam yapılacak duâlar

3388- Osman b. Affân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Bir kimse her gün ve her gece üç kere: **"İsmi anılıp O'nun adına hareket edildikçe yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremediği her şeyi duyan ve bilen Allah adıyla…"** derse hiçbir şey ona zarar veremez. Ebân, kısmî Felç'e uğramıştı. Bu hadisi aktarırken dinleyicilerden bir kimse ona bakmaya başladı. Ebân da ona dedi ki: **"Ne bakıyorsun?"** hadis sana aktardığım gibidir. Fakat ben bu hastalığa yakalandığım gün Allah'ın kaderi benim için gerçekleşeceği için söyleyememiştim. (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir.

3389- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim akşam olduğunda: Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, Peygamber olarak Muhammed'den hoşnudum ben, salat ve selam ona olsun"** derse bu kimseyi memnun etmesi Allah üzerine bir hak olur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3390- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) akşamleyin şöyle buyurmuştur: **"Biz ve tüm evren Allah sayesinde akşama ulaştı. Eksiksiz tüm övgüler O Allah'a mahsustur. Ondan başka ilah yok sadece tek olarak o var onun ortağı da yok."**

Râvî diyor ki: Bu konuda şöyle söylediğini de zannediyorum: **"Evren tümüyle onundur. Her türlü eksiksiz övgüler ona aittir. O'nun her şeye gücü yeter. Ey Allah'ım senden bu gece ve sonraki gecelerin hayrını dilerim. Bu gece ve sonraki gecelerin şerrinden de sana sığınırım. Tembellikten ve ihtiyarlığın bunaklığından, Cehennem ve kabir azabından da sana sığınırım."** Sabaha çıktığında da aynen bu duâyı okurdu: **"Biz ve tüm evren Allah'ın sayesinde sabaha ulaştık eksiksiz övgüler Allah'adır…"** diye. (Müslim, Zikir: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi aynı senedle merfu olmaksızın İbn Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir.

3391- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) ashabına duâ öğretir ve şöyle buyururdu: Sabahladığınızda şöyle deyin: **"Allah'ım senin izin ve yardımınla sabahladık ve akşamladık ve yine senin izin ve yardımınla yaşar ve ölürüz, dönüşümüzde sanadır.**

Akşama çıktığınızda da aynı şekilde: **"Allah'ım senin izin ve yardımınla akşama çıktık ve sabahladık ve yine senin iznin ve yardımınla yaşar ve ölürüz, dönüşümüzde sanadır."** (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 14

Ø sabah ve akşam yapılabilecek duâlar

3392- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir: Ey Allah'ın Rasûlü! Sabah ve akşam söyleyeceğim bir şeyi bana öğret. Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurdu: De ki: **"Hiç kimsenin bilemeyeceği ve olup biten her şeyi bilen sensin. Gökleri ve yeri yaratan sensin. Her şeyin ve herkesin hayatını programlayan ve sahibi sensin. Senden başka gerçek ilah olmadığına ben şâhidlik ederim. Benliğimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve şirkinden sana sığınırım."** Rasûlullah (s.a.v.): **"Sabah akşam ve yatağına uzandığında bunları söyle"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 15

Ø seyyid-ül istiğfar duâsı nasıldır?

3393- Şeddâd b. Evs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"İstiğfar etmenin en güzelini sana öğreteyim mi?"** buyurdu ve: **"Allah'ım sensin benim Rabbim, senden başka gerçek ilah yok. Beni yarattın ben de senin kulunum. Ben gücüm yettiğince sana verdiğim sözüm ve senin va'din üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. İşte verdiğin nimetlerle senin huzurundayım günahlarımla huzurundayım. Beni affet çünkü günahları ancak sen affedersin." Sizden her kim bunu akşamleyin söyler sabaha varmadan da ölürse Cennet kendisine vâcib olur. Sabah söyler ve akşama varmadan da ölürse yine o kimseye Cennet vâcib olur.** (Buhârî, Deavat: 27; Nesâî, İstiaze: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd, İbn Ebza ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Abdulaziz b. ebî Hazim, Zahid olan Ebû Hazim'in oğludur. Bu hadis değişik şekilde Şeddâd b. Evs'den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 16

Ø yatağa girildiğinde okunacak duâ

3394- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Sana yatacağında söyleyeceğin bazı duâlar öğreteyim mi? Onları söylediğin gece ölürsen fıtrat üzere tertemiz ölürsün, sabaha çıkarsan hayır kazanmış olarak sabahlamış olursun; "Allah'ım irademi sana teslim ettim yönümü sana çevirdim senden korkup seni isteyerek işlerimi sana bıraktım sırtımı sana dayadım senden kaçıp kurtulmak ancak sana dönmekle mümkündür. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim."**

Berâ diyor ki: **“Ben gönderdiğin Rasûle dedim…”** Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) göğsüme vurdu ve; **“gönderdiğin peygambere”** de buyurdu. (Buhârî, Vudu: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Berâ’dan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Mansur b. Mu’temir, Sa’d b. Ubeyde’den, Berâ’dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Fakat şu ilaveyi yapmıştır: **“Yatağına girdiğinde ve abdestli olduğun halde”**

Tirmizî: Bu konuda Rafi’ b. Hadîç’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3395- Rafi’ b. Hadîç (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: Sizden biriniz yatağına girince sağ yanı üzere yatıp şöyle desin: **“Allah’ım irademi sana teslim ettim yönümü sana çevirdim. Sırtımı sana dayadım. İşlerimi sana bıraktım. Senden kaçıp kurtulmak ancak sana dönmekle mümkündür. Senin kitabına ve elçine iman ettim.”** O kişi bunu söylediği gece ölürse Cennete girer. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Rafi’ b. Hadîç rivâyeti olarak hasen garibtir.

3396- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yatağına girdiğinde şöyle duâ ederdi: **“Bizi yedirip doyuran bizi içirip kandıran, ihtiyaçlarımızı gideren ve bizi meskenlerimizde barındıran Allah’a hamdolsun. İhtiyaçlarını karşılayacak kimsesi olmayan ve barınak yeri olmayan nice kimseler vardır.”** (Müslim, Zikir: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 17

Ø yatağa girildiğinde okunacak başka bir duâ

3397- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Her kim yatağına girdiğinde üç kere: **“Kendisinden başka gerçek ilah bulunmayan daima diri ve başkasına ihtiyacı olmayan yüce Allah’tan bağışlanmamı ister, O’na tevbe edip O’na yönelirim.”** Bu duâyı yaparsa Allah o kimsenin günahlarını denizin köpükleri kadar olsa da ağaçların yaprakları sayısı kadar olsa da, çöllerin kumları sayısı kadar olsa da, dünya günleri sayısınca olsa da bağışlar. (Müsned: 10652)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle Vasafî Ubeydullah b. Velid’in rivâyeti olarak bilmekteyiz.

bölüm: 18

Ø yine uyuyacak kimsenin yapacağı duâlardan

3398- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), uyumak istediği zaman elini başının altına koyar ve şöyle derdi: **“Allah’ım kullarını mahşerde topladığın veya mahşerde kaldırdığın gün beni azabından koru.”** (Müsned: 22160)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3399- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah

(s.a.v.), uyuyacağı zaman sağ elini yastık yapar ve şöyle derdi: **“Kullarını mahşerde kaldıracağın gün beni azabından koru.”** (Müsned: 17742)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Sevrî bu hadisi Ebû İshâk’tan ve Berâ’dan rivâyet ederek ikisi arasında başka birini zikretmemiştir. Şu’be ise, Ebû İshâk’tan, Ebû Ubeyde’den ve bir başka kimseden ve Berâ’dan bize aktarmaktadır.

Şüreyk ise; Ebû İshâk’tan, Abdulah b. Yezîd’den ve Berâ’dan rivâyet etmektedir. İsrail ise bu hadisi Ebû İshâk’tan, Ebû Ubeyde’den ve Abdullah’tan benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 19

Ø yatarken yapılacak duâlardan…

3400- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): Herhangi birimiz yatacağında bize şöyle dememizi emrederdi: **“Allah’ım Ey göklerin ve yerlerin Rabbi, bizim ve her şeyin rabbi, taneyi ve çekirdeği yaran, Tevrat’ı, İncil’i ve Kur’ân’ı indiren! Her şerlinin şerrinden sana sığınırım ki her şeyin iradesi senin elindedir. Önce sensin senden önce hiçbir varlık yoktur. Ahir olan sensinsenden sonra hiçbir varlık yoktur. Zahir olan sensin senin üzerinde hiçbir varlık yoktur. Bâtın sensin senin ötende hiçbir şey yoktur. Benim borçlarımı ödettir ve beni fakirlikten kurtar.”** (Müslim, Zikir: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 20

Ø yatarken yapılacak duâ

3401- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **“Biriniz yatağından kalkıp tekrar oraya döndüğünde elbisesinin eteğiyle yatağın içersini üç kere çırpıp temizlesin çünkü kendisinden sonra o yerini kimin işgal ettiğini bilemez. Yattığı zamanda şöyle desin: Ey Rabbim senin adınla yatağa yanımı koydum ve senin vereceğin güç kuvvet ve izinle o yataktan yanımı kaldıracağım. Eğer ruhumu tutarsan ona rahmet et. Şayet ruhumu alıp götüreceksen Salih kullarını muhafaza ettiğin yerde ruhunu muhafaza et.”** Uyandığında da şöyle desin: **“Vücuduma sıhhat ve afiyet veren Allah’a hamdolsun. Ruhumu bana geri çeviren ibadet ve kulluk yapmama izin veren Allah’a hamdolsun.”** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Bazıları bu hadisi rivâyet edip şöyle demiştir: **“Elbisesinin bir parçasıyla yatağını çırpıp temizlesin.”**

bölüm: 21

Ø yatarken okunacak sûreler hangileridir?

3402- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yatağına yatacağı zaman avuçlarını bir araya getirir onlara üfürerek o ikisi içerisine İhlas, Felak ve Nas sûrelerini okur sonra o avuç içleriyle vücudunun ulaşabileceği kadar yerlerini sıvazlardı. Bu işe başından ve yüzünden başlar ve bunu üç sefer

yapardı. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 22

Ø yatarken başka hangi sûre okunur?

3403- Ferve b. Nevfel (r.a.)'den rivâyete göre, Ferve, Peygamber (s.a.v)'e geldi ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Yatağıma yattığımda söyleyeceğim bir şeyi bana öğret."** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Kafirun sûresini oku, çünkü bu sûre kişiyi şirkten korur."** Şu'be dedi ki: Ebû İshâk bazı rivâyetlerde; **"Bu sûreyi oku"** diyor bazı rivâyetlerinde de: **"Bir kere oku"** diyor. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27; Dârimî, Fedail: 17)

ž Musa b. Hizam, Yahya b. Adem vasıtasıyla İsrail'den, Ebû İshâk'tan, Ferve b. Nevfel'den ve babasından rivâyet ederek **"Nevfel, Peygamber (s.a.v)'e geldi…"** diyerek geçen hadisin manaca bir benzerini bize aktarmıştır ki bu rivâyet daha sağlamdır.

Tirmizî: Züheyr bu hadisi Ebû İshâk'tan, Ferve b. Nevfel'den ve babasından buradakine benzer şekilde rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Şu'be'nin rivâyetinden daha uygun ve daha sağlamdır. Ebû İshâk'ın adamları bu hadiste karmaşıklığa düşmüşlerdir.

Bu hadis başka şekilde de rivâyet edilmiştir. Abdurrahman b. Nevfel babasından rivâyet etmiştir. Abdurrahman b. Ferve, Abdurrahman b. Nevfel'in kardeşidir.

3404- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Secde ve Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı."** (Dârimî, Fedail-ül Kur'ân: 27)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde Sûfyân ve başkaları bu hadisi Leys'den, Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den banzeri şekilde rivâyet etmişlerdir. Züheyr bu hadisi Ebû'z Zübeyr'den rivâyet ederek şöyle demektedir: Ebû'z Zübeyr'e bu hadisi Câbir'den işittin mi diye sordum. Şu karşılığı verdi: Câbir'den duymadım ancak Safvân'dan veya Safvân'ın oğlundan işittim. Şebabe de bu hadisi Muğîre b. Müslim'den, Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den Leys'in hadisine benzer şekilde rivâyet etmiştir.

3405- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Zümer sûresi ve İsra sûrelerini okumadan uyumazdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Muhammed b. İsmail bana şöyle haber verdi: Ebû Lübabe'nin adı; Mervan olup Abdurrahman b. Ziyâd'ın azâdlı kölesidir. Ebû Lübabe, Âişe'den hadis işitmiştir. Hammad b. Zeyd te ondan hadis dinlemiştir.

3406- Irbad b. Sariye (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Müsebbihat denilen (Hadid, Haşr, Saff, Cuma, Teğabün ve A'lâ) sûrelerini okumadan uyumazdı ve şöyle buyururdu: Bu sûreler içersinde bin ayetten daha hayırlı bir ayet vardır."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 23

Ø yatarken herhangi bir sûre de okunabilir mi?

3407- Hanzeleoğullarından bir adam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Şeddâd b. Evs'e bir yolculukta arkadaş olmuştum. O da şöyle demişti: "Dikkat et! Rasûlullah (s.a.v.)'in bize söylememizi emrettiği bir duâyı sana öğreteyim mi? **"Allah'ım işlerimde sebat isterim senden, Doğru yolda gayretli ve becerikli olmayı isterim senden, nimetlerine karşı şükür etmemi güzelce ibadet ve kulluk yapmayı isterim, doğru dil ve selamet bulan bir**

kalp isterim senden. Bildiğin her zararlı şeyin şerrinden sana sığınırım. Bildiğin her faydalı şeyin hayrını senden isterim. Bildiğin her bir günahımdan dolayı bağışlanma isterim senden. Şüphesiz sen kimselerin bilemeyeceği gaybı bilensin.” Şeddâd dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir Müslüman yatacağında Allah’ın kitabından bir sûre okursa Allah o kimse için bir meleği vekil kılar ve onu korumakla görevlendirir. Kalkacağı zamana kadar ona zarar verecek hiçbir şey ona yaklaşamaz.”** (Müsned: 16509)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Cüreyri, Saîd b. İyas, Ebû Mes’ûd el Cüreyrî’dir. Ebû’l Alâ’nın ismi Yezîd b. Abdullah b. Şıhhîr’dir.

bölüm: 24

Ø uyunulacak zamanda tesbih, tahmid ve tekbir getirmek

3408- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Fatıma, un öğütmekten dolayı ellerinin kabarmasından şikayette bulundu.”** Ben de: **“Babana git ve bir hizmetçi iste”** dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Dikkat ediniz! İkiniz için de hizmetçiden daha faydalı bir şeyi size göstereyim mi? Yatağınıza girdiğinizde otuz üç kere elhamdülillah, otuz üç kere subhanallah, otuz dört kere de Allahü ekber dersiniz.”** Bu hadis buradakinden uzuncadır. (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** İbn Avn rivâyeti olarak bu hadis hasen garibtir.
Bu hadis değişik bir şekilde yine Ali’den rivâyet edilmiştir.

3409- Ali (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Fatıma ev işlerinden ve un öğütmekten dolayı ellerinin kabarmasından dolayı Rasûlullah (s.a.v.)’e şikayete gelmişti de Rasûlullah (s.a.v.): **“Sübhanallah, Allahuekber ve Elhamdülillah demeyi emretti.”** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

bölüm: 25

Ø farz namazların sonunda yapılacak duâ ve tesbihat nedir?

3410- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İki özellik vardır ki kim bunlara devam eder ve müslümanca hayatını devam ettirerek ölürse Cennete girer. Dikkat edin bu iki şey çok kolaydır. Fakat bunları yapan çok azdır. Her namazın arkasından on sefer “sübhanallah” on sefer “Elhamdülillah” on sefer “Allahuekber” demek.”** Rasûlullah (s.a.v.), bu on sayısını eliyle gösterdi. İşte bunlar günde beş vakit namazda söylendiği takdirde yüz elli eder. Allah iyiliklere bir’e on verdiği için terazide binbeşyüz eder. İkinci özellik: Yatacağınız zaman otuz üç **“Sübhanallah”** otuz üç **“Elhamdülillah”** otuz üç **“Allahuekber”** ki yüz eder. Bu dilde yüz fakat terazide bindir. Hangi biriniz bir gece ve gündüzde iki bin beş yüz günah işler? Bunun üzerine Ashab: **“Bu kadar şeyi, nasıl çekebiliriz”** dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: Şeytan gelir ve namazdan

çıkıncaya kadar o kimseyi falan kimseyi ve filan işi hatırla der bu yüzden tesbih çekmeyi belki yapamaz yine yatacağında şeytan gelir uyuyuncaya kadar ona bazı şeyleri hatırlamaya devam eder de o kişide bunları söylemeden uyur kalır. (İbn Mâce, İkamet-üs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu'be ve Sevrî bu hadisi Atâ b. Sâib'den rivâyet etmişlerdir. A'meş ise bu hadisi buradakinden kısa olarak rivâyet etmektedir.

Bu konuda Zeyd b. Sabit, Enes ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3411- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in tesbihi, parmaklarını sayarak çektiğini gördüm. (İbn Mâce, İkamet-üs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A'meş'in rivâyeti olarak hasen garibtir.

3412- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den, Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: Farz namazların sonunda söylenmesi gereken bazı tesbihat vardır ki onları yapanlar zararda değillerdir. Her namazın arkasında otuz üç sefer **"Sübhanallah"** otuzüç sefer **"Elhamdülillah"** otuz dört sefer **"Allahuekber"** demek. (Müslim, Mesacid: 27; Nesâî, Sehv: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Amr b. Kays el Mülaî hafız ve güvenilen bir kimsedir. Şu'be bu hadisi Hakem'den merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Mansur b. Mu'temir ise Hakem'den merfu olarak rivâyet etmiştir.

3413- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Her farz namazın sonunda otuz üç kere **"Sübhanallah"** otuz üç kere **"Elhamdülillah"** otuz dört kere **"Allahuekber"** demekle emrolunduk. Ensâr'dan bir kişide rüyasında gördü ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) size farz namazlardan sonra otuz üç sefer sübhanallah, otuzüç sefer elhamdülillah otuz dört seferde Allahuekber demeyi emretti mi? O da: **"Evet"** dedi. Ravi diyor ki: Bu syıları sonunda getireceğiniz tehlille beraber yirmibeş de yapabilirsiniz. Ertesi gün bunu Rasûlullah (s.a.v.)'e haber verdi de Rasûlullah (s.a.v.): **"Öyle de yapabilirsiniz"** buyurdu. (Müsned: 20617)

bölüm: 26

Ø geceleyin uyanan kimsenin yapacağı duâ

3414- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Her kim geceleyin herhangi bir sebeple uyanır da şu duâyı yaparsa duâsı mutlaka kabul edilir. **"Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Ancak tek ilah olan Allah vardır. Onun ortağı da yoktur. Her şey onundur ve onun her şeye gücü yeter. O Allah'ı her türlü noksanlıktan tenzih edip büyük kabul ederim. Her türlü eksiksiz övgüler ona aittir. Ondan başka hiçbir gerçek ilah yoktur. Ancak o vardır. O Allah en büyüktür. Her türlü güç ve kuvvet onundur"** der ve sonra: **"Rabbim beni bağışla der veya dilediği duâyı yaparsa duâsı kabul olunur. Sonra biraz daha gayret edip abdest alır ve**

namaz kılarsa namazı da mutlaka kabul edilir.” (Buhârî, Cuma: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3415- Mesleme b. Amr (r.a.), şöyle demiştir: Umeyr b. Hani denilen kişi her gün bin secde ederek namaz kılar ve yüzbin tesbih çekerdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 27

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in geceleyin ençok söylediği sözler hangisiydi?

3416- Rabia b. Ka’b el Eslemî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in kapısının yanında geceler ve onun abdest suyunu verirdim. Geceleyin uzun zaman boyunca: **“Semiallahü limen hamideh: Allah kendisini öven ve hamdeden kimsenin bu sözünü de diğer tüm sözlerini işittiği gibi işitti ve işitmektedir.”** Sözü ile **“Elhamdülillahi rabbil alemîn (Eksiksiz tüm övgüler alemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur)”** Sözünü uzun süre söylediğini işitirdim. (Müslim, Salat: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 28

Ø uyumak isteyen nasıl duâ etmeli?

3417- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), uyumak istediğinde: **“Allah’ım senin isminle ölür ve dirilirim. (uyur ve uyanırım)** Uyandığımda ise: **“Benim canımı aldıktan sonra dirilten** (uyuduktan sonra uyandıran) **Allah’a hamdolsun. Ölümden sonra dirilip dönüşümüz onun huzurunadır.”** (Buhârî, Deavat: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 29

Ø Rasûlullah (s.a.v.), gece namaza kalktığında nasıl duâ ederdi?

3418- Abdullah b. Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), gece namaza kalktığında şöyle derdi: **“Allah’ım sana hamdolsun sen göklerin ve yerin nurusun tüm övgüler sana mahsustur. Gökleri ve yerleri ayakta tutan sensin övülmeye layık olan sadece sensin. Sen göklerin ve yerin ve her ikisi arasındaki tüm şeylerin hayatlarını düzene koyansın. Sen gerçek ilahsın senin va’din de mutlaka gerçekleşecektir. Sana kavuşmakta mutlaka olacaktır. Cennet gerçektir. Cehennem gerçektir. Kıyamet muhakkak gerçekleşecektir. Allah’ım tüm irademi sana teslim ettim sana inandım sana güvenip dayandım ve daima sana yöneliyorum senin verdiğin güç ve kuvvetle düşmanlarla mücadele ediyorum ve sadece senin hükmüne müracaat ediyorum. İşlediğim ve işleyeceğim gizli ve açık tüm günahlarımı bağışla. Benim kulluk yapacağım tek ilahım sensin senden başka ilah yoktur.”** (Buhârî, Cuma: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik şekilde de İbn Ömer’den rivâyet edilmiştir.

bölüm: 30

Ø Rasûlullah (s.a.v.), gece namazından sonra nasıl duâ ederdi?

3419- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazından sonra şöyle dediğini işittim: **"Allah'ım senin katından öyle bir rahmet istiyorum ki o rahmet vasıtasıyla kalbimi doğru yoluna iletesin, işlerimi toplayasın, dağınıklıklarımı düzene koyasın, iç alemimi düzenleyesin ve dış alemimi onunla düzeltesin amellerimi onunla tertemiz edesin. Doğruluğu bana ilham edesin ve benim yakınlığımı kendine çekeceğin ve beni her türlü kötülükten koruyacağın bir rahmet istiyorum senden. Allah'ım bana yakînî bir iman ver ki kendisinden sonra bir küfür olmasın Dünyada ve ahirette senin ikramına erebileceğim bir rahmet ver. Allah'ım senden hüküm ve bağış gününde kurtulmayı, şâhidlerin derecelerine çıkmayı, mutlu kimselerin yaşantısını ve düşmanlara karşı senden yardım isterim. Allah'ım ihtiyaçlarımı sana arzediyorum. Görüşüm kısa amelim zayıf olsa da senin rahmetine muhtacım. Ey Tüm işlerin hakimi ve tüm gönüllere şifa veren denizleri birbirine karışmaktan koruduğun gibi beni de Cehennem azabından ve Cehennem'de vâveylâyı koparmaktan ve kabir azabından korumanı isterim. Allah'ım görüşüm kısa da olsa, niyetimle ulaşamasam bile istemeyi beceremesem bile kullarından birine vaat ettiğin veya kullarından birinin ulaştığı bir hayır varsa ondan istiyorum senden Ey Alemlerin Rabbi! İsteyip te ulaşamadığım her türlü rahmetini istiyorum senden. Ey Allah'ım sen sağlam şeriat ve sistemin sahibisin. Dosdoğru işlerin sahibi sensin. Ceza ve tehdid gününde senden emniyeti sonsuzluk gününde de Cennet isterim. Sana yakın olan kimselerle, şehîdlerle rükû' ve secdelere kapananlarla, sözlerini tutan mü'minlerle birlikte sen merhametli ve kullarını seven ve sevilensin, sen dilediğini yapansın. Allah'ım bizi hidayete götüren ve hidayet üzere olanlardan eyle, sapıklığa düşenlerden eyleme. Dostların için dost olanlardan, düşmanların için de düşman olanlardan eyle ki senin sevginle seni seveni sevelim. Sana karşı gelene senin düşmanlığınla bizde karşı çıkalım. Allah'ım duâmız budur. Kabul etmek sana aittir. Gayretimiz bundan ibaret olup sana güvenip dayanmamızdır.**

Allah'ım banim kabrimi nurlandır, kalbimi nurlandır, altımdan üstümden nur ver, gözüme kulağıma nur ver saçımı başımı nurlandır, derimde ve etime nur ver, kanımda ve kemiklerimde nur ver. Allah'ım nurumu büyüt ve artır. Bana nur ve benim için bir nur yarat. Her türlü güç ve kuvvete bürünen Allah'ım seni her türlü eksik şeylerden tenzih ederim. Büyüklük ve ikram sahibi olan Rabbimi her türlü eksiklikten tenzih ederim. Tenzih edilmeye sadece kendisi layık olan zatı tenzih ederim. Bol bol bağış

ve nimetlerin sahibini tenzih ederim. Yücelik ve ikramların sahibini tenzih ederim. Celal ve ikram sahibi Allah'ı her türlü eksikliklerden tenzih ederim." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece İbn ebî Leylâ'nın rivâyetiyle bu şekliyle bilmekteyiz.

Şu'be ve Sûfyân es Sevrî bu hadisin bir kısmını Seleme b. Küheyl'den, Küreyb'den ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 31

Ø gece namazına başlarken nasıl duâ edilir?

3420- Ebû Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.) gece namazına hangi duâ ile başlardı diye sordum, Âişe'de dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) gece namazına kalktığında namazına şu duâ ile başlardı: (Bizim bugün sübhaneke diye okuduğumuz duâ yerine okuduğu duâ) **"Allah'ım! Ey Cebrail, Mikail ve İsrafil'in rabbi, ey göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı, herkesin bilemeyeceği gayb denilen bilgileri ve bilinen her şeyi bilen Allah'ım. Kulların anlaşmazlığa düştükleri her konuda aralarında sen hüküm vereceksin. Doğru diye ortaya atılan tüm ihtilaflardan beni uzak tut ve izninle doğruya ilet. Çünkü sen dosdoğru yolun sahibisin."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 27; Nesâî, Kıyam-ül Leyl: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 32

Ø Rasûlullah (s.a.v.), namaz kılmaya başlarken nasıl dua ederdi?

3421- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), namaza kalktığı zaman şöyle derdi: **"Yönümü, yerleri ve gökleri yaratan Allah'a samimi bir şekilde yönelttim. Ve ben müşriklerden değilim. Benim namazım ve tüm kulluklarım, ölümüm ve diriliğim Alemlerin rabbi olan Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Böyle olmam bana emredildi ve ben Müslümanlardanım. Allah'ım hükümdar sensin, senden başka hükümdar yoktur. Sen benim hayatımı programlayansın. Ben de senin kulunum. Ben nefsime zulmettim, günahlarımı itiraf ettim. Benim tüm günahlarımı bağışla gerçekten günahları bağışlayan sensin. Beni en güzel ahlaklı olmaya yönelt gerçekten sen ahlakın en güzeline yöneltirsin. Benden kötülükleri gider çünkü kötülükleri ancak sen giderirsin. Sana iman ettim sen ne yüce ve ne büyüksün, senden bağışlanma diler ve sana yönelirim.** Rükû'a vardığında ise şöyle derdi: **"Allah'ım sadece senin önünde eğildim sana inandım irademi sana teslim ettim. Kulağım gözüm iliklerim kemiklerim ve tüm sinirlerim sana olan sevgi ve korku ile saygı halindedir."** Başını rükû'dan kaldırdığı anda ise şöyle derdi: **"Ey Rabbim gökler, yerler ve her ikisi arasındaki mesafeler dolusu derdi. Ve dilediğin şeyler dolusu kadar hamd sanadır."** Secdeye vardığında ise: **"Allah'ım sadece sana secde ettim, sana inandım, irademi sana teslim ettim. Yüzüm, kendisini yaratıp şekil**

veren kulak ve göz verene secde etti. Her şeyi en güzel şekliyle yaratan Allah güzellerin güzeli ve ne mübarektir.” Sonra teşehhüd oturumu ve selam arasında da şöyle derdi: **“Allah’ım öne alıp işlediğimi ve ertelediğimi, gizli ve aşikar olarak yaptığımı senin benden daha iyi bildiğin günahlarımı bağışla, öne geçiren ve geri bırakan sensin senden başka gerçek ilah yoktur.”** (Nesâî, İftitah: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3422- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) namaza kalktığı vakit şöyle derdi: **“Yüzümü yerleri ve gökleri yaratana samimi olarak yönelttim ve ben müşriklerden değilim. Muhakkak ki benim namazım ve tüm ibadetlerim yaşamam ve ölümüm, alemlerin rabbi olan Allah içindir. Onun ortağı yoktur. Ben bu şekilde söylemek ve yaşamakla emrolundum. Ve ben Müslümanlardanım. Allah’ım hükümdar sensin senden başka gerçek ilah yoktur. Sen benim Rabbimsin ben de senin kulunum ben benliğime zulmettim, günahımı itiraf ettim. Tüm günahlarımı affet senden başka günahları bağışlayacak kimse yoktur. Ancak sen varsın. Beni en güzel ahlaka ulaştır. Senden başka güzel ahlaka ulaştıracak yoktur. Kötülükleri benden uzaklaştır. Senden başka kötülükleri uzaklaştıracak kimse yoktur. Her türlü emrine hazır vaziyetteyim. Senden başkasına kul köle olmam! Bütün hayırlar senin elindedir. Kötülükler senden değildir. Ben senin sayende varım ve sana dönmüşüm. Sen ne ulusun ve ne yücesin. Senden günahlarımın bağışlanmasını diler ve sana yönelirim.”** Rükû’a vardığında ise şöyle derdi: **“Allah’ım sadece senin önünde eğildim sana iman ettim irademi sana teslim ettim. Kulağım gözüm sinirlerim ve kemiklerim sana olan sevgi ve korku ile saygı halindedir.”** Rükû’dan doğrulunca ise şöyle derdi: **“Allah’ım gökler ve yerler dolusu ve ikisinin arasındaki mesafeler dolusu ve dilediğin şeyler dolusu kadar hamd ve övgüler sana mahsustur.”** Secdeye vardığında ise: **“Allah’ım sadece sana secde ettim sana inandım irademi sana teslim ettim. Yüzüm kendisini yaratıp şekil veren kulak ve göz verene secde etti. Her şeyi en güzel şekliyle yaratan Allah, güzellerin güzeli ve ne mübarektir.”** Sonra teşehhüd oturumu ve selam arasında da şöyle derdi: **“Allah’ım, öne alıp işlediğimi ve ertelediğimi, gizli ve aşikâr olarak yaptığımı ve aşırı giderek işlediğim tüm günahlarımı ve senin benden daha iyi bildiğin günahlarımı affet bağışla. Öne geçiren ve geri bırakan sensin. Senden başka gerçek ilah yoktur, ancak sen varsın.”** (Nesâî, İftitah: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3423- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), farz namazı kılmak için kalktığında ellerini omuz hizasına kadar kaldırır, okumasını

bitirince aynı şekilde ellerini omuz hizasına kadar kaldırırdı. Rükû'dan kalktığı zaman da aynısını yapardı. Oturduğu anda hiçbir şekilde elini kaldırmazdı iki secdeyi yaptıktan sonra kıyama kalkacağında aynı şekilde ellerini kaldırır ve tekbir alırdı. Tekbirden sonra namaza başlarken şu duâ ile başlardı: **"Yüzümü gökleri ve yeri yaratan Allah'a samimi olarak yönelttim ben müşriklerden değilim. Benim namazım tüm kulluğum hayatım ve ölümüm alemlerin rabbi olan Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Ben böyle söylemek ve yaşamakla emrolundum ve ben Müslümanlardanım. Allah'ım sen gerçek hükümdarsın. Senden başka gerçek ilah yoktur ancak sen varsın seni her türlü eksiklikten tenzih ederim. Benim Rabbim sensin ben senin kulunum benliğime zulmettim. Günahımı itiraf ediyorum. Günahlarımın tümünü bağışla çünkü senden başka günahları bağışlayacak kimse yoktur. Beni en güzel ahlaka yönelt senden başka güzel ahlaka yöneltecek yoktur. Kötülükleri benden uzaklaştır, senden başka kötülükleri uzaklaştıracak yoktur. Her türlü emrine hazır vaziyetteyim senden başkasına kul köle olmam ben senin sayende varım ve sana dönmüşüm senden kurtuluş ve kaçış ancak sana dönmekle mümkündür. Senden bağışlanmamı ister ve sana yönelirim."** Sonra Kur'ân'dan dilediği kadar okurdu. Rükû'a vardığında ise şöyle derdi: **"Allah'ım sadece senin önünde eğilirim, Sana iman eder irademi sana teslim ederim Sen benim hayatımı programa alansın. Kulağım gözüm iliklerim ve kemiklerim sana olan sevgi ve korku ile saygı halindedir. Sen tüm âlemlerin rabbisin."** Rukû'dan başını kaldırdığında ise şöyle derdi: **"Allah, kendisini öven ve hamdeden kimsenin bu sözünü de diğer tüm sözlerini işittiği gibi işitti ve işitmektedir"** der ve şunu ilave ederdi: **"Allah'ım, Ey Rabbimiz! Gökleri ve yer dolusu ve dilediğin şeyler dolusu kadar hamd sanadır."** Secdeye vardığında ise: **"Ey Allah'ım sadece sana secde ederim sana inanırım irademi sana teslim ederim. Benim Rabbim sensin yüzüm beni yaratan bana göz kulak verene secde etti. her şeyi en güzel şekliyle yaratan Allah güzellerin güzeli ve ne mübarektir."** Namazını bitirip namazdan ayrılacağında ise şöyle derdi: **"Allah'ım öne alıp işlediğimi ve ertelediğimi gizli ve açık olarak yaptığım tüm günahlarımı bağışla. Benim gerçek ilahım sensin, senden başka gerçek ilah yoktur."** (Nesâî, İftitah: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii ve bazı arkadaşlarımızın uygulaması bu hadise göredir.

Tirmizî: Ahmed bu görüşte değildir. Ebû İsmail et Tirmizî, Muhammed b. İsmail b. Yusuf'dan işittim şöyle diyordu: Süleyman b. Dâvûd el Haşimi'den işittim şöyle diyordu: Bu hadisi zikretti ve şöyle dedi: Bu rivâyet bizim yanımızda Zühri'nin, Sâlim'den, babasından rivâyeti gibi muteberdir.

bölüm: 33

Ø secde ayetleri okunduğunda ne söylenir?

3424- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam

Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve şöyle dedi: Bu gece rüyamda kendimi namaz kılar durumda gördüm. Ben secde ettiğimde ağaç ta benim secdeme uyarak secde etti. Ağacın şöyle dediğini işittim: **“Allah’ım bu secdeden dolayı bana katından sevap yaz secde sebebiyle benden günahımı kaldır. Onları katında bana azık olması için sakla, onu kulun Dâvûd’tan kabul ettiğin gibi benden de kabul et.”** İbn Cüreyc şöyle dedi: Deden (Ubeydullah b. Yezîd) İbn Abbâs’tan naklen bana dedi ki: **“Peygamber (s.a.v), secde ayetini okudu ve secde etti.”** İbn Abbâs diyor ki: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in o esnada adamın anlattığı ağacın söylediği gibi söylediğini işittim.”** (İbn Mâce, İkamet-üs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda Ebû Saîd el Hudrî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3425- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin Kur’ân’dan secde ayetini okuduğunda şöyle derdi: **“Yüzüm kendisini yaratana, güç ve kuvvetiyle kulak ve göz verene secde etti.”** (Nesâî, Tatbik: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 34

Ø evden çıkarken okunacak duâ

3426- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Her kim evinden çıktığında: **“Allah’ın adıyla Allah’a güvendim, Allah’a dayandım çaba ve güç gösterebilmemiz ancak Allah’ın izni iledir”** derse kendisine: **“İhtiyaçlarının karşılandı koruma altına alındın”** denilir ve şeytan o kimseden uzaklaşır. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 35

Ø evden çıkarken okunacak değişik bir duâ

3427- Ümmü Seleme (r.a.)’den rivâyete göre: Peygamber (s.a.v), evinden çıkarken şöyle duâ ederdi: **“Allah’ın adıyla… Allah’a güvenip Allah’a dayandım. Ey Allah’ım hak yolundan ayağımın kaymasından sapıklığa düşmekten zulmetmekten ve zulme uğramaktan, cahillik etmekten ve bize karşı cahillik edilmesinden sana sığınırım.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 36

Ø çarşıya girerken okunacak duâ

3428- Muhammed b. Vâsi (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mekke’ye geldiğimde kardeşim Sâlim b. Abdullah b. Ömer’le karşılaşmıştım, babasından ve dedesinden aktararak Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu söyledi: Her kim çarşıya girdiğinde şöyle derse: **“Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Sadece o vardır, O’nun ortağı yoktur. Saltanat onundur. Hamd ona mahsustur, hayat veren ve öldüren O’dur. Kendisi tek ölümsüz olandır ve**

her zaman diridir. Tüm hayırlar onun elindedir ve o her şeye güç yetirendir.” Allah bunu söyleyen kimseye milyon kere sevap yazar, milyon günahını siler ve derecesini milyon kere yükseltir. (İbn Mâce, Ticarat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Zübeyr ailesinin kahramanlarındandır. Amr b. Dinar, Sâlim b. Abdullah’tan bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

3429- Sâlim b. Abdullah’ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her kim çarşıda Allah’tan başka gerçek ilah yoktur, O tektir, O’nun ortağı yoktur, saltanat onundur, hamd O’na mahsustur, hayat veren ve öldüren O’dur. Kendisi ölümsüz olup daima diridir. Tüm hayırlar O’nun elindedir ve O’nun gücü her şeye yeter”** derse, Allah ona bir milyon sevap yazar, milyon günahını siler ve Cennet’te ona bir köşk inşa eder. (İbn Mâce, Ticarat: 27)

ž **Tirmizî:** Amr b. Dinar, Basralı bir ihtiyardır. Bazı hadisçiler kendisi hakkında ileri geri konuşmuşlardır.

bölüm: 37

Ø hastalık anında söylenecek duâ

3430- Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre (r.anhüma)’dan rivâyet edilmiştir: **“Kim Allah’tan başka gerçek ilah yoktur, Allah en büyüktür derse Rabbi onu doğrular ve: “Benden başka ilah yoktur ancak ben varım ve ben en büyüğüm” der. Kul: “Allah’tan başka gerçek ilah yoktur ancak Allah vardır ve o tektir” deyince Allah: “Benden başka gerçek ilah yoktur, ancak tek olan ben varım” der. Kul: “Allah’tan başka gerçek ilah yoktur tek olan Allah vardır onun ortağı yoktur” derse Allah: “Benden başka gerçek ilah yoktur tek olan ben varım” der. Kul: “Allah’tan başka gerçek ilah yoktur, saltanat O’nundur, hamd O’na mahsustur” derse Allah: “Benden başka gerçek ilah yok ben varım, saltanat benimdir, hamd benim hakkımdır” der. Kul: Allah’tan başka gerçek ilah güç, kuvvet sadece Allah’a aittir” derse Allah: “Benden başka gerçek ilah yok ben varım, güç kuvvet benimdir” der.** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Her kim bunu hastalandığında söyler ve sonra ölürse Cehennem ateşi onu yiyemez.”** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Şu’be bu hadisi Ebû İshâk’tan, Eğar, Ebû Müslim’den, Ebû Hüreyre’den ve Ebû Saîd’den bu hadisin mana olarak bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmektedir. Aynı şekilde Bündar da, Muhammed b. Cafer’den ve Şu’be’den bu şekilde bize bu hadisi aktarmıştır.

bölüm: 38

Ø özürlü ve sakat bir kimse görüldüğünde ne söylenir?

3431- Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **“Kim özürlü ve sakat birini görünce: Sana verdiği bu musibetten beni afiyette kılan ve beni birçok yarattıklarına karşı üstün kılan ve nimetlerle donatan Allah’a hamdolsun”** derse yaşadığı sürece o dertten kurtulmuş olur.

(Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Zübeyr ailesinin itimatlı kimsesi olan Amr b. Dinar, Basralı bir ihtiyardır. Hadis konusunda pek sağlam biri değildir. Bazı hadisleri Sâlim b. Ömer'den tek başına rivâyet etmiştir. Ebû Cafer, Muhammed b. Ali'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Özürlü kimseyi gördüğü zaman Allah'a sığınır bunu içinden yaparlar özürlü kimseye duyurmaz."**

3432- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim özürlü bir kimseyi görünce: Sana verdiği bu dertten beni afiyette kılan ve beni birçok yarattıklarına karşı üstün kılan ve nimetlerle donatan Allah'a hamdolsun"** derse o dert onun başına gelmez. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

bölüm: 39

Ø bir toplantıdan kalkıldığı zaman okunacak duâ

3433- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim bir toplantıda oturup orada fazla boş sözler konuşursa o toplantıdan kalkmazdan önce: Allah'ım seni hamdinle tesbih ederim. Senden başka ilah olmadığına ancak senin gerçek ilah olduğuna şâhidlik ederim. Senden bağışlanmayı ister tevbe eder sana yönelirim"** derse o toplantıda meydana gelen hataları bağışlanır. (Müsned: 10012)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Berze ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garib sahihtir. Onu Süheyl'in rivâyeti olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3434- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir toplantıda Rasûlullah (s.a.v.)'in kalkmazdan önce yüz kere şu duâyı yaptığı sayılırdı: **"Rabbim beni bağışla tevbemi kabul buyur şüphesiz sen tevbeleri kabul eden ve günahları bağışlayansın."** (İbn Mâce, Edeb: 27)

ž İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Muhammed b. Suka'dan bu senedle mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 40

Ø sıkıntılı anlarda okunacak duâ

3435- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), sıkıntılı anlarda şöyle duâ ederdi: **"Allah'tan başka gerçek ilah yoktur o yücedir ve halîmdir. Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. O büyük arşın sahibidir. Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Göklerin ve yerin Rabbi odur, kerim olan arşın da rabbidir."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž Muhammed b. Beşşâr, İbn ebî Adiyy vasıtasıyla Hişâm'dan, Katâde'den, Ebû'l Âliye'den, İbn Abbâs'tan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3436- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)'i bir iş üzdüğü zaman başını göğe kaldırır: **"Ulu Allah'ım! Seni her türlü eksikliklerden tenzih ederim"** derdi. Var gücüyle duâ ettiğinde ise: **"Ey diri olan ey var kılıp diri tutan Allah'ım"** derdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 41

Ø bir yerde konaklayan kimsenin yapacağı duâ

3437- Havle binti Hakîm es Sülemiyye (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Her kim bir konaklama yerine iner de şu duâyı okursa oradan ayrılıncaya kadar kendisine hiçbir şey zarar veremez: **"Allah'ın yarattığı mahlukatın şerrinden, Allah'ın eksiksiz tam ayetlerine sığınırım."** (Müslim, Zikr: 27; ibn Mâce, Tıp: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Mâlik b. Enes bu hadisi kendisine Yakup b. Abdullah b. Eşec'den nakledilmiş olarak rivâyet etmekte ve yaklaşık olarak bu şekilde bize aktarmaktadır.

Yine bu hadis İbn Aclan vasıtasıyla Yakub b. Abdullah b. Eşec'den rivâyet edilmiştir ki Yakup bu rivâyetinde: **"Saîd b. Müseyyeb'den ve Havle'den"** demektedir.

Tirmizî: Leys'in hadisi rivâyet olarak İbn Aclan'ın rivâyetinden daha sağlamdır.

bölüm: 42

Ø yolculuğa çıkıldığı zaman yapılacak duâ

3438- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) sefere çıktığı ve binitine bindiği zaman parmağıyla işaret eder -Şu'be parmağıyla işaret etti- ve şöyle derdi: **"Allah'ım yolculuk boyunca arkadaşımız sensin. Çoluk çocuğumuzu da sana emanet ederiz. Allah'ım bizi nasihatlerinle birlikte kıl. Bizi emniyet içersinde memleketimize geri çevir. Allah'ım bize mesafeleri kısalt, yolculuğumuzu kolay kıl. Allah'ım yolculuğun sıkıntılarından sana sığınırım ve dönüşün zorluklarından ve kötülüklerinden de sana sığınırım."** (Nesâî, İstiaze 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece İbn ebî Adiyy'in, Süveyd'den nakletmesi ile bilmekteyiz. Süveyd b. Nasr Abdullah b. Mübarek vasıtasıyla Şu'be'den aynı senedle mana olarak bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre rivâyeti olarak bu hadisi hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Adiyy'in, Şu'be'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

3439- Abdullah b. Sercis (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir yolculuğa çıktığında şöyle derdi: **"Allah'ım yolculukta arkadaş sensin çoluk çocuğumuza da sen vekilsin. Allah'ım yolcuğun sıkıntılarından sana sığınırım. Dönüşün zorluklarından ve kötülüklerinden de sana sığınırım. Allah'ım yolculuğumuzda bizim arkadaşımız ol çoluk çocuğumuza da vekil ol, bolluktan sonraki darlıktan, mazlumun bedduâsından, mal ve çoluk çocukta kötü görüntü ve kötü neticelerden sana sığınırım."** (Müslim, Hac: 27; ibn Mâce, Duâ: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: **"Varlıktan sonra yokluktan"** diye de rivâyet edilmektedir. **"Varlıktan veya bolluktan**

sonra yoksulluk” sözlerinin manasıda her ikisinin de ayrı bir tefsiri vardır. İmandan küfre dönüş veya itaatten günaha dönüş olduğu da söylenmektedir. Yani iyi bir şeyden kötü bir şeye dönüş kastedilmektedir.

bölüm: 43

Ø yolculuktan dönüldüğünde okunacak duâ

3440- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), bir seferden döndüğünde şöyle derdi: **“Dönenler, tevbe edenler, İbadet edenler ve Rabbimize hamdedenleriz.”** (Müsned: 17746)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Servî bu hadisi Ebû İshâk vasıtasıyla Berâ’dan rivâyet etmekte ve hadisin senedinde Rabi’ b. Berâ’yı zikretmemektedir.

Şu’be’nin rivâyeti daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer, Câbir, Enes ve Abdullah b. Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3441- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v), bir yolculuktan döndüğü vakit şehrin binaları gözüne görünmeye başladığı vakit orduyu hızlandırırdı. Eğer bir binit üzerinde ise Medîne sevgisinden dolayı binitini hızlandırırdı.”** (Buhârî, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 44

Ø bir kimseyi uğurlarken yapılacak duâ

3442- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir kişiyi uğurlayacağı zaman onun elini tutar, o kişi peygamberin elini bırakmadıkça elini bırakmaz ve şöyle duâ ederdi: **“Dinini, Allah’a olan sorumluluğunu ve işlerinin sonunun iyi olmasını Allah’a emanet ederim.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Bu hadis değişik bir şekilde de yine İbn Ömer’den rivâyet edilmiştir.

3443- İbn Ömer: Yolculuğa çıkmak isteyen bir kimseye şöyle derdi: **“Yaklaş bana seni Rasûlullah (s.a.v.)’in bizi uğurladığı gibi uğurlayayım; Dinini, Allah’a olan sorumluluğunu ve işlerinin sonunun iyi olmasını Allah’a emanet ederim.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Sâlim rivâyeti olarak bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

bölüm: 45

Ø yola çıkacak kimseye Rasûlullah (s.a.v.) nasıl hayır duâ etmişti?

3444- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve şöyle dedi: Ey Allah’ın Rasûlü! Ben yolculuğa çıkmak istiyorum bana hayır duâ et. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Allah azığını takva etsin yani her zaman ve yolculuk boyunca yolunu Allah’ın mesajıyla bulmaya çalış.”** Adam biraz daha bir şeyler söyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.): **“Allah günahını bağışlasın”** buyurdu. Adam: **“Anam babam senin uğruna feda olsun biraz daha bir şeyler söyle”** deyince Rasûlullah (s.a.v.): **“Nerede olursan ol. Allah sana hayrı kolay getirsin.”** (Dârimî, İstizan: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 46

Ø yolculuğa çıkan kimseye Rasûlullah (s.a.v.)'in değişik bir duâsı

3445- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, adamın biri: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ben yolculuğa çıkmak istiyorum. Bana tavsiyede bulun"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a karşı sorumluluk bilincini elden bırakma her türlü yüksek yerlere çıkarken tekbir getir."** Adam dönüp gidince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ım yeryüzünü dür uzakları yakın eyle ve yolculuğunu kolay kıl."** (İbn Mâce, Cihâd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 47

Ø binite binerken ne okunur?

3446- Ali b. Rabia (r.a.)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.)'yi gördüm, binmesi için kendisine bir binit getirilmişti. Ayağını üzengiye koyduğu an üç sefer **"Bismillah"** dedi. Bineğin sırtına oturup doğrulunca da **"Elhamdülillah"** dedi ve Zuhruf sûresi 13. 14. ayetini okudu: **"Bize bu biniti veren Allah ne yücedir. O bu imkanı bize vermeseydi biz onu kullanamazdık. Doğrusu dönüp dolaşıp yine ona varacağız."** Sonra üç sefer **"Elhamdülillah"** dedi. Üç sefer **"Allahuekber"** dedi ve şu duâyı okudu: **"Ey Rabbim ne yücesin sen. Ben kendime zulmettim beni bağışla. Günahları bağışlayan sadece sensin sen.** Sonra güldü bunun üzerine ben: Ey Mü'minlerin emiri neden güldün? Şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i görmüştüm benim yaptığımı yaptı ve gülümsedi. Ben de niçin güldün? Ey Allah'ın Rasûlü!"** dedim. Şöyle buyurdu: Allah kulunun: **"Rabbim günahlarımı bağışla günahları senden başkası bağışlayamaz"** demesinden hoşlanır. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3447- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Peygamber (s.a.v), yolculuğa çıkacağında binitine biner üç sefer tekbir getirir ve Zuhruf sûresi 13-14. ayetlerini okurdu: **"Bize bu biniti veren Allah ne yücedir. O bu imkanı bize vermeseydi biz onu kullanmazdık doğrusu dönüp dolaşıp yine ona varacağız."** Sonra şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım bu yolculuğumda senden sana itaat ve kullukta yine sana karşı sorumluluk bilinci içersinde olmayı dilerim. Razı olacağım amelleri yapmayı dilerim. Allah'ım yolculuğumuzu kolay getir. Uzakları yakın eyle. Yolculuğumuzda arkadaşımız sensin çoluk çocuğumuz hakkında da vekil sensin. Allah'ım bu yolculuğumuzda da bize arkadaş ol. Çoluk çocuğumuz hakkında da vekilimiz ol."** Yolculuk bitip evine döneceğinde de şöyle dedi: **"Dönüyoruz inşallah hatalarımıza tevbe**

ediyoruz. Sadece Rabbimize hamdediyoruz.” (Müslim, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 48

Ø duâları kabul gören üç kişi kimlerdir?

3448- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kabul edilecek üç duâ vardır: **“Mazlum, haksızlık gören kimse, misafir ve yolculuk yapan kimse, anne babanın çocuğuna yaptığı duâ.”** (İbn Mâce, Duâ: 27)

ž Ali b. Hucr, İsmail b. İbrahim vasıtasıyla Hişâm ed Destevaî’den, Yahya b. ebî Kesir’den bu senedle hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir ve şu ilaveyi yapmıştır: **“Kabulünde şüphe yoktur.”**

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Yahya b. ebî Kesir’den hadis rivâyet eden Ebû Cafer er Râzî’ye, Ebû Cafer el Müezzin de denilir. Kendisinden Yahya b. ebî Kesir başka hadis rivâyet etmiştir. İsmini bilmiyoruz.

bölüm: 49

Ø rüzgar şiddetli estiğinde nasıl duâ edilir?

3449- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) rüzgarın şiddetli estiğini görünce şöyle derdi: **“Allah’ım bu rüzgarın hayrını taşıdığı şeylerin hayrını ve gönderdiği şeyin hayrını senden ister. Bu rüzgarın şerrinden, taşıdığı şeyin şerrinden ve gönderildiği şeyin şerrinden sana sığınırım.”** (Müslim, Salat-ül İstiska: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Übey b. Ka’b’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 50

Ø gök gürlemesi esnasında nasıl duâ edilir?

3450- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), gök gürültüsü ve şimşek parıltısı gördüğünde şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım bizi gazabınla öldürme ve azabınla bizleri yok etme bize her zaman afiyetler ver veya böyle bir afetle değil de tabii ölümle bizi öldür.”** (Müsned: 5503)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz.

bölüm: 51

Ø hilal görüldüğü zaman nasıl duâ edilir?

3451- Talha b. Ubeydullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), hilali gördüğü zaman şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım bu ayı bizim üzerimize bereket, iman, selamet ve İslam üzere doğdur. Ey Hilâl benimde seninde Rabbin Allah’tır.”** (Müsned: 1324)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 52

Ø öfke anında hangi duâ yapılmalı?

3452- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Dedi ki: İki adam Peygamber (s.a.v)’in yanında kavga edip sövüştüler. Sonunda birinin öfkelenme belirtileri üzerinde görülmeye başlayınca Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ben**

bir kelime biliyorum ki bu kimse onu söylerse öfkesi mutlaka geçecektir. “Euzu billahi mineşşeytanirracim (Allah’ın rahmetinden kovulmuş taşlanmış şeytanın şerrinden Allah’a sığınırım.)” (Müsned: 21072)

ž Bündar, Abdurrahman vasıtasıyla Sûfyân’dan bu senedle hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Süleyman b. Surad’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis mürseldir. Çünkü Abdurrahman b. ebî Leylâ, Muâz b. Cebel’den hadis işitmemiştir. Muâz, Ömer b. Hattâb’ın halifeliği döneminde vefat etmiştir. Ömer b. Hattâb şehîd edildiği zaman Abdurrahman b. ebî Leylâ, altı yaşında bir çocuktu. Şu’be, Hakem’den ve Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan aynı şekilde rivâyet etmiştir. Abdurrahman b. ebî Leylâ, Ömer b. Hattâb’tan hadis rivâyet etmiş ve kendisini de görmüştür. Abdurrahman b. ebî Leylâ, Ebû İsa diye künyelenir. Ebû Leylâ’nın ismi Yesâr’dır. Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan şöyle dediği rivâyet edilmektedir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından yüz yirmi kişiye ulaştım.”**

bölüm: 53

Ø sevilmeyen bir rüya görüldüğünde ne yapılır?

3453- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)’den şöyle buyurduğunu işitmiştir: **“Herhangi biriniz sevdiği bir rüya görürse o Allah’tandır. Allah’a hamdetsin ve gördüğünü anlatsın. Hoşlanmadığı cins bir rüya görürse bu şeytandandır onun şerrinden Allah’a sığınsın ve onu hiçkimseye anlatmasın böylece o rüya ona zarar vermez.”** (Buhârî, Ta’bir: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Katâde’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. İbn’ül Hâd’ın ismi Yezîd b. Abdullah b. Üsâme b. el Hâd el Medenî olup güvenilen bir kimsedir. Mâlik ve diğer kimseler kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 54

Ø turfanda meyve görüldüğünde nasıl duâ edilir?

3454- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: İnsanlar ilk meyveyi elde ettikleri zaman onu Rasûlullah (s.a.v.)’e getirirlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) bunu eline aldığı zaman şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım meyvelerimizi bereketli kıl, memleketimizi de bereketli kıl, ölçeklerimizi de bereketli kıl. Allah’ım! İbrahim senin kulun, dostun ve peygamberindir. Ben de senin kulun ve Peygamberinim. Onun Mekke hakkında yaptığı duânın benzerini ben de Medîne için yapıyorum.”** Ebû Hüreyre dedi ki: **“Sonra Peygamber (s.a.v), orada bulunan en küçük çocuğu çağırır ve o meyveyi ona verirdi.”** (Müslim, Hac: 27; İbn mace, Menasik: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 55

Ø süt içildiğinde nasıl duâ edilmelidir?

3455- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Hâlid b. Velid, Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Meymûne’nin yanına girdik Meymûne bize bir süt kabı getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ondan içti. Ben O’nun sağındaydım. Hâlid ise solundaydı. Rasûlullah (s.a.v.), bana: **“İçme sırası senindir. Ancak istersen bu hususta Hâlid’i kendine tercih edebilirsin”** buyurdu. Ben de: **“Senin artığın süt için başkasını kendime tercih edemem”** dedim. Sonra Rasûlullah

(s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah bir kimseye bir şey yedirirse Allah’ım bu yiyeceği bize mübarek kıl ve bize bundan hayırlısını yedir”** desin. Allah kime de süt içirirse: **“Allah’ım bu sütü bize faydalı kıl ve bundan bize bol ver”** desin. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sütten başka hem yiyecek hem de içeceğin yerini tutan bir şey yoktur.”** (İbn Mâce, Etıme: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bazıları bu hadisi Ali b. Zeyd’den rivâyet ederek: **“Ömer b. Harmele’den”** demiş. Kimileri de **“Amr b. Harmele”** demiştir ki doğru değildir.

bölüm: 56

Ø yemekten sonra okunacak duâ

3456- Ebû Umâme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in önünden sofra kaldırıldığında şöyle duâ ederdi: **“Eksiksiz tüm övgülerin hepsi en iyileri sanadır. Ya Rabbi! Sen mübareksin her şey senden istenir ve tüm yarattığın nimetlere her zaman muhtacız.”** (Buhârî, Etıme: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3457- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), yediği ve içtiği zaman: **“Bizi doyuran, içecekleriyle kandıran ve bizi Müslümanlardan eyleyen Allah’a hamdolsun.”** (İbn Mâce, Etıme: 27)

3458- Muâz b. Enes (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Her kim bir yemeği yerde: **“Bana bu yemeği yediren ve benim hiçbir kuvvet ve kudretim olmadan onu rızık olarak bana veren Allah’a hamdolsun”** derse geçmiş günahları bağışlanır. (İbn Mâce, Etıme: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Merhum’un ismi Abdurrahman b. Meymun’dur.

bölüm: 57

Ø eşek anırması ve horoz ötmesi esnasında ne yapılır?

3459- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **“Horoz ötmesini işittiğiniz vakit Allah’ın lutfundan isteyiniz, çünkü horoz bir melek görmüştür. Eşeğin anırmasını işittiğiniz vakit taşlanmış şeytandan Allah’a sığınınız. Çünkü eşek şeytanı görmüştür de ondan anırmıştır.”** (Buhârî, Bed-ül Halk: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 58

Ø deniz köpüğü kadar bile olsa hatalar hangi duâ ile silinir?

3460- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Dünya üzerinde hiçbir kimse yoktur ki: **“Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Ancak Allah vardır. Allah en büyüktür. Güç ve kuvvet sadece Allah’ın elindedir”** derse denizin köpüğü kadar bile hatası olsa affedilir. (Müsned: 6665)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Şu’be bu hadisi Ebû Belc’den aynı senedle buradaki gibi merfu olmaksızın Ebû Belc’in ismi Yahya b. ebû Süleym’de denilir. Muhammed b. Beşşâr, İbn ebî Adiyy vasıtasıyla Hatîm b. ebî Sağîre’den, Ebû

Belc'den, Amr b. Meymun'dan, Abdullah b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Hâtim, Ebû Yunus el Kuşeyrî diye künyelenir.

Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Ebû Belc'den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

3461- Ebû Musa el Eşarî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir savaşta idik. Döndüğümüzde Müslümanlar seslerini yükselterek tekbir getirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizin Rabbiniz sağır değildir. Uzakta da değildir. Yanı başınızda ve aranızda gibidir."** Sonra şöyle devam etti: **"Ey Abdullah b. Kays! Cennet hazinelerinden bir hazineyi sana haber vereyim mi? Güç kuvvet sadece Allah'ındır."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Osman en Nehdî'nin ismi Abdurrahman b. Müll'dür. Ebû Neame'nin ismi ise Amr b. Musa'dır. Hadiste geçen: **"Beyneküm ve beyne rüûzu ricaliküm"** manası "ilmi ve kudretiyle aranızdadır" demektir.

bölüm: 59

Ø cennette ağaç ve ovalar var mıdır?

3462- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mîrâc'a çıkarıldığım gece İbrahim ile karşılaştım: Ya Muhammed! Ümmetine benden selam söyle ve onlara bildir ki: Cennetin toprağı güzel suyu tatlıdır. Cennet'te ovalar vardır. Buraların dikili ağacı, Sübhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber'dir. (Allah'ı tenzih ederim, hamdolsun Allah'a, Allah'tan başka gerçek ilah yoktur ve Allah en büyüktür).** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle İbn Mes'ûd rivâyeti olarak hasen garibtir.

3463- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) yanında oturanlara sizden birinizin bin sevap kazanmaya gücü yetmez mi? buyurdu. Oturanlardan biri hangimiz bin sevâbı nasıl kazanabilir? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Herhangi biriniz yüz sefer Sübhanallah derse kendisine bin sevap yazılır ve bin günahı silinir."** (Müslim, Zikr: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 60

Ø Cennet'te adınıza hurma ağacı diktirmek ister misiniz?

3464- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kim: **"Büyükler büyüğü Allah'ı hamdiyle tesbih ederim"** derse kendisi için Cennet'te bir hurma ağacı dikilir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Ebû'z Zübeyr'in, Câbir'den rivâyeti olarak bilmekteyiz.

3465- Yine Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Kimi büyükler büyüğü Allah'ı hamdiyle tesbih ederim"** derse

kendisi için Cennet'te bir hurma ağacı dikilir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3466- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Kim, Allah'ı hamdiyle tesbih ederim"** derse denizin köpükleri kadar bile günahı olsa bağışlanır. (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3467- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İki kelime vardır ki, dilde hafif terazide ağır ve Rahman olan Allah'a da pek sevimlidir. Kendisine layık övgülerle Allah yücedir ve eksiksizdir en büyük Allah ne yücedir."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3468- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim günde yüz kere Allah'tan başka gerçek ilah yoktur ancak Allah vardır, O tektir. Onun ortağı yoktur. Saltanat O'nundur, hamd ona mahsustur. Hayat verip öldüren O'dur, ve 'onun her şeye gücü yeter"** derse on köle hürriyetine kavuşturma sevâbı verilir ayrıca yüz sevap yazılır, yüz günahı silinir. Bu okuduğu şey o gün boyunca akşama kadar şeytandan korunma olur. Bundan daha fazlasını bir kimse yapmadıkça ondan fazla sevap kazanamaz. (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž Bu senedle şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Kim günde yüz kere Allah'ı hamdiyle tesbih ederim derse denizin köpükleri kadar bile olsa günahları silinir."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 61

Ø günde yüz kere söylenecek duâ hangisidir?

3469- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Kim sabah ve akşam yüz kere Allah'ı hamdiyle tesbih ederim derse, onun söylediği kadar veya onu geçen kişiden başkası kıyamet gününde sevap olarak onu geçemez."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3470- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), günlerden bir gün ashabına şöyle buyurdu: **"Günde yüz kere Allah'ı hamdiyle tesbih ederim"** deyiniz. Her kim bir sefer söylerse kendisine on sevap yazılır on defa söyleyene yüz sevap yazılır, yüz sefer söyleyene bin sevap yazılır. Kim artırırsa Allah'ta sevap miktarını artırır kim Allah'tan bağışlanma isterse Allah onu bağışlar. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 62

Ø çok sevap kazanmanın yolları nelerdir?

3471- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Allah'ı sabahleyin yüz kere akşamleyin yüz kere tesbih ederse yüz kere hac yapmış sevâbı kazanır. Her kim de günde yüz kere sabah akşam Allah'ı hamdederse Allah yolunda cihâd için yüz at hazırlamış gibidir veya yüz kere savaşa katılmış kimse gibi sevap kazanır. Kim de yüz kere sabahleyin yüz kere de akşamleyin lailahe illallah derse İsmailoğullarından yüz köle azâd eden kişinin sevâbını kazanır, kim de yüz kere sabahleyin yüz kere de akşamleyin Allahuekber derse onun söylediği kadar söyleyen veya onun söylediği kadarı geçen kimseden başka hiçbir kimse onun kazandığı sevâbı kazanamaz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3472- Zührî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ramazan ayında bir kere "Sübhanallah" demek diğer aylarda söylenecek bin sübhanallah'tan daha üstün ve değerlidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 63

Ø kırk milyon sevap kazanmak ister misiniz?

3473- Temim ed Dârî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurmuştur: **"Kim on kere; Ben inanır ve inandığımı bildiririm ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur ancak Allah vardır o tektir onun ortağı yoktur. Bir olup ikincisi olmayan tektir. Herkes ve her şey ona muhtaç olup o kimseye muhtaç değildir. Eş ve çocuk edinmemiştir. Hiçbir şey ona denk ve benzer olamaz o hiçbir şeye benzetilemez"** derse Allah ona kırk milyon sevap yazar. (Müsned: 16340)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Halil b. Mürre hadisçiler yanında sağlam biri değildir. Muhammed b. İsmail der ki: Bu şahıs münker hadisler rivâyet eden birisidir.

3474- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kim, sabah namazından sonra diz çökmüş durumda hiçbir şey konuşmadan on kere: Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur sadece Allah vardır. O tekdir onun ortağı yoktur. Saltanat ona aittir. Hamd ona mahsustur hayat verip öldüren de O'dur. Onun her şeye gücü yeter"** derse kendisine on sevap yazılır on günahı silinir. On derece yükseltilir. O gün boyunca her türlü kötülüklerden korunur. Şeytandan korunur. Allah'a şirk koşmaz ise işleyeceği hiçbir günah ona zarar vermez günahları silinmiş olur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

bölüm: 64

Ø ismi azam duâsı hangi ayetlerde ve duâ içersindedir?

3475- Büreyde el Eslemî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), bir adamın şöyle duâ ettiğini işitti: **"Ey Allah'ım Ben senden istiyorum ki: Senin tek olduğuna senden başka gerçek ilah**

olmadığına ben inanıyor ve bu gerçeği de başkalarına da bildiriyorum. Sen ikincisi düşünülemeyen teksin. Sen kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayansın fakat herkes ve her şey sana muhtaçtır. O Allah kesinlikle baba olmamıştır ve çocuğu da yoktur. Hiçbir şey ona denk ve benzer olamaz o hiçbir şeye benzetilemez.” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki bu adam Allah’tan, kendisine onunla duâ edildiği zaman mutlaka kabul edeceği ve kendisinden onunla istenildiği zaman mutlaka vereceği, ismi Azam duâsını yapmış oldu. Zeyd dedi ki: Bu hadis bundan birkaç yıl sonra Züheyr’e hatırlatmıştım da şöyle demişti: Bu hadisi bana Ebû İshâk Mâlik b. Mığvel’den aktarmıştı. Zeyd diyor ki: Sonra bu hadisi Sûfyân’a anlattım o da bu hadisi bana Mâlik’den aktardı. (İbn Mâce, Duâ: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadisi Şerîk, Ebû İshâk’tan, Büreyde’den, babasından rivâyet etmektedir. Oysa Ebû İshâk bu hadisi Mâlik b. Mığvel’den almıştır. O ona vasıta olmuştur. Şerîk ise bu hadisi Ebû İshâk’tan rivâyet etmektedir.

bölüm: 65

Ø duâya başlamazdan önce neler söylenmeli?

3476- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), mescidde oturmakta iken bir adam geldi namaz kıldı sonra şöyle duâ etti: **“Allah’ım beni bağışla bana acı.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Ey namaz kılan acele ettin, namaz kılıp oturduğun vakit Allah’a layık olduğu şekilde hamdet sonra bana salat ve selam et sonra da yapacağın duâyı yap.”** Bundan sonra başka biri namaz kıldı. Namazdan sonra Allah’a hamdetti ve Peygambere salat ve selam getirdi. Başka bir şey yapmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o kimseye şöyle buyurdu: **“Ey namaz kılan kimse! Duâ et duân kabul edilsin.”** (Nesâî, Sehv: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Hayve b. Şüreyh bu hadisi Ebû Hani’den rivâyet etmiştir. Ebû Hani’nin ismi Humeyd b. Hâni’dir. Ebû Ali el Cenbî’nin ismi ise Amr b. Mâlik’tir.

3477- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), bir adamın namazında teşehhütte duâ ettiğini. Fakat Peygamber (s.a.v)’e salat ve selam getirmediğini işitti ve şöyle buyurdu: **“Bu adam acele etti.”** Sonra onu çağırarak ona ve başkalarına şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz namaz kıldığında Allah’a hamd ve sena ile başlayıp Peygamber (s.a.v)’e salat ve selam getirip sonra dilediği şekilde duâsını yapsın.”** (Nesâî, Sehv: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3478- Esma binti Yezîd (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) buyurdular ki: **“Allah’ın, ismi Azam denilen en büyük ismi şu iki ayet içersindedir: “İlahınız tek bir ilahtır. O’ndan başka gerçek ilah yoktur, ancak O vardır. O dünyada herkese merhamet eden ahirette ise sadece**

mü'minlere merhamet edendir." (Bakara: 163) **"Elif lam mim, Allah kendisinden başka gerçek ilah olmayan tek Allah'tır. O daima diri ve ölümsüz olup tüm varlıkların tek yöneteni ve gözetenidir."** (Âl-i imrân: 1-2) (İbn Mâce, Duâ: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 66

Ø Allah'a nasıl bir inançla duâ edilmelidir?

3479- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a kabul edileceğini gerçekten bilerek duâ ediniz. Biliniz ki Allah, umursamazlık ve oyun eğlence türünden yapılan duâları kabul etmez."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Abbâs el Anberî'nin şöyle dediğini işittim. Abdullah b. Muaviye el Cumhî'den hadis yazınız çünkü o güvenilir biridir.

bölüm: 67

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik bir duâ

3480- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım vücudumu afiyette kıl, gözümü afiyette kıl, son nefesime kadar beni afiyette kıl. Hertürlü ikram sahibi ceza vermede acele etmeyen Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Büyük arşın sahibi olan Allah'ı tenzih ederim. Eksiksiz tüm övgüler alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim diyordu ki: Habib b. ebî Sabit, Urve b. Zübeyr'den hiçbirşey işitmemiştir. Allah en iyisini bilendir.

bölüm: 68

Ø Rasûlullah (s.a.v.), fatıma'ya hangi duâyı öğretmişti?

3481- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fatıma bir hizmeçi istemek üzere Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi: Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle buyurdu: Sen şöyle duâ et: **"Yedi kat göklerin Rabbi, Allah'ım büyük arşın sahibi Allah'ım Ey Rabbimiz, Ey tüm varlıkların Rabbi Tevratı, İncili ve Kur'ân-ı indirdiren, Ey taneyi ve çekirdeği yaran herşeyin şerrinden sana sığınırım. Her canlının iradesi senin elindedir. İlk sensin senden evvel hiçbir varlık yoktur. Son sensin, senden sonraya hiçbir varlık kalmayacaktır. Zahir sensin senin üstünde hiçbirşey yoktur. Batın sensin senden ileri hiçbir varlık yoktur. Borçlarımı öde beni yoksulluktan kurtar."** (Müslim, Zikr: 27; Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. A'meş'in adamlarından bazıları A'meş'den buradakine benzer şekilde rivâyet etmişlerdir.

Bazıları bu hadisi A'meş'den, Ebû Salih'den mürsel olarak rivâyet etmişler ve Ebû Hüreyre'yi zikretmemişlerdir.

bölüm: 69

Ø allah'a sığınılması gereken dört şey nelerdir?

3482- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım sana karşı saygı duymayan kalbten kulak verilmeyen duâdan doymayan candan faydasız ilimden sana sığınırım. Bu dört şeyden sana sığınırım."** (Nesâî, İstiaze: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ebû Hüreyre ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle Abdullah b. Amr rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm: 70

Ø Imrân b. husayn'a öğretilen iki duâ şekli nedir?

3483- Imrân b. Husayn (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), babama: **"Ey Husayn! Bugün kaç tanrıya ibadet ediyorsun?"** buyurdu. Babam şu cevabı verdi: **"Altısı yerde biri gökte yedi tanrıya."** Rasûlullah (s.a.v.): **"İstek, arzu ve korkuların bunlardan hangisinedir?"** buyurdu. Babam: **"Göktekine"** diye cevap verdi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Husayn! Müslüman olmuş olsaydın sana fayda verecek iki kelime öğretirdim…"** Husayn, Müslüman olunca: **"Ey Allah'ın Rasûlü! bana vaad ettiğin iki kelimeyi bana öğret"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şöyle duâ et: Allah'ım bana faydalı olan şeyleri ilham et ve beni benliğimin şerrinden de koru."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Imrân b. Husayn'dan değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 71

Ø allah'a sığınılacak şeyler hangileridir?

3484- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in çoğunlukta şu kelimelerle duâ ettiğini işitirdim: **"Allah'ım sıkıntıdan üzüntüden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, borcun belimi bükmesinden ve insanların bana tahakkümünden sana sığınırım."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Imara b. Husayn'dan değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

3485- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım, tembellikten, ihtiyarlıktan, korkaklıktan, cimrilikten, Mesih Deccâl'ın fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım."** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 72

Ø Peygamber (s.a.v) parmaklarıyla mı tesbih çekerdi?

3486- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v), tesbihi parmaklarıyla çekerdi."** (Nesâî, Sehv: 17; İbn Mâce, İkamet-üs Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis A'meş'in, Atâ b. Sâib'den rivâyeti olarak bu şekliyle hasen garibtir. Şu'be, Sevrî bu hadisi Atâ b. Sâib'den uzun bir şekilde rivâyet etmiştir. Bu konuda Yüseyre binti Yâsir'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Kadınlar topluluğu parmaklarınızla tesbih çekiniz. O parmaklar da mes'uldür ve şâhidlik yapmak üzere konuşturulacaklardır."**

3487- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), hasta bir kişiyi ziyaret etti o kimse zayıflayarak kuş yavrusu gibi kalmıştı. Rasûlullah (s.a.v.): **"O'na sen duâ etmez miydin. Rabbinden afiyet dilemez miydin?"** Diye sordu. Adam dedi ki: **"Allah'ım! Ahirette bana vereceğin bir ceza varsa onu çabucak bana dünyada veriver."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sübhanallah! Sen buna güç yetiremezsin veya buna gücün yetmez. Allah'ım bize dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi Cehennem azabından koru diyemez miydin."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3488- Hasan (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ey Rabbim bize dünyada da ahirette de iyilik ver"** duâsı hakkında dünyadaki iyilik ilim ibadet ve kulluktur. Ahiretteki iyilik ise Cennettir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Muhammed b. Müsenna, Hâlid b. Hâris vasıtasıyla Humeyd'den, Sabit'den ve Enes'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

bölüm: 73

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in değişik bir duâsı

3489- Ebû İshâk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû'l Ahvas'tan işittim, Abdullah b. Mes'ûd'tan şöyle aktarmıştı: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım ben senden hidayet, sorumluluk bilinci iffet ve gönül zenginliği isterim."** (Müslim, Zikir: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3490- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dâvûd Peygamber şöyle de duâ ederdi: "Allah'ım senden seni sevmeyi, seni seven kişiyi sevmeyi, senin sevgine ulaştıran ameli yapmayı isterim. Allah'ım senin sevgini bana kendimden, ailemden ve soğuk sudan daha sevimli eyle..."** Ebû'd Derdâ diyor ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), Dâvûd'u andığı zaman ondan bahseder ve insanların en çok ibadet edeniydi"** derdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 74

Ø Allah'tan sevgisi istenir mi?

3491- Abdullah b. Yezîd el Hatmî el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), duâsında şöyle derdi: **"Allah'ım bana sevgini ve senin yanında sevgisini bana fayda verecek olan kimsenin sevgisini ver."** Allah'ım sevdiğim mal evlat sıhhatten bana ne verdinse onu senin sevdiğin konularda bana güç ve kuvvet yap. Allah'ım sevdiklerimden neyi benden aldınsa onları sevdiğin ibadet ve kulluk konusunda bana kuvvet kıl. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Cafer el Hutmî'nin adı Umeyr b. Yezîd b. Humaşe'dir.

bölüm: 75

Ø hangi organlarımızdan Allah'a sığınmalıyız?

3492- Şekel b. Humeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'e geldim ve şöyle dedim: **"Ey Allah'ın Rasûlü bana bir sığınma duâsı öğret te onunla sığınayım."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), omzumdan tuttu ve şöyle buyurdu: **"Allah'ım! Kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden ve tenasül organımın şerrinden sana sığınırım."** (Nesâî, İstiaze: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle Sa'd b. Evs'in, Bilâl b. Yahya'dan rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 76

Ø Rasûlullah (s.a.v.) secdede nasıl duâ ederdi?

3493- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir, dedi ki: Peygamber (s.a.v)'in yanı başında uyumakta idim. Geceleyin onu yanımda bulamadım elimle araştırdığımda elim ayaklarına dokundu secde vaziyetinde idi, şöyle duâ etmekte idi: **"Gazabından hoşnutluğuna, cezalandırmandan bağışlanmana sığınırım, seni, nasıl öveceğimi bilemem sen kendini övdüğün gibisin."** (Müslim, Salat: 27)

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Daha değişik bir şekilde Âişe'den rivâyet edilmiştir. Kuteybe, Leys vasıtasıyla Yahya b. Saîd'den bu senedle hadisin bir benzerini bize aktarmış olup şu ilaveyi yapmıştır: **"Senden sana sığınırım, Seni nasıl öveceğimi sayıp bitiremem."**

bölüm: 77

Ø Rasûlullah (s.a.v.) Kur'ân'dan bir sûre öğretir gibi hangi duâyı öğretirdi?

3494- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), ashabına Kur'ân'dan bir sûre öğretir gibi şu duâyı öğretirdi: **"Allah'ım Cehennem azabından ve kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccâl fitnesinden sana sığınırım. Hayat ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım."** (Müslim, Mesacid: 27; Nesâî, Cenaiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3495- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım Cehennem'in fitnesinden ve Cehennem azabından, kabir fitnesinin şerrinden ve yoksulluk fitnesinin şerrinden ve Mesih Deccâl'ın fitnesinden sana sığınırım. Allah'ım hatalarımı kar ve dolu suyu ile yıka beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi kalbimi de günahlardan temizle. Doğu ile batının arasını uzaklaştırdığın gibi benimle günahlarımın arasını aç uzaklaştır. Allah'ım tembellikten, ihtiyarlıktan günahtan ve borçtan sana sığınırım."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3496- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i vefatı anında şöyle duâ ederken işitmiştim: **"Allah'ım beni affet bana acı. Beni yüce dosta ulaştır."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 78

Ø dilersen affet dilersen acı şeklinde duâ edilmemeli

3497- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz, Allah'ım dilersen beni bağışla, Allah'ım dilersen bana acı demesin. Duâsını kesin yapsın çünkü kendisini zorlayan yoktur."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 79

Ø hangi vakitte yapılan duâlar kabul edilir?

3498- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gecenin son üçte biri kalınca Rabbimiz dünya semasına iner ve şöyle der: Bana duâ eden var mı duâsını kabul edeyim. Benden isteyen var mı? Kendisini bağışlayayım."** (Buhârî, Cuma: 27; Müslim, Salat-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ubeydullah el Eğar'ın ismi Selman'dır.

Tirmizî: Bu konuda Ali, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Saîd, Cübeyr b. Mut'ım, Rıfaa el Cühenî, Ebû'd Derdâ ve Osman b. Ebî'l As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3499- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle denildi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Duâların hangisi daha makbuldür?"** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gecenin son yarısında ve farz namazlardan sonra yapılan duâlar."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Ebû Zerr ve İbn Ömer'den Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"Gecenin son yarısı ki onda yapılan duâ daha değerli ve daha ümid vericidir veya benzeri bir ifade kullandı."**

3500- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu gece duâ yaptığınızı işittim. Duânızdan bana ulaşan şey şu sözleriniz oldu: **"Allah'ım günahlarımı bağışla rızkımı genişlet bana verdiğin rızıkları bereketli kıl."** Rasûlullah (s.a.v.): **"Bu duâyı yaparsan istemedik bir şey bıraktığını zanneder misin? Yani her şeyi istemiş oluyorsun."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ebû's Selil'in ismi Dureyb b. Nüfeyr'dir. İbn Nüfeyr'de denilir.

3501- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim sabahladığında: Ey Allah'ım sana iman ettiğimize şâhid olarak arşını taşıyan meleklerin varlığına iman edip tüm meleklerin de varlığını kabul ederek tüm yaratıkları da senin yarattığını kabul ederek şâhidlik yaparım ki senden başka gerçek ilah yoktur. Ancak sen varsın sen ikincisi olmayan teksin senin ortağın da yoktur. Muhammed de senin kulun ve Rasûlündür." Derse o günde işlediği günahı Allah bağışlar. Eğer bu duâyı akşamleyin yaparsa o gece işlediği günahını Allah bağışlar.** (Ebû Dâvûd, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 80

Ø toplantı sonrası hangi duâ okunmalı)

3502- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir toplantıdan kalkmazdan önce mutlaka ashabına şu duâyı yapardı: **"Allah'ım sana karşı işlenecek günahlarla aramızda perde olacak korkundan, bizi Cennetine ulaştıracak kulluğundan, dünya musibetlerine karşı tahammülümüzü kolaylaştıracak güçlü bir iman nasib et. Allah'ım bizi yaşattıkça kulaklarımız gözlerimiz ve gücümüzden bizi faydalandır. Aynı şeyleri soyumuza da nasib et. Bize zulmedenlerden intikamımızı al. Düşmanlarımıza karşı bize yardım et. Bizi dinimizden yaralama. Dünyayı en büyük gayemiz eyleme. Dünyalık bilgilerle de sonumuzu getirme. Bize acımayanları üzerimize güçlü ve kuvvetli kılma."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Bazıları bu hadisi İbn Ömer, Nafi' ve Hâlid b. ebî Imrân'dan rivâyet etmişlerdir.

3503- Müslim b. ebî Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babam benim şöyle dediğimi duydu: **"Allah'ım her türlü sıkıntıdan, tembellikten ve kabir azabından sana sığınırım."** Ve; **"Bunları kimden işittin"** dedi. Ben de: **"Senin bunları söylediğini işittim"** dedim. Bunun üzerine şöyle dedi: **"Bunları elden bırakma! Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'in bunları söylediğini işittim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 81

Ø mutlaka affedileceğimiz duâ hangisidir?

3504- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle buyurdu: **"Affedilmiş olsan bile söylediğinde affedileceğin bazı kelimeleri sana öğreteyim mi?"** Dedi ki: **"Büyük ve yüce Allah'tan başka gerçek ilah yoktur, ancak o vardır ikram sahibi ceza vermede acele etmeyen Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Sadece O' vardır. Büyük arşın Rabbi olan Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim. Ondan başka gerçek ilah yoktur, sadece o vardır."** (Müsned: 663)

ž Ali b. Haşrem dedi ki: Ali b. Huseyn b. Vakîd babasından bu hadisin bir benzerini bize nakletmiş olup hadisin sonunda: **"Eksiksiz övgüler alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur"** ilavesi vardır.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle Ebû İshâk'ın Hâris b. Ali'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 82

Ø yunus (a.s.)'ın balığın karnındaki duâsı nasıldır?

3505- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Yunus'un balığın karnında iken yaptığı duâ olan: **"Senden başka gerçek ilah yoktur. Sınırsız kudret ve yüceliğinle sen, her şeyin üstündesin doğrusu ben yapılması gerekeni yapmamak suretiyle kendime haksızlık edenlerdenim."** (Enbiya: 87) Bu duâyı herhangi konuda yaparsa Allah onun duâsını mutlaka kabul eder." (Müsned: 1383)

ž Muhammed b. Yahya diyor ki: Muhammed b. Yusuf b. Mürre b. İbrahim b. Muhammed b. Sa'd bu hadisi Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmiş olup **"Âişe'den"** dememiştir.

Tirmizî: Başkaları bu hadisi Yunus b. ebî İshâk'tan, İbrahim b. Muhammed b. Sa'd'den ve Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmişler ve senedinde **"babasından"** dememişlerdir.

Bazıları ise Yunus b. İshâk'tan rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **"İbrahim b. Muhammed b. Sa'd, babasından ve Sa'd b. ebî Vakkâs'tan rivâyet etmişlerdir."** Yunus b. ebî İshâk ise bazen hadisin senedinden **"babasından"** demekte bazen da dememektedir.

bölüm: 83

Ø allah'ın isimleri kaç tanedir?

3506- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları öğrenir ve hayatı boyunca Allah'ı bu şekilde tanıyarak yaşar ve hayatını bu iman ve yaşayış üzere bitirirse inşallah Cennete girer."** (Buhârî, Şurût: 17; Müslim, Zikir: 27)

ž Yusuf diyor ki Abdul A'lâ bu hadisin bir benzerini Hişâm b. Hassân'dan, Muhammed'den ve Ebû Hüreyre'den bize aktarmıştır.

3507- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları öğrenir ve hayatı boyunca Allah'ı bu şekilde tanıyarak yaşar ve hayatını bu iman ve yaşayış üzere bitirirse inşallah Cennete girer." "O Allah ki Ondan başka gerçek ilah yoktur ancak o vardır. O dünyada herkese ahirette ise sadece mü'minlere acıyıp şefkat edendir."**

(Bu 99 ismi; manzum tercemesiyle veriyoruz ki Müslümanlar kolayca ezberleyip Allah'ı iyi bilisinler diye…)

Buhârî ve Müslim'de isimler sayılmaksızın, Tirmizî, Deavât, 86 ve İbn-i Mâce, Duâ, 10 da 99 isim sayılarak rivayet edildiğine göre; "Allah'ın 99 ismi vardır. Kim bunları öğrenir (hayatı boyunca Allah'ı bu şekilde tanıyarak yaşar ve hayatını bu iman ve yaşayış üzere bitirirse inşaallah) Cennete girer."

NDDQNGO'

Allah, O'ndan başka yoktur tapacak
En güzel isimler, O'nundur ancak.

NDRHNCPJDO 'NDRBNHPIQO

ND1QN-RENFO –' 'ND1QN-PJEO

Rahman'dır, esirger, merhametlidir.
Rahim'dir, kuluna pek rahmetlidir.

NDREN*PJFO 'NDRHNDPIQO

NDRENDPCO –' 'NDRBO/QOH3O

Melik'dir, mülk O'nun varlık O'nundur.
Kuddûs'tür, eşsizlik, birlik O'nundur.

NDR-NEPJ/O 'NDREO-R5PI

ND3QND'NEO –' 'NDREO$REPFO

Selâm'dır, selâmet, saadet O'ndan.
Mü'min'dir, hidayet emniyet O'ndan.

NDREO(R/P&O 'NDREO9PJ/O

NDREOGNJREPFO' – 'NDR9N2PJ2O

Müheymin, gözeten, denetleyen O.
Aziz'dir, şerefli, şeref veren O.

NDREO-RJPI 'NDREOEPJ*O

NDR,N(Q'N1O'

Cebbâr'dır, her derdin çaresi O'ndan.
Çıkmaya çare yok, buyruklarından.

NDR-NIQO 'NDRBNJHQOEO

NDREO*NCN(QP1O'

Büyüklük O'nundur, O mütekebbir.
Bir Allah, en büyük demektir tekbir.

NDRH'N,P/O 'NDRE'N,P/O

NDR.'NDPBO –' 'NDR('N1P&O	Hâlık'tır, yarattı, yoktan var etti. Bârî'dir, düpdüzgün yaptı, düzeltti.	NDRH'N-P/O 'ND5QNEN/O
NDREO5NHQP1O'	Musavvir, her şeye bir suret vermiş. Sanatını gözler önüne sermiş.	NDRB'N/P1O 'NDREOBR*N/P1O
NDR:NAQ'N1O –' 'NDRBNGQ'N1O	Ğaffâr'dır, bağışlar, eksiği kapar. Kahhâr'dır, kahreder ne yapar, yapar.	NDREOBN/QPEC 'NDREO$N.QP1O
NDRHNGQ'N(O –' 'ND1QN2'QNBO	Vehhâb'tır, hep verir, hep karşılıksız. Razzâk'tır, mahlûku komaz rızıksız.	ND#NHQNDO 'ND".P1O
NDRAN*Q'N-O –' 'NDR9NDPJEO	Fettâh'tır, yol açar kapılar açar. Alîm'dir, bilendir sonsuz ilmi var.	ND8Q'NGP1O 'NDR('N7PFO
NDRB'N(P6O –' 'NDR('N3P7O	Kâbız'dır, dilerse sıkar, dar eder. Bâsıt'tır, bol verir, yoğu var eder.	NDRH'NDPI 'NDREO*N9'NDPI
NDR.'NAP6O –' 'ND1Q'NAP9O	Hâfız'dır, indirir, alçaltır aman. Râfı'dir, bindirir, yüceltir heman.	NDR(N1QO 'ND*QNHQ'N(O
NDREO9P2QO –' 'NDREO0PDQO	Muîz'dir, yükseltir izzetler verir. Müzil'dir, alçaltır, zilletler verir.	NDREOFR*NBPE – 'NDR9NAOHQO

ND3QNEPJ9O 'NDR(N5PJ1O	–'	Semi'dir, herşeyi duyar, işitir. Basîr'dir, herşeyi görür, gözetir.	ND1QN$OHAO E'NDPCO 'DREODRCP
NDR-NCNEO 'NDR9N/RDO	–'	Hakem'dir, söz O'nda, her sözü hikmet. Adl, işi adalet, sözü adalet.	0OH'DR,ND'NDP HN'RD'PCR1'NEP
NDDQN7PJAO 'NDR.N(PJ1O	–'	Latîf'tir, lutfeder, pek ince bilir. Habîr'dir, her şeyden haberdar olur.	NDREOBR3P7O 'NDR,'NEP9O
NDR-NDPJEO 'NDR9N8PJEO	–'	Halîm'dir, hiç ivmez, hep verir mühlet. Azîm'dir, sadece O'nun azamet.	NDR:NFPIQO 'NDREO:RFPI
NDR:NAOH1O 'ND4QNCOH1O	–'	Ğafûr'dur, bağışlar, örter, affeder. Şekûr'dur, hak bilir, azı çok eder.	NDRE'NFP9O'
NDR9NDPIQO 'NDRCN(PJ1O	–'	Alîy'dir, en üstün, en yüksek O'dur. Kebîr'dir, en büyük, en büyük O'dur.	ND6Q'N1QO 'NDFQ'NAP9O
NDR-NAPJ8O 'NDREOBPJ*O	–'	Hafîz'dir, O kollar, O bekler durur. Mukît'tir, herşeyin hakkını korur.	NDFQOH1O 'NDRG'N/PI
NDR-N3PJ(O 'NDR,NDPJDO	–'	Hasîb'tir, hesaplar ve hesap sorar. Celîl'dir en yüce, en yüce O	NDR(N/PJ9O 'NDR('NBPI

var.

NDRCN1PJEO 'ND1QNBPJ(O	**–'**	Kerîm'dir, pek cömert, ikram edici. Rakîb'dir, görücü, hem gözetici.	**NDRH'N1P+O'**
NDREO,PJ(O 'NDRH'N3P9O	**–'**	Mücîb'dir, karşılık verir duâya. Yalvar herşeyi bol, Vâsî Mevlaya.	**ND1QN4PJ/O 'ND5QN(HO1O**
NDR-NCPJEO 'NDRHN/OH/O	**–'**	Hakîm'dir, her sözü, her işi doğru. Vedûd'dur, sevilir, sever kulunu.	
NDREN,PJ/O 'NDR('N9P+O	**–'**	Mecîd'dir, şanlıdır, pek şereflidir. Bâis'dir, ruh verir, elçi gönderir.	
ND4QNGPJ/O 'NDR-NBQO	**–'**	Şehîd'dir, her şeye şâhidtir Allah. Ezelî, ebedî tek Hak'dır Allah.	

(İbn-i Mâce, Duâ: 10 (Terc. 10/48)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Pek çok râvî bu hadisi bize Safvân b. Salih'den rivâyet etmiştir. Bu hadisi sadece Safvân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçiler yanında güvenilen bir kişidir.,Bu hadis aynı zamanda değişik şekilde Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir.Pek çok rivâyetler içinde Esma-ül Hüsna'nın isimlerinin sayıldığını sadece bu hadisle bilmekteyiz. Adem b. ebî İyas bu hadisi başka bir senedle yine Ebû Hüreyre'den zikrederek Allah'ın isimlerini zikretmiştir. Fakat rivâyetin senedi sağlam değildir.

3508- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, **"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır, bunları öğrenip bunlara göre Allah'ı tanıyıp yaşayan ve bu imanla ölen kimse inşallah Cennete girer."** (İbn-i Mâce, Duâ: 10)

ž **Tirmizî:** Bu rivâyette isimlerin sıralaması yoktur.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3509- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennet bahçelerine uğradığınızda oradan istifade ediniz."** Bunun üzerine ben: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Cennet bahçesi neresidir?"** dedim. Buyurdular ki: **"Mescidlerdir."** Ben: **"Oradan istifade etmek ne demektir?"**

dedim. Şöyle buyurdular: **“Sübhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahu vallahü ekber (Allah yücedir ve eksiksizdir.Bütün övgüler Allah’adır. Allah’tan başka gerçek ilah yoktur ve Allah en büyüktür.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3510- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cennet bahçelerine uğradığınız zaman oradan istifade ediniz.”** Ashab: **“Cennet bahçeleri neresidir?”** diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Allah’ın dinini öğrenmek üzere meydana getirilen sohbet guruplarıdır”** buyurdu. (Müsned: 12065)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Sabit’in Enes’den rivâyeti olarak hasen garibtir.

bölüm: 84

Ø bir musibet anında hangi duâ yapılmalı?

3511- Ebû Seleme (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Herhangi birinizin başına bir musibet geldiğinde şöyle desin: “Bizi yaratan Allah’tır. Allah’ın mülkünde yaşamaktayız. Varlığımız, Allah içindir, sonunda ona dönecek ve hesaba çekileceğiz.”** (Bakara: 156) **“Allah’ım senin katında başıma gelenlere sevap verileceğini umuyorum. Bundan dolayı beni mükafatlandır ve onun yerine bana daha hayırlısını ver.”** Ebû Seleme can verirken: **“Allah’ım hanımıma benim ölümümden sonra benden daha hayırlı birini nasib et”** diye duâ etti. Ebû Seleme vefat edince Ümmü Seleme: **“Varlığımız, Allah içindir. Allah’ın mülkünde yaşamaktayız. Sonunda ona dönüp hesaba çekileceğiz”** deyip; “Allah katındaki bu musibetlerden dolayı sevap verileceğini ümid ediyorum. Bundan dolayı beni mükafatlandır.” (Müsned: 25448)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadis değişik şekilde yine Ümmü Seleme’den rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme’nin adı Abdullah b. Abdul Esed’tir.

bölüm: 85

Ø dünya ve ahirette afiyet istemek herşey yerine geçer mi?

3512- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve: **“Hangi duâ daha değerli ve kıymetlidir”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de buyurdu ki: **“Rabbinden dünya ve ahirette selamet ve afiyet dile.”** Sonra ikinci bir gün gelerek tekrar **“Hangi duâ daha faziletli ve değerlidir?”** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.), ona aynı cevabı verdi. Üçüncü sefer geldiğinde yine aynı soruyu sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de aynı cevabı verdi ve şöyle devam etti: **“Sana dünya ve ahirette afiyet verilmişse zaten kurtulup gitmişsindir.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisi sadece Seleme b. Verdan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3513- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın**

Rasûlü! Kadir gecesinin hangi gece olduğunu bilirsem hangi duâyı okumamı tavsiye edersin?" dedim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ım sen affedicisin, ikram sahibisin affetmeyi seversin beni de affet."** (İbn Mâce, Duâ: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3514- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bana bir şey öğret ki onu Allah'tan isteyeyim"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'tan afiyet dile…"** Birkaç gün sonra tekrar geldim: **"Ey Allah'ın Rasûlü! bana bir şey öğret ki onu Allah'tan isteyeyim"** dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi: **"Ey Abbâs! Ey Peygamberin amcası! Allah'tan dünya ve ahirette afiyet iste."** (Müsned: 1687)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Abdullah b. Hâris b. Nevfel, Abbâs b. Abdulmuttalib'den hadis işitmiştir.

3515- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'tan, afiyetten daha sevimli ve üstün bir şey istenmemiştir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrahman b. ebî Bekir el Müleykî rivâyeti olarak bilmekteyiz.

bölüm: 86

Ø kişi kendisini satar mı?

3516- Ebû Bekir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), bir işi yapmak istediği zaman: **"Allah'ım bana hayırlısını ver ve benim için en uygun olanı seç"** diye duâ ederdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Zenfel'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçiler yanında Zenfel zayıf birisidir. Kendisine Zenfel-ül Arafî'de denilmektedir. Arafat ta oturmakta idi. Bu hadisi tek olarak rivâyet etmiş ve kendisi gibi rivâyet eden biri olmamıştır.

3517- Ebû Mâlik el Eş'arî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest, imanın bir parçasıdır. Elhamdülillah diyecek şekilde yaşamak mizanı doldurur. Sübhanallah ve Elhamdülillah diyecek şekilde bir hayat sürmek gökler ve yeryüzü arasını dolduracak kadar sevap kazandırır. Namaz, nurdur. Sadaka kişinin Müslüman olduğuna bir delildir. Sabır her an önümüzdeki bir ışıktır. Kur'ân ise lehimizde veya aleyhimizde bir delildir. Her insan sabahleyin kalkıp nefsinin satıcısıdır. Ya ibadet ve kulluk yaparak kendisini Allah'a satmış olur. Veya arzu ve hevesine veya şeytana uyarak kendisini helak etmiş olur."** (Müslim, Tahara: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 87

Ø mizanı dolduran ve çok sevap kazandıran şeyler nelerdir?

3518- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sübhanallah demek mizanın yarısını doldurur. Elhamdülillah demek ise teraziyi doldurmuş olur. Allah'tan başka gerçek ilah yoktur, sadece O vardır diyen kimse ile Allah arasında hiçbir perde yoktur. Cennette kendisiyle beraber oluncaya kadar…"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garib olup senedi de sağlam değildir.

3519- Süleymoğullarından bir kişiden rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), şunları benim elimde veya kendi elinde saydı: Sübhanallah demek mizanın yarısıdır. Elhamdülillah ise onu doldurmuş olur. Allahuekber demek gök ile yeryüzü arasını doldurur oruç sabrın yarısı temizlikte imanın yarısıdır."** (Müsned: 17571)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Şu'be ve Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 88

Ø Rasûlullah (s.a.v.), arafatta vakfe yerinde nasıl duâ ederdi?

3520- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat akşamı vakfe yerinde şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım, senin buyurduğun gibi ve bizim söylediğimizden daha hayırlı biçimde sana hamdolsun. Allah'ım namazım tüm ibadetlerim hayatım ve ölümüm senin içindir. Dönüşüm sanadır. Her türlü varlığım sana kalacaktır. Allah'ım kabir azabından kalbimin vesvesesinden işlerimin dağınıklığından sana sığınırım. Allah'ım rüzgarın getireceği afetlerin şerrinden sana sığınırım."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Senedi de sağlam değildir.

bölüm: 89

Ø geniş kapsamlı dua nasıldır?

3521- Ebû Umame (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), çok uzunca bir duâ etmişti ki ondan bir şey ezberleyememiştik. Bunun üzerine: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Uzunca bir duâ yaptınız bundan bir şey ezberleyemedik"** dedik. Şöyle buyurdular: **"Size tüm duâları toplayan bir duâ öğreteyim mi? Şöyle duâ edersiniz: "Allah'ım! Peygamber'in Muhammed (s.a.v.)'in senden istediği şeyin hayrından biz de istiyoruz ve Peygamber'in Muhammed (s.a.v.)'in sana sığındığı şeyin şerrinden biz de sana sığınıyoruz. Yardımına müracaat edilen tek kapı sensin eninde sonunda sana ulaşacağız hiçbir güç ve kuvvet yoktur ancak tüm güçler senin elindedir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 90

ØRasûlullah (s.a.v.)2in en çok yaptığı duâ hangisidir?

3522- Şehr b. Havşeb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmü Seleme (r.anha)'ya; **"Ey Mü'minlerin anası! Rasûlullah (s.a.v.), senin yanında olduğu zaman en çok yaptığı duâ ne idi?"** Dedi ki: **"Çoğunlukla yaptığı duâ şuydu: "Ey kalbleri bir halden bir hale çeviren Rabbim, benim kalbimi de dinin üzere sabit kıl."** Ben kendisine: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Niçin bu duâyı yapıyorsunuz?"** diye sordum. Şöyle buyurdular: **"Hiçbir kimse yoktur ki onun kalbi Allah'ın parmakları arasında olmuş olmasın. Dilediğini düzeltir, düzgün yola kor dilediğini ise kalbini kaydırarak yoldan çıkarır."** Sonra Âl-i Imrân sûresi 8. ayetini okudu: **"O derin kavrayış sahipleri şöyle yakarırlar: "Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi bu gerçeklerden bir daha saptırma, katından bize rahmet ver, şüphesiz bağışı en çok olan sensin sen."** (Müsned: 25210)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den, Nevvâs b. Sem'an'dan, Enes, Câbir, Abdullah b. Amr ve Nuaym b. Ammâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 91

Ø uykusunda korkan kimsenin yapacağı duâ

3523- Büreyde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hâlid b. Velid el Mahzûmî, Peygamber (s.a.v)'e şikayette bulundu ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Korkudan dolayı gece uyuyamıyorum. Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle buyurdu: Yatağına girdiğinde şöyle duâ et: **"Allah'ım ey yedi kat göklerin ve gölgelendirdiklerinin Rabbi, Ey dünyaların ve sırtında taşıdıklarının Rabbi, Ey şeytanların ve saptırdıklarının Rabbi, Bütün yarattıklarının şerrinde ve onlardan birinin bana saldırması ve haksızlık etmesinden beni koruyucu ol. Senin koruman altında olan güçlüdür. Senin övgün yücedir. Senden başka gerçek ilah yoktur. Ancak sen varsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi sağlam değildir. Hakem b. Zuheyr'in rivâyetini bazı hadisçiler almıştır. Bu hadis başka bir şekilde mürsel olarak rivâyet edilmektedir.

bölüm: 92

Ø sıkıntılı anlarda Rasûlullah (s.a.v.) nasıl dua ederdi?

3524- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Herhangi bir iş Rasûlullah (s.a.v.)'e sıkıntı verdiği zaman şöyle duâ ederdi: **"Ey devamlı din olan ölümsüz bütün varlıkların tek yöneteni ve gözeteni senin rahmetinle yardım isterim."**

Aynı senedle Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ya zelcelali velikram" duâsına devam ediniz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bu hadis Enes'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

3525- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ya zelcelali velikram” duâsına devam ediniz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup mahfuz değildir. Gerçek şu ki bu hadis Hammad b. Seleme’den, Humeyd’den ve Hasan-ı Basrî’den rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sağlamdır. Müemmil hadisin senedinde yanılarak Humeyd’den ve Enes’den demiştir ki bu konuda kendisine uyan olmamıştır.

bölüm: 93

Ø abdestli olarak yatağa girip dua eden kimsenin durumu

3526- Ebû Umâme el Bâhîlî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu işittim: **“Abdestli olarak yatağına giren uykusu gelinceye kadar Allah’ı zikreden bir kimse uykusu anında veya gecenin bir vaktinde dünya ve ahiretin hayrına dair hangi duayı yaparsa mutlaka Allah ona o isteklerini verir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadis aynı şekilde Şehr b. Havşeb’den, Ebû Zabya’den, Amr b. Abese’den de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 94

Ø uykudan korkarak uyanan ne demeli?

3527- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), bir adamın şöyle duâ ettiğini işitti: **“Allah’ım senden nimetin tamamını isterim.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), **“Nimetin tamamı hangi şeydir”** diye sordu. Ben: **“Bir duâ ettim ve bu duâ sebebiyle hayır ümid etmekteyim”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), ise: **“Cennete giriş ve Cehennem’den kurtuluş nimetin tamamı sayılır”** buyurdu.

Yine Rasûlullah (s.a.v.) bir adamın: **“Ya zelcelali velikram”** dediğini işitti ve bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Duâ kapısı sana açıldı dilekte bulun!”** Yine Peygamber (s.a.v) bir adamın: **“Allah’ım senden sabır isterim”** dediğini duydu ve: **“Sen Allah’tan bela ve imtihan istemiş oldun ondan afiyet dile”** buyurdu. (Müsned: 21009)

ž Ahmed b. Meni’, İsmail b. İbrahim’den, Cüreyrî’den bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

3528- Amr b. Şuayb (r.a.)’ın dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Biriniz uykudan korkarak uyanırsa şöyle desin: **“Allah’ın gazabı ve azabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve bana yaklaşmalarından Allah’ın eksiksiz olan tam kelimelerine sığınırım.”** Bu durumda hiçbir şey ona zarar vermez. Abdullah b. Amr, akıl baliğ olan çocuğuna bu duâyı belletir. Okuyamayacak küçük çocuklar için bir kağıda yazıp onun boynuna asardı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 95

Ø sabah akşam söylenebilecek duâ

3529- Ebû Râşid el Hayranî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir:

Abdullah b. Amr b. Âs'a geldim ve: **"Rasûlullah (s.a.v.)'tan işittiğin bir şeyi bana anlatır mısınız?"** dedim. Bunun üzerine bana bir yazı çıkardı ve: **"Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'in benim için yazdırdığı şeydir"** dedi. Yazıya baktım orada şunlar yazılıydı: Ebû Bekir es Sıddık: **"Ey Allah'ın Rasûlü! bana sabah ve akşam okuyacağım bir duâyı öğret"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): Ey Ebû Bekir şöyle de buyurdu: **"Ey Allah'ım Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Gizli ve açık her şeyi bilen senden başka gerçek ilah yoktur. Ancak sen varsın. Her şeyin Rabbi ve idarecisi sensin. Benliğimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve beni şirke düşürmesinden, günah işlemekten ve bir Müslüman'a kötülük etmekten sana sığınırım."** (Müsned: 6309)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 96

Ø allah'tan daha kıskanç birisi var mıdır?

3530- Amr b. Mürre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Vâil'den işittim, şöyle diyordu: Abdullah b. Mes'ûd'tan şöyle dediğini işittim, dedi. Bunun üzerine ben kendisine sen bunu Abdullah'tan işittin mi diye sordum. Ebû Vâil: **"Evet"** dedi. Abdullah hadisi merfu olarak rivâyet ederek şöyle dedi: **"Allah'tan daha kıskanç bir kimse yoktur bu yüzden gizli ve açık tüm kötülükleri haram kılmıştır. Övülmeyi Allah'tan daha çok seven bir kimse yoktur. Bu yüzden Allah kendini övmüştür."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'an: 27; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garib sahihtir.

bölüm: 97

Ø namazda yapılacak başka bir duâ

3531- Ebû Bekir es Sıddık (r.a.)'tan rivâyete göre, kendisi şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bana namazda yapacağım bir duâ öğret"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurdu: **"Deki: Ey Allah'ım ben nefsime çok zulmettim günahları ancak sen bağışlarsın katından bir bağışlanma ile beni bağışla bana merhamet et. Şüphesiz sen bağışlayan ve acıyansın."** (Buhârî, Ezan, 17; Müslim, Zikir: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Leys b. Sa'd rivâyeti olarak hasen garibtir. Ebû'l Hayrın ismi Mersed b. Abdullah el Yezenî'dir.

3532- Muttalib b. ebi'l Vedaa (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Abbâs sanki bir şey duymuş gibi Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gelmişti. Rasûlullah (s.a.v.), minberde doğruldu ve **"Ben kimim"** buyurdu. Ashab: **"Sen Allah'ın Rasûlüsün sana selam olsun."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben Abdulmuttalib oğlu Abdullah oğlu Muhammed'im. Allah yarattıklarını yaratmış ve beni yarattıklarının en hayırlılarından kılmıştır. Sonra o yaratıklarını ikiye ayırmış beni onlar içinde yine en hayırlılarından kılmıştır. Sonra o insanları kabilelere ayırmış ve beni en hayırlı kabileden**

çıkarmıştır. Sonra o kabileleri de daha küçük birimlere ayırmış ve beni de neseb soy sop olarak onların en hayırlılarından kılmıştır.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 98

Ø günahlar, ağacın yaprağı gibi hangi dua ile dökülür?

3533- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yaprakları kurumuş bir ağacın yanından geçerken bastonuyla ağaca vurdu ve yaprakları döküldü. Bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Tüm eksiksiz övgüler Allah’a mahsustur, Allah’ı tenzih ederim ve O’nu överim O’ndan başka gerçek ilah yoktur. Ancak O vardır. Allah en büyüktür, sözlerini söylemek kulun günahlarını şu ağacın yapraklarını döktüğü gibi mutlaka dökecektir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3534- Umâra b. Şebîb es Saî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim güneşin batımından sonra on kere Allah’tan başka gerçek ilah yoktur ancak O vardır O tektir, O’nun ortağı yoktur. Saltanat ve irade tümüyle ona aittir. Eksiksiz övgülere O layıktır. Hayat veren O’dur. Ölüm de O’nun elindedir. Ve o her şeye güç yetirendir”** derse Allah bu kimse için sabaha kadar şeytandan koruyacak silahlı koruyucular gönderir ve ona on sevap yazılır ve on günahı silinir. Ve bu yaptığı duâ on mü’min köleyi hürriyetine kavuşturma sevâbına denk sevap kazandırmış olur. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Leys b. Sa’d’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Umâra’nın Peygamber (s.a.v)’den hadis işittiğini bilmiyoruz.

bölüm: 99

Ø tevbe ve istiğfarın değeri ve Allah’ın kullarına rahmeti

3535- Zir b. Hubeyş (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Saffan b. Assâl el Murâdî’ye mestler üzerine mesh yapmanın hükmünü sormaya gelmiştim bana şöyle dedi: **“Ey Zir! Seni buraya hangi şey getirdi?”** Ben de: **“Bilgi edinmek için”** dedim. Bunun üzerine Safvân: **“Şüphesiz ki melekler ilim elde etmek için gayret gösterene istediği şeyden memnunluk duyarak onu her şeyden korumak için kanatlarını gererler.”** Ben de: **“Soracağım ve kalbimi tırmalayan şey şudur dedim ve: “Büyük ve küçük abdest bozduktan sonra mestler üzerine mesh yapmak nasıl olacaktır?” Sen Peygamberin sahabîlerindensin. Sana bu konuyu sormaya geldim sen Rasûlullah (s.a.v.)’den bu konuda bir şeyler işittin mi?”** Safvân: **“Evet”** dedi; **“Rasûlullah (s.a.v.) ile yolculukta olduğumuz zaman veya bir yerde misafir olduğumuz zaman cünüplük dışında küçük abdest, büyük abdest ve uykudan dolayı üç gün üç gece mestlerimi çıkarmamamızı emrederdi.”**

Bundan sonra ben: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den sevgi hakkında bir şeyler**

işittin mi?” diye sordum. Safvân: **“Evet”** dedi; bir yolculukta Peygamber (s.a.v) ile birlikteydik ansızın bir bedevi yüksek sesle **“Ya Muhammed!”** diye bağırdı. Rasûlullah (s.a.v.)’de onun sesine yakın bir sesle: **“Haydi gel”** diye cevap verdi. Biz o bedevî kimseye yazıklar olsun sana sesini alçalt, çünkü sen peygamberin huzurundasın yüksek sesle konuşmak yasaktır dememize rağmen vallahi sesimi alçaltmam dedi. Sonra o bedevi dedi ki: **“Bir kişi bir topluluğu seviyor ama henüz onlara katılmış değil.”** Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): **“Kıyamet gününde kişi sevdikleriyle beraberdir”** buyurdu. Ve bize bazı şeyler anlattı. Sonunda şöyle buyurdu: **“Batı tarafında** (Sûfyân, Şam tarafında dedi.) **bir kapıdan bahsetti ki bu kapının genişliği bir binitli kimsenin kırk yıl veya yetmiş yıl yürümesi kadardır. Allah bu kapıyı gökleri ve yeri yarattığı gün tevbe için açmıştır. Güneş batıdan doğuncaya kadar yani kıyamete kadar da kapatmayacaktır.”** (Nesâî, Tahara: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3536- Zir b. Hubeyş (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Safvân b. Assâl el Muradiye gelmiştim ki bana **“Buraya niçin geldin”** dedi. Ben de: **“Bilgi edinmek için”** dedim. Bunun üzerine Safvân: Benim Rasûlullah (s.a.v.)’den öğrendiğime göre: **“Melekler ilim öğrenmek isteyen kimseye memnun olduklarından dolayı onu her şeyden korumak için kanatlarını gererler.”** Sonra kendisine dedim ki: **“Mest üzerine mesh konusunda zihnime takılan şeyler var bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)’den öğrendiğin bir şeyler var mı?”** Safvân: **“Evet”** dedi; **“Bir yolculukta olduğumuzda veya misafirlikte iken cünüplük dışında küçük abdest, büyük abdest bozmak ve uykudan dolayı üç gün üç gece mestlerimizi çıkarmamamızı bize emretmişti.”**

Bundan sonra ben: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den sevgi hakkında bir şeyler işitin mi?”** Safvân: **“Evet”** dedi; **“Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iken görgüsüz kaba bir bedevi yüksek sesle Ya Muhammed! Ya Muhammed!** Diye Peygamberimizi çağırmıştı. Ashab ona: **Sus, sesini alçalt; böyle yapmak yasaktır,** dedik. Rasûlullah (s.a.v.), onun sesine yakın bir sesle: **“Gel bakalım”** diye cevap verdi. O bedevi de: **“Bir kimse bir topluluğu seviyor ama henüz onlar arasına karışmış değildir”** diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Kişi sevdikleriyle beraberdir”** buyurdu: Zir diyor ki: **Safvân anlattı anlattı sonunda Allah’ın tevbe için batıda genişliği yetmiş yıllık mesafe olan bir kapı yarattığını, güneş batı tarafından doğuncaya kadar kapatılmayacağını ve Allah’ın Enam sûresi 158. ayetinin bu tevbe konusunda olduğunu bana anlattı: “O Allah’tan başkasına ilahlık yakıştıranlar, inanmak için kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini ya da Rabbinin bazı ayetlerinin gelmesini mi bekliyorlar? Ancak**

Rabbinin onları imana mecbur edecek bazı alametleri geldiği gün, iman etmenin daha önce inanmamışsa veya inancıyla bir iyilik kazanmamışsa, o günkü imanı ona bir fayda sağlamaz. De ki: Bekleyin öyleyse ahiret gününü ey inançsızlar! Biz de bekliyoruz başınıza gelecekleri.” (Nesâî, Tahara: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3537- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **“Allah kulunun tevbesini can boğaza gelmediği sürece kabul eder.”** (İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Muhammed b. Beşşâr, Ebû Âmir el Akdî vasıtasıyla Abdurrahman’dan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3538- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden birinizin tevbe etmesi, kaybettiği bir şeyi bulduğunda nasıl sevinirse Allah ondan daha fazla sevindirir.”** (Müslim, Salat: 27; İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes’ûd, Numân b. Beşîr ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle Ebû’z Zinad rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Bu hadisi Mekhûl, Ebû Zerr rivâyetiyle aynı senedle benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

3539- Ebû Eyyûb (r.a.)’den rivâyete göre: Ebû Eyyûb, ölümü yaklaştığında şöyle dedi: **“Bir şeyi sizden gizlemiştim o da şuydu: Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: Siz günah işlemez bir toplum olsaydınız mutlaka Allah günah işleyen bir topluluk yaratırdı da onlar günah işlerler ve Allah’a tevbe ederlerdi. Allah’ta onları bağışlardı.”** (Müslim, Tevbe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadis Muhammed b. Ka’b’den, Ebû Eyyûb’tan benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Kuteybe, Abdurrahman b. ebi’z Zinad vasıtasıyla Gafre’nin azâdlı kölesi Ömer’den, Muhammed b. Ka’b’tan ve Ebû Eyyûb’tan benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

3540- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim şöyle buyurdu: **“Allah: Ey Ademoğlu! Sen bana duâ ettiğin ve benden ümid ettiğin sürece senin hatalarını bağışlarım ve hiç aldırış etmem. Ey Ademoğlu! Senin günahların göğün bulutlarına ulaşsa bile sen de benden bağışlanma dilesen seni bağışlarım ve hiçbir şeye aldırış etmem. Ey Ademoğlu! Sen bana dünya dolusu kadar hatalarla gelip bana hiçbir şeyi ortak koşmamış olsan şüphesiz seni dünya dolusu bağışlanma ile karşılarım.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 100

Ø allah’ın rahmeti yüz olup 99’u kendisinde biri yeryüzündedir

3541- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **“Allah, yüz rahmet yarattı ve yarattıkları arasına bir merhamet koydu ki bu yüzden insanlar ve hayvanlar birbirlerine merhamet**

ederler. Doksan dokuz rahmet ise Allah'ın katındadır." (Buhârî, Edeb: 27; Müslim, Tevbe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Selman, Cündüp b. Abdullah b. Sûfyân el Becelî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3542- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Mü'min, Allah katında olan azabı bilmiş olsa hiç kimse Cennete göz dikmez, Kafir de Allah katında olan rahmeti bilmiş olsa hiç kimse Cennet'ten ümidini kesmezdi."** (Müslim, Tevbe:

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Alâ'nın babasından ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmesiyle bilmekteyiz.

3543- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Allah tüm yarattıklarını yarattığı zaman kendi üzerine şöyle yazmıştır: **"Benim rahmetim gazabımı geçmiştir."** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3544- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), mescide girdi ve bir adam namaz kılmış duâ ediyor ve duâsında şöyle diyordu: **"Ey Allah'ım senden başka ilah yoktur, ancak sen varsın sen bol bol verensin." Ey göklerin ve yerin yoktan var edicisi, Ey Celal ve ikram sahibi"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Onun Allah'a ne ile duâ ettiğini biliyor musunuz?"** diye sordu sonra kendisi: **"O kimse Allah'a ismi azam duâsıyla duâ etmiştir. Bununla duâ edildiğinde Allah kabul eder ve bu duâlarla istenildiğinde Allah verir"** diye cevap verdi. (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Sabit b. Enes'in rivâyeti olarak bu hadis garibtir. Bu şeklin dışında da Enes'den bu hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 101

Ø kimlerin burnu yerde sürtülecektir?

3445- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yanında ismim anıldığı halde bana salevat getirmeyen kimsenin burnu yerde sürtünsün. Ramazan ayına girdiği halde günahlarını bağışlatmadan Ramazandan çıkan kimsenin de burnu yerde sürünsün. Yanında anne ve babası ihtiyarlamalarına rağmen onları razı etmediğinden dolayı Cennete giremeyen kimsenin burnu yerde sürtülsün."** Abdurrahman diyor ki: **"Zannedersem anne ve babasından biri"** demişti. (Müsned: 7139)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Rib'î b. İbrahim, İsmail b. İbrahim'in kardeşi olup güvenilir bir kişidir. Kendisine İbn Uleyye de denilir.

Bazı ilim adamlarından şöyle rivâyet edilmiştir: **"Bir kimse bir toplantıda Peygambere tek bir kere salevat getirse toplantı sonuna kadar o kimseye yeterlidir."**

3546- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Cimri o kimsedir ki yanında ismim anılır fakat bana salevat getirmez.”** (Müsned: 1645)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 102

Ø allah’a en sevimli duâ kendisinden afiyet istenmesidir

3547- Abdullah b. ebî Evfâ (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım! Kalbimi kar, dolu ve soğuk su ile soğut. Allah’ım! Beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi kalbimi de hatalardan temizle.”** (Nesâî, Gusül: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3548- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kime duâ kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah’tan afiyet istenilmesinden daha sevimli bir şey istenilmemiştir.”** Rasûlullah (s.a.v.) konuşmasını şöyle devam etti: **“Duâ, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları duâya sarılınız.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece Abdurrahman b. Ebî Bekir el Kureşî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz ki bu şahıs hadis konusunda zayıftır. Bazı hadisçiler hafızası yönünden kendisini zayıf kabul etmişlerdir. İsrail bu hadisi Abdurrahman b. ebî Bekir’den, Musa b. Ukbe’den, Nafi’ ve İbn Ömer’den rivâyet ederek şöyle aktarmışlardır: **“Allah’tan afiyetten daha sevimli olan bir şey istenmemiştir.”**

3549- Bilâl (r.a.)’den Peygamber (s.a.v)’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **“Gece namazını ihmal etmeyiniz. Çünkü o sizden önceki salih kişilerin adetidir. Gece namazı Allah’a yakınlık olup günahlardan sakındırır, kötülüklere keffâret olup vücuttan hastalığı kovar.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bilâl’in rivâyetiyle ve sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi yönünden zayıftır.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Muhammed el Kureşî, Muhammed b. Saîd eş Şamî’dir. İbn ebî Kays ve Muhammed b. Hassân bu zatın kendisidir ve hadisleri terkedilmiştir.

Muaviye b. Salih bu hadisi Rabia b. Yezîd’den, Ebû İdris el Havlânî’den, Ebû Umâme’den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **“Gece ibadete devam ediniz! Çünkü O sizden önceki Salih insanların adetidir. Rabbinize yaklaştırıcıdır, günahlara keffârettir, günahlardan sakındırır.”** (

Tirmizî: Ebû İdris’in, Bilâl’den rivâyet ettiği bu hadis daha sahihtir.

3550- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ümmetimin ömürleri yetmiş ile altmış arasındadır. Onlardan yetmişi aşacak olanlar çok azdır.”** (İbn Mâce, Zühd: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed b. Amr’ın, Ebû Seleme’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyeti olarak…

Ebû Hüreyre’den daha değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 103

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’den değişik duâlar

3551- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **“Rabbim bana yardım et, aleyhimde olacak şeylerde yardım etme.**

Bana yardım et aleyhime yardımcı olma. Bana zafer ver bana karşı olanlara zafer verme, olayları benim iyiliğime gerçekleştir. Bana zarar olacak şekilde gerçekleştirme. Beni hidayete erdir ve hidayeti bana kolaylaştır. Bana saldırana karşı yardımını benden esirgeme. Ey Rabbim beni sana çok şükreden, seni çok zikreden senin azabından çok korkan sana pek çok itaat eden, sadece senin için eğilen, sana yönelip yakaran bir kişi kıl. Ey Rabbim tevbemi kabul eyle günah ve hatalarımı temizle duâmı kabul et. Delilimi sabit eyle, dillimi doğru kıl. Kalbime hidayet eyle göksümden kin ve hasedi çıkar.” (Ebû Dâvûd, Salat: 27; İbn Mâce, Duâ: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mahmûd b. Gaylân, Muhammed b. Bişr el Abdî'den ve Sûfyân'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3552- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim kendisine zulmedene bedduâ ederse mutlaka yardım görür.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu hadisi sadece Ebû Hamza'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Hamza hakkında bazı ilim adamları ileri geri konuşmuşlardır. Kendisine Meymun el A'ver denilir. Kuteybe, Humeyd b. Abdurrahman er Revâsî vasıtasıyla Ebû'l Ahves'den ve Ebû Hamza'dan aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 104

Ø dört bin tesbih çekmeye bedel duâ var mıdır?

3553- Ebû Eyyûb el Ensârî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Her kim on kere: **“Allah'tan başka gerçek ilah yoktur sadece Allah vardır. O tektir, ortağı yoktur, saltanat O'nundur, her türlü övgüler ona mahsustur, hayat veren de öldüren de O'dur. O'nun gücü her şeye yeter”** derse İsmail zürriyetinden dört köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevap kazanır. (Buhârî, Deavat: 27; Müslim: Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Eyyûb'tan mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir.

3554- Safiye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza girdi. Önümde tesbih gibi saydığım dört bin çekirdek bulunuyordu. Dedim ki: Onlarla sayarak Allah'ı tesbih etmişimdir. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ben sana bu tesbih çektiğin şeylerden daha fazla sevap kazandıracak birşeyi öğreteyim mi?”** Ben de: **“Evet”** dedim. Buyurdular ki: **“De ki: Allah'ın yarattıkları sayısınca tesbih ederim.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Safiyye rivâyetiyle bu şekilde bilmekteyiz ki Haşim b. Saîd el Kufî tarafından rivâyet edilmiştir. Senedi pek bilinmemektedir. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3555- Cüveyriyye binti Hâris (r.anha)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Mescidde namaz kıldığım yerde iken Rasûlullah (s.a.v.) yanıma uğramıştı. Gündüzün yarısına yakın bir zamanda uğradığında beni aynı halde buldu ve: Hala sabahki durumda mısın? diye sordu. Ben de evet dedim. Bunun**

üzerine şöyle buyurdular: Sana bazı kelimeler öğreteyim de onları söyle böylece uzun zaman boyu burada kalmamış olursun. Yarattıklarının sayısınca Sübhanallah, yarattıklarının sayısınca Sübhanallah, Yarattıklarının sayısınca sübhanallah. Kendi razı olacağı kadar sübhanallah. Kendi razı olacağı kadar sübhanallah. Arşın ağırlığı kadar sübhanallah. Arşının ağırlığı kadar sübhanallah. Arşının ağırlığı kadar sübhanallah, sözlerinin mürekkebi kadar sübhanallah sözlerinin mürekkebi kadar sübhanallah sözlerinin mürekkebi kadar sübhanallah.” (Müslim, Zikr: İbn Mâce, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Abdurrahman, Talha ailesinin azâdlı kölesidir. Medîneli bir ihtiyardır, güvenilen bir kişidir. Mes’ûdî ve Sevrî kendisinden bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

bölüm: 105

Ø allah cömerttir duâ edeni boş çevirmez

3556- Selman el Farisî (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **“Allah çok haya sahibi ve ikram edicidir. Kişi O’na ellerini kaldırıp duâ ettiği zaman onları boş çevirmekten haya eder.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27; İbn Mâce, Edeb.: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir.

3557- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, adamın biri iki parmağıyla işaret ederek duâ ediyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ona: **“Tek parmağınla tek parmağınla diye ikaz etti.”** (Nesâî, Sehv: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bu hadisin manası şöyledir: Kişi namazında teşehhüd anında tek parmağıyla işaret etmelidir.

bölüm: 106

Ø imandan sonra en hayırlı şey nedir?

3558- Muâz b. Rifâa (r.a.)’nın babasından bize haber verdiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir es Sıddık, minber üzerinde ayağa kalktı ağladı ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), bir yıl önce bu minber üzerinde ayağa kalkıp ağlamış ve şöyle demişti: **“Allah’tan affedilmeyi ve afiyet içersinde olmayı isteyiniz. Çünkü hiç kimseye sağlam imandan sonra afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Ebû Bekir es Sıddık rivâyeti olarak garibtir.

bölüm: 107

Ø tevbe ve günahta ısrar ne demektir?

3559- Ebû Bekir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’tan bağışlanma isteyen kimse o tevbe ettiği günahı günde yetmiş kere işlemiş olsa bile o günaha bir daha varmayacağı için ısrar etmiş sayılmaz.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ebû Nadra’nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Senedi pek sağlam değildir.

bölüm: 108

Ø allah'ın koruması altına nasıl girilir?

3560- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb yeni bir elbise giymişti ve şöyle demişti: **"Allah'a hamdolsun ki avret yerlerimi kapatacak ve işlerimi güzelce devam ettirebileceğim bir elbiseyi bana giydirdi"** diye duâ edip eski elbisesini sadaka olarak verdi. Sonra şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Kim yeni bir elbise giyerde: "Allah'a hamdolsun avret yerlerimi kapatacak ve işlerimi güzelce devam ettirebileceğim bir elbiseyi bana giydirdi" diyerek duâ eder ve eski elbisesini tasadduk ederse o kişi diri ve ölü olarak mutlaka Allah'ın koruması altında, himayesinde olmuş olur."** (İbn Mâce, Libas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bu hadisi Yahya b. ebî Eyyûb, Ubeydullah b. Zahr'dan, Ali b. Yezîd'den, Kâsım'dan ve Ebû Umâme'den rivâyet etmiştir.

bölüm: 109

Ø dönüşü çabuk kazancı bol olan cemaat hangisidir?

3561- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Necid tarafına bir müfreze göndermişti de onlar pek çok ganimetler elde ederek dönüp gelmişlerdi. Bunun üzerine o müfrezede olmayan bir kimse dedi ki: **"Bu müfrezeden daha çabuk dönen ve daha çok ganimetle gelen bir müfreze görmedik."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Dikkat edin! Ganimet bakımından daha hızlı bir topluluğu size göstereyim mi?"** Bir topluluk ki sabah namazında hazır bulunup sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikredenler. İşte bunlar; dönüşü çabuk kazancı bol olan cemaattir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hammad b. ebî Humeyd, Ebû İbrahim el Ensarî el Müzenî olup, Muhammed b. ebû Humeyd el Medenî'dir. Hadis konusunda zayıftır.

bölüm: 110

Ø hac ve umreye gidenlerden ne istenmeli?

3562- Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'den Umreye gitmek için izin istemişti de bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey kardeşim duâlarına bize de ortak et bizi unutma"** demişti. (Ebû Dâvûd, Salat: 27; İbn Mâce, Menasik: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 111

Ø borçlu kimse hangi duâyı yapmalı?

3563- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, sözleşmeye bağlı bir köle: **"Sözleşme bedelini ödemekten aciz kaldım bana yardım et"** dedi. Ali de şu karşılığı verdi: **"Dikkat et! Rasûlullah (s.a.v.)'in bana öğretmiş olduğu bazı duâları sana öğreteyim: Sebîr dağı kadar bile borcun olsa Allah onu sana kolayca ödettirir. Şöyle duâ et: "Allah'ım haramlarından uzaklaştır helal olana**

kanaat ettir. Lutfunla beni kimseye muhtaç etme.” (Müsned: 1250)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 112

Ø hastalanan kimse nasıl duâ etmeli?

3564- Ali (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rahatsızlandım ve şöyle duâ etmekte iken Rasûlullah (s.a.v.) bana uğramıştı: **“Allah’ım ecelim geldi ise canımı alarak bana rahatlık ver. Eğer ecelim daha uzak ise beni bu hastalıktan kurtar. Eğer bu benim bir imtihanım ise bana sabır ver. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) nasıl dedin? Dedi: Ali söylediklerini tekrarladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ayağı ile beni dürttü ve Allah’ım buna afiyet ver,** (veya şüphe eden Şu’be’dir.) **şifa ver. Ali dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in bu duâsından sonra bir daha rahatsız olmadım.”** (Müsned: 1005)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3565- Ali (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir hastayı ziyaret ettiğinde şöyle duâ ederdi: **“Ey İnsanların Rabbi olan Allah’ım sıkıntıyı gider, şifa ver, çaresini gönder. Sensin tek şifa veren yok senin şifandan başka şifa hastalık bırakmayan bir şifa ile şifa ver Ey Rabbim.”** (Müsned: 533)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 113

Ø Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazında nasıl duâ ederdi?

3566- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazında şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım gazabından rızana sığınırım cezalandırmandan bağışına sığınırım. Senden sana sığınırım. Seni övebilecek kelimeleri bulamam. Sen kendini övdüğün gibisin.”** (Nesâî, Kıyam-ül Leyl: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ali rivâyeti olarak hasen garibtir. Ancak bu şekliyle ve Hammad b. Seleme rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 114

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in farz namazların sonunda yaptığı duâsı

3567- Mus’ab b. Sa’d (r.a.)’den ve Amr b. Meymun (r.anhüma)’dan rivâyete göre, dediler ki: Okulda öğretmenlerin küçük çocuklara okuma yazma öğrettikleri gibi Sa’d ta çocuklarına Rasûlullah (s.a.v.)’in farz namazdan sonra yaptığı şu duâyı öğretirdi: **“Allah’ım korkaklıktan, cimrilikten ihtiyarlığın bunaklığından, dünyanın belalarından ve kabir azabından sana sığınırım.”** (Buhârî, Cihâd: 27; Nesâî, İstiaze: 17)

ž Tirmizî’nin hocası Abdullah b. Abdurrahman dedi ki: Ebû İshâk el Hemedanî bu hadiste karmaşıklığa düşmüştür. Bazen Amr b. Meymun vasıtasıyla Ömer’den diyor bazen de başka râvîleri zikrederek karmaşıklığa düşmüş oluyor.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

3568- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre, Sa’d ve Peygamber

(s.a.v), bir kadının yanına girmişti bu kadının önünde tesbih çekmek için kullandığı hurma çekirdekleri veya çakıl taşları vardı. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Sana bundan daha kolay ve daha değerli olanı haber vereyim mi? “Gökteki yaratıkları sayısınca sübhanallah, yeryüzünde yarattıkları sayısınca sübhanallah. Her ikisi arasında yarattıkları sayısınca sübhanallah. Yaratacağı şeyler sayısınca sübhanallah. Bütün bunlar sayısı kadar Allahü ekber. Bütün bunlar sayısı kadar Elhamdülillah ve yine bütün bunlar sayısı kadar la havle vela kuvvete illa billah” dersin.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Sa’d’ın rivâyeti olarak bu hadis hasen garibtir.

3569- Zübeyr b. Avvam (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her sabah Allah’ın kulları için bir görevli çıkıp şöyle der: Allah herşeyin ve varlık aleminin sahibidir. Eşsizlik ve tek olmakta ona mahsustur. Siz de bu Allah’ı tesbih ediniz.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

bölüm: 115

Ø birşeyi ezberlemek için hangi duâ yapılmalı?

3570- İbn Abbâs (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında iken ansızın Ali b. ebî Tâlib geldi ve: **“Annem babam sana feda olsun Ey Allah’ın Rasûlü! Bu Kur’ân, benim göğsümden kaybolup gidiyor ve buna engel de olamıyorum.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona: **“Ey Ebû’l Hasan sana bazı kelimeler öğreteyim mi? ki Allah bu kelimelerle seni faydalandırsın, sendeki o şeyler de başkalarını faydalandırsın ve öğrendiğin şeyi de kalbine yerleştirsin.** Ali: **“Evet, ey Allah’ın Rasûlü! öğret bana”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Cuma gecesi gecenin son üçte birinde kalkmaya gücün yeterse bu saat meleklerin hazır bulundukları bir saattir bu saatte duâ kabul edilir. Kardeşim Yakup Peygamber de çocuklarına: “İleride sizin için rabbime duâ edeceğim”** (Yusuf sûresi: 98) **demişti ki bu Cuma gecesine gelince demektir. Eğer buna gücün yetmezse gecenin yarısında kalk, şayet buna da gücün yetmezse gecenin başlangıcında kalkıp dört rekat namaz kıl. Birinci rekatta fatiha ile birlikte Yasin sûresini oku ikinci rekatta, Hâ mim, Duhan sûresini oku. Üçüncü rekatta ise Fatiha ve Elif lam mim Secde sûresini oku dördüncü rekatta ise Fatiha ile birlikte Tebareke sûresini okursun. Teşehhüdü bitirdiğin vakit Allah’a hamdeyle Allah’a en güzel şekilde senada bulun bana da salevatı güzel bir şekilde getir. Sonra tüm Peygamberlere de salevat getir. Sonra tüm mü’min erkekler ve kadınları bağışlanma talebinde bulun ve senden önce gelip geçen tüm imanlı kardeşlerin için bağışlanma isteğinde bulun bunlardan sonra da şöyle söyle: Allah’ım hayatta bıraktığın sürece beni kötülüklere bulaştırma bana acı. Beni ilgilendirmeyen şeylere özenmekten**

beni esirge. Razı olduğun şeylere eğilmeyi bana nasib et. Allah'ım ey gökleri ve yeri eşsiz benzersiz yaratan ey Celal ve ikram sahibi! Ey Allah'ım! Erişilmez güç sahibi Sensin. Ey Rahman olan Allah'ım, Ey Allah'ım senin celalin için isterim. Yüzünün nuru için öğrettiğin şekilde Kur'ân-ı bana ezberletmeni isterim. Seni benden razı edecek şekilde O kitabı okumayı bana nasib et. Göklerin ve yerin eşsiz ve benzersiz yaratıcısı Allah'ım, Celal, ikram ve İzzet sahibi Allah'ım senin gücüne hiçbir güç erişemez. Ey Allah'ım, Ey Rahman olan senin celalinle yüzünün nuru ile ve senin kitabınla gözümü aydınlatmanı isterim. Dilimi onunla söyletmeni, kalbimdeki sıkıntıyı onunla gidermeni gönlümü onunla açmanı bedenimi onunla tamir etmeni isterim nitekim hak uğrunda bana senden başkası yardım etmez ve hakkı sadece sen verirsin senden başka güç kuvvet yoktur, ancak sen varsın sen büyüksün ve ulusun. Ey Ebû'l Hasen bunu üç veya beş veya yedi Cuma yapacak olursan Allah'ın izniyle duân mutlaka kabul edilecektir. Beni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki bu duâ mü'minden hiçbir zaman şaşmamıştır. Abdullah b. Abbâs dedi ki: Vallahi Ali beş veya yedi Cuma geçtikten sonra böyle bir toplantıda Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü bundan önce ancak dört ayet kadar ezberlemekte idim ondan fazlası benden sıyrılır yok olur giderdi. Bugün kırk ayet kadar ezberliyor ve bunları okurken sanki kitap gözlerimin önünde gibidir. Nitekim bir hadis dinlerdim onu başkasına aktaracağım zaman benden kaybolur giderdi. Bugün ise hadisler işitiyorum ve onları bir başkasına aktardığım zaman bir harf bile eksik etmeden anlatabiliyorum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ey Ebû'l Hasen Ka'be'nin Rabbine andolsun ki sen gerçek bir mü'minsin." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece Velid b. Müslim rivâyeti olarak bilmekteyiz.

bölüm: 116

Ø allah kendisinden istenilmesini sever

3571- Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ın lutfundan isteyiniz. Çünkü Allah kendisinden istenilmesini sever ibadetlerin en değerlisi sıkıntının giderilmesini beklemektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Aynı şekilde Hammad b. Vakîd bu hadisi bu şekilde rivâyet etmiştir. Bu rivâyetine karşı çıkılmıştır.

Hammad b. Vakîd: Bu Saffar denilen kişi hafız değildir. Bizce Basralı bir ihtiyardır. Ebû Nuaym bu hadisi İsrail'den, Hakîm b. Cübeyr'den ve ismi belirtilmeyen bir kimseden mürsel olarak rivâyet etmiştir. Ebû Nuaym hadisi daha sahih olabilecek durumdadır.

3572- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım tembellikten acizlikten ve cimrilikten sana sığınırım."** (Müslim, Zikr: 17)

ž Aynı senedle Peygamber (s.a.v)'den şöyle de rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v): **"İhtiyarlığın bunaklığından ve kabir azabından da Allah'a sığınırdı."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3573- Cübeyr b. Nüfeyr (r.a.)'den rivâyete göre, Ubâde b. Sâmit, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu aktarmıştır: **"Yeryüzünde herhangi bir Müslüman, günah işlemek üzere ve akraba ile ilişki kesmek üzere olmaksızın her ne türlü duâ ederse Allah o duâsında istediği şeyi kendisine verir veya giderilmesini istediği şeyi ondan giderir."** Bunun üzerine orada bulunanlardan biri: **"Öyleyse duâyı çoğaltırız"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de **"Allah'ın ikramı daha da çoktur buyurdu."** (Müsned: 21720)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. İbn Sevbân, Abdurrahman b. Sabit b. Sevbân el Âbid eş Şamî'dir.

bölüm: 117

Ø yatağa girince yapılacak duâ

3574- Berâ (r.a.)'dan aktarıldığına göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Yatağına yatacağında namaz abdesti gibi abdest al sonra sağ yanının üzerine yat ve: **"Allah'ım kendimi sana teslim ettim, işlerimi sana havale ettim, Senin azabından korkarak ve Cennetini ümid ederek sırtımı sana dayadım. Senin azabından korunmak ancak sana sığınmakla mümkündür. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin Peygambere iman ettim"** diye duâ et, eğer o gece ölürsen İslam üzere ölmüş olursun. Berâ dedi ki: Bu duânın kelimelerini iyice ezberlemek için tekrarlayıp durdum ve; **"Gönderdiğin Rasûlüne iman ettim"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Gönderdiğin Peygamberlerine iman ettim"** de buyurdular. (Buhârî, Vudu': 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Berâ'dan değişik şekilde de rivâyet edilmiş olup sadece bu rivâyette **"namaz için abdest aldığın gibi abdest al"** ilavesi vardır.

3575- Abdullah b. Hubeyb (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Karanlık ve yağmurlu bir gecede bize duâ etmesi için Rasûlullah (s.a.v.) aramaya çıkmıştık. Ben kendisine yetiştim. Oku dedi. Ben de bir şey okuyamadım tekrar oku dedi. Ben yine bir şey okumadım tekrar oku deyince ne okuyayım? Dedim. **"Sabah ve akşam İhlas, Nas ve Felak sûrelerini üçer defa okursan her şeye karşı sana yeterlidir"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Saîd el Berrad, Esîd b. ebî Esîd olup Medînelidir.

bölüm: 118

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik duâ örnekleri

3576- Abdullah b. Büsr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), babamın yanına misafir olarak gelmişti. Kendisine yemek ikram ettik,

ondan yedi sonra kendisine hurma getirildi. Rasûlullah (s.a.v.), hurmayı yiyor ve çekirdeğini iki parmağıyla atıyordu, şahadet parmağı ile orta parmağını birleştirdi ve (Şu'be diyor ki: Hurma çekirdeğinin iki parmakla atılması bu hadisle gösterilmiş oldu.) çekirdeği iki parmağıyla attı sonra kendisine içecek getirildi Rasûlullah (s.a.v.) bundan içti sonra onu sağındaki kişiye verdi. Babam, Rasûlullah (s.a.v.)'in devesinin yularını tutarak **"bize duâ et"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Allah'ım onlara verdiğin rızıkları bereketli kıl onları bağışla onları esirge"** diye duâ etti. (Müslim, Eşribe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdullah b. Büsr'den değişik şekilde de rivâyet edilmiştir.

3577- Rasûlullah (s.a.v.)'in azâdlı kölesi Bilâl b. Yesâr b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu bize aktarmıştır: **"Her zaman diri ve hiç kimseye ihtiyacı olmayan kendisinden başka ilah bulunmayan O büyük Allah'tan bağışlanma diler ve tevbe ederim derse savaştan kaçmış olsa bile Allah onu bağışlar."** (Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilinmektedir.

bölüm: 119

Ø allah'tan afiyet istenmeli mi?

3578- Osman b. Huneyf (r.a.)'den rivâyete göre, gözleri görmeyen bir adam Peygamber (s.a.v)'e geldi ve: **"Allah'ın bana afiyet vermesi için bana duâ et"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"İstersen duâ edeyim ama sabretmen senin için daha hayırlıdır"** buyurdu. Adam: **"Duâ et"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona güzelce abdest almasını ve şu duâlarla duâ etmesini emretti: **"Allah'ım Rahmet Peygamberi Peygamberin Muhammed ile senden istiyor ve sana yöneliyorum. Bu ihtiyacım konusunda ben rabbime yöneliyorum. Allah'ım o Peygamberini bana şefaatçi kıl."** (İbn Mâce, İkame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ancak bu şekliyle Ebû Cafer el Hatmî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Osman b. Huneyf Sehl b. Huneyf'in kardeşidir.

3579- Amr b. Abese (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bizzat kendisi Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"Rabbin kuluna en yakın olduğu vakit gecenin son yarısıdır. Eğer o saatlerde Allah'ı zikredenlerden olmaya gücün yeterse sen Allah'ı zikredenlerden ol…"** (Nesâî, Mevakît: 27; İbn Mâce, İkame: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3580- Imara b. Za'kere (r.a.)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir. Allah şöyle buyurmaktadır: **"Kullarımdan benim gerçek kulum savaşta bana kavuşup şehid olasıya kadar bile beni hatırından çıkarmaz ve daima anar."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi pek sağlam değildir. Imara b. Za'kere'yi sadece bu hadisi rivâyetiyle tanımaktayız. Hadiste geçen **"mülakın kırnehü"** sözünün manası: savaş esnasında bile beni hatırlayıp anar.

bölüm: 120

Ø la havle vela kuvvete illa billah demenin değer ve kıymeti

3581- Kays b. Sa'd b. Ubâde (r.a.)'den rivâyete göre, babası Kays'ı hizmet etmek üzere Peygamber (s.a.v)'e vermişti. Kays dedi ki: Peygamber (s.a.v) bana uğramıştı ben namazını kılmıştım ayağıyla beni dürterek sana Cennet kapılarından bir kapıyı göstereyim mi? Ben de evet dedim. Buyurdu ki: **"La havle vela kuvvete illa billah = çaba ve güç gösterebilmemiz ancak Allah'ın izni iledir."** (Müsned: 14932)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih garibtir.

3582- Saffan b. Süleym (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Yeryüzüne inen hiçbir melek yoktur ki, mutlaka: **"Çaba ve güç gösterebilmemiz ancak Allah'ın izni iledir"** derler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 121

Ø tesbih parmakla mı çekilmeli?

3583- Yüseyre (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Yüseyre hicret eden kadınlardan idi dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle buyurdu: **"Tesbih, tehlil ve takdisi elden bırakmayınız ve parmaklarınızla tesbihinizi çekiniz. Çünkü onlar da sorguya çekilecekler ve konuşturulacaklardır. Gaflete düşmeyin sonra rahmeti unutursunuz."** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

Tesbih: *Sübhanallah demektir.*
Tehlil: *Lailahe illallah demektir.*
Takdis: *Sübhanel melikil kuddûs veya Sübbühün, Kuddusûn Rabbüna ve Rabbül melaiketi ver ruh demektir.*

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Sadece Hani b. Osman'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed b. Rabia, Hani b. Osman'dan rivâyet etmiştir.

bölüm: 122

Ø savaş başlayacağında nasıl dua edilir?

3584- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), savaşacağı zaman şöyle duâ ederdi: **"Allah'ım dayanağım sensin, yardımcım sensin senin verdiğin güçle düşmanlarla savaşıyorum."** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Azudî kelimesinin manası yardımcı ve dayanak demektir.

bölüm: 123

Ø arefe günü yapılan dua hayırlı mıdır?

3585- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre,

Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **“Duâların en hayırlısı arefe günü yapılan duâdır. Benim söylediğim ve benden önceki Peygamber (s.a.v)’in söylediği en hayırlı şey ise: Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Sadece O vardır. O tektir. O’nun ortağı yoktur. Saltanat O’nundur. Hertürlü eksiksiz övgüler O’na mahsustur. O’nun her şeye gücü yeter.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Hammad b. ebû Humeyd, Muhammed b. ebû Humeyd’tir. Ebû İbrahim el Ensarî de denilir. Medînelidir. Hadisçiler yanında pek sağlam sayılmaz.

bölüm: 124

Ø içimiz de dışımızda hayırlı mı olmalı?

3586- Ömer b. Hattâb (r.a.) rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şu duâyı belletti: Deki: **“Allah’ım içimi dışımdan daha hayırlı kıl. Dışımı da yararlı kıl. Allah’ım mal aile ve çocuk bakımından insanlara verdiklerinin iyi ve hayırlısını, dalalete düşen veya dalalete düşüren olmamayı senden isterim.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi de pek sağlam değildir.

bölüm: 125

Ø kalplerimiz için nasıl duâ edilmeli?

3587- Küleybil Cermî (r.a.)’nın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)’in yanına girdim namaz kılmakta idi. Sol elini sol uyluğuna koymuş parmaklarını toplamış şehâdet parmağını açmış ve şöyle diyordu: **“Ey kalbleri halden hale evirip çeviren Allah’ım, benim kalbimi de dinin üzere sabit kıl.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

bölüm: 126

Ø sancılı anlarımızda nasıl duâ etmeliyiz?

3588- Muhammed b. Sâlim (r.a.)’den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Sabit el Bünanî bana: **“Ey Muhammed!”** dedi. Sancılandığın zaman elini sancılandığın yere koy ve şöyle duâ et: **“Allah adıyla uğradığım şu ızdırabın şerrinden Allah’ın güç ve kudretine sığınırım. Sonra elini kaldır. Sonra aynı şeyi tek olarak tekrar et. Çünkü Enes b. Mâlik, Rasûlullah (s.a.v.)’den bunu böylece anlatmış olduğunu bize aktarmıştı.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Muhammed b. Sâlim, Basralı bir ihtiyardır.

bölüm: 127

Ø akşam vakti nasıl duâ etmeli?

3589- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah

(s.a.v.) bana öğretti ve şöyle buyurdu: De ki: **“Allah’ım bu akşam ezanı gecenin başladığını gündüzün sona erdiğinin ve senin davetinin sesleri ve namaz vaktinin girişidir. Senden beni bağışlamanı dilerim.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle biliyoruz. Hafsa binti ebî Kesîr’in ne kendisini ne de babasını tanımıyoruz.

3590- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kişi tam bir samimiyetle: “la ilahe illallah” derse büyük günahlardan sakındığı sürece göğün kapıları kendisine açılır ve o kelime arşa ulaşır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3591- Ziyâd b. Alaka (r.a.)’nın amcasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ım! Ahlakın amellerin ve arzuların kötülerinden sana sığınırım.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ziyâd b. Alaka’nın amcası Peygamber (s.a.v)’in sahabisi olan Kutbe b. Mâlik’tir.

3592- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namaz kılmakta iken cemaatten bir adam: **“Büyükler büyüğü Allah’tır. Sayısız hamdler Allah’a mahsustur. Sabah akşam Allah’ı tesbih ve tenzih ederim”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Şöyle şöyle diyen kimdi?”** buyurdu. Cemaatten biri; **“Benim, Ey Allah’ın Rasûlü”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Ona hayran oldum göğün kapıları onun için açıldı.”** İbn Ömer diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittiğim günden beri bu kelimeleri bırakmadım. (Müslim, Mesacid: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Haccac b. ebû Osman, Haccac b. Meysere es Savvaf’tır. Ebû’s Salt diye künyelenir. Hadisçiler yanında güvenilen bir kimsedir.

bölüm: 128

Ø hangi söz allah’a daha sevimlidir?

3593- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Zerr’i hastalığı münasebetiyle ziyaret etmişti. Veya Ebû Zerr hastalığı dolayısıyla Rasûlullah (s.a.v.)’i ziyaret etmişti; **“Anam babam sana feda olsun, Ey Allah’ın Rasûlü! hangi söz Allah’a daha sevimlidir?”** Dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah’ın melekleri için seçtiği söz ki şudur: **“Rabbimi hamdiyle tesbih ederim. Rabbimi hamdiyle tesbih ederim.”** (Müslim, Mesacid: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 129

Ø ezanla kâmet arasında ne istemeliyiz?

3594- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Ezanla kamet arasında yapılan duâ geri çevrilmez.”** Bunun üzerine ashab: **“Ey Allah’ın Rasûlü! öyleyse hangi duâyı yapalım?”** dediler. Şöyle buyurdu: **“Allah’tan afv ve afiyet dileyiniz hem bu dünya hemde ahiret için.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisteki: **“Öyleyse hangi duâyı yapalım? Rasûlullah (s.a.v.) dünya ve ahirette afv ve afiyet dileyin”** sözünü Yahya b. Yemân ilave etmiştir.

3595- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Ezan ile kamet arasında yapılan duâ geri çevrilmez.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi aynı şekilde Ebû İshâk el Hemedanî, Büreyde b. ebî Meryem el Kûfi’den ve Enes’den rivâyet etmiş olup bu rivâyet daha sahihtir.

3596- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Müferridun olanlar geçip gitmişlerdir. **Ey Allah’ın Rasûlü! Müferridun kimlerdir?”** dediler. Şöyle buyurdu: **“Allah’ı zikretmeye, Allah’ı hatırından hiç çıkarmamaya düşkün olan kimselerdir ki Allah yaptıkları bu hayırlı işten dolayı onların günahlarını kaldırırda onlar Allah’ın huzuruna çok hafif ve yüklerinden kurtulmuş olarak gelirler.** (Müsned: 7940)

ž Bu hadis hasen garibtir.

3597- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ı tenzih ederim, Allah’a hamdolsun, Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Sadece Allah vardır ve O Allah en büyüktür” demem, güneşin üzerine doğduğu her şeyden bana daha sevimlidir.”** (Müslim, Zikr: 17)

3598- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Üç kimsenin duâları geri çevrilmez. Oruçlu, İftar edinceye kadar, Adil hükümdar ve mazlumun duâsı ki Allah onu bulutların üzerine kaldırır. Göğün kapılarını onun üzerine açar ve şöyle buyurur: İzzetim hakkı için kısa bir süre sonra olsa da sana mutlaka yardım edeceğim.”** (İbn Mâce, Sıyam: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Sa’dan el Kummî, Sa’dan b. Bişr’dir. Hadisçilerin ileri gelenleri İsa b. Yunus ve Ebû Âsım kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir. Ebû Mûcâlid Sa’d et Taî’dir. Ebû Müdelleh ise Âişe’nin azatlı kölesidir. Kendisini sadece bu hadiste tanıyoruz. Kendisinden bu hadis daha uzun ve değişik şekilde de rivâyet edilmiştir.

3599- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ım bana öğrettiğin ilimle beni yararlandır bana yarayacak olan ilmi bana öğret. ilmimi artır. Her zaman ve zeminde sana hamdolsun. Cehennemliklerin halinden Allah’a sığınırım.”** (İbn Mâce, Dua: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 130

Ø melekler allah’a kulluk yapan kulları nasıl överler?

3600- Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların sevap ve günahlarını yazan meleklerden başka Allah'ın yeryüzünde dolaşan melekleri vardır ki Allah'ı hatırlayıp devamlı gündemde tutan toplulukları görünce aradığınıza koşun diye çağrışırlar ve hemen oraya gelerek dünya semasına kadar onları çepeçevre kuşatırlar. Allah, o meleklere sorar: Kullarımı hangi hal üzere bıraktınız? Onlar da derler ki: Sana hamd ediyorlar seni en büyük olarak kabul ediyorlar ve seni daima gündemde tutuyorlar. Allah: Beni gördüler mi buyurur. Melekler: Hayır diye cevap verirler. Allah: Beni görselerdi durumları nasıl olurdu? Melekler: Seni görmüş olsalardı. Şüphesiz daha çok hamd ederler daha çok seni büyük kabul ederler ve daha çoğunlukla seni gündemde tutarlardı. Allah: O kullarım neyi istiyorlar? Buyurur. Melekler: Cenneti istiyorlar derler. Allah: Cenneti gördüler mi? buyurur. Melekler: Hayır derler. Allah: Görmüş olsalardı durum nasıl olurdu? Buyurur. Melekler: Cenneti görmüş olsalardı onu daha çok isterler ve hırslanırlardı, derler. Allah: Hangi şeyden sığınıyorlar? Der. Melekler: Cehennem'den derler. Allah: Cehennemi gördüler mi? buyurur. Melekler: Hayır derler. Allah: görselerdi durum nasıl olurdu? der. Melekler: Cehennemi görselerdi elbette ondan daha çok kaçarlar ondan daha çok korkarlar ve ondan daha çok Allah'a sığınırlardı, derler. Allah: Sizler şâhid olunuz ki ben onları bağışladım. Melekler: O toplum içinde isteyerek oraya gelmeyen fakat bir ihtiyaç için orada bulunan günahkar kimseler de vardır, derler. Allah: Onlar öyle bir topluluktur ki onların yanında bulunanlar affedilmekten mahrum bırakılmazlar."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, Zikr: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 131

Ø yetmiş zararkapısı hangi dua ile kapanır?

3601- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **"Güç ve kuvvetimiz ancak Allah iledir" sözünü çokça söyle çünkü o Cennetin hazinelerindendir."** Mekhul dedi ki: **"Her kim güç ve kuvvetimiz ancak Allah iledir, Allah'ın azabından kurtuluş ancak ona sığınmakla mümkündür derse" Allah o kimseye yetmiş zarar kapısını kapatır bu kapıların en azı ise fakirliktir."** (Müsned: 8054)

ž **Tirmizî:** Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Mekhul, Ebû Hüreyre'den hadis işitmemiştir.

3602- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her peygamberin kabul edilecek bir duâsı vardır. Ben ise bu duâmı şefaat olarak ümmetim için sakladım. Bu şefaatim Allah'a ortak koşmadan ölenlere mutlaka ulaşacaktır."** (Buhârî, Deavat: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 132

Ø allah'a yaklaşmamıza göre allah'ta bize yaklaşır

3603- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah şöyle buyurur: **"Ben kulumun bana olan tahminine göre ona muamele ediciyim o beni gündemde tuttuğu sürece kendisiyle beraberim. Beni içinden anıp hatırlarsa ben de onu kendi kendime anıp hatırlarım. Beni bir topluluk içersinde gündeme almışsa ben de onu onlardan daha hayırlı bir toplum arasında hatırlarım. Bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım. Bana, bir arşın yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelirse ben de ona koşarak gelirim."** (Buhârî, tevhid: 27; Müslim, Zikir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadisin tefsiri hakkında A'meş'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Kim bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım demek; Bağışlanmam ve rahmetimle demektir."** Bazı ilim adamları buradaki yaklaşmayı bağışlama ve rahmetle tefsir etmekte ve şöyle demektedirler: **"Kul, Allah'a itaatle ve emrettiği ibadetlerle yaklaşırsa Allah'ın bağışlaması ve rahmeti de o kimseye adeta koşar"** demektir.

Saîd b. Cübeyr, Bakara 152. ayeti hakkında şöyle demiştir: Bana itaatle kim beni hatırlarsa bende o kimseyi bağışlamamla hatırlar ve karşılarım. Abd b. Humeyd, Hasan b. Musa'dan, Amr b. Haşim er Remlî vasıtasıyla İbn Lehia'dan, Atâ b. Yesâr'dan ve Saîd b. Cübeyr'den bu hadisi aynı şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 133

Ø hangi şeylerden Allah'ha sığınmalıyız?

3604- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cehennem azabından Allah'ha sığınınız. Kabir azabından Allah'a sığınınız. Mesih Deccâl'ın fitnesinden Allah'a sığınınız. Ölüm fitnesinden ve hayatta olan insanların fitnesinden Allah'a sığınınız."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

50: menâkıb bölümleri

bölüm: 1

Ø Peygamber (s.a.v)’in değeri ve kıymeti

3605- Vasile b. Eskâ (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah, İbrahim oğullarından İsmail’i seçti. İsmail oğullarından kinaneoğullarını seçti. Kinaneoğullarından da Kureyş’i seçti. Kureyş’den de Benî Haşim’i seçti. Beni de Benî Haşim’den seçti”** (Müslim, Fedail 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3606- Vasile b. Eskâ (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah, İsmail oğulların’dan kinaneyi seçti Kureyş’i de Kinâne’den seçti. Kureyş’tden de Hâşimi seçti. Haşîm oğullarından da beni seçti.”** (Müslim, Fedail 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3607- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Kureyş oturup kendi aralarında neseblerini görüşüp konuştular ve seni de kendiliğinden yetişen süprüntü gibi bir hurma ağacına benzettiler”** dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Allah, mahlukatı yarattı beni de onların en hayırlılarından ve iki fırkanın (Arap ve Acem) de en hayırlısından kıldı. Sonra kabileleri yarattı. Beni de kabilelerin en hayırlısından kıldı. Sonra hayırlı aileleri yarattı beni de hayırlı aile Benî Hâşim’den kıldı. Ben şahıs olarak onların en hayırlısı aile olarak ta en hayırlısıyım.”** (Müsned: 1692)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Abdullah b. Harîs, Ebû Nevfel’dir.

3608- Abbâs b. Abdulmuttalib b. ebî Vedaa (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abbâs sanki bir şey işitmiş gibi kızgın vaziyette Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına gelmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıktı ve şöyle buyurdu: **“Ben kimim?”** Ashab: **“Sen Allah’ın Rasûlüsün sana selam olsun”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Ben Abdulmuttalib oğlu Abdullah oğlu Muhammed’im. Allah mahlukatını yarattı ve beni onların en hayırlılarından kıldı. Sonra insanoğlunu (Arap, Acem) iki guruba ayırdı. Beni onların en hayırlıları kıldı. Sonra onları kabilelere ayırdı ve beni en hayırlı kabile olarak (Kureyş) içinde kıldı. Sonra onları ailelere ayırdı ve beni aile olarak onların en hayırlısı kıldı.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3609- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ashab: Ey Allah’ın Rasûlü! Peygamber oluşun ne zaman kesinleşti? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Adem, cesedle ruh arasında iken.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû Hüreyre rivâyeti olarak sadece bu şekliyle

bilmekteyiz. Bu konuda Meyseretel Fecr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3610- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların mahşer yerine çıkarılacakları gün kabrinden ilk çıkarılacak olan benim. İnsanların Allah'a vardıkları zaman hatibleri benim. Onların her şeyden ümidlerini kestikleri zaman müjdeleyici benim. Hamd sancağı o gün benim elimdedir. Rabbimin yanında ademoğullarının en değerlisi benim fakat övünmem."** (Müsned: 12013)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3611- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet elbiselerinden ilk elbise giyecek olan benim, sonra arşın sağında ben duracağım, sonra mahlukat içersinde benim makamımda benden başka duracak kimse yoktur."** (Müsned: 10549)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3612- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'tan vesileyi isteyiniz."** Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Vesile nedir?"** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Cennet'teki en yüksek derecedir ve ona sadece bir kişi sahib olacaktır. O kişinin ben olacağımı ümid ederim."** (Müsned: 7281)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi de sağlam değildir. Ka'b, tanınmış bir kişi de değildir. Leys b. ebî Süleym'den başka bir kimsenin ondan hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

6613- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Peygamberler içinde benim örneğim bir ev inşa edip onu en iyi şekilde yapıp bir tuğla yeri eksik bırakan kimsenin durumu gibidir. İnsanlar bu binanın çevresinde dolaşırlar ve ona hayran olurlar ve o tuğlanın yeri de yapılmış olsaydı derler. İşte Peygamberler içinde benim yerim o tuğlanın yeri gibidir."** (Müsned: 20392)

ž Bu senedle Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Kıyamet gününde Peygamberlerin imamı hatibi ve şefaatin sahibiyim, fakat övünme yok."**
Tirmizî: Bu hadis hasendir.

3614- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, bizzat kendisi Peygamber (s.a.v)'den şöyle buyurduğunu işitti: **"Müezzini ezan okurken işittiğinizde onun söylediklerini aynen söyleyiniz. Sonra bana salavat getiriniz. Kim bana bir kere salevat getirirse Allah o kimseye on kere rahmet eder. Sonra bana vesileyi dileyiniz. Vesile; Cennet'te bir derecedir ki Allah'ın kullarından sadece bir kula layıktır. Onun da ben olmamı temenni ederim. Her kim bana vesileyi dilerse kendisine şefaatim helal olur."** (Müslim, Salat: 27; Nesâî, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed Buhârî diyor ki: Abdurrahman b. Cübeyr, Kureşî'dir. Mısırlıdır ve Medînelidir. Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr ise Şamlıdır.

3615- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet gününde ademoğullarının efendisi benim, Hamd sancağı benim elimdedir. Övünme yok o gün adem ve diğerleri de hepsi benim sancağım altındadır. Toprak yarılıp kabirden çıkarılacak ilk kimse de benim fakat övünme yok."** (İbn Mâce, Zühd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis buradakinden uzundur. Bu hadis hasen sahihtir.

Bu senedle Ebû Nadre'den, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3616- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in ashabından bazı kişiler, kendisini beklemek üzere oturmuşlardı. Rasûlullah (s.a.v.) çıktı onlara yaklaşınca onların konuştuklarını duydu. Bazıları şöyle diyordu: **"Şaşılacak şey doğrusu Allah yaratıklarından birini dost edinmiş, İbrahim dost edinmiş diğer bir kısmı ise Musa'nın Allah'la konuşması daha hayret verici bir şeydir. Allah onunla apaçık konuşmuştur. Diğer bir kısmı ise İsa Allah'ın kelimesi ve ruhudur. Diğer bir kısmı da Adem, babasız şekilde yaratılmış, seçkin insandır, dediler."** Rasûlullah (s.a.v.) onların yanına geldi selam verip şöyle buyurdu: **"Konuşmalarınızı ve hayret ettiğiniz şeyleri dinledim. İbrahim, Allah'ın dostu olup o bir gerçektir. Musa'da Allah'ın konuştuğu seçkin bir kimsedir, bu da doğrudur. İsa'da Allah'ın ruhu ve kelimesidir. Buda bir gerçektir. Adem: Allah seçmiştir. Bu da bir gerçektir. Dikkat ediniz Allah'ın sevgilisi övünmeksizin benim övünme yok. Kıyamet günü hamd sancağını taşıyacak olan benim övünmek yok… Kıyamet gününde ilk şefaat edecek olan benim şefaati kabul edilecek olanda benim. Fakat övünme yok… Cennetin kapılarının halkalarını ilk hareket ettirecek olan benim. Allah bana Cennet kapısını açacak beraberinde olan mü'minleri ve fakirleri Cennete sokacaktır, fakat övünme yok… Ben geçmişlerin ve geçeceklerin en değerlisiyim, fakat övünme yok…"** (Dârimî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3617- Abdullah b. Selam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Tevratta, Muhammed (s.a.v.)'in özellikleri ve Meryem oğlu İsa'nın özellikleri yazılıdır. İsa'nın, Muhammed (s.a.v.) ile birlikte defnedileceği de yazılıdır."** Ebû Kuteybe diyor ki: Ebû Mevdud şöyle demiştir: **"Hücre-i Saadette bir kabirlik yer kalmıştır."** (Dârimî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Osman b. Zahhak ta aynı şekilde demektedir. Meşhur ve bilinen Dahhâk b. Osman el Medenî'dir.

3618- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in Medîne'ye geldikleri gün Medîne'nin her yeri aydınlanmış ve nurlanmıştı. Vefat ettiği gün ise her taraf karanlıklar içerisinde kalmıştı.**

Defnedeceğimiz zaman ellerimizden toprağa bıraktık, kalblerimizi tanıyamaz olduk.” (İbn Mâce, Cenaiz: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib sahihtir.

bölüm: 2

Ø Peygamber (s.a.v)’in doğumu

3619- Kays b. Mahreme (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ben ve Rasûlullah (s.a.v.), Fil hadisesi olduğu yıl dünyaya gelmişiz. Osman b. Affân bir gün Ya’mer b. Leys oğullarının adamı Kubas b. Eşyem’e sen mi büyüksün yoksa Rasûlullah (s.a.v.) mi? Kubas şu karşılığı verdi. Rasûlullah (s.a.v.) benden büyüktür ben ise doğumda ondan eskiyim. Rasûlullah (s.a.v.), fil senesi doğdu Annem beni Fil olayının olduğu yere götürmüştü de fillerin (veya kuşların) terslerini yeşilimtırak olarak görmüştüm.”** (Müsned: 17218)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Muhammed b. İshâk’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 3

Ø peygamberliğin başlangıcı

3620- Ebû Musa el Eş’arî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Tâlib ticaret için Şam’a doğru yola çıktı. Peygamber (s.a.v)’de Kureyş’in ileri gelenleriyle birlikte çıkmıştı. Rahib Buheyra (veya Bahira) nın yakınına vardıklarında Ebû Tâlib konaklamak için develerin palanlarını çözmüştür. Önceleri o Rahib bu kervandaki insanların yanına çıkmazdı ve ilgilenmezdi bu sefer bu kervanda bulunan kimselerin yanına çıkıp aralarında gezinmeye başladı. Peygamber (s.a.v)’in yanına gelince O’nun elini tutarak: **“Bu alemlerin efendisidir. Bu alemlerin efendisidir. Allah, bunu alemlere rahmet olarak gönderecektir”** dedi. Kureyş’in ileri gelenleri **“nereden biliyorsun”** dediler. Rahib şu karşılığı verdi. Siz tepeyi aştığınız zaman secdeye kapanmadık ne bir ağaç ne de taş kalmamıştır. Bunlar ancak peygamber olacak kimselere secde ederler. Onun iki kürek kemiği arasındaki bir meyve ve büyüklüğündeki peygamberlik mühründen de tanıdım sonra dönüp onlar için yemek hazırladı. Yemeği kendilerine getirdiğinde Rasûlullah (s.a.v.) develerin ve eşyaların yanında bulunuyordu. Rahib ona haber gönderiniz o da gelsin dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’de kendisini gölgelendiren bir bulut üzerinde olduğu halde çıkageldi. Bir ağacın gölgesi altında oturan o kalabalığın yanına gelip oturunca ağacın gölgesi onun üzerine doğru eğilmişti. Rahib: **“Bakınız ağacın gölgesi onun üzerine eğildi”** dedi. Rahib, onların arasında dolaşırken; Şam tarafına Rumlar diyarına götürmemelerini istemekte idi. Çünkü Rumlar O’nu tanırlarsa öldürebilirlerdi. Rahib burada iken Rumlardan gelen yedi kişi gözüne ilişti. Rahib onları karşıladı ve geliş sebebiniz nedir? diye sordu. Onlar da dediler ki: Şu gelmesi beklenen peygamber bu aylarda çıkacaktır diye geldi. Adam gönderilmedik hiçbir yol ve

yön kalmadı Biz de haber aldık ve senin bu bölgene gönderildik. Rahib: Arkanızda sizden daha çok bilgi sahibi, hayırlı bir kimse var mı diye sordu. Onlarda: **“Senin bulunduğun bu bölgede onun olabileceği bildirildi”** dediler. Rahib: Allah’ın yapacağı bir işi insanlardan birilerinin engelleyebileceğini ve buna güçlerinin yeteceğini sordu. Hayır diye cevap verdiler.” Sonra o Rahibin bilgi ve otoritesini kabul edip orada kaldılar. Rahib: Kureyşlilere, Allah için söyleyiniz bu çocuğun velisi kimdir? dediler ki? Ebû Tâlib’tir. Rahibin ısrarlı hareketine bakarak Ebû Tâlib, peygamberi götürmekten vazgeçip Ebû Bekir ve Bilâl ile geri gönderdi. Rahib, Peygamber ve beraberindekilere azık olarak pasta ve zeytinyağı verdi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 4

Ø peygamberlik kaç yaşında gelmişti?

3621- İbn Abbâs (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v)’e kırk yaşında iken vahiy inmeye başladı Mekke’de on üç yıl, Medîne’de ise on yıl kaldı ve altmış üç yaşında vefat etti.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3622- Yine İbn Abbâs (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v) altmış beş yaşında iken vefat etmiştir. Muhammed b. Beşşâr bu şekilde rivâyet etmiş olup Muhammed b. İsmail de aynen rivâyet etmiştir.

3623- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), ne çok uzun boylu ne de dikkat çekecek kadar kısa boylu idi. Sütbeyaz olarak beyazda değildi. Esmer de değildi. Saçı ne kıvırcık ne de düz değildi. Allah kırk yaşında O’na peygamberlik görevi verdi. Mekke’de on yıl, Medîne’de on yıl kaldı. Altmış beş yaşında da vefat etti. Vefat ettiği zaman saç ve sakalında yirmi kadar beyaz kıl yoktu.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 5

Ø Peygamber (s.a.v)’in peygamberlik özellikleri

3624- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mekke’de bir taş vardı. Peygamber olarak gönderildiğim gecelerde bana selam verirdi. O taşı hala çok iyi tanıyorum.”** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3625- Semure b. Cündüp (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber tek bir kaptan sabahtan başlayarak geceye**

kadar yemek yemiştik; on kişi kalkar on kişi otururdu. Biz nereden ve nasıl bu yemek çoğalıyor?” Dedik. Semure: **“Hayret ettiğin şeye bir bak, kaptaki bereket şuradan yapılıyordu dedi ve eliyle göğü işaret etti.”** (Müsned: 19276)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû’l Alâ’nın ismi Yezîd b. Abdullah b. Şıhhîr’dır.

bölüm: 6

Ø dağ ve ağaç peygambere selam vermiş midir?

3626- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Mekke’de peygamber ile beraberdim, Mekke çevresinde bazı bölgeleri gezmeye çıkmıştık. Karşımıza çıkan her bir dağ ve ağaç, selam sana ey Allah’ın Rasülü!”** diyordu. (Dârimî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.
Pek çok kimse Velid b. Sevr’den rivâyet ederek: **“Abbâd b. ebî Yezîd”** ten demişlerdir.

3627- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir hurma ağacı gövdesine dayanarak hutbe okurdu sonradan minber yaptılar da minber üzerinde hutbe vermişti ki o kütük devenin inlemesi gibi inledi. Peygamber (s.a.v), minberden inerek o kütüğü okşadı da sesi kesildi.”** (Müsned: 12884)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Übey, Câbir, İbn Ömer, Sehl b. Sa’d, İbn Abbâs, Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

3628- İbn Abbâs (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir bedevî Rasûlullah (s.a.v.)’e geldi ve **“Senin peygamber olduğunu ne ile bileceğim?”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Şu hurmanın salkımını çağırsam o benim peygamber olduğuma şehâdet eder dedi ve çağırdı. Hurma salkımı ağaçtan inmeye başlayarak Peygamber (s.a.v)’in yanına gelip dayandı. Sonra Peygamber (s.a.v), dön buyurdu. Hurma salkımı da dönüp ağaçtaki yerini aldı. Bedevi de Müslüman oldu.”** (Dârimî, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3629- Ebû Zeyd b. Ahtab (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) elini yüzüme sürdü ve sıvazladı ve benim için duâ etti. Hadisin râvîlerinden Azre dedi ki: Ebû Zeyd, yüz yirmi sene yaşadı buna rağmen saçında ve sakalında birkaç tane beyaz kıl vardı.”** (Müsned: 19807)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Zeyd’in ismi Amr b. Ahtab’tır.

3630- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Talha, Ümmü Süleym’e, Peygamber (s.a.v)’in sesini çok zayıf buldum onda açlık olduğunu zannediyorum yanında yiyecek olarak bir şey var mı? dedi. Ümmü Süleym de: **“Evet”** diye cevap verdi. Sonra arpa unundan birkaç ekmek çıkardı. Başörtüsünden bir parçasıyla sardıktan sonra elime tutuşturdu bir kısmını da kendine bıraktı sonra beni Rasûlullah (s.a.v.)’a gönderdi. Ben de ekmeği

Rasûlullah (s.a.v.)'e getirdim. Rasûlullah (s.a.v.)'i yanında ashabıyla mescidde oturur durumda buldum, ben de onların yanına dikeldim. Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki: Seni Ebû Talha mı gönderdi? Ben de **"Evet"** dedim. Yemek için mi? buyurdu. Ben de **"Evet"** dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) yanındakilere kalkınız! Buyurdu. Hepbirlikte yürüdüler. Ben de onların önünden yürüdüm. Ebû Talha'ya varınca durumu haber verdim. Ebû Talha dedi ki: Ey Ümmü Süleym! Rasûlullah (s.a.v.), beraberindekilerle birlikte bize geldi kendilerine yedirecek bir şeyimiz de yok. Ümmü Süleym, Allah ve Rasûlü daha iyi bilir dedi. Ebû Talha gidip Peygamberi karşıladı. Peygamber (s.a.v) ile Ebû Talha içeri girdiler. Rasûlullah (s.a.v.), Ey Süleym'in annesi buyurdu yanında ne varsa getirir. Ümmü Süleym o ekmeği getirdi. Rasûlullah (s.a.v.)'in emri üzerine ekmek doğrandı. Ümmü Süleym yağ tulumunu sıkarak onun içinden çıkanı katık yaptı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bu kabın içersine Allah'ın dilediği şekilde bir şeyler okudu. Sonra Ebû Talha'ya on kişiye izin ver dedi. Ebû Talha on kişiye yemek yemeleri için izin verdi. Onlar girdiler doyasıya kadar yediler sonra çıktılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) on kişiye daha izin ver buyurdu. Bunlar da girdiler. Doyasıya kadar yediler ve çıktılar. Tüm cemaat hepsi yediler ve doydular. O gün o topluluk yetmiş veya seksen kişiydi. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Eşribe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3631- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İkindi namazı yaklaştığı bir sırada Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm. İnsanlar abdest suyu aradılar fakat bulamadılar. Peygamber (s.a.v)'e abdest suyu getirildi. Peygamber (s.a.v) elini o kabın içersine koydu ve Müslümanlara o kaptan abdest almalarını emretti. Enes: Rasûlullah (s.a.v.)'in parmaklarının altından suyun fışkırdığını gördüm. Müslümanların hepsi o kaptaki sudan abdestlerini aldılar."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Imrân b. Husayn, İbn Mes'ûd, Câbir, Ziyâd b. Hâris es Sudâî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Enes hadisi hasen sahihtir.

3632- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamberliğin ilk başlangıcında Allah kendisine rahmetiyle muamele ederek şöyle ikramda bulundu: O günlerde gördüğü her rüya sabah aydınlığı gibi aynen çıkardı. Allah'ın dilediği kadar bir süre böyle kaldı. Sonra kendisine yalnızlık sevdirildi. O günlerde kendisine yalnız kalmaktan daha sevimli bir şey yoktu."** (Buhârî, Ta'bir: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3633- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Siz mucizeleri azab olarak kabul ediyorsunuz. Oysa biz Peygamber (s.a.v)**

zamnında onu bereket olarak kabul ederdik. Peygamberle beraber yemek yerken yemeğin Allah'ı tesbih ettiğini işitirdik. Bir seferinde Peygamber (s.a.v)'e su getirilmişti. Rasûlullah (s.a.v.) elini suyun içersine koydu parmakları arasından su fışkırmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Haydin abdest almaya… Gökten inen berekete geliniz… Hepimiz o sudan abdest aldık." (Buhârî, Menakıb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 7

Ø Peygamber (s.a.v)'e vahiy nasıl gelirdi?

3634- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Hâris b. Hişâm, Peygamber (s.a.v)'e: **"Sana vahiy nasıl geliyor"** diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Bana vahiy bazen çan sesi gibi gelir ki bana en şiddetli gelen şekli budur. Bazen melek bana insan suretinde görünür benimle konuşur ben de onun söylediklerini ezberlemiş olurum."** Âişe diyor ki: **"Soğuğu şiddetli bir günde Peygamber (s.a.v)'e vahiy geldiğini görmüştüm alnından ter akıyordu."** (Buhârî, Menakıb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 8

Rasûlullah (s.a.v.)'in görünüşü ve şekli

3635- Berâ (r.a.)'dan rivâyet edilmiştir dedi ki: **"Kırmızı elbise içerisinde saçları omuzlarına kadar dökülen kimseler arasında Rasûlullah (s.a.v.)'den daha güzel birini görmedim; saçları iki omuzları arasına dökülmüştü. Omuzları arası genişti boyu da ne uzun ne de kısa idi."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3636- Ebû İshâk (r.a.)'tan rivâyete göre: **"Adamın biri, Berâ'ya, Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzü kılıç gibi beyaz mıydı?"** diye sordu. Berâ: **"Hayır! Ay gibi parlaktı"** dedi. (Buhârî, Menakıb: 27; Dârimî, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3637- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in boyu ne uzun ne de kısa idi, avuçları ve ayakları dolgundu, başı irice idi, mafsalları büyükçe idi, göğsünden göbeğine kadar bir kıl çizgi şeklinde uzardı. Yürüdüğü vakit yokuştan iniyormuş gibi öne eğilerek yürürdü. O'ndan önce ve O'ndan sonra O'nun bir benzerini görmedim."** (Müsned: 706)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Sûfyân b. Vekî, babası Vekî' vasıtasıyla Mes'ûdî'den aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

3638- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'in oğullarından Muhammed b. İbrahim'den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.), Peygamber (s.a.v)'in özelliğini anlatırken şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ne dikkat çekecek kadar uzun ne de göze batacak şekilde kısa idi. Halkın orta boylusu idi, saçları ne kıvırcık olup ne de sarkık idi; orta kıvırcıklıkta idi. Tıknaz değildi, yüzü de yuvarlak idi. Rengi kırmızıya çalan bir beyazlıktaydı. El ve ayakları dolgundu, yürüdüğünde yokuştan iner gibi hızlıca yürürdü, bir tarafa döndüğünde vücuduyla dönerdi, iki kürek kemiği arasında Peygamberlik mührü vardı. Peygamberin sonuncusu idi. İnsanların en cömerdi idi. İnsanların kalbi en rahat olanı idi. Lehçesi en doğru tabiatı en yumuşak ve insanlarla muaşereti en ikramlı olanıydı. O'nu ansızın gören ondan korkardı. O'nunla beraber olan onu severdi. O'nu anlatmaya çalışan anlatmaktan aciz kalınca; ne O'ndan önce ne de O'ndan sonra bir benzerini görmedim"** derdi. (Müsned: 706)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Senedi muttasıl değildir.

Ebû Cafer diyor ki: El Asmaî'den, Peygamber (s.a.v)'in özelliklerinden bahseden bu hadisin bazı kelimelerin açıklaması hakkında şöyle dediğini işittim: **Mumeğğıt:** Alabildiğine uzun demektir. Bir bedeviden işittim konuşmasında şöyle diyordu: **"Temağğatefî nüşşabetin"** yani yayının kirişini alabildiğine uzattı demektir. **"El mütereddid"** kısalıp iç içe giren demektir. **"Katat"**ın manası ise saçında biraz kıvırcıklık olan demektir. **"El mutahham"** cüsseli ve etli kimse demektir. **"El mükelsim"** yuvarlak yüzlü kimsedir. **"Müşrebün"** beyazlığına kırmızılık karışan pembe renkli kişi demektir. **"Ed'ac"** gözünün siyahı çok olan kimsedir. **"Ehdebü"** kirpiği uzun olan kimse demektir. **"Keted"** omuzların birleştiği yerdir ki adına Kahil denilir. **"Mesrübe"** göğüsten göbeğe kadar uzanan ince dal gibi **"Şesn"** el ve ayak parmakları kalın olan kişidir. **"Tekallu"** sert yürüyüştür. **Sabeb"** çukur yerdir. Sabûb ve Sabeb'den indik denilir. **"Celîlül mişaş"** mafsal kemikleri demektir. **"el Aşîratü"** arkadaşlık **"Aşîr"** arkadaş demektir. **"el Bedîhe"** ansızın erişmedir. **"Bedehtühü bi emrin"** işi ona ansızın ulaştırdım demektir.

bölüm: 9

Ø Rasûlullah (s.a.v.) in konuşması

3639- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sözü sizin gibi hızlı hızlı söylemezdi. Fakat o açıklayarak ve yavaş yavaş konuşurdu ki yanında olan kimse onu ezberlerdi."** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Zührî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Yunus b. Yezîd'te bu hadisi Zührî'den rivâyet etmiştir.

3640- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) konuştuğu bir kelimeyi üç sefer tekrar ederdi ki dinleyen daha kolay anlasın diye."** (Buhârî, İlim: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Abdullah b. Müsenna rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 10

Ø Rasûlullah (s.a.v.) gülmeleri nasıldı?

3641- Abdullah b. Hâris b. Hazm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

“Rasûlullah (s.a.v.)’in tebessüm dışında bir gülmesini görmedim.” (Müsned: 17043)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Yezîd b. ebî Habib vasıtasıyla Abdullah b. Hâris b. Cez’den bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir.

3642- Abdullah b. Hâris b. Cez (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in gülüşü sadece tebessümdü.”** (Müsned: 17043)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. Bu hadisin Leys b. Sa’d’ın rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 11

Ø Peygamberimiz (s.a.v.)’in peygamberlik mührü nasıldı?

3643- Ebû Sâib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Teyzem beni Peygamber (s.a.v)’e götürdü ve Ey Allah’ın Rasûlü! kız kardeşimin çocuğu sancılandı” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): “Başımı sıvazladı ve bana bereket duâsı okudu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı ben onun abdest suyunun artığından içtim ve Rasûlullah (s.a.v.)’in arkasına dikildim; iki küreği arasındaki Peygamberlik mührüne baktım, keklik yumurtası büyüklüğündeydi.”** (Buhârî, Vudu’: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Zirr: Yumurta demektir.

Bu konuda Selman, Kurre b. İyas, Câbir b. Semure, Ebû Rimse, Büreyde, Abdullah b. Sercis b. Ahtab ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3644- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in mührü iki kürek kemiği arasında olup güvercin yumurtası büyüklüğünde kırmızımtırak bir yumru şeklinde idi.”** (Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 12

Ø Rasûlullah (s.a.v.) sürmeli miydi?

3645- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in baldır ve bacakları çok düzgün olup sadece tebessüm şekliyle gülerdi, kendisine baktığımda sürmeli derdim halbuki sürme çekmiş değildi.”** (Müsned: 20012)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu şekliyle sahihtir.

3646- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in gözlerinin akı kızılım tırak olup ayakları ise düztaban değildi. (Müslim, Fedail: 27)

3647- Yine Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), geniş ağızlı, gözünün beyazı kızılımtırak ayakları da düztaban değildi. Şu’be diyor ki: Simak’e **“Daliul fem”** ne demektir? Diye

sordum. **“Geniş ağızlı”** diye cevap verdi. **“Eşkelün ayn”** ne demektir? Dedim. **“Göz yarığı geniş olan”** demektir, dedi. (Simak’in bu konuda yanıldığı doğrusunun gözünün akının kızılım tırak olduğudur.) **“Menhûşül akıb”** ne demektir? Dedim. **“Eti az olan ökçe”** dedi. (Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3648- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in yürüyüşünden daha güzel yürüyüşlü bir kimse görmedim. Sanki yeryüzü O’na dürülür gibiydi. Biz O’na yetişebilmek için var gücümüzü harcamaktayız fakat O, hiçbir sıkıntı çekmeden yürürdü.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3649- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Peygamberler bana gösterildi; Musa’yı, Yemenli Şenûe kabilesinin insanlarına benzer olarak gördüm. Meryem oğlu İsa’yı gördüm, insanlardan O’na en yakın benzeyen Urve b. Mes’ûd’tur. İbrahim’i gördüm O’na benzeyen kişi benim. Cibril’i de insan şeklinde gördüm, Dıhye İbn halife el Kelbî’ye benzerdi.”** (Müslim, İman: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 13

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in yaşı ve ömrü ne kadardır?

3650- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) altmış beş yaşında vefat etmiştir.”** (Müslim, Fedail: 27)

3651- İbn Abbâs (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman altmış beş yaşındaydı.”** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3652- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Mekke’de on üç sene kaldı kendisine vahiy geldi. Altmış üç yaşında da vefat etti.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Enes, Dağfel b. Hanzele’den de hadis rivâyet edilmiştir. Ancak, Dağfel’in, Peygamber (s.a.v)’i gördüğü ve hadis işittiği sabit değildir. İbn Abbâs’ın hadisi Amr b. Dinar’ın rivâyeti olarak hasen garibtir.

3653- Cerir (r.a.) vasıtasıyla Muaviye b. ebî Sûfyân’dan rivâyet edilmiştir. Cerir dedi ki: **“Muaviye’nin hutbe verdiğini ve şöyle dediğini işittim: Peygamber (s.a.v), altmış üç yaşında vefat etti. Ebû Bekir ve Ömer’de aynı yaşta vefat ettiler. Şu anda ben de altmış üç yaşındayım.”** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3654- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v), altmış üç yaşında vefat etti.”** (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Zührî’nin kardeşinin oğlu bu hadisi Zührî’den, Urve’den ve Âişe’den buna benzer şekilde rivâyet etmiştir.

bölüm: 14

Ø Ebû bekir es sıddık (r.a.)’in hayat hikâyeleri

3655- Abdullah (r.a.)’tan rivâyet edilmiştir: Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her dosta dostluğundan uzak olduğumu bildiririm. Eğer bir dost edinmiş olsaydım, Ebû Kuhafe’nin oğlunu dost edinirdim. Sizin Peygamberiniz; Allah’ın dostudur.”** (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, İbn Zübeyr ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3656- Ömer b. Hattâb (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ebû Bekir, efendimiz ve bizim en hayırlımızdır. Rasûlullah (s.a.v.)’e de en sevgili olanımızdır.”** (Buhârî, Menakıb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir.

3657- Abdullah b. Şakîk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)’ya; **Peygamber (s.a.v)’in ashabından hangisi Peygamber (s.a.v)’e daha sevgili idi?”** diye sordum. Âişe: **“Ebû Bekir”** dedi. **“Sonra kim?”** dedim. Âişe: **“Ömer”** dedi. **“Sonra kim”** dedim. Âişe: **“Ebû Ubeyde b. Cerrâh”** dedi. **“Sonra kim”** dedim, Âişe sustu. (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3658- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cennet’te yüksek derecelerde olanlar kendilerinden aşağıda olanları, sizin göğün ufkunda doğan bir yıldızı görmeniz gibi görecekler. Ebû Bekir ve Ömer onlardandır. Bu büyük nimete ermişlerdir.”** (Ebû Dâvûd, Huruf: 27; İbn Mâce, Mukladdime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Atıyye ve Ebû Saîd’den de değişik şekilde rivâyet edilmiştir.

bölüm: 15

Ø Peygamber (s.a.v)’in sözlerinden Ebû bekir ne anlamıştı?

3659- Ebû’l Mualla (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir gün hutbe irad etmiş ve adamın birini Rabbi dünyada dilediği kadar yaşamak dünyada dilediği kadar yiyip içmekle Rabbine kavuşmak arasında serbest bıraktı da o kimse Rabbine kavuşmayı seçti, buyurmuştu. Bunun üzerine Ebû Bekir ağladı. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı: **“Allah’a kavuşma ile dünya hayatı arasında serbest bırakılan kişi konusunda şu ihtiyar adam (Ebû Bekir)’in ağlamasına şaşmaz mısınız?”** Dediler. Oysa Peygamber (s.a.v)’in söylediği gerçek sözün manasını bilen tek Ebû Bekir idi. Ebû Bekir dedi ki: **“Mallarımızı ve babalarımızı sana feda ederiz.”** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: **“İnsanlardan**

arkadaşlığında ve malında bize Ebû Bekir'den daha cömert davranan kimse yoktur. Bir dost edinmiş olsaydım Ebû Bekir'i dost edinirdim. Fakat iman kardeşliğimiz sevgi ve samimiyetimiz vardır diye iki veya üç kere söyledi. Dikkat edin sizin Peygamberiniz Allah'ın dostudur." (Müsned: 15357)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

3660- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), minber üzerinde oturdu ve: Allah bir kulunu dünya nimetlerinden ona dilediğini vermekle kendi katındaki nimetler arasında serbest bıraktı da o kul Allah katındaki nimetleri seçti buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Anne ve babalarımızı sana feda ederiz."** Biz şaştık kaldık, Peygamber (s.a.v) bir kuldan bahsediyor O'da anamız babamız feda olsun diyor, dediler. Ne var ki serbest bırakılan kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisi idi. Bu konuyu en iyi bilen de Ebû Bekir idi. İnsanlardan arkadaşlığında ve malında bana en cömert davranan Ebû Bekir'dir. Dost edinmiş olsaydım Ebû Bekr'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliğimiz vardır mescide Ebû Bekr'in penceresinden (küçük kapı) başka hiçbir kapı kalmasın. (Buhârî, Salat: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3661- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kimin bize bir iyiliği dokunmuşsa mutlaka ona karşılığını vermişizdir. Ebû Bekir hariç çünkü onun bizim yanımızda öyle bir iyiliği vardır ki Allah onu kıyamet günü mükafatlandıracaktır. Ebû Bekir'in malının bizi faydalandırdığı kadar hiç kimsenin malı bizi faydalandırmamıştır. Bir dost edinmiş olsaydım mutlaka Ebû Bekir'i dost edinirdim. Dikkat edin! Sizin Peygamberiniz Allah'ın dostudur."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

bölüm: 16

Ø Ebû bekir ve ömer'in hayat hikâyeleri

3662- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benden sonra Ebû Bekir ve Ömer'e uyunuz."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž Ahmed b. Meni' ve pek çok kişi şöyle dediler: Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Abdulmelik b. Umeyr'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet ettiler. Sûfyân b. Uyeyne bu hadisle tedlis yapmıştır. Bazen Zaide'den, Abdulmelik b. Umeyr'den demekte bazen de: Zaide'den demeyip sadece Abdulmelik b. Umeyr demektedir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Bu konuda İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Sûfyân es Sevrî bu hadisi Abdulmelik b. Umeyr'den, Rib'î'nin azâdlısından ve Rıbî'den ve Huzeyfe'den rivâyet edilmiştir.

Bu hadis değişik bir şekilde aynı şekilde Rib'î'den, Huzeyfe'den de rivâyet edilmiştir. Sâlim el En'umî bu hadisi Rib'î b. Hıraş'tan ve Huzeyfe'den rivâyet etmiştir.

3663- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, şöyle dedi: Peygamber

(s.a.v)’in yanında oturmakta idik şöyle buyurdu: **“Aranızda ne kadar kalacağımı bilmiyorum. Benden sonrakilere uyunuz dedi ve Ebû Bekir ve Ömer’e işaret etti.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

3664- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer için şöyle buyurdu: Bu iki kimse peygamber ve elçilerden başka öncekilerden ve sonrakilerden Cennetliklerin gençlerinin efendisidirler. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3665- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikteydik. Ansızın Ebû Bekir ve Ömer çıkageldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bu ikisi Peygamberler ve elçilerden başka öncekilerden ve sonrakilerden Cennetliklerin efendileridir. Ey Ali kendilerine haber verme.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Velid b. Muhammed el Muvakkırî hadis konusunda zayıf sayılır. Ali b. Hüseyn’den ve Ali b. ebî Tâlib’den de hadis işitmemiştir.

Bu hadis Ali’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Bu konuda Enes ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3666- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Ebû Bekir ve Ömer, Peygamberler ve elçilerden başka öncekilerden ve sonrakilerden Cennetliklerin efendileridir. Ey Ali kendilerine haber verme!”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

3667- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir şöyle demişti: **“Müslüman olanların ilki ben değil miyim? Falan kimsenin (Peygamberlerin) arkadaşı değil miyim?”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Bazıları bu hadisi Şu’be’den, Cüreyrî’den, Ebû Nadre’den rivâyet ederek şöyle diyor: Ebû Bekir demiştir ki bu sahihtir.

Bu şekilde Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî’den, Şu’be’den, Cüreyrî’den, Ebû Nadre’den rivâyet ederek şöyle demiştir: Ebû Bekir diyerek manaca bu hadisin bir benzerini zikretmiştir ki bu daha sahihtir.

3668- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v); **“Muhâcir ve Ensâr’dan oluşan ashabı hep birlikte otururlarken aralarında Ebû Bekir ve Ömer de varken yanlarına çıkardı. Ebû Bekir ve Ömer’den başkası gözünü kaldırıp Peygamber (s.a.v)’e bakmazdı. Sadece o ikisi bakardı. O’da onlara bakardı onlar tebessüm ederler, O’da onlara gülümserdi.”** (Müsned: 12058)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Hakem b. Atıyye’nin hadisi olarak biliyoruz. Bazı hadisçiler Hakem b. Atıyye hakkında söz etmişlerdir.

3669- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) günlerden bir gün evinden çıkıp Ebû Bekir ve Ömer biri sağında biri solunda olmak üzere mescide girdi. Rasûlullah (s.a.v.) onların elinden tutmuştu ve şöyle demişti:

“Kıyamet günü üçümüz birlikte böylece kalkacağız.” (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Saîd b. Mesleme hadisçiler yanında sağlam bir kişi değildir. Bu hadis buradakinden başka bir şekilde yine Nafi’ ve İbn Ömer’den rivâyet edilmiştir.

3670- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Ebû Bekir’e şöyle dedi: **“Havuz başında arkadaşım ve mağarada arkadaşım sensin.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3671- Abdullah b. Hantab (r.a.)’tan rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer’e baktı ve bu ikisi değer bakımından gözüm ve kulağım gibidirler.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis mürseldir. Abdullah b. Hantab, Peygambere ulaşamamış birisidir.

3672- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) son hastalandığında: **“Ebû Bekir’e söyleyiniz cemaate namaz kıldırsın”** buyurmuştu. Âişe: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Ebû Bekir senin yerine imamlığa geçerse ağlamaktan dolayı cemaate sesini işittiremez, Ömer’e emret cemaate namazı O kıldırsın”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), yine: **“Ebû Bekir’e söyleyiniz cemaate namazı O kıldırsın”** buyurdu. Âişe dedi ki: **“Ey Hafsa! Rasûlullah (s.a.v.)’e söyle Ebû Bekir senin yerine imamlığa geçerse ağlamaktan dolayı sesini cemaate işittiremez, Ömer’e emret cemaate namazı kıldırsın.”** Hafsa dediğimi yaptı. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Şüphesiz siz Yusuf’un zamanındaki kadınlar gibisiniz. Ebû Bekir’e emredin insanlara namazı O kıldırsın.”** Bunun üzerine Hafsa, Âişe’ye: **“Senden bir hayır görmeyecek miyim?”** demişti. (Buhârî, Ezan: 27; Müslim, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Ebû Musa, İbn Abbâs, Sâlim b. Ubeyd ve Abdullah b. Zem’a’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

3673- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Aralarında Ebû Bekir’in bulunduğu bir cemaate ondan başkasının imam olması layık değildir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3674- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim Allah yolunda bir maldan çift çift verirse Cennete Ey Allah’ın kulu bu yaptığın büyük bir hayırdır, diye çağrılır. Namaz ehlinden olanlar namaz kapısından çağrılarak cihâd yapanlar cihâd kapısından çağrılacak. Sadaka verenler sadaka kapısından çağrılacak orucu çok**

tutanlar Reyyan kapısından çağrılacak.” Ebû Bekir dedi ki: **“Anam babam yolunda feda olsun, kişinin tüm bu kapılardan ayrı ayrı çağrılmasına zaruret yoktur sanırım, zaten Cennete girecekler. Fakat bir kişi tüm bu kapılardan çağrılabilir mi?”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Evet, Senin de tüm kapılardan girmeni dilerim”** buyurdu. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen saihtir.

3675- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), malî yönden yardım etmemizi emretmişti. Bu emir varlıklı olduğum bir zamana denk gelmişti. Ben de Ebû Bekir’i bir gün geçebilirsem işte bugün geçerim dedim, malımın yarısını getirip Rasûlullah (s.a.v.)’e teslim ettim. Rasûlullah (s.a.v.): **“Çoluk çocuğuna ne bıraktın?”** dedi. Ben de: **“Getirdiğim kadarını”** dedim. Sonra Ebû Bekir elindekinin hepsini getirdi. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ailene ne bıraktın?”** buyurdu. Ebû Bekir de: **“Allah ve Rasûlünü bıraktım”** diye cevap verdi. Bunun üzerine ben: **“Hiçbir iyilikle Ebû Bekir’i geçemem”** dedim. (Ebû Dâvûd, Zekat: 27; Dârimî, Zekat: 27; Dârimî, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 17

Ø sığırlar niçin yaratılmıştır? üzerine binilir mİ?

3676- Cübeyr b. Mut’ım (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle haber vermiştir: Bir kadın Peygamber (s.a.v)’e gelerek bir konu hakkında kendisiyle konuştu ve Rasûlullah (s.a.v.), ona bir sonraki gelişinde bir şeyler verilmesini emretti. Kadın dedi ki: Ey Allah’ın Rasûlü! O gelişimde sizi bulamaz isem ne emredersiniz? Rasûlullah (s.a.v.): **“Beni bulamaz isen, “Ebû Bekir’e gel”** buyurdu. (Buhârî, Menakıb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

3677- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Adamın biri bir öküzün sırtına bindiği bir sırada o öküz: **“Ben bunun için yaratılmadım, Ben ancak çift sürmek için yaratıldım”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **“Ben Ebû Bekir ve Ömer bu işin böyle olduğuna iman ettik.”** Ebû Seleme şöyle dedi: **“O gün Ebû Bekir de Ömer de cemaatin arasında yoktular, Allah en iyisini bilir.”** (Buhârî, Müzarea: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu’be’den aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3678- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v): **“Ebû Bekir’in kapısından başka mescide açılan tüm kapıların kapatılmasını emretti.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3679- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Bekir, Peygamber (s.a.v)'in yanına girmişti, Rasûlullah (s.a.v.): **"Sen, Allah'ın Cehennem'den kurtardığı kimsesin"** buyurdular. O günden sonra Ebû Bekir'e Atîk ismi verildi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3680- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hiçbir Peygamber yoktur ki: O'nun gökten iki veziri** (yardımcısı) **ve dünyadan da iki veziri bulunmasın. Benim gök halkından iki vezirim; Cebrail ve Mikail'dir. Dünya halkından iki vezirim de; Ebû Bekir ile Ömer'dir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû'l Cehhaf'in adı Dâvûd b. ebî Avf'tır. Sûfyân es Sevrî'den şöyle dediği rivâyet edilmektedir. Ebû'l Cehhaf bize anlattı kendisi beğenilen bir kişiydi. Telîd b. Süleyman, Ebû İdris diye künyelenir. Kendisi Şı'i'dir.

bölüm: 18

Ø Ömer b. Hattâb (r.a.)'in hayat hikâyesi

3681- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ım, şu iki adamdan Ebû Cehil ve Ömer b. Hattâb'tan sana en sevimli olanı ile İslam'ı güçlendir."** Rasûlullah (s.a.v.) sözünü şöyle sürdürdü: **"O iki kişiden Allah'a sevimli olanı Ömer'di."** (Müsned: 5437)

ž **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi olarak bu hadis hasen sahih garibtir.

3682- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: **"Allah, Ömer'in dillinde hakkı dile getirdi."** İbn Ömer diyor ki: **"İnsanlar arasında bir iş meydana gelir, insanlar ve Ömer** (veya İbn Hattâb şüphe eden râvî Hâricedir) **O iş hakkında görüşlerini ortaya koymuşlardır. O olayda inen vahiy, Ömer'in görüşüne benzer şekilde gelmiştir."** (Müsned: 4898)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Fadl b. Abbâs, Ebû Zerr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Hârice b. Abdullah el Ensarî; İbn Süleyman b. Zeyd b. Sabit olup güvenilir bir kişidir.

3683- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ım! İslam'ı, Ebû Cehil b. Hişâm veya Ömer b. Hattâb ile kuvvetlendir."** İbn Abbâs şöyle demiştir: **"Sabah olunca Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'e vardı ve Müslüman oldu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Kimi hadisçiler Nadr b. Ömer'i hafızası yönünden tenkid etmişlerdir. Kendisinden münker rivâyetler yapılmıştır.

3684- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer, Ebû Bekir'e **"Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra insanların en hayırlısı diye"** hitab

etmişti. Ebû Bekir bunun üzerine şöyle dedi: **“Madem sen bunu söyledin. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)’den senin hakkında şöyle söylediğini işittim: “Güneş Ömer’den daha hayırlı bir kimse üzerine doğmamıştır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Senedi de pek sağlam değildir. Bu konuda Ebû’d Derdâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

3685- Muhammed b. Sirîn (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ebû Bekir ve Ömer’e dil uzatan kimsenin peygamberi sevdiğini sanmıyorum.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3686- Ukbe b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Benden sonra Peygamber gelecek olsaydı, o Ömer b. Hattâb olurdu.”** (Müsned: 16764)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Müşerrih b. Ahân rivâyetiyle bilmekteyiz.

3687- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Rüyamda bana bir bardak süt verilmiş ondan içmişim artanını da Ömer b. Hattâb’a vermişim.”** Ashab: **“Ey Allah’ın Rasûlü! bunu nasıl yorumladınız?”** Rasûlullah (s.a.v.): **“İlme”** buyurdu. (Buhârî, İlim: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3688- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“İsra gecesi Cennete girdim, birde ne göreyim. Altından yapılmış bir köşk. Bu köşk kimindir? diye sordum. Bir delikanlının dediler. O delikanlının kendim olduğumu sandım. Kim o? Diye sordum. Dediler ki: Ömer b. Hattâb.”** (Müsned: 11604)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3689- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir sabah Bilâl’i çağırdı ve: **“Ey Bilâl! Cennete girmekte benim önüme nasıl geçtin? Cennete her ne zaman girsem senin sesini duydum. Geçen gece yine Cennete girdim yine senin sesini önümde duydum. Bu arada dört köşesi balkonlu altından yapılmış bir köşke geldim. Bu köşk kimindir?** dedim. **“Arab olan bir kimsenin”** dediler. Ben de dedim ki: **“Ben arabım! Bu köşk kimin?” “Kureyş’den bir adamın”** dediler. **“Ben de Kureyşliyim, Bu köşk kimindir”** dedim. Dediler ki: **“Muhammed ümmetinden bir adamın.”** Ben de: **“Ben Muhammed’im bu köşk kimindir?”** dedim. Dediler ki: **“Ömer b. Hattâb’ın…**

Bilâl dedi ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü ne zaman ezan okudumsa mutlaka iki rekat namaz kıldım ve ne zaman abdestim bozulduysa hemen abdest aldım ve Allah için bu iki rekat namazı hiç bırakmadım.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“İşte bu iki şeyden dolayı Cennete benden önce**

giriyorsun buyurdu.” (Müsned: 21918)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Muâz, Enes ve Ebû Hüreyre (r.a.)’den de hadis rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **“Cennete altından bir köşk gördüm. Bu köşk kimindir? dedim. Ömer b. Hattâb’ın diye cevap verildi.”**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bu hadiste geçen: **“Geçen gece Cennete girdim”** sözünün manası; Yani rüya aleminde Cennete girdiğimi gördüm anlamındadır. Bazı hadislerde bu şekilde rivâyet edilmiştir. İbn Abbâs’tan: **“Peygamber (s.a.v)’in rüyası vahiydir”** diye rivâyet edilmiştir.

3690- Abdullah b. Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Büreyde’den işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.), bir savaşa çıkmıştı. Savaştan dönünce siyah bir cariye geldi ve Ey Allah’ın Rasûlü! Seni sağ salim bu savaştan Allah çevirirse senin önünde def çalıp şarkı söylemeyi adamıştım. Rasûlullah (s.a.v.) eğer adamış isen çal değilse olmaz. Cariye çalmaya başladı. Ebû Bekir girdi Cariye çalıyordu. Ali girdi cariye çalmaya devam ediyordu. Osman girdi Cariye yine çalmasını sürdürüyordu sonra Ömer girince Cariye defi altına alıp üstüne oturdu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ey Ömer! Şeytan bile senden korkuyor. Benim yanımda cariye çalıyordu; Ebû Bekir yanıma geldi cariye çalmaya devam etti, sonra Ali geldi yine çalıyordu, Osman geldi yine çalmayı sürdürdü sen gelince cariye defi elinden attı.”** (Müsned: 21911)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Büreyde rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Bu konuda Ömer, Sa’d b. Ebî Vakkâs ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3691- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) yanımızda oturmakta idi derken bir gürültü ve çocuk sesleri duyduk. Rasûlullah (s.a.v.) kalktı. Bir de ne görelim! Habeşistânlı bir kadın oynuyor ve çocuklar da etrafını çevirip ona bakıyorlar. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ey Âişe, gel de sende bak”** buyurdu. Geldim çenemi Peygamber (s.a.v)’in omuzu üzerine koyarak omuzu ile başı arasından o kadını seyretmeye başladım. Rasûlullah (s.a.v.) bana: **“Seyretmeye doydun mu? doydun mu?”** buyurdu. Ben de oynayan kadını seyretmek için değil Peygamber (s.a.v)’in yanındaki kıymetini anlamak için hayır diyordum. Bu arada Ömer geliverdi. Herkes o kadının çevresinden dağılıverdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“İnsan ve cin şeytanlarının Ömer’den kaçtıklarını görmekteyim.”** Ben de evime döndüm. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3692- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Toprağın yarılarak kabrinden çıkarılacak ilk insan benim, sonra Ebû Bekir, sonra Ömer… sonra Medîne’nin Bakî mezarlığına geleceğim de onlarda benimle birlikte haşrolacaklar. Sonra Mekkelileri**

gözetleyeceğim sonra iki Harem arasında onlarla haşrolacağım.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Âsım b. Ömer hafız değildir.

3693- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Geçmiş toplumlarda kendisine Allah tarafından ilham edilen kimseler bulunurdu. Benim ümmetimden de böyle bir kimse varsa o mutlaka Ömer b. Hattâb’tır.”** (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Tirmizî: süfyan b. Uyeyne’nin adamlarından biri Sûfyân b. Uyeyne’nin şöyle dediğini bana aktardı: **“Muhaddes”** yani kavrayışlı ve anlayışlı kişi demektir.

3694- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Şu anda Cennetliklerden bir kişi size görünecektir.”** Hemen ardından, **“Ebû Bekir çıkageldi.”** Sonra Rasûlullah (s.a.v.): **“Size Cennetliklerden biri daha görünecektir”** buyurdu. **“Hemen ardından Ömer göründü.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** İbn Mes’ûd rivâyeti olarak bu hadis garibtir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Musa ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3695- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: Bir adam koyunlarını otlatırken bir kurt geldi ve bir koyunu kaptı koyunun sahibi gelerek onu kurttan kurtardı. Bunun üzerine kurt dedi ki tüm insanların eğlence ve bayram ettikleri sadece bizim çoban olduğumuz yırtıcı hayvanlar gününde sen o koyunu nasıl kurtaracaksın? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Böyle bir olayın olduğuna ben iman ettim Ebû Bekir ve Ömer de iman ettiler. Ebû Seleme dedi ki: Ebû Bekir ve Ömer de o gün orada değillerdi.”** (Buhârî, Müzarea: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer, vasıtasıyla Şu’be’den ve Sa’d b. İbrahim’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 19

Ø osman (r.a.)’ın hayat hikâyesi

3696- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Hirâ dağı üzerinde Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zübeyr (r.anhüm) ile birlikteydiler. Derken dağ sallandı Peygamber (s.a.v): **“Sakin ol! Senin üzerinde peygamber, sıddîk veya bir şehîd vardır”** buyurdu. (Müslim, Fedail-üs Sahabe: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Saîd b. Zeyd, İbn Abbâs, Sehl b. Sa’d, Enes b. Mâlik, Büreyde’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir.

3697- Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Enes onlara şöyle anlatmıştır: Peygamber (s.a.v), beraberinde Ebû Bekir, Ömer ve Osman olduğu halde Uhud dağına çıkmışlardı. Dağ onları salladı. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ey Uhud! Sakin ol, zira senin üzerinde bir Peygamber, bir sıddîk ve iki şehîd vardır”** buyurdular. (Buhârî, Menakîb: 27; Ebû Dâvûd, Süne: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3698- Talha b. Ubeydullah (r.a.)’tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Her Peygamberin bir arkadaşı vardır; Benim de Cennet’teki arkadaşım Osman’dır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi pek sağlam değildir ve Munkatı’dır.

3699- Ebû Abdurrahman es Sülemî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman (r.a.) öldürülmek için evi kuşatıldığında evinin üstünden o kuşatanlara baktı ve şöyle dedi: Size Allah’ı hatırlatırım. Allah için konuşunuz, Hirâ dağı sarsıldığı zaman, Peygamber (s.a.v)’in: **“Ey Hirâ! Sakin ol, senin üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve bir şehîd var.”** Dediğini bilir misiniz? Onlar da: **“Evet”** dediler. Osman dedi ki: **Allah adına doğru söyleyin: “Peygamber (s.a.v)’in Tebük ordusu hakkında insanların çoğu darlık ve sıkıntı içerisindeler iken, Allah tarafından kabul edilecek bir harcamayı kim yapar dediğini ve benim de o orduyu donattığımı bilir misiniz?” “Evet”** dediler. Sonra Osman şöyle dedi: **“Allah aşkına doğru söyleyin! Rûme kuyusundan herkes para karşılığı su içerdi, ben onu satın alarak zengin fakir yolcu herkes için vakfettiğimi bilir misiniz?”** Hepsi birden dediler ki: **“Allah için doğrudur.”** Osman buna benzer bazı şeyleri daha saydı. (Nesâî, Ahbas: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3700- Abdurrahman b. Hubab (r.a.)’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)’i gördüm, Tebük ordusuna bağışta bulunmaya insanları teşvik ediyordu. Osman b. Affân kalktı ve: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Allah yolunda üzerinde palan ve teçhizatıyla yüz deve vermeyi üzerime alıyorum”** dedi. Peygamber (s.a.v) yine insanları orduya yardım için teşvik ediyordu. Osman b. Affân yine kalkıp: **“İki yüz deveyi her türlü teçhizatıyla bu orduya vermeyi taahhüt ediyorum”** dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yine teşvike devam etti. Osman yine kalktı ve: **“Bu orduya her türlü teçhizatıyla üç yüz deveyi vermeyi taahhüt ediyorum”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle diyerek minberden indiğini gördüm: **“Bu bağışından sonra Osman ne yapsa zarar vermez. Bu harcamayı yaptıktan sonra Osman ne yapsa zarar vermez…”** (Müsned: 16099)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisi sadece Seken b. Muğîre'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu konuda Abdurrahman b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3701- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Osman, Peygamber (s.a.v)'e geldi ve Tebük ordusuna yardım için bin dinar getirdi.** (Hasan b. Vakî, kitabın bir başka yerinde elbisesinin kolu içinde diyor) **Rasûlullah (s.a.v.)'in kucağına yaydı. Abdurrahman şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'in dinarları alt üst edip iki defa şöyle dediğine şâhid oldum: "Osman bundan sonra ne yapsa ona zarar vermez."** (Müsned: 19713)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3702- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Rıdvan biatını emrettiği zaman Osman b. Affân, Mekke halkına gönderilmişti. Müslümanlar biat ettiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Osman b. Affân; Allah ve Peygamberinin uğrunda dîni bir iş için bulunuyor"** dedi ve: **"O'nun yerine de biat etmek için iki elinden birini Osman'ın eli yerine diğerini de kendi eli olarak vurarak biatte bulundu. Rasûlullah (s.a.v.)'in elinin Osman için olması sahabenin kendi ellerinin kendiler için biat etmesinden daha hayırlıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3703- Sümâme b. Hazn el Kuşeyrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman evinin çevresini muhasara eden kendisini öldüreceklere yukarıdan baktığında ben de O'nun evinin yanında idim. Osman şöyle demişti: **"Sizi üzerime düşüren iki adamınızı getiriniz."** İki adam getirildi sanki iki deve veya iki merkeb gibidirler. Osman yukarıdan onlara baktı ve şöyle dedi: **"Allah ve İslam adına sizden istiyorum. Rasûlullah (s.a.v.)'in, Medîne'ye gelişinde Medîne'de Rûme kuyusundan başka tatlı içme suyu bulunmadığını, "Kim Rûme kuyusunu Cennet'te ondan daha hayırlısını elde etmek isterse Müslümanlara vakfetmek ister?" buyurduğunu, benim de o kuyuyu öz malımla satın aldığımı bilir misiniz? Bugün siz o sudan beni içmekten men ediyorsunuz, tuzlu deniz suyu içmeye zorluyorsunuz."** Dediler ki: **"Evet doğrudur."** Osman: **"Allah ve İslam adına size soruyorum! Medîne mescidinin cemaate dar geldiğini, Peygamber (s.a.v)'in falanların arsasını kim satın alıp mescide ilave etmek ve Cennet'te ondan daha hayırlısına sahip olmak ister dediğini, Benim de o arsayı öz malımdan satın alıp mescidi genişlettiğimi bilir misiniz? Bu gün beni sizler orada iki rekat namaz kılmaktan men ediyorsunuz"** dedi. Onlar da: **"Allah'ım evet"** dediler. Osman: **"Allah ve İslam adına size soruyorum! Tebûk ordusunu kendi öz**

malımdan techiz ettiğimi biliyor musunuz?” dedi. Onlar da: **“Evet Allah’ım”** dediler. Sonra Osman dedi ki: **“Allah ve İslam adına size soruyorum! Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Mekke dağı üzerinde Ebû Bekir ve Ömer ile birlikte olduğumuz anda dağın harekete geçtiğini ve taşların yuvarlanıp aşağı doğru düştüğünü Rasûlullah (s.a.v.)’in dağa tekme atarak: Dağ sakin ol çünkü senin üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehîd vardır dediğini...”** Onlar da: **“Allah’ım evet”** dediler. Osman: **“Üç kere Allahuekber diyerek Ka’be’nin Rabbine andolsun ki benim şehid olacağıma şâhidlik ettiler”** dedi. (Nesâî, Ahbas: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Osman’dan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3704- Ebû’l Eş’as es Sananî (r.a.)’den rivâyete göre, Şam’daki bazı hatipler, Osman’ın öldürülmesi olayı üzerinde birer konuşma yaptılar aralarında Peygamberlerin ashabından bazı kimseler de vardı. Bu hatiplerin sonuncusu Murre b. Ka’b denilen bir sahabi idi o da kalkıp şöyle konuştu: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den işittiğim bir hadis olmasaydı kalkıp konuşmazdım.”** Rasûlullah (s.a.v.), bir gün kargaşalıklardan bahsetti ve onların yakın olduğunu söyledi. Bu esnada elbisesine bürünerek bir kimse oradan geçti. Rasûlullah (s.a.v.): **“O kimse için işte bu kimse o gün hidayet üzeredir”** buyurdu. Kalkıp baktım ki bu kimse Osman b. Affân imiş. Onun yüzünü Rasûlullah (s.a.v.)’e çevirdim ve bu mu? dedim. Rasûlullah (s.a.v.) de: **“Evet”** buyurdu. (Nesâî, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Bu konuda İbn Ömer, Abdullah b. Havale ve Ka’b b. Ucre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3705- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Ey Osman! Belki Allah sana bir gömlek giydirecektir. Senden o gömleği çıkarmanı isterlerse onlar için o gömleği çıkarma.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis biraz uzuncadır.
Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

3706- Osman b. Abdullah b. Mevheb (r.a.)’den rivâyete göre, mısır halkından bir adam Ka’be’yi haccetti ve orada oturmakta olan bir cemaat gördü bunlar kimlerdir diye sordu Kureyş’tir, dediler. Şu ihtiyar kimdir? diye sordu. İbn Ömer’dir, dediler. Yanına geldi ve: **“Sana bir şeyler soracağım; Ka’be’nin hakkı için bana doğruyu söylemeni isterim! Uhud savaşında Osman’ın kaçtığını bilir misin?”** İhtiyar: **“Evet”** diye cevap verdi. Adam: **“Rıdvan biatına katılmayıp geri kaldığını biliyor musun?”** dedi. İhtiyar kimse: **“Evet”** dedi. Adam: **“Bedir savaşından geri kalıp savaşa katılmadığını biliyor musun?”** İhtiyar: **“Evet”** diye cevap verdi. Bunun üzerine Adam, hayret etmiş olacak ki: **“Allahuekber”** dedi. İbn Ömer de ona dedi ki: **“Gel sorduğun soruları sana açıklayayım; Uhud günü Osman’ın kaçması Allah tarafından**

bağışlanmış suçlardandır. (Âl-i Imrân: 155) **Bedir savaşından geri kalmasına gelince; Peygamber (s.a.v)'in kızı O'nun nikahı altında ve hasta durumdaydı. O'nun yanında kalması ve savaşa katılmamasını bizzat Peygamber (s.a.v), emir buyurmuştu ve savaşa katılan kimsenin sevâbına ve ganimet payına da sahib olacağını söylemişti. Rıdvan biatından geri kalmasına gelince; Mekkeliler yanında Osman'dan daha değerli ve saygıdeğer biri olsaydı o zaman onu elçi olarak göndermezdi de Osman'nın yerine onu gönderirdi. Rıdvan biatı Osman Mekkeye elçi olarak gönderildikten sonra gerçekleşmişti. O zaman Rasûlullah (s.a.v.) sağ eli için bu Osman'ın elidir, buyurarak sağ elini sol elinin üzerine koyarak abu biat Osman içindir, buyurdu."** İbn Ömer: **"Bu bilgileri al ve git"** dedi. (Buhârî Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3707- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hayatta iken biz Ebû Bekir, Ömer ve Osman diyerek, sahabe arasındaki sıralamayı ve tercihimizi ortaya koyardık."** (Buhârî, Menakîb: 27; Ebû Dâvûd, Sünnet: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ubeydullah b. Ömer rivâyeti olarak garib kabul ediliyor. Bu hadis yine değişik bir şekilde İbn Ömer'den rivâyet edilmektedir.

3708- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir fitneden bahsetti ve şöyle buyurdu: **"Osman b. Afvân, o fitnede mazlum olarak öldürülecektir."** (Müsned: 5682)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İbn Ömer rivâyeti olarak hasen garibtir.

3709- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'e cenaze namazını kılması için bir adam getirildi. Fakat Rasûlullah (s.a.v.), onun cenaze namazını kılmadı. Bunun üzerine: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bundan önce hiçbir kimseye cenaze namazını kılmadığını görmedik."** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bu kimse Osman'a buğzederdi. Allah'ta ona buğzetti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed b. Ziyâd, Meymûn b. Mihran'ın adamıdır, hadis konusunda zayıf sayılır. Muhammed b. Ziyâd ise Ebû Hüreyre'nin yakını olup Basralıdır, güvenilir biridir. Ebû'l Hâris diye künyelenir. Bir de Muhammed b. Ziyâd el Hânî vardır ki Ebû Umâme'nin yakını olup Ebû Sûfyân diye künyelenir, Şamlıdır.

3710- Ebû Musa el Eş'arî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v) ile birlikte yürüdüm. Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'dan bir kimsenin bahçesine girerek ihtiyacını giderdi. Bana da: **"Ey Ebû Musa kapıya iyi bak hiç kimse yanıma izinsiz girmesin."** Sonra bir adam geldi kapıyı çaldı kim o dedim. **"Ebû Bekir"** dedi. **"Ey Allah'ın Rasûlü bu gelen Ebû Bekir'dir,**

girmek için izin istiyor” dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **“O’na kapıyı aç ve Cennetle müjdele dedi.”** Kapıyı açtım O da içeri girdi: **“Bende onu Cennetle müjdeledim.”** Başka biri geldi ve kapıyı çaldı ben kim o, dedim. **“Ömer”** diye cevap verdi. Ben de: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Ömer’dir girmek için izin istiyor”** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **“O’na kapıyı aç ve Cennetle müjdele dedi.”** Kapıyı açtım O da içeri girdi: **“Bende onu Cennetle müjdeledim.”** Sonra biri daha gelerek kapıyı çaldı; **“Kim o diye sordum.” “Osman”** dedi. **“Ey Allah’ın Rasûlü! Bu gelen Osman’dır, girmek için izin istiyor”** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ona da kapıyı aç ve kendisini başına gelecek bir musibet karşısında Cennetle müjdele”** buyurdu. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Değişik bir şekilde Ebû Osman en Nehdî tarafından da rivâyet edilmiştir. Bu konuda Câbir ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3711- Ebû Sehle (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Osman evinin muhasara edildiği gün bana şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.) bana bir tavsiyede bulunmuştur ve ben buna dirençli davranıp katlanacağım. (3705 nolu hadisle bildiren konu). (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece İsmail b. ebî Hâlid’in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 20

Ø Ali (r.a.)’in hayat hikâyesi

3712- Imrân b. Husayn (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir askeri kuvvet göndermiş Ali b. ebî Tâlib’i de bunun başına komutan tayin etmişti. Ali bu müfreze ile yoluna devam etti. Sonra savaştan elde ettiği bir cariye ile cinsel ilişkide bulundu. Beraberinde bulunan askerler Ali’nin yaptığı bu hareketi doğru bulmadılar ve dört kişi kendi aralarında anlaşarak, eğer Rasûlullah (s.a.v.) ile karşılaşırsak Ali’nin bu yaptığını haber vereceğiz dediler.

Müslümanlar bir savaştan döndükleri zaman önce Peygamber (s.a.v)’in yanına gelip selam verirler sonra evlerine dağılırlardı. Bu müfreze de geri dönünce Peygamber (s.a.v)’e geldiler ve selam verdiler. O dört kişiden biri kalkıp: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Ali b. ebî Talîb’e bakmaz mısın? O şöyle şöyle yaptı.”** Peygamber (s.a.v), bu kimseden yüz çevirdi. Sonra ikinci kişi kalktı birinci kimsenin konuştuğu gibi konuştu. Rasûlullah (s.a.v.), ondan da yüz çevirdi. Üçüncü kişi kalktı ve onların söylediklerini aynen söyledi. Rasûlullah (s.a.v.) ondan da yüz çevirdi. Nihayet dördüncü kişi kalkıp onların söylediklerini aynen söyledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) yüzünde öfke belirtisi olduğu halde bu kişiye dönerek: **“Ali’den Ne istiyorsunuz? Ali’den ne istiyorsunuz? Ali’den ne istiyorsunuz? Ali’den ne istiyorsunuz? Ali, bendendir. Ben de ondanım. Benden sonra her mü’minin velisi O’dur”** buyurdu. (Müsned: 19081)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Cafer b. Süleyman’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3713- Ebû Serîha veya Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den (tereddüt Şu'be'dendir) rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir."** (Müsned: 906)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şu'be bu hadisi Meymûn'dan Ebû Abdullah'tan, Zeyd b. Erkâm'dan, rivâyet etmiştir. Ebû Süreyha, Huzeyfe b. Esîd el Gıfârî olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandır.

3714- Ali (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, Ebû Bekire merhamet etsin kızını benimle evlendirdi. Beni hicret ettiğim Medîne'ye taşıdı. Kendi malından Bilâl'i hürriyetine kavuşturdu. Allah, Ömer'e de merhamet etsin acı da olsa hakkı söyler hakkı söylemesi sebebiyle arkadaşsız kalmıştır. Allah Osman'a da merhamet etsin. Melekler bile ondan haya ederler. Allah Ali'ye de merhamet etsin. Allah'ım, Ali nereye dönerse hakkı onunla beraber eyle."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhtar b. Nafi', Basralı bir ihtiyar olup garib rivâyetleri çoktur. Ebû Hayan et Teymî'nin ismi Yahya b. Saîd b. Hayan et Teymî'dir. Kufeli olup güvenilen bir kimsedir.

3715- Rıb'î b. Hıraş (r.a.)'tan rivâyete göre, Ali b. ebî Tâlib, Kûfedeki geniş bir meydanlık olan Rahbe'de bize anlattı ve şöyle dedi: Hudeybiye günü müşriklerden bazı kimseler yanımıza çıkıp gelmişlerdi. Aralarında Sühehl b. Amr ve Müşriklerin ileri gelenlerinden birkaç kişi vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle dediler: Ey Allah'ın Rasûlü! oğullarımız, kardeşlerimiz ve kölelerimizden bazı anlayışsız kimseler sana kaçıp gelmişlerdir. Onların din konusunda bilgileri yoktur. Mallarımız ve topraklarımızda çalışan işçiler olup işten kaçıp gelmişlerdir. Onları bize geri teslim et, onlar din konusunda bilgili değillerse biz onlara bilgi verir bilgilendiririz. Bu teklifleri karşısında Peygamber (s.a.v): **"Ey Kureyş topluluğu, mutlaka kötü hallerinizden vazgeçmeli İslam'a geri dönmelisiniz. Aksi halde Allah din uğrunda boyunlarınızı vuracak bir kişi gönderecektir. O din konusunda bilgileri yoktur dediğiniz kimselerin kalblerini Allah iman üzere imtihan etmiştir"** buyurdu. Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! o kimse kimdir?"** diye sordular. Ebû Bekir: **"Ey Allah'ın Rasûlü o kimse kimdir?"** diye sordu. Ömer: **"O kimse kimdir?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.): **"O ayakkabı tamircisidir"** buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.), ayakkabısını tamir için Ali'ye vermişti. Sonra Ali bize döndü ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bilerek benim adıma yalan söylerse Cehennem'deki yerine hazırlansın."** (Buhârî, İlim: 27; Müslim,i Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Rib'î'nin, Ali'den rivâyeti olarak bilmekteyiz. Carûd'tan işittim şöyle diyordu: Vekî'den işittim şöyle diyordu: Rıb'î b. Hıraş, İslam'da hiçbir konuda yalan söylememiştir. Muhammed b. İsmail'in bana haber verdiğine göre Abdullah b. eb'îl Esved şöyle demiştir: Abdurrahman b. Mehdî'den işittim şöyle demişti: Mansur b. Mu'temir, Kûfeliler yanında sağlam bir kimsedir.

bölüm: 21

Ø ali (r.a.)'ın özellikleri nelerdir?

3716- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. ebî Tâlib için şöyle buyurmuştur: **"Sen bendensin ben de sendenim"** bu hadis biraz uzuncadır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3717- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Biz Ensâr topluluğu münafıkları, Ali b. Ebî Tâlib'den nefret etmeleriyle tanırdık."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Harun'un rivâyetiyle bilmekteyiz. Şu'be, Ebû Harun hakkında ileri geri konuşmuştur. Bu hadis aynı zamanda A'meş'ten, Ebû Salih'ten, Ebû Said'ten rivâyet edilmiştir. Vasıl b. Abdül Â'la, Muhammed b. Fudeyl vasıtasıyla, Abdullah b. Abdurrahman b. Ebû'n Nadr'den, Musâvir el Hımyeri'nin annesinden rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Ümmü Seleme'nin yanına girmiştim onun şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Münafıklar Ali'yi sevmez. Mü'min olan da Ali'den nefret etmez."**

Tirmizî: Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Abdullah b. Abdurrahman, Ebû Nasr el Verrak'tır, kendisinden Sûfyân es Sevrî hadis rivâyet etmiştir.

3718- Büreyde (r.a.)'rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Allah bana dört kişiyi sevmeyi emretti. Kendisinin de onları sevdiğini banma bildirdi. Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü denildi, bize onların isimlerini bildir.** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Onlardan biri Ali'dir. bunu üç kere tekrarladı. Diğerleri ise Ebû Zerr, Mıkdad ve Selman."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Şüreyk'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3719- Habeşî b. Cünade (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ali bendendir. Ben de Alidenim. Benim adıma verilen sözleri ben ve Ali yerine getiririz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3720- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ashabı arasında kardeşlik kurmuştu. Ali gözleri yaşlı olarak geldi ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü! ashabın arasında kardeşlik kurdun fakat beni hiç kimse ile kardeş etmedin"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v), ona şöyle dedi: **"Sen benim dünya ve ahirette kardeşimsin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu konuda Zeyd b. ebî Evfâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

3721- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Peygamber (s.a.v)'in yanında kuş eti vardı. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'ım! Kullarından bana en sevimli olanı gönder ki benimle beraber kuşun etinden yesin sonra Ali geldi ve beraberce yediler."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu şekliyle sadece Süddî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Enes'den daha değişik şekilde de rivâyet edilmiştir. İsa b. Ömer, Kûfelidir. Süddî, İsmail b. Abdurrahman'dır. Enes b. Mâlik'den hadis işitmiştir ve Hüseyin b. Ali'yi görmüştür. Bu kişiyi Şu'be, Sûfyân es Sevrî ve Zaide sağlam kabul etmişlerdir. Yahya b. Saîd el Kattan da sağlam sayanlardandır.

3722- Abdurrahman b. Abdullah b. Amr b. Hind el Hubelî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ali şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğum zaman bana cevap verirdi. Sustuğum zaman da benimle söze başlardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3723- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ben hikmet eviyim. Ali de bu evin kapısıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib münkerdir.

Bazıları bu hadisi Şüreyk'den rivâyet ederek Sunabihî'yi senedde zikretmemektedir. Bazıları bu hadisi Şerik'den başka güvenilir bir kişiden rivâyet edildiğini bilmiyoruz. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3724- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.), babasından rivâyet ederek dedi ki: **"Muaviye b. ebî Sûfyân Sa'd'a emretmiş ve Ebû Tûrab (Ali)'yi kötülemekten seni engelleyen şey nedir?"** diye sormuştu. Sa'd şöyle karşılık verdi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in şu üç sözünü hatırladığım sürece ona dil uzatamam o özelliklerden birinin bende olması kızıl develerden daha hayırlıdır.**

Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim, Ali'ye şöyle diyordu: Tebûk savaşında Ali'yi Medîne'de kendi yerine bırakmıştı da Ali: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Beni çoçuk ve kadınlarla birlikte mi bırakıyorsun?"** Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle demişti: **"Bana karşı sen, Musa'ya karşı Harun'un yerinde olmaktan dolayı memnun olmaz mısın? Şu farkla ki benden sonra Peygamber yoktur. Hayber Vak'asında da ben şu sancağı Allah ve Peygamberini seven Allah ve Peygamber (s.a.v)'in de kendisini sevdiği bir kimseye vereceğim"** buyurduğunu hepimiz sancak için istekli durumdayken bana Ali'yi çağırınız dediğini ve Ali'nin gözünden rahatsız olarak geldiğini ve Rasûlullah (s.a.v.)'in onun gözüne üfürdüğünü ve böylece iyileştiğini ve sancağı da ona verdiğini ve Hayber'in fethinin onun eliyle olduğunu… Birde Âl-i Imrân 61. ayeti nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.)'in, Ali Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i yanına çağırarak Allah'ım bunlar benim ehli beytimdir, dediğini… (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3725- Berâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), iki ordu göndererek bunlardan birine Ali b. ebî Tâlib'i diğerine de Hâlid b. Velid'i komutan tayin etti ve çarpışma olduğu takdirde başkomutan**

Ali'dir" buyurdu. Ali bir kale fethetti, kaleden bir cariye esir olarak ele geçirmişti. Bunun üzerine Hâlid benimle Peygamber (s.a.v)'e Ali'yi gammazlayan bir mektub yazdı. Peygamber (s.a.v)'e geldim mektubu okuyunca rengi birden değişti ve sonra şöyle buyurdu: **"Allah ile Peygamberini Seven ve Allah ile Peygamberinin sevdiği bir kimse hakkında ne düşünüyorsun?"** Ben de: **"Allah'ın gazabından ve Peygamberin gazabından Allah'a sığınırım, ben ancak bir elçiyim"** dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sustu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadishasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

3726- Cabir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Taif vakasında Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi çağırdı. Onunla baş başa konuştu. Bubun üzerine Müslümanlar Rasûlullah (s.a.v.)'in amcasının oğluyla baş başa konuşması uzadı dediler. Rasûlullah (s.a.v.) de şöyle buyurdu: **"Gizli konuşmayı ben istemedim. Allah emir buyurdu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece Eclah'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

İbn Fudayl'dan başkası da aynı şekilde bu hadisi Eclah'tan rivâyet etmişlerdir. Hadiste geçen **"Velakinnallahe intecahü"** sözünün manası: Allah benim onunla gizlice konuşmamı emretti, demektir.

3727- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye: **"Ya Ali! Bu mescidde senden ve benden başkasının cünüp olarak bulunması caiz değildir"** buyurdu. Ali b. Münzir dedi ki: Dırar b. Sured'e, bu hadisin manası nedir diye sordum. Dırar şöyle tefsir etti: Bu mescidden cünüp olarak geçmek benden ve senden başka kimseye caiz değildir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail bu hadisi benden işitti ve garib buldu.

3728- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v), Pazartesi günü Peygamber olarak gönderildi. Salı günü Ali ile beraber namaz kıldı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.Bu hadis garib olup sadece Müslim b. Aver'in rivâyeti olarak bilmekteyiz. Müslim b. A'ver ise hadisçiler yanında pek sağlam sayılmaz. Bu hadis ayrıca Müslim'den Hıbbe'den ve Ali'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

3729- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'den bir şey istediğim de mutlaka verirdi. Sustuğumda ise bana sorarak söze başlardı."** (Müsned: 14111)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu konuda Câbir, Zeyd b. Eslem ve Ebû Hüreyre'den ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3730- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Peygamber (s.a.v), Ali'ye: **"Bana karşı sen, Musa'ya karşı Harun'un durumundasın fakat benden sonra Peygamber yoktur."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu konuda Sa'd, Zeyd b. Erkâm, Ebû Hüreyre ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3731- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye: **"Bana karşı sen Musa'ya karşı Harun'un durumundasın fakat benden sonra Peygamber gelmeyecektir."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sa'd'tan değişik şekilde de rivâyet edilmiş olan bu hadis Yahya b. Saîd el Ensarî'nin rivâyeti olarak garibtir.

3732- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v), Ali'nin kapısından başka mescide açılan kapıların kapatılmasını emretti."** (Müsned: 2902)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup bu senedle Şu'be'den bu şekliyle bilmekteyiz.

3733- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Hasan ve Hüseyin'in elinden tuttu ve şöyle buyurdu: **"Kim beni sever bu iki çocuğu, bunların babalarını ve annelerini severse kıyamet günü yüksek derecelerle benimle birlikte olacaktır."** (Müsned: 543)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup Cafer b. Muhammed'in rivâyeti olarak ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

3734- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **İlk namaz kılan Ali'dir."** (Müsned: 3361)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisin Şu'be'nin, Ebû Belc'den rivâyeti olduğunu sadece Muhammed b. Humeyd'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Belc'in adı, Yahya b. Süleym'dir.

Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler. Bazıları şöyle demişlerdir. İlk Müslüman olan Ebû Bekir'dir. Bazıları ise, Ali'dir. Diğer bazılarına göre ise erkeklerden Ebû Bekir, çocuklardan da Ali'dir ki: Sekiz yaşında Müslüman olmuştur. İlk İslam'a giren Hatice'dir.

3735- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İlk Müslüman olan kişi Ali'dir."** Amr b. Mürre diyor ki: Bunu İbrahim Nehai'ye aktardım; O da: **"İlk Müslüman olan Ebû Bekir es Sıddîk'tır"** dedi. (Müsned: 18478)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hamza'nın ismi Talha b. Zeyd'tir.

3736- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmi olan Peygamber, bana: **"Seni mü'minler sever, münafıklar senden nefret eder"** buyurmuştur. Adiyy b. Sabit şöyle dedi: Ben Peygamber (s.a.v)'in kendilerine duâ ettiği asrın insanlarındanım. (Müslim, İman: 27; Nesâî, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3737- Ümmü Atıyye (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Peygamber (s.a.v), içersinde Ali'nin de olduğu bir orduyu savaş için göndermişti ve ellerini kaldırarak şöyle duâ ettiğini işittim: **"Allah'ım Ali'yi bana göstermeden canımı alma."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 22

Ø talha b. Ubeydullah'ın hayat hikâyesi

3738- Zübeyr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Uhud savaşında

Rasûlullah (s.a.v.)’in sırtında iki zırh vardı bir kayanın üzerine çıkmaya çalıştı fakat zırhların ağırlığından buna gücü yetmedi. Bunun üzerine Talha’yı basamak yaptı ve kayanın üzerine çıkabildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“Talha, Cenneti hak etti”** buyurdu. (Müsned: 1343

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3739- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Yeryüzünde yürüyen bir şehîde bakmak kimi sevindirirse Talha b. Ubeydullah’a baksın.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 122)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir, sadece Salt’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı hadisçiler Salt b. Dinar’ın hakkında söz etmişlerdir. Salih b. Musa’da hafızası yönünden tenkid edilmiştir.

3740- Musa b. Talha (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Muaviye’nin yanına girmiştim; **“Sana müjde vereyim mi?”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Talha, Ahzab sûresi 23. ayetinde belirtilen ahdini yerine getirenlerdendir.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 123)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muaviye hadisi olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3741- Ukbe b. Alkame el Yeşkûrî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali b. ebî Tâlib’in şöyle dediğini işittim: **“Kulağım, Rasûlullah (s.a.v.)’in ağzından şöyle dediğini işitmiştir: Talha ve Zübeyr Cennet’te benim iki komşumdur.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3742- Talha (r.a.)’dan rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v)’in ashabı cahil bir bedeviye: **“Ahdini yerine getirenlerin kimler olduğunu Peygamberden sor”** dediler. Kendileri Rasûlullah (s.a.v.)’den çekinip soru sormaya cesaret edemezlerdi. Bedevî sordu: Rasûlullah (s.a.v.), ondan yüz çevirdi: Sonra yine sordu: Peygamber (s.a.v), yine yüz çevirdi: Sonra ben yeşil elbiseler içersinde mescidin kapısından çıkıverdim. Rasûlullah (s.a.v.), beni görünce: **“Soru soran kimse nerededir?”** buyurdu. Bedevi: **“Benim Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedi. **“İşte bu kimse ahdini yerine getiren kimselerdendir”** buyurdu. (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Küreyb’in, Yunus b. Bükeyr’den rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçilerin ileri gelenlerinden pek çok kişi bu hadisi Ebû Küreyb’den rivâyet etmişlerdir. Muhammed b. İsmail de bu hadisi Ebû Küreyb’den rivâyet etti ve kitabında **“Fevaid”** bölümüne koydu.

bölüm: 23

Ø zübeyr b. avvam (r.a.)’ın hayat hikâyesi

3743- Zübeyr (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Kureyza günü Rasûlullah (s.a.v.), benim için feda olsun derken anne ve babasını ikisini de birden kullanarak: **“Annem ve babam senin için feda olsun”** buyurdu. (Buhârî, Menakîb: 17; Müslim, Fezail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 24

Ø zübeyr b. avvam havari midir?

3744- Ali (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her Peygamber'in bir havarîsi vardır benim havarim de Zübeyr b. Avvam'dır."** (Müsned: 642)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Havarî (yardımcı demektir.) İbn ebî Ömer'den işittim şöyle diyordu: Sûfyân b. Uyeyne şöyle demiştir: **"Havarî, yardımcı"** demektir.

bölüm: 25

Ø zübeyr b. avvam'ın hayat hikâyesi

3745- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim, şöyle diyordu: **Her Peygamberin bir havarîsi vardır. Benim havarîm de Zübeyr b. Avvam'dır."** Ebû Nuaym, bu hadise şunu ilave etmiştir: Hendek savaşında Rasûlullah (s.a.v.), düşman tarafından bize kim haber getirebilir demişti de Zübeyr: Ben dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bunu üç sefer tekrarladı da Zübeyr de her seferin de ben demişti. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3746- Hişâm b. Urve (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zübeyr, Cemel vak'asının sabahında oğlu Abdullah'a tavsiyelerde bulundu ve : **"Rasûlullah (s.a.v.) ile bulunduğum savaşlarda yara almamış hiçbir organım yoktur"** dedi. Hatta bu yara tenasül uzvuma bile isabet etmişti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Hammad b. Zeyd rivâyeti olarak hasen garibtir.

bölüm: 26

Ø abdurrahman b. avf'ın hayat hikâyesi

3747- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ebû Bekir Cennet'tedir, Ömer Cennettedir, Osman Cennettedir, Ali Cennettedir, Talha Cennettedir, Zübeyr Cennet'tedir, Abdurrahman b. Avf Cennet'tedir, Sa'd Cennet'tedir, Saîd Cennet'tedir, Ebû Ubeyde b. Cerrâh Cennet'tedir."** (Müsned: 1585)

ž Mus'ab kıraat yoluyla Abdulaziz b. Muhammed'den, Abdurrahman b. Humeyd'den, babasından benzeri şekilde bu hadisi bize aktarmıştır ve Abdurrahman b. Avf'ı zikretmemiştir.

Tirmizî: Bu hadis Abdurrahman b. Humeyd'den, babasından, Saîd b. Zeyd'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. Bu hadis ilk hadisten daha sahihtir.

3748- Abdurrahman b. Humeyd (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Saîd b. Zeyd, bir cemaatin içinde Humeyd'e Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlattı: **"On kişi Cennet'tedir: Ebû Bekir Cennet'te, Ömer Cennet'te, Osman, Ali, Zübeyr, Talha, Abdurrahman, Ebû Ubeyde, Sa'd b. ebî Vakkâs."** Humeyd dedi ki: **"Saîd b. Zeyd bu dokuz kişiyi saydı ve onuncusuna gelince sustu. Cemaat: Ey Ebû'l A'ver! Allah aşkına söyle onuncusu kimdir? Saîd şu cevabı verdi: Benden Allah aşkına istediniz;**

Ebû'l A'ver'dir." (Ebû Dâvûd, Sünnet: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Ebû'l A'ver, Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nevfel'dir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Bu hadis birinci hadisten daha sahihtir.

3749- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), hanımlarına hitaben şöyle buyurdu: **"Sizin benden sonraki durumunuz, beni cidden düşündürüyor. Size ancak çok cömert olanlar tahammül edebileceklerdir."** Ebû Selem dedi ki: Âişe bana şöyle derdi: Allah senin babana (Abdurrahman b. Avf'ı kastediyor) Cennet pınarlarından selsebilden içirsin, çünkü o Peygamber (s.a.v)'in hanımlarına kırk bin dinara satılan bir mal bağışlamıştı. (Müsned: 22345)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3750- Ebû Seleme (r.a.)'den rivâyete göre: **"Abdurrahman b. Avf, Huzeyfe vasiyette bulunarak Peygamber (s.a.v)'in hanımlarına dört yüz bin dinar değerinde bir bahçe vasiyet etmiştir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 27

Ø sa'd b. ebî Vakkâs'ın hayatından kesitler

3751- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ım Sa'd sana duâ ettiğinde onun duâsını kabul buyur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis İsmail'den ve Kays'tan da rivâyet edilerek şöyle demiştir: **"Allah'ım! Sa'd sana duâ ettiğinde duâsını kabul et."** Bu rivâyet daha sahihtir.

3752- Câbir b. Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Sa'd Peygamber (s.a.v)'e doğru ilerlerken Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Bu, benim dayımdır. Kimin böyle bir dayısı varsa bana göstersin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Mûcâlid'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Sa'd, Zühreoğullarındandı. Peygamber (s.a.v)'in annesi de Zühreoğlullarındandı bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.) bu benim dayım demiştir.

3753- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) sadece Sa'd için feda olsun derken anne ve babasını birlikte kullanmış, Uhud günü de Sa'd'a: **"Babam annem sana feda olsun at ey bahadır delikanlı"** buyurmuştu. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Pek çok kimse bu hadisi Yahya b. Saîd'den, Saîd b. el Müseyyeb'den ve Sa'd'tan rivâyet etmişlerdir.

3754- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): **"Uhud savaşında benim için feda olsun derken babasını ve annesini bir araya getirerek söyledi."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Abdullah b. Şeddâd b. el Hâd vasıtasıyla Ali'den rivâyet edilmiştir.

3755- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in Sa'd'tan başka hiçbir kimseye anne ve babasını birlikte feda ettiğini işitmedim ve Uhud savaşında da: **"At, ey Sa'd! Anam babam sana feda olsun"** dediğini işitmiş bulunmaktayım. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

3756- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir savaş sonrası Medîne'ye gelişinde uykusuz kalmış ve şöyle demişti: Salih bir kimse bu gece benim kapımın önünde nöbet tutup beni beklese… Biz bu durumda iken bir silah sesi duyduk Peygamber (s.a.v): **"Kim o"** dedi. O kimse: Sa'd b. ebî Vakkâs diye karşılık verdi. Peygamber (s.a.v), ona: **"Niçin geldin?"** buyurdu. Sa'd: **"Peygamber (s.a.v)'e karşı içime bir korku düştü ve kendisini beklemeye geldim"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona duâ etti ve uyudu. (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 28

Ø Saîd b. zeyd b. amr b. nüfeyl'in hayat hikâyeleri

3757- Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl (r.a)'dan şöyle dediğini rivâyet edilmiştir: Dokuz kişinin Cennet'te olduklarına şâhidlik ederim, onuncu kişinin de Cennet'te olduğuna şâhidlik etsem günaha girmiş olmam. Bunun üzerine bu nasıl oluyor? Diye soruldu. Saîd b. Zeyd dedi ki: Peygamber (s.a.v) ile birlikte Hirâ dağında idik. Dağ sallanınca; **"Yerinde dur Hirâ! Çünkü senin üzerinde bir peygamber bir sıddîk bir de şehîd vardır"** buyurdu. Onlar kimlerdir diye sorulunca, Saîd dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd, Abdurrahman b. Avf."** Sonra onuncusu kimdir? diye soruldu. Saîd: **"Ben"** dedi. (Ebû davud, Sünnet: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis bir başka şekilde de Saîd b. Zeyd'den rivâyet edilmiştir.

Ahmed b. Menî', Haccâc b. Muhammed vasıtasıyla Şu'be'den, Hurr b. Sabbah'tan, Abdurrahman b. Ahnes'den, Saîd b. Zeyd'den mana olarak bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

bölüm: 29

Ø Abbâs b. abdulmuttalib'in hayatından kesitler

3758- Abdulmuttalib b. Rabia b. Hâris b. Abdulmuttalib (r.a.)'den rivâyete göre, Abbâs b. Abdulmuttalib öfkeli bir vaziyette Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girdi. Ben de O'nun yanındaydım. Rasûlullah (s.a.v.) niçin öfkelisin diye sordu. Abbâs: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Biz Haşimoğulları ile kureyş arasında ne var, kendi kendilerine buluştuklarında güler yüzle buluşuyorlar bizim karşımıza çıktıkları zaman değişik yüzle çıkıyorlar."** Bunun üzerine Peygamber (s.a.v),

kızdı yüzü kırmızılaştı ve şöyle buyurdu: **“Benliğim kudret elinde olan Zata yemin ederim ki: Allah ve Rasûlü için sizi bir kimse sevmedikçe kalbine iman girmez.”** Sonra şöyle devam etti: **“Ey insanlar! Her kim benim amcama eziyet ederse bana eziyet etmiş olur. Bir insanın amcası onun babası gibidir.”** (Müsned: 16860)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3759- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Abbâs benden ben Abbâs’tanım.”** (Müsned: 2598)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece İsrail’in rivâyeti olarak bilmekteyiz

3760- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, sadece Peygamber (s.a.v), Abbâs hakkında Ömer’e şöyle demiştir: **“Bir kimsenin amcası babasının bir eşi demektir.”** Ömer, Abbâs’ın zekat meselesinden konuşurken Rasûlullah (s.a.v.) böyle demişti. (Müsned: 687)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3761- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle söylediği aktarılmıştır: Abbâs, Rasûlullah (s.a.v.)’in amcasıdır. Kişinin amcası babası yerindedir veya babasının bir eşidir. (Müsned: Zekat: 27; Ebû Dâvûd, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû’z Zinad’ın rivâyeti olarak bu şekliyle bilmekteyiz.

3762- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) Abbâs’a: **“Pazartesi sabahı çocuklarınla beraber bana gel, onlara bir duâ edeyim de Allah bu duâ ile onları ve seni faydalandırsın”** buyurmuştu. Sabahleyin hepimiz birlikte gittik Rasûlullah (s.a.v.) hepimizin üzerini bir örtü ile örttü ve şöyle duâ etti: **“Allah’ım! Abbâs’ı ve çocuklarını görünür ve görünmez olarak işledikleri her türlü günahlardan hiçbirşey bırakmayacak şekilde bağışla. Allah’ım çocukları konusunda da onları kolla gözetle.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 30

Ø cafer b. ebî Tâlib’in hayatından kesitler

3763- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cafer'i meleklerle birlikte Cennet'te uçarken gördüm."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Hüreyre hadisi olarak garibtir. Sadece Abdullah b. Cafer rivâyeti olarak bilmekteyiz. Yahya b. Main ve başka hadis âlimleri Abdullah b. Cafer'in hadis konusunda zayıf olduğunu söylemişlerdir. Bu kimse Ali b. el Medinî'nin babasıdır. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

3764- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v)'den sonra Cafer'den daha değerli bir kimse ne ayakkabı sahibi olmuş ne de ayakkabı giymiştir. Ne binitlere binmiş ne de binitlerin eğerlerine kurulmuştur."** (Müsned: 8985)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. **"Kevr"** binit demektir.

3765- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v): Cafer b. ebî Tâlib'e: **"Yaratılış ve huy bakımından bana benzersin"** buyurdu. Bu hadis uzuncadır. (Buhârî, Megazi: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.
Sûfyân b. Vekî', Übey vasıtasıyla İsrail'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

3766- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v), ashabından herhangi birine Kur'ân'dan bazı ayetleri sorduğum olurdu ki, ben o ayetleri onlardan daha iyi biliyordum fakat bana bir şeyler yedirmelerine sebeb olsundiye soruyorum. Cafer b. ebî Tâlib'e sorduğumda bana hemen cevap vermezdi. Beni evine götürür karısına: **"Ey Esma bize bir şeyler yedir"** der. Yedikten sonra da bize cevap verirdi. Cafer, yoksulları severdi onlarla birlikte oturur, onlarla konuşur o fakirler de onunla konuşurlardı. Rasûlullah (s.a.v.), bu sebeble onu yoksulların babası diye çağırırdı. (Buhârî, Menakıb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ebû İshâk el Mahzûmî, İbrahim b. Fadl el Medenî olup kendisi hakkında bazı hadisçiler hafızası yönünden tenkid etmişler ve garib rivâyetleri olduğunu söylemişlerdir.

3767- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Biz Cafer b. ebî Tâlib'i miskinlerin babası diye çağırırdık. Biz onun yanına her geldiğimizde bize mutlaka bir şeyler hazırlar ve yedirirdi. Bir defasında onun yanına geldiğimizde hiçbir şeyi yoktu da içersinde bal konulmuş bir küp çıkardı ve onu kırdı bizde ona bulaşan balları yalamıştık."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre rivâyeti olarak hasen garibtir.

bölüm: 31

Ø hasan ve hüseyin'in hayat hikâyeleri

3768- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Hasan ve Hüseyin Cennet delikanlılarının efendileridir.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Sûfyân b. Vekî’, Cerir vasıtasıyla Muhammed b. Fudayl’den ve Yezîd’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İbn ebî Nu’m, Abdurrahman b. ebî’n Nu’m el Beceli olup Küfelidir. Ebû’l Hakem diye künyelenir.

3769- Üsâme b. Zeyd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir gece bir ihtiyacım için Peygamber (s.a.v)’in kapısını çalmıştım. Peygamber (s.a.v) ne olduğunu bilmediğim bir şeye sarılmış durumda karşıma çıktı. İşimi bitirince dedim ki: Bu sarıldığım şey nedir? Ey Allah’ın Rasûlü! O örtüyü açıverince birde ne göreyim. Hasan ve Hüseyin değilmiymiş! Allah’ın selamı onların soyuna ve sopuna olsun Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bunlar benim oğullarım ve kızımın oğullarıdır. Allah’ım ben onları seviyorum sende onları sev onları sevenleri de sev.”** (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3770- Abdurrahman b. ebî Nu’m (r.a.)’den rivâyete göre, Iraklılardan bir adam İbn Ömer’e elbiseye bulaşan sivrisineğin kanının hükmünü sormaya gelmişti. Bunun üzerine İbn Ömer: Şu adama bakınız! Sivrisineğin kanının hükmünü soruyor! Halbuki Rasûlullah (s.a.v.)’in torununu öldürmüşlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: **“Hasan ve Hüseyin bu dünyada benim reyhanımdır.”** (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Şu’be ve Mehdî b. Meymûn, Muhammed b. ebî Ya’kub’tan bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bu hadis Ebû Hüreyre’den de benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

3771- Selma (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir, dedi ki: Ümmü Selma’nın yanına girdim ağlıyordu. Neden ağlıyorsun diye sordum. Şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)’i rüyada gördüm saçı ve sakalı topraklı idi. Sana ne oldu Ey Allah’ın Rasûlü dedim? Buyurdu ki: **“Az önce Hüseyin’in öldürülüşüne şâhid oldum.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

3772- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demektedir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e ehli beytinden hangisi sana daha sevimlidir?”** Diye soruldu da Rasûlullah (s.a.v.): **“Hasan ve Hüseyin’dir”** buyurdu. Fatıma’ya çocuklarını çağır der. Onları koklar ve bağrına basardı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Enes rivâyeti olarak garibtir.

3773- Ebû Bekre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıktı ve şöyle buyurdu: Benim şu oğlum (torunum) öyle bir efendidir ki Allah onun vasıtasıyla iki gurubun arasını düzeltecektir. (Buhârî, Menakîb: 27; Nesâî, Cuma: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Hasen b. Ali rivâyeti olarak hasen sahihtir.

3774- Ebû Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bize hutbe vermekte iken Hasan ve Hüseyin üzerlerinde kırmızı bir gömlekle düşe kalka geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), minberden indi onları kucağına aldı ve minbere çıktı önüne oturttu ve şöyle buyurdu: Allah’ın ne doğru söylemiş **“Mallarınız ve çocuklarınız ancak bir imtihan vasıtasıdır.”** (Enfal: 28) **Şu iki çocuğun durumlarına baktım yürüyorlar tökezleyip düşüyorlar dayanamadım konuşmamı keserek onları kaldırdım.”** (Nesâî, Cum’a: 27; Ebû Dâvûd, Salat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.Hüseyin b. Vakîd’ın rivâyetiyle biliyoruz.

3775- Ya’la b. Mürre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Hüseyin bendendir. Ben de Hüseyin’denim, Allah, Hüseyin’i seveni sevsin Hüseyin, torunlardan bir torundur.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Osman b. Haysem’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi daha başkaları da rivâyet etmişlerdir.

3776- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ehli beytin içinde Peygamber (s.a.v)’e, Hasan’dan daha çok benzeyen bir kimse yoktu.”** (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3777- Ebû Cuhayfe (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüm Hasan ona çok benzerdi.”** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ebû Bekir, İbn Abbâs ve İbn Zübeyr’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3778- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hüseyin’in başı getirildiğinde İbn Ziyâd’ın yanında idim. İbn Ziyâd elindeki bir çomakla burnunu gösteriyor ve şöyle diyordu. Buna benzer bir güzellik görmedim. Bunun üzerine ben de dedim ki: Ehli beyt arasında o, Peygamber (s.a.v)’e en çok benzeyenlerdendir. (Buhârî, Menakîb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3779- Ali (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Göğüsten başa kadar olan bölümünde Hasan, Rasûlullah (s.a.v.)’e daha çok benzerdi. Göğüsten aşağı bölümünde ise Hüseyin daha çok benzerdi.”** (Müsned: 735)

ž Bu hadis hasen sahih garibtir.

3780- Imara b. Umeyr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ubeydullah b. Ziyâd ve adamlarının başları getirildiğinde Rahbe’de mescide sıralandığında ben de yanlarına varmıştım o anda halk geldi geldi diyorlardı. Meğer ki bir yılan gelmiş başlarının arasında dolaşıyor. Sonunda bu yılan Ubeydullah b. Ziyâd’ın burun deliklerine girip kısa bir süre sonra çıkıp gitti ve gözden kayboldu. Sonra insanlar yine geldi geldi dediler. Yılan**

bunu iki veya üç sefer yaptı.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3781- Huzeyfe (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Annem bana Peygamberle ne zaman görüşmeye gideceksin diye sordu Ben de uzun zamandır O’nunla görüşmüyorum” dedim. Anam beni payladı. Bunun üzerine ben: Bırak beni de gidip Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte akşam namazını kılayım, kendisinden senin ve benim için istiğfar etmesini isteyeyim dedim. Rasûlullah (s.a.v.)’e gittim ve akşam namazını onunla birlikte kıldım. Rasûlullah (s.a.v.), akşam namazının ardından nafile namaz kılmaya başladı sonunda yatsı namazını da kıldıktan sonra döndü ben de peşinden gittim. Sesimi duydu ve: **“Kim o Huzeyfe mi?”** buyurdu. Evet dedim. **“İhtiyacın nedir? Neden geldin? Allah seni de anneni de bağışlasın”** buyurdu. Sonra şöyle devam etti: **“Şu bir melektir ki bu geceden önce yeryüzüne hiç inmemişti. Bana selam vermek için, Fatıma’nın Cennet kadınlarının hanım efendisi olduğunu bildirmek için, Hasan ve Hüseyin’in de Cennetlik delikanlıların efendisi olduğunu bana müjdelemek için Rabbinden izin istedi.”** (Müsned: 22240)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Sadece İsrail’in rivâyeti olarak bilmekteyiz.

3782- Berâ (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Hasan ve Hüseyin’e baktı ve şöyle dedi: **“Allah’ım ben bu ikisini seviyorum sen de onları sev.”** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3783- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’i omzuna Hasan’ı koymuş olduğu halde şöyle derken gördüm: **“Allah’ım ben onu seviyorum sen de onu sev.”** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fezail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bir önceki hadisten daha sahihtir.

3784- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hüseyin’i omzunda taşımakta idi. Bunun üzerine bir kimse: **“Ey çocuk bindiğin binek ne güzeldir”** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **“O da ne güzel binicidir”** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Bazı hadisçiler Zem’a b. Salih’i hafızası yönünden zayıf kabul etmişlerdir.

3785- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her Peygambere yedi arkadaş veya muhafız verilmiştir. Bana ise on dört tane verildi.”** Bizde: **“Bunlar kimlerdir diye sorduk”** şöyle cevap verdi: **“Ben, iki oğlum Hasan ve Hüseyin, Cafer, Hamza, Ebû Bekir, Ömer, Mus’ab b. Umeyr, Bilâl, Selman, Mıkdad, Ebû Zerr, Ammâr ve Abdullah b.**

Mes'ûd'tur." (Müsned: 1198)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadis Ali'den mevkuf olarak da rivâyet edilmiştir.

bölüm: 32

Ø ehli beytin hayatından kesitler

3786- Câbir b. Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i Hacta arefe günü Kasva isimli devesine binmiş hutbe verirken gördüm şöyle diyordu: **"Ey İnsanlar! Size iki şey bırakıyorum onlara uyarsanız asla sapıtmazsınız, Allah'ın kitabı ve yakınlarım olan ehli beytim."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 27; İbn Mâce, Menasik: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Zerr, Ebû Saîd, Zeyd b. Erkâm, Huzeyfe ve İbn Esîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Tirmizî: Zeyd b. Hasan'dan Saîd b. Süleyman ve değişik ilim adamları hadis rivâyet etmişlerdir.

3787- Peygamber (s.a.v)'in üvey oğlu Ömer b. ebî Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ahzab sûresi: 33. ayeti; **"… Ey Peygamberin ev halkı, Allah sizin üzerinizden her türlü çirkinliği ve kirliliği gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."** Ümmü Seleme'nin evinde inmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırdı onları bir örtü ile örttü. Ali de Rasûlü Ekrem'in arkasında bulunuyordu onu da bir başka örtü ile örttü ve şöyle duâ etti: **"Allah'ım bunlar benim ehli beytimdir. Bunlardan pislik ve kötülükleri gider ve onları tertemiz eyle."** Ümmü Seleme: **"Ey Allah'ın Peygamberi ben de onlardan mıyım?"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Sen yerinde dur! Sen bana hayırlı kimselerdensin"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme, Ma'kıl b. Yesâr, Ebû'l Hamra ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle garibtir.

3788- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ben size bir şey bırakacağım ki buna sarıldığınızda benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz bu şeylerin ikisini de birbirinden büyüktür. Gökten yere uzanan bir ip gibi olan ilahi nizam olan Allah'ın ki,tabı ve yakınlarım, ehli beytim. Bu iki şey kıyamet günü havuz başında bana gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmayacaklardır. Bu iki şey hakkında bana nasıl uyacağınıza dikkat ediniz."** (Müsned: 10681)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3789- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Size her türlü gıdalarıyla beslediği için Allah'ı seviniz, Allah; sevgisiyle beni seviniz ve benim sevgimle de ehli beytimi seviniz…"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

bölüm: 33

Ø Muâz b. cebel, zeyd b. sabit, übey, Ebû ubeyde b. Cerrâh'ın hayatlarından kesitler

3790- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimin ümmetime karşı en merhametlisi Ebû Bekir, Allah'ın emri konusunda en şiddetli olanı Ömer. Haya bakımından en doğrusu Osman, Haram ve helal bilgisi bakımından en bilgili olanı Muâz b. Cebel, Feraiz** (Miras) **taksimini en iyi bileni Zeyd b. Sabit, en büyük kıraat âlimi Übey b. Ka'b'tır. Her ümmetin güvenilen bir şahsı vardır; Bu ümmetin güvenilir şahsı da Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu şekliyle Katâde'nin rivâyeti olarak bilmekteyiz. Ebû Kılâbe, Enes'den benzeri şekilde rivâyet etmiş olup, meşhur olan rivâyet Ebû Kılâbe'nin bu rivâyetidir.

3791- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Benim ümmetimden ümmetime en merhametlisi Ebû Bekir'dir. Allah'ın emri konusunda en şiddetli olanı Ömer'dir. Haya bakımından en doğrusu Osman'dır. Kur'ân-ı en iyi okuyan Übey b. Ka'b'tır. Feraiz** (miras) **taksimatını en iyi bilen Zeyd b. Sabit'tir. Helal ve haramı en iyi bileni Muâz b. Cebel'dir. Dikkat edin! Her ümmetin güvenilen bir kimsesi vardır bu ümmetin güvenilen kişisi de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır.** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3792- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Übey b. Ka'b'e şöyle buyurmuştur: **"Sana Beyyine sûresini okumanı, Allah emretti."** Übey: **"Benim adımı verdi mi?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Evet"** dedi. Bunun üzerine Übey ağladı. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Übey b. Ka'b bu hadisi **"Rasûlullah (s.a.v.), benim için şöyle dedi"** diyerek rivâyet etmiştir.

3793- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kendisine; Allah, bana şöyle buyurdu: **"Gerçek din, hayat tarzı Allah katında her türlü haksızlıktan ve batıldan uzak olan İslam dinidir. Yahudilik ve Hıristiyanlık değildir. Bu din üzerine olan bir kimse ne hayır işlerse hiç boşa gitmez. Mutlaka karşılığını görür."** Rasûlullah (s.a.v.) sözüne şöyle devam etti: İnsanoğlunun bir vadi dolusu malı olsa mutlaka ikincisini ister, ikincisi olsa üçüncüsünü ister. Adem oğlunun ağzını veya gözünü topraktan başkası doldurmaz. Allah tevbe edenin tevbesini kabul eder. (Müsned: 20257)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Buradakinden başka da rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebza, babasından Übey b. Ka'b'tan şöyle rivâyet etmiştir: **"Allah bana sana Kur'ân okumamı emretti."** Yine Katâde, Enes'den rivâyet edip şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Übey'e; Allah bana sana Kur'ân okumamı emretti."**

3794- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v), zamanında Kur'ân'ı dört kişi topladı bunların hepsi de Ensardan'dır. Übey b. Ka'b, Muâz b. Cebel, Zeyd b. Sabit ve Ebû Zeyd."** Enes'e sordum: **"Ebû Zeyd kimdir?"** Şöyle dedi: **"Amcalarımdan biridir."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

3795- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ebû Bekir ne iyi adamdır, Ömer ne iyi adamdır, Ebû Ubeyde b. Cerrâh ne iyi adamdır. Üseyd b. Hudayr ne iyi adamdır. Sabit b. Kays b. Şemmâs ne iyi adamdır. Muâz b. Cebel ne iyi adamdır. Muâz b. Amr b. Cemûh ne iyi adamdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup sadece Süheyl'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

3796- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, Akıb ve Seyyid, Peygamber (s.a.v)'e gelerek dediler ki: **"Güvenilir birini bizimle gönder."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gerçekten güvenilir bir kimseyi sizinle göndereceğim."** İnsanların gözü bu kimse kim olacaktır diye sağı solu gözetlemeye başladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı gönderdi. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž Ebû İshâk bu hadisi Sıla'dan rivâyet ettiğinde; Kendisinden altmış sene önce işitmiştim, derdi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ömer ve Enes vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Her ümmetin en çok güvenilen bir insanı vardır. Bu ümmetin güvenilen insanı da Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır."**

bölüm: 34

Ø selman-ı fârisî'nin hayatından kesitler

3797- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cennet üç kişinin özlemi içindedir; Ali, Ammâr ve Selman."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Hasan b. Salih'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

bölüm: 35

Ø Ammâr b. Yâsir (r.a.)'in hayatından kesitler

3798- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ammâr b. Yâsir gelerek Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ona izin veriniz, temiz ve tertemiz kişi merhaba hoş geldin."** (İbn Mâce, Mukaddime: 179

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3799- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ammâr iki iş arasında serbest bırakıldığında o işin en doğrusunu seçerdi."** (İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi Küfeli bir ihtiyar olan Abdulaziz b. Siyah'ın rivâyetiyle bu şekliyle bilmekteyiz. Bu kimseden hadisçiler hadis rivâyet etmişlerdir. O'nun Yezîd b. Abdulaziz isimli bir oğlu vardır. Yahya b. Adem ondan hadis rivâyet etmiştir.

Mahmûd b. Gaylân, Vekî' vasıtasıyla; Sûfyân'dan, Abdulmelik b. Umeyr'den Rib'î'nin azâdlısı Hilâl'den, Rib'î'den, Huzeyfe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Sâlim el Murâdî, Küfeli olup, Rib'î b. Hıraş'tan ve Huzeyfe'den bu hadisi benzeri şekilde rivâyet etmiştir.

3800- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müjde sana ey Ammâr, azgın bir gurup tarafından öldürülüp şehîd olacaksın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme, Abdullah b. Amr, Ebû'l Yüsr ve Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Alâ b. Abdurrahman rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

bölüm 36

Ø Ebû Zerr (r.a.)'in hayatından kesitler

3801- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Ebû Zerr'den daha doğru olanı ne gök göçlgelendirmiş ne de yeryüzü üzerinde taşımıştır."** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû'd Derdâ ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

3802- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Lehçe sahibi olarak, Meryem oğlu İsa'nın benzeri, Ebû Zerr'den daha doğru ve daha vefalı birini ne gök kubbesi altında barındırmış ne de yeryüzü sırtında taşımıştır."** Ömer b. Hattâb, imrenen bir kişi edasıyla: **"Ey Allah'ın Rasûlü! onu bu şekilde tanıyor musun?"** Rasûlullah (s.a.v.): **"Evet"** dedi ve: **"Siz de onu öylece tanıyın"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bazıları bu hadisi rivâyet ederek şöyle diyor: **"Ebû Zerr yeryüzünde Meryem oğlu İsa'nın zahidliği gibi yaşayıp gitmiştir."**

Bölüm: 37

Ø abdullah b. Selam (r.a.)'in hayatından kesitler

3803- Abdullah b. Selam (r.a.)'ın kardeşinin oğlundan rivâyete göre, şöyle demiştir:Osman, asîler tarafından öldürülmek istendiğinde Abdullah b. Selam ona geldi, Osman ona: **"Neden geldin?"** Diye sordu. Abdullah: **"Sana yardıma geldim"** dedi. Bunun üzerine Osman: Asilerin yanına çık ve onları benden uzaklaştır. Senin dışarıda olman, benim için içeride olmamdan daha hayırlıdır. Bunun üzerine Abdullah, asilerin yanına çıktı ve: **"Ey İnsanlar! Cahiliyye döneminde benim adım falandı. Rasûlullah (s.a.v.), bana Abdullah adını verdi. Benim hakkımda Kur'ân ayetleri indi** (Ahkaf sûresi: 10. ayet) **Ra'd sûresi 43. ayet yine benim hakkımda inmiştir. Allah'ın kınına sokulmuş kılıcı sizin yanınızdadır. Melekler de Peygamber (s.a.v)'in hicret edip geldiği şu ülkenizde size komşu gibi yakındırlar. Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyın, Allah'tan sakının ve bu adamı öldürmekten uzak durun. Vallahi**

eğer onu öldürecek olursanız, komşunuz olan melekleri buradan kaçıracaksınız. Allah'ın kınına sokulmuş kılıcını kınından çıkaracaksınız ve bir daha kıyamete kadar kınına girmeyecektir. Bunun üzerine asiler, Yahudi'yi öldürün, Osman'ı öldürün diye bağırdılar." (Bu hadis Ahkaf sûresi tefsirinde, 3256 numarada geçmişti.) (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Abdulmelik b. Umeyr rivâyetiyle bilmekteyiz. Şuayb b. Safvân bu hadisi Abdulmelik b. Umeyr'den rivâyet ederek: **"İbn Muhammed, İbn Abdullah b. Selam'dan, dedesi Abdullah b. Selam'dan"** demiştir.

3804- Yezîd b. Umeyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Muâz b. Cebel'in ölümü yaklaştığında kendisine: **"Ey Ebû Abdurrahman! Bize tavsiyelerde bulun"** denildi. Muâz: **"Beni oturtunuz dedi"** ve şöyle devam etti: **"İlim ve iman yerlerindedir. Kim onları ararsa mutlaka bulur (bu sözü üç sefer tekrarladı) ilmi dört kişinin yanında arayınız: Uveymir Ebû'd Derdâ'nın yanında, Selman-ı Farisi yanında, Abdullah b. Mes'ûd'un yanında ve Yahudi olup İslam'a giren Abdullah b. Selam yanında… Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim; Cennete girecek on kişinin onuncusunun o olduğunu söyledi."** (Müsned: 21088)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sa'd'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 38

Ø abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın hayatından kesitler

3805- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benden sonra Ashabımdan Ebû Bekir ve Ömer'e uyunuz, Ammâr'ın gösterdiği yoldan gidiniz. İbn Mes'ûd'un rivâyetlerine sıkı sarılınız!"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İbn Mes'ûd rivâyeti olarak hasen garibtir. Bu hadisi sadece Yahya b. Seleme b. Küheyl rivâyetiyle bilmekteyiz. Yahya b. Seleme'nin hadiste zayıf olduğu kaydedilmiştir. Ebû'z Za'ra'nın ismi Abadullah b. Hanî'dir. Şu'be, Sevrî ve İbn Uyeyne'nin kendisinden hadis rivâyet ettiği Ebû'z Za'ra'nın ismi Amr b. Amr'dır. Bu kimse İbn Mes'ûd'un arkadaşı ve Ebû'l Ahvas'ın kardeşinin oğludur.

3806- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kardeşimle beraber Yemen'den geldiğimizde Abdullah b. Mes'ûd'u her zaman Peygamber (s.a.v)'in yanında gördüğümüz için Peygamber (s.a.v)'in ehli beytinden sanırdık çünkü annesi ve kendisi Peygamber (s.a.v)'in yanına çok sık girip çıkarlardı."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet etmiştir.

3807- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

“Huzeyfe’ye geldik Rasûlullah (s.a.v.)’e yol ve yordam bakımından en yakın kimseyi bize söyle ki ondan hadis alalım ve öğrenelim” dedik. Huzeyfe şöyle dedi: **“Peygamber (s.a.v)’e yol yordam bakımından en yakını İbn Mes’ûd idi hatta evine girip gözden kayboluncaya kadar… Muhammed (s.a.v.)’in ashabından Allah’ın koruması altında bulunanlar çok iyi bilirler ki Allah’a en yakın olanları Ümmü Abd’ın oğlu Abdullah b. Mes’ûd’tur.”** (Buhârî, Menakîb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3808- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ashabımdan herhangi birini istişare etmeksizin yetkili bir kimse tayin etmiş olsaydım; mutlaka Ümmü Abd’ın oğlunu tayin ederdim.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Hâris’in Ali’den yaptığı bu rivâyetle bilmekteyiz.

3809- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Herhangi bir kimseyi istişare etmeksizin yetkili biri olarak tayin etmiş olsaydım, Ümmü Abd’ın oğlunu tayin ederdim.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

3810- Abdullah b. Amr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kur’ân-ı dört kişiden öğreniniz; İbn Mes’ûd, Übey b. Ka’b, Muâz b. Cebel ve Ebû Huzeyfe’nin azâdısı Sâlim’den.”** (Buhârî, menakÎb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3811- Heyseme b. Sebre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne’ye geldim ve Allah’tan bana Salih bir arkadaşı arkadaş etmesini istedim. Allah’ta bana Ebû Hüreyre’yi arkadaş kıldı. Yanına oturdum ve ona şöyle dedim: **“Allah’tan, salih bir insanı bana arkadaş kıl diye duâ ettim de Allah seni bana arkadaş kıldı.”** Bunun üzerine Ebû Hüreyre: **“Nerelisin sen?”** diye sordu. **“Küfeliyim, hayır arayıp bulmaya geldim”** dedim. Ebû Hüreyre dedi ki: **“Duâsı makbul olan Sa’d b. Mâlik; Rasûlullah (s.a.v.)’in abdest ve taharet suyunun yetkilisi ve katırının bakıcısı İbn Mes’ûd; Rasûlullah (s.a.v.)’in sırdaşı Huzeyfe ve Rasûlullah (s.a.v.)’in ifadesiyle Allah’ın şeytandan koruduğu Ammâr ve iki kitabı iyi bilen Selman sizin aranızda değimli ki** (buraya hayır arayıp bulmaya geldin!) **Katâde diyor ki: Buradaki iki kitab: İncil ve Kur’ân’dır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Hayseme, Abdurrahman b. ebî Sebre’nin oğludur fakat dedesine nispet edilmiştir.

bölüm: 39

Ø huzeyfe b. Yemân'ın hayatından kesitler

3812- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ashab: **"Peygamber (s.a.v)'e kendine bir halef** (yerine bakacak ve karar verecek biri) **tayin etsen"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Size bir halef tayin etmiş olsam siz de onun emrine karşı gelirseniz azablanırsınız. Ne var ki Huzeyfe size ne anlatırsa onu doğru kabul edip tasdik ediniz. Abdullah b. Mes'ûd ta size ne okutursa onu da okuyunuz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Abdullah dedi ki: İshâk b. İsa'ya: **"Bu hadisin Ebû Vâil'den olduğunu söylüyorlar"** dedim. **"Hayır"** dedi. İnşallah **"Zâzân"** dandır.

Tirmizî: Bu hadis Şerîk'in rivâyeti olarak hasendir.

bölüm: 40

Ø zeyd b. Hârise (r.a.)'nın hayatından kesitler

3813- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ömer, Üsâme b. Zeyd'in maaşını üç bin beş yüz, oğlu Abdullah'ın maaşını ise üç bin olarak tayin etmişti. Ömer'in oğlu babasına: **"Neden Üsâme'yi benden üstün tuttun! Hiçbir savaş meydanına benden önce varmış değildir"** dedi. Ömer şöyle karşılık verdi: **"Çünkü Üsâme'nin babası Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'e senden daha sevgili idi yine Üsâme'de Rasûlullah (s.a.v.)'e senden daha sevgili idi. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'in sevdiğini benim sevdiğim oğluma tercih ettim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3814- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hârise'nin oğlu Zeyd'i, Muhammed'in oğlu Zeyd diye çağırırdık. Ahzab sûresi 5. ayet nazil oldu ve bu işi bıraktık."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

3815- Zeyd'in kardeşi Cebele b. Hârise (r.a)'ın haber verdiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve: **"Kardeşim Zeyd'i benimle gönder memleketimize götüreyim dedim."** Şöyle buyurdular: **"İşte kendisi… şayet seninle gidecek olursa ona engel olmam."** Bunun üzerine Zeyd dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Vallahi sana hiç kimseyi tercih etmem."** Cebele şöyle dedi: **"Kardeşimin görüşünü kendi görüşümden daha değerli buldum."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn Rumî'nin Ali b. Müshir'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

3816- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), bir askerî kuvvet gönderdi ve bunların başına Üsâme b. Zeyd'i komutan tayin etti. Müslümanlar onun komutanlığından pek hoşlanmadılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Siz onun komutanlığından**

hoşlanmıyorsunuz daha önce babasının komutanlığına da dil uzatmıştınız. Allah'a yemin olsun ki komutanlığa gerçekten layık idi ve bana insanların en sevimlilerindendi. Kendisinden sonra bu oğlu da bana insanların en sevimlilerindendir." (Buhârî, Menakib: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ali b. Hucr, İsmail b. Cafer vasıtasıyla Abdullah b. Dinar'dan ve İbn Ömer'den, Enes'in hadisinin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 41

Ø Üsâme b. zeyd (r.a.)'in hayatından kesitler

3817- Üsâme b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaşınca tüm insanlar gibi bende Medîne'ye gelmiştim yanına girdim susuyor dili dönmüyordu. Rasûlullah (s.a.v.), ellerini üzerime koyup kaldırmaya çalıştı. Kendisinin bana duâ ettiğini anladım. (Müsned: 20760)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3818- Mü'minlerin annesi Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Üsamenin elbisesini ele alıp tamir etmeye çalıştı da Hz. Âişe: **"Bırak ben yapayım"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Üsame'yi sev çünkü ben onu seviyorum"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3819- Üsâme b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben Peygamber (s.a.v)'in kapısı önünde oturmakta idim. Ali ve Abbâs izin istemek için geldiler ve ey Üsâme Peygamber (s.a.v)'in yanına girmek için bize izin iste… Ben de: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ali ve Abbâs yanına girmek için izin istiyorlar"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Neden geldiklerini biliyor musun?"** diye sordu. Ben de: **"Bilmiyorum"** dedim. **"Ben biliyorum onlara izin ver"** buyurdu. İçeri girdiler; **"Ey Allah'ın Rasûlü! Aile halkından hangisi sana daha sevimlidir? Sana sormaya geldik"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"Muhammed'in kızı Fatıma"** buyurdu. Ali ve Abbâs: **"Sana tüm akrabalar arasından sana daha sevimli olan kimdir? diye sormaya gelmiştik"** dediler. **"Ehlimden bana en sevgili olanı; Allah'ın kendisine iyilikte bulunduğu, benim de kendisine iyilikte bulunduğum Üsâme b. Zeyd'tir"** buyurdu. Ali ve Abbâs: **"Sonra kim?"** dediler. **"Ali b. ebî Tâlib"** buyurdu. Bunun üzerine Abbâs: **"Ey Allah'ın Rasûlü! amcanı sonuncuları yaptın"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ali, hicrette seni geçmiştir"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 42

Ø cerir b. abdullah el becelî'nin hayatından kesitler

3820- Cerir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Müslüman olduğum günden beri Rasûlullah (s.a.v.), beni kapıdan çevirmedi. Beni her gördüğünde mutlaka gülümserdi."** (Müslim, Fedail: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3821- Cerir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Müslüman olduğumdan beri Rasûlullah (s.a.v.), beni kapısından geri çevirmemiş ve her gördüğünde tebessüm ederdi."** (Müslim, Fedail: 27; İbn Mâce, Mukaddime: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

bölüm: 43

Ø abdullah b. Abbâs (r.a.)'ın hayatından kesitler

3822- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, bizzat kendisi Cebrail'i iki defa görmüştür ve Peygamber (s.a.v) ona iki defa duâ etmiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis mürseldir. Ebû Cehdam'ın İbn Abbâs'tan hadis dinlediğini bilmiyoruz. Ebû Cehdam'ın ismi Musa b. Sâlim'dir. Ubeydullah b. Abdullah b. Abbâs ve İbn Abbâs'tan da bu hadis rivâyet edilmiştir.

3823- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), bana iki sefer Allah'ın hikmet vermesi için duâ etmiştir."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Atâ'nın rivâyeti olarak hasen garibtir.

Bu hadis İkrime ve İbn Abbâs'tan da ayrıca rivâyet edilmiştir.

3824- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), beni bağrına bastı ve **"Allah'ım ona hikmeti öğret"** diye duâ etti. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 44

Ø abdullah b. Ömer (r.a.)'in hayatından kesitler

3825- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rüyada gördüm elimde bir parça sırmalı (istebrak) kumaş vardı. Onunla Cennetin hangi yerine işaret edersem beni oraya uçurup götürüyordu. Bu rüyayı ablam Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Peygamber (s.a.v)'e anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Senin kardeşin iyi bir kimsedir veya Abdullah iyi bir kimsedir."** (Müslim, Fedail: 27; İbn Mâce, Ta'bir: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 45

Ø abdullah b. zübeyr (r.a.)'in babasından kesitler

3826- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), bacanağı Zübeyr'in evinde doğum işareti olan bir kandil gördü ve: **"Ey Âişe! Ablan Esma'nın doğum yaptığını zannediyorum o çocuğa isim vermeyiniz ona ismi ben vereceğim"** buyurdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) ona Abdullah ismini verdi ve damağını hurma ile ovdu. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Edeb: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

bölüm: 46

Ø enes b. Mâlik (r.a.)'in hayatından kesitler

3827- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah

(s.a.v.) geçip giderken annem Ümmü Süleym onun sesini sesini işitti ve: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Babam annem yoluna feda olsun işte küçük yavrum Enescik”** dedi. **“Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana üç duâ yapmıştı. Bu duâlardan ikisini dünyada gördüm, üçüncüsünü de ahirette görmeyi ümid ediyorum.”** (Bu duâlar mal ve çoluk çocuğunun çokluğu ve günahlarının bağışlanması idi.) (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Fedaiil: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

Bu hadis değişik şekilde de yine Enes’den rivâyet edilmiştir.

3828- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v) bazen bana **“Ey iki kulaklı”** diye çağırırdı. Ebû Üsâme şöyle diyor: **“Yani onunla şakalaşmak için böyle söylerdi.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

3829- Ümmü Süleym (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Enes, senin hizmetçindir. Onun için duâ et.”** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ etti: **“Allah’ım bunun malını ve çoluk çocuğunu çoğalt ve ona verdiğin şeyleri kendisi için bereketli kıl.”** (Buhârî, Savm: 27; Müslim, Fedaiil: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3830- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), toplamakta olduğum bir çeşit baklayı bana künye olarak (Ebû Hamza) vermişti.”** (Müsned: 11838)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Câbir el Cufî’nin, Ebû’n Nadr’dan yaptığı rivâyetle bilmekteyiz. Ebû’n Nasr, Heyseme el Basrî’dir. Enes’den pek çok hadis rivâyet etmiştir.

3831- Sabit el Bünanî (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Enes b. Mâlik bana: **“Ey Sabit benden al, benden daha sağlam bir kimseden alamazsın çünkü ben onu Rasûlullah (s.a.v.)’den aldım, Rasûlullah (s.a.v.) onu Cebrail’den aldı, Cebrail’de onu Allah’tan aldı.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Zeyd b. Hubab’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3832- Sabit (r.a.), bu hadisin bir benzerini Enes’den rivâyet ederek: **“Rasûlullah (s.a.v.)’de onu Cebrail’den aldı”** dememiştir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

3833- Ebû Halde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Ebû’l Âliye’ye, Enes, Peygamber (s.a.v)’den hadis işitmiş midir?”** diye sordum. Ebû’l Âliye şu cevabı verdi: **“On sene Rasûlullah (s.a.v.)’in hizmetinde bulunmuş ve Peygamber (s.a.v), ona duâ etmiştir. O’nun bir bahçesi vardı, senede iki sefer ürün verirdi. Bu bahçede bir de Reyhan vardı ki ondan misk kokusu gelirdi.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Halde’nin ismi Hâlid b. Dinar’dır. Hadisçiler yanında güvenilir bir kimsedir. Ebû Halde Enes b. Mâlik’e ulaşmış ve ondan hadis rivâyet etmiştir.

bölüm: 47

Ø Ebû Hüreyre (r.a.)’in hayatından kesitler

3834- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v)'e gelerek onun yanında elbisemi yaydım. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), elbisemden tutarak onu kalbimin üzerinde topladı. Bundan sonra kendisinden ezberlediğim hadisleri bir daha unutmadım."** (Buhârî, Müzaraa: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3835- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Senden pek çok şeyler işitiyorum fakat onları ezberim de tutamıyorum"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Elbiseni yay."** Ben de: **"Elbisemi yaydım, pek çok hadisler anlattı. Anlattığı hiçbir hadisi unutmadım."** (Buhârî, Müzaraa: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Değişik şekillerde de yine Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir.

3836- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. İbn Ömer, Ebû Hüreyre'ye: **"Ey Ebû Hüreyre! Rasûlullah (s.a.v.) ile en çok beraber olanımız ve onun hadislerini en çok ezberleyenimiz sendin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3837- Mâlik b. ebî Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Talha b. Ubeydullah'a gelip; **"Ey Ebû Muhammed şu Yemenli Ebû Hüreyre sizden daha âlim mi? ki sizlerden işitmediğiniz hadisleri ondan işitiyorsunuz yoksa Peygamber (s.a.v)'in söylemediği şeyleri mi söylüyor?"** Talha b. Ubeydullah şöyle dedi: **"Gerçek şu ki o bizim işitmediğimiz şeyleri işitmiştir. Bunda kuşkumuz yok çünkü kendisi fakir ve yoksul olup hiçbir şeyi yoktu. Rasûlullah (s.a.v.)'in misafiri olarak Suffeliler arasında kalmaktaydı eli Peygamber (s.a.v)'in eliyle beraberdi. Bizler ise ev, bark ve servet sahibi idik. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gündüzün iki ucunda yani sabah akşam ancak gelebiliyorduk. Ebû Hüreyre'nin bizim duymadığımız şeyleri duyması konusunda hiç şüphe etmiyorum. Değil Ebû Hüreyre iman ve hayır sahibi hiçbir kimseyi Rasûlullah (s.a.v.)'in söylemediği bir şeyi yalan yere onun sözü imiş gibi söylemiş bulamazsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Muhammed b. İshâk rivâyeti olarak hasen garibtir.

Yine Yunus b. Bükeyr ve başkaları bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

3838- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), bana: **"Kimlerdensin"** diye sordu. Ben de **"Devs kabilesindenim"** dedim. Bunun üzerine **"Devs'den hayırlı bir kimsenin bulunabileceğini tahmin etmezdim"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Ebû Halde'nin ismi Hâlid b. Dinar'dır. Ebû'l Âliye'nin ismi ise Rüfey'dir.

3839- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e birkaç hurma getirmiştim ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bu hurmalar için bereket duâsı yap"** demiştim. Hurmaları eline alıp onların bereketlenmesi için

duâ etti ve şöyle buyurdu: **“Bunları al şu dağarcığına veya şu dağarcığa yerleştir. Ne zaman bu hurmalardan bir şey almak istersen elini dağarcığa sok ve alacağın kadar al fakat dağarcığı silkeleme!” “Allah yolunda o hurmadan şu kadar ve şu kadar miktar taşıdım ondan hem yiyor hem de başkalarına yediriyordum. O torbacık kemerimden ayrılmıyordu. Osman’ın öldürülmesi hadisesine kadar bu bereket böyle devam edip gitti.”** (Müsned: 8274)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis yine Ebû Hüreyre’den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

3840- Abdullah b. Rafî (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: **“Ebû Hüreyre’ye: Neden sana Ebû Hüreyre künyesi verildi diye sordum.”** O da: **Bunu bana sorarken sıkılıp çekinmiyor musun? Yani bilmiyor musun?”** Ben de: **“Sana değer verip senden çekiniyorum.”** Bunun üzerine cevap verip şöyle dedi: **“Ailemin koyunlarını güderdim küçücük bir kedim vardı onu bir ağacın kovuğuna koyardım gündüz olunca da yanımda götürürdüm ve onunla oynardım bu yüzden bana Ebû Hüreyre** (Kedicik babası) **künyesi verildi.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3841- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Benden ve Abdullah b. Amr’dan başka çok hadis rivâyet eden kimse yoktur. O yazardı ben ise yazmazdım.”** (Buhârî, İlim: 11)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 48

Ø muaviye b. ebî süfyan’ınhayatından kesitler

3842- Peygamber (s.a.v)’in ashabından, Abdurrahman b. ebî Umeyre’nin Peygamber (s.a.v)’den naklettiğine göre Peygamber (s.a.v), Muaviye için şöyle duâ ederdi: **“Allah’ım onu hidayet eden, hidayete ermiş ve devamlı hidayette olanlardan eyle.”** (Müsned: 17222)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3843- Ebû İdris el Havlânî (r.a.)’den rivâyete göre, dedi ki: Ömer b. Hattâb, Humus valiliğinden Umeyr b. Sa’d’ı azledip yerine Muaviye’yi getirince halk Umeyr’i azledip Muaviye’yi vali yaptı dediler. Bunun üzerine Umeyr; Muaviye’yi hayırla anın dedi. Çünkü Peygamber (s.a.v)’den onu hidayet vasıtası kıl diye duâ ettiğini işittim. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

bölüm: 49

Ø amr b. as (r.a.)’ın hayatından kesitler

3844- Ukbe b. Âmir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“İnsanların en Müslüman ve en imanlısı Amr b. As’tır.”** (Müsned: 16772)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece İbn Lehia’nın Mişrah’tan rivâyetiyle bilmekteyiz. Senedi pek

sağlam değildir.

3845- Talha b. Ubeydullah (r.a.)'tan rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Amr b. Âs, Kureyş'in iyi kimselerindendir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Nafi' b. Ömer el Cumahînin rivâyetiyle bilmekteyiz. Nafi', güvenilir bir kişidir. Hadisin senedi muttasıl değildir; çünkü İbn ebî Müleyke, Talha'ya yetişip ondan hadis almamıştır.

bölüm: 50

Ø Hâlid b. velid (r.a.)'in hayatından kesitler

3846- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yerde konaklamıştık insanlar yanımızdan geçmeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Ebû Hüreyre! Bu kim?"** diye soruyor ve ben de falan diyorum. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'ın ne iyi kulu bu"** buyuruyor. Sonra: **"Kim bu?"** diye soruyor. Falandır diyorum. **"Allah'ın ne kötü kuludur"** buyuruyor. Sonunda, Hâlid b. Velid geçti; **"Kim bu"** dedi. Ben de: **"Hâlid b. Velid"** dedim. **"Hâlid b. Velid, Allah'ın ne iyi kuludur, O, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Zeyd b. Eslem'in, Ebû Hüreyre'den hadis işittiğini bilmiyoruz. Bana göre bu hadis mürseldir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

bölüm: 51

Ø sa'd b. Muâz (r.a.)'ın hayatından kesitler

3847- Berâ (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e ipek bir elbise hediye edilmişti de herkes onun yumuşaklığı ve güzelliğine hayran olmuştu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bunun yumuşak ve güzelliğine mi? hayret ediyorsunuz; Sa'd b. Muâz'ın Cennet'teki mendilleri bundan daha güzeldir."** (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3848- Câbir b. Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.) Sa'd b. Muâz'ın cenazesi insanların önünde iken şöyle buyurdu: **"Rahman olan Allah'ın arşı onun için titredi."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Üseyd b. Hudayr, Ebû Saîd ve Rümeyse'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3849- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Sa'd b. Muâz'ın cenazesi taşınırken Kureyza oğulları hakkındaki hükmünden dolayı münafıklar: **"Cenazesi ne kadar da hafif dediler."** Bu söz Peygamber (s.a.v)'e ulaşınca: **"O'nu melekler taşıyorlardı"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

bölüm: 52

Ø Sa'd b. Ubâde (r.a.)'ın hayatından kesitler

3850- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v)'e karşı Kays b. Sa'd; Vali yanında emniyet amiri konumunda idi."** Ensarî diyor ki: **"Devlet işlerindeki yetkisi bakımından…"** (Buhârî, Ahkâm: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece Ensârî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed b. Yahya, Muhammed b. Abdullah el Ensarî vasıtasıyla bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır, fakat Ensarî'nin sözünü aktarmamıştır.

bölüm: 53

Ø Câbir b. abdullah (r.a.)'ın hayatından kesitler

3851- Câbir b. Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), benim hastalığımda beni ziyarete gelmiş ne katıra ne de deveye binmemişti, yürüyerek gelmişti."** (Buhârî, Merda, 27; Müslim, Feraiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3852- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), deve gecesi benim için yirmi beş kere bağışlanma talebinde bulundu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

Deve gecesinin manası: Başka bir şekilde Câbir'den rivâyet edildiğine göre bir yolculukta Peygamber (s.a.v) ile birlikte iken devesini Peygamber (s.a.v)'e satmıştı ve Medîne'ye kadar üzerine binmeyi de şart koşmuştu. Câbir şöyle diyor: Deveyi Peygamber (s.a.v)'e sattığım gece bana yirmi beş kere bağışlanma isteğinde bulundu demektedir.

Câbir'in babası: Abdullah b. Amr b. Haram, Uhud savaşında şehîd edilmiş geride pek çok kız çocuğu bırakmıştı. Câbir bunların geçimini sağlar ve onlara harcamada bulunurdu. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.), Câbir'e iyilik yapar ve Ona acırdı. Câbir'in rivâyetinden aynen buradaki gibi anlatılmıştır.

bölüm: 54

Ø mus'ab b. umeyr (r.a.)'in hayatından kesitler

3853- Habbab (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Allah'ın rızasını kazanmak için hicret etmiştik. Mükafatımız, Allah'tandı. Kimimiz sevâbının karşılığını dünyada almadan öldü. Kiminiz de meyveleri olgunlaşıp şimdi bunları topluyor. Mus'ab b. Umeyr geride bir elbise bırakarak ölenlerdendi. O elbise ile kefen olarak başını örttükleri zaman ayakları açıkta kalıyor. Ayaklarını örttüklerinde ise başı açık kalıyordu."** Rasûlullah (s.a.v.): **"Başını o elbiseyle örtünüz ayaklarının ayak tarafına da izhir otu koyunuz"** buyurdular. (Buhârî, Cenaiz: 27; Müslim, Cenaiz: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hennâd, İbn İdris vasıtasıyla A'meş'den, Ebû Vâil'den, Şakîk b. Seleme'den, Habbab b. Eret'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

bölüm: 55

Ø Berâ b. Mâlik (r.a.)'ın hayatından kesitler

3854- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: Nice saçı başı dağınık toza toprağa bulanmış paçavra gibi elbiseliler vardır ki: Kendileriyle ilgilenilmez. Fakat bu tip kimseler Allah'a

yemin etseler Allah onlar yeminlerinde yalancı çıkarmaz. Berâ b. Mâlik'te onlardandır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih hasendir.

bölüm: 56

Ø Ebû musa el Eş'arî (r.a.)'in hayatından kesitler

3855- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), şöyle buyurmuştur: **"Ey Ebû Musa, sana Davut ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiştir."** (Buhârî, Fedail: 27; Müslim, Salt-ül Müsafirin: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Tirmizî: Bu konuda Büreyde ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3856- Sehl b. Sa'd (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte hendek kazıyorduk hendek kazıyor biz de toprağını taşıyorduk her tarafımız toz toprak içinde kalmıştı. Bu durumda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu: **"Allah'ım, hayat ancak ahiret hayatıdır, Ensâr ve Muhâcirlerini bağışla…"** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Hazim'in ismi Seleme b. Dinar el A'rec ez Zahid'tir.

Tirmizî: Bu konuda Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3857- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle diyordu: **"Allah'ım hayat ancak ahiret hayatıdır. Ensâr ve muhâcirine ikramlarda bulun…"** (Buhârî, Cihâd: 27; Müslim, Cihâd: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Enes'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.

bölüm: 57

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'i gören ve onu görenlerin değer ve kıymeti

3858- Câbir b. Abdullah (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Beni gören veya beni göreni gören bir Müslüman'a ateş dokunmayacaktır."** Talha diyor ki: **"Ben Câbir b. Abdullah'ı gördüm."** Musa da: **"Ben Talha'yı gördüm"** diyor. Yahya'da: Musa bana dedi ki: **"Sen de beni gördün dolayısıyla biz Allah'tan ümitliyiz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Musa b. İbrahim el Ensarî'nin rivâyetleriyle bilmekteyiz. Ali b. el Medîni ve pek çok hadisçi bu hadisi Musa'dan bize aktarmışlardır.

3859- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'tan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların en hayırlısı, benim asrımda yaşayanlardır. Sonra onların peşinden gelenler… Sonra onların peşinden gelenler… Daha sonra öyle toplumlar gelecek ki, yeminlerine dikkat etmeyecekler böylelikle yeminleri şahitliklerini geçecek veya olur olmaz her şeye şahitlik yapacaklarda şahitlikleri yeminlerini geçecektir. Yani ne şahidlik nede yemin sorumluluğunu düşünmeyeceklerdir."** (Buhârî, Menakîb: 17; Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Imrân b. Husayn ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: Bu hadis sahihtir.

bölüm: 58

Ø ağaç altında Peygamber (s.a.v)'in otoritesini kabul edenlerin değeri

3860- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ağaç altında biat edenlerden hiç kimse Cehenneme girmeyecektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 59

Ø Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabına dil uzatmamak gerekir

3861- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ashabıma dil uzatıp sövmeyiniz, bütün benliğime hâkim olan Allah'a yemin olsun ki, sizden biriniz Uhud dağı kadar altın harcasa, onların harcadıkları bir ölçek veya onun yarısına bile ulaşamaz."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **"nasıyfehü"** ölçeğin yarısı, demektir.

Hasan b. Ali el Hallâl, (hafız idi) Ebû Muaviye vasıtasıyla A'meş'den, Ebû Salih'den ve Ebû Saîd el Hudrî'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3862- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur**: "Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz! Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz! Benden sonra onları hedef alıp eleştirmeyiniz. Onları seven beni sevdiğinden dolayı sever. Onlara buğzeden de bana buğzettiğinden buğzeder. Onlara eziyet eden bana eziyet etmiş olur. Bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiş olur. Allah'a eziyet edeni de Allah hemen cezalandırabilir."** (Müsned: 16201)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3863- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kırmızı devenin sahibinden başka ağacın altında biat edenler mutlaka Cennete gireceklerdir."** (Müslim, Sıfat-il Münafıkın: 279

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3864- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Hâtib b. Beltaa'nın bir kölesi Peygamber (s.a.v)'e gelerek Hâtib'ı şikayet etti ve şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Hatıb, mutlaka Cehenneme girecektir."** Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Yanılıyorsun veya yalan söylüyorsun Hâtıb Cehenneme girmeyecektir. Çünkü Bedir ve Hudeybiye olaylarında bulunmuştur."** (Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3865- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ashabımdan herhangi bir kimse herhangi bir bölgede**

ölürse kıyamet günü onlar o ülke halkı için bir lider ve nur olarak mahşer yerine getirlirler.” (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadis Abdullah b. Müslim, Ebû Taybe’den ve Ebû Büreyde’den mürsel olarak rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

bölüm: 60

Ø ashaba dil uzatanlara ne yapılmalı?

3866- Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ashabıma dil uzatanları gördüğünüz vakit; Allah’ın laneti siz şerliler üzerine olsun”** deyiniz. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis münkerdir. Bu hadisin Ubeydullah b. Ömer’in rivâyetinden olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hadisin râvîlerinden Nadr b. Hammad ve Seyf b. Ömer, meçhul kimselerdir.

bölüm: 61

Ø Muhammed (s.a.v.)’in kızı fatıma’nın değer ve kıymeti

3867- Misver b. Mahreme (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in minber üzerinde şöyle buyurduğunu işittim: **“Hişâm b. Muğîre oğulları kızlarını Ali b. ebî Tâlib’e ikinci hanım olarak nikahlmak üzere benden izin istediler. Müsaade etmem yine müsaade etmem, asla müsaade etmem, ancak Ebû Tâlib’in oğlu Ali benim kızımı boşayıp onların kızıyla evlenmek isterse o başka… Çünkü Fatıma benden bir parçadır, onu şüphe ve kuşkuya düşüren beni de kuşku ve şüpheye düşürmüş olur, onu üzen beni de üzmüş olur.”** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Amr b. Dinar, İbn ebî Müleyke’den ve Misver b. Mahreme’den bu hadisin bir benzerini bize aktarmışlardır.

3868- Büreyde (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e kadınların en sevimlisi Fatıma, erkeklerin en sevimlisi de Ali idi.”** İbrahim b. Saîd dedi ki: **“Yani aile halkından.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3869- Abdullah b. Zübeyr (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Ali, Ebû Cehil’in kızını nikahlamaktan bahsetmişti de; bu durum Rasûlullah (s.a.v.)’e ulaşınca şöyle buyurdu: **“Fatıma, benim bir parçamdır; O’nu üzen, beni üzmüş olur; O’nu yoran, beni yormuş olur.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Eyyûb burada olduğu gibi İbn ebî Müleyke’den ve İbn Zübeyr’den demektedir. Pek çok râvî ise; İbn ebî Müleyke’den ve Misver b. Mahreme’den demektedirler.

3870- Zeyd b. Erkâm (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurdu: **“Ben sizin savaştığınız kimselerle savaşır barıştığınız kimselerle de barışırım.”** (İbn Mâce, Mukaddime: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.
Subeyh, Ümmü Seleme'nin azâdlı kölesi olup tanınan bir kimse değildir.

3871- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v), Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i bir örtü ile örttü ve şöyle dedi: **"Allah'ım bunlar benim ehli beytim ve yakınlarımdır. Onlardan kötülükleri gider onları tertemiz eyle."** Bunun üzerine Ümmü Seleme: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ben de onlarla beraber miyim?"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Sen de hayır üzeresin"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu konuda rivâyet edilen en güzel hadistir.
Bu konuda Ömer b. ebî Seleme, Enes b. Mâlik, Ebû'l Hamra, Ma'kıl b. Yesâr ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3872- Mü'minlerin anası Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Şekil yaşantı ve yol bakımından kalkış ve oturuş bakımından Rasûlullah (s.a.v.)'e kızı Fatıma'dan daha çok benzeyen bir kimse görmedim. Fatıma, Peygamber (s.a.v)'in yanına girdiğinde Peygamber (s.a.v), kalkar onu öper ve yerine oturturdu. Peygamber (s.a.v)'de onun yanına girdiğinde, Fatıma oturduğu yerden kalkıp aynı şekilde Rasûlullah (s.a.v.)'i öper ve kendi yerine oturturdu. Peygamber (s.a.v), hastalanınca, Fatıma onun yanına geldi eğilip onu öptü başını kaldırıp ağladı, sonra tekrar eğildi ve başını kaldırıp gülümsedi. Bunun üzerine ben bu Fatıma'yı kadınlarımızın en akıllılarından zannederdim, fakat O'da sıradan biri imiş dedim." Peygamber (s.a.v), vefat edince kendisine sordum; Peygamber (s.a.v)'e eğilip başını kaldırdığında ağlamıştın ikinci eğilip kalkışta ise gülmüştün, bunun sebebi ne idi?** Fatıma şu karşılığı verdi: **"Ben boşboğaz, sır saklamayı bilmeyen biriyim, ilk eğilmemde bu çektiği hastalıktan dolayı öleceğini bildirdi. Bu yüzden ağladım. İkinci eğilişimde ise ev halkından kendisine ilk kavuşacak olanın ben olduğumu bildirdi, gülmemin sebebi de oydu."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen gaibtir. Âişe'den değişik şekilde de rivâyet edilmiştir.

3873- Ümmü Seleme (r.a.)'nın bize bildirdiğine göre Mekke'nin fethi günü Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma'yı çağırdı ve onunla gizlice konuştu, bunun üzerine Fatıma ağladı, sonra bazı şeyler söyledi ki güldü. Ümmü Seleme diyor ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince gülmesinin ve ağlamasının sebebini sormuştum şöyle cevapladı: Rasûlullah (s.a.v.), öleceğini bildirdi, ağladım. Sonradan Meryem'den sonra Cennet hanımlarının efendisi olduğumu haber verdi ki güldüm."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3874- Cümey b. Umeyr et Teymî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Halamla birlikte Âişe'nin yanına girmiştim. Âişe'ye: **"Yakını insanlardan kim**

Rasûlullah (s.a.v.)'e daha sevgiliydi" diye soruldu. **"Fatıma"** diye cevap verdi. **"Erkeklerden kim?"** diye sorulunca da: **"Fatıma'nın kocasıdır çünkü o geceleri çok namaz kılan gündüzleri de çoğunlukla oruçlu idi"** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Ebû'l Cehhaf'ın ismi Dâvûd b. ebî Avf'tır. Sûfyân es Sevrî'den şöyle aktarılmaktadır: **"Ebû'l Cehhaf bize anlattı, kendisi makbul bir kişi idi."**

bölüm: 62

Ø hatice (r.anha)'nın hayatından kesitler

3875- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v)'i hanımları Hatice'den kıskandığım kadar hiçbir kimseden kıskanmadım. Ya Hatice'ye yetişmiş olsam hâlim nice olurdu. Bunun tek sebebi Rasûlullah (s.a.v.)'in onu çokça hatırlaması idi. Hatta bir koyun kestiğinde bile Hatice'nin dostlarını bir bir dolaşır ve onlara o etten hediye ederdi."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3876- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hatice'yi kıskandığım kadar kimseyi kıskanmadım, oysa Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'nin ölümünden sonra benimle evlenmiştir. Bunun sebebi şudur: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'yi Cennette elde edeceği değerli mücevherattan bir köşkle müjdeledi ki orada ne gürültü var ne de yorgunluk..."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

"Kasab" inci sütünlar demektir.

3877- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Sizin asrınızdaki, döneminizdeki en hayırlı kadın Hüveylid kızı Hatice'dir. Geçmiş asırdaki kadınların en hayırlısı da Imran kızı Meryem'dir."** (Buhârî, Ehadis-ül Enbiya: 27; Müslim, Fedail-üs Sahabe: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes, İbn Abbâs ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3878- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yeryüzünde yaşayıp giden kadınlardan örneklik bakımından sana şunlar yeterlidir: Imrân'ın kızı Meryem, Huveylid kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fatıma ve firavun'un karısı Âsiye…"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

bölüm: 63

Ø Âişe (r.anha)'nın hayatından kesitler

3879- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Hekes Peygamber (s.a.v)'e gönderecekleri hediyeler için, Rasûlullah (s.a.v.)'in onun yanında

olacağı günü kollamakta idi. Bu yüzden ortaklarım (kumalarım) Ümmü Seleme'nin yanında toplandılar ve: **"Ey Ümmü Seleme! Herkes hediyeleri için Âişe'nin gününü gözetlemektedirler. Âişe'nin işlediği gibi bizde hayır işlemekteyiz. Peygamber (s.a.v)'e söyle hangi hanımının yanında olursa olsun kendisine hediye gönderebileceklerini emretsin"** dediler. Ümmü Seleme bunu açıkladı fakat Rasûlullah (s.a.v.), buna iltifat etmedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'in nöbet sırası Ümmü Seleme'ye geldiğinde aynı sözü yine tekrarladı ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ortaklarım** (Kumalarım) **herkesin hediyeleri için Âişe'nin gününü gözlediklerini söylediler, Müslümanlara emret nerede olursan hediyelerini oraya göndersinler…"** Üçüncü nöbeti gelince Ümmü Seleme yine aynı şeyleri Rasûlullah (s.a.v.)'e söyledi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Ümmü Seleme! Âişe hakkında beni üzme! Gerçek şu ki Âişe'den başka siz hanımlarımdan herhangi birinizin yanında iken bana vahiy inmemiştir."** (Buhârî, Hibe: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Hammad b. Zeyd'den, Hişâm b. Urve'den ve babasından rivâyet etmişlerdir.

Hişâm b. Urve de bu hadisi, Avf b. Hâris'den, Rümeyse'den ve Ümmü Seleme'den buradakinin az bir kısmı olarak rivâyet etmiştir. Bu hadis Hişâm b. Urve'den muhtelif şekillerde rivâyet edilen bir hadistir. Süleyman b. Bilâl'da, Hişâm b. Urve'den, babasından, Âişe'den, Hammad b. Zeyd'in hadisine benzer şekilde bu hadisi bize aktarmıştır.

3880- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Cebrail, yeşil ipekten bir kumaş üzerinde kendisinin resmini Peygamber (s.a.v)'e getirdi ve: **"Bu senin bu dünyada ve ahirette senin hanımındır"** dedi. (Buhârî, MenakÎb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Abdullah b. Amr b. Alkame'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdurrahman b. Mehdî bu hadisi Abdullah b. Amr b. Alkame'den bu senedle mürsel olarak rivâyet etmiş ve **"Âişe'den"** dememiştir.

Ebû Usame de Hişâm b. Ucre'den, babasından, Âişe'den bu hadise yakın bir şekilde rivâyet etmişlerdir.

3881- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Âişe! Bu gelen Cibril'dir, sana selam ediyor"** buyurdu. Ben de: **"O'na da Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi olsun"** dedim. (Buhârî, Bed-il halk: 279

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3882- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: Cibril sana selam ediyor. Ben de: **"Ona da Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi olsun"** dedim. (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim: Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3883- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Biz Peygamber (s.a.v)'in ashabı olarak hangi hadis konusunda bir sorunumuz olmuşsa, onu Âişe'ye sormuş isek o konuda Âişe'den bir bilgi edinmişizdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3884- Musa b. Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Âişe (r.anha)'dan daha fasih (düzgün) konuşan kimse görmedim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3885- Amr b. Âs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), kendisini Zat-üs Selasil ordusuna komutan tayin etmişti diyor ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim, Ey Allah'ın Rasûlü insanların hangisi sana daha sevimlidir?"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.): **"Âişe"** buyurdu. **"Ya erkeklerden?"** dedim. **"Babası"** buyurdular. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 27)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3886- Amr b. Âs (r.a.)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanlardan kim sana çok sevimlidir?"** dedim. **"Âişe"** buyurdu. **"Ya erkeklerden?"** dedim. **"Babası"** buyurdular. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İsmail b. Kays rivâyeti olarak hasen garibtir.

3887- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü tirit yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Abdullah b. Abdurrahman b. Ma'mer, Ebû Tuvale el Ensarî'dir. Medîneli olup güvenilen bir kişidir. Kendisinden Mâlik b. Enes hadis rivâyet etmiştir.

3888- Amr b. Gâlib (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam, Ammâr b. Yâsir'in yanında Âişe'ye dil uzatmıştı da Ammâr ona şöyle demişti: **"Alçak ve bayağı olarak kaybol gözümün önünden! Rasûlullah (s.a.v.)'in sevgili hanımını nasıl üzersin?** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

3889- Abdullah b. Ziyâd el Esedî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ammâr b. Yâsir'den işittim şöyle diyordu: **"Âişe dünyada da Ahirette de Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımıdır."** (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3890- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e: **"İnsanların sana en sevimlisi hangisidir?"** denildi de: **"Âişe"** buyurdu. **"Erkeklerden hangisi?"** denilince de: **"Babası"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Enes rivâyeti olarak bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 64

Ø Peygamber (s.a.v)'in diğer hanımlarının değer ve kıymeti

3891- İkrime (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Abbâs'a, sabah namazından sonra Peygamber (s.a.v)'in hanımlarından biri için Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımlarından falan kimse vefat etti denildi de: İbn Abbâs secdeye

kapandı. Bunun üzerine kendisine: **“Şu saatte yaptığın bu secde nedendir?”** Denildi. O da şu cevabı verdi: **“Rasûlullah (s.a.v.), bir ayet, alamet, işaret gördüğünüzde secde ediniz buyurmadı mı? Peygamber (s.a.v)2in hanımlarından birinin vefatından daha büyük bir musibet, alamet ne olabilir?”** (Ebû Dâvûd, Salat: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz.

3892- Safiye binti Huyey (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), yanıma girmişti. Ben de Âişe ile Hafsa’nın benim aleyhime söyledikleri bir sözü kendisine bildirdim. Buyurdular ki: **“Sen de şöyle demeliydin: Siz benden nasıl hayırlı olabilirsiniz? Benim kocam Muhammed (s.a.v.) babam, Harun (a.s.), amcam ise Musa (a.s.) dır.”**

Anlaşıldığına göre Safiyye’ye ulaşan söz onların: **“Biz Rasûlullah (s.a.v.)’e senden daha kıymetliyiz, Hem amca kızları durumunda olup aynı kabileden hem de Peygamber (s.a.v),in hanımlarıyız** (Sen ise Yahudilerdensin) **demişlerdi.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Bu Safiyye hadisini sadece Haşim el Kufî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz senedi de pek sağlam değildir.

3893- Ümmü Seleme (r.anha)’nın bildirildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi yılı Fatıma’yı çağırmıştı ve onun kulağına gizlice bir şeyler söylemişti de Fatıma ağlamıştı sonra bir şeyler söyledi de Fatma gülümsedi. Peygamber (s.a.v), vefat edince Fatıma’ya bu ağlamasının ve gülmesinin sebebini sordum şu karşılığı verdi. Rasûlullah (s.a.v.), vefat edeceğini bana bildirdi. Ağladım sonra bana Imrân’ın kızı Meryem’den sonra Cennet kadınlarının hanım efendisi olduğumu bildirdi de güldüm.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

3894- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Safiyye’ye, Hafsa’nın **“Yahudi kızı”** dediği haberi ulaştı da Safiye ağlamaya başladı. Peygamber (s.a.v) yanına girdiğinde ağlamakta idi. Rasûlullah (s.a.v.), seni ağlatan olay nedir? Safiye: Hafsa bana **“Yahudi kızı”** diyor dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sen bir Peygamberin kızı durumundasın amcan da Peygamberdi ve şu anda da bir Peygamberin nikahı altındasın. Hangi konuda sana karşı övünüyor?”** Sonra Hafsa’ya: **“Ey Hafsa! Allah’tan kork”** buyurdu. (Müsned: 11943)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3895- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizin en hayırlınız ailesine en hayırlı olandır. Aileme karşı en hayırlı olan da benim. Bir arkadaşınız (kumanız) öldüğünde onun kötülüklerini sayıp dökmeyi bırakınız.”** (Ebû davud, Edeb: 27; Dârimî, Nikah: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Sevrî'den rivâyeti ne kadar az da olsa Sevrî'nin rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Aynı hadis Hişâm b. Urve'den ve babasından mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

3896- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kimse ashabından hiçbiri için bana kötü bir şey ulaştırmasın. Çünkü ben onların arasına tüm kötülükler ve kırgınlıklardan kurtulmuş olarak çıkmayı severim."** Abdullah dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e bir mal getirildi Rasûlullah (s.a.v.), o malı ashabı arasında taksim etti… Derken oturmakta olan iki adamın yanına vardım şöyle konuşmakta idiler: **"Vallahi, Muhammed yaptığı bu taksimde ne Allah'ın rızasını ne de ahiret yurdundaki Cenneti düşünerek yapmıştır bunu duyar duymaz şaşırdım Peygamber (s.a.v)'e gelip durumu haber verdim Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzü öfkesinden kızardı ve beni kendi hâlime bırak dedi. Musa'ya bundan fazla eziyet edildi ve o bütün o eziyetlere katlanmıştı."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir. Hadisin senedine bir adam ilave edilmiştir.

3897- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Hiçbir kimseden bana bir şeyler aktarmasın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Abdullah b. Mes'ûd'tan buna benzer şekilde değişik yollarla rivâyet etmiştir.

bölüm: 65

Ø übey b. Ka'b (r.a.)'ın hayatından kesitler

3898- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyet edilmiştir; Peygamber (s.a.v), Übey'e: **"Sana Kur'ân okumamı Allah bana emretti"** buyurarak, Beyine sûresini okudu ve şöyle buyurdu: **"Allah katında gerçek din gerçek Müslümanlıktır. Yahudilik, Hıristiyanlık ve Mecusilik değildir. Kim hayır işlerse onun mükafatı ona mutlaka verilecektir."** Rasûlullah (s.a.v.), konuşmasını şöyle sürdürdü: **"Ademoğlunun bir vadi dolusu malı olsa ona bir ikincisini katmak ister ikincisi olsa üçüncüsünü elde etmek ister. Ademoğlunun boşluğunu ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenin tevbesini kabul eder."** (Müsned: 20257)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Tirmizî: Bundan başka şekilde de bu hadis rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebza babasından Übey b. Ka'b'tan rivâyet ederek şöyle demiştir: **"Allah bana sana Kur'ân okumamı emretti."**

Enes Katade'den rivâyet ederek Übey b. Ka'b için şöyle demiştir: **"Allah bana, sana Kur'ân okumamı emretti."**

bölüm: 66

Ø Ensâr ve kureyş'in değer ve kıymeti

3899- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hicret olmasaydı Ensâr'dan biri olmak isterdim."** (Müsned: 20294)

3900- Berâ b. Âzib (r.a.), Peygamber (s.a.v)'den şöyle buyurduğunu işitti ve Peygamber (s.a.v)'in Ensâr hakkında şöyle buyurduğunu aktardı: **"Ensâr'ı,**

mü'min olanlar sever. Ensâr'a ancak münafıklar buğzeder. Kim onları severse Allah'ta onları sever, Kim de onlara buğzederse Allah'ta onlara buğzeder." Bunun üzerine Adiyy b. Sabit'e; **"Bu hadisi Berâ'dan sen mi? işittin?"** diye sorduk. Adiyy: **"Bana bizzat anlattı"** dedi. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

Tirmizî: Bu senedle Peygamber (s.a.v)'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: **"İnsanlar bir vadiye toplanmış olsalar ben Ensâr'la beraber olurum."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3901- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v): **"Ensâr'dan bazı kimseleri topladı ve aranızda sizden olmayan kimseler var mı?"** buyurdu. Onlar da: **"Hayır, sadece bir kız kardeşimizin çocuğu var"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Bir toplumun kız kardeşlerinin çocukları o toplumdan sayılır"** buyurdu ve sonra şöyle devam etti: **"Kureyş, cahiliyye gibi bir musibetten yeni çıkmıştır. Ben, Hevazin ganimetlerinden bol bol vererek onların gönlünü almak ve kendilerini İslam'a ısındırmak istedim. Herkes evine dünya malıyla dönerken sizin Allah'ın Peygamberiyle dönmeniz sizi memnun etmez mi?"** Bunun üzerine Ensâr: **"Evet, memnun eder"** diye cevap verdiler. Rasûlullah (s.a.v.)'de buyurdu ki: **"Bütün insanlar bir vadiye, Ensâr'da başka bir vadiye girmiş olsalar, mutlaka ben Ensar'ın vadisine geçerim."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Zekat: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3902- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyete göre; Zeyd, Enes b. Mâlik'e; Hare vaka'sında ailesinden ve amcazâdelerinden kaybettiği kimseler hakkında bir başsağlığı mektubu gönderdi ve mektupta şöyle yazdı: **"Seni ilahî bir müjde ile müjdelerim. Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle duâ ettiğini işitmişimdir: Allah'ım! Ensâr'ı, Ensâr'ın soyundan gelenleri ve onların da soyundan gelenleri bağışla."** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ahmed b. Menî', Hüşeym vasıtasıyla Ali b. Zeyd b. Ced'an'dan ve Nadr b. Enes'den bu hadisi bize aktarmışlardır. Katade de Nadr b. Enes'den ve Zeyd b. Erkâm'dan rivâyet etmiştir.

3903- Ebû Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi: **"Ensâr toplumuna selam söyle bildiğim kadarıyla onlar iffetli ve sabırlı kimselerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3904- Ebû Saîd el HudrÎ (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Dikkat ediniz, benim kendilerine sığınıp başvurduğum kimseler Ehli beytimdir. Ensâr da benim sırdaşımdır. Bunların kötülerini bağışlayınız. İyilerinin de özürlerini kabul ediniz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Tirmizî: Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3905- Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Kuryş'in alçalmasını isterse Allah'ta onu alçaltır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

Abd b. Humeyd, Yakub b. İbrahim b. Sa'd vasıtasıyla şöyle demiştir: Babam Salih b. Kaysan'dan, İbn Şihâb'tan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

3906- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan hiçbir kimse Ensâr'a buğzetmez."** (Müsned: 2679)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3907- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ensâr benim gurubum ve sığınığamdır. İnsanlar çoğalacak; Ensâr azalacaktır, onların iyilerinden özürlerini kabul ediniz, kötülerinin kötülüklerine karşı da göz yumunuz."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3908- İbn Abbâs (r.a.)'tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ım! Kureyş'in öncekilerine azabı tattırdın sonrakilerine de nimetlerini artır."** (Müsned: 2062)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Abdulvehhab el Verrak, Yahya b. Saîd el Emevî vasıtasıyla A'meş'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

3909- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle duâ etti: **"Allah'ım! Ensâr'ın oğullarını, Ensâr'ın oğullarının oğullarını ve Ensâr'ın kadınlarını bağışla."** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 67

Ø Ensâr ailelerinin hangisi daha hayırlıdır?

3910- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v): **"Dikkat ediniz! Size Ensâr ailelerinin en hayırlısını haber vereyim mi?"** buyurdu. Ashab: **"Evet Ey Allah'ın Rasûlü"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Neccâroğulları, sonra Hâris b. Hazreçoğulları. Sonra onların peşinden gelen Haris b. Hazreçoğulları. Sonra Saideoğulları…"** Sonra eliyle işaret ederek elleriyle bir şey atan kimsenin hali gibi parmaklarını önce topladı sonra açtı ve şöyle buyurdu: **"Ensâr'ın tüm ailelerinde hayır mevcuttur."** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis aynı zamanda Enes'den, Ebû Üseyd es Saidî'den ve Peygamber (s.a.v)'den rivâyet edilmiştir.

3911- Ebû Üseyd es Saidî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ensaroğullarının en hayırlısı Neccaroğulları, sonra Abduleşheloğlulları sonra Hâris b. Hazrecoğulları sonra Saideoğullarıdır. Ensâr'ın tüm ailelerinde hayır mevcuttur."** Sa'd b. Ubâde diyor ki: **"Görüyorum ki: Peygamber (s.a.v), bize birçoklarını tercih etmiştir"** dedi.

Bunun üzerine: **“Sizi de birçoklarına üstün kılmıştır”** denildi. (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Üseyd es Saidî’nin ismi Mâlik b. Rabia’dır. Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

Ma’mer, Zührî’den, Ebû Seleme’den, Ubeydullah b. Abdullah b. Ubeyde’den, Ebû Hüreyre’den bu hadisi rivâyet etmiştir.

3912- Câbir b. Abdullah (r.a.)’tan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ensaroğlullarının en hayırlısı Neccaroğullarıdır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

3913- Câbir b. Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ensâr’ın en hayırlısı Abduleşheloğullarıdır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

bölüm: 68

Ø Medîne’nin fazileti

3914- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber çıktık Sa’d b. ebî Vakkâs’a ait olan Harret-üs Sükyâ’ya varınca Rasûlullah (s.a.v.), bana: **“Abdest suyunu getiriniz”** buyurdu. Abdest aldı, kıbleye dönerek şöyle duâ etti: **“Allah’ım! İbrahim senin kulun ve dostun idi, Mekke halkı için sana bereket duâsında bulundu. Ben de senin kulun ve Peygamberinim, Medîne halkı için; Sana duâ ediyorum, Medîne halkının ölçeklerini Mekke halkına bereketli kıldığın iki misli bereketli kıl. Her bereketle birlikte iki bereket kıl.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Âişe, Abdullah b. Zeyd ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3915- Ali b. ebî Tâlib ve Ebû Hüreyre (r.anhüma)’dan rivâyete göre, dediler ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Evimle minberimin arası Cennet bahçelerinden bir bahçedir.”** (Buhârî, Cuma: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle Ali’nin hadisi olarak hasen garibtir. Ebû Hüreyre’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3916- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Minberimle evim arası; Cennet bahçelerinden bir bahçedir.”** Bu senedle Peygamber (s.a.v)’in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **“Benim şu mescidimde kılınan namaz Mescid-i Haram’dan başka diğer mescidlerde kılınan namazlardan bin kat daha hayırlıdır.”** (Buhârî, Cuma: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre’den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

3917- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim Medîne’de yerleşip orada ölmeye gücü yeterse orada ölsün; çünkü ben Medîne’de ölenlere şefaat edeceğim.”** (İbn Mâce, Menasik: 179

ž **Tirmizî:** Bu konuda Sübey’a binti-l Hâris el Eslemiyye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Eyyûb es Sahtiyanî’nin rivâyeti olarak bu hadis hasen garibtir.

3918- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“İbn Ömer’in azâd edip hürriyetine kavuşturduğu kadın yanına gelerek zor günler geçiriyorum bu yüzden Irak’a gitmek arzusundayım.”** Bunun üzerine İbn Ömer, şu karşılığı verdi: **“Neden toplanma yeri olan Şam’a değil… Sabret ahmak kadın… Ben Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim: Her kim Medîne’nin darlık ve kıtlığına katlanırsa kıyamet günü ben ona şâhid ve şefaatçi olacağım.”** (Müslim, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Sûfyân b. ebî Züheyr ve Sübey’a el Eslemiyye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Ubeydullah’ın rivâyeti olarak bu şekliyle hasen sahih garibtir.

3919- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **“İslam memleketlerinden en son yıkılacak olan memleket Medîne’dir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Hişâm b. Urve’nin, Cünade’den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail, Ebû Hüreyre’nin bu hadisine hayret etmiştir.

3920- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre: Bir bedevî, Peygamber (s.a.v)’e; Müslüman olmak üzere biat etti. Medîne de sıtmaya yakalandı ve Peygamber (s.a.v)’e gelerek: **“Benim biatımı geri ver”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), kabul etmedi. Sonra yine geldi ve **“Biatımı geri ver”** dedi. Rasûlullah (s.a.v.), yine kabul etmedi de o bedevî Medîne’den çıkıp gitti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Medîne bir pota’ya benzer kirini atar temizini bırakır.”** (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

3921- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne ceylanlarının yayıldıklarını görsem, onları ürkütmem; çünkü Rasûlullah (s.a.v.): **“Medîne’nin iki taşlığı arası mukaddes ve haramdır”** buyurmuştur. (Buhârî, Hac: 27; Müslim, Hac: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Saîd, Abdullah b. Zeyd, Enes, Ebû Eyyûb, Zeyd b. Sabit, Rafî’ b. Hadîç, Sehl b. Huneyf ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

3922- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v)’e, Uhud dağı göründü, bunun üzerine şöyle buyurdu: **“Bu bizi seven bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır. Allah’ım! İbrahim, Mekke’yi haram kıldı. Ben de Medîne’nin iki taşlık arasını haram kılıyorum.”** (Buhârî, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3923- Cerir b. Abndullah (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **Allah bana hicret edeceğimde bildirdi ki: “Şu üç şehirden hangisine gidersen orası senin hicret yurdundur; Medîne, Bahreyn ve Kınnesrîn.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Fadl b. Musa’nın rivâyetiyle bilmekteyiz.

3924- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Medîne’nin her türlü sıkıntısına, kim sabredip katlanırsa kıyamet gününde kendisine şâhid ve şefaatçi olacağım.”** (Müslim, Hac: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Sûfyân b. ebî Züheyr ve Sübeyatel Eslemiyye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Salih b. ebû Salih; Süheyl b. Ebû Salih’in kardeşidir.

bölüm: 69

Ø mekke’nin özellikleri ve üstünlüğü

3925- Abdullah b. Adiyy b. Hamra ez Zührî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hazvere denilen yerde durdu ve şöyle buyurdu: **“Ey Mekke! Vallahi sen yeryüzünün en hayırlı ve Allah’a en sevimli olan ülkesisin senden çıkarılmış olmasaydım çıkmazdım.”** (İbn Mâce, Menasik: 279

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

Yunus, Zührî’den benzeri biçimde bu hadisi rivâyet etmiştir.Muhammed b. Amr’da yine bu hadisi Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmiştir.

Zührî’nin, Ebû Seleme’den ve Abdullah b. Adiyy b. Hamra’dan rivâyeti bence daha sahihtir.

3926- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke için şöyle buyurdu: **“Ne güzel bir memleketsin, bana ne kadar da sevimlisin. Benim kavmim beni senden çıkarmış olmasaydı senden başkasında oturmazdım.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

bölüm: 70

Ø arab’ın değer ve kıymeti

3927- Selman (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle buyurdu: **“Ey Selman! Bana buğz etme, yoksa dininden ayrılmış olursun.”** Bunun üzerine: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Sana nasıl buğz edebilirim; Allah senin vasıtanla bizi hidayete erdirmiştir.”** Rasûlullah (s.a.v.): **“Arab’a buğz edersen bana buğz etmiş olursun”** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Bedr, Şüca b. Velid’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Ebû Zabyan, Selman’a yetişmemiştir. Selman, Ali’den önce vefat etmiştir.

3928- Osman b. Affân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Arab’ı aldatan benim şefaatime nail olamaz ve benim sevgim ona ulaşmaz.”** (Müsned: 488)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece Husayn b. Ömer el Ahmesî’nin, Muharîk’den rivâyeti ile bilmekteyiz. Husayn, hadisçiler yanında sağlam bir kişi değildir.

3929- Muhammed b. ebî Rüzeyn (r.a.), vasıtasıyla annesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmül Cerir’in, Arab’tan bir kimse öldüğü vakit zoruna giderdi. Bunun üzerine kendisine bir arab ölünce zoruna gidiyor denildi. Efendimin şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kıyamet’in**

yaklaşmasının alametlerinden biri de Arab'ın kırılmasıdır." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Muhammed b. Rezin diyor ki: ravinin efendisi Talha b. Malik'tir.

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Süleyman b. Harb'in rivâyetiyle biliyoruz.

3930- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmü Şüreyk, Rasûlullah (s.a.v.)'in bana şöyle buyurduğunu anlattı: **"İnsanlar, Deccâl'in şerrinden kaçarak dağlara sığınacaklar."** Ümmü Şüreyk dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! O gün Araplar nerededir?"** Rasûlullah (s.a.v.): **"Onlar o gün çok az olacaklardır"** buyurdu. (Müsli,m, Fityen: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

3931- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) buyurdu ki: **"Sâm; Arapların atasıdır. Yafis: Rumların atasıdır. Ham ise: Habeşlilerin atasıdır."** (Müsned: 19240)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. **Yafis** yerine **Yafit** veya **Yefit** de denilmektedir.

bölüm: 71

Ø arab olmayanların değer ve kıymeti

3932- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)'in yanında Arap olmayan toplumlardan bahsedildi de bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Onlara veya onların bir kısmına karşı ben; size ve sizden bazılarınıza olduğumdan daha itimatlıyımdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Salih b. ebû Salih'e, Salih b. Mehran'da denilir. Amr b. Hureys'in azâdlısıdır.

3933- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cuma sûresi indiğinde Peygamber (s.a.v)'in yanında idik; Rasûlullah (s.a.v.), bu sûreyi okudu üçüncü ayetine gelince bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü! Bize ulaşmamış kişiler kimlerdir? Rasûlullah (s.a.v.) cevap vermedi. Selman-ı Farisi aramızda idi. Rasûlullah (s.a.v.) elini, Selman'ın üzerine koydu ve şöyle buyurdu: **"Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, İman, Süreyya yıldızında olsaydı; bunlardan bir kısım insanlar onu elde ederlerdi."** (Buhârî, Tefsir-ül Kur'ân: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Hüreyre'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Ebü'l Gays'in ismi Salim'dir. Abdullah b. Muti'ın azadlı kölesidir ve Medinelidir.

bölüm: 72

Ø yemen'in değer ve kıymeti

3934- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Yemen tarafına baktı ve şöyle buyurdu: **"Allah'ım! Onların kalplerini bize yönelt, bizim tüm ölçeklerimizi bereketli kıl."** (Müsned: 20625)

ž **Tirmizî:** Bu hadis Zeyd b. Sabit'in rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Imrân el Kattan'ın rivâyeti olarak bilmekteyiz.

3935- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurdu: **“Yemenliler, size geldiler. Onların kalpleri daha yufka, yürekleri daha hassastır. İman, Yemen’dendir, Hikmet de Yemenlidir.”** (Buhârî, Bed-il Halk: 27; Müslim, İman: 17)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve İbn Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis hasen sahihtir.

3936- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Devlet başkanlığı Kureyş’te, Kadılık Ensâr’da, Müezzinlik Habeşlilerde, Emanette Ezd’dedir, yani Yemenlilerdedir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Muaviye b. Salih’den, Ebû Meryem el Ensarî’den ve Ebû Hüreyre’den bu hadisin bir benzerini merfu olmaksızın rivâyet etmişlerdir. Bu rivâyet Zeyd b. Hubab’ın rivâyetinden daha sağlamdır.

3937- Enes (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ezd kabilesi yeryüzünde Allah’ın aslanlarıdır. İnsanlar onları küçük düşürmeye çalışsalar bile Allah onları yükseltecektir. İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki: Keşke babam Ezd’li olsaydı, keşke annem Ezd’li olsaydı diyecektir.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz.

Tirmizî: Bu hadis aynı senedle Enes’den mevkuf olarak rivâyet edilmiştir ki: Bence bu rivâyet daha sağlamdır.

3938- Gaylân b. Cerir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik’den işittim şöyle diyordu: **“Ezd kabilesinden olmasak kamil manada insan olamayız.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3939- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v)’in huzurunda idik, derken bir adam geldi. Kays kabilesinden olduğunu zannettiğim bu adam şöyle dedi: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Hımyer’i lanetle.”** Rasûlullah (s.a.v.) ondan yüz çevirdi sonra o şahıs Rasûlullah (s.a.v.)’e diğer taraftan tekrar geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ondan yine yüz çevirdi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ım Hımyer’i esirge onların ağızlarından kötü söz çıkmaz, devamlı verirler, ellerinden yemek çıkar. Onlar emniyet ve iman sahibidirler.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle Abdurrezzak’ın hadisi olarak bilmekteyiz. Hadisin râvîlerinden olan Mîna’dan münker hadisler rivâyet edilmektedir.

bölüm: 73

Ø Gıfâr, eslem, cüheyne ve müseyne kabilelerinin özellikleri

3940- Ebû Eyyûb el Ensarî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ensâr, Müzeyne, Cüheyne, Gıfâr, Eşca’ ile Abduddar oğullarından olanlar benim müttefik ve dostlarımdır. Onların Allah’tan başka dostları yoktur. Allah ve Peygamberi de onların dostudur.”** (Müslim, Fedail: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3941- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Eslem kabilesi ki Allah onları Müslüman etmiştir. Gıfâr kabilesi ki, Allah onları bağışlasın. Usayye kabilesi ise Allah ve Rasûlüne isyan etmiştir.”** (Buhârî, Menakîb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 74

Ø sekîf ve beni hanife kabilesinin durumları

3942- Câbir (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Taif kuşatmasında askerler dediler ki: **“Ey Allah’ın Rasûlü! Sakîf’in okları bizi yaktı onlar için bedduâ et.”** Fakat Peygamber (s.a.v): **“Allah’ım Sekîf kabilesine hidayet et”** diye duâ etti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

3943- Imrân b. Husayn (r.a.)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), üç kabileye ikram eder vaziyette vefat etti; Sakîf, Benî Hanife ve Benî Ümeyye.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

3944- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sakîf kabilesinden çıkacak bir yalancı ve bir zâlim vardır.”** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

ž Abdurrahman b. Vakîd, Ebû Müslim vasıtasıyla Şerîk’den bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Abdullah b. Âsım, Ebû Ulvan diye künyelenir, Küfelidir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Sadece Şerîk’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Şerîk: **“Abdullah b. Âsım”** diyor. İsrail bu ihtiyardan hadis rivâyet etmiş ve **“Abdullah b. Usme”** demiştir.

Tirmizî: Bu konuda Esma binti ebÎ Bekir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

3945- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, bedevilerden biri Peygamber (s.a.v)’e genç bir deve armağan etmişti. Rasûlullah (s.a.v.), bunun yerine ona altı deve vererek hediyesine karşılık verdi. Fakat bedevi bundan memnun kalmadı ve kızdı. Durum, Rasûlullah (s.a.v.)’e ulaşınca Allah’a hamdetti onu övdü ve şöyle buyurdu: **“Falan kişi bana bir deve hediye etti. Ben de ona altı deveyle karşılık verdim; fakat yine de memnun olmadı. Bundan dolayı içimden şöyle geçirdim: Kureyş, Ensâr, Sekîf ve Devsli’den başka kimseden hediye kabul etmeyeyim.”** (Ebû Dâvûd, Büyü’: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis buradakinden daha uzuncadır.

Tirmizî: Bu hadis başka şekilde de Ebû Hüreyre’den rivâyet edilmiştir. Yezîd b. Harun, Ebû Eyyûb’tan, Ebû’l A’lâ’dan rivâyet ediyorlar. Bu kimse Ebû Eyyûb b. Miskindir. Kendisine İbn ebî Miskin’de denilir. Eyyûb vasıtasıyla Saîd el Makburî’den rivâyet edilen bu hadisteki Eyyûb b. Miskin, Eyyûb Ebû’l A’lâ’dır.

3946- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fezare oğullarından bir adam Rasûlullah (s.a.v.)’e: Elgabe vakasında ganimet olarak aldıkları develerden birini hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.), buna karşılık olacak bazı hediyeler vermişti. Fakat adam kızdı memnun olmadı. Saonra

Rasûlullah (s.a.v.)'den minber üzerinden şöyle buyurduğunu işittim: **"Arap'tan bazı kişiler var ki: Bunlardan biri bir hediye hediye ediyor ben de gücümün yettiği kadarıyla ona karşılık veriyorum o da bunu beğenmiyor ve güceniyor. Allah'a yemin ederim ki, şu andan itibaren artık Kureyşli'den, Ensâr'dan, Sekîfli'den ve Devsli'den başka arabın hiçbirinden hediye kabul etmeyeceğim."** (Ebû Dâvûd, Büyü': 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Yezîd b. Harun'un, Eyyûb'tan rivâyet ettiği hadisten daha sahihtir.

3947- Ebû Âmir el Eş'arî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Esed ve Eş'arîler ne iyi kabilelerdir. Savaştan kaçmaz ganimet malına da hainlik etmezler, onlar benden ben de onlardanım. Ben bu hadisi Muaviye'ye aktardığım da Muaviye Peygamber (s.a.v), bu şekilde buyurmadı; **"Onlar benden ve banadırlar"** buyurdu, dedi. Ben de şu karşılığı verdim: Fakat babam bana bu şekilde anlatmıştır, bana şu şekilde anlatmıştır: **Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim: "Onlar bendendir ben de onlardanım."** Bunun üzerine Muaviye: **"Sen babanın hadisini daha iyi bilirsin"** dedi. (16540)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Vehb b. Cerir'in rivâyeti olarak bilmekteyiz.
"Esd" in **"Ezd"** olduğu da söylenmektedir.

3948- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: **"Eslem kabilesine, Allah selamet versin. Gıfâr kabilesine de Allah mağfiret etsin."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.
Tirmizî: Bu konuda Ebû Zer'den, Bürde'den, Büreyde'den ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

3949- Abdullah b. Dinar (r.a.)'den, Şu'be'nin hadisinin benzeri rivâyet edilmiş olup şu ilaveyi yapmıştır: **"Usayye ise Allah ve Rasûlüne isyan etmiştir."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3950- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Muhammed (s.a.v.)'in bütün benliğine hâkim olan zat'a yemin ederim ki, Gıfâr, Eslem, Müzeyne ve Cuheyneliler -veya cüheyne-** buyurdu. **Müzeyneliler, Allah katında kıyamet günü Esd, Tay ve Ğatafan kabilelerinden daha hayırlıdırlar."** (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3951- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Temimoğullarından bir gurup Rasûlullah (s.a.v.)'e gelmişti. Rasûlullah (s.a.v.): **"Ey Temimoğulları! Müjdeler size"** buyurdu. Onlar da: **"Bizi müjdeledin o halde bize ver"** dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v)'in rengi değişti. Sonra, Yemen halkından bir gurup geldi Rasûlullah (s.a.v.), onlara:

“Temimoğullarının kabul etmediği hediyeyi siz kabul ediniz” buyurdu. Onlar da: **“Kabul ettik”** dediler. (Buhârî, Bed-il Halk: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

3952- Ebû Bekir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Eslem, Gıfâr ve Müzeyne; Temim, Esd, Ğatafan, Benî Âmir b. Sa’saa** (bu kelimelerde sesini uzattı) **den daha hayırlıdırlar”** buyurdu. Bunun üzerine Ashab: **“Bu kabileler zararda ve ziyandadırlar”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.), yine: **“Onlar bunlardan daha hayırlıdır”** buyurdu. (Buhârî, Menakîb: 27; Müslim, Fedail: 17)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 75

Ø şam ve yemen’in değeri ve kıymeti

3953- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah’ım bize Şam’ımızı mübarek kıl, Yemen’imizi mübarek kıl.”** Bunun üzerine Ashab: **“Necid’imizi de”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **“Allah’ım bize Şam’ımızı mübarek kıl, Yemen’imizi mübarek kıl”** buyurdu. Ashab yine: **“Necid’imizi de”** dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sarsıntılar ve fitneler oradadır. Şeytanın boynuzu da orada veya oradan çıkacaktır.”** (Buhârî, Bed-il Halk: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle İbn Avn rivâyeti olarak hasen sahih garibtir. Bu hadis aynı şekilde Sâlim b. Abdullah b. Ömer’den de rivâyet edilmiştir.

3954- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında Kur’ân-ı yazılı parçalardan derlemekte idik. Rasûlullah (s.a.v.): **“Ne mutlu Şam’a”** buyurdu. Biz de: **“Hangi sebeplerden dolayı Ey Allah’ın Rasûlü!”** dedik. Rasûlullah (s.a.v.): **“Rahman’ın melekleri kanatlarını Şam’ın üzerine germişlerdir”** buyurdu. (Müsned: 20621)

ž **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Yahya b. Eyyûb’un rivâyetiyle bilmekteyiz.

3955- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bazı topluluklar ölen atalarıyla övünmekten vazgeçmelidirler, çünkü onlar Cehennem kömürüdürler, aksi takdirde pislik içerisindeki böcekten Allah katında daha değersiz olacaklardır. Allah cahiliyye gururunu ve atalarıyla övünme kötülüğünü gidermiştir. Artık bundan sonra mütteki mü’min ve bahtsız günahkar vardır. Bütün insanlar Adem’in oğullarıdır. Adem de topraktan yaratılmıştır.”** (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

3956- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Allah, cahiliyye gururunu ve atalarla övünme kötülüğünü sizden gidermiştir. İnsanlar takva sahibi mü’min ve bahtsız günahkar olarak iki**

guruptur. İnsanlar Ademoğullarıdır, Adem de topraktandır.” (Ebû Dâvûd, Edeb: 27)

ž **Tirmizî:** Bu hadis yanımızda birinci hadisten daha sahihtir. Saîd el Makburî, Ebû Hüreyre’den hadis işitmiştir, babası vasıtasıyla Ebû Hüreyre’den pek çok hadisler rivâyet edilmiştir.

51: kitab-ül ilel

(HADİSLERDEKİ GİZLİ KUSUR VE HASTALIKLAR)

Tirmizî: Bu kitaptaki hadislerin hepsiyle amel edilir. Âlimlerin bir kısmı iki hadis dışında bu kitabın hadislerini delil olarak almışlardır. Bu iki hadisten birincisi İbn Abbâs (r.a.)'ın: **"Peygamber (s.a.v), Medîne'de iken hiçbir korku olmadığı ve yolculuk yapmadığı ve yağmur da yağmadığı halde öğle ile ikindiyi akşam ile yatsıyı bir arada kılmıştır."** (Tirmizî, Salat: 24) İkinci hadis ise şudur: **"Bir kişi içki içtiğinde ona cezasını vurmak şeklinde uygulayın dördüncü sefer yine içerse onu öldürün."** (Tirmizî, Hudud: 15) Biz bu iki hadisin de illetini (hastalığını) kitabımızın ilgili bölümünde açıkladık.

Tirmizî: Kitabımızda fıkıhçıların tercih ettiği görüşlere de değindik. Sûfyân es Sevrî'nin görüşlerinin çoğunu Muhammed b. Osman el Kûfî bize aktarmıştır. Ondan da Ebû'l Fadl, Mektûm b. Abbâs et Tirmizî bana nakletti. Muhammed b. Yusuf el Firyâbî'de, Sûfyân'dan bize fıkıhçıların görüşlerini nakletmiştir.

Mâlik b. Enes'in görüşlerinin çoğunluğu İshâk b. Musa el Ensârî bize aktarmıştır. Ma'n b. isa el Kazzaz'da Mâlik b. Enes'den bize Malik'in görüşlerini nakletmiştir. Oruçla ilgili haberi ise; Ebû Mus'ab el Medenî, Malik b. Enes'ten bize aktarmıştır. Oruçla ilgili haberlerin bir kısmı ise; Musa b. Hızâm'ın bize anlattığı şeylerdir. Aynı zamanda Abdullah b. Mesleme el Ka'nebî'nin, Mâlik b. Enes'den bize anlattı dediği şeylerdir.

İbn Mübarek'in görüşlerini ise, Ahmed b. Abdet'el A'lâ ve İbn Mübarek'in arkadaşlarından, onlar da İbn Mübarek'den bize aktarmışlardır. İbn Mübarek'in görüşleri, İbn Vehb, Muhammed b. Munâhîm ve İbn Mübarek vasıtasıyla bize rivâyet edilmiştir. Ayrıca Ali b. Hasen; Abdullah b. Mübarek vasıtasıyla Abdan'dan, Sûfyân b. Abdilmelik'den; İbn Mübarek'den diyerek te bize aktarılmıştır. Yine Habban b. Musa; İbn Mübarek ve Vehb b. Zem'a ve Fedâle en Nesevî ve İbn Mübarek vasıtasıyla bize rivâyet edilmiştir. İbn Mübarek vasıtasıyla zikrettiğimiz kimseler dışında da ismi olanlar mevcuttur.

Şâfii'nin görüşlerinin çoğunu ise; Hasan b. Muhammed ez Za'feâînî, Şâfii'den bize nakletmiştir.

Abdest ve namazla ilgili konuları ise; Ebû'l Velid el Mekkî bize Şâfii'den aktarmıştır.

Ebû İsmail et Tirmizî ve Yusuf b. Yahya el Kuraşî el Buveytî de Şâfii'den bize aktarmıştır. Ve O, Yusuf b. Yahya; Rabi'in, Şâfii'den rivâyet ettiği birçok şeyi nakletmiştir. Rabî'bu konuda bize icazet verdi ve rivâyet ettiği şeyleri bize yazdı.

Ahmed b. Hanbel ve İshâk b. İbrahim'in görüşlerini İshâk b. Mansur, Ahmed ve İshâk'tan bize aktarmıştır. Hac, Diyetler ve Cezalar konusu hariç

İshâk b. Mansur'dan bunlar hakkında hiçbir şey işitmedim. Muhammed b. Musa el Esamm, İshâk b. Mansur'dan, Ahmed ve İshâk yoluyla da bana haber vermiştir. İshâk b. İbrahim'in sözlerinin bir kısmını… Muhammed b. Eflah, İshâk'tan bize haber verdi. Bize de bunları aynı şekliyle mevkûf haberlerin yer aldığı kitabımızda açıkladık.

Hadislerde geçen **İlletler,** (tenkit edilebilecek hastalıklar) **Rical,** (hadis rivâyet edenlerin durumlarını anlatan bilgiler) ve tarih ile alakalı hususları da tarih kitaplarından çıkardım. Bu konuların çoğunda Muhammed b. İsmail (Buhârî) ile tartıştım. Bir kısmını ise Abdullah b. Abdurrahman ve Ebû Zür'a ile müzakere ettim ama çoğunlukla Muhammed (Buhârî) den yararlandım. Abdullah ve Ebû Zür'a'dan az şey aktardım. Ne Irakta ne de Horasan'da hadislerin illetleri ve Tarih konularında ve isnâd bilgilerinde Muhammed b. İsmail (Buhârî) den daha bilgin birisini görmedim.

Tirmizî: Fıkıhçıların görüşlerini, hadislerini illetlerine dair bilgileri bu kitapta açıklamaya sevk eden şey şu olmuştur. Bu konularda bize sorular sorulmuştu da biz bunlara zaman ayırmamıştık. Sonraları faydalı olacağını ümid ederek bu işi yaptık. Pek çok imamın, daha öncekilerin teşebbüs etmediği bu konuda kendilerini zorladıklarını gördük. Hişâm b. Hassân, Abdulmelik b. Abdulaziz b. Cüreyc, Saîd b. ebî Arûbe, Mâlik b. Enes, Hammad b. Seleme, Abdullah b. Mübarek, Yahya b. Zekeriyya b. ebî Zaide, Vekî' b. el Cerrâh, Abdurrahman b. Mehdî ve bunlar dışında âlim ve değerli kişiler bu işi üstlenmişlerdir. Allah'ta bu çalışmalarında pek çok faydalar sağlamıştır. Bu işi yapmakla insanlara sağladıkları faydalardan dolayı kat kat sevap verileceğini umuyoruz. Onlar tasnif ettikleri bu konularda tek örnektirler. Hadisçilerin bu ince düşüncelerini anlamayan bazı kimseler, hadisleri rivâyet eden kimseler hakkında konuşulanları ayıplamışlardır. Halbuki biz tabiin ulemasından pek çok kimsenin hadis râvîleri konusunda konuştuklarına rastladık… Hasan el Basrî ve Tavus, Ma'bed el Cühenî hakkında konuşmuşlar. Saîd b. Cübeyr ise Talk b. Habib hakkında, İbrahim en Nehaî ve Âmir eş Şa'bî'de, Hâris el A'varî tenkid etmişlerdir. Ayrıca Eyyûb es Sahtiyânî, Abdullah b. Avn, Süleyman et Teymî, Şu'be b. el Haccac, Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, El Evzâî, Abdullah b. Mübarek, Yahya b. Saîd el Kattan, Vekî' b. el Cerrâh, Abdurrahman b. Mehdî'den ve bu sayılanların dışındaki diğer âlimlerden de; hadis râvîleri konusunda tenkid ettikleri ve zayıf gördükleri kişilerde olduğu rivâyet edilmiştir. Kanaatimce tüm bu âlimleri bu işe sürükleyen tek -Allah en iyisini bilir- şey; Müslümanlara samimi olarak nasihat etme duygusudur. İnsanlar hakkında kötü yargıda bulunmak ve gıybet etmek için bu işi yapmış olamazlar. Bizce onların tek istek ve arzuları o kimselerin zayıflık durumlarının bilinmesidir. Çünkü bu zayıf görülenlerden bir kısmı bidat ehlindendi. Bazıları ise hadis konusunda

töhmetli kimselerdi. Bazıları ise çok hata yapan gafil kimselerdi. Bu konudaki bu otoriteler, insanlar dini esasları korumak ve bu konudaki şâhidliklerini tam yapmak ve doğruya ulaşmak için yapmışlardır. Çünkü dinin esaslı hakkındaki şâhidlik ve hassas davranmak diğer haklar ve mal konusunda hassas davranmaktan daha mühimdir.

Tirmizî şöyle diyor: Muhammed b. İsmail (Buhârî) bana haber verdi, O'na da Muhammed b. Yahya b. Saîd el Kattan anlatmış. O'nun da babası demiş ki: Sûfyân es Sevrî, Şu'be, Mâlik b. Enes ve Sûfyân b. Uyeyne; Din konusunda töhmet edilen ve zayıf kabul edilen birisi hakkında bir şeyler bilsem onun hakkında konuşmalı mıyım? yoksa susmalı mıyım? diye sordum; Açıkla ve ortaya koy dediler.

Muhammed b. Râfî en Neysabûrî bize aktardı, Ona da Yahya b. Âdem aktararak şöyle demiştir: Ebû Bekir b. Ayyaş'a denildi ki: Bazı insanlar yetkili olmamalarına rağmen hadis nakletmek için bir yere oturuyorlar, İnsanlar da onlardan hadis öğrenmek için onların yanına oturuyorlar. Bunların hali ne olacak? Ebû Bekir b. Ayyaş bunun üzerine şöyle dedi: Her kim bir ilim meclisi oluşturursa onun çevresine oturan kimse mutlaka bulunur. O kimse sünneti savunan bir kimse ise Allah, onun şanını yüceltir ve adını toplum içersinde diri tutar. Kim de böyle bir ilim meclisi oluşturur ve orada din adına uydurma şeyler yalan ve yanlış şeyler ortaya koyarsa o kişi de unutulur gider.

Muhammed b. Ali b. Hasan b. Şakîk bize anlattı. Nadr b. Abdullah el Esamm bize haber verdi. İsmail b. Zekeriyya, Â'sım'dan ve İbn Sirîn'den aktararak şöyle demiştir: İlk dönemlerde isnad sorulmazdı. Fitne ortaya çıkınca sünnete uyanların hadislerini, kabul edip bidatçıların hadislerini almamak için isnad sorulmaya başlandı.

Muhammed b. Ali b. Hasen bize nakletti. Abdân'ın şöyle dediğini duydum: Abdullah b. Mübarek şöyle demiştir: İsnad bana göre dinin bir parçasıdır. İsnad olmasaydı dileyen dilediğini söylerdi. Sana bunu kim söyledi, denildiğinde o kişi apışıp kalırdı.

Muhammed b. Ali bize nakletti. Hıbban b. Musa bize haber verdi ve dedi ki: Abdullah b. Mübarek'e bir hadis söylendi O, bunun üzerine: Bunu kabul edebilmek için sağlam bir temele ihtiyaç vardır, dedi.

Tirmizî der ki: Bu sözüyle isnadının zayıf olduğunu kastetmiştir.

Ahmed b. Abde bize anlattı; Vehb b. Zem'a, Abdullah b. Mübarek'in; Hasan b. Umâra, Hasan b. Dinar, İbrahim b. Muhammed el Eslemî, Mukatil b. Süleyman, Osman el Bürrî, Ravh b. Müsafîr, Ebû Şeybe el Vâsıtî, Amr b. Sabît, Eyyûb b. Hût, Eyyûb b. Süveyd, Nadr b. Tarîf -ki kendisine Ebû Cez' denilir- Hakem ve Habib b. Hakem'in rivâyet ettikleri hadisleri terk etmiş. İbn'ül Mübarek, köle azâdı konusunda Habib'den bir hadis rivâyet etti, sonra da o

rivâyeti terk etmiştir. Ve Habib hakkında bir bilgim yok demiştir.

Ahmed b. Abde şöyle demiştir: Abda'nın şöyle dediğini duydum. Abdullah b. Mübarek, Bekr b. Huneys'in hadislerini okurdu daha sonraları o hadislerle karşılaştığı zaman Bekr b. Huneys'i anmaksızın onun hadislerinden yüz çevirirdi.

Ahmed b. Hanbel dedi ki: Vehb bize nakletti ve şöyle dedi: Abdullah b. Mübarek'e hadislerinden dolayı itham edilen bir kimsenin adını söylediler. Bunun üzerine O, yol kesici olmam ondan hadis nakletmekten daha hayırlıdır.

Tirmizî şöyle dedi: Musa b. Hızâm bana haber verdi ve şöyle dedi: Yezîd b. Harun'un şöyle dediğini duydum. Hiç kimsenin Süleyman b. Amr en Nehaî el Kufî'den hadis rivâyet etmesi helal değildir.

Mahmûd b. Ğaylan bize aktardı, Ebû Yahya el Hımmanî bize anlattı dedi ki: Ebû Hanifenin şöyle dediğini duydum: Câbir el Cu'fî'den daha yalancı, Âta b. ebî Rebah'tan daha değerli birini görmedim.

Tirmizî diyor ki: Carûd'tan duydum şöyle diyordu: Vekî'in şöyle dediğini işittim: Câbir el Cu'fî olmasaydı; Kufeliler hadissiz, Hammad olmasaydı Kufeliler fıkıhsız kalırdı.

Tirmizî der ki: Ahmed b. Hasen'in şöyle dediğini duydum: Ahmed b. Hanbel ile beraber idik; Cuma kimlere farzdır? Konusu açıldı. Bu konuda Tabiin ve diğer ilim adamlarının görüşlerini aktardılar ben de bu konuda Allah Rasûlü'nün bir hadisi var dedim. Ahmed b. Hanbel: Peygamber (s.a.v)'den mi? dedi. Ben de: Evet, dedim. Ahmed b. Hasan bize anlattı: Haccac b. Nusayr bize nakletti, Mübarek b. Abbâd, Abdullah b. Saîd el Makburî'den, babasından, Ebû Hüreyre'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize nakletmiştir: **"Cuma'ya gitmek gece olmadan evine dönebilecek kadar uzaklıkta olan kimseye vâcibtir."** (Tirmizî, Cuma: 8)

Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel, öfkelendi ve iki defa Allah'tan istiğfar et! Dedi. Tirmizî şöyle diyor: Ahmed b. Hanbel'i, Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edildiğini bilmediği bir haberi kabul etmemeye sevk eden faktör; Hadisin isnadının zayıf olmasıdır. Çünkü Ahmed b. Hanbel Rasûlullah (s.a.v.)'den böyle bir hadis bilmiyordu. Haccac b. Nusayr, hadiste zayıf görülen birisidir. Abdullah b. Saîd el Makburî'yi de Yahya b. Saîd el Kattan hadis konusunda çok zayıf bulmuştur. Tirmizî dedi ki: Gaflet ve çok hatası sebebiyle zayıf sayılan veya rivâyette değişik sebeple töhmet altında olan bir kimse o rivâyette tek başına kalıyorsa; onun rivâyet ettiği hadis delil olarak kabul edilemez. Pek çok imam zayıf kişilerden hadis rivâyet etmiş ve insanlara bu zayıf kimselerin durumunu açıklamıştır.

İbrahim b. Abdullah el Münzîr el Bâhilî, bize aktardı Ya'la b. Ubeyd bize Sûfyân es Sevrî'nin şöyle dediğini haber vermiştir: Kelbî'den hadis rivâyet

etmekten sakının! Bunun üzerine ona denildi ki: Ama sen ondan hadis rivâyet ediyorsun! **“Ben doğrusunu yanlışını ayırt edebiliyorum”** dedi.

Tirmizî diyor ki: Muhammed b. İsmail bana haber verdi, Yahya b. Main bana anlattı; Afvân, Ebû Avâne’nin bize şöyle söylediğini nakletti: Hasan-ı Basrî vefat edince, O’nun rivâyet ettiği hadisleri toplamak istedim; Hasan’ın arkadaşlarının peşine düştüm ve Ebân b. ebî Ayyaş’a geldim; Hasan-ı Basrî’den gelen tüm rivâyetleri bana okudu, ama ben ondan bir şey rivâyet etmeyi uygun bulmuyorum. Tirmizî diyor ki: Ebân b. ebî Ayyaş’tan pek çok kişi hadis rivâyet etmiştir. Ebû Avâne ve başkaları her ne kadar bu kimseyi zayıflık ve gaflet halinin olmasıyla vasıflandırsa… Güvenilen kimselerin bunlardan hadis rivâyet etmesi sizi aldatmaması gerekir. Çünkü İbn Sirîn’in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **“Bir kimse bana hadis nakleder, ben onu itham etmem fakat ondan daha üstün görülen birini itham edebilirim.”** Pek çok kişi, İbrahim en Nehaî’den, Alkame’den ve Abdullah b. Mes’ud’dan rivâyet ederek Peygamber (s.a.v)’in rukû’dan önce vitr namazında kunut yaptığını rivâyet etmişlerdir. Ebân b. ebî Ayyaş; İbrahim en Nehaî’den, Alkame’den, Abdullah b. Mes’ûd’tan, Peygamber (s.a.v)’in vitirde rukû’dan önce kunut yaptığını rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Sûfyân es Sevrî’de; Ebân b. ebî Ayyaş’tan bu konuda hadis rivâyet etmiştir. Bazı kimselerde Ebân b. ebî Ayyaş’ın aynı senetle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmişler olup; Abdullah b. Mes’ûd’un şu sözünü ilave etmişlerdir: **“Annem, bana Allah Rasûlü’nün yanında gece kaldığını ve O’nun rukû’dan önce vitr namazında kunut okuduğunu haber vermişti.”** Tirmizî der ki: Ebân b. ebî Ayyaş, Her ne kadar ibadetleri ve çabalarıyla iyi yönleri anlatılmış olsa da hadisteki durumu böylecedir. Toplum içerisinde niceleri vardır ki, hafızası güçlüdür. Nice kimselerde vardır ki salih insanlardır, ama şâhidlik yapamaz; şâhidliği muhafaza edemezler… Bu tip kimseler hadis konusunda yalancılıkla itham edilmiş veya gafil ve çok hata yapabilen kimseler durumuna düşmüşlerdir. Bu sebeple pek çok hadis âlimi bu tür kimselerin rivâyetleri ile meşgul olunmaması tercihini yapmışlardır.

Biliyor musun ki, Abdullah b. Mübarek pek çok kişiden hadis rivâyet etmiş fakat onların durumlarını öğrenince sonradan onlardan hadis rivâyet etmeyi terk etmiştir.

Musa b. Hızâm bana haber verdi ve dedi ki: Salih b. Abdullah’ın şöyle dediğini duydum: Ebû Mukatil es Semerkandî’nin yanındaydık; Ebû Mukatil, Lokman’ın vasiyeti, Saîd b. Cübeyr’in öldürülmesi ve buna benzer bazı konularda uzun uzun hadisler rivâyet etmeye başladı. Bunun üzerine yeğeni Ebû Mukatil’e dedi ki: Ey Amca Avn bize anlattı demesen, çünkü sen bu anlattıklarını ondan duymadın! Ebû Mukatil da: Evladım bunlar güzel sözlerdir, dedi. Bazı hadisçiler bu yüzden pek çok ilim adamını toplum içersinde tenkit

etmiş ve hafızalarının yönünden zayıf kabul etmişlerdir. Diğer bir kısmı da her ne kadar onların bazı rivâyetlerini zayıf saysa da şeref ve doğruluklarına binaen onları güvenilir saymışlardır. Her ne kadar onlardan rivâyette bulunanlar şüpheye girmiş olsalar da bunlardan hadis rivâyet etmelerine engel olmamıştır. Mesela, Yahya b. Saîd el Kattan, Muhammed b. Amr'ı tenkit edip aleyhinde konuşmasına rağmen daha sonra ondan hadis rivâyet etmiştir.

Ebû Bekir, Abdulkuddûs b. Muhammed el Atar el Basrî bize nakletti. Ali b. el Medinî bize aktardı ve dedi ki: Yahya b. Saîd'e Muhammed b. Amr b. Alkame'yi sordum; O, onun hakkında yumuşak mısın? yoksa işi sıkıya bağlayıp sert mi? düşünüyorsun, dedi. Ali b. el Medinî ise: Bilakis bu konuda sert davranıyorum, dedi. Bunun üzerine Yahya bu iş senin düşündüğün gibi değil. Hocalarımız: Ebû Seleme ve Yahya b. Abdurrahman b. Hatıb da böyle derlerdi.

Yahya dedi ki: Mâlik b. Enes'e, Muhammed b. Amr'ı sordum benim söylediğim gibi söyledi. Ali dedi ki: Yahya şöyle demiştir: Muhammed b. Amr, Süheyl b. ebî Salih'den daha üstündür. Hatta O, Abdurrahman b. Harmele'den daha üstündür. Ali der ki: Yahya'ya, Abdurrahman b. Harmele hakkında ne düşünüyorsun? Diye sordum, O ona telkin etmek isteseydim ederdim. (Hadis usulünde Telkin: Bir muhaddise tesir ederek bir hadisin kendi rivâyeti olduğunu inandırarak onu gerçekten rivâyet edip etmediğini bilmeden rivâyet etmesini sağlamaktır.) Telkin yapmak olabilir mi? uygun mudur? dedim. O ise evet dedi. Ali şöyle demiştir: Yahya ne Şerîk'den ne Ebû Bekir b. Ayyaş'tan ne de Rabi b. Sübeyh'den ne de Mübarek b. Fedâle'den hadis rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle der: Yahya b. Saîd el Kattan bu sayılan kimselerden hadis rivâyet etmemiştir. Bunun sebebini onları yalancılıkla itham etmesinden değil, onların hafızlarının durumunu bilmesindendir. Yahya b. Saîd'in şöyle yaptığı anlatılır: Bir Râvîyi birkaç kere ezbere hadis naklederken gördüğünde ve o rivâyetlerinden önceki sonrakiyle uyuşmuyorsa o rivâyet edenin rivâyetlerini terk ederdi. Yahya b. Saîd el Kattan'ın rivâyetini terk ettiği şahıslardan; Abdullah b. Mübarek, Vekî' b. el Cerrâh, Abdurrahman b. el Mehdî ve bazı âlimler hadis nakletmiştir. Tirmizî der ki: Hadisçilerden bir kısmı, Süheyl b. ebî Salih, Muhammed b. İshâk, Hammad b. Seleme, Muhammed b. Aclan gibi imamları tenkit etmiştir. âlimlarden buna benzer pek çoğu ise bu saydığımız kimselerden hadis aktarmakla beraber hafızaları yönünden de tenkide tabi tutmuşlardır.

Hasan b. Ali el Hulvânî bize aktardı. Ali b. el Medinî bize haber verdi ve dedi ki: Sûfyân b. Uyeyne şöyle demiştir: **"Biz Süheyl b. ebî Salih'i hadis konusunda sağlam sayardık."**

İbn ebî Ömer bize Sûfyân b. Uyeyne'nin şöyle dediğini aktarmıştır. Muhammed b. Aclan hadis konusunda güvenilir bir kimsedir.

Tirmizî der ki: Kanaatimce Yahya b. Saîd el Kattan, Muhammed b.

Aclan’ın, Saîd el Makburî’den gelen rivâyetini tenkit etmiştir.

Ebû Bekir Ali b. Abdullah’tan bize aktardı ve şöyle dedi: Yahya b. Saîd, Muhammed b. Aclan’ın şöyle söylediğini bildirmiştir. Saîd el Makburî’nin hadislerinin bir kısmı Saîd’den ve Ebû Hüreyre’den gelmiş diğer bir kısmı ise Saîd’den başka bir kimseden ve Ebû Hüreyre’den nakledilmiştir. Bu durum bana karışık geldi ben de hepsini Saîd’den ve Ebû Hüreyre’den rivâyet edilmiştir, şekline getirdim. Yahya b. Saîd kanaatime göre bu sebeble İbn Aclan’ı tenkid etmiştir. Yahya İbn Aclan’dan da pek çok rivâyette bulunmuştur.

Tirmizî diyor ki: Aynı şekilde İbn ebî Leylâ da hafızası yönüyle tenkid edilmiştir. Ali dedi ki: Yahya b. Saîd el Kattan şöyle demiştir: Şu’be, İbn ebî Leylâ’dan, kardeşi İsa’dan, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan, Ebû Eyyûb vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)’den aksırma konusunda hadis rivâyet etmiştir. Yahya dedi ki: Sonra İbn ebî Leylâ ile karşılaştım, kardeşi İsa’dan, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan, Ali vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)’den bize hadis rivâyet etmiştir. Ebû İsa dedi ki: İbn ebî Leylâ’nın da birkaç kere senedi değiştirerek hadis naklettiği rivâyet edilir. Bazen şöyle bazen böyle rivâyetler yapmıştır. Bunu yapması da ezberinden okuduğu için oluyordu. Gelmiş geçmiş âlimlerin pek çoğu yazmazlardı. Yazanlar ise ancak duyduktan sonra yazarlardı.

Ahmed b. Hasan’ın şöyle dediğini duydum: Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: ibn ebî Leylâ’nın hadisleri delil olarak alınmaz aynı şekilde bazı âlimler Mûcâhid b. Saîd, Abdullah b. Lehia ve benzeri şahısları tenkid etmişlerdir. Bunun sebebi de onların ezbere dayalı rivâyetleri ve çok hata yapmamalarıdır. Kaldı ki pek çok âlimler onlardan hadis rivâyet etmişlerdir. Şayet bunlardan biri rivâyetinde tek kalırsa ve onu takip eden biri de olmazsa onun hadisi delil olarak kabul edilmez. Bu sebeble Ahmed b. Hanbel, İbn ebî Leylâ hakkında onun hadisleri delil olarak alınmaz demekte böylece rivâyette yalnız kaldığını kastetmektedir. Bunun daha da şiddetli olanı Râvînin senedi muhafaza edememesi. Senede ilave ve eksiltmeler yapması veya senedi değiştirmesi veya manayı değiştirecek şekilde hadis rivâyet etmesidir. Âlimler manayı değiştirmedikleri sürece senedi muhafaza edip lafzan değişiklik yapanlar konusunda yumuşak davranılmıştır.

Muhammed b. Beşşâr bize anlattı. Ona da Abdurrahman b. Mehdî anlatmış, Muaviye b. Salih; Alâ b. Hâris’den, Mukhul’den, Vasile b. Eskâ’nın şöyle dediğini bize aktarmıştır: **“Size mana ile hadis rivâyet ettiğimizde bu size yeterlidir.”**

Yahya b. Musa bize nakletti, Abdurrezzak bize anlattı. Ma’mer, Eyyûb’tan, Muhammed b. Sirîn’nin şöyle dediğini bize haber vermiştir: **“On kişiden hadis dinlerdim lafız farklı ama mana aynı idi.”**

Ahmed b. Menî’ bize anlattı, Muhammed b. Abdullah el Ensarî, İbn

Avn'ın şöyle dediğini bize nakletmiştir. İbrahim en Nehaî, Hasan ve Şa'bî mana ile hadis rivâyet ederlerdi. Kâsım b. Muhammed, Muhammed b. Sirîn ve Reca b. Hayve ise hadisleri harf harf tekrarlayarak aktarırlardı.

Ali b. Haşrem bize anlattı. Hafs b. Gıyas, Âsım el Ahvel'in, Ebû Osman en Nehdî'ye şöyle dediğini bize nakletmiştir: Sen bize hadis rivâyet ediyorsun sonra aynı hadisi daha önce bize anlatmadığın şekilde aktarıyorsun. Bunun üzerine Ebû Osman en Nehdî şöyle demiştir: **"İlk duyduğuna bağlan!"**

Carûd bize nakletti, Vekî'; Rabi' b. Subeyh'den, Hasan'nın şöyle dediğini bize aktarmıştır: **"Manayı doğru anladıysan bu rivâyet senin için yeterlidir."**

Ali b. Hucr bize nakletti. Abdullah b. Mübarek, Seyf b. Süleyman'ın, Mücâhid'den şöyle duyduğunu bize nakletmiştir: **"Hadiste kısaltma yoluna gidebilirsin ama sakın ona bir ilavede bulunma."**

Ebû Amr, Hüseyin b. Hureys bize nakletti. Zeyd b. Hubab bir adamdan aktararak şunu haber vermiştir. Sûfyân es Sevrî, yanımıza geldi ve şöyle dedi: **"Size duyduğum her hadisi aynen aktarıyorum dersem bana inanmayın çünkü benim yaptığım sadece manasını aktarmaktır."**

Huneys b. Hureys bize haber verdi. Veki'den şöyle söylediğini duydum: **"Mana ile rivâyet bu kadar yaygın olmasaydı; insanlar helak olurdu."** Tirmizî der ki: İlim adamlarının değerini bir kat daha artıran şey onların hafızalarıyla rivâyetleri çok iyi yapmaları, duyduklarını dinledikleri andaki gibi korumaya devam edip aktarmalarıyla olmuştur. Bunca hafıza gücüne rağmen yanlış ve hatadan uzak kalmamışlardır.

Muhammed b. Humeyd bize aktardı. Cerir Umâra b. Ka'ka'dan bize nakletmiş ve demiştir ki: İbrahim en Nehaî bana şöyle dedi: **"Bana hadis rivâyet ettiğinde Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir'den rivâyet et! Çünkü o bana bir defasında bir hadis nakletmişti seneler sonra ona aynı hadisi sordum bir harf bile değiştirmeden aktardı."**

Ebû Hafs, Amr b. Ali bize aktardı. Yahya b. Saîd el Kattan, bize Musa'dan, Mansur'dan şöyle anlattı: İbrahim'e dedim ki: Neden Sâlim b. ebî'l Ca'd senden daha güzel hadis rivâyet ediyor? O'da şöyle dedi: **"O hadisleri yazardı."**

Abdulcebbar b. Alâ b. Abdulcebbar bize nakletti. Ona da Sûfyân anlatarak şöyle demiş. Abdulmelik b. Umeyr dedi ki: **"Ben hadisleri bir harf dahi eksiltmeden rivâyet ediyorum."**

Huseyn b. Mehdî el Basrî bize anlattı, Abdurrezzak bize nakletti Ma'mer, Katâde'nin şöyle söylediğini bize aktarmıştır: **"Kulaklarımın işittiği her hadisi kalbim mutlaka korumuş ve anlayıp muhafaza etmiştir."**

Saîd b. Abdurrahman el Mahzûmî bize nakletti. Sûfyân b. Uyeyne Amr b. Dinar'ın şöyle söylediğini bize haber vermiştir: **"Hadis konusunda Zührî'den**

daha iyi aktaran birini görmedim.”

İbrahim Saîd el Cevherî bize anlattı. Sûfyân b. Uyeyne, Eyyûb es Sahtiyanî’nin şöyle dediğini bize aktarmıştır, **“Zührî’den sonra Medînelilerin, hadislerini Yahya b. ebî Kasir’den daha iyi bilen birini bilmiyorum.”**

Muhammed b. İsmail el Buhârî bize nakletti. Süleyman b. Harb bize aktardı. Hammad b. Zeyd bize şunları nakletmiştir: İbn Avn hadis rivâyet ediyordu. Ben de onun rivâyet ettiği hadisin hılafına Eyyûb’un, İbn Sirîn’den rivâyet ettiği bir hadisi ona aktardığım vakit İbn Avn önceden kendisinin söylediğini bırakıp şöyle dediğini, işittim: Eyyûb, Muhammed b. Sirîn’in hadisleri konusunda bizden daha âlimdir.

Ebû Bekir, Ali b. Abdullah’tan bize naklederek şöyle demiştir: Yahya b. Saîd’e sordum: Hişâm ed Destevaî ve Mis’ar’dan hangisi hadis konusunda daha sağlamdır? Mis’ar’ın bir benzerini görmedim. O insanlar arasında hafızası çok sağlam olan biriydi.

Ebû Bekir b. Abdulkuddus b. Muhammed bize nakletti ve dedi ki: Ebû’l Velid, bana Hammad b. Zeyd’in şöyle dediğini haber verdi: **“Şu’be herhangi bir konuda farklı bir rivâyet nakletmişse ben kendi rivâyetimi bırakmışımdır.”** Ebû İsa dedi ki: Ebû Bekir diyor ki: Ebû’l Velid bana naklederek şöyle demiştir: Hammad b. Seleme bana şunları söyledi: **“Hadis öğrenmek istiyorsan sana Şu’be yeter.”**

Abd b. Humeyd bize anlattı. Ebû Davut Şu’be’nin şöyle dediğini bize aktarmıştır: Birinden hadis rivâyet ettimse onun yanına pek çok kere gitmişimdir. On hadis rivâyet ettimse ondan fazla gitmişim demektir. O kimseden elli hadis rivâyet ettiysem elliden çok; yüz hadis rivâyet ettiysem yüzden çok onun yanına gitmişimdir. Sadece Hayan el Kufî el BârîkÎ hariç; ondan birkaç hadis işittim, sonra onun yanına geri döndüğümde o ölmüştü.

Muhammed b. İsmail bize aktardı. Abdullah b. ebî-l Esved bize nakletti. Ona da İbn Mehdî anlatarak şöyle demiştir: Sûfyân’ın şöyle dediğini duydum: **“Şu’be hadis konusunda mü’minlerin lideridir.”**

Ebû Bekir Ali b. Abdullah bize nakletti ve dedi ki: Yahya b. Saîd’in şöyle dediğini duydum: **“Şu’be’den daha çok sevdiğim birisi olmadığı gibi onun yerini tutacak kimse de yoktur.”** Sûfyân, Şu’be’ye muhalefet ederse o zaman Sûfyân’ın görüşünü kabul ederim. Ali der ki: Uzun hadisleri Sûfyân mı? yoksa Şu’be mi daha iyi bilir diye Yahya’ya sordum, O da: **“Şu’be bu konuda Sûfyân’dan üstündür. Yahya diyor ki: Şu’be hadisleri rivâyet eden şahıslarla alakalı bilgileri çok iyi bilirdi. Sûfyân ise fıkhi konularda otorite idi.”**

Amr b. Ali, Abdurrahman b. Mehdî’nin şöyle söylediğini bize nakleti: **“Hadisteki önder ve liderler şu dört kişidir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes,**

Evzâî ve Hammad b. Zeyd.”

Ebû Ammâr, Husayn b. Hureys bize naklederek demiştir ki: Veki’in şöyle dediğini duydum. Şu’be şöyle demiştir: **“Sûfyân hafıza bakımından benden daha kuvvetlidir. Sûfyân bana hadis hocalarından birinden bir hadis rivâyet ettiğinde o hadisi o şeyhe sorardım da Sûfyân’ın naklettiğiyle aynı olduğunu görürdüm.”**

İshâk b. Musa el Ensarî’den duydum Ma’n b. İsa el Kazaz şöyle diyordu: Mâlik b. Enes, Rasûlullah (s.a.v.)’in hadislerinde geçen harflerin aynı olması konusunda bile işi sıkı tutardı.

Ebû Musa bize anlattı. Medîne kadısı İbrahim b. Abdullah b. Küreym el Ensarî bana aktararak şöyle dedi: Mâlik b. Enes oturarak hadis rivâyet eden Ebû Hazim’in yanından geçti fakat orada durmadı. Geçip gitti. Niçin oturmadığı kendisine sorulunca şöyle dedi: Oturacak bir yer bulamadım. Allah’ın Rasûlünün hadislerini de ayakta almayı hoş görmedim.

Ebû Bekir, Ali b. Abdullah’tan bize Yahya b. Saîd’in şöyle dediğini nakletmiştir. Mâlik’in, Saîd b. el Müseyyeb’den hadis rivâyet etmesi, Sûfyân es Sevrî’nin, İbrahim Nehaî’den hadis rivâyet etmesinden daha sevimlidir. Yahya diyor ki: Bu zamanda Mâlik b. Enes’den daha sahih hadis rivâyet eden biri yoktur. Mâlik, hadiste otoriter birisi olup liderdir. Ahmed b. Hasan’dan, Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini duydum: Yahya b. Saîd el Kattan gibi birini bu gözlerim görmüş değil. Ahmed dedi ki: Ahmed b. Hanbel’e Vekî’ ve Abdurrahman b. Mehdî soruldu. Ahmed bunun üzerine şöyle dedi: Vekî’ hadisleri kalbinde muhafaza yönünden çok iyi ve sağlamdır. Abdurrahman ise hadiste otorite kimselerdendir. Muhammed b. Amr b. Nebhan b. Safvân es Sekafî el Basrî’nin kendisinden Ali b. el Medinî’nin şöyle söylediğini duydum. Hacer-ül esved ile İbrahim makamı arasında yemin etmem istenseydi, Abdurrahman b. Mehdî’den daha âlim birini görmediğime yemin ederdim. Tirmizî der ki: İlim adamlarının bu konudaki görüş ve rivâyetleri pek çoktur. Biz sadece bunlardan az bir kısmını açıkladık ki, bu konuda âlimlerin dereceleri, birbirlerine olan üstünlükleri hadisleri ezberleme ve nakletmedeki özellikleri belli olsun ve bir kimse hakkında konuşulduysa niçin konuşulduğu bilinsin diye az bir açıklamada bulunduk. Ebû İsa der ki: Hadis; Hadis âlimi kendisine okunan rivâyetleri ezberinden takip etmişse veya okunanın aslını yanında yazılı olarak bulundurmuşsa bu tür okuma modeli hadisçiler yanında hadisi dinleme (sema) gibi sahih ve doğru sayılır.

Hüseyin b. Mehdî el Basrî bize anlattı. Abdurrezzak bize nakletti. İbn Cüreyc bize haber vererek şöyle demiştir: Atâ b. ebî Rebah’a bir hadis okudum ve ona bu hadisi nasıl rivâyet edeyim dedim, O da: **“Haddesena”** diyerek et dedi. Süveyd b. Nasr bize nakletti. Ali b. Husayn b. Vakîd; Ebû Isme’den, Yezîd

en Nahvî vasıtasıyla İkrime'nin şöyle dediğini bize nakletmiştir.

Taif'den bir gurup insan İbn Abbâs'a aid bazı kitapları yanlarına alıp onun yanına geldiler. İbn Abbâs onlara okumaya başladı, okuduğu şeylerde takdim ve te'hir yapmaya başlayınca, ben gözlerim a'ma olduğu için aciz düştüm doğru ve yerli yerince okuyamıyorum siz bana okuyun benim sizin okuyuşunuzu ikrar edip kabul etmem aynen size okuyuşum gibidir.

Süveyd b. Nasr bize nakletti. Ali b. Hüseyin b. Vakîd, babası vasıtasıyla Mansur b. Mutemir'in bize şöyle söylediğini haber vermiştir. Bir kimse hadis konusunda yazdığı bir kitabı başka birine rivâyet için verip ona: Bunu benden rivâyet edebilirsin, dedediğinde o kimse o kitabı rivâyet etme hakkını elde etmiş olur.

Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle demiştir: Ebû Âsım en Nebil'e bir hadis sordum o bana o hadisi oku dedi. Ben de onun okumasını istedim. Bunun üzerine bana şöyle dedi: Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes okuyarak hadisin sağlama alınması rivâyetini caiz görürlerken yoksa sen caiz görmüyor musun?

Ahmed b. Hasan bize haber verdi. Yahya b. Süleyman el Cu'fî el Mısrî, Abdullah b. Vehb'in bize şöyle söylediğini aktardı: **"Haddesena"** dedimse insanlarla birlikte duyduğum şeylerdir. **"Ahberana"** dedimse âlim olanın yanında okunup benim de o anda orada bulunduğumu bilmiş olun **"Haddesenî"** dedimse sadece benim işittiğim şeylerdir. **"Ahberanî"** dedimse: Tek başıma bir âlime okumuşum demektir.

Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna'dan, Yahya b. Saîd el Kattan'ın şöyle dediğini duydum: **"Haddesena"** (Bize anlattı) kelimesiyle **"Ahberena"** (bize haber verdi, kelimesi aynı şeydir ve birdir.

Tirmizî der ki: Ebû Mus'ab el Medenî'nin yanındaydık. Rivâyet ettiği hadislerden bir kısmı ona okundu. Ben bunun üzerine bunları rivâyet ederken nasıl söylemeliyiz? Dedim. O da **"Haddesena, Ebû Mus'ab"** dersin, dedi. Tirmizî şöyle der: Âlimlerden bir kısmı **"İcazet"** benden bunları rivâyet edebilirsin şeklindeki rivâyeti caiz görmüşlerdir. Yani bir âlim birine bazı şeyleri kendisinden rivâyet etmesi için icazet yani izin vermişse o kimse o âlimden rivâyet edebilir.

Mahmûd b. Gaylân bize nakletti. Vekî', Imrân b. Hudayr'dan, Ebû Miclez vasıtasıyla, Beşîr b. Nehîk'den bize naklederek demiştir ki: Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiğim haberleri bir kitaba yazdım ve kendisine rivâyet edebilir miyim? dedim. O da: Evet, dedi.

Muhammed b. İsmail el Vâsıtî bize nakletti. Muhammed b. Hasan el Vâsıtî, Avf el A'rabî'den bize naklederek dedi ki: Bir adam Hasan el Basrî'ye senin rivâyet ettiğin bazı hadisler bende vardır onları rivâyet edebilir miyim? diye sordu. O da: Evet, dedi. Tirmizî şöyle der: Muhammed b. Hasan, Mahlûb b.

Hasan olarak biliniyor. Pek çok imam kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

Carûd b. Musa bize nakletti, Enes b. Iyaz, Ubeydullah b. Ömer'den bize naklederek şöyle demiştir: Zührî'ye bir kitap getirdim ve bu kitapta senin bazı rivâyet ettiğin şeyler bulunmaktadır, dedim. Bunları rivâyet edebilir miyim? diye sordum. Evet edebilirsin, dedi.

Ebû Bekir b. Ali b. Abdullah'tan aktarıldığına göre Yahya b. Saîd'in şöyle söylediğini bize anlattı. İbn Cüreyc, Hişâm b. Urve'ye bir kitap getirdi ve bunlar senin rivâyetlerin, rivâyet edebilir miyim? dedi. O da: Evet, dedi. Yahya dedi ki: Kendi kendime icazet mi, kıraat mı daha iyi bilmiyorum, dedim. Ali der ki: Yahya b. Saîd'e, İbn Cüreyc'in, Atâ el Horasanî'den rivâyet ettiği hadisi sordum. O zayıftır, dedi. Ben de ama **"Ahberanî"** diyerek aktarıyor, dedim. Önemi yok, Atâ; İbn Cüreyc'e bir kitap vermiştir. İbn Cüreyc'te oradan rivâyet edip durmaktadır, dedi. Tirmizî dedi ki: Mürsel hadis hadisçiler yanında sahih değildir. Pek çoğu da zayıf görmüşlerdir.

Ali b. Hucr bize nakletti. Bakiye b. Velid, Utbe b. ebî Hakîm'den bize aktarmış ve şöyle demiştir: Zührî, İshâk b. Abdullah b. ebî Ferve'nin Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur, deyince; Ey İbn ebî Ferve! Allah, senin canını alsın bize ipsiz yularsız yani olamayan hadisler getiriyorsun.

Ebû Bekir, Ali b. Abdullah'tan bize Yahya b. Saîd'in şöyle söylediğini nakletmiştir. Mûcâhid'in mürselleri (senedi kopuk rivâyetleri) Atâ b. Rebah'ın mürsellerine göre daha hoş geliyor. Çünkü Atâ her sınıf insandan rivâyet yapardı. Ali, Yahya'nın şöyle söylediğini nakletmiştir. Saîd b. Cübeyr'in mürselleri mi? Yoksa, Tavus'un mürsellerinden daha hoş geliyor. Yahya'ya, Mûcâhid'in mürselleri mi? Yoksa Tavus'un mürsellerinden mi? hoşlanırsın, dedim. O da onun ikisi de birbirine ne kadar yakındır, dedi. Ali dedi ki: Yahya b. Saîd'in şöyle söylediğini duydum. Ebû İshâk'tan mürsellerinin benim yanımda hiçbir değeri yoktur. Aynı şekilde A'meş, Teymî ve Yahya b. ebî Kesîr'in mürselleri de bu sınıfa girer İbn Uyeyne'nin mürselleri de rüzgar gibi gelip geçicidir. Sonra evet vallahi diyerek şöyle dedi: Sûfyân b. Saîd'in ki de aynıdır. Yahya'ya sordum: Mâlik'in mürselleri nasıldır? Hoşuma gider, dedi ve şöyle devam etti: Mâlik'den daha sahih hadis rivâyet eden bu toplumda yoktur.

Sevvar b. Abdullah el Anberî, Yahya b. Saîd el Kattan'ın şöyle söylediğini bize aktarmıştır. Hasan-ı Basrî'nin **"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu"** diye rivâyet ettiği hadislerin birkaçı dışında hepsinin hadis olarak aslını bulduk. Tirmizî diyor ki: Âlimler, mürsel hadisleri güvenilen ve güvenilmeyen kişilerden rivâyet etmeleri sebebiyle zayıf saymışlardır. Onlardan biri bir hadisi mürsel olarak rivâyet ettiği zaman sanki onu güvenilmeyen birinden rivâyet etti kabul etmişlerdir. Hasan el Basrî, Ma'bed el Cühenî'yi tenkit etmiş sonra da ondan hadis rivâyet etmiştir.

Bişr b. Muâz el Basrî bize nakletti. Merhum b. Abdulaziz el Attar bize aktardı. Babam ve amcam bana naklettiler ve dediler ki: Hasan'dan duyduk şöyle diyordu: Ma'bed el Cühenî'ye yaklaşalım demeyin, çünkü o hem sapıtmış hem de saptıran biridir. Tirmizî diyor ki: Şa'bî'nin şöyle dediği rivâyet edilir: Hâris el A'ver bize nakletti ki o yalancı biriydi. Şa'bî ondan hadis rivâyet etmiştir. Hz. Ali ve diğer sahabî'den rivâyet edilen miras taksimi ile alakalı haberlerin çoğu onun vasıtasıyla bize ulaşmıştır. Şabî, sözünü şöyle sürdürdü: Hâris el A'ver bana feraiz ilmini öğretti, O feraiz ilmini çok iyi biliyordu.

Tirmizî diyor ki: Muhammed b. Beşşâr'dan duydum şöyle diyordu: Abdurrahman b. Mehdî'nin şöyle dediğini duydum: Sûfyân b. Uyeyne'ye hayret etmez misin? Ben Sûfyân'ın Câbir el Cufî hakkındaki sözüne dayanarak Câbir'in binden fazla hadisini almadığım halde Sûfyân ondan hadis rivâyet ediyor. Muhammed b. Beşşâr diyor ki: Abdurrahman b. Mehdî, Câbir el Cufî'den hadis rivâyet etmemiştir. Bazı ilim adamları mürsel hadisi huccet olarak kabul etmişlerdir.

Ebû Ubeyde b. ebû's Sefer el Kufî bize nakletti. Saîd b. Âmir, Şu'be'den, Süleyman b. A'meş'in şöyle söylediğini bize nakletmiştir: Abdullah b. Mes'ûd'dan nakledilen bir rivâyeti bana senediyle birlikte aktar dedim. İbrahim'de şöyle dedi: Ben sana bir kimse vasıtasıyla Abdullah'tan hadis naklettiğimde bil ki O, Abdullah ismini verdiğim Abdullah'tır. Ama ne zaman ki **"Kale Abdullah"** demişsem Abdullah, pek çok kimse bu hadisi rivâyet etmiş demektir.

Tirmizî diyor ki: Âlimler diğer konularda olduğu gibi; Hadis rivâyet eden kimselerin zayıf görülmesi konusunda da ayrı ayrı görüşler ortaya koymuşlardır. Şu'be'nin; Ebû'z Zübeyr el Mekkî, Abdulmelik b. ebî Süleyman ve Hakîm b. Cübeyr'i zayıf kabul ederek onlardan hadis rivâyetini terk etmiştir. Daha sonraları Şu'be, adalet ve hafıza yönünden bunlardan daha aşağı seviyelerde olan kimselerden mesela; Câbir el Cufî, İbrahim b. Müslim el Hecerî, Muhammed b. Ubeydullah el Arzemî ve pek çok hadis konusunda zayıf kabul edilen kimselerden hadis rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Amr b. Nebhan b. Safvân el Basrî bize nakletti. Ümeyye b. Hâlid bize nakletti ve şöyle dedi: Şu'be'ye, Abdulmelik b. ebÎ Süleyman'ı bırakıp, Muhammed b. Ubeydullah el Arzemî'den hadis rivâyet ediyorsun! dedim. Evet dedi. Tirmizî diyor ki: Şu'be, Abdulmelik b. ebî Süleyman'dan hadis rivâyet etti, sonra onu bıraktı. Bırakılmasının sebebi olarak Atâ b. ebî Rebah'ın, Câbir b. Abdullah'tan ve Peygamber (s.a.v)'den rivâyet ettiği şu hadiste tek kalması dolayısıyladır. **"Şüf'a hakkına sahip olan kişi, kayıp bile olsa aynı yolu kullanıyorlarsa o kişinin bulunması beklenir, başkasına satılmaz."** Kaldı ki bu hadisi pek çok hadis imamı rivâyet etmiştir ve bu

imamlar; Ebû’z Zübeyr, Abdulmelik b. ebî Süleyman ve Hakîm b. Cübeyr’den de hadis rivâyet etmişlerdir.

Ahmed b. Meni’, bize nakletti, Hüşeym bize aktardı. Onlardan da; Haccac ve İbn ebiLeylâ, Atâ b. ebî Rebah’tan, bize naklederek şöyle dediler: Câbir b. Abdullah’ın yanından ayrılınca onun hadislerini kendi aramızda müzakere ettik. Ebû’z Zübeyr hadisleri aramızda en iyi ezberleyip belleyeni idi.

Muhammed b. Yahya b. ebî Ömer el Mekkî bize nakletti: Sûfyân b. Uyeyne, Ebû’z Zübeyr’in şöyle dediğini bize aktardı: Atâ, beni Câbir b. Abdullah’ın yanında takdim ederek öne sürerdi de ben de onlar için hadisleri ezberlerdim.

İbn ebî Ömer bize anlattı. Sûfyân, Eyyûb es Sahtiyanî’nin şöyle söylediğini bize aktarmıştır: Bana Ebû’z Zübeyr anlattı: Ebû’z Zübeyr, Sûfyân’ın elini sıkıca tutarak işaret ediyordu. Tirmizî der ki: Sûfyân elinin bu işaretiyle Ebû’z Zübeyr’in rivâyetlerinin ciddi ve sağlam olduğunu ve hafızasının da kuvvetli olduğunu söylemeye çalışmıştır. Abdullah b. Müberek’den rivâyet olunur ki: Sûfyân es Sevrî şöyle dermiş: Abdulmelik b. Süleyman ilimde bir terazidir.

Ebû Bekir bize Ali b. Abdullah’tan rivâyet etti ve dedi ki: Yahya b. Saîd’e Hakîm b. Cübeyr’i sordum o şöyle dedi: Sadaka konusunda rivâyet ettiği bir hadis sebebiyle Şu’be ondan hadis almamıştır.Şu’be, Abdullah b. Mes’ûd’un Peygamber (s.a.v)’den rivâyet ettiği şu hadisi kastediyor: **“Yeterli malı olduğu halde dilenen kimsenin kıyamet günü yüzünde tırmalamalar olacaktır.” “Ey Allah’ın Rasûlü! Yeterli mal ne kadardır?”** Diye soruldu. **“Elli dirhem veya o miktar altın”** dedi. Ali dedi ki: Yahya şöyle demiştir: Sûfyân es Sevrî ve Zaide, Hakîm b. Cübeyr’den hadis rivâyet etmişlerdir. Ali şöyle demiştir: Yahya, onun rivâyetlerinde bir sakınca görmemiştir.

Mahmûd b. Gaylân bize anlattı: Yahya b. Adem, Sûfyân es Sevrî’den O da Hakîm b. Cübeyr’den sadaka hadisini bize rivâyet etmiştir. Yahya b. Adem şöyle dedi: Şu’be’nin arkadaşı Abdullah b. Osman, Sûfyân es Sevrî’ye; Keşke bu hadisi Hakîm’in dışında birisi rivâyet etseydi. Bunun üzerine Süfyan O’na şöyle dedi: Peki Hakîm’in neyi var ki Şu’be ondan hadis rivâyet etmiyor? Abdullah’ta: Evet dedi. Sûfyân es Sevrî şöyle dedi: Zübeyd’den bu hadisi Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd’in rivâyet ettiğini duydum.

Tirmizî şöyle der: Bu kitabımızda hadislere **“Bu hadis hasendir”** dedik. Bundan maksadımız senedinin güzel olması demektir. Senedinde yalancılıkla itham edilen bir kimsenin olmadığı, şâz da olmayan ve pek çok yönden rivâyet edilen hadisler bana göre hasendir.

Bu kitabımızda garib hadis diye rivâyet ettiklerimize gelince; Pek çok hadisçiler bir hadisi değişik sebeplerden dolayı garib sayarlar. Nice hadisçiler

vardır ki: Sadece bir yönden rivâyet edildiği için garib sayılır. Hammad b. Seleme'nin Ebû'l Uşerâ'dan onun da babasından rivâyet ettiği şu hadis gibi: Rasûlullah (s.a.v.)'e sordum: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bir hayvanın kesimi sadece boğazdan ve göğüs üzerinden mi olur?"** Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: **"Uyluğundan yaralasan da boğazlama yerine geçer."** (Tirmizî, Sayd: 13) Bu hadisi Hammad b. Seleme, Ebû'l Uşerâ'dan tek başına rivâyet etmiştir. Bu hadis sadece Ebû'l Uşerâ ve babası vasıtasıyla biliniyor. -Her ne kadar hadisçilerce meşhur bir rivâyet olsa da- Bu hadisi sadece Hammad b. Seleme rivâyet etmiş daha sonra pek çok kişinin rivâyetiyle hadis meşhur hale gelmiştir. Abdullah b. Dinar'ın İbn Ömer'den rivâyet ettiği şu hadis gibi: **"Rasûlullah (s.a.v.), Vela hakkının satılmasını ve hibe edilmesini yasaklamıştır."** (Tirmizî, Vela: 2) Bu hadis sadece Abdullah b. Dinar'dan bizlere aktarılmamıştır. Kendisinden Ubeydullah b. Ömer, Şu'be, Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn Uyeyne ve pek çok kimse bu hadisi aktarmıştır. Yahya b. Süleym, bu hadisi; Ubeydullah b. Ömer'den, Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet etmiştir. Yahya b. Süleym burada vehme kapılmıştır. Doğrusu: Ubeydullah b. Ömer, Abdullah b. Dinar ve İbn Ömer şeklindedir. Aynı şekilde Abdulvehhab es Sekafî ve Abdullah b. Nümeyr, Ubeydullah b. Ömer, Abdullah b. Dinar ve İbn Ömer şeklinde de rivâyet edilmiştir. El Müemmil, bu hadisi Şu'be'den rivâyet etmiştir. Şu'be şöyle demiştir: İsterdim ki, Abdullah b. Dinar bana izin versin de kalkıp onun alnından öpeyim. Tirmizî der ki: Hadise ilave edilen bir fazlalıktan dolayı garib sayılan nice hadisler vardır. Bu ilave hafızasına güvenilen bir kimse tarafından yapılmışsa sahih kabul edilir. Mesela Mâlik b. Enes'in, Nafi'den onun da İbn Ömer'den rivâyet ettiği şu hadiste olduğu gibi: **"Rasûlullah (s.a.v.), kadın erkek, hür köle her Müslüman'ın, Ramazan'da Fıtır sadakası olarak bir sa'** (ölçek) **hurma veya bir ölçek arpa vermesini farz kılmıştır."** (Tirmizî, Sadaka: 35) Mâlik bu hadisteki **"Müslümanlar"** ifadesini kendisi eklemiştir. Eyyûb es Sahtiyanî, Ubeydullah b. Ömer ve pek çok âlimler bu hadisi Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet edip, **"Müslümanlar"** ifadesini kullanmamışlardır. Mâlik'in, Nafi'den rivâyet ettiği bu hadisi bazıları Nafi'den, Mâlik'in rivâyetine benzer şekilde hafızasına güvenilmeyen kimselerden rivâyet etmişlerdir. Fakihlerden çoğu Mâlik'in rivâyet ettiği bu hadisi kabul edip delil olarak kabul etmişlerdir. Şâfii ve Ahmed b. Hanbel bunlardan olup şöyle derler: Bir adamın Müslüman olmayan köleleri varsa onlar için fıtır sadakası ödemesi gerekmez. Mâlik'in hadisini delil olarak almışlardır. Hıfzına itimad edilen bir hadisçi hadis metnine ilave yapmışsa bu ilavesi kendisinden kabul edilir. Nice hadisçiler vardır ki: Pek çok yönden rivâyet edildiği halde senedi yönünden garib sayılmıştır.

Ebû Küreyb, Ebû Hişâm er Rifaî, Ebû's Sâib ve Hüseyin b. Esved bize

naklederek şöyle dediler: Ebû Usame, Büreyd b. Abdullah b. ebû Bürde'den, dedesinden, Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan, Peygamber (s.a.v)'in şöyle söylediğini aktarmıştır: **"Kafir kimse yedi bağırsağı doldurmak için yer. Mü'min ise tek bağırsağını doldurmak için yer."** (Tirmizî, Etıme: 20)

Tirmizî der ki: Bu hadis bu şekliyle senedi yönünden garibtir. Kaldı ki bu hadis Peygamber (s.a.v)'den pek çok şekillerde de rivâyet edilmiştir. Garibliğinin sebebi Ebû Musa'nın rivâyeti olmasıdır. Mahmûd b. Gaylân'a bu hadisi sordum, O da şöyle dedi: Ebû Küreyb bu hadisi Ebû Usame'den rivâyet etmiştir. Muhammed b. İsmail'e bu hadisi sordum. Bu hadisi Ebû Küreyb, Ebû Usame'den rivâyet etmiştir. Ebû Küreyb dışında başka bir yoldan bilmiyoruz, dedi. Ben de: Bu hadisi Ebû Usame'den pek çok kişi bize nakletmiştir, dediğimde buna hayret etti ve: Bu hadisi bu şekilde Ebû Küreyb'den başka bir rivâyet edeni bilmiyorum dedi ve şöyle devam etti: Ebû Küreyb bu hadisi Ebû Usame'den müzakere esnasında aldığını düşünüyoruz.

Abdullah b. ebû Ziyâd ve pek çok kişi bize Şebabe b. Sevvar'ın şöyle dediğini nakletmiştir: Şu'be, Bükeyr b. Atâ'dan, Abdurrahman b. Ya'mur vasıtasıyla; **"Peygamber (s.a.v)'in Dübba ve Müzeffet ismi verilen cahiliyye dönemi içki kaplarını kullanmayı yasakladığını bize nakletmiştir."** Tirmizî şöyle der: Bu hadis senedi yönüyle garib bir hadistir. Bu hadisi Şu'be'den, Şebâbe dışında birinin rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Peygamber (s.a.v)'den pek çok şekilde bu tür kaplarda şıra yapılmasının yasaklılığı bize ulaşmıştır. Şebabe hadisinin garib sayılmasının sebebi sadece Şu'be'den rivâyet etmesinden dolayıdır. Şu'be ve Sûfyân es Sevrî bu isnadla Bükeyr b. Atâ'dan, Abdurrahman b. Ya'mer'den ve Peygamber (s.a.v)'den şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: **"Hac, Arafat'ta bulunmaktan ibarettir."** (Tirmizî, Hac: 57) Bu hadis hadisçiler yanında bu senediyle bilinir.

Muhammed b. Beşşâr bize aktardı, Muâz b. Hişâm bize nakletti, babam Yahya b. ebî Kesir'den aktardı. Ebû Muzâhim bana Ebû Hüreyre'nin Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle duyduğunu nakletmiştir: **"Kim bir cenazeyi takip edip o kimsenin cenaze namazını da kılarsa bir kırat sevap vardır. Cenazenin tüm işlemleri bitirinceye kadar cenazede bulunan kimseye ise iki kırat sevap vardır."** Ashab: **"Ey Allah'ın Rasûlü! iki kırat ne kadardır?"** Diye sordular. **"En küçüğü Uhud dağı kadardır"** buyurdular. (Tirmizî, Cenaiz: 49) Abdullah b. Abdurrahman bize aktardı. Mervan b. Muhammed, Muaviye b. Selam'dan bize aktardı. Yahya b. ebî Kesir bana anlattı. Ebû Muzâhim, Ebû Hüreyre'nin, Peygamber (s.a.v)'den şöyle duyduğunu aktarmıştır: **"Bir cenazeyi takip edene bir kırat sevap vardır…"** diyerek yukarıdaki hadisin bir benzerini zikretti. Abdullah der ki: Mervan, Muaviye b. Selam'dan, Yahya'nın şöyle dediğini bize haber vermiştir: Mehrî'nin mevlası olan Ebû Saîd, Hamza b. Sefine'den

Sâib'den, Âişe vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)'den bir hadis işittiğini bana haber vermiştir. Ebû Muhammed, Abdullah b. Abdurrahman'a, Irak'ta rivâyet ettiğin hangi hadis garib sayılıyor? Diye sordum. Dedi ki: Sâib'in, Âişe vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)'den rivâyet ettiği hadis dedi ve bu hadisi zikretti. Muhammed b. İsmail'in bu hadisi Abdullah b. Abdurrahman'dan rivâyet ettiğini işittim. Tirmizî der ki: Âişe'nin Peygamber (s.a.v)'den rivâyet ettiği bu hadis pek çok şekillerde rivâyet edilmiştir. Sâib'in Âişe vasıtasıyla Peygamber (s.a.v)'den rivâyet ettiği bu hadis isnadı yönünden garib sayılmıştır.

Ebû Hafs Amr b. Ali bize nakletti, Yahya b. Saîd el Kattan bize nakletti, Muğîre b. ebî Kurre es Sedusî bize nakletti ve dedi ki: Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini duydum: Bir adam, Peygamber (s.a.v)'e; **"Ey Allah'ın Rasûlü! Devemi bağlayıp sonra mı Allah'a tevekkül edeyim yoksa salıverip sonra mı tevekkül edeyim"** diye sordu da: Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Deveni bağla sonra Allah'a tevekkül et"** buyurdular. (Tirmizî, Kıyamet: 63)

Amr b. Ali şöyle demiştir: Yahya b. Saîd, bana göre bu münker bir hadistir, demiştir. Tirmizî diyor ki: Bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadisi sadece Enes b. Mâlik'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Amr b. Ümeyye ed Damrî, Peygamber (s.a.v)'den benzeri bir hadis rivâyet ettiği nakledilmiştir. Faydalı olacağını ümid ettiğimden dolayı bu kitabı (İlel Kitabı) özet biçimde tasnif ettik. Allah'tan bu kitabımızı faydalı kılmasını ve rahmetinden dolayı bize günah yüklememesini temenni ederim. Âmin.

Bu konuda derli toplu en özet bilgiyi veren Tirmizî olup, daha geniş çapta eserler kaleme alınmıştır, şunlar örnek olarak verilebilir;

1- Yahya b. Saîd el Kattan
2- Ali İbn'ül Medini
3- Şu'be b. Haccac
4- Muhammed b. İsmail el Buhârî
5- Ahmed b. Hanbel, Kitab-ül ilel ve ma'rifetir Rical kitabı ki: Talat Koçyiğit ve İsmail Cerrahoğlu tarafından iki cilt halinde tercümesi yapılmıştır.

BÖLÜM: 113

Ø NAMAZ VAKİTLERİ

149- İbn Abbâs (r.a.)'den haber verildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cibril (a.s), Ka'be'nin yanında bana iki kez imâm oldu. İlk seferinde, güneş batıya kayıp gölgesi takunya tasması kadarken öğle namazını, sonra her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca ikindi namazını; sonra güneşin battığı ve oruçlunun orucunu açtığı zaman akşam namazını; Şafak kaybolduğu zaman ise yatsı namazını, aydınlığın yeni başlayıp oruçluya yeme içmenin haram olduğu vakitte sabah namazını kıldırmıştı.**

İkinci seferinde: Her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca yani bir önceki seferde ikindiyi kıldırdığı vakitte öğle namazını; sonra her şeyin gölgesi kendisinin iki katı olunca ikindi namazını; Akşam namazını yine önceki vaktinde kıldı sonra gecenin üçte biri geçince de yatsı namazını, sonra ortalık ağarınca da sabah namazını kıldırdı. Sonra da bana dönüp şöyle dedi. Ey Muhammed bu iki vakit arasında namaz kılma genişliği ve serbestliği senden önceki Peygamberlere tanınan vakitler gibi olup sana da bu iki vakit arasında namaz kılabilmen mümkün olmuştur." (Ebû Dâvûd, Salat: 2; Buhârî, Mevâkît: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Büreyde, Ebû Musa, Ebû Mes'ûd El Ensârî, Ebû Saîd, Câbir, Amr b. Hazm, Berâ ve Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

150- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **"Cibril bana imâm oldu…"** İbn Abbâs hadisini aynı mana ile rivâyet etmekle sadece: **"Dünkü ikindi vaktinde"** cümlesini söylememektedir. (Buhârî, Mevâkît: 1; Ebû Dâvûd, Salat: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. İbn Abbâs hadisi ise hasen sahihtir.

Muhammed diyor ki: Namaz vakitleri hakkında Câbir (r.a.)'ın hadisi en sahih olandır.

Tirmîzî: Câbir'in namaz vakitleri hakkındaki bu hadisinin benzerini Atâ b. ebî Rebah, Amr b. Dinar ve Ebû'z Zübeyr yoluyla Vehb b. Keysân'ın, Câbir'den rivâyetini aktarmıştır.

Bölüm: 114

Ø NAMAZ VAKİTLERİNİN DEVAMI

151- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz vakitlerinin ilk ve son vakitleri vardır. Öğle namazının ilk vakti güneşin batıya kaymasından başlayıp ikindi vaktinin girişine kadardır, İkindi namazının ilk vakti bu vaktin girişinden başlayıp sonu güneşin sarardığı zamandır, Akşam namazının ilk vakti güneşin battığı zaman sonu ise ufukta kızıllığın kaybolduğu zamandır, yatsı namazının ilk**

vakti ufuktaki kızıllığın kaybolduğu vakit başlayıp gece yarısına kadardır. Sabah namazının ilk vakti fecrin ağarmaya başladığı zamandan güneşin doğacağı zamana kadardır.” (Müsned: 6875)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Muhammed’den işittim dedi ki: Namaz vakitleri hakkında A’meş’in, Mücahid’den rivâyeti Muhammed b. Fudayl’in, A’meş’den rivâyetinden daha sahihtir. Hennâd bize Ebû Usame’den, Ebû İshâk el Fezarî’den, A’meş ve Mücahid’den hadis rivâyet etmiştir. **“Namaz vakitlerinin ilk ve son vakti”** hadisinin benzerini A’meş’den Muhammed b. Fudayl rivâyet etmiştir.

Bölüm: 115

Ø NAMAZ VAKİTLERİNİN DEVAMI

152- Süleyman b. Büreyde (r.a.)’in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)’e bir adam gelerek: **“Namaz vakitlerini”** sordu. Rasûlullah (s.a.v.)’de: **“Bizimle beraber kal öğrenirsin”** buyurdular.

Sabah namazı vakti gelince Bilâl’e emretti fecr doğunca ezan okudu sonra tekrar emretti güneş batıya kayınca öğle ezanını okudu ve öğle namazını kıldı, sonra emretti ezan okundu güneş bembeyaz ve yüksekte iken ikindi namazını kıldı, sonra güneş batıda kaybolunca akşam namazı için ezan okunmasını emretti, sonra ufuktaki kızıllık kaybolunca yatsı namazının ezanı için emretti.

Ertesi gün yine Bilâl’e emretti, ortalığın ağarmasına kadar sabah namazını geciktirdi, sonra havanın serinlemesine kadar bekleyerek öğleyi serinlikte kıldı, sonra güneşin son parlaklığı vaktine kadar ikindiyi geciktirdi sonra emrederek akşam namazını şafağın kaybolacağı vakitte kıldı sonra yatsı için gecenin üçte birinde emretti ve yatsı namazı kılınmış oldu, sonra namaz vakitlerini soran nerede buyurdu o adam da benim dedi. “Namazların vakitleri bu iki zaman arasındadır buyurdular.” (İbn Mâce, Namaz: 1; Nesâî, Mevâkît: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Şu’be bu hadisi Alkame b. Mirsed’den hadis rivâyet etmiştir.

Bölüm: 116

Ø SABAH NAmAZININ ALACA KARANLIKTA KILINMASI

153- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle buyurmuştur: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bazı kadınlar sabah namazını kılar ve dağılırlardı. Ensarî diyor ki: Kadınlar elbiselerine bürünüp geçerlerken alaca karanlık dolayısıyla tanınmazlardı. Kuteybe: **“Çarşaflarına bürünmüş olarak”** demiştir. (Buhârî, Mevâkît: 28; İbn Mâce, Salat: 2)

ž Bu konuda İbn Ömer, Enes, Kayle binti Mahreme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir. Zührî bu hadisi Urve ve Âişe yoluyla rivâyet etmektedir. Peygamber (s.a.v.) ashabından pek çok kimse ve Ebû Bekir, Ömer’inde bulunduğu bir kısım kimselerde tabiinden bazı ilim adamlarının görüşü bu doğrultudadır.

Şâfii, Ahmed ve İshâk’da aynı görüşte olup, **“Alaca karanlıkta sabah namazını kılmayı”**

müstehab kabul ederler.

Bölüm: 117

Ø SABAH NAMAZININ GÜN AĞARIRKEN KILINMASI

154- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Sabah namazını gün ağarınca kılın o anda kılmanın mükafatı daha büyüktür.** (Nesâî, Mevâkît: 1; İbn Mâce, Salat: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi Şu'be ve Sevrî, Muhammed b. İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

Tirmîzî: Muhammed b. Aclan da aynı şekilde Âsım b. Ömer b. Katâde'den rivâyet etmektedir.

Tirmîzî: Yine bu konuda Ebû Berze el Eslemî, Câbir ve Bilâl'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamları **"Sabah namazının günün ağarmasıyla"** kılınması görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî'de bu görüştedir. Şâfii, Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Günün ağarması (İsfar) demek aydınlığın apaçık ortaya çıkması demektedir, namazın geciktirilmesi değildir.

Bölüm: 118

Ø ÖĞLE NAMAZININ ERKEN KILINMASI

155- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Öğle namazını Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer'den daha erken kılanı görmedim."** (Nesâî, Mevâkît: 2; İbn Mâce, Salat: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir b. Abdillah, Habbab, Ebû Berze, İbn Mes'ûd, Zeyd b. Sabit, Enes ve Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe'nin bu hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi ilim adamlarının tercih ettikleri görüş budur. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd'den şöyle aktarır, Şu'be bu hadisi rivâyet edenlerden Hakîm b. Cübeyr'in İbn Mes'ûd yoluyla rivâyet ettiği **"Kim insanlardan ihtiyacı olmayan bir şeyi isterse…"** konusundaki hadisinden dolayı ileri geri konuşmuştur.

Yahya diyor ki: Bu şahıstan Sûfyân ve Zaide de hadis aktardıkları için pek sakıncalı bir kimse sayılmaz.

Muhammed diyor ki: Öğle namazının erken kılınması hakkında Hakîm b. Cübeyr'den, Saîd b. Cübeyr ve Hz. Âişe hadis rivâyet etmişlerdir.

156- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını güneş batıya kaymaya başlayınca kıldı."** (Nesâî, Mevâkît: 4; İbn Mâce, Salat: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir. Bu konuda en güzel hadis Câbir yoluyla rivâyet edilendir.

Bölüm: 119

Ø ÖĞLE NAMAZININ ŞİDDETLİ SICAKLARDA GECİKTİRİLMESİ

157- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Çok sıcak günlerde öğle namazını biraz geciktirin çünkü sıcağın şiddeti Cehennemin kaynamasındandır."** (Buhârî, Mevâkît: 9: Nesâî, Mevâkît: 5)

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Zerr, İbn Ömer, Muğîre, Kâsım b. Safvân'ın babasından, Ebû Musa, İbn Abbâs ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Ömer yoluyla bir hadis rivâyet edilmişse de sahih değildir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının bir kısmı şiddetli sıcaklarda

öğle namazının geciktirilmesini tercih etmişlerdir.

İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ın görüşü budur.

Şâfii diyor ki: Öğle namazını havanın serinlemesine kadar geciktirmek uzak yerden cemaat gelecek mescidler içindir. Kendi başına kılan veya mahalle mescidinde kılanlar için namazın geciktirilmemesi benim için daha uygundur.

Tirmîzî: Şiddetli sıcaklarda öğle namazını geciktirmek daha güzel ve sünnete uygundur. Şâfii'nin **"uzaktan gelenler için bir ruhsattır"** görüşüne Ebû Zerr'in hadisinden aykırı bir mana vardır. Çünkü Ebû Zerr hadisinde diyor ki: **"Bilâl öğle namazı için ezan okumak istedi de Peygamber (s.a.v.) geciktir, biraz hava serinlesin"** buyurmuştur. Mesele Şâfii'nin görüşü olsaydı öğle namazının havanın serinlemesine kadar geciktirilmesinde bir mana kalmazdı çünkü hepsi bir arada bulunmaktaydılar namaza gitmek için uzun yol gitme ihtiyaçları da yoktu.

158- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir yolculukta Bilâl ile beraberdi, Bilâl namaz için kamet getirmek isteyince: **"Biraz bekle hava serinlesin"** buyurdu, biraz sonra tekrar kamet getirmek isteyince: **"Öğle namazı için biraz serinliği bekle"** buyurdular. Ebû Zerr diyor ki: Sonunda tepelerin gölgelerini görmeye başladık sonra kamet getirip namaz kıldı ve şöyle buyurdu: **"Sıcaklığın şiddeti Cehennem'in kükremesindendir. Öğle namazı için sıcaklarda havanın serinlemesini bekleyin."** (Buhârî, Mevâkît: 10; Ebû Dâvûd, Salat: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 120

Ø İKİNDİ NAMAZININ ERKEN KILINMASI

159- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) güneş Âişe (r.anha)'nın odasından henüz yükselmeden ikindi namazını kılardı."** (Buhârî, Mevâkît: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, Ebû Erva, Câbir ve Rafi' b. Hadîç'den de hadis rivâyet edilmiştir. Yine Rafi'den ikindi namazının geciktirilmesiyle alakalı bir hadis daha rivâyet edilmiş olup sahih değildir.

Tirmîzî: Âişe'nin bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir kısım ilim sahipleri bu görüştedir. Ömer, Abdullah b. Mes'd, Âişe ve Enes bunlardandır. Tabiin'den bir kısım alimler ise ikindi namazını erken kılmayı tercih ederek geciktirmeyi hoş görmemişlerdir. Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

160- Alâ b. Abdurrahman (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Bir gün öğle namazını kıldıktan sonra Enes (r.a.)'ın Basra'daki evine gitmişti. Enes (r.a.)'ın evi mescidle yan yana idi, ikindi namazının vakti girdi namazınızı kılın dedi. Biz de kalkıp namazımızı kıldık, namazımızı bitirince Enes (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Vaktinden geç kılınan namaz münafığın namazıdır. Güneşin batması yaklaşıncaya ve güneş şeytanın iki boynuzu arasına girinceye kadar oturur bekler sonra kuşun yem gagaladığı gibi acele olarak dört rek'at namaz kılar ve az okumak suretiyle Allah'ı da çok az zikreder."** (Nesâî, Mevâkît: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 121

Ø İKİNDİ NAMaZININ GECİKTİRİLMESİ

161- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını sizden erken kılardı siz ise ikindiyi ondan daha erken kılıyorsunuz.”** (Müsned: 25283)

ž Bu hadis İsmail b. Uleyye İbn Cüreyc, İbn ebî Müleyke ve Ümmü Seleme’den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

162- Kendi yazdığım notlar arasında bu hadisi Ali b. Hucr, İsmail b. İbrahim’in, İbn Cüreyc’den bize aktardı şeklindedir.

163- Bişr b. Muâz el Basrî bu hadisi bize İsmail b. Uleyye ve İbn Cüreyc’den aktarmıştır ki bu daha sahihtir.

Bölüm: 122

Ø AKŞAM NAmAZININ VAKTİ

164- Seleme b. Ekvâ’ (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) güneş batıp ufuk perdesiyle gizlendiği zaman akşam namazını kılardı.”** (İbn Mâce, Salat: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 6)

ž Bu konuda Câbir es Sunabihî, Zeyd b. Hâlid, Enes, Rafi’ b. Hadîç, Ebû Eyyûb, Ümmü Habibe, Abbâs b. Abdulmuttalib ve ibn Abbâs’tan da birer hadis rivâyet edilmiştir. Abbâs hadisi mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup en sahih olan da bu rivâyettir. Çünkü; es Sunabihî, Rasûlullah (s.a.v.)’den işitmemiştir. O sadece Ebû Bekir’in arkadaşıdır.

Tirmîzî: Seleme b. Ekvan’ın bu hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamlarının görüşü budur. Yani **“Akşam namazını acele kılmayı tercih edip geciktirmeyi hoş görmemişlerdir.”** Hatta bazı ilim adamları da şöyle demektedirler. **“Akşam namazı için namaz kılınacak tek bir vakit vardır.”** Cibril’in Rasûlullah (s.a.v.)’e kıldırdığı namazdaki vakte itibar ederek bu görüşe sahip olmuşlardır. İbn’ül Mübarek ve Şâfii’nin görüşü budur.

Bölüm: 123

Ø YATSI NAMAZININ VAKTİ

165- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bu yatsı namazının vaktini ben herkesten daha iyi bilirim. Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazını üç günlük ay battığı zamanda kılardı.*”** (Nesâî, Mevâkît: 17; İbn Mâce, Salat: 8)

* Yani ay her gün takriben 50 dakika birbirinden geç battığında göre güneşin batmasından 135 dakika sonra kılmış oluyor.

166- Ebû Bekir Muhammed b. Ebân (r.a.), bize aynı hadisi Abdurrahman b. Mehdî ve Ebû Avâne’den yine aynı senetle rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Hüşeym’in bu hadisi Bişr’in, babasından, Habib b. Sâlim’den, Numân b. Beşîr’den rivâyet ediyor ve bu rivâyette **“Beşîr b. Sabit’i”** söylemeyen Ebû Avâne’nin hadisi daha sahihtir. Çünkü Yezîd b. Harun, Şu’be’den, Bişr’in babasından Ebû Avâne’nin rivâyet ettiği gibi aynen rivâyet etmiştir.

Bölüm: 124

Ø YATSI NAMAZININ GECİKTİRİLEBİLECEĞİ VAKİT

167- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Ümmetime zorluk getirecek olmasaydım yatsı namazını, gecenin üçte birine veya yarısının geçmesine kadar geciktirmelerini emrederdim.”** (İbn Mâce, Salat: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir b. Semure, Câbir b. Abdillah, Ebû Berze, İbn Abbâs, Ebû Saîd el Hudrî, Zeyd b. Hâlid ve İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından, tabiinden ilim adamlarının çoğu yatsı namazının geç kılınmasından yanadırlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 125

Ø YATSIDAN ÖNCE UYUMANIN, YATSIDAN SONRA KONUŞMANIN HOŞ OLMADIĞI

168- Ebû Berze (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) yatsıdan önce uyumayı ve yatsıdan sonra konuşmayı sevmezdi.”** (İbn Mâce, Salat: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Abdullah b. Mes’ûd ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Berze hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğu yatsıdan önce uyumayı yatsıdan sonra konuşmayı hoş karşılamamışlar, bir kısmı ise buna izin vermişlerdir.

Abdullah b. Mübarek: Pek çok hadis, bu konunun mekruh olduğu yönündedir. Bazı ilim adamları da Ramazanda yatsıdan önce uyumaya izin vermişlerdir.

Seyyar b. Selame’nin adı Ebûl Minhâl er Riyahî’dir.

Bölüm: 126

Ø YATSIDAN SONRA HANGİ KONULAR KONUŞULABİLİR?

169- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanları ilgilendiren meselede geceleri konuşmalar yapardı, ben de onlarla beraber olurdum.”** (İbn Mâce, Salat: 12)

ž Bu konuda Abdullah b. Amr, Evs b. Huzeyfe ve Imrân b. Husayn’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Ömer hadisi hasendir. Bu hadis Hasen b. Ubeydullah, İbrahim’den, Alkame’den, Kays adında veya Kays’ın oğlu adında Cûf kabilesinden bir adamdan uzun bir hadis içerisinde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından tabiin ve sonraki gelen ilim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır bir kısmı yatsıdan sonra oturup konuşmayı hoş karşılamamışlar diğer bir kısmı ise zaruri durumlarda izin vermiş olup, çoğu hadislerde dini bir gerek varsa izin verilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)‘den **“Gece konuşma yasağı namazı kılmış olan ve yolcular içindir”** diye bir rivâyette vardır.

Bölüm: 127

Ø NAMaZ KILMANIn DEĞERLİ VAKTİ HANGİSİDİR

170- Ümmü Ferve (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir ki kendisi Peygamberimize biat edenlerdendir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’e soruldu: **“Amellerin hangisi daha değerlidir.” “Vaktinin öncesinde kılınan namazdır”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Salat: 9)

171- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.),

kendisine şöyle buyurdu: **“Ey Ali üç şeyi geciktirme; Vakti giren namazı, hazırlanan cenazeyi, dengini bulduğun zaman bekar kimseleri evlendirmeyi.”** (Müsned: 1475)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib hasendir.

172- İbn Ömer’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Namazın ilk vakitte kılınması Allah’ın razı olmasını gerektirir, son vaktinde kılmak ise affedilmeye sebeptir.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib’tir. İbn Abbâs’tan buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir. Bu konuda Ali, İbn Ömer, Âişe, İbn Mes’ûd’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Ferve’nin bu hadisi sadece Abdullah b. Ömer el Ömerî’den rivâyet edilmektedir. Bu kimse hadisçiler yanında pek sağlam sayılmayıp hakkında söz edilmiştir. Doğru kimsedir fakat, Yahya b. Saîd’in hafızası yönünde söz edilmiştir.

173- Amr eş Şeybanî (r.a.)’den rivâyete göre, bir adam İbn Mes’ûd’a **“Hangi amel daha değerlidir”** diye sordu. İbn Mes’ûd’da: Ben bunu Rasûlullah (s.a.v.)’e sordum o şöyle buyurdu: **“Namazları vakitlerinde kılmak.” “Ey Allah’ın Rasûlü başka”** dedim: **“Ana babaya iyilik etmen” “Daha başka”** dedim, **“Allah yolunda cihad etmektir.”** buyurdular. (Buhârî, Mevakît: 5; Nesâî, Mevakît: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mes’ûdî, Şu’be, Süleyman (Ebû İshâk) Şeybânî ve daha başkaları bu hadisi el Velid b. Ayzâr’dan rivâyet etmişlerdir.

174- Âişe (r.anha)’dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) hayatının sonuna kadar hiçbir namazı son vaktinde iki sefer kılmış değildir.”** (Müsned: 23473)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib olup senedi muttasıl değildir.

Şâfii: Namazı ilk vaktinde kılmak daha değerlidir, ilk vaktin değerli olması, Rasûlullah (s.a.v.)’in Ebû Bekir ve Ömer’in de bunu tercih etmelerinden kaynaklanır çünkü onlar namazları ilk vaktinde kılarlardı. Şâfii’nin bu sözünü Ebûl Velid el Mekkî bize aktarmıştır.

Bölüm: 128

Ø UNUTARAK VEYA DALGINLIKLA İKİNDİ NAMAZINI GEÇİRMEK

175- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İkindi namazını geçiren kimse sanki ailesini ve malını kaybetmiş gibidir.”** (Buhârî, Mevâkît: 16; Nesâî, Mesâcid: 18)

ž Bu konuda Büreyde ve Nevfel b. Muaviye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Zührî bu hadisi aynen Sâlim, babası ve İbn Ömer’den rivâyet etmiştir.

Bölüm: 129

Ø İDARECİLER GECİKTİRSE BİLE NAMAZI VAKTİNDE KILMAK

176- Ebû Zerr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Ey Ebû Zerr! Benden sonra bazı idareciler gelecek namazı fazla geciktirmek suretiyle adeta öldürecekler sen namazı ilk vaktinde kıl. Eğer idarecilerin kıldıkları normal vakit bile olsa sen onlarla tekrar kıl bu senin için nafile namaz olur, onlarla tekrar kılmazsan kendi namazını kılmış olursun.”** (Müslim, Mesacid: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 10)

ž Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd ve Ubade b. es Sâmit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr’in bu hadisi hasendir.

İlim adamlarının pek çoğunun görüşü bu doğrultudadır. İdareciler namazı getirse bile kişi vaktinde namazını kılmalı sonra tekrar kılmalıdır. İlim adamlarının çoğunluğuna göre ilk kılınan namaz farz namazdır. Ebû Imrân el Cevnî’nin adı **“Abdülmelik b. Habib”** dir.

Bölüm: 130

Ø UYUYA KALAN KİMSENİN UYANINCA NAMAZINI KILMASI

177- Ebû Katâde (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e uykuda namazın geçirilmesinden sordular da: **“Namazın uykuda geçirilmesi kusur değildir. Kusur uyanıklılık halinde kılmamaktır. Herhangi biriniz uyuyakalır yada unutursa hatırlayınca namazını kılsın.”** (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 10)

ž Bu konuda İbn Mes’ûd, Ebû Meryem, Imrân b. Husayn, Cübeyr b. Mut’ım, Ebû Cühayfe, Ebû Saîd, Amr b. Ümeyye ed Damrî, Zû Mihmer’de denilen Zû Mıhber isimli Necaşi’nin kardeşinin oğlundan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir. Uykuda veya unutarak namazını geçirip sonra başka bir namazın vaktinde veya güneş doğarken ve batarken hatırlayan kimse konusunda alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: **“Güneş doğarken ve batarken de olsa hatırladığı zaman o namazı kılar”** demektedirler. Ahmed, İshâk, Şâfii ve Mâlik’in görüşü budur. Bir kısmı ise: **“Güneş doğuncaya ve batıncaya kadar kılmaz ondan sonra kılar”** demektedirler.

Bölüm: 131

Ø UNUTAN KİMSE HATIRLAYINCA NAMAZINI KILAR

178- Enes (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse namazını unutarak geçirmiş ise onu hatırladığı an kılsın.”** (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 10)

ž Bu konuda Semûre ve Ebû Katâde’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Enes hadisi hasen sahihtir.

Ali b. ebî Tâlib’den şöyle dediği aktarılmıştır: **“O geçirdiği namazı vakitli vakitsiz ne zaman hatırlarsa o zaman kılar.”** Şâfii, Ahmed b. Hanbel ve İshâk’ın görüşü de böyledir.

Ebû Bekre’den rivâyet ediliyor, Ebû Bekre ikindi vaktinde uyuyakalmış güneş batarken uyanmış ve namazını güneş battıktan sonra kılmıştır.

Küfeliler bu görüştedirler. Biz hadisçiler ise Ali (r.a.)’ın görüşündeyiz.

Bölüm: 132

Ø BİRKAÇ NAMAZI KAÇIRAN KİMSE HANGİSİNDEN

BAŞLAYARAK KILMALI?

__179-__ Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hendek savaşı günü Rasûlullah (s.a.v.)'i dört vakit namazı vaktinde kılmalarına engel oldular. Gece epey ilerledikten sonra Bilâl'e emretti O da ezan okudu sonra kamet getirdi ve öğle namazını kıldı. Sonra kamet getirildi ikindi namazı kılındı. Sonra kamet getirildi akşamı, daha sonra da kamet edilerek yatsı namazını kıldı."** (Nesâî, Mevâkît: 55)

ž Bu konuda Ebû Saîd ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Mes'ûd'un bu hadisinin senedi pek zararlı değildir ne var ki Ebû Ubeyde, Abdullah b. Mes'ûd'dan bu hadisi işitmemiştir.

Uyku ve unutma yoluyla geçirilmiş namazlar konusunda alimler bu hadise göre amel etmişlerdir. Kamet getirmeksizin kılsa bile yeterlidir. Şâfii bu görüştedir.

__180-__ Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Hendek gününde Ömer b. Hattâb Kureyş kafirlerine sövüp saymaya başladı ve dedi ki: **"Neredeyse ikindi namazını kılmadan güneş batacaktı,** bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Vallahi ben ikindi namazını henüz kılmadım"** buyurdu. Câbir diyor ki: Bundan sonra Buthan vadisine indik Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı bizde abdest aldık Peygamber (s.a.v.) güneş batışından sonra ikindi namazını arkasından da akşam namazını kıldı. (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 133

Ø "ORTA NAMAZ" DENİLEN NAMAZ HANGİ NAMAZDIR?

__181-__ Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Orta namaz ikindi namazıdır"** (Nesâî, Mevâkît: 55; İbn Mâce, Salat: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

__182-__ Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Orta namaz ikindi namazıdır."** (Nesâî, Mevâkît: 55; İbn Mâce, Salat: 14)

ž Bu konuda Ali, Abdullah b. Mes'ûd, Zeyd b. Sabit, Âişe, Hafsa, Ebû Hüreyre, Ebû Haşim b. Utbe'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Muhammed diyor ki: Ali b. Abdullah şöyle diyor: "Hasan'ın, Semure b. Cündüp'den rivâyet ettiği bu hadis sahihtir. Hasan, Semure'den hadis işitmiştir.

Tirmîzî: Semure hadisi hasen sahihtir, diyor.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının görüşü budur. Zeyd b. Sabit ve Âişe **"Orta namaz öğle namazıdır"** derler.

İbn Abbâs ve İbn Ömer: **"Orta namaz, sabah namazıdır"** derler. Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Kureyş b. Enes'den, O da Habib b. Şehîd'den rivâyete göre, Habib der ki: Muhammed b. Sirin bana Hasan'a sor Akîka hadisini kimden duymuş? Sorduğumda Semure b. Cündüp'den işittiğini söyledi.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'in bize haber verdiğine göre, Ali b. Abdullah el Medinî, Kureş b. Enes'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

Muhammed b. İsmail, Ali'den naklederek şöyle diyor: Hasan'ın

Semure'den işitmesi doğrudur, der ve bu hadisi delil olarak kabul eder.

Bölüm: 134

Ø İKİNDİ VE SABAH NAMAZINDAN SONRAKİ YASAK VAKİTLER

183- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimseden işittim bunlar arasında en çok sevdiğim Ömer b. Hattâb'da var şöyle diyorlardı: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar, yine ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmaktan bizi yasaklardı."** (Buhârî, Mevâkît: 31; Nesâî, Mevâkît: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, İbn Mes'ûd, Ukbe b. Âmir ve Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Semure b. Cündüb, Abdullah b. Amr, Muâz, İbn Afrâ ve Sunabîhi (Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisinden işitmemiştir.) Seleme b. el Ekvâ', Zeyd b. Sabit, Âişe, Ka'b b. Mürre, Ebû Ümâme, Amr b. Abese, Ya'la b. Ümeyye ve Muaviye'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu İbn Abbâs'ın, Ömer'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki fıkıhçıların çoğunun görüşü budur. Yani sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar ve ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmayı hoş karşılamamışlardır. Fakat unutma ve uyku sebebiyle kaçırılan namazların kılınmasında bir sakınca yoktur. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd yoluyla Şu'be'den naklederek şöyle diyor: Katâde Ebû'l Âliye'den sadece üç hadis duymuştur. 1- Ömer'in hadisi ki sabah namazından günaeş doğuncaya kadar, ikindiden gün batıncaya kadar kılmayı yasaklardı. 2- İbn Abbâs'ın "Benim Metta'nın oğlu Yunus'tan daha hayırlı olduğumu söylemesi kimseye yakışmaz hadisi" 3- Kadılık üç çeşittir… hadisi.

Bölüm: 135

Ø İKİNDİ NAMAZINDAN SONRA NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

184- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ikindiden sonra namaz kılmasının tek sebebi bir mal gelmesi sonunda meşguliyetinden dolayı öğleden sonra kılması gereken iki rek'atı kılmıştı bir daha o iki rek'atı hiç kılmadı.** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda Âişe, Ümmü Seleme, Meymûne ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ikindi namazından sonra iki rek'at namaz kıldığını birden fazla kişi bize bildirmiştir. Bu rivâyetler Peygamber (s.a.v.)'in ikindiden sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmayı yasakladığı rivâyetine aykırıdır.

İbn Abbâs'ın **"bir daha o namazı kılmadı"** rivâyeti daha sahihtir. İbn Abbâs'ın hadisinin bir benzeri de Zeyd b. Sabit'den rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)'dan bu konuda değişik rivâyetler aktarılmıştır. Birisi de şöyledir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ikindi namazından sonra Âişe'nin yanına girdiğinde iki rek'at namaz kılardı."**

Başka bir rivâyet Âişe, Ümmü Seleme yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'in ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar, sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar namazı yasakladığını, bize aktarıyor.

İlim adamlarının çoğunluğu; İkindiden sonra gün batıncaya kadar sabah namazından sonra gün doğuncaya kadar namaz kılmanın hoş olmadığı üzerinde birleşmişlerdir. İstisna olarak Mekke'de ve tavaftan sonraki namaz kılmalara izin verilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki ilim adamlarının bir kısmının görüşü budur.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü böyledir. Yine sahabe ve tabiinden bazı ilim adamları da ikindi ve sabah namazlarından sonra Mekke'de bile olsa namaz kılmayı hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve bazı Küfeliler bu görüştedirler.

Bölüm: 136

Ø AKŞAM NAMAZINDAN ÖNCE NAMAZ KILINIR MI?

185- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Her ezan ile kamet arasında dileyen kimseler için bir namaz vardır."** (Buhârî, Ezan: 16; Nesâî, Ezan: 39)

ž Bu konuda Abdullah b. Zübeyr'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Muğaffel hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı akşamın farzından önce namaz kılınması konusunda değişik görüş ileri sürmüşlerdir. Kimi akşamın farzından önce namaz olmadığı görüşündedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından birçok kişiden rivâyete göre, akşamın farzından önce iki rek'at namaz kılarlardı.

Ahmed ve İshâk şöyle diyorlar: **"Bu iki rek'at kılınırsa ne güzel olur"** bu iki rek'at namaz kılmayı müstehab görüyorlar.

Bölüm: 137

Ø GÜNEŞ BATMADAN ÖNCE İKİNDİNİN BİR REK'ATINA YETİŞEN KİMSE NAMAZA YETİŞMİŞ SAYILIR MI?

186- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rek'atını kılmış olursa veya güneş batmadan önce ikindi namazının bir rek'atını kılmış olan kimse o vaktin namazını kılmış sayılır."** (Buhârî, Mevâkît: 30; Nesâî, Mevâkît: 11)

ž Bu konuda Âişe (r.anha)'dan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri bu merkezde olup, Bu hadis; **"Uyuyakalıp veya unutup güneş doğmak ve batmak üzere hatırlayan ve uyuyan kimse içindir"** şeklinde anlaşılmalıdır, demektedirler.

Bölüm: 138

Ø YOLCULUK DIŞINDA İKİ NAMAZI BİRLİKTE KILMAK

187- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'de korku ve yağmur olmaksızın öğle ile ikindiyi, akşam ile yatsıyı bir arada kıldı ibn Abbâs'a Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapmakla ne istedi diye sorulunca; Ümmetinden zorluğu kaldırdı"** dedi. (Buhârî, Mevâkît: 12; Nesâî, Mevâkît: 44)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs'ın bu hadisi değişik yollarla da rivâyet edilmiş olup Câbir b. Zeyd, Saîd b. Cübeyr, Abdullah b. Şakik el Ukaylî bunlardandır. İbn Abbâs'ın bu konuda değişik bir rivâyeti daha vardır.

188- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İki namazı sebepsiz bir şekilde bir arada kılarsa büyük günah kapılarından birine adım atmış olur."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Hadisi rivâyet edenlerden Haneş'in künyesi **Ebû Ali er Rahabiyyü** olup adı **Hüseyin b. Kays'**tır. Hadisçilerden Ahmed ve başkaları bu kimseyi hadis rivâyeti konusunda zayıf sayarlar.

İlim adamları bu hadise göre uygulama yapmışlar ve yolculukta ve Arafat'ta namazlar bir arada kılınabilir derler. Tabiinden bazı ilim adamları hasta olan kimsenin iki vakit namazını bir arada kılabileceğine izin vermişlerdir. Bazı ilim adamları aşırı yağmurlu havada iki vakit namazın bir arada kılınabileceğini söylemişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk gibi, Şâfii hastanın namazı cem etmesi görüşünde değildir.

Bölüm: 139

Ø EZAN OKUMAYA BAŞLAMA NASIL OLDU?

189- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Sabahleyin Rasûlullah (s.a.v.)'e geldik gördüğüm rüya'yı ona haber verdim buyurdular ki: **"Gerçekten bu hâk bir rüyadır"** Bilâl ile birlikte kalk çünkü o senden daha uzun boylu ve sesi gürdür. Rüyanda söyleneni ona aktar onunla Müslümanları namaza çağırsın.

Abdullah b. Zeyd diyor ki: Ömer b. Hattâb, Bilâl'in namaz için çağrısını işitince eteğini toplayarak Rasûlullah (s.a.v.)'e çıkıp geldi ve şöyle diyordu: Ey Allah'ın Rasûlü seni gerçek ile gönderen Allah'a yemin olsun ki bende rüyamda aynen gördüm. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'a hamdolsun böylece iş sağlamlaştı"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Salat: 28; İbn Mâce, Ezan: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Zeyd hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi İbrahim b. Sa'd, Muhammed b. İshâk'tan daha uzun ve tam olarak aktarıyor ve ezanın sözlerinin ikişer kamette ise tek tek okunacağı anlatılıyor. Abdullah b. Zeyd ki ona **İbn Abd Rabbih, İbn Abdi Rabbin** de denilir. Ezan hakkında rivâyet edilen bu hadisten başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Abdullah b. Zeyd b. Âsım el Mazinî ise Peygamberimiz (s.a.v.)'den değişik hadisler rivâyet etmiştir. Ve o kimse Abbâd b. Temîm'in amcasıdır.

190- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Müslümanlar Medîne'ye geldiklerinde namaz kılmak için tahminlerine göre toplanırlar namaz için bir çağrıda bulunmazlardı. Bir gün bu konuda konuştular bir kısmı Hıristiyanların çanı gibi çan çalalım dediler bir kısmı da Yahudilerin boruları gibi boru çalalım dediler. Ömer b. Hattâb'ta namaza çağıracak bir kimse gönderebilir misiniz? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Ya Bilâl kalk müslümanları namaza çağır."** (Buhârî, Ezan: 1; İbn Mâce, Ezan: 1)

ž Bu hadis hasen sahihtir ve İbn Ömer'in rivâyetinden garibtir.

Bölüm: 140

Ø EZANDA ŞEHÂDETLERİ YÜKSEK SESLE OKUMAK

191- Ebû Mahzûre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) onu oturttu ve ezanı ona harf harf öğretti, İbrahim; Bizim ezanımız gibi dedi. Bişr, İbrahim'e **"Bana ezanı tekrar et"** dedim. O da ezanı gerektiği yerlerde yüksek sesle okuyarak ezanı tekrarladı. (Dârimî, Salat: 7; İbn Mâce, Ezan: 2)

ž **Tirmîzî:** Ebû Mahzûre'nin ezan konusundaki hadisi sahihtir, kendisinden değişik rivâyetlerde vardır. Mekkelilerin görüşü ve Şâfii'nin görüşü de aynı şekildedir.

192- Ebû Mahzûre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ezanı on dokuz kelime olarak kameti ise on yedi kelime olarak ona öğretti."** (Müslim, Salat: 8; İbn Mâce, Ezan: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Mahzûre'nin ismi Semure b. Mı'yer'dir.

Bazı ilim adamları ezan konusunda bu görüştedir. Ebû Mahzûre'den kametin kelimelerinin birer kere okuduğu da rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 141

Ø KAMETİN KELİMELERİNİN TEK TEK OLUŞU

193- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bilâl'e ezanı çift çift okuması kameti de tek tek okuması emredildi."** (Buhârî, Ezan: 2; Dârimî, Namaz: 6)

ž Bu konuda İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden bazı ilim adamlarının görüşü budur. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de bu şekildedir.

Bölüm: 142

Ø KAMETİN KELİMELERİ DE İKİŞER İKİŞER OKUNABİLİR

194- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ezanı da kameti de ikişer ikişerdi."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Zeyd hadisini Vekî' Ameş'den, Amr b. Mürre'den ve Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan rivâyet etmiştir. Muhammed (s.a.v.)'in ashabı Abdullah b. Zeyd'in rüyasında ezanı nasıl okuduğunu bize haber vermiştir.

Şu'be Amr b. Mürre'den ve Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan şöyle rivâyet ediyor: **"Abdullah b. Zeyd rüyasında ezanın nasıl okunacağını gördü."** Bu rivâyet İbn ebî Leylâ'nın rivâyetinden daha sahihtir. Abdurrahman b. ebî Leylâ, Abdullah b. Zeyd'den hadis işitmemiştir.

Bazı ilim adamlarına göre ezan da kamet de ikişer ikişerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfelilerin görüşü budur.

Tirmîzî: İbn ebî Leylâ ki Muhammed b. Abdurrahman b. ebî Leylâ'dır, Küfe hakimi idi babasından hiçbir hadis işitmemiştir. Babasından bir başkası vasıtasıyla rivâyet etmiştir.

Bölüm: 143

Ø EZANI ACELE ETMEKSİZİN UZATARAK YAVAŞ YAVAŞ OKUMAK

195- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.), Bilâl'e şöyle dedi: **"Ey Bilâl ezan okuduğun zaman ezanını rahat ve uzatarak oku kamet ettiğinde ise kısa ve hızlı oku ezanla kamet arasında yemek yiyenin**

yemeğini bitirinceye kadar, içmekte olan içmesini bitirinceye kadar, tuvalet ihtiyacı için sıkışan kimsenin ihtiyacını giderinceye kadar bir zaman bekle. Beni görmeden farz namazı kılmaya kalkmayın.” (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

196- Abd b. Humeyd, Yunus b. Muhammed yoluyla Abdulmun’ım’dan bize aynı hadisi rivâyet etti.

ž **Tirmîzî:** Câbir’in bu hadisini sadece bu yolla Abdulmun’ım’in rivâyetiyle bilmekteyiz ki, bu da senedinde meçhul bir kimse olmasından dolayı meçhul sayılır.

Abdulmun’ım Basra’lı bir ihtiyardır.

Bölüm: 144

Ø EZAN OKUNURKEN PARMAK KULAĞA TIKANIR

197- Ebû Cuhayfe (r.a.)’nın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Bilâl (r.a.)’ı ezan okurken gördüm dönüyor ağzını sağa sola çeviriyordu. İki parmağı iki kulağında idi. Rasûlullah (s.a.v.) kendisine ait kırmızı bir çadırın altında oturuyordu.**

Ebû Cuhayfe zannedersem o çadır deriden idi diyor. Bilâl çatallı bir değnek ile gelerek Batha’nın kumuna sapladı. Rasûlullah (s.a.v.) onu sütre edinerek namaz kıldı. Bu sırada önünden köpekler ve eşekler geçiyordu, üzerinde kırmızı bir elbisesi vardı sanki inciklerinin parlaklığını görür gibiyim. Sûfyân: Onun yemen işi bir elbise olduğunu zannediyoruz” dedi. (İbn Mâce, Ezan: 3; Dârimî, Salat: 8)

ž **Tirmîzî:** Cuhayfe hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarına göre tatbikat bu şekildedir. Yani müezzinin ezan okurken iki parmağını iki kulağına sokması müstehabtır.

Bazı ilim adamları kamet yapılırken de parmaklar iki kulağa sokulur diyorlar. Evzâî de bu görüştedir.

Ebû Cuhayfe’nin adı Vehb b. Abdullah es Suvâi’dir.

Bölüm: 145

Ø SABAH EZANINDA “NAMAZ UYKUDAN HAYIRLIDIR” DEMEK

198- Bilâl (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana; **“Sabah namazının ezanından başka hiçbir namazın ezanında tesvîb yapma!”** buyurdular. (Müsned: 22787)

ž Bu konuda Ebû Mahzûre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bilâl (r.a.)’ın bu hadisini sadece Ebû İsrail el Mülaî’nin rivâyetinden bilmekteyiz. Ebû İsrail ise bu hadisi Hakem b. Uteybe’den işitmemiştir. Yine şöyle der: Hasen b. Umâra, Hakem b. Uteybe’den rivâyet etmiştir. Ebû İsrail’in adı **“İsmail b. ebî İshâk”** dır. Bu kimse hadisçiler yanında pek sağlam değildir.

Tesvîb; kelimesi anlamında ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısmı **“tesvîb”** sabah namazında **“namaz uykudan hayırlıdır.”** İbn’ül Mübarek ve Ahmed bu görüştedir.

İshâk: **“tesvîb”** kelimesine değişik anlam vererek tesvib mekruhtur ve Rasûlullah (s.a.v.)’in vefatından sonra insanların ortaya koydukları bir şeydir, şöyle ki: Müezzin ezanı okurken cemaati bekletir ve ezanla kamet arasında: **“Namaz kılınmak üzeredir haydin namaza haydin kurtuluşa”** der.

İshâk’ın söylediği bu tesvîb ilim adamları tarafından mekruh görülmüştür.

Ve Peygamber (s.a.v.)’den sonra ortaya konmuştur.

İbn’ül Mübarek ve Ahmed: **“tesvîb”** kelimesini müezzinin sabah ezanında **“Namaz uykudan hayırlıdır”** demesidir şeklindeki sözü daha doğrudur. İlim adamlarının tercih ettikleri görüş budur. Abdullah b. Ömer’in sabah namazında **“Namaz uykudan hayırlıdır”** dediği rivâyet edilmiştir.

Mûcâhid şöyle der: Bir gün mescide Abdullah b. Ömer ile birlikte girmiştim, ezan okunmuştu. Biz de orada namaz kılmak istiyorduk. O esnada müezzin tesvib yaparak **“Namaz kılınmak üzeredir haydin namaza, haydin kurtuluşa”** demeye başladı. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer mescidden çıktı ve bu bidatçinin yanından çık dedi ve namazı o mescidde kılmadı. Abdullah b. Ömer Rasûlullah (s.a.v.)’den sonra ortaya çıkan **“tesvîbi”** hoş görmemektedir.

Bölüm: 146

Ø EZANI OKUYANIN KAMET GETİRMESİ GEREKTİĞİ

199- Ziyâd b. Hâris es Sudaî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana sabah ezanını okumamı emretti ben de ezanı okudum, namaz kılınacağında Bilâl kamet etmek istedi bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Suda’lı kardeş ezan okudu, kim ezanı okursa kameti de o yapsın.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 30; İbn Mâce, Ezan: 3)

ž Bu konuda İbn Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ziyâd’ın bu hadisini sadece İfrîkî’nin rivâyetinden bilmekteyiz İfrîkî ise hadisçiler arasında zayıf görülür. Yahya b. Saîd ve diğerleri İfrîkî’yi zayıf kabul ederler. **Ahmed diyor ki:** İfrîkî’nin hadisini yazmam.

Muhammed b. İsmail’in, İfrîkî’nin hadis rivâyeti konusundaki durumunu kuvvetlendirerek İfrîkî’nin orta halli bir rivâyetçi olduğunu ortaya koyar.

İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler ve **“Ezanı kim okursa kameti de o getirir”** demektedirler.

Bölüm: 147

Ø EZAN ABDESTLİ OLARAK OKUNMALIDIR

200- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Ezan abdestli olarak okunmalıdır.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

201- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Namaza abdestli olan çağırır”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis önceki hadisten daha sahihtir.

Tirmîzî: İbnü Vehb Ebû Hüreyre’nin hadisini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu hadis Velid b. Müslim’in hadisinden daha sahihtir. Çünkü Zührî, Ebû Hüreyre’den hadis işitmemiştir.

Abdestsiz ezan okuma konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar. Bir kısmı mekruh olduğunu söylemiş. Şâfii ve İshâk gibi bir kısmı da abdestsiz ezanın okunabileceği görüşündedirler.

Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek ve Ahmed de bu görüştedirler.

Bölüm: 148

Ø KAMET VAKTİNİ BİLDİRMEK İMÂM’A AİTTİR

202- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in müezzini ezandan sonra biraz bekler kamet getirmez, Peygamber (s.a.v.)'in mescide çıktığını görünce hemen kamet getirdi."** (Ebû Davûd, Salat: 45; Buhârî, Ezan: 22)

ž **Tirmîzî:** Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir.

İsrail'in, Simâk'den rivâyetini ancak bu yolla bilmekteyiz. İlim adamları: **"Müezzin ezanın vaktini imâm da namaza durularak vakti daha iyi bilir"** demişlerdir.

Bölüm: 149

Ø SABAH EZANINI ÇOK ERKENDEN OKUMAK

203- Sâlim (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bilâl sabah namazını haber vermek için ezanı erkenden okur siz oruç tutacak iseniz Ümmü Mektûm'un ezanını işitinceye kadar yeyin için"** (Buhârî, Ezan: 13; Dârimî, Salat: 4)

ž Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Üneyse, Enes, Ebû Zerr ve Semure'den birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları gece ezan okuma hakkında farklı görüştedirler. Bir kısmı: Gece okunan ezan sabah azanı yerine geçer ve iadesi gerekmez. Mâlik, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Bir kısmı ise: Geceleyin okunan ezan sabah namazı yerine geçmez, gece okunan ezanın tekrarı gerekir. Sûfyân es Sevrî bu kanaattedir.

Hammad b. Seleme, Eyyûb, Nafi', İbn Ömer yoluyla **"Bilâl geceleyin ezan okudu Rasûlullah (s.a.v.) ona kul uyuya kaldı diye çağırmasını emretti"** hadisini rivâyet ediyor.

Tirmîzî: Bu hadis pek sahih değildir. Sahih olan: Ubeydullah b. Ömer'in ve başkalarının Nafi' ve İbn Ömer'den rivâyetleri olan hadistir ki: "Bilâl geceleyin ezan okur siz Ümmü Mektum okuyuncaya kadar yeyin için"

Abdulaziz b. ebî Revvâd, Nafi'den şöyle rivâyet etmiştir. **"Ömer'in bir müezzini geceleyin ezan okudu da Ömer ona ezanı iade etmesini emretti."** Bu hadiste, yukarıdaki gibi sahih değildir. Çünkü Nafî'den ve İbn Ömer'den munkatı olarak rivâyet edilmiştir. Hammâd b. Seleme, İbn ebi Ravvad'ın hadisini kastetmiş olacak ki böyle söylemiştir. Sahih olan rivâyet, Ubeydullah ve pek çok kimsenin Nafî' vasıtasıyla İbn Ömer'den yine Zührî vasıtasıyla Salim ve İbn Ömer'den rivâyet ettikleri: **"Bilâl geceleyin ezan okudu"** hadistir.

Tirmîzî: Hammâd'ın hadisi sahih olsaydı bu hadisin bir manası kalmazdı. Dolayısıyla Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Bilâl ezanı geceleyin okur"** demekle ileride olacak bir şeyi yani Bilâl'in ezanı erkenden geceleyin okuyacağını bildirmektedir. Eğer Rasûlullah (s.a.v.), fecr'in başlamasından önce okunan ezan, ezan yerine geçmemiş olsaydı ve o ezanın iadesi gerekseydi, **"Bilâl ezanı geceleyin okur"** buyurmazdı.

Ali el Medinî diyor ki: Hammâd b. Seleme'nin, Eyyûb'dan, Nafî'den ve İbn Ömer'den yaptığı rivâyet pek kabul görmeyen tek kalan rivâyetlerdendir. Hammâd b. Seleme bu hadiste yanılmıştır.

Bölüm: 150

Ø EZAN OKUNDUKTAN SONRA MESCİDDEN ÇIKILMAZ

204- Ebûş Şa'sa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İkindi ezanı okunduktan sonra bir adam mescidden çıktı bunun üzerine Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle dedi: **"Bu adam Rasûlullah (s.a.v.)'e isyan etmiş oldu."** (İbn Mâce, Ezan: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve sonraki alimlerin görüşü bu doğrultuda olup, bir özrü olursa veya abdesti bozulması durumunda çıkılabilir.

İbrahim Nehai: Müezzin kamete başlamadıkça çıkılabilir demektedir. **Tirmîzî:** Bize göre bu hüküm özür sahibi olan kimse için geçerlidir.

Ebûş Şa'sa'nın adı **"Süleym b. Esved"** olup Eş'as b. ebi'ş Şa'sâ'nın babasıdır. Eş'as b. ebiş Şa'sa bu hadisi babasından bize aktarmıştır.

Bölüm: 151

Ø YOLCULUKTA DA EZAN OKUNMALIDIR

205- Mâlik b. Huveyris (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amca oğlumla beraber Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim, bize buyurdu ki: **"Yolculuğa çıktığınızda ezan okuyun, kamet getirin büyüğünüz size imâm olsun."** (Buhârî, Ezan:18; Nesâî, Ezan: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İlim adamlarının çoğu yolculukta ezan okunması görüşündedirler bir kısmı ise sadece kamet getirmenin kafi geleceğini ve ezanın ancak cemaat toplamak için yapılabileceğini söylemektedirler. Birinci görüş daha sahihtir. Ahmed ve İshâk'da aynı kanaattedirler.

Bölüm: 152

Ø EZAN OKUMANIN DEĞER VE KIYMETİ

206- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Kim yedi sene Allah rızası için müezzinlik yaparsa Cehennem ateşinden kurtulacağı yazılır."** (İbn Mâce, Ezan: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Sevbân, Muaviye, Enes, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi garibtir.

Ebû Tümeyle'nin adı: **"Yahya b. Vazıh"** dır. Ebû Hamza es Sükkerî'nin adı ise **"Muhammed b. Meymun"** dur.

Câbir b. Yezîd el Cufî zayıf kabul edilmiştir. Bu yüzden Yahya b. Saîd ve Abdurrahman b. Mehdî, bunun hadislerini kabul etmeyip terk etmişlerdir.

Tirmîzî: Carud'tan işittim Vekî'den naklederek diyor ki: **"Câbir el Cufî olmasaydı Kufe toplumu hadissiz, Hammad olmasaydı fıkıhsız kalırdı."**

Bölüm: 153

Ø İMAM KOLLAYIP GÖZETEN, MÜEZZİN İSE GÜVENİLEN KİMSEDİR

207- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmam mü'minleri kollayıp gözetendir, müezzin ise güvenilen kimsedir. Ey Allah'ım imâmları doğru yoldan ayırma, müezzinleri de**

bağışla.” (Ebû Dâvûd, Salat: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Sehl b. Sa’d ve Ukbe b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre’nin hadisini Sûfyân es Sevrî, Hafs b. Gıyas ve daha başkaları A’meş ve Ebû Salih’den de rivâyet etmektedirler.

Esbât b. Muhammed, A’meş’den şöyle aktarıyor: **“Bana Rasûlullah (s.a.v.)’den bu hadisi Ebû Salih ve Ebû Hüreyre yoluyla rivâyet edildi”**

Nafi’ b. Süleyman bu hadisi Muhammed b. ebî Salih’den, babasından ve Âişe’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zür’a’nın şöyle dediğini işittim: **“Ebû Salih’in Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiği hadis Âişe’den rivâyet ettiği hadisten daha sahihtir.”**

Muhammed, Ebû Salih’in bu konuda ne Ebû Hüreyre’den ne de Âişe’den rivâyet ettiği hadisi Ali el Medînî böyle bir hadis yoktur demektedir.

Bölüm: 154

Ø EZANI İŞİTEN MÜSLÜMAN NE YAPMALI?

208- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Müezzini ezan okurken işittiğinizde müezzinin söylediğini söyleyin.”** (Buhârî, Ezan: 14; Nesâî, Ezan: 33)

ž Bu konuda Ebû Rafî, Ebû Hüreyre, Ümmü Habibe, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Rabia, Âişe, Muâz b. Enes ve Muaviye’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir.

Ma’mer ve daha başka kimseler Zührî’den, Mâlik’in hadisinin benzerini bize aktarmışlardır. Bu hadis Saîd b. Müseyyeb ve Ebû Hüreyre yoluyla da rivâyet edilmiş olup Mâlik’in rivâyeti daha sahihtir.

Bölüm: 155

Ø MÜEZZİNİN EZAN OKUMA KARŞILIĞI ÜCRET ALMAMASI GEREKTİĞİ

209- Osman b. ebî’l Âs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’in bana son sözü: **“Ezan okuduğu için ücret almayan bir müezzin tut sözü oldu.”** (Nesâî, Ezan: 32; Ebû Davud, Salat: 39)

ž **Tirmîzî:** Osman’ın bu hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarının görüşü bu doğrultuda olup Müezzinin ücret almasını hoş karşılamayıp Allah rızası için yapmasını uygun görmüşlerdir.

Bölüm: 156

Ø EZANI İŞİTEN MÜSLÜMAN NE SÖYLEMELİ?

210- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **“Her kim müezzinin ezan okurken “eşhedü en la ilahe illallah” dediğini işitince “ ve ene eşhedu en la ilahe illallahu vahdehu la şerîkeleh ve enne Muhammeden abduhu ve rasuluhu Raziytü billahi Rabben ve bi Muhammedin rasûlen ve bil islâmı dinen”** derse günahları bağışlanır. (Müslim, Salat: 7; İbn Mâce, Ezan: 4)

** Ben Allah’tan başka ilah olmadığına sadece tek olan Allah’ın var olduğuna ve onun da ortağı*

olmadığına inanır ve şahidlik ederim ve yine şahidlik ederim ki Muhammed o Allah'ın kulu ve Rasûlüdür. Rab olarak Allah'tan ben razıyım, elçi olarak Muhammed'in olmasından da razıyım. Ben hayat tarzı olarak ta İslam dininden razıyım, elçi olarak Muhammed'in olmasından da razıyım ben, hayat tarzı olarak ta İslam dininden razıyım ben, hoşnudum ben.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Leys b. Sa'd'ın, Hukeym b. Abdullah b. Kays'dan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bölüm: 157

Ø EZANI DİNLEYENİN YAPACAĞI DEĞİŞİK BİR DUA

211- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim müezzinin okuduğu ezanı dinledikten sonra: Allahümme Rabbe hazihidda'vetittammeti vessalatil kaimeti Ati Muhammeden elvesilete velfazilete vebeashü mekâmen mahmüden illezî veaddehû"*** derse kıyamet günü ona şefaat helal olur. (Buhârî, Ezan: 8; İbn Mâce, Ezan: 4)

* "Ey şu tam ve mükemmel davetin ve dinimi ayakta tutacak namazın Rabbi olan Allah'ım Peygamber Muhammed (s.a.v.)'e Cennet'te vaat ettiğin övgüye layık en yüce makam ve en büyük dereceleri ver."

ž **Tirmîzî:** Câbir'in bu hadisi Muhammed b. Münkedir yoluyla geldiği için sahih hasen garibtir.

Bu hadisi Şuayb b. ebî Hamza'dan başka Muhammed b. el Münkedir'den rivâyet eden birini bilmiyoruz. Ebû Hamza'nın ismi ise **"Dinar"** dır.

Bölüm: 158

Ø EZANLA KAMET ARASINDA YAPILAN DUA MUTLAKA KABUL OLUR

212- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ezan ile kamet arasında yapılan dua geri çevrilmez."** (Ebû Dâvûd, Salat: 35)

ž **Tirmîzî:** Enes'in bu hadisi hasen sahih'tir.

Ebû İshâk el Hemedanî bu hadisi Büreyd b. ebî Meryem ve Enes yoluyla aynen rivâyet etmiştir.

Bölüm: 159

Ø ALLAH NAMAZI KAÇ REK'AT FARZ KILMIŞTI?

213- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'e İsra gecesi namaz elli vakit olarak farz kılındı sonra azaltılarak beş vakte indirildi ve şöyle seslenildi: ey Muhammed benim katımda söz değişmez senin için bu beş vakit namaz sebebiyle elli vakit sevâbı vardır."** (Nesâî, Salat: 1)

ž Bu konuda Ubâde b. es Sâmit, Talha b. Ubeydullah, Ebû Zerr, Ebû Katâde, Mâlik b. Sa'sa ve Ebû Saîd el Hudrî'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes'in bu hadisi hasen sahih garibtir.

Bölüm: 160

Ø BEŞ VAKİT NAMaZIN DEĞER VE KIYMETİ

214- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Beş vakit namaz kendi aralarında, Cuma Cuma’ya kadar büyük günah işlenmedikçe diğer günahlara keffârettir.”** (Müslim, Tahara: 5; İbn Mâce, İkametüs Salat: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Enes ve Hanzala el Üseydî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre’nin bu hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 161

Ø CEMAATLE KILINAN NAMAZIN DEĞERİ VE KIYMETİ

215- İbn Ömer (r.a.)’den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür.”** (Nesâî, imâme: 42; İbn Mâce, Mesacid: 16)

ž Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Ubey b. Ka’b, Muâz b. Cebel, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Enes (r.a.)’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Aynı şekilde Nafi’, İbn Ömer’den **“Cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan yirmi yedi kat daha değerli olduğu”** rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konudaki rivâyetlerin çoğu **“yirmi beş”** kat derken sadece İbn Ömer rivâyetinde **“yirmi yedi”** kat denmektedir.

216- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kişinin cemaatle kıldığı namaz kendi başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha üstündür.”** (Nesâî, imâme: 42; İbn Mâce, Mesacid: 16)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 162

Ø EZANI İŞİTTİĞİ HALDE MESCİDE GELMEYEN KİMSENİN DURUMU

217- Ebû Hüreyre (r.a.)’den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’a yemin olsun ki içimden şöyle geçiriyorum, adamlarıma odun kümeleri toplatayım sonra namaz kılınmasını emredeyim de namaz için mescide gelmeyen kimselerin evlerini kendileri içerde iken cayır cayır yakayım.”** (İbn Mâce, Mesacid: 17; Nesâî, İmame: 49)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, Ebû’d Derdâ, İbn Abbâs, Muâz b. Enes ve Câbir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)’in ashabından pek çok kişi **“Ezanı işitip de mescide namaz için gelmeyen kişinin namazı kabul edilmez.”** Bazı ilim adamları ise: **“Bu konuda şiddet ve zorlama anlamında olduğunu”** söylemişler. Fakat özürsüz olarak hiç kimseye cemaati terk etme izni yoktur, demişlerdir.

218- Mûcâhid’den aktarıldığına göre: İbn Abbâs (r.a.)’a gündüzleri oruç tutan geceleri namaz kılan fakat cemaate gelmeyen kimsenin durumu hakkında sorulduğunda dedi ki: **“O kişi Cehennem’dedir.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Hennâd bu hadisi bize Leys, Mûcâhid ve Muharîbî’den rivâyet etmiştir. Bu hadisin manası: Cuma ve cemaatle namazı hiçe sayarak ve küçümseyerek katılmamasıdır, şeklindedir.

Bölüm: 163

Ø TEK BAŞINA NAMAZ KILIP BİR CEMAATE YETİŞEN

KİMSENİN DURUMU

219- Yezîd b. Esved (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.) ile Hac’da beraberdim. Sabah namazını Hayf mescidinde Onunla birlikte kıldım. Namazı bitirip dönünce arka tarafta cemaatle namaz kılmayan iki kişi gördü ve o ikisini bana getir buyurdular. Adamlar getirildiğinde korkudan göğüsleri titriyordu, Rasûlullah (s.a.v.): Bizimle namaz kılmanıza engel nedir deyince; Ey Allah’ın Rasûlü biz çadırlarımızda namazı kılmıştık dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapmayın evinizde veya çadırınızda namaz kılar sonra bir cemaate rastlarsanız onlarla birlikte tekrar namaz kılınız bu sizin için nafile namaz olur”** buyurdular. (Nesâî, İmame: 53)

ž Bu konuda Mıhcen ed Dîlî, Yezîd b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Yezîd b. Esved’in hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarından pek çok kişinin görüşü böyledir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle diyorlar: **“Kendi başına namazını kılan kimse bir cemaate rastlarsa o cemaatle tekrar o namazı kılmalıdır. Eğer bir kimse akşam namazını kılarda bir cemaate rastlarsa o cemaatle akşam namazını kılıp bir rek’at daha ilave eder önce kendi başına kıldığı namaz farz namaz yerine geçer bu kıldığı ise nafile olur.”**

Bölüm: 164

Ø CEMAATLE NAMAZ KILINDIKTAN SONRA TEKRAR cemaat olunur mu?

220- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) namaz kıldıktan sonra bir adam çıkageldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bu kimseyle cemaatle namaz kılmakla kim sevap kazanmak ister deyince bir adam kalktı ve onunla cemaat olarak namaz kıldı.”** (Müsned: 10596)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Ümâme, Ebû Musa ve el Hakem b. Umeyr’den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd’in bu hadisi hasendir.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı ve tabiin dönemindeki ilim adamlarının pek çoğu bu görüşte olup cemaatle namaz kılınan bir mescidde tekrar cemaatle namaz kılınabilir demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları ise: Cemaate yetişemeyenler tek tek namazlarını kılarlar demektedirler. Sûfyân, İbn’ül Mübarek, Mâlik, Şâfii, böyle derler. Süleyman en Nacî Basra’lıdır, kendisine Süleyman b. el Esved de denilir. Ebü’l Mütevekkilin adı Ali b. Davut’tur.

Bölüm: 165

Ø YATSI VE SABAH NAMAZINI CEMAATLE KILMANIN DEĞER VE KIYMETİ

221- Osman b. Afvân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Yatsı namazını cemaatle kılan kimse gece yarısını ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır. Yatsı ve sabah namazını cemaatle kılan kimse**

ise tüm geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır.” (Müslim, Mesacid: 46)

ž Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Enes, Umare b. Ruveybe, Cündüp b. Abdullah b. Sûfyân el Becelî, Übey b. Ka’b, Ebû Musa ve Büreyde’den de bir hadis aktarılmıştır.

Tirmîzî: Bu Osman (r.a.) hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis Abdurrahman b. ebî Amre yoluyla Osman’dan mevkuf olarak aktarılmıştır. Aynı zamanda bu hadis merfu olarak ta pek çok yollarla rivâyet edilmiştir.

222- Cündüp b. Sûfyân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“Her kim sabah namazını cemaatle kılarsa Allah’ın koruması altına girmiş demektir. Öyle ise Allah’ın korumasını bozmayın.”** (Müslim, Mesacid: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

223- Büreyde el Eslemî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Karanlıklarda mescidlere yürüyenleri kıyamet gününde tam bir nur ile müjdele.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 49)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu yolla merfu sahihtir. Yani Peygamber (s.a.v.)’e kadar ulaştırmıştır. Fakat Peygamber (s.a.v.)’e ulaştırmaksızın **“sahabe sözü”** şeklinde mevkuf olarak da rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 166

Ø BİRİNCİ SAFTA NAMAZ KILMANIN DEĞERİ VE KIYMETİ

224- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Erkek saflarının en hayırlısı birinci saf, en az sevaplısı ise sonuncu saftır. Kadın saflarının en hayırlısı son saf olup en sevâbı az olan ise erkeklere en yakın olan saftır.”** (Nesâî, İmame: 20)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, İbn Abbâs, İbn Ömer, Ebû Saîd, Übey, Âişe, Irbad b. Sariye ve Enes’den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre’nin bu hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in birinci safta namaz kılanlar için üç kere ikinci saf için bir kere **“İstiğfar (Bağışlanma)”** talebinde bulunduğu rivâyet edilmiştir.

225- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **“İnsanlar ezan okumakta ve ilk safta namaz kılmanın ne kadar değerli olduğunu bilseler ve kur’a çekmekten başka yol bulamazlar ve kur’a çekerlerdi.”** (Buhârî, Ezan: 73; İbn Mâce, İkame: 51)

ž **Tirmîzî:** İshâk b. Musa el Ensarî bu hadisi bize Maa’n, Mâlik, Sümey, Ebû Salih ve Ebû Hüreyre’den böylece aktarılmıştır.

226- Kuteybe Mâlik (r.a.)’den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Bölüm: 167

Ø SAFLARIN DÜZELTİLMESİ

227- Numân b. Beşîr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) her zaman saflarımızı düzeltirdi. Bir seferinde göğsü dışarı çıkmış bir adam gördü ve şöyle buyurdu: **“Ya saflarınızı düzeltirsiniz veya Allah düşünce ve fikirlerinizde aranıza başkalıklar sokacaktır.”** (Nesâî, İmame: 25; İbn

Mâce, İkame: 50)

ž Bu konuda Câbir b. Semure, Berâ, Câbir b. Abdillah, Enes, Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Numân b. Beşîr hadisi hasen sahihtir. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Safları düzeltmek namazın tamamlayıcı bir unsurudur."**

Ömer (r.a.)'ın safları düzeltmek için özel görevliler tayin ettiğini onlardan haber almadan namaza başlamadığı da rivâyet edilmektedir.

Ali ve Osman'dan da; Safları bizzat kendileri düzelttirip **"safları düzeltin"** dedikleri de rivâyet edilmiştir. Ali (r.a.), ey filan öne çık ey falan geriye çekil diyerek safları düzelttiği de bize bildirilmiştir.

Bölüm: 168

Ø İMAMIN ARKASINA YETKİLİ VE EHİL KİMSELERİN DURMASI GEREKTİĞİ

228- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İçinizden yetkili, olgun, aklı başında kimseler arkamdaki birinci safta yer alsınlar, sonra gelenler ondan sonraki safta yer alsınlar, daha sonraki gelenler de bir sonraki safta yer alsınlar. Her konuda olduğu gibi saf düzeninde de ayrılığa düşmeyin ki kalpleriniz de birbirinize karşı değişmesin. Çarşı ve pazarlardaki kargaşadan da sakının."** (Müslim, Salat: 28; Nesâî, imâme: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ubey b. Ka'b, Ebû Mes'ûd, Ebû Saîd, Berâ ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd'un hadisi hasen sahih garibtir. Rasûlullah (s.a.v.) Muhâcir ve Ensâr'ın namazda okuduklarını ezberlemek için hemen arkasına durmalarından hoşlanırdı.

Tirmîzî: Hâlid el Hazza'nın adı Hâlid b. Mihran'dır. Ebül Münazil künyesiyle tanınır.

Muhammed b. İsmail'den şöyle dediğini işittim: Hâlid el Hazza (Ayakkabıcı demektir) fakat hiçbir zaman ayakkabıcılık yapmamıştır. Ayakkabıcının yanında çok oturduğu için Hazza (ayakkabıcı) denilmiştir. Ebû Ma'şer'in adı **"Ziyâd b. Küleyb"** tir.

Bölüm: 169

Ø İKİ SÜTÜN ARASINDA NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

229- Abdulhamid b. Mahmûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir komutanın arkasında cemaatle namaz kılmıştık cemaatin kalabalık oluşu bizi iki sütün arasında namaz kılmaya mecbur etti. Namazı kılıp bitince Enes b. Mâlik dedi ki: Biz Rasûlullah (s.a.v.)'in zamanında iki sütün arasında namaz kılmaktan sakınırdık."** (Ebû Dâvûd, Salat: 94; Nesâî, İmâme: 33)

ž Bu konuda Kurre b. İyas el Müzenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes (r.a.)'ın bu hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları sütunlar arasında saf tutarak namaz kılmayı hoş görmemişlerdir. Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Kimi ilim adamları ise buna izin vermişlerdir.

Bölüm: 170

Ø SAFLARIN SONUNDA TEK BAŞINA NAMAZ KILINIR MI?

230- Hilâl b. Yisâf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rakkâ bölgesinde iken Ziyâd b. ebî'l Ca'd elimden tuttu. Esed oğullarından Vâbisa b. Ma'bed denilen bir ihtiyarın yanına götürdü ve bu ihtiyar bana şu hadisi aktarmıştı dedi: **"Bir adam saffın arkasında tek başına namaz kılmıştı. O ihtiyar dinliyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ona namazını iade etmesini emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali b. Şeyban ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Vâbisa'nın hadisi hasendir. Bazı ilim adamları safların arkasında tek olarak namaz kılmayı hoş karşılamamışlar ve **"Saffın arkasında tek olarak namaz kılan namazını iade eder"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bu şekilde düşünmektedirler. Kimi ilim adamları ise: **"Saffın arkasında tek başına kılan kimse namazı iade etmez"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

Küfelilerden bir gurup Vâbisa'nın bu hadisine dayanarak: **"Saffın arkasında tek başına namaz kılan namazını iade eder"** demektedirler. Hammad b. ebî Süleyman, İbnü ebî Leylâ ve Vekî' bunlardandır.

Husayn'ın, Hilâl b. Yisâf'tan rivâyet ettiği bu hadisi pek çok kimse Ebûl Ahvas'ın, Ziyâd b. ebil Ca'd'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti gibi rivâyet

etmiştir.

Husayn'ın hadisinde Hilâl'in, Vâbisa'ya yetişip ondan hadis dinlediğine işaret vardır. Hadisçiler bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Bir kısmı: Amr b. Mürre'nin, Hilâl b. Yisâf'tan, Amr b. Râşid'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti daha sahihtir, demektedirler.

Bir kısmı ise: Husayn'ın Hilâl b. Yisâf'tan, Ziyâd b. ebil Ca'd'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti daha sahihtir.

Tirmîzî: Bence bu hadis Amr b. Mürre'nin hadisinden daha sahihtir. Çünkü Hilâl b. Yisâf'ın, Ziyâd b. ebî'l Ca'd'den, Vâbisa'dan rivâyetinden başka yollarla da rivâyet edilmiştir.

231- Vâbisa b. Ma'bed (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Bir kimse saflarının arkasında kendi başına namaz kılmıştı da Rasûlullah (s.a.v.) ona namazını iade etmesini emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54)

ž **Tirmîzî:** Carud'tan işittim şöyle diyordu: Vekî' şöyle derken işittim: **"Bir kimse safların arkasında tek başına namaz kılarsa namazını iade eder."**

Bölüm: 171

Ø İKİ KİŞİ CEMAAT OLURSA NASIL DURULUR?

232- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bir gece Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber cemaat olup namaz kılmak için soluna durdum, Peygamber (s.a.v.) beni başımdan tuttu ve sağ tarafına geçirdi."** (Nesâî, İmame: 19; Ebû Dâvûd, Salat: 97)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır ve **"Tek kişi cemaat olursa imâmın sağında durmalıdır"** demişlerdir.

Bölüm: 172

Ø ÜÇ KİŞİ CEMAAT OLURSA NASIL DURULUR?

233- Semure b. Cündüb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize üç kişi olarak cemaat olmak istediğinizde birimizin imâm olarak öne geçmesini emrederdi."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu konuda İbn Mes'ûd, Câbir ve Enes b. Mâlik'den de birer hadis rivâyet etmişlerdir.

Semure'nin hadisi hasen garibtir. İlim adamları: **"Cemaat üç kişi olursa iki kişi imâmın arkasına durur"** demektedirler. İbn Mes'ûd'tan şöyle rivâyet edilmiştir. **"İbn Mes'ûd, Alkame ve Esved'e imâmlık yapmıştı da onlardan birini sağında diğerini solunda durdurmuştu."** İbn Mes'ûd bu hadisi merfu olarak rivâyet etmiştir. Bazı hadisçiler bu hadisi rivâyet edenler arasındaki İsmail b. Müslim el Mekkî'nin hafızası yönünde eleştirmişlerdir.

Bölüm: 173

Ø ERKEK VE KADINLAR CEMAAT OLURSA SAF DÜZENİ NASIL YAPILMALI?

234- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: **"Enes'in ninesi Müleyke, Rasûlullah (s.a.v.) için hazırladığı yemeğe çağırmıştı. Yemek yedikten sonra sizinle cemaat olarak namaz kılalım dedi. Enes diyor ki: Çok**

kullandığımızdan dolayı siyahlaşmış bir hasırı sermek için kalktım su serperek onu sildim. Rasûlullah (s.a.v.) kalktı imâm olarak öne durdu, ben ve bir yetim çocuk onun arkasına saf olduk ihtiyar kadın ise bizim arkamıza durdu. Rasûlullah (s.a.v.) iki rek'at namaz kıldırdı ve selam vererek namazını bitirdi." (Nesâî, İmame: 20; Ebû Dâvûd, Salat: 97)

ž Enes'in hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmiş olup, **"imâmla beraber bir erkek ve bir kadın olursa erkek imâmın sağında, kadında onların arkasına durur"** demektedirler.

Kimi ilim adamları ise; saffın arkasında kendi başına namaz kılan kimsenin namazının geçerli olduğuna bu hadisle delil getirerek şöyle demişlerdir: Çocuk için namaz yoktur, sanki Enes'te Peygamber (s.a.v.)'in arkasında tek başına namaz kılmıştır. Gerçekten bu görüş doğru değildir çünkü çocuk için namaz olmasaydı Peygamber (s.a.v.) yetim çocuğu Enes'le beraber durdurmaz sadece Enes'i sağına durdururdu. Musa b. Enes'in Enes'den rivâyeti şöyledir: **"Enes, Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldı. Rasûlullah (s.a.v.) onu sağına durdurmuştu."**

Bu hadis, Peygamber (s.a.v.)'in cemaatle nafile namaz kılıp onların evlerini bereketlendirmek isteğine işaret eder.

Bölüm: 174

Ø İMAM OLMAYA KİM YETKİLİDİR?

235- Ebû Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cemaate Allah'ın kitabını en iyi okuyan ve bilen kimse imâm olur; bu konuda eşit iseler sünneti en iyi bilen kimse imâm olur, bu konuda da eşit iseler hicrette en öncelikli olan imâm olur, hicrette de eşit olurlarsa yaşı en büyük olan imâm olur. Bir kimseye kendi yetkisi alanında olan yerde imâm olunmaz evinde kendisinin özel oturma yerine de oturulmaz ancak izin verirse imâm olunur ve oturduğu yere oturulabilir. Mahmûd b. Gaylân diyor ki: İbn Numeyr rivâyetinde buradaki "yaşı en büyük olan" ifadesi yerine "yaşı en eski olan"** denmektedir. (İbn Mâce, İkame: 46; Nesâî, İmame: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Enes b. Mâlik, Mâlik b. Huveyris ve Amr b. Seleme'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Mes'ûd'un bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmekte ve şöyle demektedirler: **"İnsanların imâmlığa en ehil olanı Allah'ın kitabını en iyi okuyan ve Peygamberin sünnetini en iyi bilenidir."** Aynı şekilde **"bir yerin sahibi orada imâmlığa daha layıktır"** derler. Bazı ilim adamları: **"O yerin sahibi başka birine imamlık için izin verirse bir sakınca yoktur"** derlerken bir kısmı bunu hoş karşılamayıp şöyle demektedirler: **"Sünnet olan o yerin sahibinin namazı kıldırmasıdır"** demektedirler.

Ahmed b. Hanbel bu hadisteki Peygamber (s.a.v.)'in: **"Kişinin kendi yetkisi alanında olan yerde imâmlık yapılmaz kendisine ait yere de oturulmaz ancak izin verirse olabilir"** sözünü bu izin meselesi hem imâmlık için hem de özel oturma yerine oturmak için geçerli olacağını ümit ederim diyor. Ev sahibi izin verirse başkalarının ona imâm olmasında da bir sakınca görmüyor.

Bölüm: 175

Ø İMÂM CEMAATE NAMAZI HAFİF KILDIRMALI

236- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz bir cemaate imâm olduğu vakit namazını çok uzatmasın hafifçe kıldırsın çünkü cemaat arasında küçük, yaşlı, güçsüz ve hasta bulunabilir. Ama kendi başına kıldığında dilediği kadar uzatarak**

kılsın.” (Müslim, Salat: 37; Nesâî, İmame: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Enes, Câbir b. Semure, Mâlik b. Abdillah, Ebû Vakîd, Osman b. ebî’l As, Ebû Mes’ûd, Câbir b. Abdillah ve İbn Abbâs’tan birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre’nin hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu görüşte olup hasta, güçsüz ve yaşlı kimselere güçlük getirmemek için namazın uzatılmamasını tercih etmişlerdir.

Tirmîzî: Ebû’z Zinad’ın adı Abdullah b. Zekvan’dır. A’rec ise, Abdurrahman b. Hürmüz el Medini’dir. Ve Ebû Dâvûd künyesiyle bilinir.

237- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“İnsanlardan imâmlık yapanlar içerisinde en hafif namaz kıldıran kimse Rasûlullah (s.a.v.) idi.”** (Buhârî, Ezan: 64; Müslim, Salat: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Avâne’nin adı **Veddah**’tır.

Tirmîzî: Kuteybe’ye Ebû Avâne’nin adı nedir? Diye sordum **Veddah**’dır dedi. Kimin oğludur deyince, bilmiyorum: Basra’da bir kadının kölesiydi dedi.

Bölüm: 176

Ø NAMAZA BAŞLAMA VE BİTİRME NASILDIR?

238- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Namazın anahtarı abdest; namazda yapılmayacak şeylerin başlangıcı, tekbîrle namaza başlamaktır. Bazı hareket ve davranışların serbest olabilmesi ise selamla namazdan çıkmakla mümkün olur. Farz ve sünnet tüm namazlarda Fatiha sûresi ve bir sûre okumayanın namazı olmaz.”** (İbn Mâce, İkame: 4; Dârimî Salat: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

Bu konuda Ali ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali b. ebî Tâlib’in bu konudaki hadisi sened yönünden Ebû Saîd’in hadisinden daha ceyyid ve sahihtir. Bu hadis abdest bölümünde geçmişti. Peygamber (s.a.v.)’in ashabı ve sonraki dönemlerde bu hadisle amel edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk’ın görüşü budur. Yani bir kimse namaza ancak tekbîr ile başlar ve girmiş olur.

Tirmîzî: Veki’den dinleyen Ebû Bekir, Muhammed b. Ebân’dan işittiğime göre, şöyle diyordu. Abdurrahman b. Mehdî’nin şöyle dediğini kendisinden işittim: “Bir kimse namaza başlarken tekbîr getirmeksizin Allah’ın yetmiş ismini de söylese namaza girmiş olmaz ve bu tekbîr yerine geçmez. Selam vermeden Abdesti bozulan kimseye abdest almasını ve namaz kıldığı yere dönerek tekrar selam vermesini emrederim. Çünkü hüküm hadisin gerçekten görünen manasına göredir.

Ebû Nadre’nin adı el Münzir b. Mâlik b. Kutaa’dır.

Bölüm: 177

Ø TEKBÎR ALIRKEN PARMAKLARI AÇIK TUTMAK

239- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) namaz için tekbîr aldığında parmaklarını açarak tekbîr alırdı.”** (Dârimî, Salat: 35; Ebû Dâvûd, Salat: 116)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Pek çok kimse bu hadisi İbn ebî Zi’b’den, Saîd b. Siman’dan ve Ebû Hüreyre’den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **“Rasûlullah (s.a.v.) namaza başlayacağında ellerini uzatarak kaldırdı.”** Bu rivâyet Yahya b. el Yeman’ın rivâyetinden daha sahihtir.

240- Saîd b. Siman (r.a.), Ebû Hüreyre (r.a.)’den şöyle işittiğini söylemiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) namaza başlayacağında ellerini uzatarak kaldırdı.”** (Dârimî, Salat: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 114)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Abdurrahman diyor ki: Bu hadis Yahya b. el Yeman'ın hadisinden daha sahihtir. Yahya b. el Yemân'ın hadisinde yanlışlık vardır.

Bölüm: 178

Ø CEMAATLE NAMAZDA İLK TEKBÎRE YETİŞMENİN DEĞER VE KIYMETİ

241- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim kırk gün süreyle cemaate devam eder ve ilk tekbîre yetişirse: Allah o kimseye iki kurtuluş yazar birisi ateşten diğeri münafıklardan kurtuluş."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Enes (r.a.)'den mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup bu hadisi merfu olarak sadece Selm b. Kuteybe'nin, Tu'me b. Amr'dan, Habib b. ebî Sabit'in Enes yoluyla rivâyetinden bilmekteyiz.

Bu hadis Habib b. ebî Habib el Becelî yoluyla Enes b. Mâlik'den kendi sözü olarak rivâyet edilmiştir. Hennâd bu hadisi Vekî', Hâlid b. Tahman'dan, Habib b. ebî Habib el Becelî ve Enes'den aynı hadisi rivâyet etmiş ve hadisi merfu olmadan rivâyet etmiştir.

İsmail b. Ayyaş bu hadisi Umare b. Gaziyye'den, Ömer ve Enes b. Mâlik yoluyla rivâyet etmiştir. Bu hadis hadis olarak mahfuz olmayıp mürsel'dir. Yani rivâyette sahabeyi atlayarak tabiinin direkt olarak Peygamber (s.a.v.)'den aktardığı bir hadistir. Çünkü Umare b. Gaziyye, Enes b. Mâlik'e yetişmemiştir. Muhammed b. İsmail diyor ki: Habib b. ebî Habib **"Ebûl Keşusâ"** diye künyesi ile bilinir ve kendisine **"Ebû Umeyre"** de denilir.

Bölüm: 179

Ø TEKBÎRDEN SONRA NE OKUNACAĞI

242- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) gece namazı için kalktığında tekbîr alır şöyle okurdu: **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayruke"** sonra **"Allahü ekber kebîran"** der daha sonra: **"Euzu billahissemiil alim mimineşşeytanirracimin hemzihi ve nefihî ve nefsihî"** derdi. (Nesâî, İftitah: 18; Dârimî, Salat: 33)

ž **Tirmîzî:** Ebû Saîd'in bu hadisi bu konudaki rivâyetlerin en meşhurudur. İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Pek çok ilim adamı Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivâyet edilen şu rivâyete göre, amel etmişlerdir. Yani **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayru-ke"** demiştir. Tabiin ve sonraki dönemin ilim adamlarının çoğu bu hadis dönemin ilim adamlarının çoğu uygulamalarını bu hadise göre amel ederler. Ebû Saîd'in bu hadisinin senedinden söz edilmiştir. Yahya b. Saîd, Ali b. Ali er Rıfaî hakkında hoş olmayacak şekilde konuşmuştur. Ahmed diyor ki: Bu hadis sahih değildir.

243- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında şöyle derdi: **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayruke."** (Dârimî, Salat: 33)

ž Bu hadisi Âişe rivâyetiyle sadece bu şekilde bilmekteyiz. Râvîlerden Hârise'nin hafızası hakkında söz edilmiştir. Ebûr Rical'in ismi; Muhammed b. Abdurrahman el Medini'dir.

Bölüm: 180

Ø BESMELEYİ SESsİZ OKUMAK

244- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'in oğlundan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Namaz kılarken babam benim besmeleyi açıkça söylediğimi işitti ve şöyle dedi: Ey oğlum, bu yaptığın bid'attır. Bid'atten sakın diyerek şöyle devam etti; Peygamber (s.a.v.)'in ashabından İslam da bid'at çıkarma konusundan daha fazla kızdıkları bir şey görmedim dedi ki: Ben Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la birlikte namaz kıldım, hiçbirinin sesli olarak besmele okuduğunu işitmedim sende Besmeleyi sesli olarak okuma namaza başladığında "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diyerek okumaya başla."** (Dârimî, Salat: 34; Nesâî, İftitah: 21)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Muğaffel'in hadisi hasendir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmişlerdir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve daha başkaları ve tabiin alimleri bunlardandır.

Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ın da görüşü bu şekilde olup besmeleyi açıktan okumazlar gizli okunması görüşündedirler.

Bölüm: 181

Ø BESMELEYİ AÇIK OKUMAK

245- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında Besmele okuyarak okumaya başlardı."** (Nesâî, İftitah: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedi böyle değildir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimseler uygulamalarını bu görüşe göre yapmışlar olup, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs, İbn Zübeyr ve tabiinden bir kısım ilim adamları **"Besmele"**nin açıkça okunması görüşündedirler, Şâfii'de aynı görüşü benimser.

İsmail b. Hammad, Ebû Süleyman'ın oğludur. Ebû Hâlid el Va'libî'nin adı **"Hürmüz"** dür ve Küfelidir.

Bölüm: 182

Ø NAMAZDA OKUMAYA FATİHA SÛRESİYLE BAŞLAMAK

246- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ebû Bekir, Ömer ve Osman namazda kıraate "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diye başlayan sûre ile başlardı."** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ve sonraki dönem ilim adamlarının pek çoğunun görüşü bu hadise göre olup namaza Fatiha sûresiyle başlarlardı.

Şâfii diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, namaza "Fatiha" sûresi ile başlarlardı hadisinin manası: Onlar Fatiha'yı sûreden önce okurlardı demektir. Besmeleyi okumazlardı anlamında değildir.

Şâfii: Namazda okumaya besmeleyle başlanmalıdır. Eğer okuma açıktan oluyorsa besmele de açıktan okunur demektedir.

Bölüm: 183

Ø FATİHA SÛRESİ OKUNMAZSA NAMAZ OLMAZ

247- Ubade b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Fatihayı okumayanın namazı yoktur"** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, Enes, Ebû Katâde ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ubade hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi bu hadisle amel ederler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Câbir b. Abdullah, Imrân b. Husayn ve başka ilim adamları bunlardan olup, Fatiha sûresi okunmaksızın namaz caiz olmaz görüşündedirler.

Ali b. ebî Tâlib diyor ki: **"Fatiha okunmadan kılınan namaz tamam olmaz noksandır."** İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk'da bu görüştedir.

Ebû Ömer'in oğlundan işittim şöyle diyordu: İbn-i Uyeyne ile on sekiz sene karşıt görüşte oldum. Humeydi benden bir yaş büyüktü.

İbn ebî Amr'dan işittim şöyle diyordu: **"Ayaklarımla yürüyerek yetmiş sefer Hac yaptım."**

Bölüm: 184

Ø FATİHADAN SONRA "AMİN" DEMEK

248- Vâil ibn Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim: **"…Gayrilmağdubi aleyhim ve lazzallin"** ayetini de okuduktan sonra **"Amin"** dedi ve bu kelimede sesini yükselterek, uzatarak söyledi demiştir. (Nesâî, İftitah: 33; Dârimî, Salat: 38)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Vâil ibn Hucr'un hadisi hasendir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki dönem alimlerinden pek çok ilim adamlarının görüşü böyledir. Erkeklerin **"Amin"** derken seslerini yükseltmeleri gerektiği görüşündedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Şu'be bu hadisi; Seleme b. Küheyl'den, Hucr b. Anbes'den, Alkame b. Vâil ve babasından şöyle rivâyet ediyor: Rasûlullah (s.a.v.) **"Gayril ma'dubi aleyhim ve lazzallin"** dedi ve sesini fazla çıkarmaksızın **"Amin"** dedi.

Tirmîzî: Muhammed'den şöyle dediğini işittim: Bu konuda Sûfyân es Sevrî'nin hadisi, Şu'be'nin hadisinden daha sahihtir. Şu'be bu hadiste yanılmıştır, şöyle ki: Râvîler arasında bir kimseye **"Hucr ebil Anbes"** diyor oysa o **"Hucr ibn Anbes"** dir ve Ebûs Seken künyesi ile bilinir. Bir başka hatası ise: **"Alkame b. Vâil"** den diyor oysa ki hadisin senedinde **"Alkame"** yoktur, ve o **"Vâil b. Hucr"** dur. Ayrıca **"Amin"** kelimesinde **"sesini alçalttı"** diyor halbuki bu kelime **"sesini yükseltti"** şeklindedir.

Tirmîzî: Ebû Zür'aya bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Sûfyan'nın bu hadisi Şu'be'nin hadisinden daha sahih olup, **Alâ b. Salih el Esedî,** Seleme b. Küheyl'den, Sûfyân rivâyetine benzer bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

249- Vâil b. Hucr (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'den Seleme b. Küheyl'den Sûfyân'ın hadisinin benzerini rivâyet etmiştir.

Bölüm: 185

Ø FATİHADAN SONRA "AMİN" DEMENİN DEĞERİ VE KIYMETİ

250- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: imâm Amin deyince sizde Amin deyin. Kimin **"Amin"** demesi meleklerin **"Amin"** demesine denk gelirse o kişinin geçmiş günahları affedilir. (Nesâî, İftitah: 35; Dârimî, Salat: 38)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 186

Ø NAMAZDA OKUMA ARASINDA YAPILAN DUraklAma

251- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den namazındaki okumada: **"iki sefer durakladığını biliyorum"** Imrân b. Husayn bu görüşümü kabul etmeyip, **"Bir sefer duraklardı"** dedi. Bunun üzerine Medîne'de bulunan Übey b. Ka'b'a bu durumu mektupla sorduk; Übey cevap olarak Semure bunu ezberlemiştir diye yazdı. Saîd diyor ki: Katâde'ye **"Bu iki duraklama nedir?"** diye sorduk o da şöyle cevap verdi: Birinci duraklama **"namaza başladığı"** anda ikincisi, **"okumayı bitirdiği"** zamandır. **"Okumayı tamamlayınca rükû'a gitmeden önce biraz ara vermekten hoşlanırdı"** demektedir. (Dârimî, Salat: 37; İbn Mâce, İkame: 12)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.)'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semure'nin hadisi hasendir. İlim adamlarının pek çoğu bu görüşte olup, İmam'ın namaza başladığı anda ve okumayı bitirdiğinde iki defa duraklama yapmasını müstehap görmektedirler. Ahmed, İshâk ve arkadaşlarımızın görüşleri böyledir.

Bölüm: 187

Ø NAMAZDA SAĞ ELİ SOL EL ÜZERİNE KOYMAK

252- Kabisa b. Hülb (r.a.)in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize imâm olurdu ve sol elini sağ eliyle tutardı."** (Nesâî, İftitah: 9; Dârimî, Salat: 35)

ž Bu konuda Vâil b. Hucr, Gutayf b. Hâris, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd, ve Sehl b. Sad'den birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hülb'ün hadisi hasendir. Peygamber (s.a.v.) tabiin ve daha sonraki ilim adamları bu hadisle amel ederler ve namazda sağ el sol elin üzerine konmalıdır derler. Bir kısım ilim adamları eller göbeğin üzerinde bulunmalıdır derken, bir kısmı da göbeğin altında olmalıdır demektedirler ve her iki tarafında görüşü geniş ve kapsamlıdır. Hülb'ün adı: **"Yezîd b. Kunafe et Taî"** dir.

Bölüm: 188

Ø RüKû'A GİDERKEN ELLERİ KALDIRMAK

253- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer namazda iniş ve kalkışlarda yani kıyam ve kuud'ta tekbîr alırlardı."** (Dârimî, Salat: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 115)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes, İbn Ömer, Ebû Mâlik el Eş'arî, Ebû Musa, Imrân b. Husayn, Vâil b. Hucr ve İbn Abbâs'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Mes'ûd'un hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimse bu hadisle amel etmişlerdir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve başkaları bunlardandır. Tabiin dönemi alimleriyle tüm fıkıhçılar ve alimler bu görüştedirler.

Bölüm: 189

Ø RÜKÛ'A GİDERKEN TEKBÎR ALMAK

254- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kıyamdan rükû'a giderken tekbîr alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 115; Dârimî, Salat: 40)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve onlardan sonra gelen tabiin döneminin ilim adamlarının görüşü budur. Yani kişi: **"Rükû'a ve secdeye giderken mutlaka tekbîr almalıdır."**

Bölüm: 190

Ø RÜKÛ'A GİDERKEN ELLERİ KALDIRMAK

255- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm namaza başlarken, rükû'a giderken ve ruk'u'dan kalkarken ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı.** İbn ebî Ömer kendi rivâyetinde şu ilaveyi yaptı: **"İki secde arasında ellerini kaldırmazdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 115; Dârimî, Salat: 40)

256- Fadl b. es Sabbah el Bağdadî, Sûfyân b. Uyeyne ve Zührî'den aynı sened ile İbn ebî Ömer'in hadisinin benzerini rivâyet etmiştir.

ž Bu konuda Ömer, Ali, Vâil b. Hucr, Mâlik b. Huveyris, Enes, Ebû Hüreyre, Ebû Humeyd, ebû Useyd, Sehl b. Sa'd, Muhammed b. Mesleme, Ebû Katâde, Ebû Musa el Eşarî, Câbir ve Umeyr el Leysî'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamlarının görüşü böyledir. İbn Ömer, Câbir b. Abdullah, Ebû Hüreyre, Enes, İbn Abbâs, Abdullah b. Zübeyr ve başkalarının görüşü böyledir. Tabiin döneminden de Hasan el Basrî, Atâ, Tavus, Mûcâhid, Nafi', Sâlim b. Abdullah, Saîd b. Cübeyr ve daha başkaları aynı görüşü benimsemişlerdir.

Mâlik, Ma'mer, Evzâî, İbn Uyeyne, Abdullah b. el Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da dönemlerinin aynı görüşü benimseyen alimlerindendir. Abdullah b. Mübarek: Zührî'nin, Sâlim'den, babasından rivâyet ettiği bir hadisi zikrederek şöyle demiştir: İbn Mes'ûd'un **"Rasûlullah (s.a.v.) sadece namaza başlarken ellerini kaldırırdı"** hadisi sabit olmayıp; **"Her tekbîr anında ellerin kaldırılması"** hadisi sabittir.

Abdullah b. Mübarek'in bu sözünü, Ahmed b. Abde el Amulî, Vehb b. Zem'a'dan, Sûfyân b. Abdulmelik'den bize aktarmıştır. Yahya b. Musa, İsmail b. ebî Üveys'den naklederek dedi ki: **"Mâlik b. Enes namazda tekbîr esnasında ellerin kaldırılması görüşünde"** idi. Yine Yahya da Abdurrazzak'tan naklederek şöyle der: **"Ma'mer de namazda tekbîr esnasında ellerin kaldırılması"** görüşündeydi.

Carud b. Muâz'dan şöyle dediğini işittim: Sûfyân b. Uyeyne, Ömer b. Harun ve Nadr b. Sümeyl namaza başlarken rükû'a giderken ve rükû'dan doğrulurken ellerini kaldırırlardı.

Bölüm: 191

Ø SADECE NAMAZA BAŞLARKEN ELLERİN KALDIRILMASI

257- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Size Rasûlullah (s.a.v.)'in namazı gibi bir namaz kıldırayım mı? dedi ve namaz kıldı sadece başlangıç tekbîrinde ellerini kaldırdı."** (Nesâî, İftitah: 1; Ebû Dâvûd, Salat: 116)

ž Bu konuda Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd'un bu hadisi hasendir. Sahabe ve tabiin alimlerinden pek çoğunun görüşü bu hadis üzeredir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler gibi.

Bölüm: 192

Ø RÜKÛ' ANINDA ELLERİ DİZLER ÜZERİNE KOYMAK

258- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ruku anında elleri dizlere tutmak sünnet kılınmıştır, sizde rükû'da ellerinizi dizlerinize tutunuz."** (Nesâî, Tatbik: 93; Ebû Dâvd, Salat: 145)

ž Bu konuda Sa'd, Enes, Ebû Humeyd, Ebû Üseyd, Sehl b. Sa'd Muhammed b. Mesleme ve Ebû Mes'ûd'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ömer'in bu hadisi hasen sahihtir. Sahabe, Tabiin ve sonraki dönemlerin ilim sahibleri bu konuda hemfikirdirler. Sadece İbn Mes'ûd ve arkadaşlarından bir kısmı, **"Tatbik"** denilen rükû'da iki eli birbirine yapıştırarak dizler arasına koymayı rivâyet etmişlerdir ki, ilim adamlarının yanında bu tür yapmak şekli kaldırılmıştır.

259- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle diyor: Biz önceleri rükû'da değişik bir şekil yapardık sonra bize bu şekil yasaklandı ve ellerimizi dizlerimiz üzerine koymamız emredildi. (Nesâî, İftitah: 93; Buhârî, Sıfatıssalat: 37)

ž Kuteybe bu hadisi bize Ebû Avâne, Ebû Ya'fûr, Musab b. Sad ve babası Sa'd b. ebî Vakkâs'tan bu şekilde rivâyet etmiştir. Ebû Humeyd es Saidî'nin ismi ise, Abdurrahman b. Sa'd b. el Münzir'dir. Ebû Useyd es Saidî'nin ismi ise, Mâlik b. Rabiâ'dır. Ebû Hasîn adı ise: Osman b. Âsım el Esedî'dir. Ebû Abdurrahman es Sülemî'nin adı ise Abdullah b. Habib'tir. Ebû Ya'fûr'un ismi, Abdurrahman b. Ubeyd b. Nistas'dır. Ebû Ya'fûr el Abdî'nin adı ise Vakîd olup Vakdan olduğuda söylenir. Abdullah b. ebî Evfâ'dan rivâyet eden budur. Her ikisi de Küfelidir.

Bölüm: 193

Ø RÜKÛ'DA KOLLARI KOLTUKTAN AYIRMAK

260- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Humeyd, Ebû Üseyd, Sehl b. Saîd ve Muhammed b. Mesleme bir araya gelip Rasûlullah (s.a.v.)'in kıldığı namazından bahsettiler, Ebû Humeyd dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in kıldığı namazı en iyi bileniniz benim, **"Rasûlullah (s.a.v.) rükû'a vardığında diz kapaklarını tutar gibi ellerini diz kapakları üzerine koydu ellerini gererek koltuklarından araladı."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 39; Nesâî, İftitah: 93)

ž Bu konuda Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hümeyd'in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisteki şekli benimsemişler ve erkeğin rükû'da ve secdelerde ellerini yanlarından aralamasını kabul etmişlerdir.

Bölüm: 194

Ø RÜKÛ' VE SECDELERDE OKUNACAK DUALAR

261- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz rükû'a varınca rükû' halinde iken üç sefer; "Sübhane Rabbiyelazim" derse yaptığı rükû' tamam olur, bu en azıdır.**

Secdeye varınca secdelerinde de üç kez "Sübhane Rabbiyel a'la derse secdeleri tamam olmuş olur, buda en az söylenmesi gereken miktarıdır." (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 102)

ž Bu konuda Huzeyfe ve Ukbe b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd'un hadisinin senedinde kopukluk vardır. Çünkü Avn b. Abdullah b. Utbe, İbn Mes'ûd'a ulaşmamıştır. İlim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Namaz kılan kimsenin rükû' ve secdelerinde üçten az tesbih yapılmamasını benimsemişlerdir.

Abdullah b. Mübarek'den şöyle rivâyet ediliyor: **"Ben imâmın namazında beş tesbih getirmesini severim ki böylece cemaat üç tesbihe yetişebilir. İshâk ve İbrahim de bu görüştedir."**

262- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namaz kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) rükû'da "Subhane Rabbiyelazim" secdelerinde ise; "Subhane Rabbiyel A'la" derdi. Okuması anında rahmet ayeti gelince duraklar ve Allah'tan rahmetini isterdi, azab ayetine gelince de duraklar ve Allah'a sığınırdı."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 102)

263- Şu'be'den de bunun bir benzeri hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 195

Ø RÜKÛ' VE SECDELERDE KUR'ÂN OKUNMAZ

264- Ali b. ebî Talib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ipekli ve sarıya boyanmış elbise giymekten, altın yüzük kullanmaktan ve rükû'da Kur'ân okumaktan yasakladı."** (Müslim, Salat: 41; Nesâî, İftitah: 97)

ž Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali (r.a.)'in hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiinden ve sonraki dönem alimlerinin görüşü böyle olup ruku ve secdelerde Kur'ân okumayı mekruh görmüşlerdir.

Bölüm: 196

Ø RÜKÛ' VE SECDELERDEN SONRA BEL DOĞRULTULMALIDIR

265- Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rükû' ve secdelerden sonra belini doğrultmayanın namazı caiz olmaz."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 88)

ž Bu konuda Ali b. Şeyban, Enes, Ebû Hüreyre ve Rifâa ez-Zürakî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Mes'ûd'un hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu görüşte olup secde ve rükû' dan sonra bel doğrultulmalıdır.

Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadisten dolayı, secdelerden ve rükû' dan belini doğrultmayan kimsenin namazının fasid olduğuna kanaat getirmişlerdir. Ebû Ma'mer'in adı "Abdullah b. Sahbere" dir. Ebû Mes'ûd el Ensarî el Bedrî'nin adı ise Ukbe b. Amr'dır.

Bölüm: 197

Ø RÜKÛ' DAN KALKINCA NE SÖYLENİR?

266- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) rükû' dan başını kaldırdığında "Semiallahü limen hamideh,**

Rabbena ve lekel hamd milessemavati ve milel arzı ve mile ma beyne hüma ve mile ma şi'te min şey'in ba'du" derdi. (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 45; Müslim, Salat: 42)

ž Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, İbn ebî Evfâ, Ebû Cuhayfe ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali (r.a.)'ın bu hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamının görüşü böyledir. Şâfii'de aynı kanaatte farz ve nafile tüm namazlarda böylece söylenmelidir der. Bazı Küfeliler bu şekilde farz namazlarda söylenmez nafilelerde söylenmelidir derler. **Tirmîzî:** Hadisin râvîlerinden Ebû Seleme'ye Macişunî denmesi macişun'un oğlu olmasındandır.

Bölüm: 198

Ø RÜKÛ' DAN KALKıncA BAŞKA NE SÖYLENİR?

267- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"imâm, Semiallahü limen hamideh dediğinde; siz, Rabbena ve lekel hamdü deyin, çünkü bu sözü meleklerin sözüne denk gelen kişinin geçmiş günahları bağışlanır."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 44; Müslim, Salat: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından bir kısmının görüşü budur. Ve, imâm: **"Semiallahu limen hamideh"** deyince arkasındaki cemaat **"Rabbena lekel hamd"** demelidir derler. Ahmed bunlardandır. İbn Sirîn ve başkaları imâmın arkasındaki cemaat aynen imâmın söylediği gibi **"Semiallahu limen hamideh"** ve **"Rabbena lekel hamd"** demelidir derler. Şâfii ve İshâk bu görüştedirler.

Bölüm: 199

Ø SECDEYE GİDERKEN DİZLERİ ELLERDEN ÖNCE YERE KOYMAK

268- Vâil b. Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz kılarken gördüm secdeye giderken dizlerini ellerinden önce yere koyar ve ayağa kalkacağı zaman ellerini dizlerinden önce kaldırırdı."** (Müslim, Salat: 45; Nesâî, İftitah: 128)

ž **Tirmîzî:** Hasan b. Ali'nin hadisinde şu fazlalık vardır, Yezîd b. Harun diyor ki: Şerik Âsım b. Kuleyb'den sadece bu hadisi rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen garibtir. Şerik'den başka bu hadisi rivâyet eden bilmiyoruz. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler ve secdeye gider ken dizlerin ellerden önce konulması ayağa kalkarken de eller dizlerden önce kaldırılmalıdır demektedirler. Hemmâm b. Âsım bu hadisi rivâyet ederken sahabeyi atlıyarak yani Vâil b. Hucr'u söylemeksizin Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet etmiş gibi bize aktarmıştır.

Bölüm: 200

Ø SECDEYE GİDERKEN DİZLERİ Mİ YOKSA ELLERİ Mİ ÖNCE KOYMALI?

269- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Sizden herhangi biriniz namazda devenin çömelmesi gibi yani önce ellerini sonra dizlerini koyuyor.”** (Nesâî, İftitah: 128; Dârimî, Salat: 74)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bu hadisi Ebû’z Zinad’ın bu rivâyetini sadece bu şekliyle biliyoruz. Bu hadis ayrıca Abdullah b. Saîd el Makburî ve babasından ve Ebû Hüreyre’den de rivâyet edilmiştir.

Abdullah b. Saîd el Makburî’yi hadisçilerden Yahya b. Saîd el Kattan ve başkaları zayıf sayarlar.

Bölüm: 201

Ø SECDE ANINDA ALIN VE BURUN NASIL OLMALIDIR?

270- Ebû Humeyd es Saidî (r.a.): **“Rasûlullah (s.a.v.) namazda secdeye vardığında alnını ve burnunu yere koyar, kollarını yanlarına yapıştırmaz ellerini de omuz hizasına gelecek şekilde koyardı.”** (Müslim, Salat: 46; Nesâî, İftitah: 143)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Vâil b. Hucr ve Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Humeyd’in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve secde esnasında alın ve burun yere konulmalıdır. Burun konulmaksızın sadece alın konulursa bazı ilim adamlarına göre caiz olurken kimileri de caiz olmaz demektedirler.

Bölüm: 202

Ø SECDEDE YÜZ NEREYE KONMALI?

271- Ebû İshâk (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Berâ b. Âzib’e; Rasûlullah (s.a.v.) secdeye vardığında yüzünü nereye koyardı diye sormuştum da o da iki ellerinin arasına diye cevap verdi.”** (Nesâî, İftitah: 129)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Vâil b. Hucr ve Ebû Hümeyd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Berâ hadisi hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmekte olup ellerini kulakları hizasına yakın koyarlardı.

Bölüm: 203

Ø SECDE YEDİ ORGAN ÜZERİNDE YAPILMALIDIR

272- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)’den rivâyete göre, O, Rasûlullah (s.a.v.)’den şöyle işitmiştir: **“Kul secde ettiğinde yedi organı da secde etmiş olur yüzü, iki eli, iki ayağı.”** (Müslim, Salat: 44; Nesâî, İftitah: 130)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Câbir, Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

273- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), yedi organı üzerine secde etmesi emredildi saç ve elbisesini toplaması da yasaklandı.”** (Müslim, Salat: 44; Nesâî, İftitah: 130)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 204

Ø SECDEDE KOLLAR KOLTUKLARDAN ARALANMALI

274- Ubeydullah b. Abdullah b. Akram el Huzaî (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Babamla birlikte Arafat’ta bulunan Nemîre ovasında bulunuyordum bir kafile oraya gelmişti bir de gördüm ki; Rasûlullah (s.a.v.) namaz kılıyor. Abdullah diyor ki: secde esnasında kollarını**

koltuklarına yapıştırmadığı için koltuk altının beyazlığını görüyor gibiyim.” (Müslim, Salat: 45; Nesâî, İftitah: 142)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn Buhayne, Câbir, Ahmer b. Cez’, Meymûne, Ebû Humeyd, Ebû Mes’ûd, Ebû Useyd, Sehl b. Sad, Muhammed b. Mesleme, Berâ b. Âzib, Adiyy b. Amîre ve Âişe (r.anha)’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ahber b. Cez’ Peygamber (s.a.v.)’in ashabından olup bir tek hadis rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Akram hadisi hasendir. Bu hadisi sadece Dâvûd b. Kays’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Akram’ın Peygamber (s.a.v.) bundan başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Sahabeden pek çok ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Abdullah b. Erkâm ez-Zührî, Peygamber (s.a.v.)’in arkadaşlarından olup Ebû Bekir (r.a.)’ın katibidir.

Bölüm: 205

Ø SECDEDE BAŞKA KİMSELERİ RAHATSIZ ETMEMEK

275- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Sizden biriniz secdeye vardığı zaman köpeğin kollarını yayması gibi yaymak suretiyle başkalarını rahatsız etmesin, normal bir şekilde dursun.”** (Nesâî, İftitah: 140; Müslim, Salat: 45)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdurrahman b. Şibl, Enes, Berâ, Ebû Humeyd ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir’in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmekte olup secdede normal durulması gerektiğini yırtıcı hayvanların yayılması gibi yayılmayı hoş görmemişlerdir.

276- Katâde (r.a.)’den rivâyet edilmiştir. Enes (r.a.)’den işittiğime göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Secdede kollarınızı; köpeğin kollarını yayması gibi yayarak çevrenizdekileri rahatsız etmeyin, normal bir şekilde durun.”** (Nesâî, İftitah: 140; Müslim, Salat: 45)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 206

Ø SECDE ANINDA ELLERİ YERE KOYUP AYAKLARIN DİKİLMESİ

277- Sa’d b. ebî Vakkâs (r.a.)’ın babasından rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) secde anında ellerin yere konulması, ayakların ise dikilmesini emretti.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

278- Âmir b. Sa’d’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) secde anında ellerin yere konulmasını emretti diyerek hadisin aynısını aktarmış fakat **“babasından”** kaydını zikretmemiştir.

ž **Tirmîzî:** Yahya b. Saîd el Kattan ve pek çok kimsenin Muhammed b. Aclan, Muhammed b. İbrahim, Âmir b. Sa’d’den rivâyet edilen; **“Peygamber (s.a.v.)’in secde anında ellerini yere yayıp ayakların ise dikilmesini”** emrettiği hadisi mürsel olup Vüheyb’in hadisinden daha sahihtir, ilim adamları bu konuda birleşmişler ve bu hadis-i şerifteki şekli tercih etmişlerdir.

Bölüm: 207

Ø SECDE VE RÜKÛ’ DAN DOĞRULUNCA BELİN DOĞRULTULMASI

279- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), rükû’ dan ve secdeden doğrulduğu anda dimdik duruma gelirdi.”**

(Müslim, Salat: 46; Nesâî, İftitah: 88)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

280- Muhammed b. Beşşâr bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Berâ hadisi hasen sahihtir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadis-i şerife göre yapmışlardır.

Bölüm: 208

Ø RÜKÛ' VE SECDELERDE İMAMDAN ÖNCE DAVRANmaMAK

281- Berâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber namaz kıldığımızda, O rükû' dan başını kaldırıp secdeye gidinceye kadar hiçbirimiz belimizi eğmezdik o secdeye varınca bizde secde ederdik."** (Müslim, Salat: 25; Dârimî, Salat: 72)

ž Bu konuda Enes, Muaviye, Sahib-ül Cüyûş lakabıyla anılan, İbn Mes'ade ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Berâ'nın hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve derler ki: imâmın arkasındaki cemaat imâma her yönden uyacaklardır. imâm rükû'a gidince rükû'a varacaklar kalkınca onlarda kalkacaklardır. Bu konuda ayrı düşünen yokur.

Bölüm: 209

Ø İKİ SECDE ARASINDA TOPUKLARI YAYIP KALÇA ÜZERİNE OTURMAMAK

282- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Ya Ali kendim için sevdiğimi; senin için de severim, kendim için hoşlanmadığım bir şeyi; senin için de hoşlanmam öyleyse iki secde arasında topuklarını yayıp kalçanın üzerine oturma!"** (İbn Mâce, İkame: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece Ebû İshâk'ın, Hâris'den gelen bu şekliyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları hadisi rivâyet eden tek gözlü olan Hâris'in zayıf olduğunu kaydetmişlerdir. Pek çok ilim adamı da bu hadisle amel ederek topukları dikerek oturmayı hoş görmemişlerdir. Yine bu konuda Âişe, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 210

Ø NAMAZDA TOPUKLAR DİKİLEREK OTURULABİLİR Mİ?

283- Ebû'z Zübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, o Tavûs'dan şöyle işitmiştir: İbn Abbâs (r.a.)'ya: **"Topukları dikerek oturmanın hükmünü sorduk." "Sünnettir"** dedi. **"Kişiye veya ayağına zahmet verir görüşündeyiz"** dedik. **"O, Peygamber (s.a.v.)'in sünnetidir"** dedi. (İbn Mâce, İkame: 22; Müslim, Salat: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup, ayakları dikerek oturmakta bir sakınca görmemektedirler. Mekkeli bazı alim ve fıkıhçılar da bu görüştedirler.

İlim adamlarının çoğu ise iki secde arasında ayakları dikerek oturmayı hoş karşılamamışlardır.

Bölüm: 211

Ø İKİ SECDE ARASINDA NASIL DUA EDİLİR?

284- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), iki secde arasında: **"Allahümmâğfirli verhamnî vecburnî vehdinî verzuknî" (Ey Allah'ım beni bağışla bana acı bana afiyet ver beni doğru yoluna hidayet et ve beni dünyada ve ahirette hayırlı rızıklarla rızıklandır)** derdi. (Müslim, Salat: 42; İbn Mâce: İkame: 23)

285- Hasan b. Ali el Hallâl (Hulvanî), Yezîd b. Harun, Zeyd b. Hubab, Kamil Ebûl A'lâ'dan da bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir.

Aynı şekilde, Ali (r.a.)'den de böylece rivâyet edilmiştir. İmâm-ı Şâfii, Ahmed ve İshâk farz ve nafile tüm namazlarda bu duanın okunmasını caiz görmüşlerdir. Kimi ilim adamları ise bu hadisi Kamil ve Ebûl A'lâ'dan mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

Bölüm: 212

Ø SECDEYİ RAHAT BİR BİÇİMDE YAPMAK

286- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı secdede elleri yanlardan, karnı, dizlerden aralamanın zorluk vereceğinden şikayet ettiler de "Dirsekleri dizlere dayamakla rahatlayın"** buyurdular. (Dârimî, Salat: 79; İbn Mâce: İkame: 21)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Salih'in, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz Leys ve İbn Aclan da hadisin râvîlerindendir.

Bölüm: 213

Ø SECDELERDEN KALKIŞ NASIL OLMALI?

287- Mâlik b. Hüveyris el Leysî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Mâlik, Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz kılarken gördü. Namazın tek rek'atlarında istirahat oturması denilen oturmayı yapmadan kıyama kalkmazdı."** (Nesâî, İftitah: 179)

ž **Tirmîzî:** Mâlik b. Hüveyris'in hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadisle amel ederler. İshâk ve bazı arkadaşlarımızın görüşü de böyledir. Mâlik'in künyesi Ebû Süleyman'dır.

Bölüm: 214

Ø SECDEDEN KIYAMA KALKIŞTA NASIL YAPILMALI?

288- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) secdelerden kalkarken ayaklarının sırtı yere değmeksizin kalkardı."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** İlim adamlarının ameli bu hadis üzere olup, birinci ve üçüncü rek'atlarda ayakların üstü yere değdirilmeksizin ayağa kalkmaya tercih etmişlerdir.

Hâlid b. İyas, Muhaddisler tarafından zayıf kabul edilir. Kendisine Hâlid b. İyas'da denilir. Tev'eme'nin azatlısı Salih'e, Salih b. ebi Salih denilir. Ebû Salih'in ismi Nebhan olup Medînelidir.

Bölüm: 215

Ø NAMAZLARDA OTURUŞLARDA NE OKUNMALI?

289- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir:

“Rasûlullah (s.a.v.) çift rek’atlarda oturttuğumuzda şöyle okumayı bize öğretti:

D*QN-PJQN'*O DPDQNGP' HN'D5QNDNHN'*O HN'D7QNJQP(N'*O 'D3QND'EO 9NDNJRCN #NJQOGN' 'DFQN(PJQO HN1N-REN)O 'DDQNGP HN(N1NCN'*OGO 'D3QND'EO 9NDNJRFN' HN9NDNI 9P(N'/P 'DDQNGP 'D5QN'DP-PJFN #N4RGN/O #NFR D' %PDNGN %PD' 'DDQNGO HN#N4RGN/O #NFQN EO-NEQN/K' 9N(R/OGO HN1N3OHDOGO

“Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah’a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. Ey son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.)! Allah’ın rahmeti, bereketi selam ve selameti senin üzerine olsun. Yine Allah’ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah’ın; hayırlı ve iyi işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah’ın kulu ve peygamberidir.” (Nesâî, İftitah: 193; İbn Mâce, İkame: 24)

ž Bu konuda İbn Ömer, Câbir, Ebû Musa ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes’ûd’un hadisi başka yollarla da rivâyet edilmiştir. Teşehhüd hakkında Peygamber (s.a.v.)’den rivâyet edilen en sahih hadis budur. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve tabiinden pek çok kişi bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Ahmed ve İshâk’ta bunlardandır.

Ahmed b. Muhammed b. Musa bize bildirmiştir. Abdullah b. Mübarek, Ma’mer’den, Husayf’tan aktararak şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’i rüyamda gördüm ve Ey Allah’ın Rasûlü! İnsanlar teşehhüd konusunda ayrılığa düştüler ne yapmalıyız dedim. **“İbn Mes’ûd’un teşehhüdüne sarılın”** buyurdular.

Bölüm: 216

Ø NAMAZDA OTURUNCA NE OKUNUR?

290- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bize Kur’ân öğrettiği gibi teşehhedü öğretirdi ve derdi ki:**

D*QN-PJQN'*O 'DREO(N'1NCN'*O' 'D5QNDNHN'*O 'D7QNJQP(N'*O DPDQNGP

3ND'EL 9NDNJRCN #NJQOGN' 'DFQN(PJQO HN1N-REN)O 'DDQNGP HN(N1NCN'*OGO 3ND'EL 9NDNJRFN' HN9NDNI 9P(N'/P 'DDQNGP 'D5QN'DP-PJFN #N4RGN/O #NFR D' %PDNGN %PD' 'DDQNGO HN#N4RGN/O #NFQN EO-NEQN/K' 1N3OHDO 'DDQNGP

“Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah’a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. Ey son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.)! Allah’ın rahmeti, bereketi selam ve selameti senin üzerine olsun. Yine Allah’ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah’ın; hayırlı ve iyi işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah’ın kulu ve peygamberidir.” (Nesâî, İftitah: 191; İbn Mâce, İkame: 24)

ž **Tirmîzî:** İbn Abbâs hadisi hasen garib sahihtir. Abdurrahman b. Humeyd er Ruâsî bu hadisi Leys b. Sa’d’ın rivâyeti gibi Ebû’z Zübeyr’den rivâyet etmiştir. Eymen b. Nabil el Mekkî bu hadisi Ebû’z Zübeyr’den, Câbir’den rivâyet etmiş olup mahfuz değildir. İmâm-ı Şâfii: Teşehhüt konusunda bu İbn Abbâs hadisini yol tutmuştur.

Bölüm: 217

Ø NAMAZLARDA OTURUŞLARDA OKUMA SESSİZ OLUR

291- İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Teşehhüdü gizli okumak sünnettendir.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 179)

Tirmîzî: İbn Mes’ûd hadisi hasen garibtir.

İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır.

Bölüm: 218

Ø NAMAZIN OTURUŞUNDA OTURMA ŞEKLİ NASIL OLMALIDIR?

292- Vâil b. Hucr (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Medîne’ye geldim, Rasûlullah (s.a.v.)’in namazını nasıl kıldığını görmek istedim teşehhüt için oturunca sol ayağını yaydı sağ ayağını dikerek ellerini uylukları üzerine koydu.”** (Nesâî, İftitah: 186; İbn Mâce, İkame: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel ederler Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek ve Küfeliler bu görüştedirler.

Bölüm: 219

Ø NAMAZLARDA OTURUŞ NASIL OLMALIDIR?

293- Sehl b. Sa’d es Saidî (r.a.)’in bize aktardığına göre, şöyle demiştir: Ebû Humeyd, Ebû Useyd, Sehl b. Sa’d ve Muhammed b. Mesleme bir araya gelerek Rasûlullah (s.a.v.)’in nasıl namaz kıldığını müzakere etmeye başladılar

ve Ebû Humeyd dedi ki: **“Peygamber (s.a.v.) namazda oturduğu zaman sol ayağını yayar sağ ayağının üst tarafını kıbleye doğru çevirir ellerini dizleri üzerine koyar şehâdet parmağı ile işaret ederdi.”** (Nesâî, İftitah: 186; İbn Mâce, İkame: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamlarının görüşü böyledir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup, **“Ebû Humeyd’in hadisine dayanarak; ilk oturuşta sağ ayağını dikerek sol ayağının üzerine; ikinci oturuşta ise ayakları sağa çıkararak kalçalar üzerine oturulmalıdır”** demektedirler.

Bölüm: 220

Ø NAMAZIN OTURUŞUNDA PARMAKLA NASIL İŞARET EDİLİR?

294- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Peygamber (s.a.v.) namazın teşehhüdünde oturduğunda ellerini dizleri üzerine koyar sağ elinin başparmağından sonra gelen parmağıyla işaret ederek dua ederdi.”** (Dârimî, Salat: 83; Nesâî, İftitah: 189)

ž Bu konuda Abdullah b. Zübeyr, Numeyr el Huzaî, Ebû Hüreyre, Ebû Hümeyd ve Vâil b. Hucr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer’in hadisi hasen garib olup bu şekliyle Ubeydullah b. Ömer rivâyetiyle biliyoruz. Sahabe ve tabiinden bir kısım ilim adamları bu hadise göre amel etmekte olup teşehhütte parmak kaldırmayı tercih etmişlerdir.

Hadisçilerde aynı görüştedirler.

Bölüm: 221

Ø NAMAZIN BİTİRİLMESİNDE SELAM VERME ŞEKLİ

295- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) namazın bitiminde sağına ve soluna Esselamü aleyküm ve Rahmetullah diyerek selam verirdi.”** (Dârimî, Salat: 87; İbn Mâce, İkame: 28)

ž Bu konuda Sa’d b. ebî Vakkâs, İbn Ömer, Câbir b. Semure, Berâ b. Âzib, Ebû Saîd, Ammâr, Vâil b. Hucr, Adiyy b. Amire ve Câbir b. Abdillah’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes’ûd hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi pek çok ilim adamları böylece uygulamışlar Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 222

Ø NAMAZIN BİTİMİNDE SELAM ŞEKLİ

296- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) namazdan çıkacağında önüne doğru bir kere selam verirdi ve sağ tarafına biraz eğilirdi.”** (İbn Mâce, İkame: 29)

ž Bu konuda Sehl b. Sa’d’dan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe (r.anha)’nın hadisini Rasûlullah (s.a.v.)’e ulaştırılmış şekilde bu şekiliyle bilmekteyiz.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Züheyr b. Muhammed’den Şam’lılar hoş olmayan hadisler aktarıyorlar. Iraklıların rivâyeti ise daha sahihtir.

Muhammed Ahmed b. Hanbel’den naklederek şöyle diyor: Züheyr b. Muhammed Irak’ta kendisinden rivâyet edilen kimse olmayıp ismini

değiştirdikleri başka bir kimsedir.

Tirmîzî: Bazı ilim adamları selam konusunda şöyle derler: Peygamber (s.a.v.)'den gelen rivâyetlerin en doğrusu iki sefer selam vermektir. Sahabe tabiin ve sonraki gelen ilim adamlarının görüşü budur.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki gelenlerden bir kısmı farz namazlarda selam tek olarak verilir görüşündedirler. Şâfii ise diyor ki dilerse kişi tek selam verir dilerse iki selam verir, ilk selam olmazsa namaz caiz olmaz ikinci selam ise sünnettir.

Bölüm: 223

Ø SELAMI UZATMAKSIZIN VERMEK

297- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Selamın kelime ve harflerini uzatmamak sünnettir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 183)

ž Ali b. Hucr bu hadisi İbn'ül Mübarek'in şöyle yorumladığını söylüyor. Yani **"Selamın harflerini uzatmadan"** verir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları bu şekli müstehab görmüşlerdir. İbrahim Nehaî'nin şöyle dediği rivâyet olunur: Tekbîr ve selam uzatılmaksızın yapılmalıdır.

Hıkl'ın, Evzâî'nin katibi olduğu söyleniyor.

Bölüm: 224

Ø NAMAZIN BİTİMİNDE HANGİ DUA OKUNUR?

298- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) selam verdikten sonra "Allahümme entesselam veminkes selam tebarekte zelcelali velikram" diyecek kadar otururdu.** (Ey Allah'ım sen her türlü kötülük ve eksikliklerden uzaksın, hertürlü huzur rahat ve afiyetler de sendedir. Celal ve ikram sahibi olan sen ne mübareksin.)" (Müslim, Mesacid: 26; İbn Mâce, İkame: 32)

299- Hennâd (r.a.), aynı senedle bu hadisin benzerini bize aktardı ve **"Tebarekte"** kelimesinden sonra **"Ya"** yı ilave etti. (Müslim, Mesacid: 27)

ž Bu konuda Sevbân, İbn Ömer, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Muğîre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe'nin (298) nolu hadisi hasen sahihtir.

Hâlid el Hazza Âişe'nin hadisinin bir benzerini Abdullah b. Hâris ve Âsım yoluyla bize aktarmıştır.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den; selamdan sonra:

D' %PDNGN %PD' 'DDQNGO HN-R/NGO D' 4N1PJCN DNGO DNGO 'DREODRCO HNDNGO 'DR-NER/O JO-RJPJ HNJOEPJ*O HNGOHN 9NDNI CODQP 4NJR!M BN/PJ1L 'DDQNGOEQN D' EN'FP9N DPEN' #N9R7NJR*N HND' EO9R7PJN

DPEN' ENFN9R*N HND' JNFRAN9O 0N' 'DR,N/QP EPFRCN 'DR,N/QO

(Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur sadece o vardır O'nun ortağı yoktur, her türlü otorite ve saltanat onundur, her türlü eksiksiz övgüler de ona aittir. Hayat veren ve ölümü de meydana getiren o'dur onun gücü her şeye yeter. Allah'ım senin verdiğine engel olabilecek kimse yoktur, vermediğini de verebilecek yoktur, senin yardımın olmadan hiçbir kuvvet sahibine kuvveti fayda vermez.)

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edildiğine göre namazın bitiminde o şöyle derdi.

3O(R-N'FN 1N(QPCN 1N(QP 'DR9P2QN)P 9NEQN' JN5PAOHFN HN3ND'EL 9NDNI 'DREO1R3NDPJFN HN'DR-NER/O DPDQNGP 1N(QP 'DR9N'DNEPJFN

(Çok güçlü ve üstün olan Rabbin tüm kafirlerin vasfettiklerinden yücedir. Selam, gönderilen tüm Peygamberlere olsun, eksiksiz tüm övgüler alemleri yaratan Allah'a mahsustur.) (37 Saffat 180-182)

300- Rasûlullah (s.a.v.)'in azatlı kölesi Sevbân'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazdan çıkmak istediğinde üç sefer estağfirullah der sonra Allahümme entesselamü veminkesselamü tebarekte yazelcelali velikrami"** duasını okurdu. (Müslim, Mesacid: 26; İbn Mâce, İkame: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ammâr'ın ismi Şeddâd b. Abdullah'tır.

Bölüm: 225

Ø İMAM NAMAZINI BİTİRİNCE HANGİ TARAFA DÖNEREK YERİNDEN AYRILIR

301- Kabîsa b. Hülb (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize imâm olur namazın bitiminde sağ ve sol her iki tarafında da dönerek yerinden ayrılırdı."** (İbn Mâce, İkame: 33)

ž Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Enes, Abdullah b. Amr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hülb'ün bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek imâmın dilediği yönde dönerek yerinden ayrılabileceğini söylerler. Sağ ve sol taraftan dönme meselesi sahih olarak rivâyet edilmiştir.

Ali b. Ebi Tâlib: İmamın ihtiyacı ne tarafta ise o taraftan kalkar demektedir.

Bölüm: 226

Ø NAMAZ NASIL KILINMALIDIR?

302- Rifâa b. Rafi' (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte mescidde otururken bedevi gibi biri geldi hafifçe bir namaz kılarak gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) selamını aldı ve dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış olmadın. Adam dönerek namaz kıldı ve geri gelerek tekrar selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) tekrar selamı alarak, dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış sayılmazsın buyurdu bu kimse iki yada üç sefer bu durumu tekrarladı, her seferinde de selam verdiğinde namazını hafifçe kılan bu kişiye dön ve tekrar namaz kıl demesi insanları tedirgin etti ve durum onlara ağır geldi. Son seferinde adam: Bana göster ve öğret çünkü ben insanım doğru da yapabilirim hata da edebilirim dedi. Rasûlullah (s.a.v.) evet öyledir diyerek şöyle buyurdular: Namaz kılacağında Allah'ın emrettiği gibi abdest al sonra şehâdet getir, kamet et, Kur'ân'dan bir şeyler bilirsen oku bilmezsen Allah'a hamdet tekbîr getir Lailahe illallah de sonra rükû'a git rükû'ü rahat bir biçimde yap sonra doğrul dimdik dur sonra uygun bir biçimde secdeyi yap sonra otur oturumu dimdik durarak yap sonra kalk ve tüm rek'atları bu şekilde tamamla. Böyle yaparsan namazın tamam olmuştur bunlardan herhangi birini eksik yaparsan namazın eksik olmuş olur."** Rifâa diyor ki: Bu hüküm önceki bildikleri hükümden daha kolay geldi böylece namazını eksik yapan kimsenin sevâbının azalacağı ve büsbütün namazının yok olmayacağını öğrenmiş oldular. (Dârimî, Salat: 78)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ammâr b. Yâsir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rifâa hadisi hasendir. Bu hadisi Rifâa'dan başka şekillerde de rivâyet edilmiştir.

303- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) mescide girdi. Bir adamda mescide girdi ve namaz kıldı namazını bitirince gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) o kimsenin selamını aldı ve dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış olmadın**

buyurdular. O adam döndü tekrar aynı şekilde namaz kıldı, gelip Peygamber (s.a.v.)'e selam verdi, Peygamber (s.a.v.) onun selamını aldı ve tekrar geri dön namazını tekrar kıl çünkü senin namazın olmadı buyurdular o kişi bu durumu üç sefer tekrar etti ve dedi ki: Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki bundan iyisini bilmiyorum bana doğrusunu öğret. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz kılacağında tekbîr al sonra Kur'ân'dan kolayına geleni oku sonra rükû'ü rahat bir biçimde yerine getir sonra kalk dimdik dur sonra secdeleri uygun biçimde yerine getir sonra kalk oturumu dimdik yap namazının tüm rek'atlarını böylece yap."** (Dârimî, Salat: 78

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Numeyr bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den, Saîd el Makburî'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiş olup **"Saîd'in babasından"** bölümünü kaydetmemiştir. Yahya b. Saîd'in Ubeydullah b. Ömer'den rivâyeti daha sahihtir. Saîd el Makburî, Ebû Hüreyre'den bizzat işitmiş fakat babası yoluyla rivâyet etmiştir. Ebû Saîd el Makburî'nin ismi **Keysân**'dır. Keysân, Ebû Saîd diye künyelenir. Keysân bir kabilenin anlaşmalı kölesidir.

Bölüm: 227

Ø NAMAZ NASIL KILINMALIDIR?

304- Ebû Humeyd es Saidî (r.a.)'den aktardığına göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından on kişilik bir guruptan birisi olan Ebû Katâde er Rib'î'den işittim şöyle diyordu; Rasûlullah (s.a.v.)'in namazını en iyi bileniniz benim bunun üzerine dediler ki: **"Müslüman olmada bizden eski değilsin Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına en çok gidip gelenlerimizden de değilsin"** dedi ki: Evet o halde anlat bakalım dediler; O'da dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında ayakta dosdoğru durur, ellerini omuz hizasına kadar kaldırarak tekbîr alırdı, sonra rükû'a varmak istediğinde yine ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır ve tekbîr getirerek rükû'a varırdı. Rükû'da düzgün vaziyette durur başını ne aşağı sarkıtır nede yukarıya doğru dikerdi ellerini de dizleri üzerine koyardı sonra **"Semiallahü limen hamideh"** diyerek ellerini kaldırır ve doğrulurdu vücudunu aynen ayakta durduğu şekle gelirdi. Sonra secdeye gitmek üzere eğilir Allahü ekber der kollarını koltuklarından aralar ayak parmaklarını serbest bırakır sol ayağını bükerek üzerine oturur ve dimdik dururdu sonra Allahü ekber diyerek ikinci secdeye iner sol ayağını bükerek üzerine oturur ve dimdik durur ve sonra ikinci rek'at için ayağa kalkardı ve ikinci rek'atta da aynen yapardı iki secdeden kalkınca tekbîr alır ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı ilk namaza başlarken aldığı tekbîr gibi tüm rek'atları bu şekilde kılar namazın biteceği son rek'atın oturumunda sol ayağını çıkararak kalçası üzerine oturur ve selam vererek namazdan çıkardı. (Dârimî, Salat: 92)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **"iki secdeden kalkınca"** ifadesi iki rek'atı tamamlayınca anlamındadır.

305- Muhammed b. Amr b. Atâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ebû Humeyd es Saidî'yi Peygamber (s.a.v.)'in ashabından on kişinin arasında dinledim onların içinde Ebû Katâde b. Rıb'î'de vardı"** diyerek önceki hadisin benzerini aktardı sadece şu ilaveyi yaptı: **"Doğru söyledin. Rasûlullah (s.a.v.) namazını böyle kılardı."** (Dârimî, Salat: 92)

ž **Tirmîzî:** Ebû Âsım Zahhak b. Mahled bu hadisi Abdulhamid b. Cafer'den rivâyet ederek: **"Doğru söyledin. Rasûlullah (s.a.v.) aynen böyle kılardı"** ilavesini yapmıştır.

Bölüm: 228

Ø SABAH NAMAZINDA RASÛLULLAH (s.a.v.) NE OKURDU?

306- Kutbe b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i sabah namazının birinci rek'atında Kaf süresinin onuncu ayetini okurken dinledim."** (Nesâî, İftitah: 38; Dârimî, Salat: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Amr b. Hureys, Câbir b. Semure, Abdullah b. Sâib, Ebû Berze ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Kutbe b. Mâlik hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in sabah namazında vakıa sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine sabah namazında Rasûlullah (s.a.v.)'in 60'la 100 ayete kadar okurdu rivâyeti de vardır.

Yine Tekvir sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Ebû Musa'ya sabah namazında uzun sûrelerden okumasını yazılı olarak bildirmiştir.

Tirmîzî: İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

Bölüm: 229

Ø ÖĞLE VE İKİNDİ NAMAZLARINDA RASÛLULLAH (s.a.v.) NE OKURDU?

307- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğle ve ikindi namazlarında Bürüç, Tarık ve benzeri sûrelerden okurdu."** (Nesâî, İftitah: 55; Müslim, Salat: 34)

ž Bu konuda Habbab, Ebû Saîd, Ebû Katâde, Zeyd b. Sabit ve Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir b. Semure'nin hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in öğle namazında secde sûresi kadar okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine öğle namazının ilk rek'atında otuz, ikinci rek'atta ise on beş ayet kadar okuduğuda rivâyet edilmiştir. Ömer'in, Ebû Musa'ya öğle namazında orta sûrelerden okumasını yazılı olarak bildirdiği de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları ikindi namazında da akşam namazı gibi kısa sûreler okunacağı rivâyet edilmiştir. İbrahim Nehaî: İkindi namazının kıraatı akşam namazının kıraatine eşittir demektedir. İbrahim diyor ki: öğle namazının kıraati ikindi namazına göre dört kat fazladır.

Bölüm: 230

Ø RASÛLULLAH (s.a.v.) AKŞAM NAMAZINDA NE OKURDU?

308- Ümmül Fadl (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) son hastalığı anında başını sarmış olduğu halde bize akşam namazını kıldırdı ve Mürselat sûresini okumuştu ondan sonra bir daha akşam namazı kılmadan vefat etti.”** (Müslim, Salat: 36; Nesâî, İftitah: 62)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Cübeyr b. Mut’ım, İbn Ömer, Ebû Eyyûb, Zeyd b. Sabit’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmül Fadl hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in akşam namazının iki rek’atında Araf sûresini tamamen okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine Akşam namazında Tûr sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine Ömer (r.a.)’den Ebû Musa’ya akşam namazında kısa sûreler okumasını yazıyla bildirdiği de rivâyet edilmiştir.

Ebû Bekir (r.a.)’in akşam namazında kısa sûrelerden okuduğu da rivâyetler arasındadır, ve ilim adamları böylece amel etmişlerdir. İbn’ül Mübarek Ahmed ve İshâk’da bunlardandır.

Şâfii diyor ki: Akşam namazında Tur ve Mürselat gibi uzun sûreleri okumanın mekruh olduğu Mâlik’den rivâyet edilmiştir. Fakat ben bu ve benzeri sûrelerin akşam namazında okunmasını müstehab görürüm.

Bölüm: 231

Ø RASÛLULLAH (s.a.v.) YATSI NAMAZINDA NE OKURDU?

309- Abdullah b. Büreyde (r.a.)’ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazında Şems ve benzeri sûreleri okurdu.”** (Müslim, Salat: 36)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Berâ b. Âzib ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Büreyde hadisi hasendir. Rasûlullah (s.a.v.)’in yatsı namazında Tîn sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Osman (r.a.)’den rivâyete göre, Yatsı namazında Münafıkûn ve benzeri sûreleri okurdu.

Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve tabiinden gelen rivâyetlere göre yatsı namazında ne okunacağı konusunda genişlik vardır söylenenlerden daha uzun ve daha kısa sûreler de okunabilir denmektedir. Bu konuda en güzel rivâyet yatsı namazında Şems ve Tîn sûrelerinin okunmasıyla alakalı gelen rivâyettir.

310- Berâ b. Âzib (r.a.)’den rivâyete göre, **“Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazında “Tîn” sûresini okurdu.”** (Müslim, Salat: 36; Nesâî, İftitah: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 232

Ø İMAMIN ARKASINDA CEMAAT NE OKUMALI?

311- Ubade b. es Sâmit (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir seferinde sabah namazını kıldırdı ve okumada zorlandı ve namazını bitirince dedi ki: “Gördüğüme göre imâmın arkasında sizlerde okuyorsunuz.” Bizde evet vallahi okuyoruz dedik. Bunun üzerine öyle yapmayın sadece Fatihayı okuyun yeterlidir, çünkü “Fatiha sûresini okumayanın namazı yoktur”** buyurdular. (Müslim, Salat: 12; Nesâî, İftitah: 28)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, Enes, Ebû Katâde ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ubade hadisi hasendir. Zührî bu hadisi Mahmûd b. Rabi ve Ubade b. Samit yoluyla

nakleder ve der ki: **“Fatihayı okumayanın namazı yoktur.”** bu rivâyet daha sahihtir.

Sahabe ve tabiinden pek çok ilim adamı imâmın arkasında okumanın gerektiğini söylemişler ve uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk imâmın arkasında okumanın gerekliliği görüşündedirler.

Bölüm: 233

Ø İMÂMIN SESLİ OKUDUĞU NAMAZLARDA CEMAATİN OKUMAMASI GEREKTİĞİ

312- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) sesli okuduğu bir namazda namazını bitirince şöyle sordular: Ben namazda okurken sizden biriniz de benimle birlikte okudu mu? Bir adam, evet Ya Rasûlullah deyince; “Bende niçin benim okumama karışılıyor diyordum!” buyurdular. Bunu duyan sahabîler Rasûlullah (s.a.v.)’in sesli okuduğu namazlarda onunla beraber okumalarına son verdiler.”** (Nesâî, İftitah: 29; Müslim, Salat: 12)

ž Bu konuda İbn Mes’ûd, Imrân b. Husayn, Câbir b. Abdullah’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir. İbn-ü Ükeyme Elleysî’nin adı Umare’dir kendisine Amr b. Ükeyme de denilir.

Zührî’nin arkadaşlarından bir kısmı aynı hadisi rivâyet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: **“İnsanlar bunu Rasûlullah (s.a.v.)’den işitince okumaya son verdiler.”**

Bu hadiste imâmın arkasında okumayı kabul edenlere ters düşen bir durum yoktur. Çünkü bu hadisi rivâyet eden Ebû Hüreyre’nin şöyle bir rivâyeti daha vardır **“Bir kimse namaz kılar kıldığı namazda fatiha sûresini okumazsa namazı eksiktir; tamam değildir.** Hadis râvîlerinden biri Ebû Hüreyre’ye şöyle dedi: **“Bazen imâmın arkasında oluyorum ne yapmalıyım?** Ebû Hüreyre de, **“İçinden oku”** buyurdular.

Ebû Osman en Nehdî, Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiği bir hadiste şöyle diyor: **“Fatiha sûresi okunmaksızın namaz olmadığı ilan etmemi Rasûlullah (s.a.v.) bana emretti.”**

Hadisçiler ise: **imâmın sesli okuduğu namazlarda okumaksızın imâmı dinlemeleri gerektiği, imâmın okuma anındaki yaptığı durak yerlerini takip ederek o esnalarda okumalıdır”** demektedirler.

İlim adamları imâmın arkasında okuma konusunda ayrı görüşler ortaya koymuşlar, Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve tabiinden pek çok kimse **“imâmın arkasında okunması kanaatindedirler.”** Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Abdullah b. Mübarek’in şöyle dediği rivâyet olunmuştur. **“Ben imâmın arkasında okurum, herkes de okur, sadece Küfeli bazı kimseler okumazlar ben onların namazlarının da caiz olduğu görüşündeyim.”**

Bazı ilim adamları bu konuda şiddetli davranarak: **“Gerek kendi başına gerek imâmın arkasında olsun fatiha okunmadan namaz olmaz”** diyerek Ubade b. Sâmit’in hadisine dayanmışlardır. Ubade b. Sâmit Peygamber (s.a.v.)’in vefatından sonra da imâmın arkasında fatiha sûresini okumuş olup **“Fatiha sûresi okunmadan namaz olmaz”** hadisiyle amel etmiştir. Şâfii, İshâk ve diğer bir kısım kimseler bu görüştedirler.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)’in **“Fatihayı okumayanın namazı yoktur.”** hadisinin manası cemaat olmaksızın kendi başına namaz kılanlar içindir. Ahmed b. Hanbel 313 numaralı Câbir hadisini delil göstererek bu kanaate sahip olmuştur ve şöyle demektedir. Bu hadisi rivâyet eden kimse Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından olup **“Fatiha sûresi okunmadan namaz olmaz”** sözünü tek başına namaz kılanlar için diyerek yorumlanmıştır. Tüm bunlara rağmen Ahmed b. Hanbel: imâmın arkasında veya kendi başına bile olsa kişinin fatihayı okuması gerektiğini tercih etmektedir.

313- Vehb b. Keysân, Câbir b. Abdillah (r.a.)’den şöyle işittiğini

söylemiştir: **“Her kim bir namaz kılar da o namazında Fatiha sûresini okumazsa namaz kılmamış sayılır. Ancak imâmla birlikte kılarsa o zaman Fatiha okumasa da namazı olur.”** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 234

Ø MESCİDE GİRERKEN OKUNACAK DUA

314- Fatimatül-Kübrâ (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v.) mescide girdiği zaman salat ve selam getirir ve: **Rabbim günahlarımı bağışla Rahmet kapılarını aç”** derdi. Yine mescidden çıkarken salat ve selam getirir ve: **Rabbim günahlarımı bağışla tüm nimet kapılarını aç”** diye dua ederdi. (Nesâî, Mesacid: 16; İbn Mâce, Mesacid: 13)

315- İsmail b. İbrahim (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Hasan’la Mekke’de karşılaştım ve bu hadis hakkında sordum O’da şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) mescide girerken “Rabbim Rahmet kapılarını aç”** derdi. Mescidden çıkarken ise: **“Tüm nimet kapılarını aç”** diyerek dua ederdi. (Nesâî, Mesacid: 16; İbn Mâce, Mesacid: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Humeyd, Ebû Useyd ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Fatıma hadisi hasen olup senedinde kopukluk vardır. Çünkü Hüseyin’in kızı Fatıma büyük annesi Fatıma-tül Kübra’ya yetişip ondan hadis rivâyet edememiş ve Fatıma-tül Kübra Peygamber (s.a.v.)’in vefatından sonra ancak birkaç ay yaşamıştır.

Bölüm: 235

Ø MESCİDE GİREN KİMSENİN İKİ REK’AT NAMAZ KILMA GEREĞİ

316- Ebû Katâde (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Biriniz mescide girdiği zaman oturmadan önce iki rek’at namaz kılsın.”** (Nesâî, Mesacid, 37; Dârimî, Salat: 114)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Ebû Ümâme, Ebû Hüreyre, Ebû Zerr ve Ka’b b. Mâlik’dende hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Katâde’nin hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis Muhammed b. Aclan ve değişik kimselerden Âmir b. Abdullah b. Zübeyr vasıtasıyla Mâlik b. Enes’in rivâyetine benzer şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

Yine Süheyl b. Ebû Salih bu hadisi Âmir b. Abdillah b. Zübeyr ve Amr b. Süleym ez-Zürakî ve Câbir yoluyla rivâyet etmiştir ki sahih değildir. Ebû Katâde hadisi sahihtir. Hadisçiler bu hadisle amel ederek **“mescide giren kimsenin bir özrü olmadığı sürece oturmadan önce iki rek’at namaz kılmasını müstehab görmüşlerdir.”**

Ali b. el Medînî diyor ki: Süheyl b. Ebû Salih’in hadisi yanlıştır. İshâk b. İbrahim, Ali b. el Medînî vasıtasıyla bunu bana haber vermiştir.

Bölüm: 236

Ø MEZARLIK VE BANYOLAR DIŞINDA YERYÜZÜNÜN HER TARAFI MESCİDDİR

317- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mezarlıklar ve banyo** (hamam)**'lar dışında yeryüzünün tamamı mescidtir yani namaz kılınabilir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 24; Dârimî, Salat: 111)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Abdullah b. Amr, Ebû Hüreyre, Câbir, İbn Abbâs, Huzeyfe, Enes, Ebû Ümâme, Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)'in şu hadisini bize aktarmışlardır: **"Bütün yeryüzü bana mescid ve temizleyici kılındı."**

Tirmîzî: Ebû Saîd'in bu hadisi Abdulaziz b. Muhammed'den iki ayrı rivâyet olarak gelmiş olup, bazen Ebû Saîd rivâyet edenler arasında geçiyor bazısında ise geçmiyor dolayısıyla bu hadiste karışıklık vardır.

Aynı hadisi Sûfyân es Sevrî, Amr b. Yahya ve babasından Mürsel olarak rivâyet etmiştir. Yine Hammad b. Seleme de Amr b. Yahya, babasından ve Ebû Saîd yoluyla bu hadisi bize aktarmıştır. Muhammed b. İshâk'da, Amr b. Yahya ve babasından rivâyet ederek şöyle diyor: Yahya'nın rivâyeti çoğunlukla Ebû Saîd yoluyladır bu rivâyette ise Ebû Saîd'i zikretmemiştir.

Sevrî'nin Amr b. Yahya'dan ve babasından rivâyeti mürsel olarak daha sağlam ve daha sahih gibidir.

Bölüm: 237

Ø MESCİD YAPTIRMANIN DEĞER VE KIYMETİ

318- Osman b. Affân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)' den şöyle söylediğini işitmiştir: **"Her kim Allah'ın rızasını kazanmak için bir mescid yaptırırsa Allah'ta onun için Cennet'te ona bir ev yapar."** (Ebû Dâvûd, Salat: 12; Dârimî, Salat: 113)

ž Bu konuda Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdullah b. Amr, Enes, İbn Abbâs, Âişe, Ümmü Habibe, Ebû Zerr, Amr b. Abese, Vâsile b. Eskâ, Ebû Hüreyre, ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Osman'ın bu hadisi hasen sahihtir.

Mahmûd b. Lebîd, Peygamber (s.a.v.)'i görmüş kimselerdendir. Mahmûd b. Rabi' ise Rasûlullah (s.a.v.)'e yetişmiş kimselerden olup her ikisi de Medîneli küçük gençlerdendir.

319- Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın rızasını kazanmak için küçük veya büyük kim bir mescid yaptırırsa Allah'ta ona Cennet'te bir ev yapar."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis aynı şekilde Rasûlullah (s.a.v.)'den Kuteybe, Nuh b. Kays, Kays'ın azat edilmiş kölesi Abdurrahman, Ziyâd en Numeyrî ve Enes yoluyla da rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 238

Ø MEZARLIKLAR ÜZERİNDE NAMAZ KILINMAYACAĞI

320- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirler üzerinde namaz kılanlara ve kabirler üzerine kandil yakanlara lanet etmiş yani**

Allah'ın rahmetinden uzak kalmaları için beddua etmiştir." (Nesâî, Cenaiz: 106; İbn Mâce, Cenaiz: 49)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Burada geçen Ebû Salih, isimli kimse Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hanî'nin azat edilmiş kölesi olup ismi Bazan'dır. Bazam'da denilir.

Bölüm: 239

Ø MESCİD VE CAMİLERDE UYUNABİLİR Mİ?

321- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bizler genç olduğumuz halde Rasûlullah (s.a.v.) zamanında mescidde uyurduk."** (İbn Mâce, Mesacid: 6; Dârimî, Salat: 117)

ž **Tirmîzî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı mescidde uyunabileceğini caiz görmüşlerdir. İbn Abbâs, mescid gece ve gündüz uykuları için yatma yeri haline getirilmemelidir der. İlim adamlarından bir kısmı da bu görüştedirler.

Bölüm: 240

Ø MESCİDLERDE alışveriş yapmak, şiir söylemek ve yitik aramanın yasaklılığı

322- Amr b. Şuayb (r.a.), babasından o da dedesinden rivâyet ettiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) mescidde karşılıklı şiirler okumaktan, alışveriş yapmaktan ve Cuma günü namazdan önce mescidde toplanıp halka olmayı yasakladı."** (Dârimî, Salat: 118; Nesâî, Mesacid: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Büreyde, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Amr b. As hadisi hasendir. Amr b. Şuayb, Amr b. As'ın oğludur. Muhammed b. İsmail diyor ki: Ahmed İshâk ve diğer bazı kimseler Amr b. Şuayb'ın hadisiyle hüküm vermişler ve amel etmişlerdir. Muhammed diyor ki: Şuayb b. Muhammed dedesi Abdullah b. Amr'dan işitmiştir.

Tirmîzî: Amr b. Şuayb hadisi hakkında söz edenler dedesinin sayfasından hadis rivâyet ettiği için onu zayıf saymışlardır. Sanki onlar aktardığı hadisleri dedesinden işitmediği görüşündedirler.

Ali b. Abdillah diyor ki: Yahya b. Saîd'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Amr b. Şuayb'ın hadisi bizce makbul sayılmaz. İlim adamlarından bir kısmı mescidde alışverişi hoş karşılamamışlar, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Tabiin alimlerinden bir kısmından da mescidde alışveriş yapılabileceğine cevaz verdikleri rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den mescidde şiir söylenebileceğine ruhsat veren hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 241

Ø temelleri takva üzerine atılan mescid

323- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hudre oğullarından bir kimse ile Amr b. Avf oğullarından bir kimse temelleri takva üzerine atılan mescid konusunda münakaşa ettiler. El Hudrî O, Rasûlullah (s.a.v.)'in mescididir dedi diğeri de Kuba mescididir dedi. Bunun üzerine bu konuyu Rasûlullah (s.a.v.)'e getirip sordular O'da o mescid burasıdır. "Yani kendi mescidini kastediyor" ve burada çok hayırlar vardır"** buyurdu. (Müslim, Hac: 96; Nesâî, Mesacid: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Bekir, Ali b. Abdillah'tan naklen şöyle diyor: Yahya b. Saîd'e Muhammed b. Yahya el Eslemî'yi sordum dedi ki: O zararsız biridir fakat kardeşi Üneys b. ebî Yahya, ondan daha sağlam biridir.

Bölüm: 242

Ø kuba mescidinde kılınan namazın değer ve kıymeti

324- Useyd b. Zuhayr el Ensarî (r.a.)'den işitildiğine göre, ki bu kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandır ve hadis rivâyet ederdi dedi ki: **"Kuba mescidinde namaz kılmak Umre sevâbı gibi sevap kazandırır."** (Müslim, Hac: 97; Nesâî, Mesacid: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Üseyd'in hadisi hasen garibtir.

Useyd b. Zuheyr'in, bu hadisi dışında sahih bir rivâyetini bilmiyoruz. Bunu da sadece Ebû Usame'nin Abdulhamid b. Cafer yoluyla yaptığı rivâyetten öğreniyoruz.

Ebûl Ebred'in ismi Ziyâd Medenî'dir.

Bölüm: 243

Ø hangi mescidler fazilet bakımından daha hayırlıdır?

325- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benim şu mescidimde kılınan namaz Mescid'i Haram dışındaki diğer mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır."** (Müslim, Hac: 94; Nesâî, Mesacid: 10)

ž **Tirmîzî:** Kuteybe bu hadisi **"Ubeydullah'ı"** atlayarak Zeyd b. Rebah ve Ebû Abdullah el Eğar diyerek hadisi aktarıyor.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Abdullah el Eğar'ın ismi Selman'dır.

Bu hadis Ebû Hüreyre yoluyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda; Ali, Meymûne, Ebû Saîd, Cübeyr b. Mut'ım, İbn Ömer, Abdullah b. Zübeyr ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

326- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ancak üç mescidi ziyaret için veya namaz kılmak için yolculuğa çıkılır; Mekke'deki Mescid'i Haram, Medîne'deki benim mescidim ve Kudüs'teki Mescid'i Aksa."** (İbn Mâce, İkame: 195; Müslim, Hac: 95)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 244

Ø namaza yetişmek için yürüyerek rahat bir şekilde gelmek

327- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namaz'a başlandığında namaza yetişebilmek için koşarak değil yürüyerek rahat bir şekilde cemaati rahatsız etmeksizin gelin yetişebildiğiniz rek'atları kılın yetişemediğiniz ve geçirdiğinizi sonradan tamamlayın."** (Müslim, Mesacid: 28; Nesâî, İmâme: 57)

ž Bu konuda Ebû Katâde, Übey b. Ka'b, Ebû Saîd ve Zeyd b. Sabit, Câbir

ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda ilim adamları değişik görüşlere sahip olmuşlardır, kimisi namaza ilk başlangıç tekbîrini kaçırmaktan korkan kimsenin hızlıca koşarak yetişmesi görüşündedirler, kimileri ise koşarak yetişmeyi hoş karşılamamış rahat bir şekilde yürüyerek namaza yetişilmesini tercih etmişlerdir. Ahmed ve İshâk aynen Ebû Hüreyre hadisine göre amel ederler İshâk der ki: İlk tekbîri kaçıracağından korkarsa hızlıca yürümesinde bir sakınca yoktur.

328- Hasan b. Ali el Hallâl yoluyla yukarıdaki hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir. Abdurrezak ta aynı şekilde Said b. Müseyyeb ve ebu Hüreyre yoluyla rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Zürey’in hadisinden daha sahihtir.

329- Yine İbn ebî Ömer yoluyla bir önceki hadisin benzeri daha rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 245

Ø mescidde oturup namazı beklemenin değer ve kıymeti

330- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sizden biriniz namaz için beklediği sürece namazdaymış gibi sevap kazanır. Mescidde bulunduğu sürede melekler hades yapıncaya kadar o kimseye Allah’ım onu bağışla ona merhamet et diye dua ederler dedi. Hadramevtli bir adam Hades nedir? Ey Ebû Hüreyre deyince; Ebû Hüreyre sesli veya sessiz bir şekilde yellenmek, yani abdestin bozulmasıdır”** diye cevap verdi. (Nesâî, Sehv: 103; Müslim, Mesacid: 49)

ž Bu konuda Ali, Ebû Saîd, Enes, Abdullah b. Mes’ûd ve Sehl b. Sa’d’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 246

Ø secde edilecek yere serilen küçük seccade üzerinde namaz kılmak

331- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) küçük seccade üzerinde de namaz kılardı.”** (İbn Mâce, İkame: 63)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Habibe, İbn Ömer, Ümmü Süleym, Âişe, Meymûne’den de hadis rivâyet edilmiş olup Ümmü Gülsüm binti ebî Seleme b. Abdil Esed, Ümmü Seleme’den ve Peygamber (s.a.v.)’den hadis işitmemiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu görüştedirler. Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Böylece Peygamber (s.a.v.)’in seccade üzerine namaz kıldığı sabit olmuştur.

Tirmîzî: Hurma, küçük hasır parçasıdır.

Bölüm: 247

Ø hasır üzerinde namaz kılmak

332- Ebû Saîd (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) hasır üzerinde namaz kılmıştır.”** (İbn Mâce, İkame: 63)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Muğıre b. Şu’be’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasendir.

İlim adamlarının pek çoğu bu hadisle amel etmişlerdir. Bir kısım ilim adamları ise toprak üzerinde namaz kılmayı hoş görmüşlerdir. Ebû Sûfyân’ın ismi Talha b. Nafi’dir.

Bölüm: 248

Ø bir sergi üzerinde namaz kılmak

333- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) biz çocukların arasına katılırdı ve küçük kardeşime; Ey Ebû Umeyr, yavru kuş ne yapıyor derdi. Enes diyor ki: Bir yaygımız vardı üzerine su serpilerek temizlendi ve Peygamber (s.a.v), onun üzerinde namaz kıldı.”** (Buhârî, Edeb: 64; Müslim, Mesacid, 54)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbni Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel etmiş olup değişik sergiler (Halı, kilim, battaniye) üzerinde namaz kılmakta bir sakınca görmemektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ebûtteyyah’ın ismi Yezîd b. Humeyd’dir.

Bölüm: 249

Ø açık yerlerde (bostanlarda) namaz kılmak

334- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) açık yerlerde (bostanlarda) namaz kılmaktan hoşlanırdı.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Ebû Dâvûd diyor ki: Hıytan (Bostanlar) demektir.

Tirmîzî: Muâz hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Hasen b. ebî Cafer rivâyetinden bilmekteyiz. Yahya b. Saîd ve başkaları Hasan b. ebî Caferî zayıf saymışlardır. Ebû’z Zübeyr’in ismi Muhammed b. Müslim b. Tedrüs’tür. Ebût-Tufeyl’in ismi ise Âmir b. Vâsile’dir.

Bölüm: 250

Ø namaz kılanın önüne koyacağı sütre (işaret)

335- Musa b. ebî Talha (r.a.), babasından rivâyetle şöyle demiştir: **“Sizden biriniz namaz kılarken önüne hayvana binerken dayandığı tahta parçası büyüklüğünde bir şey koysun ve namazını kılsın ve onun arkasından geçenlere artık aldırmasın.”** (Müslim, Salat: 50; Ebû Dâvûd, Salat: 110)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Sehl b. ebî Hamse, İbn Ömer, Sebre b. Mabed el Cühenî, Ebû Cuhayfe ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Talha hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek imâmın sütresi cemaati için de geçerlidir, demişlerdir.

Bölüm: 251

Ø namaz kılanla sütresi arasından geçme yasağı

336- Büsr b. Saîd (r.a.)’den rivâyete göre, Zeyd b. Hâlid el Cühenî, Ebû Cüheym’e namaz kılanın önünden geçilmesi durumunda Rasûlullah (s.a.v.)’den ne işittiğini sordu da Ebû Cuheym dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Namaz kılan kimsenin önünden geçen kimse ne kadar günah işlediğini bilmiş olsaydı, onun önünden geçmek yerine kırk bu kadar zaman beklemesi daha hayırlı olurdu.”** Ebûn Nadr diyor ki: Kırk gün mü? Kırk ay mı? Kırk yıl mı? dedi bilemiyorum. (Ebû Dâvûd, Salat: 108; Nesâî, Kıble: 8)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd el Hudrî, Ebû Hüreyre, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Cüheym hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Sizden birinizin yüz yıl durup beklemesi namaz kılan kardeşinin önünden geçmesinden daha hayırlıdır.**

İlim adamları bu hadise göre amel etmişler olup namaz kılanın önünden geçmeyi mekruh saymışlar, fakat namazını kesip bozmadığına kanaat getirmişlerdir.

Ebûn Nadr'ın ismi Sâlim olup, Amr b. Abdullah el Medinî'nin azat edilmiş kölesidir.

Bölüm: 252

Ø namaz kılanın önünden geçen hiçbir şeyin namazı bozmayacağı

337- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir binit üzerinde Fazl'ın arkasında idim Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı Minâ'da namaz kılarken onların yanına geldik binitten inerek saffa durduk merkeb safların önünden geçti ve namazlarına engel olmadı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 112)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Fadl b. Abbâs ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi alimlerinden pek çoğu bu hadisle amel ederek şöyle demişlerdir: **"Namazı hiçbir şey kesmez, yani engel olmaz."** Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bu görüştedirler.

Bölüm: 253

Ø namaz kılanın önünden köpek, eşek ve kadın geçerse

338- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse önüne hayvan semerinin önündeki veya arkasındaki tahta kadar da olsa bir şeyi koymaksızın namaz kılarsa önünden geçen siyah köpek, kadın ve eşek onun namazını keserek bozar. Ebû Zerr'e sordum; Kara köpeğin kırmızı ve beyaz köpekten farkı nedir? Dedi ki: Ey kardeşimin oğlu benim Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğum şeyi sende bana sordun, siyah köpek şeytandır"** buyurdular. (Nesâî, Kıble: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 113)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, Hakem b. Amr el Gıfârî, Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek, eşek, kadın ve siyah köpek namazı keser demişlerdir.

Ahmed diyor ki: Siyah köpek namazı keser bunda şüphem yok fakat kadın ve eşek konusunda şüpheliyim.

İshâk diyor ki: Namazı kara köpekten başka hiçbir şey kesmez.

Bölüm: 254

Ø tek kat elbiseyle namaz kılınabilir mi?

339- Amr b. ebî Seleme (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Amr: Rasûlullah (s.a.v.)'i Ümmü Seleme'nin evinde tek kat elbiseyle namaz kıldığını görmüştür. (Nesâî, Kıble: 15)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Câbir, Seleme b. el Ekva, Enes, Amr b. ebî Üseyd, Ubade b. Sâmit, Ebû Saîd, Keysân, İbn Abbâs, Âişe, Ümmü Hanî ve

Ammâr b. Yâsir, Talk b. Ali, Şamil el Ensârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Amr b. ebî Seleme hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerdeki ilim adamlarının pek çoğu bu hadise göre amel etmişler olup: **"Tek elbiseyle namaz kılmakta bir sakınca yoktur"** demektedirler.

Bazı ilim adamları ise, kişinin iki kat elbiseyle namaz kılması daha güzeldir, demektedirler.

Bölüm: 255

Ø kıblenin kudüs'den kÂbe'ye çevrilmesi

340- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'ye geldikten sonra on altı ve on yedi ay kadar Kudüs'teki Beyti Makdis'e doğru namaz kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) Kâbe'ye doğru yönelerek namaz kılmayı çok arzu ederdi. Derken şu ayeti kerime nazil oldu; **"Ey Peygamber! Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu, Allah ve Cibril'den haber beklediğini görüyoruz merak etme elbette seni hoşlanacağın bir kıbleye döndüreceğiz. Bundan böyle yüzünü Mescidi Haram tarafına çevir, nerede olursanız yüzlerinizi o yöne çevirin."** (2 Bakara 144)

Onun yönü böylece Kâbe'ye çevrilmiş oldu bunu çok istiyordu. Bir adam Peygamberle birlikte ikindi namazını Kâbe'ye doğru kıldıktan sonra Ensâr'dan bir topluma uğradı, onlar ikindi namazını Beyti Makdis'e doğru kılmakta ve rükû' vaziyetinde idiler. Kendisinin Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Kâbe'ye doğru namaz kıldığına şehâdet ederek Kâbeye dönülerek namaz kılınmaya başlandığını söyledi. Onlar da rükû' da olmalarına rağmen yönlerini değiştirdiler. (Nesâî, Kıble: 1; Muvatta, Kıble: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Umare b. Evs, Amr b. Avf el Müzenî ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Berâ hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve Ebû İshâk'tan da aynı şekilde rivâyet edilmiştir.

341- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Onlar sabah namazında ve rükû' vaziyetinde idiler."** (Nesâî, Kıble: 34)

ž **Tirmîzî** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 256

Ø doğu ile batı arası kıble sayılır

342- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Doğu ile batı arası kıble sayılır."** (İbn Mâce, İkame: 60)

343- Ebû Ma'şer (r.a.)'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları Ebû Ma'şer'i hafızası yönünden tenkit etmişlerdir. İsmi Necîh olup Haşim oğullarının azatlı kölesidir. Muhammed diyor ki: Ben ondan bir şey rivâyet etmem fakat insanlar rivâyet ediyorlar. Yine Muhammed diyor ki: Abdullah b. Cafer el Mahremî'nin Osman b. Muhammed el Ahnesî, Saîd el Makburî ve Ebû

Hüreyre’den yaptığı rivâyet Ebû Ma’şer’in rivâyetinden daha kuvvetli ve sahihtir.

344- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Doğu ile batı arası kıble sayılır.”** (İbn Mâce, İkame: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdullah b. Cafer’e **“Mahremî”** denmesinin sebebi Misver b. Mahreme’nin oğlu olmasındandır.

“Doğu ile batı arası kıble sayılır” hadisini Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından pek çok kişi rivâyet etmiş olup Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Talib ve İbn Abbâs bunlardandır.

İbn Ömer şöyle derdi: Batıyı sağ tarafına doğuyu da sol tarafına alırsan bu ikisinin arası kıble sayılır. Kıbleyi araştırdığında böyle yapabilirsin İbn’ül Mübarek ise diyor ki: **“Doğu ile batı arası kıble sayılır.”** Hadisi doğulular içindir, Merv’liler için sola dönmek gerekir yani her bölgeye göre kıble yönü değişik olacaktır.

Bölüm: 257

Ø bulutlu havada kıble yönünden başka bir yöne doğru namaz kılmanın durumu

345- Abdullah b. Âmir b. Rabia babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: Karanlık bir gecede Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta idik. Kıblenin ne taraf olduğunu tespit edemedik, her birimiz değişik yönlere doğru namaz kıldı. Sabah olunca durumu Rasûlullah (s.a.v.)’e aktardık bunun üzerine şu ayeti kerime nazil oldu: **“Doğu da batı da Allah’ındır. Nereye dönerseniz dönün, Allah’a dönmüş olursunuz. Şüphesiz Allah’ın imkanları ve bilgisi sınırsızdır.”** (2 Bakara 115) (İbn Mâce, İkame: 56)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin senedi böyle değildir. Bu hadisi sadece Eş’as b. Semman’ın rivayetiyle bilmekteyiz. Bu kimsenin de hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Yine de ilim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel etmekte olup şöyle demektedirler: **“Bulutlu havada kıbleyi şaşırarak namaz kılınsa sonra başka tarafa doğru kılındığı belli olsa kılınan namaz caizdir.”** Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 258

Ø namaz kılmanın yasak olduğu yerler

346- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) yedi yerde namaz kılmayı yasaklamıştır. Çöplükler, hayvan kesim yerleri, mezarlıklar, yol ortası, hamam ve banyolar, deve ahırları ve Kâbe’nin damında.”** (Dârimî, Salat: 111; Nesâî, Cenaiz: 106)

347- İbn Ömer (r.a.)’den bu hadise yakın manada hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Mersed, Câbir ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Mersed’in ismi Kennaz b. Husayn’dir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisinin senedi bu şekilde pek sağlam değildir. Hadisin râvilerinden Zeyd b. Cabir hafızası yönünden tenkid edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyd b. Cübeyr el Kûfî daha sağlam ve daha yaşlıdır ve İbn Ömer’den hadis işitmiştir.

Leys b. Sa’d bu hadisi, Abdullah b. Ömer el Umerî’den, Nafi’den, İbn Ömer ve Ömer yoluyla benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Dâvûd’un Nafi’ ve İbn Ömer yoluyla rivâyet ettiği hadis Leys b. Sa’d’ın hadisinden daha sahih ve sağlamdır. Abdullah b. Ömer el Umerî bazı hadisçiler tarafından hafızası yönüyle tenkit edilmiş olup Yahya b. Saîd el Kattan bunlardandır.

Bölüm: 259

Ø koyun ve deve ağıllarında namaz kılınırmı?

348- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Koyun ağıllarında namaz kılın fakat deve ağıllarında kılmayın."** (İbn Mâce, Mesacid: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 25)

349- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aynen ve yaklaşık olarak bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Cabir b. Semure, Berâ, Sebre b. Mâbet el Cühenî, Abdullah b. Muğaffel, İbn Ömer ve Enes'ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Hadisçiler, uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ebû Husayn'ın, Ebû Salih, Ebû Hüreyre yoluyla aktardığı hadis garibtir. İsrail bu hadisi, Ebû Husayn, Ebû Salih, Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak rivâyet etmekte ve Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaştırmamaktadır. Ebû Husayn'ın ismi Osman b. Asım el Esedî'dir.

350- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) **"Koyun ağıllarında namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 25)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûtteyyah Eddubaî'nin ismi Yezîd b. Humeyd'tir.

Bölüm: 260

Ø hareket halindeki binit üzerinde namaz kılınabilir mi?

351- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir iş için beni bir yere göndermişti. Oradan döndüğünde doğuya doğru gitmekte olan biniti üzerinde namaz kılmaktaydı secdesini rükû' undan daha fazla eğilerek yapmaktaydı."** (Nesâî, Mesacid: 46; Dârimî, Salat: 181)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes, İbn Ömer, Ebû Saîd, Âmir b. Rabia'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis başka bir yolla yine Câbir tarafından rivâyet edilmiştir. Tüm ilim adamları bu hadisle amel etmişler olup ihtilaf edildiğini bilmiyoruz. Kişinin nafile namazlarını biniti üzerinde, ne tarafa yönelirse yönelsin kılmasında bir sakınca görmemişlerdir.

Bölüm: 261

Ø biniti, sütre yaparak namaz kılınabilir mi?

352- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) binitini ve devesini sütre yaparak namaz kılardı. Ayrıca binitinin üzerinde binit ne tarafa yönelirse yönelsin nafile namazlarını kılardı."** (Buhârî, Salat: 121; Ebû Dâvûd, Salat: 93)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları deveyi sütre olarak kullanıp namaz kılmakta bir sakınca görmezler.

Bölüm: 262

Ø akşam yemeği ile yatsı namazı biraraya gelirse hangisinden başlanmalı

353- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demektedir: **"Akşam yemeği**

hazır olur yatsı namazı vakti de girerse yemeğe öncelik verin.” (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer, Seleme b. Ekva ve Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.) ashabından bir kısım ilim adamları bu görüşte olup Ebû Bekir, Ömer ve İbn Ömer bunlardandır. Ahmed ve İshâk’da aynı görüşte olup **“Cemaatle namaz kaçırılsa yemeğe öncelik verilir”** derler.

Tirmîzî: Carud’tan işittim Veki’den şöyle söylediğini işitmiştir: **“Yemeğin bozulmasından korkulursa yemeğe öncelik verilmelidir.”** Kalbin yemekle meşgul olmaması için böyle bir görüşe giden Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki gelenlerin görüşlerine uymak daha uygundur. İbn Abbâs’dan şöyle rivâyet edilmiştir: **“İçimizi meşgul eden bir şey varken namaza başlamayınız.”**

354- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Akşam yemeği hazır olur namaz vakti de girerse siz akşam yemeğinden başlayın.”** (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58)

ž İbn Ömer, imâmın okuyuşunu işite işite akşam yemeğini yerdi.

Tirmîzî: Hennâd yoluyla Abde, Ubeydullah Nafi’ ve İbn Ömer’den de bu konuda hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 263

Ø uykulu vaziyette namaz kılınabilir mi?

355- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Namaz kılacak kimse uykusu gelmişse uykusu gidinceye kadar yatıp uyusun çünkü uykulu kimse namaz kılarken istiğfar edeyim derken kendi kendine sövebilir.”** (Dârimî, Salat: 107; Nesâî, Tahara: 117)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 264

Ø her topluluğa kendilerinden biri imâm olmalı

356- İbn Atıyye (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mâlik b. Huveyris bazen bizim bölgemize gelir sohbet ederdi. Bir gün namaz vakti girmişti ki öne geç bize imâmlık yap dedik. Biriniz öne geçsin namaz kıldırsın niçin kıldırdığıma gelince: **“Rasûlullah (s.a.v.)’den işittiğime göre, şöyle buyurmuştu: Her kim bir topluluğu ziyaret ederse onlara imâm olmasın. Onlara kendilerinden biri imâmlık yapsın.”** (Nesâî, İmâme: 6; Ebû Dâvûd, Salat: 60)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **“İmamlık yapmak ziyaretçiden fazla ev sahibinin hakkıdır.**

Bir kısım ilim adamları ise: **“Ev sahibi izin verirse imâmlık yapmasında bir sakınca yoktur”** derler. İshâk; Mâlik b. Huveyris hadisi hakkında çok şiddetli davranarak, ev sahibi izin verse bile imâm olmaması gerektiğini söyleyerek evde böyle olduğu gibi mescidde de aynı olmalı oradaki kimselerden biri namaz kıldırmalıdır, demektedirler.

Bölüm: 265

Ø imâm olan kimsenin sadece kendisine dua etmemeli

357- Sevbân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“İzinsiz olarak hiçbir kimsenin bir başkasının evinin içine**

bakması helal değildir. Eğer bakarsa eve girmiş gibi olacağından suç işlemiş olur. imâm olan kimse yaptığı duayı başkalarını dahil etmeksizin sadece kendisine yapmasın böyle yaparsa hainlik etmiş olur abdestine sıkışmış olarak kimse de namaz kılmaya kalkmasın.” (Nesâî, İmâme: 6)

ž **Tirmîzî:** Sevbân hadisi hasendir. Bu hadis Muaviye b. Salih, Sefr b. Nuseyr, Yezîd b. Şüreyh ve Ebû Ümâme yoluyla da rivâyet edilmiştir. Ayrıca Yezîd b. Şüreyh ve Ebû Hüreyre yoluyla da rivâyet edilmiştir. Yezîd b. Şüreyh’in, Ebû Hayy’den aktardığı rivâyet sened yönünden daha sağlam ve meşhurdur.

Bölüm: 266

Ø bir kişi kendisini istemeyen kimselere imâm olmasın

358- Hasan (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir; Enes b. Mâlik’den işittiğime göre, şöyle diyordu: **“Rasûlullah (s.a.v.) üç kişiye lanet ederek onların Allah’ın rahmetinden uzak olmalarını istemiştir. Kendisini istemeyen kimselere imâm olan kişiye, kocası kendisine kızgın olarak geceleyen kadına, Ezanı işitip de namazı kılmayan kimseye.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Talha, Abdullah b. Amr ve Ebû Umare’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes’in bu hadisi sahih değildir. Çünkü Hasan’dan mürsel olarak yani rivâyet zincirinden bir kişi atlanarak rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ahmed b. Hanbel hadisin râvîlerinden Muhammed b. Kâsım hakkında ileri geri konuşmuş olup, hafız olmadığını ve zayıf olduğunu söylemiştir.

İlim adamlarından bir kısmı istenmeyen imâmın cemaate imâmlık yapmasını hoş görmemişler, bilgisiz, cahil ve zalim değilse, günah onu istemeyen kimseleredir, demişlerdir.

Ahmed ve İshâk bu konuda şöyle derler: İstemeyen birkaç kişi olursa bir sakınca yoktur, çoğunluk istemezse o zaman bu durum geçerli olur.

359- Amr b. Hâris b. el Mustalık (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Kıyamet günü azabı en şiddetli olan iki kişiden bahsedildi; Kocasına isyan eden kadınla, kendisini istemedikleri halde onlara imâmlık yapan kimse.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Hennâd ve Cerir’den aktarıldığına göre Mansur şöyle demiştir: imâmlar konusunda sormuştuk ta bize şöyle denildi; “Buradaki azab zalim haksızlık yapan ve cahil imâmlar içindir, sünnete göre yaşayan imâmlara gelince, günah o imâmı istemeyen kimselere aittir.

360- Ebû Gâlib (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Ümâme’den işittim şöyle diyordu: **Üç kişi vardır ki namazda kılsalar namazları kulaklarından öteye geçmez sahibinden kaçan köle dönüp gelinceye kadar, kocası kendisini öfkeli durumda geceyi geçiren kadın ve istenmediği halde cemaate imâm olan kişi.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Tirmîzî: Ebû Gâlib’in, bu hadisi bu yönden hasen garibtir. Ebû Gâlib’in ismi ise Hazevver’dir.

Bölüm: 267

Ø imâm oturarak namaz kılarsa cemaatte oturarak kılmalı

361- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah**

(s.a.v.) attan düştü, biraz rahatsızlandı ve bize oturarak namaz kıldırdı bizde oturarak onunla birlikte namaz kılmıştık, namazdan sonra dönüp bize şöyle buyurdu: "imâm kendisine uyulmak için imâm olmuştur tekbîr aldığında sizde tekbîr alın rükû' a vardığında sizde rükû' edin rukudan doğrulunca sizde doğrulun "semiallahû limen hamideh" dediğinde siz de "Rabbena lekel hamd" deyin, secdeye gittiğinde sizde secdeye gidin, oturarak namaz kıldığında sizde hep birlikte oturarak namaz kılın." (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Câbir İbn Ömer ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes'in **"attan düşmeyi anlatan"** hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kısım kimseler bu hadise göre amel etmişler olup Câbir b. Abdillah, Useyd b. Hudayr, Ebû Hüreyre ve başkaları bunlardandır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise: **"imâm oturarak namaz kılarsa cemaat ayakta kılmalıdır, oturarak kılmaları caiz değildir"** derler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bunlardandır.

Bölüm: 268

Ø imâmın namaz kılmasına cemaat mutlaka uymalı

362- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) vefatıyla sonuçlanan hastalığında Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kılmıştı."** (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

ž **Tirmîzî:** Âişe'nin bu hadisi hasen sahih garibtir.

Âişe (r.anha)'dan ayrıca **"İmâm oturarak namaz kılarsa siz de oturarak namaz kılın"** şeklinde de hadis rivâyet edilmiştir.

Yine Âişe (r.anha)'dan şöyle bir rivâyet daha vardır: **"Rasûlullah (s.a.v.) hastalığında mescide çıkmıştı, Ebû Bekir namaz kıldırıyordu, Ebû Bekir'in yanında namazı kılmıştı cemaat Ebû Bekir'e uymuştu Ebû Bekir'de Rasûlullah (s.a.v.)'e uyarak namaz kılmıştı."** Yine Âişe (r.anha)'dan Rasûlullah (s.a.v.) Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldı şeklinde bir rivâyet daha vardır. Aynı şekilde Enes'den de Rasûlullah (s.a.v.)'in Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldığına dair bir rivâyeti de vardır.

363- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hastalığı anında Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kılmıştı, elbisesi koltuk altından omuza dolanmış vaziyette idi."** (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Aynı şekilde bu hadisi Yahya b. Eyyûb, Humeyd'den, Sabit ve Enes'den de rivâyet etmiştir. Enes ve Humeyd yoluyla gelen bu hadisi pek çok kimselerde rivâyet ettiler **"Sabit"**i zikretmemişlerdir. Sabit'in zikredildiği rivâyet daha sahihtir.

Bölüm: 269

Ø imâmın, ikinci rek'atta oturacağı yerde unutarak kalkması

364- Şa'bi (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Muğîre b. Şu'be bize namaz kıldırdı ve ikinci rek'atta oturması gerekirken kalktı cemaat ona hatırlatma yapmak üzere sübhanallah dedi o da cemaate sübhanallah dedi. Namazın kalan bölümünü bitirince oturduğu halde iki sehv secdesi yaptı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisi gibi yaptığını haber verdi."** (Nesâî, Sehv: 22; Dârimî, Salat: 176)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir, Sa’d ve Abdullah b. Buhayne’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bazı hadisçiler hafızası yönünden İbn ebî Leylâ’yı tenkit ederler.

Ahmed diyor ki: “İbn ebî Leylâ’nın hadisi delil olarak kullanılamaz.”

Muhammed b. İsmail ise şöyle diyor: **“İbn ebî Leylâ doğru bir kimsedir fakat ben ondan hadis rivâyet etmem çünkü hadisin sağlamıyla sağlam olmayanı ayırt edemez dolayısıyla ben böyle olan hiçbir kimseden hadis rivâyet etmem.”**

Bu hadis Muğîre b. Şu’be’den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir. Sûfyân; Câbir, Muğîre b. Şübeyl, Kays b. Hazım ve Muğîre b. Şu’be’den bu hadisi rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamları Câbir el Cu’fî,nin zayıf olduğunu söylemekte olup, Yahya b. Saîd, Abdurrahman b. Mehdî ve başka kimseler onun rivâyetini terk etmişlerdir.

İlim adamları bu hadisle amel etmekte ve şöyle demektedirler. Bir kimse namazın ikinci rek’atında ayağa kalkmış olsa namazına devam eder sonunda iki sehv secdesi yapar secdeleri selamdan önce de yapar sonra da yapabilir. Selamdan önce secdeler yapılır diyenlerin hadisi daha sahihtir. Bu hadisi Zührî, Yahya b. Saîd el Ensarî, Abdurrahman el A’rec ve Abdullah b. Buhayne’den rivâyet etmiştir.

365- Ziyâd b. İlaka (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Muğîre b. Şu’be bize namaz kıldırmıştı iki rek’at kılınca oturmaksızın ayağa kalkmıştı cemaat sübhanallah diyerek onu uyardılar fakat o kalkın ve namaza devam edin diye onlara işaret etti namazını tamamlayınca selam verdi iki sehv secdesi yaptı tekrar selam verdi ve Rasûlullah (s.a.v.)’de aynen bu şekilde yapmıştı”** dedi. (Nesâî, Sehv: 22; Dârimî, Salat: 176)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Muğîre b. Şu’be yoluyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 270

ilk oturuştaki oturma süresi ne kadardır?

366- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’in babasından rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) ilk oturuşta sanki kızgın taşlar üzerinde oturur gibi acele ederdi.”** Şu’be diyor ki: Sa’d, bir şey söyler gibi dudaklarını hareket ettirirdi. Ben diyorum ki: **“Üçüncü rek’ata kalkıncaya kadar”** demek istiyordu o da aynı şekilde demişti. (Nesâî, İftitah: 179; Ebû Dâvûd, Salat: 175)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir, ne var ki Ebû Ubeyde babasından duymuştur.

İlim adamları bu hadisle amel etmişler ve ilk oturuşta teşehhüde bir şey ilave edilmemesini tercih etmişler ve **“eğer bir şeyler ilave ederse sehv secdesi yapması gerekir”** demişlerdir. Şa’bî ve başkalarından böyle aktarılmıştır.

Bölüm: 271

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’e namaz kılarken selam verilmiş miydi?

367- Suheyb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’e uğramıştım namaz kılıyordu selam verdim işaretle selamımı aldı.** Râvî diyor ki: **“Parmağıyla işaret ederek dediğini biliyorum.”** (Nesâî, Sehv: 6; Ebû Dâvûd, Salat:

165)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Bilâl, Ebû Hüreyre, Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

368- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisine namazda iken selam verildiğinde selamı nasıl alırdı diye Bilâl (r.a.)'e sordum. Dedi ki: Eli ile işaret ederek alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 92)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Suheyb'in hadisi (367) de hasen olup onu sadece Leys'in, Bükeyr'den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz.

Zeyd b. Eslem'in, İbn Ömer'den rivâyetine göre, şöyle demiştir: Bilâl'e sordum: **"Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Avf oğullarının mescidinde namaz kıldırırken kendisine verilen selamı nasıl alırdı? Dedi ki: İşaret ederek alırdı.**

Tirmîzî: Bence her iki hadiste sahihtir. Bilâl'in hadisinin hikâyesiyle Suheyb'in hadisinin hikâyesi başka başkadır, İbn Ömer'in her iki râvîden de işitmiş olması muhtemeldir.

Bölüm: 272

Ø imâm yanılırsa erkekler sübhanallah der, kadınlar ise el çırpar

369- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmâmın yanıldığını bildirmek üzere Sübhanallah demek erkekler için, el çırpmak ta kadınlar içindir."** (Nesâî, Sehv: 15; Ebû Dâvûd, Salat: 168)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Sehl b. Sa'd, Câbir, Ebû Saîd ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ali diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den içeri girmek için izin istediğimde, namazda ise sübhanallah derdi.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 273

Ø namazda esnemenin hoş olmadığı

370- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namazda esnemek şeytandandır sizden birinize esneme gelince gücü yettiği kadar önlemeye çalışsın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 89; Buhârî, Bed'ül Halk: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd el Hudrî ve dedesi Adıy b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarından bir gurup namazda esnemeyi hoş karşılamazlar.

İbrahim diyor ki: Ben esnemeyi yapmacık öksürükle önlemeye çalışırım.

Bölüm: 274

Ø oturarak namaz kılmanın sevâbı ayakta kılmanın yarısı kadardır

371- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e oturarak namaz kılan kimsenin namazı hakkında sordum şöyle buyurdular. Ayakta kılmak daha kıymetli ve değerlidir. Oturarak namaz kılana ayakta kılanın yarısı kadar sevap vardır, yatarak kılana ise oturarak kılanın yarısı kadar sevap vardır."** (Nesâî, Kıyam-ül leyl: 20; İbn Mâce, İkame: 141)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Enes, Sâib ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Imrân b. Husayn hadisi hasen sahihtir.

372- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hastanın nasıl namaz kılacağını sordum şöyle buyurdular: **"Ayakta kıl gücün yetmezse oturarak kıl buna da gücün yetmezse yan üstü yatarak kıl."** (Nesâî, Kıyam-ül leyl: 20; İbn Mâce, İkame: 141)

ž Bu hadisi bu şekilde Hennâd; Vekî, İbrahim b. Tahman, Hüseyin el Muallim'den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Hüseyin b. Muallim'den İbrahim b. Tahman'ın rivâyetine benzer bir rivâyet eden kimseyi bilmiyoruz. Ebû Usame ve daha başka kimseler Hüseyin el Muallim'den, İsa b. Yunus'un rivâyetine benzer şekilde hadis rivâyet etmişlerdir.

Bir kısım ilim adamlarına göre bu hadisten anlaşılması gereken farz namaz değil nafile namazlardır.

Muhammed b. Beşşâr, İbn ebî Adiyy, Eş'as b. Abdülmelik ve Hasan'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Kişi isterse nafile namazlarını ayakta, oturarak ve yan üstü yatarak kılabilir."** İlim adamları hastanın namazı hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı gücü yetmezse oturarak kılabilir demekte diğer bir kısmı da yan üstü yatarak kılabilir derler. Diğer bir kısmı ise sırt üstü yatarak ayaklarını kıbleye çevirerek kılar demektedirler. Sûfyân es Sevrî (371. hadis hakkında) Bu hüküm özrü olmayan kimsenin nafile namazı içindir, hastalık ve başka bir özrü olan kimse oturarak namazını kılar ve ayakta kılan gibi sevap alır. Bazı hadislerde Sûfyân es Sevrî'nin sözü gibi rivâyetlerde vardır.

Bölüm: 275

Ø nafile namazlar oturarak kılınabilir

373- Peygamberimizin hanımlarından Hafsa (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatından bir yıl öncesine kadar nafile namazlarını oturarak kıldığını görmedim. Fakat bu süreden sonra nafile namazlarını oturarak kılar okuduğu sûreyi tertil üzere okur bu şekilde o okuduğu sûre kendisinden daha uzun sûrelerden daha uzun olurdu."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

ž Bu konuda Ümmü Seleme, Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hafsa hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Geceleyin oturarak namaz kılar, okumasının bitmesine otuz kırk ayet kalınca ayağa kalkar kalan okumasını ayakta tamamlar sonra rükû' a giderdi. İkinci rek'atta da aynı şekilde yapardı."** Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Oturarak namaz kıldığı zaman, kıraat, rükû' ve secdeleri oturduğu halde yapar, ayakta namaz kıldığında ise rükû' ve secdeleri ayakta iken yapardı."**

Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Her iki hadisle de amel edilmiştir, iki hadiste sahih olup ikisiyle de amel edilmiştir.

374- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) oturarak namaz kılar oturarak okur okumasının bitmesine otuz kırk ayet kalınca ayağa kalkar, kalan okumasını ayakta tamamlar sonra rükû' ve secdeleri yapar ikinci rek'atı da aynı şekilde kılardı."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

375- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in nafile namazından sormuştum. Dedi ki: **"Bazen uzun gecelerde ayakta bazı uzun gecelerde ise oturarak kılardı ayakta**

kıldığı zaman rükû' ve secdeleri ayakta olduğu halde yapar oturarak kıldığında ise oturduğu halde rükû' ve secdelerini yapardı." (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 276

Ø Peygamber (s.a.v.) namaz kılarken çocuk ağlaması duyunca namazı kısaltırdı

376- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Vallahi ben namaz kıldırırken bir çocuğun ağlamasını işitirim de annesinin rahatsız olmaması için okumayı kısaltırım."** (Buhârî, Ezan: 65; Müslim, Salat: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Katâde, Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 277

Ø akıl baliğ olan kadının başörtüsüz namazı kabul olmaz

377- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Hayız görecek yaşa gelen kadının namazı ancak başörtüsü ile kabul edilir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 84, İbn Mâce, Tahara: 132)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hadiste geçen **"Haiz"** kelimesi hayız görme yaşına gelmiş yani Akıl baliğ olmuş demektir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasendir.

İlim adamları bu hadisle amel ederek; **"Kadın akıl baliğ olduktan sonra saçından bir parça görülebilecek şekilde namaz kılarsa namazı kabul edilmez"** demektedirler.

Şâfii diyor ki: Kadının vücudundan bir tarafı açık olursa namaz caiz olmaz. Şâfii yine diyor ki: Kadın el, yüz ve ayaklarının sırtı dışında hiçbir tarafı açık bırakılmaksızın namaz kılmalıdır.

Bölüm: 278

Ø namazda elbisenin uygunsuz dikkat çekecek şekilde baştan ayağa sarkıtarak giyilmesi hoş değildir

378- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda elbiseyi bağlamaksızın dikkat çekecek, avret yerlerini belirtecek şekilde bırakıvermeyi yasaklamıştır."** Ebû Dâvûd, Salat: 85)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadisi Atâ'nın, Ebû Hüreyre'den merfu olarak rivâyet ettiğini ancak Isl b. Sûfyân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Namazda sarkıtma konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar olup, bir kısmı Yahudiler böyle yaparlar diyerek hoş karşılamamışlardır. Bir kısmı ise tek kat elbisesi olan kişinin yapmaması gerektiğini söylemişlerdir. Gömlek üzerinde ikinci bir elbisenin sarkıtılmasında bir sakınca yoktur diyerek Ahmed b. Hanbel görüşünü belirtmiştir. İbn'ül Mübarek ise namazda her türlü sarkıtmayı hoş karşılamamıştır.

Bölüm: 279

Ø namazda secdedeki çakıl taşlarının düzeltilmesinin hoş olmadığı

379- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz namaza başladığında Allah'ın rahmeti ona yönelir. Bu**

nedenle secde yerindeki çakıllarla meşgul olmakla kendisini meşgul etmesin.” (İbn Mâce, İkame: 62; Nesâî, Sehv: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Muaykîb, Ali b. ebî Tâlib, Huzeyfe ve Câbir b. Abdillah’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Zerr hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)’den **“Namazda çakıl taşlarını düzlemeyi hoş karşılamadığına** ve **“Mutlaka yapacaksan bir defa yap”** şeklinde de hadis rivâyet edilmiştir. Böylece tek sefer yapmaya müsaade etmiş gibi görünüyor. İlim adamları da böylece amel ederler.

380- Muaykîb’den rivâyet edildiğinde göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’den namazda iken çakıl taşlarının düzeltilebilmesi konusunu sordum şöyle buyurdular: **“Mutlaka yapman gerekiyorsa bir defa yap.”** (Nesâî, Sehv: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 280

Ø secde durumunda üflemenin hoş olmayışı

381- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), Eflah denilen bir kimsenin secde anında üflediğini gördü ve dedi ki: **“Ey Eflah yüzünü topraklandırdın veya hoş bir iş yapmadın.”** (Müsned: 25360)

ž Ahmed b. Menî’ diyor ki: Abbâd b. Avvam namazda üfürmeyi hoş karşılamayıp şöyle der: **“Eğer namazda üfürürse bu yaptığı onun namazını iptal etmez biz böyle düşünürüz.”**

382- Ebû Hamza (r.a.)’den bu senedle yaklaşık olarak geçen hadisin bir benzeri rivâyet edilmiş olup şu ilave vardır: **“Rebah denilen bizden bir kişi.”** (Müsned: 6878)

ž **Tirmîzî:** Ümmü Seleme’nin bu hadisinin isnadı pek sağlam değildir. Bazı ilim adamları, Meymun ve Ebû Hamza’nın hadis rivâyeti yönünden zayıf olduğunu söylemişlerdir. Namazda üfleme konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı namazda üfüren kimse namazını yeniden kılar demektedirler ki Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır. Bir kısmı ise namazda üfürmeyi hoş karşılamazlar ve namazın bozulmadığına kanaat getirmişlerdir. Ahmed ve İshâk’ta bu görüşte olanlar arasındadır.

Bölüm: 281

Ø namazda elleri bel üzerine dayamak şeklinde durmanın yasak oluşu

383- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre **“Rasûlullah (s.a.v.) elleri böğüre** (bele) **dayamak suretiyle namaz kılmayı yasakladı.”** (Nesâî, İftitah: 12; Dârimî, Salat: 138)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer (r.a.)’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları namazda namaz da elleri bele dayamanın hoş olmadığını söylemişlerdir. Bir kısım ilim adamı ise elleri bele dayamak suretiyle yürümeyi hoş görmemişlerdir. **İhtisar:** namazda eli bele dayamak suretiyle durmaktır. Şeytanın yürürken elini beline dayamak suretiyle yürüdüğü rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 282

Ø namazda saçı arka tarafa topuz yapmanın yasaklılığı

384- Ebû Rafi’ (r.a.)’den rivâyete göre, Ebû Rafi’ bir gün Hasan b. Ali namaz kılarken onun yanına gelmişti saçını topuz yaparak ensesinde toplamıştı onları çözdü, Hasan buna öfkelendi, Ebû Rafi’ dedi ki: Kızma namazına devam et; Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim **“o şeytanın oturacağı yerdir”** buyurmuştu.

(Dârimî, Salat: 105)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Seleme ve Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Rafi' hadisi hasendir.

İlim adamları namazda saçları topuz yapmanın hoş olmadığını söylemişlerdir.

Tirmîzî: Imrân b. Musa Mekkeli ve Kureyşli olup Eyyûb b. Musa'nın kardeşidir.

Bölüm: 283

Ø namazda allah'a sevgi ve saygıdan dolayı gönül huzuru

385- Fadl b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namaz ikişer rek'attır her iki rek'atta bir oturum vardır. Allah'a sevgi ve saygıdan dolayı gönül huzuru, tevazu, yalvarma, aciz ve zayıf görünme vardır. Ellerin içini yüzüne doğru çevirip kaldırarak Ya Rabbi! Ya rabbi! Diye dua edersin kim böyle yapmazsa onun namazı şöyle böyledir."** (Müsned: 16868)

ž **Tirmîzî:** İbn'ül Mübarek'den başkası bu hadisin sonunda şöyle demişlerdir: **"Her kim bu şekilde yapmazsa o namaz noksandır."**

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. İsmail'den işittim dedi ki: Şu'be bu hadisi Abdurabbih b. Saîd'den rivâyet eder ve bazı yerlerde hata etmiştir. Mesela Enes b. ebî Enes'den diyor halbuki o, Imrân b. Imrân b. ebî Enes'tir. Abdullah b. el Hâris'den diyor halbuki o Abdullah b. Nafi' b. el Amya'nın Rabia b. Hâris'den rivâyetidir. Aynı şekilde Şu'be, Abdullah b. Hâris'den, Muttalib'den ve Peygamber (s.a.v.)'den diyor oysa o Rabia b. Hâris b. Abdulmuttalib, Fadl b. Abbâs ve Peygamber (s.a.v.)'den olacaktır. Muhammed diyor ki: Leys b. Sa'd'ın hadisi Şu'be'nin hadisinden daha sahihtir.

Bölüm: 284

Ø mescidde parmakları birbirine kenetlemek hoş değildir

386- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz güzelce abdest alıp namaz kılmak için mescide çıkarsa parmaklarını birbirine kenetlemesin çünkü o namazda gibidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 50)

ž **Tirmîzî:** Ka'b b. Ucre'nin hadisini İbn Aclan'dan pek çok kimse Leys'in hadisi gibi rivâyet ettiler. Şerik, Muhammed b. Aclan'dan, babasından Ebû Hüreyre'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. Şüreyk'in hadisi pek meşhur sayılmaz.

Bölüm: 285

Ø namazda ayakta duruşu uzatmanın değer ve kıymeti

387- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi namaz daha değerli ve kıymetlidir diye soruldu da **"Kunutu uzun olanıdır"** diye cevap verdi. ***(Kunut pek çok manalara gelmekle birlikte bu hadiste kıyam yani ayakta duruş anlamında kullanılmıştır.)*** (İbn Mâce, İkame: 200; Nesâî, İftitah: 61)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Hubşî ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Yine bu hadis değişik şekillerde Câbir'den tekrar rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 286

Ø secde ve rükû' ları çoğaltmanın değer ve kıymeti

388- Madan b. Talha el Yağmerî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in azatlısı Sevbân'ı gördüm ve ona dedim ki: **"Beni Cennete koyacak ve onunla faydalanacağım bir amel göster."** Biraz sustu ve bana dönerek şöyle dedi: **"Secdeleri artırmaya devam et Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdu ki; Herhangi bir kul Allah için bir secde yaparsa Allah onun makamını bir derece yükseltir, bir hatasını da silip affeder.** (İbn Mâce, İkame: 201)

389- Ma'dan b. Talha (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Ebû'd Derdâ'yı gördüm

Sevbân'a sorduğum şeyi ona da sordum dedi ki: **"Secdelere devam et"** Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim, **"Herhangi bir kul Allah için bir secde yaparsa Allah onun makamını bir derece yükseltir, bir hata ve günahını da silip affeder."** (İbn Mâce, İkame: 201)

ž Ma'dan b. Talha el Yağmeri'ye, İbn ebî Talha'da denilir.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme ve Fatıma'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rükû' ve secdelerin fazlalaştırılmasıyla ilgili Sevbân ve Ebû'd Derdâ hadisleri hasen sahihtir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlar. **Bir kısmı:** Namazda ayakta duruşu uzatmak rükû' ve secdeleri uzatmaktan daha hayırlıdır derken, **Bir kısmı da:** Rükû' ve secdelerin çokluğu ayakta durmanın uzunluğundan daha hayırlıdır.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Bu konuda iki hadis rivâyet edilmiş olup hiçbir hüküm içermemektedir. **İshâk şöyle diyor:** Gündüz namazlarında rükû' ve secdenin çokluğu gece namazlarında ise ayakta durmanın uzunluğu değerli ve kıymetlidir. Fakat bir kimse gece Kur'ân'dan bir miktar okumayı adet edinmiş ise bu durumda rükû' ve secdeleri çoğaltmak bana daha sevimlidir, çünkü hem okuyacağı Kur'ân-ı bitirmiş hem de secde ve rûku'sunu çoğaltmış olur.

Tirmîzî: İshâk'ın böyle söylemesinin sebebi Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazının uzunluğunu anlatmak istemesindendir. Rasûlullah (s.a.v.)'in gündüz namazlarına gelince; gece namazları gibi gündüz namazlarında da ayakta duruşu aynen gece namazı gibi uzun idi.

Bölüm: 287

Ø namazda yılan ve akrep öldürülebilir mi?

390- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda iki siyah şey** (yılan ve akrep)**'in öldürülmesini emretti."** (Nesâî, Sehv: 12; Dârimî, Salat: 178)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Rafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarından bir kısmı bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise namazda yılan ve akrep öldürmeyi hoş karşılamazlar.

İbrahim diyor ki: "Namaz başlı başına bir meşguliyettir." Dolayısıyla böyle şeyler namazda yapılmaz, fakat birinci görüş daha doğrudur.

Bölüm: 288

Ø unutma secdelerinin selamdan önce yapılması

391- Abdullah ibn Buhayne (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün öğle namazında ikinci rek'atta oturacağı yerde ayağa kalktı namazı bitirince, her bir secde için tekbîr getirerek selam vermezden önce iki secde yaptı, cemaat de aynı şekilde oturmanın unutulmasından dolayı iki secde yaptılar."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. Beşşâr'dan aktarıldığına göre Abdû'l A'lâ ve Ebû Dâvûd şöyle demişlerdir. Hişâm, Yahya b. ebî Kesir ve Muhammed b. İbrahim'den bize bildirildiğine göre Ebû Hüreyre ve Abdullah ibn Sâib **"Unutma secdelerini selamdan önce yaparlardı."**

Tirmîzî: Buhayne hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadise göre uygulama yapmışlardır.

Şâfii: Tüm unutma secdeleri selamdan önce yapılır. Bu hadis bu uygulamanın dışındaki hadislerin hükmünü kaldırmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'in son tatbikatı bu hadis üzeredir.

Ahmed ve İshâk'da derler ki: Kişi ikinci rek'atta oturmaksızın kalkıverirse Buhayne hadisine göre selamdan önce iki secde yapması yeterlidir.

Abdullah b. Buhayne, Abdullah b. Mâlik'tir ve Buhayne'nin oğludur,

babasının ismi Mâlik annesinin ismi ise Buhaynedir.

İshâk b. Mansur, Ali b. Abdullah el Medenî'den bize bu şekilde haber vermiştir.

Tirmîzî: İlim adamları unutma secdelerinin selamdan önce mi? sonra mı? olduğu konusunda değişik görüşler ortaya koydular bir kısmı selamdan sonra yapılacağını söylerler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır. Bir kısmı ise selamdan önce yapılacağı görüşünde olup, pek çok fıkıhçılar ve Medîneliler bu görüşte olup Yahya b. Saîd, Rabia, Şâfii ve başka kimseler bunlardandır.

Bir kısmı da unutma secdeleri namazda fazlalık yapılmışsa selamdan sonra, eksiklik yapılmışsa selamdan yapılmalıdır derler. Mâlik b. Enes gibi.

Ahmed diyor ki: Unutma secdeleri konusunda bize gelen her hadis kendi yapılış şekliyle değer bulur. Buhayne hadisinde oturulması gereken yerde kalkıldığı için secdeler selamdan önce yapılır. Diğer rivâyette: Öğle namazını beş rek'at kılmış ve secdeleri selamdan sonra yapmıştı.

Diğer rivâyette: Öğle ve ikindi namazlarında iki rek'atta selam vermişse yine secdeleri selamdan sonra yapmıştı. Dolayısıyla yapılan hata ve fazlalaştırma durumuna göre hepsi kendi konusunda yapıldığı şekliyle değerlendirilip uygulanır. Peygamber (s.a.v.) tarafından örneği gösterilmeyen her olayda secdeler selamdan önce yapılmalıdır. İshâk'da aynen Ahmed'in dediği gibi demekte ve şu ilaveyi yapmaktadır. **"Rasûlullah (s.a.v.) tarafından örneği gösterilmeyen her yanılmada yanılmanın sebebi namazda fazlalık ise selamdan sonra, eksiklik ise selamdan önce iki secde yapılmalıdır."**

Bölüm: 289

Ø selamdan ve konuşmalardan sonra unutma secdesi

392- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.) bir sefer öğle namazını unutarak beş rek'at olarak kıldı da kendisine namaz mı artırıldı? Denildi, o da selam verilmiş durumda olduğu için selamdan sonra iki secde yaptı."** (Nesâî, Sehv: 75; İbn Mâce, İkame: 135)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

393- Yine Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) konuştuktan ve selam verdikten sonra iki secde yapmıştı."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

ž Bu konuda Muaviye b. ebî Sûfyân, Abdullah b. Cafer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

394- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) selamdan sonra iki secde yapmıştı."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Eyyûb ve başkaları da İbn Sirin'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek şöyle derler: Kişi öğle namazını dördüncü rek'atta oturmaksızın beş rek'at olarak kılsa namazı caizdir, iki secde yapar namazı tamam olmuş olur. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de böyledir.

Bir kısım ilim adamları ise: Öğle namazını dördüncü rek'atta tahiyyat okuyacak kadar oturmaksızın beş rek'at olarak kılsa namazı bozulmuş sayılır. Sûfyân es Sevrî ve bazı Küfeliler bu görüştedirler.

Bölüm: 290

Ø unutma secdelerinden sonra oturup tekrar selam vermek

395- Imrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) cemaate namaz kıldırdı ve yanıldı sonra iki secde yaparak oturdu ve tekrar selam verdi."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 136)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih ve garibtir.

Bu konuda Muhammed b. Sirin, Ebû Kılâbe'nin amcası olan Ebû Mühelleb'den bu hadisten başka hadiste rivâyet etmiştir.

Muhammed bu hadisi Hâlid el Hazza'dan Ebû Kılâbe'den ve Ebû Mühelleb'den rivâyet etmiştir. Ebû Mühelleb'in adı Abdurrahman b. Amr'dır. Muaviye b. Amr da denilir.

Abdulvehhab es Sekafî, Hüşeym ve başkaları bu hadisi Hâlid el Hazza'dan ve Ebû Kılâbe'den uzunca rivâyet etmektedirler ki, bu Imrân b. Husayn'ın hadisidir. **"Rasûlullah (s.a.v.) bir seferinde ikindi namazında üçüncü rek'atta selam verdi. Hırbak isimli biri dördüncü rek'ata kalktı."** Unutma secdesinde oturma var mıdır yok mudur konusunda alimler ayrı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı iki secdeden sonra oturur ve selam verir demişlerdir. Bir kısmı da oturma ve selam yoktur selamdan önce secdeleri yaptığı için derler. Ahmed ve İshâk bunlardandır ve şöyle derler: **"Selamdan önce iki secdeyi yaparsa oturmak gerekmez."**

Bölüm: 291

Ø fazla ve eksik kıldığında şüphe eden iki secde yapar

396- Iyâd b. Hilâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Saîd'e sordum: **"Kiminiz namaz kılıyor nasıl kıldığını bilmiyor"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini bize haber verdi: **"Biriniz namaz kılar ve nasıl kıldığını bilmezse oturduğu yerde iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman, İbn Mes'ûd, Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd hadisi hasendir. Bu hadis Ebû Saîd vasıtasıyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **"Bir mi? iki mi? diye şüpheye düşerseniz bir kabul edin, iki mi? üç mü? diye şüpheye düşerseniz iki kabul edin ve selam vermeden önce iki secde yapıverin."** Hadisçiler bu hadise göre amel ederler. Bazı ilim adamları da **"Namazın da şüpheye düşen kaç rek'at kıldığını bilemeyen namazını yeniden kılsın."** Demektedirler.

397- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şeytan namaz kılarken size gelir ve ne kadar kıldığını bilmeyesiniz diye kafanızı karıştırır ve siz de ne kadar kıldığınızı bilmezsiniz. Kim böyle bir şey hissederse oturduğu halde iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

398- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu; **"Sizden biriniz namazda yanılır veya unutursa iki rek'at mı? Tek rek'at mı? Kıldığını bilemezse bir rek'at kabul ederek namazına devam etsin. İki mi? Üç mü? Kıldığını bilemez ise iki kabul ederek namazına devam etsin. Üç mü? Dört mü? Kıldığını bilemez ise üç kabul ederek namazına devam etsin ve selam vermeden önce iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 25)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

Yine bu hadis Abdurrahman b. Avf yoluyla değişik bir biçimde de rivâyet edilmiştir. Zührî bu hadisi Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, İbn Abbâs'tan, Abdurrahman b. Avf'tan da rivâyet etmiştir.

Bölüm: 292

Ø dört rek'atlı namazların iki rek'atında selam verilirse ne yapılır?

399- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün dört rek'atlı namazı iki rek'at kılarak namazdan ayrıldı. Zülyedeyn isimli bir kimse: **"Namaz mı kısaldı yoksa unuttun mu? Ey Allah'ın Rasûlü!"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Zülyedeyn doğru mu söylüyor"** dedi. Cemaatte: **"Evet"** dediler. **"Rasûlullah (s.a.v.)'de kalktı ve son iki rek'atı kıldırdı ve selam verdi, sonra tekbîr alarak normal secdeleri gibi veya daha uzun bir secde daha yaptı. Sonra tekbir alarak doğruldu tekrar normal secdesi gibi veya uzun bir secde daha yaptı."** (Nesâî, Sehv: 22; İbn Mâce, İkame: 134)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Imrân b. Husayn, İbn Ömer, Zülyedeyn'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis hakkında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Küfelilerden bir kısmı: **"Unutarak, bilmeyerek veya hangi şekilde olursa olsun konuşan kimse namazını tekrar eder."** Bu hadisin namazda konuşmanın haram kılınışından önce olduğunu ileri sürerler. Şâfii, bu hadisi sahih olarak kabul eder ve der ki: Bu hadis Rasûlullah (s.a.v.)'den; **"Unutarak yiyen içen oruçlunun orucunu kaza etmeyeceği yiyip içtiği şeylerin Allah'ın bir rızkı olduğunu açıklayan hadisten daha sahihtir."**

Yine Şâfii diyor ki: Ebû Hüreyre hadisiyle oruçlunun bilerek ve unutarak yeme ve içmesi arasında ayırım yapmışlardır.

imâm Ahmed: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hakkında: imâm namazının tamam olduğunu tahmin ederek namazı ile ilgili bir konuda konuşur ve namazının eksik olduğunu öğrenirse namazını tamamlar. Her kim namazının noksan olduğunu bildiği halde imâma arkasından konuşursa o kimsenin namazını yeniden kılması gerekir diyor ve şöyle delil getiriyor. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında farzlar artırılır ve eksiltilebilirdi. Zülyedeyn de bundan dolayı konuşmuştur. Bugün ise böyle değildir, Zülyedeyn'in konuştuğu gibi kimse o anlamda konuşmaz çünkü farzlar ne artırılır nede eksiltilir.

İmâm-ı Ahmed'de yaklaşık olarak böyle demiştir. İshâk'ta bu konuda Ahmed'in dediği gibi demektedir.

Bölüm: 293

Ø ayakkabılarla namaz kılınabilir mi?

400- Ebû Mesleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'e sordum; **"Rasûlullah (s.a.v.) ayakkabıları ile namaz kılarmıydı?" "Evet"** cevabını verdiler. (Nesâî, Kıble: 24; Dârimî, Salat: 103)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Abdullah b. ebî Habibe, Abdullah b. Amr, Amr b. Hureys, Şeddâd b. Evs, Evs es Sekafî, Ebû Hüreyre ve Şeybe oğullarından A'ta'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

Bölüm: 294

Ø kunut (kafir ve zalimlere beddua) namazlarda nasıl yapılır?

401- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazlarında kunut yapardı."** (Müslim, Mesacid: 54; Dârimî, Salat: 216)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Enes, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Hufaf b. İyma b. Rahdete el Gıfârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Berâ hadisi hasen sahihtir.

Sabah namazında kunut hakkında ilim adamları ayrı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısmı sabah namazında kunut yapılması gereğini kabul etmişlerdir. Mâlik ve Şâfii bunlardandır. Ahmed ve İshâk şöyle diyorlar: Sabah namazında ancak Müslümanların başına gelen bir felaket anında kunut yapılabilir. Bir sıkıntı ve felaket anında imâm İslam ordularına dua edebilir.

Bölüm: 295

Ø kunutun yapılmadığı zamanlarda olur mu?

402- Ebû Mâlik el Eşcaî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Babama **"Ey babacığım"** dedim. **"Sen Rasûlullah (s.a.v.)'in, Ebû Bekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Küfe'de beş yıl kadar Ali'nin arkasında namaz kıldın onlar namazlarında kunut yaparlar mıydı?** Dedi ki: **"Ey oğulcağızım bu iş sonradan çıkmadır."** (İbn Mâce, İkame: 145: Nesâî, İftitah 120)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Pek çok ilim adamları bu hadisle amel ederler.

Sûfyân es Sevrî der ki: Sabah namazında kunut yapılsa da yapılmasa da hoştur. Ben yapılmamasını tercih ederim.

İbn'ül Mübarek: Sabah namazında kunut yapılmaması taraftarıdır.

Tirmîzî: Ebû Mâlik el Eşcaî'nin ismi Sa'd b. Tarık b. Eşyem'dir.

403- Ebû Avâne (r.a.)'yoluyla Ebû Mâlik el Eşcaî bu hadisi bize bu manada rivâyet etmiştir.

Bölüm: 296

Ø namazda aksıran kimseye dua edilir mi?

404- Muâz b. Rıfaa (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in arkasında namaz kıldım, aksırdım arkasından da: **"Elhamdü lillahi hamden kesîran tayyiben mübareken fihi mübareken aleyhî kema yuhibbû rabbuna ve yerza** (Rabbimizin razı olduğu ve sevdiği şekilde tüm bereketleriyle eksiksiz övgüler Allah'adır)" dedim. Rasûlullah (s.a.v.) namazı kılıp bitirince: **"Namazda konuşan kimdi?"** Buyurdu, kimse ses çıkarmadı, ikinci seferde aynı şekilde sordu, yine kimseden ses çıkmadı, üçüncü sefer sorunca; Rifâa b. Rafî b. Afrâ: **"Benim Ya Rasûlullah!"** dedi. **"Nasıl demiştin?"** buyurdu, bende dediğimi aynen tekrar ettim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki otuzdan fazla melek o söylediğin sözü Allah'ın huzuruna çıkarabilmek için harekete geçtiler."** (Nesâî, İftitah: 36; Ebû Dâvûd, Salat: 166)

ž Bu konuda Enes, Vâil b. Hucr, Âmir b. Rabia'dan da hadis rivâyet

edilmiştir.

Tirmîzî: Rifâa hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamlarına göre bu hadisteki hüküm nafile namazlar hakkındadır. Tabiinden pek çok kişi şöyle demektedirler: **"Bir kimse farz namazda aksırsa içinden sadece hamdeder, bundan fazla söylenecek sözlere cevaz vermemişlerdir."**

Bölüm: 297

Ø namazda konuşulabilir mi?

405- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Namazda Rasûlullah (s.a.v.)'in arkasında konuşurduk. Bir kimse yanındaki kimseyle konuşurdu. "Allah'ın huzurunda içten bir bağlılıkla durun." Bakara 238. ayet inince konuşma yasaklandı, susmakla emrolunduk.** (Ebû Dâvûd, Salat: 123; Nesâî, Sehv: 20)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Muaviye b. Hakem'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyd b. Erkâm'ın hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarının çoğu bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **"Bir kimse namazda bile bile veya unutarak konuşursa namazını tekrar kılar."** Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfeliler bunlardandır. Kimi alimlerde şöyle derler. **"Namazda bile bile konuşursa namazını tekrar kılar unutarak konuşursa namazı caizdir."** Şâfii bunlardandır.

Bölüm: 298

Ø tevbe edildikten sonra namaz kılınır mı?

406- Esmâ b. Hakem el Fezarî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.)'den şöyle dediğini işittim: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'den bir hadis işittiğimde Allah o hadisten beni dilediği şekilde faydalandırırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kişi bana hadis aktarınca ona yemin verdirirdim. Şayet yemin ederse o hadisi kabul ederdim. Bir seferinde Ebû Bekir bana bir hadis aktardı Ebû Bekir doğru insandı, şöyle demişti. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştur. Bir kimse bir günah işler sonra kalkar abdest alır namaz kılar sonra Allah'tan bağışlanmasını isterse Allah onu mutlaka affeder sonra Rasûlullah (s.a.v.), 3 Âl-i İmrân 135. ayetini sonuna kadar okudu şöyle ki: **"…Ve onlar utanç verici bir iş yaptıklarında veya varlık sebeplerine aykırı bir davranışta bulunduklarında Allah'ı hatırlar ve günahlarının affı için yalvarırlar. Zaten Allah'tan başka kim günahları affedebilir. Onlar işledikleri günah ve hatalı işlerde de bilerek ısrar etmezler."** (İbn Mâce, İkame: 138)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû'd Derdâ, Enes, Ebû Ümâme, Muâz, Vâsile, Ka'b b. Amr ismi verilen Ebûl Yeser'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekliyle sadece Osman b. Muğîre'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Şu'be ve diğerleri bu hadisi Ebû Avâne yoluyla benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî ve Mıs'ar da bu hadisi mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Yine Mıs'ar'dan merfu olarak bir rivâyet şekli de vardır. Esmâ b. Hakem'in bu hadisten başka merfu olarak rivâyet ettiği bir hadis bilmiyoruz.

Bölüm: 299

Ø çocuğa hangi yaşta namaz kılması emredilir?

407- Rabi' b. Sebre (r.a.), babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Çocuklarınıza yedi yaşına geldiklerinde namazı öğretin, on yaşlarına geldiklerinde kılmazlar ise dövmek suretiyle namaz kılmalarını sağlayın."** (Dârimî, Salat: 141)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Sebre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler Ahmed ve İshâk gibi; ve şöyle derler: **"On yaşından sonra geçirdiği namazları yeniden kılması gerekir."**

Tirmîzî: Sebre; Ma'bed el Cühenî'nin oğludur. Kendisine Avsece'nin oğludur da denilir.

Bölüm: 300

Ø namazın son oturuşunda abdesti bozulanın durumu

408- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namazın son oturuşunda selam vermeden önce kişinin abdesti bozulursa namazı geçerlidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 187)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin isnadı pek sağlam değildir. Hadisçiler karışıklığa düşmüşlerdir. Bir kısım ilim adamları: **"Tahiyyatı okuyacak kadar oturan kimsenin abdesti bozulursa namazı tamam olur"** demektedirler. Bir kısmı da: **"Tahiyyat okumadan ve selam vermeden abdesti bozulursa namazını yeniden kılması gerekir."** demektedirler ki, Şâfii, bunlardandır.

Ahmed diyor ki: Tahiyyat okumadan selam verirse namazı caizdir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) **"namazın bitmesi selamdır"** demektedir. Tahiyyat okumak selam vermekten daha hafiftir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) iki rek'atta kalkmış tahiyyat okumaksızın namazına devam etmiştir.

İshâk b. İbrahim: "Tahiyyat okursa selam vermese bile namazı caizdir" demekte ve Rasûlullah (s.a.v.)'in İbn Mes'ûd'a, teşehhüdü öğrettiği şu hadisini delil getirmektedir; **"Tahiyyatı okuyup bitirdiğinde gerekeni yapmış olursun"**

Tirmîzî: Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um, İfrikî'dir. Bazı hadisçiler bu kimseyi zayıf kabul ederler. Yahya b. Saîd el Kattan ve Ahmed b. Hanbel bunlardandır.

Bölüm: 301

Ø çok yağışlı günlerde namazın konutlarda kılınması

409- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik yağmura tutulduk, Rasûlullah (s.a.v.) **"Dileyen namazını kendi konutunda kılsın." (cemaate geleceğim diye ıslanmasın)** (Ebû Dâvûd, Salat: 206; Dârimî, Salat: 55)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, Semure, Ebûl Melih'in babasından ve Abdurrahman b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları yağmur ve çamur gibi sıkıntılı anlarda cuma ve cemaate gidilmemesine ruhsat vermişler olup; Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Ebû Züra'dan şöyle dediğini işittim: Affân b. Müslim, Amr b. Ali'den sadece bir hadis rivâyet etmiştir.

Ebû Züra' diyor ki: Basra'da şu üç kişiden hafızası daha kuvvetli olan kimseyi görmedik: **Ali el Medînî, İbn Şazekûnî ve Amr b. Ali.**

Ebû Melih'in adı Âmir'dir. Kendisine Zeyd b. Üsâme b. Umeyr el Hüzelî'de denir.

Bölüm: 302

Ø namazlardan sonra tesbih çekmek

410- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fakir kimseler, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ya Rasûlullah! Dediler. **"Zenginler de bizim gibi namaz kılıyorlar bizim gibi oruç tutuyorlar, imkanları olduğu için köleleri hürriyetlerine kavuşturuyorlar bol bol sadaka veriyorlar."** Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdular ki: **"Her namazı kıldığınızda otuz üç kere sübhanallah, Otuz üç kere elhamdülillah, otuz dört kere Allahûekber, on kere de lailahe illallah derseniz sizi sevapta geçen zenginlere yetişmiş olursunuz ve sizden sonrakiler de bunları yapmadıkları sürece sizi geçemezler."** (Nesâî, Sehv: 91)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ka'b b. Ucre, Enes, Abdullah b. Amr, Zeyd b. Sabit, Ebû'd Derdâ, İbn Ömer ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. Yine bu konuda Ebû Hüreyre ve Muğîre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle söylediği de rivâyet edilmiştir. İki özellik vardır ki onları yapan mutlaka Cennete girecektir. **"Her namazın arkasında on sefer sübhanallah, on sefer elhamdülillah, on sefer Allahüekber, diyen kimse ile uyuyacağı zaman otuz üç kere sübhanallah, otuz üç kere elhamdülillah, otuz dört kere de Allahuekber diyen kimse."**

Bölüm: 303

Ø yağmur ve çamurlu zamanlarda binit üzerinde namaz kılınır mI?

411- Ya'la b. Mürre (r.a.)'in babasından ve dedesinden aktardığına göre: **"Bir yolculukta Peygamber (s.a.v.) ile beraber idiler. Dar bir geçide geldiklerinde namaz vakti girmişti, üstlerinden yağmur durmaksızın yağıyor altlarında da su yükseliyordu, Rasûlullah (s.a.v.) devesinin üzerinde ezan okudu kamet getirdi, devesiyle öne geçerek onlara namaz kıldırdı. Namazı imâ** (hareketle) **kıldırıyordu secdeleri rükû' dan biraz daha eğilerek yapıyordu."** (İbn Mâce, İkame: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Ömer b. Rimah el Belhî tek başına rivâyet etmiştir. Bu hadisinden başka rivâyeti olmadığı için tanınmaz, ilim adamlarından pek çok kimse bu hadisi ondan aktarmışlardır. Aynı şekilde Enes b. Mâlik'den de yağmurlu ve çamurlu zamanlarda binit üzerinde namaz kıldığı da rivâyet edilmiştir. İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 304

Ø vücuda zarar verecek şekilde namaz kılmak

412- Muğîre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ayakları şişinceye kadar namaz kılardı.** Kendisine şöyle denildi: **"Geçmiş ve gelecek günahlarınız bağışlandığı halde niçin kendini zorlayarak böyle namaz kılıyorsun?"** Buyurdular ki: **"Allah'a çok şükreden bir kul olmayayım mı?"** (İbn Mâce, İkame: 184)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Muğîre b. Şu'be'nin hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 305

Ø kıyamette ilk hesap namazla başlayacaktır

413- Hureys b. Kabîsa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye geldiğimde şöyle dua etmiştim: **"Allah'ım oturup sohbet edebileceğim bir arkadaş nasib et."** Ebû Hüreyre'nin yanına sokulup Allah'tan hayırlı, sohbet edebileceğim bir kimse nasib etmesini dilemiştim. Şimdi senden Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğin bir hadisi bana aktar ki Allah onunla beni faydalandırsın dedim. Bunun üzerine Ebû Hüreyre şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmiştim şöyle buyurmuştu: **"Kıyamet gününde kulun işlediği amellerinden ilk olarak hesap vereceği şey namazdır, namazı tam ve düzgün olursa başardı ve kurtuldu gitti, namazı bozuk olursa tamamen zarardadır. Eğer hesabı görülen kimsenin farz namazlarında eksiği varsa Allah şöyle diyecek: "Kulumun nafile namazlarına bakın ve farzdan eksiğini nafilerle tamamlayın. Böylece diğer amellerin hesabı da bu şekilde görülür."** (Nesâî, Salat: 9; İbn Mâce, İkame: 202)

ž Bu konuda Temim ed Dârî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Yine bu hadis Ebû Hüreyre'den başka şekilde de rivâyet edilmiştir. Hasan'ın arkadaşlarından bazıları Hasan'dan Kabîsa b. Hureys'den başka bir hadis daha rivâyet edilmiştir ki meşhur olan rivâyet Kabîsa b. Hureys b. Kabise değil **"Kabîsa b. Hureys"** rivâyetidir.

Enes b. Hakîm'den de Ebû Hüreyre yoluyla benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 306

Ø bir gün ve gecede farzların dışında on iki rek'at sünnet kılınır

414- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Her kim bir günde kılınması gereken on iki rek'at sünnet namaza devam ederse Allah o kimseye Cennet'te bir köşk yapar. Öğleden önce dört rek'at, sonra iki rek'at, akşamnamazından sonra iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at, sabah namazından önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100; Dârimî, Salat: 144)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ebû Hüreyre, Ebû Musa ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Aişenin hadisi bu şekliyle garibtir. Muğıre b. Ziyâd'ın hafızası yönünde bazı hadisçiler söz etmişlerdir.

415- Ümmü Habibe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir gün ve gecede farzların dışında kılınması gereken on iki rek'at sünneti kılarsa Allah'ta o kimseye Cennet'te bir köşk yapar. Dört rek'at öğleden önce, iki rek'at öğleden sonra, akşamdan önce iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at, sabah namazından önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Anbese'nin, Ümmü Habibe'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Bu hadis Anbese'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 307

Ø iki rek'atlık sabah namazının değeri ve kıymeti

416- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **"Sabah namazının iki rek'atından elde edilecek sevap dünya ve içindeki her şeyden daha hayırlıdır."** (Dârimî, Salat: 136)

ž Bu konuda Ali, İbn Ömer, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Ahmed b. Hanbel, Salih b. Abdullah et Tirmîzî'den, Âişe'nin bu hadisini rivâyet etmiştir.

Bölüm: 308

Ø sabah namazının sünnetinin hafif kılınması ve ne okunduğu

417- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i bir ay boyunca gözetledim sabah namazının sünnetinde Kafirun ve İhlas sûrelerini okuyordu."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 14; Ebû Dâvûd, Salat-ı Tatavvu: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Enes, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Hafsa ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasendir. Ebû İshâk'tan, Sevrî'nin rivâyet ettiği hadisi ancak halk arasında İsrail hadisi diye bilinen Ebû Ahmed'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Ahmed aynı şekilde İsrail'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Ebû Ahmed ez-Zübeyrî güvenilir bir kimse olup hafızdır. Bündar'dan şöyle dediğini işittim: **"Ebû Ahmed ez-Zübeyrî'den hafızası daha güzel bir kimseyi görmedim."** Ebû Ahmed'in adı: Muhammed b. Abdullah b. Zübeyr el Kûfî el Esedî'dir.

Bölüm: 309

Ø sabah namazının farzıyla sünneti arasında konuşulur mu?

418- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazının iki rek'at sünnetini kıldıktan sonra bir ihtiyacı olursa benimle konuşurdu, ihtiyacı yoksa farz namazı kılmak üzere mescide çıkardı."** (Dârimî, Salat: 147)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerin ilim adamlarından bir kısmı sabah namazının vaktinin girişinden farzı kılıncaya kadarki zaman içerisinde zaruri olan konuşma ve Allah'ı zikirden başka lüzumsuz konuşmaları hoş karşılamazlardı. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 310

Ø sabah namazının vakti girdikten sonra sadece iki rek'at sünnet kılınır

419- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah namazının vakti girdikten sonra sadece iki rek'at sünnet kılınır."** (Dârimî, Salat: 146; İbn Mâce, İkame: 101)

ž Bu hadisten anlaşılması gereken şudur: Sabah namazının vakti girdikten sonra sadece sabah namazının iki rek'at sünneti kılınabilir.

Tirmîzî: Bu konuda Abdullah b. Amr ve Hafsa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer (r.a.)'in bu hadisi garibtir. Bu hadis sadece Kudame b. Musa'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Kendisinden, bazı kimseler hadis rivâyet etmişlerdir.

İlim adamları bu konuda ittifak ederek şöyle demişlerdir: **"Sabah namazının vakti girdikten sonra sabahın ilk sünnetinden başka namaz kılmak hoş değildir."**

Bölüm: 311

Ø sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra biraz uzanmak

420- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz sabah namazının sünnetini kılınca sağ yanı üzerine yatarak istirahat etsin."** (Ebû Dâvûd, Salat-ı Tatavvu: 3; Dârimî, Salat: 148)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. Yine Âişe (r.anha)'dan şöyle de rivâyet edilmiştir. **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzerine uzanırdı."** Bazı ilim adamları böyle yapmayı müstehab görürler.

Bölüm: 312

Ø namaz için kamet getirilince farzdan başka namaz kılınmaz

421- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir vaktin namazı için kamet getirildiğinde o vaktin farzından başka namaz kılınmaz."** (Dârimî, Salat: 149; İbn Mâce, İkame: 103)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Buhayne, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Sercis, İbn Abbâs, ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Yine aynı şekilde Eyyûb, Verka b. Ömer, Ziyâd b. Sa'd, İsmail b. Müslim, Muhammed b. Cuhade, Amr b. Dinar, Atâ b. Yesâr ve Ebû Hüreyre yoluyla da hadis rivâyet edilmiştir.

Hammad b. Zeyd, Sûfyân b. Uyeyne, Amr b. Dinar'dan da bir hadis rivâyet edilmiş olup merfu derecesine çıkmamıştır. Merfu olan rivâyet bizce daha sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer ilim adamlarından bir kısmı bu hadisle amel edip **"Kamet getirildiğinde o vaktin farzından başka namaz kılınmaz"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Bu hadis yine Ebû Hüreyre'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Ayyaş b. Abbâs el Kıtbanî el Mısrî'de, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 313

Ø SABAH NAMAZININ SÜNNETİ GEÇMİŞSE FARZINDAN SONRA KILINMALIDIR

422- Muhammed b. İbrahim'in dedesi Kays (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) namaz için mescide çıktı, hemen kamet getirildi ben onunla sabah namazını cemaatle kıldım. Rasûlullah (s.a.v.) namazını bitirip mescidden çıkacağında beni namaz kılar vaziyette gördü ve **"Ey Kays dur bakalım bir namaz vaktinde iki namaz mı? kılıyorsun buyurdular."** Ben de, Ey Allah'ın Rasûlü sabah namazının iki rek'at sünnetini kılamamış idim dedim. **"O halde bir sakıncası yok"** buyurdular. (İbn Mâce, İkame: 104; Buhârî, Mevakît: 27)

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. İbrahim'in rivâyetinin bu şekilde olduğunu sadece Sa'd b. Saîd'in rivâyetinden bilmekteyiz. Sûfyân b. Uyeyne der ki: Atâ b. ebî Rebah bu hadisi Sa'd b. ebî Saîd'den rivâyet etmiştir. Bu hadis sadece mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Mekke'lilerden bir kısmı bu hadisle amel etmekte olup: **"Güneş doğmadan önce farz namazdan sonra namaz kılmakta bir sakınca görmemektedirler."**

Tirmîzî: Sa'd b. Saîd, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin kardeşidir. Kays ise Yahya b. Saîd'in dedesidir. Kays b. Amr ve Kays b. Kaht olduğu da söylenmektedir. Bu hadisin senedi kopuktur. Çünkü Muhammed b. İbrahim et Teymî, Kays'tan işitmemiştir.

Kimisi de bu hadisi Sa'd b. Saîd'den ve Muhammed b. İbrahim'den **"Rasûlullah (s.a.v.) çıktı ve Kays'ı gördü…"** diyerek rivâyet etmektedirler. Bu hadis Abdulaziz'in, Sa'd b. Saîd'den rivâyetinden daha sahihtir.

Bölüm: 314

Ø sabah namazı kaçırılırsa güneş doğduktan sonra bile kılınır

423- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim sabah namazının iki rek'atını kılamaz ise güneş doğduktan sonra bile olsa mutlaka kılsın."** (İbn Mâce, İkame: 104; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz, İbn Ömer'den böyle yaptığı da rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Amr b. Âsım el Kilabî'den başka bu hadisi Hemmâm'dan bu şekliyle rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz. Katâde'nin Nadr b. Enes, Beşîr b. Nehik ve Ebû Hüreyre'den bilinen meşhur rivâyeti şöyledir. **"Her kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rek'atına yetişirse sabah namazına yetişmiş sayılır."**

Bölüm: 315

Ø öğleden önce kılınan dört rek'at sünnet

424- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğlenin farzından önce dört rek'at sonra da iki rek'at sünnet kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 105; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe ve Ümmü Habibe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali'nin hadisi hasendir.

Ebû Bekir el Attar der ki: Ali b. Abdullah'tan Yahya b. Saîd'den, Sûfyân'dan şöyle dediği bize aktarılmıştır. **"Hâris'in rivâyetine karşı Âsım b. Damre'nin rivâyetinin üstünlüğünü ve değerini biliriz."** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden pekçok ilim adamlarının görüşü bu şekilde olup **"Öğle namazının farzından önce dört rek'at sünnet kılınmasını"** tercih etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, İshâk ve Küfeliler böyle yaparlar. Kimi ilim adamları da **"Gece ve gündüz namazları ikişer ikişerdir"** diyerek bu kılınan dört rek'atın arasını bölerek, iki iki kılmanın uygun olduğunu söylemişlerdir. Ahmed ve Şâfii bunlardandır.

Tirmîzî: Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 316

Ø öğle namazından sonra kılınan iki rek'at sünnet

425- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile beraber öğleden önce iki öğleden sonra da iki rek'at sünnet namaz kıldım."** (İbn Mâce, İkame: 425; Nesâî, İmame: 64)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi sahihtir.

Bölüm: 317

Ø öğle namazının farzından önceki sünnet mutlaka kılınmalıdır

426- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Peygamber (s.a.v.) öğle namazının farzından önce kılması gereken sünneti kılamaz ise farzdan sonra kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 105; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garib olup sadece İbn'ül Mübarek'in bu rivâyetinden bilmekteyiz. Kays b. er Rabî', Şu'be'den ve Hâlid el Hazza'dan buna benzer bir şekilde rivâyet etmiştir. Kays b. er Rabî'den başka, Şu'be'den bu hadisi rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz. Yine Abdurrahman b. ebî Leylâ'da

Peygamber (s.a.v.)'den buna benzer bir hadis rivâyet etmiştir.

427- Ümmü Habibe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Kim öğle namazının farzından önce dört farzından sonra da dört rek'at namaz kılarsa Cehennem'i o kimseye haram kılar."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7; İbn Mâce, İkame: 108)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Buradakinin dışında da başka bir yolla rivâyet edilmiştir.

428- Anbese b. ebî Sûfyân (r.a.)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'in hanımı ve kız kardeşim Ümmü Habibe'den işittim diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: **"Her kim öğlenin farzından önce dört rek'at, sonra dört rek'at kılmaya devam ederse Allah o kimseye Cehennem ateşini haram kılar."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7; İbn Mâce, İkame: 108)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Râvîlerden Kâsım Abdurrahman'ın oğludur. Künyesi, Ebû Abdurrahman'dır. Kendisi Abdurrahman b. Hâlid b. Yezîd b. Muaviye'nin azat edilmiş kölesidir, Şamlı olup güvenilir bir kimsedir ve Ebû Ümâme'nin de arkadaşıdır.

Bölüm: 318

Ø ikindi farzından önceki dört rek'at sünnet

429- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ikindi namazının farzından önce dört rek'at sünnet kılar bu dört rek'at sünnetin arasını bir selamla ayırırdı ki o selamda; **"Allah'a yakın meleklere, peygamberlere ve onlara uyan mü'min ve Müslümanlara selam olsun"** dedi. (İbn Mâce, İkame: 109; Nesâî, İmame: 65)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali hadisi hasendir.

İshâk b. İbrahim bu hadisle yola çıkarak, ikindiden önce kılınan dört rek'atın bir selam ile kılınmasını tercih etmiştir.

İshâk diyor ki: "Arasını bir selam ile ayırırdı" demek, oturarak teşehhüdü okurdu demektedir.

Şâfii ve Ahmed'in görüşü ise: Gece ve gündüz namazları ikişer ikişer rek'attır hadisine göre ikindiden önceki dört rek'atın iki selamla ayrılması yönündedir.

430- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İkindi namazının farzından önce dört rek'at kılan kimseye Allah rahmet etsin."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 8)

ž Bu hadis hasen garibtir.

Bölüm: 319

Ø akşamın farzından sonraki sünnette ne okunur?

431- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) akşam namazının farzından sonraki iki rek'atla, sabah namazından önceki iki rek'atta okuduğu "Kafirûn" ve "İhlas" sûrelerini kaç kere işittiğimi sayamam."** (İbn Mâce, İkame: 111)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Mes'ûd'un hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Abdulmelik b. Ma'dan'ın, Asımdan rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bölüm: 320

Ø akşamın son iki rek'at sünnetinin evde kılınması

432- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile birlikte, evinde akşam namazının farzından sonra iki rek'at namaz kıldım."** (İbn Mâce, İkame: 110; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Rafî' b. Hadîç ve Ka'b b. Ucre'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmîzî: İbn Ömer hadis hasen sahihtir.

433- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gece ve gündüzde kıldığı on rek'at namazı çok iyi öğrendim şöyle ki: Öğleden önce iki öğleden sonra iki rek'at, ikindiden önce iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at ve Hafsa'nın bana bildirdiğine göre; sabahtan önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

434- Zührî, Sâlim ve İbn Ömer (r.anhüma), yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'den bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 321

Ø akşamın farzından sonra kılınacak altı rek'at nafile namazın değer ve kıymeti

435- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim akşam namazından sonra altı rek'at nafile namaz kılar ve aralarında da kötü söz söylemezse on iki yıllık ibadet sevâbına denk sevap kazanmış olur."** (İbn Mâce, İkame: 113; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 15)

ž **Tirmîzî:** Âişe (r.anha)'dan şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Kim akşam namazından sonra yirmi rek'at nafile kılarsa Allah'ta ona Cennet'te bir ev yapar."**

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Ömer b. Abdullah b. ebî Has'am'dan, Zeyd b. Hubab'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Ömer b. ebî Has'am bilinmeyen ve hoş karşılanmayan bir kimsedir. Gerçekten o zayıf sayılmaktadır.

Bölüm: 322

Ø yatsıdan sonra kılınan iki rek'at sünnet

436- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in namazından sordum. Buyurdular ki: **"Öğleden önce iki rek'at, öğleden sonra iki rek'at, akşamdan sonra iki, yatsıdan sonra iki rek'at, sabahtan önce iki rek'at sünnet kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 16)

ž **Tirmîzî:** Abdullah b. Şakîk ve Âişe hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 323

Ø gece namazlarının ikişer ikişer olduğu

437- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece namazları ikişer ikişer rek'attır. Sabah namazının vaktinin**

girmesinden endişe edersen vitr namazını bir rek'at olarak kıl gece kıldığın son namaz, vitr namazı olsun." (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 24; Dârimî, Salat: 165)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Amr b. Abese'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadisle amel ederler ve gece namazlarının ikişer ikişer rek'at olduğunu söylerler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 324

Ø gece namazının değer ve kıymeti

438- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan orucundan sonra en değerli oruç Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en değerli namaz gece kılınan namazdır."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir, Bilâl ve Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Tirmîzî: Ebû Bişr'in adı Cafer b. Ebû Vahşiyye'dir. Ebû Vahşiyye'nin adı ise İyas'tır.

Bölüm: 325

Ø Peygamber (s.a.v.)'in gece namazı nasıldı?

439- Ebû Seleme (r.a.)'dan rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme (r.anha), Âişe (r.anha)'ya **"Rasûlullah (s.a.v.)'in Ramazan'daki kıldığı gece namazından sormuştu da;** Âişe (r.anha) şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ne Ramazan'da ne de Ramazan ayı haricinde gece kıldığı namazlar on bir rek'atı geçmezdi. Dört rek'at kılardı ki onun güzelliğinden ve uzunluğundan sorma! Sonra yine dört rek'at daha kılardı ki bununda güzelliğinden ve uzunluğundan hiç sorma! Sonra üç rek'at kılardı.** Âişe diyor ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü vitr namazını kılmadan mı uyuyorsunuz?** Buyurdular ki: **"Benim gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; Dârimî, Salat: 165)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

440- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri on bir rek'at namaz kılar bunun birini vitr olarak kılmış olurdu. Namazını bitirdiğinde sağ yanı üzerine uzanırdı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26)

441- Kuteybe, Mâlik ve İbn Şihâb'tan bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 326

Ø Rasûlullah (s.a.v.) geceleri on üç rek'atta namaz kılardı

442- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri nafile namaz olarak on üç rek'at namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; Dârimî, Salat: 165)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Cemre ed Dubaî'nin ismi Nasr b. Imrân ed Dubaî'dir.

Bölüm: 327

Ø Rasûlullah (s.a.v.) geceleri dokuz rek'at namaz kılardı

443- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri dokuz rek'at nafile namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; İbn Mâce, İkame: 123)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Zeyd b. Hâlid ve Fadl b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Âişe hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir.

444- Sûfyân es Sevrî (r.a.), A'meş'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž Bu hadisi bize Mahmûd b. Gaylân, Yahya b. Adem'den, Sûfyân'dan ve Ameş'den bize aktarmıştır.

Tirmîzî: Rasûlullah (s.a.v.)'den gece namazı hakkındaki rivâyetlerin en çoğu vitr ile beraber on üç rek'at en azı ise dokuz rek'attır.

Bölüm: 328

Ø gece namazını kılamayan gündüz kılabilir

445- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gece namazını uykudan dolayı kılamaz ise, gündüz on iki rek'at olarak kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 20; Dârimî, Salat: 162)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Sa'd b. Hişâm, Âmir el Ensarî'nin oğludur. Hişâm b. Âmir ise Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandır. Abbâs el Anberî, Attâb b. Müsenna, Behz b. Hakîm'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zürare b. Evfâ, Basra'da kadılık görevi yapıyordu. Kuşeyr oğullarına imâmlık yapıyordu. Bir gün sabah namazında Müddessir sûresi 8. ve 9. ayetleri olan **"Yeniden diriliş için Sur'a üfürüldüğü zaman işte o gün çok zorlu ve sıkıntılı bir gündür."** Ayetini okudu ve ölü vaziyette yere düştü. Bende, onu evine taşıyanlar arasında idim.

Bölüm: 329

Ø allahın her gece kullarını bağışlama müjdesi

446- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Gecenin ilk üçte biri geçince Allah dünya semasına inerek şöyle buyurur. Mülkün sahibi, otorite benimdir, kim bana dua ederse karşılığını veririm, kim benden isterse ona veririm. Kim benden bağışlanma isterse onu bağışlarım bu durum sabaha kadar böylece devam eder."** (Dârimî, Salat: 168; Müslim, Salat-ül Müsafirîn: 24)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali b. ebî Tâlib ve Ebû Saîd el Hudrî, Rifâa el Cühenî, Cübeyr b. Mut'im, İbn Mes'ûd, Ebû'd Derdâ, Osman b. ebil As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Yine Ebû Hüreyre'den **"Gecenin üçte biri kalınca…"** şeklindeki rivâyeti de vardır ki rivayetlerin en sahihi budur.

Bölüm: 330

Ø gece namazlarında ne okunur?

447- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gece Ebû Bekir'e uğradı gece namazında alçak sesle okuyorsun**" dedi. Ebû Bekir ise: **"Yalvardığım kimseye duyuruyorum dedi. Rasûlullah (s.a.v.) ise biraz sesini yükselt"** dedi. **"Ömer'e uğradı, gece namazında sesini çok yükselterek**

okuyorsun” dedi. Ömer ise: **“Uyuklayanları uyandırıyor, şeytanı da kovalıyorum”** dedi. **“Peygamber (s.a.v.) ise sesini biraz alçalt buyurdular.”** (Müslim, Salat-ül Müsafirîn: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Hanî, Enes, Ümmü Seleme ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Hammad b. Seleme’den, Yahya b. İshâk aktarmıştır. Pek çok kimseler bu hadisi Sabit ve Abdullah b. Rebah’tan mürsel olarak aktarmışlardır.

448- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) Kur’ân’dan bir ayet ile gece namazının tümünü kılmıştı.”** (İbn Mâce rivâyetine göre bu ayet; 5 Maide: 118. ayetidir.)(Tirmîzî rivâyet etmiştir)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

449- Abdullah b. ebî Kays (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Âişe (r.anha)’ya sordum, Rasûlullah (s.a.v.)’in gece namazlarındaki okuyuşu açıktan mı yoksa gizli miydi? Âişe şöyle dedi: Her iki şekilde de yapmıştır, bazen gizli okur, bazen de sesli okurdu. Bunun üzerine ben de: Her türlü ibadet ve işlerimizde genişlik vererek kolaylık sağlayan Allah’a hamdolsun.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 11; Müslim, Müsafirîn: 29)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

Bölüm: 331

Ø nafile namazların evde kılınması daha değerlidir

450- Zeyd b. Sabit (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Farz namaz dışında kişinin en hayırlı namazı evinde kıldığı namazdır.”** (Müslim, Müsafirin: 29; Ebû Dâvûd, Vitr: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb, Câbir b. Abdillah, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Âişe, Abdullah b. Sa’d ve Zeyd b. Hâlid el Cühenî’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Zeyd b. Sabit hadisi hasendir. Bu hadisin rivâyeti konusunda ihtilaf vardır. Musa b. Ukbe ve İbrahim b. ebûn Nadr, merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Mâlik b. Enes ise Ebû’n Nadr’den rivâyet etmiş mevkuf olarak aktarmıştır. Merfu olarak aktarılan daha sahihtir.

451- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Evlerinizde de sünnet namazlarını kılın ki evlerinizi namaz kılınmayan kabirlere çevirmeyin.”** (Müslim, Müsafirîn: 29)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

SAVAŞ İÇİN YOLA ÇIKMAK BÖLÜMLERİ

Bölüm: 391

Ø yolculukta namazları kısaltmak

(Bu bölüm Arapça orijinal ismi "Ebvab-üs Sefer (Yolculuk)" bölümleri demektir. Biz burada savaş için yola çıkmak olarak tercüme ettik çünkü Rasûlullah (s.a.v.) hayatında savaş dışında bizim bildiğimiz şekilde bir yolculuk -davet ve hicret dışında- yoktur.)

544- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir, Ömer ve Osman ile yolculuğa çıktım, öğle ve ikindi namazlarını ikişer ikişer olarak kılarlar ne farzdan önce ne farzdan sonra sünnet namaz kılmazlardı."** Abdullah b. Ömer diyor ki: **"Farzdan önce ve sonra sünnet kılınması gerekmez eğer fazladan namaz kılınacak olsaydı farzı dörde tamamlardım."** (Muvatta, Kasr-us Salat: 2; Nesâî, Taksirus Salat: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Ali, İbn Abbâs, Enes, Imrân b. Husayn ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen garibtir. Bu hadisi böylece Yahya b. Süleym rivâyetinden bilmekteyiz.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Bu hadis Ubeydullah b. Ömer'den, Suraka ailesinden bir adamdan ve İbn Ömer'den rivâyet edildi.

Tirmîzî: Atıyye el Avfî yoluyla İbn Ömer'den Rasûlullah (s.a.v.)'in yolculukta sünnet kıldığı rivâyet edilmişse de Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın ilk dönemlerinde yolculukta namazları kısalttıkları sahih olarak sabittir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmişlerdir. Âişe (r.anha)'nın yolculukta tam kıldığı da rivâyet edilmiştir.

Uygulama, Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabından gelen rivâyete göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk aynı görüşte olup Şâfii şu ilaveyi yapar: **"Yolculukta kısaltma ruhsattır, tam kılınırsa da caiz olur."**

545- Ebû Nadre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Imrân b. Husayn'a yolculuk namazından soruldu o da şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile Hac yaptım, Hac esnasında hep iki rek'at kıldı. Ebû Bekir ile Haccettim iki rek'at kıldı. Ömer ile Haccettim iki rek'at kıldı. Osman'ın halifeliğinin altı ve yedinci senesinde Haccettim; O'da iki rek'at kıldı."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

546- Mâlik b. Enes'in şöyle dediği işitilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile Medîne'de öğleyi dört rek'at, Zülhüleyfe'de ikindiyi iki rek'at olarak kıldık."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahihtir.

547- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'den Mekke'ye yola çıktı hiçbir düşman korkusu yokken sadece Alemlerin Rabbinin korkusu varken namazları iki rek'at kıldı."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4; Muvatta, Kasrus Salat: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

bölüm: 392

Ø namazları kısaltmada zaman ve yer uzunluğu ne kadardır?

548- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'den Mekke'ye yola çıktık namazları iki rekat kıldı. Ebû İshâk el Hadremi diyor ki: Enes'e: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de kaç gün kaldı"** dedim; **"On gün"** dedi. (Nesâî, Taksiru's Salat: 4; Ebû Dâvûd, Salat'üs Sefer: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs (r.a.), yoluyla gelen bir rivâyette Rasûlullah (s.a.v.)'in bir seferinde ondokuz gün kaldığı halde iki rekat kıldığı on dokuz günden fazla kalırsak dört rekat kılarız dediği de rivâyet edilmiştir. (Bir sonraki hadis)

Yine Ali (r.a.)'den: **"Kim bir yerde on gün kalırsa namazları tam kılar"** şeklinde bir rivâyet daha gelmiştir.

İbn Ömer (r.a.)'den: **"Kim bir yerde on beş gün kalırsa namazları tam kılar"** rivâyeti de vardır. **"On iki gün kalırsa"** rivâyeti de vardır. Saîd b. Müseyyeb'den **"Dört gün kalan dört gün kılar"** şeklinde bir rivâyeti de Katâde ve Atâ el Horasanî rivâyet etmişlerdir. Dâvûd b. ebî Hind ise değişik bir rivâyet ortaya koymaktadır. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler namazları kısaltma süresini on beş gün olarak sınırlamışlar. On beş gün kalacağına niyet edenin namazı tam kılacağını söylemektedir. Mâlik, Şâfii ve Ahmed; **"Dört gün kalacağını niyet ederse bile namazı tam kılmalıdır"** demektedirler.

İshâk'a gelince İbn Abbâs'ın hadisini en kuvvetli görüş olarak görmekte ve şöyle demektedir: **"İbn Abbâs bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet etmekte ve on dokuz günü geçince tam kılacağını bizzat tatbik ederek örneklemiştir."**

İlim adamları ne kadar kalacağına niyet etmeyen kimsenin yıllarca kalsa bile namazları kısa kılabileceği kanaatinde ittifak etmişlerdir.

549- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir sefere çıktı; On dokuz gün iki rekat iki rekat kıldı."** İbn Abbâs diyor ki: **"Biz de bir yerde on dokuz gün kalırsak ikişer ikişer kılarız, eğer bu süreyi geçerse dört kılarız."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib hasen sahihtir.

Bölüm: 393

Ø yolculukta kılınan nafile namazlar

550- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile on sekiz seferde beraber oldum; Güneş batıya kayınca öğleden önceki kıldığı iki rek'at sünneti hiç terkettiğini görmedim."** (Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Berâ hadisi garibtir.

Bu hadisi Muhammed'e sordum bu hadisi sadece Leys b. Sa'd'ın rivâyetiyle biliyor ve Ebû Büsre el Gıfârî'yi tanımıyordu. Hadisi de hasen olarak görüyordu.

İbn Ömer'den; **"Rasûlullah (s.a.v.) yolculuklarda farzların öncesinde ve sonrasında nafile namaz kılmadığı da rivâyet edilmiştir."** Yine İbn Ömer'den yolculukta Rasûlullah (s.a.v.)'in nafile namaz kıldığı da rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra ilim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır; Sahabeden bir kısmı yolculukta nafile namaz kılınabileceği kanaatindedirler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Abdullah b. Mes'ûd, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir gurup ilim adamı ise ne farzdan önce ne de farzdan sonra nafile kılınmaması görüşündedirler. Yolcukta nafile kılmamanın açıklaması; ruhsatı

kabul etmektir. Fakat kılanlara büyük sevap vardır. İlim adamlarının çoğunluğu bu kanaatte olup yolculukta nafile kılınabilir de demektedirler.

551- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile yolculuklarda öğle namazını iki rek'at olarak sonunda da iki rek'at sünneti beraberce kıldım."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. İbn ebî Leylâ bu hadisi Atıyye ve Nafi' yoluyla İbn Ömer'den rivâyet etmiştir.

552- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuklarda ve yolculuk dışında pek çok namaz kıldım, yolculuk dışında onunla öğleyi dört, öğleden sonra iki rek'at sünneti kıldım. Yolculukta ise; öğleyi iki rek'at sonrada iki rek'at sünneti, ikindiyi iki rek'at farz olarak kıldım, sonunda bir şey kılmamıştı. Akşam namazı yolculukta ve yolculuk dışında hep üç rek'at idi eksiltme ve fazlalaştırma olmamıştı çünkü o akşam namazı gündüzün vitiridir, onun arkasından iki rek'at namaz kıldım."** (Nesâî, Taksirus Salat: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

Muhammed'den işittim dedi ki: İbn ebî Leylâ, bundan daha çok beğendiğim bir hadis rivâyet etmemiştir. Yani ben ondan sadece bir hadisi rivâyet ettim.

Bölüm:394

Ø iki vakit namazını bir vakitte bir arada kılmak

553- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Tebûk gazvesinde mola verip hareket edeceğinde öğle vakti girmemiş ise öğleyi ikindi vaktine geciktirir ve ikisini bir arada kılardı, öğle vakti girdikten sonra hareket edecekse ikindiyi öne alarak ikisini birlikte kılar, sonra hareket ederdi. Akşamdan önce hareket edeceği zaman akşam namazını geciktirerek onu yatsı ile beraber kılar; şayet akşamdan sonra hareket edecekse yatsı namazını öne alarak akşamla beraber kılardı."** (Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 5; Muvatta, Kasr-us Salat: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, İbn Ömer, Enes, Abdullah b. Amr, Âişe, İbn Abbâs, Üsâme b. Zeyd ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda Üsâme hadisi daha sahihtir. Ali b. el Medinî, Ahmed b. Hanbel ve Kuteybe'den de bu hadisi rivâyet etmiştir.

554- Ali el Medinî (r.a.), Ahmed b. Hanbel'den ve Kuteybe'den bu hadisin benzerini nakletmiştir.

ž Muâz hadisi hasen garibtir. Bu hadisi sadece Kuteybe rivâyet etmiş olup ondan başka bu hadisi Leys'den rivâyet eden tanımıyoruz. Leys'in Yezîd b. ebî Habib'den, Ebû-t Tufeyl'den, Muâz'dan rivâyeti garibtir. Çünkü hadisçilerce bilinen rivâyet Ebû'z Zübeyr'in, Ebû-t Tufeyl yoluyla Muâz'dan yaptığı şu rivâyettir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Tebûk Gazvesinde öğle ile ikindi namazını, akşam ile yatsı namazını bir arada kılardı."** Bu hadisi Kura b. Hâlid, Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve diğerleri Ebû'z Zübeyr el Mekkî'den rivâyet etmişlerdir. Şâfii bu hadisle amel etmiş olup Ahmed ve İshâk'ta derler ki: **"Yolculukta iki vakit namazın birini öne alıp diğerinin vakti içerisinde veya birini geciktirerek diğerinin vakti içerisinde**

ikisini bir arada kılmakta bir sakınca yoktur."

555- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ailesinden birilerinin yardımına koşması istenince hızlı yürümesi gerekti akşam namazını şafak kaybolup ortalık kararıncaya kadar geciktirdi sonra konaklayarak ikisini bir arada** (akşam ile yatsı namazını) **kıldı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in hızlı yürümesi gerektiği zaman böyle yaptığını haber verdi."** (Nesâî, Mevakît: 14; Muvatta, Kasr-us Salat: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Yezîd b. ebî Habib'den, Leys'in rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 395

Ø yağmur duası namazı

556- Abbâd b. Temîm (r.a.)'in amcasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ashabıyla yağmur duasına çıkmıştı da onlara iki rek'at namaz kıldırdı, bu iki rek'atta sesli okudu, elbisesini ters giyerek kıbleye dönerek yağmur istedi."** (Nesâî, İstiska: 6; Muvatta, İstiska: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Enes ve Âbillahm'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Zeyd hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Abbâd b. Temîm'in amcası Abdullah b. Zeyd, Âsım el Mâzinî'dir.

557- Âbillahm (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bizzat kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'i Medîne'nin Ahcaruzzeyt denilen mıntıkasında ellerini başı hizasını geçmeyecek şekilde kaldırmış yağmur istemek için dua ederken gördü."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 2)

ž **Tirmîzî:** Kuteybe bu hadisi **"Âbillahm'den"** diyerek bize aktarmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyeti olarak sadece bu tek hadisi biliyoruz.

Âbillahm'in azatlı kölesi Umeyr, Rasûlullah (s.a.v.)'den pek çok hadis rivâyet etmiş olup Rasûlullah (s.a.v.)'i gören ve sohbet eden birisidir.

558- Abdullah b. Kinâne (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Velid b. Ukbe, Medîne valisi iken beni İbn Abbâs'a gönderdi, O'na Rasûlullah (s.a.v.)'in yağmur duası namazını sormak için geldim o da şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) yakışıklı elbiseler içerisinde olmaksızın alçak gönüllü vaziyette yalvarıp, yakararak namazgaha çıktı; sizin hutbeleriniz gibi bir hutbe okumadı fakat dua yalvarış ve tekbîrlere devam ederek iki rek'at bayram namazına benzer namaz kıldırdı."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 1; Buhârî, İstiska: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

559- Yine Mahmûd b. Gaylân (r.a.), Vekî' Yoluyla bu hadisin bir benzerini rivâyet etti ve **"Mütehaşşıan"** huşu içerisinde olarak ilavesini yaptı."

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii'nin görüşü bu hadise göredir. Şâfii şöyle der: İstiska (Yağmur isteme) namazı aynen bayram namazı gibi kılınır ilk rek'atta yedi tekbîr alınır, ikinci rek'atta ise beş tekbîr. Şâfii bu söylediklerini İbn Abbâs hadisiyle delil getirir.

Tirmîzî: Mâlik b. Enes'den de şöyle rivâyet edilmiştir: **"Bayram namazında olduğu gibi istiska namazında tekbîr alınmaz."**

Ebû Hanife der ki: İstiska namazı diye bir namaz yoktur. Böyle bir namaz için elbiselerin ters çevrilmesini de emretmem; fakat Müslümanlar, yağmur isteyeceklerinde dua ederler ve hepsi birlikte dönerler.

Tirmîzî: Bu görüş sünnete aykırıdır.

Bölüm: 396

Ø güneş ve ay tutulduğunda kılınan namaz

560- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) güneş ve ay tutulması esnasında Küsûf namazı kıldı, okudu sonra rükû' a vardı sonra okudu tekrar rükû' a vardı sonra okudu tekrar rükû' a vardı sonra iki secde yaptı. İkinci rek'atı da aynen bu şekilde kıldı."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 3; Nesâî, Küsûf: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Âişe, Abdullah b. Amr, Numân b. Beşîr, Muğîre b. Şu'be, Ebû Mes'ûd, Ebû Bekre, Semure, Ebû Musa el Eşarî, İbn Mes'ûd, Esmâ binti ebî Bekrinis Sıddık, İbn Ömer, Kabîsatel Hilalî, Câbir b. Abdillah, Abdurrahman b. Semure, Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Yine İbn Abbâs (r.a.)'den Rasûlullah (s.a.v.)'in dört rükû'lu ve dört secdeli olarak Kûsuf namazı kıldığı da rivâyet edilmiştir.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Tirmîzî: İlim adamları Kûsuf namazında okunacak şeyler hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı Kûsuf namazı gündüz kılınır ise okumanın sessiz olması görüşündedir. Bir kısmı da Cuma ve Bayram namazlarında olduğu gibi açıktan okunur demektedirler. Mâlik, Ahmed, İshâk açıktan okunması taraftarıdırlar. Şâfii ise açıktan okunmaz diyor. Her iki rivâyette Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih olarak gelmiştir. Yine sahih olarak: Dört rükû' dört secde rivâyeti de vardır. Aynı şekilde altı rükû' dört secde şeklinde de rivâyet edilmiştir.

İlim adamlarına göre bu namazı güneş ve ayın tutulma sürelerine göre uzatıp kısaltmak caizdir. Tutulma uzarsa altı rükû', dört secde yapmak caiz olduğu gibi, dört rükû', dört secde yaparak okumayı uzatmakta caizdir.

Hadisçiler Güneş ve Ay tutulmalarında bu namazı cemaatle kılmak görüşündedirler.

561- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu da bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaz kıldırmıştı. Namazdaki okumasını çok uzattı sonra rükû' yaptı, rükû'da uzunca yaptı sonra rükû'dan başını kaldırdı tekrar okumaya başladı bu sefer ilk öncekinden biraz daha az uzattı sonra tekrar rükû'a gitti bu sefer ilk öncekinden biraz daha az uzattı sonra başını rükû'dan kaldırıp secdeye vardı ikinci rek'atta da aynen böyle yaptı."** (Nesâî, Kûsuf: 7; Ebû Dâvûd, İstiska: 5)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şâfii: Ahmed ve İshâk bu hadise bakarak Kûsuf namazının dört rükû' ve dört secdeli olması görüşündedirler. Şâfii diyor ki: Gündüz kılınıyorsa ilk rek'atta Fatiha ve Bakara sûresi gibi bir sûreyi sessiz olarak okur sonra okuyuşu kadar uzun bir rükû' yapar tekbîrle başını rükû'dan kaldırır aynı şekilde ayakta durur, Fatiha va Alî-İmrân sûresi gibi bir sûre okur tekrar uzunca bir rükû'a gider, okuduğu kadar rükû'u da uzatır sonra rükû'dan başını kaldırıp **"Semiallahülimen hamideh"** der ve iki secde yapar secdelerde de rükû'da kaldığı kadar kalır. Sonra ayağa kalkıp Fatiha ve Nisa sûresi gibi bir sûre okur, okuyuşu gibi uzunca

bir rükû' daha yapar sonra tekbîrle doğrulur ve Mâide sûresi kadar bir sûre okuyup rükû'a gider rükû'su da aynen okuyuşu gibi uzun olur. Sonra **"Semiallahülimen hamideh"** diyerek doğrulur, secdeye gider iki secde, teşehhüt oturuşu ve selamla namazı bitirmiş olur.

Bölüm: 397

Ø güneş ve ay tutulması için kılınan namazda okunan sûreler

562- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize Küsûf namazı kıldırdı biz onun ne okuduğunu sessiz okuduğu için işitmedik."** (Nesâî, Kûsuf: 17; Muvatta, Küsûf: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semure hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu görüşte olup Şâfii bunlardandır.

563- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Kûsuf namazı kıldı ve bu namazında sesli okudu."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 5; Nesâî, Küsûf: 19)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû İshâk el Fezâzî, Sûfyân b. Husayn'dan benzeri şekilde bir hadis daha rivâyet etmiştir. Mâlik b. Enes, Ahmed ve İshâk bu hadise göre amel ederler.

Bölüm: 398

Ø savaş ve benzeri korkulu anlarda kılınan namaz

564- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), savaşta orduyu iki gurup yaparak bir gurubuna bir rek'at namaz kıldırdı diğer gurup düşmanla karşı karşıyaydı. Sonra bu namaz kılan gurup savaşanların yerlerini aldılar onlarda namaz için bunların yerlerine geldiler, Peygamber (s.a.v.) bunlara da diğer rek'atı kıldırdı sonra selam verdi cemaat durumunda olan ordunun yarısı bir rek'at daha tamamladılar, diğer gurup ta bir rek'atı tamamlayarak namazlarını bitirmiş oldular."** (Nesâî, Salat-ül Havf: 1; Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis sahih olup, Musa b. Ukbe yoluyla Nafi' ve İbn Ömer'den de benzeri rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konuda, Câbir, Huzeyfe, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs, Zürakî ki ismi **"Zeyd b. Sâmit"** tir ve Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Mâlik b. Enes korku namazı konusunda Sehl b. ebî Hasme'nin hadisini benimsemiş olup Şâfii'de aynı görüştedir.

Ahmed diyor ki: Korku namazı konusunda pek çok rivâyetler vardır bu konuda sahih olarak bildiğim tek hadis Sehl b. ebî Hasme'nin hadisidir.

İshâk b. İbrahim: Aynı kanaatte olup şöyle demektedir: "Rasûlullah (s.a.v.)' den bu konuda değişik hadisler nakledilmiş olup korkunun durumuna göre herhangi birini tercih ederek kılmak caizdir.

İshâk diyor ki: Sehl b. ebî Hasme'nin hadisini diğer rivâyetlere tercih edecek değiliz.

565- Sehl b. Hasme (r.a.), korku namazı konusunda şöyle demiştir: **"imâm olacak kimse kıbleye doğru durur askerlerin bir kısmı onunla birlikte namaza dururlar diğer kısmı da düşmana karşı durmaya devam ederler, imâm bunlara bir rek'at kıldırır bunlarda kendi başlarına bir rükû' ve iki secde yaptıktan sonra bunlar onların yerlerine geçerler onlar gelir imâm bunlara da bir rek'at kıldırır. Dolayısıyla bu namaz imâm için iki, cemaat**

için birer rek'at olmuş olur. Sonra bu ikinci, gurup bir rükû' ve iki secde yaparak namazlarını tamamlamış olurlar." (İbn Mâce, İkame: 151; Nesâî, Salat-ül Havf: 1)

566- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), diyor ki: Yahya b. Saîd el Kattan'a bu hadisi sordum O'da bana Şu'be, Abdurrahman b. Kâsım, babasından, Salih b. Havvât ve Sehl b. ebî Hasme'den, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin hadisinin benzerini rivâyet etti ve dedi ki: **"Bu hadisi de o hadisin kenarına yaz! Şu anda hadis ezberimde değildir ama Yahya b. Saîd el Ensarî'nin hadisi gibidir."**

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Yahya b. Saîd el Ensarî bu hadisi Kâsım b. Muhammed'den merfu olarak rivâyet etmedi. Yahya b. Saîd el Ensarî'nin arkadaşları da aynı şekilde mevkuf olarak rivâyet ettiler. Şu'be ise aynı hadisi Abdurrahman b. Kâsım b. Muhammed yoluyla merfu olarak rivâyet etmiştir.

567- Mâlik b. Enes, Yezîd b. Rumân'dan, Salih b. Havvât'tan ve Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte korku namazı kılan birinden rivâyet ederek geçen hadisin benzerini aktarmıştır.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

Peygamber (s.a.v.)'in ordudan iki gurubun her birine birer rek'at kıldırdığı dolayısıyla kendisinin de iki rek'at kıldığı rivâyeti pek çok kimseden aktarılmıştır.

Tirmîzî: Ebû Ayyaş ez-Zürakî'nin ismi; Zeyd b. Sâmit'tir.

Bölüm: 399

Ø Kur'ân'daki secde ayetleri

568- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber tilavet secdesi olarak on bir secde yaptım; Necm sûresindeki secde bunlardan biridir."** (İbn Mâce, İkame: 70)

569- Ömer b. Hayyan ed Dımışkî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir haberciden işittim; Ümm-üd Derdâ yoluyla Ebû'd Derdâ'nın benzeri sözcüklerle aynı hadisini bize aktarmıştır.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Sûfyân b. Vekî'in, Abdullah b. Vehb'den rivâyet ettiğinden daha sahihtir.

Tirmîzî: Bu konuda; Ali, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd, Zeyd b. Sabit ve Amr b. As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû'd Derdâ'nın hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Saîd b. ebî Hilâl'in, Ömer ed Dımışkî'den rivâyet etmesiyle bilmekteyiz.

Bölüm: 400

Ø kadınların mescidlere namaz için çıkabilmeleri

570- Mûcâhid (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'in yanında idik şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınlarınıza geceleyin mescide çıkmaları için izin verin"** buyurdu. Bunun üzerine İbn Ömer'in oğlu; Vallahi izin vermeyiz çünkü onlar bunu fırsat bilip, tuzaklarını, fitnelerini, kötülüklerini artırırlar deyince İbn Ömer dedi ki: Allah senin hayrını versin ve sana ne yapacaksa yapsın. Ben, Rasûlullah (s.a.v.) böyle buyurdu diyorum, sen ise **"izin**

vermeyeceğiz” diyorsun. (Nesâî, Mesacid: 15; Ebû Dâvûd, Salat: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Mes'ûd'un karısı Zeynep ve Zeyd b. Hâlid'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer'in hadisi hasen sahihtir.

Bölüm: 401

Ø mescidlere tükürmenin hoş karşılanmadığı

571- Tarık b. Abdullah el Muhâribî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Namazda iken sakın sağ tarafına tükürme mutlaka tükürmen gerekiyorsa arkanda namaz kılan yoksa arka tarafına veya sol tarafına veya sol ayağının altına tükür.”** (Nesâî, Mesacid: 31; Ebû Dâvûd, Salat: 22)

(On dört asır önceki tabanı kum ve toprak olan mescidler göz önüne getirilirse ve zaruri durum olursa geçerlidir değilse bu günkü mescidlerdeki halı vb. şeylere tükürülmez.)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd, İbn Ömer, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Tarık hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Tirmîzî: Carud'tan işittim diyor ki: Vekî'in şöyle dediğini işittim; Rib'î b. Hıraş güvenilir bir kimse olup İslam konusunda bir yalanı işitilmemiştir.

Abdurrahman b. Mehdî diyor ki: Mansur b. Mu'temir, Küfelilerin en güvenilen kimselerindendir.

572- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Mescidlere tükürmek bir suçtur ve bu suçun keffâreti ise onu temizleyip yok etmektir.”** (Ebû Dâvûd, Salat: 22; Nesâî, Mesacid: 30)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 402

Ø bazı sûrelerdeki secde yapılması gereken ayetler

573- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Alak ve İnşikak sûrelerinde secde yaptık.”** (İbn Mâce, İkame: 70; Dârimî, Salat: 163)

574- Sûfyân b. Uyeyne (r.a.), Ebû Hüreyre'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları **“Alak”** ve **“İnşikak”** sûrelerinde secdenin yapılacağı kanaatindedirler.

Bu hadiste birbirinden rivâyette bulunan tabiin döneminden dört kişi vardır.

Bölüm: 403

Ø diğer sûrelerdeki secde ayetleri

575- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) Necm sûresini okuduğunda secde yaptı. O esnada orada bulunan Müslüman, müşrik, cin ve insan hepsi secde yaptılar.”** (Dârimî, Salat: 160; Nesâî, İftitah: 49)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek Necm sûresinde secde yapılması görüşündedirler. Bazıları ise mufassal denilen bu tür sûrelerde secde

olmadığı görüşündedirler. Mâlik b. Enes bunlardandır. Fakat ilk görüş daha sahihtir. Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Bölüm: 404

Ø necm sûresinde secde ayeti olmadığı

576- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e Necm sûresini okudum secde yapmadı."** (Nesâî, İftitah: 50; Dârimî, Salat: 160)

ž **Tirmîzî:** Zeyd b. sabit hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise şöyle bir yorum getirmişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in secde etmeyişi Zeyd b. Sabit'in okurken secde etmeyişinden dolayıdır."**

İlim adamları secde yapmak, işiten herkese vâcibtir, demekte ve terk etmeye izin vermemektedirler. Bir kısım ilim adamları; **"İşiten kimse abdestsiz ise abdest alınca secde eder demektedirler."** Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve İshâk da bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise: Tilavet secdesi yapmak isteyen ve kıymetini bilip sevâbını kazanmak isteyenler içindir. Bunlar secde yapmayı terk etmeye izin veriyor ve dilerse yapar diyorlar ve Zeyd b. Sabit'in (576) numaralı hadisini delil getiriyorlar ve şöyle diyorlar: **"Secde yapmak mutlaka gerekseydi; Rasûlullah (s.a.v.) kendisi de secde yapar Zeyd b. Sabit'e de mutlaka secde yaptırırdı."**

Ayrıca bu ilim adamları Ömer'in şu olayını da delil olarak gösterirler: **"Ömer minberde secde ayetini okudu, minberden inerek secde yaptı sonra ikinci bir Cuma aynı ayeti okudu insanlar secde için hazırlandılar fakat Ömer secde yapmadı ve secde yapmak farz değildir, dilersek yaparız dedi. Kendisi secde etmedi cemaatte secde etmedi."** Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Şâfii ve Ahmed bunlardandır.

Bölüm: 405

Ø "sad" süresindeki secde ayeti

577- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) "Sad" sûresini okuduğunda secde yaptığını gördüm.**

İbn Abbâs: Halbuki bu secde önemli secdelerden değildir. (Dârimî, Salat: 161; Nesâî, İftitah: 48)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları bu sûrede secde yapılması görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısmı da burada Dâvûd Peygamberin Allah'a tevbesi ve dönüşü anlatılmıştır, diyerek secde olmadığı kanaatindedirler.

Bölüm: 406

Ø "hac" sûresindeki secde ayeti

578- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle dedim: **"Ey Allah'ın Rasûlü, "Hac" süresi içerisinde iki secde bulunduğu için mi değerlidir? Evet dediler, kim secde yapmayacaksa bu iki secde ayetini okumasın."** (İbn Mâce, İkametüs Salat: 71)

ž Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Ömer ve İbn Ömer bu sûrede iki tane secde ayeti olamasından dolayı bu sûre değer kazanmıştır dediler. İbn'ül Mübarek, Şâfii,

Ahmed ve İshâk da aynı kanaattedirler. Bazı alimlerde bu sûrede tek secde ayeti olduğu görüşündedir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Küfeliler de bunlardandır.

Bölüm: 407

Ø tilavet secdelerinde yapılacak dua

579- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e bir adam geldi ve şöyle dedi: Rüyamda kendimi bir ağacın arkasında namaz kılar şekilde gördüm, ben secdeye varınca ağaç ta secde etti ve bu esnada ağacın şöyle dediğini işittim: **"Allah'ım bu yaptığım secde karşılığında bana sevap yaz, günahlarımı benden sil o secdeden meydana gelecek sevâbı ihtiyacım olacağı gün için katında sakla Dâvûd kulundan kabul ettiğin gibi benden de kabul et."** (Müslim, Mesacid: 20)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen garibtir. İbn Abbâs rivâyeti olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

580- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin tilavet secdelerinde şöyle derdi: **"Yüzüm ve özüm yaratanıma, güç ve kuvvetiyle, kulağıma işitme, gözüme görme duygusu verene secde etti, (eğildi)"** (İbn Mâce, İkame: 70)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 408

Ø gece okuması gerekeni okumayan kimsenin gündüz okuyabileceği

581- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim gece okuması gereken bir şeyi uyuyakalır ve okuyamaz ise onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa gece okumuş gibi sevap yazılır."** (Kıyamül Leyl: 63; Dârimî, Salat: 167)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Ebû Safvan'ın ismi Abdullah b. Said el Mekkî'dir. kendisinden büyük hadisçiler ve Humeydî hadis rivâyet etmiştir.

Bölüm: 409

Ø imâmdan önce başını secde ve rükû' dan kaldıranın durumu

582- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmamdan önce başını kaldıran kimse Allah'ın, onun başını eşek başına çevirmesinden korkmuyor mu?"** (Buhârî, Ezan: 53; Müslim, Salat: 40)

ž Kuteybe diyor ki: Hammad şöyle demiştir: Ebû Hüreyre hadisinde **"korkmuyor mu?"** veya **"korkmaz mı?"** şeklinde söylemiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Ziyâd, Basralı ve güvenilir bir kimsedir. Ebû'l Harîs künyesi ile tanınır.

Bölüm: 410

Ø farz namazı kılan başka bir cemaate imâm olabilir mi?

583- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Muâz b. Cebel,**

Peygamber (s.a.v.) ile akşam namazını kılar sonra mahallesine dönerek onlara imâm olurdu.” (Dârimî, Salat: 98; Buhârî, Ezan: 66)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Saîd’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Arkadaşlarımızdan Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadise göre amel ederler ve şöyle derler; Bir kimse kılmış olduğu farz namazda başka bir cemaate imâm olursa ona uyanların namazı caizdir. Câbir hadisini ve Muâz olayını delil olarak gösterirler. Bu hadis sahih olup Câbir’den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir.

Ebû’d Derdâ’dan rivâyet edilmiştir:Cemaat ikindi namazında iken mescide giren ve öğle namazı kılınıyor zannederek imâma uyan kimsenin kıldığı bu namazın durumunu Ebû’d Derdâ’ya sordular, dedi ki: Namazı caizdir.

Küfelilerden bazıları da şöyle diyorlar: **“Bir cemaat ikindi namazını kılan bir imâma öğle namazını kılıyor zannederek uyarlar, namazı kılıp bitirirlerse imâm ile cemaatin niyetleri değişik olduğu için namazları fasid** (bozulmuş) **olur.**

Bölüm: 411

Ø sıcak ve soğuklarda elbise üzerine secde yapılabilir

584- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.)’in arkasında namaz kıldığımızda öğle sıcaklığından dolayı sıcaktan korunmak için elbiselerimiz üzerine secde ederdik.”** (Nesâî, İftitah: 149; Ebû Dâvûd, Salat: 92)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Câbir b. Abdullah ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Vekî’ bu hadisi Hâlid b. Abdurrahman’dan rivâyet etmiştir.

Bölüm: 412

Ø sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar mescidde oturmak

585- Câbir b. Semure (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Peygamber (s.a.v.) sabah namazını kıldıktan sonra namaz kıldığı yerde güneş doğuncaya kadar otururdu.”** (Müslim, Mesacid: 52; Nesâî, Sehv: 77)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

586- Enes b. Mâlik’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her kim sabah namazını cemaatle kılar sonra namaz kıldığı yerde oturup güneş doğuncaya kadar Allah’ı zikreder sonra da iki rek’at namaz kılarsa bir Hac ve Umre yapmış gibi sevap kazanır.”** Enes dedi ki: Peygamber (s.a.v.) **“eksiksiz tam bir Hac ve Umre sevâbı”** buyurdu. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadis hasen garibtir. Muhammed b. İsmail’e, Ebû Zılal-i sordum dedi ki: O hadiste orta dereceli birisidir. İsmi ise Hailal’dir.

Bölüm: 413

Ø namazda sağa sola bakılabilir mi?

587- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) namazda göz ucuyla sağa sola bakardı boynunu çevirmek suretiyle arkasına bakmazdı.”** (Nesâî, Sehv: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Vekî’, Fadl b. Musa’nın bu rivâyetine hoş bakmamıştır.

588- İkrime (r.a.)'in bazı arkadaşlarından rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.) namazda, göz ucuyla bakardı"** diyerek 597. hadisin benzerini bize aktarmışlardır.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

589- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **"Yavrucuğum namazda yüzünü sağa sola çevirip bakma çünkü namazda böyle yapmak çok tehlikelidir, mutlaka yapman gerekiyorsa nafile namazlarda yap farz namazlarda sakın yapma."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

590- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e namazda sağa sola bakmanın durumunu sordum, buyurdular ki: Bu bir kapıp kaçmadır şeytan o kişinin namazının sevâbını böylece azaltır."** (Nesâî, Sehv: 11; Ebû Dâvûd, Salat: 162)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bölüm: 414

Ø secdede imâma yetişen kimse ne yapmalı?

591- İbn ebî Leylâ ve Muâz b. Cebel (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz cemaatle namaza gelir ve imâmı hangi durumda bulursa imâmın yaptığını aynen yapsın."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu şekliyle sadece bu rivâyetle bilmekteyiz. İlim adamları bu hadisle amel ederek diyorlar ki: Cemaate gelen kişi cemaati secdede bulursa hemen secde yapsın rükû' suna yetişemediği için o rek'ata yetişmiş sayılmaz. Abdullah b. Mübarek de secde durumunda iken imâma uyulması kanaatindedir. Bazı ilim adamları da şöyle derler: Belki de secdeden başını kaldırmadan Allah o kimseyi affeder.

Bölüm: 415

Ø cemaat imâmı ayakta beklememeli

592- Ebû Katâde ve babasından (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz için kamet getirildiğinde benim mihrâba çıkışımı görünceye kadar ayağa kalkmayın."** (Müslim, Mesacid: 29; Nesâî, Ezan: 42)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiş olup bu kadar tutulmamıştır.

Tirmîzî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları cemaatin, imâmı ayakta beklemesini hoş görmemişlerdir. Bazıları da şöyle demektedirler: Müezzin **"Kad kametissalati"** deyince ayağa kalkılmalıdır. İbn Mübarek bunlardandır.

Bölüm: 416

Ø dualardan önce allah'a hamd, peygamberine salavat getirmek

593- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Namaz kılıyordum Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer de orada idiler. Oturunca Allah'a hamd ile başlayıp sonra Peygambere salavat getirdim sonra kendim için dua ettim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "İste, isteğin sana verilecek, iste, isteğin sana verilecek"** (Müsned: 3480)

ž Bu konuda Fedâle b. Ubeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Ahmed b. Hanbel bu hadisi Yahya b. Adem'den özetle rivâyet etmiştir.

Bölüm: 417

Ø mescidlerin temiz tutulması gereği

594- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gerekli cemaatin bulunduğu yerlere mescid yapılmasını mescidlerin düzenli, temiz ve hoş kokulu tutulmasını emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 16; Nesâî, Mesacid: 34)

595- Hişâm b. Urve babasından naklederek (594.) hadisin benzerini aktardı.

ž Bu hadis bir önceki hadisten daha sahihtir.

596- Hişâm b. Urve babasından nakletti bu hadisin benzerini.

ž Sûfyân, hadiste geçen "Dûr" kelimesini insanların bulunduğu yerler olarak kabul eder.

Bölüm: 418

Ø gece ve gündüz kılınan nafile namazlar ikişer rek'attır

597- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece ve gündüz nafile namazları ikişer ikişer rek'attır."** (İbn Mâce, İkame: 172)

ž **Tirmîzî:** Şu'be'nin arkadaşları İbn Ömer'in hadisinin rivâyetinde kimi merfu kimi de mevkuf rivâyet ederek ayrılmış oldular. Yine Abdullah el Ömerî'den Nafi' yoluyla bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir. Sahih olan İbn Ömer'in rivâyet ettiği **"Gece namazları ikişer ikişer rek'attır"** hadisidir. Güvenilen râvîler Abdullah b. Ömer'den bu hadisi bize aktarmışlar ve **"gündüz namazları"** dememişlerdir. Yine İbn Ömer'den şöyle bir rivâyette vardır. Rasûlullah (s.a.v.) **"Geceleyin ikişer ikişer, gündüz ise dört rek'at olarak kılardı."**

Bu konuda ilim adamlarından bir kısmı **"Gece ve gündüz namazları ikişer ikişerdir"** demektedirler. Şâfii ve Ahmed bunlardandır.

Diğerleri ise: **"Gece namazları ikişer ikişerdir."** Gündüz namazları ise öğle ve ikindinin ilk sünnetleri gibi **"Dörder dörderdir"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 419

Ø Peygamber (s.a.v.)'in gündüz kıldığı nafile namazlar

598- Âsım b. Damre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.)'e, Rasûlullah (s.a.v.)'in gündüz kıldığı namazları sorduk, dedi ki: **"Siz buna güç yetiremezsiniz." Biz de, güç yetirebilenimiz olursa!** Dedik. Dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğudan yükselip ikindi vaktindeki gibi bir seviyeye gelince iki rekat namaz kılardı. Yine güneş öğle vaktindeki gibi yükseldiği vaktin simetriği durumunda olan bir vakitte dört rek'at kılardı. Öğlenin farzından önce dört, farzından sonra iki rek'at, ikindinin farzından önce dört rek'at kılar ve bu dört rek'atı bir selamla ayırırdı, ki o selamda Allah'a yakın meleklere, tüm elçilere ve Peygamberlere, Mü'min ve Müslümanlardan onlara uyanlara selam etmiş olurdu."** (İbn Mâce, İkame: 172)

599- Ali (r.a.)'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir.

İshâk b. İbrahim der ki: Peygamber (s.a.v.)'in gündüz kıldığı nafile namazlar hakkında rivâyet edilen en güzel rivâyet budur. Abdullah b. Mübarek'in bu hadisi zayıf gördüğü de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bizce bu hadisin zayıflığı -Allah daha iyi bilir- Bu hadisin Âsım b. Damre vasıtasıyla Ali'den sadece bu şekilde rivâyet edilmesindendir. Âsım b. Damre bazı hadisçilerce güvenilir olarak bilinir.

Ali el Medînî, Yahya b. Saîd el Kattan ve Sûfyân şöyle derler: Âsım b. Damre'nin rivâyetinin Hâris'in rivâyetinden üstünlüğünü biliriz.

Bölüm: 420

Ø kadın elbisesine bürünerek namaz kılınmamalı

600- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadın elbisesine bürünerek namaz kılmazdı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 133)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'in izin verdiğine dair de rivâyet vardır.

Bölüm: 421

Ø nafile namaz esnasında yapılabilecek hareketler

601- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) evde namaz kılarken geldim kapı kapalı idi. Namazda iken yürüdü bana kapıyı açtı sonra tekrar namaz kıldığı yere döndü.** (Kapı kıble tarafındaydı.)**"** (Ebû Dâvûd, Salat: 165)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bölüm: 422

Ø bir rek'atta iki sûre okumak

602- A'meş (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Vâil'den işittim şöyle diyordu: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'a, Kur'ân'da Muhammed sûresi 15. ayetinde geçen **"Gayri Âsinin"** kelimesinin anlamını ve okuma şeklini sormuştu da o'da bu kelime dışında Kur'ân'ın tamamını okudun ve anladın mı? demişti. O kimsede evet demişti. bunun üzerine Abdullah b. Mes'ûd demişti ki: Bazı kimseler manasını anlamaksızın, düşünmeksizin Kur'ân okur kalitesiz hurma tanelerinin atılıp savrulduğu gibi okur giderler, okudukları Kur'ân ses olarak köprücük kemiklerinden aşağıya geçmez yani anlamadıkları için sadece ses ve sözüyle uğraşırlar.

Ben birbirine benzeyen nice sûreleri bilirim ki Rasûlullah (s.a.v.) onları birbiri ardına namazda okurdu. Alkame'ye birbirine benzer hangileri olduğunu Abdullah b. Mes'ûd'a sordurduk, Mufassal sûreler denilen yirmi sûredir. Rasûlullah (s.a.v.) her rek'atta bunlardanher iki sûreyi birleştirerek okurdu." (Nesâî, İftitah: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 423

Ø mescidlere yürüyerek gitmenin değer ve kıymeti, atılan her bir adımın

mükafatı

603- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Bir kimse güzelce abdestini alır sadece namaz kılmak maksadıyla yerinden çıkarsa, bu iş için harekete geçerse, attığı her adımdan dolayı Allah onun derecesini yükseltir ve bir günahını affeder.”** (Nesâî, Mesacid: 14; İbn Mâce, Mesacid: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 424

Ø akşam namazından sonraki kılınacak nafile namazın evde kılınmasının değer ve kıymeti

604- Ka’b b. Ucre (r.a.)’den, babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), Abduleşhel oğullarının mescidinde akşam namazını kıldırmıştı. Cemaatten bir kısmı nafile kılmak için kalktılar da Rasûlullah (s.a.v.): Bu namazlarınızı evlerinizde kılın buyurdular.”** (Nesâî, Kıyamül Leyl: 1)

ž **Tirmîzî:** Ka’b b. Ucre hadisi garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda sahih olan İbn Ömer’in rivâyeti olan şu hadistir: **“Rasûlullah (s.a.v.) akşam namazından sonra evinde iki rek’at namaz kılardı.”**

Tirmîzî: Huzeyfe’den şu şekilde de bir rivâyet vardır: “Rasûlullah (s.a.v.) mescidde akşam namazını kıldı, yatsı vakti girinceye kadar namaz kılmaya devam etti.

Bu hadiste Peygamber (s.a.v.)’in akşamdan sonra kılınacak iki rek’atı mescidde kıldığına bir delil vardır.

Bölüm: 425

Ø yeni müslüman olan kimsenin gusletmesi gerektiği

605- Kays b. Âsım (r.a.)’den rivâyete göre: **“Kays Müslüman olunca Peygamber (s.a.v.) o’nun su ve sıdr denilen bir sabunla yıkanmasını emretti.”** (Ebû Dâvûd, Tahara: 129)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

İlim adamları yeni Müslüman olan bir kimsenin gusletmesi ve elbiselerini de temizlemesi gerektiği görüşündedirler.

Bölüm: 426

Ø tuvalete girerken okunacak dua

606- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cinlerin gözleri ile Adem oğlunun görünmemesi gereken yerleri arasındaki perde, tuvalete girerken okudukları “Bismillah” sözüdür.”** (Ebû Dâvûd, Tahara: 3; Buhârî, Deavat: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Enes (r.a.)’den bu konuda benzeri bir rivâyet daha vardır.

Bölüm: 427

Ø müslümanların, kıyamet gününde secde organlarıyla belli olmaları

607- Abdullah b. Büsr (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle

buyurmuştur: **“Kıyamet gününde ümmetimin secde organları abdest almalarından dolayı bembeyaz ve pırıl pırıldır.”** (Nesâî, Tahara; 110)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih olup Abdullah b. Büşr rivâyeti bu şekliyle garibtir.

Bölüm: 428

Ø her hayırlı işte olduğu gibi temizlik ve abdeste de sağdan başlamalı

608- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) abdest ve her türlü temizlik işlerinde saç ve sakallarını tarayacaklarında, ayaklarını giyinmede sağdan başlayarak yapmayı severlerdi.”** (Nesâî, Gusül: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûş Şa’sâ’nın ismi Süleym b. Esved el Muhâribî’dir.

Bölüm: 429

Ø abdest için yeterli su miktarı ne kadardır?

609- Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Abdest için iki rıtl su yeterlidir.”** (Nesâî, Tahara: 59)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir sadece Şerik’in bu sözcükleriyle bilmekteyiz. Şu’be’nin, Enes’den rivâyetine göre Rasûlullah (s.a.v.) bir mekkük ile abdest alır beş mekkük ile de guslederdi.

Yine Enes (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir müd ile abdest alırdı bir sa’ ile de guslederdi. Bu hadis Şerik’in rivâyetinden daha sahihtir.

Bölüm: 430

Ø süt emen erkek çocuğun idrarının temizlenmesi

610- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) süt emen çocuğun idrarı hakkında şöyle buyurmuştur: **“Erkek çocuğun idrarı üzerine su serpilir, kız çocuğunun idrarı ise yıkanır.” Bu durum yemek yemeye başlamadıkları, süt emdikleri süre içindir. Yemek yemeye başladıklarında ise her ikisi de yıkanmalıdır.”** (Buhârî, Vudu: 64)

ž Bu hadis hasen sahihtir. Hişâm ed Destevaî bu hadisi Katâde yoluyla merfu olarak rivâyet etmiş olup Saîd b. ebû Arûbe ise mevkuf olarak rivâyet ediyor.

Bölüm: 431

Ø Rasûlullah (s.a.v.)’in Mâide sûresinin inişinden sonra mestleri üzerine meshetmesi

611- Şehr b. Havşeb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah’ı gördüm abdest aldı mestleri üzerine meshetti. Bu konuyu kendisine sorduğumda, **“Ben Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüm, abdest aldı ve mestleri üzerine meshetmişti”** dedi. Ben de Mâide suresinin inmesinden önce mi? Sonra mı? dedim. O da, ben Mâide süresinin inmesinden sonra Müslüman oldum dedi. (Buhârî, Vudu: 51)

ž Kuteybe bu hadisi Hâlid b. Ziyâd et Tirmîzî, Mukatıb b. Hayyan, Şehr b. Havşeb yoluyla Cerir’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bakıyye bu hadisi İbrahim b. Ethem, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb ve Cerir’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis tefsire konu olmuştur. Mest üzerine meshi inkar edenler bu hadise yorum getirerek Bu hadise Rasûlullah (s.a.v.)’Mâide suresinin indirilmesinden öncedir diyerek abdest ayetiyle

neshedildiğini söylemeye çalışmışlardır. Halbuki Cerir bu hadisinde Müslüman oluş tarihini söylemek suretiyle diğer rivâyet edenlerin hoşuna gidecek şekle gelmiştir.

612- Hâlid b. Ziyâd (r.a.)'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Mukatil b. Hayyan'ın, Şehr b. Havseb'den rivâyet ettiği bu şekliyle bilmekteyiz.

Bölüm: 432

Ø cünüp kimse abdest alırsa yemek yiyebilir ve uyuyabilir

613- Ammâr (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), cünüp kimse için namaz abdesti gibi abdest aldığı takdirde yemek yiyebileceğine ve uyuyabileceğine izin vermiştir."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 87)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 433

Ø namaz kılmanın değer ve kıymeti

614- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurmuştu: **"Ey Ka'b benden sonra gelecek bazı devlet adamlarından senin için Allah'a sığınırım. Her kim onların kapılarından girer, yalanlarını doğru sayar, haksızlıklarına yardımcı olursa ne o benden sayılır, ne de ben ondan; O kimse mahşer günü havzımda benim yanıma gelemez. Her kim de onların kapılarından, girsin veya girmesin onların yalanlarını doğrulamaz ise, haksızlıklarına yardım etmezse o bendendir, ben de ondanım. Mahşer günü havzımın yanına bu kişi gelecektir. Ey Ka'b namaz kişinin Müslüman oluşuna bir delildir, oruç ise sağlam bir kalkandır, sadaka vermek ise suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları siler süpürür. Ey Ka'b, haramla beslenerek meydana gelen et ve kemiklere ancak ateşte olmak yakışır."** (Ebû Dâvûd, Salat: 1)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Sadece Ubeydullah b. Musa yoluyla gelen rivâyetle bilmekteyiz.

Eyyûb b. Âiz et Tâi zayıf sayılır. Zayıf olmadığı da söylenmiştir. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum sadece Ubeydullah b. Musa yoluyla bilindiğini söyledi ve gerçekten garibtir dedi.

615- İbn Nümeyr, Ubeydullah b. Musa'dan ve Gâlib'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

Bölüm: 434

Ø namaz kılmanın değer ve kıymeti

616- Ebû Ümâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i veda Haccında hutbe okurken dinledim buyurdular ki: **"Allah'ın Kitab'ı ile yolunuzu bulmaya çalışın ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci içerisinde olun, beş vakit namazlarınıza devamlı ve duyarlı olun. Ramazan orucunu tutun, mallarınızdan zekatı verin, sizden olan idarecilerinize itaat edin ki; Rabbinizin Cennetine girersiniz."** Süleym b. Âmir diyor ki: Ebû

Ümâme'ye bu hadisi kaç yaşında işitmiştin dedim. Dedi ki: "Otuz yaşındayken işitmiştim." (Müsned: 20140)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

TEMİZLİK BÖLÜMLERİ

Bölüm:1

Ø ABDESTSİZ NAMAZ KABUL EDİLİR Mİ?

1- Abdullah İbn Ömer (r.a.)'den bize bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdestsiz namaz kabul edilmez. Ganimetten aşırılarak elde edilen hiçbir maldan da sadaka kabul edilmez."** (Müslim,Tahara: 2; İbn Mâce, Tahara: 2.)

Hennâd rivâyetinde **"illa bitahûrin"** ibaresi kullanılmaktadır.

ž **Tirmîzî:** Bu konuda gelen hadislerin en sahih ve hasen olanı budur diyor. Bu konuda; Ebû'l Melih, babasından, Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû'l Melih İbn Üsâme'nin adı Âmir'dir, ona Zeyd bin Ûsame İbn Umeyr el Hüzeli de denir.

Bölüm: 2

Ø ABDEST ALMANIN DEĞER VE KIYMETİ

2- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman veya Mü'min bir kimse abdest alırken yüzünü yıkadığında gözleriyle işlediği her türlü günah, abdest suyu veya suyun son damlasıyla dökülür gider. Ellerini yıkadığında, elleriyle işlediği her günah, suyun son damlasıyla dökülür gider ve böylece günahlarından temizlenmiş olur."** (Müslim, Tahara: 11; Muvatta, Tahara: 6)

ž **Tirmîzî:** Bu sahih ve hasen bir hadistir. Mâlik'in; Süheyl, babası ve Ebû Hüreyre'den aktardığı hadistir. Ebû Salih Süheyl'in babası olup, Ebû Salih es Sem'an denilen bu kişinin adı Zekvan'dır. Ebû Hüreyre'nin adının Abdüşşems veya Abdullah ibn Amr olduğu da söylenmiştir ki doğrusu budur. Yine bu konuda Osman b. Affân, Sevbân, Sunabihî, Amr b. Abese, Selman ve Abdullah b. Amr'dan da rivâyet vardır. Ebû Bekir'den rivâyet eden Sunabihî'nin, Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmesi yoktur. Ebû Abdurrahman diye künyelenen Sunabihî, Rasûlullah (s.a.v.)'i görmek için yola çıktı fakat Rasûlullah (s.a.v.), O' yolda iken vefat etmişti pek çok hadis rivâyet eden bu kimsenin ismine benzer isimle anılan, Es Sunabih b. El A'ser el Ahmesi'ye de **"es Sunabihî"** denilir. Meşhur hadisi şudur: **"Ben diğer milletlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim. Benden sonra birbirinizle savaşmayın."**

Bölüm: 3

Ø NAMAZIN ANAHTARI TEMİZLİKTİR

3- Ali (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namazın anahtarı temizlik, namaz içinde yapılması yasak olan şeyleri haram kılan şey ise, tekbîr getirmektir. O şeyleri helal kılan ise selam vermektir."** (İbn Mâce, Tahara: 3; Dârimî, Tahara: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en sahih ve en güzel olanıdır. Abdullah b. Muhammed b. Akil; doğru, dürüst kişilerdendir. Fakat hafızası konusunda tenkit edilmiştir.

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail'den işittim o şöyle derdi: Ahmed b. Hanbel, İshâk b. İbrahim ve Humeydî, bu kimsenin hadisini delil olarak kabul ederlerdi. Muhammed; Hadis konusunda bu kimsenin güvenilir olduğunu söylerdi.

Tirmîzî: Bu konuda Câbir ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

4- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennetin anahtarı namaz, namazın anahtarı abdest almaktır."** (Müsned: 14135)

Bölüm: 4

Ø TUVALETE GİRERKEN YAPILACAK DUA

5- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) tuvalete girmek istediğinde: **"Allah'ım erkek ve dişi tüm şeytanlardan ve tüm pisliklerden sana sığınırım"** derdi. (Buhârî, Vudu': 9; Müslim, Hayz: 32)

ž Şu'be diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) bazen başında **"Allahümme"** demeksizin bu duayı okurdu.

Tirmîzî: Bu konuda Ali Zeyd b. Erkâm, Câbir ve İbn Mes'ûd'dan da rivâyet vardır.

Tirmîzî: Enes hadisi bu konuda rivâyet edilenlerin en sahih ve güzel olanıdır. Zeyd b. Erkâm'ın hadisinin sened bölümünde hastalık vardır. Hişâm ed Destevaî ve Saîd b. Ebî Arûbe'nin, Katâde'den rivâyet ettikleri hadisin sened bölümündeki aksaklık; Katâde'nin iki yolla da rivâyet etmiş olabileceği şeklinde izah edilmiştir.

6- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), tuvalete gireceğinde: **"Allah'ım erkek ve dişi tüm şeytanlardan ve tüm pisliklerden sana sığınırım"** derdi. (Buhârî, Vudu': 9; Müslim, Hayz: 32)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 5

Ø TUVALETTEN ÇIKINCA YAPILACAK DUA

7- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) tuvaletten çıkınca: **"Lutfunla Ya Rab beni bağışla"** derdi. (Ebû Davut, Tahara: 17; İbn Mâce, Tahara: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece; İsrail'in, Yusuf b. ebî Bürde'den geldiği şekliyle biliyoruz. Bu konuda Âişe (r.anha)'nın bu hadisinden başkasını bilmiyoruz.

Bölüm: 6

Ø TUVALET YAPARKEN KIBLEYE DÖNÜLÜR MÜ?

8- Ebû Eyyûb el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Tuvalete girdiğinizde kıbleyi karşınıza almayın ve arkanızı da çevirmeyin doğu veya batı tarafına dönünüz."** Hadisi rivâyet eden, Ebû Eyyûb diyor ki: Şam'a geldiğimizde tuvaletlerin kıbleye karşı yapıldığını gördük, buralara girince mümkün olduğu kadar başka yöne yöneliyor ve Allah'tan af diliyorduk. (Buhârî, Vudu': 11; İbn Mâce, Tahara: 17)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Hâris b. Cez'ez Zubeydî ve Ma'kıl ibn ebî Heysem, Ma'kıl ibn ebî M'akıl da denilir. Ebû Ümâme, Ebû Hüreyre ve Sehl b. Huneyf'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu, Ebû Eyyûb hadisi bu konuda en sıhhatli ve en güzel hadistir. Ebû Eyyûb'un ismi, Hâlid b. Zeyd'dir. Zühri'nin ismi ise, Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah b. Şihâb ez-Zührî, künyesi ise Ebû Bekir'dir. Ebû'l Velid el Mekkî diyor ki: İmam-ı Şâfii, bu hadis hakkında şöyle diyor: Bu yasak ancak kırlarda ve açık yerlerdedir kapalı yerlerdeki tuvaletlerde kıbleye dönülebilir. İshâk b. İbrahim'de aynen söylemiştir.

Ahmed b. Hanbel ise şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'in bu ruhsatı kıbleye arkayı çevirmekle ilgilidir. Kıbleye karşı ne açık ne de kapalı yerlerde durulmamalıdır.

Bölüm: 7

Ø TUVALET YAPARKEN KIBLEYE DÖNME İZNİ VAR MI?

9- Câbir b. Abdillah (r.a.) demiştir ki: **“Peygamber (s.a.v.), tuvalet esnasında kıbleye yönelmeyi yasaklamıştı. Ancak vefatından bir yıl önce kıbleye doğru tuvaletini yaparken gördüm.”** (Ebû Davut, Tahara: 5; İbn Mâce, Tahara: 18)

ž Bu konuda; Ebû Katâde Âişe ve Ammâr b. Yâsir’den de hadis rivayet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu konudaki Câbir hadisi hasen garibtir demiştir.

10- Ebû Katâde (r.a.): **“Rasûlullah (s.a.v.)’in kıbleye dönerek tuvalet ihtiyacını giderdiğini görmüştür.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž Bu hadisi Kuteybe bu şekilde İbn Lehia'dan bize aktarmıştır. Câbir’in 9 numaralı hadisi bu konuda daha sahihtir. Bazı hadisçiler İbn Lehia’yı hafıza yönünden tenkit etmişlerdir.

11- İbn Ömer (r.a.), şöyle demiştir: **“Bir gün Hafsa (r.anha)’nın evinin damına çıkmıştım, Rasûlullah (s.a.v.)’i yüzü Şam tarafına arkası da Ka’be’ye dönük olarak tuvalet ihtiyacını gideriyordu.”** (Buhârî, Vudu’: 14; Nesâî, Tahara: 22)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bölüm: 8

Ø AYAKTA KÜÇÜK ABDEST BOZMA YASAĞI

12- Âişe (r.anha)’dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **“Kim size; Rasûlullah (s.a.v.)’in ayakta küçük abdest yaptığını söylerse inanmayın. Rasûlullah (s.a.v.), çökmeden küçük abdestini yapmazdı.”** (İbn Mâce, Tahara: 14; Nesâî, Tahara: 25.)

ž Bu konuda, Ömer, Büreyde ve Abdurrahman b. Hasene’den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: “Âişe hadisi bu konuda en güzel ve en sahih hadistir” der.

Ömer’in hadisi ise, sadece Abdülkerim b. Eb’îl Muhârik’in, Nafi’den, İbn Ömer’den ve Ömer’den rivâyeti olarak gelmiştir ve şöyledir: **“Rasûlullah (s.a.v.) beni ayakta abdest bozarken gördü de, Ya Ömer ayakta abdest bozma buyurdu. Bende bundan sonra ayakta abdest bozmadım.”**

Tirmîzî: Bu hadisi sadece Abdülkerim b. ebî Muhârik, Ömer’e nispet etmiştir ki bu kimse hadisçiler yanında hadisleri zayıf görülmüştür. Eyyûb es Sahtiyânî bu kişiyi zayıf kabul etmiş ve hakkında bazı sözler söylemiştir.

Ubeydullah, Nafi’den o da İbn Ömer’den rivâyet ettiğine göre; Ömer (r.a.): **“Müslüman olduğumdan beri ayakta abdest bozmadım”** demiştir. Bu hadis Abdülkerim’in hadisinden daha sahihtir. Bu konudaki Büreyde hadisi pek sağlam değildir. Rasûlullah (s.a.v.)’in ayakta küçük abdesti bozmayı yasaklaması haramlık için olmayıp bir edep kaidesi içindir. Abdullah İbn Mes’ûd’tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Edebe aykırı davranışlardan biri de ayakta abdest bozmaktır.”**

Bölüm: 9

Ø ZARURET HALİNDE AYAKTA ABDEST BOZMA İZNİ

13- Huzeyfe (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre; **“Rasûlullah (s.a.v.), bir toplumun çöplüğüne geldi ve orada ayakta küçük abdest bozdu. O’na abdest suyu getirmiştim oradan ayrılırken beni çağırdı topuklarına kadar yaklaşmıştım. O zaman abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti.”** (Nesâî, Tahara: 24; İbn Mâce, Tahara: 13)

ž **Tirmîzî:** Carûd'tan işittim dedi ki: Veki'in bu hadisi A'meş'den rivâyet edip şöyle dediğini duydum: Bu hadis; **"Rasûlullah (s.a.v.)'den mesh hakkında rivâyet edilen en sahih hadistir."** Ebû Ammâr Hüseyin b. Hureys'den işittim şöyle diyordu: O da Vaki'den işittim dedi, yaklaşık olarak aynı şeyi anlattı.

Tirmîzî: Bu şekilde Mansur, Ubeyde ed Dabbî, Ebû Vâil'den, Huzeyfe'den, A'meş'in rivâyetinin benzeri rivâyet etmişlerdir.

Yine Hammad b. ebî Süleyman ve Âsım b. Behdele, Ebû Vâil'den, Muğîre b. Şu'be yoluyla Peygamberimiz (s.a.v.)'den rivâyet etmişlerdir ki Ebû Vâil'in, Huzeyfe'den rivâyeti daha sahihtir.

*İlim ehlinden bir kısmı ayakta abdest bozmaya izin vermişlerdir.

Tirmîzî: Tabiî'nin büyüklerinden Abiyde b. Amr es Selmânî'den İbrahim Nehai'nin, Abiyde'den rivâyeti şöyledir. **"Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatından iki yıl önce Müslüman oldum."** İbrahim'in arkadaşı Ubeyde ed Dabbî, Abdülkerim diye künyelenen **"Ubeyde b. Muattip"** dır.

Bölüm: 10

Ø TUVALET ANINDA BAŞKALARINDAN GİZLENME GEREĞİ

14- Enes (r.a.) şöyle diyor: **"Rasûlullah (s.a.v.) tuvalet ihtiyacını gidereceğinde çömelmeden önce elbisesini toplamazdı."** (Ebû Davut, Tahara: 6; Dârimî, Tahara: 7)

ž **Tirmîzî:** Muhammed b. Rabia da, A'meş yoluyla Enes'den böylece rivâyet etmiştir. Yine, Vekî ve Ebû Yahya el Hımmânî, A'meş yoluyla İbn Ömer'den şöyle rivâyet ettiler: **"Rasûlullah (s.a.v.), tuvalet ihtiyacını gidereceğinde çömelmeden önce elbisesini toplamazdı."**

Her iki hadiste mürseldir, çünkü A'meş'in ne Enes'den ne de diğer sahabeden bir şey duymadığı söylenmektedir. A'meş'in, Enes'i gördüğü ve **"onu namaz kılarken gördüm"** diyerek namaz hakkında bir şeyler söylediği hatırlatılıyor. A'meş'in adı: Süleyman b. Mihran Ebû Muhammed el Kâhîlî olup, Kâhîlî'lerin azatlısıdır. A'meş diyor ki: **"Babam düşman topraklarından küçük yaşta getirilmiş birisi olup Mesrûk onu kendisine mirasçı yaptı."**

Bölüm: 11

Ø TUVALETTE SAĞ ELLE TEMİZLENMENİN HOŞ OLMAYIŞI

15- Ebû Katâde (r.a.), babasından şöyle rivâyet etmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kişinin sağ eliyle taharetlenmesini yasakladı."** (Ebû Davut, Tahara: 18; Dârimî, Tahara: 13)

ž Bu konuda; Âişe, Selman, Ebû Hüreyre ve Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Katâde el Ensarî'nin adı: Hâris b. Rab'î dır. İlim ehlinin çoğunluğu bu hadise göre amel etmektedir. Yani sağ el ile temizlik yapmak hoş karşılanmamaktadır.

Bölüm: 12

Ø SU BULUNMAYAN YER VE ZAMANLARDA TAŞLA TEMİZLENME GEREĞİ

16- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.) şöyle aktarıyor: **"Selman'a sizin Peygamberiniz (s.a.v.), size her şeyi hatta abdest bozmayı bile öğretti denildi de, Selman: "Evet" dedi, bizi büyük ve küçük abdest bozarken kıbleye**

doğru dönmekten, sağ el ile taharetlenmekten, taharetlenmeyi üç taştan az olarak yapmaktan, kemik ve tezekle taharetlenmekten de yasakladı.” (İbn Mâce, Tahara:16; Ebû Davut, Tahara: 21)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Huzeyme b. Sabit, Câbir, Hallâd b. es Sâib ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Selman’ın bu konudaki hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabı ve ondan sonraki gelen alimlerin görüşü böyledir. Yani, su bulunmadığı hallerde taşla temizlenme yeterlidir ki, idrar ve dışkının izi kalmasın. Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk’ın görüşleri de böyledir.

Bölüm: 13

Ø SU BULUNMAYAN YERDE İKİ TAŞTA YETERLİ OLUR MU?

17- Abdullah İbn Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) tuvalet için çıkmıştı ki bana üç taş bul dedi. Bende iki taş ve bir tezek getirdim iki taşı aldı ve tezeği atarak bu pistir”** buyurdu. (İbn Mâce,Tahara:16; Ebû Davut, Tahara:21)

ž **Tirmîzî:** Kays b. er Rabi’ bu hadisi Ebû İshâk Ebû Ubeyde ve Abdullah ibn Mes’ûd’dan, İsrail’in hadisinin benzeri olarak rivâyet etmiştir.

Yine Ma’mer; Ammâr b. Züreyk, Ebû İshâk, Alkame ve Abdullah b. Mes’ûd’dan rivâyet etmiştir.

Yine Züheyr; Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Esved’den, O da babası Esved b. Yezîd yine Abdullah b. Mes’ûd kanalıyla rivâyet etmişlerdir.

Yine Zekeriya b. ebî Zaide, Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Yezîd’den, Evsed b. Yezîd ve Abdullah b. Mes’ûd’tan rivâyet etmişlerdir. Bu hadiste yanılgı ve karışıklık vardır. Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer, Şu’be’den O da Amr b. Mürre diyor ki: Ebû Ubeyde'ye sordum. Abdullah İbn Mes’ûd’dan bir şeyler duydun mu? Hayır dedi.

Tirmîzî: Abdullah b. Abdurrahman’a sordum bu konuda Ebû İshâk'tan yapılan rivâyetlerin hangisi daha sahihtir? Hiçbir şey demedi. Buhârî'ye sordum O da bir şey demedi herhalde Züheyr’in, Ebû İshâk'dan, Abdurrahman b. Esved, babasından ve Abdullah b. Mes’ûd’dan rivâyeti daha uygun bularak onu Sahih-i Buhârî kitabına koymuştur.

Tirmîzî: Bana göre bu konuda en doğru rivâyet; İsrail ve Kays’ın, Ebû İshâk’dan, Ubeyde ve Abdullah İbn Mes’ûd rivâyetidir. Çünkü İsrail, Ebû İshâk hadisini daha iyi biliyor.

Tirmîzî: Ebû Musa, Muhammed b. Müsennâ’dan işittim diyordu ki: Abdurrahman b. Mehdî’den işittim diyordu ki: Ebû İshâk’ın, Sûfyân es Sevrî’den yaptığı rivâyetten her ne kaçırdımsa onu İsrail’den öğreneceğimi bildiğim içindir. Çünkü O, bu işi tam bilirdi.

Tirmîzî: Züheyr’in, Ebû İshâk’tan rivâyeti pek sağlam olmayıp ondan işitmesi ömrünün son zamanlarında olmuştur. Ahmet b. Hasan et Tirmîzî’den işittim, Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini rivâyet etti. **“Bir hadisi Zaide ve Züheyr’den işitmişsen başkalarından işitmediğine aldırma ancak Ebû İshâk’tan aktardıkları hadis hariç”** Ebû İshâk’ın ismi: Amr b. Abdillah es Sebiî el Hemedânîdir. Abdullah İbn Mes’ûd’un oğlu Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir. Kendisi bu künyesiyle bilinir ismi bilinmemektedir.

Bölüm: 14

Ø TAHARETLENİLMESİ YASAK OLAN ŞEYLER

18- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: **“Tezek ve kemikle taharetlenmeyin, çünkü o cin kardeşlerinizin azığıdır.”** (Ebû Davut, Tahara: 20; Nesâî, Tahara: 36)

ž Bu konuda, Ebû Hüreyre, Selman, Câbir ve İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadisi İsmail b. İbrahim ve diğerleri Davut b. ebî Hind'den, Şa'bi'den, Alkame'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan şöylece aktarmışlardır: **"Abdullah İbn Mes'ûd, cin gecesi Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdi…"** Bu uzunca hadis hakkında Şa'bi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tezek ve kemikle temizlenmeyin çünkü onlar cin kardeşlerinizin azığıdır."** Bu konudaki İsmail'in rivâyeti sanki Hafs b. Gıyas'ın rivâyetinden daha sahih görünmektedir. İlim ehli bu hadis'e göre amel etmektedir. Bu konuda ayrıca Câbir ve İbn Ömer'den de rivâyet vardır.

Bölüm: 15

Ø SU İLE TEMİZLENMEK

19- Âişe (r.anha)'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Kocalarınıza su ile temizlenmelerini söyleyin. Ben onlara, bunu anlatmaktan utanıyorum Rasûlullah (s.a.v.) su ile temizlenirdi."** (Müslim, Tahara: 21; Nesâî, Tahara: 41)

ž Bu konuda; Cerir b. Abdillah el Becelî, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim sahipleri bu hadisle amel etmektedirler. Taşla temizlenme yeterli olmasına rağmen su ile temizlenme hoş görülmüş ve tercih edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmet ibn Hanbel ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Bölüm: 16

Ø AÇIK YERLERDE TUVALETİ İNSANLARDAN UZAK YERLERE YAPMAK

20- Muğîre b. Şu'be (r.a.) şöyle anlatmıştır: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta idim, tuvalet ihtiyacını gidereceğinde insanlardan uzaklaşırdı."** (Nesâî, Tahara: 16; Ebû Davut, Tahara: 1)

ž Bu konuda, Abdurrahman b. ebî Kurad, Ebû Katâde, Câbir, Yahya b. Ubeyd, babasından, Ebû Musa, İbn Abbâs, Bilâl b. el Hâris'den de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"O küçük abdestini yapmak için üzerine sıçramaması için uygun yer arardı."**

Ebû Seleme'nin adı: Abdullah b. Abdurrahman b. Avf ez-Zührî'dir.

Bölüm: 17

Ø YIKANILAN YERE KÜÇÜK ABDEST BİLE BOZMANIN YASAKLIĞI

21- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Biriniz yıkandığı yere idrarını yapmasın şüphe ve vesvesenin birçoğu bundandır."** (Nesâî, Tahara: 32; İbn Mâce, Tahara:12)

ž Bu konuda; Rasûlullah (s.a.v.)'in bir sahabesinden de rivâyet vardır.

Tirmîzî: Bu hadis gariptir. Merfu olarak sadece, A'ma Eş'as denilen Eş'as b. Abdullah'ın rivâyetinden biliyoruz.

İlim sahiplerinden birçoğu yıkanma yerine idrar yapmayı hoş görmemişlerdir. Temizlikle alakalı pek çok vesvese ve şüphenin bu işten kaynaklandığını söylemişlerdir. Bir kısım ilim sahibi ise buna izin vermiştir. İbn

Sirîn bunlardan biridir. Kendisine; vesvesenin ve şüphenin birçoğu yıkanma yerine idrar yapmaktan ileri gelirmiş dendiğinde: Bu işin garipliğini kabul edercesine: **“Rabbim Allah’tır, O’nun ortağı yoktur”** dedi.

İbn’ül Mübarek der ki: Yıkanma yerinde su akıp gidiyorsa idrar yapılabilir.

Tirmîzî: İbn Mübarek'in bu sözünü Ahmed b. Abde el Âmulî’den, İbn Hıbban ve Ahmed b. Hanbel rivâyet etmiştir.

Bölüm: 18

Ø DİŞ TEMİZLİĞİ İÇİN MİSVAK KULLANMAK

22- Ebû Hüreyre (r.a.)’den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Eğer ümmetime zorluk verecek olmasaydım her namaz için misvâk kullanmalarını emrederdim.”** (Ebû Davut, Tahara: 25; Müslim, Tahara: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Zeyd b. Hâlid, Ebû Seleme, Muhammed b. İbrahim, Muhammed b. İshâk yoluyla rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme’nin, Ebû Hüreyre ve Zeyd b. Hâlid, ikilisinden rivâyeti yanımda daha sahihtir. Bu hadis başka yollarla da Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir. Pek çok yönden rivâyeti bu hadisi sahih hale getirmiştir. İmâm-ı Buhârî ise; Ebû Seleme’nin, Zeyd b. Hâlid’den rivayetini daha sahih kabul eder.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Bekir, Ali, Âişe, İbn Abbâs, Huzeyfe, Zeyd b. Hâlid, Enes, Abdullah b. Amr, İbn Ömer, Ümmü Habibe, Ebû Ümâme, Ebû Eyyûb, Temam, İbn Abbâs, Abdullah b. Hanzale, Ümmü Seleme, Vâsile ve Ebû Musa’dan da rivâyet edilmiştir.

23- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)’den aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim dedi: **“Ümmetime zorluk vereceğinden korkmasaydım her namaza başlamadan misvâk kullanmalarını emreder, yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirirdim.”** (Ebû Davut, Tahara: 25)

Hadisin Râvîsi Ebû Seleme dedi ki: Zeyd b. Hâlid misvâkı katiplerin kulaklarına kalem koydukları gibi koyarak, namaza katılırdı. Namaza başlamadan misvâkını kullanır sonra misvâkı yerine kor ve namazına başlardı.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir der.

Bölüm: 19

Ø UYKUDAN KALKAN KİMSE ELİNİ YIKAMADAN SU KABINA DALDIRMAMALIDIR.

24- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Biriniz gece uykusundan uyandığında elini iki yada üç sefer yıkamadan su kabının içine sokmasın çünkü elinin nerede gecelediğini bilemez.”** (Nesâî, Gusul: 29; Ebû Dâvûd, Tahara: 49)

ž Bu konuda İbn Ömer, Câbir ve Âişe’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir der.

Şâfii: Her uykudan kalkan kimsenin elini yıkamadan abdest kabına daldırmamasını severim. Yıkamadan elini daldıran kimseyi hoş görmem. Elinde necaset olmaz ise su bozulmaz.

Ahmed b. Hanbel: Gece uykusundan uyandığında elini yıkamadan önce abdest kabına daldırırsa o suyun dökülmesi hoşuma gider.

İshâk: Gece veya gündüz uykusundan uyanan kişi elini yıkamadan abdest kabına elini daldırmasın.

Bölüm: 20

Ø ABDESTE BAŞLARKEN BESMELE ÇEKMEK

25- Ebû Sûfyân b. Huveytib (r.a.), ninesinden o da babasından bize bildirdiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdular ki: **"Abdest'e başlarken besmele çekmeyen kimsenin abdesti yoktur."** (İbn Mâce, Tahara: 29; Nesâî, Tahara: 41)

ž Bu konuda Âişe, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî ve Ahmed b. Hanbel: Bu konuda isnadı daha sahih bir hadis bilmiyoruz diyorlar.

İshâk: Abdest alan besmeleyi bilerek terk ederse abdestini yeniler unutarak ve te'vile giderek terk ederse abdesti caizdir diyor.

Muhammed b. İsmail: Rebah b. Abdurrahman'ın hadisi bu konudaki hadislerin en iyisidir.

Tirmîzî: Rebah b. Abdurrahman, büyükannesinin babasının adı Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir. Ebû Sifal el Mürrî'nin adı ise, Sümâme b. Husayn'dır. Rabah b. Abdurrahman, Ebû Bekir b. Huveytıb'dır. Bazıları dedesine nispet ederek, Ebû Bekir b. Huveytıb diyerek rivâyet ettiler.

26- Saîd b. Zeyd (r.a.), babasından, o da, Rasûlullah (s.a.v.)'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. (İbn Mâce, Tahara; 41)

Bölüm: 21

Ø ABDEST ALIRKEN AĞIZ VE BURUNA SU VERMEK

27- Seleme b. Kays (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdest alırken burnuna su verdiğinde burnunu temizle. Abdest bozduktan sonra su bulamadığında taşla temizleneceksen taş sayısını tek yap."** (Buhârî, Vudu: 26; Nesâî, Tahara: 72)

ž Bu konuda Osman, Lakît b. Sabire, İbn Abbâs, Mıkdam b. Ma'dıkerib, Vâil b. Hucr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Seleme b. Kays'ın hadisi hasen sahihtir. İlim ehli, ağıza ve buruna su verme konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı ağız ve buruna su vermeyi terk eden, namazını iade eder, derler. Abdest ve guslü de iade eder demişlerdir. İbn ebi Leylâ, Abdullah b. Mübarek, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Ahmed b. Hanbel der ki: Abdest için buruna su verip sümkürmek ağıza su vermekten daha gereklidir.

Tirmîzî: İlim sahibi bir gurup, abdestte iade etmez; gusülde terk edilirse guslün yenilenmesi gerekir derler. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

Diğer bir gurup ise: Ağız ve buruna su vermeyi unutan ne abdestte nede gusülde iade gerekmez çünkü ağıza ve buruna su vermek işi Rasûlullah (s.a.v.)'in sünnetidir. Mâlik ve Şâfii'nin sonraki görüşü de böyledir.

Bölüm: 22

Ø AĞIZ VE BURUNA BİR AVUÇLA SU VERMEK

28- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir avucuyla ağzına ve burnuna su verdiğini gördüm. Bunu üç defa yaptı.** (Buhârî, Vudu: 25; Nesâî, Tahara: 94)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Abbâs'ın hadisi de vardır.

Tirmîzî: Abdullah b. Zeyd'in bu hadisi hasen garibtir. Mâlik, İbn Uyeyne ve başka bir kimse bu hadisi Amr b. Yahya'dan rivayet ettiler ve: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir avuçtan ağzına ve burnuna su verdi"** bölümünü zikretmediler. Bu bölümü sadece Hâlid b. Abdullah zikretmiştir. Hadisçiler yanında bu kimse sika ve hafızdır.

Bazı ilim sahibi kimselerde: "Bir avuçla hem ağza hem de buruna su vermek yeterlidir." Derken bir kısmı da: **"Bu işin ayrı ayrı yapılması bize daha hoş gelir"** demektedirler.

Şâfii: Ağıza ve buruna su vermek tek avuçla olursa caizdir; fakat ayrı ayrı yapılırsa bu daha hoştur diyor.

Bölüm: 23

Ø SAKAL ARALARINA SU GEÇİRMEK

29- Hassân b. Bilâl (r.a.), şöyle anlatmıştır: Ammâr b. Yâsir'i gördüm abdest aldı sakal aralarına su geçirdi. Ona: **"Sakalının aralarına su mu geçiriyorsun?"** dedim. O da: **"Buna engel olacak bir şey mi var? Rasûlullah (s.a.v.)'i sakal aralarına su geçirirken gördüm"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 50)

30- Hassân b. Bilâl (r.a.), Ammâr'dan aynı hadisi rivâyet etmiştir. (İbn Mâce, Tahara: 50)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman, Âişe, Ümmü Seleme, Enes, İbn ebi Evfâ ve Ebû Eyyûb'tan da rivayet vardır.

Tirmîzî: İshâk b. Mansûr'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel ve İbn Uyeyne şöyle demişlerdir. **"Abdulkerim, sakal aralarına su geçirme hadisini Hassân b. Bilâl'dan işitmemiştir."**

Muhammed b. İsmail: Bu konuda rivâyet edilen en sahih hadis Âmir b. Şakîk'ın, Ebû Vâil ve Osman'dan rivâyet ettiği hadistir.

Tirmîzî: Sahabe ve tabiin alimlerinin çoğunluğu sakal aralarına su geçirilmesi kanaatindedirler. Şâfii de aynı görüştedir.

Ahmed b. Hanbel: Sakal arasına su geçirmeyi unutanın abdesti caizdir.

İshâk: Unutarak ve tevil ederek terk ederse abdesti caizdir, bile bile terk ederse abdesti iade eder.

31- Osman b. Affân (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) sakallarının arasına abdest suyunu geçirirdi."** (İbn Mâce, Tahara: 50)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir.

Bölüm: 24

Ø BAŞI ÖNDEN ARKAYA DOĞRU MESHETMEK

32- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), başını iki eliyle önden arkaya doğru meshetti elini ileri geri hareket ettirerek ilk başladığı yere geri getirdi, sonra da ayaklarını yıkadı."** (Buhârî, Vudu: 40; İbn Mâce, Tahara: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Muaviye, Mikdam b. Ma'dikerib ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Zeyd'in bu hadisi bu konudaki en sağlam ve en güzel olanıdır. Şâfii, Ahmed

ve İshâk'da bu görüştedir.

Bölüm: 25

Ø BAŞI MESHETMEYE ARKA TARAFTAN BAŞLAMAK

33- Muavviz b. Afrâ (r.anha)'dan rivayete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir defasında önden arkaya, arkadan öne olmak üzere başını iki sefer meshetti. İki kulağının da hem içini hem de dışını meshetti."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 51; İbn Mâce, Tahara: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen bir hadistir. Abdullah b. Zeyd'in hadisi ise bu konuda sened yönünden daha güzel ve iyi olanıdır. Kûfeliler uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Vekî' b. Cerrâh'da onlardan biridir.

Bölüm: 26

Ø BAŞI BİR SEFER MESHETMEK

34- Muavviz b. Afrâ (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, O bir sefer Rasûlullah (s.a.v.)'i abdest alırken gördü ve şöyle dedi: **"Ön ve arka kısımlarıyla başını şakaklarıyla kulaklarını bir sefer meshetti."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 60; İbn Mâce, Tahara: 51)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Talha b. Musarrıf'ın dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Rübeyyi' hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'den başka bir yoldan **"Başını bir kere meshetti"** rivayeti de gelmiştir. Sahabe ve tabiin dönemindeki ilim ehli, uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Cafer b. Muhammed, Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk başın bir sefer meshedilmesinden yanadır.

Muhammed b. Mansur el Mekkî anlatmıştır: Sûfyân b. Uyeyne'den işittim şöyle demiştir: Cafer b. Muhammed'e başı mesh yapma konusunda, **"Bir kere kafi gelir mi?"** dedim. **"Evet vallahi yeterlidir"** dedi.

Bölüm: 27

Ø BAŞI MESHETMEK İÇİN YENİDEN SU ALMAK

35- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den aktarılmıştır: **"Peygamber (s.a.v.)'in abdest aldığını, başını ellerinin artığı olmayan, yeni aldığı bir su ile meshettiğini görmüştür."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 51; Nesâî, Tahara: 82)

ž Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Lehîa bu hadisi Habban b. Vâsi'den, babasından ve Abdullah b. Zeyd'den rivâyet ederek şöyle dedi. **"Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı ve başını, ellerinin artığı olmayan başka bir su ile meshetti."**

Amr b. el Hâris'in Habban'dan rivayeti daha sahihtir. Çünkü bu hadis Abdullah b. Zeyd ve başkalarından değişik yollarla şu şekilde: **"Rasûlullah (s.a.v.) başını meshetmek için yeniden su aldı."** Rivâyet edilmiştir. İlim ehlinin çoğunluğu; başın meshedilmesi için yeniden su alınması görüşündedirler.

Bölüm: 28

Ø KULAKLARIN İÇİNİ VE DIŞINI MESHETMEK

36- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), başını, kulakların içini ve dışını meshetti."** (Nesâî, Tahara: 84; Ebû Davut, Tahara; 51)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Rubeyyi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu, İbn Abbâs hadisi, hasen sahihtir. İlim ehlinin çoğunluğunun görüşü: **"Kulakların içten ve dıştan meshedilmesi gerektiği"** şeklindedir.

Bölüm: 29

Ø KULAKLARIN BAŞIN MESHEDİLMESİNDEN SAYILMASI

37- Ebû Ümâme (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.), abdest aldı yüzünü ve ellerini üçer kere yıkadı, başını meshederek dedi ki: **"Kulaklar başın meshine dahildir."** (İbn Mâce, Tahara: 53; Ebû Dâvûd, Tahara: 51)

ž **Tirmîzî:** Kuteybe ve Hammad dediler ki: "Kulaklar başın meshine dahildir" sözü: Peygamber (s.a.v.)'in sözünden mi yoksa Ebû Ümâme'nin sözünden mi olduğunu bilmiyoruz. Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir, isnadı pek sağlam değildir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve tabiinden ilim ehlinin uygulamaları bu hadise göredir, kulaklar başın meshine dahildir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de budur.

Bazı ilim ehline göre: Kulakların ön tarafı, yüzden; arka tarafı ise, baştan sayılır.

İshâk diyor ki: Kulakların ön tarafını yüzümü yıkarken meshetmeyi, tercih ederim.

Şâfii'de şöyle diyor: Kulakların tamamen meshedilmesi sünnet olup elin artığı su ile değil yeni su ile meshedilmelidir.

Bölüm: 30

Ø PARMAK ARALARINA SU GEÇİRMEK

38- Lakît b. Sabire (r.a.)'nın babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest aldığın da parmak aralarına suyu geçirmeye çalış."** (Nesâî, Tahara: 92; İbn Mâce, Tahara: 54)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Müstevrid b. Şeddâd el Fihrî ve Ebû Eyyûb el Ensârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir. İlim sahipleri uygulamalarını bu hadise göre yapmış olup, abdestte ayak parmakları arasına mutlaka su geçirilmelidir demişlerdir. Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler. İshâk der ki: **"Abdestte el ve ayak parmaklarının arasına su geçirilmeye çalışılmalıdır."** Hadisin râvîlerinden Ebû Haşim'in adı: İsmail b. Kesir el Mekkî'dir.

39- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Abdest aldığında el ve ayak parmaklarının arasına su geçirmeye çalış."** (İbn Mâce, Tahara: 55; Nesâî, Tahara: 93)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

40- Müstevrid b. Şeddâd el Fihrî (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i abdest alırken serçe parmağı ile her iki ayak parmaklarının arasını ovuşturduğunu gördüm."** (İbn Mâce, Tahara: 54; Nesâî, Tahara: 92)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir. Bunu sadece İbn'ü Lehia'nın rivayetinden bilmekteyiz.

Bölüm: 31

Ø ABDESTTE YIKANMAYAN ÖKÇELERE ATEŞTEN AZÂB OLSUN!

41- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest alırken yıkanmayıp kuru bırakılan ökçelere ateşten azâb olsun."**

(İbn Mâce, Tahara: 55; Nesâî, Tahara: 89)

ž Bu konuda: Abdullah b. Amr, Âişe, Câbir, Cez'in, Zübeydi'nin oğlu Abdullah b. el Hâris, Muaykıb, Hâlid b. Velid, Şurahbil b. Hasene, Amr b. As, Yezîd b. Sûfyân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu, Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'den: **"Abdest alırken yıkanmayıp kuru bırakılan ayak içleri ve topuklara ateşten azâb olsun."** Şeklinde de hadis rivâyet olunmuştur.

Bu hadisten anlaşılan şudur: Çorap ve mest giyilmeksizin çıplak ayaklara mesh yapmak caiz değildir.

Bölüm: 32

Ø ABDEST ALIRKEN ORGANLARI BİRER defa YIKAMAK

42- İbn Abbâs (r.a.)'den rivayete göre **"Rasûlullah (s.a.v.) tüm organlarını birer defa yıkayarak abdest aldı."** (İbn Mâce, Tahara: 45; Buhârî, Vudu: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer, Câbir, Büreyde, Rafi' ve İbn Fakih'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu, İbn Abbâs hadisi bu konudaki rivâyetlerin en güzel ve sahih olanıdır. Rişdîn b. Sâ'd ve başkaları bu hadisi Dahhâk b. Şurahbil, Zeyd b. Esleme'nin babasından ve Ömer b. Hattâb'tan: **"Abdest organlarını tek tek yıkayarak abdest aldı"** diye rivâyet edilmiştir. Bu hadis pek sağlam değildir. Sahih olan rivâyet: İbn'ü Aclan, Hişâm b. Sa'd, Sûfyân es Sevrî, Abdulaziz b. Muhammed, Zeyd b. Eslem, Atâ b. Yesâr ve İbn Abbâs'tan yapılan rivâyettir.

Bölüm: 33

Ø ABDEST ALIRKEN ORGANLARI İKİŞER defa YIKAMAK

43- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), tüm organlarını ikişer sefer yıkayarak abdest aldı."** (İbn Mâce, Tahara: 47; Ebû Dâvûd, Tahara: 53)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn Sevbân'ın Abdullah b. el Fadl'dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Bunun da isnadı hasen sahihtir.

Tirmîzî: Hemmâm, Âmir el Ahvel'den, Atâ'dan ve Ebû Hüreyre'den **"Rasûlullah (s.a.v.)'in üçer kere abdest organlarını yıkayarak abdest aldı"** diye rivâyet etmektedir.

Bölüm: 34

Ø ABDEST ORGANLARINI ÜÇER defa YIKAMAK

44- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) tüm organlarını üçer kere yıkayarak abdest aldı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 52, İbn Mâce, Tahara: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman, Âişe, Rübeyyi', İbn Ömer, Ebû Ümâme, Ebû Rafi', Abdullah b. Amr, Muaviye, Ebû Hüreyre, Câbir, Abdullah b. Zeyd ve Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ali'nin hadisi bu konuda en güzel ve sahih olanıdır. Çünkü bu hadis Hz. Ali'den, pek çok kişilerden rivâyet edilmiştir. İlim sahiplerinin uygulamaları bu hadise göredir. Abdest organlarını tek yıkamak caizdir ve yeterlidir. İki kere yıkamak caizdir ve yeterlidir. İki kere yıkamak daha değerlidir. Üç kere yıkamak daha değerlidir, bundan başkası olmaz.

İbn'ül Mübârek: Abdeste organları üçer seferden fazla yıkayanın günahkâr olacağını söyleyemem.

Ahmed ve İshâk: "Vesveseli ve hasta kimseler üçten fazla yapabilir" derler.

Bölüm: 35

Ø ABDEST ORGANLARINI BİRER, İKİŞER VE ÜÇER defa YIKAMAK

45- Sabit b. ebî Saffiye (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Ebû Cafer'e, Câbir sana: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarını birer, ikişer ve üçer kere yıkayarak abdest aldığını aktardı mı?"** diye sordum. **"Evet"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 45)

46- Tirmîzî: Vekî', bu hadisi Sabit b. Ebû Safiyye'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Ebû Cafer'e; **"Câbir sana Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarını birer kere yıkayarak abdest aldığını aktardı mı?"** dedim. **"Evet"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 45)

ž Hadisi bu şekilde bize Hennâd ve Kuteybe aktardılar ve bu hadisi bize Vekî', Sabit b. Safiyye'den bize aktarmıştır, dediler.

Tirmîzî: Bu hadis Şerik'in hadisinden daha sahihtir, çünkü bundan başka yollarla da rivâyet edilmiştir. Vekî' rivâyetine benzer Sabit'den aktarılmıştır.

Şerik ise hadis rivayetinde çok yanlış yapan biridir. Sabit b. ebî Safiyye'nin ismi ise, Ebû Hamza es Sümâlî'dir.

Bölüm: 36

Ø ABDEST ALIRKEN BAZI ORGANLARI İKİ BAZILARINI ÜÇER KERE YIKAMAK

47- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), abdest aldı: Yüzünü, üç kere; kollarını, ikişer kere yıkayıp; başını meshetti ve ayaklarını da ikişer defa yıkadı."** (Buhârî, Vudu: 154; İbn Mâce Tahara: 45; Nesâî, Taharat: 65)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir demiştir. Başka hadislerde Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarından kimini bir kere, kimini üç kere yıkayarak abdest aldığı zikredilmiştir.

Bir kısım ilim sahibi, böyle yapmaya ruhsat vermiştir. Abdest organlarının bir kısmını üç, bir kısmını iki, bir kısmını da tek sefer yıkamakta bir sakınca görmemişlerdir.

Bölüm: 37

Ø RASÛLULLAH (s.a.v.) NASIL ABDEST ALIRDI?

48- Ebû Hayye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'yi gördüm abdest aldı ellerini tertemiz yıkadı. Sonra ağzına üç sefer su verdi; üç seferde burnuna su verdi; yüzünü de üç sefer yıkadı; kollarını da üç defa yıkadı; başını bir sefer meshetti; ayaklarını topuklarına kadar yıkadı sonra kalkıp abdestten artan suyu ayakta olduğu halde içti ve şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in abdestinin nasıl olduğunu size göstermek istedim."** (Buhârî, Vudu': 25; İbn Mâce, Tahara: 46)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Osman, Abdullah b. Zeyd, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Rübeyyi', Abdullah b. Üneys ve Âişe'den hadis rivâyet edilmiştir.

49- Abdi Hayr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Ebû Hayye'nin, Ali'den rivâyet ettiği hadisi aynen aktarıp, sonunda: **"Abdestini bitirince abdestten artan sudan avucuyle alır ve içerdi"** demiştir. (İbn Mâce, Tahara: 45; Buhârî, Vudu': 25)

ž **Tirmîzî:** Bu Ali (r.a.) hadisini; Ebû İshâk el Hemedanî, Ebû Hayye, Abdulhayr ve el Hâris'den her biri vasıtasıyla rivâyet etmiştir.

Zaide b. Kudâme ve başkaları Hâlid b. Alkame'den ve Abdi Hayr'den, Ali

(r.a.)’den uzunca rivâyet etmişlerdir. Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Şu’be bu hadisi Hâlid b. Alkame’den rivâyet etmiştir. Fakat rivâyet ettiği kişinin ve babasının isminde hata ederek şöyle demiştir: **“Mâlik b. Urfuta”** Abdihayr’den ve Ali’den.

Tirmîzî: Ebû Avâne’de; Hâlid b. Alkame’den, Abdihayr’den ve Ali’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Şu’be rivâyeti gibi **“Mâlik b. Urfuta”** dan da yine aynı rivâyet yapılmış olup bu ismin doğrusu: **“Hâlid b. Alkame’**dir.

Bölüm: 38

Ø ABDESTTEN SONRA ELBİSENİN ETEĞİNE SU SERPMEK

50- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Cibril bana geldi ve Ya Muhammed! Abdest aldığında (vesveseyi önlemek için elbisenin ön tarafına) su serp”** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 58)

ž**Tirmîzî:** Bu hadis gariptir. Buhârî’den işittim dedi ki: Hasen İbn Alî el Haşimî’nin hadisleri pek kabul edilmez.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû’l Hakem b. Sûfyân, İbn Abbâs, Zeyd b. Hârise, Ebû Saîd el Hudrî’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadiste görüldüğü gibi bazı hadisçiler Sûfyân b. Hakem derken bazıları da Hakem b. Sûfyân diyerek karışıklığa düşmüşlerdir.

Bölüm: 39

Ø HER DURUMDA ABDESTİ EN GÜZEL ŞEKLİYLE ALMAK

51- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Allah’ın günahları ne ile sildiğini ve dereceleri ne ile yükselttiğini size haber vereyim mi?”** Sahabîler: **“Evet Ya Rasûlullah!”** dediler. Buyurdu ki: **“Her türlü zorluklara rağmen abdesti en güzel şekliyle almak, mescidlere namaz kılmak için giderken adımları çoğaltmak, bir namazdan sonra diğer namazı kılmak için büyük bir arzuyla beklemek. İşte tüm bunlar, sizin ibâdetler konusunda en büyük cihadınızdır.”** (Müslim, Tahara:14; İbn Mâce, Tahara: 58)

52- Kuteybe (r.a.), aynı hadisin bir benzerini Abdulaziz b. Muhammed’den ve el A’lâ’dan naklederek şu ilaveyi yapmıştır: **“İşte ribât’ınız budur, işte ribât’ınız budur, işte ribât’ınız budur.”** (Müslim, Tahara: 14; Nesâî, Tahara: 107)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Abdullah b. Amr, İbn Abbâs, Abîde (Ubeyde de denilir) b. Ömer, Âişe, Abdurrahman b. Âiş el Hadremî ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre’nin bu konudaki hadisi hasen sahihtir.

El A’lâ b. Abdurrahman; Yakup el Cühenî el Hurakî’nin oğludur ve hadisçiler yanında güvenilen biridir.

Bölüm: 40

Ø ABDESTTEN SONRA HAVLU KULLANMAK

53- Âişe (r.anha)’dan rivayete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.)’in bir havlusu vardı; abdestten sonra onunla kurulanırdı.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu Âişe (r.anha)’nın hadisi pek sağlam değildir. Çünkü; Rasûlullah (s.a.v.)’den bu konuda sıhhatli bir şey yoktur. Hadisin râvîlerinden, Ebû Muâz’a: **“Süleyman b. Erkâm”** denilir ki, hadisçiler tarafından zayıf sayılır.

Tirmîzî: Yine bu konuda Muâz b. Cebel’den de hadis rivâyet edilmiştir.

54- Muâz b. Cebel (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Rasûlullah (s.a.v.)’i abdest alırken gördüm yüzünün ıslaklığını elbisesinin ucuyla kuruladı.” (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir, sened yönünden zayıftır. Rişdîn b. Sa’d ve Abdurrahman b. Ziyâd b. En’um el Afrikıyyu’nun, hadis konusunda zayıf oldukları tesbit edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) dönemi ve sonraki dönem olan Tabiin alimlerinden bir kesim havlu ile kurulanmaya izin vermişlerdir.

Kurulanmayı hoş karşılamayanlar ise: **“Abdest sevap yönünden tartılacaktır.”** sözünden dolayı bu kanaate varmışlardır, bu da Saîd b. Müseyyeb ve Zührî’den rivâyet edilmektedir.

Muhammed b. Humeyd er Razi’den rivâyet ederek şöyle demiştir: Ali b. Mûcâhid bana rivâyet etti, **“bana göre o güvenilir biridir”** O da, Zuhrî’den aktardığına göre, Zuhrî şöyle demiştir: **“Abdestten sonra kurulanmanın hoş görülmeyişi abdest sevap yönünden tartılacaktır”** sözünden dolayıdır.

Bölüm: 41

Ø ABDESTTEN SONRA HANGİ DUA OKUNACAK?

55- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim abdestini güzelce alır ve sonunda; Eşhedü en lâ ilahe illallahu vahdehû la şerîke leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasülühü. Allahümecalnî minettevvabîne vecalnî minel mutetahhirîn”**[1] derse kendisine Cennetin sekiz kapısı açılır ve dilediği kapıdan içeri girer. (Nesâî, Tahara: 109; İbn Mâce, Tahara: 60)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Enes ve Ukbe b. Âmir’den de rivâyet vardır.

Tirmîzî: Ömer’in bu hadisinde Zeyd b. Hubab’a karşı çıkılmıştır.

Tirmîzî: Abdullah b. Salih ve daha başkaları bu hadisi Muaviye b. Salih, Rabia b. Yezîd, Ebû İdris, Ukbe b. Âmir, Ömer, Rabia, Ebû Osman, Cübeyr b. Nüfeyr ve Ömer’den rivâyet etmişlerdir.

Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)’den sahih olarak fazla bir şey aktarılmamıştır. **Muhammed:** Ebû İdris, Ömer’den hiçbir şey işitmemiştir demiştir.

Bölüm: 42

Ø YAKLAŞIK OLARAK İKİ LİTRE İLE ABDEST ALMAK

56- Sefîne (r.a.)’den rivayete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) bir müd ile abdest alır bir sa’ ile de guslederdi.”** (Müslim, Hayz:10; Dârimî, Tahara: 23)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Câbir ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu, Sefîne hadisi hasen sahihtir. Ebû Reyhane’nin ismi, Abdullah b. Matar’dır. İlim sahipleri bu şekilde abdest ve gusüldeki ölçeklere itibar etmişlerdir.

Şâfii, Ahmed, İshâk; Bu hadisten bu miktarın dışında az veya çok olursa caiz değildir anlamı çıkmaz, hadis bir sınırlama getirmemiştir kafi gelecek miktarı göstermektedir, derler.

Bölüm: 43

Ø ABDEST ALIRKEN SUYU İSRâF ETMEMEK

57- Übey b. Ka’b’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Her ibadette olduğu gibi; abdest’e vesvese sokmak için abdestin de bir şeytanı vardır ona VELEHAN denilir. Evham ve vesveseye kaptırıp suyu fazla kullandırmasından dolayı onun vesvesesin den sakınıp uzak durun.”** (İbn Mâce, Tahara: 48)

ž Bu konuda Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Übey b. Ka'b'ın hadisi garibtir, hadisin senedi hadisçilerce pek sağlam değildir. Çünkü Hârice'den başka bu hadisi rivâyet eden birini bilmiyoruz.

Bu hadis Hasan'dan başka yollarla rivâyet edilmiş olup bu konuda, Peygamber (s.a.v.)'den sahih bir hadis rivâyet edilmiş değildir. Hadisçiler arasında Hârice pek sağlam sayılmaz İbn'ül Mübarek, bu kimseyi zayıf kimselerden saymaktadır.

Bölüm: 44

Ø HER NAMAZ İÇİN AYRI BİR ABDEST ALMAK

58- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.), abdestli olsa da olmasa da; her namaz için ayrıca abdest alırdı."** Hadisin râvîsi Humeyd, **"Enes'e: siz nasıl yapardınız?"** diye sordum O da: **"Biz tek abdest alırdık"** diye cevap verdi. (İbn Mâce, Tahara: 72; Nesâî, Tahara: 101)

ž **Tirmîzî:** Enes'in, Humeyd'den, rivâyet ettiği bu hadis bu yönüyle hasen garibtir. Hadisçiler yanında ise Amr b. Âmir el Ensarî'nin, Enes'den rivâyet ettiği hadis meşhurdur. Bazı ilim sahibi kimseler her namaz için abdest almayı, vâcib olarak değil müstehap olarak görürler.

59- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest üzerine abdest alan kimseye Allah on abdest sevâbı yazar."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 32; İbn Mâce, Tahara: 73)

ž Bu hadisi el Afrikî, Ebû Gutayf ve İbn Ömer'den rivâyet ediyor. Bu hadisi bu şekilde Huseyn b. Hureys el Mervezî ve Muhammed b. Yezîd el Vasîti ve el Afrıkî'den aktarmıştır ki isnad yönünden zayıftır.

Ali b. el Medinî, Yahya b. Saîd el Kattan'dan naklen şöyle diyor: Bu hadis Hişâm b. Urve'ye hatırlatılınca: **"Bu rivâyet meşrik adı verilen Kufe ve Basra bölgesinin"** rivâyet şeklidir.

Tirmîzî: Ahmed b. Hasen'den işittim diyordu ki: Ahmed b. Hanbel'in; **"Yahya b. Saîd el Kattan gibisini hiç görmedim"** dediğini kendisinden işittim.

60- Amr b. Âmir el Ensarî (r.a.), Enes'in şöyle dediğini işittim diyor: **"Rasûlullah (s.a.v.), her namaz için abdest alırdı."** Enes'e: **"Siz ne yapardınız?"** dedim. **"Abdestimiz bozulmadıkça pek çok namazı bir abdestle kılardık"** dedi. (Nesâî, Tahara: 101; İbn Mâce, Tahara: 72)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir, Humeyd'in Enes'den rivâyet ettiği hadis ise ceyyid garib hasendir.

Bölüm: 45

Ø BİR ABDESTLE BİRKAÇ NAMAZ KILMAK

61- Büreyde (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için abdest alırdı. Mekke fethi günü bütün namazları tek bir abdestle kıldı ve mestlerinin üzerine mesh etmişti."** Bunun üzerine Ömer (r.a.): **"Bugüne kadar yapmadığını yaptın!"** deyince: **"Bunu bilerek yaptım ya Ömer!"** buyurmuşlardır. (Müslim, Tahara: 25; Nesâî, Tahara: 100)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ali b. Kâdim, Sûfyân es Sevî'den bu hadisi şu ilaveyi yaparak rivâyet etmektedirler: **"Abdest organlarını birer sefer yıkayarak."**

Tirmîzî: Sûfyân es Sevrî aynı şekilde bu hadisi, Muharib b. Disâr'dan ve Süleyman b. Büreyde'den rivâyet ederek; **"Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için abdest alırdı"** demektedir. Vekî', Sûfyân, Muharib, Süleyman b. Büreyde, babasından da aynı hadisi rivâyet etti.

Tirmîzî: Abdurrahman b. Mehdî ve başkaları; Sûfyân, Muharib b. Disâr ve Süleyman b. Büreyde'den mürsel olarak rivâyet etmiştir ki, bu hadis Vekî'in hadisinden daha sahihtir. İlim sahipleri uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Abdest bozulmadıkça namazlar bir abdestle kılınır. Bir kısmı da sevâbını umarak müstehab görürler.

El İfrikî, Ebû Gutayf, İbn Ömer'den rivâyet ederek: **"Her kim, abdesti bozulmadan tekrar abdest alırsa: Allah ona on sevap yazar"** bu hadisin isnadı zayıftır.

Bu konuda Câbir b. Abdillah'tan: **"Rasûlullah (s.a.v.), öğle ve ikindi namazlarını tek abdestle kıldı"** şeklinde rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 46

Ø KARI KOCANIN BİR KAPTAN GUSÜL YAPMALARI

62- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Meymûne şöyle aktarmıştır: **"Ben ve Rasûlullah (s.a.v.), bir kaptan gusül abdesti alırdık."** (Buhârî, Gusül: 2; Müslim, Tahara: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Fakîhlerin genelinin görüşü budur. Karı kocanın bir kaptan yıkanmasında bir sakınca yoktur.

Tirmîzî: Bu konuda Ali, Âişe, Enes, Ümmü Hâni, Ümmü Sübeyye el Cühenîyye, Ümmü Seleme ve İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Şa'sa'nın adı, Câbir b. Zeyd'tir.

Bölüm: 47

Ø KADININ TEMİZLİĞİNDEN ARTAN SU İLE ABDEST ALINIR MI?

63- Gifar oğullarından bir adam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kadının abdestinden artan su ile abdest almayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 40; Nesâî, Miyah: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Sercis'den de rivâyet vardır.

Tirmîzî: Fakîhlerden bir kısmı kadının temizliğinden artan su ile abdest almayı hoş görmemişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kadının temizliğinden artan suyu mekruh gören bu kimseler kadınların içtiği sudan kalan artıkla bir sakınca görmemektedirler.

64- Hakem b. Amr el Gıfârî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Erkeğin, kadının temizliğinden artan su ile abdest almasını yasakladı"** veya artığından dedi. (Ebû Dâvûd, Tahara: 40; Nesâî, Miyah: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Ebû Hacib'in ismi **"Sevâbe b. Âsım"**dır.

Muhammed b. Beşşâr bu hadisinde: **"Rasûlullah (s.a.v.), erkeğin kadının temizliğinden artan su ile abdest almasını yasakladı"** demekte ve şüpheye düşmemektedir.

Bölüm: 48

Ø KADININ ABDESTİNDEN ARTAN SU İLE ABDEST ALMA İZNİ

65- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımlarından biri Cefne'de gusletti, Rasûlullah (s.a.v.) o kaptan abdest almak isteyince; **"Ya Rasûlullah! Ben cünüp idim."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Su cünüp olmaz yani pislenmez."** (İbn Mâce, Tahara: 33; Ebû Dâvûd,

Tahara: 35)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Şâfii'nin görüşü de bu hadis doğrultusundadır.

Bölüm: 49

Ø ÇOK OLAN SUYU HİÇBİR ŞEY KİRLETMEZ

66- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir; **"Ya Rasûlullah! Budaa kuyusunun suyundan abdest alabilir miyiz? O kuyuya etrafından sel suları ve rüzgar vasıtasıyla hayız bezleri, kokmuş şeyler ve köpek leşleri de sürüklenip gelebiliyor"** deyince buyurdular ki; **"Çok olan sular daima temizdir onu hiçbir şey pisleyemez."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 34; Nesâî, Miyah: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasendir. Ebû Üsâme bu hadisin senedini temizleyerek güzelleştirmiştir. Ebû Saîd'in Budaa kuyusu hakkındaki bu hadisini Ebû Üsâme rivâyetinden daha güzel kimse rivâyet etmemiştir. Yine bu hadis değişik şekillerde Ebû Saîd'den rivâyet edilmiştir. Bu konuda İbn Abbâs ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 50

Ø NE KADAR SUYU HİÇBİR ŞEY KİRLETMEZ?

67- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki; Issız bir yerde bulunan çeşitli hayvanların ve yırtıcıların uğrak yeri olan bir sudan abdest alınıp alınmayacağı hakkında sorulmuştu da, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Su iki, kulle miktarı kadar olursa hiçbir şey onu kirletmez."** (İbn Mâce, Tahara: 76; Dârimî, Tahara: 55)

ž Abde, Muhammed b. İshâk'ın şöyle söylediğini aktarıyor: **"Kulle"** büyük su küplerine ve su içilen değişik kaplara denir.

Tirmîzî: Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri bu şekilde olup şöyle derler: "Su, iki kulle miktarı olursa tadı, rengi ve kokusu değişmediği sürece o suyu hiçbir şey necis yapmaz bu miktar yaklaşık olarak beş **"kırba"** kadardır.

Bölüm: 51

Ø DURGUN SUYA İŞEMENİN HOŞ OLMAYIŞI

68- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hiç biriniz akmayan durgun suya işemesin, sonra ondan su alıp abdest alabilir."** (Buhârî, Vudu: 73; Nesâî, Tahara: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Câbir (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 52

Ø DENİZİN SUYU TEMİZDİR

69- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Bir adam; Rasûlullah (s.a.v.)'e biz deniz yolculuğu yaparız ve beraberimizde az su bulundururuz o suyla abdest alırsak içme suyumuz kalmayacak ve susuz kalacağız bu durumda deniz suyundan abdest alabilir miyiz?"** diye sordu da, Rasûlullah (s.a.v.): **"Denizin suyu temiz, ölüsü de helaldir"** buyurdular. (Nesâî, Miyah: 5; İbn Mâce, Sayd:18)

ž Bu konuda Câbir ve el Firâsî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok alim kişinin görüşü budur. Ebû Bekir, Ömer, İbn Abbâs, bunlardan olup deniz suyundan abdest almakta bir sakınca görmezler.

Yine Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı kimseler de deniz suyundan abdest almayı hoş görmemişlerdir. İbn Ömer ve Abdullah b. Amr bunlardandır. Abdullah b. Amr deniz suyu için o ateş gibi yakar demektedir.

Bölüm: 53

Ø İDRARINA DİKKAT ETMEYİP ELBİSESİNE SIÇRATAN KİMSENİN DURUMU

70- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), iki kabre uğradı ve buyurdu ki: **"Bu iki kabirdeki kimse azâb olunuyorlar azâbları büyük bir şeyden dolayı da değildir, şu kimse idrarından sakınmaz ve üzerine sıçratırdı, şu da insanlar arasını bozmak için laf taşırdı."** (Buhârî, Vudu: 58; Nesâî, Cenaiz: 116)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Musa, Abdurrahman b. Hasene, Zeyd b. Sabit ve Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Mansûr bu hadisi Mûcâhid ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmekte ve senedinde **"Tavustan"** bölümünden bahsetmemektedir. A'meş rivâyeti daha sahihtir.

Veki'in katibi: Ebû Bekir ve Muhammed b. Ebân el Belhî'den işittim şöyle diyordu: Vekî'den şöyle dediğini işittim: **"A'meş, İbrahim'in isnadını Mansur'dan daha iyi kavramıştır."**

Bölüm: 54

Ø YEMEK YEMEYEN ÇOCUĞUN İDRARININ TEMİZLENMESİ

71- Ümmü Kays binti Mıhsan (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Henüz yemek yemeyen çocuğumla Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmiştim. Çocuk onun kucağında iken üzerini ıslattı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) su istedi ve o suyu ıslak yere serpti."** (Buhârî, Vudu: 64; Müslim, Tahara: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Âişe, Zeynep, Lübabe bintil Hâris ki, Abdulmuttalip oğlu Abbâs oğlu Fadl'ın annesidir. Ebûs Semh, Abdullah b. Amr, Ebû Leylâ ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ve tebe-i tabiinden çoğunluğun görüşü budur. Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Erkek çocuğun idrarına su dökülür kız çocuğunun idrarı ise yıkanır bu hüküm yemek yemeyen çocuklar içindir yemek yemeye başlayınca her ikisinin idrarı da yıkanmalıdır."**

Bölüm: 55

Ø ETİ YENEN HAYVANLARIN DURUMU

72- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: "Ureyne kabilesinden bazı kimseler Medîne'ye gelmişlerdi, çölde yaşamaya alışık oldukları için Medîne'nin havasına alışamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), zekat develerini çobanıyla beraber onlara verdi ve dedi ki: **"Bu develerle Medîne dışına gidin, onların süt ve idrarlarından için."** Onlarda oraya gidip Rasûlullah (s.a.v.)'in çobanını öldürdüler develeri de beraberlerinde alıp, İslam dininden döndüler. Sonra yakalanıp Rasûlullah (s.a.v.)'e getirildiler ceza olarak elleri ve ayakları çaprazlama kesildi, gözleri oyuldu ve Hâre denilen bir bölgeye bırakılıp ölüme terk edildiler. Hadisin râvîsi Enes der ki: **"Onlardan kiminin susuzluktan**

ağızlarıyla yeri tırmalar şekilde ölüp gittiklerini görmüştüm." Böyle rivâyet etmiştir. Hammâd, hadisin son bölümünü, **"Onlardan kimisi susuzluktan ağızlarıyla yeri tırmaladılar"** demiştir. (İbn Mâce, Hudûd: 20; Nesâî, Tahara: 191)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Enes'den başka yollarla da rivâyet edilmiştir. İlim sahiplerinin çoğunluğu bu görüşte olup eti yenen hayvanların idrarında bir sakınca görmezler.

73- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in onların gözlerini oymasının tek sebebi onların da çobanın gözünü oymalarından dolayıdır."** (Buhârî, Vudu: 70; Nesâî, Tahara: 191)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu ihtiyar, Yahya b. Gaylân'dan başkasının Yezîd b. Zürey'den rivayetini bilmiyoruz.

Mâide süresinin 45. ayeti gereği: **"Yaralamalarda kısas vardır"** gerçeği böylece ortaya konmuş oldu.

İbn Sirin'in, şöyle dediği rivâyet edilir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in o kimselere bu cezayı uygulaması her konuda cezaların indirilmesinden önce gerçekleşmiştir."**

Bölüm: 56

Ø YELLENMEDEN DOLAYI ABDEST ALMAK GEREKİR

74- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdest, kokusu ve sesi olan yellenmeden dolayı alınmalıdır."** (Müslim, Hayz 26; Nesâî, Tahara: 115)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

75- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bize bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mescidde namaz için bulunan bir kimse, iki kalçası arasından bir hareket sezerse koku ve ses duymadığı sürece abdest almak için mescidden dışarı çıkmasın."** (Nesâî,Tahara: 115; Müslim, Hayz: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Zeyd, Ali b. Talk, Âişe, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Alimlerin görüşü şöyledir: **"Abdest almak ancak hadesten veya koku ve sesi olan yellenmeden dolayıdır."**

Abdullah b. Mübarek şöyle demiştir: **"Kişi abdestinin bozulduğundan şüphe ederse yemin edecek kadar kesinkes bilmedikçe abdestini yenilemesi gerekmez."** Kadının önünden yel çıkarsa abdest alması gerekir Şâfii ve İshâk'ın görüşü budur.

76- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdesti bozulan kimsenin namazı tekrar abdest almadıkça kabul edilmez."** (Buhârî, Vudu: 2; Nesâî, Tahara: 115)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib hasen sahihtir.

Bölüm: 57

Ø UYUMAKTAN DOLAYI ABDEST ALINMASI GEREKİR

77- İbn Abbâs (r.a.)'den bildirildiğine göre, bizzat kendisi Rasûlullah (s.a.v.), secde ederken horlayacak şekilde uyuyup sonra kalkıp namaz kıldığını gördü ve: **"Ya Rasûlullah! Sen gerçekten uyumuştun"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"İstirahat için yatarak uyuyana abdest gerekir, çünkü kişinin uzandığı zaman mafsalları gevşer"** buyurdu. (Müslim, Hayz: 6; İbn Mâce, Tahara: 62)

ž **Tirmîzî:** Hadisin râvîlerinden Ebû Hâlid'in adı Yezîd b. Abdurrahman'dır. Bu konuda Âişe, İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

78- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı uyurlar sonra kalkıp abdest almadan namaz kılarlardı."** (İbn Mâce, Tahara: 62; Ebû Dâvûd, Tahara: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Salih b. Abdulah'dan şöyle dediğini işittim: **"Abdullah b. Mübarek'e oturduğu yerde yaslanarak uyuyan kimseye abdest alması gerekir mi?"** diye sordum. O da: **"Gerekmez"** diye cevap verdi.

Tirmîzî: Saîd b. ebî Arûbe, İbn Abbâs'ın bu hadisini Katâde'den, İbn Abbâs'tan rivâyet ederken aradaki rivâyetçilerden Ebûl Âliye'yi atlamış ve hadisi merfu duruma getirmemiştir.

Alimler uykudan dolayı abdest alma konusunda farklı görüşler ortaya koydular, çoğunluk: **"Ayakta ve oturarak uyuyana uzanıp yatmadığı sürece abdest gerekmez görüşündedirler Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Ahmed'in görüşü böyledir."** Bir kısım alim ise: **"Aklına ve hislerine sahip olamayacak derecede uykuya dalarsa abdest alması gerekir"** demektedirler ki, İshâk'ın görüşü böyledir.

Şâfii: **"Oturarak uyuyan kişi, uykusunda rüya görür ve kalçaları uyku sebebiyle gevşemişse ona abdest lazım gelir"** demektedir.

Bölüm: 58

Ø ATEŞTE pİŞEN GIDADAN DoLAYI ABDEST GEREKİR Mİ?

79- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu**: "Ateşte pişen şeylerden dolayı abdest almak gerekir, hatta peynir parçası bile olsa."** Bunun için Ebû Hüreyre, İbn Abbâs'a sordu: **"Ey Ebû Hüreyre! Yağ yesek sıcak su içsek bile abdest almamız gerekir mi?"** Ebû Hüreyre: **"Ey kardeşçiğim! Rasûlullah (s.a.v.)'den bir hadis işittiğinde ona karşı çıkmak için değişik misaller getirmeye kalkma."** (Müslim, Hayz: 24; İbn Mâce, Tahara: 65)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ümmü Seleme, Zeyd b. Sabit, Ebû Talha, Ebû Eyyüp ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bazı ilim adamları ateşte pişen şeylerden dolayı abdest alma gereği görüşündedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve tebe-i tabiin devrindeki pek çok kimseler ise, ateşte pişen şeylerden dolayı **"abdest almak gerekmez"** görüşündedirler.

Bölüm: 59

Ø ATEŞTE PİŞEN GIDALARDAN DOLAYI ABDEST ALMAK GEREKMEZ

80- Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iken Ensâr’dan bir kadının evine girdik. Kadın ona bir koyun kesti. Rasûlullah (s.a.v.), onun etinden yedi. Sonra bir tabak yaş hurma getirdi ondan da yedi sonra öğle namazı için abdest alıp namazını kıldı. Sonra tekrar o kadının yanına geldi de kadın öğleden önceki yenilen koyun etinin parçalarından biraz daha et getirdi Rasûlullah (s.a.v.)’de ondan yedi ve abdest almadan ikindi namazını kıldı.”** (Müslim, Hayz: 24; İbn Mâce, Tahara: 66)

ž Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Mes’ûd, Ebû Rafi’, Ümmül Hakem, Amr b. Ümeyye, Ümmü Âmir, Süveyd b. Numân ve Ümmü Seleme’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Bekir’in bu konudaki hadisi sened yönünden sahih değildir. Çünkü sadece Husâm b. Misâk bu hadisi İbn Sirîn, İbn Abbâs ve Ebû Bekir’den rivâyet etmektedir. Sahih olan rivâyet şekli budur. Hadis hafızlarının rivâyeti de bu şekildedir. Bu hadis değişik yollarla İbn Sirin’den, İbn Abbâs’dan da rivâyet edilmektedir. Atâ b. Yesâr, İkrime, Muhammed b. Amr b. Atâ, Ali b. Abdullah b. Abbâs’tan rivâyet ederek, Ebû Bekir’i rivâyete almadılar ki bu rivâyet daha sahihtir.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.) ashabı tabiin ve tebe-i tabiinden pek çok kimsenin görüşü bu hadis üzeredir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk, ateşte pişen gıdalardan dolayı abdest gerekmediği görüşündedirler. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)’in son tatbikatıdır. Bu hadis bir önceki hadisin hükmünü kaldırmış gibidir.

Bölüm: 60

Ø DEVE ETİ YENDİĞİNDE ABDEST GEREKİR Mİ?

81- Berâ b. Âzib (r.a.)’den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e deve eti yenildiğinde abdest alınmasından soruldu da: **“Abdest alın”** buyurdu. Koyun etlerinden dolayı abdest alınmalı mı? sorusuna da: **“Abdest gerekmez”** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Tahara: 71; İbn Mâce, Tahara: 67)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Câbir b. Semure ve Üseyd b. Hudayr’dan da hadis rivâyet edilmiştir

Tirmîzî: Haccac b. Ertaa bu hadisi Abdullah b. Abdullah, Abdurrahman b. ebî Leylâ ve Üseyd b. Hudayr’dan rivâyet ediyor. Fakat sahih olan; Abdurrahman b. ebî Leylâ’nın, Berâ b. Âzib’den rivâyet ettiği hadistir. Ahmed ve İshâk’ta bu görüştedirler.

Ubeyde ed Dabbî ise, bu hadisi; Abdullah b. Abdullah er Razî, Abdurrahman b. ebî Leylâ ve Zülkurra el Cühenî’den rivâyet etmiştir.

Hammad b. Seleme bu hadisi, Haccac b. Ertaa’dan rivâyet ederek isim konusunda hataya düşüp şöyle demektedir. Abdullah b. Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan, babasından ve Üseyd b. Hudayr’dan… Doğru ve sahih olan rivâyet: Abdullah b. Abdullah er Razî’nin Abdurrahman b. ebî Leylâ yoluyla Berâ b. Âzib’den yapılan şeklidir. İshâk diyor ki: Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)’den iki sahih hadis vardır ki birisi Berâ b. Âzib’in diğeri de Câbir b. Semure’den gelir.

Ahmed ve İshâk’ın görüşü de bu doğrultuda olup Tabiin ve Tebe-i tabiinden bazı ilim adamlarının: **“Deve etinin yenilmesinden dolayı abdest almak gerekmediği görüşünde oldukları”** rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî ve Kufeli ilim adamları da bu görüştedir.

Bölüm: 61

Ø ERKEKLİK ORGANINA DOKUNMAKTAN DOLAYI

ABDEST GEREKİR Mİ?

82- Büsre b. Safvân (r.a.)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz erkeklik uzvuna dokunursa abdest alsın."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 70; İbn Mâce, Tahara: 63)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ebû Eyyûb, Ebû Hüreyre, Erva binti Üneys, Âişe, Câbir, Zeyd b. Hâlid ve Abdullah b. Amr'dan da rivayetler vardır.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekilde değişik kişiler Hişâm b. Urve'den babasından ve Büsre'den rivâyet etmişlerdir.

83- Bu hadisi Üsâme (r.a.) ve başkaları; Hişâm b. Urve'den, babasından ve Mervan b. Büsre'den benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. İshâk b. Mansur ve Ebû Usame'den de bu şekilde hadis rivâyet edilmiştir. (Ebû Dâvûd, Tahara: 69; İbn Mâce, Tahara: 63)

84- Ebû'z Zinad (r.a.), bu hadisi Urve, Büsre'den rivâyet etti. Yine aynı hadis Ali b. Hucr yoluyla Abdurrahman b. Ebû'z Zinad ve babasından Urve ve Büsre yoluyla da benzeri şekilde aktarılmıştır. (Ebû Dâvûd, Tahara: 69)

ž Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve Tabiin'den pek çok kimselerin görüşü bu doğrultudadır. Evzâî, Şâfii, Ahmed ve İshâk da bu görüşü benimsemişlerdir.

Buhârî: Bu konuda en sahih hadis Büsre'nin hadisidir. Ebû Zür'a: Ümmü Habibe'nin bu konudaki hadisi sahihtir diyor.

Bu hadis; Alâ b. el Hâris'in; Mekhûl, Anbese b. ebî Süfyan ve Ümmü Habibe yoluyla rivâyet edilmiştir.

Muhammed şöyle diyor: Mekhûl, Anbese b. ebî Süfyân'dan bu hadisi işitmemiştir. Mekhûl başka bir hadisi başka bir râvî vasıtasıyla rivâyet etmiştir. Böylece Muhammed'in bu hadisini sahih görmediği anlaşılıyor.

Bölüm: 62

Ø ERKEKLİK ORGANINA DOKUNMANIN ABDESTİ BOZMAYACAĞI

85- Kays b. Talk b. Ali (r.a.)'in babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkeklik organı insandan bir parça değil midir?"** (Ebû Dâvûd, Tahara: 70; İbn Mâce, Tahara: 64)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bir kısım sahabe ve Tabiinden erkeklik organına dokunmaktan dolayı abdest gerekmez görüşü aktarılmıştır. Onlar erkeklik organına dokunmaktan abdestin bozulmayacağı görüşündedirler. İbn'ül Mübarek ve Küfelilerin görüşü budur. Bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir.

Yine bu hadis Eyyûb b. Utbe, Muhammed b. Câbir ve Kays b. Talk'ın babasından da rivâyet edilmiştir. Bazı hadisçiler Muhammed b. Câbir ve Eyyûb b. Utbe rivâyetini tenkit etmişlerdir.

Mülâzım b. Amr'ın, Abdullah b. Bedr'den rivâyeti daha sahih ve güzeldir.

Bölüm: 63

Ø ÖPME ABDESTİ BOZMAZ

86- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarından bazısını öper ve abdest almadan namaza çıkardı."** Hadisin râvîsi Urve diyor ki: Âişe (r.anha)'ya o hanımı mutlaka sen olmalısın dediğimde Âişe (r.anha) güldü, demiştir. (Ebû Dâvûd, Tahara: 68; Nesâî, Tahara: 121)

ž **Tirmîzî:** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerdeki ilim adamlarının bu görüşte oldukları rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler de bu görüştedirler yani **"Öpmeden dolayı abdest almak gerekmez."**

Mâlik b. Enes, Evzâî, Şâfii, Ahmed ve İshâk öpmekten dolayı abdest almak gerekir diyorlar. Sahabe ve Tabiinden bir kısım kimseler de bu görüştedirler.

Hz. Âişe'nin Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiği bu hadisi hadisçilerin kabul etmemeleri sened yönünden sıhhatli görmemelerinden dolayıdır.

Ebû Bekir el Attar el Basrî'nin, Ali b. el Medînî'den naklen şöyle dediğini işittim: Yahya b. Saîd el Kattan bu hadisi zayıf bulmuş ve hiç hükmünde olduğunu söylemiştir.

Diğer taraftan Muhammed b. İsmail bu hadisi zayıf görmüş ve **"Habib b. ebî Sabit, Urve'den bir şey işitmemiştir"** demiştir.

İbrahim et Teymî Âişe (r.anha)'dan şöyle rivâyet etmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), öptü ve abdest almadı."** Bu hadiste yukarıdaki gibi sahih değildir. Çünkü İbrahim et Teymî'nin, Âişe (r.anha)'dan hadis işittiğini bilmiyoruz. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.) sahih olarak bir hadis rivâyet edilmemiştir.

Bölüm: 64

Ø KUSMA, BALGAM VE BURUN KANAMASINDAN DOLAYI ABDEST almak GEREKİR Mİ?

87- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kustu, orucunu bozdu ve abdest aldı."** Râvî diyor ki: **"Şam mescidinde Sevbân ile karşılaştım ve o'na bu hadisi anlattım."** Dedi ki: **"Doğrudur ben de abdest suyunu dökmüştüm."** (Dârimî, Savm: 24; Ebû Dâvûd, Sıyam: 32)

ž **Tirmîzî:** İshâk b. Mansur: Ma'dan b. Talha diyor. Halbuki: **"İbn ebî Talha"** ismi daha doğrudur.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve tabiinden pek çok kimselerin görüşü: **"Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekir"** demişlerdir.

Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk da bu görüştedirler. Bazı ilim adamları şöyle diyor: **"Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekmez."** Mâlik ve Şâfii'nin görüşü de budur. Hüseyin el Muallim bu hadisin ceyyid olduğunu söylemiştir. Bu konuda Hüseyin'in hadisi en sahih olanıdır.

Ma'mer bu hadisi Yahya b. Kesir'den rivâyet etmekte ve senedinde yanılarak şöyle demektedir: Yeîş b. Velid'den, Hâlid b. Ma'dan'dan ve Ebû'd Derdâ'dan bir yönden senedinde el Evzaî'yi söylemiyor diğer yönden de Hâlid b. Ma'dan demektedir. Halbuki bu **"Ma'dan b. ebî Talha'dır."**

Bölüm: 65

Ø ŞIRA İLE ABDEST ALINABİLİR Mİ?

88- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana su kabında ne var diye sordu bende sadece şıra var dedim bunun üzerine, hurma güzeldir suyu temizdir dedi. Sonra da ondan abdest aldı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 42; İbn Mâce, Tahara: 37)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis yalnız Ebû Zeyd'den ve Abdullah'dan rivâyet edilmiştir. **Ebû Zeyd** hadisçiler tarafından meçhul kabul edilir. Bu hadisten başka bir rivâyeti de bilinmemektedir. İlim adamlarından bazıları; Şıra ile abdest alınabileceği kanaatindedirler. Sûfyân es Sevrî ve diğerleri bunlardandır. Kimi ilim adamları ise: **"Şıra ile abdest alınmaz"** derler. Şafii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. İshâk diyor ki: Bir kimse bu duruma düşerse abdest alıp teyemmüm yapması hoştur.

Tirmîzî: "Şıra ile abdest olmaz" diyenlerin görüşü: Kur'ân'ın hükmüne daha uygundur çünkü Allah: **"4 Nisa: 43'de: "Ey iman edenler! Sarhoş iken namaz kılmaya kalkışmayın, ne dediğinizi bilinceye kadar bekleyin, boy abdestini gerektiren bir durumda iken de yıkanıncaya kadar kesinlikle namaz kılmayın. Fakat, yolcu iseniz ve yıkanma imkanından yoksun iseniz o başka. Eğer hasta veya seyahatte iseniz yahut abdestinizi yeni bozmuşsanız veya hanımlarınızdan birisine yaklaşmışsanız ve hiç su bulamamışsanız, o zaman temiz toprakla teyemmüm edin, ellerinize ve yüzünüze hafifçe sürün. Bilin ki, Allah günahları temizleyen ve çok affedendir"** buyurur.

Bölüm: 66

Ø SÜT İÇTİKTEN SONRA AĞIZI su İLE ÇALKALAMAK

89- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) süt içti ve sonra su getirterek ağzını çalkaladı ve buyurdu ki: Süt yağlı içecektir."** (Buhârî, Vudu: 55; Nesâî, Tahara: 125)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Sehl b. Sa'd ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları süt içmeden dolayı ağzın çalkalanması görüşündedirler bize göre bu müstehabtır. Bir kısım ilim adamları ise: **"Sütten dolayı ağzı çalkalamak gerekmez"** derler.

Bölüm: 67

Ø ABDEST BOZARKEN SELAM ALMAK HOŞ DEĞİLDİR

90- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), idrarını yaparken bir adam O'na selam verdi. O da onun selamını almadı.** (Nesâî, Tahara: 33; İbn Mâce, Tahara: 27)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bizce küçük ve büyük abdest bozana selam vermek hoş karşılanmamıştır. Bir kısım ilim adamları. Bu hadisi böyle tefsir etmişlerdir. Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir.

Tirmîzî: Bu konuda Muhâcir b. Kunfûz, Abdullah b. Hanzala, Alkame b. Feğva, Câbir ve Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 68

Ø KÖPEĞİN YALADIĞI KAP NASIL TEMİZLENİR?

91- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Köpeğin yaladığı kap ilkinde veya sonuncusunda toprakla olmak üzere yedi sefer yıkanır. Kedinin yaladığı kap ise bir sefer yıkanır."** (Müslim, Tahara:27; Nesâî, Tahara: 52)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de bu hadisledir. Bu hadis Rasûlullah (s.a.v.)'den Ebû Hüreyre vasıtasıyla benzeri şekilde rivâyet edilmiş olup **"Kedinin yaladığı kap bir kere yıkanır"** bölümü geçmemektedir. Yine bu konuda Abdullah b. Muğaffer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 69

Ø KEDİ ARTIĞI SU İLE ABDEST ALINABİLİR Mİ?

92- Ka'b b. Mâlik (r.a.)'in kızı Kebşe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir, Kebşe, Ebû Katâde'nin oğlunun karısı idi. Ebû Katâde'ye, abdest suyu

hazırladım; bu arada susamış bir kedi gelerek su kabına yaklaştı. Ebû Katâde su kabını eğerek kediye su içirdi. Benim bu olaya hoş bakmadığımı görünce: **“Ey kardeşimin kızı hayret mi ediyorsun?”** dedi. Bende: **“Evet”** dedim. Bunun üzerine dedi ki; **“Rasûlullah (s.a.v.): Kedi necis değildir, çünkü o evcil olup çevrenizde dolaşan hayvanlardır.”** (Nesâî, Tahara: 54; İbn Mâce, Tahara: 32)

ž Bazı râvîler Kebşe’nin, Ebû Katâde’nin karısı olduğunu Mâlik’den aktardılar. Ama doğru olan Kebşe, Ebû Katâde’nin oğlunun karısıdır.

Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının görüşü bu doğrultudadır. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardan olup kedi artığında bir sakınca görmezler. Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir. Mâlik bu hadisi İshâk b. Abdullah b. ebî Talha’dan en güzel şekilde rivâyet etmiş. Mâlik’den daha mükemmel rivâyet eden olmamıştır.

Bölüm: 70

Ø MEST ÜZERİNE MESH YAPMAK

93- Hemmâm b. Hâris (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah, küçük abdest bozdu sonra abdest aldı, sonra mestleri üzerine meshetti. Kendisine sen böyle mi yapıyorsun dediler. Bunun üzerine: **“Bunu yapmama bir engel mi var? Ben, Rasûlullah (s.a.v.)’in böylece yaptığını gördüm.”** Hadisin râvîlerinden İbrahim diyor ki: Cerir’in bu sözü Abdullah’ın arkadaşlarının hoşuna giderdi çünkü Cerir’in Müslüman olması Mâide süresinin gelişinden sonra idi. **“Arkadaşlarının hoşuna giderdi”** sözü hadisin râvîlerinden İbrahim’in sözüdür. (Müslim, Tahara: 22; Ebû Dâvûd, Tahara: 60)

ž Bu konuda Ömer, Ali Huzeyfe, Muğıre, Bilâl, Saîd, Ebû Eyyûb, Selman, Büreyde, Amr b. Ümeyye, Enes, Sehl b. Saîd, Ya’la b. Mürre, Ubâde b. Sâmit, Üsâme b. Şerîk, Ebû Ümâme, Câbir, Üsâme b. Zeyd, İbn Ubâde (İbn Umâra da denilir) ve Übey b. Imara’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Cerir’in bu hadisi hasen sahihtir.

94- Şehr b. Havseb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah’ı gördüm. Abdest aldı mestleri üzerine meshetti. Bu konuyu kendisine sorduğumda, **“Ben Rasûlullah (s.a.v.)’i gördüm; abdest aldı ve mestleri üzerine meshetmişti”** dedi. Ben de: Mâide suresinin inmesinden önce mi? Sonra mı? Dedim. O da: ben, Mâide süresinin inmesinden sonra Müslüman oldum dedi. (Müslim, Tahara: 22; Nesâî, Tahara: 96)

ž Kuteybe bu hadisi Hâlid b. Ziyâd et Tirmîzî, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb yoluyla Cerir’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bakıyye bu hadisi İbrahim b. Ethem, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb ve Cerir’den rivâyet etmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis tefsire konu olmuştur. Mest üzerine meshi inkar edenler bu hadise yorum getirerek, bu hadise; Rasûlullah (s.a.v.)’ Mâide sûresinin indirilmesinden öncedir, diyerek abdest ayetiyle neshedildiğini söylemeye çalışmışlardır. Halbuki Cerir bu hadisinde Müslüman oluş tarihini söylemek suretiyle diğer rivâyet edenlerin hoşuna gidecek şekle gelmiştir.

Bölüm: 71

Ø YOLCU VE YOLCU OLMAYANLARIN MESH SÜRELERİ

95- Huzeyme b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e mestler üzerine meshin süresinden soruldu da; **"Yolcu olan kimse için üç gün, yolcu olmayanlar için ise bir gündür"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Tahara: 61; İbn Mâce, Tahara: 86)

ž Huzeyme b. Sabit'in mesh hakkındaki hadisine Yahya b. Maîn'in sahih dediği aktarılmıştır. Râvîlerden Abdullah el Cedelî'nin ismi Abd b. Abd'dir ve Abdurrahman b. Abd'de denilir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ali, Ebû Bekre, Ebû Hüreyre, Saffan b. Assâl, Avf b. Mâlik, İbn Ömer ve Cerir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

96- Saffan b. Assâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yolculuk yaptığımızda üç gün üç gece boyunca cünüplük dışında küçük ve büyük abdest bozduğumuzda ve uykudan dolayı mestlerimizi çıkarmamamızı emrederdi."** (Nesâî, Tahara: 98; İbn Mâce, Tahara: 86)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hakem b. Uteybe ve Hammâd bu hadisi İbrahim Nehâi, Ebû Abdullah el Cedelî, Huzeyme b. Sabit'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet sahih değildir.

Ali el Medinî diyor ki: Yahya b. Saîd, Şu'be'den aktararak, **"Ebû Abdillah el Cedelî'den, İbrahim en Nehaî mest üzerine mesh hadisini işitmemiştir"** dedi.

Zaide, Mansur'dan naklederek şöyle diyor: İbrahim et Teymî'nin odasında idik İbrahim en Nehaî'de bizimle bulunuyordu, İbrahim et Teymî bize mesh hadisini Amr b. Meymun'dan, Ebû Abdullah el Cedelî'den, Huzeyme b. Sabitten aktararak anlatmıştır. Muhammed b. İsmail diyor ki: Saffan b. Assâl el Muradî'nin bu konudaki hadislerin en güzelidir.

Tirmîzî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemin ilim adamlarının pek çoğu, mesh süresinin yolcu için üç gün, yolcu olmayan için bir gün olduğu görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Bazı ilim adamlarından mesh için bir süre tayin edilmediğine dair rivâyetler de vardır.Mâlik b. Enes bu görüştedir.

Tirmîzî: Fakat vakit tayin edilmesi daha sahihtir. Bu hadis Âsım'ın rivâyeti dışında Safvân b. Assâl'dan da rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 72

Ø MESH, MESTİN ALTINA MI ÜSTÜNE Mİ VERİLİR?

97- Mugîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), mestin altına ve üstüne meshetmiştir."** (İbn Mâce, Tahara: 85; Buhârî, Vudu: 51)

ž **Tirmîzî:** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki asrın ilim adamlarından pek çoğunun görüşü bu şekildedir. Mâlik, Şâfii ve İshâk bunlardandır.

Bu hadiste gizli bir hata vardır. Râvîlerinden Sevr b. Yezîd'den, Velid b. Müslim'den başkası rivâyet etmemiştir.

Tirmîzî: Ebû Zür'a ve Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sordum **"Sahih"** değildir dediler. Çünkü İbn'ül Mübarek bu hadisi bu şekilde Sevr'den, Reca b. Hayve'den aktarıyor. Reca ise Muğîre'nin katibinden bana bildirildi diyor ki hadis mürsel konumuna getirilmiş oluyor yani tabiin sahabeyi atlayarak direkt olarak Peygamber (s.a.v.)'den aktarmış oluyor ve Muğîre'nin adı geçmemiş oluyor.

Bölüm: 73

Ø MESTLERİN YÜZÜNÜ MESh YAPMAK

98- Yine Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) mestlerinin yüzüne meshederken gördüm.”** (İbn Mâce, Tahara: 85; Buhârî, Vudu: 51)

ž **Tirmîzî:** Muğîre’nin bu hadisi hasendir. Bu hadis Abdurrahman b. ebû’z Zinad’ın babasından, Urve ve Muğîre’den aktarılmaktadır. Urve ve Muğîre’den rivâyet edenler arasında Abdurrahman’dan başka **“Mestin yüzlerine”** sözünü aktaranı bilmiyoruz.

İlim adamlarından bir kısmının görüşü böyledir. Sûfyân es Sevrî ve Ahmed bunlardandır. Muhammed der ki:Mâlik b. Enes, Abdurrahman b. ebi’z Zinad’ı zayıf görür ve hakkında söz edilen biri olduğuna işaret ederdi.

Bölüm: 74

Ø ÇORAP VE AYAKKABI ÜZERİNE MESHETMEK

99- Yine Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) çorap ve ayakkabısı üzerine meshederdi.”** (Ebû Dâvûd, Tahara:62; İbn Mâce, Tahara: 88)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahih demiştir. İlim adamlarından bir kısmının görüşü de böyledir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübârek, Şâfii, Ahmed, ve İshâk bunlardan olup; **“Ayakkabı gibi sağlam ve tabansız da olsa çoraba meshedilir”** demişlerdir. Bu konuda Ebû Musa’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Salih b. Muhammed et Tirmîzî’den işittim. Ebû Mukatil es Semerkandî’den işittiğini söyledi ve şöyle dedi: **“Vefat ettiği hastalığı günlerinde Ebû Hanife’nin yanına girdim su getirtti abdest aldı ayaklarında çorap vardı, çoraplarına meshetti ve şöyle dedi: Daha önce yapmadığım bir işi bugün yapıyorum sağlam tabanı olmadığı halde çoraplarımın üzerine meshettim.”**

Bölüm: 75

Ø SARIK ÜZERİNE MESH YAPMAK

100- Yine Muğîre b. Şu’be (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı sarık ve mestlerinin üzerine meshetti.”** (Buhârî, Vudu, 51; İbn Mâce, Tahara: 89)

ž Hadisin râvîlerinden Bekr: **“Muğîre’nin oğlundan işittim”** demiştir. Muhammed b. Beşşâr başka bir yerde bu hadise şu cümleyi ilave etmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) alnındaki saçını ve sarığını meshetti.”** Bu hadis Muğîre b. Şu’be’den değişik yollarla rivâyet edilmiştir. Bazı rivâyetlerde: **“Alnını ve sarığını”** denilmekte bazılarında ise sadece **“sarığını”** denilmektedir.

Ahmed b. Hasen’den, Ahmed b. Hanbel’in şöyle dediğini işittim: **“Gözüm Yahya b. Sait el Kattân gibisini görmedi.”** Bu konuda Amr b. Ümeyye, Selman, Sevbân ve Ebû Ümâme’den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Muğîre b. Şu’be hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından Ebû Bekir, Ömer, Enes gibi kimselerde Evzâî, Ahmed, İshâk, **“Sarık üzerine mesh verilir”** diyorlar. Yine Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve tabiinden pek çok kimselerde: **“Sadece sarığa mesh verilmez sarıkla birlikte başın bir kısmı da mesh edilmelidir”** derler ki, Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedirler.

Tirmîzî: Carûd b. Muâz’dan işittiğime göre, şöyle demiştir: Vekî b. el Cerrâh’ın şöyle söylediğini işittim: **“Sadece sarık üzerine meshetmekte, hadisi şerife göre yeterlidir.”**

101- Bilâl (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) mestlerine ve sarığının altına koyduğu başörtüsüne meshetti.** (İbn Mâce, Tahara: 89; Ebû Dâvûd, Tahara: 58)

102- Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Câbir b. Abdillah’a mestlerin üzerine

meshetmeyi sordum; **"Sünnet olan Peygamber (s.a.v.)'in yaptığıdır"** dedi. Sarık üzerine meshetmeyi sordum: **"Saçına suyu değdir! Ey kardeşimin oğlu"** dedi. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

Bölüm: 76

Ø CÜNÜPLÜKTEN DOLAYI YIKANMAK

103- İbn Abbâs (r.a.)'ın teyzesi Meymûne (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gusletmesi için su hazırladım gusül abdesti aldı su kabından sol eliyle eğerek sağ eline boşalttı ve ellerini yıkadı. Sonra eliyle su kabından alarak avret yerine döktü sonra elini duvara ve toprağa sürterek ovdu sonra ağız ve burnuna su verdi, yüzünü ve kollarını yıkadı, başına üç sefer su döktü sonra tüm vücuduna su döktü ve kenara çekilerek ayaklarını yıkadı."** (Buhârî, Gusül: 1; Müslim, Hayz: 29)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ümmü Seleme, Câbir, Ebû Saîd, Cübeyr b. Mut'ım ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

104- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gusül abdesti alacağında su kabına ellerini sokmadan önce yıkar sonra tenasül organını yıkar, sonra namaz abdesti gibi abdest alır ve saçlarının diplerine varıncaya kadar başını ıslatır sonra da başından aşağı üç kere su dökerdi."** (Buhârî, Gusul: 1; Müslim, Hayz; 90)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları cünüplükten dolayı yıkanmayı bu hadisteki gibi kabul ederek **"Namaz abdesti gibi abdest alınmalı, sonra başa üç sefer su dökülmeli sonra tüm vücut yıkanmalı ve sonunda da ayaklar yıkanmalıdır"** demektedirler.

İlim adamları bu hadise göre hareket etmiş ve şöyle demişlerdir: Cünüp kişi abdest almadan suya dalar çıkarsa gusül olarak bu yeterlidir. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta böyle derler.

Bölüm: 77

Ø KADIN GUSLEDERKEN SAÇ ÖRGÜLERİNİ ÇÖZMELİ Mİ?

105- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e, **"Ey Allah'ın Rasûlü saçımı sıkıca örmekteyim gusül abdesti için bu örgüleri çözeyim mi?"** Buyurdular ki: **"Başına üç sefer su akıtman yeterlidir, sonra tüm vücudunu yıkarsın böylece temizlenmiş olursun."** (Müslim, Hayz: 12; Nesâî, Gusul ve Teyemmüm: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır. **"Kadının saç örgülerini çözmeden başına su dökmesi"** yeterlidir.

Bölüm: 78

Ø HER KIL DİBİNDE CÜNÜPLÜK VAR MIDIR?

106- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kılın dibinde cünüplük vardır; saçınızı yıkayın, tüm vücudunuzu temizleyin."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 97; İbn Mâce, Tahara: 106)

ž Bu konuda Ali ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hâris b. Vecihin bu hadisi garibtir. Bu hadisi sadece onun rivâyetinden tanıyoruz. Bu ihtiyar kimse hadis rivâyeti konusunda pek sağlam değildir. Pek çok hadisçi liderler ondan rivâyet etmişlerdir. Mâlik b. Dinar'dan bu hadisi sadece kendisi rivâyet etmiştir. Kendisine **"Hâris b. Vecih'in"** oğlu denildiği gibi **"Vecbe'nin oğlu"** da denilir.

Bölüm: 79

Ø GUSÜLDEN SONRA ABDEST ALINIR MI?

107- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gusülden sonra abdest almazdı."** (Nesâî, Gusül: 24; Ebû Dâvûd: Tahara: 98)

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmîzî: Sahabe ve tabiin ilim adamlarından bir çoğunun görüşü budur. Yani **"Gusülden sonra abdest almak gerekmez"** derler.

Bölüm: 80

ØTENASÜL ORGANLARININ BİRLEŞMESİNDEN GUSÜL GEREKir

108- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Erkeğin sünnet yeri kadının sünnet yerini aşınca gusül yapmak gerekir. Ben ve Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapıyoruz ve yıkanıyoruz."** (Buhârî, Gusül: 27; Müslim, Hayz: 22)

ž Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Rafi' b. Hadîc'den de hadis rivâyet edilmiştir.

109- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sünnet yeri sünnet yerini aşınca gusul yapmak gerekir."** (Buhârî, Gusül: 25; Müslim, Hayz: 27)

ž **Tirmîzî:** Âişe (r.anha)'nın hadisi hasen sahihtir.

Tirmîzî: Bu hadis değişik yollarla rivâyet edilmiştir. **"Sünnet yeri sünnet yerini aşınca gusül gerekir."** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimse bu görüştedir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Âişe gibi tabiin ve sonraki dönemin alimleri de aynı görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed, ve İshâk'da **"Sünnet yerleri birbirine aşarsa gusül gerekir"** demektedirler.

Bölüm: 81

Ø SUDAN DOLAYI SU GEREKİR Mİ?

110- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Su, yani yıkanmak sudan, yani meninin gelmesinden dolayıdır, kaidesi İslamın ilk dönemlerinde bir izin olarak vardı sonra kaldırıldı."** (Müslim, Hayz: 21; İbn Mâce, Tahara: 110)

111- Bu hadis Ahmed b. Meni', Abdullah b. Mübarek, Ma'mer ve Zührî'den de rivâyet edilmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Guslün, meninin inmesinden dolayı gerekmesi İslamın ilk dönemlerinde idi sonradan kaldırıldı. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından değişik kimselerde aynı görüştedirler. Übey b. Ka'b ve Rafi' b. Hadîç bunlardandır. İlim adamlarının pek çoğu bu hadise göre amel etmektedirler ve, **"Erkek karısıyla münasebette bulunur ve menisi gelmese bile her ikisine de gusül gerekir"** diyorlar.

112- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Gusletmenin gerekmesi sadece ihtilam olma halindedir."** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Carûd'dan işittim şöyle diyordu: Vekî' şöyle diyor: Bu hadisi sadece Şerîk rivâyet

ediyor.

Tirmîzî: Ebû'l Cahhâf'ın adı: **"Davud b. ebî Avf'tır."** Süfyan es Sevrî'nin şöyle dediği rivâyet ediliyor: **"Ebû'l Cahhaf bize hadis rivâyet etmiş olup kendisinden razı olunan makbul bir kişidir."**

Tirmîzî: Bu konuda Osman b. Affan, Ali b. ebî Talib, Zübeyr, Talha, Ebû Eyyûb, Ebû Said'den de: **"Su sudan dolayı gerekir"** şeklinde hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 82

Ø UYKUDAN UYANINCA YAŞLIK GÖRÜP RÜYA HATIRLANMAZSA NE OLUR?

113- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'e: **"Islaklık görüp ihtilam olduğunu hatırlamayan kimsenin durumundan soruldu: "gusül yapar"** buyurdular. İhtilam olduğunu hatırlayan fakat ıslaklık görmeyen kimseden soruldu: **"Gusül gerekmez"** buyurdular.

Ümmü Seleme diyor ki: **Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu gören kadın olursa gusül gerekir mi?'** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Evet çünkü kadınlar da erkeklerin her yönden benzeridirler."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 94; İbn Mâce, Tahara: 112)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece Abdullah b. Ömer, Ubeydullah b. Ömer'den, Âişe (r.anha)'ın **"Islaklık görüp ihtilam olduğunu hatırlamayan…"** hadisini bize aktarmıştır. Yahya b. Saîd bu hadisin râvîlerinden Ubeydullah b. Ömer'i hafızası yönünden zayıf bulmaktadır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi alimlerinden pek çoğunun görüşü: **"Uyanan kişi ıslaklık görürse gusletmesi gerekir"** şeklindedir. Sûfyân es Sevrî ve Ahmed bunlardandır.

Tabiin dönemi alimlerinden bir kısmının görüşü ise: **"Eğer ıslaklık meni ise gusül gerekir"** Şâfii ve İshâk bunlardandır. **"İhtilam olursa ıslaklık görmezse"** ilim sahiplerinin çoğunluğuna göre gusül gerekmez.

Bölüm: 83

Ø MENİ VE MEZİ'DEN DOLAYI NE YAPILMASI GEREKİR?

114- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Mezi'den sordum: **"Mezi'den abdest, meni'den gusül gerekir"** buyurdular. (Buhârî, Gusul: 13; Müslim, Hayz: 4)

ž Bu konuda Mikdad b. Esved'den ve Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'den Ali b. ebî Tâlib yoluyla değişik yollarla bu hadis rivâyet edilmiştir. **"Yani; meziden abdest, meniden gusül gerekir"** şeklindedir.

Sahabe, tabiin ve sonraki dönemlerdeki pek çok ilim sahiplerinin görüşü budur. Sûfyân, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bölüm: 84

Ø ELBİSEYE BULAŞAN MEZİYİ NE YAPMALIYIZ?

115- Sehl b. Huneyf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Mezi gelmesinden dolayı çok sıkıntı ve güçlük çekerdim, bu sebeple çok guslederdim. Durumu, Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattım ve bu konu hakkında sordum. Meziden dolayı abdest alman yeterlidir buyurdular. Bunun üzerine elbiseme bulaşan mezinin durumu ne olacak dedim "Elbisene bulaşan yerine suyu serpmen kafidir"** buyurdular. (Buhârî, Gusül: 13; Müslüm, Hayz: 4)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekilde sadece Muhammed b. İshâk'ın

rivâyetinden bilmekteyiz. Elbiseye bulaşan mezi hakkında ilim adamları değişik kanaattedirler bir kısmı **“yıkanması gerekir”** demişlerdir. Şâfii ve İshâk bu görüştedir diğer bir kısmı ise **“üzerine su serpmenin yeterli”** olacağı kanaatindedirler.

Ahmed b. Hanbel: **“Su serpmenin yeterli olacağının ümidindeyim.”**

Bölüm: 85

Ø ELBİSEYE BULAŞAN MENİ’YE NE YAPMALIYIZ?

116- Hemmâm b. Harîs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)’ya bir misafir gelmişti; uyuması için sarı renkli bir yorgan verilmişti. Yorganı örtünerek uyuyan misafir gece ihtilam oldu yorgan üzerinde ihtilam olduğunun izi olduğu halde bırakmaktan utandı ve su ile yıkayarak iade etti. Bunun üzerine Âişe (r.anha) şöyle dedi. **“Yorganımızı yıkamak suretiyle neden bozdu? parmaklarıyla ovuşturması yeterli idi. Bu gibi durumlarda Rasûlullah (s.a.v.)’in elbisesini bazen ovuşturduğum olmuştur.”** (Nesâî, Tahara: 188; İbn Mâce, Tahara: 82)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından, tabiinden ve sonraki gelen alimlerden pek çoğunun görüşü: **“Ovuşturmak yeterlidir, yıkanması gerekmez”** şeklindedir.

Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Mansur, İbrahim, Hemmâm b. el Hâris’den, Âişe’nin bu hadisi A’meşin rivâyeti gibi rivâyet edilmiştir.

Ebû Ma’şer bu hadisi İbrahim’den, el Esved’den ve Âişe’den rivâyet etmektedir ki A’meş’in rivâyeti daha sahihtir.

Bölüm: 86

Ø ELBİSEYE BULAŞAN MENİ’NİN YIKANMASI

117- Âişe (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir. **“Âişe (r.anha) Rasûlullah (s.a.v.)’in elbisesine bulaşan meni’yi yıkamıştır.”** (Nesâî, Tahara: 187; İbn Mâce, Tahara: 81)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)’nın, **“Rasûlullah (s.a.v.)’in elbisesinden meniyi yıkadı”** hadisi ovuşturma hadisine karşıt değildir. Çünkü ovuşturma yeterli olsa bile kişi elbisesi üzerinde meni izi görmekten hoşlanmayabilir. İbn Abbâs **“Meni, sümük yerinde bir maddedir bir nevi ot ve bezle giderilmesi kafidir.”**

Bölüm: 87

Ø CÜNÜP KİMSENİN YIKANMAKSIZIN UYUMASI

118- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) cünüp iken uyur ve suya hiç dokunmazdı.”** (Müslim, Hayz: 6; Ebû Dâvûd, Tahara: 88)

119- Hennâd bu hadisin benzerini Vekî, Sûfyân ve Ebû İshâk’tan rivâyet etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Saîd b. Müseyyeb ve daha başka kimselerin görüşü de budur.

Diğer taraftan Evsed ve Âişe yoluyla **“Rasûlullah (s.a.v.) uyumazdan önce abdest aldığı”** da pek çok kimse tarafından bize aktarılmıştır.

Bu hadis Ebû İshâk’ın, Esved’den yaptığı rivâyetleri daha sahihtir. Bu hadisi Ebû İshâk’tan, Şu’be, Sevrî ve daha başkaları da rivâyet ederler ve bu hadisi nakletme de Ebû İshâk’ın yanıldığı kanaatindedirler.

Bölüm: 88

Ø CÜNÜP KİMSENİN ABDEST ALARAK UYUMASI

120- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ömer (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu: **"Herhangi birimiz cünüp olduğu zaman uyuyabilir mi?" "Evet abdest alırsa uyuyabilir"** buyurdular. (Buhârî, Gusül: 25; Müslim, Hayz: 6)

ž Bu konuda Ammâr, Âişe, Câbir, Ebû Saîd ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Ömer hadisi bu konuda en güzel ve en sahih olanıdır. Sahabe ve Tabiinden ileri gelenlerinin pek çoğunun görüşü bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk gibi kimseler derler ki: **"Cünüp olan kimse uyumak istediğinde abdest alır ve öyle uyur."**

Bölüm: 89

Ø CÜNÜP KİMSE BAŞKALARIYLA TOKALAŞABİLİR Mİ?

121- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Ebû Hüreyre (r.a.)' cünüp iken Rasûlullah (s.a.v.) ile karşılaşmıştı. O durumda Rasûlullah (s.a.v.) ile musahafa etmek istemedim ve uzaklaşıp gusül yaptıktan sonra gelince: Neredeydin, nereye gittin dediler ben de cünüp olmuştum o sebeple sizinle görüşüp tokalaşmak istememiştim deyince **"Müslüman necis, pis olmaz"** buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 80; Müslim, Hayz: 29)

ž Bu konuda Huzeyfe ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim sahiplerinden pek çok kimse cünüp kimsenin tokalaşmasında bir sakınca görmezler hayızlı kadın ve cünüp kimsenin terinde de bir sakınca görmemektedirler.

Hadiste geçen **"Fenhanestü"** kelimesi uzaklaşmak geri çekilmek anlamındadır.

Bölüm: 90

Ø KADININ DA ERKEK GİBİ GUSLÜ GEREKTİRECEK RÜYA GÖRMESİ

122- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Milhan'ın kızı Ümmü Süleym Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: **"Ey Allah'ın Rasûlü, Allah! Hakkın açıklanmasını yüz kızartıcı olarak kabul etmez. Kadın da rüyasında erkek gibi guslü gerektirecek bir şey görürse gusül gerekir mi?"** diye sordum. **"Evet meni** (su) **görürse gusletsin"** buyurdular.

Hadisi rivâyet eden Ümmü Seleme dedi ki: Ya Ümmü Süleym kadınları kepaze ettin. (Müslim, Hayz: 7; Nesâî, Tahara: 132)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir. Genelde tüm fıkıhçıların görüşü **"Kadın ihtilam olur ve ıslaklık görürse gusül gerekir"** şeklindedir. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bu görüştedir. Yine bu konuda Ümmü Süleym, Havle, Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 91

Ø GUSULDEN SONRA KİŞİ HANIMIYLA ISINMASI

123- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bazen gusül abdesti aldıktan sonra yatağıma girer benimle ısınırdı. Bende gusletmemiş olduğum halde ona sarılırdım."** (İbn Mâce, Tahara: 97; Buhârî, Gusul: 26)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisin isnadında bir sakınca yoktur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve tabiin alimlerinden pek çoğu: **"Gusül abdesti alan erkeğin yıkanmayan karısının yatağında onunla ısınmasında bir sakınca görmemektedir."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bu görüştedirler.

Bölüm: 92

Ø SU BULUNMAZ İSE TEYEMMÜM EDİLEBİLECEĞİ

124- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Temiz toprak, Müslüman'ın temizleyici maddelerindendir on sene su bulamasa bile toprakla temizlenebilir. Ama suyu bulduğunda onunla yıkan çünkü bu daha hayırlıdır."** (Ebû Dâvûd,Tahara:123; Nesâî, Gusül: 26)

ž Hadisin râvîlerinden Mahmûd: **"Temiz toprak Müslümanın abdest suyudur"** demektedir.

Tirmîzî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Imrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadisi Hâlid b. Hazza'dan Ebû Kılâbe, Amr b. Bücdân, ve Ebû Zerr yoluyla birçok kişi böylece rivâyet etmişlerdir. Eyyûb ise bu hadisi Ebû Kılabe, Âmir oğullarından ismini vermediği bir kimse ve Ebû Zerr'den rivâyet etmektedir.

Bu hadis hasen sahihtir. Fıkıhçıların genelinin görüşü **"Cünüp ve hayızlı kimse su bulamazsa teyemmüm ederler"** şeklindedir.

İbn Mes'ûd'un; Su bulamayan cünüp için teyemmüm olmaz görüşünden sonradan döndüğü de rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk da aynı görüştedirler.

Ebû Muaviye kendi rivâyetinde: **"Her vakit namazı için abdest al hayız zamanın gelinceye kadar"** demektedir. Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe (r.anha)'nın bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamlarının görüşü de budur. Sûfyân es Sevrî, Mâlik İbn'ül Mübarek ve Şâfii demektedirler ki: **"Aybaşı kanının süresini fazla gören kadın hayız günleri geçince yıkanır ve her namaz için abdest alır."**

Bölüm: 93

Ø KADINLARDA ÂDET DIŞI GELEN ÖZÜR KANININ DURUMU

125- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Hubeyş'in kızı Fatıma Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü ben hayızdan geç temizlenen bir kadınım bu uzun süre için namazları terk edebilir miyim?** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"O hayız değildir, değişik bir hastalık sebebiyle damardan gelen bir kandır. Hayız başlayınca namazını bırak bitince kanı yıka ve namazını kıl"** buyurdular. (Buhârî, Hayz: 9; Ebû Dâvûd, Tahara: 108)

ž Ebû Muaviye, rivâyet ettiği hadisin de diyor ki: Bu vakit gelinceye kadar her namaz için abdest al. **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmîzî: "Fatıma geldi"** diye başlayan Âişe hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiinden pek çok ilim adamının görüşü budur. Süfyan es Sevrî, Malik, İbn'ül Mübarek, Şafii şöyle derler: **"Bir kadının hayızlık süresi kendi bildiği günlerini geçerse geçtiği günler de her namaz için abdest alır."**

Bölüm: 94

Ø ÖZÜR KANI GÖREN KADIN HER NAMAZ İÇİN ABDEST ALIR

126- Adıy b. Hatîm (r.a.)'in dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) özür kanı gören bir kadın hakkında şöyle buyurmuştur: **"Sayısını bildiği hayız günlerinde namazını bırakır sonra yıkanıp her kıldığı için abdest alır, namazlarını kılar ve oruç tutar."** (Dârimî, Tahara: 98; İbn Mâce, Tahara: 128)

127- Ali b. Hucr (r.a.), aynı hadisi manasıyla Şerîk'den bize rivâyet

etmiştir.

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi Ebül Yakzan'dan sadece Şerîk rivâyet etmiştir.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum; Hadisin senedinde Adiyy b. Sabit'in babasından, dedesinden deniliyor, Adiyy'in dedesinin adı nedir? Dedim. Muhammed bilemedi ben de: Yahya b. Maîn onun adının **"Dinar"** olduğunu söylüyor dedimse de bana aldırış etmedi.

Ahmed ve İshâk özür kanı gören hakkında şöyle diyorlar; Her vakit namazı için yıkanırsa yeterlidir. Bir gusül ile iki vakit namazı bir arada kılarsa bu da caizdir.

Bölüm: 95

Ø ÖZÜR KANI GÖREN KADIN BİR GUSÜL İLE İKİ NAMAZI BİR ARADA KILABİLİR

128- Hamne binti Cahş (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Günümden fazla ve çok şiddetli hayız görürdüm, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durum hakkında fetva alacaktım Onu kız kardeşim Zeyneb'in evinde buldum dedim ki: **"Günümden fazla ve çok şiddetli hayız görüyorum namazdan ve oruçtan beni engelledi bu konuda bana ne emredersin?"** Buyurdular ki: **"Kanı giderecek pamuk tavsiye ederim"** Bunun üzerine ben: **"Pamuk yeterli olmayacak şekilde kan geliyor"** deyince: **"Kanın akıp dağılmasını önleyici bir bağ kullan"** buyurdular. Ben kan bunların bile yeterli olmayacağı şekilde fazla deyince; **"Hepsini koruyacak bir elbise kullan"** buyurdular. Hamne kan bunların bile yeterli olmayacağı kadar fazla ve dökülürcesine akıyor deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sana iki yol göstereceğim hangisini yaparsan sana yeterlidir. İkisini de yapabilirsen o da senin bileceğin bir iştir. Bu anlattığın hâdise şeytanın sizleri ibadetten uzaklaştırmak için yaptığı bir bozukluktur, hayız gününü Allah'ın ilmine havale ederek altı veya yedi günü say sonra yıkan temizlendiğini fark ettiğinde yirmi dört veya yirmi üç gece ve gündüz namaz kıl ve oruç tut o aldığın gusül abdesti sana yeterlidir. Diğer kadınların hayız görüp temizlendikleri gibi sende aynen öylece yap."**

Eğer öğle namazını geciktirip ikindiyi öne almaya gücün yetiyorsa tek bir gusül abdesti ile iki namazı bir vakitte kılmaya çalış, Yine mümkün olursa akşamı geciktirip yatsıyı öne al ve bir gusül abdestiyle iki namazı birlikte kıl, Sabah namazını da bir gusül abdesti ile kılarsın namazları bu şekilde kıl orucunu da tut gücün yetiyorsa böylece yap. Bu husus tarif ettiğim iki şekilden bana daha hoş olanıdır. (Ebû Dâvûd, Tahara: 109; İbn Mâce, Tahara: 117)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ubeydullah b. Amr er Rakkî, İbn'ü Cüreyc ve Şerîk, Abdullah b. Muhammed b. Akîl, İbrahim b. Muhammed b. Talha'dan ve amcası Imrân'dan ve annesi Hamne'den rivâyet etmektedirler. Fakat İbn Cüreyc **"Ömer b. Talha"** demektedir, halbuki doğru olan **"Imrân b. Talha"** dır.

Muhammed'e bu hadisi sordum O'da hasen sahihtir dedi. Yine Ahmed b. Hanbel de bu hadise hasen sahihtir diyor.

Ahmed ve İshâk özür kanı konusunda şöyle diyorlar: Özür sahibi olan kadın hayız süresini kanın başlangıç ve bitişinden biliyorsa ki hayızın başlangıcı kanın siyah olması bitişi ise sarıya dönüşmesidir ki bu durumda fetva, Ebû Hubeyş'in kızı Fatıma hadisine göre verilir. Özür sahibi kadın hayız günlerinin başlangıç ve bitişini bilirse o günler içinde namazını bırakır sonra yıkanır ve her namaz için abdest alarak namazlarını kılar. Kan devam eder hayız günleri de belli olmaz ise kanın şiddetinden dolayı başlangıç ve bitimini de bilemez ise bu durumda Cahş'ın kızı Hamne'nin hadisi üzere fetva verilir. Ebû Ubeyd'de böyle söyler.

Şâfii diyor ki: Özür devam eder ve bu hal de sürüp giderse hayızının ilk başlangıcı ile on beş gün arasında namazlarını bırakır, Şayet on beş günde veya daha önce temizlenirse o süre onun hayız günleridir. Eğer on beş günden fazla kan görürse geçen on dört günün namazını kaza eder ve hayız süresinin en azı olan bir gün ve gecenin namazını bırakmış olur.

Tirmîzî: Hayız süresinin azı ve çoğu hakkında ilim adamları değişik kanaatler ileri sürmüşlerdir. Kimileri en azının üç, en fazlasının on gün olduğunu söyledi. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir. İbn'ül Mübarek'in hem bu görüşte hem de başka bir görüşte olduğu bize aktarılmıştır.

Aralarında Atâ b. ebî Rebah bulunan bazı ilim adamları hayız müddetinin en azının bir gün bir gece en fazlasının on beş gün olduğu söylenmektedir. Mâlik, Evzâî, Şâfii, Ahmed, İshâk ve Ebû Ubeyde de bu görüştedirler.

Bölüm: 96

Ø ÖZÜR KANI GELEN HER NAMAZ İÇİN YIKANMALIDIR

129- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Cahş'ın kızı Ümmü Habibe Rasûlullah (s.a.v.)'den sorununa çare bulmak üzere: **"Ben hayız görüyor ve bir türlü temizlenemiyorum namazlarımı bırakayım mı?"** diye sordu, bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Hayır o değişik bir hastalık sebebiyle damardan gelen bir kandır, günün bitince guslet ve namazlarını kıl."** Bundan sonra Ümmü Habibe her namaz için yıkanırdı. (Ebû Dâvûd, Tahara: 109; Müslim, Hayz: 14)

ž Kuteybe diyor ki: Leys şöyle demiştir: Hadisin râvîlerinden İbn Şihâb: "Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için yıkanmayı emretmemiştir, kadın bunu kendiliğinden yapmıştı.

Tirmîzî: Bu hadis, Zûhrî, Amre yoluyla yine Âişe'den aynı şekilde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları: Özür kanı gelen kimsenin her namaz için yıkanması gerekir demişlerdir.

Evzâî bu hadisi Zührî, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmektedir.

Bölüm: 97

Ø HAYIZLI İKEN GEÇEN NAMAZLAR KAZA EDİLMEZ

130- Muâze (r.anha)'dan rivâyete göre, bir kadın Âişe (r.anha)'a **"Hayızlı günlerimizde geçirdiğimiz namazları kaza edecek miyiz"** diye sordu. Bunun üzerine Âişe (r.anha) O kadına **"Sen Kur'ân dışında başka hükümleri kabul etmeyen Harûrâ'daki insanlardan mısın yoksa? Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bizden hayızlı kadınların namazlarını kaza etmeleri istenmezdi"** buyurdular. (Buhârî, Hayz: 21; Müslim, Hayz: 15)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

“Hayızlı namazlarını kaza etmez” şeklindeki hadis değişik kanallardan da Âişe (r.anha)’dan rivâyet edilmiştir.

Fıkıhçıların çoğunluğunun görüşü bu olup; **“Hayızlı orucunu kaza eder namazını kaza etmez”** görüşünde hemfikirdirler.

Bölüm: 98

Ø CÜNÜP VE HAYIZLI VAZİYETTE KURAN OKUNUR MU?

131- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **“Cünüp ve hayızlı olan kimse Kur’ân’dan bir şey okumasın”** (İbn Mâce, Tahara: 105; Ebû Dâvûd, Tahara: 90; Muvatta, Kur’ân: 15)

ž Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu İbn Ömer’in hadisini yalnızca İsmail b. Ayyaş, Musa b. Ukbe, Nafi’ yoluyla bilmekteyiz.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı, tabiin ve daha sonraki gelen ilim adamlarının çoğunluğu bu görüştedir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk şöyle demektedirler: **“Cünüp ve hayızlı olan Kur’ân’dan bir şey okumamalı ancak bir ayetinin bir kısmını veya bazı bölümlerini okuyabilir ayrıca tesbih (Sübhanallah) ve tehlil (La ilahe ilallah) gibi şeyleri söylemelerinin bir sakıncası yoktur.”**

Tirmîzî: Muhammed b. İsmail’den işittim şöyle diyordu: Hadisin râvîlerinden İsmail b. Ayyaş, Hicaz ve Irak bölgesi adamlarından hoş karşılanmayan (münker) rivâyetleri aktarıyor dolayısıyla pek güvenilmez demekle birlikte İsmail b. Ayyaş’ın bu rivâyeti Şam bölgesi adamlarındandır demekle bu hadise güvendiğini söylemektedir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: İsmail b. Ayyaş **“Bakıyye”** denilen kimseden daha sağlamdır çünkü **“Bakıyye’nin”** güvenilir kimselerden hoş olmayan (münker) rivayetleri vardır.

Tirmîzî: Ahmed b. Hasan bana aktardı ve dedi ki: Bu sözü Ahmed b. Hanbel’in kendisinden işittim.

Bölüm: 99

Ø KİŞİNİN HAYIZLI HANIMINDAN CİNSEL İLİŞKİ DIŞINDA HER YÖNDEN İSTİFADE EDEBİLECEĞİ

132- Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) hayızlı olduğum zaman bana hayızlı elbise giymemi emreder ve yatakta benimle birlikte olurdu.”** (Buhârî, Hayz: 22; Müslim, Hayz: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Seleme ve Meymûne’den de rivâyetler vardır.

Tirmîzî: Âişe’nin bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.) ashabı ve tabiinden pek çok kişi bu görüşte olup, Şâfii, Ahmed ve İshâk’ta bu görüştedir.

Bölüm: 100

Ø HAYIZLI KADINLA BERABER YEMEK YENMEZ Mİ?

133- Abdullah b. Sa’d (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)’e hayızlı kadınla birlikte yemek yemenin durumundan sordum da: **“Onunla beraber”** ye buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 125; Müslim, Hayz: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe ve Enes’den de rivâyetler vardır.

Tirmîzî: Bu Abdullah b. Sa’d’ın hadisi hasen garibtir. İlim adamlarının çoğunluğunun görüşü bu olup hayızlı kimseyle yemek yemekte bir sakınca yoktur. Hayızlı kadının abdest aldığı su kabından artan sudan dolayı değişik görüşler belirmiştir. Kimisi buna izin verirken kimisi de hoş görmemiştir.

Bölüm: 101

Ø HAYIZLI KADIN MESCİDE GİRİP ÇIKABİLİR Mİ?

134- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bana mesciddeki namaz kıldığım seccadeyi bana alır mısın dedi. Ben de hayızlı olduğumu söyledim"** Bunun üzerine buyurdular ki: **"Hayız senin elinde değil veya hayızlı olup olmamak senin elinde değil ki."** (İbn Mâce, Tahara: 120; Buhârî, Hayz: 11)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının pek çoğunun görüşü böyledir bu konuda ayrı görüş bilmiyoruz. Hayızlı kimsenin mescidden bir şey alıp vermesinde bir sakınca yoktur.

Bölüm: 102

Ø HAYIZLI KADINA CİNSEL İLİŞKİ İÇİN YAKLAŞILIR MI?

135- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse hayızlı hanımıyla cinsel ilişkide bulunur veya hanımına arkadan yaklaşır veya bir sihirbaza işlerini havale etmek için müracaat ederse, Muhammed (s.a.v.)'e indirilen dine küfretmiş olur."** (İbn Mâce, Tahara: 122; Dârimî, Tahara: 107)

ž **Tirmîzî:** Bu hadisi sadece, Hakîm el Esrem, Ebû Temime el Hüceymî'nin Ebû Hüreyre'den rivâyetinden bilmekteyiz. İlim adamlarına göre bu hadis suçun büyüklüğünü ifade etmektedir. 136. ve 137. hadislerde bir veya yarım dinar sadaka vermesi emredilmesi bu işin küfrü gerektirmediği fakat suçun büyüklüğünü açıklamak içindir. Muhammed bu hadisi isnadı yönünden zayıf bulmuştur. Ebû Temime el Hüceymî'nin adı Tarîf b. Mûcâlid'dir.

Bölüm: 103

Ø HAYIZLI KADINA CİNSEL YÖNDEN YAKLAŞMANIN KEFFÂRETİ

136- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hayızlı iken hanımına cinsel ilişki için yaklaşan kimse yarım dinar sadaka vermelidir."** (Nesâî, Hayz: 9; İbn Mâce, Tahra: 123)

137- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kan kırmızı ise bir dinar sarımtırak ise yarım dinar sadaka vermelidir."** (İbn Mâce, Tahara: 123; Dârimî, Tahara: 112)

ž **Tirmîzî:** Hayızlı kadına cinsel ilişki için yaklaşma konusundaki keffâret hadisi hem merfu hemde mevkuf olarak rivâyet edilmiştir.

Bazı ilim adamlarının görüşü bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk'da bunlardandır. İbn'ül Mübarek; **"Rabbinden bağışlanması için istiğfar eder keffâret gerekmez"** demektedir. Tabiinden bazı kimselerin İbn'ül Mübarek'in görüşünde oldukları rivâyet edilmektedir. Pek çok ilim adamı ve Saîd b. Cübeyr, İbrahim en Nehaî bunlardandır.

Bölüm: 104

Ø ELBİSEYE BULAŞAN HAYIZ KANINI YIKAMAK

138- Ebû Bekir (r.a.)'ın kızı Esmâ (r.anha)'dan rivâyete göre, bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e elbisesine bulaşan hayız kanının durumunu sordu da, Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: **"Onu ovuşturup kazı sonra su**

dökerek yıka ve onunla namazını kıl.” (Buhârî, Hayz: 10; Müslim, Hayz: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ümmü Kays binti Mıhsan’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Esmâ’nın hayız kanının yıkanmasıyla alakalı bu hadisi hasen sahihtir. Elbisesine hayız kanı bulaşan ve onu yıkamadan namaz kılan bir kimsenin durumu hakkında ilim adamları farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Tabiinden bazı ilim adamları: **“Kan dirhem miktarı kadarsa namazını iade eder”** derler. Bir kısmı da: **“Dirhemden büyükse namazını iade eder”** demektedirler. Sûfyân es Sevrî ve İbn’ül Mübarek bunlardandır. Tabiin ve diğerlerinden bazı ilim adamları kan dirhemden fazla bile olsa namazın iadesi gerekmez görüşündedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Şâfii: Bu konuda daha titiz davranarak: **“Dirhem miktarından az bile olsa mutlaka yıkanması gerekir”** demektedir.

Bölüm: 105

Ø DOĞUMDAN SONRA LOĞUSALIK MÜDDETİ NE KADARDIR

139- Ümmü Seleme (r.anha)’dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) döneminde loğusa kadın kırk gün namaz kılmaksızın evinde otururdu yüzünde meydana gelen lekeleri gidermek için yüzlerimize Yemen zağferan bitkisi sürerdik.”** (Ebû Dâvûd, Tahara: 119; İbn Mâce, Tahara 128)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Sehl’in Müsse el Ezdiyye ve Ümmü Seleme’den gelen yolla bilmekteyiz. Ebû Sehl’in adı **“Kesir b. Ziyâd”** dır.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Ali b. Abdul A’lâ ve Ebû Sehl güvenilir kimselerdir. Muhammed bu hadisi sadece Ebû Sehl’in rivâyetinden bilmektedir. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından tabiin ve sonraki dönemlerin ilim adamları “loğusanın kırk gün namazı bırakması üzerinde görüş birliğine varmışlardır ancak bu süreden önce temizlenirse yıkanıp namaz kılması gerekir demektedirler. Kırk günden sonra kan görülürse ilim adamlarının çoğunluğu bu konuda **“namazı terk etmez”** görüşündedirler. Fakihlerin çoğunluğu bu görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Hasen el Basrî elli güne kadar temizlenmezse namazını **elli gün** bile bırakabilir derken, Atâ b. ebî Rebah ve Şa’bi bu süreyi **“altmış güne”** çıkarmışlardır.

Bölüm: 106

Ø HANIMLARIYLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNANIN BİR KEZ YIKANMASI

140- Enes (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) tek yıkanma ile kadınlarını cinsel ilişki için dolaşırdı.”** (Buhârî, Gusül: 12; İbn Mâce, Tahara: 10)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Rafî’den hadis aktarılmıştır.

Tirmîzî: Enes (r.a.)’ın bu hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamının görüşü budur: Hasen el Basrî, bunlardandır, **“Abdest almaksızın cinsi münasebete dönmesinde bir sakınca yoktur”** demektedir.

Muhammed b. Yusuf bu hadisi Sûfyân, Ebû Urve, Ebûl Hattâb ve Enes’den rivâyet etmektedir.

Ebû Urve’nin adı Ma’mer b. Râşit’dir. Ebû’l Hattâb’ın adı ise Katâde b. Diame’dir.

Tirmîzî: Bazıları da bu hadisi Muhammed b. Yusuf, Sûfyân, **İbn ebî Urve**’den diye rivâyet etmişlerdir ki bu yanlıştır doğrusu **“Ebû Urve”** şeklindedir.

Bölüm: 107

Ø CÜNÜP KİMSE TEKRAR CİNSEL İLİŞKİ İSTERSE BU ARADA ABDEST ALIR

141- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den bize aktarıldığına göre, Rasûlullah

(s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: **“Sizden biriniz hanımıyla cinsel ilişki yapar sonra tekrarlamak isterse ikisi arasında bir abdest alsın.”** (Müslim, Hayz: 6; Nesâî, Tahara: 169)

ž Bu konuda Ömer’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Saîd’in hadisi hasen sahihtir. Ömer b. Hattâb bu görüştedir.

İlim adamlarından pek çok kimse: **“Bir erkek eşine yaklaştıktan sonra tekrar cinsel ilişkiye girecekse önce abdest alır”** demektedirler.

Ebûl Mütevekkil’in ismi Ali b. Davut’tur. Ebû Saîd el Hudrî’nin adı ise Sa’d b. Malik b. Sinan’dır.

Bölüm: 108

Ø NAMAZ VAKTİ GİRİNCE SIKIŞIK OLAN ÖNCE TUVALETE GİTMELİ

142- Abdullah b. Erkâm (r.a.)’den rivâyet edilmiştir: Namaz için kamet getirildi, O gün o toplumun imâmı olan Abdullah b. Erkâm bir adamı elinden tutarak imâmlık yapmak üzere mihrâba geçirdi ve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim buyurdular ki: **“Kişi namaza dururken tuvalete gitme ihtiyacı duyarsa önce tuvalet ihtiyacını gidersin.”** (Ebû Dâvûd, Tahara: 43; İbn Mâce, Tahara: 114)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Sevbân ve Ebû Ümâme’den de rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu Abdullah b. Erkâm hadisi hasen sahihtir. İmâm-ı Mâlik, Yahya b. Saîd el Kattan ve hadis hafızlarından pek çok kişi Hişâm b. Urve, babası ve Abdullah b. Erkâm’dan bu hadisi böylece bize aktardılar. Yine bu hadis Vuheyb ve daha başkalarınca Hişâm b. Urve, babası ve başka bir kimse vasıtasıyla Abdullah b. Erkâm’dan rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı ve tabiinden pek çok kimse bu görüştedir. Ahmed ve İshâk bu görüşte olmakla beraber şöyle demektedirler: **“Küçük veya büyük abdest ihtiyacı duyan namaza başlamaz, namaza başladığında böyle bir ihtiyacı hissederse tamamen kendisini meşgul etmediği sürece namazdan çıkmaz”**

Bir kısım ilim adamı: **“Küçük ve büyük abdest ihtiyacı, namazından alıkoyacak kadar o kimseyi meşgul etmediği sürece bir sakınca yoktur”** demektedirler.

Bölüm: 109

Ø ELBİSESİ PİSLİĞE BULAŞANIN ELBİSESİ NASIL TEMİZLENİR?

143- Abdurrahman b. Avf (r.a.)’ın çocuk doğuran cariyesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmü Seleme (r.anha)’ya: **“Ben eteğini uzatan ve pis yerlerde yürüyen biriyim eteğimin temizlenmesi nasıl olacaktır”** diye sordum. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.): **“Pis yerden sonraki gelen temiz yerler o eteği temizler”** buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 79)

ž Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd’tan da **“Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber olurduk pis yerlere basmaktan veya eteğimizin bulaşmasından dolayı ayrı bir temizlik yapmazdık”** diye rivâyet olunmuştur.

Tirmîzî: Birden fazla ilim adamının görüşü bu şekilde olup şöyle demektedirler: Pis yere basanın, ayağını yıkaması gerekmez fakat pislik yaş olursa bulaşan kısım yıkanır.

Tirmîzî: Abdullah b. Mübarek bu hadisi, Mâlik b. Enes, Muhammed b. Umâra, Muhammed b. İbrahim, Hud b. Abdurrahman b. Avf’ın çocuk doğuran cariyesinden Ümmü Seleme yoluyla rivâyet etmektedir. Bu söylenenlerde bir yanılgı vardır, şöyle ki; Abdurrahman b. Avf’ın çocuk doğuran cariyesinden ve Ümmü Seleme’den denmelidir.

Bölüm: 110

Ø TEYEMMÜM

144- Ammâr b. Yâsir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kendisine teyemmüm etmesi için emretmiş ve teyemmüm yüz ve iki ele toprakla meshetmekten ibarettir"** demiştir. (Buhârî, Teyemmüm: 1; Nesâî, Teyemmüm: 26)

ž Bu konuda Âişe ve İbn Abbâs'tan da rivâyet vardır.

Tirmîzî: Ammâr hadisi hasen sahihtir. Ammâr'dan başka yollarla da bu hadis rivâyet edilmiştir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimsenin görüşü budur. Ali, Ammâr, İbn Abbâs gibi yine tabiinden de pek çok kişi de Şa'bi, Atâ, Mekhul de aynı görüşte olup **"Teyemmüm eller ve yüz için toprağa vurmaktan ibarettir"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

İbn Ömer, Câbir, İbrahim ve Hasan ve bazı ilim adamları **"Teyemmüm yüz ve elleri meshetmek için birer vuruştan ibarettir."** Sûfyân es Sevrî, Mâlik, İbn'ül Mübarek ve Şâfii de aynı görüştedir. **Ammâr'ın yüz ve eller için teyemmüm** hadisi birkaç yönden daha rivâyet edilmiştir.

Ammâr'dan şöyle dediği de rivâyet edilmektedir, **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte iken omuzlara ve koltuklara kadar meshetmeyi ulaştırırdık."** Bazı hadisçiler Ammâr'dan; **"Koltuklar ve omuzlar"** hadisi rivâyet edilince: **"Yüz ve eller"** hadisinin zayıf olduğu kaydedilmiştir.

İshâk b. İbrahim b. Mahled el Haznelî diyor ki: Teyemmüm **"yüz ve ellerin meshedilmesinden ibarettir"** şeklindeki Ammâr'ın hadisi hasen sahihtir. **"Omuzlar ve koltuk altlarına kadar"** hadisi bir önceki hadise ters değildir. Çünkü Ammâr teyemmüm hadisinde omuzlara ve koltuklara kadar Rasûlullah (s.a.v.) emretti demiyor. Biz öylece yaptık diyor. Sonunda Rasûlullah (s.a.v.)'e sorunca O da yüz ve elleri meshetmeyi emretmiş O da sonunda bu şekilde karar kılmıştır.

Tirmîzî: Ebû Zur'a Ubeydullah b. Abdilkerim'in şöyle dediğini işittim diyor: Basra'da hafızası kuvvetli olan şu üç kişiden başkasını görmedim. Ali b. el Medinî, İbnüş Şazekûnî ve Amr b. Ali El Fellas. Ebû Zur'a diyor ki: Affân b. Müslim Amr b. Ali El Fellas'tan hadis rivâyet etmiştir.

145- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, kendisine teyemmüm hakkında soruldu da cevaben dedi ki: Allah kitabında abdestten bahsederken, **"Yüzlerinizi, dirseklerinize kadar kollarınızı yıkayın"** buyurdu. Teyemmüm konusunda da: **"Yüz ve ellerinizi meshedin"** buyurdu. Hırsızlık eden konusunda da: **"Hırsızlık eden erkek ve kadının ellerini kesin"** buyurmaktadır. Peygamber (s.a.v.)'in el kesmedeki sünneti **"ellerin bilekten kesilmesi"** şeklindedir. Teyemmümde ise **"iki el ve yüz"** meshedilir. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garip sahihtir.

Bölüm: 111

Ø CÜNÜPLÜK DIŞINDA HERHALDE KUR'ÂN OKUNABİLİR

146- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), cünüp olmadığımız sürece her durumda bize Kur'ân okuttururdu."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 90; İbn Mâce, Tahara: 105; Muvatta, Kur'ân: 2; Buhârî, Vudu' 38)

ž Ali (r.a.)'ın hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok kimse bu görüşte olup şöyle demektedirler: **"Abdestsiz olarak Kur'ân okunur fakat Mushaf'a temiz olanlar el sürerek okumalıdır."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

Bölüm: 112

Ø TOPRAĞA BULAŞAN İDRAR NASIL TEMİZLENİR?

147- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) mescidde oturmakta iken bir bedevî mescide girdi namaz kıldı namazını

bitirince: **“Ey Allah’ım bana ve Muhammed’e acı bizimle beraber kimseye acıma”** diye dua etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **“Sen geniş olan bir şeyi daralttın”** buyurdular, çok geçmeden o kimse mescide işemeye başladı. Sahabîler O adamın üzerine engellemek için koştular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onun idrar yaptığı yere bir kova su dökün dedikten sonra **“Siz İslam ümmeti olarak, kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz zorlaştırıcı değil”** buyurdular. (Buhârî, Vudu: 63; İbn Mâce, Tahara:78)

148- Yahya b. Saîd, Enes (r.a.)’den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. (Buhârî, Vudu: 63; İbn Mâce, Tahara: 79)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Mes’ûd, İbn Abbâs ve Vâsile, İbn’ül Eskâ’dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadise göre uygulama yapagelmişlerdir. Ahmed ve İshâk gibi Yunus bu hadisi Zührî’den Ubeydullah b. Abdullah’tan ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmektedir.

---

[1] Ben inanır ve şâhidlik yaparım ki Allah’tan başka ilah yoktur. O’nun ortağı da yoktur. Yine inanırım ki Muhammed O’nun kulu ve Peygamberidir. Allah’ım! beni tam tevbe edenlerden ve tertemiz temizlenenlerden eyle.

VİTR BÖLÜMLERİ

Bölüm: 332

Ø Vitr namazının değer ve kıymeti

452- Hârice b. Huzâfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: **"Allah size beş vakit dışında bir namaz daha kılınmasını emir buyurdu ki o namaz sizin için kırmızı develerden daha hayırlıdır. Bu namaz vitr namazıdır kılınma zamanı ise, yatsıdan sonra başlayıp sabah namazının vakti girinceye kadardır."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1; İbn Mâce, İkame: 114)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr, Büreyde, Ebû Basra el Gıfârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Hârice b. Huzâfe hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Yezîd b. ebî Habib'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bazı Muhaddisler bu hadisteki râvîyi şüphe ve tereddüde kapılarak Abdullah b. Râşid ez-Zürekî demişlerdir ki, bu doğru değildir. Ebû Basra el Gıfârî'nin ismi Humeyl b. Basra'dır. Bazı kimseler Cemil b. Basra demektedirler ki bu doğru değildir. Ebû Basra el Gıfârî başka bir kimse olup Ebû Zerr'den rivâyetle bulunan Ebû Zerr'in kardeşinin oğludur.

Bölüm: 333

Ø vitr namazı farz ve vâcib değildir

453- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Vitr namazı farz namazlar gibi kılınması gerekli bir namaz değildir. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) bu namazı kılmış ve şöyle buyurmuştur: **"Allah tektir tek olanı sever, Ey Kur'ân'a inanıp ona bağlananlar siz de tek rek'atlı olan vitiri kılın."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1; Dârimî, Salat: 209)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Mes'ûd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilimiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasendir.

454- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Vitr namazı farz namazlar gibi devamlı kılınması gereken bir namaz değildir. Fakat Rasûlullah (s.a.v.)'in yaptığı bir sünnet (nafile) namazdır."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1;İbn Mâce, İkame: 115)

ž Bu hadisi bu şekilde bize Ebû İshâk'tan, Sûfyân'dan, Abdurrahman b. Mehdî'den, Muhammed b. Beşşâr aktarmıştır. Bu rivâyet Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetinden daha sahihtir.

Mansur b. Mu'temir'de, Ebû İshâk'tan, Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetine benzer bir hadis bize aktarmıştır.

Bölüm: 334

Ø vitr kılmadan önce uyumak hoş değildir

455- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana uyumadan önce vitiri kılmamı emretti."** (İbn Mâce, İkame: 122; Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

ž **Tirmîzî:** Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

Ebû Sevr el Ezdî'nin ismi Habib b. ebî Müleyke'dir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamları vitr kılınmadan uyunmaması gerektiğini söylemişlerdir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir. **"**Sizden biriniz gecenin sonunda uyanamayacağından endişe ederse gecenin ilk saatlerinde yatmadan önce vitiri kılsın." Gecenin son anında kalkmayı becerebilen kimse ise gecenin sonunda kılsın çünkü gecenin sonunda okunan Kur'ân'ı dinlemek üzere melekler hazır bulunurlar ki bu daha değerlidir. Bu hadisi bu şekilde bize Hennâd; Ebû Muaviye, A'meş, Ebû Sûfyân ve Câbir'den nakletmiştir.

Bölüm: 335

Ø vitr namazının gecenin her bölümünde kılınabileceği

456- Mesrûk (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Mesrûk, Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in vitirinden sordu da; Âişe şu şekilde cevap verdi: **"Gecenin her vaktinde vitr kılmıştır, yani gecenin başında, ortasında ve sonunda. Ömrünün sonlarına doğru ise seher vaktinde kılardı."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 8; İbn Mâce: İkame: 121)

ž **Tirmîzî:** Ebû Husayn'ın ismi "Osman b. Âsım el Esedî'dir.

Tirmîzî: Bu konuda Ali, Câbir, Ebû Mes'ûd el Ensarî ve Ebû Katâde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları vitiri gecenin sonunda kılmayı tercih etmişlerdir.

Bölüm: 336

Ø vitr namazı yedi rek'at olarakta kılınabilir

457- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) on üç rek'at kılarak vitr yapardı, yaşlanıp zayıf düşünce yedi rek'atla vitr yapardı."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 3; Buhârî, Vitr: 2)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Âişe (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ümmü Seleme hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)'den on üç, on bir, dokuz, yedi, beş, üç, bir rek'at olduğu hakkında da rivâyet edilmiştir.

İshâk b. İbrahim: "Rasûlullah (s.a.v.) on üç rek'at vitr kılardı" hadisinin manası: Vitirle birlikte gece namazı toplam on üç rek'at olurdu demektedir. Bu yüzden gece namazı vitire ilave edilerek söylenmiş oldu, diyerek, Aişe (r.anha)'dan da bir hadis rivâyet etmiştir, ayrıca şu hadisi de delil getirmektedir. **"Ey Kur'ân'a mensup kimseler vitr kılın."** Burada gece namazı kastedilmiş olup, gece namazının Kur'ân'ı iyi bilenlerin vazifesi olduğu kastedilmiştir.

458- (Arapça orjinalinde 458. hadis atlanmış olup 457. hadisin içerisinde açıklama bölümünde verilen bu hadis; 458 numaralı hadis olabilir.)

Bölüm: 337

Ø vitr namazı beş rek'at da kılınabilir

459- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazı on üç rek'attır. Bunlardan beşini vitr olarak kılar ve beşinci rek'atta otururdu. Müezzin sabah ezanını okuyuncaya kalkar iki rek'at hafif sünnet kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 123; Ebu Dâvûd, Vitr: 3)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ebû Eyyûb'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim

adamlarından bir kısmı Vitirin beş rek’at olduğu ve beşinci rek’atta oturulacağı görüşündedirler.

Tirmîzî: Ebû Mus’ab el Medinî’ye **“Rasûlullah (s.a.v.)’in dokuz ve yedi rek’at vitr kılardı…”** hadisinin ne demek olduğunu sordum, şöyle dedi: **“İki iki kılar selam verir tek bir rek’atta tüm kıldığını teklemiş olurdu.”**

Bölüm: 338

Ø vitr namazı üç rek’at olarakta kılınabilir

460- Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.), vitiri üç rek’at olarak kılar bu rek’atlarda dokuz kısa sûre okur, her rek’atta üç sûre okurdu ki son okuduğu sûre “İhlas” sûresi olurdu.”** (Müsned: 640)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Imrân b. Husayn, Âişe, İbn Abbâs, Ebû Eyyûb’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Abdurrahman b. Ebza yoluyla Übey b. Ka’b’den hadis rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Abdurrahman b. Ebza’nın kendisinden de hadis rivâyet edilmiştir. Bazı hadisçiler Abdurrahman’ın kendisinden rivâyet etmekte Übey b. Ka’b’ı zikretmemektedirler. Kimisi de Abdurrahman b. Ebza ve Übey b. Ka’b diyerek rivâyet etmektedirler.

Tirmîzî: Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından ve sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları vitr namazının üç rek’at kılınması görüşündedirler.

Sûfyân es Sevrî diyor ki: Dilersen beş, dilersen üç, istersen bir rek’at kılabilirsin, ben üç rek’at kılmayı seviyorum. İbn’ül Mübarek ve Küfelilerin görüşleri de böyledir.

Saîd b. Yakup et Talekanî, Hammad b. Zeyd’den, Hişâm’dan, Muhammed b. Sirin’den naklederek demişlerdir ki: Yani sahabe ve tabiin ileri gelenleri beş, üç ve tek rek’at olarak kılarlar, hepsini de iyi görürlerdi.

Bölüm: 339

Ø vitr namazı tek rek’at olarak ta kılınabilir

461- Enes b. Sirin (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“İbn Ömer’e şöyle sormuştum sabah namazının iki rek’at sünnetin de uzun okuyayım mı?** Bunun üzerine dedi ki: **“Rasûlullah (s.a.v.) gece namazını ikişer rek’at olarak kılar, tek bir rek’atta kıldığı namazı teklemiş (vitr yapmış) olurdu. Sabah ezanı okunur okunmaz hemencecik, hafifce iki rek’at sabah namazının sünnetini kılardı.”** (İbn Mâce,İkame: 123; Ebû Dâvûd, Vitr: 3)

ž Bu konuda Âişe, Câbir, Fadl b. Abbâs, Ebû Eyyûb ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Sahabe ve tabiin alimlerinden bir kısmı bu görüşte olup, kişinin ikişer rek’atlar ile üçüncü tek rek’atın arasını bir selamla ayırması görüşündedirler. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk‘ta bunlardandır.

Bölüm: 340

Ø vitr namazında okunan sûreler

462- İbn Abbâs (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Rasûlullah (s.a.v.) vitirde “A’la, Kafirûn ve İhlas” sûrelerini, her birini bir rek’atta okurdu.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 4; İbn Mâce, İkame: 115)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali, Âişe, Abdurrahman b. Ebza ve Übey b. Ka’b’dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ayrıca; Abdurrahman b. Ebza’dan da yine rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Yine Rasûlullah (s.a.v.)'in vitirin üçüncü rek'atında; Nas, Felak ve İhlas sûrelerini okuduğu da rivâyet edilmiştir.

Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarının çoğunluğu üç rek'atın her birinde; A'la, Kafirun ve İhlas sûrelerini okumayı tercih etmişlerdir.

463- Abdulaziz b. Cüreyc'den aktardığına göre, şöyle demiştir: **"Âişe (r.anha)'dan, Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazında ne okurdu diye sordum.** Dedi ki: **"Birinci rek'atta A'la sûresi, ikinci rek'atta Kafirûn süresi, üçüncü rek'atta İhlas ve Muavvizeteyn yani Felak ve Nas sûrelerini okurdu."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 4; İbn Mâce, İkame: 117)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmîzî: Abdulaziz, A'ta'nın arkadaşı olan İbn Cüreyc'in babasıdır. İbn Cüreyc'in ismi ise; Abdulmelik b. Abdulaziz b. Cüreyc'tir.

Yahya b. Saîd el Ensarî bu hadisi Amre ve Âişe'den rivâyet etmiştir.

Bölüm: 341

Ø vitr namazında kunut duası

464- Hasan b. Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) vitirde okuyacağım duayı bana öğretti, "Allah'ım sıhhat ve afiyetle kıldıklarında beraber beni de afiyette kıl, işlerini güzelce ayarladığın kimseler gibi benimde vekilim ol, hidayete erdirdiklerinle beni de hidayette kıl. Kaderin şerrinden beni koru, bana verdiğin nimetleri bereketlendir. Sen herkese hükmedersin sana hükmedilemez velisi olduğun kimse asla zelil olmaz, eksiklikler sana yakışmaz. Ey Rabbimiz! Yücesin ve kutlusun."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 5; İbn Mâce, İkame: 117)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Bu hadis hasen olup; bu şekliyle Rabia b. Şeyban denilen Ebûl Havra es Sadî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Vitirde kunut hakkında rivâyet edilen bundan daha iyi bir hadis bilmiyoruz. İlim adamları vitirde kunut hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlar olup; Abdullah b. Mes'ûd, bütün sene vitirde kunutun rükû' dan önce yapılmasını öngörürdü. Bir kısım ilim adamları da bu görüşte olup Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, İshâk ve Küfeliler bunlardandır. Ali b. ebî Talip'den, Ramazan'ın ikinci yarısında rükû' dan sonra kunut yaptığı da rivâyet edilmiştir. Şâfii ve Ahmed gibi bazı ilim adamları da bunlardandır.

Bölüm: 342

Ø uyku ve unutkanlık sebebiyle Vitr namazını geçiren ne Yapmalı?

465- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim vitr namazını uykuda veya unutarak geçirirse hatırladığı ve uyandığı zaman hemen kılsın."** (İbn Mâce, İkame: 122)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis bir önceki hadisten daha sahihtir.

Tirmîzî: Süleyman b. Eş'as da denilen Ebû Dâvûd es Siczî'den işittiğime göre, şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'e, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'i sordum, kardeşi Abdullah'ın zararsız olduğunu söyledi.

Tirmîzî: Buhârî'den işittiğime göre, Ali b. Abdullah, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem, zayıftır. Abdullah b. Zeyd b. Eslem ise güvenilir bir kimsedir. Küfelilerden bazıları bu hadisle amel etmişler olup, kişi güneş doğduktan sonra bile olsa hatırladığı zaman vitiri kılar, demektedirler. Sûfyân es Sevrî, gibi.

466- Zeyd b. Eslem (r.a.)'ın babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah

(s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kim vitr namazını uykudan dolayı geçirmişse sabahladığında hemen kılsın.”** (İbn Mâce, İkame: 122)

Bölüm: 343

Ø vitr namazını geceleyin, sabah olmadan kılınması

467- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sabah olmadan önce, vitr namazını kılmakta acele edin.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

468- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sabah girmeden önce vitr namazını kılın.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

469- İbn Ömer (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Sabah namazı vakti girince gece namazı ve vitr namazı kılınmaz öyleyse sabah namazı vakti girmeden vitr namazını kılın.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 9)

ž **Tirmîzî:** Hadis bu sözlerle sadece Süleyman b. Musa, tarafından rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmektedir: **“Sabah namazından sonra vitr kılınmaz.”** Pek çok ilim adamı bu görüştedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk; sabah namazından sonra vitr kılınmaz, görüşündedirler.

Bölüm: 344

Ø bir gecede iki vitr namazı kılınmaz

470- Talk b. Ali (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.)’den işittim buyurdular ki: **“Bir gecede iki kere, vitr namazı kılınmaz yani vitiri kıldıktan sonra gece namazı kılarsa tekrar vitr kılmasına gerek yoktur.”** (Ebû Dâvûd, Vitr: 9)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

İlim adamaları, gecenin öncesinde vitiri kılıp sonra gece namazı için kalkan kimsenin durumunda değişik görüşler ortaya koydular.

Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı ve daha sonrakilerden bir kısmı: Bu durumdaki kimsenin vitr namazı bozulmuş olur gecenin öncesinde kıldığı vitr namazına bir rek’at ilave eder, sonra dilediği kadar gece namazı kılar daha sonra gece namazının sonunda vitr namazını kılar, böyle yapmakla bir gecede iki vitr kılınmaz hadisine de uyulmuş olur.

İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabı ve diğer bazı ilim adamları ise gecenin öncesinde vitr namazı kılan kimse, uyur sonra gece namazı için kalkar ve dilediği kadar namaz kılar, önceki kıldığı vitr namazını kıldığı şekilde bırakır. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn’ül Mübarek, Şâfii, Küfeliler ve Ahmed, bunlardandır. Bu görüş daha sahihtir, çünkü Rasûlullah (s.a.v.)’in vitr namazından sonra namaz kıldığı değişik rivâyetlerle bize ulaşmıştır.

471- Ümmü Seleme (r.a.)’den rivâyete göre: **“Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazından sonra iki rek’at namaz kılardı.”** (Dârimî, Salat: 215)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis benzeri şekillerde Ebû Ümâme, Âişe ve başkaları tarafından da rivâyet edilmiştir.

Bölüm: 345

Ø binit üzerinde vitr namazı kılınabilir

472- Saîd b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir yolculukta İbn Ömer'le beraberdim, biraz geri kalmıştım. Nerede idin? Diye sordu, vitr namazını kıldım dedim. Dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) senin için en güzel örnek değil mi? Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i biniti üzerinde vitr namazı kılarken gördüm."** (İbn Mâce, İkame: 127)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları binit üzerinde vitr kılınabileceği görüşündedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir kısım ilim adamları ise: **"Binit üzerinde vitr namazı kılınmaz, binitten iner ve yerde kılar"** demektedirler. Küfeli bazı alimler böyle düşünürler.

Bölüm: 346

Ø kuşluk namazı

473- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim on iki rek'at kuşluk namazı kılarsa Allah o kimseye Cennet'te altından bir köşk yapar."** (Müslim, Müsafirîn: 13; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ümmü Hanî, Ebû Hüreyre, Nuaym b. Hemmar, Ebû Zerr, Âişe, Ebû Ümâme, Utbe b. Abdis Sülemî, İbn ebî Evfâ, Ebû Saîd, Zeyd b. Erkâm ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

474- Abdurrahman b. ebî Leylâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in, Kuşluk namazı kıldığını bana Ümmü Hanî anlattı. Mekke fethi günü Rasûlullah (s.a.v.)'in kendi evine girdiğini guslederek sekiz rek'at kıldığını aktardı ve dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'in bu sekiz rek'attan daha hafif namaz kıldığını hiç görmedim rükû' ve secdelerini tam yapmıştı."** (Müslim, Müsafirîn: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ahmed: Bu konuda en sahih hadis Ümmü Hanî'nin hadisidir. Hadisçiler Nuaym'ın kim olduğu hakkında ihtilaf ettiler; bir kısmı Nuaym b. HAmmâr'dır derken bir kısmı da İbn Hemmar, İbn Hebbar ve İbn Hemam demişlerdir. Doğrusu İbn Hemmar'dır.

Buhârî'nin hocası Ebû Nuaym bu kimse hakkında şüphe ederek **"İbn Himaz"** demekte ve yanılmaktadır. Sonra bu kanaatinden vazgeçerek **"Nuaym Rasûlullah (s.a.v.)'den …)** demektedir.

Tirmîzî: Abd b. Humeyd bunu bana Buhârî'nin hocası Ebû Nuaym'den haber vermiştir.

475- Ebû'd Derdâ ve Ebû Zerr (r.anhüma)'dan rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın şöyle buyurduğunu haber verdi: **"Ey Ademoğlu, gündüzün başlangıcında dört rekat namaz kıl ki, gündüzün sonuna kadar senin her türlü ihtiyaçlarını karşılayım."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 12)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

476- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim çift çift kılınan Duha namazına devam ederse, denizin köpüğü kadar bile olsa günahları affedilir."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 12)

ž **Tirmîzî:** Vekî', Nadr b. Şümeyl ve pek çok hadisçiler bu hadisi Nehhas b. Kahm'den rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi sadece onun rivâyetinden bilmekteyiz.

477- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Kuşluk namazını devamlı kılardı ki, asla bırakmayacak derdik ve yine Kuşluk namazını günlerce bırakırdı ki artık onu hiç kılmayacak derdik."** (Müslim, Müsafirîn: 13)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bölüm: 347

Ø öğleden önce zeval vakti kılınan sünnet namaz

478- Abdullah b. Sâib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.), güneş batıya kayınca öğleden önce dört rek'at namaz kılar ve şöyle buyururdu: **"O vakit gök kapılarının açıldığı bir saattir. Ben de amelimin o saatte Allah'a yükselmesini severim."** (Müsned: 14849)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Ali ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Abdullah b. Sâib hadisi hasen garibtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"O güneş batıya kayınca dört rek'at namaz kılar ve sonuncu rek'atta selam verirdi."**

Bölüm: 348

Ø hacet (ihtiyaç-İstek) ve dilek namazı

479- Abdullah b. ebî Evfâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kimin Allah'tan ve insanlardan bir istek ve ihtiyacı varsa güzelce abdest alsın, iki rek'at namaz kılsın sonra Allah'a hamdü sena ve Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirdikten sonra şöyle desin; cezaları vermekte acele etmeyen ikram sahibi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın sahibi olan Allah'ı her türlü noksanlıklardan uzak bilir her türlü kemal sıfatlarıyla beraber olduğunu kabul ederim. Tüm eksiksiz övgüler alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Allah'ım rahmetine sebep olan her şeyi ve bağışlamanı gerektirecek sebepleri ve her türlü günahtan uzak olmayı senden isterim. Allah'ım her günahımı bağışlamanı ve her üzüntümü gidermeni senin rızana uygun her ihtiyacımı karşılamanı senden isterim, Ey merhametlilerin en merhametlisi."** (İbn Mâce, İkame: 189)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis garib olup senedinde söz edilmiştir.

Faid b. Abdurrahman'ın hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Faid Ebûl Verka'dır.

Bölüm: 349

Ø istihare namazı ve duası

480- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) her

işimizde bize Kur'ân'dan sûre öğretir gibi istihareyi öğretirdi ve şöyle derdi; **"Sizden biriniz bir işi yapmak istediğinde farz namazdan başka iki rek'at namaz kılsın ve şöyle desin "Ey Allah'ım hakkımda hayırlısını bildiğin için ben de senden hakkımda hayırlısı ne ise onu bildirmeni isterim. Senin güç ve kuvvetinle beni güçlendirmeni isterim ve her şeyi senin büyük lûtfundan isterim. Çünkü senin her şeye gücün yeter benim ise hiçbir şeye gücüm yetmez, sen her şeyi bilirsin ben ise bilemem akıl ve düşünmeyle bilinmeyecek her şeyi bilen sadece sensin. Ey Allah'ım şu yapacağım işin benim için dinim, yaşayışım ve işimin sonu hakkında hayırlı olduğunu biliyorsan -ki mutlaka bilmektesin- onu yapmayı bana kolay getir. Eğer bu iş benim için dinim, yaşantım ve işimin sonucu hakkında kötü olduğunu biliyorsan -ki mutlaka bilmektesin- onu benden uzaklaştır (veya bu günüm ve geleceğim şeklinde dedi) beni de ondan uzak eyle hayır nerede ise onu benim için takdir et ve ona razı et, beni diyerek, işi ne ise onu söyler."** (Nesâî, Nikah: 27; Ebû Dâvûd, Vitr: 31)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Câbir hadisi hasen sahih garibtir ve sadece Abdurrahman b. ebil Mevalî yoluyla bilmekteyiz.

Bu kimse Medîneli bir ihtiyar olup güvenilir bir kimsedir. Sûfyân ondan hadis rivâyet etmiştir. Pek çok hadis imâmı da yine ondan hadis rivâyet etmişlerdir.

İsmi: Abdurrahman b. Zeyd b. ebil Mevalî'dir.

Bölüm: 350

Ø tesbih namazı

(Bu hadis ile 482 numaralı hadis yer değiştirmiş gibi gözüküyor, 482 numaralı hadis önce okunsa daha iyi anlaşılır.)

481- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, annesi Ümmü Süleym, Peygamber (s.a.v.)'e giderek: **"Namazımda okuyacağım şeyleri bana öğret"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"On kere Allahüekber, on kere Sübhanallah, on kere Elhamdülillah de sonra dileğin ne ise onu iste. Bu isteklerine Allah evet evet diye buyurur."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 14)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Fadl b. Abbâs ve Ebû Rafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Enes hadisi hasen garibtir. Peygamber (s.a.v.)'den tesbih namazıyla alakalı pek çok hadis rivâyet edilmiş çoğunluğu sahih değildir.

İbn'ül Mübarek ve pek çok ilim adamı tesbih namazıyla alakalı rivâyetleri ortaya koyarak bu namazın değer ve kıymetini dile getirmektedirler.

Ahmed b. Abde ed Dabbî'nin, Ebû Vehb'den bize aktardığına göre Abdullah b. Mübarek'e tesbih namazı hakkında sordum dedi ki: "tekbîr aldıktan sonra "Subhaneke" duasını okursun sonra on beş kere **"Sübhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahû vallahü ekber"** der, euzu besmele çeker Fatiha süresiyle birlikte bir süre okur ve sonra on kere **"Subhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahû vallahü ekber"** dersin sonra rükû' a gider aynı şekilde on kere söylersin rükû'dan kalkınca tekrar on kere söylersin. Secdeye varınca on sefer söyler secdeden kalkınca yine on sefer söyler sonra ikinci secdeye

giderek tekrar on sefer söyle, bu şekilde dört rek'atı tamamlarsın. İşte böylece her rek'atta yetmiş beş tesbih okursun, her rek'ata on beş tesbihle başlar, fatiha ve sûre okuduktan sonra on tesbih getirerek namaz devam eder. Bu namazın gece kılınması ve iki rek'atta bir selam verilmesi bana göre daha iyidir. Gündüz kılarsa dilerse iki rek'at dilerse dört rek'atta bir selam verebilir.

Ebû Vehb diyor ki: Abdulaziz b. ebû Rizme, Abdullah b. Mübarek'den naklederek şu ilaveyi yaptı: **"Rükû' da üç sefer Sübhane Rabbiyel azım, secdede üç sefer Sübhane Rabbiyel A'la der ve söylenen tesbihatlara devam eder."**

Ahmed b. Abde, Vehb b. Zem'a yoluyla Abdulaziz'den ki; O, Ebû Rizme'nin oğludur, naklederek şöyle dedi: Abdullah b. Mübarek'e sordum tesbih namazında bir kimse yanılırsa sehv secdelerinde onar kere mi tesbih getirmesi gerekir? Hayır dedi. Onların sayısı üç yüz tesbihtir.

482- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), amcası Abbâs'a: **"Ey Amca sana akrabalık bağı dolayısıyla bir iyilikte bulunayım mı? Bir iyilik yaparak seni faydalandırayım mı?"** Abbâs: **"Evet, ey Allah'ın elçisi"** dedi. Bunun üzerine buyurdular ki: **"Ey amca dört rek'atlık bir namaz kıl her rek'atta Fatiha ile beraber bir sûre okursun sonra on beş kere: "Allahüekber velhamdülillahi ve subhanallahi vela ilahe illallah" de sonra rükû'da on sefer söyle, secdede on sefer söyle, sonra başını secdeden kaldır on sefer söyle, ikinci secdeye vardığında yine on sefer söyle ikinci secdeden kalkınca ayağa kalkmadan yine on sefer söyle böylece bu tesbihlerin sayısı her rek'atta yetmiş beş eder, dört rek'atta üç yüz tesbih eder. Artık senin günahların çöllerin kumları sayısı kadar olsa bile Allah onları bağışlar. Abbâs: Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Bu şekilde her gün kim yapabilir? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), buyurdular ki: Her gün yapmaya gücün yetmezse cumadan cumaya yani haftada bir yap, haftada bir yapmaya da gücün yetmezse, ayda bir de olsa bu namazı kıl onu da yapmaya güç yetiremez isen senede bir sefer de olsa bu namazı kıl."** (İbn Abbâs rivâyetinde şu fazlalık vardır: Bunu da yapamazsan ömründe bir defa kıl.) (İbn Mâce, İkame, 190)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis Ebû Rafi', rivâyetinden dolayı garibtir.

Bölüm: 351

Ø Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirmenin şekli

483- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! Sana selamın nasıl olduğunu öğrendik, şimdi nasıl salavat getireceğimizi öğrenebilir miyiz? Buyurdular ki; şöyle deyin: **"Allahummesalli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed, kema salleyte ala İbrahime inneke hamidün mecid ve barik ala Muhammedin ve ala ali Muhammed kema barekte ala İbrahim inneke hamidün mecid."** "Ey Allah'ım Muhammed (s.a.v.)'e, onun soyuna sopuna ve inanan yakınlarına İbrahim ve O'nun soy sopuna hoş muamele ettiğin gibi muamele et, gerçekten sen övülmeye layık şan ve şerefi yüce olansın. Muhammed (s.a.v.)'e onun soy sop ve inanan yakınlarına

İbrahim (a.s)’ın soy sopu ve inanan yakınlarını mübarek kılıp bereketli hayatlar nasib ettiğin gibi mübarek kıl. Gerçekten sen övülmeye layık şanı şerefi yüce olansın.” (Nesâî, Sehv: 46)

ž Mahmûd, Ebû Üsâme’den naklen şöyle demiştir: Zaide, A’meş’den, Hakem’den, Abdurrahman b. ebî Leylâ’dan şu ilaveyi yapmıştır: “Bizde diyoruz ki **“ve aleyna meahüm”** (onlarla birlikte bizim üzerimize de…)

Tirmîzî: Bu konuda Ali, Ebû Humeyd, Ebû Mes’ûd, Talha, Ebû Saîd, Büreyde, Zeyd b. Hârice ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ka’b b. Ucre hadisi hasen sahihtir. Abdurrahman b. ebî Leylâ’nın künyesi Ebû İsa’dır. Ebû Leylâ’nın ismi ise Yesâr’dır.

Bölüm: 352

Ø Peygamber (s.a.v.)’e salavat getirmenin değer ve kıymeti

484- Abdullah b. Mes’ûd (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Kıyamet günü insanların bana en yakın olacak olanı, bana en çok salavat getirenidir.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Peygamber (s.a.v.)’den şöyle de rivâyet edilmiştir: **“Bana kim bir salavat getirirse Allah ona on kere rahmet eder.”**

Tirmîzî: Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Âmir b. Rabia, Ammâr, Ebû Talha, Enes ve Ubey b. Ka’b’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve pek çok ilim adamlarından rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Allah'ın salat etmesi onun rahmetidir, meleklerin salatı ise bağışlanma isteğinde bulunmaktır.

485- Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Kim bana bir salavat getirirse, Allah’ta o kimseye on salavat getirmiş sevâbı yazar.”** (Nesâî, Sehv: 47)

ž **Tirmîzî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Âmir b. Rabia, Ammâr, Ebû Talha, Enes ve Übey b. Ka’b’tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve pek çok ilim adamından rivâyet edildiğine göre; Allah’ın salat etmesi onun rahmet etmesi, meleklerin salat etmesi ise insanlara istiğfar (bağışlanmalarını istemek), demektir.

486- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: **“Dua gök ile yer arasında durur, Peygamber (s.a.v.)’e salavat getirinceye kadar o duadan hiçbir şey Allah katına yükselmez.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

487- Ömer b. Hattâb (r.a.)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **“Bizim pazarımızda, dinde fakîh olanlar yani alışverişin dini hükümlerini bilenler satış yapsın.”** (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

ž **Tirmîzî:** Bu hadis hasen garibtir.

Abbâs’ın adı; İbn Abdulazim’dir.

Tirmîzî: Alâ b. Abdurrahman, Ebûl Hureka’nın azatlısı Yakub’un oğludur. Alâ tabiindendir. Enes ve başka sahabîlerden de hadis işitmiştir. Alâ’nın babası Abdurrahman b. Yakub’ta aynı şekilde tabiindendir. Ebû Hüreyre, Ebû Saîd el Hudrî ve İbn Ömer’den hadis işitmiştir.

Alâ’nın dedesi Yakub ise tabiinin büyüklerindendir. Ömer b. Hattâb’a yetişmiş ve ondan hadis rivâyet etmiş kimselerdendir.